

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1975-1976

25 NOVEMBRE 1975

Projet de loi remplaçant le Titre V du Livre III du Code civil « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux »

RAPPORT

**FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. HAMBYE**

Introduction.

Le texte proposé par la Commission et qui figure à la suite du présent rapport est le résultat de travaux qui se sont poursuivis pendant plus de dix ans.

Déjà, lors du dépôt le 19 décembre 1956 du projet de loi qui devait devenir la loi du 30 avril 1958 sur les droits et devoirs respectifs des époux, le Gouvernement de l'époque soulignait que ce projet ne constituait que le premier volet de la réforme qui devait conduire à l'émancipation juridique de la femme mariée. Ce projet « porte sur la matière des droits et devoirs respectifs des époux et sera suivi d'ici peu du second relatif à la refonte et l'adaptation des régimes matrimoniaux », lit-on dans l'exposé des motifs (Doc. Sénat 1956-1957, n° 69).

Ont participé aux travaux de la Commission :

Membres effectifs : MM. Pierson, président; Calewaert, Cooreman, Coppieters, De Grève, Mme Delepierre, MM. de Stexhe, Dupont, Hendrickx, Hoyaux, Lepaffe, Leroy, Lindemans, Pede, Risopoulos, Rombaut, Mme Staels-Dompas, MM. Van Bogaert, Van In, Van Rompaey, Verbist et Hambye, rapporteur.

Membres suppléants : MM. Delforge, Goffart, Mme Goor-Eyben, MM. Vanderborght, Vandersmissen et Verhaegen.

R. A 6835*Voir :*

Document du Sénat :

683 (S.E. 1974) N° 1.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1975-1976

25 NOVEMBER 1975

Ontwerp van wet tot vervanging van Titel V van Boek III van het Burgerlijk Wetboek « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten »

VERSLAG

**NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE
JUSTITIE UITGEBRACHT
DOOR DE HEER HAMBYE**

Inleiding.

De tekst die door de Commissie wordt voorgesteld en bij dit verslag is gevoegd, is het resultaat van ruim tien jaar arbeid.

Reeds bij de indiening van het ontwerp op 19 december 1956, dat de wet van 30 april 1958 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten zou worden, had de toenmalige Regering erop gewezen dat het ontwerp slechts het eerste luik was van een hervorming die tot de juridische ontvoogding van de gehuwde vrouw moest leiden. Het ontwerp « behandelt de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten en zal binnenkort gevolgd worden door een tweede gedeelte betreffende de omwerking en de aanpassing van het huwelijksgoederenstelsel », zo staat in de memorie van toelichting te lezen (Gedr. St. Senaat 1956-1957, nr. 69).

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

Vaste leden : de heren Pierson, voorzitter; Calewaert, Cooreman, Coppieters, De Grève, Mevr. Delepierre, de heren de Stexhe, Dupont, Hendrickx, Hoyaux, Lepaffe, Leroy, Lindemans, Pede, Risopoulos, Rombaut, Mevr. Staels-Dompas, de heren Van Bogaert, Van In, Van Rompaey, Verbist en Hambye, verslaggever.

Plaatsvervangers : de heren Delforge, Goffart, Mevr. Goor-Eyben, de heren Vanderborght, Vandersmissen en Verhaegen.

R. A 6835*Zie :*

Gedr. St. van de Senaat :

683 (B.Z. 1974) N° 1.

Ce n'est toutefois que le 25 février 1965, que le Gouvernement, M. Vermeulen étant Ministre de la Justice, déposait sur le bureau du Sénat un projet de loi remplaçant les articles 1387 à 1581, constituant le Titre V du Livre III du Code civil, intitulé « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux », dont l'ensemble n'avait été que fort peu modifié depuis sa promulgation le 20 février 1804 (Doc. Sénat 1964-1965, n° 138).

La dissolution des Chambres législatives survenue le 16 avril 1965 rend pour la première fois le projet caduc, avant même que la Commission de la Justice du Sénat ait pu en commencer l'examen. M. Wigny, devenu Ministre de la Justice le 28 juillet 1965 dans le Gouvernement Harmel et confirmé dans ses fonctions le 19 mars 1966 dans le Gouvernement Vanden Boeynants, constitua une Commission d'étude composée de professeurs d'université et de spécialistes dont certains étaient en outre particulièrement versés dans les problèmes que pose dans tous les domaines la promotion sociale de la femme; il en assuma personnellement la présidence.

Le projet Vermeulen fut relevé de la caducité par la loi du 29 juin 1966. Dès le lendemain, M. Wigny déposait au nom du Gouvernement des amendements au projet de son prédécesseur.

Ceux-ci peuvent se répartir en deux groupes : le premier comporte diverses modifications et adjonctions à apporter aux articles 212 à 226 du Code civil, relatifs aux droits et devoirs respectifs des époux; le second introduit dans le projet du Gouvernement un ensemble de dispositions réglant l'organisation d'un régime légal, qualifié de « communauté légale » (Doc. Sénat 1965-1966, n° 281).

Dès le 27 octobre 1965, la Commission de la Justice décidait de la création d'une Sous-Commission, chargée d'une première lecture du projet du Gouvernement.

Cette Sous-Commission, présidée par M. Custers, était composée de MM. Ancot, Hambye, Ligot, Vandekerckhove, Van Laeys et Vermeulen.

Réunie une première fois le 18 novembre 1965, elle procéda à la désignation de quatre pré-rapporteurs : MM. Ancot, Hambye, Van Laeys et Vandekerckhove, chargés d'étudier diverses parties du projet du Gouvernement, respectivement : les dispositions générales et la mutabilité des régimes matrimoniaux, le régime de participation aux acquêts, celui des biens matrimoniaux et celui de la communauté.

A la demande du Gouvernement, elle suspendit ses travaux en attendant le dépôt des amendements annoncés par celui-ci. Ces amendements lui ayant été communiqués en projet avant leur dépôt officiel sur le bureau du Sénat, la Sous-Commission entama ses travaux le 11 mai 1966 par l'examen des modifications proposées aux articles 212 et suivants du Code civil.

Elle poursuivit ceux-ci par l'étude des régimes de participation aux acquêts et des biens matrimoniaux; elle entama

Doch eerst op 25 februari 1965 diende de Regering, met de heer Vermeulen als Minister van Justitie, bij de Senaat een ontwerp van wet in ter vervanging van de artikelen 1387 tot 1581, die Boek III, Titel V van het Burgerlijk Wetboek vormen, onder het opschrift « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten », waarvan het geheel, sedert de afkondiging op 20 februari 1804, slechts weinig wijzigingen had ondergaan (Gedr. St. Senaat 1964-1965, nr. 138).

Door de ontbinding van de Wetgevende Kamers op 16 april 1965 verviel het ontwerp een eerste maal, nog vóór de Senaatscommissie voor de Justitie met de bespreking had kunnen beginnen. De heer Wigny, op 28 juli 1965 Minister van Justitie geworden in de Regering Harmel en op 19 maart 1966 in zijn functie bevestigd in de Regering Vanden Boeynants, stelde een Studiecommissie samen uit universiteitsprofessoren en specialisten, van wie sommigen bovendien bijzonder onderlegd waren in de problemen die op elk gebied verbonden zijn aan de maatschappelijke opgang van de vrouw; hij nam persoonlijk het voorzitterschap waar.

Het ontwerp-Vermeulen werd van verval ontheven door de wet van 29 juni 1966. 's Anderendaags reeds diende de heer Wigny, namens de Regering, amendementen in op het ontwerp van zijn voorganger.

Die amendementen kunnen worden onderverdeeld in twee groepen : de eerste omvat verschillende wijzigingen in en toevoegingen aan de artikelen 212 tot 226 van het Burgerlijk Wetboek, betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten; door de tweede groep wordt in het Regeringsontwerp een geheel van bepalingen ingevoegd tot regeling van een wettelijk stelsel, « wettelijke gemeenschap » genaamd (Gedr. St. Senaat 1965-1966, nr. 281).

Reeds op 27 oktober 1965 besloot de Commissie voor de Justitie een Subcommissie in het leven te roepen, voor een eerste lezing van het Regeringsontwerp.

Deze Subcommissie werd voorgezeten door de heer Custers en was verder samengesteld uit de heren Ancot, Hambye, Ligot, Vandekerckhove, Van Laeys en Vermeulen.

Zij kwam een eerste maal bijeen op 18 november 1965 en wees vier voorverslaggevers aan, die opdracht kregen de verschillende delen van het Regeringsontwerp te bestuderen, respectievelijk : de algemene bepalingen en de mogelijkheid om van huwelijksvermogensstelsel te veranderen, het stelsel van deelhebbing in de aanwinsten, het stelsel van huwelijksgoederen en dat van gemeenschap van goederen.

Op verzoek van de Regering, schortte zij haar werkzaamheden op in afwachting dat de door de Regering aangekondigde amendementen zouden worden ingediend. De Subcommissie, die de amendementen in ontwerp ontving vooraleer zij officieel bij de Senaat werden ingediend, begon haar werkzaamheden op 11 mei 1966 met de bespreking van de wijzigingen die werden voorgesteld in de artikelen 212 en volgende van het Burgerlijk Wetboek.

Zij bestudeerde vervolgens het stelsel van deelhebbing in de aanwinsten en dat van huwelijksgoederen en nadien

ensuite l'étude du régime de communauté légale proposé par les amendements Wigny.

Ces travaux furent interrompus par la dissolution des Chambres législatives le 1er mai 1968.

Le projet, caduc pour la seconde fois, ne fut relevé de la caducité que par la loi du 20 décembre 1968.

Cependant, dès le 9 juillet 1968, la Commission de la Justice pourvoyait au remplacement de MM. Ancot, Ligot et Van Laeys qui n'étaient plus membres du Sénat et de M. Vermeylen, devenu Ministre de l'Education nationale (secteur néerlandais) par la désignation de MM. Baert, Merchiers, Rombaut et Van Bogaert.

Les travaux de la Sous-Commission, consacrés à l'étude du régime légal, reprirent le 25 février 1969, après près d'un an d'interruption, en présence de M. Vranckx, devenu Ministre de la Justice. Ils se poursuivirent jusqu'au 3 février 1971; quarante-cinq séances de la Sous-Commission y furent consacrées.

Pendant cette période de près de deux ans, M. Vandekerckhove fut remplacé par M. De Groof (26 mars 1969) et M. Rombaut par M. Calewaert (19 novembre 1969).

La Sous-Commission entreprit ensuite une seconde lecture des articles à modifier ou à insérer dans la loi du 30 avril 1958 (art. 212 et suivants du Code civil) et acheva avant les vacances de 1971 l'examen des dispositions générales, comportant notamment l'introduction du principe de la mutabilité des conventions matrimoniales. Elle procéda parallèlement à l'examen de la concordance des textes français et néerlandais organisant le régime légal.

La dissolution des Chambres législatives le 29 septembre 1971 rendit pour la troisième fois le projet caduc; celui-ci fut relevé de la caducité par la loi du 3 mars 1972.

M. Baert, étant élu député, MM. Custers, De Groof et Merchiers cessant de faire partie du Sénat, la Sous-Commission ne comportait plus que deux membres : MM. Calewaert et Hambye.

Ceux-ci consacrèrent la fin de la session 1971-1972 et les vacances qui suivirent à la rédaction de rapports sur les parties des travaux qu'ils considéraient comme étant achevés : remplacement de la loi du 30 avril 1958, dispositions générales relatives aux régimes matrimoniaux, régime légal, régime de participation, régime des biens matrimoniaux.

La démission du Gouvernement Eyskens le 22 novembre 1972 retarda une fois encore la reprise des travaux; M. Calewaert devenant le 26 janvier 1973 Ministre de l'Education nationale dans le Gouvernement présidé par M. Leburton, il restait à votre rapporteur à terminer, seul parlementaire, l'œuvre entamée en collaboration avec les fonctionnaires délégués par les Ministres de la Justice et de la Santé publique et de la Famille.

Quinze réunions de février 1973 à mars 1974 furent consacrées à l'étude du régime de communauté proposé par le projet

het stelsel van wettelijke gemeenschap, voorgesteld door de amendementen-Wigny.

Deze werkzaamheden werden onderbroken door de ontbinding van de Wetgevende Kamers op 1 mei 1968.

Het ontwerp verviel voor de tweede maal en werd eerst door de wet van 20 december 1968 van verval ontheven.

Doch reeds op 9 juli 1968 voorzag de Commissie voor de Justitie in de vervanging van de heren Ancot, Ligot en Van Laeys, die geen lid meer waren van de Senaat, en van de heer Vermeylen, die Minister van Nationale Opvoeding (Nederlandse sector) was geworden, door de aanwijzing van de heren Baert, Merchiers, Rombaut en Van Bogaert.

De werkzaamheden van de Subcommissie, gewijd aan het onderzoek van het wettelijk stelsel, werden, na bijna een jaar onderbreking, hervat op 25 februari 1969 in aanwezigheid van de heer Vranckx, die inmiddels Minister van Justitie was geworden. Zij duurden tot 3 februari 1971 en de Subcommissie hield vijfenveertig vergaderingen.

In die periode van bijna twee jaar werd de heer Vandekerckhove vervangen door de heer De Groof (26 maart 1969) en de heer Rombaut door de heer Calewaert (19 november 1969).

De Subcommissie ging vervolgens over tot een tweede lezing van de artikelen die in de wet van 30 april 1958 moesten worden gewijzigd of ingevoegd (art. 212 en volgende van het Burgerlijk Wetboek) en voltooide vóór het reces van 1971 het onderzoek van de algemene bepalingen, waarmee met name het beginsel van de mogelijkheid om van huwelijksvereenkomst te veranderen, wordt ingevoerd. Tevens vergeleek zij de Franse en de Nederlandse tekst van de artikelen die het wettelijk stelsel regelen.

Door de ontbinding van het Parlement op 29 september 1971, verviel het ontwerp voor een derde maal; het werd van verval ontheven door de wet van 3 maart 1972.

Daar de heer Baert tot Volksvertegenwoordiger was verkozen en de heren Custers, De Groof en Merchiers geen lid meer waren van de Senaat, telde de Subcommissie nog slechts twee leden : de heren Calewaert en Hambye.

Zij besteedden het einde van de zitting en het daaropvolgend reces aan de redactie van de verslagen over de gedeelten van de werkzaamheden die zij als voltooid beschouwden : vervanging van de wet van 30 april 1958, algemene bepalingen betreffende de huwelijksvermogensstelsels, wettelijk stelsel, stelsel van deelhebbing, stelsel van huwelijksgoederen.

Door het ontslag van de Regering-Eyskens op 22 november 1972 werden de werkzaamheden eens te meer vertraagd; de heer Calewaert werd op 26 januari 1973 Minister van Nationale Opvoeding in de Regering Leburton, zodat uw verslaggever, als enig parlementslid, samen met de gedelegeerde ambtenaren van het Ministerie van Justitie en van Volksgezondheid en Gezin, het aangevangen werk diende te voltooien.

Van februari 1973 tot maart 1974 werden vijftien vergaderingen gewijd aan het onderzoek van het stelsel van

Vermeulen, à celle des modifications conventionnelles au régime légal et du régime de la séparation de biens. Furent également étudiées au cours de ces réunions, les dispositions transitoires prévoyant l'application totale ou partielle des dispositions nouvelles aux époux mariés avant l'entrée en vigueur du projet et les textes prévoyant la modification ou l'abrogation d'autres lois ou articles de lois, rendues nécessaires par l'adoption du projet de loi.

Devenu caduc pour la quatrième fois par la dissolution des Chambres législatives le 30 janvier 1974, le projet fut relevé une fois encore de la caducité, après la constitution du Gouvernement Tindemans, par la loi du 20 juin 1974.

L'ensemble des travaux de la Sous-Commission qui se poursuivirent pendant huit ans furent interrompus non seulement par les vacances parlementaires habituelles, mais également par quatre dissolutions des Chambres législatives et les négociations préalables à la constitution de six gouvernements; ils font l'objet d'un rapport comportant, outre les textes proposés par la Sous-Commission, 326 pages de commentaires (voir annexe).

**

Saisie en janvier 1975 de ce volumineux document, la Commission de la Justice se rendit immédiatement compte qu'au rythme habituel de ses réunions hebdomadaires, il faudrait de longs mois pour prendre connaissance des travaux de la Sous-Commission, examiner les textes proposés, les adopter ou éventuellement les amender ou les rejeter. Aussi fut-il décidé de se réunir en séminaire, soit à l'occasion du week-end, soit durant trois jours consécutifs en milieu de semaine. Ainsi fut-il possible de consacrer en quatre mois près de 60 heures de travail collectif, à l'examen du rapport de la Sous-Commission et à la rédaction et l'adoption des textes qui figurent en annexe du présent rapport; la poursuite de ces travaux pendant des périodes de deux jours et demi ou de trois jours consécutifs a permis d'atteindre une plus grande efficacité, notamment en évitant l'inconvénient propre aux réunions hebdomadaires, de la nécessité, à chaque réunion, d'une remise en train.

Participèrent à ces réunions le Ministre de la Justice Vanderpoorten, des membres de son cabinet et de son administration, les délégués du Premier Ministre et du Ministre de la Santé publique et de la Famille, des Sénateurs, non membres de la Commission, auteurs ou cosignataires d'amendements, ainsi qu'un observateur, délégué par la Commission de la Justice de la Chambre des Représentants.

Cette méthode de travail, qui a exigé un effort particulier des membres de la Commission et de tous ceux qui participèrent à ces réunions, a permis d'atteindre un résultat qui, au rythme habituel des réunions de la Commission, n'aurait vraisemblablement pas été atteint avant le début de l'année 1976 et a laissé à la Commission la possibilité de poursuivre l'examen d'autres projets et propositions dont certains étaient particulièrement urgents, figurant à un ordre du jour toujours très chargé.

**

gemeenschap voorgesteld in het ontwerp-Vermeulen, aan de bedongen wijzigingen van het wettelijk stelsel alsmede aan het stelsel van scheiding van goederen. Tijdens die vergaderingen werd eveneens aandacht besteed aan de overgangsbepalingen welke voorzien in de gehele of gedeeltelijke toepassing van de nieuwe regelen op de echtgenoten gehuwd vóór de inwerkingtreding van de wet evenals aan de teksten die de wijziging of de opheffing inhouden van andere wetten of artikelen van wetten en die noodzakelijk zijn geworden door de goedkeuring van het ontwerp.

Het ontwerp, dat een vierde maal vervallen was door de parlamentsontbinding van 30 januari 1974, werd, na de vorming van de Regering-Tindemans, nogmaals van verval ontheven door de wet van 20 juni 1974.

De werkzaamheden van de Subcommissie, die acht jaren duurden, werden niet alleen onderbroken door de gebruikelijke recessen, maar eveneens door vier parlamentsontbindingen en de onderhandelingen voor de vorming van zes regeringen; zij zijn neergelegd in een verslag dat, naast de door de Subcommissie voorgestelde teksten, 326 bladzijden commentaar beslaat (zie bijlage).

**

De Commissie voor de Justitie ontving dit lijvig document in januari 1975 en gaf zich onmiddellijk rekenschap dat zij, in het gewone tempo van haar wekelijkse vergaderingen, maanden nodig zou hebben om kennis te nemen van de werkzaamheden van de Subcommissie, de voorgestelde teksten te onderzoeken, ze aan te nemen of, in voorkomend geval, te wijzigen of te verwerpen. Daarom werd besloten in seminarieverband bijeen te komen, hetzij in het weekend, hetzij gedurende drie opeenvolgende dagen midden in de week. Op die wijze is het mogelijk geweest in vier maanden tijds bijna 60 werkuren te besteden aan het verslag van de Subcommissie en aan de redactie en de aanvaarding van de teksten die als bijlage bij dit verslag zijn opgenomen; door twee en een halve dag of drie dagen na elkaar door te werken kon een grotere doeltreffendheid worden bereikt en werd met name het bezwaar ondervangen dat verbonden is aan wekelijkse vergaderingen, nl. de noodzaak om de bespreking, op elke vergadering, weer op gang te brengen.

Aan die vergaderingen werd deelgenomen door Minister van Justitie Vanderpoorten, leden van zijn kabinet en van zijn departement, gedelegeerden van de Eerste Minister en van de Minister van Volksgezondheid en Gezin, senatoren die geen lid waren van de Commissie, indieners of medeondertekenaars van amendementen evenals een waarnemer, gedelegeerd door de Commissie voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Deze werkwijze, die een grote inspanning gevegd heeft van de Commissieleden en van al degenen die aan de vergaderingen hebben deelgenomen, heeft tot een resultaat geleid dat, in het gewone tempo van de Commissievergaderingen, waarschijnlijk niet vóór begin 1976 zou zijn bereikt; bovendien kon de Commissie nog andere ontwerpen en voorstellen onderzoeken die op haar steeds zeer zwaar geladen agenda voorkomen en waarvan sommige bijzonder dringend waren.

**

Le présent rapport comprendra quatre parties.

La première traitera des droits et devoirs respectifs des époux. Elle comprend l'examen des textes proposés pour remplacer les règles de droit civil que la loi du 30 avril 1958 a introduites dans le Code civil sous les articles 212 à 226septies.

La deuxième est consacrée aux régimes matrimoniaux; les dispositions proposées doivent remplacer les articles 1387 à 1581 du Code civil.

La troisième examinera les solutions proposées pour l'entrée en vigueur de la loi et son application aux époux mariés avant cette entrée en vigueur.

Quant à la quatrième, elle aura pour objet l'introduction, la suppression ou la modification dans le Code civil, le Code judiciaire, le Code de commerce, le Code pénal ou d'autres lois particulières, de nombreuses dispositions, conséquence de l'adoption des textes qui vous sont proposés.

PREMIERE PARTIE.

Des droits et devoirs respectifs des époux.

Le projet du Gouvernement ne propose aucune modification aux articles 212 à 225 du Code civil; les amendements Wigny contiennent de nouveaux textes destinés à remplacer les articles 214, 218 et 225 et insèrent dans ce chapitre du code huit articles nouveaux numérotés 214-1 à 214-5, 215-1 et 215-2, 218-1.

Ainsi que l'écrivait l'auteur des amendements, « la loi du 30 avril 1958 a modifié profondément l'organisation familiale : celle-ci est désormais à base d'égalité juridique des époux ». Le législateur doit donc se préoccuper d'établir pour la famille le cadre juridique le plus adapté à ses fonctions; la famille ne peut subsister sans un minimum d'organisation matérielle; d'autre part, le mariage entraîne inévitablement des effets quant aux biens.

« Il est dès lors indispensable que soit réglé le principe de la contribution respective des conjoints aux charges de la vie commune et que soit assurée la stabilité du cadre matériel de la vie du ménage contre les initiatives intempestives d'un époux manquant à ses devoirs; il faut aussi prévoir d'une manière générale les procédures et recours qui porteront remède aux situations de crise, compte tenu de la nouvelle organisation de la famille; il faut désormais dessiner en outre, dans le cadre du ménage, le domaine minimum d'action de chaque époux et fixer les principes selon lesquels l'activité de chacun, spécialement son activité professionnelle, devra se concilier avec les besoins de la vie commune. Il faut enfin régler d'une manière adéquate les conséquences qu'ont, vis-à-vis des tiers, les actes et engagements de chacun des conjoints, ceci dans l'intérêt de la famille, mais aussi avec le souci de la sécurité de ceux avec qui ils traiteront.

Dit verslag bestaat uit vier delen.

Het eerste handelt over de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten. Het omvat het onderzoek van de teksten voorgesteld ter vervanging van de rechtsregels die de wet van 30 april 1958 in het Burgerlijk Wetboek heeft ingevoerd onder de artikelen 212 tot 226septies.

Het tweede deel is gewijd aan de huwelijksvermogensstelsels; de voorgestelde regels zullen de artikelen 1387 tot 1581 van het Burgerlijk Wetboek vervangen.

In het derde deel komen de oplossingen ter sprake die worden voorgesteld voor de inwerkingtreding van de wet en de toepassing op echtgenoten gehuwd vóór die inwerkingtreding.

Het vierde deel handelt over het invoegen, opheffen of wijzigen van talrijke bepalingen in het Burgerlijk Wetboek, het Gerechtelijk Wetboek, het Wetboek van Koophandel, het Strafwetboek of in andere bijzondere wetten, zulks ten gevolge van de goedkeuring van de teksten die u worden voorgelegd.

EERSTE DEEL.

Wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten.

In het Regeringsontwerp wordt geen enkele wijziging voorgesteld van de artikelen 212 tot 225 van het Burgerlijk Wetboek; de amendementen-Wigny bevatten nieuwe teksten ter vervanging van de artikelen 214, 218 en 225 en voegen in dit hoofdstuk van het Wetboek acht nieuwe artikelen in, genummerd 214-1 tot 214-5, 215-1 en 215-2, 218-1.

Zoals de indiener van de amendementen schreef, heeft « de wet van 30 april 1958 de organisatie van het gezin grondig gewijzigd : voortaan is de grondslag ervan de rechtsgelijkheid van de echtgenoten ». De wetgever moet zich dus beijveren het gezin met een rechtsregeling te begiftigen die het meest aan zijn functie is aangepast; zonder een minimum aan organisatie is de instandhouding van het gezin onmogelijk; van de andere kant brengt het huwelijk onvermijdelijk gevolgen mee wat de goederen betreft.

« Het is bijgevolg onmisbaar dat een regeling wordt getroffen nopens het beginsel van de wederzijdse bijdrage van de echtgenoten in de lasten van het leven in gemeenschap en dat de stabiliteit van de materiële grondslag van de huishouding wordt beveiligd tegen misplaatste initiatieven van een echtgenoot die aan zijn plichten tekort komt. Tevens moeten op algemene wijze voorzieningen en vorderingen worden ingesteld die de toestand in crisisgevallen kunnen verhelpen, met inachtneming van de nieuwe organisatie van het gezin. Binnen het bestek van de huishouding moeten bovendien de minimumgebieden worden afgebakend waarin de echtgenoten bewegingsvrijheid moeten hebben, en de beginselen worden vastgelegd volgens welke de werkzaamheden van ieder van hen — inzonderheid inzake beroepsuitoefening — moeten samengaan met de behoeften van het leven in gemeenschap. Tenslotte moet in het belang van het gezin en ook voor de zekerheid van degenen met wie de echtgenoten handelen een passende regeling worden uitgewerkt ter zake van de gevolgen jegens derden van de handelingen en verbintenissen van iedere echtgenoot.

» Les dispositions impératives de ce qui forme ainsi « un régime matrimonial primaire » devraient dès lors régler :

» 1. La protection de l'habitation conjugale et les mesures y relatives.

» 2. La représentation de l'union conjugale.

» 3. La solidarité des époux pour les dettes du ménage, celle-ci découlant du statut égalitaire qui est désormais le leur.

» 4. La contribution aux charges du mariage.

» 5. La protection de l'union conjugale en cas de crise.

» 6. Les modalités de l'exercice d'une profession par chacun des époux.

» 7. L'ouverture et la gestion de comptes individuels en banque ou auprès d'institutions d'épargne.

» 8. La protection des tiers. »

Et l'auteur des amendements conclut à la nécessité pour le législateur « d'intervenir par voie de dispositions générales et impératives, les époux conservant ensuite toute liberté pour établir sur ces fondements les solutions particulières qui leur paraîtront les plus appropriées à leur situation propre et dont l'ensemble formera leur régime matrimonial ». (Doc. Sénat 1965-66, n° 281.)

La Sous-Commission consacra six réunions à une première lecture des articles que proposaient les amendements; elle les retint dans une rédaction souvent modifiée ou simplifiée; elle rejeta cependant la suggestion d'une procédure de saisie-arrest simplifiée permettant à un des époux de saisir sans aucun jugement préalable entre les mains de l'employeur, les gains et salaires de son conjoint (art. 215-2 des amendements); il lui a semblé que la procédure proposée portait atteinte au droit de la défense, en ce sens qu'elle oblige l'époux, dont les revenus sont saisis, à prendre l'initiative de l'action judiciaire et qu'au surplus la procédure déjà très simple, prévue à l'actuel article 218 du Code civil et prévoyant l'intervention rapide du juge de paix, était suffisante pour répondre à tous les besoins.

Après avoir rédigé les textes qu'elle propose pour le régime légal, la Sous-Commission reprit l'examen des modifications à apporter à la loi du 30 avril 1958.

Elle décida, s'inspirant en cela de décisions analogues prises lors de l'adoption du Code judiciaire, de retirer de ce chapitre du Code civil et de renvoyer au Code judiciaire toutes les dispositions concernant la compétence et la procédure.

Les dispositions de droit civil que contenait la loi du 30 avril 1958 et les amendements du Gouvernement retenus par la Sous-Commission ont été réécrits en une suite continue de treize articles à insérer dans le Code civil sous les

» De dwingende bepalingen van wat aldus het primaire huwelijksvermogensstelsel uitmaakt, hadden dus het volgende te regelen :

» 1. De bescherming van de echtelijke woonplaats en de desbetreffende voorzieningen.

» 2. De vertegenwoordiging van de echtelijke gemeenschap.

» 3. De hoofdelijkheid van de echtgenoten voor de schulden van de huishouding; deze wordt afgeleid van hun voortaan gelijke rechtstoestand.

» 4. De bijdrage in de lasten van het huwelijk.

» 5. De bescherming van de echtelijke gemeenschap in crisisgevallen.

» 6. De wijze waarop ieder van de echtgenoten een beroep uitoefent.

» 7. De opening en het beheer van individuele bankrekeningen of rekeningen bij spaarinstellingen.

» 8. De bescherming van derden. »

De indiener van de amendementen komt tot de conclusie dat de wetgever « algemene en dwingende bepalingen moet invoeren met behoud van de volle vrijheid voor de echtgenoten om op die grondslagen de bijzondere oplossingen te vestigen die naar hun oordeel het meest geschikt zijn voor hun eigen toestand, terwijl het geheel ervan hun huwelijksvermogensstelsel zal uitmaken ». (Gedr. St. Senaat 1965-1966, nr. 281).

De Subcommissie besteedde zes vergaderingen aan een eerste lezing van de voorgestelde amendementen; zij nam die teksten aan in een redactie die veelal gewijzigd of vereenvoudigd werd; zij verwierp evenwel het voorstel om een vereenvoudigde vorm van beslag onder derden in te voeren die het een der echtgenoten mogelijk maakt, zonder voorafgaand vonnis, bij de werkgever beslag te leggen op de verdiensten en lonen van de andere echtgenoot (art. 215-2 van de amendementen); zij was van oordeel dat de voorgestelde procedure het recht van de verdediging aantast, in die zin dat zij de echtgenoot, op wiens goederen beslag is gelegd, verplicht de rechtsvordering in te stellen; daarbij komt nog dat de reeds zeer eenvoudige procedure van het huidige artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek, waardoor de vrede-rechter snel kan optreden, in alle behoeften kan voorzien.

Na de teksten te hebben klaargemaakt zoals zij die voor het wettelijk stelsel wilde voorstellen, hervatte de Subcommissie het onderzoek van de wijzigingen die in de wet van 30 april 1958 moeten worden aangebracht.

Zich baserend op soortgelijke beslissingen genomen bij de goedkeuring van het Gerechtelijk Wetboek, besloot zij alle bevoegdheids- en procedureregels uit dit hoofdstuk van het Burgerlijk Wetboek te lichten en onder te brengen in het Gerechtelijk Wetboek.

De burgerrechtelijke bepalingen in de wet van 30 april 1958 en de Regeringsamendementen die door de Subcommissie waren overgenomen, zijn herschreven als een doorlopende reeks van dertien artikelen welke in het Burgerlijk Wetboek

n°s 212 à 224. Ces textes sont repris au rapport de la Sous-Commission, pages 329 à 333.

Examen des articles.

Article 212 (art. 215 du texte proposé par la Sous-Commission).

Cet article, repris avec quelques modifications de forme de l'article 214 des amendements du Gouvernement, complète la règle actuelle de l'article 214 du Code civil selon laquelle le mariage ne modifie pas la capacité des époux, sauf l'émancipation des époux mineurs d'âge. Il énonce que les droits, obligations et devoirs des époux sont réglés par les dispositions impératives de ce chapitre de la loi, applicables de plein droit par le fait du mariage et dans la mesure où elles n'y dérogent pas, par les dispositions de leur régime matrimonial.

Ainsi est soulignée la prédominance des règles de ce chapitre par rapport aux dispositions convenues entre les époux dans leur contrat de mariage.

La Commission a décidé que cette règle qui détermine toute la portée du chapitre devait figurer en tête de celui-ci sous l'article 212; elle en a en outre fait permuter les deux alinéas.

Si le mariage ne modifie pas en principe la capacité juridique des époux, il est toutefois fait exception à cette règle par les dispositions de l'article 215, § 1er, qui protègent la résidence conjugale et les meubles meublants qui la garnissent et interdisent à l'époux propriétaire d'en disposer seul.

Article 213.

Cet article reproduit textuellement l'actuel article 212 du Code civil, relatif à l'obligation pour les époux d'habiter ensemble et au devoir de fidélité, de secours et d'assistance.

Article 214.

L'objet de cet article, repris de l'article 213 actuel du Code civil, est d'organiser le choix de la résidence conjugale.

La Sous-Commission avait maintenu la règle actuelle selon laquelle à défaut d'accord des époux, le choix appartenait au mari, sauf recours de la femme devant le tribunal de première instance.

Deux amendements ont été proposés à la Commission; tous deux tendent à dire que le choix de la résidence conjugale s'effectue du commun accord des époux.

A défaut d'accord, chacun d'eux peut s'adresser à justice. La modification proposée répond au principe de l'égalité des époux. La Commission a accepté cette modi-

moeten worden ingevoegd onder de nrs. 212 tot 224. Deze teksten zijn te vinden in het verslag van de Subcommissie, bladzijde 329 tot 333.

Artikelsgewijze bespreking.

Artikel 212 (art. 215 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel, dat, op enkele vormwijzigingen na, artikel 214 van de Regeringsamendementen overneemt, vult de huidige regel aan van artikel 214 van het Burgerlijk Wetboek volgens welke het huwelijk de bekwaamheid van de echtgenoten niet wijzigt, behoudens hetgeen bepaald wordt inzake de ontvoogding van de minderjarige echtgenoten. Het bepaalt dat de rechten, verplichtingen en bevoegdheden van de echtgenoten worden geregeld door de dwingende bepalingen van dit hoofdstuk van de wet, die van rechtswege toepasselijk zijn door het feit van het huwelijk en, voor zover zij er niet van afwijken, door de bepalingen van hun huwelijksvermogensstelsel.

Zo blijkt dat de regels van dit hoofdstuk de bovenhand hebben op hetgeen de echtgenoten in hun huwelijkscontract hebben bedongen.

De Commissie heeft besloten dat deze regel, die de volle draagwijdte van dit hoofdstuk aangeeft, in het eerste artikel, nl. artikel 212, moet worden opgenomen; zij heeft bovendien de volgorde van de twee alinea's omgekeerd.

Hoewel het huwelijk de handlingsbekwaamheid van de echtgenoten in beginsel niet wijzigt, wordt op deze regel een uitzondering gemaakt in artikel 215, § 1, dat de echtelijke verblijfplaats en het daarin aanwezige huisraad beschermt en de echtgenoot-eigenaar verbiedt er alleen over te beschikken.

Artikel 213.

Dit artikel is een letterlijke weergave van het huidige artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verplichting die beide echtgenoten hebben om samen te wonen en de getrouwheid, hulp en bijstand die zij elkaar verschuldigd zijn.

Artikel 214.

Dit artikel, een overname van het huidige artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek, bedoelt de keuze van de echtelijke verblijfplaats te regelen.

De Subcommissie had de bestaande regel gehandhaafd, volgens welke de man, bij gebreke van overeenstemming tussen de echtgenoten, over de keuze van de echtelijke verblijfplaats kon beslissen, behoudens beroep van de vrouw bij de rechtbank van eerste aanleg.

Aan de Commissie werden twee amendementen voorgelegd; beide wilden dat de echtelijke verblijfplaats door de echtgenoten in onderlinge overeenstemming zou worden gekozen.

Bij gebreke van overeenstemming kan elk van beide echtgenoten zich tot de rechtbank wenden. De voorgestelde wijziging beantwoordt aan het beginsel van de gelijkheid

fication et a décidé de donner compétence au juge de paix pour connaître de ces litiges; ce magistrat est souvent mieux au fait des intérêts des familles et plus proche des justiciables.

La Commission a établi un texte, répondant aux trois règles suivantes :

1° La résidence conjugale est fixée de commun accord entre les époux.

2° A défaut d'accord entre eux, elle est fixée par le juge de paix dans l'intérêt de la famille.

3° Si l'un des époux est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, la résidence conjugale est fixée par l'autre époux.

Il n'a pas semblé nécessaire de préciser que le juge est saisi par la partie la plus diligente; ainsi qu'il sera exposé plus loin, les actions prévues à ce chapitre s'introduisent, à une exception près (art. 224), par requête unilatérale.

Article 215.

Cet article, repris de l'article 214-1 des amendements du Gouvernement, tend à assurer la protection du logement de la famille.

Deux hypothèses sont prévues :

A. Le logement de la famille est la propriété de l'un des époux. L'époux propriétaire ne peut, sans l'accord de son conjoint, disposer entre vifs de cet immeuble ou l'hypothéquer.

La Sous-Commission avait introduit une distinction entre les actes de disposition à titre onéreux et ceux à titre gratuit; ce n'est que pour les premiers qu'un recours au tribunal est prévu contre le refus injustifié de l'autre conjoint. Certains membres de la Commission ont fait observer que la donation de la maison à des enfants pouvait se justifier, par exemple lorsque cette maison fait partie d'une exploitation agricole ou commerciale que le père ou la mère, à qui la maison et l'exploitation appartiennent en propre, veut céder à l'un des enfants. La Commission a décidé de supprimer cette distinction.

A la demande d'un commissaire, le mot « principal » est ajouté à l'alinéa 1er du paragraphe 1er, après le mot « logement » : la disposition ne s'applique donc pas aux secondes résidences.

Lorsque l'immeuble n'est pas la propriété d'un seul des époux, mais fait partie de leur patrimoine commun, la matière est réglée de manière identique par les articles proposés 1418, 1419 et 1420.

B. Les époux habitent un logement donné à bail par un tiers. Le bail conclu par un seul des conjoints, fût-ce même

van de echtgenoten. De Commissie heeft die wijziging aanvaard en besloten de kennisneming van die geschillen op te dragen aan de vrederechter; deze kan vaak beter oordelen over het belang van het gezin en staat dichterbij de rechtzoekenden.

De Commissie heeft een tekst opgesteld die uitdrukking geeft aan de drie volgende regels :

1° De echtelijke verblijfplaats wordt door de echtgenoten in onderlinge overeenstemming vastgesteld.

2° Bij gebreke van overeenstemming tussen de echtgenoten, wordt zij door de vrederechter vastgesteld in het belang van het gezin.

3° Is een der echtgenoten afwezig, onbekwaam verklaard of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan wordt de echtelijke verblijfplaats vastgesteld door de andere echtgenoot.

Het werd niet nodig geoordeeld te bepalen dat het beroep op de rechter wordt gedaan door de meest gereede partij; zoals hierna zal worden uiteengezet, worden de rechtshandelingen, waarvan in dit hoofdstuk sprake is, op één uitzondering na (art. 224), bij verzoekschrift door een van de partijen ingesteld.

Artikel 215.

Dit artikel neemt artikel 214-1 van de Regeringsamendementen over en strekt tot bescherming van de gezinswoning.

Er wordt voorzien in twee hypothesen :

A. De gezinswoning is de eigendom van een der echtgenoten. De echtgenoot-eigenaar kan, zonder de instemming van de andere echtgenoot, over dat goed niet onder de levenden beschikken, noch het met hypotheek bezwaren.

De Subcommissie had een onderscheid gemaakt tussen de daden van beschikking onder bezwarende titel en de daden om niet; slechts voor de eerstgenoemde is een beroep bij de rechtbank mogelijk tegen de onverantwoorde weigering van de andere echtgenoot. Volgens sommige commissieleden kan de schenking van het huis aan de kinderen verantwoord zijn, bijvoorbeeld wanneer dit huis deel uitmaakt van een landbouw- of handelsbedrijf dat de man of de vrouw, die het huis en het bedrijf als eigen goed bezit, aan een van de kinderen wil overdragen. De Commissie heeft besloten dit onderscheid te laten vervallen.

Op verzoek van een Commissielid wordt, in het eerste lid van paragraaf 1, het woord « woning » vervangen door « de voornaamste woning »; de regel is bijgevolg niet van toepassing op een tweede woning.

Voor het goed dat niet in eigendom toebehoort aan een der echtgenoten, maar deel uitmaakt van hun gemeenschappelijk vermogen, wordt dezelfde regeling toegepast als in de voorgestelde artikelen 1418, 1419 en 1420.

B. De echtgenoten wonen in een goed dat zij van een derde hebben gehuurd. Het huurcontract dat een der echt-

avant le mariage, est commun aux deux. Il ne pourra donc être résilié que par les deux époux agissant ensemble et tout congé donné par le bailleur devra être adressé à chacun des époux.

Tenant compte de ce que dans les baux d'immeubles à usage commercial et dans les baux à ferme, la partie de l'immeuble bâti servant à l'exploitation commerciale ou agricole est souvent indissociable de la partie du même immeuble réservée au logement de la famille et qu'on ne peut accepter le maintien du ménage dans tout ou partie de l'immeuble loué en cas de cessation de l'activité professionnelle, la Commission a décidé de soustraire de l'application de cet article les baux commerciaux et les baux à ferme.

On trouve une solution analogue dans l'article 1751 du Code civil français.

Pour les autres baux, le fait qu'une partie de l'immeuble loué est affectée à l'activité professionnelle de l'un des époux, ne porte pas atteinte aux droits que l'article accorde à l'autre époux.

Il va de soi qu'ici aussi la règle ne vaut que pour le logement principal de la famille.

La Commission a décidé de confier au juge de paix la connaissance des litiges entre époux quant à l'exercice de leurs droits sur le bail de la maison servant à leur logement.

Un commissaire propose de compléter l'alinéa 2 du § 2 de l'article par : « Tout congé donné par le bailleur devra l'être séparément à chacun des deux époux. » Il justifie cet amendement comme suit : « Il a pour but d'éviter les contestations qui pourraient naître à propos de la réception par chacun des époux du congé. Il est d'autant plus justifié que chacun des époux peut avoir un domicile distinct. »

L'amendement tranche la question de savoir si le congé donné aux deux époux doit l'être par deux lettres recommandées ou si une seule lettre adressée à tous deux suffit. Le mot « séparément » suppose l'envoi de deux lettres ou la signification du congé à chacun des époux.

On fait observer que la notification du congé n'est qu'une des hypothèses où le bailleur et les preneurs devront tenir compte que le bail appartient conjointement aux deux époux.

La Commission rédige et adopte le texte suivant :

« Les congés, notifications et exploits relatifs à ce bail doivent être adressés ou signifiés séparément à chacun des deux époux ou émaner de tous deux. »

**

Une protection analogue est organisée pour les meubles meublants qui garnissent le logement principal de la famille;

genoten, zij het vóór het huwelijk, gesloten heeft behoort aan beiden gemeenschappelijk. Het kan dus slechts worden opgezegd door beide echtgenoten gezamenlijk en de huur door de verhuurder moet aan elk van beide echtgenoten worden opgezegd.

Aangezien bij handelshuur en pacht, het gedeelte van het gebouwde goed dat als handels- of landbouwbedrijf dienst doet vaak niet te scheiden is van het gedeelte dat het gezin tot woning strekt en aangezien het niet te aanvaarden is dat het gezin het gehuurde goed geheel of gedeeltelijk blijft bewonen ingeval het bedrijf wordt stopgezet, heeft de Commissie besloten de handelshuur- en pachtovereenkomsten aan de toepassing van dit artikel te onttrekken.

Een soortgelijke oplossing is te vinden in artikel 1751 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

Voor de andere huurcontracten doet het feit dat een gedeelte van het gehuurde goed voor het bedrijf van een der echtgenoten dienst doet, geen afbreuk aan de rechten die het artikel aan de andere echtgenoot toekent.

Het laat zich verstaan dat ook deze regel slechts geldt voor de voornaamste woning van het gezin.

De Commissie heeft besloten de vrederechter kennis te laten nemen van de geschillen die tussen echtgenoten kunnen rijzen in verband met de uitoefening van hun rechten op de huur van het huis dat hun tot woning strekt.

Een commissielid stelt voor, § 2, tweede lid, van dit artikel aan te vullen met : « Opzegging door de verhuurder moet afzonderlijk aan elke echtgenoot worden gedaan. » Hij verantwoordt dit amendement als volgt : « Het amendement strekt om eventuele betwistingen over de ontvangst van de opzegging door elk der echtgenoten te vermijden. Het is des te meer gerechtvaardigd daar iedere echtgenoot een afzonderlijke woonplaats kan hebben. »

Dit amendement geeft uitsluitel over de vraag of de opzegging aan beide echtgenoten moet geschieden bij twee afzonderlijke aangetekende brieven dan wel of een enkele brief gericht aan beide echtgenoten volstaat. Het woord « afzonderlijk » onderstelt dat twee brieven worden gestuurd of dat de opzegging aan elk van beide echtgenoten wordt betekend.

Er wordt opgemerkt dat de kennisgeving van de opzegging slechts een van de gevallen is waarin de verhuurder en de huurders ermee rekening moet houden dat de huur aan beide echtgenoten gezamenlijk behoort.

De Commissie neemt de volgende tekst aan :

« De opzeggingen, kennisgevingen en exploitanten betreffen de die huur moeten gezonden of betekend worden aan elk der echtgenoten afzonderlijk of uitgaan van beide echtgenoten gezamenlijk. »

**

Een zelfde bescherming wordt verleend voor het huisraad dat in de voornaamste woning van het gezin aanwezig is;

aucun époux ne peut sans l'accord de l'autre en disposer à titre onéreux ou gratuit ou les donner en gage.

La formule : « meubles meublants qui le garnissent » n'est-elle pas trop large ? Couvre-t-elle notamment les objets de collection ? Certains membres proposent de se référer à la définition de l'article 534 du Code civil : « Les mots meubles meublants ne comprennent que les meubles destinés à l'usage et à l'ornement des appartements, comme tapisseries, lits, sièges, glaces, pendules, tables, porcelaines et autres objets de cette nature. Les tableaux et les statues qui font partie du meuble d'un appartement, y sont aussi compris, mais non les collections de tableaux qui peuvent être dans les galeries ou pièces particulières.

» Il en est de même des porcelaines; celles seulement qui font partie de la décoration d'un appartement, sont comprises sous la dénomination de biens meubles. »

Ce texte, écrit en 1804, a incontestablement vieilli. La disparition « des galeries ou pièces particulières » posera en fait des questions délicates. La Commission estime qu'il faut toutefois en retenir que ne sont pas des meubles meublants, au sens de l'article 215, les objets de collection, qu'il s'agisse de tableaux, de porcelaines ou d'autres.

L'objet du texte est d'assurer aux époux le maintien du cadre de vie normal dans lequel ils ont jusqu'alors vécu.

Quel sera l'effet de cette disposition en cas de faillite de l'époux propriétaire de l'immeuble servant au logement de la famille ? Les droits des créanciers doivent l'emporter sur les intérêts, si légitimes qu'ils soient, du conjoint et des enfants. L'interdiction d'aliéner l'immeuble sans le consentement du conjoint ne pourrait être opposée au curateur et aucune autorisation spéciale du tribunal de première instance ne sera nécessaire.

La Commission a estimé devoir régler cette matière par un texte de loi, à l'occasion de l'adaptation nécessaire de la section 4 du Chapitre VII du Livre III du Code de commerce, intitulé « Des droits de la femme en cas de faillite du mari » (articles 553 à 560 — voir art. IV, art. 37).

Le droit au bail de l'immeuble servant au logement de la famille appartient conjointement aux deux époux et le curateur devra tenir compte des droits du conjoint. A défaut d'accord entre le curateur et le conjoint pour résilier le bail ou le voir reprendre par le conjoint, à charge par ce dernier de payer les loyers, le juge de paix restera compétent pour connaître du litige. Le cas ne se présentera d'ailleurs que lorsque l'immeuble loué et servant au logement de la famille ne tombe pas sous l'application de la loi du 30 avril 1951 sur les baux commerciaux.

geen van beide echtgenoten kan, zonder de instemming van de andere, hierover beschikken onder bezwarende titel of om niet, noch die goederen in pand geven.

Is de formule : « huisraad dat erin aanwezig is » niet te ruim ? Vallen daaronder ook de voorwerpen uit een verzameling ? Sommige leden stellen voor te verwijzen naar de omschrijving in artikel 534 van het Burgerlijk Wetboek : « Onder het woord huisraad zijn alleen begrepen de meubelen die dienen tot gebruik en versiering van de vertrekken, zoals behangsels, bedden, stoelen, spiegels, pendules, tafels, porselein en andere voorwerpen van dien aard. Eveneens zijn daaronder begrepen de schilderijen en de beelden die van de inboedel van een vertrek deel uitmaken, doch niet de verzamelingen van schilderijen die in bijzondere galerijen of vertrekken mochten zijn geplaatst.

» Hetzelfde geldt voor porselein : alleen het porselein dat van de versiering van een vertrek deel uitmaakt, is onder de benaming huisraad begrepen. »

Deze tekst, van 1804, is zeker verouderd. De weglating van « bijzondere galerijen of vertrekken » zal zeer moeilijke problemen doen rijzen. De Commissie meent dat hier echter uit te onthouden valt dat verzamelingen, of het nu gaat om schilderijen, porselein of andere voorwerpen, geen huisraad zijn in de zin van artikel 215.

Deze tekst streeft naar de handhaving van het normale kader waarin de echtgenoten tot dusver hebben geleefd.

Welk gevolg zal die bepaling hebben ingeval de echtgenoot-eigenaar van het goed dat het gezin tot woning dient, failliet gaat ? De rechten van de schuldeisers zullen zwaarder doorwegen dan de belangen, hoe gewettigd ook, van de andere echtgenoot en van de kinderen. Het verbod om het goed zonder de instemming van de andere echtgenoot te vervreemden, zou niet tegen de curator kunnen worden ingeroepen en er zal geen enkele bijzondere machtiging van de rechtbank van eerste aanleg nodig zijn.

De Commissie heeft gemeend dit in een wettekst te moeten vastleggen, namelijk bij de aanpassing, die noodzakelijk is, van afdeling IV van Hoofdstuk VII van Boek III van het Wetboek van Koophandel, die als opschrift draagt « Rechten van de echtgenote in geval van faillissement van de man » (artikelen 553 tot 560 — zie art. IV, art. 37).

Het recht op de huur van het onroerend goed dat het gezin tot woning dient, behoort aan beide echtgenoten gezamenlijk en de curator zal rekening moeten houden met de rechten van de andere echtgenoot. Ingeval er geen overeenstemming wordt bereikt tussen de curator en de andere echtgenoot betreffende de opzegging van de huur of de overname door die andere echtgenoot, onder verplichting voor deze laatste de huur te betalen, blijft de vrederechter bevoegd om kennis te nemen van het geschil. Het geval zal zich overigens alleen dan voordoen wanneer het gehuurde goed dat het gezin tot woning dient, niet onder de toepassing valt van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten.

Article 216.

Le texte proposé par la Sous-Commission reprend, en les adaptant à la règle de l'égalité des époux, les dispositions actuelles des articles 215 et 216.

Il concerne le libre choix d'une profession et le droit pour un des époux d'user dans ses relations professionnelles du nom de son conjoint.

La Sous-Commission avait estimé pouvoir supprimer le troisième alinéa de l'article 215 qui faisait échapper à un éventuel recours du conjoint, l'exercice des fonctions et mandats publics; elle estimait que le libre exercice de mandats publics était un problème à régler, si besoin, dans le droit public et plus particulièrement dans la législation électorale; quant aux fonctions publiques, il peut exister pour un époux des raisons de s'opposer à l'exercice par son conjoint d'une fonction publique, analogues à celles qu'il pourrait invoquer contre l'exercice d'une profession dans le secteur privé : nécessité de déplacer le logement de la famille, déplacements trop fréquents ou trop longs, entraînant de trop longues absences du foyer.

La Commission a craint que de la suppression de cet alinéa, on tire la conclusion qu'un des époux pourrait dorénavant soumettre à l'approbation du tribunal son opposition à l'exercice par son conjoint d'un mandat public; elle s'est par contre ralliée aux arguments de la Sous-Commission en ce qui concerne les fonctions publiques.

L'alinéa supprimé par la Sous-Commission est rétabli, en le limitant aux mandats publics.

Un commissaire fait observer que dans les régimes comportant un patrimoine commun constitué principalement par les économies réalisées sur les revenus des deux conjoints, l'un des époux peut, par l'exercice d'une profession indépendante, mettre en péril ce patrimoine commun. Il conviendrait que dans pareil cas, les époux adoptent un autre régime matrimonial, tel celui de la séparation de biens où les dettes professionnelles d'un époux n'obligent pas l'autre époux.

La Commission décide de compléter le § 1er de l'article par un alinéa rédigé comme suit : « Le tribunal peut subordonner l'exercice de la profession à la modification préalable du régime matrimonial des époux. »

Article 217.

Cet article trouve son origine dans les articles 215-1 et 215-2 des amendements du Gouvernement. Ceux-ci introduisaient la règle selon laquelle chacun des époux perçoit ses revenus, qu'ils soient professionnels ou autres, et qu'après avoir satisfait à son obligation de contribuer aux charges du mariage, il peut affecter l'excédent de ses revenus professionnels à l'acquisition de biens utiles à l'exercice de sa profession; chacun des époux gère seul les biens affectés à cet exercice.

Artikel 216.

De tekst van de Subcommissie neemt de huidige bepalingen van de artikelen 215 en 216 over, onder aanpassing aan de regel van de gelijkheid van de echtgenoten.

Het gaat om de vrije keuze van een beroep en het recht van een der echtgenoten om in zijn beroepsbetrekkingen de naam van de andere echtgenoot te gebruiken.

De Subcommissie had gemeend dat het derde lid van artikel 215, volgens hetwelk tegen de uitoefening van openbare ambten en mandaten geen beroep kan worden ingesteld door de andere echtgenoot, achterwege kon blijven; volgens de Subcommissie was de vrije uitoefening van openbare mandaten een probleem dat, zo nodig, in het publiekrecht en meer bepaald in de kieswetten moest worden geregeld; wat de openbare ambten betreft, kan een echtgenoot dezelfde redenen hebben om zich te verzetten tegen de uitoefening daarvan door de andere echtgenoot, als hij zou kunnen aanvoeren tegen de uitoefening van een beroep in de particuliere sector : noodzaak om een andere echtelijke verblijfplaats te kiezen, te veelvuldige of te grote verplaatsingen waardoor hij of zij te lang van huis weg is.

De Commissie vreesde dat men uit de schrapping van dit artikel zou afleiden dat een van de echtgenoten zijn verzet tegen de uitoefening van een openbaar mandaat door de andere echtgenoot, voortaan door de rechtbank zou kunnen laten goedkeuren; voor de openbare ambten heeft zij zich echter bij het standpunt van de Subcommissie aangesloten.

De alinea die de Subcommissie geschrapt had wordt weer opgenomen, maar beperkt tot de openbare mandaten.

Een commissielid merkt op dat bij stelsels waarin het gemeenschappelijk vermogen hoofdzakelijk bestaat uit hetgeen is overgespaard van de inkomsten van beide echtgenoten, een der echtgenoten door de uitoefening van een zelfstandig beroep dat gemeenschappelijk vermogen in gevaar kan brengen. In dergelijke gevallen zouden de echtgenoten een ander huwelijksvermogensstelsel moeten aannemen, b.v. scheiding van goederen, waarin een echtgenoot niet instaat voor de beroepsschulden van de andere echtgenoot.

De Commissie besluit § 1 van dit artikel aan te vullen met een volzin, luidende : « De rechtbank kan de uitoefening van het beroep afhankelijk stellen van de voorafgaande wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten. »

Artikel 217.

Dit artikel vindt zijn oorsprong in de artikelen 215-1 en 215-2 van de Regeringsamendementen. Zij stellen als regel dat iedere echtgenoot zijn inkomsten, hetzij bedrijfsinkomsten of andere, ontvangt en dat hij, na zich te hebben gekweten van zijn bijdrage in de lasten van het huwelijk, het overschot van zijn bedrijfsinkomsten mag aanwenden voor het verkrijgen van goederen die van nut zijn voor de uitoefening van zijn beroep; de voor die uitoefening bestemde goederen worden door iedere echtgenoot alleen beheerd.

Partant de la considération que dans le régime légal qu'elle propose, les revenus, quelle qu'en soit l'origine, deviennent, dès leur perception, des éléments du patrimoine commun, la Sous-Commission a décidé de restreindre la portée de la règle à la perception des revenus professionnels et à l'utilisation de leur excédent.

La Commission a constaté que dans la rédaction proposée, la situation nouvelle est moins favorable à la femme mariée qui exerce une activité professionnelle que les dispositions actuelles de l'article 226septies relatif aux biens réservés. Faut-il garder la notion de biens réservés, en l'étendant à chacun des deux époux, ce qui, dans les ménages où aucun des époux ne possède lors du mariage, ni n'acquiert dans la suite de biens propres, aurait pour conséquence de maintenir une séparation totale de la gestion, chacun des époux gardant la gestion exclusive des économies réalisées sur ses revenus professionnels ? Dans l'hypothèse où seul un des époux exerce une activité professionnelle, l'autre époux, quel que soit le régime matrimonial adopté, n'aurait aucune matière sur laquelle il pourrait exercer son pouvoir de gestion.

Un commissaire propose de remplacer à l'alinéa 2 du texte de la Sous-Commission, le mot « utile » par « nécessaire »; ce dernier ayant un sens plus restrictif.

L'un et l'autre de ces termes sont susceptibles d'interprétations diverses; ce qui importe, en cas de contestation entre époux au sujet d'acquisitions faites par l'un d'eux, c'est d'établir la relation entre l'acquisition et les besoins de la profession.

Il est décidé de remplacer les mots « à l'acquisition de biens utiles à l'exercice » par « à des acquisitions de biens justifiées par l'exercice ».

En conclusion la Commission décide de retenir les principes suivants :

1. Chaque époux perçoit seul ses revenus, qu'ils soient de capitaux ou professionnels.

2. Il contribue sur l'ensemble de ses revenus aux charges du mariage et à l'éducation des enfants.

3. Il peut affecter tout ou partie du surplus de ses revenus à des acquisitions de biens justifiées par l'exercice de sa profession; ces biens, sans préjuger, selon le régime matrimonial des époux, de leur caractère propre ou commun, sont soumis à sa gestion exclusive.

4. S'il reste un excédent, son affectation et la gestion des biens acquis avec cet excédent sont réglées par les dispositions du régime matrimonial des époux.

Ervan uitgeende dat in het wettelijk stelsel dat zij voorstelt, de inkomsten, ongeacht hun oorsprong, in het gemeenschappelijk vermogen opgaan zodra ze geïnd zijn, had de Subcommissie besloten de regel te beperken tot de ontvangst van de bedrijfsinkomsten en de aanwending van het overschot.

Volgens de Commissie is de nieuwe toestand, zoals die tot uiting komt in de voorgestelde tekst, voor de gehuwde vrouw die een beroep uitoefent, minder gunstig dan de huidige regeling van artikel 226septies betreffende de voorbehouden goederen. Moet het begrip voorbehouden goederen gehandhaafd blijven en uitgebreid worden tot beide echtgenoten, hetgeen, in een gezin waar geen van beide echtgenoten bij hun huwelijk eigen goederen bezit en er achteraf ook geen verkrijgt, ten gevolge zou hebben dat het beheer volledig gescheiden blijft, daar elk van beide echtgenoten het uitsluitend beheer behoudt over hetgeen hij van zijn bedrijfsinkomsten heeft overgespaard ? Ingeval slechts een van beide echtgenoten een beroep heeft, zou de andere echtgenoot, ongeacht het aangenomen huwelijksvermogensstelsel, niets hebben waarop hij zijn bevoegdheid van beheer zou kunnen uitoefenen.

Een commissielid stelt voor in het tweede lid van de tekst van de Subcommissie, de woorden « van nut » te vervangen door « noodzakelijk » omdat dit woord een beperkter betekenis heeft.

Beide termen zijn voor verschillende uitlegging vatbaar; bij betwisting tussen echtgenoten over aankopen door een van hen verricht, moet vooral worden uitgemaakt in hoeverre de aankoop in verband staat met de eisen van het beroep.

Er wordt besloten de woorden « het verkrijgen van goederen die van nut zijn voor... » te vervangen door de woorden « de aanschaf van goederen in zoverre dit verantwoord is voor... ».

Ten slotte besluit de Commissie de volgende beginselen aan te nemen :

1. Iedere echtgenoot ontvangt zijn inkomsten alleen, onverschillig of het kapitaals- dan wel bedrijfsinkomsten betreft.

2. Hij draagt met het geheel van zijn inkomsten bij in de lasten van het huwelijk en in de opvoeding van de kinderen.

3. Hij kan het overschot van zijn inkomsten geheel of ten dele besteden voor de aanschaf van goederen in zoverre dit verantwoord is voor de uitoefening van zijn beroep; die goederen staan onder zijn uitsluitend beheer, zonder vooraf uit te maken of die goederen naar het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten eigen of gemeenschappelijk zijn.

4. De besteding van het overschot en het beheer van de goederen verkregen met dat overschot — zo er een is — worden geregeld door de bepalingen van het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten.

Article 218.

La Sous-Commission avait retenu, en la simplifiant fortement, la règle proposée par l'article 214-3 des amendements du Gouvernement et concernant l'ouverture et la gestion de comptes de dépôt de sommes ou de titres, soit à l'Office des Chèques Postaux, soit à la Caisse Générale d'Epargne et de Retraite, soit chez un banquier, soit chez toute autre personne ou institution légalement habilitée à pratiquer ces opérations.

Elle n'a pas cru devoir retenir la liste des personnes et institutions chez qui ces dépôts peuvent être effectués, la matière étant réglée ou pouvant l'être par d'autres dispositions légales.

Elle avait, d'autre part, considéré comme inutiles et même dangereuses les précisions que contenaient les second et troisième alinéas du texte des amendements du Gouvernement que l'on pourrait interpréter comme constituant une présomption de « propres » au profit de l'époux titulaire du dépôt.

Un commissaire rappelle que ce texte contient la réponse à une des revendications essentielles des femmes dans la poursuite de l'égalité juridique des époux.

Certains craignent toutefois que dans le régime légal particulièrement, la possibilité pour l'époux qui est le seul à exercer une activité professionnelle, de faire virer à un compte de dépôts la totalité de ses gains et salaires, n'aboutisse à priver le conjoint de tout pouvoir de gestion.

Un commissaire signale que la disposition proposée constitue une extension d'une règle déjà ancienne qui permet à la femme mariée de se faire ouvrir un livret d'épargne ou un carnet de dépôt (loi du 30 avril 1958).

Par compte de dépôts de sommes, il faut entendre aussi bien les dépôts à vue que les dépôts à terme ou en livrets ou carnets.

Le dépôt de sommes ou de titres dans un établissement financier ou bancaire ne préjuge pas du caractère propre ou commun ou éventuellement indivis des sommes ou titres déposés. L'autre époux conserve à l'égard du dépôt, les droits qui lui sont reconnus dans le régime primaire par les articles 221 et 223 et dans le régime légal notamment par les articles 1419 et 1420 (devenus 1421 et 1426). Il est précisé que cette règle a pour but essentiel la sécurité du tiers dépositaire. En vue de le souligner davantage, la Commission, s'inspirant de l'article 221 du Code civil français, décide de remplacer le membre de phrase « dont il a la gestion exclusive » par « Il est réputé à l'égard du dépositaire, en avoir la gestion exclusive. »

Un commissaire dépose un amendement proposant de compléter le second alinéa de l'article par le texte suivant : « sauf opposition d'un des époux s'il s'agit de biens communs ».

Artikel 218.

De Subcommissie had, zij het in een zeer vereenvoudigde vorm, de regel overgenomen die wordt voorgesteld in artikel 214-3 van de Regeringsamendementen en die betrekking heeft op de opening en het beheer van depositorekeningen voor geld of effecten, hetzij bij de Dienst der Postchecks, hetzij bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, hetzij bij een bankier, hetzij bij enige andere persoon of instelling die daartoe wettelijk gerechtigd is.

Zij achtte het niet nodig de lijst op te nemen van de personen en instellingen bij wie die deposito's kunnen worden geplaatst omdat die zaak geregeld is of kan worden door andere wettelijke bepalingen.

Zij was bovendien van oordeel dat de bepalingen van het tweede en het derde lid van de regeringsamendementen nutteloos en zelfs gevaarlijk zijn, omdat eruit afgeleid zou kunnen worden dat een vermoeden van « eigendom » wordt ingesteld ten voordele van de echtgenoot die houder is van de depositorekening.

Een lid brengt in herinnering dat deze tekst tegemoetkomt aan een van de voornaamste eisen van de vrouwen die de juridische gelijkheid van de echtgenoten nastreven.

Sommigen vrezen echter, vooral in het wettelijk stelsel, dat wanneer slechts een van de echtgenoten een beroep uitoefent en al zijn verdiensten en lonen op een depositorekening kan storten, de andere echtgenoot geen enkele beheersbevoegdheid meer zal hebben.

Een lid wijst erop dat de voorgestelde bepaling uitbreiding geeft aan een reeds oude regel volgens welke de gehuwde vrouw een spaar- of depositoboekje mag openen (wet van 30 april 1958).

Onder depositorekeningen voor geld dienen zowel de dadelijk opvraagbare deposito's als de deposito's op termijn te worden verstaan, evenals de depositoboekjes.

Uit het deponeren van geld of effecten in een financiële of bankinstelling kan niet worden afgeleid dat de gedeponeerde gelden of effecten eigen, gemeenschappelijk of eventueel onverdeeld goed zijn. De andere echtgenoot behoudt ten aanzien van de deposito's de rechten die hem in het primair stelsel worden verleend door de artikelen 221 en 223 en in het wettelijk stelsel, onder meer door de artikelen 1419 en 1420 (die 1421 en 1426 zijn geworden). Er wordt op gewezen dat deze regel hoofdzakelijk de veiligheid van de derde-bewaarnemer beoogt. Om dit nog beter te doen uitkomen besluit de Commissie om, naar het voorbeeld van artikel 221 van het Franse Burgerlijk Wetboek, de zinsnede « waarover hij het uitsluitend beheer heeft » te vervangen door « Hij wordt ten opzichte van de bewaarnemer geacht het uitsluitend beheer er over te hebben. »

Een commissielid dient een amendement in strekkende tot aanvulling van het tweede lid van dit artikel met een bepaling luidende : « behoudens verzet van een van de echtgenoten indien het om gemeenschappelijke goederen gaat. »

L'amendement est justifié par les considérations suivantes, empruntées au professeur Baeteman :

« La femme mariée est depuis les lois du 30 avril 1958, modifiées le 16 mars 1964, admise à se faire ouvrir un livret d'épargne ou un carnet de dépôt à la Caisse Générale d'Epargne et de Retraite ou dans toute caisse d'épargne ou institution bancaire privée ou contrôlée. Elle a aussi la capacité d'agir pour déposer ou retirer des fonds, sans limitation de montant, sauf opposition du mari s'il ne s'agit pas de biens réservés.

» Si l'on y regarde de plus près, cette législation a pour effet non seulement d'étendre la capacité de la femme mariée sous le régime de la communauté des biens, mais également de dispenser les tiers de tout contrôle sur la provenance des fonds déposés sur les livrets d'épargne : il peut s'agir de fonds propres ou de revenus d'une activité professionnelle distincte, mais aussi bien — et c'est même le cas le plus fréquent — de sommes appartenant à la communauté, qui sont ainsi soustraites à celle-ci et à la gestion exclusive du mari. Si l'on va au fonds des choses, il y a en l'espèce un véritable démembrement du régime de la communauté... »

On fait observer que le but du second alinéa de l'article est d'assurer la sécurité du dépositaire, en le dispensant de toute recherche quant au caractère propre ou commun ou encore professionnel des sommes ou titres déposés. L'amendement supprimerait dans une large mesure, l'utilité de l'article. Il est rejeté par 10 voix et 3 abstentions.

Des amendements tendent à ajouter à cet article un alinéa prévoyant que « chacun des époux peut louer un coffre dont il a la libre disposition ». L'avis est exprimé que cet ajouté serait inutile, la location d'un coffre pouvant être assimilée à l'ouverture d'un dépôt; la Commission décide néanmoins de compléter l'article de manière à autoriser explicitement la location d'un coffre.

Un commissaire dépose un amendement, tendant à insérer après l'article 218, une disposition nouvelle libellée comme suit : « Chacun des époux peut prendre connaissance des revenus, dépenses et placements de son conjoint. »

Son auteur le justifie comme suit : « Les articles 217 et 218 prévoient que les époux perçoivent seuls leurs revenus et décident de même de leurs dépenses et placements. Pareille indépendance n'est possible dans un ménage que par une confiance réciproque. Cette confiance repose sur une information réciproque. C'est pourquoi ce droit à l'information doit être inscrit dans la loi. »

On fait observer que le régime primaire s'applique quel que soit le régime matrimonial des époux; ce droit à l'information ne se justifie pas en cas de séparation de biens.

Plusieurs commissaires estiment que l'article 223 permettant le recours à justice si l'un des époux manque gravement à ses devoirs, constitue une mesure suffisante. Au

Het amendement wordt verantwoord door de volgende beschouwingen van Professor Baeteman :

« De gehuwde vrouw heeft sinds de wetten van 30 april 1958, gewijzigd op 16 maart 1964, de autonome bevoegdheid gekregen om een spaar- of depositoboeke te openen bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas en bij iedere private of gecontroleerde spaarkas of bankinstelling. Tevens heeft ze de bevoegdheid om, alleen, bedragen te deponeren en deze op te vragen, zonder begrenzing van bedrag, behoudens verzet van de man indien het niet om voorbehouden goederen gaat.

» Op de keper beschouwd brengt deze wetgeving niet alleen meer uitgebreide bevoegdheden mee voor de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw, maar ontslaat ze ook de derden van elk toezicht nopens de herkomst van de gelden die op de spaarboekjes gedeponerd worden : het kunnen niet alleen eigen gelden zijn of inkomsten van een afzonderlijke beroepsactiviteit, doch ook — en meestal zelfs — zijn het gemeenschapsgelden, die aldus onttrokken worden aan de gemeenschap en aan de uitsluitende bevoegdheid van de man. Fundamenteel staan we hier voor een werkelijke onttaking van het gemeenschapsstelsel... »

Er wordt opgemerkt dat het tweede lid van dit artikel de veiligheid van de bewaarnemer beoogt door hem te ontslaan van de verplichting na te gaan of de gedeponerde gelden of effecten eigen of gemeenschappelijk, of zelfs bedrijfsinkomsten zijn. Het amendement zou het nut van dit artikel grotendeels teniet doen. Het wordt verworpen met 10 stemmen bij 3 onthoudingen.

Er worden amendementen ingediend om aan dit artikel een lid toe te voegen, luidende : « Elk der echtgenoten kan een kluisloket huren waarover hij de vrije beschikking heeft. » Die toevoeging wordt overbodig geacht omdat het huren van een kluis kan worden gelijkgesteld met het openen van een depositorekening. De Commissie besluit niettemin het artikel aan te vullen met een bepaling waarin het huren van een kluisloket uitdrukkelijk wordt toegestaan.

Een commissielid dient een amendement in strekkende om na artikel 218 een nieuwe bepaling in te voegen, luidende : « Elke echtgenoot kan inzage nemen van de inkomsten, uitgaven en beleggingen van de andere echtgenoot. »

Hij verantwoordt zijn amendement als volgt : « De artikelen 217 en 218 bepalen dat de echtgenoten alleen hun inkomsten ontvangen, en zelf beslissen over de besteding en investering. Een zo grote zelfstandigheid is in een huwelijk slechts mogelijk als er wederzijds vertrouwen heerst. Dit vertrouwen steunt op wederzijdse informatie. Daarom moet dit recht op informatie in de wet worden neergelegd. »

Er wordt opgemerkt dat het primair stelsel van toepassing is ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten. Dit recht op informatie is niet gewettigd in geval van scheiding van goederen.

Verscheidene commissieleden menen dat het beroep op de rechter waarin artikel 223 voorziet voor het geval dat een der echtgenoten grove plicht verzuimt, voldoende

surplus, la disposition proposée est dépourvue de toute sanction et risque dès lors d'être inefficace; elle peut conduire à une violation du secret professionnel, lorsque des opérations dont le conjoint pourrait obtenir connaissance, sont réalisées pour compte de tiers dans le cadre de l'exercice d'une profession indépendante.

L'amendement est rejeté par 8 voix contre 7 et 1 abstention.

Un autre commissaire propose de compléter l'article par une disposition imposant au dépositaire ou au loueur de coffre, l'obligation d'informer le conjoint. Cette information porterait uniquement sur l'ouverture du compte ou la location du coffre à l'exclusion de tous renseignements sur les opérations enregistrées par le compte.

Cette proposition est adoptée par 10 voix contre 5 et 1 abstention.

Le fait que l'un des époux a seul la gestion du compte ou l'accès au coffre ne porte pas obstacle à ce que cet époux donne mandat à son conjoint ou à un tiers ou encore que le compte soit ouvert sous forme de compte-joint ou le coffre loué au nom de deux ou plusieurs personnes.

Article 219.

Cet article trouve son origine dans l'alinéa 1er de l'article 214-5 des amendements du Gouvernement. La Sous-Commission en a complété le texte en indiquant d'une part qu'un époux ne peut donner mandat à l'autre qu'après la célébration du mariage et d'autre part que ce mandat est toujours révocable, ce qui est de l'essence même du mandat (art. 2004 du Code civil).

Elle a ainsi voulu éviter les mandats prétendument irrévocables donnés par la femme au mari dans le contrat de mariage.

Sur proposition d'un sénateur, les mots « général ou spécial » repris de l'article 1988 du Code civil sont ajoutés après le mot « mandat ».

Article 220.

La Sous-Commission a regroupé dans cet article diverses dispositions concernant l'absence, l'interdiction ou l'impossibilité d'un des époux de manifester sa volonté (art. 214, § 2, 2e alinéa, 214-5, 2e alinéa des amendements du Gouvernement et 220 du Code civil).

Le mot « absence » doit être entendu dans un sens général : éloignement momentané d'un des époux de la maison conjugale et non dans son acception technique des articles 112 et suivants du Code civil.

is als maatregel. Bovendien is aan de voorgestelde bepaling geen enkele sanctie verbonden zodat zij onafdwingbaar dreigt te zijn. Zij kan ook leiden tot schending van het beroepsgeheim wanneer de verrichtingen waarvan de andere echtgenoot kennis zou hebben, voor rekening van derden geschieden in het kader van de uitoefening van een zelfstandig beroep.

Het amendement wordt verworpen met 8 tegen 7 stemmen bij 1 onthouding.

Een ander commissielid stelt voor het artikel aan te vullen met een bepaling waarbij aan de bewaarnemer of de verhuurder van het kluisloket de verplichting wordt opgelegd de andere echtgenoot daarvan in kennis te stellen. Die inlichting zou uitsluitend betrekking hebben op de opening van de rekening of het huren van een kluisloket, maar niet op de verrichtingen die op die rekening voorkomen.

Dit voorstel wordt aangenomen met 10 tegen 5 stemmen bij 1 onthouding.

Het feit dat een der echtgenoten die rekening alleen beheert of als enige toegang heeft tot dat loket, verhindert niet dat hij een lastgeving aan de andere echtgenoot of aan een derde verstrekt, noch dat die rekening in de vorm van een gemeenschappelijke rekening wordt geopend, noch dat het kluisloket wordt gehuurd op naam van twee of meer personen.

Artikel 219.

Dit artikel vindt zijn oorsprong in het eerste lid van artikel 214-5 van de Regeringsamendementen. De Subcommissie heeft de tekst ervan aangevuld door te bepalen dat een van de echtgenoten slechts last kan geven aan de andere echtgenoot na de voltrekking van het huwelijk en dat deze lastgeving bovendien steeds herroepen kan worden; dit laatste ligt in de aard van de lastgeving besloten (art. 2004 van het Burgerlijk Wetboek).

Zij heeft op die wijze willen voorkomen dat de vrouw in het huwelijkscontract aan de man een zgn. onherroepelijke last zou geven.

Op voorstel van een senator worden de woorden « algemene of bijzondere » uit artikel 1988 van het Burgerlijk Wetboek ingevoegd vóór het woord « last ».

Artikel 220.

De Subcommissie heeft in dit artikel verschillende bepalingen gegroepeerd die betrekking hebben op de afwezigheid, de onbekwaamverklaring of de onmogelijkheid voor een der echtgenoten zijn wil te kennen te geven (art. 215, § 2, tweede lid en 214-5, tweede lid van de Regeringsamendementen evenals art. 220 van het Burgerlijk Wetboek).

Het woord « afwezigheid » moet worden verstaan in de algemene zin van tijdelijke verwijdering van een der echtgenoten uit de echtelijke woning en niet in de technische betekenis van de artikelen 112 en volgende van het Burgerlijk Wetboek.

Trois cas sont prévus :

— Les actes de disposition de l'immeuble servant au logement de la famille et des meubles meublants qui le garnissent.

— L'exercice — à défaut d'existence d'un mandataire ou d'un représentant légal — des pouvoirs de l'époux et ce quel que soit le régime matrimonial.

— La perception des revenus et capitaux pour les besoins du ménage.

Article 221.

L'article 218 des amendements du Gouvernement proposait de remplacer le premier alinéa de l'article 218 du Code civil par le texte suivant : « Chaque époux contribue aux charges du mariage selon ses facultés et son état, tant par son activité domestique qu'au moyen de ses revenus. »

L'objectif était de mettre l'accent sur le fait que l'activité domestique peut être pour l'un ou l'autre des époux une façon de contribuer aux charges du ménage.

La Sous-Commission a considéré que cet ajout au texte actuel de l'article 218 du Code civil, s'il a un certain contenu psychologique, n'a aucune portée juridique, cette contribution n'étant que difficilement évaluable.

Un amendement tendant à supprimer les mots « et son état » a été justifié comme suit : le terme « état » évoque l'idée d'un rôle distinct des conjoints selon qu'il s'agit du mari ou de la femme. Chacun des conjoints doit contribuer aux charges du mariage sur un pied d'égalité selon ses possibilités, qu'il s'agisse du mari ou de la femme.

Cet amendement est adopté.

L'article 221 reprend ensuite les dispositions du second alinéa de l'article 218, du paragraphe 5, 1er alinéa et du paragraphe 6 de l'article 219 du Code civil.

La Commission a décidé de reprendre également dans le texte de l'article, les deuxième et troisième alinéas du § 5 de cet article 219.

Le surplus des articles 218 et 219, constituant des dispositions de procédure, est renvoyé au Code judiciaire.

Article 222.

Cet article, repris avec quelques modifications de l'article 218-1 des amendements du Gouvernement, établit la règle de la solidarité des époux pour les dettes contractées pour les besoins du ménage et l'éducation des enfants.

Deux exceptions étaient prévues dans le texte du Gouvernement :

— Les dettes manifestement excessives ou inutiles, eu égard au train de vie du ménage et à la bonne ou mauvaise foi du tiers contractant.

Er wordt voorzien in drie gevallen :

— De daden van beschikking over het onroerend goed dat het gezin tot woning dient en het huisraad dat erin aanwezig is.

— De uitoefening — wanneer er geen lasthebber of wettelijke vertegenwoordiger is aangesteld — van de bevoegdheden van de echtgenoot, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel.

— Het ontvangen van de inkomsten en kapitalen ten behoeve van de huishouding.

Artikel 221.

In artikel 218 van de Regeringsamendementen werd voorgesteld het eerste lid van artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek te vervangen als volgt : « Iedere echtgenoot draagt in de huwelijkslasten bij naar zijn vermogen en zijn staat, zowel door zijn huiselijke werkzaamheden als door middel van zijn inkomsten. »

Het doel van dat voorstel was te beklemtonen dat het huishoudelijke werk een manier kan zijn waarop een van beide echtgenoten bijdraagt in de lasten van het gezin.

De Subcommissie was van oordeel dat deze toevoeging aan de huidige tekst van artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek, misschien wel een psychologische, maar geen juridische betekenis heeft, aangezien die bijdrage moeilijk op geld te waarderen is.

Een amendement tot weglating van de woorden « en zijn staat » werd verantwoord als volgt : het woord « staat » herinnert aan de verschillende rol van man en vrouw in het huwelijk. Iedere echtgenoot, hetzij man of vrouw, moet op gelijke voet naar zijn vermogen bijdragen in de lasten van het huwelijk.

Het amendement wordt aangenomen.

In artikel 221 worden vervolgens de bepalingen overgenomen van het tweede lid van artikel 218, van § 5, eerste lid en van § 6 van artikel 219 van het Burgerlijk Wetboek.

De Commissie heeft besloten om in het artikel ook § 5, tweede en derde lid, van dit artikel 219 over te nemen.

De overige bepalingen van de artikelen 218 en 219 zijn procedureregels en zullen in het Gerechtelijk Wetboek worden ondergebracht.

Artikel 222.

Dit artikel, een enigszins gewijzigde overname van artikel 218-1 van de Regeringsamendementen, stelt als regel dat de echtgenoten hoofdelijk verbonden zijn voor de schulden aangegaan ten behoeve van de huishouding en voor de opvoeding van de kinderen.

In de tekst van de Regering werden twee uitzonderingen gemaakt, namelijk voor :

— De kennelijk overdreven of onnodige schulden, met inachtneming van de levensstandaard van het gezin en van de goede of kwade trouw van de derde-contractant.

— Les dettes résultant d'achats à tempérament, effectués par un seul des époux.

Tout en se rendant compte de la difficulté d'apprécier en fait le caractère excessif ou inutile d'une dette, spécialement en fonction des deux critères repris dans les amendements du Gouvernement, la Sous-Commission a maintenu l'exclusion de la solidarité pour ce genre de dettes, mais a supprimé les critères prévus, entendant donner aux tribunaux les plus larges pouvoirs d'appréciation.

Elle a d'autre part émis l'avis que par éducation des enfants, il fallait entendre celle de tous les enfants faisant partie du ménage, qu'ils soient communs aux deux époux ou propres à l'un deux.

La Commission est d'avis que la matière des ventes et prêts à tempérament et de la solidarité qui en résulte entre les époux doit, s'il y a lieu, être réglée par une modification des lois des 9 juillet 1957 et 5 mars 1965.

Elle décide de supprimer du texte le mot « inutiles » : comment apprécier l'inutilité d'une dette contractée pour les besoins du ménage et l'éducation des enfants ?

Quant au caractère « excessif » d'une dette, les tribunaux l'apprécieront en s'inspirant notamment de la jurisprudence actuelle sur l'étendue du mandat domestique de la femme mariée.

Article 223.

L'article 223 reproduit, sous réserve de quelques changements de forme qui n'en modifient pas la portée, le texte du premier paragraphe de l'article 221 du Code civil concernant l'intervention du président du tribunal de première instance lorsqu'un des époux manque gravement à ses devoirs.

Un commissaire dépose un amendement proposant d'insérer entre les deux premiers alinéas de l'article le texte suivant : « Le président a la même compétence si l'entente entre les époux est perturbée de manière sérieuse. »

Il le justifie comme suit : « Dans la rédaction actuelle, (comme dans celle de l'article 221 du Code civil) la compétence du tribunal est limitée au cas de manquements graves.

» L'ajouté signifierait donc une extension de compétence. S'il n'existe pas de manquements graves aux devoirs d'un époux, il peut dans certaines circonstances être également utile de prendre des mesures provisoires si l'entente entre époux est sérieusement troublée. »

Certains commissaires soulignent que certains présidents de tribunal donnent déjà à l'article 221 du Code civil la portée que veut lui conférer l'amendement.

D'autres commissaires, tout en admettant le principe de l'amendement proposent en attendant la création d'un tri-

— De schulden ontstaan uit kopen op afbetaling, door een enkele echtgenoot gedaan.

De Subcommissie heeft ingezien dat het buitensporige of nodeloze van een schuld moeilijk te beoordelen was, vooral aan de hand van de twee criteria die in de Regeringsamendementen voorkwamen; niettemin heeft zij de hoofdelijkheid voor dit soort schulden uitgesloten. Zij heeft evenwel de vastgestelde criteria laten varen en daardoor aan de rechtbanken een ruimere beoordelingsbevoegdheid willen geven.

Bovendien was zij van mening dat met opvoeding van de kinderen wordt bedoeld, de opvoeding van alle kinderen die van het gezin deel uitmaken, ongeacht of zij van beide echtgenoten dan wel van een van hen zijn.

De Commissie is van oordeel dat de materie van de verkopen en leningen op afbetaling en de daaruit volgende hoofdelijkheid tussen de echtgenoten zo nodig moet worden geregeld door een wijziging van de wetten van 9 juli 1957 en 5 maart 1965.

Zij besluit het woord « nodeloos » te doen vervallen : hoe zal men immers beoordelen of een schuld ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen nodeloos is ?

Het « buitensporige » van een schuld zal door de rechtbank worden beoordeeld die zich daarbij met name zal laten leiden door de tegenwoordige rechtspraak over de omvang van de huishoudelijke lastgeving aan de gehuwde vrouw.

Artikel 223.

Artikel 223 is, op enkele redactionele wijzigingen na, die de strekking niet veranderen, overgenomen van de eerste paragraaf van artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek, die betrekking heeft op de tussenkomst van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg wanneer een van de echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt.

Een commissielid dient een amendement in strekkende om tussen de twee eerste leden van het artikel de volgende tekst in te voegen : « De voorzitter heeft dezelfde bevoegdheid indien de verstandhouding tussen de echtgenoten op ernstige wijze verstoord is. »

Hij verantwoordt zijn amendement als volgt : « Volgens de tegenwoordige redactie (en ook volgens het vroegere artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek) is de bevoegdheid van de rechtbank beperkt tot het geval van « grovelijk plichtsverzuim ».

» De toevoeging zou dus een uitbreiding van bevoegdheid betekenen. Indien er geen grovelijk plichtsverzuim is, kan het in zekere omstandigheden niettemin nuttig zijn voorlopige maatregelen te treffen indien de verstandhouding tussen echtgenoten in ernstige mate verstoord is. »

Enkele commissieleden wijzen erop dat er nu reeds voorzitters van rechtbanken zijn die aan artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek de ruimere strekking geven die het amendement op het oog heeft.

Andere commissieleden zijn het eens met het beginsel van het amendement, maar stellen voor, in afwachting van de

bunal de la famille, de confier la connaissance de ces litiges au juge de paix, déjà compétent pour connaître d'autres difficultés entre époux.

L'amendement étendant la compétence du président est, après correction de forme, adopté à l'unanimité.

Celui transférant au juge de paix la compétence accordée par l'article 223 au président du tribunal est adopté par 7 voix contre 6 et 2 abstentions.

Les règles organisant la procédure, qui sont reprises aux deuxième et troisième paragraphes de l'article 221 ainsi qu'aux articles 222 à 224, ont été renvoyées au Code judiciaire.

Article 224.

L'article 225 des amendements du Gouvernement proposait l'opposabilité à l'époux des actes passés par son conjoint en violation d'une interdiction prononcée par le président du tribunal.

La Sous-Commission, se ralliant aux arguments invoqués devant la Commission de la Justice du Sénat lors de la discussion de l'article 225 de la loi du 30 avril 1958, a décidé de s'en tenir à la notion de nullité de ces actes. Il s'agit, selon le rapport de la Commission (doc. Sénat 1957-58, n° 272, p. 3) « d'une sanction qui crée une situation claire sans que les intérêts de l'époux requérant puissent être mis en danger ».

L'époux qui estime être en droit de critiquer l'un des actes posés par son conjoint pourra en poursuivre l'annulation devant le tribunal de première instance, suivant les règles ordinaires de procédure, en mettant à la cause, par voie de citation, son conjoint et le tiers contractant.

Cette règle s'applique à trois hypothèses, pour autant que l'acte ait été accompli par un seul des époux :

— les actes de disposition de l'immeuble servant au logement principal de la famille et des meubles meublants qui le garnissent.

— les actes passés en violation d'une interdiction de justice.

— les donations qui mettent en péril l'intérêt de la famille.

Ainsi, ont été réunies en un seul article les dispositions de l'article 225 du Code civil et celles proposées aux articles 214-1, § 3 et 214-2 des amendements du Gouvernement.

La Sous-Commission a décidé d'appliquer à ces litiges les règles ordinaires de compétence, d'unifier à un an le délai de prescription (actuellement trois mois à l'article 225 du Code civil) et d'en faire partir le délai du jour où le demandeur a eu connaissance de l'acte.

instelling van een familierechtbank, de kennisneming van de geschillen op te dragen aan de vrederechter omdat deze nu reeds bevoegd is voor andere betwistingen tussen echtgenoten.

Het amendement tot uitbreiding van de bevoegdheid van de voorzitter wordt na een vormverandering met algemene stemmen aangenomen.

Het amendement waarbij de in artikel 223 omschreven bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank wordt overgedragen aan de vrederechter, wordt aangenomen met 7 tegen 6 stemmen bij 2 onthoudingen.

De procedureregels van de tweede en de derde paragraaf van artikel 221 alsmede van de artikelen 222 tot 224, worden ondergebracht in het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 224.

In artikel 225 van de Regeringsamendementen werd voorgesteld dat de handelingen die door een echtgenoot in strijd met een verbodsbeschikking van de voorzitter van de rechtbank worden verricht, niet tegen de andere echtgenoot kunnen worden ingeroepen.

De Subcommissie, ingaande op de argumenten die in de Senaatscommissie voor de Justitie naar voren werden gebracht bij de bespreking van artikel 225 van de wet van 30 april 1958, heeft besloten die handelingen als nietig te beschouwen. Het gaat, volgens het Commissieverslag (Gedr. St. Senaat, 1957-1958, nr. 272, blz. 3) « om een sanctie welke een klare toestand schept zonder dat de belangen van de eisende echtgenoot in het gedrang komen ».

De echtgenoot die zich gerechtigd acht bezwaar te maken tegen een handeling van de andere echtgenoot, zal voor de rechtbank van eerste aanleg nietigverklaring kunnen vorderen volgens de gewone procedureregels, door de andere echtgenoot en de contracterende derde bij wege van dagvaarding in het geding te betrekken.

Deze regel is van toepassing op drie hypotheseën, voor zover de handeling door een van de echtgenoten is verricht :

— daden van beschikking betreffende het goed dat het gezin tot voornaamste woning dient en het daarin aanwezige huisraad;

— handelingen in strijd met een verbodsbeschikking van de rechtbank;

— schenkingen die het belang van het gezin in gevaar brengen.

Zo werden de bepalingen van artikel 225 van het Burgerlijk Wetboek en die welke in de artikelen 214-1, § 3, en 214-2 van de Regeringsamendementen werden voorgesteld, in een enkel artikel samengebracht.

De Subcommissie had besloten voor die geschillen de gewone bevoegdheidsregels toe te passen, de verjaringstermijn op één jaar te stellen (thans drie maanden volgens art. 225 van het Burgerlijk Wetboek) en die termijn te laten ingaan de dag waarop de eiser kennis heeft gekregen van de handeling.

Le juge de paix connaîtra donc des actions en annulation ou en dommages et intérêts lorsqu'elles rentreront dans les limites de la compétence générale que lui attribue l'article 590 du Code judiciaire, la valeur de la demande étant déterminée par application des articles 557 et suivants du même Code.

La Commission a voulu, en vue d'assurer la sécurité des transactions et notamment celle du tiers contractant, que le délai d'un an soit un délai de forclusion, lequel ne peut être interrompu, ni suspendu pour l'une des causes énumérées aux articles 2242 à 2259 du Code civil. Elle a également admis qu'en cas de décès de l'époux futur demandeur durant le délai de forclusion, ses héritiers disposeraient à dater du décès d'un nouveau délai d'un an.

A l'occasion de l'examen en seconde lecture des articles 1415 à 1418, il a été décidé de compléter le § 1er de l'article d'un 4., libellé comme suit : « 4. Les cautions et garanties personnelles données par un des époux dans un intérêt autre que celui de la famille » (voir rapport p. 61).

La famille doit, au sens de cet article, être interprétée dans un sens plus large qu'à l'article 215 où il ne s'agit que des époux et des enfants vivant sous le même toit.

A l'article 224, la notion de famille s'étendra aux enfants mariés ou ayant quitté le domicile des parents, éventuellement aux enfants d'un premier lit dont l'époux n'a ou n'avait pas la garde; il appartiendra aux tribunaux de décider, dans chaque espèce, l'étendue à donner au concept « famille ».

**

Ainsi que cela a déjà été indiqué, la Sous-Commission a décidé d'insérer dans le Code judiciaire où elles formeront un chapitre *Xbis* les règles de procédure que contiennent les actuels articles 217 à 226 du Code civil; d'autre part, ces règles seront également d'application pour certains litiges entre époux dans le cadre de leur régime matrimonial. En outre, l'adoption des articles commentés ci-avant entraîne une modification de certaines références contenues dans les articles 587, 591, 594 et 628 du Code judiciaire, ainsi que de l'article 507 du Code pénal.

Il semble préférable de rassembler dans la quatrième partie de la loi (voir art. IV, art. 20 à 23, 29 et 39), toutes les dispositions complémentaires, modificatives ou abrogatoires nécessaires.

DEUXIEME PARTIE.

Des régimes matrimoniaux.

La Commission a décidé de ne pas maintenir dans le texte qu'elle propose les chapitres IV et V proposés par la Sous-Commission. Ces chapitres traitent du régime de participation et de celui des biens matrimoniaux; les textes proposés par la Sous-Commission reproduisent avec quelques

De vrederechter neemt dus kennis van de vorderingen tot nietigverklaring of tot schadevergoeding, wanneer deze binnen de grenzen liggen van de algemene bevoegdheid die artikel 590 van het Gerechtelijk Wetboek hem verleent, waarbij de waarde van de vordering wordt bepaald overeenkomstig artikel 557 en volgende van hetzelfde Wetboek.

Om de veiligheid van de overeenkomsten en met name die van de contracterende derde te verzekeren, wenst de Commissie dat de termijn van een jaar een termijn van verval van recht zou zijn die niet kan worden gestuit of geschorst door een van de in de artikelen 2242 tot 2259 van het Burgerlijk Wetboek opgesomde oorzaken. Zij heeft ook aangenomen dat wanneer de echtgenoot, toekomstige eiser, zou komen te overlijden tijdens die termijn, zijn erfgenamen zouden beschikken over een nieuwe termijn van een jaar ingaande op de dag van het overlijden.

Bij de tweede lezing van de artikelen 1415 tot 1418 is besloten § 1 van dit artikel aan te vullen met een cijfer 4, luidende : « 4. De persoonlijke borgtochten en zekerheden door een echtgenoot gesteld in een ander belang dan dat van het gezin. » (zie verslag blz. 61).

Het gezin moet in dit artikel ruimer worden uitgelegd dan in artikel 215, waar het alleen gaat om de echtgenoten en de kinderen die onder hetzelfde dak wonen.

In artikel 224 slaat het begrip gezin ook op de kinderen die gehuwd zijn of de woonplaats van de ouders hebben verlaten, in voorkomend geval ook op de kinderen uit een eerste huwelijk voor wie de echtgenoot het recht van bewaring niet heeft of niet had. De rechtbanken zullen van geval tot geval moeten uitmaken wat het begrip « gezin » betekent.

**

Zoals reeds eerder gezegd, had de Subcommissie besloten de procedureregels van de huidige artikelen 217 tot 226 van het Burgerlijk Wetboek onder te brengen in het Gerechtelijk Wetboek, waar zij een hoofdstuk *Xbis* zouden vormen; deze regels zouden eveneens van toepassing zijn op sommige geschillen tussen echtgenoten met betrekking tot hun huwelijksvermogensstelsel. Bovendien noopte de aanvaarding van de hierboven besproken artikelen tot verandering van enkele verwijzingen in de artikelen 587, 591, 594 en 628 van het Gerechtelijk Wetboek, evenals van artikel 507 van het Strafwetboek.

Het lijkt verkieslijk alle noodzakelijke aanvullende, wijzigings- of opheffingsbepalingen samen te brengen in het vierde deel van de wet (zie art. IV, art. 20 tot 23, 29 en 39).

TWEDE DEEL.

Huwelijksvermogensstelsels.

De Commissie heeft besloten om, in de tekst die zij voorstelt, de door de Subcommissie voorgestelde hoofdstukken IV en V niet te handhaven. Die hoofdstukken handelen over het stelsel van deelgenootschap en over dat van de huwelijksgoederen; de tekstvoorstellen van de Subcommissie

amendements les articles 12 à 26 et 27 à 99 du projet Vermeyleylen (Doc. Sénat 1964-1965, n° 138). La Commission a constaté que ces régimes, dont le premier constitue le régime légal de la République fédérale allemande et le second s'inspire du régime légal de la Suède, sont très éloignés de ceux généralement pratiqués dans notre pays; ils entraînent, durant le mariage, l'obligation de tenir des comptes fort précis des capitaux et revenus de chacun des époux; les opérations de liquidation, à la dissolution du régime, risquent d'être fort compliquées. Aussi peut-on supposer que le choix de pareils régimes par des époux de nationalité belge sera extrêmement rare. Il n'y a donc pas lieu d'introduire dans le Code civil les dispositions proposées par le projet Vermeyleylen; rien n'interdit toutefois à de futurs époux, dans l'exercice de la liberté de convenir de leur régime matrimonial, de faire choix d'un de ces régimes à charge d'en préciser dans leur contrat de mariage toutes les modalités de fonctionnement pendant le mariage et de liquidation à la dissolution du régime. Il ne sera donc plus question de ces régimes dans le rapport; de plus amples commentaires peuvent être trouvés respectivement aux pages 269 et suivantes et 280 et suivantes du rapport de la Sous-Commission.

Compte tenu de cette décision, cette partie du rapport se subdivise en quatre chapitres :

Chapitre Ier. — Dispositions générales.

Chapitre II. — Du régime légal.

Chapitre III. — Des conventions qui peuvent modifier le régime légal.

Chapitre IV. — De la séparation de biens.

CHAPITRE Ier.

Dispositions générales.

La Sous-Commission a suivi dans l'ensemble les articles 1er à 11 du projet du Gouvernement, eux-mêmes inspirés en ce qui concerne les articles 1er à 7 et 11 des articles 1387 à 1391, 1393 à 1396 et 1398 du Code civil.

Quant aux articles 8 à 10 proposés par le Gouvernement et devenus les articles 1394 à 1396 proposés par la Sous-Commission, ils rompent avec la règle traditionnelle de l'immutabilité des conventions matrimoniales reprise en l'article 1395 du Code civil en permettant de modifier le régime matrimonial au cours du mariage et même d'en changer entièrement.

Article 1387 (art. 1er du projet).

Il reprend le principe, que contient l'article 1387 du Code civil, de la liberté des époux dans l'adoption de leur régime matrimonial sous réserve que celui-ci ne contienne aucune disposition contraire aux bonnes mœurs et à l'ordre public.

nemen met enkele wijzigingen de artikelen 12 tot en met 26 en 27 tot en met 99 van het ontwerp-Vermeyleylen over (Gedr. St. Senaat, 1964-1965, nr. 138). De Commissie heeft vastgesteld dat die stelsels, waarvan het eerste het wettelijk stelsel van de Bondsrepubliek Duitsland is en het tweede geïnspireerd is op het wettelijk stelsel van Zweden, zeer sterk verschillen van die welke doorgaans in ons land worden aangenomen; zij brengen gedurende het huwelijk de verplichting mede zeer nauwkeurige rekeningen bij te houden van de kapitalen en inkomsten van iedere echtgenoot; de vereffening verrichtingen bij de ontbinding van het stelsel dreigen zeer ingewikkeld te worden. Men mag dan ook veronderstellen dat Belgische echtgenoten maar zeer zelden een dergelijk stelsel zullen kiezen. Het is dus niet geraden de bepalingen, voorgesteld door het ontwerp-Vermeyleylen, in het Burgerlijk Wetboek op te nemen; niets verbiedt evenwel toekomstige echtgenoten, bij de uitoefening van de vrijheid hun huwelijksvermogensstelsel te bedingen, een van die stelsels te kiezen, mits zij in hun huwelijkscontract nader aangeven hoe het gedurende het huwelijk zal werken en bij de ontbinding zal worden vereffend. In het verslag zal dus geen sprake zijn van die stelsels; meer toelichting kan respectievelijk worden gevonden op blz. 269 vv. en 280 vv. van het verslag van de Subcommissie.

Gelet op die beslissing wordt dit gedeelte van het verslag onderverdeeld in vier hoofdstukken :

Hoofdstuk I. — Algemene bepalingen.

Hoofdstuk II. — Wettelijk stelsel.

Hoofdstuk III. — Overeenkomsten waarbij het wettelijk stelsel kan worden gewijzigd.

Hoofdstuk IV. — Scheiding van goederen.

HOOFDSTUK I.

Algemene bepalingen.

De Subcommissie heeft, in het geheel genomen, de artikelen 1 tot en met 11 van het Regeringsontwerp gevolgd, die zelf, wat betreft de artikelen 1 tot 7 en 11 uitgaan van de artikelen 1387 tot 1391, 1393 tot 1396 en 1398 van het Burgerlijk Wetboek.

Wat betreft de artikelen 8 tot 10, die door de Regering werden voorgesteld en die de artikelen 1394 tot 1396 van de Subcommissie zijn geworden, zij breken met de traditionele regel van de onveranderlijkheid van de huwelijks-overeenkomsten, vervat in artikel 1395 van het Burgerlijk Wetboek; zij scheppen de mogelijkheid het huwelijksvermogensstelsel in de loop van het huwelijk te wijzigen en zelfs volkomen van stelsel te veranderen.

Artikel 1387 (art. 1 van het ontwerp).

Dit artikel huldigt het beginsel, vervat in artikel 1387 van het Burgerlijk Wetboek, van de vrijheid van de echtgenoten bij de aanneming van hun huwelijksvermogensstelsel, mits zij er geen bepaling in opnemen die strijdig is met de goede zeden en met de openbare orde.

Article 1388 (art. 2 du projet).

Cet article adapte à la situation future le contenu des articles 1388 et 1389 du Code civil, en supprimant notamment les références à la puissance maritale et aux droits appartenant au mari comme chef.

Il précise les dispositions d'ordre public auxquelles les conventions des parties ne peuvent déroger : ce sont les articles 212 à 224 du Code civil commentés ci-avant dans leur nouvelle rédaction, les règles relatives à la puissance paternelle, à la tutelle et celles déterminant l'ordre légal des successions.

La Commission a remplacé dans cet article le terme « puissance paternelle » par « autorité parentale » pour tenir compte des modifications apportées à l'article 373 du Code civil par l'article 2 de la loi du 1er juillet 1974.

Article 1389 (art. 4 du projet).

Cet article, dont on retrouve l'origine dans les articles 1390 et 1391 du Code civil, interdit aux époux d'établir leurs conventions matrimoniales par simple référence à une législation abrogée ou à une législation étrangère.

Le projet du Gouvernement avait toutefois autorisé la simple référence à une législation étrangère dès qu'un des futurs époux était étranger. La Commission, partant de l'idée que le futur époux de nationalité belge pouvait tout ignorer de la législation étrangère, a été d'avis qu'il fallait le protéger et limiter l'exception au cas où les deux époux sont étrangers.

La disposition retenue par la Commission n'interdit pas à des époux belges ou étrangers d'adopter un autre régime que ceux que décrit le projet de loi; dans ce cas, le contrat de mariage devra contenir toutes les règles nécessaires pour permettre le fonctionnement du régime choisi et sa liquidation.

Par contre, une simple référence aux articles du présent titre de la loi suffit pour l'adoption d'un des régimes qu'elle propose.

Rappelons que dans le projet du Gouvernement, ce choix pouvait s'exercer entre quatre régimes : la participation aux acquêts, le régime des biens matrimoniaux, la communauté, la séparation de biens. Dans l'état actuel des textes adoptés par la Commission, le choix par simple référence ne s'exerce plus qu'entre le régime légal, celui de la séparation de biens ou celui de la communauté universelle.

Article 1390 (art. 3 du projet).

Nous retrouvons ici la règle de l'article 1393 du Code civil : à défaut de conventions particulières, le régime légal décrit au chapitre II constitue le régime matrimonial des époux.

Artikel 1388 (art. 2 van het ontwerp).

Dit artikel past de inhoud van de artikelen 1388 en 1389 van het Burgerlijk Wetboek aan de toekomstige toestand aan, met name door schrapping van de verwijzingen naar de macht van de man en naar de rechten die aan de man als hoofd toebehoren.

Het geeft nader aan van welke bepalingen van openbare orde de overeenkomsten van de partijen niet mogen afwijken : het zijn de artikelen 212 tot 224 van het Burgerlijk Wetboek die hierboven in hun nieuwe redactie zijn toegelicht, de regels betreffende de ouderlijke macht, de voogdij en de wettelijke orde van erfopvolging.

De Commissie heeft in dit artikel de woorden « ouderlijke macht » vervangen door « ouderlijk gezag », om rekening te houden met de wijzigingen die artikel 2 van de wet van 1 juli 1974 heeft aangebracht in artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 1389 (art. 4 van het ontwerp).

Dit artikel, waarvan de oorsprong terug te vinden is in de artikelen 1390 en 1391 van het Burgerlijk Wetboek, verbiedt de echtgenoten hun huwelijksvoorwaarden vast te stellen door eenvoudige verwijzing naar een opgeheven wetgeving of naar een buitenlandse wetgeving.

Het ontwerp van de Regering had de eenvoudige verwijzing naar een buitenlandse wetgeving evenwel toegestaan, wanneer een van de aanstaande echtgenoten een vreemdeling was. Uitgaande van de gedachte dat de aanstaande echtgenoot van Belgische nationaliteit wellicht niets van de buitenlandse wetgeving zou afweten, was de Commissie van oordeel dat hij beschermd moet worden en dat de uitzondering beperkt behoorde te worden tot het geval dat beide echtgenoten vreemdelingen zijn.

De bepaling die de Commissie aanvaard heeft, verbiedt Belgische of vreemde echtgenoten niet een ander stelsel aan te nemen dan die welke het ontwerp beschrijft; in dat geval moet het huwelijkscontract alle nodige regels bevatten om het gekozen stelsel te doen werken en de vereffening ervan mogelijk te maken.

Een eenvoudige verwijzing naar de artikelen van deze titel van de wet is daarentegen voldoende voor de aanneming van een van de stelsels die zij voorstelt.

We willen erop wijzen dat in het Regeringsontwerp kon worden gekozen tussen vier stelsels : deelhebbing in de aanwinsten, stelsel van de huwelijksgoederen, gemeenschap, scheiding van goederen. In de huidige stand van de door de Commissie aangenomen teksten geschiedt de keus door eenvoudige verwijzing nog slechts tussen het wettelijk stelsel, het stelsel van scheiding van goederen of het stelsel van algehele gemeenschap.

Artikel 1390 (art. 3 van het ontwerp).

Wij vinden hier de regel terug van artikel 1393 van het Burgerlijk Wetboek : bij gebreke van bijzondere overeenkomsten vormt het wettelijk stelsel, beschreven in hoofdstuk II, het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten.

Rappelons que le projet du Gouvernement avait choisi comme régime de droit commun celui de la participation aux acquêts.

Article 1391 (art. 5 du projet).

Cet article fixe le moment à partir duquel le régime matrimonial produit ses effets : la célébration du mariage. Il généralise la règle de l'actuel article 1399 du Code civil concernant le début de la communauté légale ou conventionnelle.

Article 1392 (art. 6 du projet).

La Sous-Commission a adopté sans modification le texte du projet. Celui-ci reprend la règle de l'article 1394 du Code civil selon laquelle toutes conventions matrimoniales seront rédigées par acte devant notaire. Il le complète en prévoyant qu'il en sera de même des modifications ultérieures, qu'elles soient antérieures ou postérieures au mariage.

La Commission a entendu préciser que, comme par le passé, les conventions matrimoniales doivent être reçues avant le mariage. A défaut de pareilles conventions, les époux seront mariés sous le régime légal. Si, après célébration du mariage, ils désirent modifier leur régime ou en adopter un autre, ils pourront le faire en respectant les règles des articles 1394 et suivants.

Article 1393 (art. 7 du projet).

Cet article vise les modifications apportées au contrat de mariage avant la célébration du mariage. La Sous-Commission a simplifié le texte du projet, repris de l'alinéa 2 de l'article 1396 et de l'article 1397 du Code civil; elle n'en a pas modifié la portée.

Article 1394 (art. 8 du projet).

Cet article introduit la règle nouvelle de la mutabilité des régimes matrimoniaux durant le mariage de commun accord des époux. Il énumère les formalités préalables à l'introduction devant le tribunal de la demande d'homologation : inventaire et estimation des biens des époux, règlement de leurs droits respectifs, rédaction d'un acte constatant le changement entier du régime ou les modifications apportées au régime existant sans en changer la nature. Le texte du projet s'inspire pour ces formalités de l'article 1287 du Code judiciaire qui détermine les formalités préalables à l'introduction d'une demande de divorce ou de séparation de corps par consentement mutuel. Il n'a toutefois pas retenu le second alinéa de cet article qui prévoit la transcription au bureau des hypothèques des conventions des époux dans la mesure où elles se rapportent à des immeubles.

Er zij op gewezen dat het Regeringsontwerp als gemeenrechtelijk stelsel dat van deelhebbing in de aanwinsten had gekozen.

Artikel 1391 (art. 5 van het ontwerp).

Dit artikel bepaalt het tijdstip vanaf hetwelk het huwelijksvermogensstelsel gevolg heeft : de voltrekking van het huwelijk. Het veralgemeent de regel van het huidige artikel 1399 van het Burgerlijk Wetboek betreffende het begin van de wettelijke of bedongen gemeenschap.

Artikel 1392 (art. 6 van het ontwerp).

De Subcommissie heeft de tekst van het ontwerp ongewijzigd aangenomen. Deze neemt de regel over van artikel 1394 van het Burgerlijk Wetboek volgens welke alle huwelijksvereenkomsten bij notariële akte moeten worden aangegaan. Hij vult ze aan met de bepaling die ook zal gelden voor latere wijzigingen, zowel vóór als na het huwelijk.

De Commissie heeft erop willen wijzen dat de huwelijksvoorwaarden, zoals vroeger de regel was, vóór het huwelijk moeten worden gemaakt. Bij gebreke vanden zullen de echtgenoten onder het wettelijk stelsel getrouwd zijn. Willen zij na de voltrekking van het huwelijk hun stelsel wijzigen of een ander aannemen, dan kunnen zij dit doen met inachtneming van de regels van artikel 1394 en volgende.

Artikel 1393 (art. 7 van het ontwerp).

Dit artikel handelt over de wijzigingen in het huwelijkscontract aangebracht vóór het huwelijk. De tekst van het ontwerp, overgenomen van het tweede lid van artikel 1396 en van artikel 1397 van het Burgerlijk Wetboek, werd door de Subcommissie vereenvoudigd; de strekking werd niet gewijzigd.

Artikel 1394 (art. 8 van het ontwerp).

Dit artikel voert de nieuwe regel in dat echtgenoten in onderlinge overeenstemming het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk kunnen wijzigen. Het somt de formaliteiten op die moeten worden vervuld alvorens het homologatieverzoek bij de rechtbank kan worden ingediend : boedelbeschrijving en schatting van de goederen van de echtgenoten, regeling van hun wederzijdse rechten, opmaken van een akte waarin de volledige verandering van het stelsel of de wijzigingen die worden aangebracht in het bestaande stelsel zonder te raken aan de aard ervan, wordt vastgesteld. Met betrekking tot die formaliteiten volgt de tekst artikel 1287 van het Gerechtelijk Wetboek waarin de formaliteiten bepaald worden die aan de indiening van een verzoek tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming moeten voorafgaan. Het tweede lid van dit artikel dat voorziet in de overschrijving op het hypotheekkantoor van de overeenkomsten tussen echtgenoten, voor zover die betrekking hebben op onroerende goederen, is echter niet in de tekst opgenomen.

Un commissaire se déclare partisan de la mutabilité; il estime toutefois que la modification du régime matrimonial ne peut se faire sans motifs sérieux que le tribunal saisi de la demande d'homologation devra vérifier. Il serait donc nécessaire d'insérer dans la loi des critères de nature à guider le tribunal dans son appréciation; il critique d'autre part l'obligation de l'inventaire préalable, qui alourdit inutilement la procédure et signale que le Code civil français qui contient actuellement la règle de la mutabilité des conventions matrimoniales (art. 1397 du Code civil français) ne formule pas pareille exigence.

D'autres commissaires, tout en se ralliant au principe de la mutabilité des conventions matrimoniales, font valoir que les modifications au régime matrimonial ne peuvent avoir pour conséquence de léser les droits des tiers, ni de permettre d'avantager l'époux survivant au détriment des enfants ou des héritiers du prémourant. Ce dernier argument perd de sa pertinence dans la perspective de l'adoption du projet de loi relatif aux droits du conjoint survivant.

La proposition reprise de la législation française, de ne permettre la modification du régime matrimonial qu'après deux ans de mariage, n'est pas retenue. Il peut y avoir des cas où les époux qui ont négligé d'établir un contrat de mariage se rendent compte, très vite après la célébration du mariage, de l'erreur qu'ils ont commise. Au surplus, la brièveté du temps couru depuis le mariage pourrait être un élément d'appréciation du tribunal.

Un amendement permettant à chaque époux « de demander au tribunal de première instance une modification du régime matrimonial dans l'intérêt de la famille au cas où l'autre époux la refuse; le juge se prononce dans l'intérêt de la famille et désigne un notaire » est retiré par son auteur.

De l'avis de la Commission, l'amendement est de nature à multiplier les conflits entre époux. Au surplus, le tribunal devrait apprécier la portée de chacune des modifications demandées, ce qui lui imposerait une tâche particulièrement délicate.

Fut également rejetée la suggestion de limiter le nombre de changements de leur régime dont les époux pourraient convenir. Les formalités exigées par la loi, l'intervention du tribunal et les mesures de publicité prévues à l'article suivant constituent un frein suffisant.

Revenant sur la question de l'inventaire préalable, un commissaire signale qu'au Grand-Duché de Luxembourg, 95 p.c. des modifications demandées tendent à adopter le régime de la communauté universelle en vue de favoriser le conjoint survivant; il craint que l'obligation de l'inventaire ne soit un obstacle à de pareilles modifications. Un autre commissaire propose de ne pas rendre l'inventaire obligatoire,

Een commissielid verklaart voorstander te zijn van de veranderlijkheid: hij meent evenwel dat het huwelijksvermogensstelsel niet mag worden gewijzigd zonder gegronde redenen, welke de rechtbank, die het homologatieverzoek ontvangt, zal moeten nagaan. Hij acht het dan ook noodzakelijk in de wet de criteria op te nemen die de rechtbank bij haar beoordeling zal moeten hanteren; hij levert bovendien kritiek op de verplichte voorafgaande boedelbeschrijving die de procedure nodeloos verzwaart en merkt op dat het Franse Burgerlijk Wetboek, waarin thans de regel van de veranderlijkheid van de huwelijksvermogensstelsels is opgenomen (art. 1397 van het Franse Burgerlijk Wetboek), die eis niet stelt.

Andere commissieleden keuren weliswaar het beginsel van de mogelijkheid om van huwelijksvermogensstelsel te veranderen goed, maar wijzen erop dat de wijzigingen van het stelsel de rechten van derden niet mogen aantasten en evenmin de overlevende echtgenoot mogen bevoordelen ten nadele van de kinderen of van de erfgenamen van de vooroverledene. Dit laatste argument is minder ter zake dienend nu de goedkeuring mag worden verwacht van het ontwerp van wet betreffende de rechten van de langstlevende echtgenoot.

Het voorstel om, naar het voorbeeld van de Franse wetgeving, de verandering van het huwelijksvermogensstelsel slechts na twee jaar huwelijk toe te laten, wordt niet aangenomen. Het kan gebeuren dat echtgenoten, die verzuimd hebben een huwelijkscontract op te maken, zich kort na het voltrekken van het huwelijk rekenschap geven van hun vergissing. Bovendien zou de korte tijdsperiode die sedert het huwelijk verlopen is, voor de rechtbank een beoordelings-element kunnen zijn.

Een amendement wil elke echtgenoot de mogelijkheid geven « om bij de rechtbank van eerste aanleg, in het belang van het gezin, om wijzigingen in het huwelijksvermogensstelsel te verzoeken ingeval de andere echtgenoot dit weigert. De rechter oordeelt in het belang van het gezin en wijst een notaris aan ». Het wordt door de indiener teruggenomen.

Volgens de Commissie zou dit amendement de conflicten tussen de echtgenoten vermenigvuldigen. Bovendien zou de rechtbank de draagwijdte van elke gevraagde wijziging moeten beoordelen, wat voor haar een bijzonder delicate taak zou zijn.

Ook het voorstel tot beperking van het aantal veranderingen van het stelsel, die de echtgenoten kunnen bedingen, werd van de hand gewezen. De door de wet vereiste formaliteiten, de tussenkomst van de rechtbank en de maatregelen inzake bekendmaking, opgenomen in het volgende artikel, zullen voldoende remmend werken.

Een lid brengt de voorafgaande boedelbeschrijving opnieuw ter sprake en wijst erop dat, in het Groot-Hertogdom Luxemburg, 95 pct. van de gevraagde wijzigingen strekken tot het aannemen van het stelsel van de algemene gemeenschap ten einde de langstlevende echtgenoot te bevoordelen; hij vreest dat de verplichte boedelbeschrijving een hinderpaal voor die wijzigingen zal vormen. Een ander

mais d'autoriser le tribunal à en ordonner l'établissement lorsqu'il le jugerait utile.

La Commission est arrivée à la conclusion que l'inventaire n'est indispensable que lorsque l'adoption d'un autre régime, par exemple celui de séparation de biens remplaçant le régime légal, entraîne la nécessité de liquider le régime préexistant ou encore lorsque l'objet de la modification est, dans un régime comportant légalement ou conventionnellement un patrimoine commun, de modifier la composition des patrimoines.

Il en serait notamment ainsi si, à l'occasion de la modification de leur régime matrimonial, l'un des époux ou les deux faisaient apport au patrimoine commun, de biens qui par application des articles 1399 à 1404 devaient rester propres à chacun d'eux; c'est dans ce sens qu'il y aura par l'effet de la modification du régime matrimonial, changement actuel dans la composition des patrimoines.

L'inventaire est inutile si les modifications portent uniquement sur l'introduction de clauses de partage inégal du patrimoine ou n'ont d'autre objet que des donations entre époux. Il en est de même de l'obligation pour les époux de régler leurs droits respectifs.

Le texte proposé par la Sous-Commission est adapté pour tenir compte de cette conclusion.

Mis aux voix, le premier alinéa est adopté par 11 voix contre 1, le second par 10 voix contre 1 et 1 abstention, le troisième à l'unanimité.

Il est encore précisé que l'acte contenant le règlement des droits respectifs peut se borner à constater qu'il n'y a rien à régler et que la transaction sur les droits respectifs des époux peut porter sur les droits de survie prévus dans le contrat de mariage antérieur à la modification.

La Commission est d'avis que la mutabilité des conventions matrimoniales entraîne, moyennant l'accord des deux époux et l'homologation du tribunal, la possibilité de rétracter ou de modifier les donations entre époux que contiendrait leur contrat de mariage. Pour supprimer toute hésitation à ce sujet, elle complète l'article par un alinéa traduisant dans la loi ce point de vue.

Article 1395 (art. 9 du projet).

Cet article traite tout à la fois de l'homologation de la modification du régime matrimonial et des mesures de publicité qui, dans l'intérêt des tiers, doivent précéder et suivre le jugement ou l'arrêt.

Le projet du Gouvernement prévoyait la publication au *Moniteur belge* d'un extrait de la requête introductive d'instance et de la décision du tribunal; la Sous-Commission a été d'avis que cette publication était inutile; doit suffire

lid stelt voor de boedelbeschrijving niet verplicht te stellen, maar de rechtbank te machtigen een boedelbeschrijving te gelasten wanneer zij zulks nuttig oordeelt.

De Commissie is tot de conclusie gekomen dat de boedelbeschrijving slechts nodig is, wanneer de aanneming van een ander stelsel, bijvoorbeeld scheiding van goederen ter vervanging van het wettelijk stelsel, noopt tot vereffening van het bestaande stelsel of ook nog wanneer de wijziging, in een stelsel met een wettelijk of bedongen gemeenschappelijk vermogen, betrekking heeft op de samenstelling van de vermogens.

Dat zal met name het geval zijn wanneer een der echtgenoten of beide echtgenoten, bij wijziging van hun huwelijksvermogensstelsel, goederen in het gemeenschappelijk vermogen inbrengen, die met toepassing van de artikelen 1399 tot 1404 eigen goederen moesten blijven. In die zin zal er sprake zijn van een dadelijke verandering in de samenstelling van de vermogens als gevolg van een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel.

Boedelbeschrijving is niet nodig wanneer de wijzigingen alleen betrekking hebben op de invoering van clausules van ongelijke verdeling van het vermogen of op schenkingen tussen echtgenoten. Hetzelfde geldt voor de verplichting van de echtgenoten om hun wederzijdse rechten te regelen.

De tekst van de Subcommissie wordt in die zin aangepast.

In stemming gebracht wordt het eerste lid van het artikel aangenomen met 11 stemmen tegen 1 stem, het tweede met 10 stemmen tegen 1 stem bij 1 onthouding en het derde met algemene stemmen.

Er wordt nog op gewezen dat de akte waarin de wederzijdse rechten worden geregeld, kan volstaan met de vaststelling dat er niets te regelen is en dat het vergelijk betreffende de wederzijdse rechten van de echtgenoten kan slaan op de overlevingsrechten waarin het huwelijkscontract van vóór de wijziging voorziet.

Volgens de Commissie betekent de mogelijkheid om van huwelijksvermogensstelsel te veranderen dat, mits beide echtgenoten akkoord gaan en de rechtbank homologatie verleent, ook de schenkingen tussen de echtgenoten, welke in hun huwelijkscontract zouden zijn opgenomen, kunnen worden ingetrokken of gewijzigd. Om alle twijfel op dit punt weg te nemen, voegt zij aan dit artikel een lid toe waarin die zienswijze duidelijk wordt gemaakt.

Artikel 1395 (art. 9 van het ontwerp).

Dit artikel handelt over de homologatie van de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel evenals over de maatregelen van bekendmaking die, in het belang van derden, het vonnis of arrest moeten voorafgaan en volgen.

Het Regeringsontwerp bepaalde dat een uittreksel uit het verzoekschrift tot rechtsingang en uit de beslissing van de rechtbank in het *Belgisch Staatsblad* moest worden bekendgemaakt; de Subcommissie achtte die bekendmaking over-

la mention à apposer en marge de l'acte de mariage; il n'est pas opportun de permettre à des tiers, créanciers ou enfants, d'intervenir dans la procédure d'homologation; seule leur est ouverte la voie de la tierce opposition contre la décision d'homologation, telle que cette procédure est organisée par les articles 1122 et suivants du Code judiciaire.

La Commission a décidé de diviser l'article en quatre paragraphes.

Le premier traite de l'homologation par le tribunal. Se séparant du point de vue exprimé par la Sous-Commission, la Commission est d'avis que les tiers ont le droit d'intervenir dans l'action pour y défendre leurs intérêts; il est rappelé que les articles 1025 et suivants du Code judiciaire qui concernent les demandes sur requête unilatérale reconnaissent aux tiers le droit d'intervenir et d'interjeter appel du jugement. Il semble préférable d'autoriser les créanciers à faire valoir leurs droits dans le cours de l'instance d'homologation plutôt que de leur permettre, pendant le délai de prescription de trente ans de l'article 1128 du Code judiciaire, de remettre en cause la décision intervenue. L'application des règles générales de procédure veut que le tiers intervenant puisse interjeter appel du jugement.

Il semble opportun de prévoir le même délai d'appel : un mois, et le même point de départ du délai : la notification par le greffier, que ceux que fixe l'article 1031 du Code judiciaire. La Commission a décidé de rétablir la publicité au *Moniteur belge*, à tout le moins lorsque la modification du régime en prévoit le changement complet ou la modification de la composition des patrimoines; cette publicité est tout aussi nécessaire pour permettre la défense des intérêts des tiers et éventuellement leur intervention à la cause que celle qu'organisent en matière de séparation judiciaire de biens les articles 1311 à 1319 du Code judiciaire; les dispositions nécessaires seront insérées dans le Code judiciaire (voir art. IV, art. 34).

Lorsqu'un des époux est commerçant, les articles 12 à 15 du Code de commerce : Des conventions matrimoniales des commerçants, et l'article 25 des lois sur le registre de commerce, coordonnées par arrêté royal du 20 juillet 1964, adaptées en conséquence des dispositions de l'article en discussion, seront d'application (voir art. IV, art. 36 et 38).

Les deuxième et troisième paragraphes prévoient la transmission d'un extrait du jugement à l'officier de l'état civil qui a reçu l'acte de mariage; ils ont été complétés de manière telle que cette transmission se fera également aux notaires qui détiennent la minute du contrat de mariage modifié et celle de l'acte modificatif. La Commission a estimé préférable de confier au greffier de la juridiction le soin de notifier par pli judiciaire ces extraits.

La notification au notaire qui a reçu l'acte modificatif a pour objet de permettre à celui-ci de poursuivre les opérations de liquidation du régime précédent ou, à tout le moins, d'établir les actes constatant le transfert de biens entre les divers patrimoines.

bodig; de vermelding op de kant van de huwelijksakte is voldoende. Het is niet wenselijk derden, schuldeisers of kinderen, te laten tussenkomen in de homologatieprocedure; zij kunnen alleen derdenverzet doen tegen de homologatiebeslissing, volgens de regeling van de artikelen 1122 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek.

De Commissie heeft besloten het artikel in vier paragrafen te verdelen.

De eerste paragraaf handelt over de homologatie door de rechtbank. In tegenstelling met het standpunt van de Subcommissie is uw Commissie van oordeel dat derden het recht hebben in het geding tussen te komen om hun belangen te verdedigen; er zij op gewezen dat de artikelen 1025 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek, die betrekking hebben op de vorderingen op eenzijdig verzoekschrift, aan derden het recht toekennen in de zaak tussen te komen en hoger beroep tegen het vonnis aan te tekenen. Het lijkt verkieslijk de schuldeisers te machtigen om hun rechten te doen gelden in de loop van het homologatiegeding veeleer dan hun toe te staan om tijdens de verjaringstermijn van dertig jaar, gesteld in artikel 1128 van het Gerechtelijk Wetboek, de gewezen beslissing te bestrijden. De toepassing van de algemene procedureregels wil dat de derde als tussenkomende partij tegen het vonnis hoger beroep kan instellen.

Het lijkt wenselijk dezelfde termijn van hoger beroep, nl. een maand, en dezelfde aanvangsdatum, nl. de kennisgeving door de griffier, te bepalen als in artikel 1031 van het Gerechtelijk Wetboek. Uw Commissie heeft besloten de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* opnieuw in te voeren; zeker wanneer de wijziging van het stelsel neerkomt op een volledige verandering of op een verandering in de samenstelling van de vermogens, is die bekendmaking even noodzakelijk om de behartiging van de belangen van derden en in voorkomend geval hun tussenkomst mogelijk te maken als de bekendmaking inzake gerechtelijke scheiding van goederen waarin de artikelen 1311 tot 1319 van het Gerechtelijk Wetboek voorzien; de nodige bepalingen zullen in het Gerechtelijk Wetboek worden ingevoegd (zie art. IV, art. 34).

Wanneer een van de echtgenoten handelaar is, zullen van toepassing zijn de artikelen 12 tot 15 van het Wetboek van koophandel : huwelijksovereenkomsten van de handelaars, alsmede artikel 25 van de wetten op het handelsregister, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 20 juli 1964, aangepast ingevolge de bepalingen van het hier behandelde artikel (zie art. IV, art. 36 en 38).

De tweede en derde paragraaf voorzien in de overzending van een uittreksel uit het vonnis aan de ambtenaar van de burgerlijke stand die de huwelijksakte heeft opgemaakt; zij zijn zo aangevuld dat die overzending ook zal geschieden aan de notarissen die de minuut van het gewijzigde huwelijkscontract en die van de wijzigingsakte onder zich houden. De Commissie heeft het wenselijk geacht de griffier van de rechtbank te belasten met de taak om van die uittreksels kennis te geven bij gerechtsbrief.

De kennisgeving aan de notaris die de wijzigingsakte heeft opgemaakt, heeft ten doel hem in staat te stellen de vereffening van het vroegere stelsel voort te zetten of althans de akten op te maken die de overdracht van goederen tussen de verschillende vermogens vaststellen.

La Commission s'est demandée quelle sera la situation des parties si, après homologation de l'acte modificatif, la liquidation n'est pas opérée. Dans l'hypothèse du passage d'un régime de communauté à un régime de séparation, que devient l'ancienne communauté ? Continue-t-elle à être gérée selon les règles qui lui sont propres ou au contraire, les biens qui la composent deviennent-ils indivis entre époux ? Quels seront à l'égard de ces biens les droits des créanciers postérieurs à la décision d'homologation ?

S'inspirant de l'actuel article 1444 et des dispositions proposées ci-après pour la séparation de biens judiciaires (art. 1473) la Commission a décidé d'ajouter à l'article un quatrième paragraphe prévoyant que la modification du régime serait sans effet si les actes qu'exige cette modification n'ont pas été établis dans l'année de la publication au *Moniteur belge* de la décision d'homologation.

Article 1396 (art. 10 du projet).

Le projet du Gouvernement proposait que les modifications du régime matrimonial aient effet à l'égard des époux au jour de l'acte; vis-à-vis des tiers, elles ne leur seraient opposables qu'à l'expiration d'un délai de trois mois à dater de la mention portée en marge de l'acte de mariage, sauf les cas où le tiers en a eu connaissance ou veut s'en prévaloir.

La Sous-Commission a supprimé ce délai de trois mois et simplifié la règle en en supprimant les exceptions.

La Commission a remplacé la notion de mention en marge de l'acte de mariage, qui n'est pas obligatoirement datée, par celle de la publication de l'extrait de la décision d'homologation au *Moniteur belge*.

Article 1397 (art. 11 du projet).

Le premier alinéa du texte proposé par le Gouvernement est la reproduction de l'article 1398 du Code civil et traite de la capacité du mineur à conclure un contrat de mariage.

Sur la proposition du Conseil d'Etat, le Gouvernement avait proposé un second alinéa réglant la capacité à consentir des conventions matrimoniales, des autres incapables habiles à contracter mariage. Il ne peut s'agir que des interdits, des aliénés colloqués ou internés et éventuellement des prodigues dotés d'un conseil judiciaire. Outre que pour les premiers cités, le texte ne tranche pas la question de savoir s'ils sont capables de donner un consentement valable à leur mariage, ce qui généralement sera une question de fait, la Sous-Commission constate que les situations envisagées n'ont pas donné lieu jusqu'à présent à difficulté; le texte proposé lui paraît donc superflu.

De Commissie heeft zich afgevraagd hoe de toestand van de partijen zal zijn, als na homologatie van de wijzigingsakte, de vereffening niet wordt uitgevoerd. Wat wordt er van de vroegere gemeenschap bij overgang van een stelsel van gemeenschap naar een stelsel van scheiding ? Wordt zij verder beheerd volgens eigen regels of worden de goederen daarentegen onverdeelde goederen tussen echtgenoten ? Wat zullen, ten aanzien van die goederen, de rechten zijn van de schuldeisers van na de homologatiebeslissing ?

Naar het voorbeeld van het huidige artikel 1444 en van de bepalingen die hieronder worden voorgesteld voor de gerechtelijke scheiding van goederen (art. 1473) heeft de Commissie besloten het artikel aan te vullen met een vierde paragraaf, waarin bepaald wordt dat de wijziging van het stelsel geen gevolg zal hebben, indien de akten, vereist voor die wijziging, niet zijn opgemaakt binnen een jaar na de bekendmaking van de homologatiebeslissing in het *Belgisch Staatsblad*.

Artikel 1396 (art. 10 van het ontwerp).

Het Regeringsontwerp stelde voor dat de wijzigingen van het huwelijksvermogensstelsel ten aanzien van de echtgenoten gevolg hebben vanaf de dag van de akte; tegen derden zouden zij slechts kunnen worden ingeroepen vanaf het verstrijken van een termijn van drie maanden, te rekenen van de vermelding op de kant van de huwelijksakte, behoudens in de gevallen waarin de derde er kennis van heeft gehad of zich erop wil beroepen.

De Subcommissie heeft die termijn van drie maanden laten vervallen en de regel vereenvoudigd door de uitzonderingen te schrappen.

De Commissie heeft het begrip « vermelding op de kant van de huwelijksakte », die niet verplicht gedagtekend is, vervangen door de bekendmaking van het uittreksel uit de homologatiebeslissing in het *Belgisch Staatsblad*.

Artikel 1397 (art. 11 van het ontwerp).

Het eerste lid van de tekst van de Regering, neemt artikel 1398 van het Burgerlijk Wetboek over en handelt over de bekwaamheid van de minderjarige om een huwelijkscontract te sluiten.

Op voorstel van de Raad van State had de Regering een tweede lid voorgesteld, houdende regeling van de bekwaamheid om toe te stemmen in huwelijksvereenkomsten van de andere onbekwamen die een huwelijk kunnen sluiten. Het kan hier slechts gaan om onbekwaamverklaarden, geplaatste of geïnterneerde krankzinnigen en eventueel om verkwisters aan wie een gerechtelijk raadsman is toegevoegd. Behalve de omstandigheid dat, wat de eerstgenoemden betreft, de tekst geen uitsluitel geeft over de vraag of zij bekwaam zijn om geldig in hun huwelijk toe te stemmen, hetgeen over het algemeen een feitenkwestie zal zijn, heeft de Subcommissie vastgesteld dat de beschouwde toestanden tot dusver geen moeilijkheden hebben opgeleverd; de voorgestelde tekst lijkt haar dan ook overbodig.

Quant au troisième alinéa, il étend la règle de l'alinéa premier aux actes modificatifs du régime matrimonial. La Sous-Commission a précisé que le mineur n'a pas besoin d'assistance dans la procédure d'homologation. Il signera donc valablement avec son conjoint la requête adressée au tribunal et comparaitra sans assistance en chambre du conseil.

La Commission n'a pas retenu la suggestion d'interdire au mineur d'âge toute modification de son régime matrimonial. L'intervention des parents, des aïeuls, du tuteur ou du conseil de famille et le contrôle exercé par le tribunal constituent des garanties suffisantes pour empêcher des modifications injustifiées.

L'article est complété d'un alinéa libellé comme suit : « Aucune assistance n'est requise lorsque le mariage a été autorisé par justice. » Il est en effet illogique d'exiger qu'assistent au contrat de mariage, ceux qui ont refusé abusivement d'autoriser le mariage.

CHAPITRE II.

Du régime légal.

La Sous-Commission a entrepris l'étude des textes du régime légal qu'elle propose en partant des amendements déposés en juin 1966 par M. Wigny, à l'époque Ministre de la Justice. Il s'agit plus particulièrement des pages 6 à 22 du document du Sénat (session 1965-1966, n° 281) proposant en 63 articles un régime nouveau de communauté légale.

Si la Sous-Commission a adopté les principes généraux du régime proposé par le Gouvernement, elle a profondément modifié l'ordre et la rédaction des articles et s'est efforcée de simplifier les textes et de les rendre compréhensibles à la grande masse de nos concitoyens qui ne possèdent ni formation, ni information juridique.

Le régime légal est destiné au grand nombre de ménages dont aucun des époux ne possède de biens au moment du mariage et n'est pas appelé à en acquérir, si ce n'est pour des valeurs peu importantes, par donation, succession ou testament durant le mariage. Les biens que les époux auront à gérer sont composés presque exclusivement des revenus de leur activité professionnelle et des économies réalisées par eux durant leur vie commune.

Ceux qui ont à défendre des intérêts personnels importants et à qui ne conviendrait pas le régime légal, auront avantage à établir un contrat de mariage, soit avant la célébration du mariage, soit au cours du mariage, ce que permet dorénavant l'article 1394.

La Sous-Commission s'est inspirée de trois règles générales qu'il lui a fallu parfois tempérer pour ne pas aboutir à des contradictions de texte :

1. Avant tout, il faut veiller à assurer la stabilité du mariage lui-même, ce qui veut dire que le régime légal doit

Het derde lid breidt de regel van het eerste lid uit tot de akten tot wijziging van het huwelijksvermogensstelsel. De Subcommissie heeft nader bepaald dat de minderjarige geen bijstand in de homologatieprocedure nodig heeft. Hij ondertekent dus samen met zijn echtgenoot op geldige wijze het verzoek aan de rechtbank en hij verschijnt zonder bijstand voor de raadkamer.

De Commissie is niet ingegaan op het voorstel om de minderjarige te verbieden enigerlei wijziging in zijn huwelijksvermogensstelsel aan te brengen. De tussenkomst van de ouders, van de grootouders, van de voogd of van de familieraad en het toezicht van de rechtbank zijn voldoende om onverantwoorde wijzigingen tegen te gaan.

Het artikel wordt aangevuld met een lid, luidende : « Geen bijstand is vereist wanneer de rechter machtiging heeft verleend tot het huwelijk. » Het is immers onlogisch te verlangen dat zij die ten onrechte toestemming tot het huwelijk hebben geweigerd, tegenwoordig zullen zijn bij het huwelijkscontract.

HOOFDSTUK II.

Wettelijk stelsel.

De Subcommissie is bij de bestudering van het wettelijk stelsel dat zij voorstelt, uitgegaan van de amendementen die in juni 1966 werden ingediend door de heer Wigny, toenmalig Minister van Justitie. Het betreft meer in het bijzonder de bladzijden 6 tot 22 van het Gedr. St. Senaat (zitting 1965-1966, nr. 281) waarbij in 63 artikelen een nieuw stelsel van wettelijke gemeenschap wordt voorgesteld.

Hoewel de Subcommissie de algemene beginselen van het door de Regering voorgestelde systeem heeft aangenomen, heeft zij toch de volgorde en de redactie van de artikelen grondig gewijzigd en zich beijverd om de teksten te vereenvoudigen en ze bevattelijk te maken voor de grote massa van onze medeburgers die niet juridisch gevormd of onderlegd zijn.

Het wettelijk stelsel is bestemd voor het grote aantal gezinnen waarin geen van beide echtgenoten goederen bezit op het tijdstip van het huwelijk en er tijdens het huwelijk wel geen zal verwerven, tenzij voor weinig belangrijke waarden, door schenking, erfenis of testament. De goederen die de echtgenoten zullen moeten beheren, bestaan vrijwel uitsluitend uit de inkomsten van hun beroep en uit wat zij samen zullen hebben gespaard.

Zij die grote persoonlijke belangen te behartigen hebben en voor wie het wettelijk stelsel niet zou passen, zullen er voordeel bij hebben een huwelijkscontract op te maken, hetzij vóór de voltrekking van het huwelijk, hetzij tijdens het huwelijk, hetgeen voortaan door artikel 1394 wordt mogelijk gemaakt.

De Subcommissie heeft zich laten leiden door drie algemene regels die zij soms heeft moeten temperen om niet tot tegenstrijdigheden in de tekst te komen :

1. Vóór alles moet gezorgd worden dat het huwelijk zelf op vaste grond berust, wat wil zeggen dat het wettelijk

garantir la viabilité de l'union conjugale, réduire dans toute la mesure du possible les occasions de conflits entre époux au sujet de leurs biens et apporter à la solution de ces conflits des remèdes adéquats.

2. Compte tenu de la règle de l'égalité juridique des époux proclamée depuis 1958, il faut assurer à chacun d'eux la liberté la plus large dans la gestion tant de son patrimoine propre que de ce qui peut être commun, tout en prévoyant les mesures de protection indispensables.

3. Il faut veiller à assurer la sécurité des conventions et à sauvegarder les intérêts des tiers.

Deux autres considérations avaient également inspiré les amendements du Gouvernement : d'une part l'importance grandissante de la fortune mobilière par rapport aux immeubles, ce qui rend impossible le maintien des distinctions des articles 1401 et suivants du Code civil; d'autre part, une plus grande mobilité sociale; l'enrichissement est plus rapide, les changements de métier plus fréquents. A cette fluidité, doit correspondre une souplesse plus grande de la réglementation juridique (voir à ce sujet le rapport de la Sous-Commission, pp. 57 à 67 et notamment de larges extraits de l'exposé fait par le Ministre Wigny devant la Sous-Commission, le 7 février 1967).

Le régime proposé par la Sous-Commission a été conçu comme un régime comportant un patrimoine commun; celui-ci ne comprend en règle générale que les revenus et économies des époux, chacun de ceux-ci gardant la propriété des biens tant meubles qu'immeubles qu'il possède au jour du mariage ou qui lui échoient après le mariage par donation, succession ou testament. Chacun des époux a la gestion exclusive de ses biens propres. En ce qui concerne le patrimoine commun, chacun dispose de larges pouvoirs de gestion pour les besoins du ménage et de l'éducation des enfants; les actes les plus importants requièrent le consentement des deux époux. Quant aux actes ne rentrant pas dans l'une de ces deux catégories, ils sont de la compétence exclusive du mari, sauf déclaration contraire faite conjointement par les deux époux devant notaire, avant ou après la célébration du mariage.

Les textes établis par la Sous-Commission ont servi de base aux travaux de la Commission; certains articles ont été profondément amendés, ainsi qu'il en sera fait mention aux pages suivantes.

Les divers articles établis par la Sous-Commission suivent le plan suivant :

Section I. — Des patrimoines et du emploi (art. 1398).

§ 1er. De l'actif des patrimoines propres (art. 1399 à 1401).

§ 2. Du emploi (art. 1402 à 1404).

§ 3. De l'actif du patrimoine commun (art. 1405).

§ 4. Du passif des patrimoines propres et commun (art. 1406 à 1408).

stelsel de leefbaarheid van de echtvereniging moet waarborgen, zoveel als doenlijk is de aanleidingen tot geschillen tussen echtgenoten over hun goederen beperken en voorzien in passende middelen om oprijzende geschillen te beslechten.

2. Rekening houdend met de regel van de rechtsgelijkheid van de echtgenoten die sedert 1958 werd afgekondigd, moet aan ieder van hen de ruimst mogelijke vrijheid worden toegemeten in het beheer zowel van het eigen vermogen als van wat gemeenschappelijk kan zijn, terwijl voorzien wordt in de onmisbare beschermingsmaatregelen.

3. Het is zaak de zekerheid van de overeenkomsten veilig te stellen en de belangen van derden te vrijwaren.

De amendementen van de Regering gingen nog van twee andere overwegingen uit : enerzijds de groeiende omvang van de roerende ten opzichte van de onroerende goederen, zodat het onmogelijk was de onderscheidingen van de artikelen 1401 e.v. van het Burgerlijk Wetboek in stand te houden; anderzijds een grotere sociale beweeglijkheid; de verrijking gaat sneller, veranderingen van beroep komen vaker voor. Aan deze beweeglijkheid moet een grotere soepelheid van de rechtsregel beantwoorden (zie in dit verband het verslag van de Subcommissie, blz. 57 tot 67, met name grote uittreksels uit het betoog dat Minister Wigny op 7 februari 1967 voor de Subcommissie hield).

Wat de Subcommissie voorstelt is een stelsel met een gemeenschappelijk vermogen; dit omvat in de regel slechts de inkomsten en besparingen van de echtgenoten, terwijl ieder van hen de eigendom behoudt zowel van de roerende als van de onroerende goederen die hij bezat op de dag van het huwelijk of die hij na het huwelijk verkrijgt door schenking, erfenis of testament. Ieder van de echtgenoten heeft het uitsluitend beheer over zijn eigen goederen. Wat het gemeenschappelijk vermogen betreft, beschikt ieder van hen over ruime beheersbevoegdheden ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen; voor de belangrijkste handelingen is de toestemming van beide echtgenoten vereist. De handelingen die niet in een van beide categorieën vallen, behoren uitsluitend tot de bevoegdheid van de man, behoudens een anders luidende verklaring, die beide echtgenoten gezamenlijk moeten afleggen ten overstaan van een notaris, vóór of na de voltrekking van het huwelijk.

De teksten van de Subcommissie hebben tot grondslag gediend voor de werkzaamheden van de Commissie. Sommige artikelen zijn grondig geamendeerd zoals zal blijken uit de volgende bladzijden.

De verschillende artikelen zijn door de Subcommissie opgesteld volgens het onderstaande plan :

Afdeling I. — Vermogens en wederbelegging (art. 1398).

§ 1. Baten van de eigen vermogens (art. 1399 tot 1401).

§ 2. Wederbelegging (art. 1402 tot 1404).

§ 3. Baten van het gemeenschappelijk vermogen (art. 1405).

§ 4. Lasten van de eigen vermogens en van het gemeenschappelijk vermogen (art. 1406 tot 1408).

Section II. — Des droits des créanciers (art. 1409 à 1414).

Section III. — De la gestion du patrimoine commun (art. 1415 à 1424).

Section IV. — De la gestion du patrimoine propre (art. 1425).

Disposition commune (art. 1426).

Section V. — De la dissolution du régime légal.

§ 1er. Dispositions générales (art. 1427 à 1431).

§ 2. Des comptes de récompense (art. 1432 à 1438).

§ 3. Du règlement du passif (art. 1439 à 1441).

§ 4. Du règlement des récompenses (art. 1442 à 1444).

§ 5. Du partage (art. 1445 à 1449).

Section VI. — Des dettes entre époux (art. 1450).

SECTION I.

Des patrimoines et du emploi.

Article 1398.

La Sous-Commission a cru utile de placer en tête du chapitre une règle générale aux termes de laquelle le régime légal qu'elle propose est fondé sur l'existence de trois patrimoines distincts : celui du mari, celui de la femme et le patrimoine commun des deux époux.

Elle a préféré retenir les notions de patrimoine propre et de patrimoine commun plutôt que celles de biens propres et de biens communs, pour souligner d'une part la différence avec le régime de communauté légale du Code civil et d'autre part le fait que chaque patrimoine peut comporter un actif et un passif.

La Commission a adopté cet article sans observation.

§ 1er. *De l'actif des patrimoines propres.*

Article 1399.

La Sous-Commission a regroupé en trois articles les dispositions des articles 3, 4, 5, alinéas 2 et 3, 7, 8, 9 et 10 des amendements du Gouvernement.

Le premier de ces articles énumère les éléments de l'actif du patrimoine propre dont le caractère de propre résulte de leur origine : ce sont les biens appartenant à chacun des époux au jour du mariage et ceux que chacun d'eux acquiert au cours du régime par donation, succession ou testament.

Afdeling II. — Rechten van de schuldeisers (art. 1409 tot 1414).

Afdeling III. — Beheer van het gemeenschappelijk vermogen (art. 1415 tot 1424).

Afdeling IV. — Beheer van het eigen vermogen (art. 1425).

Gemeenschappelijke bepaling (art. 1426).

Afdeling V. — Ontbinding van het wettelijk stelsel.

§ 1. Algemene bepalingen (art. 1427 tot 1431).

§ 2. Vergoedingsrekeningen (art. 1432 tot 1438).

§ 3. Verrekening van de lasten (art. 1439 tot 1441).

§ 4. Verrekening van de vergoedingen (art. 1442 tot 1444).

§ 5. Verdeling (art. 1445 tot 1449).

Afdeling VI. — Schulden tussen echtgenoten (art. 1450).

AFDELING I.

Vermogens en wederbelegging.

Artikel 1398.

De Subcommissie heeft het nuttig geacht het hoofdstuk te laten beginnen met een algemene regel, krachtens welke het wettelijk stelsel dat zij voorstelt, berust op het bestaan van drie onderscheiden vermogens : dat van de man, dat van de vrouw en het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten.

Zij heeft liever de begrippen « eigen vermogen » en « gemeenschappelijk vermogen » gehanteerd dan « eigen goederen » en « gemeenschappelijke goederen », om de aandacht te vestigen enerzijds op het verschil met het stelsel van wettelijke gemeenschap van het Burgerlijk Wetboek en anderzijds op het feit dat elk vermogen baten en lasten kan omvatten.

De Commissie heeft dit artikel zonder opmerkingen aangenomen.

§ 1. *Baten van de eigen vermogens.*

Artikel 1399.

De Subcommissie heeft de bepalingen van de artikelen 3, 4, 5, tweede en derde lid, 7, 8, 9 en 10 van de Regeringsamendementen samengevoegd in drie artikelen.

Het eerste van die artikelen somt de bestanddelen op van de baten van het eigen vermogen. Het eigen karakter van dit vermogen vloeit voort uit de herkomst ervan : het zijn de goederen die op de dag van het huwelijk toebehoren aan ieder van de echtgenoten en die welke ieder van hen tijdens het stelsel verkrijgt door schenking, erfenis of testament.

L'article comprend également les dispositions concernant la preuve de cette origine tant entre époux qu'à l'égard des tiers. Si, à l'égard de ceux-ci, la propriété dans le chef d'un des époux d'un bien immeuble pourra généralement être prouvée par la production d'un acte authentique (acte d'achat ou de donation, partage, délivrance de legs) ou à tout le moins par celle d'une copie de déclaration de succession, il n'en sera souvent pas de même pour les biens meubles. Aussi faut-il prévoir un éventail plus étendu de preuves dont le tribunal aura éventuellement à apprécier la valeur.

La Commission a décidé de compléter l'énumération du deuxième alinéa de l'article en remplaçant le dernier membre de phrase par « des documents émanant d'un service public ou des mentions figurant dans des registres, documents ou bordereaux imposés par la loi ou consacrés par l'usage et régulièrement tenus ou établis ».

L'article 2279 du Code civil « en fait de meubles, possession vaut titre » peut-il trouver ici son application ? A l'encontre de celle-ci, on fait valoir que les conditions de la possession telles qu'elles sont définies à l'article 2229 du Code civil : possession paisible, publique, non équivoque et à titre de propriétaire, sont rarement réunies ; à tout le moins, la preuve de l'existence ou de l'absence de l'une ou l'autre de ces conditions sera souvent malaisée. La Commission décide néanmoins que la possession par l'un des époux, si elle réunit les conditions requises, peut constituer une preuve suffisante du caractère propre d'un meuble. La preuve du caractère propre d'un meuble ou d'un immeuble est à charge de l'époux qui en revendique ce caractère ; si celui-ci est fondé à invoquer la règle de l'article 2279 en justifiant que sa possession réunit les conditions requises, c'est au tiers à apporter s'il le peut, la preuve du contraire.

Le troisième alinéa concerne les modes de preuve entre époux ; la Commission estime qu'il n'y a pas lieu d'exclure la possibilité d'invoquer la commune renommée ; celle-ci est généralement admise dans les circonstances où il y a impossibilité morale d'obtenir d'autres preuves et notamment des témoignages ; elle est actuellement admise au profit de la femme par l'article 1415 du Code civil.

Article 1400.

De manière générale sont propres, selon cet article, les biens qui sont venus compléter ou remplacer un bien propre.

Il y aura éventuellement lieu à récompense dans la mesure de la dépense que le patrimoine commun a supportée lors de l'entrée d'un de ces biens dans le patrimoine propre d'un des époux. Ce sont :

1. Les accessoires d'immeubles ou de droits immobiliers propres.

Het artikel bevat ook de bepalingen betreffende het bewijs van die herkomst, zowel tussen echtgenoten als ten aanzien van derden. Ten aanzien van derden kan het eigendomsrecht van een van de echtgenoten van een onroerend goed over het algemeen worden bewezen door overlegging van een authentieke akte (akte van aankoop of van schenking, verdeling, afgifte van legaten) of althans door overlegging van een afschrift van aangifte van nalatenschap, maar dit zal dikwijls niet het geval zijn voor de roerende goederen. Men moet dan ook voorzien in meer bewijsmogelijkheden, waarvan de rechtbank in voorkomend geval de waarde zal moeten beoordelen.

De Commissie heeft besloten de opsomming van het tweede lid van het artikel aan te vullen door de laatste zinsnede te vervangen als volgt « van bescheiden van een openbare dienst of vermeldingen in regelmatig gehouden of gestelde registers, bescheiden of borderellen door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd ».

Kan artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek luidende : « met betrekking tot roerende goederen geldt het bezit als titel » hier toepassing vinden ? Hiertegegen wordt aangevoerd dat de voorwaarden inzake bezit, zoals zij zijn omschreven in artikel 2229 van het Burgerlijk Wetboek : « ongestoord, openbaar, niet dubbelzinnig bezit, als eigenaar » zelden vervuld zijn ; het bewijs dat al dan niet aan een van die voorwaarden voldaan is, zal dikwijls zeker niet gemakkelijk te leveren zijn. De Commissie besluit evenwel dat het bezit door een van de echtgenoten, indien het aan de gestelde eisen voldoet, een toereikend bewijs kan zijn van het eigen karakter van een roerend goed. Het bewijs van het eigen karakter van een roerend goed of van een onroerend goed dient te worden geleverd door de echtgenoot die aanspraak maakt op dat karakter ; indien hij gerechtigd is zich te beroepen op de regel vervat in artikel 2279 en doet blijken dat zijn bezit voldoet aan de gestelde voorwaarden, moet de derde, indien hij dat kan, het tegenbewijs leveren.

Het derde lid heeft betrekking op de bewijsoverlevering tussen echtgenoten ; de Commissie meent dat de mogelijkheid niet mag worden uitgesloten om zich te beroepen op de algemene bekendheid ; deze wordt doorgaans aangenomen in omstandigheden waarin het moreel onmogelijk is om andere bewijzen, met name getuigenissen, te verkrijgen ; artikel 1415 van het Burgerlijk Wetboek laat dat bewijs thans toe ten gunste van de vrouw.

Artikel 1400.

Volgens dit artikel zijn in het algemeen eigen, de goederen die een eigen goed zijn komen aanvullen of vervangen.

Er zal in voorkomend geval aanleiding tot vergoeding zijn in verhouding tot de uitgave die het gemeenschappelijk vermogen heeft gedragen bij de opneming van een van die goederen in het eigen vermogen van een der echtgenoten. Het zijn :

1. Het toebehoren van eigen onroerende goederen of onroerende rechten.

2. Les accessoires de valeurs mobilières propres.

Un commissaire demande si le terme «*toebehoren*» (dans le texte français : accessoires) comprend la plus-value. Le rapporteur répond que la plus-value est incorporée dans la valeur mobilière dont le prix a augmenté, alors que l'accessoire est quelque chose qui est venu s'y ajouter ou s'en est détaché. Il rappelle l'énumération que contenait le 1° de l'article 4 des amendements du Gouvernement : les lots, primes de remboursement, droits d'attribution ou de souscription, ainsi que les valeurs nouvelles attribuées gratuitement ou souscrites en vertu d'un droit de souscription propre.

La Sous-Commission n'a pas retenu cette énumération; outre que celle-ci lui paraît incomplète et parfois inexacte, les hypothèses envisagées se présenteront rarement dans la grande majorité des ménages mariés sous le régime légal.

3. Les biens cédés à l'un des époux par un de ses ascendants soit pour le remplir de ce qui lui est dû, soit à charge de payer une dette de l'ascendant envers un tiers.

4. La part acquise par l'un des époux dans un bien dont il est déjà copropriétaire.

Un amendement tendant à limiter la portée de ce texte au cas où l'acquisition de la part indivise est payée au moyen de fonds propres est retiré par son auteur. Sa préoccupation est d'éviter qu'un des époux ne puisse bénéficier seul de la plus-value de l'immeuble, la récompense due au patrimoine commun restant inchangée. La Commission est d'avis que la solution à ce problème réside dans la possibilité de réévaluer le montant des récompenses. Un texte devra être inséré à cet effet dans le paragraphe traitant des comptes de récompense.

5. Les biens et droits qui par l'effet d'une subrogation réelle remplacent des propres.

La Commission a complété cet alinéa en y ajoutant «*ainsi que les biens acquis en emploi ou en remploi*». Ainsi est affirmé l'effet propre au remploi; les articles 1402 à 1404 préciseront les modalités à respecter pour qu'il y ait emploi ou remploi de biens ou de fonds propres.

6. Les droits de créance dont l'un des époux est le seul titulaire.

La Commission constate que ce texte ne peut viser que des droits qui sont propres en vertu d'une des dispositions des articles 1399 ou 1401; il est inutile et peut donc être supprimé.

Par contre, il y a lieu de reprendre sous ce 6. ce qui constitue actuellement le 2. de l'article 1401 : «*Les outils et les instruments servant à l'exercice de la profession.* » Quel

2. Het toebehoren van eigen waardepapieren.

Een commissielid vraagt of het woord «*toebehoren*» (in de Franse tekst : accessoires) ook de meerwaarde omvat. De verslaggever antwoordt dat de meerwaarde een bestanddeel is van de waardepapieren waarvan de prijs is verhoogd, terwijl het toebehoren iets is wat er bijgekomen of afgegaan is. Hij herinnert aan de opsomming in artikel 4, 1°, van de Regeringsamendementen : de loten, terugbetalingspremies, aanwijzings- of voorkeurrechten, alsmede de nieuwe geldswaardige papieren die kosteloos zijn toegewezen of waarop krachtens een eigen voorkeurrecht is ingeschreven.

De Subcommissie heeft die opsomming niet overgenomen; niet alleen lijkt die haar onvolledig en soms onnauwkeurig, maar bovendien zullen de in overweging genomen hypothesen zich zelden voordoen in de grote meerderheid van de gezinnen die gehuwd zijn onder het wettelijk stelsel.

3. De goederen aan een der echtgenoten overgedragen door een van zijn bloedverwanten in de opgaande lijn, hetzij om te voldoen wat hij hem verschuldigd is, hetzij onder verplichting een schuld van die bloedverwant aan een derde te betalen.

4. Het aandeel door een der echtgenoten verkregen in een goed waarvan hij reeds medeëigenaar is.

Een voorstel van amendement om de draagwijdte van die tekst te beperken tot het geval dat de verkrijging van het onverdeelde aandeel wordt betaald uit eigen gelden, wordt door de indiener ingetrokken. Hij wilde voorkomen dat een der echtgenoten alleen voordeel zou halen uit de waardevermeerdering van het onroerend goed, terwijl de vergoeding verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen ongewijzigd blijft. De Commissie is van oordeel dat de oplossing van dit probleem te vinden is in de mogelijkheid om het bedrag van de vergoedingen te herwaarderen. Daartoe zal een tekst moeten worden ingevoegd in de paragraaf die handelt over de vergoedingsrekeningen.

5. De goederen en rechten die ten gevolge van zaakvervangings in de plaats treden van eigen goederen.

De Commissie heeft dit lid aangevuld met de woorden «*alsook de goederen verkregen uit belegging of wederbelegging*». Aldus wordt het gevolg dat eigen is aan de wederbelegging, bekrachtigd; de artikelen 1402 tot 1404 zullen de nadere regels aangeven die in acht moeten worden genomen opdat er belegging of wederbelegging van eigen goederen of middelen zou zijn.

6. De vorderingsrechten die een der echtgenoten alleen bezit.

De Commissie stelt vast dat deze tekst slechts kan doelen op de rechten die eigen zijn krachtens een van de bepalingen der artikelen 1399 of 1401; hij is overbodig en kan dus vervallen.

Daarentegen is het wel geboden onder dit nr. 6 datgene op te nemen wat thans het nr. 2 van artikel 1401 vormt : «*De gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uit-*

que soit leur caractère personnel, leur acquisition peut parfois représenter une dépense importante que le patrimoine commun peut avoir supportée; il est juste que dans ce cas, il y ait lieu à récompense.

7. Au cours de la discussion du 6. de l'article 1401 proposé par la Sous-Commission, qui rangeait parmi les biens propres à raison de leur caractère personnel « les droits résultant d'une assurance de personnes dont l'un des époux est titulaire ou bénéficiaire », il est apparu qu'une distinction devait être faite selon que le capital assuré est encaissé pendant le mariage ou après la dissolution de celui-ci par le décès d'un des époux. Le capital encaissé pendant le mariage est généralement constitué au moyen de primes prélevées sur les revenus et donc payées par le patrimoine commun; il doit donc revenir à celui-ci quel que soit le bénéficiaire du contrat. Le capital payé au conjoint ou aux héritiers du souscripteur au décès de celui-ci, est considéré comme une libéralité; il n'y a pas lieu à récompense, mais éventuellement à rapport ou réduction du chef des versements faits par le souscripteur (voir art. 43 de la loi du 11 juin 1874 sur les assurances et l'ajouté à cet article sous l'art. 44 des dispositions abrogatoires et modificatives).

Le caractère propre ou commun du capital encaissé par le souscripteur lui-même au décès de son conjoint ou, en cas d'assurance à terme fixe, après la dissolution du mariage, est actuellement controversé en doctrine et en jurisprudence (voir Renauld, *Droit patrimonial de la famille*, Tome I n° 784). La Commission estime avec cet auteur que le capital encaissé par le souscripteur lui est propre, sauf récompense au profit du patrimoine commun pour les primes payées durant le régime.

L'article est complété d'un 7., libellé comme suit : « Les droits résultant d'une assurance de personnes souscrite par le bénéficiaire lui-même, acquis par lui au décès de son conjoint ou après la dissolution du régime. »

Article 1401.

Il s'agit de meubles et de droits dont le caractère propre résulte de leur nature même sans qu'une autre preuve puisse être exigée.

Quels que soient le moment de leur acquisition et la dépense que celle-ci a pu entraîner pour le patrimoine commun, ils ne donnent pas lieu à récompense.

Ainsi qu'il a été exposé à l'article précédent, le 2 « les outils et les instruments servant à l'exercice de la profession » a été transféré à l'article 1400.

Le n° 6 « les droits résultant d'une assurance de personnes dont l'un des époux est titulaire ou bénéficiaire » n'a pas été retenu par la Commission.

oefenen van het beroep.» Ongeacht hun persoonlijk karakter, kan de verkrijging ervan soms een aanzienlijke uitgave vertegenwoordigen welke het gemeenschappelijk vermogen wellicht heeft gedragen; in dat geval is het billijk dat er aanleiding is tot vergoeding.

7. Bij de bespreking van artikel 1401, 6., van de tekst van de Subcommissie die « de rechten verbonden aan een personenverzekering, waarvan een der echtgenoten houder of begunstigde is » had opgenomen in de lijst van goederen die eigen uit hun aard zijn, is gebleken dat er een onderscheid moet worden gemaakt, al naar het verzekerde kapitaal geïnd wordt tijdens het huwelijk of na de ontbinding door overlijden van een der echtgenoten. Het kapitaal, geïnd tijdens het huwelijk, wordt doorgaans gevormd door middel van premies afgenomen van de inkomsten en die dus door het gemeenschappelijk vermogen werden betaald; het moet dan ook aan dat vermogen toekomen, ongeacht de begunstigde van het contract. Het kapitaal betaald aan de echtgenoot of aan de erfgenamen van de verzekeringnemer bij diens overlijden, wordt als een gift beschouwd : er is geen aanleiding tot vergoeding, maar in voorkomend geval tot inbreng of vermindering uit hoofde van de stortingen gedaan door de verzekeringnemer (zie art. 43 van de wet op de verzekeringen van 11 juni 1874 en wat aan dat artikel is toegevoegd sub art. 44 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen).

Het eigen of gemeenschappelijk karakter van het kapitaal geïnd door de verzekeringnemer zelf bij overlijden van zijn echtgenoot of in geval van termijnverzekering na de ontbinding van het huwelijk is thans een twistpunt in de rechtsleer en de rechtspraak (zie Renauld, *Droit patrimonial de la famille*, Deel I, nr. 784). De Commissie is het met die auteur eens dat het kapitaal geïnd door de verzekeringnemer eigen kapitaal is, behoudens vergoeding, ten gunste van het gemeenschappelijk vermogen, voor de premies betaald tijdens het stelsel.

Het artikel wordt aangevuld met een 7., luidende : « De rechten verbonden aan een personenverzekering door de begunstigde zelf gesloten, die hij verkrijgt bij het overlijden van zijn echtgenoot of na de ontbinding van het stelsel. »

Artikel 1401.

Het gaat hier om roerende goederen en rechten waarvan het eigen karakter voortvloeit uit hun aard zelf, zonder dat een ander bewijs mag worden verlangd.

Ongeacht het tijdstip van de verkrijging en de uitgave die het gemeenschappelijk vermogen wellicht daarvoor heeft moeten doen, geven zij geen aanleiding tot vergoeding.

Zoals bij het vorige artikel is uiteengezet, werd het nr. 2 « de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep » ingevoegd in artikel 1400.

Het nr. 6 « de rechten verbonden aan een personenverzekering, waarvan een der echtgenoten houder of begunstigde is » is door de Commissie niet aanvaard.

L'article 1401 ne comprendra donc plus que les quatre rubriques suivantes :

1. Les vêtements et objets à usage personnel.
2. Le droit de propriété littéraire, artistique ou industrielle.
3. Le droit à réparation d'un préjudice corporel ou moral personnel.

Bien que l'indemnité touchée en cas d'accident soit pour une partie destinée à réparer la perte au moins théorique d'un revenu qui tomberait dans le patrimoine commun, la Commission est d'avis que le capital reste propre à l'époux, mais que les revenus de ce capital une fois investi appartiennent au patrimoine commun. La solution opposée provoquerait une injustice en cas de divorce ou de séparation de corps ou (et) de biens, chacun des époux obtenant dans la liquidation une moitié de l'indemnité. La même règle vaut pour le tiers en capital éventuellement obtenu par la victime d'un accident du travail.

Un commissaire estime toutefois que si le capital obtenu pour indemniser la perte de tout ou partie d'un revenu professionnel, entre dans le patrimoine propre de la victime, c'est à charge d'une récompense. Par le mécanisme de la capitalisation, le capital versé représente la valeur actualisée au jour de l'accident des revenus perdus par la victime pendant toutes les années de sa survie théorique, qu'elle soit physique ou active. Dans cette perspective, le revenu produit par le capital encaissé par la victime est théoriquement moins élevé que le revenu professionnel perdu par suite de l'accident. La récompense serait constituée par la différence entre le capital touché et la valeur actualisée à nouveau au jour de la dissolution du régime, du revenu perdu qui a servi de base à la fixation de l'indemnité. Il est fait observer que la justification de la récompense ne vaut plus lorsque l'indemnité répare une atteinte à l'intégrité physique et non plus la perte théorique d'un revenu professionnel.

4. Le droit aux pensions, rentes viagères ou allocations de même nature dont un seul des époux est titulaire.

Le caractère personnel du droit aux pensions n'empêche pas que la pension payée en exécution de ce droit tombe dans le patrimoine commun. Cette disposition n'est donc pas en contradiction avec les règles du droit social qui prévoient qu'une partie de la pension de ménage proméritee par le seul travail du mari, est payée directement à l'épouse séparée de fait.

§ 2. Du emploi.

Articles 1402, 1403 et 1404.

La Sous-Commission a voulu faciliter le emploi en supprimant la formalité de la déclaration expresse de emploi prévue en matière de emploi immobilier par les articles

Artikel 1401 zal dus nog slechts de vier volgende rubrieken omvatten :

1. De klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik.
2. Het literaire, artistieke of industriële eigendomsrecht.
3. Het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke of morele schade.

Ofschoon de vergoeding, ontvangen bij ongeval, voor een gedeelte bestemd is tot compensatie van de althans theoretische derving van een inkomen dat aan het gemeenschappelijk vermogen zou toekomen, is de Commissie van oordeel dat het kapitaal eigen kapitaal van de echtgenoot blijft, maar dat de inkomsten uit dat kapitaal, eenmaal belegd, toekomen aan het gemeenschappelijk vermogen. De tegenovergestelde oplossing zou leiden tot een onrechtvaardigheid in geval van echtscheiding, scheiding van tafel en bed, scheiding van goederen, daar ieder van de echtgenoten bij de vereffening de helft van de vergoeding verkrijgt. Dezelfde regel geldt voor een derde gedeelte in hoofdsom dat het slachtoffer van een arbeidsongeval eventueel verkrijgt.

Een commissielid meent echter dat het kapitaal dat de getroffene verkrijgt als schadeloosstelling wegens geheel of gedeeltelijk verlies van een beroepsinkomen aan zijn eigen vermogen niet mag ten goede komen dan onder gehoudenheid van vergoeding. Door het mechanisme van de kapitalisering vertegenwoordigt het uitgekeerde kapitaal de waarde, op de dag van het ongeval, van de loonderving gedurende de jaren dat de getroffene theoretisch nog te leven heeft, het zij fysiek of actief. Zo gezien zijn de opbrengsten van het verkregen kapitaal in theorie lager dan het beroepsinkomen dat de getroffene als gevolg van het ongeval moet derven. De vergoeding zou gelijk moeten zijn aan het verschil tussen het verkregen kapitaal en de waarde van het verloren inkomen waarop de schadevergoeding is berekend, welke waarde op de dag van de ontbinding van het stelsel opnieuw wordt vastgesteld. Er wordt opgemerkt dat er geen aanleiding meer is tot vergoeding indien het gaat om schadeloosstelling wegens lichamelijk letsel en niet om het theoretisch verlies van een beroepsinkomen.

4. Het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering, dat een der echtgenoten alleen bezit.

Dat het recht op een pensioen, een eigen goed is, neemt niet weg dat het pensioen uitgekeerd krachtens dit recht, in het gemeenschappelijk vermogen valt. Deze bepaling is dus niet in tegenspraak met de regels van het sociaal recht volgens welke een gedeelte van het gezinspensioen dat uitsluitend wordt toegekend op grond van de arbeid van de man, rechtstreeks wordt uitgekeerd aan de feitelijk gescheiden echtgenote.

§ 2. Wederbelegging.

Artikelen 1402, 1403 en 1404.

De Subcommissie heeft de wederbelegging willen vergemakkelijken door opheffing van het vormvereiste van de uitdrukkelijke verklaring van wederbelegging die inzake

1434 et 1435 du Code civil; le emploi sera justifié par la preuve faite à tout moment, même lors de la liquidation du régime, du caractère propre des fonds ayant servi au emploi, que celui-ci porte sur des immeubles ou des meubles.

On peut craindre que cette trop grande simplification ne soit l'occasion de difficultés : difficulté de rapporter la preuve du caractère propre des fonds ayant servi au emploi, incertitude prolongée quant au caractère propre ou commun de certains biens, ce qui peut porter préjudice aux droits des créanciers d'un seul des époux, possibilité pour un des époux de ne pas se prévaloir d'un emploi dont le résultat lui a été désavantageux, en supprimant la preuve de l'origine des fonds. La déclaration de emploi éventuellement acceptée par le conjoint est indispensable, mais est pratiquement impossible dans la pratique en cas de emploi mobilier.

Il est rappelé que la Sous-Commission n'a pas retenu la proposition de l'article 11 des amendements du Gouvernement selon lequel les deniers et valeurs propres à un époux ne gardaient le caractère de propre que pour autant qu'ils soient versés ou déposés dans un compte spécial auprès d'un établissement financier ou bancaire; toutes opérations de vente, d'emploi ou de emploi devraient s'inscrire dans ce compte. Cette proposition lui semblait inutilement compliquée et en contradiction avec les désirs de nombre de nos concitoyens.

Reprenant sous une autre forme l'article 12 des amendements du Gouvernement, la Sous-Commission a admis qu'il y avait emploi constitutif d'un propre dès que le prix d'acquisition avait été payé pour plus de moitié au moyen de fonds propres.

Un amendement propose de considérer comme indivis entre le patrimoine propre d'un époux et le patrimoine commun, un bien acquis au moyen de fonds en partie propres à l'un des époux et en partie communs. Ainsi chacun des patrimoines participerait, au prorata de sa mise, à l'accroissement de la valeur du bien.

On fait observer qu'on crée ainsi entre les patrimoines une indivision à laquelle il pourrait être mis fin selon les modalités de l'article 815, ce qui enlève au emploi la plus grande partie de son intérêt.

La solution doit être trouvée dans la possibilité de réévaluer le montant de la récompense, matière à traiter sous le paragraphe : Des comptes de récompense.

La Sous-Commission a également retenu la règle formulée à l'article 16 des amendements du Gouvernement concernant la possibilité, reconnue par la pratique actuelle, du emploi anticipé; un bien acquis au moyen de fonds communs par

onroerende wederbelegging wordt voorgeschreven door de artikelen 1434 en 1435 van het Burgerlijk Wetboek; van de wederbelegging zal men doen blijken door het bewijs, dat te eniger tijd, zelfs bij de vereffening van het stelsel, wordt geleverd van het eigen karakter van de gelden die gediend hebben tot de wederbelegging, onverschillig of deze betrekking heeft op onroerende dan wel roerende goederen.

Te vrezen valt dat deze al te verregaande vereenvoudiging moeilijkheden zal doen ontstaan : moeilijkheid om het bewijs bij te brengen van het eigen karakter van de gelden die tot de wederbelegging hebben gediend, aanslepende onzekerheid over het eigen of gemeenschappelijk karakter van bepaalde goederen, wat afbreuk kan doen aan de rechten van de schuldeisers van een der echtgenoten, mogelijkheid voor een der echtgenoten zich niet te beroepen op een wederbelegging waarvan de uitkomst voor hem nadelig is geweest, wanneer het bewijs van de herkomst van de gelden komt te vervallen. De verklaring van wederbelegging, eventueel aanvaard door de andere echtgenoot, is onmisbaar, maar is in de praktijk vrijwel ondoenlijk bij wederbelegging in roerende goederen.

Er wordt op gewezen dat de Subcommissie niet is ingegaan op het voorstel van artikel 11 van de Regeringsamendementen, volgens hetwelk de eigen gelden en geldswaardige papieren van een echtgenoot het karakter van eigen goed slechts behouden voor zover zij worden gestort of gedeponeerd op een bijzondere rekening bij een financiële of bankinstelling; alle verrichtingen van verkoop, belegging of wederbelegging zouden op die rekening moeten komen. Dat voorstel leek haar nodeloos ingewikkeld en strijdig met wat veel van onze medeburgers wensden.

De Subcommissie, die artikel 12 van de Regeringsamendementen in een andere vorm heeft overgenomen, nam aan dat wederbelegging een eigen goed zou vormen, zodra de koopprijs voor meer dan de helft is betaald uit eigen gelden.

Bij amendement wordt voorgesteld als onverdeeld tussen het eigen vermogen van een echtgenoot en het gemeenschappelijk vermogen te beschouwen, een goed aangekocht met gelden die ten dele eigen goed van een der echtgenoten zijn en ten dele gemeenschappelijke gelden. Aldus zou elk van de vermogens in verhouding tot zijn inleg bijdragen tot de waardevermeerdering van het goed.

Er wordt opgemerkt dat men aldus tussen de vermogens een onverdeeldheid tot stand brengt waaraan een einde zou kunnen worden gemaakt volgens de regels van artikel 815, wat aan de wederbelegging het grootste deel van haar betekenis ontnemt.

De oplossing moet worden gevonden in de mogelijkheid om het bedrag van de vergoeding te herwaarderen, hetgeen moet worden behandeld onder de paragraaf : Vergoedingsrekeningen.

De Subcommissie ging ook akkoord met de regel van artikel 16 van de Regeringsamendementen betreffende de mogelijkheid van vervroegde wederbelegging zoals dit door de tegenwoordige praktijk wordt erkend. Een goed dat uit

un des époux lui devient propre sans rétroactivité dès le moment où il a remboursé au patrimoine commun plus de la moitié du coût de l'acquisition. L'opération présente de l'intérêt lorsqu'un époux, ayant eu l'occasion d'acheter un immeuble, ne pourrait en acquitter le prix au moyen de fonds propres qu'après la vente d'un bien propre; le cas se présente souvent en cas d'acquisition en vente publique. Il peut en être de même lorsqu'une personne dont un bien est menacé d'expropriation pour cause d'utilité publique, a l'occasion d'acheter un autre immeuble avant la fixation ou la liquidation de l'indemnité.

Sans nier l'intérêt de cette disposition, certains commissaires estiment que le remboursement au patrimoine commun devrait s'effectuer dans un certain délai, par exemple un an. On ne peut prolonger trop longtemps une incertitude quant au caractère définitif, propre ou commun, du bien.

La Commission a décidé :

1. D'établir une distinction entre emploi immobilier et mobilier et de maintenir pour le emploi immobilier la déclaration de emploi dans l'acte d'acquisition avec indication précise de l'origine des fonds.

2. De limiter aux acquisitions immobilières le emploi anticipé.

3. De ne pas exiger, lors d'un emploi en biens mobiliers, une déclaration de emploi.

Elle a établi de nouveaux textes pour les articles 1402 à 1404.

« Article 1402. — Le emploi est censé fait à l'égard d'un des époux toutes les fois que lors d'une acquisition immobilière, il a déclaré qu'elle était faite pour lui tenir lieu de emploi et payée à concurrence de plus de la moitié au moyen du produit de l'aliénation d'un immeuble propre ou de fonds dont le caractère propre est dûment établi. »

La Commission a repris la formulation de l'article 1434 du Code civil en le rendant applicable aux deux époux et en y incorporant la notion de l'acquisition payée partie avec des fonds propres, partie avec des fonds communs de l'article 1403 proposé par la Sous-Commission (voir Renauld, *op. cit.*, n° 839).

L'intervention de l'autre époux n'est pas exigée : elle peut toutefois être utile entre époux dans la mesure où elle contiendrait reconnaissance du caractère propre des fonds utilisés. A l'égard des tiers, la preuve de ce caractère devra, s'il est contesté, être faite selon les règles de l'article 1399. Elle incombe à celui qui se prétend propriétaire.

« Article 1403. — L'époux qui acquiert un bien immobilier au moyen de fonds communs, peut faire dans l'acte une déclaration de emploi anticipé. Pour autant que l'époux

gemeenschappelijke gelden wordt verkregen door een der echtgenoten, wordt zijn eigen goed zonder terugwerking, zodra hij meer dan de helft van de kosten van de aankoop heeft terugbetaald aan het gemeenschappelijk vermogen. Deze verrichting is interessant wanneer een echtgenoot die de gelegenheid heeft gehad een onroerend goed te kopen, de prijs uit eigen middelen pas zou kunnen betalen na de verkoop van een eigen goed; dit geval doet zich vaak voor bij verkrijging in openbare verkoop. Dit kan ook voorkomen wanneer iemand, wiens goed wordt bedreigd met onteigening ten algemene nutte, de gelegenheid heeft een ander onroerend goed te kopen vóór de vaststelling of de vereffening van de schadeloosstelling.

Zonder het belang van die bepaling te loochenen, menen sommige commissieleden dat de terugbetaling aan het gemeenschappelijk vermogen moet geschieden binnen een welbepaalde termijn, bijvoorbeeld een jaar. Men mag niet al te lang onzekerheid laten bestaan omtrent het eigen of gemeenschappelijk karakter van het goed.

De Commissie heeft besloten :

1. Een onderscheid te maken tussen de onroerende en de roerende wederbelegging en, wat betreft de onroerende wederbelegging, de verklaring van wederbelegging te handhaven in de akte van aankoop, met nauwkeurige opgave van de herkomst van de gelden.

2. De vervroegde wederbelegging te beperken tot de onroerende aankopen.

3. Bij wederbelegging in roerende goederen geen verklaring van wederbelegging te eisen.

Zij heeft nieuwe teksten opgesteld voor de artikelen 1402 tot 1404.

« Artikel 1402. — Wederbelegging wordt geacht te zijn gedaan ten aanzien van een der echtgenoten, wanneer deze bij de aankoop van een onroerend goed verklaard heeft dat de aankoop geschiedt om hem tot wederbelegging te dienen en voor meer dan de helft betaald is met de opbrengst van de vervreemding van een eigen onroerend goed of met gelden waarvan het eigen karakter behoorlijk is aangetoond. »

De Commissie heeft de formulering van artikel 1434 van het Burgerlijk Wetboek overgenomen; het heeft dat artikel toepasselijk gemaakt op beide echtgenoten en er het begrip « aankoop ten dele betaald met eigen gelden, ten dele met gemeenschappelijke gelden » vervat in het door de Subcommissie voorgestelde artikel 1403, in opgenomen (zie Renauld, *op. cit.*, nr. 839).

Het optreden van de andere echtgenoot is niet vereist : dit optreden kan evenwel tussen echtgenoten nuttig zijn voor zover het erkenning inhoudt van het eigen karakter van de belegde gelden. Ten aanzien van derden moet het bewijs van dat karakter, als het wordt betwist, worden geleverd volgens de regels van artikel 1399, en wel door hem die beweert eigenaar te zijn.

« Artikel 1403. — De echtgenoot die een onroerend goed verkrijgt door middel van gemeenschappelijke gelden, kan in de akte een verklaring van vervroegde wederbelegging

rembourse, dans les deux ans de la date de l'acte, plus de la moitié de la somme prélevée sur le patrimoine commun, le bien acquis aura le caractère de propre à dater du remboursement. »

Le délai primitivement proposé d'un an est fixé à deux ans.

Un commissaire signale que selon l'article 1434 du Code civil français, le bien acquis en remploi anticipé est propre dès son acquisition, pour autant que la somme due à la communauté ait été versée avant la liquidation de la communauté. On fait observer qu'on peut ainsi diminuer le contenu du patrimoine commun, celui-ci ne contenant plus qu'un droit à récompense contre l'époux acheteur et réduire le gage des créanciers.

La Commission s'en tient au principe admis par la Sous-Commission : le bien acquis en remploi anticipé est commun lors de son acquisition; il ne deviendra propre à l'un des époux que si celui-ci rembourse au patrimoine commun dans les deux ans de la date de l'acte plus de la moitié des fonds prélevés (voir Renauld, *op. cit.*, n° 838).

Plusieurs commissaires s'inquiètent de la façon dont la preuve de ce remboursement pourra être rapportée. Ne faut-il pas prévoir des modalités spéciales de preuve, éventuellement une quittance authentique, avec mention en marge de la transcription de l'acte d'acquisition? On répond que cette quittance du patrimoine commun au patrimoine propre d'un époux ne pourrait être donnée qu'entre époux, avec tous les risques de fraude que cela comporte.

La Commission conclut qu'à l'égard des tiers, le bien est présumé commun, sauf à l'époux qui en revendique le caractère propre à établir, selon les modalités de l'article 1399, alinéa 2, le fait, la date et le montant du remboursement.

« Article 1404. — Le remploi est censé fait à l'égard d'un époux lorsqu'il est établi que l'acquisition de biens meubles a été payée au moyen de fonds ou du produit de l'aliénation d'autres biens dont le caractère de propre est établi conformément aux dispositions des articles précédents. »

La meilleure preuve résultera d'une suite d'opérations de ventes et d'achats, enregistrées dans un même compte en banque; mais le tribunal pourrait, en cas de litige, trouver une preuve suffisante dans le rapprochement des dates de bordereaux de vente et d'achat.

§ 3. De l'actif du patrimoine commun.

Article 1405.

La Sous-Commission a repris en le simplifiant et en supprimant certaines énumérations qui lui paraissent appartenir

doen. Voor zover de echtgenoot binnen twee jaar na de datum van de akte meer dan de helft terugbetaalt van het bedrag dat uit het gemeenschappelijk vermogen is opgenomen, wordt het verkregene eigen goed te rekenen van de terugbetaling. »

De oorspronkelijk voorgestelde termijn van een jaar wordt op twee jaar gebracht.

Een commissielid vestigt er de aandacht op dat, volgens artikel 1434 van het Franse Burgerlijk Wetboek, het als vervroegde wederbelegging verkregen goed eigen goed is vanaf de verkrijging, voor zover het bedrag verschuldigd aan de gemeenschap gestort is vóór de vereffening van de gemeenschap. Er wordt opgemerkt dat men aldus de inhoud van het gemeenschappelijk vermogen kan verminderen, zodat dit nog slechts een recht op vergoeding tegen de echtgenoot-koper bevat, en het onderpand van de schuldeisers kan beperken.

De Commissie houdt het bij het beginsel dat de Subcommissie had aangenomen : het als vervroegde wederbelegging verkregen goed is gemeenschappelijk vanaf de verkrijging; het wordt eerst eigen goed van een der echtgenoten wanneer deze binnen twee jaar na de datum van de akte meer dan de helft van de opgenomen gelden terugbetaalt aan het gemeenschappelijk vermogen (zie Renauld, *op. cit.*, nr. 838).

Verscheidene commissieleden zijn ongerust over de wijze waarop het bewijs van die terugbetaling zal kunnen worden geleverd. Behoort niet te worden voorzien in bijzondere regels van bewijslevering, in voorkomend geval een authentieke kwitantie met vermelding op de kant van de overschrijving van de akte van aankoop? Hierop wordt geantwoord dat deze kwitantie van het gemeenschappelijk vermogen aan het eigen vermogen van een echtgenoot slechts tussen echtgenoten zou kunnen worden gegeven, met alle daaraan verbonden risico's van bedrog.

Volgens de Commissie wordt het goed, ten aanzien van derden, vermoed gemeenschappelijk te zijn, met dien verstande dat de echtgenoot die aanspraak maakt op het eigen karakter ervan, het feit, de datum en het bedrag van de terugbetaling moet aantonen volgens de regels van artikel 1399, tweede lid.

« Artikel 1404. — Wederbelegging wordt geacht te zijn gedaan ten aanzien van een der echtgenoten, wanneer komt vast te staan dat de verkrijging van roerende goederen betaald is met gelden of met de opbrengst van de vervreemding van andere goederen, waarvan het karakter van eigen goed is aangetoond overeenkomstig de bepalingen van de voorgaande artikelen. »

Het beste bewijs zal voortvloeien uit een opeenvolging van verrichtingen van verkoop en aankoop, geboekt op een zelfde bankrekening; maar, in geval van geschil, zou de rechtbank een voldoende bewijs kunnen vinden in de vergelijking van de datums van verkoop- en aankoopborden.

§ 3. Baten van het gemeenschappelijk vermogen.

Artikel 1405.

De Subcommissie heeft de inhoud van artikel 1 van de Regeringsamendementen overgenomen en vereenvoudigd

d'avantage au commentaire qu'au texte même de la loi, le contenu de l'article 1er des amendements du Gouvernement.

Elle n'a toutefois pas accepté de faire entrer dans le patrimoine commun, à charge de récompense, les éléments des entreprises dont un époux est propriétaire au jour de la célébration du mariage ou qu'il acquiert au cours du mariage par donation, succession ou testament.

A ce sujet, on lit dans la justification des amendements (Doc. Sénat, session 1965-1966, n° 281, p. 36) ce qui suit : « Cette règle exceptionnelle est justifiée par la considération que dans la généralité des cas, le conjoint de l'époux exploitant aura apporté son concours à la marche de l'entreprise, fût-ce indirectement, fût-ce simplement en se chargeant de l'activité domestique et en permettant ainsi à l'autre de se consacrer exclusivement à l'exploitation. »

La Sous-Commission est revenue à plusieurs reprises au cours de ses travaux sur la notion de l'entreprise : c'est en vain qu'elle a recherché à en donner une définition suffisamment précise et à en fixer le contenu actif et passif.

Elle a d'autre part tenu compte des éléments suivants :

— Restent propres, selon les amendements du Gouvernement, les outils et instruments servant à l'exercice de la profession de l'époux, sauf s'ils sont l'accessoire d'une entreprise tombée en communauté, ainsi que le droit à la clientèle acquise par l'exercice d'une profession libérale. De quelles professions peut-il s'agir et comment distinguer profession et entreprise ?

La justification donnée par le Gouvernement vaut par identité de motifs pour la clientèle d'un notaire ou d'un médecin.

— Les parts appartenant ou échéant à l'un des époux dans une société constituée selon les règles du Code de commerce lui restent propres; il suffit donc qu'avant le mariage, un des époux constitue son entreprise en S.P.R.L. pour ne plus tomber sous l'application de la disposition critiquée.

— Se rendant compte de l'injustice résultant de l'apport de l'entreprise à la communauté sous réserve d'une récompense dont le montant resterait invariable, les amendements du Gouvernement proposent à l'article 49 un système d'établissement du montant de la récompense au moment de la liquidation du régime, système qui est de nature à présenter de nombreuses difficultés d'application.

— L'époux perd la propriété de son entreprise qu'il ne peut reprendre sur estimation qu'à la dissolution du régime par le décès du conjoint (art. 55, partie des mêmes amendements).

door schrapping van bepaalde opsommingen die haar meer schijnen thuis te behoren in de commentaar op de wet dan in de tekst van de wet zelf.

Zij heeft evenwel niet aanvaard om de bestanddelen van ondernemingen, waarvan een echtgenoot eigenaar is bij de voltrekking van het huwelijk of die hem in de loop van het huwelijk opkomen door schenking, erfenis of testament, in de gemeenschap te doen vallen, onder gehoudenheid tot vergoeding.

In dit opzicht staat in de verantwoording van de amendementen (Gedr. St. Senaat, zitting 1965-1966, nr. 281, blz. 36) het volgende te lezen : « Die uitzonderlijke regel is gerechtvaardigd door de overweging dat over het algemeen de echtgenoot van de persoon die de zaak exploiteert zijn medewerking heeft verleend bij het voeren van de onderneming, al was het onrechtstreeks, of door zich enkel maar te belasten met de huishoudelijke werkzaamheden, waardoor de andere zich uitsluitend aan de exploitatie kan wijden.

De Subcommissie is tijdens haar werkzaamheden herhaaldelijk teruggekomen op het begrip « onderneming » : te vergeefs heeft zij getracht er een sluitende begripsbepaling van te geven en het aspect baten en lasten ervan vast te stellen.

Bovendien heeft zij rekening gehouden met de volgende gegevens :

— Eigen blijven, volgens de Regeringsamendementen, de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep van de echtgenoot, behalve als zij het toebehoren vormen van een in gemeenschap gevallen onderneming, alsmede het recht op de cliënteel verkregen door de uitoefening van een vrij beroep. Welke beroepen zijn hier bedoeld en wat is het onderscheid tussen beroep en onderneming ?

De door de Regering gegeven verantwoording geldt om dezelfde redenen voor de cliënteel van een notaris of een geneesheer.

— De aandelen welke aan een der echtgenoten toebehoren of te beurt vallen in een vennootschap opgericht volgens de regels van het Wetboek van Koophandel blijven eigen goed; het is dus voldoende dat een der echtgenoten, vóór het huwelijk, van zijn onderneming een P.V.B.A. maakt om niet langer onder toepassing van de gecritiseerde bepaling te vallen.

— De Regering gaf zich rekenschap van de onrechtvaardigheid die het gevolg zou zijn van de inbreng van de onderneming in de gemeenschap onder voorbehoud van een vergoeding waarvan het bedrag onveranderlijk zou blijven en stelde derhalve in artikel 49 van haar amendementen een regeling voor om het bedrag van de vergoeding op het tijdstip van de vereffening van het stelsel te bepalen. Deze regeling kan vele moeilijkheden doen rijzen bij de toepassing.

— De echtgenoot verliest de eigendom van zijn onderneming die hij niet op basis van een schatting kan terugnemen dan bij de ontbinding van het stelsel door overlijden van de andere echtgenoot (art. 55, gedeelte van dezelfde amendementen).

La Sous-Commission a dès lors estimé qu'il ne fallait pas faire un sort particulier aux éléments mobiliers d'une entreprise. Ceux-ci, qu'ils soient actifs ou passifs, seront soumis aux mêmes règles que les autres éléments des patrimoines.

La Commission a modifié comme suit le texte proposé par la Sous-Commission.

Au 1. Il est ajouté : « tous revenus ou indemnités en tenant lieu ou les complétant, ainsi que les revenus provenant de l'exercice de mandats publics ou privés ».

Sont notamment visées les indemnités de chômage, les allocations familiales, les indemnités de vacances, les pensions de retraite.

Au 2. Le mot « arrérages » est supprimé. Il peut prêter à confusion; il s'emploie dans certains cas, tel celui du remboursement d'un emprunt par annuités constantes, pour désigner des sommes comportant à la fois une part de revenu et une part de capital. Les fruits visés au 2. comprennent ceux des droits énumérés à l'article 1401.

Une proposition tendant à insérer un 4. nouveau : « les droits résultant d'une assurance de personnes venant à échéance au cours du mariage » n'est pas retenue; la Commission considère qu'à défaut d'une disposition contraire, ces droits sont communs par application de la disposition résiduaire proposée sous 4. par la Sous-Commission : « sont à considérer comme communs, tous biens dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres. » La loi établit donc une présomption en faveur du patrimoine commun.

A cette occasion, il est précisé que sont compris dans ces biens ceux achetés par les deux époux ensemble au moyen de fonds communs ou par un seul des époux sans déclaration de remploi.

§ 4. *Du passif des patrimoines propres et commun.*

Les amendements du Gouvernement traitent sous le titre « Du passif de la communauté », comprenant les articles 18 à 29, de l'obligation aux dettes, de la contribution aux dettes et des récompenses entre patrimoines. La Sous-Commission a estimé qu'il était préférable de traiter sous deux paragraphes distincts du caractère propre ou commun des dettes et des droits des créanciers sur les trois patrimoines selon le caractère de la dette. Elle a renvoyé à la section qui traite de la dissolution du régime tout ce qui concerne les récompenses.

Article 1406.

Cet article constitue, pour le passif, le pendant de ce que représente pour l'actif l'alinéa 1er de l'article 1399. Sont propres les dettes des époux antérieures au mariage et celles qui grèvent les successions et libéralités qui leur échouent durant le mariage.

De Subcommissie heeft derhalve gemeend dat er geen bijzondere regeling nodig was voor de roerende bestanddelen van een onderneming. Deze zullen dus, of het baten dan wel lasten betreft, onderworpen zijn aan dezelfde regels als de andere vermogensbestanddelen.

De Commissie heeft de tekst van de Subcommissie gewijzigd als volgt.

Het nr. 1 wordt aangevuld met de woorden : « alle inkomsten of vergoedingen die deze vervangen of aanvullen, alsmede de inkomsten uit de uitoefening van openbare of particuliere mandaten. »

Hier wordt met name bedoeld op de werkloosheidsvergoedingen, de kinderbijslag, het vakantiegeld, de rustpensioenen.

In het nr. 2 vervalt het woord « rentetermijnen », dat aanleiding kan geven tot verwarring; het wordt in bepaalde gevallen gebruikt, zoals voor de terugbetaling van een lening met vaste annuïteiten, om bedragen aan te duiden die tegelijkertijd een deel inkomsten en een deel kapitaal omvatten. De vruchten bedoeld in het nr. 2 omvatten ook die van de in artikel 1401 opgesomde rechten.

Een voorstel tot invoeging van een nr. 4, nieuw, luidende : « De rechten verbonden aan een personenverzekering die afloopt tijdens het huwelijk » wordt afgewezen; de Commissie is van oordeel dat die rechten, voor zover niet anders is bepaald, gemeenschappelijk zijn met toepassing van de residuaire bepaling die de Subcommissie voorstelt onder nr. 4 : « als gemeenschappelijk dienen te worden beschouwd alle goederen waarvan niet bewezen is dat zij eigen goederen zijn. » De wet vestigt dus een vermoeden ten gunste van het gemeenschappelijk vermogen.

Bij deze gelegenheid wordt nader aangegeven dat onder die goederen ook begrepen zijn de goederen aangekocht door beide echtgenoten gezamenlijk met gemeenschappelijke gelden, of door een der echtgenoten zonder verklaring van wederbelegging.

§ 4. *Lasten van de eigen vermogens en van het gemeenschappelijk vermogen.*

De Regeringsamendementen handelen in de titel « Lasten van de gemeenschap », bestaande uit de artikelen 18 tot 29, over de gehoudenheid tot de schulden, de bijdrage in de schulden en de vergoedingen tussen vermogens. De Commissie heeft het verkieslijk geacht in twee afzonderlijke paragrafen te handelen over het eigen of gemeenschappelijk karakter van de schulden en over de rechten van de schuldeisers op de drie vermogens, al naar de aard van de schuld. Alles wat betrekking heeft op de vergoedingen heeft zij ondergebracht in de afdeling die over de ontbinding van het stelsel handelt.

Artikel 1406.

Dit artikel is voor de lasten de tegenhanger van wat artikel 1399, eerste lid, is voor de baten. Eigen zijn de schulden van de echtgenoten die dagtekenen van vóór het huwelijk en de schulden ten laste van erfenissen en giften die hun tijdens het huwelijk toevallen.

Par dettes antérieures au mariage, il faut entendre celles dont la cause juridique est antérieure au mariage, telle la pension alimentaire due à un premier conjoint.

Article 1407.

L'article proposé par la Sous-Commission énumère trois autres catégories de dettes auxquelles la loi confère le caractère propre. Ce sont :

- les dettes contractées par l'un des époux dans l'intérêt exclusif de son patrimoine propre;
- les dettes provenant de l'exercice par l'un des époux d'une profession qui lui est interdite par décision judiciaire ou d'actes qu'un des époux ne pouvait accomplir sans le concours de son conjoint ou l'autorisation de justice;
- les dettes résultant d'une condamnation pénale ou d'un délit ou quasi-délict commis par un des époux.

A ce sujet, on fait observer que, dans certains cas et notamment en matière d'accident de roulage, la victime ne pourra pas exécuter le jugement, l'auteur du délit ou du quasi-délict n'ayant ni biens propres, ni revenus. Il est répondu que cela ne change rien, du moins en ce qui concerne la femme, à la situation actuelle (art. 1410 du Code civil).

Compte tenu des dispositions concernant l'assurance obligatoire de la responsabilité civile en matière de véhicules automobiles, le problème a perdu une partie de son intérêt, sauf en cas de recours de l'assureur.

L'observation pose également la question de la modification de l'article 67 de l'arrêté royal portant coordination des lois relatives à la police de la circulation routière, qui rend le mari civilement responsable des amendes et des frais résultant des infractions de roulage commises par la femme.

Faut-il abroger cet article 67 ou le maintenir en rendant alors en cette matière chacun des époux civilement responsable de l'autre ?

La Commission décide de modifier en conséquence cet article (voir art. IV, art. 41).

Une modification de l'article 173 du Code forestier s'impose pour les mêmes motifs (voir art. IV, art. 40).

La Commission décide de compléter cet article comme suit : doivent être considérées comme propres les dettes résultant d'un engagement de caution ou de garantie souscrit par un des époux dans un intérêt autre que celui du patrimoine commun. Cette disposition peut présenter de l'importance dans le cadre de l'exercice d'une profession industrielle ou commerciale.

Certains commissaires sont d'avis qu'il faut classer parmi les dettes propres les dettes alimentaires au profit des descendants d'un seul des époux. On ne peut permettre que le bénéficiaire de la pension alimentaire puisse poursuivre le recouvrement de sa créance sur le patrimoine propre du conjoint vis à vis duquel il n'a aucun droit. D'autres commissaires

Schulden die dagtekenen van vóór het huwelijk zijn die waarvan de rechtsgrond dagtekent van vóór het huwelijk, zoals de uitkering tot onderhoud aan een eerste echtgenoot.

Artikel 1407.

Het artikel, zoals voorgesteld door de Subcommissie, somt de drie andere soorten van schuld op waaraan de wet het karakter van eigen schuld verleent. Het zijn :

- de schulden door een der echtgenoten aangegaan in het uitsluitend belang van zijn eigen vermogen;
- de schulden die voortkomen uit de uitoefening, door een van de echtgenoten, van een beroep dat hem bij rechterlijke beslissing verboden is of uit handelingen die een der echtgenoten niet mocht verrichten zonder medewerking van de andere echtgenoot of zonder rechterlijke machtiging;
- de schulden ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling of uit een onrechtmatige daad begaan door een der echtgenoten.

In dit verband wordt opgemerkt dat het slachtoffer soms, onder meer bij verkeersongevallen, het vonnis niet zal kunnen uitvoeren, wanneer degene die de onrechtmatige daad heeft begaan, geen eigen goederen of inkomsten bezit. Hierop wordt geantwoord dat dit, althans wat de vrouw betreft, niets verandert aan de huidige toestand (art. 1410 van het Burgerlijk Wetboek).

Gelet op de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen heeft dit probleem een deel van zijn betekenis verloren, behalve in geval van hoger beroep van de verzekeraar.

Die opmerking doet ook de kwestie rijzen van de wijziging van artikel 67 van het koninklijk besluit houdende coördinatie van de wetten op de politie van het wegverkeer, dat de man burgerlijk aansprakelijk stelt voor de geldboeten en kosten ten gevolge van verkeersovertredingen van de vrouw.

Moet men dat artikel 67 opheffen of het handhaven terwijl dan in deze materie ieder van de echtgenoten burgerlijk aansprakelijk wordt gesteld voor de andere ?

De Commissie besluit dit artikel dienovereenkomstig te wijzigen (zie art. IV, art. 41).

Een wijziging van artikel 173 van het Boswetboek is noodzakelijk om dezelfde redenen (zie art. IV, art. 40).

De Commissie besluit dit artikel aan te vullen als volgt : als eigen schulden moeten worden beschouwd de schulden ten gevolge van een verbintenis tot borgtocht of zekerheid aangegaan door een van de echtgenoten in een ander belang dan dat van het gemeenschappelijk vermogen. Die bepaling kan van belang zijn in het kader van de uitoefening van een nijverheids- of handelsberoep.

Sommige commissieleden zijn van mening dat de onderhoudsschulden ten gunste van de afstammelingen van een der echtgenoten eigen schulden zijn. Men mag niet toestaan dat de gerechtigde op de uitkering tot onderhoud zijn schuldvordering zou kunnen verhalen op het eigen vermogen van de andere echtgenoot ten aanzien van wie hij geen enkel

répondent que la dette alimentaire se prélevant sur les revenus et ceux-ci faisant partie du patrimoine commun, ces dettes alimentaires doivent être considérées comme communes sauf à en interdire le recouvrement à l'encontre du patrimoine propre de l'époux non débiteur.

N'est-il pas contradictoire de considérer comme propre la dette alimentaire au profit d'un enfant d'un premier lit, alors que sont communes toutes les dépenses qu'entraîne l'éducation du même enfant s'il est élevé dans le second ménage de l'un de ses auteurs ? Le conjoint d'un des auteurs pourrait être tenté de pousser son époux à refuser la garde de ses enfants.

La Commission décide de considérer comme communes ces dettes alimentaires, sauf à en interdire le recouvrement sur le patrimoine propre de l'époux non débiteur.

Sont également des dettes communes, les dettes alimentaires au profit des ascendants d'un des époux, chacun des deux époux pouvant être tenu de l'obligation alimentaire en vertu de l'article 206 du Code civil.

Article 1408.

Cet article énumère les dettes communes. Ce sont :

— les dettes contractées conjointement ou solidairement par les deux époux.

Cette dette peut avoir été contractée dans l'intérêt exclusif du patrimoine propre d'un époux. Dans ce cas, bien que qualifiée commune, le paiement par le patrimoine commun donnera lieu à récompense; le paiement par le patrimoine propre de l'autre époux fera naître au profit de cet époux une créance contre son conjoint;

— les dettes contractées par un des époux pour les besoins du ménage et l'éducation des enfants.

C'est le corollaire de la règle générale de l'article 222. Il est rappelé que le mot « enfants » comprend ceux qui font partie du ménage, qu'ils soient communs aux deux époux ou les enfants d'un seul des époux ou encore qu'ils aient été adoptés par un seul des époux;

— les dettes contractées par un seul époux dans l'intérêt du patrimoine commun.

C'est le pendant de la première des catégories visées à l'article précédent; sont comprises dans cette catégorie les dettes contractées par un des époux dans l'exercice d'une activité professionnelle, celle-ci s'exerçant dans l'intérêt du patrimoine commun qui bénéficie des revenus de cette activité.

— les dettes qui grèvent les libéralités faites aux deux époux conjointement ou à l'un des époux avec stipulation que les biens donnés ou légués seront communs;

recht heeft. Andere commissieleden antwoorden dat aangezien de alimentatieschuld wordt voldaan uit de inkomsten en deze deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen, die schuld als gemeenschappelijk moet worden beschouwd, maar dat invordering ten laste van het eigen vermogen van de echtgenoot-niet-schuldenaar zou moeten worden verboden.

Is het niet tegenstrijdig dat de alimentatieschuld aan een kind uit een eerste huwelijk een eigen schuld is, terwijl alle uitgaven voor de opvoeding van datzelfde kind gemeenschappelijk zijn wanneer dit kind wordt opgevoed in het tweede gezin van een van zijn ouders ? De nieuwe echtgenoot van een van de ouders zou daardoor in de verleiding kunnen komen om de andere echtgenoot ertoe te overhalen de bewaaring over diens kinderen te weigeren.

De Commissie besluit die alimentatieschulden als gemeenschappelijk te beschouwen, maar de invordering ten laste van het eigen vermogen van de echtgenoot-niet-schuldenaar te verbieden.

De onderhoudsschulden jegens de ascendenten van een der echtgenoten zijn eveneens gemeenschappelijke schulden, aangezien ieder van beide echtgenoten krachtens artikel 206 van het Burgerlijk Wetboek kan gehouden zijn tot de alimentatieplicht.

Artikel 1408.

Dit artikel somt de gemeenschappelijke schulden op. Het zijn :

— de schulden aangegaan door beide echtgenoten, gezamenlijk of hoofdelijk.

Die schulden kunnen aangegaan zijn in het uitsluitend belang van het eigen vermogen van een echtgenoot. Hoewel als gemeenschappelijke schulden aangemerkt, zal de betaling door het gemeenschappelijk vermogen in dat geval aanleiding geven tot vergoeding; de betaling uit het eigen vermogen van de andere echtgenoot zal te zijnen gunste een schuldvordering tegen de echtgenoot doen ontstaan;

— de schulden door een der echtgenoten aangegaan ten behoeve van de huishouding of de opvoeding van de kinderen.

Dit is het corollarium van de algemene regel van artikel 222. Er wordt op gewezen dat onder « kinderen » verstaan worden de kinderen die deel uitmaken van het gezin, zowel de gemeenschappelijke kinderen van beide echtgenoten als de eigen of adoptiefkinderen van een der echtgenoten;

— de schulden door een der echtgenoten aangegaan in het belang van het gemeenschappelijk vermogen.

Het is de tegenhanger van de eerste van de categorieën bedoeld in het vorige artikel; tot die categorie behoren de schulden aangegaan door een der echtgenoten uit hoofde van een beroep, omdat dit beroep wordt uitgeoefend in het belang van het gemeenschappelijk vermogen dat profijt trekt van de inkomsten uit dat beroep.

— de schulden ten laste van giften aan de twee echtgenoten gezamenlijk of aan een van hen onder beding dat de gegeven of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

— les intérêts des dettes propres aux époux, ceux-ci se payant normalement au moyen des revenus.

Le paiement de ces intérêts par le patrimoine commun donne-t-il lieu à récompense ? Une réponse affirmative semble trop radicale. L'emprunt contracté par un des époux pour moderniser un immeuble propre peut avoir comme conséquence d'augmenter le loyer de cet immeuble, qui échoit au patrimoine commun; l'augmentation de loyer peut compenser la charge de l'intérêt de la dette. La Commission constate qu'il s'agira dans la pratique de cas d'espèce, dont la solution, à donner éventuellement par les tribunaux, dépendra d'un certain nombre d'éléments de fait. Les tribunaux apprécieront, compte tenu de ces circonstances et de l'intérêt du patrimoine commun.

— les dettes alimentaires au profit des descendants d'un seul des époux;

Cette catégorie de dettes a été reprise à l'article 1408, la Commission ayant décidé de les considérer comme des dettes communes; il est renvoyé à ce sujet à la discussion de l'article précédent.

— les dettes dont il n'est pas prouvé qu'elles sont propres à l'un des époux en application d'une disposition de la loi. La charge de la preuve appartient à l'époux non débiteur qui veut faire échapper à l'action des créanciers soit son patrimoine propre, soit un élément du patrimoine commun.

SECTION II.

Des droits des créanciers.

La règle générale selon laquelle le paiement des dettes propres se poursuit à charge du patrimoine propre de l'époux débiteur et celui des dettes communes à charge des trois patrimoines souffre certaines exceptions.

Article 1409.

Le mariage ne pouvant être un moyen de se rendre insolvable, cet article comprend dans le gage commun des créanciers de l'époux débiteur les revenus de celui-ci, quelle qu'en soit l'origine : activité professionnelle ou fortune immobilière ou mobilière et ce, bien que ces revenus appartiennent dès leur perception au patrimoine commun. Le paiement au moyen des revenus donnera lieu à récompense à la dissolution du régime (voir art. 1432). Le texte proposé par la Sous-Commission est complété d'un renvoi aux articles suivants.

Articles 1410, 1411 et 1412 (nouveau).

Les biens dont un époux est propriétaire au jour du mariage ou qui lui échoient par succession, donation ou testament durant le mariage, sont propres; en contrepartie, sont propres les dettes antérieures au mariage et celles qui grèvent ces successions et libéralités.

— de interesten van de eigen schulden van de echtgenoten, daar deze normaal worden betaald uit de inkomsten.

Geeft de betaling van die interesten uit het gemeenschappelijk vermogen aanleiding tot vergoeding ? Een bevestigend antwoord hierop lijkt te radicaal. De lening aangegaan door een der echtgenoten om een eigen huis te moderniseren kan leiden tot verhoging van de huur, die in het gemeenschappelijk vermogen valt; de verhoging van de huur kan de interest van de schuld compenseren. De Commissie stelt vast dat in de praktijk ieder geval op zichzelf beoordeeld moet worden en dat de eventuele oplossing door de rechtbanken zal afhangen van een aantal feitelijke gegevens. De rechtbanken zullen rekening moeten houden met de omstandigheden en het belang van het gemeenschappelijk vermogen.

— de schulden uit hoofde van onderhoudsplicht jegens bloedverwanten in de nederdalende lijn van een der echtgenoten;

Deze categorie van schulden is in artikel 1408 opgenomen omdat de Commissie had besloten ze als gemeenschappelijke schulden te beschouwen; in dit verband wordt verwezen naar de bespreking van het voorgaande artikel.

— de schulden waarvan niet bewezen is dat zij aan een van de echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling. De bewijslast rust op de echtgenoot-niet-schuldenaar, die hetzij zijn eigen vermogen, hetzij een bestanddeel van het gemeenschappelijk vermogen wil onttrekken aan het verhaalsrecht van de schuldeisers.

AFDELING II.

Rechten van de schuldeisers.

Er zijn bepaalde uitzonderingen op de algemene regel volgens welke eigen schulden worden verhaald op het eigen vermogen van de echtgenoot-schuldenaar en gemeenschappelijke schulden op de drie vermogens.

Artikel 1409.

Daar het huwelijk geen middel mag zijn om zichzelf onvermogen te maken, omvat het gemeenschappelijk pand van de schuldeisers van de echtgenoot-schuldenaar volgens dit artikel diens inkomsten, ongeacht de herkomst ervan : bedrijf of onroerend of roerend bezit, ook al behoren die inkomsten vanaf hun ontvangst tot het gemeenschappelijk vermogen. De betaling uit de inkomsten zal aanleiding geven tot vergoeding bij de ontbinding van het stelsel (zie art. 1432). De tekst van de Subcommissie wordt aangevuld met een verwijzing naar de volgende artikelen.

Artikelen 1410, 1411 en 1412 (nieuw).

De goederen die een echtgenoot op de dag van het huwelijk bezit of die hem tijdens het huwelijk toevallen door erfenis, schenking of testament, zijn eigen goederen; aan de andere kant zijn eigen schulden de schulden van vóór het huwelijk en de schulden welke die erfenissen en giften bezwaren.

Le texte proposé à l'article 1410 couvre l'hypothèse où le patrimoine commun s'est enrichi, éventuellement à charge de récompense, de la valeur de biens propres à l'époux débiteur. Dans ce cas, le créancier pourra poursuivre le recouvrement de sa créance sur le patrimoine commun à concurrence de l'enrichissement dont celui-ci a bénéficié : il lui appartiendra d'établir l'existence et la valeur de cet enrichissement. Dans bien des cas, cette preuve aboutira à restituer à un bien le caractère de propre qui, par défaut de preuves suffisantes, ne lui était pas reconnu.

L'article 1411 étend de même l'action des créanciers au patrimoine commun dans la mesure où celui-ci a tiré profit de l'exercice d'une profession interdite ou de certains actes, fussent-ils délictueux, accomplis par un des époux. Ici encore la preuve de l'existence de ce profit et de son origine incombe au créancier.

Un commissaire s'intéresse plus particulièrement aux dettes résultant d'une condamnation pénale, d'un délit ou quasi-délit; le débiteur pouvant n'avoir ni biens propres, ni revenus, il sera impossible au créancier de mettre son titre à exécution avant la liquidation du régime; il propose d'accorder dans ce cas au créancier le droit de poursuivre cette liquidation. Il invoque par analogie la possibilité pour un créancier de poursuivre, au nom de son débiteur, une sortie d'indivision. La proposition n'est pas retenue; elle aboutirait en fait à faire modifier le régime matrimonial des époux par les créanciers de l'un des époux contre la volonté de l'autre, sinon des deux.

La Commission décide par contre d'autoriser dans ce cas, le créancier qui aura fourni la preuve de l'insolvabilité de son débiteur, à poursuivre sur le patrimoine commun à concurrence au maximum de la moitié de la valeur nette de celui-ci. Cette mesure d'exécution entraînera fréquemment la nécessité d'établir un inventaire de l'actif et du passif du patrimoine commun : la part qui échappera à l'action des créanciers d'un époux ne deviendra pas propre à l'autre époux, mais continuera à faire partie du patrimoine commun qui deviendra titulaire d'une récompense à charge de l'époux débiteur, à concurrence du montant prélevé sur le patrimoine commun.

L'époux non débiteur pourra faire échapper le patrimoine commun à l'action du créancier en lui indiquant des biens propres au débiteur.

Cette extension de l'action des créanciers à la moitié du patrimoine commun fera l'objet d'un article distinct.

Article 1413 (art. 1412 des textes proposés par la Sous-Commission).

Les dettes contractées conjointement ou solidairement par les deux époux sont communes selon l'article 1408. L'hypothèse visée par cet article ne concerne dès lors que le cas où

De tekst voorgesteld in artikel 1410 heeft ook betrekking op het geval dat het gemeenschappelijk vermogen, eventueel onder gehoudenheid tot vergoeding, verrijkt is met de waarde van de eigen goederen van de echtgenoot-schuldenaar. In dat geval zal de schuldeiser de schuld op het gemeenschappelijk vermogen kunnen verhalen tot beloop van die verrijking : hij zal het bestaan en de waarde van die verrijking moeten bewijzen. Veelal zal dat bewijs ertoe leiden dat een goed het karakter van eigen goed terugkrijgt dat het bij gebreke van voldoende bewijs moest ontberen.

Artikel 1411 breidt insgelijks het verhaalsrecht van de schuldeisers uit tot het gemeenschappelijk vermogen, voor zover dit voordeel heeft getrokken uit de uitoefening van een verboden beroep of van bepaalde handelingen die een der echtgenoten, zij het onrechtmatig, heeft verricht. Ook hier rust de bewijslast voor het bestaan van dat voordeel en voor de herkomst ervan op de schuldeiser.

Een commissielid vestigt de aandacht op de schulden die het gevolg zijn van een strafrechtelijke veroordeling of een onrechtmatige daad; indien de schuldenaar geen eigen goederen of inkomsten heeft, zal de schuldeiser niet in staat zijn zijn recht te doen gelden vóór de vereffening van het stelsel; hij stelt voor in dat geval aan de schuldeiser het recht toe te kennen om die vereffening te vorderen. Hij verwijst bij analogie naar de mogelijkheid voor een schuldeiser om, namens zijn schuldenaar, opheffing van onverdeeldheid te vorderen. Het voorstel wordt verworpen; het zou er in feite toe leiden het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten te laten wijzigen door de schuldeisers van de ene echtgenoot tegen de wil in van de andere, zo al niet van beide echtgenoten.

De Commissie beslist daarentegen dat de schuldeiser die het onvermogen van zijn schuldenaar heeft bewezen in dat geval, de schuld mag verhalen op het gemeenschappelijk vermogen tot beloop van ten hoogste de helft van de netto-waarde van dit vermogen. Voor die uitvoeringsmaatregel zal het dikwijls nodig zijn een inventaris van de baten en lasten van het gemeenschappelijk vermogen op te maken : het gedeelte dat wordt onttrokken aan de vordering van de schuldeisers van de ene echtgenoot, zal niet eigen worden aan de andere echtgenoot, maar zal blijven deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen dat aanspraak kan maken op vergoeding ten laste van de echtgenoot-schuldenaar tot beloop van het bedrag dat opgenomen is uit het gemeenschappelijk vermogen.

De echtgenoot-niet-schuldenaar kan het gemeenschappelijk vermogen onttrekken aan de vordering van de schuldeiser door eigen goederen van de schuldenaar aan te wijzen.

Die uitbreiding van het vorderingsrecht van de schuldeisers tot de helft van het gemeenschappelijk vermogen zal in een afzonderlijk artikel worden geregeld.

Artikel 1413 (art. 1412 in de tekst van de Subcommissie).

De schulden door beide echtgenoten gezamenlijk of hoofdelijk aangegaan zijn volgens artikel 1408 gemeenschappelijk. De hypothese waarop dit artikel doelt, heeft derhalve

l'un des époux s'est porté caution non solidaire de l'autre (voir rapport de la Sous-Commission, pp. 123 et 139).

Si la dette cautionnée est propre à l'un des époux, le paiement pourra donner lieu à récompense, éventuellement à une créance entre époux.

Article 1414 (art. 1413 des textes proposés par la Sous-Commission).

Cet article contient à l'alinéa premier la règle générale que le paiement des dettes communes peut être poursuivi à charge des trois patrimoines.

Suivaient dans le texte proposé par la Sous-Commission deux exceptions :

La première applique au régime légal la règle de l'article 222 : n'engagent pas l'autre époux les dettes contractées par un des époux pour les besoins du ménage et l'éducation des enfants lorsqu'elles sont jugées excessives eu égard aux ressources du ménage. Le caractère excessif sera, en cas de contestation, apprécié par le tribunal;

La seconde exception vise le cas des intérêts des dettes propres à l'un des époux; leur paiement ne peut être poursuivi sur le patrimoine propre de l'autre époux.

La Commission y a ajouté deux autres exceptions : le paiement des dettes contractées par un des époux dans l'exercice de son activité professionnelle ne peut être poursuivi sur le patrimoine propre de l'autre époux. A défaut de pareille disposition, les propres d'un des époux pourraient être exécutés par les créanciers ou le curateur en cas de faillite du conjoint. L'adoption des dispositions relatives au régime légal, consacrant l'égalité des époux, entraîne la nécessité d'abroger ou de modifier les articles 553 à 560 du Code de Commerce repris sous une section intitulée : « Des droits de la femme en cas de faillite du mari » (voir art. IV, art. 37).

De même, ne pourra être poursuivi sur le patrimoine propre de l'autre époux, le paiement des dettes alimentaires au profit des descendants d'un seul des époux.

C'est la conséquence de la décision prise lors de la discussion de l'article 1407 de considérer ces dettes comme communes, sans que toutefois elles n'engagent le patrimoine propre du conjoint.

SECTION III.

De la gestion du patrimoine commun.

Cette matière constitue incontestablement la plus délicate de celles dont ont eu à traiter la Sous-Commission et la Commission; c'est aussi celle au sujet de laquelle les opinions et les propositions les plus opposées ont été présentées.

sechts betrekking op het geval dat een van de echtgenoten zich niet-hoofdelijk borg heeft gesteld voor de andere (zie verslag van de Subcommissie, blz. 123 en 139).

Indien de gewaarborgde schuld een eigen schuld van een der echtgenoten is, zal de betaling aanleiding kunnen geven tot vergoeding, in voorkomend geval tot een schuldvordering tussen echtgenoten.

Artikel 1414 (art. 1413 in de tekst van de Subcommissie).

Het eerste lid van dit artikel stelt als algemene regel dat gemeenschappelijke schulden kunnen worden verhaald op de drie vermogens.

In de tekst van de Subcommissie volgden dan twee uitzonderingen :

Door de eerste wordt de regel van artikel 222 toegepast op het wettelijk stelsel : de schulden door een van de echtgenoten aangegaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen verbinden de andere echtgenoot niet, wanneer zij, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, te zwaar worden geacht. Het buitensporig karakter zal bij betwisting door de rechtbank worden beoordeeld;

De tweede uitzondering slaat op de interesten van de eigen schulden van een der echtgenoten; zij kunnen niet worden verhaald op het eigen vermogen van de andere echtgenoot.

De Commissie heeft er nog twee uitzonderingen aan toegevoegd : schulden door een der echtgenoten aangegaan in de uitoefening van zijn beroep kunnen niet worden verhaald op het eigen vermogen van de andere echtgenoot. Bij gebreke van een dergelijke bepaling, zouden de schuldeisers of de curator de eigen goederen van een der echtgenoten doen verkopen bij faillissement van de andere echtgenoot. Wegens de aanneming van de bepalingen betreffende het wettelijk stelsel, waarbij de gelijkheid tussen echtgenoten wordt bekrachtigd, moeten de artikelen 553 tot 560 van het Wetboek van koophandel die voorkomen onder een afdeling met als opschrift : « Rechten van de vrouw in geval van faillissement van de man », worden opgeheven of gewijzigd (zie art. IV, art. 37).

Ook de onderhoudsschulden jegens bloedverwanten in de nederdalende lijn van een der echtgenoten kunnen niet worden verhaald op het eigen vermogen van de andere echtgenoot.

Dat is het gevolg van de beslissing genomen bij de bespreking van artikel 1407 om die schulden als gemeenschappelijk te beschouwen, zonder dat zij evenwel verhaalbaar zijn op het eigen vermogen van de andere echtgenoot.

AFDELING III.

Bestuur van het gemeenschappelijk vermogen.

Dit is onbetwistbaar de moeilijkste materie die de Subcommissie en de Commissie te behandelen hadden. Hieromtrent liepen de zienswijzen en de voorstellen ook het sterkst uiteen.

A. *Projet du Gouvernement*

Dans le régime de communauté qu'il proposait au choix des époux, le Gouvernement pose en principe que le mari gère seul la communauté par représentation de la femme en ce qui la concerne.

Plusieurs exceptions sont toutefois prévues :

— la femme peut agir seule, en représentant le mari pour ce qui le concerne dans les actes accomplis dans l'intérêt du ménage;

— les époux peuvent convenir de confier temporairement à la femme la gestion de la communauté;

— le consentement des deux époux est requis pour certains actes de disposition et même d'administration considérés comme particulièrement importants (baux) (Doc. Sénat 1964-1965, n° 138, art. 140 à 156).

B. *Amendements du Gouvernement*

De leur côté, les amendements du Gouvernement (Doc. Sénat 1965-1966, n° 281, art. 31 à 39), distinguent trois modes de gestion :

— la gestion concurrente, qui constitue la règle générale, l'un ou l'autre époux exerçant séparément les pouvoirs de gestion, à charge pour chacun d'eux de respecter les actes de gestion régulièrement accomplis par son conjoint;

— la gestion privative par l'époux qui en est titulaire des comptes de dépôt ou de titres, des fonds de commerce ou entreprises de toute nature et des biens susceptibles d'hypothèque;

— la gestion commune pour certains actes de disposition ou d'administration considérés comme graves et concernant des biens importants du point de vue économique.

L'auteur des amendements reconnaît lui-même (p. 36, dernier alinéa, du Doc. Sénat, n° 281) que la gestion concurrente présentée comme règle générale « porte essentiellement sur les autres biens mobiliers et les sommes d'argent ».

C. *Propositions de la Sous-Commission*

La Sous-Commission s'est demandée ce qui restera effectivement soumis à la gestion concurrente des époux dans le plus grand nombre de cas, lorsqu'on en exclut les biens susceptibles d'hypothèque, les fonds de commerce et entreprises, les comptes de dépôt ou de titres, l'aliénation à titre onéreux de créances hypothécaires, de titres nominatifs, d'une universalité ou d'une quotité importante de biens meubles, l'aliénation à titre gratuit de meubles. Partant de la considération qu'aux termes de l'article 222, chacun des époux peut contracter seul pour les besoins du ménage et de l'éducation des enfants et du fait que dans le plus grand nombre de ménages, le contenu de la partie du patrimoine soumis à la gestion concurrente des époux sera peu important,

A. *Regeringsontwerp*

In het stelsel van gemeenschap dat de Regering ter keuze aan de echtgenoten voorstelde, wordt als beginsel gesteld dat alleen de man de gemeenschap bestuurt en de vrouw vertegenwoordigt voor wat haar betreft.

Er werden evenwel verscheidene uitzonderingen gemaakt :

— de vrouw kan alleen optreden en de man vertegenwoordigen wat hem betreft in de handelingen die verricht worden in het belang van de huishouding;

— de echtgenoten kunnen overeenkomen het bestuur van de gemeenschap tijdelijk aan de vrouw op te dragen;

— de toestemming van beide echtgenoten is vereist voor bepaalde daden van beschikking en zelfs van beheer, die als bijzonder gewichtig worden beschouwd (huurovereenkomsten) (Gedr. St. Senaat, 1964-1965, nr. 138, art. 140 t/m 156).

B. *Regeringsamendementen*

In de Regeringsamendementen (Gedr. St. Senaat, 1965-1966, nr. 281, art. 31 tot 39) worden drie wijzen van bestuur onderscheiden :

— het gelijktijdig bestuur, dat de algemene regel vormt, waarbij elke van beide echtgenoten afzonderlijk de bestuursbevoegdheden uitoefent, met dien verstande dat ieder van hen de regelmatig verrichte bestuursdaden van de andere eerbiedigt;

— het uitsluitend bestuur van de deposito- of effectenrekeningen of effecten, van handelszaken of ondernemingen van alle aard en van goederen die vatbaar zijn voor hypotheek, door de echtgenoot die ze bezit;

— het gemeenschappelijk bestuur voor bepaalde daden van beschikking of van beheer die gewichtig worden geacht en betrekking hebben op goederen die uit economisch oogpunt belangrijk zijn.

De voorsteller van de amendementen erkent zelf (blz. 36, laatste lid, van het Gedr. St. Senaat nr. 281) dat het bestuur door beide echtgenoten tegelijk, als algemene regel, « in hoofdzaak betrekking heeft op de andere roerende goederen en op de geldsommen ».

C. *Voorstellen van de Subcommissie*

De Subcommissie heeft zich afgevraagd wat er in de meeste gevallen feitelijk nog onderworpen zal zijn aan het bestuur door beide echtgenoten tegelijk, wanneer hiervan worden uitgesloten de goederen die vatbaar zijn voor hypotheek, de handelszaken en ondernemingen, de deposito- of effectenrekeningen, de vervreemding onder bezwarende titel van hypothecaire schuldvorderingen, van effecten op naam, van alle roerende goederen of van een belangrijk gedeelte ervan, de vervreemding om niet van roerende goederen. Op grond van de overweging dat ieder der echtgenoten krachtens artikel 222 alleen schulden kan aangaan ten behoeve van de huishouding en van de opvoeding van de kinderen, en gelet op het feit dat in het grootste aantal gezinnen het gedeelte

sinon inexistant, elle s'est prononcée en faveur d'un système qui confie au mari seul la gestion du patrimoine commun, sous les réserves suivantes :

— chacun des époux perçoit ses revenus professionnels et en dispose dans les conditions de l'article 217 (1);

— chacun des époux gère privativement les comptes de dépôts de sommes ou de titres ouverts à son nom (art. 218);

— chacun des époux peut accomplir seul les actes nécessaires aux besoins du ménage et de l'éducation des enfants (art. 1415, al. 1er et 2);

— la femme peut être substituée au mari dans la gestion du patrimoine commun, soit du commun accord des époux, soit par décision judiciaire (art. 1415, al. 3 et 1419);

— l'accord des deux époux est requis pour un nombre limité d'actes importants (art. 1416).

La décision de la Sous-Commission a été également influencée par la considération que donner, à deux personnes pouvant agir à l'insu l'une de l'autre, le même pouvoir de gestion sur les mêmes biens est de nature à créer des difficultés entre époux et à entraîner des risques pour les tiers.

La primauté accordée au mari trouvait sa contrepartie dans l'organisation d'une possibilité accordée à la femme de s'opposer à l'accomplissement de certains actes ou d'en poursuivre l'annulation.

Le Code civil français, tel qu'il a été modifié par la loi du 13 juillet 1965, confie au mari seul l'administration de la communauté; il peut disposer des biens communs, pourvu que ce soit sans fraude et sous les exceptions prévues (art. 1421), mais la femme a l'administration des biens réservés qu'elle a acquis par ses gains et salaires dans l'exercice d'une profession séparée de celle de son mari (art. 1425 et 224).

D. Discussions en Commission : premier examen

La Commission n'a pu, notamment pour des raisons psychologiques, accepter de voir figurer en tête de la section, sous le 1er alinéa de l'article 1414, un texte qui confie au mari la gestion du patrimoine commun et ce malgré les diverses limitations apportées à l'exercice de ce pouvoir et particulièrement aux biens sur lesquels il peut s'exercer.

Aussi deux amendements, traduisant des points de vue opposés, sont-ils déposés.

Le premier propose de remplacer l'article 1414 par le texte suivant :

« Sauf les exceptions prévues par la loi, chacun des conjoints gère la communauté. Les actes de gestion régulièrement

van het vermogen, dat onderworpen is aan het gelijktijdig bestuur weinig of niets zal inhouden, heeft zij zich uitgesproken voor een systeem dat het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen aan de man alleen opdraagt, onder het volgende voorbehoud :

— elk der echtgenoten ontvangt zijn bedrijfsinkomsten en beschikt erover volgens de bepalingen van artikel 217 (1);

— elk der echtgenoten heeft het uitsluitende bestuur van de depositorekeningen van geld of effecten op zijn naam (art. 218);

— elk der echtgenoten kan de handelingen die noodzakelijk zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen alleen verrichten (art. 1415, 1ste en 2^e lid);

— de vrouw kan in de plaats van de man worden gesteld voor het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen, hetzij met wederzijdse toestemming van de echtgenoten, hetzij bij rechterlijke beslissing (art. 1415, 3^e lid, en 1419);

— de toestemming van beide echtgenoten is vereist voor een beperkt aantal gewichtige daden (art. 1416).

De beslissing van de Subcommissie werd ook beïnvloed door de overweging dat de toekenning van dezelfde bestuursbevoegdheid over dezelfde goederen aan beide echtgenoten, die buiten elkaars voorkennis kunnen optreden, moeilijkheden tussen hen kan veroorzaken en voor derden risico's kan meebrengen.

De voorrang van de man vond zijn tegenwicht in de mogelijkheid voor de vrouw om zich te verzetten tegen het verrichten van bepaalde daden of om de nietigverklaring daarvan te vorderen.

Het Franse Burgerlijk Wetboek, zoals gewijzigd bij de wet van 13 juli 1965, draagt aan de man alleen het beheer van de gemeenschap op; hij kan over de gemeenschappelijke goederen beschikken, op voorwaarde dat dit zonder bedrieglijke benadeling geschiedt, terwijl ook in uitzonderingen wordt voorzien (art. 1421), maar de vrouw heeft het beheer van de voorbehouden goederen die zij heeft verkregen door haar winsten en lonen in de uitoefening van een ander beroep dan dat van haar man (art. 1425 en 224).

D. Onderzoek in de Commissie : eerste bespreking

De Commissie heeft, met name om psychologische redenen, niet kunnen aanvaarden dat in de aanhef van de afdeling, in artikel 1414, eerste lid, een tekst zou voorkomen die aan de man het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen toevertrouwt, ondanks de verschillende beperkingen gesteld aan de uitoefening van die bevoegdheid, in het bijzonder wat betreft de goederen waarop die bevoegdheid kan worden uitgeoefend.

Er werden dan ook twee amendementen ingediend die tegengestelde standpunten vertolkten.

In het eerste amendement wordt voorgesteld artikel 1414 te vervangen als volgt :

« Behoudens de in de wet gestelde uitzonderingen bestuurt ieder der echtgenoten de gemeenschap. De daden van bestuur

(1) Les articles repris dans ce texte, sont ceux des propositions de la Sous-Commission.

(1) De artikelen waar in deze tekst naar wordt verwezen, zijn de artikelen zoals zij zijn voorgesteld door de Subcommissie.

posés par l'un des conjoints doivent être respectés par l'autre sans préjudice des garanties et des recours prévus par la loi. »

Il est justifié comme suit : « Le texte proposé se fonde sur le principe de l'égalité des conjoints qui, dans le mariage, doivent bénéficier des mêmes droits et partager les mêmes responsabilités. Il n'y a pas de raison de conférer à l'un des époux plutôt qu'à l'autre le droit de gérer le patrimoine commun. En pratique, chacun des conjoints pourra toujours, conformément aux dispositions de l'article 219, accorder mandat général ou spécial à son conjoint. Il est entendu que les actes de gestion couvrent tous les actes d'administration ainsi que les actes de disposition autres que ceux repris à l'article 1416. »

Le vote de cet amendement entraînerait la suppression de l'article 1415 de la Sous-Commission, qui prévoit que chacun des époux peut accomplir seul les actes de gestion et de disposition nécessaires aux besoins du ménage et à l'éducation des enfants, dont l'amendement reprend implicitement le contenu.

Le second amendement remplace le même article 1414 par le texte suivant :

« Les époux gèrent conjointement le patrimoine commun sans préjudice des pouvoirs que chacun des époux tient des articles 217 et 218 et sous réserve de la disposition de l'article 1415. »

Dans la justification de l'amendement, son auteur, après avoir brièvement résumé certains passages du rapport de la Sous-Commission, poursuit comme suit : « Il est évident que le contenu de la gestion dont il est question à l'article 1414 ne peut pas être précisé. Le rapport qualifie d'ailleurs cette gestion de résiduaire. Pour ceux qui adoptent le régime légal, la plupart des actes de gestion entreront dans le champ d'application des articles 1415 et 1416. Il est dès lors préférable que pour cette partie résiduaire de la gestion, les époux agissent conjointement, étant donné que le mariage est basé sur une égalité des droits et des responsabilités des deux époux.

» Deux possibilités se présentaient pour atteindre ce but : soit supprimer tout simplement l'article 1414 et adapter le texte de l'article 1416. Il semble cependant préférable de modifier l'article 1414. Aussi maintient-on, grâce à la modification précitée, la distinction entre les actes faits dans l'intérêt du ménage, les actes importants et la gestion résiduaire. »

De l'avis de l'auteur de l'amendement, la liste des actes importants de l'article 1416, éventuellement complétée par l'adoption d'autres amendements, n'a plus qu'un caractère exemplatif pour l'application de la règle de la gestion conjointe.

On peut résumer très sommairement comme suit ces deux amendements : selon le premier, chacun des époux peut faire seul tout ce pour quoi la loi n'exige pas le consentement des deux; selon le second, chacun des époux ne peut faire seul que ce que la loi l'autorise à faire.

die door een der echtgenoten regelmatig zijn verricht, moeten door de andere echtgenoot worden geëerbiedigd, onverminderd de waarborgen en het recht van verhaal bepaald bij de wet. »

Het was verantwoord als volgt : « De voorgestelde tekst berust op het beginsel van de gelijkheid van de echtgenoten die tijdens het huwelijk dezelfde rechten moeten hebben en dezelfde verantwoordelijkheden dragen. Er bestaat geen reden om aan een der echtgenoten, met uitsluiting van de andere, het recht te verlenen het gemeenschappelijk vermogen te besturen. In de praktijk zal ieder der echtgenoten overeenkomstig de bepalingen van artikel 219 steeds een algemene of bijzondere last kunnen geven aan de andere echtgenoot. De bestuurshandelingen dekken uiteraard alle daden van beheer en van beschikking, behalve die bepaald in artikel 1416. »

Het aanvaarden van dit amendement zou hebben geleid tot schrapping van artikel 1415 van de Subcommissie, dat bepaalt dat ieder der echtgenoten alleen de daden van beheer en van beschikking kan verrichten die nodig zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen en waarvan het amendement impliciet de inhoud overneemt.

Het tweede amendement vervangt hetzelfde artikel 1414 als volgt :

« De echtgenoten besturen gezamenlijk het gemeenschappelijk vermogen, onverminderd de bevoegdheden die elk van hen bezit ingevolge de artikelen 217 en 218 en onder voorbehoud van het bepaalde in artikel 1415. »

In de verantwoording van het amendement vat de indiener bepaalde passussen van het verslag van de Subcommissie samen en vervolgt dan : « Het is duidelijk dat de inhoud van het bestuur waarvan sprake is in artikel 1414 niet nader kan worden omschreven. Het verslag karakteriseert dit bestuur trouwens als residuaire. Bij degenen die het wettelijk stelsel aannemen, zullen de meeste bestuurshandelingen ondergaan worden door de artikelen 1415 en 1416. Het is dan ook verkieslijk dat ook voor dit residuaire deel van het bestuur de echtgenoten gezamenlijk optreden, aangezien het huwelijk gebaseerd is op gelijke rechten en verantwoordelijkheden van beide echtgenoten.

» Ten einde dit doel de verwezenlijken waren er twee mogelijkheden : hetzij artikel 1414 eenvoudig te schrappen en de tekst van artikel 1416 aan te passen. Het lijkt evenwel beter artikel 1414 te wijzigen. Aldus wordt het onderscheid, dank zij de voornoemde wijziging, behouden tussen de handelingen verricht in het belang van de huishouding, de belangrijke handelingen en het residuaire bestuur. »

Volgens de indiener van het amendement geldt de lijst van de belangrijke handelingen, vervat in artikel 1416, in voorkomend geval aangevuld door de aanneming van andere amendementen, nog slechts als voorbeeld van de toepassing van de regel van het gezamenlijk bestuur.

Men kan die twee amendementen bondig samenvatten als volgt : volgens het eerste amendement kan elk der echtgenoten alleen alles doen, waarvoor de wet de toestemming van beide echtgenoten niet vereist; volgens het tweede kan elk der echtgenoten alleen slechts datgene doen wat de wet hem toestaat te doen.

Au cours de la discussion provoquée par le dépôt de ces amendements, des commissaires rappellent qu'en fait, dans de nombreux ménages modestes auxquels s'appliquera à l'avenir le régime légal, c'est déjà actuellement la femme qui, par un élargissement de la notion du « mandat domestique », assume la gestion de la communauté. Il reste que pour certains actes, fût-ce l'ouverture d'un compte à l'Office des Chèques postaux, elle est toujours considérée comme incapable.

Plusieurs commissaires se déclarent partisans de la gestion concurrente : elle n'aura d'ailleurs qu'une portée résiduaire fort réduite si l'on accepte les amendements proposés à l'article 1416. On pourrait préciser dans le texte que les époux sont présumés s'être donné réciproquement mandat de gérer la communauté au mieux de ses intérêts.

D'autres commissaires défendent la gestion commune. Le régime légal est fait pour des époux qui ne possèdent rien au moment de leur mariage. Il est nécessaire de sauvegarder les intérêts du plus faible. La gestion du patrimoine commun porte sur des biens, le mobilier, le livret d'épargne, qui sont le résultat des économies réalisées en commun par les deux époux. La gestion concurrente est dangereuse; les époux peuvent agir en sens opposé et chacun des époux peut mettre à néant le patrimoine commun.

Il est constaté que la Commission est d'accord pour admettre que dans le ménage, il y a des actes que chacun des époux doit pouvoir accomplir seul et d'autres actes pour lesquels l'accord des deux est requis; le désaccord commence dès qu'il s'agit de fixer la limite entre les deux catégories d'actes.

Si, comme il est proposé d'une part, on étend aux actes utiles (et non plus nécessaires) aux besoins du ménage et de l'éducation des enfants, la gestion concurrente des époux et si d'autre part, on complète la liste des actes soumis à la gestion commune, la frange des actes soumis à la gestion résiduaire devient fort étroite. Il est proposé d'établir au moins provisoirement cette liste, en partant de l'article 1416 du texte proposé par la Sous-Commission et des divers amendements proposés.

Au 1. Aliéner ou grever de droits réels les immeubles : il est ajouté : « acquérir ».

Un commissaire fait état des difficultés que l'adoption de cet amendement peut provoquer lors de ventes publiques. Le notaire instrumentant pourra-t-il accepter les enchères mises par une personne mariée sous le régime légal lorsqu'elle ne justifie pas du consentement du conjoint ou d'une acquisition en remploi de propres ? Ce consentement pourra-t-il être donné par simple déclaration sous seing privé ? Théoriquement, le consentement à un acte authentique devrait prendre la forme d'un mandat authentique. La même difficulté se présentera à l'occasion, au cours d'une vente publi-

Bij de bespreking van die amendementen wijzen enkele commissieleden erop dat in feite, in vele gezinnen met gering inkomen waarop het wettelijk stelsel in de toekomst toepassing zal vinden, de vrouw door een verruiming van het begrip « huishoudelijke lastgeving » thans reeds het bestuur van de gemeenschap op zich neemt. Dit neemt niet weg dat zij, voor bepaalde handelingen, bij het openen van een rekening bij het Bestuur der Postchecks, nog altijd als onbekwaam wordt beschouwd.

Verscheidene commissieleden zijn voorstander van het gelijktijdig bestuur : dit zal trouwens een zeer beperkte residuaire draagwijdte hebben, indien de amendementen, voorgesteld op artikel 1416, worden aangenomen. In de tekst zou nader kunnen worden bepaald dat de echtgenoten vermoed worden elkaar volmacht te hebben gegeven om de gemeenschap naar best vermogen te besturen.

Andere commissieleden verdedigen het gemeenschappelijk bestuur. Het wettelijk stelsel is bedoeld voor echtgenoten die bij hun huwelijk niets bezitten. De belangen van de zwakkere dienen te worden beschermd. Het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen slaat op goederen, het meubilair, het spaarboekje, die het resultaat zijn van de gemeenschappelijke besparingen van beide echtgenoten. Het gelijktijdig bestuur is gevaarlijk; de echtgenoten kunnen in tegenovergestelde zin handelen en ieder van hen kan het gemeenschappelijk vermogen teniet doen gaan.

Er wordt vastgesteld dat de Commissie het eens is om aan te nemen dat er in de huishouding handelingen zijn welke ieder der echtgenoten alleen moet kunnen verrichten en andere handelingen waarvoor de toestemming van beide echtgenoten vereist is; het meningsverschil begint zodra het erop aankomt de grens tussen beide categorieën van handelingen te trekken.

Indien, zoals enerzijds wordt voorgesteld, het gelijktijdig bestuur van de echtgenoten wordt uitgebreid tot de handelingen die nuttig (en niet meer noodzakelijk) zijn voor de huishouding en voor de opvoeding van de kinderen, en indien anderzijds de lijst van de handelingen, die onder het gemeenschappelijk bestuur vallen, wordt aangevuld, zal het gebied van de handelingen die onder het residuaire bestuur vallen zeer nauw worden. Er wordt voorgesteld deze lijst althans voorlopig op te maken, uitgaande van artikel 1416 van de tekst voorgesteld door de Subcommissie en van de verschillende voorgestelde amendementen.

Het nr. 1 « onroerende goederen vervreemden of met zake-lijke rechten bezwaren » wordt aangevuld met het woord « verkrijgen ».

Een commissielid maakt gewag van de moeilijkheden die de aanneming van dit amendement kan doen ontstaan bij openbare verkoop. Zal de notaris het bod mogen aannemen van iemand die gehuwd is onder het wettelijk stelsel, wanneer niet blijkt van de toestemming van de andere echtgenoot of van verkrijging tot wederbelegging van eigen goederen ? Zal die toestemming kunnen worden gegeven door een onderhandse verklaring ? Theoretisch moet de toestemming voor een authentieke akte de vorm van een authentieke lastgeving aannemen. Dezelfde moeilijkheid zal zich voordoen wanneer

que, de l'exercice du droit de préemption reconnu au preneur de biens ruraux. La déclaration du fermier sera-t-elle opposable au dernier enchérisseur en l'absence du conjoint du fermier ?

Il est répondu à ces objections que la pratique notariale devra s'adapter à la disposition nouvelle et que les affiches annonçant les ventes devront indiquer que les époux mariés sous le régime légal devront tous deux être présents ou dûment représentés.

Le terme « immeubles » est remplacé par « biens susceptibles d'hypothèques », ce qui comprend les navires et bateaux (Livre II du Code de commerce, art. 25).

Au 2. Céder ou donner en gage des créances hypothécaires, fonds de commerce et exploitations de toutes natures : il est décidé de soumettre au consentement des deux époux, l'acquisition de fonds de commerce et d'exploitations. Le texte devient : « céder ou donner en gage des créances hypothécaires, acquérir, céder ou donner en gage des fonds de commerce et exploitations de toute nature ».

Les :

3. Percevoir les capitaux ou revenus provenant de l'une des opérations ci-dessus;

4. Accepter ou répudier une succession ou donation lorsqu'il est stipulé que les biens donnés ou légués seront communs;

et 5. Conclure, renouveler ou résilier un bail de plus de neuf ans, un bail commercial ou un bail à ferme,

sont retenus sans discussion.

L'énumération est complétée comme suit :

6. Acheter ou emprunter à tempérament. Un commissaire est d'avis que pour des montants peu élevés, il faudrait permettre à chacun des époux d'acheter à tempérament; on répond que l'objet de l'amendement est d'éviter un endettement excessif provoqué par la multiplication des achats à tempérament faits séparément par chacun des époux.

Un autre commissaire demande s'il ne faut pas dans cette perspective prévoir le consentement des époux pour tous les emprunts.

7. Se faire ouvrir un crédit auprès d'un organisme financier.

Ce texte ne couvre pas les autres modes d'emprunt, pourvu qu'ils ne tombent pas sous l'application des dispositions de la loi du 9 juillet 1957.

8. Acheter ou vendre des valeurs mobilières. Les amendements déposés tendent à inclure dans la liste les acquisitions de valeurs mobilières et de biens au marché à terme,

tijdens een openbare verkoop het recht van voorkoop wordt uitgeoefend door de huurder van een landeigendom. Zal de verklaring van de pachter kunnen worden tegengeworpen aan de laatste bieder, als de echtgenoot van de pachter afwezig is ?

Op die bezwaren wordt geantwoord dat de notariële praktijk zich aan de nieuwe bepaling zal moeten aanpassen en dat de aanplakbiljetten waarbij een verkoop wordt aangekondigd zullen moeten vermelden dat echtgenoten, gehuwd onder het wettelijk stelsel, beiden aanwezig of behoorlijk vertegenwoordigd moeten zijn.

De woorden « onroerende goederen » worden vervangen door « voor hypotheek vatbare goederen » hetgeen de zeeschepen en de binnenschepen omvat (Boek II van het Wetboek van Koophandel, art. 25).

Bij het nr. 2 « hypothecaire schuldvorderingen, handelszaken en bedrijven van welke aard ook overdragen of in pand geven » wordt besloten de verkrijging van handelszaken en bedrijven te onderwerpen aan de toestemming van beide echtgenoten. De tekst wordt : « hypothecaire schuldvorderingen overdragen of in pand geven, handelszaken en bedrijven van welke aard ook verkrijgen, overdragen of in pand geven ».

De nummers :

3. Kapitalen of inkomsten in ontvangst nemen, die voortkomen uit een van de bovengenoemde verrichtingen.

4. Een nalatenschap of schenking aanvaarden of verwerven, wanneer bedongen is dat de geschonken of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

en 5. Een huurovereenkomst voor langer dan negen jaar, een handelshuur- of een pachtovereenkomst sluiten, vernieuwen of opzeggen,

worden zonder bespreking aangenomen.

De opsomming wordt aangevuld als volgt :

6. Kopen of lenen op afbetaling. Een commissielid is van oordeel dat men voor kleine bedragen aan elk der echtgenoten zou moeten toestaan te kopen op afbetaling; hierop wordt geantwoord dat het amendement strekt tot het voorkomen van een te zware schuldenlast als gevolg van een groot aantal aankopen op afbetaling door elk der echtgenoten afzonderlijk.

Een ander commissielid vraagt of men in dit perspectief niet moet voorzien in de toestemming van de echtgenoten voor alle leningen.

7. Een krediet openen bij een financiële instelling.

Deze tekst dekt de andere wijzen van lenen niet, op voorwaarde dat zij niet onder toepassing vallen van de wet van 9 juli 1957.

8. Geldswaardige papieren kopen of verkopen. De ingediende amendementen hebben ten doel de lijst aan te vullen met de verkrijging van geldswaardige papieren en goederen op

compte tenu du caractère spéculatif et dès lors présumé dangereux de ces opérations pour le patrimoine commun. Il est rappelé que la Sous-Commission a écarté la proposition contenue dans les amendements du Gouvernement (art. 34) de soumettre au consentement des deux époux l'aliénation de titres nominatifs ou d'une universalité ou d'une portion importante de biens meubles.

La Commission décide de comprendre dans la liste l'acquisition de valeurs mobilières, fût-ce au comptant et la vente de pareilles valeurs.

Une proposition d'ajouter encore à cette liste l'octroi d'une sûreté personnelle n'a pas été examinée.

On en revient après cet examen, à ce qui, dès le point de départ, fait l'objet de la discussion :

ou bien énumérer de manière limitative les actes qui requièrent le consentement des deux époux, tous les autres actes pouvant être accomplis par un des époux, agissant seul;

ou bien énumérer de manière limitative les actes que chacun des époux peut accomplir sans le consentement de l'autre; dans ce cas, l'article 1416 peut être supprimé.

On fait observer que la notion « actes de gestion nécessaires aux besoins du ménage et de l'éducation des enfants » contient un élément d'appréciation que la loi ne peut exprimer en chiffres : les besoins du ménage varient selon l'importance des revenus et le train de vie qui en découle. Il y a là une part d'imprécision de nature à inquiéter les tiers.

Un commissaire présente le texte suivant :

« Les deux époux gèrent le patrimoine commun au mieux de ses intérêts communs conformément aux règles suivantes :

1. A l'exception des cas prévus ci-dessous, sous 2, les époux peuvent agir seuls et sont présumés s'être donné réciproquement mandat de gérer le patrimoine commun.

Ils peuvent notamment faire tous actes de gestion entraînant des dépenses correspondant au train de vie du ménage et compte tenu de l'utilité ou de l'inutilité de l'opération.

Les actes de gestion régulièrement posés par l'un des conjoints doivent être respectés par l'autre, sans préjudice des recours prévus par la loi.

2. Aucun des époux ne peut sans le consentement de l'autre : (suit l'énumération précédemment établie par la Commission). »

Des commissaires font observer qu'à supposer qu'on donne à la liste une portée limitative, il reste un certain nombre d'actes qui dépassent le train de vie du ménage ou dont l'utilité peut être contestée. Pour éviter à ce sujet la moindre difficulté, les tiers auront tendance à exiger dans la généralité des cas, la signature des deux époux. S'agit-il en réalité d'un double mandat tacite ? Dans ce cas, il appar-

de la terminologie, rekening houdend met het speculatieve karakter van die verrichtingen, dat derhalve gevaarlijk wordt geacht voor het gemeenschappelijk vermogen. Er wordt op gewezen dat de Subcommissie niet is ingegaan op het voorstel vervat in de Regeringsamendementen (art. 34) om de vervreemding van effecten op naam of van het geheel dan wel van een aanzienlijk deel van roerende goederen te onderwerpen aan de toestemming van beide echtgenoten.

De Commissie besluit de lijst aan te vullen met de verkrijging van geldswaardige papieren, zelfs contant, alsmede met de verkoop van dergelijke effecten.

Een voorstel om de lijst nog uit te breiden met het stellen van een persoonlijke zekerheid werd niet onderzocht.

Hierna wordt teruggekeerd naar hetgeen van begin af onderwerp van de bespreking was :

ofwel de handelingen waarvoor de toestemming van beide echtgenoten vereist is, beperkend opsommen, zodat de andere handelingen door een der echtgenoten alleen kunnen worden verricht;

ofwel de handelingen die elk der echtgenoten zonder toestemming van de andere kan verrichten beperkend opsommen; in dat geval kan artikel 1416 vervallen.

Er wordt opgemerkt dat het begrip « bestuurshandelingen die noodzakelijk zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen » een criterium bevat dat de wet niet in cijfers kan uitdrukken : de behoeften van het gezin verschillen volgens de grootte van de inkomsten en het levenspatroon dat er het gevolg van is. Hier zit iets vaags in dat derden kan verontrusten.

Een commissielid stelt de volgende tekst voor :

« Beide echtgenoten besturen het gemeenschappelijk vermogen zo goed mogelijk in het gemeenschappelijk belang overeenkomstig de volgende regels :

1. Met uitzondering van de gevallen bepaald onder 2 hierna, kunnen beide echtgenoten alleen handelen en worden zij geacht elkaar wederkerig last te hebben gegeven om het gemeenschappelijk vermogen te besturen.

Zij kunnen met name alle bestuurshandelingen verrichten die overeenstemmen met de levenswijze van het gezin, gelet op het nut of de nutteleloosheid van de verrichting.

De bestuurshandelingen die een der echtgenoten regelmatig heeft verricht, moeten door de andere echtgenoot worden ontzien, onverminderd de rechtsmiddelen in de wet bepaald.

2. De ene echtgenoot kan niet zonder de toestemming van de andere : (hierna volgt de opsomming die de Commissie reeds had vastgelegd). »

Sommige commissieleden merken op dat indien de lijst in beperkende zin wordt opgevat, er nog een aantal handelingen overblijven die de levensstandaard van het gezin te boven gaan of waarvan het nut kan worden betwist. Om in dit opzicht ook de geringste moeilijkheid te voorkomen zullen derden geneigd zijn in de meeste gevallen de handtekening van beide echtgenoten te eisen. Gaat het hier in werke-

tiendra à l'époux qui conteste la régularité de l'opération d'établir que son conjoint a dépassé les limites du mandat. Ne faut-il pas plutôt se fonder sur une présomption d'acquiescement du conjoint non contractant, présomption *juris tantum* qui ne pourrait être contestée que pendant un délai fort court. Il est en tout cas impossible de fixer dans la loi, un critère chiffré, établissant un rapport entre le montant de l'opération et les revenus du ménage.

De l'avis de la majorité de la Commission, la liste qu'elle a établie n'a qu'un caractère exemplatif. En cas de contestation entre époux ou de refus d'un des époux de régler sur son patrimoine propre la créance d'un tiers, le tribunal pourra toujours apprécier si l'opération critiquée pouvait se réaliser sans le consentement des deux époux et décider de sa validité. Cette opinion renforce le point de vue de certains commissaires selon lequel les tiers exigeront très généralement la signature des deux époux; sauf pour les achats de la vie courante, payés comptant, le système proposé aboutit à faire des deux époux deux incapables pour la gestion de leur patrimoine commun.

Deuxième examen

Analysant la liste arrêtée par la Commission, un membre constate que cette liste comprend :

— Des actes d'acquisition : immeubles et autres biens susceptibles d'hypothèque, fonds de commerce et exploitations, valeurs mobilières.

— Des actes d'aliénation : des mêmes biens ainsi que des créances hypothécaires.

— Des actes d'administration : octroi de baux de plus de neuf ans, de baux commerciaux ou à ferme, encaissement du prix des aliénations reprises ci-avant.

— Des actes dont il résulte vis-à-vis de tiers des engagements exigibles à terme : dation en hypothèque, ou en gage, achat ou emprunt à tempérament, prise en location d'un immeuble pour plus de neuf ans, d'un immeuble commercial ou de biens soumis à la loi sur le bail à ferme.

Figurent en outre l'acceptation ou la répudiation d'une succession ou donation en faveur du patrimoine commun.

Il remarque que cette énumération ne prévoit pas les opérations suivantes : octroi de prêts avec ou sans garantie, cession de créances non hypothécaires, encaissement du capital provenant du remboursement de créances, dation de sûretés personnelles, conclusions de marchés pour la construction, la transformation ou la réparation d'un bien commun, enfin tous achats au comptant ou non de meubles meublants, voitures, bijoux, objets de collection qui ne seraient pas considérés comme nécessaires ou éventuellement utiles aux besoins du ménage. Certaines de ces dernières opérations peuvent être plus dangereuses pour le conjoint non contractant que certains des actes repris dans la liste établie par la Commission.

liikheid om een dubbele stilzwijgende lastgeving? In dat geval staat het aan de echtgenoot die de regelmatigheid van de verrichting betwist, te bewijzen dat de andere echtgenoot de grenzen van de lastgeving te buiten is gegaan. Moet men niet veeleer uitgaan van een vermoeden van toestemming van de niet-contracterende echtgenoot, een vermoeden *juris tantum* dat slechts gedurende een zeer korte termijn zou kunnen worden betwist. Het is in elk geval onmogelijk een cijfermatig criterium in de wet vast te leggen waarbij een verband wordt gelegd tussen het bedrag van de verrichting en de inkomsten van het gezin.

De Commissie is in meerderheid van mening dat haar lijst slechts geldt bij wijze van voorbeeld. Indien tussen de echtgenoten betwisting ontstaat of indien een van hen weigert de schuldvordering van een derde uit zijn eigen vermogen te voldoen, zal de rechtbank steeds kunnen oordelen of de betwiste verrichting kon geschieden zonder de toestemming van beide echtgenoten en uitspraak doen over de geldigheid ervan. Deze opvatting zet kracht bij aan de mening van sommige commissieleden dat de derden meestal de handtekening van beide echtgenoten zullen eisen; behalve voor de contant betaalde gewone aankopen komt de voorgestelde regeling erop neer dat de echtgenoten alle twee onbekwaam zullen zijn om hun gemeenschappelijk vermogen te besturen.

Tweede bespreking

Een lid ontleedt de lijst die de Commissie heeft vastgesteld en constateert dat daarin opgenomen zijn :

— Daden van verwerving : onroerende goederen en andere voor hypotheek vatbare goederen, handelszaken en bedrijven, waardepapieren.

— Daden van vervreemding : dezelfde goederen en hypothecaire schuldvorderingen.

— Daden van beheer : het verhuren voor meer dan negen jaar, de verhuring van handelszaken of de verpachting van landeigendommen, de inning van de prijs van de bovengenoemde vervreemdingen.

— Handelingen waaruit voor derden opeisbare verbintenissen op termijn voortvloeien : hypotheekverstrekking of pandgeving, aankopen of leningen op afbetaling, huur van een onroerend goed voor meer dan negen jaar, van een handelspand of van goederen die onder de pachtwet vallen.

Bovendien zijn in de lijst nog opgenomen de aanvaarding of de verwerping van een nalatenschap of een schenking ten voordele van het gemeenschappelijk vermogen.

Hij merkt op dat in die opsomming de volgende verrichtingen niet voorkomen : het toestaan van leningen met of zonder waarborg, de overdracht van niet-hypothecaire schuldvorderingen, de inning van het kapitaal van terugbetaalde schuldvorderingen, het verstrekken van persoonlijke zekerheid, het aangaan van overeenkomsten voor de bouw, de verbouwing of de herstelling van een gemeenschappelijk goed en, tenslotte, alle al dan niet contante aankopen van huisraad, wagens, juwelen, en verzamelobjecten die niet noodzakelijk of eventueel nuttig worden geacht voor de huishouding. Sommige van de laatstbedoelde verrichtingen kunnen voor de niet-contracterende echtgenoot gevaarlijker zijn dan de handelingen die wel in de lijst van de Commissie voorkomen.

Quel sera le sort de l'acte lorsqu'il est accompli par un seul des époux sans le consentement de l'autre ou l'autorisation de justice prévue à l'article 1417 du texte proposé par la Sous-Commission ? L'article 1421 en prévoit l'annulation, sans préjudice des droits des tiers de bonne foi.

Cette règle vaut-elle pour les opérations au comptant ? Pour les opérations comportant un engagement à terme, se pose la question de savoir à l'encontre de quel patrimoine le tiers pourra poursuivre l'exécution de cet engagement. Le tiers pourra-t-il se prévaloir de sa bonne foi s'il n'a pas fait toutes les recherches normales pour établir que l'opération concerne le patrimoine propre de l'époux contractant ou le patrimoine commun ? Pour se garantir, le tiers sera amené, devant le moindre doute, à exiger la signature des deux conjoints.

Dans les rapports entre époux, l'annulation de l'acte ou l'octroi de dommages et intérêts en cours de mariage (art. 1422) constituent une solution trop radicale. Ne serait-il pas suffisant d'une part d'accorder à l'époux non contractant un droit à indemnité qui ne s'exercerait qu'au moment de la liquidation du régime et qui tiendrait compte du préjudice subi par le patrimoine commun au moment où l'acte a été passé ? On ne peut dans ce domaine envisager une garantie de bonne fin; d'autre part, on pourrait lui permettre de faire échapper son patrimoine propre à l'action des tiers créanciers.

Plusieurs commissaires s'efforcent de concilier les points de vue en présence et de résoudre les difficultés évoquées au cours de la discussion en déposant un amendement destiné à remplacer les articles 1414 à 1416 du texte proposé par la Sous-Commission :

« Les deux conjoints gèrent le patrimoine commun conformément aux règles suivantes :

» 1. En ce qui concerne la gestion journalière du patrimoine commun, chacun des époux séparément peut légalement engager la communauté. Sont considérés comme actes de gestion journalière toutes les dépenses raisonnables, compte tenu des revenus et des biens de la communauté, de la nature des opérations, de la profession des conjoints.

» 2. Pour les actes qui ne peuvent être considérés comme des actes de gestion journalière, le consentement des deux époux est requis. Doivent être considérés comme tels : ...

» 3. Le non-respect des règles susmentionnées entraîne la nullité relative de l'acte accompli, lorsque l'autre époux est lésé dans ses intérêts. Celui-ci doit introduire l'action en nullité dans un délai d'un an à partir du moment où il a connaissance d'un tel acte. »

Au cours d'une réunion ultérieure de la Commission, on souligne que l'objectif de la réforme n'est pas tant de mettre fin à l'incapacité de la femme mariée que de traduire dans les faits la règle de l'égalité des époux. Pour les uns, cette règle suppose une gestion commune pour les actes

Wat zal er gebeuren met de handeling die een der echtgenoten heeft verricht zonder de toestemming van de andere echtgenoot of zonder rechterlijke machtiging zoals bedoeld in artikel 1417 van de tekst van de Subcommissie ? Artikel 1421 bepaalt dat zij nietigverklaard wordt, onverminderd de rechten van derden die te goeder trouw zijn.

Geldt deze regel eveneens voor de verrichtingen in contanten ? Voor de verrichtingen die een verbintenis op termijn inhouden, rijst de vraag tegen welk vermogen de derde de tenuitvoerlegging van die verbintenis zal kunnen vorderen. Zal de derde zich op zijn goede trouw kunnen beroepen als hij niet alle normale onderzoeken heeft gedaan om uit te maken of de verrichting betrekking heeft op het eigen vermogen van de contracterende echtgenoot dan wel op het gemeenschappelijk vermogen ? Ten einde zich veilig te stellen zal de derde, als hij de minste twijfel koestert, de handtekening van beide echtgenoten eisen.

Tussen echtgenoten is de nietigverklaring van de handeling of de toekenning van schadevergoeding gedurende het huwelijk (art. 1422) een al te radicale oplossing. Zou het niet voldoende zijn enerzijds aan de niet-contracterende echtgenoot aanspraak op schadevergoeding te verlenen die eerst zou worden uitgeoefend bij de vereffening van het stelsel en waarbij het nadeel zou worden in aanmerking genomen dat het gemeenschappelijk vermogen heeft geleden bij het verlijden van de akte ? Er kan in dit geval niet worden gedacht aan een waarborg van goede afloop; anderzijds zou men hem kunnen in staat stellen zijn eigen vermogen te onttrekken aan de eis van derden-schuldeisers.

Verscheidene commissieleden pogen de verschillende standpunten te verzoenen en de moeilijkheden waarop tijdens de bespreking is gewezen, op te lossen met een amendement om de artikelen 1414 tot 1416 in de tekst van de Subcommissie te vervangen als volgt :

« Beide echtgenoten besturen het gemeenschappelijk vermogen overeenkomstig de volgende regels :

» 1. Voor het dagelijks bestuur van de gemeenschap is ieder der echtgenoten afzonderlijk bekwaam om de gemeenschap rechtsgeldig te verbinden. Als daden van dagelijks bestuur worden beschouwd alle redelijke uitgaven gelet op de samenstelling van het inkomen en het bezit van het gezin, de aard der handelingen, het beroep der echtgenoten.

» 2. Voor de handelingen die niet als daden van dagelijks bestuur gelden, is de toestemming van beide echtgenoten vereist. Aldus gelden : ...

» 3. De niet-naleving van de bovenvermelde regels heeft de relatieve nietigheid van de handelingen ten gevolg, indien de andere echtgenoot in zijn belangen is geschaad. Deze moet de nietigheidsactie binnen een jaar na de kennisneming van dergelijke handeling instellen. »

In een latere commissievergadering wordt opgemerkt dat het oogmerk van de hervorming niet zozeer is een einde te maken aan de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw als wel de gelijkheid van de echtgenoten in werkelijkheid om te zetten. Voor de enen betekent dit gemeenschappelijk be-

importants : l'égalité peut être obtenue en exigeant que les époux accomplissent ensemble tous les actes, sauf ceux utiles aux besoins du ménage et à l'éducation des enfants; on peut donner à cette notion un sens très large.

D'autres estiment qu'il faut donner la priorité à la gestion concurrente; la liste des actes pour lesquels le consentement des époux serait requis, doit avoir un caractère limitatif; certains actes retenus lors de la précédente réunion de la Commission doivent être éliminés.

Un commissaire fait observer que dans la conception qui donne la priorité à la gestion commune, la réforme constitue un pas en arrière pour la femme mariée qui exerce une activité professionnelle : elle perd la gestion de ses biens réservés. Il défend l'idée de biens réservés pour chacun des époux, ces biens confiés à leur gestion privative échappant dès lors aux règles de la gestion tant concurrente que commune.

La question est également posée de savoir si, pour les actes accomplis par un seul des époux en dehors de ceux repris à l'article 222, l'époux contractant engage également le patrimoine propre de son conjoint. Une exception supplémentaire à la règle générale de l'article 1413, selon laquelle le paiement des dettes communes peut être poursuivi sur les trois patrimoines, pourrait être prévue pour les actes dits « résiduels ».

C'est après ces considérations que la Commission reprend l'examen de la liste des actes importants :

Au 1. Elle confirme par 9 voix contre 6 l'insertion dans le texte du terme « acquérir ». Elle rejette par 9 voix contre 3 la proposition de limiter aux actes d'acquisition de gré à gré de biens susceptibles d'hypothèque, l'exigence du consentement des deux époux. Ainsi, toute acquisition d'immeubles pour compte du patrimoine commun exigera le consentement des deux époux. Les deux époux devront être présents ou représentés.

Une exception à la règle, lorsque le prix est payé comptant et que l'acquisition ne comporte dès lors plus d'obligation vis-à-vis du vendeur, est également rejetée.

Au 2. Un commissaire fait observer que l'exigence du consentement du conjoint pour acquérir un fonds de commerce ou une exploitation peut constituer une limitation importante au libre exercice de la profession.

Par 8 voix contre 7, le mot « acquérir » est biffé du texte.

Au 3. La question est posée de savoir s'il est nécessaire que la quittance, conséquence du paiement, soit signée par les deux époux. La réponse est affirmative; ce peut être la seule preuve de ce que chacun des deux époux ait eu connaissance du remboursement; par identité de motifs

steur voor de belangrijke handelingen : de gelijkheid kan worden bereikt wanneer men eist dat de echtgenoten samen alle handelingen verrichten, behalve die welke nuttig zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen; men kan dit begrip zeer ruim opvatten.

Anderen zijn van oordeel dat de voorkeur moet worden gegeven aan het gelijktijdig bestuur; de lijst van de handelingen waarvoor de instemming van beide echtgenoten vereist is, moet beperkend zijn; sommige handelingen die tijdens de vorige commissievergadering in die lijst opgenomen werden, moeten worden geschrapt.

Een commissielid merkt op dat wanneer de voorkeur wordt gegeven aan het gemeenschappelijk bestuur, de hervorming een stap achteruit betekent voor de gehuwde vrouw die een beroep uitoefent; zij verliest het bestuur van haar voorbehouden goederen. Hij is voorstander van voorbehouden goederen voor elke echtgenoot, zodat deze goederen, die zij privaat zouden besturen, derhalve buiten de regels van het gelijktijdig zowel als van het gemeenschappelijk bestuur vallen.

Verder wordt de vraag gesteld of, wanneer andere handelingen dan die welke in artikel 222 zijn opgesomd door een van de echtgenoten alleen worden verricht, de contracterende echtgenoot ook het eigen vermogen van de andere echtgenoot verbindt. Men zou nog een andere uitzondering kunnen maken op de algemene regel van artikel 1413, volgens welke de gemeenschappelijke schulden op de drie vermogens kunnen worden verhaald, voor de zgn. « residuair » handelingen.

Na die gedachtenwisseling hervat de Commissie het onderzoek van de lijst van de belangrijke handelingen :

Wat betreft het nr. 1, besluit zij met 9 tegen 6 stemmen in de tekst het woord « verkrijgen » op te nemen. Zij verworpt met 9 tegen 3 stemmen het voorstel om de eis dat de twee echtgenoten hun instemming moeten verlenen te beperken tot de aankopen in der minne van goederen die voor hypotheek vatbaar zijn. Aldus zal voor elke verkrijging van onroerende goederen voor rekening van het gemeenschappelijk vermogen de toestemming van beide echtgenoten vereist zijn. De twee echtgenoten zullen tegenwoordig of ver tegenwoordigd moeten zijn.

Een uitzondering op de regel, wanneer de prijs contant wordt betaald en de verkrijging derhalve geen verplichting tegenover de verkoper meer inhoudt, wordt eveneens verworpen.

Bij het nr. 2 merkt een commissielid op dat de eis van toestemming van de andere echtgenoot om een handelszaak of een bedrijf te verkrijgen een aanzienlijke beperking van de vrije beroepsuitoefening kan vormen.

Het woordt « verkrijgen » wordt met 8 stemmen tegen 7 stemmen geschrapt.

Bij het nr. 3 wordt de vraag gesteld of de kwitantie, een gevolg van de betaling, dient te worden ondertekend door beide echtgenoten. Het antwoord luidt bevestigend; wellicht is dat het enige bewijs van de omstandigheid dat ieder der echtgenoten kennis heeft gehad van de terugbetaling;

avec la perception du prix de vente d'immeubles, le remboursement d'une créance hypothécaire doit être effectué entre les mains des deux époux. Le texte est complété par l'ajouté suivant : « ainsi que du remboursement de créances hypothécaires et donner mainlevée des inscriptions hypothécaires ».

Au 5. qui vise les baux consentis pour plus de neuf ans, les baux commerciaux ou à ferme, une distinction est introduite selon qu'il s'agit du bailleur ou du preneur. Si consentir ces baux est un acte important pour le bailleur à raison des droits importants qu'ils confèrent au preneur, seule la résiliation du bail, comportant renonciation, éventuellement sans contrepartie, est importante pour le preneur.

Le texte suivant est adopté : « conclure, renouveler ou résilier un bail de plus de neuf ans, un bail commercial ou un bail à ferme en tant que bailleur; résilier pareil bail en tant que preneur ».

Telle qu'elle est modifiée, cette disposition assure à l'époux une plus grande liberté d'agir seul pour les besoins de son activité professionnelle, ce qui répond aux soucis de certains commissaires.

Au 6. La proposition de faire disparaître de la liste « les achats et emprunts à tempérament », est rejetée. Des commissaires constatent que cette règle, tout comme celle du 7. « se faire ouvrir un crédit auprès d'un organisme financier » ne prévoit aucune exception lorsque l'achat, l'emprunt ou le prêt contracté sont justifiés par les besoins de l'activité professionnelle.

Il est alors décidé de fondre en un seul les points 6 et 7 et de créer une exception pour les opérations de cette nature nécessaires aux besoins du ménage ou de la profession. Le texte suivant est rédigé : « emprunter, acheter ou emprunter à tempérament autrement que pour les besoins du ménage ou de la profession ».

La suggestion a été également faite de soumettre au consentement des deux époux l'octroi d'un prêt avec ou sans garantie hypothécaire.

Un commissaire rappelle que l'article 216 précédemment adopté, reconnaît à chacun des époux le droit d'exercer une profession, sans l'accord de son conjoint; le recours prévu à cet article ne porte que sur le choix de la profession. Les textes proposés par la Sous-Commission et modifiés par la Commission ne font aucune distinction entre les actes de gestion du patrimoine commun et les actes relatifs à l'activité professionnelle ni quant au consentement exigé du conjoint, ni quant aux droits des créanciers. La formule des biens réservés, telle qu'elle existe actuellement au seul profit de la femme et qui pourrait être étendue aux deux époux, ne répond que partiellement aux questions posées; elle présente des inconvénients pour l'époux qui n'a pas d'activité professionnelle.

om dezelfde redenen als voor de ontvangst van de verkoopprijs van onroerende goederen, moet de terugbetaling van een hypothecaire schuldvordering in handen van beide echtgenoten geschieden. De tekst wordt aangevuld als volgt : « en de terugbetaling van hypothecaire schuldvorderingen in ontvangst te nemen en opheffing te verlenen van de inschrijvingen ».

In het nr. 5, dat betrekking heeft op de huurovereenkomsten voor langer dan negen jaar, op de handelshuur- of pachtovereenkomsten wordt een onderscheid gemaakt al naar het gaat om de verhuurder of de huurder. Voor de verhuurder is de verhuring een belangrijke handeling wegens de aanzienlijke rechten die daardoor aan de huurder worden toegekend, terwijl alleen de opzegging van de huur, met afstand, eventueel zonder tegenprestatie, belangrijk is voor de huurder.

De volgende tekst wordt aangenomen : « een huurovereenkomst voor langer dan negen jaar, een handelshuur- of een pachtovereenkomst, als verhuurder of als huurder, aangaan, vernieuwen of opzeggen ».

De aldus gewijzigde bepaling geeft aan de echtgenoot een grotere vrijheid om alleen te handelen ten behoeve van zijn beroepsbezigheden, hetgeen tegemoetkomt aan de bezorgdheid van bepaalde commissieleden.

Bij het nr. 6 wordt het voorstel om de woorden « de aankopen en leningen op afbetaling » te doen vervallen, verworpen. Enige commissieleden stellen vast dat deze regel, evenals die van nr. 7 « een krediet openen bij een financiële instelling » geen enkele uitzondering lijdt wanneer de aankoop of lening ten behoeve van de beroepsbezigheden plaatsheeft.

Er wordt dan besloten om de punten 6 en 7 samen te smelten en in een uitzondering te voorzien voor zodanige verrichtingen die noodzakelijk zijn voor de huishouding of voor het beroep. De volgende tekst wordt opgesteld : « te lenen, te kopen of te lenen op afbetaling, anders dan ten behoeve van de huishouding of van het beroep ».

Er werd ook in overweging gegeven om de toekenning van een lening met of zonder hypothecaire waarborg te onderwerpen aan de toestemming van beide echtgenoten.

Een commissielid wijst erop dat het voorheen aangenomen artikel 216 aan elk der echtgenoten het recht toekent een beroep uit te oefenen zonder de instemming van de andere echtgenoot; het rechtsmiddel waarin dat artikel voorziet heeft slechts betrekking op de keuze van het beroep. De teksten voorgesteld door de Subcommissie en gewijzigd door de Commissie maken geen onderscheid tussen de daden van bestuur van het gemeenschappelijk vermogen en de daden betreffende de beroepsbezigheden, noch wat betreft de vereiste toestemming van de andere echtgenoot, noch wat betreft het eigen of gemeenschappelijk karakter van de aangegane schulden, noch wat betreft de rechten van de schuldeisers. De formule van de voorbehouden goederen, zoals die thans uitsluitend ten behoeve van de vrouw bestaat, en die zou kunnen worden uitgebreid tot beide echtgenoten, geeft slechts een gedeeltelijk antwoord op de gestelde vragen; er zijn bovendien bezwaren aan verbonden voor de echtgenoot die geen beroep uitoefent.

Un autre commissaire fait état de ce que dès qu'un des époux est amené dans l'exercice de sa profession à prendre des risques, la prudence veut que les époux fassent choix d'un régime matrimonial autre que le régime légal. Si les textes proposés par la Sous-Commission prévoient au profit de l'époux non contractant des moyens de recours, même préventifs, à l'égard des actes que son conjoint a accomplis ou se propose d'accomplir, il n'est pas souhaitable, dans l'intérêt de la stabilité du ménage, de voir ces recours se multiplier. Ils doivent être limités aux actes dont les conséquences sont importantes pour le patrimoine commun.

La Commission est d'accord pour admettre d'une part qu'une plus grande liberté doit être accordée à chacun des époux pour les actes et les engagements que justifie l'exercice de sa profession et d'autre part que le patrimoine commun bénéficiant des profits de la profession de chacun des époux, il y a lieu de reconnaître le caractère de dettes communes à celles contractées pour les besoins de la profession; par contre, elle estime que le patrimoine de l'époux non contractant doit échapper à l'action des créanciers professionnels; une modification dans ce sens a été apportée à l'article 1413.

On ne peut cependant limiter l'action des créanciers « professionnels » aux biens propres de l'époux contractant; dans le régime légal, les époux n'auront souvent aucun bien propre et n'offriront dès lors aucun gage à leurs créanciers; le patrimoine commun peut s'être constitué uniquement des profits de l'activité professionnelle. On suggère, s'inspirant des articles 2021 et suivants du Code civil, de prévoir que le patrimoine commun ne serait engagé qu'en qualité de caution non solidaire, ce qui permettrait notamment à l'époux non-débiteur, d'invoquer le bénéfice de discussion.

Un texte est proposé dans ce sens : « Chacun des époux peut accomplir seul les actes de gestion ou de disposition nécessaires à l'exercice de sa profession; il oblige par priorité la pleine propriété de ses biens propres et sous réserve du recours du conjoint prévu à l'article 1420, les biens du patrimoine commun. »

Un commissaire répond que la référence à l'article 1420 est inexacte; le recours qu'organise cet article est préventif; ce sont les articles 1421 et 1422 qui traitent des recours du conjoint une fois l'acte accompli : nullité de l'acte ou dommages et intérêts.

Il est signalé que le Code civil français, qui a maintenu la gestion de la communauté par le mari et la notion de biens réservés, prévoit que le paiement des dettes professionnelles de la femme peut être poursuivi sur la communauté et les propres du mari, si celui-ci a donné son accord expresse soit à l'acte posé par la femme, soit à l'exercice par elle d'un

Een ander commissielid verklaart dat, zodra een der echtgenoot in de uitoefening van zijn beroep risico's moet gaan nemen, de echtgenoten voorzichtig genoeg moeten zijn om een ander huwelijksvermogensstelsel dan het wettelijk stelsel te kiezen. Ofschoon de teksten van de Subcommissie ten behoeve van de niet-contracterende echtgenoot voorzien in, zelfs preventieve, rechtsmiddelen tegen de daden die de andere echtgenoot heeft verricht of voornemens is te verrichten, is het in het belang van de stabiliteit van het gezin niet wenselijk dat er al te dikwijls gebruik van zou worden gemaakt. De rechtsmiddelen moeten worden beperkt tot de daden waarvan de gevolgen belangrijk zijn voor het gemeenschappelijk vermogen.

De Commissie neemt enerzijds aan dat aan elk der echtgenoten een grotere vrijheid dient te worden toegekend voor de daden en verbintenissen die hun grond vinden in de uitoefening van zijn beroep en anderzijds dat, aangezien het gemeenschappelijk vermogen voordeel trekt uit de winsten van het beroep van elk der echtgenoten, de schulden aangaan ten behoeve van het beroep het karakter van gemeenschappelijke schulden dienen te dragen; zij meent daarentegen dat het vermogen van de niet-contracterende echtgenoot moet worden onttrokken aan de vordering van de « beroepsschuldeisers »; in artikel 1413 is een wijziging in die zin aangebracht.

Men kan het verhaalsrecht van de « beroepsschuldeisers » echter niet beperken tot de eigen goederen van de contracterende echtgenoot; onder het wettelijk stelsel zullen de echtgenoten vaak geen eigen goederen bezitten zodat zij hun schuldeisers geen enkel pand kunnen bieden; het is mogelijk dat het gemeenschappelijk vermogen uitsluitend bestaat uit de baten van de beroepsactiviteit. Op basis van de artikelen 2021 e.v. van het Burgerlijk Wetboek wordt in overweging gegeven te bepalen dat het gemeenschappelijk vermogen slechts als niet-hoofdelijke borg verbonden zou zijn, hetgeen met name de echtgenoot niet-schuldenaar in staat zou stellen het voorrecht van uitwinning in te roepen.

Er wordt een tekst in die zin voorgesteld : « Ieder van de echtgenoten kan de daden van beheer of van beschikking die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van zijn beroep, alleen verrichten; hij verbindt bij voorrang de volle eigendom van zijn eigen goederen en, onder voorbehoud van het beroep van de andere echtgenoot bepaald in artikel 1420, de goederen van het gemeenschappelijk vermogen. »

Een commissielid antwoordt dat de verwijzing naar artikel 1420 niet juist is; het beroep waarin dat artikel voorziet is preventief; het zijn de artikelen 1421 en 1422 die handelen over het beroep van de andere echtgenoot als de handeling eenmaal is verricht : nietigheid van de handeling of schadevergoeding.

Er wordt op gewezen dat het Franse Burgerlijk Wetboek, dat het bestuur van de gemeenschap door de man en het begrip « voorbehouden goederen » heeft gehandhaafd, bepaalt dat de bedrijfsschulden van de vrouw kunnen worden verhaald op de gemeenschap en op de eigen goederen van de man, indien deze zijn uitdrukkelijke instemming heeft gege-

commerce (art. 1420). Ne pourrait-on s'inspirer de cette solution ?

Les recours du conjoint prévus aux articles 1421 et 1422, ne trouveraient plus leur fondement sur l'absence de consentement du demandeur, celui-ci n'étant plus exigé pour les actes à caractère professionnel, mais sur le fait que l'acte attaqué ne répond pas au caractère d'une bonne gestion, celle du bon père ou de la bonne mère de famille.

Le patrimoine commun pouvant avoir supporté les conséquences des actes « de mauvaise gestion » accomplis par un des époux dans l'exercice de son activité professionnelle, notamment en payant le créancier, à défaut ou en cas d'insuffisance du patrimoine propre de l'époux contractant, cet amoindrissement du patrimoine commun donnera-t-il lieu à récompense lors de la liquidation du régime ?

Certains commissaires sont d'avis qu'il y aurait lieu à récompense en cas de faute de l'époux contractant; d'autres rappellent que la récompense suppose un enrichissement d'un patrimoine au détriment d'un autre; si, en l'espèce, il y a appauvrissement du patrimoine commun, peut-on considérer qu'il y a enrichissement du patrimoine propre de l'époux contractant ?

Un commissaire croit qu'il serait plus simple de reconnaître à chacun des époux une très large autonomie dans la gestion et d'établir une liste très réduite d'actes pour lesquels le consentement des deux époux serait toujours requis, même lorsqu'ils sont accomplis dans le cadre de la profession d'un d'eux.

Sous réserve de l'examen des textes traduisant ces conclusions, la Commission arrête provisoirement les conclusions suivantes :

1. Les deux époux ont pleine capacité d'agir seul pour les besoins du ménage et de l'éducation des enfants; ils engagent les trois patrimoines.

2. Des actes faisant l'objet d'une liste limitative requièrent le consentement des deux époux; l'époux qui n'y a pas consenti peut en poursuivre la nullité.

3. Les actes qui ne rentrent pas dans les deux catégories précédentes n'engagent que le patrimoine propre de l'époux contractant et le patrimoine commun.

4. L'époux qui exerce une profession agit seul pour les besoins de sa profession, même pour les actes de disposition nécessaires. Il engage son patrimoine propre et le patrimoine commun. Un recours, éventuellement préventif, doit être organisé au profit de l'autre époux.

ven hetzij voor de handeling verricht door de vrouw, hetzij voor het drijven van een handelszaak door haar (art. 1420). Zou die oplossing hier niet tot voorbeeld kunnen strekken ?

Het verhaalsrecht dat de artikelen 1421 en 1422 aan de andere echtgenoot toekennen, zou niet langer zijn grond vinden in het ontbreken van de toestemming van de eiser, daar deze toestemming niet meer nodig is voor beroepshandelingen, maar in het feit dat de bestreden handeling niet overeenstemt met het karakter van een goed beheer, nl. dat van een goed huisvader of een goede huismoeder.

Het is mogelijk is dat het gemeenschappelijk vermogen de gevolgen heeft gedragen van de daden « van slecht bestuur », die een van de echtgenoten in de uitoefening van zijn beroep heeft verricht, met name door de schuldeiser te betalen wanneer in het eigen vermogen van de contracterende echtgenoot geen of onvoldoende middelen aanwezig zijn; zal deze vermindering van het gemeenschappelijk vermogen dan aanleiding geven tot vergoeding bij de vereffening van het stelsel ?

Sommige commissieleden zijn van oordeel dat er grond zal zijn tot vergoeding ingeval de contracterende echtgenoot schuld treft; anderen wijzen erop dat vergoeding onderstelt dat het ene vermogen verrijkt is ten nadele van het andere; mag men in dit geval, indien het gemeenschappelijk vermogen armer is geworden, aannemen dat het eigen vermogen van de contracterende echtgenoot rijker is geworden ?

Een commissielid meent dat het eenvoudiger zou zijn aan beide echtgenoten een zeer ruime bestuursautonomie te verlenen en een zeer beperkte lijst op te stellen van handelingen waarvoor de toestemming van beide echtgenoten altijd vereist zou zijn, zelfs wanneer ze worden verricht in het kader van het beroep dat een van de echtgenoten uitoefent.

Onder voorbehoud van het onderzoek van de teksten waarin deze conclusie zal worden verwerkt, neemt de Commissie voorlopig aan wat volgt :

1. Beide echtgenoten zijn volkomen bekwaam om alleen te handelen ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen; zij verbinden de drie vermogens.

2. Voor de handelingen opgesomd in een beperkende lijst, is de toestemming van beide echtgenoten vereist; de echtgenoot die zijn toestemming niet heeft verleend, kan nietigverklaring vorderen.

3. De handelingen die niet tot de twee vorige categorieën behoren, verbinden slechts het eigen vermogen van de contracterende echtgenoot en het gemeenschappelijk vermogen.

4. De echtgenoot die een beroep uitoefent handelt alleen ten behoeve van zijn beroep, ook voor de noodzakelijke daden van beschikking. Hij verbindt zijn eigen vermogen en het gemeenschappelijk vermogen. Ten behoeve van de andere echtgenoot moet in een verhaalsrecht worden voorzien, dat evenwel preventief kan zijn.

E. *Examen des articles*

L'examen des textes établis par le rapporteur a donné lieu aux observations suivantes :

Article 1414 (devenu art. 1415).

Il s'agit d'un texte nouveau, contenant une définition de la gestion et repris de l'article 30 des amendements du Gouvernement; il est rédigé comme suit :

« La gestion comprend tous pouvoirs d'administration, de jouissance et de disposition. »

Sur proposition d'un commissaire, il est complété d'un second alinéa :

« Les époux gèrent le patrimoine commun dans l'intérêt de la famille, conformément aux règles suivantes. »

Cet ajouté souligne que le pouvoir de gestion ne peut être exercé arbitrairement, mais ne se conçoit qu'en vue de sa finalité propre, l'intérêt de la famille. La gestion comporte également le pouvoir de s'endetter.

Article 1415 (art. 1414 du texte de la Sous-Commission).

Le texte suivant est proposé :

« Sauf les exceptions ci-après, le patrimoine commun est géré concurremment par l'un ou l'autre des époux qui exerce séparément les pouvoirs de gestion, mais à charge pour chacun d'eux de respecter les actes de gestion accomplis par son conjoint. »

On en revient à la règle de la gestion concurrente du patrimoine commun, proposée à l'article 31 des amendements du Gouvernement.

Un commissaire propose, ce qui est adopté par la Commission, de biffer le mot « concurremment » qui lui paraît inutile.

Un autre membre rappelle l'amendement qu'il a déposé précédemment (voir p. 54). Il reste d'avis de limiter l'autonomie des époux aux actes nécessaires aux besoins du ménage. Les autres actes exigeraient l'accord des deux époux, sauf à ceux-ci à convenir avant ou durant le mariage d'un autre régime matrimonial.

La proposition de limiter les droits des créanciers au patrimoine propre de l'époux contractant et au patrimoine commun pour les actes visés à cet article qui, malgré la rédaction en termes généraux, a incontestablement une portée résiduaire, n'est pas retenue.

E. *Artikelsgewijze bespreking*

Het onderzoek van de teksten voorgesteld door de verslaggever, heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen :

Artikel 1414 (thans art. 1415).

Dit is een nieuwe tekst; hij bevat een begripsbepaling van het bestuur en is overgenomen uit artikel 30 van de Regeringsamendementen; hij luidt als volgt :

« Het bestuur omvat alle bevoegdheden van beheer, genot en beschikking. »

Op voorstel van een lid wordt hij aangevuld met een tweede alinea luidende :

« De echtgenoten besturen het gemeenschappelijk vermogen in het belang van het gezin, naar de navolgende regels. »

Deze toevoeging betekent dat de bestuursbevoegdheid niet willekeurig mag worden uitgeoefend, maar uitsluitend moet worden aangewend voor haar eigen finaliteit, namelijk het belang van het gezin. Het bestuur omvat eveneens de bevoegdheid om schulden te maken.

Artikel 1415 (art. 1414 in de tekst van de Subcommissie)

Er wordt een tekst voorgesteld, luidende :

« Behoudens de hierna gestelde uitzonderingen, wordt het gemeenschappelijk vermogen gelijktijdig bestuurd door de ene of door de andere echtgenoot, die de bestuursbevoegdheden afzonderlijk uitoefent, maar onder verplichting voor elk van hen, de bestuurshandelingen van de andere echtgenoot te eerbiedigen. »

Men keert terug naar de regel van het gelijktijdig bestuur van het gemeenschappelijk vermogen, voorgesteld in artikel 31 van de Regeringsamendementen.

Een commissielid stelt voor, en de Commissie aanvaardt, het woord « gelijktijdig », dat hij overbodig acht, te doen vervallen.

Een andere lid herinnert aan het amendement dat hij eerder heeft ingediend (zie blz. 54). Hij blijft van oordeel dat de autonomie van de echtgenoten moet worden beperkt tot de handelingen die noodzakelijk zijn voor de huishouding. Voor de andere handelingen zou het akkoord van de twee echtgenoten vereist moeten zijn, tenzij zij vóór of gedurende het huwelijk overeenkomen een ander huwelijksvermogensstelsel aan te nemen.

Het voorstel om de rechten van de schuldeisers tot het eigen vermogen van de contracterende echtgenoot en tot het gemeenschappelijk vermogen te beperken voor de handelingen bedoeld in dat artikel, hetwelk niettegenstaande de algemene bewoordingen onbetwistbaar een residuaire betekenis heeft, wordt niet aangenomen.

Sur proposition d'un commissaire, l'article est adopté dans la rédaction suivante :

« Le patrimoine commun est géré par l'un ou l'autre époux qui peut exercer seul les pouvoirs de gestion, à charge pour chacun de respecter les actes de gestion accomplis par son conjoint, sans préjudice des dispositions des articles suivants. »

On ne peut exclure l'hypothèse où les deux époux accomplissent au sujet du même bien, au même moment des actes inconciliables; il appartiendra au tribunal de dire, en tenant compte des intérêts des tiers en cause, lequel de ces actes doit produire ses effets.

Article 1416 (art. 1415 du texte de la Sous-Commission).

« Chacun des époux peut accomplir seul les actes de gestion et de disposition nécessaires aux besoins du ménage et de l'éducation des enfants. »

La Commission a décidé de supprimer les mots « et de disposition » les actes de disposition étant compris dans la définition de la gestion donnée à l'article 1414.

On fait observer que les actes visés à cet article étant compris dans ceux visés à l'article précédent, l'article 1415 ne présente qu'un intérêt psychologique dès que les conséquences vis-à-vis des tiers de ces deux catégories d'actes sont les mêmes.

Article 1417 (texte nouveau).

Ce texte concerne les actes accomplis par un des époux dans l'exercice de sa profession.

Le texte suivant est adopté :

« L'époux qui exerce une activité professionnelle accomplit seul tous actes de gestion nécessaires à celle-ci.

» Lorsque les époux exercent ensemble une même activité professionnelle, le concours des deux est requis pour tous les actes autres que d'administration. »

Le texte vise essentiellement ceux et celles qui exercent leur profession en dehors d'un contrat de louage de travail.

Article 1418 (art. 1416 du texte de la Sous-Commission).

Cet article reprend la liste des actes pour lesquels, de l'avis de la majorité des membres de la Commission, le consentement des deux époux est requis, compte tenu de l'importance qu'ils présentent.

L'absence du consentement d'un des époux, consentement qui peut être concomitant à l'acte ou apporté ultérieurement sous forme d'acquiescement ou de ratification, entraîne la nullité de l'acte, sans qu'en principe le tribunal ait à recher-

Op voorstel van een commissielid wordt het artikel aangenomen in de volgende redactie :

« Het gemeenschappelijk vermogen wordt bestuurd door de ene of door de andere echtgenoot die de bestuursbevoegdheden alleen kan uitoefenen, onder gehoudenheid voor ieder van hen de bestuurshandelingen verricht door de andere te eerbiedigen, onverminderd het bepaalde in de navolgende artikelen. »

Men mag de mogelijkheid niet uitsluiten dat beide echtgenoten ten opzichte van hetzelfde goed, op hetzelfde ogenblik, onverenigbare handelingen verrichten; in dat geval staat het aan de rechtbank, met inachtneming van de belangen van de betrokken derden, te zeggen welke handeling gevolg zal hebben.

Artikel 1416 (art. 1415 in de tekst van de Subcommissie).

« Elk der echtgenoten kan de daden van bestuur en van beschikking die noodzakelijk zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen, alleen verrichten. »

De Commissie heeft besloten de woorden « en van beschikking » te doen vervallen, omdat de daden van beschikking vallen onder de begripsbepaling van het bestuur die opgenomen is in artikel 1414.

Er wordt opgemerkt dat de daden die in dat artikel worden bedoeld, reeds begrepen zijn in die welke het vorige artikel noemt, zodat artikel 1415 slechts psychologische betekenis heeft wanneer de gevolgen van die twee categorieën van daden ten opzichte van derden dezelfde zijn.

Artikel 1417 (nieuwe tekst).

Deze tekst betreft de handelingen die een van de echtgenoten verricht in de uitoefening van zijn beroep.

De Commissie heeft de volgende tekst aangenomen :

« De echtgenoot die een beroep uitoefent, verricht alle daartoe noodzakelijke bestuurshandelingen alleen.

» Wanneer beide echtgenoten samen een zelfde beroep uitoefenen, is beider medewerking vereist voor alle daden, behalve die van beheer. »

Deze tekst is vooral van belang voor degenen die een beroep uitoefenen buiten verband van een arbeidsovereenkomst.

Artikel 1418 (art. 1416 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel somt de handelingen op waarvoor, naar het oordeel van de meerderheid van de commissieleden, de toestemming van de twee echtgenoten is vereist, omdat zij zo belangrijk zijn.

Heeft een van de echtgenoten geen toestemming gegeven, welke toestemming tegelijk met de handeling kan worden verleend of naderhand kan tot stand komen in de vorm van instemming of bekrachtiging, dan is de handeling nietig, zon-

cher si en l'espèce l'époux dont le consentement fait défaut et à qui seul appartient l'action en nullité, a ou non subi un préjudice. On peut considérer que l'époux qui a agi seul, s'est porté fort pour son conjoint; le refus par celui-ci de tenir l'engagement, entraîne la nullité de l'acte, sauf l'indemnité au profit des tiers contre l'époux contractant (Code civil, art. 1120).

Certains commissaires sont d'avis qu'il est excessif de prévoir la nullité de l'acte sans que le demandeur doive justifier de l'existence d'une lésion; sanctionner par la nullité ce qui peut n'être qu'un vice de forme, ne causant aucun dommage à l'époux qui ne comparait pas à l'acte, est aller trop loin, à tout le moins pour certaines opérations retenues au cours des réunions précédentes de la Commission.

Il est proposé de scinder la liste de ces actes en deux : la première liste comporterait les actes les plus importants; l'époux qui n'y a pas consenti pourrait en invoquer la nullité sans devoir justifier d'une lésion; pour ceux repris dans la seconde liste, l'annulation pourrait être prononcée à condition qu'une lésion soit établie.

Cette proposition est adoptée.

La première liste comprendrait dès lors :

1. Acquérir, aliéner ou grever de droits réels les biens susceptibles d'hypothèque.
2. Céder ou donner en gage des fonds de commerce et exploitations de toute nature.
3. Conclure, renouveler ou résilier un bail de plus de neuf ans, consentir un bail commercial ou un bail à ferme.

Seraient repris dans la seconde liste les opérations suivantes :

1. Céder ou donner en gage des créances hypothécaires.
2. Percevoir le prix de l'aliénation d'immeubles, le remboursement de créances hypothécaires et donner mainlevée des inscriptions.
3. Accepter ou refuser un legs ou une donation lorsqu'il est stipulé que les biens légués ou donnés seront communs.
4. Emprunter, acheter ou emprunter à tempérament.

Il est renoncé à l'idée d'inscrire sur l'une ou l'autre de ces listes, l'acquisition ou la vente de valeurs mobilières, opérations qui se pratiqueront le plus souvent par le moyen des comptes personnels prévus à l'article 218 qui sont soumis à la gestion exclusive de l'époux titulaire du compte.

Le consentement des deux époux n'est pas requis lorsque l'un des actes repris dans ces deux listes est justifié par les besoins du ménage ou par ceux de la profession de l'époux contractant.

der dat de rechtbank in beginsel behoeft na te gaan of de echtgenoot die geen toestemming heeft gegeven en die alleen bevoegd is om de nietigheid te vorderen, in dit geval al dan niet een nadeel heeft geleden. Men mag ervan uitgaan dat de echtgenoot die alleen heeft gehandeld, zich sterk heeft gemaakt voor de andere echtgenoot; indien deze weigert de verbintenis na te komen, is de handeling nietig, behoudens schadevergoeding aan derden ten laste van de contracterende echtgenoot (Burgerlijk Wetboek, art. 1120).

Sommige commissieleden achten het overdreven dat de handeling nietig wordt verklaard zonder dat de eiser behoeft te bewijzen dat hij schade heeft geleden; nietigheid stellen op hetgeen slechts een vormgebrek kan zijn dat geen schade berokkent aan de echtgenoot die niet in de akte verschijnt, gaat te ver, althans voor sommige verrichtingen die uitdrukkelijk bepaald zijn tijdens de vorige commissievergadering.

Er wordt voorgesteld de lijst van die handelingen in tweeën te splitsen : de eerste lijst zou de belangrijkste handelingen bevatten; de echtgenoot die daarvoor zijn toestemming niet heeft gegeven zou de nietigheid kunnen vorderen, zonder van benadeling te hoeven doen blijken; voor de handelingen van de tweede lijst zou de nietigverklaring kunnen worden uitgesproken op voorwaarde dat de benadeling bewezen is.

Dat voorstel wordt aangenomen.

De eerste lijst zou derhalve bevatten :

1. Voor hypotheek vatbare goederen verkrijgen, vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren.
2. Een handelszaak of enig bedrijf overdragen of in pand geven.
2. Een huurovereenkomst voor langer dan negen jaar sluiten, vernieuwen of opzeggen en de huur van een handelszaak of een pacht toestaan.

In de tweede lijst worden de volgende verrichtingen opgenomen :

1. Hypothecaire schuldvorderingen overdragen of in pand geven.
2. De prijs van de vervreemding van onroerende goederen of de terugbetaling van hypothecaire schuldvorderingen in ontvangst nemen en opheffing verlenen van de inschrijvingen.
3. Een legaat of schenking aanvaarden of verwerpen wanneer bedongen is dat de vermaakte of geschonken goederen gemeenschappelijk zullen zijn.
4. Lenen, kopen, of lenen op afbetaling.

Er wordt van afgezien in een van de twee lijsten de aankoop of de verkoop van waardepapieren op te nemen, aangezien deze verrichtingen meestal geschieden door middel van de persoonlijke rekeningen bedoeld in artikel 218, waarover de echtgenoot-rekeninghouder het uitsluitend bestuur voert.

De toestemming van beide echtgenoten is niet vereist, wanneer een van de handelingen uit die twee lijsten noodzakelijk is voor de huishouding of voor het beroep van de contracterende echtgenoot.

Bon nombre des actes repris dans ces deux listes doivent, pour être opposables aux tiers, revêtir la forme authentique; il appartiendra aux notaires et éventuellement aux greffiers, d'attirer l'attention des époux sur la nécessité du consentement des deux époux et de se refuser à recevoir l'acte si l'un d'eux n'est pas présent ou valablement représenté.

Au cours de la seconde lecture des textes retenus par votre Commission, la discussion a repris au sujet des articles 1415, 1416 et 1418, repris ci-avant à la suite du dépôt d'un nouvel amendement tendant à remplacer ces trois articles par le texte suivant :

« Le patrimoine commun est géré comme suit :

» 1° pour la gestion quotidienne de la communauté, chacun des époux séparément peut engager valablement la communauté. Sont considérés comme actes de gestion quotidienne tous les actes qui sont nécessaires aux besoins du ménage et de l'éducation des enfants, compte tenu des revenus et du patrimoine de la famille;

» 2° pour les actes qui ne sont pas de gestion quotidienne, le consentement des deux époux est requis.

» Sont considérés comme tels : (suit l'énumération figurant à l'article 1418 complétée comme suit : au § 1er, 2°, avant le mot « céder », insérer « acquérir » (des fonds de commerce)).

» Compléter le § 2 par un 5° libellé comme suit : 5° se rendre caution d'emprunt. »

L'amendement est brièvement justifié comme suit :

« La communauté est un cas particulier de copropriété. Dans le régime de la copropriété (art. 577bis du Code civil) une distinction est faite entre les actes d'administration provisoire et les actes importants de disposition (art. 577bis, §§ 5 et 6). Les premiers peuvent être accomplis par un seul des copropriétaires; les autres par l'ensemble des copropriétaires. »

L'auteur de l'amendement rappelle que le régime légal est destiné aux ménages qui ne possèdent rien au jour du mariage et dont le patrimoine commun sera uniquement formé par les revenus professionnels. Dans 87 p.c. des cas, la femme n'a pas de revenus professionnels ou ceux-ci sont moins importants que ceux du mari; les textes adoptés donnent la prédominance à celui des époux qui est économiquement le plus fort, soit dans la généralité des cas au mari. Il faut accorder des droits à l'époux qui n'exerce pas de profession.

On fait observer que le texte proposé est en contradiction avec les dispositions de l'article 218 qui attribue à chacun des époux la gestion exclusive des sommes et des titres déposés en banque et de l'article 216 relatif au libre exercice de la profession. Le texte proposé ramène à deux les catégories des actes de gestion : les actes néces-

Tal van handelingen die voorkomen in beide lijsten moeten, om aan derden te kunnen worden tegengeworpen, de authentieke vorm aannemen; het is de taak van de notariassen en, in voorkomend geval, van de griffiers om de aandacht van de echtgenoten erop te vestigen dat de toestemming van beide echtgenoten vereist is, en te weigeren de akte te verlijden indien een van hen niet aanwezig of behoorlijk vertegenwoordigd is.

Bij de tweede lezing van de teksten heeft uw Commissie opnieuw van gedachten gewisseld over de artikelen 1415, 1416 en 1418, naar aanleiding van een nieuw amendement strekkende om die drie artikelen te vervangen als volgt :

« Het gemeenschappelijk vermogen wordt bestuurd als volgt :

» 1° voor het dagelijks bestuur van de gemeenschap is ieder der echtgenoten afzonderlijk bekwaam om de gemeenschap rechtsgeldig te verbinden. Als daden van dagelijks bestuur worden beschouwd alle handelingen die nuttig zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen, rekening houdend met het inkomen en het vermogen van het gezin.

» 2° voor de handelingen die niet als daden van dagelijks bestuur gelden, is de toestemming van beide echtgenoten vereist.

» Aldus gelden : Hier volgt de opsomming van artikel 1418, aangevuld als volgt : in § 1, 2°, na het woord « bedrijf », in te voegen de woorden « te verkrijgen ».

» In § 2, een 5° toe te voegen, luidende : « 5° zich borg te stellen voor leningen. »

Het amendement wordt in het kort verantwoord als volgt :

« De gemeenschap is een bijzonder geval van medeëigendom. De gemeenschappelijke regeling van medeëigendom (art. 577bis van het Burgelijk Wetboek) maakt een onderscheid tussen daden van voorlopig beheer en belangrijke daden van beschikking (art. 577bis, §§ 5 en 6). De eerste kunnen door één medeëigenaar gesteld worden; de tweede door de medeëigenaars samen. »

De indiener van het amendement herinnert eraan dat het wettelijk stelsel bestemd is voor de gezinnen die op de dag van het huwelijk niets bezitten en wier gemeenschappelijk vermogen uitsluitend zal bestaan uit de bedrijfsinkomsten. In 87 pct. van de gezinnen heeft de vrouw in het geheel geen bedrijfsinkomsten of minder dan de man. De teksten, zoals ze zijn aangenomen, geven een overwegende invloed aan de echtgenoot die economisch het sterkst is, d.w.z. in de meeste gevallen de man. Er moeten ook rechten worden toegekend aan de echtgenoot die geen beroep uitoefent.

Er wordt opgemerkt dat de voorgestelde tekst in tegenpraak is met artikel 218, dat aan elk der echtgenoten het uitsluitend bestuur toekent over de gelden en effecten gedeponeerd bij een bank en met artikel 216, betreffende de vrije uitoefening van het beroep. De voorgestelde tekst brengt de daden van bestuur tot twee groepen terug : de handelin-

saires aux besoins du ménage et à l'éducation des enfants et les autres; la liste de l'article 1418 devient dès lors inutile.

Un membre estime que la Commission est allée trop loin, en dispensant de l'accord de l'autre époux, tout acte, qu'elle qu'en soit l'importance, nécessaire aux besoins du ménage et à l'éducation des enfants; il faut pour ceux-ci s'en tenir aux actes couvrant les besoins normaux dans les limites actuelles du mandat domestique.

Un autre membre propose, tout en maintenant les deux catégories d'actes proposées par l'amendement, de dispenser de l'accord du conjoint, toutes les opérations réglées au comptant, pour lesquels aucune dette ne naît à charge des époux.

On rappelle encore qu'un des objectifs du projet de loi est de créer une situation claire particulièrement pour les tiers qui traitent avec l'un ou l'autre des époux. L'amendement proposé maintient une marge d'imprécision, en liant la validité d'un acte à l'importance des revenus et du patrimoine de la famille. Le but poursuivi par l'auteur de l'amendement peut être atteint en complétant la liste des actes importants et en subordonnant l'exercice d'une profession à une modification du régime matrimonial des époux. Quant à la caution donnée par un époux, dans un intérêt autre que celui du patrimoine commun, elle constitue une dette propre, ce qui met le conjoint à l'abri.

Certains membres constatent que l'amendement est un retour en arrière, dans la mesure où il limitera les pouvoirs que depuis la loi de 1958, la femme a sur ses biens réservés, provenant de l'exercice de son activité professionnelle; ce à quoi l'auteur de l'amendement répond que les femmes mariées exerçant une profession sont encore une faible minorité.

Un membre craint que l'adoption de l'amendement n'institutionnalise la méfiance entre les époux.

F. Conclusion :

En conclusion de ce nouvel échange de vues, la Commission décide :

1. de supprimer à l'article 1415 (qui devient art. 1416) les mots « sans préjudice des dispositions des articles suivants »;
2. de supprimer l'article 1416 ci-avant, qui ne constitue qu'une application des règles des articles 222 et 1415;
3. de supprimer à l'article 1418 la référence à l'article 1416. L'exception prévue aux dispositions de cet article ne s'appliquera donc plus qu'aux actes d'un des époux ayant un caractère professionnel;
4. de soumettre au consentement des deux époux, l'acquisition de fonds de commerce et d'entreprises de toute nature;

gen die noodzakelijk zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen en de andere handelingen; de lijst in artikel 1418 wordt dan ook overbodig.

Een lid meent dat de Commissie te ver is gegaan toen zij besloot dat de instemming van de andere echtgenoot niet vereist is voor de handelingen, hoe belangrijk ook, ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen. Men moet zich hier houden aan de normale handelingen binnen de thans geldende grenzen van de huishoudelijke lastgeving.

Een ander lid wenst de twee categorieën van handelingen, bedoeld in het amendement, te handhaven, maar stelt voor de instemming van de andere echtgenoot niet te eisen bij contante betaling, waaruit geen schulden ontstaan voor de echtgenoten.

Er wordt nogmaals herinnerd aan een van de voornaamste doelstellingen van het ontwerp van wet, namelijk het scheppen van een duidelijke situatie, vooral voor de derden die met een van beide echtgenoten handelen. Het amendement laat nog te veel ruimte voor onzekerheid door de geldigheid van een handeling afhankelijk te stellen van de omvang van de inkomsten en het vermogen van het gezin. Het doel dat de indiener zich stelt kan worden bereikt door de lijst van de belangrijke handelingen aan te vullen en door de uitoefening van een beroep afhankelijk te stellen van een voorafgaande wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten. De borgstelling door een der echtgenoten in een ander belang dan dat van het gemeenschappelijk vermogen, is een eigen schuld zodat de andere echtgenoot beschermd is.

Sommige leden stellen vast dat het amendement een stap achteruit betekent in zoverre het de bevoegdheden inkrimpt die de vrouw sedert de wet van 1958 heeft over haar voorbehouden goederen die voortkomen uit haar beroepsarbeid. Hierop antwoordt de indiener van het amendement dat de gehuwde vrouwen die een beroep uitoefenen, nog slechts een kleine minderheid vormen.

Een lid vreest dat de aanneming van het amendement het wantrouwen tussen de echtgenoten zal institutionaliseren.

F. Besluit :

Na deze nieuwe gedachtenwisseling besluit de Commissie :

1. in artikel 1415 (dat art. 1416 wordt) de woorden « onverminderd het bepaalde in de navolgende artikelen » te doen vervallen;
2. het vroegere artikel 1416 dat niet anders is dan een toepassing van de regels van de artikelen 222 en 1415, te doen vervallen;
3. in artikel 1418 de verwijzing naar artikel 1416 te schrappen. De uitzondering waarin dit artikel voorziet zal dus alleen nog betrekking hebben op de handelingen die een der echtgenoten verricht in het kader van zijn beroep;
4. de toestemming van beide echtgenoten te eisen voor het verkrijgen van een handelszaak of enig bedrijf;

5. de prévoir une exception à la nécessité du consentement des deux époux pour les emprunts et achats à tempérament, lorsque ces opérations sont réalisées pour les besoins du ménage ou l'éducation des enfants.

L'article 224, § 1er, qui permet au tribunal d'annuler certains actes accomplis par un seul époux sera complété d'un 4. libellé comme suit : « les cautions et garanties personnelles données par un époux dans un intérêt autre que celui de la famille ». Il est rappelé que l'article 1407 classe les dettes résultant de pareilles garanties parmi les dettes propres d'un des époux.

L'article 1417 est adopté sans modification; un commissaire fait cependant observer que le second alinéa pourrait être en contradiction avec l'article 17 de la loi sur les sociétés, qui prévoit la solidarité des associés, dans le cas où le tribunal de commerce déciderait qu'il existe entre deux époux exploitant ensemble le même commerce, une société en nom collectif irrégulière.

Un commissaire dépose à l'article 1416 un amendement, reprenant le texte de l'amendement rejeté par la Commission lors de la discussion de l'article 218.

Les arguments invoqués pour et contre cet amendement sont présentés à nouveau.

L'amendement est rejeté par 10 voix contre 6 et 3 abstentions.

Article 1419 (art. 1418 des textes proposés par la Sous-Commission).

Pour les motifs développés à l'occasion de l'examen de l'article 215, la Commission décide qu'il n'y a pas lieu de faire échapper les actes à titre gratuit à l'autorisation préalable de justice en cas de refus injustifié du consentement d'un des conjoints. Cela entraîne la modification de l'ordre des articles 1417 et 1418 des textes de la Sous-Commission.

Le texte de la Sous-Commission est adopté, moyennant deux modifications de forme.

Article 1420 (art. 1417 des textes proposés par la Sous-Commission).

Cet article permet à l'époux qui veut accomplir un des actes pour lesquels le consentement des deux époux est requis et qui se heurte à un refus de son conjoint qu'il estime injustifié, de soumettre au tribunal de première instance le litige qui les oppose.

Ainsi que cela a été indiqué lors de l'examen de l'article précédent, la Commission a supprimé en ce qui concerne l'autorisation de justice toute distinction entre les actes à titre onéreux et ceux à titre gratuit.

Le texte de la Sous-Commission a été refondu en un seul alinéa et complété de la référence aux articles 1417, alinéa 2 (activité professionnelle exercée ensemble par les deux époux) et 1419 (actes à titre gratuit).

5. een uitzondering te maken op de regel dat beide echtgenoten hun toestemming moeten geven voor aankopen en leningen op afbetaling, wanneer dit geschiedt ten behoeve van de huishouding of de opvoeding van de kinderen.

Artikel 224, § 1, waarbij de rechtbank bepaalde handelingen verricht door een der echtgenoten kan nietigverklaren, wordt aangevuld met een cijfer 4, luidende : « De persoonlijke borgtochten en zekerheden door een echtgenoot gesteld in een ander belang dan dat van het gezin. » Er wordt aan herinnerd dat overeenkomstig artikel 1407 de schulden ontstaan uit dergelijke zekerheden tot de eigen schulden van een der echtgenoten behoren.

Artikel 1417 wordt ongewijzigd aangenomen. Een commissielid merkt niettemin op dat het tweede lid in tegenspraak zou kunnen zijn met artikel 17 van de wet op de vennootschappen dat voorziet in de hoofdelijkheid van de vennoten, ingeval de rechtbank van koophandel zou beslissen dat er tussen twee echtgenoten die samen eenzelfde zaak drijven, een onregelmatige vennootschap onder firma bestaat.

Een commissielid dient op artikel 1416 een amendement in dat de tekst overneemt van het amendement dat de Commissie heeft verworpen bij de bespreking van artikel 218.

De argumenten voor en tegen dit amendement worden opnieuw aangevoerd.

Het amendement wordt verworpen met 10 tegen 6 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 1419 (art. 1418 in de tekst van de Subcommissie).

Om de redenen uiteengezet bij het onderzoek van artikel 215, besluit de Commissie dat er geen reden is om de handelingen om niet te onttrekken aan de voorafgaande machtiging door de rechtbank in geval van onverantwoorde weigering van een der echtgenoten om zijn toestemming te geven. Dit brengt mede dat de volgorde van de artikelen 1417 en 1418 van de teksten van de Subcommissie behoort te worden gewijzigd.

De tekst van de Subcommissie wordt, na twee vormwijzigingen aangenomen.

Artikel 1420 (art. 1417 in de tekst van de Subcommissie).

De echtgenoot die een der handelingen, waarvoor de toestemming van beide echtgenoten vereist is, wil verrichten en die stuit op de weigering van de andere echtgenoot welke hij onverantwoord acht, kan volgens dit artikel het geschil voor de rechtbank van eerste aanleg brengen.

Zoals reeds gezegd bij het onderzoek van het vorige artikel, heeft de Commissie met betrekking tot de rechterlijke machtiging elk onderscheid tussen handelingen onder bezwarende titel en handelingen om niet opgeheven.

De tekst van de Subcommissie werd verwerkt tot één lid en aangevuld met de verwijzing naar de artikelen 1417, 2e lid (beroepsbezigheden gezamenlijk door beide echtgenoten uitgeoefend) en 1419 (handelingen om niet).

Contrairement à la règle de l'article 217 du Code civil français, l'autorisation de justice a, vis-à-vis du conjoint, les mêmes effets que le consentement que celui-ci a refusé : son patrimoine propre est également engagé.

Article 1421 (art. 1420 des textes proposés par la Sous-Commission).

Il s'agit ici d'une mesure préventive et dès lors davantage d'une opposition à l'acte plutôt que d'un recours qui suppose que l'acte contesté soit accompli.

Vu l'urgence en cette matière, la Commission décide d'en confier la connaissance au président du tribunal.

L'article est à rapprocher de l'article 223; mais alors que ce dernier suppose qu'un des époux ait manqué gravement à ses devoirs, l'article 1421 a une portée générale, ce que souligne la référence aux intérêts de la famille.

La disposition adoptée s'applique à tout acte de gestion qu'il concerne les besoins du ménage ou la profession d'un des époux. Le président du tribunal dispose ici aussi du pouvoir d'appréciation.

Il est proposé de prévoir en cette matière des mesures de publicité analogues à celles des articles 222 et 224 du Code civil, mesures que la Sous-Commission reprend sous les articles qu'elle propose d'insérer dans le Code judiciaire (art. 1253sexies et 1253septies). La solution consiste à compléter le premier de ces deux articles par la référence à l'article 1421 (voir art. IV, art. 29).

Un commissaire propose de confier au juge de paix, plutôt qu'au président du tribunal, la connaissance des actions préventives permises par cet article. La matière est très proche de celles prévues à l'article 223, lorsqu'un des époux manque gravement à ses devoirs ou que l'entente familiale est sérieusement perturbée, où la Commission a préféré la compétence du juge de paix à celle du président du tribunal.

La proposition est adoptée.

Article 1422 (art. 1421 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article traite de l'annulation de certains actes. Les amendements du Gouvernement se contentaient de poser une règle générale : chaque époux est responsable envers l'autre des fautes commises par lui dans la gestion de la communauté. Ils n'organisent ni l'action en nullité de certains actes, ni une éventuelle action en dommages et intérêts au cours du mariage. La Sous-Commission a décidé de prévoir les modalités de ces actions, en précisant notamment les hypothèses et les délais dans lesquels elles pourraient être introduites.

In tegenstelling tot de regel vervat in artikel 217 van het Franse Burgerlijk Wetboek, heeft de rechterlijke machtiging ten aanzien van de andere echtgenoot dezelfde gevolgen als de toestemming die deze geweigerd heeft te geven : zijn eigen vermogen is eveneens verbonden.

Artikel 1421 (art. 1420 in de tekst van de Subcommissie).

Het gaat hier om een preventieve maatregel en derhalve meer om verzet tegen de handeling, dan om beroep, wat veronderstelt dat de betwiste handeling verricht is.

Daar deze zaken spoed vereisen, besluit de Commissie de kennisneming ervan op te dragen aan de voorzitter van de rechtbank.

Het artikel is in verband te brengen met artikel 223; maar terwijl dit laatste ervan uitgaat dat een der echtgenoten grovelijk zijn plicht heeft verzuimd, is artikel 1421 van algemene strekking, wat wordt onderstreept door de verwijzing naar de belangen van het gezin.

De aangenomen bepaling is van toepassing op elke daad van beheer, onverschillig of deze betrekking heeft op de behoeften van het gezin dan wel op het beroep van een der echtgenoten. Ook hier heeft de voorzitter van de rechtbank beoordelingsbevoegdheid.

Er wordt voorgesteld ter zake soortgelijke maatregelen van openbaarmaking te treffen, als die welke vervat zijn in de artikelen 222 en 224 van het Burgerlijk Wetboek, welke maatregelen de Subcommissie heeft overgenomen in de artikelen welke zij voorstelt op te nemen in het Gerechtelijk Wetboek (art. 1253sexies en 1253septies). Dit wordt opgelost door het eerste van die artikelen aan te vullen met een verwijzing naar artikel 1421 (zie art. IV, art. 29).

Een commissielid stelt voor de vrederechter, in plaats van de voorzitter van de rechtbank bevoegd te verklaren tot kennisneming van de preventieve vorderingen waarin dit artikel voorziet. Deze materie is nauw verwant aan die waarvan sprake is in artikel 223, namelijk wanneer een der echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt of wanneer de verstandhouding in het gezin ernstig verstoord is, in welke gevallen de Commissie de bevoegdheid aan de vrederechter heeft opgedragen, en niet aan de voorzitter van de rechtbank.

Het voorstel wordt aangenomen.

Artikel 1422 (art. 1421 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel handelt over de vernietiging van bepaalde handelingen. De Regeringsamendementen beperkten zich tot een algemene regel : iedere echtgenoot is tegenover de andere aansprakelijk voor de fouten door hem begaan in het beheer van de gemeenschap. Zij regelden noch de vordering tot nietigverklaring van bepaalde handelingen, noch de eventuele vordering tot schadevergoeding tijdens het huwelijk. De Subcommissie heeft besloten die vorderingen, nader te regelen door met name de hypothesen aan te geven alsmede de termijnen waarbinnen de vorderingen kunnen worden ingesteld.

Dans le texte qu'elle propose, trois catégories d'actes sont prévus :

1. Ceux faits en violation d'une interdiction ou des conditions prescrites par le tribunal.
2. Ceux faits en fraude des droits du conjoint.
3. Ceux faits en violation des règles qui définissent les pouvoirs de chacun des époux sur le patrimoine commun.

La Sous-Commission subordonnait l'action en nullité à l'existence d'un préjudice et permettait au tribunal de refuser l'annulation de l'acte à raison des droits des tiers de bonne foi.

Plusieurs questions ont été examinées :

Quand le tiers est-il de bonne foi ? Le tiers ne peut ignorer que la loi impose le consentement des deux époux pour certains actes relatifs à la gestion du patrimoine commun. Pour les actes énumérés à l'article 1418, il ne pourra traiter avec un seul des époux qu'après s'être informé de son régime matrimonial et s'être assuré que l'acte concerne le patrimoine propre ou l'activité professionnelle de cet époux. Pratiquement, il n'existe pas de difficulté pour ceux de ces actes soumis à la publicité hypothécaire.

A qui incombe la preuve de la bonne ou de la mauvaise foi du tiers ? Est-ce à l'époux qui demande la nullité de l'acte ou au tiers nécessairement appelé en cause ? La Commission a estimé que, compte tenu de la nature des opérations visées, il fallait présumer la mauvaise foi du tiers et laisser donc à celui-ci la charge de la preuve de sa bonne foi, cette preuve résidant normalement dans le fait que malgré les précautions raisonnables qu'il a prises, il a agi dans l'ignorance de la nécessité de faire intervenir le conjoint à l'acte litigieux.

La bonne foi du tiers interdit-elle au tribunal de prononcer la nullité de l'acte ? De l'avis de la Sous-Commission, la réponse était affirmative. Certains commissaires estiment qu'il faut laisser au tribunal le plus large pouvoir d'appréciation, sauf à allouer au tiers de bonne foi des dommages et intérêts en application de l'article 1120 du Code civil. Le tribunal appréciera les intérêts en cause : ceux de la famille ou de l'époux demandeur et ceux du tiers.

La reconnaissance au tribunal du droit en toutes circonstances d'annuler l'acte ou d'en refuser l'annulation repose la question de l'établissement d'une ou de deux listes d'actes pour lesquels le consentement des deux époux est requis. Pour les uns, les actes de la première liste pourraient être annulés dès qu'il est établi qu'ils portent atteinte à un intérêt légitime; quant aux actes de la seconde liste, le demandeur devrait établir que l'acte est pour lui cause de

De la tekst die zij voorstelt stelt drie groepen van handelingen in :

1. Handelingen verricht in strijd met een verbod van de rechtbank of met de voorwaarden die zij oplegt.
2. Handelingen verricht met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot.
3. Handelingen verricht met overtreding van de regels die de rechten van elk der echtgenoten op het gemeenschappelijk vermogen omschrijven.

De Subcommissie stelde de vordering tot vernietiging afhankelijk van een benadeling en stond de rechtbank toe de vernietiging van de handeling te weigeren op grond van de rechten van te goeder trouw zijnde derden.

Hierbij werden verscheidene vragen onderzocht :

Wanneer is de derde te goeder trouw ? De derde moet wel degelijk weten dat de wet de toestemming van beide echtgenoten voorschrijft voor bepaalde handelingen in verband met het beheer van het gemeenschappelijk vermogen. Voor de handelingen van artikel 1418 zal hij pas met een der echtgenoten kunnen handelen, nadat hij inlichtingen heeft ingewonnen over diens huwelijksvermogensstelsel en zich verzekerd heeft dat de handeling betrekking heeft op het eigen vermogen of de beroepsbezigheden van die echtgenoot. Er zijn praktisch geen moeilijkheden voor de handelingen die onderworpen zijn aan de hypothecaire openbaarheid.

Wie moet het bewijs van de goede of kwade trouw van de derde leveren ? Is het de echtgenoot die de vernietiging van de handeling verzoekt of de derde, die noodzakelijkerwijze in de zaak geroepen wordt ? De Commissie was van oordeel dat, gelet op de aard van de bedoelde verrichtingen, de kwade trouw van de derde moet worden vermoed en dat hij dus het bewijs van zijn goede trouw moet leveren, dat normaal hierin zal bestaan dat hij, ondanks de redelijke voorzorgsmaatregelen die hij genomen heeft, gehandeld heeft zonder te weten dat de andere echtgenoot bij de betwiste handeling betrokken moest worden.

Is de goede trouw van de derde voor de rechtbank een beletsel om de vernietiging van de handeling uit te spreken ? Volgens de Subcommissie luidde het antwoord hierop bevestigend. Sommige commissieleden menen dat aan de rechtbank een zo ruim mogelijke beoordelingsbevoegdheid moet worden gelaten, behoudens toekenning aan de te goeder trouw zijnde derde van schadevergoeding met toepassing van artikel 1120 van het Burgerlijk Wetboek. De rechtbank zal zich uitspreken over de in het geding zijnde belangen : die van het gezin of van de echtgenoot-eiser en die van de derden.

Het toekennen van bevoegdheid aan de rechtbank om in alle omstandigheden de handeling te vernietigen of de vernietiging te weigeren doet opnieuw het probleem rijzen van het opmaken van een of van twee lijsten van handelingen waarvoor de toestemming van beide echtgenoten vereist is. Voor de enen zouden de handelingen van de eerste lijst kunnen worden vernietigd, wanneer is komen vast te staan dat zij afbreuk doen aan een gewettigd belang; met betrekking tot de

lésion. D'autres commissaires considèrent que la distinction entre intérêt légitime et lésion est très mince et sera difficile à faire dans de nombreux cas. Ils proposent dès lors de fusionner les deux listes en une : la lésion devrait être établie dans tous les cas.

La Commission établit le texte de l'article 1422 en reprenant dans un texte plus précis les trois catégories proposées par la Sous-Commission.

1. Les actes accomplis en violation des articles 1417, alinéa 2, 1418 et 1419. Il s'agit des actes pour lesquels le consentement des deux époux est requis.

2. Les actes accomplis en violation d'une interdiction ou des conditions imposées par le juge de paix, en application de l'article 1421. Pour ceux-ci, le caractère absolu de la nullité peut être admis.

3. Les actes accomplis en fraude des droits du demandeur. Il ne peut s'agir que d'actes ne rentrant pas dans les deux catégories précédentes. La fraude suppose la complicité du tiers et est dès lors évasive de sa bonne foi.

La Sous-Commission avait prévu en son article 1422, l'octroi de dommages et intérêts lorsque le préjudice que l'un des époux a subi n'est pas réparé par l'annulation de l'acte, que l'annulation ait été accordée ou qu'elle ait été refusée ou que le conjoint ne l'ait pas demandée en raison des droits des tiers de bonne foi. Le préjudice qui découle de l'acte litigieux est, dans une interprétation stricte du régime légal, subi par le patrimoine commun. Faut-il dès lors permettre, dans le cours du régime, une action en dommages et intérêts ? Le paiement de l'indemnité due par un des époux ne pourra être poursuivie que sur son patrimoine propre et la somme encaissée par le conjoint constituerait pour lui un propre.

Ne faut-il pas décider que ces dommages et intérêts dus au patrimoine commun ne sont pas exigibles durant le régime et se matérialisent à la liquidation de celui-ci en une récompense du patrimoine propre de l'époux responsable au profit du patrimoine commun ?

La Commission s'étant ralliée à ce point de vue, la matière est renvoyée au paragraphe de la section V qui traite des comptes de récompense (voir ci-après l'art. 1433)

Au cours de la seconde lecture, un commissaire propose d'en revenir au texte proposé par la Sous-Commission et dont le début se lit comme suit : « Le tribunal peut annuler à la demande de l'un des époux et sans préjudice des droits des tiers de bonne foi l'acte accompli par l'autre époux : (suivent les trois hypothèses retenues par la Commission). » Il craint que dans la formulation donnée à cette disposition par la Commission, le tribunal soit tenu de prononcer la nullité dès

handelingen van de tweede lijst zou de eiser moeten aantonen dat de handeling hem schade doet lijden. Andere commissieleden menen dat het onderscheid tussen wettig belang en benadeling zeer subtiel is en in vele gevallen moeilijk zal zijn. Zij stellen dan ook voor de twee lijsten te verwerken tot één enkele : de benadeling zou in alle gevallen moeten worden bewezen.

De Commissie stelt artikel 1422 vast en neemt daarbij in een nader uitgewerkte tekst de drie door de Subcommissie voorgestelde categoriën over.

1. De handelingen verricht in strijd met de artikelen 1417, tweede lid, 1418 en 1419. Het betreft handelingen waarvoor de toestemming van beide echtgenoten vereist is.

2. De handelingen verricht in strijd met een verbod van de vrederechter of met de voorwaarden die hij heeft opgelegd, met toepassing van artikel 1421. Voor deze handelingen kan het absolute karakter van de nietigheid worden aangenomen.

3. De handelingen verricht met bedrieglijke benadeling van de rechten van de eiser. Het kan hier slechts gaan om handelingen die buiten de twee vorige categoriën vallen. Benadeling veronderstelt medeplichtigheid van de derde en sluit derhalve diens goede trouw uit.

Artikel 1422 van de Subcommissie voorzag in de toekenning van schadevergoeding wanneer de benadeling niet ongedaan wordt gemaakt door de vernietiging van de handeling, onverschillig of de vernietiging is uitgesproken of geweigerd, dan wel of de echtgenoot er niet om verzocht heeft uit overweging van de rechten van te goeder trouw zijnde derden. De benadeling door de betwiste handeling wordt, bij een strikte uitlegging van het wettelijk stelsel, ondergaan door het gemeenschappelijk vermogen. Moet derhalve in de loop van het stelsel een vordering tot schadevergoeding worden toegestaan ? De schadevergoeding verschuldigd door een der echtgenoten zal slechts verhaald kunnen worden op zijn eigen vermogen en het door de andere echtgenoot ontvangen bedrag zal voor hem een eigen goed vormen.

Moet hier beslist worden dat die schadevergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen niet opeisbaar is tijdens het stelsel en bij de vereffening van het stelsel de vorm zal aannemen van een vergoeding van het eigen vermogen van de verantwoordelijke echtgenoot aan het gemeenschappelijk vermogen ?

Daar de Commissie het met dit standpunt eens was, werd deze materie ondergebracht in de paragraaf van afdeling V die handelt over de vergoedingsrekeningen (zie art. 1433 hieronder).

Bij de tweede lezing stelt een commissielid voor terug te keren naar de tekst van de Subcommissie waarvan de aanhef luidt als volgt : « De rechtbank kan op verzoek van een der echtgenoten, onverminderd de rechten van te goeder trouw zijnde derden, de vernietiging uitspreken van een handeling door de andere echtgenoot verricht : (hierna volgen de drie hypothesen aangenomen door de Commissie). » Hij vreest dat met de formulering van de Commissie de rechtbank verplicht

qu'une de ces hypothèses est établie. Le tribunal doit garder un pouvoir d'appréciation pour tenir compte des intérêts en présence.

On fait observer que pour l'examen de la demande d'autorisation le tribunal dispose du pouvoir d'apprécier, particulièrement dans la perspective des intérêts de la famille, les motifs sur lesquels le conjoint fonde son refus. N'y a-t-il pas un certain illogisme à refuser ce pouvoir d'appréciation lorsque le même tribunal est appelé à prononcer la nullité de certains actes, ceux de la première liste, accomplis par un des époux sans le consentement de l'autre ou l'autorisation de justice ?

Il aurait éventuellement obtenu cette autorisation; peut-on sanctionner le fait de ne pas l'avoir demandée par la nullité de l'acte que le tribunal serait tenu de prononcer ?

On ajoute qu'à défaut d'une publicité suffisante, notamment en matière mobilière, le tiers contractant peut ignorer l'existence d'une interdiction ou de conditions particulières décidées par le juge de paix.

La Commission décide de reprendre le texte proposé par la Sous-Commission, en y introduisant la notion de l'intérêt légitime du demandeur et en précisant que la charge de la preuve de sa bonne foi incombe au tiers contractant.

Le 2° est rédigé comme suit : « en violation d'une interdiction prononcée ou des conditions imposées par justice. » Ainsi seront couvertes les hypothèses prévues aux articles 1421 et 1426.

Article 1423 (art. 1421 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article traite des délais dans lesquels l'action en nullité doit être introduite.

La Commission décide de remplacer l'un des points de départ du délai proposé par la Sous-Commission « au plus tard un an après la dissolution du régime » par « au plus tard avant la liquidation définitive du régime ». La dissolution du régime par le divorce et la séparation de corps pour cause déterminée a lieu rétroactivement entre époux à la date de la demande (art. 1278 et 1306 du Code judiciaire); nombre de procédures en divorce ou en séparation de corps ne sont pas terminées un an après l'introduction de la demande; il est dès lors plus logique de prolonger le délai de l'action en nullité jusqu'à la clôture de la liquidation, un des époux étant généralement à même d'avoir connaissance des actes susceptibles d'annulation au cours des opérations de liquidation.

La Commission adopte en ce qui concerne la nature du délai la même solution qu'à l'article 224; dans l'intérêt des époux et des tiers, l'incertitude quant à l'éventuelle annulation d'un acte ne peut se prolonger. Le délai prévu est donc un délai de forclusion qui ne peut être suspendu.

zal zijn de nietigheid uit te spreken, zodra komt vast te staan dat een van die hypothesen zich heeft voorgedaan. De rechtbank moet ieder geval kunnen beoordelen met afweging van de belangen der betrokken partijen.

Er wordt opgemerkt dat de rechtbank bij de behandeling van het verzoek om machtiging over de bevoegdheid beschikt, in het bijzonder gelet op de belangen van het gezin, de redenen te beoordelen waarop de andere echtgenoot zijn weigering grondt. Is het niet enigszins onlogisch die beoordelingsbevoegdheid te weigeren, wanneer dezelfde rechtbank de nietigheid dient uit te spreken van bepaalde handelingen, namelijk die van de eerste lijst, verricht door een der echtgenoten zonder de toestemming van de andere of zonder rechterlijke machtiging ?

Hij zou deze machtiging eventueel verkregen hebben; mag men het feit dat de machtiging niet werd gevraagd, sanctioneren met de nietigheid van de handeling, die de rechtbank zou moeten uitspreken ?

Bovendien, zo wordt hieraan toegevoegd, wanneer aan een beslissing onvoldoende openbaarheid wordt gegeven, b.v. in verband met roerende zaken, kan de contracterende derde onkundig zijn van een verbod of van bijzondere voorwaarden door de vrederechter gesteld.

De Commissie besluit terug te keren naar de tekst van de Subcommissie, maar het begrip « wettig belang » erin op te nemen en te bepalen dat de contracterende derde het bewijs van zijn goede trouw moet leveren.

Het 2° zal luiden als volgt : « in strijd met een verbod of met voorwaarden die de rechter heeft gesteld. » Zo vallen hieronder dan ook de hypothesen bedoeld in de artikelen 1421 en 1426.

Artikel 1423 (art. 1421 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel bepaalt binnen welke termijnen de vordering tot nietigverklaring moet worden ingesteld.

De Commissie besluit de door de Subcommissie voorgestelde termijn « uiterlijk na een jaar te rekenen van de ontbinding van het stelsel » te vervangen door « uiterlijk voor de definitieve vereffening van het stelsel ». De ontbinding van het stelsel door echtscheiding of scheiding van tafel en bed op grond van bepaalde feiten werkt tussen echtgenoten terug tot op de dag van de vordering (art. 1278 en 1306 van het Gerechtelijk Wetboek). Tal van processen tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed zijn een jaar na het instellen van de vordering nog niet afgedaan. Het is dan ook logischer de termijn voor de vordering tot nietigverklaring te verlengen tot de vereffening is afgesloten, omdat een der echtgenoten tijdens de vereffeningprocedure in de regel kennis zal hebben van de handelingen die kunnen worden nietigverklaard.

Wat betreft de aard van de termijn neemt de Commissie dezelfde oplossing aan als in artikel 224; in het belang van de echtgenoten en de derden mag de onzekerheid over een eventuele nietigverklaring van een handeling niet te lang duren. De termijn is dus een termijn van verval van recht die niet kan worden opgeschort.

Article 1424.

Cet article traite du pouvoir d'un des époux de disposer, à cause de mort, du patrimoine commun. Le texte proposé reprend, en l'adaptant à la règle de l'égalité des pouvoirs des époux, le contenu de l'article 1423 du Code civil. Il est précisé que la valeur attribuée au légataire, au lieu et place, de l'objet légué, est celle de cet objet au jour du partage. L'article est complété comme suit : « sauf réduction dans les deux cas s'il y a lieu »; la disposition adoptée ne peut évidemment avoir comme conséquence de porter atteinte à la réserve.

SECTION IV.

De la gestion du patrimoine propre.

Article 1425.

Le projet du Gouvernement accorde à chacun des époux le pouvoir de gérer ses biens propres. Il contient toutefois des limites au pouvoir d'administration de la femme (art. 146, al. 2) et interdit à chacun des époux d'accomplir seul certains actes de dispositions de ses propres, tant à titre gratuit qu'onéreux. Les amendements du Gouvernement posent comme règle à l'article 40, alinéa 1er, que chaque époux conserve la pleine propriété de ses biens propres. La Sous-Commission a estimé cette disposition inutile, la définition des éléments des patrimoines propres et communs étant donnée aux articles 1399 à 1408.

Le même article 40 exigeait le consentement des deux époux pour les actes de disposition concernant l'immeuble propre servant au logement de la famille, ce qui n'est qu'un rappel de la règle générale et impérative de l'article 215, alinéa 1er; il prévoyait la nécessité du même consentement pour toute donation de la pleine propriété ou de l'usufruit de biens meubles ou immeubles, la communauté en perdant le revenu. La Sous-Commission n'a pas retenu cette seconde limitation aux pouvoirs de l'époux de gérer ses biens propres.

La Commission a modifié la rédaction du texte qui lui était proposé, tenant compte que selon la définition donnée à l'article 1414 la gestion comporte le pouvoir de disposer.

Disposition commune à la gestion
des patrimoines propres et commun.

Article 1426 (art. 1419 et 1426 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article 1419 est conçu dans la perspective de la gestion « résiduaire » du patrimoine commun par un seul des époux; il permet à l'autre époux de demander à justice de lui être

Artikel 1424.

Dit artikel bepaalt de bevoegdheid van een der echtgenoten om over het gemeenschappelijk vermogen te beschikken ter zake des doods. Het neemt de regeling van artikel 1423 van het Burgerlijk Wetboek over, met aanpassing aan het beginsel van de gelijke bevoegdheid der echtgenoten. Het bepaalt nader dat de waarde die aan de legataris wordt toegekend in plaats van de vermaakte zaak, de waarde van die zaak is op de dag van de verdeling. Het artikel wordt aangevuld met de woorden « behoudens inkorting in beide gevallen indien daartoe grond bestaat »; de aangenomen regeling mag natuurlijk niet tot gevolg hebben dat het voorbehouden gedeelte wordt aangetast.

AFDELING IV.

Bestuur van het eigen vermogen.

Artikel 1425.

Het Regeringsontwerp verleent aan iedere echtgenoot de bevoegdheid zijn eigen goederen te besturen. Het stelt echter perken aan de beheersbevoegdheid van de vrouw (art. 146, tweede lid) en ontzegt aan elk der echtgenoten het recht om sommige handelingen van beschikking over de eigen goederen, zowel om niet als onder kosteloze titel, alleen te verrichten. De Regeringsamendementen stellen als regel in artikel 40, eerste lid, dat iedere echtgenoot de volle eigendom van zijn eigen goederen behoudt. De Subcommissie achtte deze bepaling overbodig, omdat de bestanddelen van de eigen vermogens en van het gemeenschappelijk vermogen omschreven zijn in de artikelen 1399 tot 1408.

Hetzelfde artikel 40 eiste de toestemming van beide echtgenoten voor handelingen van beschikking over het eigen onroerend goed dat het gezin tot woning dient, hetgeen slechts een herhaling is van de dwingende algemene regel van artikel 215, eerste lid; het eiste dezelfde toestemming voor een schenking van de volle eigendom of het vruchtgebruik van roerende of onroerende goederen, omdat de gemeenschap dan de inkomsten ervan moest derven. De Subcommissie heeft deze tweede beperking van de bestuursbevoegdheid van de echtgenoot over zijn eigen goederen niet gehandhaafd.

De Commissie heeft de voorgestelde tekst gewijzigd met inachtneming van het feit dat het bestuur, naar de begripsbepaling vervat in artikel 1414, ook de beschikkingsbevoegdheid omvat.

Gemeenschappelijke bepaling voor het bestuur van de
eigen vermogens en van het gemeenschappelijk vermogen.

Artikel 1426 (art. 1419 en 1426 in de tekst van de Subcommissie).

Artikel 1419 moet gezien worden in het licht van het « residuaire » bestuur van het gemeenschappelijk vermogen door een van de echtgenoten alleen; het bepaalt dat de andere

substitué dans l'exercice de ses pouvoirs et organise la publicité de la décision dans l'intérêt des tiers.

Il ne trouve plus à s'appliquer tel quel dans le système de la gestion concurrente retenu par la Commission.

Deux amendements ont été déposés : le premier propose la suppression pure et simple de l'article 1419, estimant suffisants les droits et garanties accordés au conjoint par les articles 213, 214, 216, 220, 221, 223, 224, 1416, 1417, 1420 et 1421 (devenus 214, 215, 216, 220, 221, 223, 224, 1418, 1420, 1421 et 1422). Prévoir la possibilité de retirer l'ensemble des pouvoirs de gestion de l'un des conjoints peut être à l'origine de graves abus.

L'autre tient compte de ce que chacun des époux intervient dans la gestion du patrimoine commun et remplace la notion de « substitution dans les pouvoirs » par celle de « retrait des pouvoirs » sans d'ailleurs préciser par qui les pouvoirs retirés à cet époux seront dorénavant exercés.

L'article 1426 proposé par la Sous-Commission qui concerne la gestion du patrimoine propre ne s'applique que dans l'hypothèse où l'époux met en péril les intérêts de la famille en ne faisant pas bénéficier le patrimoine commun des revenus des biens propres qui légalement lui reviennent.

Les deux hypothèses prévues aux articles 1419 et 1426 sont cependant suffisamment proches l'une de l'autre pour qu'il soit possible de les reprendre en un seul article.

L'inaptitude ou la mauvaise gestion mettant en péril les intérêts de la famille est une notion différente de l'impossibilité de manifester sa volonté de l'article 220 et du manquement grave d'un époux à ses devoirs de l'article 223.

La mise en péril des intérêts de la famille peut résulter d'autres faits que la dissipation des revenus ou le dépérissement des biens, notions reprises de l'article 1429 du Code civil français. Ces faits n'ont qu'un caractère exemplatif et il n'y a pas lieu de les citer dans le texte de la loi.

Le tribunal doit pouvoir disposer d'un très large pouvoir d'appréciation tant au sujet des pouvoirs de gestion à retirer, retrait qui peut être total ou partiel, que pour le choix de la personne qui exercera les pouvoirs de gestion retirés à l'époux (conjoint, conseil judiciaire, administrateur provisoire).

Toute décision dans ce domaine est susceptible d'être revue si les motifs qui l'ont justifiée ont cessé d'exister.

Les deuxième et troisième paragraphes de l'article organisent la publicité des décisions.

La décision judiciaire crée une incapacité totale ou partielle. Les actes accomplis par l'époux au mépris de la déci-

echtgenoot voor de rechtbank kan vorderen om in zijn plaats te worden gesteld voor de uitoefening van zijn bevoegdheden en regelt de openbaarmaking van de beslissing in het belang van derden.

Het kan in die vorm niet meer worden toegepast in het stelsel van het gelijktijdig bestuur, dat de Commissie heeft aangenomen.

Er worden twee amendementen ingediend : het eerste stelt voor artikel 1419 zonder meer te doen vervallen, omdat aan de andere echtgenoot voldoende rechten en waarborgen zijn verleend in de artikelen 213, 214, 216, 220, 221, 223, 224, 1416, 1417, 1420 en 1421 (vernummerd tot 214, 215, 216, 220, 221, 223, 224, 1418, 1420, 1421 en 1422). De mogelijkheid om aan een der echtgenoten alle bestuursbevoegdheden te onttrekken kan aanleiding geven tot ernstig misbruik.

Het andere amendement neemt in aanmerking dat elk der echtgenoten het gemeenschappelijk vermogen kan besturen en vervangt het begrip « indeplaatsstelling » door « intrekking van de bevoegdheid », zonder overigens nader aan te geven wie de bevoegdheden zal uitoefenen die aan de echtgenoot zijn onttrokken.

Artikel 1426 van de tekst van de Subcommissie, dat betrekking heeft op het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen, is slechts toepasselijk wanneer een der echtgenoten de belangen van het gezin in gevaar brengt, door de inkomsten uit de eigen goederen die wettelijk toekomen aan het gemeenschappelijk vermogen, aan dit vermogen te onthouden.

De twee hypothesen, behandeld in de artikelen 1419 en 1426, vertonen inmiddels zoveel gelijkenis dat zij in een enkel artikel kunnen worden ondergebracht.

De ongeschiktheid of het wanbestuur waardoor de belangen van het gezin in gevaar worden gebracht, zijn andere begrippen dan de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven (art. 220), en het grof plichtsverzuim van een der echtgenoten (art. 223).

De belangen van het gezin kunnen in gevaar worden gebracht door andere handelingen dan de verkwisting van de inkomsten of het teniet laten gaan van de goederen, welke begrippen overgenomen zijn uit artikel 1429 van het Franse Burgerlijk Wetboek. Die handelingen worden trouwens alleen als voorbeeld gegeven en behoeven niet in de tekst van de wet te worden genoemd.

De rechtbank moet zeer vrij kunnen oordelen zowel over de vraag of en in hoeverre de bestuursbevoegdheid aan de echtgenoot moet worden ontnomen, als over de keuze van de persoon die de ontnomen bestuursbevoegdheden zal uitoefenen (de andere echtgenoot, een gerechtelijk raadsman, een voorlopig bewindvoerder).

Iedere desbetreffende beslissing kan worden herroepen indien de redenen waarop zij gegrond was, komen te vervallen.

De tweede en de derde paragraaf van het artikel regelen de openbaarmaking van de beslissing.

De gerechtelijke beslissing schept een volledige of een gedeeltelijke onbekwaamheid. De handelingen die de echt-

sion de justice sont annulables à sa demande. Ils pourront également être annulés à la demande du conjoint par application de l'article 1422, le retrait des pouvoirs devant être assimilé à une interdiction de justice de poser certains actes.

Certains commissaires croient l'article inutile et renvoient aux dispositions du Code civil concernant l'interdiction. Il est répondu que l'interdiction et le retrait des pouvoirs répondent à des situations différentes, que les mesures que le tribunal peut ordonner présentent plus de souplesse et ne privent pas l'époux de l'exercice des droits ayant un caractère personnel (consentement à mariage, testament, droits politiques, etc.).

D'autres s'inquiètent du caractère insuffisant de la publicité; ne faut-il pas prévoir une inscription de la décision dans les registres des hypothèques; il apparaît que la mesure serait particulièrement coûteuse si l'époux est propriétaire de nombreux immeubles provenant d'acquisitions différentes. Ne faudrait-il pas à tout le moins appliquer à la matière l'article 1253 du Code judiciaire prescrivant la publication au *Moniteur belge* des jugements et arrêts prononçant l'interdiction ou nommant un conseil judiciaire ?

L'article est complété du § 4 renvoyant à cet article du Code judiciaire.

SECTION V.

De la dissolution du régime légal.

§ 1er. *Dispositions générales.*

Article 1427.

L'article énumère les causes de dissolution du régime. Aux causes actuelles : décès d'un des époux, divorce ou séparation de corps, séparation de biens judiciaire vient s'ajouter l'adoption d'un autre régime matrimonial.

Des modifications du régime légal n'emportant pas abandon total de celui-ci, ne provoquent évidemment pas la dissolution du régime.

Article 1428.

Cet article impose aux deux époux ou au survivant d'eux l'obligation de faire inventaire et estimation des biens meubles communs. Cet inventaire ne doit toutefois pas être fait lorsque pareil inventaire a déjà été établi avant divorce ou séparation de corps par consentement mutuel (art. 1287 et 1306 du Code judiciaire) ou adoption d'un autre régime matrimonial (art. 1394 du projet). Les inventaires exigés par ces articles portent tant sur les immeubles que les meubles, alors que dans le texte examiné, on se réfère aux articles

genoot verricht in strijd met de gerechtelijke beslissing, kunnen op zijn verzoek worden vernietigd. Zij kunnen ook worden nietigverklaard op verzoek van de andere echtgenoot, met toepassing van artikel 1422, aangezien de intrekking van bevoegdheden gelijk te stellen is met een rechterlijk verbod om bepaalde handelingen te verrichten.

Sommige commissieleden achten dit artikel overbodig en verwijzen naar de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de onbekwaamverklaring. Hierop wordt geantwoord dat de onbekwaamverklaring en de intrekking van bevoegdheden niet in dezelfde situaties worden toegepast, dat de maatregelen die de rechtbank kan bevelen veel soepeler zijn en niet verhinderen dat de echtgenoot bevoegdheden met een persoonlijk karakter uitoefent (toestemming tot een huwelijk, testament, politieke rechten, enz.).

Andere leden vrezen dat de beslissing onvoldoende openbaarheid zal krijgen. Behoort die beslissing niet te worden ingeschreven in het hypotheekregister ? Dat zou echter een zeer dure zaak worden voor de echtgenoot die eigenaar is van talrijke onroerende goederen die op verschillende tijdstippen zijn aangekocht. Zou hier toch op zijn minst artikel 1253 van het Gerechtelijk Wetboek niet van toepassing moeten zijn ? Dit artikel bepaalt dat de arresten en vonnissen van onbekwaamverklaring of van benoeming van een raadsman in het *Belgisch Staatsblad* worden opgenomen.

Het artikel wordt aangevuld met een § 4 waarin verwezen wordt naar dit artikel van het Gerechtelijk Wetboek.

AFDELING V.

Ontbinding van het wettelijk stelsel.

§ 1. *Algemene bepalingen.*

Artikel 1427.

Dit artikel bepaalt de oorzaken van ontbinding van het stelsel. Bij de thans geldende oorzaken : het overlijden van een der echtgenoten, de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed en de gerechtelijke scheiding van goederen, wordt een nieuwe oorzaak gevoegd, namelijk de overgang naar een ander huwelijksvermogensstelsel.

Een wijziging van het wettelijk stelsel, waardoor dat stelsel niet geheel wordt opgegeven, leidt natuurlijk niet tot ontbinding van het stelsel.

Artikel 1428.

Dit artikel bepaalt dat beide echtgenoten of de langstlevende gehouden zijn een beschrijving en een schatting van de gemeenschappelijke roerende goederen op te maken. Die beschrijving behoeft echter niet te worden gemaakt als dit reeds gebeurd is vóór de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming (art. 1287 en 1306 van het Gerechtelijk Wetboek) dan wel vóór de aanneming van een ander huwelijksvermogensstelsel (art. 1394 van het ontwerp). Die artikelen bepalen dat een beschrijving moet

1175 et suivants du Code judiciaire, lesquels n'imposent pas de façon expresse l'inventaire des immeubles. Dans le but de simplifier les formalités et d'en réduire les frais, l'intervention d'un notaire n'est pas requise si tous les intéressés (les époux ou leurs héritiers) sont majeurs et y consentent.

L'article est réécrit sous une forme positive de manière à indiquer quand l'inventaire est requis.

Plusieurs commissaires font valoir que, après décès d'un des époux délaissant des enfants mineurs, le survivant est souvent dispensé par le juge de paix ou le conseil de famille de faire intervenir un notaire pour l'établissement de l'inventaire, dès qu'il apparaît que la succession ne comporte d'autres biens mobiliers que des meubles meublants de faible valeur et un ou des livrets d'épargne. La Commission décide de permettre l'établissement de l'inventaire sous seing privé moyennant l'accord du conseil de famille.

Les sanctions du défaut d'inventaire après décès d'un des époux, en cas d'existence d'enfants mineurs (perte de la jouissance légale sur les biens dévolus à ces enfants, responsabilité solidaire du subrogé tuteur) que contient l'article 1442 du Code civil, ont été renvoyées aux articles 386 et 451 du Code civil, modifiés dans ce but par la Sous-Commission (voir art. IV, art. 5 et 6).

Article 1429.

On retrouve ici, adaptée au principe de l'égalité des époux, la règle de l'article 1452 du Code civil : le divorce, la séparation de corps ou de biens ne donnent pas ouverture aux droits de survie.

Répondant à l'observation d'un membre, il est confirmé que la séparation de biens judiciaire, même si elle ne met pas fin à la vie commune, entraîne la dissolution et la liquidation du régime légal (et même conventionnel) préexistant.

Le report des droits de survie au décès de l'un des époux pose le problème des garanties que chacun des époux, dans l'hypothèse où les droits de survie sont réciproques, peut obtenir pour se couvrir de droits exigibles à terme.

La suppression proposée des règles relatives à l'hypothèque de la femme mariée ne permettra plus à la femme de prendre inscription sur les immeubles du mari sans l'accord de ce dernier. Pareil droit à l'encontre de la femme n'a jamais été accordé à ce dernier.

On doit cependant constater que les droits de survie ne sont généralement stipulés que pour le cas où le régime

worden opgemaakt zowel van de onroerende als van de roerende goederen, terwijl de onderzochte tekst slechts verwijst naar de artikelen 1175 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, waarin niet uitdrukkelijk een boedelbeschrijving van de onroerende goederen wordt geëist. Ten einde de formaliteiten te vereenvoudigen en de kosten te drukken, wordt de medewerking van een notaris niet vereist wanneer alle belanghebbende partijen (de echtgenoten of hun erfgenamen) meerderjarig zijn en erin toestemmen.

Dit artikel wordt herschreven om positief te bepalen in welke gevallen een boedelbeschrijving vereist is.

Verscheidene leden merken op dat wanneer een der echtgenoten overlijdt en minderjarige kinderen achterlaat, de langstlevende door de vrederechter of door de familieraad vaak wordt ontslagen van de verplichting om zich tot een notaris te wenden voor het opmaken van een boedelbeschrijving, indien blijkt dat in de nalatenschap geen andere roerende goederen aanwezig zijn dan huisraad van geringe waarde en een of meer spaarboekjes. De Commissie besluit dat de boedelbeschrijving onderhands mag geschieden wanneer de familieraad daarmee instemt.

De gevolgen van het feit dat er geen boedelbeschrijving is opgemaakt na het overlijden van een der echtgenoten en ingeval er minderjarige kinderen zijn (verlies van het wettelijk genot van de goederen die aan die kinderen zijn te beurt gevallen, hoofdelijke aansprakelijkheid van de toeziende voogd), welke gevolgen geregeld zijn in artikel 1442 van het Burgerlijk Wetboek, worden behandeld in de artikelen 386 en 451 van het Burgerlijk Wetboek, die door de Subcommissie met dat doel zijn gewijzigd (zie art. IV, art. 5 en 6).

Artikel 1429.

Dit artikel bevat de regel die neergelegd is in artikel 1452 van het Burgerlijk Wetboek, met aanpassing aan het beginsel van de gelijkheid van de echtgenoten : de echtscheiding, de scheiding van tafel en bed of van goederen maken de overlevingsrechten niet opvorderbaar.

Naar aanleiding van een opmerking van een lid wordt bevestigd dat de gerechtelijke scheiding van goederen, zelfs als de echtgenoten verder blijven samenwonen, leidt tot de ontbinding en de vereffening van het voordien bestaande wettelijk (en zelfs bedongen) stelsel.

Het feit dat de overlevingsrechten eerst ingaan bij het overlijden van een der echtgenoten doet het vraagstuk rijzen van de garanties die elk der echtgenoten, ingeval de overlevingsrechten wederkerig zijn, kan verkrijgen om zich te kunnen dekken tegen rechten die opeisbaar zijn na verloop van een bepaalde tijd.

Als gevolg van de opheffing van de regels betreffende het hypotheekrecht van de gehuwde vrouw, zoals wordt voorgesteld, zal de vrouw geen inschrijving meer kunnen nemen op de onroerende goederen van de man zonder diens instemming. De man heeft nooit het recht gehad om dit te doen ten aanzien van de goederen van de vrouw.

Het is evenwel zo dat de overlevingsrechten doorgaans alleen worden bedongen voor het geval waarin het stelsel

se dissout par le décès d'un des époux. Dans le cas contraire, les époux auront dès lors le plus grand intérêt à transiger sur leurs droits de survie.

Réexaminant le problème en seconde lecture, la Commission arrive à la conclusion que, pour des raisons d'ordre pratique, il vaut mieux supprimer les droits de survie après divorce ou séparation de corps pour cause déterminée et ce d'autant plus que très rares sont les contrats de mariage prévoyant l'application de clauses de préciput ou de partage inégal de la communauté dans l'hypothèse de la dissolution du régime autrement que par le décès d'un époux.

Par contre, il y a lieu de maintenir au profit de l'époux qui a obtenu le divorce, le bénéfice des institutions contractuelles faites à son profit par son conjoint. Celles-ci se définissent comme une convention par laquelle une personne donne à une autre tout ou partie des biens qu'elle laissera au jour du décès (Code civil, art. 1082 et 1093).

Cette décision de la Commission rend nécessaire une modification de l'article 300 du Code civil (voir art. IV, art. 4).

Article 1430.

L'article énumère et fixe l'ordre des diverses opérations auxquelles donne lieu la dissolution du régime.

Il est précisé qu'il n'existe pas de droit à récompense entre les patrimoines propres des époux : il peut exister entre les époux des créances. Cette matière est réglée par l'article 1450.

Article 1431.

L'article rappelle que les héritiers ou successeurs des époux ont les mêmes droits et sont tenus des mêmes obligations que l'époux qu'ils représentent. Il s'agit d'une adaptation de l'article 1491 du Code civil qui évitera, à chacun des articles qui suivent, l'insertion après le mot « époux » « ou de ses héritiers ».

§ 2. Des comptes de récompense.

Article 1432.

La Sous-Commission a retenu comme principe qu'il y a récompense lorsque le patrimoine commun s'est enrichi ou appauvri au détriment ou au bénéfice du patrimoine propre de l'un ou l'autre époux.

L'article 1432 qui détermine quand il y a récompense au profit du patrimoine commun trouve son origine dans l'article 26 des amendements du Gouvernement, lui-même inspiré des articles 1409, 1°, et 1437 du Code civil.

Il est souhaitable de remplacer la notion « dettes ou charges personnelles » empruntée à l'article 1437 du Code civil par celle de « dette propre » plus conforme au vocabulaire utilisé dans le projet.

wordt ontbonden door het overlijden van een der echtgenoten. In het tegenovergestelde geval zullen de echtgenoten alle belang hebben bij een vergelijk omtrent hun overlevingsrechten.

Bij de tweede lezing komt de Commissie tot de slotsom dat het om praktische redenen beter is geen overlevingsrechten toe te kennen na echtscheiding of scheiding van tafel en bed op grond van bepaalde feiten, te meer daar er slechts weinig huwelijkscontracten zijn die voorzien in vooruitmaking of ongelijke verdeling van de gemeenschap in geval van ontbinding van het stelsel anders dan door het overlijden van een der echtgenoten.

Daarentegen dient de echtgenoot die de echtscheiding heeft verkregen, de voordelen te behouden van de contractuele erfstellingen die de andere echtgenoot te zijnen behoeve heeft gedaan. Een contractuele erfstelling is een overeenkomst waarbij een persoon het geheel of een gedeelte van de goederen die hij op de dag van zijn overlijden zal nalaten, aan een andere persoon schenkt (Burgerlijk Wetboek, art. 1082 en 1093).

Als gevolg van deze beslissing van de Commissie moet ook artikel 300 van het Burgerlijk Wetboek worden gewijzigd (zie art. IV, art. 4).

Artikel 1430.

Dit artikel geeft een opsomming en bepaalt de orde van de verschillende verrichtingen waartoe de ontbinding van het stelsel aanleiding geeft.

Op te merken valt dat er geen aanspraak op vergoeding bestaat tussen het eigen vermogen van de twee echtgenoten : er kunnen wederzijdse schuldvorderingen zijn. Dit wordt geregeld in artikel 1450.

Artikel 1431.

Dit artikel stelt dat de erfgenamen of erfopvolgers van de echtgenoten dezelfde rechten en dezelfde verplichtingen hebben als de echtgenoot die zij vertegenwoordigen. Het is een aanpassing van artikel 1491 van het Burgerlijk Wetboek, waardoor wordt vermeden dat in ieder volgend artikel na het woord « echtgenoot » telkens de woorden « of zijn erfgenamen » moeten worden ingevoegd.

§ 2. Vergoedingsrekeningen.

Artikel 1432.

De Subcommissie heeft als stelregel aangenomen dat vergoeding verschuldigd is wanneer het gemeenschappelijk vermogen verrijkt of verarmd is ten nadele of ten voordele van het eigen vermogen van een der echtgenoten.

Artikel 1432, dat bepaalt wanneer vergoeding verschuldigd is aan het gemeenschappelijk vermogen, vindt zijn oorsprong in artikel 26 van de Regeringsamendementen, hetwelk zelf teruggaat op de artikelen 1409, 1°, en 1437 van het Burgerlijk Wetboek.

Het is wenselijk om het begrip « persoonlijke schulden of lasten », dat ontleend is aan artikel 1437 van het Burgerlijk Wetboek, te vervangen door het begrip « eigen schuld » dat meer overeenstemt met de terminologie van het ontwerp.

Article 1433 (nouveau).

Ainsi qu'il a été exposé lors de l'examen de l'article 1422, la Commission a décidé d'assimiler à une récompense l'indemnisation du préjudice subi par le patrimoine commun à raison de certains actes « fautifs » accomplis par un seul des époux. On rappelle que l'annulation de ces actes peut être demandée par le conjoint, mais que le tribunal dispose d'un large pouvoir d'appréciation lui permettant de refuser l'annulation, notamment à raison de la bonne foi du tiers.

Au surplus, le préjudice peut n'avoir pas été entièrement réparé par l'annulation de l'acte.

La Commission abandonne ici la règle selon laquelle il n'y a obligation à récompense que si le patrimoine s'est enrichi. Le droit à récompense subsiste même si l'action en annulation n'a pas été introduite dans le délai de forclusion.

Article 1434 (art. 1433 des textes proposés par la Sous-Commission).

C'est le pendant de l'article 1432; il détermine quand il y a récompense à charge du patrimoine commun.

Il peut en être ainsi quand un bien propre a été aliéné et le produit de la vente absorbé par les besoins du ménage et de l'éducation des enfants, dépenses qui se paient normalement sur les revenus.

Article 1435 (nouveau).

Lors de l'examen des articles 1400, 1402 et 1403, la Commission a décidé qu'il y avait lieu d'abandonner, pour fixer le montant de la récompense, le principe selon lequel ce montant est fixé définitivement à la somme dont un des patrimoines s'est appauvri au profit de l'autre.

Dans la mesure où le patrimoine débiteur de la récompense a pu, par un investissement judicieux de la somme provenant du patrimoine créancier, bénéficier d'une plus-value, qu'elle soit la conséquence ou non de l'érosion monétaire, il est équitable que le patrimoine créancier bénéficie lui aussi de cette plus-value. En toute hypothèse, la récompense ne peut être inférieure à l'appauvrissement du patrimoine créancier.

L'article 1469 du Code civil français s'inspire des mêmes principes. Il appartiendra au créancier de la récompense d'établir la relation entre la somme entrée dans le patrimoine débiteur et l'emploi de cette somme à l'acquisition d'un bien déterminé.

Pareille preuve sera souvent malaisée; plus difficile encore sera la preuve de l'utilisation d'une somme déterminée à la conservation ou à l'amélioration d'un bien par des travaux qui auraient provoqué une plus-value qui subsiste à la dissolution du régime. Quelles que soient les difficultés d'application de l'article adopté par la Commission, on ne peut nier qu'il

Artikel 1433 (nieuw).

Zoals uiteengezet bij het onderzoek van artikel 1422, heeft uw Commissie besloten met vergoeding gelijk te stellen de schadeloosstelling van het gemeenschappelijk vermogen wegens bepaalde « foutieve » handelingen van een der echtgenoten. Er wordt op gewezen dat de vernietiging van die handelingen kan worden gevraagd door de andere echtgenoot, maar dat de rechtbank een ruime beoordelingsbevoegdheid heeft, zodat zij de vernietiging kan weigeren, met name wegens de goede trouw van derden.

Het is ook mogelijk dat de schade niet geheel wordt hersteld door de nietigverklaring van de handeling.

De Commissie ziet hier af van de regel dat vergoeding slechts verschuldigd is indien het vermogen verrijkt is. Het recht op vergoeding blijft bestaan, zelfs indien de vordering tot vernietiging niet binnen de termijn van verval is ingediend.

Artikel 1434 (art. 1433 in de tekst van de Subcommissie).

Het is de tegenhanger van artikel 1432; het bepaalt wanneer een vergoeding door het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd is.

Dit kan het geval zijn wanneer een eigen goed werd vreemd en de opbrengst van de verkoop werd opgebruikt ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen, welke kosten normaal uit de inkomsten worden betaald.

Artikel 1435 (nieuw).

Bij het onderzoek van de artikelen 1400, 1402 en 1403 heeft de Commissie besloten om, bij de bepaling van het bedrag van de vergoeding, af te zien van het beginsel volgens hetwelk dat bedrag definitief wordt vastgesteld op de som waarmee het ene vermogen verarmd is ten voordele van het andere.

Voor zover het vergoedingsplichtige vermogen door een oordeelkundige investering van het bedrag dat voortkomt uit het vergoedingsgerechtigde vermogen, een waardevermeerdering heeft ondergaan, al dan niet ten gevolge van de muntontwaarding, is het billijk dat die waardevermeerdering ook ten goede komt aan het vergoedingsgerechtigde vermogen. Hoe dan ook, de vergoeding mag niet minder bedragen dan de verarming van het vergoedingsgerechtigde vermogen.

Artikel 1469 van het Franse Burgerlijk Wetboek laat zich door dezelfde beginselen leiden. Het staat aan de schuldeiser van de vergoeding om het verband aan te tonen tussen het bedrag dat in het vergoedingsplichtige vermogen is gevallen en het gebruik van dat bedrag voor de verkrijging van een bepaald goed.

Een dergelijk bewijs zal vaak niet gemakkelijk te leveren zijn; nog moeilijker zal het zijn om aan te tonen dat een bepaald bedrag gebruikt is voor de bewaring of de verbetering van een goed door de uitvoering van werken die een waardevermeerdering tot gevolg hebben gehad welke bij de ontbinding van het stelsel nog bestaat. Hoe moeilijk het door

pourra, dans certains cas, apporter un remède à des situations inéquitables.

Article 1436 (art. 1434 des textes proposés par la Sous-Commission).

La première phrase de l'article est une application du principe général qu'entre époux, le caractère propre d'un bien s'établit par toute voie de droit. La preuve du droit à récompense comprend à la fois celle du droit à la récompense et celle du montant de celle-ci.

La seconde phrase reprend en le simplifiant le contenu de l'article 1473 du Code civil, fixant le moment où prennent cours les intérêts dus sur les récompenses.

Article 1437 (art. 1435 des textes proposés par la Sous-Commission).

Cet article prévoit la compensation entre les récompenses dues par un époux à la communauté et celles que la communauté lui doit. C'est une extension à cette matière de la règle des articles 1289 et 1290 du Code civil.

Article 1438 (art. 1436 des textes proposés par la Sous-Commission).

De même s'éteignent à concurrence de la plus faible les deux créances ou les deux dettes de récompense que les deux époux ont vis-à-vis du patrimoine commun.

Article 1437 des textes proposés par la Sous-Commission.

Poursuivant dans la voie qu'elle avait prise afin qu'il n'y ait plus, au moment du règlement des récompenses, qu'un seul des époux créancier ou débiteur de récompense, la Sous-Commission avait rédigé un texte selon lequel « si l'un des époux est créancier et l'autre débiteur de récompenses, le montant de la créance et de la dette se cumulent. L'époux à qui une créance est due devient créancier du patrimoine commun pour les montants ainsi cumulés et la dette de l'autre époux est éteinte ». Cette façon de procéder devait faciliter le règlement des récompenses en faveur du patrimoine commun, en évitant au débiteur l'obligation d'un paiement en espèces.

Un commissaire fait observer que l'expression : « la dette de l'autre époux est éteinte » ne correspond pas à la réalité puisque selon l'article 1442 des textes de la Sous-Commission, l'époux débiteur de la récompense reste tenu si le solde du patrimoine commun, après paiement des dettes dues à des tiers, n'est pas suffisant pour couvrir son conjoint de tout ce qui lui est dû. Un autre commissaire déclare que, au vu de la pratique notariale, la méthode proposée va de soi; le texte est donc inutile. Se ralliant à ce point de vue, la Commission rejette le texte proposé.

uw Commissie aangenomen artikel ook toe te passen zal zijn, men kan niet loochenen dat het in bepaalde gevallen onbillijke toestanden zal kunnen verhelpen.

Artikel 1436 (art. 1434 in de tekst van de Subcommissie).

De eerste volzin van dit artikel is een toepassing van het algemene beginsel dat, tussen echtgenoten, het eigen karakter van een goed door elk middel mag worden bewezen. Het bewijs van het recht op vergoeding omvat zowel het bewijs van dat recht als het bewijs van het bedrag der vergoeding.

De tweede volzin neemt de inhoud over van artikel 1473 van het Burgerlijk Wetboek; hij vereenvoudigt dat artikel en stelt het tijdstip vast waarop de interesten, verschuldigd op de vergoedingen, ingaan.

Artikel 1437 (art. 1435 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel voorziet in schuldvergelijking tussen de vergoedingen die een echtgenoot aan de gemeenschap verschuldigd is en die welke de gemeenschap hem verschuldigd is. De regel van de artikelen 1289 en 1290 van het Burgerlijk Wetboek wordt aldus uitgebreid tot deze materie.

Artikel 1438 (art. 1436 in de tekst van de Subcommissie).

De vergoedingen die beide echtgenoten te vorderen hebben van of verschuldigd zijn aan het gemeenschappelijk vermogen doen elkaar eveneens teniet ten belope van het kleinste bedrag.

Artikel 1437 in de tekst van de Subcommissie.

Aangezien de Subcommissie besloten had dat bij de verrekening van de vergoedingen slechts één echtgenoot vergoedingsgerechtigd mocht zijn en één echtgenoot vergoedingsplichtig, had zij een tekst opgesteld, luidende : « Indien de ene echtgenoot een vergoeding te vorderen heeft en de andere echtgenoot een vergoeding verschuldigd is, wordt het bedrag van de vordering en dat van de schuld samengevoegd. De echtgenoot aan wie een vergoeding verschuldigd is, kan de aldus samengevoegde bedragen verhalen op het gemeenschappelijk vermogen en de schuld van de andere echtgenoot gaat teniet. » Deze werkwijze was bedoeld om de betaling van vergoedingen aan het gemeenschappelijk vermogen te vergemakkelijken door te vermijden dat de schuldenaar een bedrag in geld zou moeten betalen.

Een commissielid merkt op dat de bepaling « ... de schuld van de andere echtgenoot gaat teniet » niet aan de werkelijkheid beantwoordt, aangezien de vergoedingsplichtige echtgenoot — volgens artikel 1442 van de tekst van de Subcommissie — draagplichtig blijft indien het saldo van het gemeenschappelijk vermogen, na betaling van de schulden aan derden, onvoldoende is om aan de andere echtgenoot te betalen wat hem verschuldigd is. Een ander commissielid zegt dat de voorgestelde werkwijze, gelet op de notariële praktijk, voor de hand ligt. De tekst is dus overbodig. De Commissie sluit zich hierbij aan en verwerpt de voorgestelde tekst.

§ 3. Du règlement du passif.

Articles 1439 et 1440 (art. 1438 des textes proposés par la Sous-Commission).

En principe, les dettes communes sont payées au cours de la liquidation, avant le partage. Il peut arriver que le patrimoine commun soit insuffisant pour régler la totalité des dettes communes. Il peut aussi exister des dettes non exigibles au moment du partage ou d'autres dont on aurait oublié de tenir compte. Le projet supprimant la faculté de renoncer à la communauté, la règle selon laquelle les dettes communes engagent les trois patrimoines a comme conséquence qu'après le partage, chacun des époux reste, vis-à-vis des tiers, tenu sur l'ensemble de ses biens en totalité des dettes qui peuvent subsister. Après partage, il ne reste plus ni patrimoine propre, ni patrimoine commun; la part qu'un époux a recueillie dans le partage du patrimoine commun se confond avec son patrimoine propre.

Le caractère général de la disposition autorise les créanciers des dettes communes, reprises au second alinéa de l'article 1414, à poursuivre après le partage, le paiement de leurs créances sur le patrimoine propre de l'époux non contractant, alors qu'ils n'y sont pas autorisés durant le mariage. Pareille solution est inéquitable; en cas de faillite d'un des époux, le curateur serait tenté de ne pas clôturer celle-ci, afin de pouvoir se retourner sur les propres du conjoint à la dissolution du régime. Le conjoint d'un failli se trouverait empiété de poursuivre la séparation de biens, qui ne profiterait qu'aux créanciers de l'autre époux. La situation du conjoint à l'égard des créanciers ne doit pas se trouver aggravée à la dissolution du régime.

Deux cas doivent être examinés :

a) le paiement des dettes pendant les opérations de liquidation. On peut décider que les dettes communes dont, selon l'article 1413, le paiement peut être poursuivi sur les trois patrimoines, doivent être réglées avant celles dont le paiement ne peut être poursuivi que sur le patrimoine commun et le patrimoine propre d'un des époux;

b) le paiement des dettes après clôture de la liquidation. Le paiement des dettes qui n'auraient pas été payées avant la clôture de la liquidation ne pourra être poursuivi sur l'ensemble des biens de l'autre époux qu'à concurrence de ce qu'il a reçu lors du partage.

Ces règles font l'objet de deux articles qui prendront les n°s 1439 et 1440.

« Article 1439.

Sans préjudice des droits des créanciers hypothécaires et privilégiés, les dettes communes dont aux termes de l'article 1413, le paiement peut être poursuivi sur les trois patri-

§ 3. Verrekening van de lasten.

Artikelen 1439 en 1440 (art. 1438 in de tekst van de Sub-commissie).

In beginsel worden de gemeenschappelijke schulden betaald tijdens de vereffening, vóór de verdeling. Het kan voorkomen dat het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend is om alle gemeenschappelijke schulden te voldoen. Er kunnen ook schulden zijn die niet opeisbaar zijn bij de verdeling of die over het hoofd werden gezien. Daar het ontwerp de mogelijkheid afschaft om afstand te doen van de gemeenschap, heeft de regel volgens welke de drie vermogens aansprakelijk zijn voor de gemeenschappelijke schulden, tot gevolg dat ieder der echtgenoten, na de verdeling, met zijn gezamenlijke goederen jegens derden gehouden blijft tot betaling van alle resterende schulden. Na de verdeling is er geen eigen vermogen en ook geen gemeenschappelijk vermogen meer. Het gedeelte dat een echtgenoot verkregen heeft bij de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen gaat op in zijn eigen vermogen.

Wegens de algemene strekking van de bepaling kunnen de schuldeisers van de gemeenschappelijke schulden bedoeld in artikel 1414, tweede lid, zich na de verdeling verhalen op het eigen vermogen van de niet-contracterende echtgenoot, terwijl zij dit niet mogen doen tijdens het huwelijk. Zo iets zou niet rechtvaardig zijn; wanneer een der echtgenoten failliet gaat, zou de curator in de verleiding kunnen komen het faillissement niet af te wikkelen om verhaal te kunnen zoeken op de eigen goederen van de andere echtgenoot bij de ontbinding van het stelsel. Dit zou de echtgenoot van een gefailleerde kunnen verhinderen de scheiding van goederen te vorderen, aangezien deze slechts tot voordeel zou strekken van de schuldeisers van de andere echtgenoot. De echtgenoot mag door de ontbinding van het stelsel niet in een nadeliger positie worden gebracht ten opzichte van de schuldeisers.

Er doen zich twee gevallen voor :

a) betaling van de schulden tijdens de vereffening. Men kan bepalen dat de gemeenschappelijke schulden die volgens artikel 1413 verhaalbaar zijn op de drie vermogens, moeten worden voldaan vóór de schulden die alleen verhaalbaar zijn op het gemeenschappelijk vermogen en het eigen vermogen van een der echtgenoten;

b) betaling van de schulden na het afsluiten van de vereffening. De schulden die niet zouden zijn voldaan vóór het afsluiten van de vereffening, kunnen op de gezamenlijke goederen van de andere echtgenoot slechts worden verhaald ten belope van hetgeen deze bij de verdeling ontvangen heeft.

Deze regels zijn neergelegd in de artikelen 1439 en 1440.

« Artikel 1439.

Onverminderd de rechten van de hypothecaire en bevoorrechte schuldeisers, moeten de gemeenschappelijke schulden die overeenkomstig artikel 1413 verhaalbaar zijn op de drie

moins sont payées avant celles dont le paiement ne peut être poursuivi que sur le patrimoine commun et celui d'un des époux.

» Article 1440.

Chacun des époux répond sur l'ensemble de ses biens des dettes communes qui subsistent après le partage.

Toutefois, chaque époux ne répond des dettes communes pour le paiement desquelles son patrimoine propre ne pouvait être poursuivi durant le mariage qu'à concurrence de ce qu'il a reçu lors du partage. »

Article 1441 (art. 1439 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'époux qui a payé après le partage une dette commune, peut réclamer à son conjoint le remboursement de la moitié de ce qu'il a payé. Si la dette avait été payée avant le partage, ce paiement aurait réduit d'autant le solde à partager par moitié entre les époux. Rien n'interdit toutefois aux époux de convenir dans l'acte de partage que l'un d'eux supportera tout ou partie du passif restant à régler; pareil accord entre époux n'est évidemment pas opposable aux créanciers.

§ 4. Du règlement des récompenses.

Article 1442 (art. 1440 des textes proposés par la Sous-Commission).

On rappelle qu'en application des articles 1437 et 1438, commentés ci-avant, et de la pratique notariale invoquée à l'occasion de la suppression de l'article 1437 de la Sous-Commission, il n'y a, au moment du règlement des récompenses, qu'un seul époux qui en soit créancier ou débiteur.

La créance de l'époux ne peut s'exercer à l'encontre du patrimoine commun que dans la mesure où, après règlement du passif, il subsiste un actif.

A raison de la solidarité des époux pour le paiement des dettes communes, dont le paiement peut être poursuivi sur les trois patrimoines, il ne peut y avoir concours entre les créanciers et l'époux ayant droit à une récompense.

La Sous-Commission a donné la préférence au règlement en nature par prélèvement sur l'actif du patrimoine commun, sans imposer, comme le faisait l'article 52 des amendements du Gouvernement, que ces prélèvements se fassent selon l'ordre suivant : argent comptant, meubles, immeubles.

L'époux créancier de la récompense peut toutefois exiger le paiement en espèces, ce qui entraînera souvent l'obligation d'aliéner des biens meubles ou immeubles.

vermogens, worden voldaan vóór de schulden die alleen verhaalbaar zijn op het gemeenschappelijk vermogen en op het vermogen van een der echtgenoten.

» Artikel 1440.

Elk der echtgenoten staat met al zijn goederen in voor de gemeenschappelijke schulden die overblijven na de verdeling.

Evenwel zal iedere echtgenoot voor de gemeenschappelijke schulden die tijdens het huwelijk niet verhaalbaar waren op zijn eigen vermogen, slechts instaan ten belope van hetgeen hij bij de verdeling ontvangen heeft. »

Artikel 1441 (art. 1439 in de tekst van de Subcommissie).

De echtgenoot die na de verdeling een gemeenschappelijke schuld heeft betaald, kan de helft van hetgeen hij betaald heeft op de andere echtgenoot verhalen. Was die schuld vóór de verdeling betaald, dan zou het saldo waarvoor iedere echtgenoot voor de helft moet instaan, met dat bedrag verminderd zijn. De echtgenoten mogen evenwel in de akte van verdeling overeenkomen dat een hunner het geheel of een deel van de resterende lasten zal dragen. Een dergelijke afspraak tussen echtgenoten kan natuurlijk niet aan de schuldeisers worden tegengeworpen.

§ 4. Verrekening van de vergoedingen.

Artikel 1442 (art. 1440 in de tekst van de Subcommissie).

Er wordt aan herinnerd dat met toepassing van de artikelen 1437 en 1438, die hierboven zijn toegelicht, en gelet op de notariële praktijk waarop men zich reeds heeft beroepen om artikel 1437 van de Subcommissie te doen vervallen, slechts één der echtgenoten, bij de verrekening van de vergoedingen, vergoedingsplichtig of vergoedingsgerechtigd is.

Een echtgenoot kan slechts een vergoeding te vorderen hebben op het gemeenschappelijk vermogen voor zover er na verrekening van de lasten nog baten overblijven.

Aangezien de echtgenoten hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de gemeenschappelijke schulden die verhaalbaar zijn op de drie vermogens, kunnen de schuldeisers en de vergoedingsgerechtigde echtgenoot niet samen opkomen.

De Subcommissie heeft de voorkeur gegeven aan de afrekening in natura door vooruitneming op de netto-baten van het gemeenschappelijk vermogen, zonder te eisen, zoals artikel 52 van de Regeringsamendementen deed, dat de vooruitnemingen moeten geschieden in de volgorde : gereed geld, roerende goederen, onroerende goederen.

De vergoedingsgerechtigde echtgenoot kan echter betaling in geld eisen, met het gevolg dat er dikwijls roerende of onroerende goederen vervreemd zullen moeten worden.

Le tribunal de première instance pourra être amené à trancher les conflits entre époux soit quant au choix des biens à prélever, soit quant à la valeur à leur attribuer.

Le prélèvement effectué par un des époux ne peut porter atteinte aux droits d'attribution que les articles 1446 et 1447 reconnaissent à l'autre époux.

Article 1443 (art. 1441 des textes proposés par la Sous-Commission).

Lorsqu'un des époux est débiteur de récompenses, un même droit de prélèvement en nature est reconnu à l'autre époux, à concurrence du montant de la dette.

Article 1444 (art. 1442 des textes proposés par la Sous-Commission).

Le solde négatif du patrimoine commun, soit à raison des sommes dues à des tiers, soit à raison des récompenses dues à l'un des époux, se partage par moitié. La partie de la récompense qui n'a pu, à défaut d'actif suffisant, être prélevée sur le patrimoine commun ou payée par ce patrimoine, reste due pour moitié par l'autre époux. Aucun délai spécial de prescription n'est prévu pour l'extinction de cette dette.

§ 5. Du partage.

Article 1445 (art. 1443 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'actif net se partage par moitié.

Article 1446 (art. 1444 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article organise, lors de la confection des lots, un droit de préférence au profit du conjoint survivant sur certains biens meubles et immeubles faisant partie du patrimoine commun. Ce droit peut s'exercer soit sur l'immeuble servant de résidence conjugale et les meubles meublants qui le garnissent, soit sur l'immeuble servant à l'exercice de la profession du conjoint survivant, avec les meubles à usage professionnel qui le garnissent.

L'article trouve son origine dans l'article 55, 1° et 3°, des amendements du Gouvernement lequel prévoyait la possibilité de cumuler les deux attributions.

La Sous-Commission a craint que ces attributions en nature n'en arrivent à vider le patrimoine de tous ses biens immeubles et biens meubles corporels, en ne laissant aux héritiers du prédécédé qu'une soultte en espèces. Aussi a-t-elle décidé de ne permettre l'attribution en nature que d'un seul des immeubles visés avec son mobilier; elle a retenu l'idée d'une attribution en usufruit et ne permet que celle-ci lorsque

De rechtbank van eerste aanleg zal eventueel uitspraak moeten doen over geschillen tussen echtgenoten, hetzij wat betreft de goederen die mogen worden vooruitgenomen, hetzij wat betreft de waarde die eraan moet worden toegekend.

De vooruitneming door een van de echtgenoten mag geen afbreuk doen aan de rechten van toewijzing die de andere echtgenoot bezit op grond van de artikelen 1446 en 1447.

Artikel 1443 (art. 1441 in de tekst van de Subcommissie).

Wanneer een van de echtgenoten vergoeding verschuldigd is, bezit de andere echtgenoot een zelfde recht van vooruitneming in natura ten belope van het bedrag van de schuld.

Artikel 1444 (art. 1442 in de tekst van de Subcommissie).

Het nadelig saldo dat het gemeenschappelijk vermogen vertoont als gevolg hetzij van de bedragen die aan derden verschuldigd zijn hetzij van de vergoeding die aan een echtgenoot verschuldigd is, wordt bij helften verdeeld. Het gedeelte van de vergoeding dat bij gemis van voldoende baten niet uit het gemeenschappelijk vermogen kan worden opgenomen of betaald, blijft ten belope van de helft verschuldigd door de andere echtgenoot. Er is geen bijzondere verjaringstermijn bepaald voor het tenietgaan van die schuld.

§ 5. Verdeling.

Artikel 1445 (art. 1443 in de tekst van de Subcommissie).

De netto-baten worden bij helften verdeeld.

Artikel 1446 (art. 1444 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel voorziet bij het opmaken van de kavels in een recht van voorrang ten behoeve van de langstlevende echtgenoot op bepaalde roerende en onroerende goederen uit het gemeenschappelijk vermogen. Dat recht kan worden uitgeoefend hetzij op het pand dat tot echtelijke verblijfplaats diende en op het aldaar aanwezige huisraad, hetzij op het pand dat dient voor de uitoefening van het beroep van de langstlevende echtgenoot samen met de roerende zaken die aldaar aanwezig zijn voor beroepsdoeleinden.

Het gaat terug op artikel 55, 1° en 3°, van de Regeringsamendementen, dat de mogelijkheid openstelde om de twee toewijzingen te cumuleren.

De Subcommissie vreesde dat die toewijzingen in natura tot gevolg zullen hebben dat in het vermogen geen enkel onroerend of lichamelijk roerend goed meer overblijft zodat de erfgenamen van de vooroverleden echtgenoot slechts een opleg in geld kunnen krijgen. Zij besloot derhalve de toewijzing in natura te beperken tot een van de twee bedoelde panden met de daarin aanwezige roerende zaken; zij voorzag

la valeur de l'immeuble et des meubles à attribuer dépasse les trois quarts de la valeur nette du patrimoine commun.

L'article est à rapprocher des articles 2 et 4 de la loi du 16 mai 1900 sur les petits héritages (sous art. 767 du Code civil) où dans certains cas une attribution en usufruit est prévue.

On fait valoir que l'article proposé ne présente plus guère d'utilité dans la perspective de l'adoption du projet de loi relatif aux droits du conjoint survivant. Il est répondu que ce dernier projet règle les droits du conjoint survivant dans la succession du prémourant, droits qui, par des dispositions testamentaires, peuvent être réduits à l'usufruit de la part de la maison servant au logement de la famille et des meubles qui la garnissent, qui se trouvent dans la succession. La disposition proposée permet au survivant, dans le partage du patrimoine commun et en dehors du partage de la succession, de devenir plein propriétaire de la maison et des meubles.

La Commission considère comme peu souhaitable une attribution en usufruit, source de complication; elle décide que l'attribution ne pourra avoir lieu qu'en propriété et ce quelle que soit l'importance de la soulte à payer par le survivant.

La Commission ne voit aucune raison d'interdire à l'époux survivant de reprendre dans les limites de ses possibilités financières en même temps un des immeubles servant au logement de la famille, et celui servant à son activité professionnelle. Peu importe que l'immeuble servant au logement de la famille le soit ou non à titre principal: une seconde résidence pourra donc faire l'objet d'une attribution préférentielle.

L'époux survivant peut avoir intérêt à faire attribuer dans le partage aux héritiers du prémourant l'immeuble servant de résidence commune et le mobilier, sauf à revendiquer, dans la liquidation de la succession, l'usufruit des mêmes biens.

Article 1447 (art. 1445 des textes proposés par la Sous-Commission).

La Sous-Commission a étendu aux époux divorcés, séparés de corps ou de biens, la possibilité de bénéficier de ces attributions préférentielles.

A défaut d'accord entre eux, le tribunal décide en tenant compte des intérêts en cause et notamment de la possibilité pour l'époux qui ne bénéficie pas de l'attribution préférentielle, d'être couvert de tous ses droits à récompense et de créance, en ce compris la soulte éventuellement due.

La disposition ne s'applique pas aux époux divorcés ou séparés de corps par consentement mutuel: dans ce cas, le règlement des droits, en ce compris l'attribution des biens à l'un ou l'autre des époux, fait partie de la convention que

in een toewijzing van het vruchtgebruik, maar niets anders, wanneer de waarde van het toe te wijzen pand met de roerende zaken meer dan drievierde van de netto-waarde van het gemeenschappelijk vermogen bedraagt.

Het artikel moet worden gelezen naast de artikelen 2 en 4 van de wet van 16 mei 1900 op de kleine nalatenschappen (art. 767 van het Burgerlijk Wetboek) die voor sommige gevallen in een toewijzing van het vruchtgebruik voorziet.

Er wordt opgemerkt dat het voorgestelde artikel niet veel nut meer heeft indien het ontwerp van wet betreffende de rechten van de langstlevende echtgenoot wordt aangenomen. Hierop wordt geantwoord dat dit laatste ontwerp de rechten van de langstlevende echtgenoot regelt in de nalatenschap van de eerststervende echtgenoot, welke rechten bij testament kunnen worden beperkt tot het vruchtgebruik van het deel van het huis dat tot gezinswoning dient en van het aldaar aanwezige huisraad, die in de nalatenschap vallen. Volgens de voorgestelde bepaling kan de langstlevende echtgenoot, bij de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen en buiten de verdeling van de nalatenschap om, volle eigenaar worden van het huis en de meubelen.

De Commissie acht een toewijzing in vruchtgebruik niet zeer wenselijk, omdat dit een bron van moeilijkheden is; zij beslist dat de toewijzing slechts zal kunnen plaatshebben in eigendom ongeacht de hoegrootheid van de opleg die de langstlevende echtgenoot te betalen heeft.

De Commissie ziet geen enkele reden om aan de langstlevende echtgenoot te verbieden, een van de onroerende goederen die tot gezinswoning dienen samen met het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van zijn beroep, terug te nemen, voor zover hij de nodige middelen daartoe heeft. Het is van weinig belang of hij zijn keus al dan niet laat vallen op de voornaamste gezinswoning: hij kan zich dus ook een tweede woning bij voorrang doen toewijzen.

De langstlevende echtgenoot kan er belang bij hebben bij de verdeling aan de erfgenen van de vooroverleden echtgenoot het pand dat tot gezinswoning dient en het huisraad te doen toewijzen, mits hij bij de vereffening van de nalatenschap het vruchtgebruik van die goederen opeist.

Artikel 1447 (art. 1445 in de tekst van de Subcommissie).

De Subcommissie heeft de mogelijkheid van zulk een toewijzing bij voorrang eveneens opengesteld voor de echtgenoten die uit de echt dan wel van tafel en bed of van goederen zijn gescheiden.

Komen zij niet tot overeenstemming, dan beslist de rechtbank met inachtneming van de betrokken belangen en met name van de mogelijkheid voor de echtgenoot die geen toewijzing bij voorrang geniet, om al zijn vergoedings- en vorderingsrechten te verkrijgen, met inbegrip van de opleg die eventueel verschuldigd is.

Deze bepaling is niet toepasselijk op echtgenoten die uit de echt dan wel van tafel en bed zijn gescheiden door onderlinge toestemming: in dat geval moeten de rechten evenals de toewijzing van goederen aan de ene of aan de andere echt-

les époux doivent librement conclure avant le début de la procédure (art. 1287 et 1306 du Code judiciaire).

La proposition d'un commissaire tendant à ne pas prévoir d'attribution préférentielle en cas de séparation de biens judiciaire, celle-ci n'entraînant pas cessation de la vie commune, est retirée. L'époux qui a obtenu la séparation de biens peut avoir intérêt dans la liquidation qui suivra à faire entrer dans son patrimoine l'immeuble servant au logement de la famille, fût-ce pour le faire échapper aux créanciers de son conjoint, postérieurs à la séparation de biens.

Les mots « sous réserve » qui au second alinéa précèdent les mots « des droits de récompense ou de créance au profit de l'autre époux », ont été supprimés. L'attribution préférentielle ne change rien à ces droits; la réserve est donc inutile; par contre l'importance des créances de l'autre époux est un élément dont le tribunal peut tenir compte pour apprécier si l'attribution demandée est ou non raisonnable.

L'article est complété par un troisième alinéa précisant que : « Le tribunal fixe la date d'exigibilité de la soulte éventuelle. »

Article 1448 (art. 1446 des textes proposés par la Sous-Commission).

Cet article reproduit la règle de l'article 1477 du Code civil. Le divertissement ou le recel d'un bien du patrimoine commun prive l'époux coupable de sa part dans ce bien.

Article 1449 (art. 1447 des textes proposés par la Sous-Commission).

Les frais de liquidation et de partage sont, sauf convention contraire entre eux, supportés pour une moitié par chacun des deux époux. C'est la transposition, en une formule plus générale, de la règle de la seconde phrase de l'article 1482 du Code civil.

§ 6. Des créances entre époux.

Article 1450 (art. 1448 des textes proposés par la Sous-Commission).

Un époux peut être créancier de l'autre, notamment parce qu'il a payé, au moyen de biens propres, une dette propre à son conjoint.

Le texte proposé confirme la théorie la plus généralement admise par la doctrine, selon laquelle ces créances peuvent s'exercer durant le régime, mais uniquement sur les biens propres du débiteur.

genoot worden geregeld in de overeenkomst die de echtgenoten vrijelijk moeten afsluiten vóór de aanvang van de procedure (art. 1287 en 1306 van het Gerechtelijk Wetboek).

Een commissielid had voorgesteld niet te voorzien in toewijzing bij voorrang in geval van gerechtelijke scheiding van goederen, die immers niet betekent dat de echtgenoten ophouden samen te leven, maar hij neemt dat voorstel terug. De echtgenoot die de scheiding van goederen heeft verkregen, kan er bij de daaropvolgende vereffening belang bij hebben om het goed dat het gezin tot woning dient, in zijn eigen vermogen te doen vallen, zij het om het te onttrekken aan de schuldeisers van de andere echtgenoot, die na de scheiding van goederen zouden komen opdagen.

De woorden « onder voorbehoud » die in het tweede lid voorafgaan aan de woorden « van de vergoedings- of vorderingsrechten van de andere echtgenoot » worden geschrapt. De toewijzing bij voorrang verandert niets aan die rechten en het voorbehoud is dus overbodig. Daarentegen is de omvang van de vorderingen van de andere echtgenoot wel een factor waarmee de rechter rekening kan houden om te bepalen of de gevraagde toewijzing al dan niet redelijk is.

Het artikel wordt aangevuld met een derde lid, luidende : « De rechtbank bepaalt de dag waarop de eventuele opleg opeisbaar wordt. »

Artikel 1448 (art. 1446 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel neemt de regel over van artikel 1477 van het Burgerlijk Wetboek. De wegmaking of de verberging van enig goed uit het gemeenschappelijk vermogen heeft tot gevolg dat de schuldige echtgenoot zijn aandeel in dat goed verliest.

Artikel 1449 (art. 1447 in de tekst van de Subcommissie).

De kosten van vereffening en van verdeling worden, tenzij anders is bepaald, door elk van de echtgenoten voor de helft gedragen. Dit is een algemene formulering van de regel vervat in de tweede volzin van artikel 1482 van het Burgerlijk Wetboek.

§ 6. Schulden tussen echtgenoten.

Artikel 1450 (art. 1448 in de tekst van de Subcommissie).

Het is mogelijk dat de ene echtgenoot een schuld van de andere te vorderen heeft, met name omdat hij een eigen schuld van de andere echtgenoot met eigen goederen heeft betaald.

De voorgestelde tekst bevestigt de theorie die in de rechtsleer het meest gangbaar is, namelijk dat schuldvorderingen verhaald kunnen worden tijdens het stelsel maar uitsluitend op de eigen goederen van de schuldenaar.

Des textes ayant le même objet, mais formulés de manière différente, sont repris dans le projet du Gouvernement (art. 193) et aux amendements du Gouvernement (art. 62).

Sauf convention contraire qu'aucune disposition n'interdit, elles ne portent pas intérêt durant le régime; l'intérêt au taux légal court de plein droit dès la dissolution du régime.

CHAPITRE III.

Des conventions qui peuvent modifier le régime légal.

Ce chapitre reprend dans une rédaction différente certaines des règles que contient la deuxième partie du chapitre II du Titre « Du contrat de mariage » : « De la communauté conventionnelle et des conventions qui peuvent modifier ou même exclure la communauté légale » et plus spécialement les sections 2, 6, 7 et 8 de cette partie. La Sous-Commission a également tenu compte des articles 202 à 218 du projet du Gouvernement.

Article 1451 (art. 1449 des textes proposés par la Sous-Commission).

Cet article pose la règle selon laquelle les époux peuvent modifier comme ils l'entendent le régime légal, tout en ne pouvant déroger aux règles impératives des articles 1388 et 1389. Un renvoi explicite à l'article 1387 (ordre public et bonnes mœurs) a semblé inutile.

L'énumération des modifications proposées par la Sous-Commission n'a qu'un caractère exemplatif. S'inspirant des régimes du projet du Gouvernement qui n'ont pas été retenus et du droit civil d'autres pays, l'imagination des parties et des notaires pourra aider à la mise au point d'autres modifications du régime légal. De même, des clauses de préciput et de partage inégal du patrimoine commun pourraient être prévues. La Sous-Commission a cependant été d'avis que perdrait le caractère d'un régime de communauté, celui qui prévoirait qu'une partie des revenus tant professionnels que de ceux des capitaux des époux ne feraient pas, de plein droit et dès leur encaissement, partie du patrimoine commun.

Un commissaire fait observer que rien dans le texte de cet article n'interdit de modifier les règles de gestion du patrimoine commun; pourrait-on par contrat de mariage attribuer cette gestion au mari seul ou renoncer aux garanties et recours que la loi accorde aux époux ?

La Commission, ayant constaté que cette interdiction est reprise à l'alinéa premier de l'article 1464 des textes de la Sous-Commission, décide de reprendre cet alinéa en tête de l'article 1451; le second alinéa du même article 1464, « ils restent soumis aux règles du régime légal auxquelles leur contrat de mariage ne déroge pas » constituera le dernier alinéa de l'article 1451.

Bepalingen van dezelfde strekking, hoewel anders geformuleerd, zijn opgenomen in het Regeringsontwerp (art. 193) en in de Regeringsamendementen (art. 62).

Tenzij anders is bepaald, wat nergens verboden wordt, brengen die schulden gedurende het stelsel geen interest op; de interest tegen de wettelijke rentevoet gaat van rechtswege in vanaf de ontbinding van het stelsel.

HOOFDSTUK III.

Overeenkomsten die het wettelijk stelsel kunnen wijzigen.

Dit hoofdstuk neemt, in gewijzigde vorm, enkele regels over uit hoofdstuk II, tweede deel, van de Titel « Huwelijkscontract » : « Bedongen gemeenschap en overeenkomsten waarbij de wettelijke gemeenschap kan worden gewijzigd of zelfs uitgesloten », met name uit de afdelingen 2, 6, 7 en 8 van dat deel. De Subcommissie heeft eveneens rekening gehouden met de artikelen 202 tot 218 van het Regeringsontwerp.

Artikel 1451 (art. 1449 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel stelt als regel dat de echtgenoten het wettelijk stelsel naar goeddunken mogen wijzigen, maar niet mogen afwijken van de dwingende bepalingen van de artikelen 1388 en 1389. De Commissie heeft het overbodig geacht uitdrukkelijk te verwijzen naar artikel 1387 (openbare orde en goede zeden).

De opsomming van de wijzigingen door de Subcommissie voorgesteld, is slechts als voorbeeld bedoeld. De stelsels die in het Regeringsontwerp voorkwamen maar niet zijn aangenomen, evenals het burgerlijk recht van andere landen, kunnen de verbeelding van partijen en notarissen aan het werk zetten om nog andere wijzigingen van het wettelijk stelsel te bedenken. Zo ook kan de vooruitmaking en de ongelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen worden bedongen. De Subcommissie was inmiddels toch van oordeel dat een stelsel volgens hetwelk een deel van de inkomsten uit het beroep zowel als uit de kapitalen van de echtgenoten niet van rechtswege en onmiddellijk na de inning tot het gemeenschappelijk vermogen zou behoren, geen stelsel van gemeenschap van goederen meer is.

Een commissielid merkt op dat dit artikel niet verbiedt de regels voor het beheer van het gemeenschappelijk vermogen te wijzigen; kan dat beheer bij huwelijkscontract worden toegekend aan de man alleen of kan bij huwelijkscontract worden afgezien van de waarborgen en rechtsmiddelen die de wet aan de echtgenoten verleent ?

Aangezien dit verbod voorkomt in artikel 1464, eerste lid, van de tekst van de Subcommissie, besluit de Commissie dit lid aan het begin van artikel 1451 te plaatsen. Het tweede lid van datzelfde artikel 1464, « zij blijven onderworpen aan de regels van het wettelijk stelsel waarvan hun huwelijkscontract niet afwijkt » zal het laatste lid vormen van artikel 1451.

§ 1er. *Des clauses extensives de l'actif commun.*

Article 1452 (art. 1450 des textes proposés par la Sous-Commission).

Le premier alinéa du texte proposé étend aux biens meubles la règle de l'article 1505 du Code civil concernant l'« ameublement » des immeubles. La suppression dans la constitution des patrimoines de la distinction entre immeubles et meubles ne permet plus l'emploi de ce terme, mais les effets de l'apport volontaire au patrimoine commun de biens meubles ou immeubles sont identiques à ceux que provoque actuellement l'ameublement des immeubles.

Un des premiers effets de cet apport sera de mettre à charge du patrimoine commun les dettes grevant soit les biens dont un des époux était propriétaire au jour du mariage, soit ceux qui lui échoient ensuite par donation, succession ou testament, et ce en proportion de la valeur des biens apportés par rapport à l'universalité des biens sur laquelle sont prélevés les apports.

La proportion que prévoit le second alinéa de l'article est celle qui existe entre d'une part la valeur des biens devenus communs et d'autre part la totalité des biens visés ci-avant.

Certains commissaires voudraient mettre à charge du patrimoine commun et pour la totalité une dette grevant directement le bien entré dans le patrimoine commun par exemple, une dette hypothécaire. On répond que la plupart des dettes n'ont aucun rapport direct avec un bien déterminé, mais grèvent l'ensemble des biens visés à l'article 1399.

Un commissaire propose de laisser sur ce point toute liberté aux époux. La liberté des époux dans l'établissement de leurs conventions matrimoniales n'interdit pas de charger l'époux apporteur de toutes les dettes; mais de toute manière, une disposition supplétive est nécessaire pour pallier l'absence de dispositions conventionnelles.

L'alinéa discuté ne règle que les droits des époux entre eux et non pas ceux des créanciers d'un des époux; ceux-ci ont le droit en vertu de l'article 1410, de poursuivre à charge du patrimoine commun à concurrence de l'enrichissement résultant de l'apport de biens propres.

L'apport n'a pas pour conséquence du moins durant le mariage de rendre le conjoint qui n'a pas fait l'apport, responsable sur son patrimoine propre des dettes correspondant à l'apport.

La convention des parties peut ne prévoir que des apports par un seul des époux.

Article 1453 (art. 1451 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article n'est qu'une application généralisée de la règle de l'article précédent. L'apport ici est réciproque et comporte

§ 1. *Bedingen tot uitbreiding van de gemeenschappelijke baten.*

Artikel 1452 (art. 1450 in de tekst van de Subcommissie).

In het eerste lid van de voorgestelde tekst wordt de regel van artikel 1505 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de « inbreng van onroerend goed als roerend goed » uitgebreid tot de roerende goederen. Door het wegvallen van het onderscheid tussen roerende en onroerende goederen bij de samenstelling van de vermogens, kan deze uitdrukking niet meer worden gehanteerd, maar de vrijwillige inbreng van roerende of onroerende goederen in het gemeenschappelijk vermogen heeft dezelfde gevolgen als thans de inbreng van onroerend goed als roerend goed.

Een van de eerste gevolgen zal zijn dat het gemeenschappelijk vermogen gehouden is tot de schulden die rusten op de goederen die eigendom waren van een der echtgenoten op de dag van het huwelijk, of die hun daarna te beurt vallen door schenking, erfenis of testament en dit in verhouding tot de aangebrachte goederen, ten opzichte van de algemeenheid van goederen waaruit het aangebrachte afkomstig is.

De verhouding waarvan sprake is in het tweede lid van het artikel is de verhouding tussen enerzijds de waarde van de gemeenschappelijk geworden goederen en anderzijds het geheel van de hierboven bedoelde goederen.

Enige commissieleden zouden willen dat een schuld waarmee het goed dat in het gemeenschappelijk vermogen valt, rechtstreeks bezwaard is, bijvoorbeeld een hypothecaire schuld, in haar geheel ten laste komt van het gemeenschappelijk vermogen. Hierop wordt geantwoord dat de meeste schulden geen rechtstreeks verband houden met een bepaald goed, maar alle goederen, bedoeld in artikel 1399, bezwaren.

Een commissielid stelt voor de echtgenoten hierin geheel vrij te laten. De vrijheid van de echtgenoten om huwelijksvoorwaarden te maken belet niet dat de gehele schuldenlast wordt opgelegd aan de echtgenoot die de goederen inbrengt. Hoe dan ook, er is een aanvullende bepaling nodig om te voorzien in de gevallen dat er niets is bedongen.

Dit lid regelt alleen de rechten van de echtgenoten onderling en niet de rechten van de schuldeisers van een der echtgenoten. Deze kunnen overeenkomstig artikel 1410 verhaal zoeken op het gemeenschappelijk vermogen ten belope van de verrijking die voortkomt uit de inbreng van eigen goederen.

De inbreng heeft niet tot gevolg, althans tijdens het huwelijk, dat de echtgenoot die de inbreng niet heeft gedaan, met zijn eigen vermogen aansprakelijk is voor de schulden die overeenkomen met de inbreng.

De overeenkomst tussen partijen kan bepalen dat slechts een der echtgenoten inbreng doet.

Artikel 1453 (art. 1451 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel veralgemeent alleen de regel van het voorgaande artikel. Hier komt de inbreng van weerskanten en slaat op

la totalité des biens présents et futurs, meubles et immeubles; toutefois échappent à la communauté universelle les biens ayant un caractère personnel (vêtements et objets à usage personnel) et les droits attachés à la personne, énumérés à l'article 1401.

Le produit de ces droits appartient au patrimoine commun dans la mesure où il prend la forme d'un revenu périodique.

Article 1454 (art. 1452 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article reprend la règle de l'article 1506, alinéa deux, du Code civil (ameublement déterminé à concurrence d'une certaine somme). Les biens apportés font partie du patrimoine commun et sont soumis aux règles de gestion de ce patrimoine; l'époux apporteur a droit, à la dissolution du régime, à une récompense égale à la différence entre la valeur des biens au moment de l'apport et la somme stipulée au contrat; ce sera donc le patrimoine commun qui bénéficiera seul de la plus-value éventuelle des biens apportés.

Pour faciliter le calcul de la somme due à la dissolution du régime, la Commission décide d'imposer dans le contrat de mariage, l'estimation, bien par bien, des biens déterminés apportés à concurrence d'une certaine somme.

Article 1455 (art. 1453 des textes proposés par la Sous-Commission).

La possibilité, déjà prévue à l'article 1509 du Code civil, de reprendre lors du partage en nature et contre paiement de leur valeur le bien apporté, est maintenue.

Article 1456 (art. 1454 des textes proposés par la Sous-Commission).

La Sous-Commission n'a pas retenu l'hypothèse visée à l'article 1506, alinéa 3, et à l'article 1508, alinéa 1er, du Code civil (apport de biens indéterminés jusqu'à concurrence d'une certaine somme). Il s'agit en réalité d'un engagement d'apporter cette somme au patrimoine commun au moment de la dissolution du régime. Par contre, il semble utile de régler les conséquences de l'apport au patrimoine commun d'une quotité des biens présents et futurs. L'apport est effectif dès la célébration du mariage ou l'adoption d'un nouveau régime matrimonial; toutefois la consistance de l'apport ne pourra être déterminée qu'à la dissolution du régime. Durant le régime, les biens, ainsi apportés, sont indivis entre le patrimoine propre de l'époux apporteur et le patrimoine commun. Il est cependant nécessaire de les soumettre en totalité à des règles uniques de gestion. La Sous-Commission

alle tegenwoordige en toekomstige roerende en onroerende goederen. In de algehele gemeenschap vallen echter niet de goederen die een persoonlijk karakter dragen (klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik) en de persoonlijke rechten opgesomd in artikel 1401.

De opbrengst van die rechten komt toe aan het gemeenschappelijk vermogen voor zover zij de vorm heeft van een periodiek inkomen.

Artikel 1454 (art. 1452 in de tekst van de Subcommissie).

Het artikel neemt de regel van artikel 1506, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek over (inbreng van onroerende goederen als roerend goed tot een vastgesteld bedrag). De ingebrachte goederen maken deel uit van het gemeenschappelijk vermogen en zijn onderworpen aan de regels van beheer van dit vermogen. De echtgenoot die de inbreng doet, heeft bij de ontbinding van het stelsel recht op een vergoeding ten bedrage van het verschil tussen de waarde van de goederen ten tijde van de inbreng en de som vastgesteld in het contract. Bijgevolg zal alleen het gemeenschappelijk vermogen voordeel trekken uit de eventuele waardevermeerdering van de ingebrachte goederen.

Om de berekening van het bedrag dat verschuldigd is bij de ontbinding van het stelsel te vergemakkelijken, beslist de Commissie dat in het huwelijkscontract, voor ieder goed afzonderlijk, een schatting moet worden gemaakt van de bepaalde goederen die ten belope van een bepaald bedrag zijn ingebracht.

Artikel 1455 (art. 1453 in de tekst van de Subcommissie).

De mogelijkheid om bij de verdeling het ingebrachte goed in natura en tegen betaling van de waarde terug te nemen, als reeds bepaald in artikel 1509 van het Burgerlijk Wetboek, wordt gehandhaafd.

Artikel 1456 (art. 1454 in de tekst van de Subcommissie).

De Subcommissie heeft de hypothese verworpen waarin is voorzien in artikel 1506, derde lid, en artikel 1508, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek (onbepaalde inbreng van onroerende goederen als roerend goed tot een vastgesteld bedrag). Eigenlijk betreft het hier een verbintenis om dat bedrag in het gemeenschappelijk vermogen in te brengen bij de ontbinding van het stelsel. Daarentegen lijkt het wel gewenst om de gevolgen van de inbreng in het gemeenschappelijk vermogen van een deel van de tegenwoordige en toekomstige goederen te regelen. De inbreng is effectief vanaf de voltrekking van het huwelijk of de aanneming van een nieuw huwelijksvermogensstelsel; de omvang van het ingebrachte kan echter eerst worden bepaald bij de ontbinding van het stelsel. Tijdens het stelsel blijven de aldus ingebrachte goederen onverdeeld tussen het eigen vermogen van de echt-

a estimé que la gestion de ces biens devait être maintenue en totalité à l'époux apporteur, mais serait soumise aux limitations prévues pour la gestion du patrimoine commun.

Un commissaire fait remarquer que la règle de gestion proposée par la Sous-Commission aurait comme conséquence, si minime que soit la quotité de biens apportée au patrimoine commun, de réduire très sensiblement les pouvoirs de gestion de l'époux sur l'ensemble de son patrimoine propre : il propose de laisser la gestion de l'ensemble à l'époux apporteur, selon la règle de l'article 1425, « De la gestion des biens propres », et sans aucune limitation.

Un autre commissaire propose de prévoir dans le contrat de mariage par qui et selon quelles règles l'indivision sera gérée; ce qui suppose, selon un autre commissaire, l'insertion d'une clause supplétive, applicable à défaut d'un accord des époux.

Tout apport au patrimoine commun par un des époux augmente la part de son conjoint lors de la liquidation. Les règles relatives à la réduction des donations ne seront applicables que si l'époux prémourant, qui a effectué ces apports, laisse des enfants d'un précédent mariage (voir plus loin art. 1465).

§ 2. Du préciput.

Article 1457 (art. 1455 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article constitue l'adaptation de l'article 1515 du Code civil au principe de l'égalité des époux et à la suppression, pour la femme, du droit de renoncer à la communauté.

L'article a repris l'énumération du Code civil et notamment la notion de quantité (nombre ou valeur); cette énumération n'est pas limitative: le préciput peut valablement porter sur une quotité (pourcentage).

Au texte proposé par la Sous-Commission, la Commission apporte deux modifications. Comme les articles 1452 et 1461, l'article commencera par les mots: « Les époux peuvent convenir... ». Les mots « dans le contrat de mariage » sont supprimés, étant superflus. Il résulte déjà du texte de l'article 1451 que toute modification conventionnelle au régime légal ne peut être convenue que par contrat de mariage.

Le préciput peut être convenu en faveur d'un seul des époux.

genoot die ze heeft ingebracht en het gemeenschappelijk vermogen. Nochtans moeten die goederen in hun geheel onderworpen worden aan vaste beheersregels. De Subcommissie meende dat het beheer van die goederen uitsluitend in handen moest blijven van de echtgenoot die ze heeft ingebracht, maar met de beperkingen die gesteld zijn op het beheer van het gemeenschappelijk vermogen.

Een commissielid merkt op dat de beheersregel die de Subcommissie voorstelt, tot gevolg zou hebben dat, hoe klein de inbreng aan goederen in het gemeenschappelijk vermogen ook zij, de beheersbevoegdheden van de echtgenoot over het geheel van zijn eigen vermogen sterk zouden inkrimpen. Hij stelt voor het beheer van het geheel over te laten aan de echtgenoot die de goederen heeft ingebracht, volgens de regel van artikel 1425 « Beheer van de eigen goederen », en wel zonder enige beperking.

Een ander commissielid stelt voor in het huwelijkscontract te bepalen door wie en volgens welke regels de onverdeeldheid zal worden beheerd; wat, volgens een ander commissielid, veronderstelt dat een suppletief beding wordt aangenomen voor het geval dat de echtgenoten niet tot overeenstemming komen.

Alles wat een van de echtgenoten in het gemeenschappelijk vermogen inbrengt, vergroot het aandeel van de andere echtgenoot bij de vereffening. De regels betreffende de inkorting van de schenkingen zullen alleen dan toepassing vinden, wanneer de eerststervende echtgenoot, die de inbreng heeft gedaan, kinderen uit een vorig huwelijk nalaat (zie verder art. 1465).

§ 2. Vooruitmaking.

Artikel 1457 (art. 1455 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel is een aanpassing van artikel 1515 van het Burgerlijk Wetboek aan het beginsel van de gelijkheid van de echtgenoten en aan de afschaffing van het recht van de vrouw om afstand te doen van de gemeenschap.

Het artikel neemt de opsomming uit het Burgerlijk Wetboek over en onder meer het begrip hoeveelheid (aantal of waarde); die opsomming is niet limitatief; de vooruitmaking kan met evenveel recht op een gedeelte (percentage) slaan.

De Commissie wijzigt de tekst van de Subcommissie op twee punten. Evenals de artikelen 1452 en 1461 zal dit artikel ook beginnen met de woorden: « Echtgenoten kunnen overeenkomen... » De woorden « in het huwelijkscontract » worden geschrapt, omdat zij overbodig zijn. Uit de tekst van artikel 1451 volgt reeds dat een bedongen wijziging van het wettelijk stelsel alleen bij huwelijkscontract overeengekomen kan worden.

Vooruitmaking kan worden bedongen ten voordele van een van de echtgenoten alleen.

Article 1458 (art. 1456 des textes proposés par la Sous-Commission).

Le premier alinéa reprend la règle de l'article 1516 du Code civil; le préciput n'est pas une donation.

Le second alinéa comporte toutefois une atténuation à cette règle; la Sous-Commission n'a pas accepté la solution proposée à ce sujet par l'article 211 du projet du Gouvernement: le préciput est une donation dans la mesure où il dépasse la différence entre la valeur totale des biens communs et la moitié de la valeur des biens tombés en communauté du chef de l'époux prédécédé. Elle a adopté une autre règle de calcul et propose de considérer comme une donation à concurrence de moitié de leur valeur, les biens objet du préciput entrés dans le patrimoine commun du fait de l'époux prédécédé par une clause du contrat de mariage.

En effet, l'apport d'un bien déterminé par un des époux dans le patrimoine commun, accompagné de la stipulation d'un préciput portant sur le même bien au profit de l'autre époux survivant, a comme conséquence de faire entrer dans le patrimoine de cet époux, à la dissolution du régime, la totalité du bien, moitié par l'effet de l'apport, moitié par l'effet du préciput.

La disposition est plus étendue que celle de l'article 1465; elle tend à protéger tout héritier réservataire et pas seulement les enfants d'un premier lit. Il n'y aura ni réduction, ni rapport lorsque le préciput porte sur des biens devenus communs par l'effet de la loi (voir rapport de la Sous-Commission p. 264).

Article 1459 (art. 1457 des textes proposés par la Sous-Commission).

La Sous-Commission n'a pas cru nécessaire de reproduire l'article 1517 du Code civil, repris à l'alinéa 1er du projet du Gouvernement: « La mort seule donne ouverture au préciput. » L'article 1457 ne donne droit au préciput qu'à un époux survivant.

Le texte proposé applique au préciput les règles des articles 299 et 300 du Code civil, concernant l'exercice des droits de survie après divorce et reprend le texte des deux premières phrases de l'article 1518 du Code civil. Il est précisé qu'il s'agit ici du divorce ou de la séparation de corps pour une des causes reprises aux articles 229, 231 et 232 du Code civil; en cas de divorce ou de séparation de corps par consentement mutuel, les droits de survie font partie des droits que les époux doivent régler préalablement à leur action et sur lesquels ils peuvent transiger (Code judiciaire, art. 1287). Le texte doit être rapproché de celui de l'article 1452 du Code civil qui en étend la portée à la séparation de biens.

Artikel 1458 (art. 1456 in de tekst van de Subcommissie).

Het eerste lid neemt de regel over die neergelegd is in artikel 1516 van het Burgerlijk Wetboek: een vooruitmaking is geen schenking.

De strakheid van deze regel wordt evenwel verzacht door het tweede lid; de Subcommissie was het niet eens met de regeling voorgesteld in artikel 211 van het Regeringsontwerp: een vooruitmaking is een schenking in zoverre zij meer bedraagt dan het verschil tussen de totale waarde van de gemeenschappelijke goederen en de helft van de waarde van de goederen die de vooroverleden echtgenoot in de gemeenschap heeft doen vallen. Zij nam een andere wijze van berekenen aan en stelt voor de goederen die de vooroverleden echtgenoot door vooruitmaking in het gemeenschappelijk vermogen heeft doen vallen bij een uitdrukkelijk beding in het huwelijkscontract, ten belope van de helft van hun waarde als een schenking te beschouwen.

Wanneer een van de echtgenoten immers een bepaald goed in het gemeenschappelijk vermogen brengt en bedingt dat hetzelfde goed wordt vooruitgemaakt aan de langstlevende andere echtgenoot, behoort het gehele goed bij de vereffening van het stelsel tot het vermogen van deze echtgenoot, de helft als gevolg van de inbreng en de helft als gevolg van de vooruitmaking.

Deze bepaling is ruimer dan die in artikel 1465. Zij beoogt alle rechthebbenden op een voorbehouden erfdeel te beschermen en niet alleen de kinderen uit een eerste huwelijk. Er is geen inkorting en geen inbreng indien de vooruitmaking betrekking heeft op goederen die ingevolge de wet gemeenschappelijk zijn geworden (zie verslag van de Subcommissie blz. 264).

Artikel 1459 (art. 1457 in de tekst van de Subcommissie).

De Subcommissie heeft het niet nodig geacht artikel 1517 van het Burgerlijk Wetboek te herhalen dat overgenomen was in het eerste lid van het Regeringsontwerp: « De (...) dood maakt de vooruitneming opvorderbaar. » Artikel 1457 verleent slechts aanspraak op vooruitneming aan de langstlevende echtgenoot.

De voorgestelde tekst maakt de artikelen 299 en 300 van het Burgerlijk Wetboek, betreffende de uitoefening van de overlevingsrechten na echtscheiding, toepasselijk op de vooruitmaking en neemt de tekst over van de twee eerste volzinnen van artikel 1518 van het Burgerlijk Wetboek. Op te merken valt dat hier wordt bedoeld op de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed om een van de gronden vermeld in de artikelen 229, 231 en 232 van het Burgerlijk Wetboek; in geval van echtscheiding of scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming, moeten de overlevingsrechten mede behandeld worden met de rechten die de echtgenoten vóór hun vordering dienen te regelen en waaromtrent zij een vergelijk kunnen treffen (Gerechtelijk Wetboek, art. 1287). De tekst is te vergelijken met die van artikel 1452 van het Burgerlijk Wetboek dat de strekking ervan verruimt tot de scheiding van goederen.

Un commissaire fait valoir les difficultés auxquelles peut donner lieu la délivrance du préciput, lorsque le décès du conjoint ne se produit que longtemps après le divorce et que le bénéficiaire se trouve en présence d'un second conjoint de son ex-époux, lui-même titulaire de droits sur les mêmes biens.

On cite l'exemple d'une première épouse pouvant prétendre à exercer son préciput sur une maison sur laquelle une seconde épouse pourrait exercer un droit préférentiel d'usufruit, en exécution des dispositions du projet de loi sur les droits du conjoint survivant. D'autre part, l'existence d'un préciput ne peut empêcher la liquidation du patrimoine commun et l'attribution pour sa valeur, d'un bien déterminé, objet du préciput, à l'un ou l'autre époux. En toute hypothèse, aucune garantie particulière n'assure la délivrance ultérieure du préciput; faut-il, comme le prévoit l'article 1518 du Code civil et le texte actuel de l'article 1518 du Code civil français, permettre au bénéficiaire éventuel du préciput d'exiger de son ex-conjoint une caution ?

On propose la suppression pure et simple du préciput ou encore sa délivrance immédiate au moment du divorce ou encore la suppression de l'article 300 du Code civil. On rappelle que la Sous-Commission propose d'insérer un article 300bis du Code civil qui permettrait aux époux divorcés ou séparés de corps de transiger sur les avantages résultant de leur contrat de mariage.

L'obligation pour un des époux de fournir caution, l'inclinerait à conclure cette transaction. Ne faut-il pas permettre au tribunal d'imposer cette transaction à la demande de l'époux qui a obtenu le divorce ?

On fait observer que le préciput, tout comme la stipulation de parts inégales ne sont prévus, dans la généralité des cas, que dans l'hypothèse de la dissolution du mariage par décès. Il n'y aurait donc pas d'inconvénient grave à supprimer ou modifier les articles 299 et 300 du Code civil, sauf à en maintenir les effets pour les époux mariés avant l'entrée en vigueur de la loi.

Par contre, les mêmes motifs ne conduisent pas à la suppression du préciput en cas de séparation de biens; si le préciput n'est prévu qu'en faveur d'un des époux, celui-ci pourra exiger caution de l'autre.

La Commission en décide ainsi et apporte au texte de l'article 1459 les modifications nécessaires. Celles-ci entraînent une modification analogue de l'article 1429.

Article 1460 (art. 1458 des textes proposés par la Sous-Commission).

Le texte reprend la règle de l'article 1519 du Code civil.

Een commissielid wijst op de moeilijkheden waartoe de uitkering van het vooruitgemaakte aanleiding kan geven als de andere echtgenoot eerst lang na de echtscheiding overlijdt en de begunstigde komt te staan tegenover een tweede echtgenoot van zijn gewezen echtgenoot die zelf rechten op die goederen bezit.

Hij noemt het voorbeeld van een eerste vrouw die gerechtigd is tot vooruitneming van een huis waarop de tweede vrouw een preferentieel recht van vruchtgebruik kan doen gelden met toepassing van het bepaalde in het ontwerp van wet op de rechten van de langstlevende echtgenoot. Anderzijds kan een vooruitmaking niet in de weg staan aan de vereffening van het gemeenschappelijk vermogen en de toewijzing van het vooruitgemaakte goed tegen zijn waarde aan een van beide echtgenoten. Er is in ieder geval geen enkele bijzondere waarborg dat het vooruitgemaakte later zal worden uitgekeerd; moet men dan bepalen, zoals artikel 1518 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 1518 van het Franse Burgerlijk Wetboek doen, dat de eventuele rechtshabende op de vooruitmaking een borgstelling kan eisen van zijn voormalige echtgenoot ?

Er wordt voorgesteld de vooruitmaking zonder meer af te schaffen, of de uitkering bij de echtscheiding te laten plaatshebben of ook nog artikel 300 van het Burgerlijk Wetboek op te heffen. Er wordt aan herinnerd dat de Subcommissie voorstelt een artikel 300bis in het Burgerlijk Wetboek op te nemen, waarbij de uit de echt of van tafel en bed gescheiden echtgenoten in de gelegenheid worden gesteld een vergelijk te treffen over de voordelen die uit hun huwelijkscontract voortvloeien.

Als een der echtgenoten verplicht wordt zekerheid te stellen, zal hij geneigd zijn een zodanig vergelijk te treffen. Zou de rechtbank dat vergelijk niet moeten kunnen opleggen en verzoeken van de echtgenoot die de echtscheiding verkregen heeft ?

Er wordt opgemerkt dat in vooruitmaking, evenals in ongelijke verdeling doorgaans niet wordt voorzien dan voor het geval van ontbinding van het huwelijk door overlijden van een der echtgenoten. De artikelen 299 en 300 van het Burgerlijk Wetboek kunnen dus zonder ernstig bezwaar worden opgeheven of gewijzigd, met dien verstande echter dat zij gevolg zouden blijven hebben voor de echtgenoten die gehuwd zijn vóór de inwerkingtreding van de wet.

Diezelfde overwegingen leiden daarentegen niet tot afschaffing van de vooruitmaking bij scheiding van goederen. Indien is bepaald dat slechts een der echtgenoten recht zal hebben op vooruitneming, zal deze zekerheid kunnen eisen van de andere echtgenoot.

De Commissie stemt hiermee in en brengt in artikel 1459 de nodige wijzigingen aan. Hieruit volgt dat ook artikel 1429 in dezelfde zin moet worden gewijzigd.

Artikel 1460 (art. 1458 in de tekst van de Subcommissie).

De tekst neemt de regel van artikel 1519 van het Burgerlijk Wetboek over.

Il est proposé, s'inspirant en cela de l'article 1519 du Code civil français, de compléter le texte proposé par : « sauf le recours de l'époux sur le reste du patrimoine commun ». Les biens, objet du préciput, font partie du patrimoine commun et comme tels constituent le gage des créanciers de dettes communes. Faut-il prévoir qu'en cas de saisie par les créanciers de biens déterminés, faisant en tout ou pour une quotité partie du préciput, l'époux bénéficiaire aura droit à une créance à charge de la succession à concurrence de la valeur des biens qui, par suite de l'exécution de la saisie, ne lui parviendront pas ? Faut-il au contraire décider que le préciput ne s'exerce sur des biens déterminés que s'ils existent encore en nature au moment de la liquidation ? Dans le premier cas, ne faut-il pas étendre le recours à l'hypothèse où le bien déterminé a été aliéné par l'autre conjoint dans l'exercice légitime de ses pouvoirs de gestion (voir Renault, *op. cit.*, n° 1490) ?

La Commission adopte l'ajouté proposé et décide d'étendre le recours du bénéficiaire du préciput à l'hypothèse où un bien déterminé, objet du préciput, a été régulièrement aliéné par son conjoint.

§ 3. Des clauses dérogeant à la règle du partage égal du patrimoine commun.

Article 1461 (art. 1459 et 1462 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article reprend deux hypothèses prévues à l'article 1520 du Code civil : l'attribution à l'époux survivant ou aux héritiers de l'autre, dans le partage du patrimoine commun, d'une part moindre que la moitié et celle d'une somme à titre de forfait. La clause ne doit pas être réciproque. L'hypothèse de l'attribution de la totalité du patrimoine commun était réglée par l'article 1462 des textes proposés par la Sous-Commission.

La Sous-Commission est d'avis que l'attribution au survivant des époux d'une part du patrimoine commun dépassant la moitié est un avantage tombant sous l'application des articles 299 et 300 du Code civil. L'époux contre qui est prononcé le divorce ne pourra s'en prévaloir. Etant un droit de survie, la clause au profit de l'autre époux rend impossible une liquidation définitive du patrimoine commun qui ne pourra s'opérer provisoirement que par parts égales ; sauf transactions entre époux au moment du divorce, portant renonciation aux droits de survie, une seconde liquidation sera nécessaire en cas de prédécès de l'époux coupable.

Il en serait de même en cas de décès de l'époux non coupable dans l'hypothèse, probablement rare dans la pratique, où le contrat attribuerait à l'époux survivant une part moindre que la moitié.

Voorgesteld wordt om, naar het voorbeeld van artikel 1519 van het Franse Burgerlijk Wetboek, de voorgestelde tekst aan te vullen met « behoudens verhaal van de echtgenoot op de rest van het gemeenschappelijk vermogen ». De vooruitgemaakte goederen behoren tot het gemeenschappelijk vermogen en dienen als zodanig tot pand voor de schuldeisers van gemeenschappelijke schulden. Moet hier worden bepaald dat in geval van beslag van de schuldeisers op bepaalde goederen die geheel of ten dele behoren tot de vooruitmaking, de rechthebbende echtgenoot op de nalatenschap een schuldvordering zal hebben ten belope van de waarde van de goederen die hem ten gevolge van de beslaglegging niet opkomen ? Of moet daarentegen worden beslist dat de vooruitmaking slechts betrekking kan hebben op bepaalde goederen, indien deze ten tijde van de vereffening nog in natura bestaan ? Moet in het eerste geval het verhaalrecht niet ook gelden voor het geval dat het bepaalde goed door de andere echtgenoot vervreemd is in de wettige uitoefening van zijn beheersbevoegdheden (zie Renault, *op. cit.*, nr. 1490) ?

De Commissie stemt in met de voorgestelde aanvulling en beslist dat de echtgenoot die recht heeft op vooruitneming, ook verhaal kan uitoefenen wanneer een bepaald goed waarop de vooruitneming betrekking heeft, op regelmatige wijze is vervreemd door de andere echtgenoot.

§ 3. Bedingen die afwijken van de regels der gelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen.

Artikel 1461 (art. 1459 en 1462 in de tekst van de Subcommissie).

Het artikel neemt de twee hypothesen van artikel 1520 van het Burgerlijk Wetboek over : de toewijzing aan de langstlevende echtgenoot of aan de erfgenamen van de eerststervende, bij de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen, van een gedeelte dat minder dan de helft bedraagt of de toewijzing van een geldsom als vast akkoord. De clause behoeft niet wederkerig te zijn. Het geval waarin het gemeenschappelijk vermogen in zijn geheel wordt toegewezen werd geregeld in artikel 1462 van de tekst van de Subcommissie.

De Subcommissie acht de toewijzing van meer dan de helft van het gemeenschappelijk vermogen aan de langstlevende een voordeel waarop de artikelen 299 en 300 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing zijn. De echtgenoot tegen wie de echtscheiding wordt uitgesproken zal zich daarop niet kunnen beroepen. Aangezien het beding ten gunste van de andere echtgenoot een overlevingsrecht is, is een definitieve vereffening van het gemeenschappelijk vermogen niet mogelijk ; de vereffening kan slechts voorlopig plaatshebben en bij gelijke delen. Tenzij de echtgenoten bij de echtscheiding een vergelijk treffen omtrent de afstand van de overlevingsrechten, zal een tweede vereffening moeten plaatshebben bij vooroverlijden van de schuldige echtgenoot.

Dit zou ook gelden bij overlijden van de niet-schuldige echtgenoot in het — in de praktijk zelden voorkomende — geval dat het contract aan de langstlevende echtgenoot minder dan de helft zou toewijzen.

La Commission modifie le texte proposé en en calquant la première partie sur la rédaction adoptée pour l'article 1457 et en remplaçant l'expression « une part moindre que la moitié » par « une part autre que la moitié », ce qui permettra l'attribution à l'un des époux d'une part plus grande ou moindre que la moitié du patrimoine commun.

Elle décide de supprimer le membre de phrase « ou une somme fixe à titre de forfait ». Elle considère qu'en cette période d'instabilité monétaire, pareille clause est dangereuse pour son prétendu bénéficiaire; s'il n'y a pas lieu de l'interdire, on ne peut la conseiller en l'insérant dans le texte même de la loi. La modification proposée de l'article 300 du Code civil permettra à l'avenir une liquidation définitive après divorce ou séparation de corps pour cause déterminée.

Enfin, elle décide de fusionner en un seul les articles 1459 et 1462 proposés par la Sous-Commission, le second n'étant qu'une application de la règle de l'article 1459 (devenu 1461).

La Sous-Commission n'a pas reproduit la règle de l'article 1522 du Code civil reprise à l'article 216 du projet du Gouvernement, selon laquelle, en cas d'insuffisance de la communauté, le paiement du forfait peut être poursuivi sur les biens propres de l'autre époux. De l'avis de la Sous-Commission, la clause du forfait étant relative au partage du patrimoine commun ne peut s'exercer que sur l'actif net du patrimoine commun. Le Code civil français ne mentionne plus la possibilité du forfait à l'article 1520 et a supprimé les articles 1522 et 1523 du Code civil; cette modification du Code n'entraînerait cependant pas l'interdiction d'une clause conventionnelle de forfait (voir également Renauld, n° 1547).

Article 1462 (art. 1460 des textes proposés par la Sous-Commission).

C'est exprimée sous une autre forme la règle de l'article 1521, alinéa 1er, du Code civil.

Un partage inégal du patrimoine commun s'applique tant au passif qu'à l'actif.

Ces dispositions dérogatoires au régime légal ne peuvent porter préjudice aux droits des créanciers de poursuivre le recouvrement de leurs créances sur les trois patrimoines.

La Commission a tenu à le souligner en complétant l'article d'un renvoi à l'article 1440.

Article 1463 (art. 1462 des textes proposés par la Sous-Commission).

Cet article n'est qu'une application de la règle générale de l'article 1441.

La Sous-Commission n'a pas retenu la proposition de l'article 217 du projet du Gouvernement selon laquelle en

De Commissie wijzigt de voorgestelde tekst als volgt : voor het eerste gedeelte wordt de redactie van artikel 1457 overgenomen en de wending « minder dan de helft » wordt vervangen door « een ander deel dan de helft » zodat het mogelijk is aan een der echtgenoten meer of minder dan de helft van het gemeenschappelijk vermogen toe te wijzen.

De Commissie besluit het zinsdeel « dan wel een bepaalde geldsom als vast akkoord » te doen vervallen. Zij acht een dergelijk beding in deze tijd van monetaire onzekerheid gevaarlijk voor degene die er zogenaamd profijt van moet trekken. Er is geen reden om dat beding te verbieden, maar evenmin om het aan te raden door het op te nemen in de tekst van de wet. Door de voorgestelde wijziging van artikel 300 van het Burgerlijk Wetboek wordt in de toekomst een definitieve vereffening mogelijk na echtscheiding of scheiding van tafel en bed op grond van bepaalde feiten.

Tenslotte besluit zij de artikelen 1459 en 1462 van de Subcommissie in één artikel samen te brengen, aangezien artikel 1461 slechts een toepassing is van de regel van artikel 1459 (thans artikel 1461).

De Subcommissie heeft afgezien van de regel van artikel 1522 van het Burgerlijk Wetboek, die was overgenomen in artikel 216 van het Regeringsontwerp en volgens welke de voldoening van het vast akkoord, bij ontoereikendheid van de gemeenschap, kan worden verhaald op de eigen goederen van de andere echtgenoot. Daar het vast akkoord betrekking heeft op de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen, kan het volgens de Subcommissie slechts verhaald worden op de netto-baten van het gemeenschappelijk vermogen. Het Franse Burgerlijk Wetboek maakt in artikel 1520 geen melding meer van de mogelijkheid van een vast akkoord en heeft de artikelen 1522 en 1523 opgeheven, hoewel deze wijziging geen verbod zou inhouden om een vast akkoord te bedingen (zie ook Renauld, nr. 1547).

Artikel 1462 (art. 1460 in de tekst van de Subcommissie).

Hier wordt de regel van artikel 1521, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek in een andere formulering overgenomen.

Ongelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen is zowel van toepassing op de lasten als op de baten.

Deze bepalingen, die een afwijking inhouden van het wettelijk stelsel, mogen geen afbreuk doen aan het recht van de schuldeisers om zich op de drie vermogens te verhalen.

De Commissie heeft dit willen onderstrepen door het artikel aan te vullen met een verwijzing naar artikel 1440.

Artikel 1463 (art. 1462 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel is slechts een toepassing van de algemene regel van artikel 1441.

De Subcommissie heeft afgezien van het voorstel in artikel 217 van het Regeringsontwerp volgens hetwelk bij toe-

cas d'attribution à l'un des époux de la totalité du patrimoine commun, les héritiers de l'autre époux seraient autorisés à effectuer la reprise des apports tombés dans la communauté du chef de leur auteur, article inspiré de l'article 1525 du Code civil; constatant qu'il n'y a plus d'apports que volontaires en exécution des articles 1452 à 1456, elle estime qu'il y aurait contradiction évidente à voir un époux effectuer des apports volontaires au patrimoine commun et renoncer ainsi à une part dans ce patrimoine, tout en n'ignorant pas que ses héritiers auront le droit de reprendre ces apports.

Quant aux apports involontaires provenant de l'impossibilité d'établir que tels biens sont propres à un époux, ou bien les héritiers ne pourront faire cette preuve et ne pourront reprendre ces biens, ou bien ils apporteront la preuve que ces biens sont propres à leur auteur et ne font donc pas partie du patrimoine commun; il n'y aura pas davantage lieu à reprise.

Article 1464 (art. 1463 des textes proposés par la Sous-Commission).

On retrouve ici une disposition analogue à celle de l'article 1458 en matière de préciput.

La stipulation de parts inégales et l'attribution à l'un des époux de la totalité du patrimoine commun ne sont pas considérés comme des donations mais comme des conventions de mariage. Elles constituent toutefois une donation pour la part dépassant la moitié, attribuée au survivant des époux, dans les biens présents ou futurs que l'époux prédécédé a fait entrer dans le patrimoine commun par une stipulation du contrat de mariage.

Pour qu'il y ait donation, deux conditions sont donc nécessaires: l'époux prédécédé a fait entrer dans le patrimoine commun des biens présents ou futurs; l'époux survivant obtient en vertu du contrat de mariage une part dépassant la moitié du patrimoine commun. Peu importe que par l'effet du partage ces biens soient ou non attribués à l'époux survivant. La valeur des biens entrés dans le patrimoine commun est établie au jour du partage; le montant de la donation est égal à la quotité dépassant la moitié attribuée au conjoint survivant dans le partage du patrimoine commun.

Répondant à un commissaire, le rapporteur souligne qu'il appartiendra au tribunal, lors de la demande d'homologation, d'apprécier si l'introduction d'une clause de partage inégal dans une modification du régime matrimonial, n'est pas de nature à nuire aux intérêts des enfants.

wijzing van het gehele gemeenschappelijk vermogen aan een der echtgenoten, de erfgenamen van de andere echtgenoot gerechtigd zijn om de inbrengsten terug te nemen die van de zijde van hun rechtsvoorganger in de gemeenschap zijn gevallen. Dit artikel sloot aan bij artikel 1525 van het Burgerlijk Wetboek. De Commissie stelt vast dat ter uitvoering van de artikelen 1452 tot 1456 alleen nog vrijwillige inbrengsten mogelijk zijn en dat het dus kennelijk tegenstrijdig zou zijn dat een echtgenoot vrijwillig goederen in het gemeenschappelijk vermogen zou inbrengen en dus afstand zou doen van een aandeel in dat vermogen, terwijl hij weet dat zijn erfgenamen het recht zullen hebben het ingebrachte terug te nemen.

Wat betreft de goederen die onvrijwillig zijn ingebracht omdat niet kan worden bewezen dat zij eigen goederen zijn van een der echtgenoten, is het zo dat de erfgenamen of dat bewijs niet kunnen leveren en derhalve die goederen niet kunnen terugnemen, of zullen bewijzen dat het eigen goederen zijn van hun rechtsvoorganger en dus niet tot het gemeenschappelijk vermogen behoren, in welk geval er evenmin grond bestaat tot terugneming.

Artikel 1464 (art. 1463 in de tekst van de Subcommissie).

In dit artikel is een soortgelijke bepaling opgenomen als in artikel 1458 betreffende de vooruitmaking.

Het beding van ongelijke verdeling en de verblijving van het gehele gemeenschappelijk vermogen aan een van de echtgenoten, worden niet beschouwd als schenkingen maar als huwelijksvoorwaarden. Zij zijn niettemin een schenking voor het gedeelte boven de helft dat aan de langstlevende echtgenoot verblijft in de tegenwoordige of toekomstige goederen die de vooroverleden echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht door een uitdrukkelijk beding in het huwelijkscontract.

Een schenking moet dus aan twee eisen voldoen: de vooroverleden echtgenoot heeft tegenwoordige of toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen gebracht; de langstlevende echtgenoot verkrijgt krachtens het huwelijkscontract een groter aandeel dan de helft van het gemeenschappelijk vermogen. Het is van geen belang of die goederen bij de verdeling al dan niet aan de langstlevende echtgenoot worden toegewezen. De waarde van de goederen die in het gemeenschappelijk vermogen zijn gevallen, wordt vastgesteld op de dag van de verdeling. Het bedrag van de schenking stemt overeen met het quotum dat uitgaat boven de helft van het gemeenschappelijk vermogen dat bij de verdeling aan de langstlevende echtgenoot toevalt.

Op een vraag van een commissielid antwoordt de verslaggever dat de vraag of de invoeging van een clause tot ongelijke verdeling in een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel de belangen van de kinderen niet zal schaden, door de rechtbank moet worden uitgemaakt bij de behandeling van het homologatieverzoek.

§ 4. *Disposition commune.*

Article 1465 (art. 1464 des textes proposés par la Sous-Commission).

Ainsi qu'il a été exposé à l'occasion de l'examen de l'article 1451, les premier et deuxième alinéas de l'article 1464 des textes proposés par la Sous-Commission sont devenus les alinéas premier et dernier de l'article 1451.

Il ne reste donc plus que le troisième alinéa qui correspond au troisième alinéa de l'article 1527 du Code civil.

Le projet de loi relatif aux droits successoraux du conjoint survivant prévoyant la modification du disponible spécial entre époux lorsqu'il existe des enfants d'un précédent mariage et la suppression de l'article 1098 du Code civil, la Commission décide de remplacer les mots « quotité permise par l'article 1098 » par « quotité disponible ».

CHAPITRE IV.

De la séparation de biens.

SECTION I.

De la séparation de biens conventionnelle.

Article 1466 (art. 1541 des textes proposés par la Sous-Commission).

Il s'agit de l'adaptation au principe de l'égalité des époux du texte de l'article 1536 du Code civil. Les trois termes utilisés : administration, jouissance, disposition, correspondent à la définition de la gestion donnée à l'article 1415.

Nonobstant le caractère général des termes employés, les pouvoirs de disposition de l'époux sont limités par les règles impératives de l'article 215, § 1er.

Article 1467 (art. 1542 des textes proposés par la Sous-Commission).

Ici encore, le texte proposé est l'adaptation au principe de l'égalité des époux de la règle actuelle de l'article 1538 du Code civil.

La Commission décide de remplacer dans cet article le mot « gestion » par celui d'« administration », ce qui a une portée plus limitée; il s'agira généralement d'un mandat tacite (voir Renauld, *op. cit.* n° 1620 et suivants).

Un mandat plus large pourra toujours être accordé en exécution de l'article 219.

L'article n'appelle point d'autres commentaires.

§ 4. *Gemeenschappelijke bepaling.*

Artikel 1465 (art. 1464 in de tekst van de Subcommissie).

Zoals bij de behandeling van artikel 1451 is gezegd, zijn het eerste en het tweede lid van artikel 1464 in de tekst van de Subcommissie overgenomen als eerste en laatste lid van artikel 1451.

Er blijft dus nog alleen het derde lid over, dat hetzelfde is als het derde lid van artikel 1527 van het Burgerlijk Wetboek.

Aangezien het ontwerp van wet betreffende het erfrecht van de langstlevende echtgenoot het bijzonder beschikbaar gedeelte tussen echtgenoten wijzigt als er kinderen uit een vorig huwelijk zijn en artikel 1098 van het Burgerlijk Wetboek opheft, besluit de Commissie de woorden « meer wordt gegeven dan geoorloofd is volgens artikel 1098 » te vervangen door de woorden « meer wordt gegeven dan het beschikbaar gedeelte ».

HOOFDSTUK IV.

Scheiding van goederen.

AFDELING I.

Bedongen scheiding van goederen.

Artikel 1466 (art. 1541 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel brengt de tekst van artikel 1536 van het Burgerlijk Wetboek in overeenstemming met het beginsel van de gelijkheid der echtgenoten. De drie gebruikte termen : beheer, genot, beschikking, stemmen overeen met de definitie van bestuur, die is gegeven in artikel 1415.

Niettegenstaande de algemene strekking van de gebruikte termen zijn de bevoegdheden van beschikking van de echtgenoot beperkt door de dwingende regels van artikel 215, § 1.

Artikel 1467 (art. 1542 in de tekst van de Subcommissie).

Ook hier wordt de regel van artikel 1538 van het Burgerlijk Wetboek aangepast aan het beginsel van de gelijkheid der echtgenoten.

De Commissie besluit in dit artikel het woord « bestuur » te vervangen door het woord « beheer » dat een minder ruime strekking heeft. Het zal doorgaans om een stilzwijgende lastgeving gaan (zie Renauld, *op. cit.*, nr. 1620 e.v.).

Een ruimere lastgeving kan ter uitvoering van artikel 219 steeds worden gegeven.

Het artikel behoeft geen nadere toelichting.

Article 1468 (art. 1543 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article traite de la preuve de la propriété d'un des époux sur un bien déterminé.

La Commission décide de calquer les modes de preuve, tant entre époux qu'à l'égard des tiers, sur les dispositions qu'elle a adoptées dans le cadre du régime légal pour la preuve du caractère propre des biens.

Dès lors un renvoi à l'article 1399 peut suffire.

Les biens meubles dont la propriété dans le chef d'un des époux n'est pas établie sont considérés comme indivis entre eux.

La Commission a rejeté le texte proposé par la Sous-Commission selon lequel les biens indivis entre époux répondent à l'égard des tiers pour le tout des dettes de chacun des époux. Dès lors, les créanciers devront, en vue d'exécuter leur créance sur la part de l'époux dans le bien indivis, poursuivre le partage du bien. Cette décision rend inutile l'article 1544 adopté par la Sous-Commission qui, d'une part, permet à l'époux indivisaire non débiteur de bénéficier sous certaines conditions du bénéfice de discussion en vue de faire échapper le bien indivis à l'action des créanciers de son conjoint et d'autre part, lui ouvre un recours contre son conjoint à concurrence de la moitié du produit de la vente.

Article 1469 (nouveau).

La Commission a estimé utile de régler par la loi certains problèmes que peut poser l'existence de biens indivis entre les époux.

Le partage des biens indivis ou de certains d'entre eux peut-il avoir lieu à tout moment ou seulement à la dissolution du régime? On invoque l'article 815 du Code civil selon lequel nul n'est tenu de rester dans l'indivision; à quoi on répond que cet article vise l'indivision involontaire née d'une succession recueillie par plusieurs, alors que l'indivision entre époux séparés de biens est généralement volontaire, résultant de l'achat fait ensemble d'un bien ou est la conséquence de la négligence des époux à se réserver la preuve de leur droit de propriété.

Relevant toutefois qu'un des époux pourrait céder sa part indivise à un tiers qui à son tour pourrait exiger le partage, la Commission décide d'autoriser à tout moment le partage des biens indivis, soit pour la totalité, soit pour certains d'entre eux; les époux pourront toutefois convenir dans les limites de l'article 815, alinéa 2, de suspendre le partage pour un temps limité; l'article 215, § 1er, concernant les actes de disposition de la maison servant au logement de la famille, permettra aussi à l'un des époux de s'opposer pour des motifs graves à l'action en partage de cet immeuble.

Artikel 1468 (art. 1543 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel handelt over het bewijs dat een der echtgenoten eigenaar is van een bepaald goed.

De Commissie besluit voor de bewijislevering, zowel tussen echtgenoten als ten aanzien van derden, dezelfde regels aan te nemen als zij in het wettelijk stelsel gedaan heeft ten aanzien van een eigen goed.

Bijgevolg kan worden volstaan met een verwijzing naar artikel 1399.

De roerende goederen waarvan geen der echtgenoten kan bewijzen eigenaar te zijn, worden als onverdeeld tussen hen beschouwd.

De Commissie heeft de tekst van de Subcommissie verworpen, die bepaalde dat de goederen die tussen de echtgenoten onverdeeld zijn, ten aanzien van derden voor het geheel tot waarborg strekken voor de schulden van elk der echtgenoten. De schuldeisers die zich wensen te verhalen op het aandeel van de echtgenoot in het onverdeeld goed, zullen dus de verdeling van het goed moeten vorderen. Deze beslissing maakt artikel 1544, zoals aangenomen door de Subcommissie, overbodig: dit artikel bepaalt enerzijds dat de onverdeelde echtgenoot die geen schuldenaar is, onder bepaalde voorwaarden het voorrecht van uitwinning kan doen gelden ten einde het onverdeelde goed te onttrekken aan de vorderingen van de schuldeisers van de andere echtgenoot en anderzijds dat hij zich op de andere echtgenoot kan verhalen ten belope van de helft van de opbrengst van de verkoop.

Artikel 1469 (nieuw).

De Commissie heeft het nuttig geacht in de wet bepaalde problemen te regelen die zich kunnen voordoen wanneer er onverdeelde goederen zijn.

Kan de verdeling van onverdeelde goederen te allen tijde plaatshebben of alleen bij de ontbinding van het stelsel? Er wordt verwezen naar artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek volgens hetwelk niemand kan worden genoodzaakt in onverdeeldheid te blijven. Hierop wordt geantwoord dat dit artikel betrekking heeft op een onvrijwillige onverdeeldheid bij een nalatenschap die aan verscheidene personen toevalt, terwijl de onverdeeldheid tussen echtgenoten bij scheiding van goederen meestal vrijwillig is doordat de echtgenoten samen een goed gekocht hebben of nagelaten hebben zich het bewijs van hun eigendomsrecht voor te behouden.

Omdat een der echtgenoten zijn onverdeeld aandeel ook zou kunnen overdragen aan een derde die dan ook de verdeling zou kunnen vorderen, besluit de Commissie te bepalen dat alle of sommige onverdeelde goederen te allen tijde verdeeld mogen worden. Binnen de grenzen van artikel 815, tweede lid, kunnen de echtgenoten evenwel overeenkomen de verdeling voor een bepaalde tijd uit te stellen. Volgens artikel 215, § 1, betreffende de daden van beschikking i.v.m. het huis dat het gezin tot woning dient, kan een der echtgenoten zich ook om gewichtige redenen verzetten tegen de vordering tot verdeling van dat goed.

La sortie d'indivision peut-elle se réaliser par la cession à l'un des époux des droits de l'autre dans le bien indivis ? Cette opération pourrait se réaliser dans des conditions telles que les intérêts des tiers se trouveraient lésés; elle pourrait aussi dissimuler une donation d'un époux à l'autre. Un contrôle du tribunal paraît nécessaire et devrait porter essentiellement sur les modalités de la cession et, notamment, sur le prix.

L'article 1595 du Code civil devra être complété pour prévoir la possibilité de la cession entre époux de droits indivis (voir art. IV, art. 13).

La Sous-Commission n'a pas cru devoir reprendre dans les textes qu'elle propose ni la règle de l'article 1537 du Code civil : « chacun des époux contribue aux charges du mariage suivant les conventions contenues dans leur contrat », ni celle proposée à l'article 220 du projet du Gouvernement : « sans préjudice de l'article 203 du Code civil, chaque époux est tenu à l'égard des tiers des dettes contractées dans l'intérêt du ménage par lui-même ou par son conjoint lorsque celui-ci est insolvable ». Ces matières sont réglées, quel que soit le régime matrimonial des époux, par les articles 221 et 222.

SECTION II.

De la séparation de biens judiciaire.

Article 1470 (art. 1545 des textes proposés par la Sous-Commission).

Le texte proposé trouve son origine dans l'article 223 du projet du Gouvernement, lui-même adaptation au principe de l'égalité des époux de l'article 1443 du Code civil.

Ce dernier article permet à la femme de poursuivre la séparation de biens lorsque sa dot est en péril et que le désordre des affaires du mari donne lieu de craindre que les biens de celui-ci ne soient point suffisants pour la remplir de ses droits et récompenses.

Le texte du Gouvernement autorise chacun des époux à poursuivre la séparation de biens lorsqu'il y a lieu de craindre que sa part dans les biens communs soit compromise.

La Sous-Commission a estimé que la simple crainte de voir compromise la part d'un époux dans le patrimoine commun n'était pas suffisante pour justifier une demande en séparation de biens. Des faits caractéristiques d'une mauvaise gestion ou de dilapidation doivent être imputables à l'époux défendeur. S'inspirant de l'article 1443 du Code civil français, elle a retenu comme justifiant la poursuite de la séparation de biens le désordre des affaires d'un époux, sa mauvaise gestion ou la dissipation de ses revenus; ceux-ci

Kan uit onverdeeldheid worden getreden door de rechten van een der echtgenoten in het onverdeeld goed over te dragen aan de andere echtgenoot? Deze verrichting kan in bepaalde omstandigheden tot gevolg hebben dat de belangen van derden worden geschaad en kan ook dienen om een schenking van de ene echtgenoot aan de andere te vermommen. Toezicht van de rechtbank lijkt noodzakelijk en zou vooral betrekking moeten hebben op de wijze van overdracht en inzonderheid op de prijs.

Artikel 1595 van het Burgerlijk Wetboek moet worden aangevuld om te voorzien in de mogelijkheid van overdracht van onverdeelde rechten tussen echtgenoten (zie art. IV, art. 13).

De Subcommissie heeft niet gemeend de regel van artikel 1537 van het Burgerlijk Wetboek « ieder van de echtgenoten draagt bij in de lasten van het huwelijk, volgens de bepalingen van hun contract » en de regel uit artikel 220 van het Regeringsontwerp « onverminderd artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek, is ieder echtgenoot ten aanzien van derden gehouden tot de schulden welke hijzelf of de andere echtgenoot, wanneer deze onvermogen is, in het belang van de huishouding heeft aangegaan » in haar teksten te moeten overnemen. Deze aangelegenheden zijn, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten, geregeld in de artikelen 221 en 222.

AFDELING II.

Gerechtelijke scheiding van goederen.

Artikel 1470 (art. 1545 in de tekst van de Subcommissie).

De voorgestelde tekst vindt zijn oorsprong in artikel 223 van het Regeringsontwerp, dat zelf een aanpassing is van artikel 1443 van het Burgerlijk Wetboek aan het beginsel van de gelijkheid der echtgenoten.

Overeenkomstig dit artikel 1443 kan de vrouw wier huwelijksgoed in gevaar is gebracht en wanneer de wanorde in de zaken van de man doet vrezen dat zijn goederen niet toereikend zullen zijn om de rechten en terugneminngen van de vrouw te voldoen, scheiding van goederen vorderen.

Volgens de tekst van de Regering kan elk der echtgenoten scheiding van goederen vorderen wanneer te vrezen valt dat zijn aandeel in de gemeenschapsgoederen in het gedrang zal komen.

De Subcommissie was van oordeel dat de vrees voor aantasting van het deel van een der echtgenoten in het gemeenschappelijk vermogen op zich zelf geen voldoende grond oplevert voor een vordering tot scheiding van goederen. Aan de verwerende partij moeten feiten ten laste kunnen worden gelegd die karakteristiek zijn voor slecht beheer of verkwisting. De Subcommissie heeft zich laten leiden door artikel 1443 van het Franse Burgerlijk Wetboek en als gronden voor de vordering tot scheiding van goederen aangenomen.

tombent de plein droit dans le patrimoine commun qui se trouve appauvri par leur dissipation.

Dans les textes adoptés par la Sous-Commission, la séparation de biens judiciaire était prévue pour les époux mariés sous le régime légal et sous celui des biens matrimoniaux. La décision de la Commission de ne pas reprendre dans le projet les articles organisant le régime des biens matrimoniaux, entraîne la suppression de la référence à ce régime; d'autre part, la possibilité de poursuivre la séparation de biens doit être étendue aux époux mariés sous un régime de communauté conventionnelle.

La Commission souligne que l'action intentée avant le décès d'un des époux peut être continuée par ses héritiers, vu l'effet rétroactif de la décision judiciaire au jour de la demande.

Article 1471 (art. 1546 des textes proposés par la Sous-Commission).

L'article 1446 du Code civil autorise les créanciers de la femme à demander la séparation de biens avec son consentement. Il prévoit en outre qu'en cas de faillite ou de déconfiture du mari, ces créanciers peuvent exercer les droits de leur débitrice jusqu'à concurrence du montant de leurs créances.

Le projet du Gouvernement reprend à l'article 224 la règle de l'article 1446 en l'étendant aux deux époux.

La Sous-Commission a décidé de refuser aux créanciers le droit de demander la séparation de biens, même avec l'accord de l'époux; il appartient à chacun des époux et à lui seul, en toute connaissance de cause et généralement mieux informé que ne peut l'être un créancier, de prendre l'initiative de la procédure.

La Sous-Commission a d'autre part supprimé la seconde partie de l'article à laquelle elle ne voit plus de portée pratique; par contre, elle a repris comme second alinéa du texte qu'elle propose la règle selon laquelle les créanciers des époux (ce seront généralement ceux du défendeur) peuvent intervenir à l'instance pour contester la demande (voir dernière phrase de l'art. 1447 du Code civil et première phrase de l'art. 226 du projet du Gouvernement).

La Commission a décidé de supprimer les mots « pour contester la demande ». Les créanciers peuvent avoir un autre intérêt à intervenir à l'instance. La règle générale de l'article 15 du Code judiciaire permet à tout tiers d'intervenir dans une cause pour la sauvegarde de ses intérêts; il n'y a pas de motif de restreindre dans la matière de la séparation de biens cette règle générale.

Le droit pour les créanciers d'intervenir à l'instance le prive de celui de former tierce opposition (voir art. 1122 du Code judiciaire).

men : wanorde in de zaken van een der echtgenoten, slecht beheer of verkwisting van zijn inkomsten; deze vallen immers van rechtswege in het gemeenschappelijk vermogen dat door verkwisting verarmt.

De teksten van de Subcommissie voorzagen in gerechtelijke scheiding van goederen voor de echtgenoten gehuwd onder het wettelijk stelsel en onder het stelsel van huwelijks-goederen. Daar de Commissie besloten heeft de artikelen betreffende het stelsel van huwelijksgoederen niet in het ontwerp op te nemen, vervalt de verwijzing naar dit stelsel. Bovendien moet de mogelijkheid om scheiding van goederen te vorderen worden uitgebreid tot de echtgenoten die gehuwd zijn onder een stelsel van bedongen gemeenschap.

De Commissie wijst erop dat de vordering die is ingesteld vóór het overlijden van een der echtgenoten, mag worden voortgezet door zijn erfgenamen, aangezien de gerechtelijke beslissing terugwerkt tot de dag waarop de vordering is ingesteld.

Artikel 1471 (art. 1546 in de tekst van de Commissie).

Artikel 1446 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de schuldeisers van de vrouw de scheiding van goederen kunnen vorderen mits zij daarvoor toestemming geeft. Het bepaalt bovendien dat die schuldeisers, in geval van faillissement of kennelijk onvermogen van de man, de rechten van hun schuldenares kunnen uitoefenen ten belope van hun schuld-vorderingen.

Het Regeringsontwerp neemt in artikel 224 de regel van artikel 1446 over en laat die gelden voor beide echtgenoten.

De Subcommissie heeft besloten aan de schuldeisers het recht te ontzeggen om scheiding van goederen te vorderen, zelfs al geven de echtgenoten hun instemming. Het initiatief tot die procedure moet worden overgelaten aan elk der echtgenoten, en aan hen alleen : zij kunnen handelen met kennis van zaken en zijn in het algemeen beter geïnformeerd dan een schuldeiser kan zijn.

De Subcommissie heeft bovendien het tweede gedeelte van het artikel laten vallen omdat zij het praktische nut daarvan niet meer inzag. Daarentegen heeft zij als tweede lid van haar tekst voorgesteld de regel over te nemen volgens welke de schuldeisers van de echtgenoten (doorgaans die van de verweerder) in het geding kunnen tussenkomen om de vordering te betwisten (zie de laatste volzin van art. 1447 van het Burgerlijk Wetboek en de eerste volzin van art. 226 van het Regeringsontwerp).

De Commissie heeft besloten de woorden « om de vordering te betwisten » te doen vervallen. De schuldeisers kunnen een ander belang hebben om in het geding tussen te komen. Volgens de algemene regel van artikel 15 van het Gerechtelijk Wetboek kan iedere derde in een geding tussenkomen om zijn belangen te beschermen. Er bestaat geen aanleiding om in geval van scheiding van goederen een beperking te stellen aan die algemene bepaling.

Het recht van de schuldeisers om in het geding tussen te komen ontnemt hun het recht van derdenverzet (zie art. 1122 van het Gerechtelijk Wetboek).

Article 1472 (art. 1547 des textes proposés par la Sous-Commission).

Le premier alinéa de l'article reprend la règle de l'article 1445 du Code civil : « le jugement qui prononce la séparation de biens, remonte quant à ses effets, au jour de la demande », et cela tant à l'égard des tiers qu'entre époux. On fait observer qu'une séparation de biens conventionnelle, établie durant le mariage par changement du régime matrimonial, n'a d'effet à l'égard des tiers qu'à dater de la publication au *Moniteur belge* d'un extrait du jugement d'homologation (art. 1396).

Suivant en cela le projet du Gouvernement (art. 225), la Sous-Commission a complété l'article d'un second alinéa qui constitue un rappel des articles 1278 et 1306 du Code judiciaire : la séparation de biens qu'entraîne la séparation de corps ne produit d'effet à l'égard des tiers qu'à dater de la transcription de la décision.

La Commission a estimé ce rappel inutile et décide de supprimer le second alinéa.

Article 1473 (art. 1548 des textes proposés par la Sous-Commission).

On retrouve ici la règle de l'article 1444 du Code civil : la liquidation du régime antérieur ne peut se poursuivre indéfiniment. La Sous-Commission a décidé d'abandonner la formule trop vague à ses yeux de l'article 1444 : « paiement réel des droits et reprises » et « poursuites commencées... et non interrompues ». Elle a donné la préférence à la fixation par la loi d'un délai que le tribunal peut prolonger s'il y a lieu, délai dans lequel doit être constatée par acte authentique la liquidation du régime antérieur. Sur proposition d'un commissaire, une précision supplémentaire est apportée : « la liquidation du régime antérieur n'est pas constatée » est remplacé par « l'état liquidatif du régime antérieur n'a pas été dressé ».

L'article est à rapprocher du § 4 de l'article 1395, relatif aux effets de la décision homologuant l'acte modificatif du régime matrimonial.

Article 1474 (art. 1549 des textes proposés par la Sous-Commission).

La Sous-Commission n'a pas maintenu la possibilité actuellement ouverte aux créanciers du mari par l'article 1447 du Code civil et 1318 du Code judiciaire de se pourvoir par la voie de la tierce opposition contre une décision prononçant la séparation de biens, règle reprise à l'article 226 du projet du Gouvernement. Elle est d'avis que si les créanciers n'ont pas cru devoir intervenir dans l'action en séparation de biens, ce que leur permet l'article 1471, il est inopportun de les autoriser à tout remettre ultérieurement en cause.

Artikel 1472 (art. 1547 in de tekst van de Subcommissie).

Het eerste lid van dit artikel neemt de regel over die neergelegd is in artikel 1445 van het Burgerlijk Wetboek : « Het vonnis waarbij scheiding van goederen wordt uitgesproken, werkt terug, wat zijn gevolgen betreft, tot op de dag van de eis », zowel tussen echtgenoten als ten aanzien van derden. Er wordt opgemerkt dat een scheiding van goederen, bedongen gedurende het huwelijk bij een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel, ten aanzien van derden eerst gevolg heeft vanaf de bekendmaking van een uittreksel van de homologatiebeslissing in het *Belgisch Staatsblad* (art. 1396).

In navolging van het Regeringsontwerp (art. 225) heeft de Subcommissie het artikel aangevuld met een tweede lid, dat herhaalt wat reeds in de artikelen 1278 en 1306 van het Gerechtelijk Wetboek is bepaald : scheiding van goederen ten gevolge van scheiding van tafel en bed brengt ten aanzien van derden eerst gevolgen teweeg vanaf de overschrijving van de beslissing.

De Commissie acht die herhaling overbodig en besluit het tweede lid te doen vervallen.

Artikel 1473 (art. 1548 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel herhaalt de regel van artikel 1444 van het Burgerlijk Wetboek : de vereffening van het vorig stelsel mag niet voor onbepaalde tijd aanslepen. De Subcommissie heeft de bewoordingen van artikel 1444 : « werkelijke voldoening van de rechten en terugnemingen » en « vervolgingen die ... zijn begonnen en ... niet zijn onderbroken » niet overgenomen, omdat zij die te vaag achtte. Zij achtte het beter in de wet een termijn te stellen, die de rechtbank desnoods kan verlengen, binnen welke termijn de vereffening van het vorige stelsel bij authentieke akte moet zijn vastgesteld. Op voorstel van een commissielid wordt de regeling nog nader uitgewerkt : de woorden « indien de vereffening van het vorige stelsel niet bij authentieke akte wordt vastgesteld » worden vervangen door « indien de staat van vereffening van het vorige stelsel niet bij authentieke akte is opgemaakt ».

Dit artikel is te vergelijken met artikel 1395, § 4, betreffende de gevolgen van de beslissing die de akte tot wijziging van het huwelijksvermogensstelsel homologeert.

Artikel 1474 (art. 1549 in de tekst van de Subcommissie).

De Subcommissie heeft zich uitgesproken tegen de mogelijkheid die de schuldeisers van de man volgens artikel 1477 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 1318 van het Gerechtelijk Wetboek hebben om derdenverzet te doen tegen de beslissing die de scheiding van goederen uitspreekt, een regel die ook voorkomt in artikel 226 van het Regeringsontwerp. Zij is van oordeel dat als de schuldeisers het niet nodig geacht hebben tussen te komen in het geding tot scheiding van goederen, zoals zij kunnen doen volgens artikel 1471, het ook niet gewenst is dat zij later alles weer in het gedrang brengen.

Par contre, elle autorise les créanciers à intervenir dans la liquidation du régime et à se pourvoir contre celle-ci si elle a été opérée en fraude de leurs droits; elle fixe toutefois un délai très court, six mois, pour l'intentement de cette action.

L'adoption des dispositions concernant la séparation de biens judiciaire entraîne la nécessité de modifier certains des articles 1312 à 1318 du Code judiciaire (voir art. IV, art. 33).

TROISIEME PARTIE.

Dispositions transitoires.

Article 1er.

Le projet du Gouvernement consacre deux articles, les articles 234 et 235, à l'application des dispositions de la loi aux époux mariés avant l'entrée en vigueur de celle-ci.

Il introduit une distinction importante selon que les époux sont liés par des conventions matrimoniales, quelles qu'elles soient, ou qu'à défaut d'avoir fait recevoir par notaire leur contrat de mariage, ils se trouvent soumis de plein droit au régime de la communauté légale.

Partant de l'idée qu'un contrat de mariage constitue une convention entre époux, qui fait la loi des parties contractantes, il n'en modifie le contenu qu'en introduisant dans le régime choisi par eux les nouvelles règles de gestion de la communauté ou des biens propres. Le choix d'un autre régime leur est toutefois possible à charge de respecter les règles des articles 8 à 10 (devenus 1394 à 1396).

Par contre, il prévoit pour les époux mariés sans contrat de mariage la faculté, soit de maintenir le régime de communauté, soit de faire choix d'un autre régime; cette faculté s'exerce par acte notarié établi dans les trente-six mois de l'entrée en vigueur de la loi; le choix d'un autre régime autorise, sans en faire une obligation, la liquidation du régime précédent. Aussi longtemps que les époux n'ont pas adopté un autre régime ou s'ils déclarent maintenir le régime de communauté légale, leurs pouvoirs de gestion sont, dès l'entrée en vigueur de la loi, réglés par les dispositions de celle-ci.

Si les époux n'usent pas de la faculté qui leur est offerte, ils se trouveront, à l'expiration du délai de trois ans, soumis de plein droit, mais sans rétroactivité, au régime de participation aux acquêts (lequel, selon le projet du Gouvernement, devrait devenir le régime légal de l'avenir). Ici encore, la liquidation de la communauté légale est permise, sans être obligatoire. Ces époux se trouveraient ainsi soumis successivement et au moins partiellement à trois régimes différents.

Les amendements du Gouvernement ne contiennent aucun article concernant l'entrée en vigueur de la loi, ni d'autres dispositions transitoires; on doit donc en conclure que les modifications proposées à la loi du 30 avril 1958, remplacées

Zij verleent aan de schuldeisers daarentegen wel het recht tussen te komen in de vereffening van het stelsel en daartegen op te komen indien zij is verricht met bedrieglijke benadeling van hun rechten; de termijn zal echter zeer kort zijn: zes maanden voor het instellen van de vordering.

De aanvaarding van de bepaling betreffende de gerechtelijke scheiding van goederen heeft tot gevolg dat ook sommige van de artikelen 1312 tot 1318 van het Gerechtelijk Wetboek moeten worden gewijzigd (zie art. IV, art. 33).

DERDE DEEL.

Overgangsbepalingen.

Artikel 1.

Het Regeringsontwerp bevat twee artikelen, nl. de artikelen 234 en 235, betreffende de toepassing van de wet op echtgenoten die getrouwd zijn vóór haar inwerkingtreding.

Het maakt een belangrijk onderscheid al naar de echtgenoten gebonden zijn door enige huwelijksvereenkomst of geen huwelijkscontract voor een notaris hebben afgesloten en dus van rechtswege aan het stelsel van de wettelijke gemeenschap onderworpen zijn.

Uitgaande van de opvatting dat een huwelijkscontract een overeenkomst tussen echtgenoten is die tussen de overeenkomstsluitende partijen als wet geldt, wijzigt het de inhoud ervan slechts in die zin dat het in het stelsel dat zij hebben gekozen, de nieuwe beheersregels van de gemeenschap of van de eigen goederen invoegt. Zij kunnen echter een ander stelsel kiezen onder gehoudenheden de regels van de artikelen 8 tot 10 (vernummerd van 1394 tot 1396) na te leven.

Echtgenoten die zonder huwelijkscontract getrouwd zijn, kunnen volgens het ontwerp echter of het stelsel van gemeenschap handhaven of een ander stelsel kiezen; dit moet geschieden bij notariële akte binnen zesendertig maanden na de inwerkingtreding van de wet; als zij een ander stelsel kiezen, kunnen zij het vorige stelsel vereffenen, maar zij zijn niet verplicht dit te doen. Zolang de echtgenoten geen ander stelsel hebben aangenomen of indien zij verklaren de wettelijke gemeenschap te handhaven, worden hun beheersbevoegdheden vanaf de inwerkingtreding van de wet geregeld door de bepalingen van deze wet.

Maken de echtgenoten van de hun geboden gelegenheid geen gebruik, dan vallen zij bij het verstrijken van de termijn van drie jaar van rechtswege, maar zonder terugwerkende kracht, onder het stelsel van deelgenootschap (dat volgens het Regeringsontwerp het toekomstige wettelijke stelsel zou moeten worden). Ook in dit geval kunnen zij de wettelijke gemeenschap vereffenen, zonder echter verplicht te zijn het te doen. Die echtgenoten zouden dus achtereenvolgens en althans gedeeltelijk aan drie verschillende stelsels onderworpen zijn.

De Regeringsamendementen bevatten geen artikel betreffende de inwerkingtreding van de wet noch enige andere overgangsbepaling: hieruit moet worden besloten dat de wijzigingen voorgesteld in de wet van 30 april 1958, vervangen

par les textes des articles 212 à 224 proposés par la Sous-Commission, entrent en vigueur dix jours après la publication de la loi au *Moniteur belge*. Ces articles contiennent quelques innovations importantes notamment : limitation du droit de disposer de la maison servant au logement de la famille et des meubles qui la garnissent (art. 215, § 1er), perception des revenus (art. 217), ouverture de compte de dépôts de sommes et de titres (art. 218), solidarité des époux pour les dettes contractées par l'un d'eux pour les besoins du mariage et de l'éducation des enfants (art. 222), qui s'écarterent des règles actuelles de la gestion de la communauté légale.

La Sous-Commission est également d'avis que les règles concernant la mutabilité des régimes matrimoniaux doivent être applicables dès l'entrée en vigueur de la loi.

Plus délicat est le problème de l'entrée en vigueur des règles relatives aux régimes matrimoniaux et plus spécialement la substitution du régime légal nouveau à la communauté légale actuelle, assortie ou non de clauses la modifiant.

Subordonner l'adoption du nouveau régime légal à la procédure de modification du régime matrimonial des articles 1394 à 1396 aboutirait à retarder indéfiniment la généralisation du nouveau régime légal et à maintenir dans de très nombreux ménages les règles de la communauté légale et notamment l'incapacité de la femme mariée, fût-elle même tempérée par l'entrée en vigueur des articles 217 et 218.

La Sous-Commission est ainsi arrivée à une première conclusion : il fallait trouver une formule pour que, dans un délai limité, la majorité des ménages mariés sans contrat se trouvent soumis, au moins partiellement, aux règles du nouveau régime légal, particulièrement en ce qui concerne les pouvoirs de gestion des époux.

Une première solution a été envisagée : prévoir, à l'expiration d'un délai à fixer, l'application du nouveau régime légal aux époux mariés sans contrat ou ayant choisi un régime en communauté. Cette solution implique la liquidation du régime précédent selon les règles actuelles du Code civil pour fixer le contenu des patrimoines, la nature et la contribution aux dettes et réserver à la femme la possibilité d'user des garanties que lui accorde le Code civil : renonciation à la communauté, bénéfice d'émolument, reprise de son apport franc et quitte, etc. A tout le moins, un inventaire estimatif de l'actif et du passif est indispensable, pour permettre plus tard cette liquidation que, dans l'intérêt des époux et des tiers, on ne peut retarder indéfiniment.

Une seconde solution consisterait à ne modifier de plein droit que les règles de gestion de la communauté et des biens propres, tout en maintenant en vigueur les règles du Code civil qui concernent la composition de la communauté activement et passivement. On fait observer que l'application

des articles 212 à 224 proposé par la Subcommissie, in werking treden tien dagen na de bekendmaking van de wet in het *Belgisch Staatsblad*. Die artikelen bevatten enkele belangrijke nieuwigheden, met name : de beperking van het beschikkingsrecht over het huis dat het gezin tot woning dient en het erin aanwezige huisraad (art. 215, § 1), het ontvangen van de inkomsten (art. 217), de opening van een depositorekening voor geld of effecten (art. 218), de hoofdelijke aansprakelijkheid van de echtgenoten voor de schulden die een van hen heeft aangegaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen (art. 222), die afwijken van de huidige regels van beheer van de wettelijke gemeenschap.

De Subcommissie was eveneens van oordeel dat de regels betreffende de veranderlijkheid van huwelijksvermogensstelsel toepasselijk moeten zijn zodra de wet in werking treedt.

Kieser is het probleem van de inwerkingtreding van de regels betreffende de huwelijksvermogensstelsels en vooral van de vervanging van de huidige wettelijke gemeenschap door het nieuwe wettelijk stelsel, al dan niet gepaard gaande met bedingen tot wijziging ervan.

Stelt men de aanneming van het nieuwe wettelijk stelsel afhankelijk van de procedure tot wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van de artikelen 1394 tot 1396, dan wordt de veralgemening van het nieuwe wettelijk stelsel op de lange baan geschoven en zullen in zeer vele gezinnen de regels van de wettelijke gemeenschap worden gehandhaafd, met name die betreffende de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw, zij het dat deze getemperd wordt door de inwerkingtreding van de artikelen 217 en 218.

De Subcommissie trok daaruit een eerste besluit : er moet een formule gevonden worden om te bereiken dat de meeste gezinnen, die zonder contract getrouwd zijn, binnen een beperkte tijd althans gedeeltelijk onderworpen zouden zijn aan het nieuwe wettelijk stelsel, vooral wat betreft de beheersbevoegdheid van de echtgenoten.

Men dacht in dit verband aan een eerste mogelijkheid : bepalen dat het nieuwe wettelijk stelsel, bij het verstrijken van een vast te stellen termijn, toepasselijk zal zijn op echtgenoten die zonder contract zijn getrouwd of een stelsel van gemeenschap hebben gekozen. Dit onderstelt dat het vorige stelsel wordt vereffend naar de huidige regels van het Burgerlijk Wetboek wat betreft de vaststelling van de omvang van de vermogens, de aard van en de bijdrage in de schulden en dat de vrouw in staat gesteld wordt om gebruik te maken van de waarborgen die het Burgerlijk Wetboek haar verleent : afstand van de gemeenschap, genot van een deel uit de gemeenschap, vrije en onbelaste terugneming van haar inbreng, enz. Op zijn minst is een begroten staat van de baten en de lasten noodzakelijk, ten einde die vereffening, die in het belang van de echtgenoten en de derden niet onbepaald mag worden uitgesteld, later mogelijk te maken.

Een tweede oplossing had kunnen zijn dat van rechtswege alleen de beheersregels van de gemeenschap en van de eigen goederen zouden worden gewijzigd, terwijl de regels van het Burgerlijk Wetboek betreffende de samenstelling van de gemeenschap naar baten en lasten van kracht zouden blijven.

de ces règles donne à la communauté un contenu beaucoup plus étendu que celui qui est prévu pour le patrimoine commun; c'est sur cette masse, qui comprend tous les biens mobiliers des époux, que vont s'exercer les pouvoirs des époux; la femme engagera sa responsabilité davantage que par le passé; elle ne pourra plus se prévaloir des garanties que lui accorde le Code civil et cela même pour la période antérieure à l'entrée en vigueur de la loi, à défaut d'inventaire qui fixe au moment de cette entrée l'actif et le passif de la communauté.

La Sous-Commission s'est finalement ralliée à une troisième solution selon laquelle pendant une période transitoire de deux ans, les époux mariés avant l'entrée en vigueur de la loi soit sans contrat, soit ayant adopté un régime en communauté, pourraient adopter le nouveau régime légal moyennant une procédure simplifiée : déclaration devant notaire, inventaire et estimation des biens. L'homologation du tribunal n'est pas requise. La liquidation de l'ancienne communauté dans un délai de rigueur n'est pas davantage exigée; mais la femme pourra la provoquer pour pouvoir, si tel est son intérêt, renoncer à la communauté. A l'expiration de cette période de deux ans, les ménages qui n'auraient pas fait profit des dispositions transitoires, continueraient à être soumis aux règles du Code civil, sauf leur droit de faire usage à tout moment de la procédure de modification du régime matrimonial.

La Sous-Commission propose également de permettre aux époux mariés avant l'entrée en vigueur de la loi, dont le contrat de mariage adoptant un régime en communauté contient des donations entre époux ou des stipulations relatives au partage de la communauté, de modifier ou de rétracter ces dispositions du commun accord des époux.

Enfin, constatant que le nouveau régime légal comporte une réduction importante des pouvoirs de gestion du mari, tant sur le patrimoine commun que sur les biens propres de la femme et que l'on peut craindre que des maris se refusent à l'adoption du nouveau régime légal, la Sous-Commission propose d'accorder à la femme, pendant la même période de deux ans, la possibilité de faire ordonner par justice la substitution du nouveau régime légal au régime de communauté légale ou conventionnelle existant.

La Commission n'a pu se rallier à la solution proposée par la Sous-Commission. Si large que soit la campagne d'information qui puisse être organisée au lendemain du vote de la loi, trop rares seront les ménages qui décideront dans les deux ans de l'entrée en vigueur de la loi de se soumettre au nouveau régime légal; plus rares encore seront les femmes qui s'adresseront à justice pour imposer à leur mari ce régime; la majorité des ménages resteront donc soumis jusqu'à la dissolution du mariage aux règles actuelles du Code civil; l'égalité des époux qui est un des objectifs du projet entrerait beaucoup trop lentement dans la pratique; la femme mariée resterait une incapable, même pour gérer ses biens propres.

Ten deze is opgemerkt dat de toepassing van die regels de gemeenschap veel groter zouden maken dan het huidige gemeenschappelijk vermogen; op dat vermogen, hetwelk alle roerende goederen van de echtgenoten omvat, zullen de echtgenoten hun bevoegdheid uitoefenen; de vrouw zal meer aansprakelijk zijn dan in het verleden; zij zal geen beroep meer kunnen doen op de waarborgen die het Burgerlijk Wetboek haar verleent, zelfs niet voor de tijd van vóór de inwerkingtreding van de wet, omdat er geen boedelbeschrijving is die de baten en de lasten van de gemeenschap op het ogenblik van die inwerkingtreding vaststelt.

Ten slotte heeft de Subcommissie een derde oplossing aangenomen volgens welke echtgenoten die vóór de inwerkingtreding van de wet getrouwd zijn zonder contract of na een stelsel van gemeenschap te hebben aangenomen, gedurende een overgangstermijn van twee jaar het nieuw wettelijk stelsel kunnen aannemen, met toepassing van een vereenvoudigde procedure: verklaring afgelegd voor een notaris, boedelbeschrijving en schatting van de goederen. De homologatie van de rechtbank is niet vereist. De vereffening van de vroegere gemeenschap binnen een dwingende termijn is evenmin vereist; maar de vrouw zal ze kunnen uitlokken ten einde in haar belang afstand te kunnen doen van de gemeenschap. Na verloop van die termijn van twee jaar zullen de gezinnen die geen gebruik hebben gemaakt van de overgangsbepalingen, onder de regels van het Burgerlijk Wetboek blijven vallen, behalve dat zij te allen tijde hun huwelijksvermogensstelsel zullen kunnen wijzigen.

De Subcommissie stelt ook voor dat de echtgenoten die getrouwd zijn vóór de inwerkingtreding van de wet en bij huwelijkscontract een gemeenschapsstelsel hebben aangenomen dat schenkingen tussen echtgenoten bevat of bedingen betreffende de verdeling van de gemeenschap, die bepalingen in onderlinge overeenstemming kunnen wijzigen of intrekken.

Ten slotte worden in het nieuw wettelijk stelsel de bestuursbevoegdheden van de man sterk bekrompen zowel met betrekking tot het gemeenschappelijk vermogen als tot de eigen goederen van de vrouw, zodat de kans bestaat dat sommige mannen weigeren het nieuw wettelijk stelsel te aanvaarden. Daarom stelt de Subcommissie voor aan de vrouw de mogelijkheid te geven om, tijdens diezelfde periode van twee jaar, in rechte te vorderen dat het nieuw wettelijk stelsel in de plaats wordt gesteld van het bestaande stelsel van wettelijke of bedongen gemeenschap.

De Commissie heeft zich niet kunnen verenigen met de oplossing van de Subcommissie. De voorlichtingscampagne na de goedkeuring van de wet mag nog op zo ruime schaal worden gevoerd, er zullen toch zeer weinig gezinnen zijn die binnen twee jaar na de inwerkingtreding van de wet besluiten zich aan het nieuw wettelijk stelsel te onderwerpen. Zeldzamer nog zullen de vrouwen zijn die zich tot de rechter wenden om dit stelsel af te dwingen. De meeste echtparen zullen dus tot de ontbinding van hun huwelijk onderworpen blijven aan de huidige regels van het Burgerlijk Wetboek. De gelijkheid van de echtgenoten, een van de voornaamste doelstellingen van het ontwerp, zal dus al te langzaam in praktijk worden gebracht. De gehuwde vrouw zal onbekwaam blijven, zelfs om haar eigen goederen te besturen.

Il y a donc intérêt à imposer par la loi à tout le moins la modification des pouvoirs de gestion des époux sans pour autant modifier la composition et l'alimentation de la communauté, ni exiger la liquidation de la communauté, sauf à prévoir le droit des époux de déclarer maintenir leur ancien régime matrimonial et la possibilité pour la femme de poursuivre la liquidation de la communauté.

On fait observer que la modification des pouvoirs de gestion a pour conséquence la modification des règles concernant le caractère propre ou commun des dettes et les droits des créanciers. La modification des pouvoirs reste une demi-mesure qui posera durant de nombreuses années des problèmes délicats, tant à l'occasion de la dissolution du mariage que lors de la saisie de certains biens par les créanciers. Le projet du Gouvernement s'était efforcé de régler ces problèmes en prévoyant également l'application aux régimes en communauté préexistants « des règles de la présente loi qui sont la conséquence nécessaire » de celles relatives à la gestion, formule fort vague dont l'interprétation peut être à l'origine de divergences importantes dans la doctrine et la jurisprudence et qui introduira une grande incertitude dans les rapports des époux avec leurs créanciers. Faut-il aller plus loin et accepter le passage automatique du régime en communauté au régime légal, sauf le droit des époux de déclarer vouloir maintenir le régime existant et celui de la femme de poursuivre dans un délai de rigueur la liquidation de la communauté selon les règles et en bénéficiant des garanties du Code civil ?

On a proposé de laisser un délai entre la publication de la loi au *Moniteur belge* et la date de son entrée en vigueur, de manière à permettre aux époux de s'informer avant d'être amenés à opter, fût-ce en faveur du maintien du régime pré-existant. Pareil délai ne pourrait bénéficier qu'aux époux mariés avant l'entrée en vigueur de la loi; celle-ci devrait être immédiatement applicable à ceux qui se marient après la publication de la loi; on voit mal, en effet, que pendant une période transitoire, même de courte durée, de nouveaux ménages continuent, à défaut de contrat de mariage, à être soumis de plein droit aux règles d'un régime considéré comme suranné.

La discussion a repris en seconde lecture sur la base d'un texte établi par le rapporteur et qui se lit comme suit :

ARTICLE 1er.

Variante I.

§ 1er. Pendant un délai de ... ans prenant cours à l'entrée en vigueur de la présente loi, les époux mariés avant cette entrée en vigueur sans avoir établi de conventions matri-

Het is dus geraden om althans een wijziging van de bestuursbevoegdheden van de echtgenoten in de wet vast te leggen, zonder daarom de samenstelling en de financiering van de gemeenschap te wijzigen of de vereffening van de gemeenschap te eisen, met dien verstande echter dat de echtgenoten kunnen verklaren dat zij hun oude huwelijksvermogensstelsel wensen te handhaven en dat de vrouw de mogelijkheid bezit om de vereffening van de gemeenschap te vorderen.

Er wordt opgemerkt dat een wijziging van de beheersbevoegdheden noopt tot verandering van de regels betreffende het eigen of gemeenschappelijk karakter van de schulden en de rechten van de schuldeisers. Wijziging van de bevoegdheden is slechts een halve maatregel die jaren lang zeer netelige problemen zal doen rijzen zowel bij de ontbinding van het huwelijk als bij beslag op bepaalde goederen door de schuldeisers. Het Regeringsontwerp had een oplossing voor die punten trachten te vinden door te bepalen dat ook de voordien bestaande stelsels van gemeenschap onder de toepassing zouden vallen van de « regels van deze wet die (...) het noodzakelijk gevolg zijn » van de regels betreffende het beheer, een zeer vage formule die aanleiding kan geven tot sterk uiteenlopende interpretaties zowel in de rechtsleer als in de rechtspraak en tot een grote onzekerheid in de betrekkingen van de echtgenoten met hun schuldeisers. Moeten wij nog verder gaan en aannemen dat het stelsel van gemeenschap automatisch overgaat in het wettelijk stelsel, behoudens het recht van de echtgenoten om te verklaren dat zij het bestaande stelsel wensen te handhaven en het recht van de vrouw om binnen een vastbepaalde termijn de vereffening van de gemeenschap te vorderen volgens de regels van en de waarborgen gesteld in het Burgerlijk Wetboek ?

Er is voorgesteld een zekere termijn te laten verlopen tussen de bekendmaking van de wet in het *Belgisch Staatsblad* en de datum van inwerkingtreding zodat echtgenoten de gelegenheid hebben om zich op de hoogte te stellen alvorens een keuze te doen, zelfs al spreken zij zich uit voor het behoud van het vorige stelsel. Een zodanige termijn zou alleen gelden voor de echtgenoten die gehuwd zijn vóór de inwerkingtreding van de wet. Deze zou echter onmiddellijk van toepassing moeten zijn op degenen die zich in de echt verenigen na de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*. Het gaat immers niet op dat nieuwe gezinnen tijdens een overgangsperiode, zelfs al is die van korte duur, bij gebreke van een huwelijkscontract van rechtswege onderworpen blijven aan de regels van een stelsel dat als verouderd wordt beschouwd.

In tweede lezing is over dit artikel opnieuw van gedachten gewisseld naar aanleiding van een door de verslaggever opgestelde tekst, die luidt als volgt :

ARTIKEL 1.

Variante I.

§ 1. Gedurende een termijn van ... jaar te rekenen van de inwerkingtreding van deze wet, kunnen echtgenoten die vóór deze inwerkingtreding zijn gehuwd zonder huwe-

moniales ou après avoir adopté un régime en communauté, peuvent, par acte devant notaire, convenir de maintenir sans changement le régime légal ou conventionnel existant.

§ 2. A défaut de pareil acte, ils seront dès l'expiration de ce délai soumis aux dispositions des articles 1415 à 1425 pour tout ce qui concerne la gestion de la communauté et de leurs biens propres, [ainsi qu'à celles des articles 1408 à 1414 définissant les dettes communes et réglant les droits des créanciers].

§ 3. Les époux peuvent, de commun accord, liquider et se partager entre eux la communauté préexistante, selon les règles actuelles du Code civil. Dans ce cas, les délais prévus par les articles 1456 et 1457 du Code civil en faveur de la femme qui désire se réserver la faculté de renoncer à la communauté, prendront cours à l'expiration du délai de ... ans prévu au § 1er.

§ 4. A défaut d'accord du mari, la femme pourra, par requête, demander au tribunal d'ordonner cette liquidation. Dans ce cas, les délais prévus à l'article précédent sont suspendus depuis le dépôt de la requête jusqu'à ce que la décision à intervenir soit passée en force de chose jugée. L'inventaire de la communauté se fera en présence du mari ou lui dûment appelé.

§ 5. La liquidation clôturée, les époux se trouveront soumis à toutes les règles du régime légal, sans préjudice de l'application des clauses de leur contrat de mariage dérogeant aux règles de la communauté légale.

Variante II.

§ 1er. Inchangé.

§ 2. A défaut de pareil acte, ils seront dès l'expiration de ce délai, soumis aux dispositions régissant le régime légal, sans préjudice de l'application des clauses de leur contrat de mariage dérogeant aux règles de la communauté légale.

§ 3. Les époux peuvent, de commun accord ...

§ 4. A défaut d'accord du mari ...

ART. 2.

Dans les deux mois de la date de l'acte, le notaire transmettra un extrait de la convention prévue au § 1er de l'article précédent ou une déclaration attestant que la communauté légale ou conventionnelle est liquidée, tant à l'officier de l'état civil visé au § 2 de l'article 1395 qu'au notaire détenteur de la minute du contrat de mariage, à charge par ceux-ci de s'acquitter des obligations que leur impose cet article.

lijksvoorwaarden te hebben gemaakt of na een stelsel van gemeenschap te hebben aangenomen, bij een akte voor een notaris overeenkomen het bestaande wettelijke of bedongen stelsel ongewijzigd te handhaven.

§ 2. Indien een dergelijke akte niet wordt opgemaakt, vallen zij bij het verstrijken van die termijn onder de bepalingen van de artikelen 1415 tot 1425 voor al wat betreft het beheer van de gemeenschap en van hun eigen goederen [evenals onder die van de artikelen 1408 tot 1414 die de gemeenschappelijke schulden en de rechten van de schuldeisers bepalen].

§ 3. De echtgenoten kunnen de bestaande gemeenschap in onderlinge overeenstemming vereffenen en tussen hen verdelende overeenkomstig de huidige regels van het Burgerlijk Wetboek. In dat geval zullen de termijnen die bij de artikelen 1456 en 1457 van het Burgerlijk Wetboek zijn bepaald ten behoeve van de vrouw die zich de bevoegdheid wenst voor te behouden om afstand te doen van de gemeenschap, ingaan bij het verstrijken van de termijn van ... jaar bepaald in § 1.

§ 4. Indien de man niet akkoord gaat kan de vrouw bij verzoekschrift aan de rechtbank vragen om de vereffening te gelasten. In dat geval worden de termijnen bepaald in het voorgaande artikel opgeschort vanaf het tijdstip waarop het verzoekschrift is ingediend tot het tijdstip waarop de te nemen beslissing in kracht van gewijsde is gegaan. De boedelbeschrijving van de gemeenschap wordt opgemaakt in aanwezigheid van de man of nadat hij behoorlijk is opgeroepen.

§ 5. Zodra de vereffening is afgesloten, vallen de echtgenoten onder alle regels van het wettelijk stelsel, onverminderd de toepassing van de bepalingen van hun huwelijkscontract waarbij van de wettelijke gemeenschap wordt afgeweken.

Variante II.

§ 1. Id.

§ 2. Indien een dergelijke akte niet wordt opgemaakt, vallen zij bij het verstrijken van die termijn onder de bepalingen betreffende het wettelijk stelsel, onverminderd de toepassing van de bepalingen van hun huwelijkscontract waarbij van de wettelijke gemeenschap wordt afgeweken.

§ 3. De echtgenoten kunnen de bestaande gemeenschap ...

§ 4. Indien de man niet akkoord gaat ...

ART. 2.

Binnen twee maanden na de datum van de akte, zendt de notaris een uittreksel uit de overeenkomst bedoeld in § 1 van het voorgaande artikel of een verklaring ten blijke dat de wettelijke of bedongen gemeenschap vereffend is, zowel aan de ambtenaar van de burgerlijke stand bedoeld in § 2 van artikel 1395 als aan de notaris die de minuut van het huwelijkscontract onder zich houdt, met last voor de laatstgenoemden om zich te kwijten van de verplichtingen die dat artikel hun oplegt.

Le rapporteur signale que les textes qu'il propose ne concernent que les époux actuellement soumis aux règles d'un régime en communauté; il souligne ce qui sépare les deux variantes sur lesquelles la Commission doit se prononcer : dans le premier texte, seules seront applicables, à défaut de déclaration des époux de vouloir maintenir le régime préexistant, les règles concernant la gestion des patrimoines propres et commun, la nature des dettes et les droits des créanciers. Restent applicables les dispositions du Code civil qui déterminent la composition active et passive de la communauté. La seconde version va plus loin et soumet les époux à l'ensemble des règles du nouveau régime légal.

La question est d'abord posée de savoir ce qu'il faut entendre par régime en communauté.

Le rapporteur renvoie à l'intitulé du chapitre II du titre V du Livre III du Code civil, lequel traite successivement de la communauté légale et des diverses formes qui peuvent en modifier les règles : communauté réduite aux acquets, communauté universelle.

Un membre demande d'étendre l'effet de la loi aux époux mariés sous un régime ne comportant pas ou seulement très partiellement une communauté ou société d'acquets et au régime dotal. Il souhaite voir les règles nouvelles applicables au plus grand nombre de ménages avec le minimum de formalités et dépose à cette fin l'amendement suivant :

« Ajouter à l'article un paragraphe reprenant les dispositions transitoires de la législation française (art. II de la loi n° 65-570 du 13 juillet 1965) :

« Si dans le contrat de mariage les époux avaient adopté un régime sans communauté ou le régime dotal, ils pourront pendant un délai de 2 ans à compter de l'entrée en vigueur de la présente loi, se placer sous le régime de la communauté légale.

» En ce cas, la convention précise que l'époux déclare renoncer au bénéfice des avantages légaux du régime précédent. »

Un autre commissaire insiste pour que les nouvelles règles de gestion s'appliquent à tous les régimes conventionnels, tels que la séparation de biens avec communauté d'acquêts où la femme n'a pas les mêmes pouvoirs que le mari.

La Commission décide de retenir la seconde version, en limitant toutefois la portée de la disposition prévue sous le paragraphe 2 aux époux mariés sous le régime de communauté légale. Par contre, lorsque le régime antérieur déroge aux règles de la communauté légale, les dispositions nouvelles ne sont applicables qu'en ce qui concerne la gestion de la communauté d'acquêts, de la communauté universelle ou de la société d'acquêts.

La Commission fixe à un an le délai prévu au § 1er, alinéa 1er; il est également décidé que pendant ce délai, les

De verslaggever zegt dat de teksten die hij voorstelt enkel betrekking hebben op de echtgenoten op wie de regels van het stelsel van gemeenschap thans van toepassing zijn; hij wijst op het verschil tussen de twee varianten waarover de Commissie zich moet uitspreken : volgens de eerste tekst zijn, indien de echtgenoten geen verklaring afleggen dat zij het bestaande stelsel wensen te handhaven, alleen van toepassing de regels betreffende het bestuur van de eigen vermogens en het gemeenschappelijk vermogen, de aard van de schulden en de rechten van de schuldeisers. Van toepassing blijven de huidige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de baten en de lasten van de gemeenschap. De tweede versie gaat verder en onderwerpt de echtgenoten aan alle regels van het nieuw wettelijk stelsel.

Vooraf wordt de vraag gesteld wat moet worden verstaan onder een stelsel van gemeenschap.

De verslaggever verwijst naar het opschrift van Boek III, titel V, hoofdstuk II, van het Burgerlijk Wetboek, dat achter, eenvolgens handelt over de wettelijke gemeenschap en over de overeenkomsten die de regels ervan kunnen wijzigen : gemeenschap tot de aanwinsten beperkt en algemene gemeenschap.

Een lid vraagt dat de wet wordt verruimd tot de echtgenoten die gehuwd zijn met slechts gedeeltelijke of in het geheel geen gemeenschap van aanwinsten en tot het dotaal stelsel. Hij wenst de nieuwe regels van toepassing te zien worden op zoveel mogelijk gezinnen met zo weinig mogelijk formaliteiten en dient daartoe het volgende amendement in :

« In dit artikel een paragraaf in te voegen die de overgangsbepalingen van de Franse wetgeving overneemt (art. II van de wet nr. 65-570 van 13 juli 1965) :

« Indien de echtgenoten in het huwelijkscontract een stelsel zonder gemeenschap of een dotaal stelsel hebben aangenomen, kunnen zij zich gedurende twee jaar na de inwerking-treding van deze wet onder het stelsel van wettelijke gemeenschap plaatsen.

» In dat geval bepaalt de overeenkomst nader dat de echtgenoot verklaart afstand te doen van de wettelijke voordelen van het vorige stelsel. »

Een ander commissielid dringt erop aan dat de nieuwe regels inzake bestuur van toepassing worden verklaard op alle bedongen stelsels, zoals de scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten waarin de vrouw niet dezelfde bevoegdheden heeft als de man.

De Commissie besluit de tweede versie aan te nemen, maar de bepaling van § 2 uitsluitend van toepassing te verklaren op de echtgenoten gehuwd onder het stelsel van wettelijke gemeenschap. Wanneer evenwel het vroegere stelsel afwijkt van de regels van de wettelijke gemeenschap, zullen de nieuwe regels enkel gelden voor het bestuur van de gemeenschap beperkt tot de aanwinsten, de algehele gemeenschap of de gemeenschap van aanwinsten.

De Commissie stelt de termijn bedoeld in § 1, eerste lid, op één jaar. Er wordt eveneens besloten dat echtgenoten,

époux mariés sous le régime de la communauté légale pourront par déclaration devant notaire opter pour le nouveau régime légal; celui-ci leur sera applicable dès la déclaration sans devoir attendre l'expiration du délai.

Le fait pour les époux de déclarer dans le délai d'un an de l'entrée en vigueur de la loi qu'ils veulent conserver leur régime matrimonial, ne les prive pas du droit de décider plus tard de le modifier, en respectant dans ce cas les dispositions des articles 1394 et suivants.

Article 2.

La Sous-Commission propose d'autoriser les époux à modifier ou à rétracter de commun accord, par acte devant notaire, les donations qu'ils se sont faites par contrat de mariage ou les stipulations relatives au partage inégal de la communauté. Cet article était une conséquence de la règle de l'article 1er, telle que l'avait formulée la Sous-Commission : le nouveau régime légal ne s'applique aux époux que s'ils en conviennent ainsi; les donations et les stipulations de parts inégales n'étant qu'un accessoire du régime conventionnellement adopté par les époux, le changement de régime que comporte l'adoption du nouveau régime légal peut entraîner la modification ou la suppression de ces clauses accessoires. L'accord des époux sur ces modifications ou suppressions bénéficie également de la simplification de la procédure de l'article 1er.

Les articles concernant la mutabilité des conventions matrimoniales seront applicables dès l'entrée en vigueur de la loi; comme cela a été exposé dans le commentaire de l'article 1394, la modification du régime matrimonial peut ne porter que sur les dispositions accessoires. Une disposition transitoire ne présente plus la même utilité dans le cadre de l'article 1er, tel qu'il a été modifié par la Commission, dès que l'assujettissement des époux à tout ou partie des dispositions du nouveau régime légal s'opère automatiquement à l'expiration d'un délai, sauf déclaration contraire faite en commun par les deux époux.

Article 3.

L'article ouvrirait à chacun des époux une action devant le tribunal pour voir ordonner la substitution du régime légal au régime en communauté préexistant. Pareille action est dorénavant prévue au seul profit de la femme au troisième paragraphe de l'article 1er adopté par la Commission.

Article 4.

Cet article organise la publicité des actes par lesquels les époux décident, durant la période transitoire, d'adopter le régime légal, ainsi que celle des jugements ordonnant la substitution du régime légal au régime de communauté légale ou conventionnelle; il renvoie à l'article 1414 des textes proposés par la Sous-Commission, article qui n'a pas été retenu par la Commission.

gehuwd onder het wettelijk stelsel tijdens die termijn, bij een verklaring voor de notaris, het nieuw wettelijk stelsel kunnen kiezen; dit stelsel zal voor hen beginnen te werken zodra die verklaring is afgelegd, en niet eerst na het verstrijken van de termijn.

Echtgenoten die binnen de termijn van één jaar na de inwerkingtreding van de wet verklaren dat zij hun huwelijksvermogensstelsel wensen te handhaven, verliezen daardoor niet het recht om hun stelsel later te wijzigen, maar dan moeten zij de bepalingen van artikel 1394 v.v. in acht nemen.

Artikel 2.

De Subcommissie stelt voor de echtgenoten in staat te stellen om de schenkingen die zij elkaar bij huwelijkscontract hebben gedaan of de bedingen betreffende de ongelijke verdeling van de gemeenschap, in onderlinge overeenstemming en bij akte voor een notaris te wijzigen of te herroepen. Dit artikel vloeide voort uit de regel in artikel 1, zoals die door de Subcommissie was geformuleerd : het nieuw wettelijk stelsel is slechts van toepassing op de echtgenoten die dat overeenkomen; aangezien schenkingen en bedingen betreffende de ongelijke verdeling slechts bijzaak zijn in het stelsel dat de echtgenoten overeengekomen zijn, kan de verandering van stelsel die voortvloeit uit de aanneming van het nieuw wettelijk stelsel, de wijziging of opheffing van die accessoire bedingen na zich slepen. Bij overeenstemming van de echtgenoten omtrent die wijzigingen of opheffingen kan dan ook de vereenvoudigde procedure van artikel 1 toepassing vinden.

De artikelen betreffende de veranderlijkheid van het stelsel zullen van kracht worden zodra de wet in werking treedt. Zoals is uiteengezet in de toelichting op artikel 1394 is het mogelijk om alleen de bijkomende bedingen van het huwelijksvermogensstelsel te wijzigen. Een overgangsbepaling heeft niet meer zoveel nut in het kader van artikel 1, zoals dit door de Commissie is gewijzigd, zodra de echtgenoten bij het verstrijken van een bepaalde termijn automatisch onderworpen zijn aan het geheel of een gedeelte van de bepalingen van het nieuw wettelijk stelsel, tenzij beide echtgenoten gezamenlijk het tegendeel verklaren.

Artikel 3.

Overeenkomstig dit artikel kon elk der echtgenoten zich tot de rechter wenden om te vorderen dat het wettelijk stelsel in de plaats zou worden gesteld van het voordien bestaande stelsel van gemeenschap. Een dergelijke vordering kan voortaan alleen door de vrouw worden ingesteld overeenkomstig artikel 1, zoals aangenomen door uw Commissie.

Artikel 4.

Dit artikel regelt de openbaarheid van de akten waarbij echtgenoten tijdens de overgangsperiode besluiten het wettelijk stelsel aan te nemen, evenals van de vonnissen waarbij het wettelijk stelsel in de plaats wordt gesteld van het wettelijk of bedongen stelsel van gemeenschap. Het artikel verwijst naar artikel 1414 van de tekst van de Subcommissie, welk artikel uw Commissie niet heeft overgenomen.

Doit être soumise à publicité la convention des époux décidant de maintenir sans changement le régime légal ou conventionnel préexistant. On peut admettre que cette publicité soit également nécessaire lorsque la communauté légale ou conventionnelle est liquidée de l'accord des parties ou après décision judiciaire. Les articles 2 et 3 proposés par la Sous-Commission n'étant pas retenus, l'article 4, réécrit en tenant compte des remarques faites ci-dessus, deviendra l'article 2.

QUATRIEME PARTIE.

Dispositions abrogatoires et modificatives.

Le projet du Gouvernement contenait 44 articles modifiant, abrogeant ou complétant diverses dispositions du Code civil, du Code de procédure civile, du Code de commerce et d'autres lois. La Sous-Commission a constaté que par suite de l'entrée en vigueur du Code judiciaire et de modifications apportées à plusieurs lois depuis 1965, certains articles du projet du Gouvernement avaient perdu leur raison d'être; la suppression ou la modification d'autres articles n'apparaissaient plus nécessaires après les modifications que la Sous-Commission avait apportées aux projets et amendements du Gouvernement. Ont été ainsi rejetés les articles 1er, 2, 3, 4, 13, 14, 16, 17, 22, 23, 24, 25, 26, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 41, 42 et 44 (voir rapport de la Sous-Commission, pp. 310 à 324).

Par contre la Sous-Commission a rédigé divers articles dont, pour la plupart, l'insertion dans le projet lui paraissait nécessaire pour réaliser sa coordination avec certaines dispositions de notre législation.

Article 1er.

Sur proposition du Ministre de la Justice, il a été décidé de compléter l'article 76, 10°, du Code civil, relatif aux renseignements à porter dans l'acte de mariage au sujet du régime matrimonial des époux, par l'indication de la résidence du notaire et par celle du régime matrimonial convenu.

Articles 4 et 5.

A l'occasion de la discussion de l'article 1428, la Sous-Commission a décidé de renvoyer aux articles 386 et 451 du Code civil les sanctions frappant le défaut d'inventaire actuellement prévues à l'article 1442 du Code civil (perte de la jouissance légale des biens des enfants mineurs, responsabilité solidaire du subrogé tuteur).

Articles 6 et 11.

L'article 595 du Code civil, traitant des baux consentis par l'usufruitier, renvoie aux baux consentis par le mari

De overeenkomst waarbij echtgenoten besluiten het voordien bestaande wettelijk of bedongen stelsel ongewijzigd te handhaven, moet openbaar worden gemaakt. Die openbaarmaking kan ook noodzakelijk zijn wanneer de wettelijke of bedongen gemeenschap wordt vereffend met instemming van partijen of na rechterlijke beslissing. Aangezien de artikelen 2 en 3, zoals voorgesteld door de Subcommissie, niet worden aanvaard, wordt artikel 4 nu artikel 2, in een redactie die rekening houdt met de hierboven gemaakte opmerkingen.

VIERDE DEEL.

Opheffings- en wijzigingsbepalingen.

Het ontwerp van de Regering bevatte 44 artikelen tot wijziging, opheffing of aanvulling van verschillende bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, het Wetboek van koophandel en andere wetten. De Subcommissie constateerde dat sommige artikelen van het Regeringsontwerp, als gevolg van de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek en de wijziging van verscheidene wetten sinds 1965, hun reden van bestaan hadden verloren; bovendien behoefden een aantal andere artikelen niet meer opgeheven of gewijzigd te worden nadat de Subcommissie het ontwerp en de amendementen van de Regering had aangepast. Dientengevolge werden de artikelen 1, 2, 3, 4, 13, 14, 16, 17, 22, 23, 24, 25, 26, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 41, 42 en 44 verworpen (zie verslag van de Subcommissie, blz. 310 tot 324).

Aan de andere kant heeft de Subcommissie in het ontwerp verscheidene artikelen opgenomen die zij noodzakelijk achtte om het in overeenstemming te brengen met sommige bepalingen van onze wetgeving.

Artikel 1.

Op voorstel van de Minister van Justitie is besloten artikel 76, 10°, van het Burgerlijk Wetboek, betreffende de gegevens die in de huwelijksakte moeten worden verstrekt nopens het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten, aan te vullen met de opgave van de standplaats van de notaris en van het overeengekomen huwelijksvermogensstelsel.

Artikelen 4 en 5.

Bij de bespreking van artikel 1428 heeft de Subcommissie besloten de gevolgen van het ontbreken van een boedelbeschrijving die thans aangegeven zijn in artikel 1442 van het Burgerlijk Wetboek (verlies van het wettelijk genot van de goederen van minderjarige kinderen, hoofdelijke aansprakelijkheid van de toeziende voogd) te regelen in de artikelen 386 en 451 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikelen 6 en 11.

Artikel 595 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verpachting door de vruchtgebruiker, verwijst naar de regels

des biens de sa femme (art. 1429 du Code civil). Il en est de même à l'article 1718 pour les baux des biens des mineurs. L'article 1429 étant abrogé, la Sous-Commission a décidé d'inscrire les règles relatives à ces baux à l'article 595 et d'insérer à l'article 1718 un renvoi à l'article 595 (art. 11 des textes adoptés par la Sous-Commission).

Article 13.

La référence à l'article 1429 du Code civil contenue dans l'article 45 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851 doit, pour les motifs développés à l'article 6, être remplacée par une référence à l'article 595 du même code.

Articles 16 et 17.

Les articles 1148 et 1167 du Code judiciaire, traitant respectivement de l'apposition et de la levée des scellés, doivent être modifiés pour tenir compte du remplacement de la notion de communauté par celle de patrimoine commun.

Article 20.

La Sous-Commission est d'avis qu'il n'y a pas lieu de maintenir la règle de l'article 1308 du Code judiciaire ordonnant l'inscription dans un registre tenu au greffe du tribunal de commerce du domicile du mari de tout jugement de séparation de corps, même si le mari n'est pas commerçant.

Pareille obligation ne se retrouve pas au Code judiciaire en matière de divorce; il paraît préférable, dans l'hypothèse où l'un ou les deux époux sont commerçants, de régler la matière uniquement à l'article 15 du Code de commerce.

Article 21.

Le texte proposé par la Sous-Commission adapte les articles 1312 à 1319 du Code judiciaire, relatifs à la séparation de biens, aux décisions qu'elle a prises lors de la discussion de la partie du projet concernant les régimes matrimoniaux consacrée à la séparation de biens judiciaires, notamment en ce qui concerne les droits des créanciers (refus de la tierce opposition) et les délais dans lesquels ils peuvent agir.

Article 23.

L'article 31 du projet du Gouvernement proposait d'apporter deux modifications aux titres I et II du livre 1er du Code de commerce, relatifs aux conventions matrimoniales des commerçants.

La Sous-Commission a décidé de compléter les articles 12 et 13 pour étendre l'obligation du dépôt au greffe du tribunal

van de verpachting van de goederen van de vrouw door haar man (art. 1429 van het Burgerlijk Wetboek). Dit is eveneens het geval in artikel 1718 inzake de verpachting van de goederen van minderjarigen. Aangezien artikel 1429 opgeheven wordt, heeft de Subcommissie besloten die verpachtingen te regelen in artikel 595 en in artikel 1718 naar artikel 595 te verwijzen (art. 11 van de tekst van de Subcommissie).

Artikel 13.

De verwijzing naar artikel 1429 van het Burgerlijk Wetboek die voorkomt in artikel 45 van de hypotheekwet van 16 december 1851, moet om dezelfde redenen als bij artikel 6 zijn aangegeven, vervangen worden door een verwijzing naar artikel 595 van hetzelfde Wetboek.

Artikelen 16 en 17.

De artikelen 1148 en 1167 van het Gerechtelijk Wetboek die onderscheidenlijk betrekking hebben op de verzegeling en de ontzegeling, moeten worden gewijzigd ten einde rekening te houden met de vervanging van het begrip gemeenschap door het begrip gemeenschappelijk vermogen.

Artikel 20.

De Subcommissie achtte het niet nodig de regel van artikel 1308 van het Gerechtelijk Wetboek te handhaven volgens welke ieder vonnis tot scheiding van tafel en bed in een register ter griffie van de rechtbank van koophandel van de woonplaats van de man moet worden ingeschreven, zelfs indien de man geen koopman is.

Het Gerechtelijk Wetboek legt een dergelijke verplichting niet op in geval van echtscheiding; het is beter die aangelegenheid, wanneer een van beide echtgenoten koopman is, uitsluitend te regelen in artikel 15 van het Wetboek van koophandel.

Artikel 21.

De Subcommissie heeft de artikelen 1312 tot 1319 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de scheiding van goederen, in overeenstemming gebracht met de beslissing die zij genomen had tijdens de bespreking van de gerechtelijke scheiding van goederen, in het gedeelte van het ontwerp over de huwelijksvermogensstelsels, met name wat betreft de rechten van de schuldeisers (weigering van derdenverzet) en de termijnen binnen welke zij kunnen optreden.

Artikel 23.

Artikel 31 van het Regeringsontwerp stelde twee wijzigingen voor in Boek I, Titels I en II, van het Wetboek van Koophandel betreffende de huwelijksvoorwaarden van kooplieden.

De Subcommissie heeft besloten de artikelen 12 en 13 aan te vullen, ten einde de aldaar gestelde verplichting uit

de commerce au dépôt d'un extrait de l'acte modifiant le régime matrimonial; elle a remplacé à l'article 14 les mots « communauté légale » par « régime légal » et étendu l'obligation de l'article 15 à la séparation de biens judiciaire.

Article 24.

L'obligation faite aux greffiers d'aviser le registre central du commerce des jugements ou arrêts prononçant la séparation de biens d'époux dont l'un est commerçant est étendue aux jugements et arrêts homologuant l'acte portant modification du régime matrimonial d'époux dont l'un est commerçant.

Article 30.

Il est apparu au cours des débats que certains des articles dont le projet propose l'abrogation ou la modification doivent rester en vigueur pour régler les droits des époux mariés avant l'entrée en vigueur de la loi qui, à raison des dispositions transitoires du projet, resteraient soumis en tout ou partie aux règles en vigueur lors de leur mariage.

Les articles 5, 6 à 12, 15, 19 à 21, 27 à 32, 36, 40 et 43 du projet du Gouvernement, devenus respectivement 19, 2, 3, 7 à 9, 12, 14, 15, 18, 10, 22, 23, 25, 26 à 29 des textes proposés par la Sous-Commission, ont été adoptés par la Sous-Commission soit sans autre modification que de rédaction, soit après que le texte en a été modifié pour tenir compte d'une part du fait que depuis le dépôt du projet, le Code judiciaire est entré en vigueur et d'autre part de l'autonomie et de la responsabilité totale de la femme dans la gestion de son patrimoine propre.

**

A l'issue des travaux de la Commission, il s'est avéré nécessaire de modifier à nouveau certains textes et d'en ajouter d'autres à ceux proposés par la Sous-Commission; d'autre part, la proposition d'insérer dans cette partie de la loi les modifications et ajoutés au Code judiciaire qui figuraient sous les §§ 2, 3 et 4 de l'article 1er des textes proposés par la Sous-Commission a entraîné une nouvelle numérotation des articles.

Article 1er.

Reprend sans modification l'article 1er de la Sous-Commission.

Article 2 (nouveau).

La Sous-Commission avait réservé le vote sur l'article 1er du projet du Gouvernement en attendant qu'il soit statué sur le maintien dans le projet du régime des biens matrimo-

te breiden tot de afgifte van een uittreksel uit de akte tot wijziging van het huwelijksvermogensstelsel aan de griffie van de rechtbank van koophandel; zij heeft in artikel 14 de woorden « wettelijke gemeenschap » vervangen door « wettelijk stelsel » en de verplichting vervat in artikel 15 verruimd tot de gerechtelijke scheiding van goederen.

Artikel 24.

De verplichting voor de griffiers om aan het centraal register bericht te geven van de vonnissen of arresten die scheiding van goederen uitspreken tussen echtgenoten van wie er een koopman is, wordt uitgebreid tot de vonnissen en arresten tot homologatie van een akte van wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van echtgenoten van wie er een koopman is.

Artikel 30.

In de loop van de besprekingen is gebleken dat sommige artikelen waarvan het ontwerp de opheffing of de wijziging voorste't, van kracht moeten blijven ten einde de rechten te regelen van echtgenoten die getrouwd zijn vóór de inwerkingtreding van de wet en als gevolg van de overgangsbepalingen van het ontwerp geheel of ten dele blijven vallen onder de regels die van kracht waren op het tijdstip van hun huwelijk.

De Subcommissie heeft de artikelen 5, 6 tot 12, 15, 19 tot 21, 27 tot 32, 36, 40 en 43 van het Regeringsontwerp, die in haar tekst respectievelijk tot de artikelen 19, 2, 3, 7 tot 9, 12, 14, 15, 18, 10, 22, 23, 25, 26 tot 29 zijn vernummerd, aangenomen hetzij na een loutere wijziging van de vorm, hetzij na wijziging van de inhoud ten einde rekening te houden enerzijds met het feit dat sinds de indiening van het ontwerp het Gerechtelijk Wetboek in werking is getreden en anderzijds met de autonomie en de volledige aansprakelijkheid van de vrouw voor het beheer van haar eigen vermogen.

**

Toen de Commissie aan het einde van haar werkzaamheden was gekomen, bleek het noodzakelijk bepaalde teksten opnieuw te wijzigen en nieuwe teksten toe te voegen aan die van de Subcommissie. Het voorstel om de wijzigingen en de aanvullingen van het Gerechtelijk Wetboek, die in artikel I, §§ 2, 3 en 4 van de teksten van de Subcommissie voorkomen, in dit gedeelte van de wet op te nemen, heeft tot gevolg dat de artikelen ook een nieuwe nummering moesten krijgen.

Artikel 1.

Neemt artikel 1 van de Subcommissie ongewijzigd over.

Artikel 2 (nieuw).

De Subcommissie had de stemming over artikel 1 van het Regeringsontwerp aangehouden in afwachting van een beslissing omtrent de handhaving van het stelsel van huwelijks-

niaux; elle inclinait dans cette hypothèse à la suppression de l'article 124 du Code civil, considérant que la matière de l'absence était réglée par les articles 220, § 1er, et 1417 (devenu 1420) des textes qu'elle proposait. Ces articles n'apportent toutefois au problème qu'une solution partielle concernant la gestion du patrimoine propre à l'époux absent et du patrimoine commun et ne couvre pas l'hypothèse de la dissolution provisoire de la communauté que vise l'article 124. Il est donc préférable de maintenir l'article en y apportant les modifications nécessaires.

Les articles 3, 5 à 9 (art. 2, 4 à 8 des textes de la Sous-Commission) ont été adoptés sans modifications.

Article 4.

L'article 300 du Code civil est modifié compte tenu de la décision prise par la Commission à l'occasion de la discussion des articles 1429 et 1459 de ne plus prévoir la délivrance du préciput et le partage inégal du patrimoine commun que si le régime est dissous par le décès d'un des époux.

Une modification analogue est apportée à l'article 307 du Code civil.

Article 10 (nouveau).

Le renvoi au titre « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux » que contient l'alinéa 2 de l'article 1167 du Code civil doit être remplacé par : « Des régimes matrimoniaux ».

Articles 11 et 12 (art. 9 et 10 proposés par la Sous-Commission).

Ils sont adoptés sans modification.

Articles 13 (nouveau).

Il s'agit d'introduire dans l'article 1595 du Code civil une quatrième exception à l'interdiction de la vente entre époux. Celle-ci sera dorénavant permise en vue de mettre fin à une indivision existant entre époux séparés de biens (voir ci-avant art. 1469, rapport page 89).

Articles 14 et 15 (art. 11 et 12 des textes de la Sous-Commission).

Ils sont adoptés sans modification.

Article 16 (art. 13 des textes de la Sous-Commission).

Dans le régime légal proposé, les créances entre époux naissant durant le mariage résultent d'un accord entre eux :

goederen in het ontwerp. In dat geval gaf de Subcommissie de voorkeur aan de opheffing van artikel 124 van het Burgerlijk Wetboek aangezien de afwezigheid toch geregeld was in de artikelen 220, § 1, en 1417 (nu 1420) van de teksten die zij voorstelde. Deze artikelen brengen echter niet dan een gedeeltelijke oplossing voor de problemen in verband met het beheer van het eigen vermogen van de afwezige echtgenoot en het beheer van het gemeenschappelijk vermogen en treffen geen voorzieningen voor de voorlopige ontbinding van de gemeenschap als bedoeld in artikel 124. Het verdient dus de voorkeur dit artikel te behouden en er de nodige wijzigingen in aan te brengen.

De artikelen 3, 5 tot 9 (art. 2, 4 tot 8 in de tekst van de Subcommissie) worden ongewijzigd aangenomen.

Artikel 4.

Artikel 300 van het Burgerlijk Wetboek wordt gewijzigd ingevolge de beslissing die de Commissie heeft genomen tijdens de bespreking van de artikelen 1429 en 1459 om de vooruitmaking en de ongelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen niet meer toe te staan dan wanneer het stelsel wordt ontbonden door het overlijden van een der echtgenoten.

Artikel 307 van het Burgerlijk Wetboek wordt in dezelfde zin gewijzigd.

Artikel 10 (nieuw).

De verwijzing naar de titel « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten » in artikel 1167, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek moet worden vervangen door « Huwelijksvermogensstelsels ».

Artikelen 11 en 12 (art. 9 en 10 in de tekst van de Subcommissie).

Deze artikelen worden ongewijzigd aangenomen.

Artikel 13 (nieuw).

In artikel 1595 van het Burgerlijk Wetboek moet een vierde uitzondering worden gesteld op de regel dat verkoop tussen echtgenoten verboden is. Verkoop is voortaan toegelaten om een einde te kunnen maken aan een onverdeeldheid tussen echtgenoten die gescheiden zijn van goederen (zie hierboven, artikel 1469, verslag blz. 89).

Artikelen 14 en 15 (art. 11 en 12 in de tekst van de Subcommissie).

Deze artikelen worden ongewijzigd aangenomen.

Artikel 16 (art. 13 in de tekst van de Subcommissie).

In het voorgestelde wettelijk stelsel zijn de schuldverdringen die tussen echtgenoten tijdens het huwelijk ontstaan,

à cet égard, les époux sont considérés comme étant étrangers l'un à l'autre et aucune disposition légale n'interdit de garantir la créance par une hypothèque sur les biens propres du débiteur.

A la dissolution du régime, un des époux peut se trouver créancier de l'autre parce que l'actif net du patrimoine commun n'est pas suffisant pour le couvrir de sa récompense (art. 1444); après la liquidation du régime, un des époux peut devenir créancier de l'autre pour ce qui excède sa part dans le paiement qu'il a fait d'une dette commune (art. 1441 et 1463).

Les dispositions légales actuelles concernant les sûretés des femmes mariées ne peuvent être maintenues. Deux solutions sont possibles : ou rendre ces dispositions applicables aux deux époux ou les supprimer purement et simplement.

Compte tenu de ce que le mari n'est plus comptable des droits et intérêts de son épouse, que chacun des époux gère lui-même des biens propres, que seront élargies les possibilités d'emploi et de remploi, notamment en biens meubles et les modes de preuve des propres, l'hypothèque légale servirait surtout à garantir les droits de l'époux qui aurait fait preuve d'une certaine négligence dans la gestion de son patrimoine propre en n'effectuant pas l'emploi ou le remploi de fonds propres et en laissant déperir les preuves.

Article 17 (art. 14 des textes de la Sous-Commission).

Le texte est approuvé sans modification.

Article 18 (art. 15 des textes de la Sous-Commission).

L'abrogation de l'article 2256, qui est aussi une conséquence de l'égalité des époux dans le mariage, est également prévu par cet article.

Article 19 (nouveau).

L'émancipation de la femme mariée entraîne la suppression de l'autorisation que peut lui donner le tribunal d'ester en justice (art. 567 du Code judiciaire).

Articles 20 à 23 (art. 1er, § 2, art. 1er à 4 des textes de la Sous-Commission).

Ces articles reprennent les modifications aux règles de compétence des articles 587, 591, 594 et 628 du Code judiciaire, qu'entraîne le remplacement par des dispositions nouvelles de la loi du 30 avril 1958.

het resultaat van een overeenkomst tussen hen : in dit opzicht wordt ervan uitgegaan dat de echtgenoten vreemden voor elkaar zijn en geen enkele wetsbepaling verbiedt de schuldenaar zijn eigen goederen te hypothekeren als borg voor de schuldvordering.

Bij de ontbinding van het stelsel kan het voorkomen dat de ene echtgenoot schuldeiser is van de andere, omdat de netto-baten van het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend zijn om de gehele vergoeding waarop hij recht heeft uit te keren (art. 1444). Na de vereffening van het stelsel kan de ene echtgenoot schuldeiser worden van de andere, indien hij bij de betaling van een gemeenschappelijke schuld meer heeft betaald dan zijn aandeel in die schuld (art. 1441 en 1463).

De huidige wetsbepalingen betreffende het stellen van zekerheid voor de gehuwde vrouw kunnen niet worden gehandhaafd. Er zijn twee oplossingen mogelijk : of die bepalingen van toepassing verklaren op beide echtgenoten, of ze zonder meer opheffen.

Gelet op het feit dat de man niet langer instaat voor de rechten en belangen van zijn vrouw, dat elk der echtgenoten zelf zijn eigen goederen beheert, dat de mogelijkheden van belegging en wederbelegging, met name in roerende goederen, alsook de bewijsmiddelen voor de eigen goederen worden verruimd, zou de wettelijke hypotheek vooral dienen tot waarborg van de rechten van de echtgenoot die blijf zou hebben gegeven van enige slordigheid in het beheer van zijn eigen vermogen door eigen goederen niet te beleggen of weder te beleggen en door de bewijsmiddelen teniet te laten gaan.

Artikel 17 (art. 14 in de tekst van de Subcommissie).

De tekst wordt ongewijzigd aangenomen.

Artikel 18 (art. 15 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel voorziet eveneens in de opheffing van artikel 2256 met het oog op de gelijkheid der echtgenoten.

Artikel 19 (nieuw).

De ontvoogding van de gehuwde vrouw leidt tot afschaffing van de machtiging die de rechtbank haar kan verlenen om in rechte op te treden (art. 567 van het Gerechtelijk Wetboek).

Artikelen 20 tot 23 (art. 1, § 2, art. 1 tot 4 in de tekst van de Subcommissie).

Deze artikelen bevatten de wijzigingen in de bevoegdheidsregels van de artikelen 587, 591, 594 en 628 van het Gerechtelijk Wetboek, die het gevolg zijn van de vervanging van de wet van 30 april 1958 door nieuwe bepalingen.

Article 24 (nouveau).

La renonciation à la communauté par la femme veuve, divorcée ou séparée de corps ou judiciairement séparée de biens étant supprimée, il n'y a plus de raison de maintenir à son profit l'exception dilatoire pour faire inventaire et délibérer de l'article 853 du Code judiciaire.

Articles 25 et 26 (art. 16 et 17 des textes de la Sous-Commission).

Ces textes, relatifs à l'apposition et à la levée des scellés, sont adoptés après que la référence au régime des biens matrimoniaux a été supprimée.

Article 27 (nouveau).

L'article 1180 du Code judiciaire est modifié pour tenir compte du remplacement de la notion de « communauté » par celle de « régime légal ».

Article 28 (art. 18 des textes de la Sous-Commission).

Le chapitre III du Livre IV de la Quatrième Partie du Code judiciaire intitulé : « De la renonciation à communauté ou à succession », ainsi que l'article 1185 qu'il contient sont modifiés pour tenir compte de la suppression du droit pour la femme ou ses héritiers de renoncer à la communauté.

Article 29 (art. 1er, § 3, des textes de la Sous-Commission).

Cet article contient un chapitre nouveau à insérer dans le Code judiciaire et comprenant sept articles, fixant les règles de procédure à respecter dans les actions des époux concernant leurs droits et devoirs respectifs et les litiges auxquels peut donner lieu l'application du régime en communauté légal ou conventionnel.

La Sous-Commission a proposé que, sauf pour les actions en nullité de certains actes prévues par les articles 224 et 1422 où des tiers doivent également être appelés à la cause, ces actions soient introduites par requête; il sera fait application des articles 1026 à 1034 du Code judiciaire, sauf les modifications proposées qui s'inspirent pour l'essentiel des règles de procédure que contiennent les articles 217 et suivants du Code civil.

Les modifications suivantes sont apportées par la Commission :

à l'article 1253bis : il semble préférable de remplacer la formule « prévues au chapitre » par l'énumération des articles sur lesquels ces demandes sont fondées.

Artikel 24 (nieuw).

De weduwe, de uit de echt, van tafel en bed of gerechtelijk van goederen gescheiden vrouw kan geen afstand meer doen van de gemeenschap, zodat er geen reden is om te haren behoeve de opschortende exceptie van boedelbeschrijving en beraad bepaald in artikel 853 van het Gerechtelijk Wetboek, te handhaven.

Artikelen 25 en 26 (art. 16 en 17 in de tekst van de Subcommissie).

Deze artikelen, betreffende de verzegeling en de ontzegging, worden aangenomen na schrapping van de verwijzing naar het stelsel van de huwelijksgoederen.

Artikel 27 (nieuw).

Artikel 1180 van het Gerechtelijk Wetboek wordt gewijzigd ten einde rekening te houden met het feit dat het begrip « wettelijk stelsel » in de plaats gekomen is van het begrip « gemeenschap ».

Artikel 28 (art. 18 in de tekst van de Subcommissie).

Deel IV, Boek IV, hoofdstuk III, van het Gerechtelijk Wetboek met als opschrift « Afstand van de gemeenschap en verwerping van de nalatenschap », evenals het daarin opgenomen artikel 1185 worden gewijzigd, ten einde rekening te houden met de afschaffing van het recht van de vrouw of haar erfgenamen om afstand te doen van de gemeenschap.

Artikel 29 (art. 1, § 3, in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel bevat een nieuw hoofdstuk voor het Gerechtelijk Wetboek, met zeven artikelen, waarbij de procedureregels worden vastgesteld die moeten worden nageleefd bij de vorderingen van de echtgenoten met betrekking tot hun wederzijdse rechten en verplichtingen en de geschillen waartoe de toepassing van het stelsel van de wettelijke of de bedongen gemeenschap aanleiding kan geven.

De Subcommissie heeft voorgesteld die vorderingen, behalve de eisen tot nietigverklaring van bepaalde handelingen, bedoeld in de artikelen 224 en 1422, waarbij ook derden in het geding moeten worden geroepen, bij verzoekschrift te doen instellen, in welk geval de artikelen 1026 tot 1034 van het Gerechtelijk Wetboek zullen worden toegepast, behoudens de voorgestelde wijzigingen die hoofdzakelijk geïnspireerd zijn op de procedureregels vervat in de artikelen 217 e.v. van het Burgerlijk Wetboek.

De Commissie heeft de volgende wijzigingen aangenomen :

artikel 1253bis : het is beter de woorden « in dit hoofdstuk bepaald » te vervangen door de opsomming van de artikelen waarop de vorderingen zijn gegrond.

Il est précisé que devant le juge de paix, la requête peut être présentée verbalement; dans ce cas, le greffier en dresse procès-verbal.

à l'article 1253ter : il est ajouté que la requête écrite peut être signée par le demandeur ou, à son défaut, par un avocat. L'intervention de tiers est donc exclue.

à l'article 1253^{quater} : est inséré un *d*) qui confirme, ce que prévoit déjà l'article 1031, que l'ordonnance est susceptible d'appel. Il est ajouté : « quel que soit le montant de la demande », repris à l'article 219 du Code civil.

Il est également ajouté au *a*) que le juge qui reçoit les parties en chambre du conseil tente de les réconcilier.

à l'article 1253^{quinquies} : il est préférable d'en revenir à la formulation de l'article 218 du Code civil : convocation du tiers, à laquelle est ajoutée une copie du jugement, plutôt que notification du jugement au tiers invité à comparaître devant le juge de paix.

à l'article 1253^{sexies} : cet article est complété d'une référence à l'article 1421 du Code civil; la notification au conservateur des hypothèques d'un extrait du jugement prononçant l'interdiction d'aliéner ou d'hypothéquer des biens susceptibles d'hypothèque, ne se fera pas d'office, mais à la demande de l'époux qui l'a obtenue.

Article 30 (nouveau).

L'article 1280 du Code judiciaire a été complété par la loi du 11 décembre 1973. Les références à la loi du 30 avril 1958 que contient cet ajout doivent être remplacées par les références aux articles correspondants du projet.

Article 31 (art. 19 des textes de la Sous-Commission).

L'article 1283 du Code judiciaire, tel qu'il avait été modifié par la Sous-Commission, prévoit notamment l'annulation pour cause de fraude des aliénations d'immeubles dépendant du patrimoine commun, faites par un seul des époux au cours de la procédure de divorce.

La matière est reprise dans la disposition plus générale de l'article 1418 qui interdit à tout moment la vente de ces immeubles sans le consentement des deux époux et dans l'article 1422 qui prévoit l'annulation des ventes faites au mépris de cette disposition. Il est donc inutile de traiter à nouveau de cette matière.

Article 32 (art. 20 des textes de la Sous-Commission).

Cet article est adopté sans modification.

Er wordt nader bepaald dat het verzoek voor de vrederechter mondeling kan geschieden, in welk geval de griffier daarvan proces-verbaal opmaakt.

artikel 1253ter : aan de tekst van de Subcommissie wordt toegevoegd dat een schriftelijk verzoek kan worden ondertekend door de eiser of, bij zijn ontstentenis, door een advocaat. De tussenkomst van derden is dus uitgesloten.

artikel 1253^{quater} : onder *d*) wordt een nieuwe bepaling opgenomen ter bevestiging van hetgeen reeds gesteld is in artikel 1031, namelijk dat de beschikking vatbaar is voor hoger beroep. Er wordt aan toegevoegd : « ongeacht het bedrag van de eis », welke bepaling is overgenomen uit artikel 219 van het Burgerlijk Wetboek.

Aan het bepaalde onder *a*) wordt eveneens toegevoegd dat de rechter die de partijen in raadkamer ontvangt, poogt deze te verzoenen.

artikel 1253^{quinquies} : het is beter terug te keren tot de tekst van artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek : oproeping van de derde, bij welke oproeping een afschrift wordt gevoegd van het vonnis, veeleer dan kennisgeving van het vonnis aan de derde die verzocht wordt voor de vrederechter te verschijnen.

artikel 1253^{sexies} : dit artikel wordt aangevuld met een verwijzing naar artikel 1421 van het Burgerlijk Wetboek; de kennisgeving aan de hypotheekbewaarder van een uittreksel uit het vonnis dat verbod oplegt om voor hypotheek vatbare goederen te vervreemden of met hypotheek te bezwaren, zal niet van ambtswege geschieden maar op verzoek van de echtgenoot die het vonnis verkregen heeft.

Artikel 30 (nieuw).

Artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek is aangevuld bij de wet van 11 december 1973. De verwijzingen naar de wet van 30 april 1958 welke in die aanvulling voorkomen, moeten worden vervangen door een verwijzing naar de overeenkomstige artikelen van het ontwerp.

Artikel 31 (art. 19 in de tekst van de Subcommissie).

Artikel 1283 van het Gerechtelijk Wetboek, zoals gewijzigd door de Subcommissie, voorzagt o.m. in de nietigverklaring van de vervreemding van onroerende goederen uit het gemeenschappelijk vermogen door een der echtgenoten tijdens de echtscheidingsprocedure verricht met bedrieglijke benadeling van de andere echtgenoot.

Deze aangelegenheid wordt geregeld in de algemeen gestelde bepaling van artikel 1418 dat de verkoop van die onroerende goederen zonder toestemming van beide echtgenoten te allen tijde verbiedt, en in artikel 1422 dat voorziet in de nietigverklaring van de verkopen welke in strijd met die bepaling hebben plaatsgehad. Het is dus nutteloos dat punt hier nogmaals te regelen.

Artikel 32 (art. 20 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel wordt ongewijzigd aangenomen.

Article 33 (art. 21 des textes de la Sous-Commission).

Au § 1er, est ajouté une correction également nécessaire à l'article 1313 du Code judiciaire.

Au § 2, les mots « créanciers des époux » sont remplacés par « créanciers d'un des époux », ce terme visant les titulaires de créances tant contre un seul des époux que contre les deux.

Au § 3, le mot « jugement » des articles 1316 et 1317 est remplacé par « décision », terme qui comprend également les arrêts rendus sur l'appel.

Article 34 (nouveau).

La Commission a décidé, lors de l'examen des articles concernant la mutabilité des conventions matrimoniales, d'assimiler les règles de publicité applicables aux demandes d'homologation des actes contenant modification des conventions matrimoniales à celles prévues par les articles 1311 à 1316 du Code judiciaire pour les séparations judiciaires.

Le renvoi à ces articles et les adaptations nécessaires font l'objet d'un chapitre *XIbis* et des articles 1319 et 1319*bis* à insérer à la place de l'article 1319 du Code judiciaire, devenu sans objet, la renonciation à la communauté étant supprimée.

Article 35 (art. 22 des textes de la Sous-Commission).

Cet article est adopté sans modification.

Article 36 (art. 23 des textes de la Sous-Commission).

La modification apportée à l'article 12 du Code de commerce, prévoyant la remise au greffe du tribunal de commerce d'un extrait de l'acte contenant modification des conventions matrimoniales, est complétée par l'insertion d'un délai pour effectuer cette remise.

Le délai prévu est de trois mois. L'obligation incombe au notaire; celui-ci étant informé par le greffier dans les deux mois, disposera dès lors d'un délai minimum d'un mois.

Article 37 (nouveau).

L'égalité des époux, la réduction de la masse du patrimoine commun, l'élargissement des modes de preuve du caractère propre des biens et des dettes, rendent impossible le maintien pur et simple des articles 553 à 560 du Code de commerce, traitant des droits de la femme en cas de faillite du mari.

Artikel 33 (art. 21 in de tekst van de Subcommissie).

In § 1 wordt een verbetering aangebracht, die eveneens dient voor te komen in artikel 1313 van het Gerechtelijk Wetboek.

In § 2 worden de woorden « de schuldeisers van de echtgenoten » vervangen door de « de schuldeisers van een der echtgenoten », waarmee de houders van schuldvorderingen zowel tegen een der echtgenoten als tegen beide worden bedoeld.

In § 3 wordt het woord « vonnis » in de artikelen 1316 en 1317, vervangen door het woord « beslissing », waaronder ook de arresten in hoger beroep vallen.

Artikel 34 (nieuw).

De Commissie heeft bij de behandeling van de artikelen betreffende de veranderlijkheid van huwelijksvoorwaarden besloten de regels inzake openbaarmaking van de aanvragen tot homologatie van de wijzigingsakten van de huwelijksvoorwaarden in overeenstemming te brengen met die welke in de artikelen 1311 tot 1316 van het Gerechtelijk Wetboek voorkomen ter zake van de gerechtelijke scheiding.

De verwijzing naar die artikelen en de noodzakelijke aanpassingen zijn opgenomen in een hoofdstuk *XIbis* en de artikelen 1319 en 1319*bis*, die in de plaats moeten komen van artikel 1319 van het Gerechtelijk Wetboek, dat geen reden van bestaan meer heeft nu de afstand van de gemeenschap vervallen is.

Artikel 35 (art. 22 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel wordt ongewijzigd aangenomen.

Artikel 36 (art. 23 in de tekst van de Subcommissie).

De wijziging van artikel 12 van het Wetboek van Koophandel, houdende dat aan de griffie van de rechtbank van koophandel een uittreksel uit de akte tot wijziging van de huwelijksvoorwaarden moet worden afgegeven, wordt aangevuld met een bepaling nopens de termijn binnen welke die afgifte moet geschieden.

De termijn bedraagt drie maanden. De verplichting rust op de notaris; aangezien de griffier hem hiervan binnen twee maanden in kennis stelt, beschikt hij over een minimumtermijn van een maand.

Artikel 37 (nieuw).

De gelijkheid van de echtgenoten, de vermindering van het gemeenschappelijk vermogen, de uitbreiding van de middelen waarmee bewezen kan worden dat een goed of een schuld eigen zijn, maken het onmogelijk dat de artikelen 553 tot 560 van het Wetboek van koophandel betreffende de rechten van de vrouw bij faillissement van de man, zonder meer gehandhaafd blijven.

Il est proposé de reprendre à cet endroit du Code de commerce et sous l'intitulé « Des effets de la faillite d'un des époux à l'égard de son conjoint » trois dispositions nouvelles.

La première autorise le curateur à faire vendre l'immeuble propre au failli qui sert au logement de la famille, les meubles et les immeubles du patrimoine commun, sans le consentement du conjoint, normalement requis par les articles 215, § 1er, et 1418 du Code civil.

La deuxième s'inspire de l'article 557 du Code de commerce; en cas de dissolution du régime après faillite, notamment par une séparation de biens judiciaire, aucun des époux ne pourra se prévaloir des avantages portés au contrat de mariage.

La troisième tend à protéger le patrimoine propre du conjoint contre l'action des créanciers du failli en paiement des dettes contractées par le failli seul dans l'exercice de sa profession, qui néanmoins peuvent avoir le caractère de dettes communes.

Article 38 (art. 24 des textes de la Sous-Commission).

Le retrait et la restitution des pouvoirs de gestion d'un époux commerçant que permet l'article 1426 du projet doivent également faire l'objet d'un avis donné au registre central du commerce.

L'article est complété à cette fin.

Article 39 (art. 1er, § 4, des textes de la Sous-Commission).

La référence dans l'article 507 du Code pénal aux articles 221, § 1er, et 224 du Code civil, est remplacée par celle à l'article 223.

Articles 40 et 41.

La règle de l'égalité des époux ne permet pas de maintenir à l'article 173 du Code forestier et à l'article 67 des lois relatives à la police de la circulation routière, la responsabilité solidaire du mari pour le paiement des amendes encourues par sa femme et des frais de justice.

Article 42 (art. 25 des textes de la Sous-Commission).

Cet article est adopté sans modifications autres que de forme.

Article 43 (art. 26 des textes de la Sous-Commission).

L'abrogation de l'article 1er de la loi du 30 avril 1958 étendant la capacité de la femme mariée et du mineur à certains dépôts d'épargne, entraîne certaines modifications à l'article 2 de la même loi.

Er wordt voorgesteld op die plaats in het Wetboek van koophandel drie nieuwe bepalingen op te nemen onder het opschrift: « Gevolgen van het faillissement van de ene echtgenoot ten opzichte van de andere. »

Overeenkomstig de eerste bepaling kan de curator het eigen onroerend goed van de gefailleerde dat het gezin tot woning dient en de roerende en onroerende goederen van het gemeenschappelijk vermogen doen verkopen zonder de toestemming van de andere echtgenoot, hoewel die normalerwijze vereist is luidens de artikelen 215, § 1, en 1418 van het Burgerlijk Wetboek.

De tweede bepaling sluit aan bij artikel 557 van het Wetboek van koophandel. Indien na een faillissement het stelsel wordt ontbonden, inzonderheid door een gerechtelijke scheiding van goederen, kan geen van beide echtgenoten zich beroepen op de voordelen bepaald in het huwelijkscontract.

De derde bepaling beoogt het eigen vermogen van de andere echtgenoot te beschermen tegen de vordering die de schuldeisers van de gefailleerde instellen tot betaling van de schulden die de gefailleerde alleen heeft aangegaan in de uitoefening van zijn beroep, hoewel die het karakter van gemeenschappelijke schulden kunnen dragen.

Artikel 38 (art. 24 in de tekst van de Subcommissie).

De ontneming of de teruggave van de beheersbevoegdheden van een echtgenoot-handelaar, die artikel 1426 van het ontwerp mogelijk maakt, moeten eveneens worden bericht aan het centraal handelsregister.

Het artikel wordt in die zin aangevuld.

Artikel 39 (art. 1, § 4, in de tekst van de Subcommissie).

In artikel 507 van het Strafwetboek wordt de verwijzing naar de artikelen 221, § 1, en 224 van het Burgerlijk Wetboek vervangen door de verwijzing naar artikel 223.

Artikelen 40 en 41.

De hoofdelijke aansprakelijkheid van de man voor de geldboeten opgelegd aan zijn vrouw en voor de gerechtskosten kan in artikel 173 van het Boswetboek en in artikel 67 van de wetten betreffende de politie over het wegverkeer, niet langer gehandhaafd blijven nu de regel van de gelijkheid der echtgenoten is aangenomen.

Artikel 42 (art. 25 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel wordt na enige vormwijzigingen aangenomen.

Artikel 43 (art. 26 in de tekst van de Subcommissie).

De opheffing van artikel 1 van de wet van 30 april 1958 waarbij voor bepaalde spaargelddeposito's de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en van de minderjarige wordt uitgebreid, maakt bepaalde wijzigingen in artikel 2 van die wet noodzakelijk.

Article 44 (art. 27 des textes de la Sous-Commission).

Cet article est adopté sans modification.

Article 45 (art. 28 des textes de la Sous-Commission).

La suppression de la faculté de renoncer à la communauté rend sans portée pour l'avenir l'article 6 du Code des droits de succession.

Article 46 (art. 29 des textes de la Sous-Commission).

Cet article est adopté sans modification.

Article 47 (art. 30 des textes de la Sous-Commission).

L'article qui prévoit le maintien en vigueur à titre transitoire dans leur rédaction actuelle de dispositions abrogées ou modifiées a été réécrit en tenant compte des dispositions transitoires proposées par la Commission.

**

Les articles et l'ensemble du projet de loi amendé ont été adoptés à l'unanimité des 19 membres présents.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 19 membres présents.

Le Rapporteur,
J. HAMBYE.

Le Président,
M.A. PIERSON.

Artikel 44 (art. 27 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel wordt ongewijzigd aangenomen.

Artikel 45 (art. 28 in de tekst van de Subcommissie).

Daar de mogelijkheid om afstand te doen van de gemeenschap vervalt, wordt artikel 6 van het Wetboek der successie-rechten overbodig.

Artikel 46 (art. 29 in de tekst van de Subcommissie).

Dit artikel wordt ongewijzigd aangenomen.

Artikel 47 (art. 30 in de tekst van de Subcommissie).

Het artikel, waarin wordt bepaald dat opgeheven of gewijzigde bepalingen in hun huidige redactie, bij wijze van overgangsmaatregel, van kracht blijven, is herschreven met inachtneming van de overgangsbepalingen zoals die door de Commissie zijn voorgesteld.

**

De artikelen en het geamendeerde ontwerp in zijn geheel zijn aangenomen bij eenparigheid van de 19 aanwezige leden.

Dit verslag is goedgekeurd bij eenparigheid van de 19 aanwezige leden.

De Verslaggever,
J. HAMBYE.

De Voorzitter,
M.A. PIERSON.

TEXTE ADOPTE
PAR LA COMMISSION.

Nouvel intitulé.

Projet de loi relatif aux droits et devoirs respectifs des époux
et aux régimes matrimoniaux.

ARTICLE I.

Les articles 212 à 226^{septies}, introduits dans le Code civil
par les articles 1er et 8 de la loi du 30 avril 1958, relative
aux droits et devoirs respectifs des époux, sont remplacés
par les dispositions suivantes :

CHAPITRE VI.

Des droits et devoirs respectifs des époux.

ART. 212.

Les droits, obligations et pouvoirs des époux sont réglés
par les dispositions du présent chapitre, applicables par
le seul fait du mariage.

Ils sont en outre définis par les dispositions réglant le
régime légal ou par celles de leur contrat de mariage, qui
ne peuvent déroger aux dispositions du présent chapitre.

Le mariage ne modifie pas la capacité juridique des époux,
sous réserve de l'application de l'article 476.

ART. 213.

Les époux ont le devoir d'habiter ensemble; ils se doivent
mutuellement fidélité, secours, assistance.

ART. 214.

La résidence conjugale est fixée de commun accord entre
les époux. A défaut d'accord entre eux, le juge de paix sta-
tue dans l'intérêt de la famille.

Si l'un des époux est absent, interdit ou dans l'impossi-
bilité de manifester sa volonté, la résidence conjugale est
fixée par l'autre époux.

ART. 215.

§ 1er. Un époux ne peut, sans l'accord de l'autre, disposer
entre vifs à titre onéreux ou gratuit des droits qu'il possède
sur l'immeuble qui sert au logement principal de la famille,
ni hypothéquer cet immeuble.

TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE.

Nieuw opschrift.

Ontwerp van wet betreffende de wederzijdse rechten en
verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogens-
stelsels.

ARTIKEL I.

De artikelen 212 tot 226^{septies}, in het Burgerlijk Wetboek
opgenomen bij de artikelen 1 en 8 van de wet van 30 april
1958, betreffende wederzijdse rechten en plichten van de
echtgenoten, worden vervangen als volgt :

HOOFDSTUK VI

Wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten.

ART. 212.

De rechten, verplichtingen en bevoegdheden van de echt-
genoten worden geregeld door de bepalingen van dit hoofd-
stuk, die van toepassing zijn door het enkele feit van het
huwelijk.

Zij worden bovendien geregeld door de bepalingen betref-
fende het wettelijk stelsel of door die van hun huwelijks-
contract, welke niet mogen afwijken van de bepalingen van
dit hoofdstuk.

Het huwelijk wijzigt de handelingsbekwaamheid van de
echtgenoten niet, behoudens bij toepassing van artikel 476.

ART. 213.

Echtgenoten zijn jegens elkaar tot samenwoning verplicht;
zij zijn elkaar getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd.

ART. 214.

De echtelijke verblijfplaats wordt door de echtgenoten
in onderlinge overeenstemming vastgesteld. Bij gebreke van
overeenstemming tussen de echtgenoten doet de vrederechter
uitspraak in het belang van het gezin.

Is een der echtgenoten afwezig, onbekwaamverklaard
of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan
wordt de echtelijke verblijfplaats vastgesteld door de andere
echtgenoot.

ART. 215.

§ 1. De ene echtgenoot kan zonder de instemming van
de andere niet onder bezwarende titel of om niet onder de
levenden beschikken over de rechten die hij bezit op het
onroerend goed dat het gezin tot voornaamste woning dient,
noch dat goed met hypotheek bezwaren.

Il ne peut sans le même accord, disposer entre vifs à titre onéreux ou gratuit, des meubles meublants qui garnissent l'immeuble qui sert au logement principal de la famille, ni les donner en gage.

Si l'époux, dont l'accord est requis, le refuse sans motifs graves, le conjoint peut se faire autoriser par le tribunal de première instance et en cas d'urgence par le président de ce tribunal, à passer seul cet acte.

§ 2. Le droit au bail de l'immeuble loué par l'un ou l'autre époux, même avant le mariage et affecté en tout ou en partie au logement principal de la famille, appartient conjointement aux époux, nonobstant toute convention contraire.

Les congés, notifications et exploits relatifs à ce bail doivent être adressés ou signifiés séparément à chacun des époux ou émaner de tous deux.

Toute contestation entre eux quant à l'exercice de ce droit est tranchée par le juge de paix.

Les dispositions du présent paragraphe ne s'appliquent ni aux baux commerciaux, ni aux baux à ferme.

ART. 216.

§ 1er. Chaque époux a le droit d'exercer une profession sans l'accord de son conjoint.

Toutefois, si celui-ci estime que cette activité est de nature à porter un préjudice sérieux à ses intérêts moraux ou matériels ou à ceux des enfants mineurs, il a un droit de recours devant le tribunal de première instance et en cas d'urgence devant le président de ce tribunal.

Le tribunal peut subordonner l'exercice de la profession à la modification préalable du régime matrimonial des époux.

La disposition du présent paragraphe n'est pas applicable à l'exercice de mandats publics.

§ 2. Aucun des époux ne peut user dans ses relations professionnelles du nom de son conjoint qu'avec l'accord de celui-ci.

L'accord ne peut être retiré que pour motifs graves. Le retrait ouvre un recours devant le tribunal de première instance et en cas d'urgence devant le président de ce tribunal.

ART. 217.

Chaque époux perçoit seul ses revenus et les affecte par priorité à sa contribution aux charges du mariage.

Hij kan zonder die instemming evenmin onder bezwarende titel of om niet onder de levenden beschikken over het huisraad dat aanwezig is in het goed dat het gezin tot voornaamste woning dient, noch dat huisraad in pand geven.

Indien de echtgenoot wiens instemming vereist is, deze zonder gewichtige redenen weigert, kan de andere echtgenoot zich door de rechtbank van eerste aanleg, en in spoedeisende gevallen door de voorzitter van die rechtbank, laten machtigen om de handeling alleen te verrichten.

§ 2. Het recht op de huur van het onroerend goed dat een der echtgenoten gehuurd heeft, zelfs vóór het huwelijk, en dat het gezin geheel of gedeeltelijk tot voornaamste woning dient, behoort aan beide echtgenoten gezamenlijk, niettegenstaande enige hiermede strijdige overeenkomst.

De opzeggingen, kennisgevingen en exploitent betreffende die huur moeten gezonden of betekend worden aan elk der echtgenoten afzonderlijk of uitgaan van beide echtgenoten gezamenlijk.

Elk geschil tussen de echtgenoten omtrent de uitoefening van dat recht wordt beslist door de vrederechter.

De bepalingen van deze paragraaf zijn niet van toepassing op handelshuurovereenkomsten, noch op pachtcontracten.

ART. 216.

§ 1. Iedere echtgenoot heeft het recht een beroep uit te oefenen zonder de instemming van de andere echtgenoot.

Indien deze evenwel oordeelt dat hieraan een ernstig nadeel verbonden is voor zijn zedelijke of stoffelijke belangen of voor die van de minderjarige kinderen, heeft hij het recht zich tot de rechtbank van eerste aanleg en in spoedeisende gevallen tot de voorzitter van die rechtbank te wenden.

De rechtbank kan de uitoefening van het beroep afhankelijk stellen van een voorafgaande wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten.

De bepaling van deze paragraaf is niet van toepassing op de uitoefening van openbare mandaten.

§ 2. De ene echtgenoot mag in zijn beroepsbetrekkingen de naam van de andere alleen met diens instemming gebruiken.

De instemming kan alleen om gewichtige redenen worden ingetrokken. Tegen intrekking kan de echtgenoot opkomen bij de rechtbank van eerste aanleg en in spoedeisende gevallen bij de voorzitter van die rechtbank.

ART. 217.

Iedere echtgenoot ontvangt zijn inkomsten alleen en besteedt ze bij voorrang aan zijn bijdrage in de lasten van het huwelijk.

Il peut en utiliser le surplus à des acquisitions de biens justifiées par l'exercice de sa profession; ces biens sont soumis à sa gestion exclusive.

L'excédent est soumis aux règles du régime matrimonial des époux.

ART. 218.

Chacun des époux peut faire ouvrir à son nom, sans l'accord de son conjoint, tout compte de dépôt de sommes ou de titres et prendre en location un coffre-fort.

Il est réputé à l'égard du dépositaire ou du bailleur en avoir seul la gestion ou l'accès.

Le dépositaire et le bailleur sont tenus d'informer le conjoint de l'ouverture du compte ou de la location du coffre.

ART. 219.

Chacun des époux peut, au cours du mariage, donner à son conjoint mandat général ou spécial de le représenter dans l'exercice des pouvoirs que son régime matrimonial lui laisse ou lui attribue.

Ce mandat est toujours révocable.

ART. 220.

§ 1er. Si l'un des époux est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, son conjoint peut se faire autoriser par le tribunal de première instance à passer seul les actes visés au paragraphe 1er de l'article 215.

§ 2. Lorsque l'époux qui est dans l'impossibilité de manifester sa volonté n'a pas constitué mandataire ou n'a pas été pourvu d'un représentant légal, son conjoint peut demander au tribunal de première instance à lui être substitué dans l'exercice de tout ou partie de ses pouvoirs.

§ 3. Dans les cas prévus au paragraphe 1er, le conjoint peut se faire autoriser par le juge de paix à percevoir, pour les besoins du ménage, tout ou partie des sommes dues par des tiers.

ART. 221.

Chacun des époux contribue aux charges du mariage selon ses facultés.

A défaut par l'un des époux de satisfaire à cette obligation, l'autre époux peut, sans préjudice des droits des tiers, se faire autoriser par le juge de paix à percevoir à l'exclusion de son conjoint, dans les conditions et les limites que le jugement fixe, les revenus de celui-ci ou ceux des biens qu'il administre en vertu de leur régime matrimonial, ainsi que toutes autres sommes qui lui sont dues par des tiers.

Hij kan het overschot besteden voor de aanschaf van goederen in zoverre dit verantwoord is voor de uitoefening van zijn beroep; die goederen staan uitsluitend onder zijn bestuur.

Wat er daarna nog overblijft is onderworpen aan de regels van het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten.

ART. 218.

Iedere echtgenoot kan, zonder de instemming van de andere, op zijn naam een depositorekening voor geld of effecten doen openen en een brandkast huren.

Ten opzichte van de bewaarnemer of de verhuurder wordt alleen hij geacht het bestuur of de toegang te hebben.

De bewaarnemer en de verhuurder moeten de andere echtgenoot in kennis stellen van de opening van de rekening of de huur van de brandkast.

ART. 219.

Iedere echtgenoot kan tijdens het huwelijk aan de andere algemene of bijzondere last geven om hem te vertegenwoordigen in de uitoefening van de bevoegdheden die zijn huwelijksvermogensstelsel hem laat of toekent.

Die lastgeving kan te allen tijde worden herroepen.

ART. 220.

§ 1. Is een der echtgenoten afwezig, onbekwaam verklaard of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan kan de andere echtgenoot zich door de rechtbank van eerste aanleg laten machtigen om de in artikel 215, § 1, bedoelde handelingen alleen te verrichten.

§ 2. Indien de echtgenoot die in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, geen lasthebber heeft aangesteld of geen wettelijke vertegenwoordiger heeft, kan de andere echtgenoot aan de rechtbank van eerste aanleg vragen om in zijn plaats te worden gesteld voor de uitoefening van al zijn bevoegdheden of een gedeelte ervan.

§ 3. In de gevallen bepaald in § 1, kan de andere echtgenoot zich door de vrederechter laten machtigen om de door derden verschuldigde geldsommen geheel of ten dele te ontvangen ten behoeve van de huishouding.

ART. 221.

Iedere echtgenoot draagt in de lasten van het huwelijk bij naar zijn vermogen.

Wanneer een der echtgenoten deze verplichting niet nakomt, kan de andere, onverminderd de rechten van derden, zich door de vrederechter laten machtigen om, met uitsluiting van zijn echtgenoot, diens inkomsten of de inkomsten uit de goederen die hij krachtens hun huwelijksvermogensstelsel beheert, alsook alle andere hem door derden verschuldigde geldsommen te ontvangen onder de voorwaarden en binnen de perken die het vonnis bepaalt.

Le jugement est opposable à tous tiers débiteurs actuels ou futurs sur la notification que leur a faite le greffier à la requête du demandeur.

Lorsque le jugement cesse de produire ses effets, les tiers débiteurs en sont informés par le greffier.

Les notifications faites par le greffier indiquent ce que le tiers débiteur doit payer ou cesser de payer.

L'autorisation demeure exécutoire nonobstant le dépôt ultérieur d'une requête en divorce ou en séparation de corps jusqu'à la décision du tribunal ou du président du tribunal statuant en référé.

ART. 222.

Toute dette contractée par l'un des époux pour les besoins du ménage et l'éducation des enfants oblige solidairement l'autre époux.

Toutefois, celui-ci n'est pas tenu des dettes excessives eu égard aux ressources du ménage.

ART. 223.

Si l'un des époux manque gravement à ses devoirs, le juge de paix ordonne à la demande du conjoint, les mesures urgentes et provisoires relatives à la personne et aux biens des époux et des enfants.

Il en est de même à la demande d'un des époux si l'entente entre eux est sérieusement perturbée.

Le juge de paix peut notamment interdire à l'un des époux, pour la durée qu'il détermine, d'aliéner, d'hypothéquer ou de donner en gage des biens meubles ou immeubles, propres ou communs, sans l'accord de l'autre; il peut interdire le déplacement des meubles ou en attribuer l'usage personnel à l'un ou l'autre des époux.

Sont des actes d'aliénation, tous les actes visés à l'article 1er de la loi du 16 décembre 1851 et à l'article 8 de la loi du 10 février 1908.

Le juge de paix peut obliger l'époux détenteur des meubles à donner caution ou à justifier d'une solvabilité suffisante.

ART. 224.

§ 1er. Sont annulables à la demande du conjoint et sans préjudice de l'octroi de dommages et intérêts :

1. les actes accomplis par l'un des époux, en violation des dispositions de l'article 215;

2. les actes accomplis par l'un des époux, après transcription de la requête ou du jugement, en violation d'une interdiction d'aliéner ou d'hypothéquer demandée ou obtenue par application de l'article 223;

Het vonnis kan worden tegenworpen aan alle tegenwoordige of toekomstige derden-schuldenaars, na kennisgeving door de griffier op verzoek van de eiser.

Wanneer het vonnis ophoudt gevolg te hebben, geeft de griffier daarvan bericht aan de derden-schuldenaars.

De griffier vermeldt in zijn kennisgeving wat de derde-schuldenaar moet betalen of moet ophouden te betalen.

Wanneer naderhand een verzoekschrift tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed wordt ingediend, blijft de machtiging niettemin uitvoerbaar tot aan de beslissing van de rechtbank of van de voorzitter van de rechtbank in kort geding.

ART. 222.

Iedere schuld die door een der echtgenoten wordt aangegaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen, verbindt de andere echtgenoot hoofdelijk.

Deze is echter niet aansprakelijk voor schulden die, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, buitensporig zijn.

ART. 223.

Indien een der echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt, beveelt de vrederechter, op verzoek van de andere echtgenoot, dringende voorlopige maatregelen betreffende de persoon en de goederen van de echtgenoten en de kinderen.

Hetzelfde geschiedt op verzoek van een der echtgenoten, indien de verstandhouding tussen hen ernstig verstoord is.

De vrederechter kan onder meer aan een der echtgenoten verbod opleggen om, voor de tijd die hij bepaalt, eigen of gemeenschappelijke roerende of onroerende goederen, zonder de instemming van de andere echtgenoot, te vervreemden, te hypothekeren of te verpanden; hij kan de verplaatsing van de meubelen verbieden of het persoonlijk gebruik ervan aan een van beide echtgenoten toewijzen.

Daden van vervreemding zijn alle daden bedoeld in artikel 1 van de wet van 16 december 1851 en in artikel 8 van de wet van 10 februari 1908.

De vrederechter kan de echtgenoot die de roerende goederen onder zich heeft, verplichten borg te stellen of van voldoende gegoedheid te doen blijken.

ART. 224.

§ 1. Op verzoek van de andere echtgenoot en onverminderd de toekenning van schadevergoeding, kunnen worden nietigverklaard :

1. de handelingen door een der echtgenoten verricht met overtreding van de bepalingen van artikel 215;

2. de handelingen door een der echtgenoten met overtreding van een krachtens artikel 223 gevraagd of verkregen verbod tot vervreemding of hypothekering verricht na de overschrijving van het desbetreffende verzoekschrift of vonnis.

3. les donations faites par l'un des époux et qui mettent en péril les intérêts de la famille.

4. les cautions et garanties personnelles données par un époux dans un intérêt autre que celui de la famille.

§ 2. L'action en nullité ou en dommages et intérêts doit être introduite, à peine de forclusion, dans l'année du jour où l'époux demandeur a eu connaissance de l'acte.

Si l'époux décède avant que la forclusion ne soit atteinte, ses héritiers disposent, à dater du décès, d'un nouveau délai d'un an.

ARTICLE II.

Le Titre V du Livre III du Code civil : « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux » est remplacé par les dispositions suivantes :

TITRE V.

Des régimes matrimoniaux.

CHAPITRE I.

Dispositions générales.

ART. 1387.

Les époux règlent leurs conventions matrimoniales comme ils le jugent à propos, pourvu qu'elles ne contiennent aucune disposition contraire à l'ordre public ou aux bonnes mœurs.

ART. 1388.

Les époux ne peuvent déroger aux règles qui fixent leurs droits et devoirs respectifs, ni à celles relatives à l'autorité parentale et à la tutelle ou déterminant l'ordre légal des successions.

ART. 1389.

Les époux ne peuvent établir leurs conventions matrimoniales par simple référence à une législation abrogée ou, si l'un d'eux est belge, à une législation étrangère. Ils peuvent déclarer qu'ils adoptent un des régimes organisés par le présent titre.

ART. 1390.

A défaut de conventions particulières, les règles établies au Chapitre II du présent Titre forment le droit commun.

ART. 1391.

Le régime matrimonial, soit légal, soit conventionnel, prend effet, nonobstant toute convention contraire, à la célébration du mariage.

3. de schenkingen door een der echtgenoten, die de belangen van het gezin in gevaar brengen.

4. de persoonlijke borgtochten en zekerheden door een echtgenoot gesteld in een ander belang dan dat van het gezin.

§ 2. De vordering tot nietigverklaring of schadevergoeding moet op straffe van verval worden ingesteld binnen een jaar na de dag waarop de handeling ter kennis is gekomen van de echtgenoot-eiser.

Indien de echtgenoot overlijdt voordat verval is ingetreden, beschikken zijn erfgenamen vanaf het overlijden over een nieuwe termijn van een jaar.

ARTICLE II.

Boek III, Titel V, van het Burgerlijk Wetboek « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten » wordt vervangen als volgt :

TITEL V.

Huwelijksvermogensstelsels.

HOOFDSTUK I.

Algemene bepalingen.

ART. 1387.

De echtgenoten regelen hun huwelijksovereenkomsten naar goeddunken, mits zij daarin niets bedingen dat strijdig is met de openbare orde of de goede zeden.

ART. 1388.

De echtgenoten mogen niet afwijken van de regels die hun wederzijdse rechten en verplichtingen bepalen, noch van de regels betreffende het ouderlijk gezag en de voogdij noch van de regels die de wettelijke orde van de erfopvolging bepalen.

ART. 1389.

De echtgenoten mogen geen huwelijksvoorwaarden bedingen door eenvoudige verwijzing naar een opgeheven wetgeving of, indien een van hen Belg is, naar een buitenlandse wetgeving. Zij kunnen verklaren een van de stelsels aan te nemen, waarin deze titel voorziet.

ART. 1390.

Bij gebreke van bijzondere overeenkomsten vormen de regels bepaald in hoofdstuk II van deze titel, het gemeen recht.

ART. 1391.

Het wettelijk of het bedongen huwelijksvermogensstelsel begint te werken vanaf de voltrekking van het huwelijk, niettegenstaande enige andersluidende overeenkomst.

ART. 1392.

Toutes conventions matrimoniales reçues avant la célébration du mariage et toutes modifications conventionnelles du régime matrimonial sont constatées par acte devant notaire.

ART. 1393.

Avant la célébration du mariage, nulle modification ne peut être apportée aux conventions matrimoniales sans la présence et le consentement simultané de toutes les personnes qui y ont été parties.

Ces modifications sont sans effet à l'égard des tiers si elles n'ont été écrites à la suite de la minute du contrat de mariage; le notaire est obligé de reproduire ces modifications dans les expéditions et grosses qu'il délivre du contrat de mariage.

ART. 1394.

Les époux peuvent, au cours du mariage, apporter à leur régime matrimonial toutes modifications qu'ils jugent à propos et même en changer entièrement.

L'acte portant modification du régime matrimonial est précédé :

1. de l'inventaire de tous les biens meubles et immeubles et des dettes des époux;
2. du règlement de leurs droits respectifs sur lesquels il leur sera loisible de transiger.

L'un et l'autre sont constatés par acte devant notaire.

L'inventaire et le règlement des droits respectifs ne sont pas requis lorsque la modification du régime matrimonial n'entraîne pas liquidation du régime préexistant ou changement actuel dans la composition des patrimoines ou porte seulement sur la rétractation, du commun accord des époux, des donations qu'ils se sont faites ou que l'un d'eux a faites à l'autre dans le contrat de mariage.

ART. 1395.

§ 1er. L'acte portant modification du régime matrimonial est soumis, par voie de requête signée par les deux époux, à l'homologation du tribunal de première instance de leur résidence conjugale. Les époux comparaissent ensemble et en personne. Lorsque ceux-ci doivent être établis, ils produisent les actes contenant inventaire de leurs biens et dettes et règlement de leurs droits respectifs.

Le tribunal connaît de la requête en chambre du conseil; il refuse l'homologation si la modification dont l'homologation est demandée préjudicie à l'intérêt de la famille ou des enfants ou aux droits des tiers.

ART. 1392.

Alle huwelijksovereenkomsten opgemaakt voor de voltrekking van het huwelijk en alle bedongen wijzigingen van het huwelijksvermogensstelsel worden vastgesteld bij notariële akte.

ART. 1393.

Voordat het huwelijk voltrokken is, mogen in de huwelijksovereenkomsten geen wijzigingen worden aangebracht buiten de tegenwoordigheid en zonder de gelijktijdige toestemming van allen die er partij bij zijn geweest.

Die wijzigingen werken niet tegen derden indien zij niet achteraan op de minuut van het huwelijkscontract gesteld zijn; de notaris is verplicht ze over te nemen in de uitgiften en grossen van het huwelijkscontract.

ART. 1394.

De echtgenoten kunnen tijdens het huwelijk hun huwelijksvermogensstelsel wijzigen naar goedgevonden en zelfs een ander stelsel aannemen.

De akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel wordt voorafgegaan door :

1. een beschrijving van alle roerende en onroerende goederen en van de schulden van de echtgenoten;
2. een regeling van hun wederzijdse rechten, waaromtrent het hun vrij staat een vergelijk te treffen.

Beide worden vastgesteld bij notariële akte.

De boedelbeschrijving en de regeling van de wederzijdse rechten zijn niet vereist, wanneer de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel niet de vereffening van het vorige stelsel of een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft of zich beperkt tot herroeping, in onderlinge overeenstemming tussen de echtgenoten, van de schenkingen die zij aan elkaar hebben gedaan of die de ene echtgenoot aan de andere heeft gedaan in het huwelijkscontract.

ART. 1395.

§ 1. De akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel wordt bij verzoekschrift, ondertekend door beide echtgenoten, ter homologatie voorgelegd aan de rechtbank van eerste aanleg van hun echtelijke verblijfplaats. De echtgenoten verschijnen samen en in persoon. Zij leggen de akten houdende beschrijving van hun goederen en schulden en regeling van hun wederzijdse rechten over, wanneer die moeten worden opgemaakt.

De rechtbank neemt kennis van het verzoek in raadkamer; zij weigert de homologatie, indien de wijziging waarvan de homologatie wordt gevraagd, afbreuk doet aan de belangen van het gezin of van de kinderen, dan wel aan de rechten van derden.

Si l'homologation est refusée, appel peut être interjeté dans le mois de la notification par le greffier, par requête signée par les deux époux; les parties intervenantes disposent du même délai pour interjeter appel du jugement accordant l'homologation.

§ 2. A défaut d'appel du jugement d'homologation ou après homologation par la Cour d'appel, le greffier notifie dans les deux mois de la décision d'homologation, un extrait de celle-ci à l'officier de l'état civil du lieu où le mariage a été célébré; celui-ci mentionne en marge de l'acte de mariage la date de l'acte modificatif, le nom du notaire qui l'a reçu et la date de la décision d'homologation.

Lorsque le mariage n'a pas été célébré en Belgique, l'extrait est transmis à l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles qui le transcrit dans le registre des actes de mariage.

§ 3. Dans le même délai, le greffier notifie, s'il y a lieu, un extrait de la décision d'homologation au notaire détenteur de la minute du contrat de mariage modifié; celui-ci en fait mention au pied de la minute et est chargé de reproduire cette mention dans les expéditions et grosses qu'il délivre du contrat originaire.

Le greffier notifie dans le même délai au notaire qui a reçu l'acte modificatif, la date de la décision d'homologation.

§ 4. L'acte portant modification du régime matrimonial qui entraîne liquidation du régime précédent ou changement actuel des patrimoines est de nul effet si les actes constatant cette liquidation ou le transfert de biens d'un patrimoine à un autre n'ont pas été reçus par notaire dans l'année de la publication au *Moniteur belge* d'un extrait de la décision d'homologation.

Ce délai peut être prorogé par décision de la juridiction qui a homologué l'acte modificatif.

ART. 1396.

Les modifications conventionnelles du régime matrimonial ne sont opposables aux tiers que du jour de la publication au *Moniteur belge* d'un extrait de la décision d'homologation.

Elles ont effet entre époux à dater de l'acte.

ART. 1397.

Le mineur habile à contracter mariage peut consentir toutes les conventions dont ce contrat est susceptible; les conventions et donations qu'il y a faites sont valables pourvu qu'il ait été assisté, dans le contrat, des personnes dont le consentement est nécessaire pour la validité du mariage.

Wordt de homologatie geweigerd, dan kan, binnen een maand na de kennisgeving door de griffier, hoger beroep worden ingesteld bij verzoekschrift ondertekend door beide echtgenoten; de tussenkommende partijen beschikken over dezelfde termijn om hoger beroep in te stellen tegen het vonnis dat de homologatie verleent.

§ 2. Indien tegen het homologatievonnis geen hoger beroep wordt ingesteld of indien het Hof van beroep de wijzigingsakte homologeert, deelt de griffier, binnen twee maanden na de homologatiebeslissing, een uittreksel ervan mede aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk voltrokken is; deze vermeldt op de kant van de huwelijksakte de datum van de wijzigingsakte, de notaris die ze heeft opgemaakt en de datum van de homologatiebeslissing.

Indien het huwelijk niet in België is voltrokken, wordt het uittreksel gezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel, die het overschrijft in het register van de huwelijksakten.

§ 3. Binnen dezelfde termijn deelt de griffier, in voorkomend geval, een uittreksel uit de homologatiebeslissing mede aan de notaris die de minuut van het gewijzigde huwelijkscontract onder zich houdt. Deze maakt er melding van onderaan de minuut en is verplicht die vermelding over te nemen op de uitgften en grossen van het oorspronkelijk contract.

Binnen dezelfde termijn deelt de griffier de datum van de homologatiebeslissing mede aan de notaris die de wijzigingsakte heeft opgemaakt.

§ 4. De akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel, die leidt tot vereffening van het vorige stelsel of tot dadelijke verandering van de vermogens, heeft geen gevolg, indien de vereffening of de overdracht van goederen van het ene vermogen naar het andere niet bij notariële akte is vastgesteld binnen een jaar na de bekendmaking van een uittreksel uit de homologatiebeslissing in het *Belgisch Staatsblad*.

Deze termijn kan worden verlengd door een beslissing van het gerecht dat de wijzigingsakte heeft ghomologeerd.

ART. 1396.

Bedongen wijzigingen van het huwelijksvermogensstelsel kunnen aan derden eerst worden tegengeworpen vanaf de dag van de bekendmaking van een uittreksel uit de homologatiebeslissing in het *Belgisch Staatsblad*.

Tussen echtgenoten hebben zij gevolg vanaf de datum van de akte.

ART. 1397.

De minderjarige die bekwaam is om een huwelijk aan te gaan, kan toestemmen in alle overeenkomsten die het huwelijkscontract kan bevatten; de daarin door hem gemaakte overeenkomsten en schenkingen zijn geldig, mits hij in het contract is bijgestaan door de personen wier toestemming vereist is voor de geldigheid van het huwelijk.

Aucune assistance n'est requise lorsque le mariage a été autorisé par justice.

Le mineur est habile à modifier son régime matrimonial avec la même assistance que celle qui est requise pour la conclusion d'un contrat de mariage. Cette assistance n'est pas requise pour la demande d'homologation.

CHAPITRE II.

Du régime légal.

SECTION I.

Des patrimoines et du emploi.

ART. 1398.

Le régime légal est fondé sur l'existence de trois patrimoines : le patrimoine propre du mari, le patrimoine propre de la femme et le patrimoine commun aux deux époux, tels qu'ils sont définis par les articles suivants.

§ 1er. De l'actif des patrimoines propres.

ART. 1399.

Sont propres, les biens et créances appartenant à chacun des époux au jour du mariage et ceux que chacun acquiert au cours du régime, par donation, succession ou testament.

A l'égard des tiers, la propriété dans le chef de chacun des époux d'un bien qui n'a pas de caractère personnel doit être établie, à défaut d'inventaire ou à l'encontre d'une possession réunissant les conditions de l'article 2229, par des titres ayant date certaine, des documents émanant d'un service public ou des mentions figurant dans des registres, documents ou bordereaux imposés par la loi ou consacrés par l'usage et régulièrement tenus ou établis.

Entre époux, la preuve de la propriété des mêmes biens peut se faire par toutes voies de droit, témoignages et présomptions compris et même par commune renommée.

ART. 1400.

Sont propres, quel que soit le moment de l'acquisition et sauf récompense s'il y a lieu :

1. les accessoires d'immeubles ou de droits immobiliers propres;
2. les accessoires de valeurs mobilières propres;
3. les biens cédés à l'un des époux par un de ses ascendants soit pour le remplir de ce qui lui est dû, soit à charge de payer une dette de l'ascendant envers un tiers;

Geen bijstand is vereist wanneer de rechter machtiging heeft verleend tot het huwelijk.

De minderjarige is bekwaam om zijn huwelijksvermogensstelsel te wijzigen met dezelfde bijstand als vereist is voor het sluiten van een huwelijkscontract. Deze bijstand is niet vereist voor de homologatieaanvraag.

HOOFDSTUK II.

Wettelijk stelsel.

AFDELING I.

Vermogens en wederbelegging.

ART. 1398.

Het wettelijk stelsel berust op het bestaan van drie vermogens : het eigen vermogen van de man, het eigen vermogen van de vrouw en het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten, zoals die worden omschreven in de hiernavolgende artikelen.

§ 1. Baten van de eigen vermogens.

ART. 1399.

Eigen zijn de goederen en schuldvorderingen die aan elk van beide echtgenoten toebehoren op de dag van het huwelijk en die welke ieder van hen tijdens het stelsel verkrijgt door schenking, erfenis of testament.

Ten aanzien van derden moet het eigendomsrecht van elk der echtgenoten op een goed dat niet van persoonlijke aard is, bij gebreke van boedelbeschrijving of tegen een bezit volgens de bepalingen van artikel 2229, bewezen worden aan de hand van titels met vaste dagtekening, van bescheiden van een openbare dienst of vermeldingen in regelmatig gehouden of opgemaakte registers, bescheiden of borderellen door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd.

Tussen de echtgenoten onderling mag het bewijs van eigendom van dezelfde goederen geleverd worden door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens en zelfs van algemene bekendheid.

ART. 1400.

Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van verkrijging en behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat :

1. het toebehoren van eigen onroerende goederen of onroerende rechten;
2. het toebehoren van eigen waardepapieren;
3. de goederen aan een der echtgenoten overgedragen door een van zijn bloedverwanten in de opgaande lijn, hetzij om te voldoen wat hij hem verschuldigd is, hetzij onder verplichting een schuld van die bloedverwant aan een derde te betalen;

4. la part acquise par l'un des époux dans un bien dont il est déjà copropriétaire;

5. les biens et droits qui, par l'effet d'une subrogation réelle, remplacent des propres, ainsi que les biens acquis en emploi ou en remploi;

6. les outils et les instruments servant à l'exercice de la profession.

7. les droits résultant d'une assurance de personnes, souscrite par le bénéficiaire lui-même, acquis par lui au décès de son conjoint ou après la dissolution du régime.

ART. 1401.

Sont propres, quel que soit le moment de l'acquisition :

1. les vêtements et objets à usage personnel;
2. le droit de propriété littéraire, artistique ou industrielle;
3. le droit à réparation d'un préjudice corporel ou moral personnel;
4. le droit aux pensions, rentes viagères ou allocations de même nature, dont un seul des époux est titulaire.

§ 2. Du remploi.

ART. 1402.

Le remploi est censé fait à l'égard d'un des époux toutes les fois que lors d'une acquisition immobilière, il a déclaré qu'elle était faite pour lui tenir lieu de remploi et payée à concurrence de plus de la moitié, au moyen du produit de l'aliénation d'un immeuble propre ou de fonds dont le caractère propre est dûment établi.

ART. 1403.

L'époux, qui acquiert un bien immobilier au moyen de fonds communs, peut faire dans l'acte une déclaration de remploi anticipé. Pour autant que l'époux rembourse dans les deux ans de la date de l'acte, plus de la moitié des sommes prélevées sur le patrimoine commun, le bien acquis aura le caractère de propre à dater du remboursement.

ART. 1404.

Le remploi est censé fait à l'égard d'un époux lorsqu'il est établi que l'acquisition de biens meubles a été payée au moyen de fonds ou du produit de l'aliénation d'autres biens dont le caractère de propre est établi conformément aux dispositions des articles précédents.

4. het aandeel door een der echtgenoten verkregen in een goed waarvan hij reeds medeëigenaar is;

5. de goederen en rechten die ten gevolge van zaakvervanging in de plaats treden van eigen goederen, alsook de goederen verkregen uit belegging of wederbelegging;

6. de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep.

7. de rechten verbonden aan een personenverzekering door de begunstigde zelf gesloten, die hij verkrijgt bij het overlijden van zijn echtgenoot of na de ontbinding van het stelsel.

ART. 1401.

Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van verkrijging :

1. de klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik;
2. het literaire, artistieke of industriële eigendomsrecht;
3. het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke of morele schade;
4. het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering, dat een der echtgenoten alleen bezit.

§ 2. Wederbelegging.

ART. 1402.

Wederbelegging wordt geacht te zijn gedaan ten aanzien van een der echtgenoten, wanneer deze bij de aankoop van een onroerend goed verklaard heeft dat de aankoop geschiedt om hem tot wederbelegging te dienen en voor meer dan de helft betaald is uit de opbrengst van de vervreemding van een eigen onroerend goed of uit gelden waarvan het eigen karakter behoorlijk is aangetoond.

ART. 1403.

De echtgenoot die een onroerend goed verkrijgt door middel van gemeenschappelijke gelden, kan in de akte een verklaring van vervroegde wederbelegging doen. Voor zover de echtgenoot binnen twee jaar na de datum van de akte meer dan de helft terugbetaalt van het bedrag dat uit het gemeenschappelijk vermogen is opgenomen, wordt het verkregene een eigen goed te rekenen van de terugbetaling.

ART. 1404.

Wederbelegging wordt geacht te zijn gedaan ten aanzien van een echtgenoot, wanneer komt vast te staan dat de verkrijging van roerende goederen betaald is uit gelden of uit de opbrengst van de vervreemding van andere goederen waarvan het karakter van eigen goed is aangetoond overeenkomstig de bepalingen van de voorgaande artikelen.

§ 3. De l'actif du patrimoine commun.

ART. 1405.

Sont communs :

1. les revenus de l'activité professionnelle de chacun des époux, tous revenus ou indemnités en tenant lieu ou les complétant, ainsi que les revenus provenant de l'exercice de mandats publics ou privés;
2. les fruits, revenus, intérêts de leurs biens propres;
3. les biens donnés ou légués aux deux époux conjointement ou à l'un d'eux avec stipulation que ces biens seront communs;
4. tous biens dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres à l'un des époux par application d'une disposition de la loi.

§ 4. Du passif des patrimoines propres et commun

ART. 1406.

Les dettes des époux antérieures au mariage et celles qui grèvent les successions et libéralités qui leur échoient durant le mariage, leur restent propres.

ART. 1407.

Sont propres :

- les dettes contractées par l'un des époux dans l'intérêt exclusif de son patrimoine propre;
- les dettes résultant d'une garantie personnelle ou réelle donnée par un des époux dans un intérêt autre que celui du patrimoine commun;
- les dettes provenant de l'exercice par l'un des époux d'une profession interdite en vertu de l'article 216 ou d'actes que l'un des époux ne pouvait accomplir sans le concours de son conjoint ou l'autorisation de justice;
- les dettes résultant d'une condamnation pénale ou d'un délit ou quasi-délict commis par un des époux.

ART. 1408.

Sont communes :

- les dettes contractées conjointement ou solidairement par les deux époux;
- les dettes contractées par un des époux pour les besoins du ménage et l'éducation des enfants;
- les dettes contractées par un des époux dans l'intérêt du patrimoine commun;

§ 3. Baten van het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1405.

Gemeenschappelijk zijn :

1. de inkomsten uit de beroepsbezigheden van elk der echtgenoten, alle inkomsten of vergoedingen die ze vervangen of aanvullen, evenals de inkomsten uit openbare of particuliere mandaten;
2. de vruchten, inkomsten, interesten van hun eigen goederen;
3. de goederen geschonken of vermaakt aan de twee echtgenoten samen of aan een van hen, onder beding dat die goederen gemeenschappelijk zullen zijn;
4. alle goederen waarvan niet bewezen is dat zij aan een der echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling.

§ 4. Lasten van de eigen vermogens en van het gemeenschappelijk vermogen

ART. 1406.

De schulden van de echtgenoten die dagtekenen van vóór het huwelijk en de schulden ten laste van erfenissen en giften die hun toevallen tijdens het huwelijk, blijven eigen schulden.

ART. 1407.

Eigen zijn :

- de schulden door een der echtgenoten aangegaan in het uitsluitend belang van zijn eigen vermogen;
- de schulden ontstaan uit een persoonlijke of zakelijke zekerheid door een der echtgenoten gesteld in een ander belang dan dat van het gemeenschappelijk vermogen;
- de schulden behorende tot een door een der echtgenoten uitgeoefend beroep dat verboden is krachtens artikel 216, of ontstaan uit handelingen die een der echtgenoten niet mocht verrichten zonder de medewerking van de andere echtgenoot of zonder rechterlijke machtiging;
- de schulden ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling of uit een onrechtmatige daad begaan door een der echtgenoten.

ART. 1408.

Gemeenschappelijk zijn :

- de schulden aangegaan door beide echtgenoten, gezamenlijk of hoofdelijk;
- de schulden aangegaan door een der echtgenoten ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen;
- de schulden door een der echtgenoten aangegaan in het belang van het gemeenschappelijk vermogen;

— les dettes grevant les libéralités faites aux deux époux conjointement ou à l'un d'eux avec stipulation que les biens donnés ou légués seront communs;

— les intérêts des dettes propres à l'un des époux;

— les dettes alimentaires au profit des descendants d'un seul des époux.

— les dettes dont il n'est pas prouvé qu'elles sont propres à l'un des époux en application d'une disposition de la loi.

SECTION II.

Des droits des créanciers.

ART. 1409.

Le paiement d'une dette propre à l'un des époux ne peut être poursuivi que sur son patrimoine propre et ses revenus, sans préjudice des articles suivants.

ART. 1410.

Le paiement des dettes propres à l'un des époux en vertu de l'article 1406 peut être poursuivi sur le patrimoine commun dans la mesure où il s'est enrichi par l'absorption de biens propres au débiteur.

La preuve de l'enrichissement, qui incombe au créancier, peut être faite par toutes voies de droit, témoignages et présomptions compris.

ART. 1411.

Le paiement des dettes provenant de l'exercice par un des époux d'une profession qui lui a été interdite par application de l'article 216 ou d'actes que l'un des époux ne pouvait accomplir sans le concours de son conjoint ou l'autorisation de justice, ne peut être poursuivi que sur le patrimoine commun dans la mesure du profit qu'il a tiré de cette activité ou de ces actes.

La preuve du profit, qui incombe au créancier, peut être faite par toutes voies de droit, témoignages et présomptions compris.

ART. 1412.

Les mêmes règles valent pour les dettes résultant d'une condamnation pénale prononcée contre un seul des époux ou d'un délit ou quasi-délit commis par lui.

En outre, en cas d'insuffisance du patrimoine propre de l'époux débiteur, le paiement de ces dettes pourra être poursuivi sur le patrimoine commun à concurrence de la moitié de son actif net.

— de schulden ten laste van giften, aan de twee echtgenoten gezamenlijk of aan een van hen gedaan onder beding dat de gegeven of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

— de interesten van de eigen schulden van een der echtgenoten;

— de onderhoudsschulden jegens bloedverwanten in de nederdalende lijn van een der echtgenoten;

— de schulden waarvan niet bewezen is dat zij aan een der echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling.

AFDELING II.

Rechten van de schuldeisers.

ART. 1409.

Onverminderd de navolgende artikelen kan een eigen schuld van een der echtgenoten slechts verhaald worden op diens eigen vermogen en inkomsten.

ART. 1410.

De schulden die krachtens artikel 1406 eigen zijn aan een der echtgenoten, kunnen verhaald worden op het gemeenschappelijk vermogen, in zoverre het verrijkt is door opname van eigen goederen van de schuldenaar.

Het bewijs van de verrijking, dat rust op de schuldeiser, kan worden geleverd door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens.

ART. 1411.

Schulden behorende tot een door een der echtgenoten uitgeoefend beroep dat hem verboden is met toepassing van artikel 216, of ontstaan uit handelingen die een der echtgenoten niet mocht verrichten zonder de medewerking van de andere echtgenoot of zonder rechterlijke machtiging, kunnen op het gemeenschappelijk vermogen niet worden verhaald dan in zoverre het uit dat beroep of die handelingen voordeel heeft getrokken.

Het bewijs van het voordeel, dat rust op de schuldeiser, kan worden geleverd door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens.

ART. 1412.

Dezelfde regels gelden voor de schulden ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling van een der echtgenoten of uit een onrechtmatige daad door hem begaan.

Indien het eigen vermogen van de echtgenoot-schuldenaar ontoereikend is, kunnen deze schulden bovendien op het gemeenschappelijk vermogen worden verhaald ten belope van de helft van zijn netto-baten.

ART. 1413.

Le paiement d'une dette contractée par les deux époux, même à des titres différents, peut être poursuivi tant sur leurs patrimoines propres que sur le patrimoine commun.

ART. 1414.

Le paiement des dettes communes peut être poursuivi tant sur le patrimoine propre de chacun des époux que sur le patrimoine commun.

Toutefois ne peut être poursuivi sur le patrimoine propre de l'époux non contractant le paiement :

1. des dettes contractées par un des époux pour les besoins du ménage et de l'éducation des enfants lorsqu'elles entraînent des charges excessives, eu égard aux ressources du ménage;
2. des intérêts des dettes propres à l'un des époux;
3. des dettes contractées par un des époux dans l'exercice de sa profession;
4. des dettes alimentaires au profit des descendants d'un seul des époux.

SECTION III.**De la gestion du patrimoine commun.****ART. 1415.**

La gestion comprend tous pouvoirs d'administration, de jouissance et de disposition.

Les époux gèrent le patrimoine commun dans l'intérêt de la famille, conformément aux règles suivantes.

ART. 1416.

Le patrimoine commun est géré par l'un ou l'autre époux qui peut exercer seul les pouvoirs de gestion, à charge pour chacun de respecter les actes de gestion accomplis par son conjoint.

ART. 1417.

L'époux qui exerce une activité professionnelle accomplit seul tous actes de gestion nécessaires à celle-ci.

Lorsque les deux époux exercent ensemble une même activité professionnelle, le concours des deux est requis pour les actes autres que d'administration.

ART. 1413.

Een schuld aangegaan door de twee echtgenoten, zelfs in verschillende hoedanigheid, kan zowel verhaald worden op hun eigen vermogen als op het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1414.

Gemeenschappelijke schulden kunnen zowel verhaald worden op het eigen vermogen van elk der echtgenoten als op het gemeenschappelijk vermogen.

Op het eigen vermogen van de niet-contracterende echtgenoot mogen echter niet worden verhaald :

1. de schulden door een der echtgenoten aangegaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen, wanneer zij lasten meebrengen die, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, buitensporig zijn;
2. de interesten van de eigen schulden van een der echtgenoten;
3. de schulden door een der echtgenoten aangegaan bij de uitoefening van zijn beroep;
4. de onderhoudsschulden jegens bloedverwanten in de nederdalende lijn van een der echtgenoten.

AFDELING III.**Bestuur van het gemeenschappelijk vermogen.****ART. 1415.**

Het bestuur omvat alle bevoegdheden van beheer, genot en beschikking.

De echtgenoten besturen het gemeenschappelijk vermogen in het belang van het gezin, naar de navolgende regels.

ART. 1416.

Het gemeenschappelijk vermogen wordt bestuurd door de ene of door de andere echtgenoot die de bestuursbevoegdheden alleen kan uitoefenen, onder gehoudenheid voor ieder van hen om de bestuurshandelingen van de andere te eerbiedigen.

ART. 1417.

De echtgenoot die een beroep uitoefent, verricht alle daartoe noodzakelijke bestuurshandelingen alleen.

Wanneer beide echtgenoten samen een zelfde beroep uitoefenen, is beider medewerking vereist voor alle handelingen behalve die van beheer.

ART. 1418.

Sans préjudice des dispositions de l'article 1417, le consentement des deux époux est requis pour :

1. a) acquérir, aliéner ou grever de droits réels les biens susceptibles d'hypothèque;
 - b) acquérir, céder ou donner en gage des fonds de commerce ou exploitations de toute nature;
 - c) conclure, renouveler ou résilier des baux de plus de neuf ans, consentir des baux commerciaux et des baux à ferme.
2. a) céder ou donner en gage des créances hypothécaires;
 - b) percevoir le prix de l'aliénation d'immeubles ou le remboursement de créances hypothécaires, donner mainlevée des inscriptions;
 - c) accepter ou refuser un legs ou une donation lorsqu'il est stipulé que les biens légués ou donnés seront communs;
 - d) contracter un emprunt;
 - e) acheter ou emprunter à tempérament, contracter un prêt personnel à tempérament, sauf si ces actes sont nécessaires aux besoins du ménage ou à l'éducation des enfants.

ART. 1419.

Un époux ne peut sans le consentement de l'autre disposer entre vifs à titre gratuit de biens faisant partie du patrimoine commun.

Cette disposition ne s'applique pas aux libéralités dispensées du rapport en vertu de l'article 852, ni à celles faites en faveur de l'époux survivant.

ART. 1420.

Si le conjoint refuse sans motif légitime de donner son consentement ou s'il se trouve dans l'impossibilité de manifester sa volonté, l'autre époux peut se faire autoriser par le tribunal de première instance à accomplir seul l'un des actes énumérés aux articles 1417, alinéa 2, 1418 et 1419.

ART. 1421.

Chaque époux peut demander au juge de paix d'interdire à son conjoint d'accomplir tout acte de gestion pouvant lui causer préjudice ou nuire aux intérêts de la famille.

Le juge de paix peut autoriser l'acte ou soumettre son autorisation à des conditions déterminées.

ART. 1418.

Onverminderd het bepaalde in artikel 1417, is de toestemming van beide echtgenoten vereist om :

1. a) voor hypotheek vatbare goederen te verkrijgen, te vervreemden of met zakelijke rechten te bezwaren;
 - b) een handelszaak of enig bedrijf te verkrijgen, over te dragen of in pand te geven;
 - c) een huurovereenkomst voor langer dan negen jaar te sluiten, te vernieuwen of op te zeggen als huurder en een handelshuur of pachtovereenkomst aan te gaan als verhuurder.
2. a) een hypothecaire schuldvordering over te dragen of in pand te geven;
 - b) de prijs van een vervreemd onroerend goed of de terugbetaling van een hypothecaire schuldvordering in ontvangst te nemen en opheffing te verlenen van hypothecaire inschrijvingen;
 - c) een legaat of een schenking te aanvaarden of te verwerpen, wanneer bedongen is dat de vermaakte of geschonken goederen gemeenschappelijk zullen zijn;
 - d) een lening aan te gaan;
 - e) te kopen of te lenen op afbetaling, een persoonlijke lening op afbetaling aan te gaan, behalve wanneer die handelingen noodzakelijk zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen.

ART. 1419.

De ene echtgenoot kan zonder de toestemming van de andere niet onder de levenden beschikken om niet over goederen die deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen.

Deze bepaling is niet toepasselijk op giften die krachtens artikel 852 vrijgesteld zijn van inbreng, noch op giften aan de langstlevende echtgenoot.

ART. 1420.

Indien een echtgenoot zonder wettige reden weigert toestemming te geven of indien hij in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, kan de andere echtgenoot zich door de rechtbank van eerste aanleg laten machtigen om een van de handelingen genoemd in de artikelen 1417, tweede lid, 1418 en 1419, alleen te verrichten.

ART. 1421.

Iedere echtgenoot kan aan de vrederechter vragen dat aan de andere echtgenoot verbod wordt opgelegd om enige bestuurshandeling te verrichten die hem nadeel kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden.

De vrederechter kan machtiging verlenen tot het verrichten van die daad of aan zijn machtiging bepaalde voorwaarden verbinden.

ART. 1422.

Le tribunal de première instance peut, à la demande de l'un des époux justifiant d'un intérêt légitime et sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, annuler l'acte accompli par l'autre époux :

1° en violation des dispositions des articles 1417, alinéa 2, 1418 et 1419; l'annulation des actes repris au 2. de l'article 1418 suppose en outre l'existence d'une lésion;

2° en violation d'une interdiction prononcée ou des conditions imposées par justice;

3° en fraude des droits du demandeur.

La preuve de sa bonne foi incombe au tiers contractant.

ART. 1423.

L'action en nullité doit être introduite à peine de forclusion dans l'année du jour où l'époux demandeur a eu connaissance de l'acte accompli par son conjoint et au plus tard avant la liquidation définitive du régime.

Si l'époux décède avant que la forclusion soit atteinte, ses héritiers disposent à dater du décès d'un nouveau délai d'un an.

ART. 1424.

Les legs faits par un des époux de la totalité ou d'une quotité du patrimoine commun ne peuvent excéder sa part dans ce patrimoine.

Si le legs porte sur des biens déterminés, le légataire ne peut les réclamer en nature que si ces biens, par l'effet du partage, sont attribués aux héritiers du testateur; dans le cas contraire, le légataire a droit à charge de la succession du testateur, à la valeur des biens légués, sauf réduction dans les deux cas s'il y a lieu.

SECTION IV.

De la gestion du patrimoine propre.

ART. 1425.

Chaque époux a la gestion exclusive de son patrimoine propre, sans préjudice de l'article 215, § 1er.

Disposition commune à la gestion des patrimoines propres et commun.

ART. 1426.

§ 1er. Si l'un des époux fait preuve d'incapacité dans la gestion tant du patrimoine commun que de son patrimoine

ART. 1422.

Op verzoek van een der echtgenoten die bewijst dat hij een wettig belang heeft en onverminderd de rechten van de te goeder trouw zijnde derden, kan de rechtbank van eerste aanleg elke handeling nietig verklaren, die de andere echtgenoot heeft verricht :

1° in strijd met de bepalingen van de artikelen 1417, tweede lid, 1418 en 1419; de nietigverklaring van de handelingen genoemd in artikel 1418, 2. onderstelt bovendien een benadeling;

2° in strijd met een verbod of met de voorwaarden die de rechter heeft gesteld;

3° met bedrieglijke benadeling van de rechten van de eiser.

Het bewijs van goede trouw moet worden geleverd door de contracterende derde.

ART. 1423.

De vordering tot nietigverklaring moet op straffe van verval worden ingediend binnen een jaar na de dag waarop de handeling van de andere echtgenoot ter kennis is gekomen van de eiser, en uiterlijk voor de definitieve vereffening van het stelsel.

Indien de echtgenoot overlijdt voordat het verval is ingetreden, beschikken zijn erfgenamen vanaf het overlijden over een nieuwe termijn van een jaar.

ART. 1424.

De legaten die een der echtgenoten maakt van het geheel of een deel van het gemeenschappelijk vermogen, mogen zijn aandeel in dat vermogen niet te boven gaan.

Heeft het legaat betrekking op bepaalde goederen, dan kan de legataris ze alleen dan in natura opeisen wanneer die goederen, ten gevolge van de verdeling, toevallen aan de erfgenamen van de erflater; in het tegenovergestelde geval heeft de legataris ten laste van de nalatenschap van de erflater recht op de waarde van de vermaakte goederen, behoudens inkorting in beide gevallen indien daartoe grond bestaat.

AFDELING IV.

Bestuur van het eigen vermogen.

ART. 1425.

Iedere echtgenoot bestuurt zijn eigen vermogen alleen, onverminderd het bepaalde in artikel 215, eerste lid.

Gemeenschappelijke bepaling voor het bestuur van de eigen vermogens en het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1426.

§ 1. Indien een der echtgenoten blijkt geeft van ongeschiktheid in het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen

propre ou met en péril les intérêts de la famille, l'autre époux peut demander que tout ou partie des pouvoirs de gestion lui soit retiré.

Le tribunal peut confier cette gestion, soit au demandeur, soit à un tiers qu'il désigne.

Cette décision peut être révoquée si les motifs qui l'ont justifiée cessent d'exister.

§ 2. Toute décision judiciaire retirant à l'un des époux ses pouvoirs de gestion ou lui rendant ces pouvoirs est notifiée par le greffier à l'officier de l'état civil du lieu où le mariage a été célébré; celui-ci en fera mention en marge de l'acte de mariage.

Si le mariage n'a pas été célébré en Belgique, la décision sera notifiée à l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles qui la transcrit dans le registre des actes de mariage.

§ 3. Si l'époux à qui la gestion est retirée ou rendue est commerçant, le greffier en avise le registre central du commerce.

§ 4. L'article 1253 du Code judiciaire est applicable.

SECTION V.

De la dissolution du régime légal.

§ 1er. Dispositions générales.

ART. 1427.

Le régime légal se dissout :

- 1° par le décès d'un des époux;
- 2° par le divorce et la séparation de corps;
- 3° par la séparation de biens judiciaire;
- 4° par l'adoption d'un autre régime matrimonial.

ART. 1428.

En cas de dissolution du régime légal par le décès d'un des époux, la séparation de biens judiciaire, le divorce ou la séparation de corps pour les causes reprises aux articles 229, 231 et 232, les époux ou le conjoint survivant seront tenus de faire inventaire et estimation des biens meubles et des dettes communes.

Cet inventaire, dont le contenu est réglé par les articles 1175 et suivants du Code judiciaire, peut se faire sous seing privé lorsque toutes les parties intéressées majeures y consentent et en cas d'existence de mineurs ou d'incapables, moyennant l'accord du conseil de famille.

zowel als van zijn eigen vermogen of de belangen van het gezin in gevaar brengt, kan de andere echtgenoot vorderen dat de bestuursbevoegdheden hem geheel of gedeeltelijk worden ontnomen.

De rechtbank kan dat bestuur opdragen, hetzij aan de eiser, hetzij aan een derde, die zij aanwijst.

Die beslissing kan worden herroepen, indien de redenen waarop zij gegrond was, komen te vervallen.

§ 2. Iedere rechterlijke beslissing waarbij aan een der echtgenoten zijn bestuursbevoegdheden worden ontnomen of waarbij die bevoegdheden hem worden teruggeven, wordt door de griffier ter kennis gebracht van de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk voltrokken is; deze maakt er melding van op de kant van de huwelijksakte.

Indien het huwelijk niet in België is voltrokken, wordt de beslissing ter kennis gebracht van de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel, die de beslissing overschrijft in het register van de huwelijksakten.

§ 3. Indien de echtgenoot aan wie het bestuur onttrokken of teruggegeven wordt, koopman is, geeft de griffier daarvan bericht aan het centraal handelsregister.

§ 4. Artikel 1253 van het Gerechtelijk Wetboek is mede van toepassing.

AFDELING V.

Ontbinding van het wettelijk stelsel.

§ 1. Algemene bepalingen.

ART. 1427.

Het wettelijk stelsel wordt ontbonden door :

- 1° het overlijden van een der echtgenoten;
- 2° de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed;
- 3° de gerechtelijke scheiding van goederen;
- 4° de overgang naar een ander huwelijksvermogensstelsel.

ART. 1428.

In geval van ontbinding van het wettelijk stelsel door het overlijden van een der echtgenoten, door gerechtelijke scheiding van goederen, door echtscheiding of scheiding van tafel en bed op een der gronden vermeld in de artikelen 229, 231 en 232, zijn de echtgenoten of de langstlevende echtgenoot gehouden een beschrijving en een schatting op te maken van de gemeenschappelijke roerende goederen en schulden.

Deze beschrijving, waarvan de inhoud geregeld wordt in de artikelen 1175 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, mag ondershands geschieden, wanneer alle belanghebbende meerderjarige partijen daarmee instemmen of, ingeval er minderjarigen of onbekwamen zijn, wanneer de familieraad daarmee instemt.

Il doit être établi dans les trois mois du décès, de la transcription du divorce ou de la séparation de corps ou de la publication au *Moniteur belge* de l'extrait de la décision prononçant la séparation de biens.

A défaut d'inventaire dans ce délai, toute partie intéressée peut établir la consistance du patrimoine commun par toutes voies de droit, même la commune renommée.

ART. 1429.

La dissolution du régime légal opérée par le divorce ou la séparation de corps pour les causes reprises aux articles 229, 231 et 232 ne donne pas ouverture aux droits de survie.

Toutefois, l'époux au profit duquel a été stipulé une institution contractuelle, en conserve le bénéfice lors du décès de son conjoint, sauf la déchéance prévue aux articles 299 et 311bis.

La dissolution du régime légal opérée par la séparation de biens ne donne pas ouverture aux droits de survie; toutefois, l'époux au profit duquel ils ont été stipulés, conserve la faculté de les exercer au décès de son conjoint.

ART. 1430.

La dissolution du régime donne lieu à liquidation et à partage.

Au préalable, il est établi pour chaque époux un compte des récompenses entre le patrimoine commun et son patrimoine propre.

Il est procédé ensuite au règlement du passif et au partage de l'actif net.

Les dispositions du Code judiciaire concernant les partages et licitations et celles du Code civil concernant le partage des successions sont applicables.

ART. 1431.

Les héritiers et successeurs des époux ont les mêmes droits et sont tenus des mêmes obligations que l'époux qu'ils représentent.

§ 2. Des comptes de récompense.

ART. 1432.

Il est dû récompense par chaque époux à concurrence des sommes qu'il a prises sur le patrimoine commun pour acquitter une dette propre et généralement toutes les fois qu'il a tiré un profit personnel du patrimoine commun.

Zij moet opgemaakt worden binnen drie maanden na het overlijden, de overschrijving van de echtscheiding of van de scheiding van tafel en bed of de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* van het uittreksel uit de beslissing die de scheiding van goederen uitspreekt.

Bij gebreke van een boedelbeschrijving binnen die termijn kan elke belanghebbende partij de omvang van het gemeenschappelijk vermogen bewijzen door alle wettelijke middelen, zelfs de algemene bekendheid.

ART. 1429.

De ontbinding van het wettelijk stelsel door echtscheiding of scheiding van tafel en bed op een der gronden vermeld in de artikelen 229, 231 en 232, maakt de overlevingsrechten niet opvorderbaar.

De echtgenoot in wiens voordeel een contractuele erfstelling is bedongen, behoudt echter het genot daarvan bij het overlijden van de andere echtgenoot, behoudens het verval bedoeld in de artikelen 299 en 311bis.

De ontbinding van het wettelijk stelsel door scheiding van goederen maakt de overlevingsrechten niet opvorderbaar; de echtgenoot in wiens voordeel die rechten zijn bedongen, behoudt echter de bevoegdheid om ze uit te oefenen bij het overlijden van de andere echtgenoot.

ART. 1430.

De ontbinding van het stelsel heeft vereffening en verdeling ten gevolge.

Vooraf wordt voor elke echtgenoot een rekening opgemaakt van de vergoedingen tussen het gemeenschappelijk vermogen en zijn eigen vermogen.

Vervolgens wordt overgegaan tot de verrekening van de lasten en de verdeling van de netto-baten.

De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de verdeling en veiling en die van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verdeling van nalatenschappen zijn van overeenkomstige toepassing.

ART. 1431.

De erfgenamen en erfopvolgers van de echtgenoten hebben dezelfde rechten en dezelfde verplichtingen als de echtgenoot die zij vertegenwoordigen.

§ 2. Vergoedingsrekeningen.

ART. 1432.

Elk der echtgenoten is vergoeding verschuldigd ten belope van de bedragen die hij uit het gemeenschappelijk vermogen heeft opgenomen om een eigen schuld te voldoen en, in het algemeen, telkens als hij persoonlijk voordeel heeft getrokken uit het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1433.

Il est de même dû récompense au patrimoine commun à concurrence du préjudice qu'il a subi en conséquence d'un des actes énumérés à l'article 1422, lorsque ce préjudice n'a pas été entièrement réparé par l'annulation de l'acte ou lorsque l'annulation n'a pas été demandée ou obtenue.

ART. 1434.

Il est dû récompense par le patrimoine commun à concurrence des fonds propres ou provenant de l'aliénation d'un bien propre qui sont entrés dans ce patrimoine, sans qu'il y ait eu emploi ou remploi et généralement toutes les fois qu'il a tiré profit des biens propres d'un époux.

ART. 1435.

La récompense ne peut être inférieure à l'appauvrissement du patrimoine créancier. Toutefois, si les sommes et fonds entrés dans le patrimoine débiteur ont servi à acquérir, conserver ou améliorer un bien, la récompense sera égale à la valeur ou à la plus-value acquise par ce bien, soit à la dissolution du régime, s'il se trouve à ce moment dans le patrimoine débiteur, soit au jour de son aliénation s'il a été aliéné auparavant; si un nouveau bien a remplacé le bien aliéné, la récompense est évaluée sur ce nouveau bien.

ART. 1436.

Le droit aux récompenses s'établit par toutes voies de droit.

Elles portent intérêt de plein droit du jour de la dissolution du régime.

ART. 1437.

Les récompenses dues par l'époux au patrimoine commun et celles que le patrimoine commun lui doit s'annulent à concurrence du montant le plus faible.

ART. 1438.

Si les époux sont tous deux créanciers ou débiteurs de récompenses, leurs créances et dettes respectives s'annulent à concurrence du montant le plus faible.

Seul l'époux dont la créance ou la dette est la plus forte reste créancier ou débiteur d'une récompense égale à la différence entre les créances ou dettes respectives.

ART. 1433.

Aan het gemeenschappelijk vermogen is eveneens vergoeding verschuldigd ten belope van de schade die het heeft geleden wegens een van de handelingen bedoeld in artikel 1422, indien die schade niet geheel is hersteld door de nietigverklaring van de handeling of indien de nietigverklaring niet is gevraagd of verkregen.

ART. 1434.

Het gemeenschappelijk vermogen is vergoeding verschuldigd ten belope van de eigen of uit vervreemding van een eigen goed voortkomende gelden die in dat vermogen zijn gevallen en niet zijn belegd of wederbelegd, alsook, in het algemeen, telkens als het voordeel heeft getrokken uit de eigen goederen van een der echtgenoten.

ART. 1435.

De vergoeding mag niet kleiner zijn dan de verarming van het vergoedingsgerechtigde vermogen. Hebben de in het vergoedingsplichtige vermogen gevallen bedragen en gelden echter gediend tot het verkrijgen, instandhouden of verbeteren van een goed, dan zal de vergoeding gelijk zijn aan de waarde of de waardevermeerdering van dat goed, hetzij bij de ontbinding van het stelsel indien het zich op dat tijdstip bevindt in het vergoedingsplichtige vermogen, hetzij op de dag van de vervreemding indien het voordien vervreemd is; is het vervreemde goed vervangen door een ander goed, dan wordt de vergoeding geschat op de grondslag van dat nieuwe goed.

ART. 1436.

Het recht op vergoeding kan door alle middelen worden bewezen.

De vergoedingen brengen van rechtswege interest op vanaf de dag van de ontbinding van het stelsel.

ART. 1437.

De vergoedingen door een der echtgenoten verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen en de vergoedingen die het gemeenschappelijk vermogen hem verschuldigd is, doen elkaar teniet ten belope van het kleinste bedrag.

ART. 1438.

Indien beide echtgenoten vergoedingen te vorderen hebben of verschuldigd zijn, doen hun wederzijdse vorderingen en schulden elkaar teniet ten belope van het kleinste bedrag.

Alleen de echtgenoot die de grootste vordering of schuld heeft, zal nog een vergoeding te vorderen of te voldoen hebben ten belope van het verschil tussen de wederzijdse vorderingen of schulden.

§ 3. Du règlement du passif.

ART. 1439.

Sans préjudice des droits des créanciers hypothécaires et privilégiés, les dettes communes dont, aux termes de l'article 1413, le paiement peut être poursuivi sur les trois patrimoines, sont payées avant celles dont le paiement ne peut être poursuivi que sur le patrimoine commun et celui d'un des époux.

ART. 1440.

Chacun des époux répond sur l'ensemble de ses biens des dettes communes qui subsistent après le partage.

Toutefois, chaque époux ne répond des dettes communes pour le paiement desquelles son patrimoine propre ne pouvait être poursuivi durant le mariage qu'à concurrence de ce qu'il a reçu lors du partage.

ART. 1441.

A défaut d'autre disposition dans l'acte de partage, l'époux qui après le partage paie une dette commune, a un recours contre l'autre époux à concurrence de la moitié de ce qu'il a payé.

§ 4. Du règlement des récompenses.

ART. 1442.

L'époux à qui une récompense reste due peut, avec l'accord de son conjoint ou à défaut avec l'autorisation du tribunal, prélever, lors du partage, des biens communs à concurrence de ce qui lui est dû et dont la valeur est, en cas de contestation, déterminée par le tribunal.

Ce prélèvement ne peut porter atteinte aux droits d'attribution reconnus à l'autre époux par les articles 1446 et 1447.

ART. 1443.

L'époux qui reste débiteur d'une récompense en règle le montant en espèces, à moins que l'autre époux n'accepte de prélever, lors du partage, à due concurrence, des biens communs dont la valeur est, en cas de contestation, déterminée par le tribunal.

ART. 1444.

L'époux qui n'a pu obtenir du patrimoine commun la totalité de sa récompense devient créancier de l'autre époux à concurrence de la moitié de ce qu'il n'a pas reçu.

§ 3. Verrekening van de lasten.

ART. 1439.

Onverminderd de rechten van de hypothecaire en bevoorrechte schuldeisers, moeten de gemeenschappelijke schulden die overeenkomstig artikel 1413 verhaalbaar zijn op de drie vermogens, worden voldaan vóór de schulden die alleen verhaalbaar zijn op het gemeenschappelijk vermogen of op het vermogen van een der echtgenoten.

ART. 1440.

Elk der echtgenoten staat met al zijn goederen in voor de gemeenschappelijke schulden die overblijven na de verdeling.

Evenwel zal iedere echtgenoot, voor de gemeenschappelijke schulden die tijdens het huwelijk niet verhaalbaar waren op zijn eigen vermogen, slechts instaan ten belope van hetgeen hij ontvangen heeft bij de verdeling.

ART. 1441.

Voor zover in de akte van verdeling niet anders is bepaald, kan de echtgenoot die na de verdeling een gemeenschappelijke schuld betaalt, de helft van hetgeen hij betaald heeft, op de andere echtgenoot verhalen.

§ 4. Verrekening van de vergoedingen.

ART. 1442.

De echtgenoot die nog vergoeding te vorderen heeft, kan met instemming van de andere echtgenoot of, bij gebreke daarvan, met machtiging van de rechtbank, ten belope van hetgeen hem verschuldigd is, bij de verdeling gemeenschappelijke goederen voorafnemen, waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt door de rechtbank.

Deze voorafneming mag geen afbreuk doen aan de rechten van toewijzing die de andere echtgenoot bezit op grond van de artikelen 1446 en 1447.

ART. 1443.

De echtgenoot die nog vergoeding verschuldigd is, voldoet die in geld, tenzij de andere echtgenoot bereid is om bij de verdeling tot het passende beloop gemeenschappelijke goederen vooraf te nemen, waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt door de rechtbank.

ART. 1444.

De echtgenoot die zijn vergoeding niet geheel heeft kunnen verhalen op het gemeenschappelijk vermogen, wordt schuld-eiser van de andere echtgenoot ten belope van de helft van hetgeen hij niet ontvangen heeft.

§ 5. Du partage.**ART. 1445.**

S'il reste un actif, il se partage par moitié.

ART. 1446.

Lorsque le régime légal prend fin par le décès d'un des époux, le conjoint survivant peut se faire attribuer par préférence, moyennant soulte s'il y a lieu, un des immeubles servant au logement de la famille avec les meubles meublants qui le garnissent et l'immeuble servant à l'exercice de sa profession avec les meubles à usage professionnel qui le garnissent.

ART. 1447.

Lorsque le régime légal prend fin par le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens, chacun des époux peut au cours des opérations de liquidation, demander au tribunal de faire application à son profit des dispositions visées à l'article 1446.

Le tribunal statue en considération des intérêts sociaux et familiaux en cause et des droits de récompense ou de créance au profit de l'autre époux.

Le tribunal fixe la date de l'exigibilité de la soulte éventuelle.

ART. 1448.

L'époux qui a diverti ou recelé quelque bien du patrimoine commun est privé de sa part dans ledit bien.

ART. 1449.

Sauf convention contraire, chacun des époux contribue pour moitié aux frais de liquidation et de partage.

§ 6. Des créances entre époux.**ART. 1450.**

Les créances que l'un des époux possède contre l'autre ne s'exercent, pendant la durée du régime légal, que sur les biens propres du débiteur.

Ces créances portent intérêt de plein droit du jour de la dissolution du régime.

CHAPITRE III.

Des conventions qui peuvent modifier le régime légal.

ART. 1451.

Les époux qui ont adopté un régime en communauté ne peuvent déroger aux règles du régime légal qui concernent

§ 5. Verdeling.**ART. 1445.**

Indien er een batig saldo is, wordt dit bij helften verdeeld.

ART. 1446.

Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door het overlijden van een der echtgenoten, kan de langstlevende, tegen opleg indien daartoe grond bestaat, zich bij voorrang doen toewijzen een van de onroerende goederen die tot gezinswoning dient, samen met het aldaar aanwezige huisraad, en het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van zijn beroep, samen met de roerende zaken die aldaar aanwezig zijn voor beroepsdoeleinden.

ART. 1447.

Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, kan elk der echtgenoten in de loop van de vereffeningprocedure aan de rechtbank te zijnen voordele toepassing van artikel 1446 vragen.

De rechtbank beslist met inachtneming van de gemeenschappelijke en gezinsbelangen die erbij betrokken zijn en van de vergoedings- of vorderingsrechten van de andere echtgenoot.

De rechtbank bepaalt de datum waarop de eventuele opleg opeisbaar wordt.

ART. 1448.

De echtgenoot die enig goed uit het gemeenschappelijk vermogen heeft weggemaakt of verborgen gehouden, verliest zijn aandeel in dat goed.

ART. 1449.

Tenzij anders is bedongen, draagt iedere echtgenoot voor de helft bij in de kosten van vereffening en verdeling.

§ 6. Schulden tussen echtgenoten.**ART. 1450.**

Schuldvorderingen van de ene echtgenoot op de andere kunnen tijdens het wettelijk stelsel alleen verhaald worden op de eigen goederen van de schuldenaar.

Deze schuldvorderingen brengen van rechtswege interest op, te rekenen van de dag van de ontbinding van het stelsel.

HOOFDSTUK III.

Overeenkomsten die het wettelijk stelsel kunnen wijzigen.

ART. 1451.

Echtgenoten die een stelsel van gemeenschap van goederen hebben bedongen, mogen niet afwijken van de regels van

la gestion des patrimoines propres et commun. Sous réserve des dispositions des articles 1388 et 1389, ils peuvent, par contrat de mariage, apporter toute autre modification au régime légal.

Ils peuvent notamment convenir :

— que le patrimoine commun comprendra tout ou partie de leurs biens présents et futurs;

— qu'il y aura entre eux communauté universelle;

— que l'un des époux aura droit à un préciput;

— qu'en cas de dissolution du mariage par le décès d'un des époux, le partage du patrimoine commun se fera par parts inégales ou que tout ce patrimoine sera attribué à l'un des époux.

Ils restent soumis aux règles du régime légal auxquelles leur contrat de mariage ne déroge pas.

§ 1er. Des clauses extensives de l'actif commun.

ART. 1452.

Les époux peuvent convenir que tout ou partie des biens présents et futurs, meubles ou immeubles, visés à l'article 1399, feront partie du patrimoine commun.

Dans ce cas, les dettes visées à l'article 1406 seront à charge du patrimoine commun en proportion de la valeur au moment de l'apport des biens devenus communs par rapport à celle de l'ensemble des biens visés à l'article 1399.

ART. 1453.

Lorsque les époux conviennent qu'il y aura entre eux communauté universelle, ils font entrer dans le patrimoine commun tous leurs biens présents et futurs à l'exception de ceux qui ont un caractère personnel et des droits exclusivement attachés à la personne.

La communauté universelle supporte toutes les dettes.

ART. 1454.

L'époux qui ne fait entrer dans le patrimoine commun qu'un ou plusieurs biens déterminés, dont la valeur sera indiquée pour chacun d'eux dans le contrat, peut limiter son apport à concurrence d'une certaine somme.

A la dissolution du régime, il lui est dû par le patrimoine commun une récompense égale à la différence entre la valeur au moment de l'apport des biens ainsi entrés dans le patrimoine commun et la somme à concurrence de laquelle ces biens ont été apportés.

het wettelijk stelsel die betrekking hebben op het bestuur over het eigen en het gemeenschappelijk vermogen. Onder voorbehoud van het bepaalde in de artikelen 1388 en 1389 kunnen zij bij huwelijkscontract elke andere wijziging aanbrengen in het wettelijk stelsel.

Zij kunnen met name overeenkomen :

— dat het gemeenschappelijk vermogen al hun tegenwoordige en toekomstige goederen of een deel ervan zal omvatten;

— dat er tussen hen algehele gemeenschap zal zijn;

— dat een van de echtgenoten recht zal hebben op een vooruitneming;

— dat in geval van ontbinding van het huwelijk door het overlijden van een der echtgenoten, het gemeenschappelijk vermogen in ongelijke delen zal worden verdeeld of geheel aan een der echtgenoten zal verblijven.

Zij blijven onderworpen aan de regels van het wettelijk stelsel waarvan hun huwelijkscontract niet afwijkt.

§ 1. Bedingen tot uitbreiding van de gemeenschappelijke baten.

ART. 1452.

Echtgenoten kunnen overeenkomen dat de tegenwoordige en toekomstige roerende of onroerende goederen, bedoeld in artikel 1399, geheel of ten dele tot het gemeenschappelijk vermogen zullen behoren.

In dat geval komen de schulden, bedoeld in artikel 1406, ten laste van het gemeenschappelijk vermogen naar verhouding van de waarde van de gemeenschappelijk geworden goederen ten tijde van hun inbreng, vergeleken met de waarde van de gezamenlijke goederen bedoeld in artikel 1399.

ART. 1453.

Komen de echtgenoten overeen dat er tussen hen algehele gemeenschap zal zijn, dan brengen zij al hun tegenwoordige en toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen, met uitzondering van die welke van persoonlijke aard zijn en van de rechten die uitsluitend aan de persoon verbonden zijn.

De algehele gemeenschap is gehouden tot al hun schulden.

ART. 1454.

De echtgenoot die slechts een of meer bepaalde goederen, waarvan de waarde voor elk van hen in het contract wordt vermeld, in het gemeenschappelijk vermogen brengt, kan zijn inbreng beperken tot een bepaald bedrag.

Bij de ontbinding van het stelsel is het gemeenschappelijk vermogen hem vergoeding verschuldigd ten bedrage van het verschil tussen de waarde van de aldus in het gemeenschappelijk vermogen gevallen goederen ten tijde van de inbreng en de som ten belope waarvan die goederen zijn ingebracht.

ART. 1455.

L'époux qui a fait au patrimoine commun l'apport de biens déterminés a, lors du partage, la faculté de reprendre les biens existant encore en nature en les imputant sur sa part à leur valeur au moment du partage.

ART. 1456.

Sauf stipulation contraire dans le contrat de mariage, l'époux qui fait entrer dans le patrimoine commun une quotité de ses biens présents ou futurs sans les déterminer individuellement, conserve sur eux les pouvoirs de gestion que lui attribue l'article 1425.

§ 2. Du préciput.

ART. 1457.

Les époux peuvent convenir que celui qui survivra ou l'un d'eux s'il survit, aura le droit de prélever sur le patrimoine commun avant tout partage, soit une certaine somme, soit certains biens en nature, soit une certaine quantité ou quotité d'une espèce déterminée de biens.

ART. 1458.

Le préciput n'est point regardé comme une donation, mais comme une convention de mariage.

Il sera cependant considéré comme une donation, à concurrence de moitié, s'il a pour objet des biens présents ou futurs que l'époux prédécédé a fait entrer dans le patrimoine commun par une stipulation expresse du contrat de mariage.

ART. 1459.

Lorsque la dissolution du régime est l'effet du divorce ou de la séparation de corps pour les causes reprises aux articles 229, 231 et 232, il n'y a pas lieu à délivrance du préciput.

Lorsque la dissolution du régime est l'effet de la séparation de biens, il n'y a pas lieu à délivrance actuelle du préciput; cependant, les époux ou l'époux au profit duquel il a été stipulé conservent leurs droits pour le cas de survie. Lorsque le préciput n'a été stipulé qu'au profit d'un des époux, celui-ci peut exiger une caution de son conjoint en garantie de ses droits.

ART. 1460.

Les biens faisant l'objet du préciput peuvent être saisis pour le paiement des dettes communes, sauf, lorsque le préciput porte sur des biens en nature, le recours de l'époux bénéficiaire sur le reste du patrimoine commun.

ART. 1455.

De echtgenoot die bepaalde goederen in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht, kan bij de verdeling de nog in natura aanwezige goederen terugnemen, mits hij ze op zijn aandeel toerekent naar hun waarde ten tijde van de verdeling.

ART. 1456.

Tenzij in het huwelijkscontract anders is bedongen, behoudt de echtgenoot die een deel van zijn tegenwoordige of toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen brengt, maar ze niet afzonderlijk aanwijst, over die goederen de bestuursbevoegdheid die artikel 1425 hem toekent.

§ 2. Vooruitmaking.

ART. 1457.

Echtgenoten kunnen overeenkomen dat de langstlevende of een hunner indien hij het langst leeft, het recht zal hebben om vóór de verdeling, hetzij een bepaalde geldsom, hetzij bepaalde goederen in natura, hetzij een hoeveelheid of een percentage van een bepaalde categorie van goederen vooraf te nemen uit het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1458.

Vooruitmaking wordt niet beschouwd als een schenking maar als een huwelijksvereenkomst.

Zij wordt echter wel als een schenking beschouwd ten belope van de helft, indien zij tegenwoordige of toekomstige goederen tot voorwerp heeft die de vooroverleden echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht door een uitdrukkelijk beding in het huwelijkscontract.

ART. 1459.

Ontbinding van het stelsel door echtscheiding of door scheiding van tafel en bed op een der gronden vermeld in de artikelen 229, 231 en 232, heeft geen uitkering van het vooruitgemaakte ten gevolge.

Ontbinding van het stelsel door scheiding van goederen heeft geen dadelijke uitkering van het vooruitgemaakte ten gevolge. De echtgenoten of de echtgenoot in wiens voordeel is bedongen, behouden echter hun rechten voor het geval van overleving. Wanneer de vooruitmaking bedongen is in het voordeel van een der echtgenoten, kan deze van de andere echtgenoot zekerheidsstelling eisen tot waarborg van zijn rechten.

ART. 1460.

Vooruitgemaakte goederen kunnen in beslag worden genomen voor de betaling van gemeenschappelijke schulden, behoudens verhaal van de begunstigde echtgenoot, wanneer het goederen in natura betreft, op de rest van het gemeenschappelijk vermogen.

Pareil recours peut également être exercé en cas d'aliénation par un des époux d'un bien en nature, objet du préciput.

§ 3. Des clauses dérogeant à la règle du partage égal du patrimoine commun.

ART. 1461.

Les époux peuvent convenir que celui qui survivra ou l'un d'eux s'il survit, recevra lors du partage une part autre que la moitié, voire tout le patrimoine.

ART. 1462.

Lorsque les époux obtiennent des parts inégales dans le partage du patrimoine commun, ils sont tenus de contribuer au paiement des dettes communes dans la proportion de leur part dans l'actif, sans préjudice de l'application de l'article 1440.

ART. 1463.

A défaut d'autre disposition dans l'acte de partage, l'époux qui après le partage paie une dette commune au-delà de la part qui lui incombe en vertu des articles précédents a un recours contre l'autre époux pour ce qu'il a payé au-delà de sa part.

ART. 1464.

La stipulation de parts inégales et la clause d'attribution de tout le patrimoine commun ne sont pas regardées comme des donations, mais comme des conventions de mariage.

Elles sont cependant considérées comme des donations pour la part dépassant la moitié qu'elles attribuent au conjoint survivant dans la valeur, au jour du partage, des biens présents ou futurs que l'époux prédécédé a fait entrer dans le patrimoine commun par une stipulation expresse du contrat de mariage.

§ 4. Disposition commune.

ART. 1465.

Dans le cas où il y aurait des enfants d'un précédent mariage, toute convention matrimoniale qui aurait pour effet de donner à l'un des époux au-delà de la quotité disponible, sera sans effet pour tout l'excédent; mais le partage égal des économies faites sur les revenus respectifs des époux, quoique inégaux, n'est pas considéré comme un avantage fait au préjudice des enfants d'un précédent mariage.

Zodanig verhaal is eveneens mogelijk in geval van vreemding door een der echtgenoten van een goed dat in natura vooruitgemaakt is.

§ 3. Bedingen die afwijken van de regels der gelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1461.

Echtgenoten kunnen overeenkomen dat de langstlevende of een hunner indien hij het langst leeft, bij de verdeling een ander deel dan de helft, of zelfs het gehele vermogen, zal ontvangen.

ART. 1462.

Indien de echtgenoten bij de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen ongelijke aandelen verkrijgen, zijn zij tot de betaling van de gemeenschappelijke schulden gehouden naar evenredigheid van hun aandeel in de baten, onverminderd de toepassing van artikel 1440.

ART. 1463.

Indien de akte van verdeling niet anders bepaalt, kan de echtgenoot die na de verdeling een gemeenschappelijke schuld betaalt boven het aandeel dat hij krachtens de vorige artikelen te dragen heeft, het meerdere op de andere echtgenoot verhalen.

ART. 1464.

Het beding van ongelijke verdeling en het beding van verblijving van het gehele gemeenschappelijke vermogen worden niet beschouwd als schenkingen, maar als huwelijksvoorwaarden.

Zij worden echter wel als schenkingen beschouwd voor het aandeel boven de helft dat aan de langstlevende echtgenoot wordt toegewezen in de waarde, op de dag der verdeling, van de tegenwoordige of toekomstige goederen die de vooroverleden echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht door een uitdrukkelijk beding in het huwelijkscontract.

§ 4. Gemeenschappelijke bepaling.

ART. 1465.

Ingeval er kinderen zijn uit een vroeger huwelijk, blijft elk beding in het huwelijkscontract hetwelk ten gevolge heeft dat aan een der echtgenoten meer wordt gegeven dan het beschikbaar gedeelte, zonder gevolg ten aanzien van het meerdere; gelijke verdeling van hetgeen is overgespaard van de wederzijdse inkomsten der echtgenoten, al zijn die ongelijk, wordt echter niet beschouwd als een voordeel waardoor de kinderen uit een vroeger huwelijk worden benadeeld.

CHAPITRE IV.

De la séparation de biens.

SECTION I.

De la séparation de biens conventionnelle.

ART. 1466.

Lorsque les époux ont stipulé par contrat de mariage qu'ils seront séparés de biens, chacun d'eux a seul tous pouvoirs d'administration, de jouissance et de disposition, sans préjudice de l'application de l'article 215, § 1er; il garde propres ses revenus et économies.

ART. 1467.

Lorsqu'un époux a laissé l'administration de ses biens à son conjoint, celui-ci n'est tenu, soit sur la demande que le premier pourrait lui faire, soit à la dissolution du régime, qu'à la représentation des fruits existants et il n'est point comptable de ceux qui ont été consommés jusqu'alors.

ART. 1468.

La preuve de la propriété d'un bien se fait tant entre époux que vis-à-vis des tiers selon les règles des alinéas 2 et 3 de l'article 1399.

Les biens meubles dont la propriété dans le chef d'un seul des époux n'est pas établie, sont considérés comme indivis entre eux.

ART. 1469.

Sans préjudice de l'application de l'article 215, § 1er et sous réserve des dispositions de l'alinéa 2 de l'article 815, chacun des époux peut à tout moment demander le partage de tout ou partie des biens indivis entre eux.

Le rachat par l'un des époux de la part de l'autre époux dans un ou plusieurs biens ne peut avoir lieu qu'en vente publique ou moyennant l'autorisation du tribunal.

SECTION II.

De la séparation de biens judiciaire.

ART. 1470.

Un des époux ou son représentant légal peut poursuivre en justice la séparation de biens lorsqu'il apparaît que par le désordre des affaires de son conjoint, sa mauvaise gestion ou la dissipation de ses revenus, le maintien du régime existant met en péril les intérêts de l'époux demandeur.

HOOFDSTUK IV.

Scheiding van goederen.

AFDELING I.

Bedongen scheiding van goederen.

ART. 1466.

Wanneer de echtgenoten bij huwelijkscontract bedingen dat zij gescheiden van goederen zullen zijn, bezit ieder van hen de bevoegdheid van beheer, genot en beschikking alleen, onverminderd de toepassing van artikel 215, § 1; zijn inkomsten en besparingen blijven eigen goed.

ART. 1467.

Wanneer een echtgenoot het beheer van zijn goederen aan de andere echtgenoot heeft gelaten, is deze, hetzij op verzoek van de eerstgenoemde, hetzij bij de ontbinding van het stelsel, slechts gehouden tot het opleveren van de aanwezige vruchten, en hij is geen verantwoording schuldig van die welke tot dan toe zijn gebruikt.

ART. 1468.

Het bewijs van de eigendom van een goed wordt tussen echtgenoten zowel als ten aanzien van derden geleverd naar de regels van artikel 1399, tweede en derde lid.

Roerende goederen waarvan niet kan worden bewezen dat ze eigendom zijn van een der echtgenoten, worden beschouwd als onverdeeld tussen de echtgenoten.

ART. 1469.

Onverminderd de toepassing van artikel 215, § 1, en onder voorbehoud van de bepalingen van artikel 815, tweede lid, kan elk der echtgenoten te allen tijde verdeling vorderen van al hun onverdeelde goederen of een deel ervan.

Een echtgenoot kan het aandeel van de andere in een of meer goederen slechts inkopen op een openbare verkoping of met machtiging van de rechter.

AFDELING II.

Gerechtelijke scheiding van goederen.

ART. 1470.

Een der echtgenoten of zijn wettelijke vertegenwoordiger kan scheiding van goederen in rechte vorderen, wanneer uit de wanorde in de zaken van de andere echtgenoot, zijn slecht beheer of de verkwisting van zijn inkomsten blijkt dat de instandhouding van het stelsel de belangen van de eisende echtgenoot in gevaar brengt.

ART. 1471.

Les créanciers de l'un ou de l'autre époux ne peuvent pas demander la séparation de biens.

Ils peuvent intervenir à l'instance.

ART. 1472.

La séparation de biens judiciaire remonte quant à ses effets au jour de la demande, tant entre époux qu'à l'égard des tiers.

ART. 1473.

La décision prononçant la séparation de biens est de nul effet si l'état liquidatif du régime antérieur n'a pas été dressé par acte authentique dans l'année de la publication au *Moniteur belge* d'un extrait de cette décision.

Le délai peut être prorogé sur requête par la juridiction qui a prononcé la séparation de biens.

ART. 1474.

Les créanciers d'un des époux peuvent s'opposer à ce que la liquidation s'opère hors de leur présence et y intervenir à leurs frais.

Ils peuvent en outre, dans un délai de six mois prenant cours à l'expiration de celui prévu à l'article précédent, se pourvoir contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits.

ARTICLE III.

Dispositions transitoires.

ARTICLE 1er

Les dispositions de la présente loi sont applicables, suivant les règles ci-après, aux époux mariés avant la date de son entrée en vigueur sans avoir établi de conventions matrimoniales ou après avoir adopté un régime en communauté ou après avoir choisi le régime de la séparation de biens ou celui des biens dotaux comportant une société d'acquêts régie par les articles 1498 et 1499 du Code civil :

1° Pendant un délai d'un an prenant cours à l'entrée en vigueur de la présente loi, les époux peuvent déclarer devant notaire qu'ils entendent maintenir sans changement, leur régime matrimonial légal ou conventionnel.

2° A défaut de pareille déclaration, les époux qui n'avaient pas établi de conventions matrimoniales ou avaient adopté le régime de la communauté légale, seront dès l'expiration du délai, soumis aux dispositions des articles 1398 à 1450

ART. 1471.

De schuldeisers van een van beide echtgenoten kunnen geen scheiding van goederen vorderen.

Zij kunnen tussenkomen in het geding.

ART. 1472.

De gerechtelijke scheiding van goederen werkt terug, wat haar gevolgen betreft, tot op de dag van de eis, zowel tussen echtgenoten als ten aanzien van derden.

ART. 1473.

De beslissing waarbij de scheiding van goederen wordt uitgesproken, heeft generlei gevolg indien de staat van vereffening van het vorige stelsel niet bij authentieke akte is opgemaakt binnen een jaar na de bekendmaking van een uittreksel uit de beslissing in het *Belgisch Staatsblad*.

De termijn kan op verzoekschrift worden verlengd door de rechter die de scheiding van goederen heeft uitgesproken.

ART. 1474.

De schuldeisers van de echtgenoten kunnen verzet doen tegen vereffening buiten hun aanwezigheid en daarin op hun kosten tussenkomen.

Bovendien kunnen zij, binnen een termijn van zes maanden te rekenen van het verstrijken van de termijn gesteld in het vorige artikel, opkomen tegen de vereffening, wanneer deze met bedrieglijke benadeling van hun rechten is geschied.

ARTIKEL III.

Overgangsbepalingen.

ARTIKEL 1.

Overeenkomstig de volgende regels zijn de bepalingen van deze wet van toepassing op de echtgenoten die vóór de inwerkingtreding van deze wet zijn gehuwd zonder huwelijksvoorwaarden te hebben gemaakt of na een stelsel van gemeenschap te hebben aangenomen dan wel het stelsel van scheiding van goederen of het dotaal stelsel te hebben gekozen, waarin een gemeenschap van aanwinsten is bedongen als omschreven in de artikelen 1498 en 1499 van het Burgerlijk Wetboek :

1° Gedurende een termijn van een jaar te rekenen van de inwerkingtreding van deze wet kunnen de echtgenoten ten overstaan van een notaris verklaren dat zij hun wettelijk of bedongen huwelijksvermogensstelsel ongewijzigd wensen te handhaven.

2° Indien een dergelijke verklaring niet wordt afgelegd, zullen de echtgenoten die geen huwelijksvoorwaarden hebben gemaakt of het stelsel van wettelijke gemeenschap hebben aangenomen, bij het verstrijken van die termijn onderworpen

concernant le régime légal, sans préjudice des clauses de leur contrat de mariage comportant des avantages aux deux époux ou à l'un d'eux.

Ils peuvent toutefois, sans attendre l'expiration de ce délai, déclarer devant notaire, qu'ils entendent se soumettre immédiatement aux dispositions régissant le régime légal.

3° A défaut de la déclaration visée au 1°, les époux qui avaient adopté la communauté réduite aux acquêts ou la communauté universelle seront, dès l'expiration du délai, soumis aux dispositions des articles 1415 à 1426 pour tout ce qui concerne la gestion de la communauté et de leurs biens propres, ainsi qu'à celles des articles 1408 à 1414 définissant les dettes communes et réglant les droits des créanciers.

Il en sera de même pour les époux ayant choisi le régime de la séparation de biens ou le régime dotal, tout en ayant stipulé une société d'acquêts régie par les articles 1498 et 1499 du Code civil mais en ce qui concerne cette société seulement.

4° Les époux peuvent, de commun accord, liquider et se partager entre eux la communauté ou la société d'acquêts, selon les règles du Code civil applicables avant la date de l'entrée en vigueur de la présente loi. Dans ce cas, les délais prévus par les articles 1456 et 1457 du Code civil en faveur de l'épouse qui désire se réserver la faculté de renoncer à la communauté, prendront cours à l'expiration du délai d'un an prévu au 1°.

5° A défaut d'accord du mari, la femme pourra, par requête adressée au tribunal de première instance, lui demander d'ordonner cette liquidation. Dans ce cas, les délais prévus au 4° sont suspendus depuis le dépôt de la requête jusqu'à ce que la décision à intervenir soit passée en force de chose jugée. L'inventaire de la communauté se fera en présence du mari ou lui dûment appelé.

6° La liquidation clôturée, les époux visés au 4° ci-avant se trouveront soumis à toutes les règles du régime légal, sans préjudice des clauses de leur contrat de mariage comportant des avantages aux deux époux ou à l'un d'eux.

ART. 2.

Dans les deux mois de la date de l'acte, le notaire instrumentant transmettra un extrait de la déclaration prévue aux 1° et 2°, alinéa 2, de l'article 1er ou un certificat attestant que la communauté légale ou conventionnelle est liquidée, tant à l'officier de l'état civil visé au § 2 de l'article 1395 qu'au notaire détenteur de la minute du contrat de mariage à charge par ceux-ci de s'acquitter des obligations que leur impose cet article.

zijn aan de bepalingen van de artikelen 1398 tot 1450 betreffende het wettelijk stelsel, onverminderd hetgeen zij bij huwelijkscontract hebben bedongen betreffende de voordelen aan beide echtgenoten of aan een van hen.

Evenwel kunnen zij, zonder het verstrijken van die termijn af te wachten, ten overstaan van een notaris verklaren dat zij zich onmiddellijk wensen te onderwerpen aan de bepalingen betreffende het wettelijk stelsel.

3° Indien de verklaring bedoeld in 1° niet wordt afgelegd, zullen de echtgenoten die de gemeenschap beperkt tot de aanwinsten of de algemene gemeenschap hebben aangenomen, bij het verstrijken van die termijn onderworpen zijn aan de bepalingen van de artikelen 1415 tot 1426 voor alles wat betrekking heeft op het bestuur van de gemeenschap en van de eigen goederen, alsook aan de bepalingen van de artikelen 1408 tot 1414 betreffende de gemeenschappelijke schulden en de rechten van de schuldeisers.

Hetzelfde geldt voor de echtgenoten die de scheiding van goederen of het dotaal stelsel hebben gekozen onder beding van een gemeenschap van aanwinsten als omschreven in de artikelen 1498 en 1499 van het Burgerlijk Wetboek, doch uitsluitend wat die gemeenschap betreft.

4° De echtgenoten kunnen de gemeenschap of de gemeenschap van aanwinsten in onderlinge overeenstemming vereffenen en tussen hen verdelen overeenkomstig de regels van het Burgerlijk Wetboek die van toepassing waren voor de inwerkingtreding van deze wet. In dat geval zullen de termijnen die bij de artikelen 1456 en 1457 van het Burgerlijk Wetboek zijn bepaald ten behoeve van de echtgenote die zich de bevoegdheid wenst voor te behouden om afstand te doen van de gemeenschap, ingaan bij het verstrijken van de termijn van één jaar bepaald in 1°.

5° Indien de man niet akkoord gaat, kan de vrouw bij verzoekschrift aan de rechtbank van eerste aanleg vragen om de vereffening te gelasten. In dat geval worden de in 4° gestelde termijnen opgeschort vanaf het tijdstip waarop het verzoekschrift is ingediend tot het tijdstip waarop de te nemen beslissing in kracht van gewijsde gaat. De boedelbeschrijving van de gemeenschap wordt opgemaakt in aanwezigheid van de man of deze behoorlijk opgeroepen zijnde.

6° Zodra de vereffening is afgesloten, vallen de echtgenoten bedoeld in 4° hiervoren onder alle regels van het wettelijk stelsel, onverminderd de bedingen in hun huwelijkscontract, die de voordelen toekennen aan beide echtgenoten of aan een van hen.

ART. 2

Binnen twee maanden na de datum van de akte, zendt de notaris een uittreksel uit de verklaring bedoeld in artikel 1, 1° en 2°, tweede lid, of een getuigenschrift ten blijke dat de wettelijke of bedongen gemeenschap vereffend is, zowel aan de ambtenaar van de burgerlijke stand bedoeld in § 2 van artikel 1395 als aan de notaris bij wie de minuut van het huwelijkscontract berust, die zich zullen kwijten van de verplichtingen hun door dat artikel opgelegd.

ARTICLE IV.

Dispositions abrogatoires et modificatives.

§ 1er. Modifications apportées au Code civil.ARTICLE 1er.

L'article 76, 10°, du Code civil introduit par l'article II de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851 est remplacé par la disposition suivante :

« 10° La date du contrat de mariage, le nom et la résidence du notaire qui l'a reçu et l'indication du régime matrimonial des époux; faute de quoi, les clauses déroatoires au régime légal ne pourront être opposées aux tiers qui ont contracté avec ces époux dans l'ignorance de leurs conventions matrimoniales. »

ART. 2.

§ 1er. L'article 124 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« L'époux marié sous le régime légal, s'il opte pour la continuation du régime, pourra empêcher l'envoi provisoire et l'exercice provisoire de tous les droits subordonnés à la condition du décès de l'absent et prendre par préférence l'administration des biens de l'absent. Si l'époux demande la dissolution provisoire du régime légal, il exercera des reprises et tous ses droits légaux ou conventionnels, à la charge de donner caution pour les choses susceptibles de restitution. »

§ 2. Dans l'article 126, 1er alinéa, du même Code, les mots « continuation de la communauté » sont remplacés par « continuation du régime légal ».

ART. 3.

L'article 295, alinéa 3, du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« L'article 1465 ne sera applicable que s'il existe des enfants issus d'un mariage contracté entre les deux unions. »

ART. 4.

§ 1er. L'article 300 du Code civil est remplacé par le texte suivant :

« L'époux qui obtiendra le divorce conservera le bénéfice des institutions contractuelles faites à son profit par son conjoint, encore qu'elles aient été stipulées réciproques et que la réciprocité n'ait plus lieu.

ARTIKEL IV.

Opheffings- en wijzigingsbepalingen.

§ 1. Wijzigingen in het Burgerlijk Wetboek.

ARTIKEL 1.

Het 10°, ingevoegd in artikel 76 van het Burgerlijk Wetboek door artikel II van de hypotheekwet van 16 december 1851, wordt vervangen als volgt :

« 10° de datum van het huwelijkscontract, de naam en de standplaats van de notaris die het heeft opgemaakt en het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten; wanneer deze vermeldingen ontbreken, kunnen de van het wettelijk stelsel afwijkende bepalingen niet worden tegengeworpen aan derden die, onbekend met het huwelijkscontract, overeenkomsten met de echtgenoten hebben aangegaan. »

ART. 2.

§ 1. Artikel 124 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« De echtgenoot die onder het wettelijk stelsel is getrouwd, kan, indien hij de voortzetting van het stelsel verkiest, de voorlopige inbezitting, alsmede de voorlopige uitoefening van alle rechten die van het overlijden van de afwezige afhankelijk zijn, tegenhouden en het beheer van de goederen van de afwezige bij voorrang op zich nemen. Indien de echtgenoot de voorlopige ontbinding van het wettelijk stelsel vraagt, oefent hij zijn rechten van terugnemings en alle hem door de wet of door overeenkomst toegekende rechten uit, onder verplichting zekerheid te stellen voor de goederen die voor teruggave vatbaar zijn. »

§ 2. In artikel 126, eerste lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden « de voortzetting van de gemeenschap » vervangen door « de voortzetting van het wettelijk stelsel ».

ART. 3.

Artikel 295, derde lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Artikel 1465 is alleen van toepassing, wanneer er kinderen zijn uit een huwelijk aangegaan tussen de twee echtverbintenissen in. »

ART. 4.

§ 1. Artikel 300 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« De echtgenoot die de echtscheiding verkrijgt, behoudt de voordelen van de contractuele erfstellingen te zijnen behoeve gedaan door de andere echtgenoot, al waren die wederkerig bedongen en al heeft geen wederkerigheid meer plaats.

» Ce bénéfice peut faire l'objet d'une transaction après divorce. »

§ 2. La première phrase de l'article 307 rétabli dans le Code civil par la loi du 1er avril 1974 est remplacée par la disposition suivante :

« Lorsque le divorce est admis sur base du second alinéa de l'article 232, chacun des époux conservera le bénéfice des institutions contractuelles faites à son profit par son conjoint. »

§ 3. L'alinéa 1er de l'article 311*bis* du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Les articles 299, 300 et 302 sont applicables à la séparation de corps pour cause déterminée. »

ART. 5.

L'article 386 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Ce droit s'éteint en cas de divorce ou de séparation de corps; il en est de même en cas de décès d'un des époux, si le survivant n'a pas fait établir un inventaire des biens échus au mineur. »

ART. 6.

L'article 451 du même Code est complété d'un alinéa libellé comme suit :

« Le subrogé tuteur qui n'a point obligé le tuteur à faire inventaire, est solidairement responsable avec lui de toutes les condamnations qui peuvent être prononcées au profit du mineur. »

ART. 7.

L'article 595 du même Code est remplacé par les dispositions suivantes :

« L'usufruitier peut jouir par lui-même, donner à ferme ou même vendre ou céder son droit à titre gratuit.

» Les baux que l'usufruitier seul a faits pour un temps qui excède neuf ans ne sont, en cas de cessation de l'usufruit, obligatoires à l'égard du nu-propriétaire, que pour le temps qui reste à courir, soit de la première période de neuf ans si les parties s'y trouvent encore, soit de la seconde et ainsi de suite, de manière que le preneur n'ait que le droit d'achever la jouissance de la période de neuf ans où il se trouve.

» Les baux de neuf ans ou au-dessous que l'usufruitier a passés ou renouvelés plus de trois ans avant l'expiration du bail courant s'il s'agit de biens ruraux et plus de deux ans avant la même époque s'il s'agit de maisons sont sans effet, à moins que leur exécution n'ait commencé avant la cessation de l'usufruit. »

» Omtrent die voordelen kan na de echtscheiding een vergelijk worden getroffen. »

§ 2. De eerste volzin van artikel 307, dat opnieuw in het Burgerlijk Wetboek werd opgenomen ingevolge de wet van 1 juli 1974, wordt vervangen als volgt :

« Wanneer de echtscheiding wordt toegestaan op grond van artikel 232, tweede lid, behoudt elke echtgenoot de voordelen van de contractuele erfstellingen te zijnen behoeve gedaan door de andere echtgenoot. »

§ 3. Artikel 311*bis*, eerste lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« De artikelen 299, 300 en 302 zijn mede van toepassing op de scheiding van tafel en bed op grond van bepaalde feiten. »

ART. 5.

Artikel 386 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Dit recht gaat teniet in geval van scheiding uit de echt of van tafel en bed; hetzelfde geldt in geval van overlijden van een der echtgenoten, indien de langstlevende geen beschrijving heeft doen opmaken van de goederen die aan de minderjarige te beurt vallen. »

ART. 6.

Artikel 451 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld met een lid, luidende :

« De toeziende voogd die de voogd niet verplicht heeft een boedelbeschrijving op te maken, is hoofdelijk met hem aansprakelijk voor alle veroordelingen ten voordele van de minderjarige. »

ART. 7.

Artikel 595 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« De vruchtgebruiker kan persoonlijk de vruchten genieten, hij kan verpachten, of zelfs zijn recht verkopen of afstaan om niet.

» Verhuring door de vruchtgebruiker alleen voor langer dan negen jaren is, ingeval het vruchtgebruik ophoudt, ten aanzien van de blote eigenaar slechts verbindend voor de tijd die nog overblijft hetzij van de eerste periode van negen jaren, indien partijen zich nog daarin bevinden, hetzij van de tweede periode, en zo verder, op zulke wijze dat de huurder enkel recht heeft op het genot gedurende de gehele periode van negen jaren, waarin hij zich bevindt.

» Verhuring voor negen jaren of minder, door de vruchtgebruiker toegestaan of vernieuwd, meer dan drie jaren vóór het eindigen van de lopende huur wanneer het land-eigendommen betreft, en meer dan twee jaar vóór hetzelfde tijdstip wanneer het huizen betreft, heeft geen gevolg, tenzij de uitvoering vóór het einde van het vruchtgebruik begonnen is. »

ART. 8.

Les articles 776, alinéa 1er, 818, 905 et 940 du même Code sont abrogés.

ART. 9.

L'article 942 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Les mineurs et les interdits ne seront point restitués contre le défaut d'acceptation ou de transcription des donations, sauf leur recours contre leur tuteur, s'il y échet, et sans que la restitution puisse avoir lieu, dans le cas même où le tuteur se trouverait insolvable. »

ART. 10.

Dans l'article 1167, alinéa 2, du même Code, les mots « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux » sont remplacés par « Des régimes matrimoniaux ».

ART. 11.

L'article 1304, alinéa 2, du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Ce temps ne court, dans le cas de violence, que du jour où elle a cessé et dans le cas d'erreur ou de dol, du jour où ils ont été découverts. »

ART. 12.

La loi du 28 avril 1850, portant interprétation des articles 1322 et 1328 du même Code, est abrogée.

ART. 13.

§ 1er. Dans les premier et dernier alinéa de l'article 1595 du même Code, le mot « trois » est remplacé par « quatre ».

§ 2. Il est ajouté dans le même article un 4° libellé comme suit :

« 4° Celui où l'un des époux rachète en vente publique ou avec l'autorisation du tribunal, la part de son conjoint dans un bien indivis entre eux. »

ART. 14.

L'article 1718 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« L'article 595, relatif aux baux consentis par l'usufruitier, est applicable aux baux des biens des mineurs. »

ART. 8.

De artikelen 776, eerste lid, 818, 905 en 940 van hetzelfde Wetboek worden opgeheven.

ART. 9.

Artikel 942 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Minderjarigen en onbekwaamverklaarden worden niet in hun recht hersteld tegen het ontbreken van de aanneming of van de overschrijving van schenkingen, behoudens hun verhaal op hun voogd, indien daartoe grond bestaat, maar zonder herstel, zelfs ingeval de voogd onvermogen mocht zijn. »

ART. 10.

In artikel 1167, tweede lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten » vervangen door « Huwelijksvermogensstelsels ».

ART. 11.

Artikel 1304, tweede lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« In geval van geweld begint deze tijd eerst te lopen van de dag waarop dit heeft opgehouden en, in geval van dwaling of van bedrog, van de dag waarop deze zijn ontdekt. »

ART. 12.

De wet van 28 april 1850 houdende interpretatie van de artikelen 1322 en 1328 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

ART. 13.

§ 1. In artikel 1595, eerste en laatste lid van hetzelfde Wetboek wordt het woord « drie » vervangen door « vier ».

§ 2. In hetzelfde artikel wordt een 4° ingevoegd, luidende :

« 4° wanneer een der echtgenoten op een openbare verkoping of met machtiging van de rechter het aandeel inkoopt van de andere echtgenoot in een goed dat onverdeeld tussen hen is. »

ART. 14.

Artikel 1718 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Artikel 595, betreffende de verhuring door de vruchtgebruiker, is mede van toepassing op de verhuring van de goederen van minderjarigen. »

ART. 15.

L'article 1990 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Les mineurs émancipés peuvent être choisis comme mandataires, mais le mandant n'a d'action contre le mandataire que d'après les règles générales relatives aux obligations des mineurs. »

ART. 16.

Les modifications suivantes sont apportées à la loi hypothécaire du 16 décembre 1851 :

1° Au dernier alinéa de l'article 45, les mots « article 1429 du Code civil » sont remplacés par « article 595 du Code civil ».

2° A l'article 47, les mots « ceux des femmes mariées sur les biens de leur mari » sont supprimés.

3° Le § 2 de la section 1, du chapitre III, comportant les articles 64 à 72, est abrogé.

4° A l'article 90*bis*, les mots « des personnes placées dans des établissements d'aliénés et des femmes mariées, conformément aux §§ 1er et 2 de la section 1 » sont remplacés par « et des personnes placées dans des établissements d'aliénés conformément au § 1er de la section 1er »; les mots « de l'administration provisoire ou de la dissolution du mariage » sont remplacés par « ou de l'administration provisoire ».

ART. 17.

L'article 2254 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« La prescription court contre celui des époux qui est dessaisi de la gestion de ses biens, sauf son recours contre son conjoint ou le mandataire en cas de négligence. »

ART. 18.

Les articles 2255 et 2256 du même Code sont abrogés.

§ 2. Modifications apportées au Code judiciaire.**ART. 19.**

§ 1er. Le premier alinéa de l'article 567 du Code judiciaire est abrogé.

§ 2. Dans le second alinéa du même article les mots « il peut pareillement » sont remplacés par « Le tribunal saisi d'une demande peut ».

ART. 15.

Artikel 1990 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Ontvoogde minderjarigen kunnen tot lasthebber gekozen worden, maar de lastgever heeft geen vordering tegen zodanige lasthebber dan overeenkomstig de algemene regels betreffende de verbintenissen van minderjarigen. »

ART. 16.

De hypotheekwet van 16 december 1851 wordt gewijzigd als volgt :

1° In artikel 45, laatste lid, worden de woorden « artikel 1429 van het Burgerlijk Wetboek » vervangen door « artikel 595 van het Burgerlijk Wetboek ».

2° In artikel 47 vervallen de woorden « die van gehuwde vrouwen, op de goederen van hun man ».

3° § 2 van de eerste afdeling van hoofdstuk III, houdende de artikelen 64 tot 72, wordt opgeheven.

4° In artikel 90*bis* worden de woorden « §§ 1 en 2 » vervangen door « § 1 », worden de woorden « en van gehuwde vrouwen » geschrapt en de woorden « van het voorlopig bewind of op de ontbinding van het huwelijk » vervangen door « van het voorlopig bewind ».

ART. 17.

Artikel 2254 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« De verjaring loopt tegen de echtgenoot aan wie het bestuur van zijn goederen is ontnomen, behoudens zijn verhaal op de andere echtgenoot of op de lasthebber, in geval van nalatigheid. »

ART. 18.

De artikelen 2255 en 2256 van hetzelfde Wetboek worden opgeheven.

§ 2. Wijzigingen in het Gerechtelijk Wetboek.**ART. 19.**

§ 1. Artikel 567, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek wordt opgeheven.

§ 2. In het tweede lid van hetzelfde artikel worden de woorden « Zij kan eveneens » vervangen door « De rechtbank waarbij een vordering aanhangig is, kan ».

ART. 20.

§ 1er. Le 3° du premier alinéa de l'article 587 du même Code est abrogé.

§ 2. Au second alinéa du même article, sont abrogés les mots : « celles prévues au n° 3 dans les formes déterminées à l'article 221 du Code civil ».

ART. 21.

Le 8° de l'article 591 du même Code est abrogé.

ART. 22.

Le 19° de l'article 594 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« 19° sur les demandes formées en application des articles 214, 215, § 2, 220, § 3, 221, 223 et 1421 du Code civil. »

ART. 23.

Le 2° de l'article 628 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« 2° le juge de la dernière résidence conjugale, lorsqu'il s'agit d'une demande prévue aux articles 214, 215, 216, 220, 221, 223, 224, 1395, 1420, 1421, 1422, 1426, 1441, 1463 et 1469 du Code civil. »

ART. 24.

A l'article 853 du même Code, les mots : « L'héritier, la veuve et la femme divorcée ou séparée de corps ou judiciairement séparée de biens peuvent » sont remplacés par « L'héritier peut », et les mots « ne proposer leurs moyens » par « ne proposer ses moyens ».

ART. 25.

L'article 1148 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Chaque fois qu'un intérêt sérieux l'exige, l'apposition des scellés sur les objets dépendant du patrimoine commun des époux, d'une succession ou d'une indivision peut être requise :

» 1° par ceux qui y prétendent droit et par leurs créanciers personnels;

» 2° par tous créanciers de la succession, du patrimoine commun ou de l'indivision;

» 3° par les personnes qui demeuraient avec le défunt ou qui étaient à son service domestique, si le conjoint, les héritiers ou l'un d'eux ne sont pas présents;

» 4° par l'exécuteur testamentaire. »

ART. 20.

§ 1. Artikel 587, eerste lid, 3°, van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

§ 2. In het tweede lid van hetzelfde artikel vervallen de woorden « die bedoeld in nr. 3 in de vormen bepaald in artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek ».

ART. 21.

Artikel 591, 8°, van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

ART. 22.

Artikel 594, 19°, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« 19° op de vorderingen ingesteld met toepassing van de artikelen 214, 215, § 2, 220, § 3, 221, 223 en 1421 van het Burgerlijk Wetboek. »

ART. 23.

Artikel 628, 2°, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« 2° de rechter van de laatste echtelijke verblijfplaats, wanneer het gaat om een vordering als bedoeld in de artikelen 214, 215, 216, 220, 221, 223, 224, 1395, 1420, 1421, 1422, 1426, 1441, 1463 en 1469 van het Burgerlijk Wetboek. »

ART. 24.

In artikel 853 van hetzelfde Wetboek worden de woorden « De erfgenaam, de weduwe en de vrouw die van echt, van tafel en bed of gerechtelijk van goederen gescheiden is, kunnen » vervangen door de woorden « De erfgenaam kan », en de woorden « zij kunnen hun verweermiddelen » door « hij kan zijn verweermiddelen ».

ART. 25.

Artikel 1148 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Telkens als een ernstig belang aanwezig is kan de verzegeling van de voorwerpen die tot het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten, een nalatenschap of een onverdeeldheid behoren, worden gevorderd :

» 1° door degenen die aanspraak maken op een recht daarin en door hun persoonlijke schuldeisers;

» 2° door alle schuldeisers van de nalatenschap, het gemeenschappelijk vermogen of de onverdeeldheid;

» 3° door de personen die bij de overledene woonden of in dienst waren in zijn huishouding, indien de echtgenoot, de erfgenamen of een van hen niet tegenwoordig zijn;

» 4° door de uitvoerder van de uiterste wilsbeschikking. »

ART. 26.

L'article 1167 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« La levée des scellés peut être demandée au juge de paix par les prétendants droit dans le patrimoine commun, dans la succession ou l'indivision, par ceux qui les ont fait apposer ou par les créanciers possédant un titre exécutoire ou dont le titre, tous droits saufs au fond, est reconnu par le juge de paix. »

ART. 27.

Le 1° de l'article 1180 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« 1° des prétendants droit universels ou à titre universel en propriété ou en usufruit dans le patrimoine commun, la succession ou l'indivision. »

ART. 28.

§ 1er. L'intitulé du chapitre III du Livre IV de la Quatrième Partie du Code judiciaire est remplacé par :

« De la renonciation à succession. »

§ 2. L'article 1185 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 1185.* — Les renonciations à succession sont faites au greffe du tribunal de première instance du lieu de l'ouverture de la succession sur le registre prescrit à l'article 784 du Code civil. »

ART. 29.

Il est inséré dans le Livre IV de la Quatrième Partie du Code judiciaire un chapitre *Xbis* intitulé : Des demandes des époux relatives à leurs droits et devoirs respectifs et à leur régime matrimonial.

Article 1253bis. — Les demandes fondées sur les articles 214, 215, 216, 220, 221, 223, 1420, 1421, 1426, 1441, 1463 et 1469 du Code civil sont introduites par requête. Devant le juge de paix, cette requête peut être présentée verbalement par le demandeur; dans ce cas, il en est dressé procès-verbal par le greffier. Les articles 1026 à 1034 leur sont applicables, sauf les dérogations prévues aux articles suivants.

Article 1253ter. — La requête contient les nom, prénom, profession et domicile des époux.

La requête écrite est signée par le demandeur ou son avocat.

Article 1253quater. — Lorsque les demandes sont fondées sur les articles 214, 215, 216, 221, 223, 1420, 1421, 1426, 1441, 1463 et 1469 du Code civil :

ART. 26.

Artikel 1167 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« De ontzegeling kan aan de vrederechter worden gevraagd door degenen die aanspraak maken op een recht in het gemeenschappelijk vermogen, in de nalatenschap of de onverdeeldheid, door degenen die de zegels hebben doen leggen of door de schuldeisers die een uitvoerbare titel bezitten of wier titel door de vrederechter wordt erkend, onverminderd de rechten in de zaak zelve. »

ART. 27.

Artikel 1180, 1°, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« 1° van degenen die als algemene rechthebbenden of als rechthebbenden onder algemene titel aanspraak maken op de eigendom of het vruchtgebruik van het gemeenschappelijk vermogen, de nalatenschap of de onverdeeldheid. »

ART. 28.

§ 1. Het opschrift van Deel IV, Boek IV, Hoofdstuk III van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Verwerping van de nalatenschap. »

§ 2. Artikel 1185 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 1185.* — Verwerping van de nalatenschap wordt gedaan ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg van de plaats waar de erfenis is opengevallen, in het register voorgeschreven bij artikel 784 van het Burgerlijk Wetboek. »

ART. 29.

In Deel IV, Boek IV, van het Gerechtelijk Wetboek wordt een hoofdstuk *Xbis* ingevoegd, met als opschrift « Vorderingen van echtgenoten betreffende hun wederzijdse rechten en verplichtingen en hun huwelijksvermogensstelsel ».

Artikel 1253bis. — De vorderingen gegrond op de artikelen 214, 215, 216, 220, 221, 223, 1420, 1421, 1426, 1441, 1463 en 1469 van het Burgerlijk Wetboek worden ingesteld bij verzoekschrift. Voor de vrederechter kan dat verzoek door de eiser mondeling worden gedaan; in dat geval wordt daarvan proces-verbaal opgemaakt door de griffier. De bepalingen van de artikelen 1026 tot 1034 zijn van toepassing, behoudens de uitzonderingen gesteld in de hiernavolgende artikelen.

Artikel 1253ter. — Het verzoekschrift bevat naam, voor- naam, beroep en woonplaats van de echtgenoten.

Een schriftelijk verzoek wordt ondertekend door de eiser of zijn advocaat.

Artikel 1253quater. — Wanneer de vorderingen gegrond zijn op de artikelen 214, 215, 216, 221, 223, 1420, 1421, 1426, 1441, 1463 en 1469 van het Burgerlijk Wetboek :

a) le juge fait convoquer les parties en chambre du conseil et tente de les concilier;

b) l'ordonnance est rendue dans les quinze jours du dépôt de la requête; elle est notifiée aux deux époux par le greffier;

c) si l'ordonnance est rendue par défaut, le défaillant peut dans le mois de la notification former opposition par requête déposée au greffe du tribunal;

d) l'ordonnance est susceptible d'appel quel que soit le montant de la demande : l'appel est interjeté dans le mois de la notification;

e) chacun des époux peut à tout moment demander dans les mêmes formes, la modification ou la rétractation de l'ordonnance ou de l'arrêt.

Article 1253quinquies. — Le juge de paix, saisi d'une demande fondée sur les articles 220, § 3, 221 et 223 du Code civil, peut ordonner aux époux et même aux tiers, la communication de tous renseignements et documents de nature à établir le montant des revenus et créances des époux; s'il n'est pas donné suite par le tiers à la réquisition du juge dans le délai qu'il détermine ou si les renseignements donnés apparaissent incomplets ou inexacts, le juge peut, par jugement motivé, ordonner la comparution du tiers à la date qu'il fixe. Le greffier convoque le tiers par pli judiciaire et joint à la convocation une copie du jugement.

Le tiers défaillant ou se refusant à fournir les renseignements demandés est passible des sanctions prévues à l'article 926; la convocation reproduit à peine de nullité la phrase précédente et le texte de l'article 926.

Lorsque le juge ordonne à une administration publique de lui fournir des renseignements sur les revenus et créances des époux, le secret imposé aux fonctionnaires de cette administration est levé.

Article 1253sexies. — § 1er. — Les requêtes fondées sur les articles 223 et 1421 du Code civil et demandant que soit ordonnée l'interdiction d'aliéner ou d'hypothéquer des biens susceptibles d'hypothèque, contiennent les lieux et dates de naissance des époux, l'indication spéciale de la nature et de la situation de chacun des immeubles visés dans la requête et pour les navires, leurs noms et les caractéristiques prévues à l'article 4, § 1er, 1° et 2°, de la loi du 10 février 1908.

L'ordonnance prononçant cette interdiction contient les mêmes indications; à la demande de l'époux qui l'a obtenue, un extrait en est notifié par le greffier au conservateur des hypothèques pour être inscrit en marge du dernier titre d'acquisition transcrit des immeubles ou navires visés dans l'ordonnance.

§ 2. La notification, faite au défendeur, de l'ordonnance fondée sur l'article 223 du Code civil, comportant l'inter-

a) doit de rechter de partijen oproepen in raadkamer en poogt ze te verzoenen;

b) wordt de beschikking gewezen binnen 15 dagen na de indiening van het verzoek; de griffier geeft ervan kennis aan beide echtgenoten;

c) kan, indien de beschikking bij verstek is gewezen, de partij die niet verschenen is, binnen een maand na de kennisgeving verzet doen bij verzoekschrift ingediend ter griffie van de rechtbank;

d) is de beschikking vatbaar voor hoger beroep ongeacht het bedrag van de eis : hoger beroep wordt ingesteld binnen een maand na de kennisgeving;

e) kan elk der echtgenoten te allen tijde in dezelfde vorm wijziging of intrekking vorderen van de beschikking of het arrest.

Artikel 1253quinquies. — De vrederechter bij wie een vordering aanhangig is op grond van de artikelen 220, § 3, 221 en 223 van het Burgerlijk Wetboek, kan aan de echtgenoten en zelfs aan derden bevelen hem alle inlichtingen en bescheiden te verstrekken, waaruit het bedrag van de inkomsten en schuldvorderingen van de echtgenoten kan blijken; geeft de derde aan de vordering van de rechter binnen de door hem gestelde termijn geen gevolg of lijken de versterkte inlichtingen onvolledig of onjuist te zijn, dan kan de rechter bij een met redenen omkleed vonnis de verschijning van de derde bevelen op een dag die hij bepaalt. De griffier roept de derde op bij gerechtsbrief en voegt bij de oproepingsbrief een afschrift van het vonnis.

De sancties bepaald in artikel 926 kunnen worden toegepast op de derde die niet verschijnt of weigert de gevraagde inlichtingen te verstrekken. In de oproepingsbrief wordt, op straffe van nietigheid, de voorgaande volzin opgenomen, als ook de tekst van artikel 926.

Wanneer de rechter aan een openbaar bestuur beveelt hem gegevens te verstrekken over de inkomsten en schuldvorderingen van de echtgenoten, zijn de ambtenaren van het bestuur ontslagen van hun plicht tot geheimhouding.

Artikel 1253sexies. — § 1. Het verzoek, gegrond op de artikelen 223 en 1421 van het Burgerlijk Wetboek, om het verbod uit te spreken voor hypotheek vatbare goederen te vervreemden of met hypotheek te bezwaren, bevat de geboorteplaats en geboortedatum van de echtgenoten, de nauwkeurige omschrijving van de aard en de ligging van elk der in het verzoekschrift bedoelde onroerende goederen en, voor de zeeschepen, hun naam en andere kenmerken bepaald in artikel 4, § 1, 1° en 2°, van de wet van 10 februari 1908.

De beschikking waarbij dat verbod wordt uitgesproken, bevat dezelfde gegevens; op verzoek van de echtgenoot die ze verkregen heeft, geeft de griffier aan de hypotheekbewaarder kennis van een uittreksel daaruit, om te worden ingeschreven op de kant van de laatst overgeschreven titel van verkrijging van de in de beschikking bedoelde onroerende goederen of zeeschepen.

§ 2. In de kennisgeving aan de verweerder van de beschikking, gegrond op artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek,

diction d'aliéner ou de donner en gage des biens meubles, reproduit le texte de l'article 507 du Code pénal.

Article 1253septies. — Dans les cas d'urgence, l'époux qui demande l'interdiction d'aliéner ou d'hypothéquer des biens susceptibles d'hypothèque, peut demander au juge de paix, qu'avant même de statuer sur le mérite de la requête, il soit autorisé à faire inscrire sa demande en marge du dernier titre d'acquisition transcrit des biens visés dans la requête; un extrait de l'ordonnance est notifié par le greffier au conservateur des hypothèques.

De même, l'époux qui demande que soit prononcée l'interdiction d'aliéner ou de donner en gage des biens meubles ou des créances, peut demander à être autorisé à faire opposition entre les mains de son conjoint ou d'un tiers; cette opposition, faite par exploit d'huissier de justice, vaut interdiction d'aliéner, de donner en gage ou de déplacer jusqu'au prononcé de l'ordonnance statuant sur le mérite de la requête.

Article 1253octies. — Les inscriptions portées dans les registres des conservateurs des hypothèques en exécution des articles précédents, valent pour six mois à moins que l'ordonnance n'ait fixé une autre durée.

Elles cessent en tout ou partie leurs effets à la suite d'une ordonnance ou d'un arrêt modificatif; elles peuvent être radiées du consentement de l'époux ou de ses ayants cause ou par décision de justice, conformément aux articles 92 à 95 de la hypothécaire du 16 décembre 1851.

ART. 30.

L'article 1280 du même Code est modifié comme suit :

1° au 5° alinéa, le chiffre « 218 » est remplacé par « 221 »;

2° les 6° et 7° alinéas, ajoutés à cet article par la loi du 11 décembre 1973, sont remplacés par : « Les articles 1253sexies, § 1er, 1253septies, alinéa premier, et 1253octies sont d'application lorsque la demande et l'ordonnance porte interdiction d'aliéner ou d'hypothéquer des biens susceptibles d'hypothèque. Est également d'application l'article 224 du Code civil. »

ART. 31.

L'article 1283 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Toute obligation contractée par un des époux à charge du patrimoine commun postérieurement à la date de l'ordonnance dont il est fait mention en l'article 1257, sera déclarée nulle s'il est prouvé qu'elle a été contractée en fraude des droits du conjoint. »

houdende verbod om roerende goederen te vervreemden of te verpanden, wordt de tekst van artikel 507 van het Strafwetboek opgenomen.

Artikel 1253septies. — De echtgenoot die verzoekt om het vervreemden of hypotheekeren van voor hypotheek vatbare goederen te verbieden, kan in spoedeisende gevallen aan de vrederechter machtiging vragen om zijn verzoekschrift, nog voor de uitspraak over de waarde van de aanvraag, te doen inschrijven op de kant van de laatst overgeschreven titel van verkrijging van de in het verzoekschrift bedoelde goederen; de griffier geeft aan de hypotheekbewaarder kennis van een uittreksel uit de beschikking.

Evenzo kan de echtgenoot die verzoekt om het vervreemden of in pand geven van goederen of schuldvorderingen te verbieden, machtiging vragen om verzet te doen in handen van de andere echtgenoot of van een derde; dat verzet, gedaan bij deurwaardersexploot, geldt als verbod om te vervreemden, te verpanden of te verplaatsen tot aan de uitspraak van de beschikking over de waarde van het verzoekschrift.

Artikel 1253octies. — De inschrijvingen in het register van de hypotheekbewaarder gedaan ter uitvoering van het voorgaande artikel hebben gevolg gedurende zes maanden, tenzij de beschikking anders bepaalt.

Zij houden in hun geheel of ten dele op gevolg te hebben na een beschikking of een arrest van wijziging; zij kunnen doorgehaald worden met toestemming van de echtgenoot of van zijn rechtverkrijgenden of krachtens rechterlijke beslissing overeenkomstig de artikelen 92 tot 95 van de hypotheekwet van 16 december 1851.

ART. 30.

Artikel 1280 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

1° in het vijfde lid wordt het cijfer « 218 » vervangen door « 221 »;

2° het zesde en zevende lid, aan dat artikel toegevoegd door de wet van 11 december 1973, worden vervangen als volgt : « De artikelen 1253sexies, § 1, 1253septies, eerste lid, en 1253octies zijn van toepassing wanneer de vordering en de beschikking verbod inhouden om voor hypotheek vatbare goederen te vervreemden of met hypotheek te bezwaren; artikel 224 van het Burgerlijk Wetboek is mede van toepassing ».

ART. 31.

Artikel 1283 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Iedere verbintenis door een der echtgenoten ten laste van het gemeenschappelijk vermogen aangegaan na de dagtekening van de in artikel 1257 vermelde beschikking wordt nietig verklaard indien bewezen wordt dat zij aangegaan is met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot. »

ART. 32.

L'article 1308 du même Code est abrogé.

ART. 33.

§ 1er. A l'article 1312, alinéa premier, du même Code, les mots « de la femme » sont remplacés par « du demandeur » et à l'article 1313 du même Code, le mot « mari » est remplacé par « défendeur ».

§ 2. L'article 1314 du même Code est remplacé par ce qui suit :

« Les créanciers d'un des époux peuvent, jusqu'au jugement définitif, demander soit à l'amiable, soit par exploit d'huissier de justice, au demandeur de leur communiquer la demande de séparation et les pièces justificatives et même intervenir à l'instance. »

§ 3. Aux articles 1316 et 1317 du même Code, les mots « du jugement », « de la femme » et « la femme » sont remplacés par « de la décision », « du demandeur » et « le demandeur »;

§ 4. L'article 1318 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Si les formalités prescrites à la présente section ont été observées, les créanciers du défendeur ne sont plus reçus à l'expiration des délais prévus aux articles 1473 et 1474 du Code civil, à s'opposer à ce que la liquidation s'opère en dehors de leur présence et à y intervenir à leurs frais ou à se pourvoir contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits. »

ART. 34.

L'article 1319 du même Code est remplacé par les dispositions suivantes :

« CHAPITRE XIbis.

» De la mutabilité des conventions matrimoniales.

» Article 1319. — Les dispositions des articles 1311 à 1316 sont applicables aux demandes d'homologation de l'acte portant modification du régime matrimonial, sauf les modifications ci-après :

1° L'extrait de la demande et de la décision d'homologation sont publiés au *Moniteur belge*, à la diligence des deux époux. Ils en sont toutefois dispensés lorsque la modification du régime matrimonial n'entraîne pas liquidation du régime préexistant, ni changement actuel dans la composition des patrimoines.

2° La nullité prévue à l'article 1313 ne peut être opposée que par les créanciers des époux.

ART. 32.

Artikel 1308 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

ART. 33.

§ 1. In artikel 1312, eerste lid, van hetzelfde Wetboek wordt het woord « vrouw » vervangen door het woord « eiser » en in artikel 1313 van hetzelfde Wetboek wordt het woord « man » vervangen door het woord « verweerder ».

§ 2. Artikel 1314 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Zolang het eindvonnis niet gewezen is, kunnen de schuldeisers van een der echtgenoten, hetzij in der minne, hetzij bij deurwaardersexploit, aan de eiser vragen om hun de vordering tot scheiding en de bewijsstukken mee te delen en zelfs in het geding tussenkomen. »

§ 3. In de artikelen 1316 en 1317 van hetzelfde Wetboek worden de woorden « de vrouw » en « het vonnis » vervangen door « de eiser » en « de beslissing ».

§ 4. Artikel 1318 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Indien de formaliteiten die in deze afdeling worden voorgeschreven, in acht zijn genomen, zijn de schuldeisers van de verweerder niet meer ontvankelijk om, na de termijnen bepaald in de artikelen 1473 en 1474 van het Burgerlijk Wetboek, zich er tegen te verzetten dat de vereffening buiten hun aanwezigheid geschiedt en daarin op hun kosten tussen te komen of om tegen de vereffening op te komen wegens bedrieglijke benadeling van hun rechten. »

ART. 34.

Artikel 1319 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« HOOFDSTUK XIbis.

» Veranderlijkheid van huwelijksvoorwaarden.

» Artikel 1319. — De bepalingen van de artikelen 1311 tot 1316 zijn van toepassing op de verzoeken tot homologatie van de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel, behoudens het hierna bepaalde :

1° Het uittreksel uit het verzoek en de homologatiebeslissing worden in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt door de zorg van beide echtgenoten. Zij zijn hiervan evenwel vrijgesteld indien de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel niet tot gevolg heeft dat het vorige stelsel wordt vereffend of dat de bestaande samenstelling van de vermogens wordt gewijzigd.

2° De nietigheid waarin artikel 1313 voorziet, kan alleen door de schuldeisers van de echtgenoten worden tegengevoerd.

3° Les enfants des époux disposent des droits qu'accorde aux créanciers du défendeur l'article 1314.

» *Article 1319bis.* — Si les formalités prescrites à l'article précédent ont été observées, les créanciers d'un des époux ne sont plus reçus, à l'expiration du délai d'un an prenant cours à la date de la publication de la décision au *Moniteur belge* à se pourvoir contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits.

ART. 35

L'article 1562 du même Code est abrogé.

§ 3. Modifications apportées au Code de commerce et aux lois relatives au registre de commerce.

ART. 36.

Les modifications suivantes sont apportées à la loi du 15 décembre 1872 comprenant les titres I à IV du Livre premier du Code de commerce :

1° l'article 11 est abrogé;

2° l'article 12, alinéa 2, modifié par la loi du 3 juillet 1956, est remplacé par la disposition suivante :

« Il en est de même des actes portant modification du régime matrimonial des époux dans les trois mois de la décision d'homologation.

» L'extrait énoncera si les époux sont mariés en communauté, en indiquant les dérogations au régime légal ou s'ils ont adopté un autre régime. »;

3° à l'article 13, après les mots « contrat de mariage » sont insérés les mots « ou l'acte modifiant le régime matrimonial »;

4° à l'article 14, modifié par la loi du 3 juillet 1956, les mots « Tout époux marié sous un régime autre que la communauté légale » sont remplacés par « Tout époux marié sous un régime autre que le régime légal »;

5° l'article 15 est remplacé par la disposition suivante :

« Tout jugement ou arrêt qui admettra le divorce ou prononcera la séparation de corps ou la séparation de biens entre époux dont l'un au moins est commerçant, sera remis par eux au greffe du tribunal de commerce dans lequel un des époux ou les deux sont immatriculés au registre de commerce; à défaut de quoi, les créanciers seront admis à s'y opposer pour ce qui touche leurs intérêts et à contredire toute liquidation qui en aurait été la suite. »

3° De kinderen van de echtgenoten genieten dezelfde rechten als artikel 1314 aan de schuldeisers van de verweerder verleent.

» *Artikel 1319bis.* — Indien de formaliteiten, voorgescreven in het vorige artikel, in acht zijn genomen, zijn de schuldeisers van een der echtgenoten niet meer ontvankelijk om, na de termijn van een jaar te rekenen van de bekendmaking van de beslissing in het *Beligsch Staatsblad*, op te komen tegen de vereffening, wanneer deze met bedrieglijke benadeling van hun rechten is geschied.

ART. 35.

Artikel 1562 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

§ 3. Wijzigingen van het Wetboek van koophandel en van de wetten betreffende het handelsregister.

ART. 36.

In de wet van 15 december 1872, houdende de titels I tot IV van Boek I van het Wetboek van koophandel worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° artikel 11 wordt opgeheven;

2° artikel 12, tweede lid, gewijzigd bij de wet van 3 juli 1956 wordt vervangen als volgt :

« Hetzelfde geldt voor de akten houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten binnen drie maanden na de homologatiebeslissing.

» Het uittreksel vermeldt of de echtgenoten in gemeenschap gehuwd zijn, met opgave van de afwijkingen van het wettelijk stelsel, dan wel of zij een ander stelsel hebben aangenomen. »

3° in artikel 13, worden na de woorden « huwelijkscontract » de woorden « of de akten houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel » ingevoegd;

4° in artikel 14, gewijzigd bij de wet van 3 juli 1956, worden de woorden « Elke echtgenoot die gehuwd is onder een ander stelsel dan de wettelijke gemeenschap » vervangen door « Elke echtgenoot die gehuwd is onder een ander stelsel dan het wettelijke ».

5° artikel 15 wordt vervangen als volgt :

« Elk vonnis of arrest waarbij de echtscheiding wordt toegestaan of de scheiding van tafel en bed of van goederen wordt uitgesproken tussen echtgenoten van wie er ten minste een handelaar is, wordt door hen neergelegd ter griffie van de rechtbank van koophandel waarbij een der echtgenoten of beide echtgenoten zijn ingeschreven in het handelsregister; bij gebreke daarvan, kunnen de schuldeisers ertegen verzet doen voor wat hun belangen raakt en opkomen tegen iedere vereffening die erop gevolgd mocht zijn. »

ART. 37.

La section 4 du chapitre VII du titre premier du Livre III du Code de commerce, intitulé : « Des droits de la femme en cas de faillite du mari » et comportant les articles 553 à 560, est remplacé par les dispositions suivantes :

« SECTION 4.

» Des effets de la faillite d'un des époux à l'égard de son conjoint.

» *Article 553.* — Le consentement préalable du conjoint d'un époux failli ou l'autorisation de justice prévus par les articles 215, § 1er, 1418 et 1420 du Code civil, ne doivent pas être obtenus par le curateur pour la vente des biens meubles et immeubles dépendant tant du patrimoine propre de l'époux failli que du patrimoine commun.

» *Article 554.* — Si après déclaration de faillite et avant clôture de celle-ci, intervient la dissolution du régime matrimonial des époux, ni le conjoint du failli, ni le curateur ne pourront se prévaloir des avantages portés au contrat de mariage.

» *Article 555.* — Le paiement des dettes communes contractées par le failli dans l'exercice de sa profession et qui ne sont point réglées par la liquidation de la faillite, ne peut être poursuivie sur le patrimoine propre du conjoint du failli. »

ART. 38.

Dans l'article 25, alinéa premier, des lois relatives au registre de commerce, coordonnées par l'arrêté royal du 20 juillet 1964, il est inséré un 2°*bis* et un 3°*bis* rédigés comme suit :

« 2°*bis* : retirant ou restituant à un époux commerçant marié sous un régime en communauté tout ou partie de ses pouvoirs de gestion;

» 3°*bis* : homologant l'acte portant modification du régime matrimonial d'époux dont l'un est commerçant. »

§ 4. Modifications apportées au Code pénal, au Code forestier et au Code du roulage.

ART. 39.

Au second alinéa de l'article 507 du Code pénal, modifié par l'article 6 de la loi du 30 avril 1958, les mots « aux articles 221, § 1er, et 224 du Code civil » sont remplacés par « à l'article 223 du Code civil ».

ART. 37.

Boek III, titel I, hoofdstuk VII, afdeling 4 van het Wetboek van koophandel, met als opschrift « Rechten van de vrouw in geval van faillissement van de man », die de artikelen 553 tot 560 bevat, wordt gewijzigd als volgt :

« AFDELING 4.

» Gevolgen van het faillissement van de ene echtgenoot ten opzichte van de andere.

» *Artikel 553.* — De curator kan de roerende en onroerende goederen uit het eigen vermogen van een gefailleerde echtgenoot zowel als uit het gemeenschappelijk vermogen verkopen zonder de voorafgaande toestemming van de andere echtgenoot of de rechterlijke machtiging, voorgeschreven bij de artikelen 215, § 1, 1418 en 1420.

» *Artikel 554.* — Indien het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten wordt ontbonden na de faillietverklaring en voor de beëindiging van het faillissement, kunnen noch de echtgenoot van de gefailleerde noch de curator aanspraak maken op de voordelen die in het huwelijkscontract zijn bepaald.

» *Artikel 555.* — De gemeenschappelijke schulden die de gefailleerde bij de uitoefening van zijn beroep heeft gemaakt en die niet voldaan zijn door de vereffening van het faillissement, kunnen niet worden verhaald op het eigen vermogen van de echtgenoot van de gefailleerde. »

ART. 38.

In artikel 25, eerste lid, van de wetten betreffende het handelsregister, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 20 juli 1964, wordt een 2°*bis* en een 3°*bis* ingevoegd, luidende :

« 2°*bis* : tot ontneming of teruggave van zijn beheersbevoegdheden of een deel ervan aan een echtgenoot-handelaar die onder gemeenschap van goederen is getrouwd;

» 3°*bis* : tot homologatie van de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van echtgenoten van wie er een handelaar is. »

§ 4. Wijzigingen in het Strafwetboek, het Boswetboek en het Verkeersreglement.

ART. 39.

In artikel 507, tweede lid, van het Strafwetboek, gewijzigd bij artikel 6 van de wet van 30 april 1958, worden de woorden « in de artikelen 221, § 1, en 224 van het Burgerlijk Wetboek » vervangen door de woorden « in artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek ».

ART. 40.

A l'article 173 du Code forestier, les mots « maris » et « leurs femmes » sont supprimés.

ART. 41.

La seconde phrase de l'article 67 de l'arrêté royal du 16 mars 1968 portant coordination des lois relatives à la police de la circulation routière est remplacée par la disposition suivante : « Le tuteur leur est assimilé quant aux infractions commises par ses pupilles non mariés demeurant avec lui. »

§ 5. Modifications d'autres dispositions légales.

ART. 42.

Les modifications suivantes sont apportées à la loi du 16 mars 1865 qui institue une Caisse générale d'épargne et de retraite :

1° L'article 23bis, modifié par la loi du 30 avril 1958, article 7, § 14, a, est abrogé.

2° L'article 23quinquies, alinéa 1er, modifié par la loi du 10 février 1900, article 1er, est remplacé par la disposition suivante :

« L'opposition visée à l'article 23quater sera faite, poursuivie et jugée d'après les règles de la procédure de droit commun, sauf les dérogations suivantes : ».

3° Aux deuxième et troisième alinéas du même article, les mots « ou de la femme mariée » sont supprimés.

ART. 43.

Les modifications suivantes sont apportées à la loi du 30 avril 1958 étendant la capacité de la femme mariée et du mineur à certains dépôts d'épargne :

1° L'article 1er est abrogé.

2° La seconde phrase de l'alinéa 1er de l'article 2 est remplacée par le texte suivant : « Le mineur émancipé sera également réputé majeur, en ce qui concerne les opérations relatives au carnet et au livret d'épargne, dans ses rapports avec : 1) les entreprises mentionnées à l'article 1er, deuxième alinéa, 1° de l'arrêté royal n° 185 du 9 juillet 1935, modifié par l'arrêté royal du 22 octobre 1937 et l'arrêté-loi du 23 décembre 1946; 2) les entreprises inscrites à la liste établie en application de l'article 2, troisième alinéa du même arrêté royal.

3° Au premier alinéa de l'article 3, les mots « aux articles 1er et 2 » sont remplacés par « à l'article 2 ».

4° Aux deuxième et troisième alinéas du même article, les mots « ou de la femme mariée » et « ou la femme mariée » sont supprimés.

ART. 40.

In artikel 173 van het Boswetboek vervallen de woorden « De echtgenoten » en « hun vrouw ».

ART. 41.

De tweede volzin van artikel 67 van het koninklijk besluit van 16 maart 1968 tot coördinatie van de wetten betreffende de politie over het wegverkeer, wordt vervangen als volgt : « Met die personen wordt gelijkgesteld de voogd, wat betreft de misdrijven begaan door zijn ongehuwde, bij hem inwonende pupillen. »

§ 5. Wijzigingen in andere wetten.

ART. 42.

De wet van 16 maart 1965 houdende instelling van een Algemene Spaar- en Lijfrentekas wordt gewijzigd als volgt :

1° Artikel 23bis, gewijzigd bij artikel 7, § 14, a, van de wet van 30 april 1958, wordt opgeheven;

2° Artikel 23quinquies, eerste lid, gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 10 februari 1900, wordt vervangen als volgt :

« Het in artikel 23quater bedoelde verzet wordt gedaan, vervolgd en berecht volgens de regels van de rechtpleging van het gemeen recht, behoudens de volgende afwijkingen : »;

3° In artikel 23quinquies, tweede en derde lid, vervallen de woorden « of van de gehuwde vrouw »;

ART. 43.

De wet van 30 april 1958 waarbij voor bepaalde spaar-inlagen de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en van de minderjarige wordt uitgebreid, wordt gewijzigd als volgt :

1° Artikel 1 wordt opgeheven.

2° Artikel 2, eerste lid, tweede volzin, wordt vervangen als volgt : « De ontvoogde minderjarige wordt voor de verrichtingen betreffende het depositoboekje en het spaarboekje eveneens als meerderjarig beschouwd in zijn betrekkingen met : 1) de ondernemingen bedoeld in artikel 1, tweede lid, 1°, van het koninklijk besluit nr 185 van 9 juli 1935, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 22 oktober 1937 en de besluitwet van 23 december 1946; 2) de ondernemingen vermeld in de lijst opgesteld ter uitvoering van artikel 2, derde lid, van hetzelfde koninklijk besluit.

3° In artikel 3, eerste lid, worden de woorden « in de artikelen 1 en 2 » vervangen door « in artikel 2 ».

4° In het tweede en derde lid van hetzelfde artikel vervallen respectievelijk de woorden « of van de gehuwde vrouw » en « of de gehuwde vrouw ».

ART. 44.

L'article 43 de la loi du 11 juin 1874 sur les assurances est complété par les dispositions suivantes :

« Ces règles ne sont pas applicables aux versements faits par un époux en vue de constituer au profit de son conjoint, une assurance sur la vie ou une rente viagère, à moins que ces versements n'aient été manifestement exagérés eu égard aux facultés de l'assuré.

» Dans le cas où les époux étaient mariés sous un régime en communauté, quoiqu'il en soit le capital ou la rente reste propre à l'époux bénéficiaire, aucune récompense n'est due au patrimoine commun en raison des versements faits par l'assuré, à moins qu'ils n'aient été manifestement exagérés eu égard à ses facultés. »

ART. 45.

L'article 6 de l'arrêté royal n° 308 du 31 mars 1936, établissant le Code des droits de succession, confirmé par la loi du 4 mai 1936, est abrogé.

ART. 46.

L'article 31 des lois relatives au statut des prisonniers politiques et de leurs ayants droit, coordonnées le 16 octobre 1954, modifié par la loi du 30 avril 1958, est abrogé.

ART. 47.

§ 1er. Sont toutefois maintenus en vigueur à titre transitoire pour les époux mariés antérieurement à l'entrée en vigueur de la présente loi, soit qu'ils aient adopté un régime autre qu'en communauté, soit qu'étant soumis légalement ou conventionnellement aux règles du régime en communauté, ils aient convenu de maintenir sans changement le régime pré-existant, et ce jusqu'à la liquidation de leur régime matrimonial, les articles 226bis à 226septies, 300, 307, 776, alinéa 1er, 818, 905, 940, alinéa 1er, 1399 à 1535, 1540 à 1581, 2255 et 2256 du Code civil, 64 à 72 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851, 1562 du Code judiciaire, 553 à 560 du Code de commerce et 6 du Code des droits de succession.

§ 2. Sont également maintenus transitoirement en vigueur dans leur rédaction antérieure à la publication de la présente loi, les articles 124, 295, alinéa 3, 942, 1304, alinéa 2, 1990 et 2254 du Code civil, 47 et 90bis de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851, 567, alinéa 1er, 853, 1148, 1167, 1180, 1185, 1283 et 1319 du Code judiciaire.

ART. 44.

Artikel 43 van de verzekeringswet van 11 juni 1874 wordt aangevuld als volgt :

« Deze regels zijn niet van toepassing op stortingen door de ene echtgenoot gedaan om ten behoeve van de andere een levensverzekering of een lijfrente te vestigen, behoudens wanneer zij kennelijk overdreven zijn, gelet op de mogelijkheden van de verzekeringnemer.

» Ingeval de echtgenoten gehuwd waren onder een stelsel van gemeenschap van goederen is, ook al is het kapitaal of de rente eigendom van de begunstigde echtgenoot, geen vergoeding verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen uit hoofde van stortingen gedaan door de verzekerde, tenzij die kennelijk overdreven zijn, gelet op de mogelijkheden van de verzekeringnemer. »

ART. 45.

Artikel 6 van het koninklijk besluit nr. 308 van 31 maart 1936 tot invoering van het Wetboek der successierechten, bekrachtigd bij de wet van 4 mei 1936, wordt opgeheven.

ART. 46.

Artikel 31 van de op 16 oktober 1954 gecoördineerde wetten betreffende het statuut van de politieke gevangenen en hun rechthebbenden, gewijzigd bij de wet van 30 april 1958, wordt opgeheven.

ART. 47.

§ 1. De artikelen 226bis tot 226septies, 300, 307, 776, eerste lid, 818, 905, 940, eerste lid, 1399 tot 1535, 1540 tot 1581, 2255 en 2256 van het Burgerlijk Wetboek, de artikelen 64 tot 72 van de Hypotheekwet van 16 december 1851, artikel 1562 van het Gerechtelijk Wetboek, de artikelen 553 tot 560 van het Wetboek van koophandel en artikel 6 van het Wetboek der successierechten blijven, bij wijze van overgangsmaatregel, tot aan de vereffening van hun huwelijksvermogensstelsel, van kracht voor echtgenoten die, gehuwd vóór de inwerkingtreding van deze wet, een ander stelsel dan de gemeenschap hebben aangenomen dan wel krachtens de wet of een overeenkomst onder de regels van het gemeenschapsstelsel vallen, en overeengekomen zijn het bestaande stelsel ongewijzigd te handhaven.

§ 2. Bij wijze van overgangsmaatregel blijven eveneens van kracht, zoals zij vóór de bekendmaking van deze wet luiden, de artikelen 124, 295, derde lid, 942, 1304, tweede lid, 1990 en 2254 van het Burgerlijk Wetboek, de artikelen 47 en 90bis van de Hypotheekwet van 16 december 1851 en de artikelen 567, eerste lid, 853, 1148, 1167, 1180, 1185, 1283 en 1319 van het Gerechtelijk Wetboek.

§ 3. Lorsque des époux mariés après avoir adopté un régime en communauté, sont soumis, par l'effet des dispositions transitoires de la présente loi, aux dispositions de cette loi uniquement en ce qui concerne la gestion de la communauté et de leurs biens propres, la définition des dettes communes et les droits des créanciers, les articles énumérés aux §§ 1er et 2 leur resteront applicables dans la mesure où ils sont nécessaires au fonctionnement et à la liquidation de leur régime matrimonial.

§ 3. Indien echtgenoten, gehuwd na een gemeenschap van goederen te hebben aangenomen, krachtens de overgangsmaatregelen van deze wet, aan de bepalingen van deze wet alleen onderworpen zijn wat betreft het bestuur van de gemeenschap en van hun eigen goederen, de vaststelling van de gemeenschappelijke schulden en de rechten van de schuldeisers, blijven de artikelen opgesomd in de §§ 1 en 2 op hen toepasselijk in zoverre zij noodzakelijk zijn voor de werking en de vereffening van hun huwelijksvermogenstelsel.

SENAT DE BELGIQUE**BELGISCHE SENAAAT**

Projet de loi remplaçant le Titre V du Livre III du Code civil « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux ».

Ontwerp van wet tot vervanging van Titel V van Boek III van het Burgerlijk Wetboek « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten ».

RAPPORT

**FAIT AU NOM DE LA SOUS-COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR MM. BAERT, CALEWAERT,
HAMBYE ET VAN LAEYS.**

VERSLAG

**NAMENS DE SUBCOMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE UITGEBRACHT
DOOR DE HEREN BAERT, CALEWAERT,
HAMBYE EN VAN LAEYS.**

TABLE DES MATIERES.

INHOUDSOPGAVE.

	Pages
Introduction	4
<i>1re partie.</i>	
Droits et devoirs respectifs des époux (Modification de la loi du 30 avril 1958 — art. 212 à 226 du Code civil) . . .	16
<i>2e partie.</i>	
Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux (art. 1387 à 1581 du Code civil)	52
Chapitre I. — Dispositions générales (art. 1387 à 1397) . .	52

	Blz.
Inleiding	4
<i>Deel I.</i>	
Wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten (wijziging van de wet van 30 april 1958 — art. 212 tot 226 van het Burgerlijk Wetboek)	16
<i>Deel II.</i>	
Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten (art. 1387 tot 1581 van het Burgerlijk Wetboek)	52
Hoofdstuk I. — Algemene bepalingen (art. 1387 tot 1397) .	52

R. A 6835*Voir :***Documents du Sénat :**

138 (Session de 1964-1965) : Projet de loi.

231 (Session de 1965-1966) : Amendementen.

R. A 6835*Zie :***Gedr. St. van de Senaat :**

138 (Zitting 1964-1965) : Ontwerp van wet.

281 (Zitting 1965-1966) : Amendementen.

	Pages		Blz.
Chapitre II. — Du régime légal (art. 1398 à 1448) . . .	57	Hoofdstuk II. — Wettelijk stelsel (art. 1398 tot 1448) . .	57
Section I. — Des patrimoines et du remploi (art. 1398)	67	Afdeling I. — Vermogens en wederbelegging (art. 1398)	67
§ 1 ^{er} . Des biens propres (art. 1399 à 1401) . . .	70	§ 1. Eigen goederen (art. 1399 tot 1401) . . .	70
§ 2. Du remploi (art. 1402 à 1404) . . .	86	§ 2. Wederbelegging (art. 1402 tot 1404) . . .	86
§ 3. Du patrimoine commun (art. 1405) . . .	92	§ 3. Gemeenschappelijk vermogen (art. 1405) . .	92
§ 4. Des dettes propres et des dettes communes (art. 1406 à 1408)	112	§ 4. Eigen schulden en gemeenschappelijke schulden (art. 1406 tot 1408)	112
Section II. — Des droits des créanciers (art. 1409 à 1413)	127	Afdeling II. — Rechten van de schuldeisers (art. 1409 tot 1413)	127
Section III. — De la gestion du patrimoine commun (art. 1414 à 1424)	141	Afdeling III. — Beheer van het gemeenschappelijk vermo- gen (art. 1414 tot 1424)	141
Section IV. — De la gestion des biens propres (art. 1425 à 1426)	199	Afdeling IV. — Beheer van de eigen goederen (art. 1425 en 1426)	199
Section V. — De la dissolution du régime légal (art. 1427 à 1448)	205	Afdeling V. — Ontbinding van het wettelijk stelsel (art. 1427 tot 1448)	205
§ 1 ^{er} . Dispositions générales (art. 1427 à 1431) . .	205	§ 1. Algemene bepalingen (art. 1427 tot 1431) . .	205
§ 2. Des comptes de récompense (art. 1432 à 1437) .	217	§ 2. Vergoedingsrekeningen (art. 1432 tot 1437) .	217
§ 3. Du règlement du passif (art. 1438 et 1439) . .	227	§ 3. Verrekening van de lasten (art. 1438 en 1439) .	227
§ 4. Du règlement des récompenses (art. 1440 à 1442)	231	§ 4. Verrekening van de vergoedingen (art. 1440 tot 1442)	231
§ 5. Du partage (art. 1443 à 1447)	244	§ 5. Verdeling (art. 1443 tot 1447)	244
§ 6. Des dettes entre époux (art. 1448)	258	§ 6. Schulden tussen echtgenoten (art. 1448) . .	258
Chapitre III. — Des conventions qui peuvent modifier le régime légal (art. 1449 à 1464)	259	Hoofdstuk III. — Overeenkomsten waarbij het wettelijk stel- sel kan worden gewijzigd (art. 1449 tot 1464)	259
§ 1 ^{er} . Des clauses extensives de l'actif commun (art. 1450 à 1454)	261	§ 1. Bedingen tot uitbreiding van de gemeenschappe- lijke baten (art. 1450 tot 1454)	261
§ 2. Du préciput (art. 1455 à 1458)	263	§ 2. Vooruitmaking (art. 1455 tot 1458)	263
§ 3. Des clauses dérogeant à la règle du partage égal du patrimoine commun (art. 1459 à 1463) . .	266	§ 3. Bedingen die afwijken van de regel der gelijke verdeling van de gemeenschap (art. 1459 tot 1463)	266
§ 4. Disposition commune (art. 1464)	268	§ 4. Gemeenschappelijke bepaling (art. 1464) . .	268
Chapitre IV. — Du régime de la participation (art. 1465 à 1479)	269	Hoofdstuk IV. — Stelsel van deelgenootschap (art. 1465 tot 1479)	269
Section I. — Des biens des époux (art. 1466) . . .	274	Afdeling I. — Goederen van de echtgenoten (art. 1466)	274
Section II. — De l'administration et de la disposition des biens (art. 1467 et 1468)	274	Afdeling II. — Beheer en beschikking over de goederen (art. 1467 en 1468)	274
Section III. — De la liquidation du régime (art. 1469 à 1479)	275	Afdeling III. — Vereffening van het stelsel (art. 1469 tot 1479)	275
Chapitre V. — Du régime des biens matrimoniaux (art. 1480 à 1540)	280	Hoofdstuk V. — Stelsel van huwelijksgoederen (art. 1480 tot 1540)	280
Section I. — Des biens des époux (art. 1481 à 1490) .	283	Afdeling I. — Goederen van de echtgenoten (art. 1481 tot 1490)	283
Sous-section 1. — De l'actif (art. 1481 à 1489) . .	283	Onderafdeling 1. — Baten (art. 1481 tot 1489) . .	283
Sous-section 2. — Du passif (art. 1490)	287	Onderafdeling 2. — Lasten (art. 1490)	287
Section II. — De l'administration et de la disposition des biens (art. 1491 à 1499)	287	Afdeling II. — Beheer en beschikking over de goederen (art. 1491 tot 1499)	287
Section III. — De la liquidation et du partage des biens matrimoniaux (art. 1500 à 1504)	290	Afdeling III. — Vereffening en verdeling van de huwe- lijksgoederen (art. 1500 tot 1504)	290
Sous-section 1. — De l'actif (art. 1505 à 1511) . .	292	Onderafdeling 1. — Baten (art. 1505 tot 1511) . .	292
Sous-section 2. — Du passif (art. 1512 à 1515) . .	294	Onderafdeling 2. — Lasten (art. 1512 tot 1515) . .	294
Section IV. — Du droit de renoncer aux droits matrimo- niaux (art. 1516 à 1529)	295	Afdeling IV. — Recht om van de huwelijksrechten af- stand te doen (art. 1516 tot 1529)	295

	Pages		Bladz.
	—		—
Section V. — Des conventions qui peuvent modifier le régime des biens matrimoniaux (art. 1530 à 1540)	297	Afdeling V. — Overeenkomsten waarbij het stelsel van huwelijksgoederen kan worden gewijzigd (art. 1530 tot 1540)	297
Sous-section 1. — De l'exclusion de certains biens (art. 1531 et 1532)	297	Onderafdeling 1. — Uitsluiting van sommige goederen (art. 1531 en 1532)	297
Sous-section 2. — Du préciput conventionnel (art. 1533 à 1536)	297	Onderafdeling 2. — Bedongen vooruitneming (art. 1533 tot 1536)	297
Sous-section 3. — De la clause de partage inégal des biens matrimoniaux (art. 1537 à 1540)	298	Onderafdeling 3. — Beding van ongelijke verdeling van de huwelijksgoederen (art. 1537 tot 1540)	298
Chapitre VI. — Du régime de la séparation de biens (art. 1541 à 1549)	300	Hoofdstuk VI. — Stelsel van scheiding van goederen (art. 1541 tot 1549)	300
Section I. — De la séparation de biens conventionnelle (art. 1541 à 1544)	300	Afdeling I. — Bedongen scheiding van goederen (art. 1541 tot 1544)	300
Section II. — De la séparation de biens judiciaire (art. 1545 à 1549)	303	Afdeling II. — Gerechtelijke scheiding van goederen (art. 1545 tot 1549)	303
3 ^e partie.		Deel III.	
Dispositions transitoires	306	Overgangsbepalingen	306
4 ^e partie.		Deel IV.	
Dispositions abrogatoires et modifications	310	Opheffings- en wijzigingsbepalingen	310
Textes proposés par la sous-commission	327	Teksten voorgesteld door de subcommissie	327

INTRODUCTION.

La loi du 30 avril 1958 relative aux droits et devoirs respectifs des époux, publiée au *Moniteur belge* du 10 mai 1958, abrogeait les articles 212 à 226bis inclus du Code civil en les remplaçant par des dispositions nouvelles.

L'article 214 de la loi du 30 avril 1958 prévoit que le mariage ne modifie pas la capacité civile des conjoints « sauf en cas d'application de l'article 476 et sous réserve des pouvoirs attribués aux époux au titre V du livre III ».

L'article 215 dispose que chaque époux a le droit d'exercer une profession, une industrie ou un commerce sans le consentement du conjoint.

La loi du 30 avril 1958 était l'aboutissement du projet de loi n° 69 du 19 décembre 1956 (Doc. du Sénat, session de 1956-1957, n° 69). Il nous paraît nécessaire de rappeler brièvement les raisons de ces modifications pour permettre de saisir clairement le sens et la signification de la réforme actuellement proposée.

L'exposé des motifs du projet de loi du 19 décembre 1956 disait notamment (p. 1 et 2) : (Nous attirons votre attention sur la date pour qu'il n'y ait aucune équivoque possible, à la lecture de la citation, sur les références qui y figurent.)

« La question de la réforme du statut juridique de la femme mariée et des régimes matrimoniaux a repris, surtout depuis la fin de la guerre, un regain d'actualité. Une tendance très nette en faveur de l'émancipation juridique de la femme est devenue indéniable et ce serait une profonde erreur de ne pas tenir compte de cette évolution des idées et des faits. Celle-ci s'est traduite de manière précise et avec une insistance particulièrement significative jusqu'au sein du Parlement qui, depuis 1946, a été saisi de plusieurs propositions de loi sur la matière.

» Le Gouvernement lui-même, conscient de l'importance du problème posé, s'engagea prudemment mais résolument dans l'examen de cette réforme de structure particulièrement délicate, en en confiant l'étude à une commission créée par l'arrêté royal du 14 mai 1948 (*Moniteur belge* du 4 juin 1948), composée principalement de juristes et de praticiens, et présidée par un des plus éminents magistrats du pays.

» La mission de cette commission consistait d'une part à revoir et mettre au point la matière des droits et devoirs respectifs des époux constituant le Chapitre VI du Titre V, Livre Ier, du Code civil auquel le Parlement apporta précédemment des réformes importantes par la loi du 20 juillet 1932 et, d'autre part, à adapter la matière des régimes matrimoniaux, réglée par le Titre V du Livre III du Code civil, aux principes qu'elle aurait dégagés en ce qui concerne les droits et devoirs respectifs des époux.

INLEIDING.

In het *Belgisch Staatsblad* van 10 mei 1958 verscheen de wet van 30 april 1958 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten, waarbij de artikelen 212 tot en met 226bis van het Burgerlijk Wetboek werden opgeheven en vervangen.

Luidens artikel 214 van de wet van 30 april 1958 wijzigd het huwelijk de burgerlijke bekwaamheid van de echtgenoten niet « behalve in geval van toepassing van artikel 476 en onder voorbehoud van de bevoegdheden aan de echtgenoten toegekend door titel V van Boek III ».

Artikel 215 bepaalt dat iedere echtgenoot het recht heeft een beroep, een nijverheids- of een handelsbedrijf uit te oefenen zonder toestemming van de andere echtgenoot.

De wet van 30 april 1958 was het gevolg van het wetsontwerp nr. 69 van 19 december 1956 (Senaat, Gedr. St. 1956-1957, nr. 69). Het komt noodzakelijk voor even aan de redenen van de wijzigingen te herinneren, om duidelijk de zin en de betekenis van de thans voorgestelde hervorming te doen begrijpen.

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp van 19 december 1956 werd o.m. gezegd (blz. 1 en 2) : (Wij vestigen de aandacht op de datum opdat bij de lectuur van het citaat geen misverstand zou ontstaan omtrent de daarin voorkomende verwijzing.)

« De kwestie van de hervorming van de rechtstoestand van de gehuwde vrouw en van het huwelijksgoederenstelsel is, vooral sinds het einde van de oorlog, opnieuw actueel geworden. Er kan niet geloochend worden, dat zich thans een strekking ten gunste van de juridische ontvoogding van de vrouw duidelijk aftekent en het zou een volslagen vergissing zijn niet met deze evolutie der ideeën en der feiten rekening te houden. Die evolutie kwam duidelijk en met bijzonder betekenisvolle aandrang ook tot uitdrukking in het Parlement, waar sinds 1946 verschillende voorstellen van wet terzake werden ter tafel gelegd.

» De Regering zelf, die zich van het belang van het gestelde probleem bewust was, liet zich op voorzichtige wijze, maar vastberaden in met het onderzoek van deze bijzonder kiese structuurhervorming, door de bestudering ervan toe te vertrouwen aan een commissie, opgericht bij koninklijk besluit van 14 mei 1948 (*Belgisch Staatsblad* van 4 juni 1948) die voornamelijk bestaat uit juristen en practici en waarvan een van de meest eminente magistraten van het land voorzitter is.

» De taak van die commissie bestond er ter ene zijde in de stof van de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten, die Hoofdstuk VI van Titel V van Boek I van het Burgerlijk Wetboek uitmaakt, waarin het Parlement te voren bij de wet van 20 juli 1932 belangrijke hervormingen heeft aangebracht, te herzien en pasklaar te maken en, ter andere zijde, het huwelijksgoederenrecht dat geregeld is door Titel V van Boek III van het Burgerlijk Wetboek, aan te passen aan de principes die het, wat de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten betreft, zou hebben naar voren gebracht.

» Cette œuvre, extrêmement vaste, a été menée à terme grâce à la science juridique et à l'expérience des membres de la Commission et à l'esprit de synthèse dont ils ont fait preuve et auquel le Gouvernement se plaît à rendre hommage.

» Le projet qui est soumis à vos délibérations constitue l'un des deux volets de ces réformes. Il porte sur la matière des droits et devoirs respectifs des époux et sera suivi d'ici peu du second relatif à la refonte et l'adaptation des régimes matrimoniaux.

» S'il peut paraître malaisé de les dissocier, les deux matières comportant des liens étroits de connexion, il m'a paru possible de saisir dès à présent le Parlement du premier des deux qui, dans l'ordre logique, contient les principes de base dont le second sera le développement et l'achèvement indispensable. »

Il ressort à l'évidence de ce texte que le Gouvernement était conscient du fait que le projet ne portait que sur un des aspects des rapports entre époux et devait être suivi « par un second volet relatif à la refonte et à l'adaptation des régimes matrimoniaux. »

Ce point de vue est exprimé de manière encore plus explicite dans les « *Considérations générales* » du même exposé des motifs, où il est dit notamment (p. 2 et suivantes) :

« Il n'est plus possible, après un siècle et demi de bouleversements économiques et sociaux, de maintenir dans notre Code civil, le principe de la puissance maritale et sa conséquence directe, l'incapacité juridique de la femme mariée tels que les conçurent les auteurs du Code de 1804.

» Depuis la fin du XIXe siècle, les femmes belges, tout en considérant comme leur premier devoir et leur plus grand bonheur l'accomplissement de leurs tâches multiples au sein de leur famille, ont pris dans tous les domaines de notre vie nationale une place très importante.

» L'enseignement à tous les degrés les a élevées intellectuellement au même niveau que les hommes et elles exercent à présent avec compétence et conscience toutes les professions, y compris celles réservées jadis aux personnes du sexe masculin.

» Le projet tend en ordre principal, à substituer au régime de la puissance maritale et de l'incapacité de la femme mariée (résultant notamment des articles 213a, 215 et 217 du Code civil), un régime reconnaissant, au contraire, à la femme une autonomie dans le domaine des engagements contractuels et des actes à titre gratuit.

» Sans doute, la portée du projet serait-elle sans grand effet pratique si des règles nouvelles n'étaient instaurées par ailleurs en vue d'assouplir les dispositions du Code relatives aux régimes matrimoniaux. A défaut, en effet, la femme continuerait à voir ses possibilités d'engagement entravées par les pouvoirs que tient son mari de la loi ou du contrat

» Dit uiterst veelomvattend werk werd volvoerd dank zij de juridische wetenschap en de ervaring van de leden der Commissie en de geest voor synthese waarvan zij blijk hebben gegeven en waaraan de Regering gaarne hulde brengt.

» Het U ter beraadslaging voorgelegde ontwerp is een van de twee gedeelten van die hervormingen. Het behandelt de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten en zal binnenkort gevolgd worden door een tweede gedeelte betreffende de omwerking en de aanpassing van het huwelijks-goederenstelsel.

» Hoewel blijken kan dat ze moeilijk van elkaar te scheiden zijn, daar beide stoffen nauw samenhangen, toch is het mij mogelijk gebleken het eerste van beide gedeelten dat, in de logische volgorde, de basisbeginselen behelst waarvan het tweede de ontwikkeling en de onontbeerlijke voltooiing zal zijn, reeds nu bij het Parlement aanhangig te maken. »

Uit die tekst blijkt duidelijk dat de Regering zich bewust was dat het wetsontwerp slechts één aspect van de verhouding tussen echtgenoten behandelt en dat het gevolgd moest worden « door een tweede gedeelte betreffende de omwerking en de aanpassing van het huwelijksgoederenstelsel. »

Meer expliciet nog komt het standpunt tot uiting in de « *Algemene Beschouwingen* », in dezelfde memorie van toelichting, waar o.m. gezegd wordt (blz. 2 e. v.) :

« Na anderhalve eeuw beroeringen op economisch en sociaal gebied is het niet meer mogelijk het principe van het gezag van de man en zijn rechtstreeks gevolg, de juridische onbekwaamheid van de gehuwde vrouw, zoals de auteurs van het Wetboek van 1804 die opvatten, in ons Burgerlijk Wetboek te behouden.

» Sinds het einde van de XIXe eeuw hebben de Belgische vrouwen, ofschoon zij de vervulling van hun veelvuldige taken in de schoot van hun gezin als hun eerste plicht en hun grootste geluk beschouwen, op al de gebieden van ons nationaal leven een zeer belangrijke plaats ingenomen.

» Het onderwijs in al de graden heeft ze op verstandelijk gebied tot hetzelfde peil opgevoerd als de mannen en zij oefenen thans met bevoegdheid en nauwgezetheid al de beroepen uit, ook die welke vroeger aan de mannen voorbehouden waren.

» Het ontwerp strekt er voornamelijk toe het stelsel van het gezag van de man en van de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw (die onder meer voortvloeien uit de artikelen 213a, 215 en 217 van het Burgerlijk Wetboek) te vervangen door een stelsel dat integendeel aan de vrouw op het gebied van de uit overeenkomst ontstane verbintenissen en de akten onder kosteloze titel een autonomie verleent.

» Het ontwerp zou zonder twijfel in de praktijk geen grote uitwerking hebben, moest men anderzijds geen nieuwe regels invoeren ter versoepeling van de bepalingen van het Wetboek betreffende het huwelijksgoederenstelsel. Moest men dit niet doen, dan zouden immers de mogelijkheden van de vrouw om een verbintenis aan te gaan verder belem-

de mariage et qui sont considérables dans les régimes de communauté notamment.

» C'est pourquoi le second projet, complétant celui-ci, comportera la refonte des articles 1387 à 1581 du Code civil.

» La suppression de l'incapacité de la femme mariée ne peut avoir pour effet d'affaiblir les liens conjugaux. L'affection mutuelle et le respect des obligations du mariage ressortissent davantage au domaine moral qu'au domaine juridique. L'article 213 du Code civil, en dépit de sa rigueur, n'a jamais réussi à maintenir l'union dans un foyer où faisaient défaut l'esprit de conciliation et le sens du devoir.

» L'on peut espérer, au contraire, que les pouvoirs donnés à la femme, joints à la modification des régimes matrimoniaux dans un sens plus favorable à une certaine indépendance de gestion et à une protection plus efficace de ses intérêts, constitueront des éléments de stabilité de certains foyers, de ces foyers spécialement où la dilapidation par le mari entraîne la femme à rechercher la dissolution du mariage pour des motifs d'intérêt matériel ou de simple protection de son patrimoine.

» Si le projet reconnaît la pleine capacité juridique de la femme, sauf les limitations que les époux entendront y apporter de commun accord par l'adoption d'un régime matrimonial déterminé, il n'a pas pour objet, comme il se doit, d'aller plus loin. C'est aux époux à bâtir leur foyer en tenant compte de leur nature réciproque et de leurs aptitudes diverses.

» L'article 214 nouveau se contente de marquer une prééminence du mari à l'occasion de la fixation du domicile conjugal; il laisse pour le surplus le rôle respectif des époux s'organiser de lui-même.

» Le projet n'entend pas apporter au rôle normal du chef de famille une *capitis diminutio* quelconque dans les multiples aspects de la vie du ménage et des décisions à y prendre.

» Le mari restera toujours, malgré tout, le conseiller naturel de sa femme. Mais celle-ci pourra, dans le domaine de la gestion des biens, prendre ses responsabilités quand elle l'estimera utile, dans les limites qui seront tracées par son régime matrimonial.

» Il n'est pas innové non plus quant à l'exercice de la puissance paternelle; si cette matière est susceptible de certaines adaptations, elles devront se réaliser en dehors du cadre du projet. Au surplus diverses propositions d'initiative parlementaire sont actuellement pendantes devant le Parlement à cet égard.

» L'adoption du principe essentiel de la capacité de la femme mariée entraîne l'abrogation ou l'adaptation de toutes les dispositions légales où se trouvaient définies les règles régissant l'autorisation maritale ou de justice.

merd worden door de machten die haar man ingevolge de wet of het huwelijkscontract bezit en die onder meer onder de stelsels van de gemeenschap aanzienlijk zijn.

» Daarom zal het tweede ontwerp, dat onderhavig ontwerp aanvult, de omwerking van de artikelen 1387 tot 1581 van het Burgerlijk Wetboek behelzen.

» De afschaffing van de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw mag niet tot een verslapping van de huwelijksbanden leiden. De wederkerige genegenheid en het nakomen van de huwelijksverplichtingen komen meer op moreel gebied dan op juridisch gebied op de voorgrond. Artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek is er, in weerwil van zijn strengheid, nooit in gelukt in een gezin waar verstandhouding en plichtsbeseft ontbraken, eendracht te bewaren.

» Men mag integendeel hopen dat de aan de vrouw verleende machten, samen met de wijziging van de huwelijkse voorwaarden in een zin die een zekere onafhankelijkheid bij het beheer en een doeltreffender bescherming van haar belangen zal inhouden, elementen van stabiliteit zullen uitmaken voor sommige gezinnen, voornamelijk voor die gezinnen, waar de verkwisting van de man de vrouw ertoe noopt de ontbinding van het huwelijk na te streven om haar materiële belangen te vrijwaren of eenvoudig haar vermogen te beschermen.

» Hoewel het ontwerp aan de vrouw de volle rechtsbekwaamheid toekent, behoudens de beperkingen die de echtgenoten er in gemeen overleg zullen willen in aanbrengen door een bepaald huwelijksstelsel te aanvaarden, toch heeft het, zoals het behoort, niet tot doel verder te gaan. Het zijn de echtgenoten zelf die hun gezin moeten opbouwen terwijl zij daarbij rekening houden met hun wederzijdse aard en hun verschillende geschiktheden.

» Het nieuw artikel 214 beperkt zich ertoe aan de man bij het bepalen van de echtelijke woonplaats een voorrang te verlenen; voor het overige laat het de onderscheidenlijke rol der echtgenoten uit zich zelf tot stand komen.

» Het ligt niet in de bedoeling van het ontwerp, op het stuk van de veelvuldige aspecten van het huishoudelijk leven en de daarbij te nemen beslissingen, de normale taak van het gezinshoofd te verminderen.

» De man zal ondanks alles de natuurlijke raadsman van zijn vrouw blijven. Doch deze laatste zal op het gebied van het beheer der goederen, wanneer zij het nuttig zal achten, haar verantwoordelijkheden kunnen opnemen binnen de perken die door haar huwelijksstelsel zullen voorgeschreven zijn.

» Wat de uitoefening van de ouderlijke macht betreft, worden ook geen nieuwigheden ingevoerd; zo in dezen zekere aanpassingen kunnen geschieden, moeten zij buiten het bestek van het ontwerp tot stand komen. In dit opzicht zijn bovendien thans bij het Parlement verschillende voorstellen ahangig die van parlementsleden uitgaan.

» De aanvaarding van het essentieel principe der bekwaamheid van de gehuwde vrouw heeft voor gevolg dat al de wetsbepalingen, waarin de regels, die de machtiging van de man of van de rechter beheersen, dienen opgeheven of aangepast.

» Si le régime des biens réservés faisant actuellement l'objet des articles 224a à 224f inclus du Code civil ne figure plus dans le présent projet, il sera repris, par contre, dans le second, relatif aux régimes matrimoniaux, où il se trouvera mieux à sa place dans le chapitre traitant de la communauté.

» En raison des pouvoirs nouveaux accordés à la femme dans les diverses formes du contrat de mariage, ce n'est plus, en effet, que dans le régime de la communauté que se posera le problème des pouvoirs de la femme sur le produit de son travail. »

L'avis du Conseil d'Etat sur le même sujet (Doc. Sénat, session de 1956-1957, n° 69), soulignait lui aussi le rapport étroit existant entre les droits et les devoirs respectifs des époux et les régimes matrimoniaux :

« S'il est permis, du point de vue théorique d'examiner dès à présent les dispositions modifiant les droits et devoirs respectifs des époux tout en réservant l'analyse des réformes proposées quant aux régimes matrimoniaux, il existe, néanmoins, des liens tellement étroits entre les deux matières que la transformation des règles qui les gouvernent doit pratiquement avoir lieu d'une manière simultanée, de telle sorte que les prescriptions nouvelles entrent toutes en vigueur au même moment.

» Telle était l'opinion développée dans un rapport du Comité permanent du conseil de législation, relatif aux réformes envisagées :

« Une observation d'ordre général s'impose préalablement.

» Des discussions auxquelles la matière a donné lieu, il s'est dégagé cette conclusion certaine qu'il est proprement impossible de modifier le régime juridique actuel de la femme mariée, tant au point de vue de certains aspects de ce qu'on a appelé jusqu'à ce jour la puissance maritale (autorisation d'exercer une profession séparée, par exemple) que de la capacité civile de la femme mariée, sans être entraîné inévitablement à une revision des régimes matrimoniaux. Indépendamment de certaines incidences particulières de la question qui seront signalées ci-après au moment adéquat, il est, d'une manière générale, incontestable que dans le système du Code civil, incapacité de la femme mariée et, tout au moins, régime de communauté légale sont étroitement liés. On peut même, jusqu'à un certain point, soutenir que l'incapacité de la femme mariée est un corollaire obligé de la situation de dépendance faite à la femme dans le régime des biens, en l'espèce le régime de la communauté (régime de droit commun, en droit, et le plus courant, en fait). Aussi serait-il manifestement plus aisé de consacrer la capacité civile pour la femme séparée de biens, pour la femme dotale, quant à ses biens paraphernaux, et même pour la femme commune en biens, qui a des biens réservés. Mais il semble que le vœu de l'opinion publique, et, en tout cas, législative, soit plutôt une réforme consacrant l'affranchissement général de la femme mariée, encore juridiquement incapable, qu'un système fragmentaire se bornant à reconnaître la capacité à la femme, là où le régime matrimonial le permet (femme

» Hoewel het stelsel van de voorbehouden goederen, dat thans behandeld wordt in de artikelen 224a tot en met 224f van het Burgerlijk Wetboek, niet meer in dit ontwerp voorkomt, zal het integendeel overgenomen worden in het tweede ontwerp betreffende het huwelijksgoederenstelsel waar het beter op zijn plaats zal zijn in het hoofdstuk dat over de gemeenschap handelt.

» Wegens de nieuwe machten die aan de vrouw in de verschillende vormen van het huwelijkscontract verleend worden, is het immers alleen nog in het stelsel van de gemeenschap dat het probleem der machten van de vrouw nopens de opbrengst van haar arbeid zal rijzen. »

In het *advies van de Raad van State* bij hetzelfde wetsontwerp (Gedr. St. Senaat, 1956-1957, nr. 69) werd nogmaals gewezen op de nauwe band, die bestaat tussen de rechten en plichten van de echtgenoten en de huwelijksvoorwaarden :

« Al is het theoretisch gezien geoorloofd nu reeds een onderzoek te wijden aan de bepalingen die de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten wijzigen, en de studie van de voorgenomen hervormingen inzake huwelijksvoorwaarden aan te houden, toch bestaat er tussen beide materies een zo nauw verband, dat de desbetreffende regelen praktisch tegelijkertijd moeten worden omgewerkt, zodat de nieuwe voorschriften alle op hetzelfde tijdstip in werking kunnen treden.

» Dezelfde opvatting is uiteengezet in een verslag van het permanent comité van de Wetgevingsraad over de ontworpen hervormingen :

» Vooraf een algemene opmerking.

» Uit de besprekingen waartoe de stof aanleiding heeft gegeven, is onomstootbaar komen vast te staan, dat wijziging van de huidige rechtspositie van de gehuwde vrouw, zowel in sommige aspecten van wat tot dusver « gezag van de man » is genoemd (bijvoorbeeld machtiging om een afzonderlijk beroep uit te oefenen) als ter zake van de rechtsbekwaamheid der gehuwde vrouw, gewoon onmogelijk is zonder dat meteen het huwelijksgoederenstelsel wordt herzien. Afgezien van bijzondere aspecten die te gelegener tijd zullen worden aangestipt, is het in het algemeen onbetwistbaar, dat de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw en althans het stelsel van de wettelijke gemeenschap in het systeem van het Burgerlijk Wetboek nauw verbonden zijn. Tot op zekere hoogte mag zelfs worden gezegd, dat de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw noodzakelijk samen gaat met haar toestand van afhankelijkheid in het goederenstelsel, in dit geval het stelsel der gemeenschap (juridisch het gemeenschappelijke en in feite het meest gevolgde). Zo ware het klaarblijkelijk gemakkelijker, de rechtsbekwaamheid in te voeren voor de van goederen gescheiden vrouw, voor de vrouw onder het dotaal stelsel ten aanzien van haar paraphernale goederen, en zelfs voor de vrouw onder gemeenschap van goederen die voorbehouden goederen heeft. Toch schijnt de wens van de openbare mening en van de wetgever veeleer te gaan naar een hervorming die de juridisch nog onbekwame gehuwde vrouw geheel onafhankelijk maakt, dan naar een fragmentaire regeling die de

séparée de biens; femme dotale, quant à ses biens paraphernaux; femme commune, quant à ses biens réservés), quitte à attendre, pour le surplus, qu'il soit procédé à la refonte du régime matrimonial de droit commun.

» D'autre part, reconnaître à la femme la pleine capacité civile sans lui assigner en même temps des biens susceptibles de répondre de ses engagements, est pratiquement, ainsi que l'expérience de plusieurs pays étrangers le démontre (1), ne rien faire, car ce dont les tiers, co-contractants de la femme, se soucient, ce n'est pas de savoir si elle est capable ou non, mais si, même capable, elle a des biens pour répondre de ses engagements. Or, dans le régime de communauté, sauf les biens réservés (qui n'existent que pour la femme exerçant une profession séparée), la femme n'a pratiquement aucun bien, à raison du fait que les fruits et revenus de tous ses biens propres tombent en communauté (art. 1401, 2°) et sont, par le canal de l'administration du mari sur les biens communs (art. 1421), affectés aux charges du ménage (2). Les droits des tiers sur les biens de la femme qui contracte sont donc, si elle contracte seule, ou même avec l'autorisation de justice, primés par ceux de la communauté (art. 1426), et c'est ce qui explique que la femme n'engage, dans l'un cas comme dans l'autre, que la nue propriété de ses biens propres, c'est-à-dire, pratiquement, bien peu de choses.

» Ceci ne changerait pas *ipso facto* par le fait que la femme serait reconnue capable, et revient à dire que consacrer la capacité civile de la femme sans modifier ou, tout au moins, aménager les régimes matrimoniaux, serait faire œuvre théorique et, pratiquement parlant, illusoire.

» L'impossibilité de consacrer une réforme efficace de l'incapacité de la femme mariée sans la compléter par une refonte des régimes matrimoniaux est ainsi démontrée, et les discussions qui se sont produites au Comité permanent, ainsi que l'examen approfondi des répercussions que la réforme relative à la capacité de la femme mariée soulevait, l'ont à tous égards confirmé. Vous avez néanmoins estimé, Monsieur le Ministre, sur la suggestion du Comité permanent, d'entreprendre l'étude de cette réforme d'ensemble, qu'il n'était pas opportun que le Comité permanent s'attelât à une réforme qui, parce que très vaste, aurait forcément

(1) Voyez à ce sujet Marc ANCEL, *Traité de la capacité civile de la femme mariée* (écrit au sujet de la loi française du 11 février 1938 consacrant la capacité civile de la femme mariée, mais sans modifier les régimes matrimoniaux), p. 133, note 2, et pp. 139 et 140.

(2) La chose apparaît avec évidence dans le régime sans communauté (art. 1530 et suivants) où, bien que l'article 1401, 2°, ne joue pas, l'administration des biens de la femme et les revenus de ces biens appartiennent néanmoins au mari (art. 1530, *in fine*, 1531 à 1533).

vrouw alleen bekwaamheid toekent waar het huwelijks-goederenstelsel dit toelaat (van goederen gescheiden vrouw; vrouw onder het dotaal stelsel ten aanzien van de paraphernale goederen; vrouw onder gemeenschap ten aanzien van haar voorbehouden goederen), al moet dan ook voor het overige worden gewacht op een volledige herziening van het gemeenschappelijk huwelijksgoederenstelsel.

» Anderzijds is, zoals de ervaring in verschillende vreemde landen heeft geleerd (1), praktisch niets verwezenlijkt als men aan de vrouw volledige rechtsbekwaamheid heeft verleend zonder haar terzelfdertijd goederen toe te wijzen die haar verbintenissen kunnen waarborgen; want derden, die met de vrouw overeenkomsten aangaan, vragen niet of de vrouw al dan niet bekwaam is maar wel of zij, indien bekwaam, goederen heeft die voor haar verbintenissen instaan. In het stelsel van de gemeenschap, met uitzondering van de voorbehouden goederen (die alleen bestaan bij de vrouw die een afzonderlijk beroep uitoefent), heeft de vrouw praktisch geen enkel goed, daar de vruchten en inkomsten van al haar eigen goederen in de gemeenschap vallen (art. 1401, 2°), en, door middel van het beheer van de man over de gemeenschappelijke goederen (art. 1421), voor de lasten van het gezin worden aangewend (2). De rechten van derden op de goederen van de vrouw die overeenkomsten aangaat, verliezen dus, indien zij zich alléén of zelfs met machtiging van de rechter verbindt, hun voorrang ten voordele van de rechten van de gemeenschap (art. 1426); dit verklaart, waarom de vrouw in beide gevallen alleen de blote eigendom van haar eigen goederen verbindt, dit wil zeggen in de praktijk zeer weinig.

» Dit zou niet *ipso facto* anders worden indien de vrouw rechtsbekwaamheid kreeg; het komt hier op neer, dat een erkenning van de rechtsbekwaamheid van de vrouw zonder wijziging of althans aanpassing van het huwelijksgoederenstelsel theoretisch werk zou zijn dat praktisch gesproken denkbeeldig blijft.

» Hiermede is dus aangetoond, dat herziening van de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw onmogelijk doeltreffend kan zijn zonder omwerking van het huwelijksgoederenstelsel; de bespreking in het permanent comité en het grondig onderzoek naar de eventuele gevolgen van een hervorming inzake onbekwaamheid van de gehuwde vrouw hebben dat in alle opzichten bevestigd. Niettemin hebt U, Mijnheer de Minister, ondanks de wenk van het permanent comité om deze hervorming in haar geheel in studie te nemen, gemeend dat het niet opportuun was dat het permanent comité zijn werk zou maken van een hervorming waarvan de omvang uiter-

(1) Zie hierover Marc ANCEL, *Traité de la capacité civile de la femme mariée* (handelend over de Franse wet van 11 februari 1938 die de rechtsbekwaamheid van de gehuwde vrouw invoert zonder het huwelijksgoederenstelsel te wijzigen), blz. 133, aantekening 2, en blz. 139 en 140.

(2) Dit is zeer duidelijk in het stelsel zonder gemeenschap (art. 1530 en volgende) waar het beheer over de goederen der vrouw en de inkomsten van die goederen niettemin aan de man toekomen, ofschoon artikel 1401, 2°, hier geen toepassing vindt (art. 1530, *in fine*, 1531 tot 1533).

pris un temps très long. Ce comité s'est donc borné à étudier la revision des articles 212 à 226 du Code civil.

« Mais il tient à souligner une nouvelle fois que cette réforme n'est que fragmentaire, et même qu'en réservant entièrement les règles existantes en matière de régimes matrimoniaux (voyez notamment dans les textes élaborés l'article 217 nouveau, alinéa 2, et l'article 222 nouveau) — état de choses qui rend déjà la réforme purement théorique — encore des difficultés naissent-elles à propos de certaines situations particulières, qui démontrent que tout en se bornant à établir la capacité civile de la femme mariée, et en réservant les répercussions de cette capacité sur les biens, on modifie implicitement et inévitablement les régimes matrimoniaux. »

Le rapport de la Commission de la Justice du Sénat, chargée d'examiner le projet de loi relatif aux droits et devoirs respectifs des époux, faisait à son tour allusion aux liens de connexité entre la capacité de la femme mariée et les régimes matrimoniaux (Doc. Sénat, session de 1956-1957, n° 346, 25 juin 1957) :

« Le projet de loi, comme l'indique son exposé des motifs, n'est que la première partie d'une réforme beaucoup plus vaste, qui doit porter sur toute notre législation du mariage. En d'autres termes, le projet en discussion, qui contient les principes de la législation nouvelle, devra être complété aussi rapidement que possible par une loi modifiant les régimes matrimoniaux, soit le Titre V du Livre III du Code civil, sur le contrat de mariage.

« Il n'est pas douteux que le projet actuel serait sans grand effet pratique si la femme continuait à être soumise aux dispositions légales actuellement en vigueur, accordant au mari le droit d'administrer le patrimoine commun et d'en disposer, ainsi que le droit d'administrer le patrimoine propre à l'épouse et d'en disposer, sous certaines conditions.

« Sans doute existe-t-il des liens de connexité entre, d'une part, les dispositions relatives aux droits et devoirs respectifs des époux et, d'autre part, les dispositions relatives au contrat de mariage. Et il peut paraître malaisé de dissocier ces deux ordres d'idées.

« Votre Commission a cependant estimé, comme le Gouvernement, que le Parlement pouvait utilement discuter et adopter dès à présent, la première partie de la réforme et s'occuper de la deuxième partie dans quelques mois, pour autant que soient prévues des dispositions temporaires dont il sera question plus loin.

« En effet, il y a lieu de donner, sans plus attendre une première satisfaction aux femmes belges.

« Il n'est pas douteux qu'une refonte complète de notre législation du mariage, annoncée dans la déclaration gouvernementale du 5 mars 1954, est vivement souhaitée par une fraction considérable de l'opinion publique, notamment de l'opinion publique féminine.

aard zeer veel tijd zou vergen. Dit comité heeft zich dus beperkt tot een studie van de herziening van de artikelen 212 tot 226 van het Burgerlijk Wetboek.

« Het permanent comité moge andermaal wijzen op het fragmentaire karakter van deze hervorming; bovendien, al reserveert men volledig de bestaande regelen inzake huwelijksgoederenstelsels (zie onder meer in de uitgewerkte teksten het nieuwe art. 217, tweede lid, en het nieuwe art. 222) — en deze oplossing leidt reeds tot een zuiver theoretische hervorming — toch rijzen nog, in verband met bijzondere toestanden, moeilijkheden die aantonen dat, zelfs indien men zich tot het invoeren van de rechtsbekwaamheid van de gehuwde vrouw beperkt en de terugslag van deze bekwaamheid op de goederen reserveert, het huwelijksgoederenstelsel impliciet en onvermijdelijk wordt gewijzigd. »

Ook in het *verslag van de Commissie voor de Justitie van de Senaat*, belast met het onderzoek van het wetsontwerp betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten, wordt gezinspeeld op de wederzijdse afhankelijkheid van de bekwaamheid van de gehuwde vrouw en het huwelijksvermogenstelsel, waar wordt gezegd (Gedr. St. Senaat, zitting 1956-1957, nr. 346, 25 juni 1957) :

« Zoals gezegd in de memorie van toelichting is het wetsontwerp slechts een eerste deel van een veel ruimere hervorming, die geheel onze huwelijkswetgeving moet behandelen. Met andere woorden, het hier behandelde ontwerp, dat de beginselen van de nieuwe wetgeving bevat, zal zo spoedig mogelijk aangevuld moeten worden door een wet tot wijziging van de huwelijksvermogenstelsels, d.i. Titel V, van Boek III van het Burgerlijk Wetboek, over het huwelijkscontract.

« Het lijkt geen twijfel dat het huidige ontwerp niet veel praktische betekenis zou hebben indien de vrouw onderworpen bleef aan de thans geldende wetsbepalingen die aan de man het recht geven om het gemeenschappelijk vermogen te beheren en erover te beschikken, zomede om het eigen vermogen van de echtgenote te beheren en erover te beschikken, onder bepaalde voorwaarden.

« Wel bestaat er een verband tussen, eensdeels, de bepalingen betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten en, anderdeels, de bepalingen betreffende het huwelijkscontract. En misschien lijkt het wel moeilijk om die twee dingen te scheiden.

« Uw Commissie was het echter met de Regering eens, dat het Parlement reeds nu het eerste deel van de hervorming gevoeglijk kon bespreken en goedkeuren en met het tweede deel over enkele maanden beginnen op voorwaarde dat tijdelijke voorzieningen, waarvan hierna zal sprake zijn, getroffen worden.

« Aan de Belgische vrouwen dient immers, zonder verder verwijl, een eerste voldoening te worden geschonken.

« Het valt niet te betwijfelen dat de volledige omwerking van onze huwelijkswetgeving, welke in uitzicht was gesteld bij de regeringsverklaring van 5 mei 1954, door een groot gedeelte van de openbare opinie, vooral door de vrouwen, vurig wordt verlangd.

» Elle est réclamée depuis de longues années par des groupements féminins représentatifs de toutes les nuances politiques et de tous les milieux économiques et sociaux ainsi que par des juristes et des sociologues éminents, de droite aussi bien que de gauche. »

La loi du 30 avril 1958 devait donc être suivie d'une nouvelle modification qui harmoniserait les régimes matrimoniaux et la capacité de la femme mariée.

**

Dès avant 1958, le régime des biens matrimoniaux a donné lieu à un grand nombre d'initiatives parlementaires. Voici, dans l'ordre chronologique, une liste des propositions de loi déposées à ce sujet.

11 décembre 1945 — Proposition de loi déposée par M. Tahon — modifiant les articles 214 et 1421 du Code civil et garantissant les droits de la femme mariée sur les biens communs.

Doc. Chambre 1945-1946, n° 27 — devenue caduque le 10 janvier 1946.

16 août 1949 — Proposition de loi déposée par M. Roppe — modifiant l'article 1482 du Code civil, relatif au passif de la communauté et à la contribution aux dettes.

Doc. Chambre S.E. 1949, n° 11 — devenue caduque le 30 avril 1950.

17 août 1949 — Proposition de loi déposée par Mme Blume-Grégoire — modifiant le régime des biens matrimoniaux par la substitution au régime de la communauté légale, du régime légal de la « Séparation de biens avec société d'acquêts attribuée au survivant ».

Doc. Chambre S.E. 1949, n° 12 — devenue caduque le 30 avril 1950.

12 mai 1954 — Proposition de loi déposée par Mme Ciselet — modifiant le Titre V du Livre III du Code civil sur le contrat de mariage et instituant comme régime matrimonial légal le régime des biens matrimoniaux.

Doc. Sénat S.E. 1954, n° 13 — devenue caduque le 29 avril 1958.

2 juin 1954 — Proposition de loi déposée par M. Lahaye accordant aux époux la faculté de choisir, par simple déclaration actée par l'officier de l'état civil, l'un des régimes matrimoniaux prévus par le Code civil.

Doc. Chambre S.E. 1954, n° 68-1 — devenue caduque le 29 avril 1958.

17 janvier 1956 — Proposition de loi déposée par M. Parisis — modifiant en ce qui concerne le passif de la communauté, l'article 1409 du Code civil.

Doc. Chambre 1955-1956, n° 417-1.

» Dit wordt sinds lange jaren geëist door vrouwelijke groeperingen die alle politieke strekkingen en alle economische en maatschappelijke kringen vertegenwoordigen, zomede door vooraanstaande rechtsgeleerden en sociologen, zowel rechtse als linkse. »

Op de wet van 30 april 1958 moest dus een nieuwe wijziging volgen, waarbij het huwelijksvermogensstelsel aan de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw wordt aangepast.

**

Op het gebied van het huwelijksvermogensstelsel werden reeds vóór 1958 talrijke parlementaire initiatieven genomen. Hierna volgt een chronologische lijst van de desbetreffende voorstellen van wet.

11 december 1945 — Voorstel van wet van de heer Tahon — tot wijziging van artikelen 214 en 1421 van het Burgerlijk Wetboek en waarbij de rechten van de gehuwde vrouw op de goederen van de gemeenschap worden gevrijwaard.

Gedr. St. Kamer 1945-1946, nr. 27 — vervallen op 10 januari 1946.

16 augustus 1949 — Voorstel van wet van de heer Roppe — tot wijziging van artikel 1482 van het Burgerlijk Wetboek, betreffende de lasten van de gemeenschap en de bijdrage in de schulden.

Gedr. St. Kamer B.Z. 1949, nr. 11 — vervallen op 30 april 1950.

17 augustus 1949 — Voorstel van wet van Mevr. Blume-Grégoire — tot wijziging van het stelsel van de huwelijksgoederen door de vervanging van het stelsel van de wettelijke gemeenschap door het wettelijk stelsel van de « scheiding van goederen met vereniging van aanwinsten toegekend aan de langstlevende ».

Gedr. St. Kamer B.Z. 1949, nr. 12 — vervallen op 30 april 1950.

12 mei 1954 — Voorstel van Mevr. Ciselet — tot wijziging van Titel V van Boek III van het Burgerlijk Wetboek op het huwelijkscontract en houdende invoering van het stelsel der huwelijksgoederen als wettelijk huwelijksvermogensstelsel.

Gedr. St. Senaat B.Z. 1954, nr. 13 — vervallen op 29 april 1958.

2 juni 1954 — Voorstel van de heer Lahaye — waarbij aan de echtgenoten het recht wordt verleend bij eenvoudige verklaring ingeschreven door de ambtenaar van de burgerlijke stand, één van de door het Burgerlijk Wetboek ingevoerde huwelijksstelsels te kiezen.

Gedr. St. Kamer B.Z. 1954, nr. 68-1 — vervallen op 29 april 1958.

17 januari 1956 — Voorstel van wet van de heer Parisis — tot wijziging, wat de lasten van de gemeenschap betreft, van artikel 1409 van het Burgerlijk Wetboek.

Gedr. St. Kamer 1955-1956, nr. 417-1.

La proposition amendée par la Commission de la Justice de la Chambre des Représentants et dotée d'un nouvel intitulé : Proposition de loi complétant les articles 1409 et 1425 du Code civil relatifs à la Communauté légale et y introduisant un article 1424bis fit l'objet d'un rapport de M. Rombaut (Doc. 471-2). Elle fut votée par la Chambre des Représentants le 27 juin 1957.

Le projet fut soumis à la Commission de la Justice du Sénat qui décida de modifier également l'article 1424 (Rapport de Mme Ciselet, Doc. 1957-1958, n° 124). Le projet amendé fut voté par le Sénat le 6 février 1958 et renvoyé à la Chambre des Représentants.

14 février 1957. — Proposition de loi déposée par M. Charpentier instituant la séparation de biens volontaires. (Doc. Chambre 1956-1957, 664-1) — devenue caduque le 29 avril 1958.

De leur côté, les Ministres de la Justice Lilar et Merchiers faisaient étudier des avant-projets de loi proposant comme régime légal respectivement celui des biens matrimoniaux et celui d'une communauté, adaptée aux exigences de notre temps.

Finalement M. Vermeylen, devenu Ministre de la Justice déposait le 25 février 1965, au nom du Gouvernement sur le bureau du Sénat un projet de loi remplaçant le titre V du Livre III du Code civil intitulé : « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux ».

Ce projet ne comporte pas moins de 235 articles, en ce non compris les dispositions complémentaires et abrogatoires.

Il se subdivise comme suit :

Chapitre I. — Dispositions générales : articles 1 à 11.

Chapitre II. — Du régime de la participation aux acquêts (art. 12 à 26).

Section I. — Des biens des époux (art. 13).

Section II. — De l'administration et de la disposition des biens (art. 14 et 15).

Section III. — De la liquidation du régime (art. 16 à 26).

Chapitre III. — Du régime des biens matrimoniaux (art. 27).

Section I. — Du bien des époux (art. 28 à 42).

Sous-section I. — De l'actif (art. 28 à 40).

Sous-section II. — Du passif (art. 41 et 42).

Section II. — De l'administration et de la disposition des biens (art. 43 à 53).

Section III. — De la liquidation et du partage des biens matrimoniaux (art. 54 à 72).

Sous-section I. — De l'actif (art. 62 à 68).

Sous-section II. — Du passif (art. 69 à 72).

Section IV. — Du droit de renoncer aux biens matrimoniaux (art. 73 à 87).

Het voorstel werd door de Kamercommissie voor de Justitie gewijzigd en van een nieuw opschrift voorzien : wetsvoorstel houdende aanvulling van de artikelen 1409 en 1425 van het Burgerlijk Wetboek, betreffende de wettelijke gemeenschap, en invoering van een artikel 1424bis, waarover de heer Rombaut verslag uitbracht (Gedr. St. 471-2). Het werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers aangenomen op 27 juni 1957.

Het ontwerp werd aanhangig gemaakt bij Senaatscommissie voor de Justitie die besloot om bovendien ook artikel 1424 te wijzigen (verslag van Mevr. Ciselet, Gedr. St., 1957-1958, nr. 124). Het gewijzigde ontwerp werd door de Senaat op 6 februari 1958 aangenomen en teruggezonden naar de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

14 februari 1957. — Voorstel van wet van de heer Charpentier tot invoering van de vrijwillige scheiding van goederen. (Gedr. St. Kamer, 1956-1957, nr. 664-1, vervallen op 29 april 1958).

Van hun kant lieten de Ministers van Justitie Lilar en Merchiers voorontwerpen van wet voorbereiden waarin respectievelijk als wettelijk stelsel werd voorgesteld het huwelijksgoederenstelsel en het stelsel van gemeenschap van goederen, aangepast aan de eisen van onze tijd.

Ten slotte diende de heer Vermeylen, Minister van Justitie, op 25 februari 1965 namens de Regering bij de Senaat een ontwerp van wet in ter vervanging van Boek III, Titel V, van het Burgerlijk Wetboek : « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten ».

Dat ontwerp telt niet minder dan 235 artikelen, ongeacht de aanvullings- en opheffingsbepalingen.

Het is onderverdeeld als volgt :

Hoofdstuk I. — Algemene Bepalingen : artikelen 1 tot 11.

Hoofdstuk II. — Stelsel van deelhebbing in de aanwinsten (art. 12 tot 26).

Afdeling I. — Goederen van de echtgenoten (art. 13).

Afdeling II. — Beheer en beschikking over de goederen (art. 14 en 15).

Afdeling III. — Vereffening van het stelsel (art. 16 tot 26).

Hoofdstuk III. — Huwelijksgoederenstelsel (art. 27).

Afdeling I. — Goederen van de echtgenoten (art. 28 tot 42).

Onderafdeling I. — Baten (art. 28 tot 40).

Onderafdeling II. — Lasten (art. 41 en 42).

Afdeling II. — Beheer en beschikking over de goederen (art. 43 tot 53).

Afdeling III. — Vereffening en verdeling van de huwelijksgoederen (art. 54 tot 72).

Onderafdeling I. — Baten (art. 62 tot 68).

Onderafdeling II. — Lasten (art. 69 tot 72).

Afdeling IV. — Recht om van de huwelijksgoederen afstand te doen (art. 73 tot 87).

Section V. — Des conventions qui peuvent modifier le régime des biens matrimoniaux (art. 88 à 99).

Sous-section I. — De l'exclusion de certains biens (art. 89 et 90).

Sous-section II. — Du préciput conventionnel (art. 91 à 93).

Sous-section III. — De la clause de partage inégal des biens matrimoniaux (art. 94 à 99).

Chapitre IV. — Du régime de la communauté (art. 100 à 219).

Section I. — De la communauté ordinaire (art. 100 à 201).

Sous-section I. — De ce qui compose la communauté activement et passivement.

I. De l'actif de la communauté (art. 100 à 121).

II. Du passif de la communauté et des actions qui en résultent contre celle-ci (art. 132 à 139).

A. De l'obligation aux dettes (art. 122 à 134).

B. De la contribution aux dettes (art. 135 à 138).

C. Disposition commune à l'obligation et à la contribution aux dettes (art. 139).

Sous-section II. — De la gestion des biens dans la communauté conjugale (art. 140 à 159).

I. Des pouvoirs respectifs de chacun des époux sur les biens propres et communs (art. 140 à 152).

II. De la gestion des biens communs (art. 153 à 156).

III. De la gestion des biens propres (art. 157 à 159).

Sous-section III. — De la dissolution de la communauté (art. 160 à 162).

Sous-section IV. — De l'acceptation de la communauté et de la renonciation qui peut y être faite, avec les conditions qui y sont relatives (art. 163 à 171).

Sous-section V. — De la liquidation et du partage de la communauté en cas d'acceptation par la femme (art. 172 à 193).

I. Des récompenses (art. 174 à 179).

II. De la liquidation (art. 180 à 193).

A. De l'actif (art. 180 à 186).

B. Du passif (art. 187 à 192).

a) De l'obligation aux dettes (art. 187 à 189).

b) De la contribution aux dettes (art. 190 à 192).

C. Des créances d'un époux sur l'autre (art. 193).

Sous-section VI. — Des effets de la renonciation à la communauté (art. 194 à 200).

I. Des récompenses (art. 196).

II. De la liquidation du passif (art. 197 à 200).

A. De l'obligation aux dettes (art. 197 et 198).

B. De la contribution aux dettes (art. 199 et 200).

Afdeling V. — Overeenkomsten waarbij het huwelijksgoederenstelsel kan worden gewijzigd (art. 88 tot 99).

Onderafdeling I. — Uitsluiting van sommige goederen (art. 89 en 90).

Onderafdeling II. — Bedongen vooruitnemingen (art. 91 tot 93).

Onderafdeling III. — Beding van ongelijke verdeling van de huwelijksgoederen (art. 94 tot 99).

Hoofdstuk IV. — Gemeenschap (art. 100 tot 219).

Afdeling I. — Gewone gemeenschap (art. 100 tot 201).

Onderafdeling I. — Baten en lasten die de gemeenschap uitmaken.

I. Baten van de gemeenschap (art. 100 tot 121).

II. Lasten van de gemeenschap en vorderingen tegen de gemeenschap die daaruit ontstaan (art. 122 tot 139).

A. Gehoudenheid tot de schulden (art. 122 tot 134).

B. Bijdrage in de schulden (art. 135 tot 138).

C. Bepaling gemeen aan de gehoudenheid tot en aan de bijdrage in de schulden (art. 139).

Onderafdeling II. — Bestuur van de goederen in de huwelijksgemeenschap (art. 140 tot 159).

I. Wederzijdse macht van ieder van de echtgenoten op de eigen en gemeenschapsgoederen (art. 140 tot 152).

II. Bestuur van de gemeenschapsgoederen (art. 153 tot 156).

III. Bestuur van de eigen goederen (art. 157 tot 159).

Onderafdeling III. — Ontbinding van de gemeenschap (art. 160 tot 162).

Onderafdeling IV. — Aanvaarding van de gemeenschap en bevoegdheid om daarvan afstand te doen, met de voorwaarden dienaangaande (art. 163 tot 171).

Onderafdeling V. — Vereffening en verdeling van de gemeenschap in geval van aanvaarding door de vrouw (art. 172 tot 193).

I. Vergoedingen (art. 174 tot 179).

II. Vereffening (art. 180 tot 193).

A. Baten (art. 180 tot 186).

B. Lasten (art. 187 tot 192).

a) Gehoudenheid tot de schulden (art. 187 tot 189).

b) Bijdrage in de schulden (art. 190 tot 192).

C. Schuldvorderingen van de ene echtgenoot op de andere (art. 193).

Onderafdeling VI. — Gevolgen van de afstand van de gemeenschap (art. 194 tot 200).

I. Vergoedingen (art. 196).

II. Vereffening van de lasten (art. 197 tot 200).

A. Gehoudenheid tot de schulden (art. 197 en 198).

B. Bijdrage in de schulden (art. 199 en 200).

Sous-section VII. — Des dispositions communes (art. 201).

Section II. — Des conventions qui peuvent modifier la communauté ordinaire (art. 202 à 218).

Sous-section I. — Des clauses restrictives de l'actif commun (art. 203 et 204).

Sous-section II. — Des clauses extensives de l'actif commun (art. 205 à 208).

Sous-section III. — De la clause de reprise sur estimation (art. 209).

Sous-section IV. — Du préciput (art. 210 à 213).

Sous-section V. — Des clauses dérogeant à la règle du partage égal de la communauté (art. 214 à 217).

Sous-section VI. — Disposition commune (art. 218).

Chapitre V. — Régime de séparation de biens (art. 219 à 227).

Section I. — De la séparation de biens conventionnelle (art. 219 à 222).

Section II. — De la séparation de biens judiciaires (art. 223 à 227).

Chapitre VI. — Des clauses d'inaliénabilité et des clauses d'aliénabilité sous condition de emploi (art. 228 à 233).

Chapitre VII. — Dispositions transitoires (art. 234 et 235).

Une deuxième partie contient 44 articles qui abrogent ou modifient diverses dispositions du Code civil (art. 1 à 22) du Code de procédure civile et d'autres lois.

Le projet du Gouvernement ne limite pas le choix des futurs époux aux quatre régimes dont il fixe les règles; il prévoit qu'à défaut de conventions particulières, le régime de participation aux acquêts forme le droit commun.

Déposé le 25 février 1965, le projet devenait déjà caduc le 16 avril 1965, par suite de la dissolution des Chambres.

Il fut relevé de la caducité par la loi du 29 juin 1966.

Dès le lendemain (30 juin 1966) M. Wigny, Ministre de la Justice, déposait au nom du Gouvernement des amendements au projet du Gouvernement précédent (Doc. Sénat, session 1965-1966, n° 281).

Le texte des amendements comprenait essentiellement deux parties : le première tendait à modifier certains articles de la loi du 30 avril 1958 constituant le chapitre VI du Titre V du Livre Ier du Code civil qui sous les articles 213 à 226 traitent des droits et devoirs respectifs des époux.

Onderafdeling VII. — Gemene bepalingen (art. 201).

Afdeling II. — Overeenkomsten waarbij de gewone gemeenschap kan worden gewijzigd (art. 202 tot 218).

Onderafdeling I. — Bedingen tot beperking van de gemeenschappelijke baten (art. 203 tot 204).

Onderafdeling II. — Bedingen tot uitbreiding van de gemeenschappelijke baten (art. 205 tot 208).

Onderafdeling III. — Beding van terugnemning naar schatting (art. 209).

Onderafdeling IV. — Vooruitnemning (art. 210 tot 213).

Onderafdeling V. — Bedingen die afwijken van de regel der gelijke verdeling van de gemeenschap (art. 214 tot 217).

Onderafdeling VI. — Gemene bepaling (art. 218).

Hoofdstuk V. — Stelsel van scheiding van goederen (art. 219 tot 227).

Afdeling I. — Bedongen scheiding van goederen (art. 219 tot 222).

Afdeling II. — Gerechtelijke scheiding van goederen (art. 223 tot 227).

Hoofdstuk VI. — Bedingen van onvervreemdbaarheid en bedingen van vervreemdbaarheid op voorwaarde van wederbelegging (art. 228 tot 233).

Hoofdstuk VII. — Overgangsbepalingen (art. 234 tot 235).

Een tweede deel bevat 44 artikelen die verschillende bepalingen van het Burgerlijk Wetboek (art. 1 tot 22), van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering en van andere wetten opheffen of wijzigen.

Het ontwerp van de Regering beperkt de keuze van de toekomstige echtgenoten niet tot de vier stelsels waarvan het de regels vaststelt; het bepaalt dat het stelsel van de deelhebbing in de aanwinsten het gemeen recht uitmaakt wanneer er geen bijzondere overeenkomsten zijn.

Het ontwerp werd op 25 februari 1965 ingediend en verviel reeds op 16 april 1965 ten gevolge van de ontbinding van de Kamers.

Het werd van verval ontheven door de wet van 29 juni 1966.

's Anderendaags reeds (30 juni 1966) diende de heer Wigny, Minister van Justitie, namens de Regering amendementen in op het ontwerp van de voorgaande Regering (Gedr. St. Senat, 1965-1966, nr. 281).

De tekst van deze amendementen bestond hoofdzakelijk uit twee delen : het eerste strekte tot wijziging van bepaalde artikelen van de wet van 30 april 1958 houdende Hoofdstuk IV van Titel V van het Eerste Boek van het Burgerlijk Wetboek, dat in artikelen 213 tot 226 handelt over de respectieve rechten en plichten van de echtgenoten.

La seconde propose comme régime de droit commun, un régime de communauté légale qui s'écartere en certains points, du régime de la communauté qui contient le projet de loi primitif.

Cette partie se subdivise comme suit :

Sous-section I. — De ce qui compose la communauté activement et passivement :

- § 1er. De l'actif de la communauté (art. 1 à 17).
- § 2. Du passif de la communauté (art. 18 à 29).
 - A. De l'obligation aux dettes (art. 18 à 23).

- B. De la contribution aux dettes (art. 24 à 28).

- C. Disposition commune à l'obligation et à la contribution aux dettes (art. 29).

Sous-section II. — De la gestion de la communauté et des biens propres (art. 30 à 40).

- § 1er. De la gestion de la communauté (art. 31 à 39).
- § 2. De la gestion des biens propres (art. 40).

Sous-section III. — De la dissolution de la communauté (art. 41 à 63).

- § 1er. Des causes de dissolution (art. 41 à 44).
- § 2. De la liquidation et du partage de la communauté (art. 41 à 63).
 - A. Des récompenses (art. 47 à 51).
 - B. De la liquidation (art. 52 à 62).
 - 1. De l'actif (art. 52 à 57).
 - 2. Du passif :
 - a) de l'obligation aux dettes (art. 58).

- b) de la contribution aux dettes (art. 59 à 62).

- § 3. Disposition commune (art. 63).

**

Le 27 octobre 1965, la Commission de la Justice créait en son sein sous la présidence de M. Custers une Sous-Commission composée de MM. Ancot, Custers, Hambye, Ligot, Vandekerckhove, Van Laeys et Vermeylen; la Sous-Commission ne se réunit toutefois pour la première fois que le 11 mai 1966.

La Sous-Commission a procédé tout d'abord à un premier examen des textes de l'amendement du Gouvernement modifiant les articles 214 à 225 du Code civil (séances des 11 mai, 25 mai et 31 mai, 8, 15 et 30 juin 1966). Elle étudia ensuite les régimes de participation aux acquêts et de celui des biens matrimoniaux.

Enfin, elle entama au cours de ses réunions des 16, 23 et 30 janvier 1968 l'étude du régime de communauté légale proposé par M. Wigny. Le projet en discussion devenu à nouveau caduc le 1er mars 1968, par suite de la dissolution des Chambres ne fut relevé de la caducité que le 20 décembre 1968.

Het tweede deel stelde als stelsel van gemeen recht een stelsel van wettelijke gemeenschap voor dat op zekere punten afwijkt van het stelsel van gemeenschap van goederen voorzien in het oorspronkelijk ontwerp. van wet.

Dit deel is onderverdeeld als volgt :

Onderafdeling I. — Baten en lasten die de gemeenschap uitmaken :

- § 1. Baten van de gemeenschap (art. 1 tot 17).
- § 2. Lasten van de gemeenschap (art. 18 tot 29).
 - A. Gehoudenheid tot de schulden (art. 18 tot 23).
 - B. Bijdrage in de schulden (art. 24 tot 28).

- C. Bepaling geldend voor de gehoudenheid tot en voor de bijdrage in de schulden (art. 29).

Onderafdeling II. — Beheer van de gemeenschap en van de eigen goederen (art. 30 tot 40).

- § 1. Beheer van de gemeenschap (art. 31 tot 39).
- § 2. Beheer van de eigen goederen (art. 40).

Onderafdeling III. — Ontbinding van de gemeenschap (art. 41 tot 63).

- § 1. Oorzaken van de ontbinding (art. 41 tot 44).
- § 2. Vereffening en verdeling van de gemeenschap (art. 45 tot 62).
 - A. Vergoedingen (art. 47 tot 51).
 - B. Vereffening (art. 52 tot 62).

- 1. Baten (art. 52 tot 57).

- 2. Lasten (art. 58 tot 62).

- a) Gehoudenheid tot de schulden (art. 58).

- b) Bijdrage in de schulden (art. 59 tot 62).

- § 3. Gemene bepaling (art. 63).

**

Op 27 oktober 1965 stelde de Commissie voor de Justitie in haar schoot onder voorzitterschap van de heer Custers een Subcommissie in bestaande uit de heren Ancot, Custers, Hambye, Ligot, Vandekerckhove, Van Laeys en Vermeylen; de Subcommissie kwam evenwel pas op 11 mei 1966 voor het eerst bijeen.

De Subcommissie onderzocht eerst de tekst van het regeringsamendement tot wijziging van de artikelen 214 tot 225 van het Burgerlijk Wetboek (vergaderingen van 11, 25 en 31 mei en 8, 15 en 30 juni 1966). Vervolgens onderzocht zij het stelsel van deelhebbing in de aanwinsten en het huwelijksgoederenstelsel.

Ten slotte behandelde zij ter vergadering van 16, 23 en 30 januari 1968 het stelsel van de wettelijke gemeenschap van goederen voorgesteld door de heer Wigny. Het ontwerp verviel opnieuw op 1 maart 1968 als gevolg van de Parlementsonthouding en werd pas op 20 december 1968 van verval ontheven.

La Commission de la Justice désigna le 9 juillet 1968 MM. Baert, Merchiers, Rombaut et Van Bogaert, en remplacement de MM. Ancot, Ligot et Van Laeys, non réélus et de M. Vermeylen, devenu Ministre de l'Education nationale (secteur néerlandais).

La Sous-Commission ainsi reconstituée reprit l'étude du régime de communauté légale. Elle y consacra 51 séances du 25 février 1969 au 15 juin 1971.

Parallèlement, elle reprit de février 1971 à juin 1971 l'examen des textes, arrêtés provisoirement en 1966 en vue de remplacer certains des articles 212 à 226 du Code civil; elle décida de réécrire complètement le chapitre et de renvoyer au Code judiciaire les diverses règles de procédure qui y étaient reprises.

Enfin, elle examina en juillet 1971, les dispositions générales du projet du Gouvernement et notamment celles ayant trait à la mutabilité des conventions matrimoniales.

Aux cours de ces travaux, M. De Groof remplaça le 26 mars 1969, M. Vandekerckhove et M. Calewaert le 19 novembre 1969 M. Rombaut. M. Van Bogaert cessa depuis le 13 mai 1969 de participer aux travaux de la Sous-Commission.

Le projet, devenu caduc par suite de la dissolution des Chambres le 29 septembre 1971, fut relevé de la caducité le 3 mars 1972. MM. Baert, élu député, Custers, De Groof et Merchiers cessaient de faire partie de la Sous-Commission.

Il restait à cette dernière à examiner les articles 100 à 235, ainsi que la seconde partie du projet gouvernemental. M. Calewaert, devenu le 26 janvier 1973, Ministre de l'Education nationale, cessait de faire partie de la Sous-Commission.

Les travaux de la Sous-Commission furent interrompus par les dissolutions des Chambres législatives du 1er mars 1968 et du 29 septembre 1971, aussi que durant les négociations qui ont abouti à la formation des Gouvernements Vanden Boeynants (19 mars 1966) et Leburton (26 janvier 1973). Des représentants des Cabinets des divers Ministres de la Justice qui se succédèrent depuis 1966 (MM. Wigny, Vranckx et Vanderpoorten) et des fonctionnaires des départements de la Justice, de la Santé publique et de la Famille participèrent aux travaux de la Sous-Commission et rédigèrent à son usage de nombreuses notes de doctrine et de jurisprudence; qu'ils soient remerciés de leur participation.

Op 9 juli 1968 wees de Commissie voor de Justitie de heren Baert, Merchiers, Rombaut en Van Bogaert aan ter vervanging van de heren Ancot, Ligot en Van Laeys, die niet werden herkozen en van de heer Vermeylen, die Minister van Nationale Opvoeding (Nederlandse sector) was geworden.

De aldus opnieuw samengestelde Subcommissie hervatte het onderzoek van het stelsel van de wettelijke gemeenschap van goederen. Aan dit vraagstuk werden van 25 februari 1969 tot 15 juni 1971 51 vergaderingen gewijd.

Tegelijkertijd hervatte zij van februari 1971 tot juni 1971 het onderzoek van de teksten die in 1966 voorlopig waren vastgesteld ten einde sommige van de artikelen 212 tot 226 van het Burgerlijk Wetboek te vervangen; zij besliste het hoofdstuk volledig om te werken en de verschillende procedureregelen die erin voorkwamen, naar het Gerechtelijk Wetboek over te brengen.

Ten slotte onderzocht zij in juli 1971 de algemene bepalingen van het regeringsontwerp en onder meer die welke betrekking hebben op de mogelijkheid om huwelijksovereenkomsten te veranderen.

Tijdens die werkzaamheden verving de heer De Groof op 26 maart 1969 de heer Vandekerckhove en de heer Calewaert op 19 november 1969 de heer Rombaut. De heer Van Bogaert nam vanaf 13 mei 1969 niet meer deel aan de werkzaamheden van de Subcommissie.

Het ontwerp dat ten gevolge van de Parlementsontbinding op 29 september 1971 was vervallen, werd op 3 maart 1972 van verval ontheven. De heer Baert, die tot volksvertegenwoordiger was verkozen, en de heren Custers, De Groof en Merchiers, waren van toen af geen lid meer van de Subcommissie.

Deze moest nog de artikelen 100 tot 235 en het tweede gedeelte van het regeringsontwerp onderzoeken. De heer Calewaert werd op 26 januari 1973 Minister van Nationale Opvoeding en was van toen af geen lid meer van de Subcommissie.

De werkzaamheden van de Subcommissie werden onderbroken door de Parlementsontbinding van 1 maart 1968 en 29 september 1971, evenals tijdens de onderhandelingen die hebben geleid tot de vorming van de Regering Vanden Boeynants (19 maart 1966) en Leburton (26 januari 1973). Vertegenwoordigers van de kabinetten van de verschillende Ministers van Justitie sinds 1966 (de heren Wigny, Vranckx en Vanderpoorten) en ambtenaren van de departementen van Justitie, Volksgezondheid en Gezin namen deel aan de werkzaamheden van de Subcommissie en stelden te haren behoeve talrijke nota's inzake rechtsleer en rechtspraak op; hem zij dank betuigt voor hun medewerking.

PREMIERE PARTIE.

Des droits et devoirs respectifs des époux.

Le 30 juin 1966, le Ministre de la Justice déposait en Commission de la Justice divers amendements au projet de loi élaboré et déposé par son prédécesseur (Doc. Sénat, session 1965-1966, n° 281). Ces amendements comportaient notamment un article premier tendant à modifier les dispositions du Chapitre VI du Titre V du Livre I du Code civil, telles qu'elles résultent de l'adoption de la loi du 30 avril 1958. Cet article premier est divisé en six articles modifiant les articles 214, 218 et 225, et ajoutant huit articles nouveaux n°s 214-1; 214-2; 214-3; 214-4; 214-5; 215-1; 215-2 et 218-1.

Ces propositions sont justifiées comme suit :

« Dans sa rédaction primitive, le Chapitre VI du Titre V du Livre I du Code civil concernant les droits et devoirs des époux, avait pour but essentiel de déterminer les effets personnels du mariage. Combiné avec les dispositions propres aux divers régimes matrimoniaux, il aboutissait à un type d'organisation familiale plaçant l'épouse sous l'autorité du mari et donnant à celui-ci la direction des affaires du ménage. En revanche, le mari supportait en dernière analyse la responsabilité des charges, l'épouse devant seulement y contribuer selon ses conventions matrimoniales, sauf l'incidence du devoir exceptionnel de secours.

» La loi du 20 juillet 1932 avait déjà modifié cette orientation.

» Elle maintenait l'autorité maritale, mais uniquement dans l'intérêt du ménage, en vue d'assurer une unité de direction. D'autre part, elle affirmait désormais (art. 214b, al. 1) l'égalité des époux au regard de la contribution aux charges du ménage, chacun d'eux devant y pourvoir selon ses facultés et son état. Enfin, et c'était là l'originalité de cette législation, elle établissait des dispositions applicables indistinctement et impérativement à tous les époux, réglant dans l'intérêt de la famille certains effets matériels et pécuniaires de l'union conjugale. Il s'agissait des dispositions de l'article 214b déjà cité et de l'article 214j donnant au président du tribunal de première instance le pouvoir de prendre des mesures urgentes et provisoires dans l'intérêt du ménage et des enfants.

» La loi du 30 avril 1958 a modifié fondamentalement l'organisation familiale : celle-ci est désormais à base d'égalité juridique des époux. De toute évidence cette conception nouvelle laisse intact le rôle primordial que remplit la famille. Celle-ci est et reste la cellule de base de la société et comme l'on montrés les travaux les plus récents de la sociologie, un cadre primaire d'existence supérieur à tout autre.

DEEL I.

Wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten.

Op 30 juni 1966 heeft de Minister van Justitie bij de Commissie voor de Justitie verschillende amendementen ingediend op het ontwerp van wet dat door zijn voorganger ter tafel was gelegd (Gedr. St. Senaat, zitting 1965-1966, nr. 281). Deze amendementen bevatten o.m. een artikel 1 tot wijziging van de bepalingen van Hoofdstuk VI, Titel V, van het Eerste Boek van het Burgerlijk Wetboek, zoals die voortvloeien uit de wet van 30 april 1958. Dit eerste artikel is onderverdeeld in zes artikelen, waarbij de artikelen 214-218 en 225 worden gewijzigd, en acht nieuwe artikelen worden toegevoegd, nl. de nrs 214-1; 214-2; 214-3; 214-4 en 214-5; 215-1; 215-2 en 218-1.

Deze voorstellen worden verantwoord als volgt :

« In zijn oorspronkelijke lezing had Hoofdstuk VI van Titel V van Boek I van het Burgerlijk Wetboek betreffende de rechten en verplichtingen van echtgenoten hoofdzakelijk tot doel de gevolgen van het huwelijk voor de persoon vast te stellen. In samenhang met de aan de onderscheiden huwelijksvermogensstelsels eigen bepalingen, leidde het tot een type van gezinsorganisatie waarin de echtgenote onder het gezag van de man werd geplaatst en deze laatste de leiding van de huishoudingszaken kreeg. Daarentegen was het uiteindelijk de man die instond voor de lasten, terwijl de echtgenote daarin slechts hoefde bij te dragen volgens haar huwelijkscontract, behoudens de bijkomstige uitzonderlijke verplichting van bijstand.

» De wet van 20 juli 1932 bracht reeds een kentering.

» Zij handhaafde het gezag van de man, doch enkel in het belang van de huishouding, voor meer eenheid in het beheer. Ze bevestigde (art. 214b, eerste lid) dat voortaan de echtgenoten op gelijke wijze bijdragen in de lasten van de huishouding, naar vermogen en staat. Ten slotte, en hier lag de nieuwigheid van deze wetgeving, voorzag zij in bepalingen die zonder onderscheid en op dwingende wijze voor iedere echtgenoot golden en regelde zij, in het belang van het huizegezin, bepaalde materiële en geldelijke gevolgen van het huwelijk. De hier bedoelde bepalingen zijn die van het reeds genoemde artikel 214b en van artikel 214j waarbij aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg de bevoegdheid werd verleend om in het belang van de huishouding en van de kinderen dringende en voorlopige maatregelen te nemen.

» De wet van 30 april 1958 heeft de organisatie van het gezin grondig gewijzigd : voortaan is de grondslag ervan de rechtsgelijkheid van de echtgenoten. Deze nieuwe opvatting brengt uiteraard geen verandering aan de fundamentele rol van het gezin. Dit blijft de kern van de maatschappij en — zoals blijkt uit de jongste studiewerkzaamheden van de sociologie — het eerste bestaansmilieu bij uitstek.

» Le législateur doit donc se préoccuper d'établir pour elle le statut juridique le plus adapté à ses fonctions. Mais depuis l'initiative prise par le législateur de 1932, il s'est révélé de plus en plus clairement que la famille ne peut subsister sans un minimum d'organisation matérielle.

» Comme l'ont montrés en Belgique les travaux des professeurs De Page, Dekkers, Renard et Baeteman, le mariage entraîne inévitablement des effets quant aux biens. Il est indispensable que soit réglé le principe de la contribution respective des conjoints aux charges de la vie commune et que soit assurée la stabilité du cadre matériel de la vie du ménage contre les initiatives intempestives d'un époux manquant à ses devoirs; il faut aussi prévoir d'une manière générale les procédures et recours qui porteront remède aux situations de crise compte tenu de la nouvelle organisation de la famille; il faut désormais dessiner, en outre, dans le cadre du ménage, le domaine minimum d'action de chaque époux et fixer les principes selon lesquels l'activité de chacun, spécialement son activité professionnelle, devra se concilier avec les besoins de la vie commune.

» Il faut enfin régler d'une manière adéquate les conséquences qu'ont vis-à-vis des tiers les actes et les engagements de chacun des conjoints, ceci dans l'intérêt de la famille, mais aussi avec le souci de la sécurité de ceux avec qui ils traiteront.

» Les dispositions impératives de ce qui forme ainsi « un régime matrimonial primaire » devraient dès lors régler :

» 1. la protection de l'habitation conjugale et les mesures y relatives (art. 214-1);

» 2. la représentation de l'union conjugale (art. 214-5);

» 3. la solidarité des époux pour les dettes du ménage (art. 218-1) celle-ci découlant du statut égalitaire qui est désormais le leur;

» 4. la contribution aux charges du ménage (art. 218, al. 1);

» 5. la protection de l'union conjugale en cas de crise (art. 221, § 1er);

» 6. les modalités de l'exercice d'une profession par chacun des époux (art. 215);

» 7. l'ouverture et la gestion de comptes individuels en banque ou auprès d'institutions d'épargne (art. 214-3 et 214-4);

» 8. la protection des tiers (art. 214-3 et 214-4).

» On remarquera que la plupart de ces dispositions reprennent, mais en leur donnant fréquemment une portée plus générale, des règles qui sont déjà de droit positif légal ou jurisprudentiel. On relèvera aussi que les pays qui nous

» De wetgever moet zich dus beijveren het gezin met een rechtsregeling te begiftigen die het meest aan zijn functie is aangepast. Nochtans, sedert de nieuwe weg die de Belgische wetgever in 1932 is ingeslagen, is het steeds duidelijker gebleken dat de instandhouding van het gezin onmogelijk is zonder een minimum aan materiële organisatie.

» Zoals in België wordt aangetoond door de werken van de professoren De Page, Dekkers, Renard en Baeteman, brengt het huwelijk onvermijdelijk gevolgen mee wat de goederen betreft. Het is onmisbaar dat een regeling wordt getroffen nopens het beginsel van de wederzijdse bijdragen van de echtgenoten in de lasten van het leven in gemeenschap en dat de stabiliteit van de materiële grondslag van de huishouding wordt beveiligd tegen misplaatste initiatieven van een echtgenoot die aan zijn plichten tekort komt. Tevens moeten op algemene wijze voorzieningen en vorderingen worden ingesteld die de toestand in crisisgevallen kunnen verhelpen, met inachtneming van de nieuwe organisatie van het gezin. Binnen het bestek van de huishouding moeten bovendien de minimumgebieden worden afgebakend waarin de echtgenoten bewegingsvrijheid moeten hebben, en de beginselen worden vastgelegd volgens welke de werkzaamheden van ieder van hen — inzonderheid inzake beroepsuitoetening — moeten samengaan met de behoeften van het leven in gemeenschap.

» Ten slotte moet in het belang van het gezin en ook voor de zekerheid van degenen met wie de echtgenoten handelen een passende regeling worden uitgewerkt ter zake van de gevolgen jegens derden van de handelingen en verbintenissen van iedere echtgenoot.

» De dwingende bepalingen van wat aldus het primaire huwelijksvermogensstelsel uitmaakt, hadden dus het volgende te regelen :

» 1. de bescherming van de echtelijke woonplaats en de desbetreffende voorzieningen (art. 214-1);

» 2. de vertegenwoordiging van de echtelijke gemeenschap (art. 214-5);

» 3. de hoofdelijkheid van de echtgenoten voor de schulden van de huishouding (art. 218-1); deze wordt afgeleid van hun voortaan gelijke rechtstoestand;

» 4. de bijdrage in de lasten van het huwelijk (art. 218, eerste lid);

» 5. de bescherming van de echtelijke gemeenschap in crisisgevallen (art. 221, § 1);

» 6. de wijze waarop ieder van de echtgenoten een beroep uitoefent (art. 215);

» 7. de opening en het beheer van individuele bankrekeningen of rekeningen bij spaarinstellingen (art. 214-3 en 214-4);

» 8. de bescherming van derden (art. 214-3 en 214-4).

» Men merke op dat het merendeel van die bepalingen reeds uit wetten en rechtspraak gegroeide positiefrechtelijke regels zijn, maar dan zeer dikwijls met een ruimere strekking en voorts dat de ons omringende landen : Nederland, Duits-

entourent, Pays-Bas, Allemagne, France, nous ont suivi dans la voie marquée par la loi de 1932 et ont complété leur législation en ce domaine par des dispositions appropriées.

» Ceci montre leur nécessité et explique que le législateur doive intervenir ici par voie de disposition générale et impérative, les époux conservent ensuite toute liberté pour établir sur ces fondements les solutions particulières qui leur paraîtront les plus appropriées à leur situation propre et dont l'ensemble formera leur régime matrimonial. »

**

La Sous-Commission a consacré, au cours des mois de mai et juin 1966, six réunions à l'examen des amendements présentés par le Gouvernement et constituant l'article 1er du document n° 281.

Elle s'est ralliée au point de vue exprimé par le Gouvernement quant à la nécessité d'un régime matrimonial primaire, à caractère impératif et auquel dès lors les conjoints ne pourraient déroger dans leurs conventions matrimoniales, que celles-ci soient antérieures au mariage ou adoptées au cours du mariage, selon les règles prévues au projet en vue de permettre la mutabilité de ces conventions.

Elle a été d'avis que la nullité de conventions dérogeant à ces diverses dispositions n'était que relative et ne pouvait dès lors être invoquée que par les époux ou après le décès de l'un d'eux, par ses héritiers.

Examen des articles.

Article premier.

Le Gouvernement propose de remplacer le texte actuel du Code civil par ce qui suit :

« Article 214. — Le mariage ne modifie pas la capacité juridique des époux, sauf en cas d'application de l'article 476 du présent code; mais leurs droits et pouvoirs sont réglés par l'effet de leur régime matrimonial et par les dispositions du présent chapitre.

» Celles-ci, en tous les points où elles ne réservent pas l'application des conventions matrimoniales, sont applicables par le seul effet du mariage, quel que soit le régime matrimonial des époux. »

Le texte proposé tend à souligner le caractère impératif des articles 214 et suivants; les conventions matrimoniales des époux ne peuvent y déroger que dans la mesure où ces articles eux-mêmes l'autorisent.

La Sous-Commission décide de diviser le texte proposé en deux paragraphes libellés comme suit :

§ 1er. Le mariage ne modifie pas la capacité juridique des époux, sauf en cas d'application de l'article 476; mais leurs droits, pouvoirs et obligations sont réglés par les dispositions du présent chapitre et celles de leur régime matrimonial.

land, Frankrijk, ons hebben gevolgd op de weg die de wet van 1932 heeft gebaand en hun wetgeving op dat gebied met de passende voorzieningen hebben aangevuld.

» Dit toont hun noodzakelijkheid aan en verklaart dat de wetgever algemene en dwingende bepalingen moet invoeren met behoud van de volle vrijheid voor de echtgenoten om op die grondslagen de bijzondere oplossingen te vestigen die naar hun oordeel het meest geschikt zijn voor hun eigen toestand, terwijl het geheel ervan hun huwelijksvermogensstelsel zal uitmaken. »

**

De Subcommissie heeft in mei en juni 1966 zes vergaderingen gewijd aan het onderzoek van de door de Regering voorgestelde amendementen die artikel 1 van het stuk nr. 281 vormen.

Ze heeft ingestemd met de zienswijze van de Regering betreffende de noodzakelijkheid van een primair huwelijksvermogensstelsel met bepalingen van dwingend recht, waarvan de echtgenoten bijgevolg in hun huwelijksvereenkomsten niet kunnen afwijken, ongeacht of deze voor of tijdens het huwelijk zijn aangegaan, volgens de regels bepaald in het ontwerp waarbij de wijziging van die overeenkomsten mogelijk wordt gemaakt.

Ze heeft de mening te kennen gegeven dat de nietigheid van de overeenkomsten die van deze bepalingen afwijken slechts relatief is en bijgevolg enkel kan worden ingeroepen door de echtgenoten of, na het overlijden van één van hen, door de erfgenamen.

Onderzoek van de artikelen.

Artikel 1.

De Regering stelt voor de huidige tekst van het Burgerlijk Wetboek te vervangen als volgt :

« Artikel 214. — Het huwelijk wijzigt de burgerlijke bekwaamheid van de echtgenoten niet, behalve in geval van toepassing van artikel 476 van dit wetboek; maar de regeling van hun rechten en bevoegdheden volgt uit hun huwelijksvermogensstelsel en de bepalingen van dit hoofdstuk.

» Deze bepalingen zijn op alle punten waarvoor zij toepassing van de huwelijkscontracten niet voorbehouden, toepasselijk door het enkele gevolg van het huwelijk, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten. »

De voorgestelde tekst wil het dwingend karakter van de artikelen 214 e.v. doen uitkomen; de huwelijksvoorwaarden mogen er slechts van afwijken in zoverre die artikelen zelf het toelaten.

De Subcommissie besluit de voorgestelde tekst te verdelen in twee paragrafen, luidende :

§ 1. Het huwelijk wijzigt de burgerlijke bekwaamheid van de echtgenoten niet, behalve in geval van toepassing van artikel 476; maar hun rechten, bevoegdheden en verplichtingen worden geregeld door de bepalingen van dit hoofdstuk en die van hun huwelijksvermogensstelsel.

§ 2. Les dispositions de ce chapitre sont applicables par le seul effet du mariage, quel que soit le régime matrimonial des époux, sous réserve des dérogations autorisées par la loi.

Ces modifications de rédaction appellent les commentaires suivants :

a) aux mots « droits et pouvoirs » du § 1er, la Sous-Commission a ajouté le mot « obligations »; la doctrine distingue entre droits et pouvoirs, c'est-à-dire l'exercice du droit; les articles 214 et suivants, ainsi que les textes proposés pour les divers régimes matrimoniaux peuvent limiter pour chacun des époux l'exercice des droits qu'ils possèdent; l'exercice du droit ou le pouvoir entraîne nécessairement une responsabilité et peut être générateur d'obligations. Il a toutefois été jugé utile d'ajouter ce dernier terme dans le libellé de l'article;

b) la rédaction définitive souligne davantage encore la priorité du régime matrimonial primaire par rapport aux dispositions conventionnelles arrêtées par les époux.

Dans l'état actuel des textes, on peut retenir comme dérogations autorisées par la loi :

1. le régime en communauté peut prévoir que les meubles qui sont en la possession commune des époux, garantissent pour la totalité les dettes nées dans le chef de chacun d'eux (art. 214-4, al. 2);

2. la représentation de l'époux incapable par un autre que son conjoint (art. 214-5, § 2);

3. l'affectation du solde des revenus des époux (art. 215-1).

Article 2.

Il ajoute au Chapitre VI du Titre V du Livre I du Code civil, cinq articles nouveaux qui prennent place entre les articles 214 et 215 du Code civil.

« Article 214-1. — § 1er. Un époux ne peut sans le consentement de l'autre disposer entre vifs des droits par lesquels est assuré le logement de la famille, ni des meubles meublants dont il est garni. Il ne peut notamment disposer à titre onéreux ou à titre gratuit entre vifs, des immeubles servant de résidence conjugale, du mobilier affecté à la vie du ménage; il ne peut non plus grever de droits réels ces mêmes biens ni les donner à bail.

» Si la résidence conjugale est fixée dans un immeuble ou une partie d'un immeuble tenue en location, l'époux titulaire du bail ne peut y renoncer sans le concours de son conjoint. Si le bail vient à expiration dans des conditions telles qu'il puisse être renouvelé, l'autre époux peut le reprendre à son compte pour y maintenir la résidence conjugale si son conjoint n'entend point se prévaloir de son droit à renouvellement.

§ 2. De bepalingen van dit hoofdstuk zijn toepasselijk door het enkele gevolg van het huwelijk, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten, onder voorbehoud van de door de wet toegelaten afwijkingen.

Bij deze redactiewijzigingen valt het volgende op te merken :

a) Aan de woorden « rechten en bevoegdheden » van § 1, heeft de Subcommissie het woord « verplichtingen » toegevoegd; de rechtsleer maakt een onderscheid tussen rechten en bevoegdheden, d.w.z. de uitoefening van het recht; de artikelen 214 e.v., evenals de teksten die voorgesteld zijn voor de verschillende huwelijksvermogensstelsels kunnen voor ieder van de echtgenoten de uitoefening van de rechten die zij bezitten, beperken; de uitoefening van het recht of de bevoegdheid brengt onvermijdelijk een verantwoordelijkheid met zich en kan aanleiding geven tot verplichtingen. Het werd niettemin nuttig geoordeeld dit laatste woord aan het artikel toe te voegen.

b) De eindredactie onderstreept nog meer de voorrang van het primaire huwelijksvermogensstelsel boven de contractuele bepalingen door de echtgenoten vastgesteld.

Zoals de tekst thans luidt, worden de volgende afwijkingen door de wet toegestaan :

1. het stelsel van gemeenschap van goederen mag bepalen dat de roerende goederen die in het gemeenschappelijk bezit van de echtgenoten zijn, het geheel van de schulden die uit hoofde van elk kunnen zijn ontstaan, waarborgen. (art. 214-4, lid 2);

2. de vertegenwoordiging van de onbekwame echtgenoot door een andere persoon dan zijn echtgenoot (art. 214-5, § 2);

3. de aanwending van het saldo van de inkomsten der echtgenoten (art. 215-1).

Artikel 2.

Dit artikel voegt aan Hoofdstuk VI van Titel V van het Eerste Boek van het Burgerlijk Wetboek vijf nieuwe artikelen toe, die worden ingelast tussen de artikelen 214 en 215 van het Burgerlijk Wetboek.

« Artikel 214-1. — § 1. Een echtgenoot kan zonder de toestemming van de andere niet onder de levenden beschikken over de rechten waarbij de gezinswoning wordt verzekerd, noch over de huisraad, waarmee zij is gestoffeerd. Hij mag met name niet onder bezwarende titel of om niet onder de levenden beschikken over het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats dient noch over de roerende goederen die voor de huishouding zijn bestemd; evenmin kan hij diezelfde goederen met zakelijke rechten bezwaren noch ze in huur geven.

» Indien de echtelijke verblijfplaats gevestigd is in een in huur genomen onroerend goed of gedeelte van een onroerend goed, kan de echtgenoot die de huur heeft, daarvan geen afstand doen zonder de medewerking van de andere echtgenoot. Indien de huur verstrijkt onder zodanige voorwaarden dat zij kan worden hernieuwd, en de echtgenoot zich niet op zijn recht tot hernieuwing wil beroepen, kan de andere echtgenoot haar voor zijn rekening nemen ten einde aldaar de echtelijke verblijfplaats te behouden.

» § 2. En cas de refus du conjoint de donner son consentement et si des motifs graves et précis le commandent, l'autre époux peut être autorisé par le juge de paix de la dernière résidence conjugale à passer seul l'acte en se conformant aux dispositions des § 1 à § 3 de l'article 219.

» La même autorisation est requise si le conjoint est dans l'impossibilité de manifester sa volonté ou s'il a été condamné à une peine criminelle, encore qu'elle ait été prononcée par contumace. L'autorisation est demandée par requête adressée au juge; celui-ci consigne son autorisation au bas de la requête. Toutefois, pendant la période où le conjoint condamné se trouve en liberté en vertu d'un ordre de libération non révoqué, il n'y a pas lieu à autorisation.

» Le présent paragraphe n'est pas applicable aux actes de disposition entre vifs à titre gratuit.

» § 3. Tout acte accompli par un époux en violation des dispositions du présent article est inopposable à son conjoint. Sans préjudice de dommages et intérêts éventuels, le conjoint peut faire restituer au bien son affectation antérieure.

» Les paragraphes 1 à 3 de l'article 219 sont applicables à ce recours. Cette action est prescrite après le délai d'un an prenant cours à dater de la connaissance qu'il aura eue de l'acte accompli par son conjoint. »

Cet article précise l'étendue des restrictions que le mariage apporte au droit de libre disposition des époux sur leurs biens. Quel que soit le régime matrimonial adopté par eux, on ne peut concevoir qu'ils puissent disposer de leurs biens dans des conditions mettant en péril le cadre de vie du mariage ou ses moyens d'existence. C'est par référence à cette idée que doivent être interprétées ces dispositions et notamment l'expression : « mobilier affecté à la vie du ménage ».

Il va de soi, notamment, que cette expression ne recouvre pas les collections, meubles de prix ou de pure ornementation qui se trouveraient au domicile conjugal, sauf au juge à apprécier dans quelle mesure ils sont indispensables à la vie du ménage.

Certains membres de la Sous-Commission ont critiqué les dispositions proposées, leur application semblant devoir donner lieu à des difficultés. Que faut-il entendre par « logement de la famille » ?

Comment, lorsqu'il s'agit d'un immeuble propre à l'un des conjoints, le notaire instrumentant ou le tiers acquéreur seront-ils assurés que l'immeuble est ou non affecté à ce logement ?

On risque dès lors que, dans un but de sécurité, le notaire croit nécessaire de faire comparaître les deux conjoints à tout acte de disposition de biens propres.

Est-il d'autre part raisonnable et avantageux pour la famille de faire dépendre du conjoint de l'époux propriétaire, une affectation hypothécaire en garantie d'un emprunt justifié par l'intérêt du ménage ou les nécessités de la profession de l'époux propriétaire ?

» § 2. In geval de echtgenoot zijn toestemming weigert en indien gewichtige en welbepaalde redenen het vergen, kan de andere echtgenoot door de vrederechter van de laatste echtelijke verblijfplaats gemachtigd worden om de handeling alleen te verrichten, mits de bepalingen van de § 1 tot § 3 van artikel 219 in acht te nemen.

» Dezelfde machtiging is vereist als een van de echtgenoten in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven of veroordeeld werd tot een criminele straf, al is deze slechts bij wederspanningheid aan de wet uitgesproken. De machtiging wordt gevraagd bij verzoekschrift aan de rechter; deze stelt de door hem verleende machtiging onderaan op het verzoekschrift. Nochtans gedurende de tijd dat de veroordeelde echtgenoot in vrijheid is krachtens een niet ingetrokken vrijlatingsbevel, is er geen aanleiding tot machtiging.

» Deze paragraaf is niet toepasselijk op daden van beschikking onder de levenden om niet.

» § 3. Iedere handeling die een echtgenoot in strijd met de bepalingen van dit artikel verricht, kan niet tegen de andere echtgenoot worden ingeroepen. Onverminderd de vergoeding van de eventuele schade, kan de echtgenoot het goed zijn vorige bestemming doen teruggeven.

» De paragrafen 1 tot 3 van artikel 219 zijn op die vordering toepasselijk. Deze verjaart na een termijn van een jaar te rekenen van de dag waarop hij van de handeling van de andere echtgenoot kennis heeft gekregen. »

Dit artikel bepaalt de omvang van de beperkingen die het huwelijk stelt aan het recht van vrije beschikking van de echtgenoten over hun goederen. Welk huwelijksvermogensstelsel zij ook hebben aangenomen, niemand kan zich toch voorstellen dat zij over hun goederen zouden kunnen beschikken op een wijze die het leefpatroon van het huwelijk of de bestaansmiddelen in gevaar brengt. Deze bepalingen en met name de uitdrukking : « de roerende goederen die voor de huishouding zijn bestemd » moeten worden uitgelegd in het licht van die gedachte.

Het spreekt onder meer vanzelf dat deze uitdrukking niet slaat op verzamelingen, roerende goederen van grote waarde of louter bestemd ter versiering, die zich in de echtelijke woning zouden bevinden, behalve dat het de rechter ter beoordeling staat in hoeverre zij onmisbaar zijn voor de huishouding.

Sommige leden van de Subcommissie hadden kritiek op de voorgestelde bepalingen, omdat het hun voorkwam dat de toepassing ervan onvermijdelijk tot moeilijkheden zal leiden. Wat moet worden verstaan onder « gezinswoning » ?

Wanneer het gaat om een eigen onroerend goed van een der echtgenoten, hoe zal dan de instrumenterende notaris of de derde verkrijger verzekerd zijn dat het goed al dan niet tot gezinswoning dient ?

Derhalve bestaat het gevaar dat de notaris, om grotere zekerheid te verkrijgen, beide echtgenoten doet verschijnen bij iedere daad van beschikking over eigen goederen.

Is het verder redelijk en voordelig voor het gezin dat de echtgenoot van de eigenaar toestemming moet geven voor bezwaring met hypotheek tot waarborg van een lening die aangaan wordt in het belang van de huishouding of ten behoeve van het beroep van de echtgenoot-eigenaar ?

Le principe de la limitation du pouvoir de disposition est mis au vote et rejeté par parité de voix.

Toutefois comme la décision appartient à la Commission de la Justice, la Sous-Commission décide de poursuivre l'examen de fond et de forme des règles contenues dans l'article 214-1. Elle exprime l'avis que d'une manière générale, le texte présenté, notamment à l'alinéa 1 du § 1er et au § 2, est trop détaillé. Il y a lieu de s'en tenir à l'énoncé de règles de principe et d'éviter en conséquence d'explicitier la règle dans le texte même de la loi par l'énumération de cas concrets.

C'est dans les commentaires du rapport que ces explications doivent trouver leur place.

En conséquence, elle décide de formuler comme suit les §§ 1er et 2 de l'article :

« § 1er. Un époux ne peut sans le consentement de l'autre disposer entre vifs à titre onéreux ou gratuit, des droits par lesquels est assuré le logement de la famille, ni des meubles meublants dont il est garni.

» Il ne peut sans ce même consentement grever de droits réels ces mêmes biens.

» § 2. Dans le cas où le conjoint refuse de donner son consentement ou est, pour quelque cause que ce soit, dans l'impossibilité de manifester sa volonté, le juge de paix de la dernière résidence conjugale peut, à condition que l'autorisation sollicitée ne concerne pas un acte entre vifs à titre gratuit, autoriser l'autre époux, pour des motifs graves et précis à passer seul l'acte.

» L'article 219, § 1er, alinéa 1, §§ 2 et 3 ou l'article 220, alinéa 2, sont applicables selon le cas à l'autorisation sollicitée. »

Ces dispositions ont pour seul objet de protéger le logement familial en ne permettant pas qu'un des époux puisse à lui seul priver son conjoint et ses enfants d'un toit.

Par logement de la famille, il faut entendre, comme le fait la loi française du 13 juillet 1965, la résidence principale de la famille, seule protégée en cas de pluralité de résidences.

Pour être complète, cette protection doit également s'étendre au cas particulier, mais fréquent où le logement est assuré en vertu d'un bail, quelle que soit la nature propre de celui-ci (bail d'habitation, bail commercial, bail à ferme).

Le texte proposé paraît à certains membres suffisamment large pour couvrir ce cas; l'expression « des droits » a une portée générale et vise aussi bien le droit au bail que le droit de propriété, d'usufruit ou d'habitation. L'époux titulaire du bail ne pourra dès lors renoncer à celui-ci sans l'accord préalable de son conjoint. On pourrait ne pas insérer dans la loi, un texte plus précis, concernant cette hypothèse où la résidence conjugale est fixée dans un immeuble loué.

Het beginsel van de beperking van de beschikkingsbevoegdheid wordt in stemming gebracht en bij staking van stemmen verworpen.

Daar de beslissing evenwel staat aan de Commissie voor de Justitie, besluit de Subcommissie voort te gaan met het onderzoek van de inhoud en de vorm van de regels die vervat zijn in artikel 214-1. Zij is van oordeel dat, over het algemeen, de voorgestelde tekst, met name § 1, eerste lid, en § 2, te uitvoerig is. In de wettekst zouden alleen de principiële regels mogen staan, dus zonder nadere vermelding van concrete gevallen.

Die ophelderingen horen thuis in het verslag.

Zij besluit bijgevolg de paragrafen 1 en 2 van dit artikel te doen luiden als volgt :

« § 1. De ene echtgenoot kan zonder toestemming van de andere niet onder bezwarende titel of om niet onder de levenden beschikken over de rechten waarbij de gezinswoning wordt verzekerd, noch over het huisraad waarmee zij gestoffeerd is.

» Hij kan zonder dezelfde toestemming diezelfde goederen niet met zakelijke rechten bezwaren.

» § 2. Ingeval de andere echtgenoot zijn toestemming weigert te geven of om enigerlei reden in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, kan de vrederechter van de laatste echtelijke verblijfplaats, op voorwaarde dat de aangevraagde machtiging geen betrekking heeft op een daad onder de levenden om niet, de echtgenoot om gewichtige en welbepaalde redenen machtigen de handeling alleen te verrichten.

» Artikel 219, § 1, eerste lid, §§ 2 en 3 of artikel 220, tweede lid, zijn, al naar het geval, van toepassing op de aangevraagde machtiging. »

Deze bepalingen bedoelen uitsluitend de gezinswoning te beschermen, door niet toe te staan dat een der echtgenoten op eigen gezag de andere echtgenoot en de kinderen op straat zou kunnen zetten.

Evenals in de Franse wet van 13 juli 1965, dient hier onder gezinswoning te worden verstaan : de voornaamste verblijfplaats van het gezin, en alleen deze wordt beschermd ingeval er meer dan een is.

Volledigheidshalve moet deze bescherming ook gelden voor het speciale maar veel voorkomende geval dat de woning verzekerd is door een huurovereenkomst, ongeacht de aard hiervan (huishuur, handelshuur, landpacht).

Sommige leden vinden de voorgestelde tekst ruim genoeg om ook dat geval te dekken; de uitdrukking « over de rechten » heeft een algemene strekking en doelt zowel op het recht van huur als op het recht van eigendom, vruchtgebruik of bewoning. De echtgenoot die de huur op zijn naam heeft staan, kan die dus niet opzeggen zonder voorafgaande instemming van de andere echtgenoot. Het is niet mogelijk om deze hypothese van de echtelijke verblijfplaats in een gehuurd goed nauwkeuriger in de wet te omschrijven.

D'autres membres expriment l'avis que compte tenu des dispositions légales différentes réglant la matière des baux d'immeubles à usage d'habitation, des baux commerciaux et des baux à ferme, c'est au Titre VIII du Livre III du Code civil que la matière devrait être réglée; on ne peut perdre de vue que dans les baux commerciaux et les baux à ferme, l'aspect « logement » cède devant l'aspect « activité professionnelle ». La renonciation à celle-ci qui appartient à l'un des époux ne peut qu'entraîner la résiliation du bail pour la partie du bien loué, plus spécialement réservé au logement de l'exploitant et de sa famille.

Finalement, la Sous-Commission exprime l'avis que la meilleure solution est de créer une présomption légale que le bail conclu par l'un des époux appartient aux deux époux; en fait, le paiement du loyer constitue une dette du ménage, dont la charge incombe elle aussi aux deux époux.

Faut-il limiter cette présomption aux immeubles loués uniquement à usage d'habitation, l'étendre à tous les baux, mais uniquement pour la partie du bien loué servant au logement de la famille ou encore laisser au juge de décider si le caractère professionnel du bail l'emporte sur l'aspect logement ?

Un membre croit qu'il y a lieu de régler également le sort du bail de l'immeuble où se trouve le logement de la famille au moment où celle-ci se sépare (divorce ou séparation de corps). Sans doute n'y-a-t-il plus à proprement parler logement de la famille lorsque, au cours d'une procédure en divorce, le juge a désigné un domicile séparé à chacun des époux; mais on peut difficilement admettre que l'époux titulaire du bail puisse, en résiliant le bail, faire expulser son conjoint et ses enfants de l'ancienne résidence commune.

En conclusion de cet échange de vues, la Sous-Commission adopte le texte suivant, à insérer dans l'article 214-1, dont il deviendra le § 5 :

« Le droit au bail de l'immeuble loué, même avant le mariage, par l'un ou l'autre époux et affecté pour le tout ou pour partie au logement de la famille est, quel que soit le régime matrimonial des époux et nonobstant toute convention contraire, réputé appartenir également à son conjoint dans les limites de cette affectation.

« En cas d'instance en divorce ou en séparation de corps, le juge peut, soit à titre de mesure provisoire, soit à titre définitif, dans le jugement autorisant le divorce ou prononçant la séparation de corps, attribuer le droit au bail à l'un des époux, en considération des intérêts sociaux et familiaux en cause, sous réserve des droits à récompense ou à indemnité au profit de l'autre époux. »

Un membre exprime son inquiétude quant aux conséquences que peut avoir dans la pratique l'abandon du principe de l'indivisibilité du bien loué, lorsqu'il s'agit de biens commerciaux ou de baux à ferme. D'autre part, y aura-t-il novation

Andere leden zijn van mening dat aangezien de huur van onroerende goederen voor bewoning, de handelshuur en de landpacht verschillend geregeld zijn, deze materie zou moeten ondergebracht worden in Titel VIII van Boek III van het Burgerlijk Wetboek; men verlieze niet uit het oog dat het aspect « woning » in de handelshuur en in de landpacht moet wijken voor het aspect « beroepsarbeid ». Wordt die beroepsarbeid gestaakt door de betrokken echtgenoot dan kan dit niet anders dan ontbinding meebrengen voor het deel van het gehuurde, dat meer bepaald voorbehouden is voor de huisvesting van de exploitant en zijn gezin.

De Subcommissie is per slot van oordeel dat de beste oplossing gelegen is in het scheppen van een wettelijk vermoeden dat de huur, door een der echtgenoten afgesloten, aan beiden behoort; in feite is de betaling van de huur een schuld van de huishouding, waarvan de last ook door beide echtgenoten moet worden gedragen.

Moet dat vermoeden beperkt blijven tot de goederen die uitsluitend voor bewoning gehuurd zijn, of moet het worden uitgebreid tot alle huurovereenkomsten, maar alleen voor het gedeelte van het goed dat dient voor de huisvesting van het gezin of zullen wij de rechter laten beslissen of het aspect beroepsarbeid in de huurovereenkomst vóór het aspect bewoning gaat ?

Een lid meent dat er ook een regeling moet worden getroffen voor de huur van het goed waarin het gezin gevestigd is op het ogenblik dat het uiteengaat (scheiding van echt of tafel en bed). Weliswaar kan er eigenlijk geen sprake meer zijn van de gezinswoning wanneer de rechter, in de loop van een echtscheidingsgeding, een afzonderlijke woonplaats heeft toegewezen aan elk van de echtgenoten; maar het is toch bezwaarlijk aan te nemen dat de echtgenoot die de huur heeft aangegaan, de andere echtgenoot en zijn kinderen uit de vroegere gemeenschappelijke woning zou kunnen doen zetten door de overeenkomst te ontbinden.

Tot besluit van deze gedachtenwisseling neemt de Subcommissie de volgende tekst aan, die in artikel 214-1 de § 5 zal vormen :

« Het recht op de huur van het onroerend goed dat, zelfs vóór het huwelijk, door een der echtgenoten is gehuurd en dat geheel of ten dele bestemd is voor de huisvesting van het gezin, wordt, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten en niettegenstaande enige strijdige overeenkomst, geacht eveneens toe te komen aan de andere echtgenoot binnen de perken van die bestemming.

« Ingeval een geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed is ingesteld, kan de rechter, hetzij als voorlopige hetzij als definitieve maatregel, in het vonnis dat de echtscheiding toestaat of de scheiding van tafel en bed uitspreekt, het recht op de huur toekennen aan een der echtgenoten, uit overweging van de betrokken sociale en familiale belangen, onder voorbehoud van de rechten op vergoeding of schade-loosstelling ten voordele van de andere echtgenoot. »

Een commissielid is ongerust over de mogelijke praktische gevolgen van het prijsgeven van het beginsel van ondeelbaarheid van het gehuurde goed, wanneer het gaat om een handelszaak of een landpacht. Bovendien, zal er vernieuwing

a l'égard du bailleur par substitution de l'autre époux à celui qui a conclu le bail ?

Une des conséquences du système adopté par la Sous-Commission est que tout congé d'un immeuble affecté en tout ou partie au logement de la famille devra être adressé à chacun des deux époux.

Revenant au texte adopté pour le second alinéa du § 2, la Sous-Commission a voulu que la décision du juge ne soit pas exécutoire nonobstant appel ou opposition, ce qui l'a amené à exclure des références reprises à l'amendement du Gouvernement, celle à l'article 219, § 1er, second alinéa. Par contre, il a semblé utile d'y ajouter une référence à l'article 220, alinéa 2, qui contient une règle de procédure (requête unilatérale) propre au cas d'absence ou d'impossibilité de manifester sa volonté.

Le § 3 de l'amendement du Gouvernement traite des conséquences de la violation par l'un des époux de l'interdiction de disposer, prévue au § 1er.

Que faut-il entendre par inopposabilité ? S'il est de principe qu'un acte juridique n'a d'effet qu'entre les parties contractantes, la sécurité des tiers exige que l'acte puisse être connu d'eux pour qu'il leur soit opposable (Exemple : contrats de mariage des commerçants, actes translatifs ou déclaratifs de droits réels immobiliers, enregistrement en vue de donner date certaine, etc.).

La nullité d'un acte ne peut être demandée que par une des parties. En l'espèce, l'époux non contractant et qui n'a pas donné son consentement à l'acte passé par son conjoint, est un tiers qui ne peut conclure qu'à l'inopposabilité du contrat en ce qui le concerne, alors que le contrat reste valable entre les parties, le co-contractant lésé par l'inopposabilité de l'acte au conjoint et l'impossibilité de tirer de l'acte tous les effets prévus pouvant en ce qui le concerne, en poursuivre l'annulation.

Nonobstant la vente, même sur saisie immobilière, la donation entre vifs ou éventuellement la résiliation du bail par un seul des époux, l'autre époux pourra se maintenir dans l'immeuble ou s'y faire réintégrer. N'y-a-t-il pas là une possibilité de fraude organisée par les époux ?

Un membre expose que pour assurer la sécurité des opérations immobilières, toute vente de l'espèce devrait être consentie sous la condition suspensive de l'accord de l'autre époux ou de l'expiration du délai de recours. Ne serait-il d'autre part préférable, au lieu de contraindre l'époux propriétaire à solliciter l'autorisation que lui refuse son conjoint, de lui permettre de notifier à ce dernier son intention de disposer, cette notification ouvrant le délai au cours duquel l'époux non consentant devrait saisir le juge de son opposition aux intentions de son conjoint.

zijn ten aanzien van de verhuurder door de andere echtgenoot in de plaats te doen treden van de echtgenoot die de huur gesloten heeft ?

Een van de gevolgen van de regeling, zoals de Subcommissie die heeft aangenomen, is dat elke opzegging voor een onroerend goed, dat geheel of ten dele als gezinswoning dient, zal moeten worden gericht tot elk van beide echtgenoten.

Terugkerend tot de tekst aangenomen voor § 2, tweede lid, wil de Subcommissie dat de beslissing van de rechter niet uitvoerbaar zou zijn, niettegenstaande hoger beroep of verzet, hetgeen haar ertoe gebracht heeft de verwijzing naar artikel 219, § 1, tweede lid, te schrappen uit de verwijzingen in het regeringsamendement. Het leek haar daarentegen nuttig er een verwijzing naar artikel 220, tweede lid, in op te nemen. Het laatstgenoemde bevat een procedureregule (eenzijdig verzoekschrift) voor het geval van afwezigheid of onmogelijkheid van wilsuiging.

§ 3 van het regeringsamendement handelt over de gevolgen van de overtreding, door een van de echtgenoten, van het verbod om te beschikken, opgelegd door § 1.

Wat moet worden verstaan onder « niet kunnen worden tegengeworpen » ? Ofschoon het regel is dat een rechtshandeling slechts gevolgen heeft tussen de contracterende partijen, eist de zekerheid van derden toch dat zij de handeling kennen opdat ze hun kan worden tegengeworpen (bv. huwelijkscontract van handelaars, akten van overdracht of aanwijzing van onroerende zakelijke rechten, registratie om een vaste datum te geven, enz.).

Nietigheid van een handeling kan slechts door een van de partijen worden gevorderd. Ter zake is de echtgenoot, die geen partij is bij een overeenkomst en die zijn toestemming niet heeft gegeven voor de overeenkomst door de andere echtgenoot gesloten, een derde, die slechts kan besluiten dat de overeenkomst hem niet kan worden tegengeworpen. Inmiddels blijft de overeenkomst echter geldig tussen de partijen en kan de medecontractant, die schade lijdt doordat de handeling aan de andere echtgenoot niet kan worden tegengeworpen en doordat het hem onmogelijk is uit de handeling alle voorziene gevolgen te trekken, te zijnen aanzien de nietigheid ervan vorderen.

Ondanks verkoop, zelfs bij onroerend beslag, schenking onder de levenden of, in voorkomend geval, opzegging van de huur door de ene echtgenoot, kan de andere in het onroerend goed blijven wonen of er zich opnieuw in doen opnemen. Ligt daar geen mogelijkheid van bedrog voor de echtgenoten ?

Een lid betoogt dat, ter wille van de zekerheid der verichtingen inzake onroerende goederen, een dergelijke verkoop steeds zou moeten worden toegestaan onder de opschortende voorwaarde dat de andere echtgenoot instemt of de termijn van beroep verstreken is. Bovendien, ware het in plaats van de eigenaar te dwingen de rechter te verzoeken om de machtiging die zijn echtgenoot weigert te geven, niet verkieslijk hem in staat te stellen aan de laatstgenoemde kennis te geven van zijn voornemen om te beschikken, welke kennisgeving het beginpunt zou zijn van de termijn waarbinnen de niet toestemmende echtgenoot zijn verzet tegen de bedoelingen van de andere echtgenoot aanhangig zou moeten maken bij de rechter.

Un autre membre estime qu'il faut assimiler à une servitude, la charge que représente pour un immeuble propre, le fait qu'il est affecté au logement de la famille. Les craintes exprimées par certains membres paraissent exagérées : l'obligation de prendre certaines précautions pour s'assurer de l'occupation principale de l'immeuble par les époux et leurs enfants ne présentera pas de grosses difficultés dans la pratique.

En conclusion de son échange de vues, la Sous-Commission décide de s'en tenir au système proposé par le Gouvernement, sauf à prévoir que le jugement rendu en cette matière ne sera pas exécutoire nonobstant appel ou opposition et à ramener d'un an à trois mois le délai du recours de l'époux non consentant.

Un membre fait observer que la procédure prévue à l'article 219 est une procédure exceptionnelle uniquement entre époux et que l'intervention de tiers, même du co-contractant de bonne foi, n'y est pas prévue.

La Sous-Commission approuve le texte suivant :

« § 3. Tout acte accompli par un époux en violation du présent article est inopposable à son conjoint.

» § 4. Le conjoint, sans préjudice de dommages et intérêts éventuels, peut agir en justice pour maintenir ou faire restituer au bien son affectation antérieure.

» L'article 219, § 1er, alinéa 1, § 2 et § 3 est applicable à ce recours qui, sous peine de prescription, doit être introduit au plus tard dans les trois mois à dater de la connaissance par le conjoint de l'acte inopposable. »

« Article 214-2. — Les actes de disposition entre vifs à titre gratuit qui mettent en péril les intérêts de la famille, sont inopposables à l'autre époux, sans préjudice de dommages et intérêts éventuels.

» Les dispositions de l'alinéa 2 du § 3 de l'article précédent sont applicables à ce recours. »

Ici aussi, il s'agit comme à l'article précédent d'assurer la protection de la famille. Il appartiendra à la jurisprudence de préciser la portée exacte de l'expression « intérêts de la famille ». La Sous-Commission est d'avis qu'il s'agit tout autant des intérêts de l'autre époux que de ceux de la cellule familiale, parents et enfants. La disposition vise évidemment la donation d'un bien dont un époux pourrait disposer seul à titre gratuit; dans la généralité des cas, il s'agira d'un bien propre à cet époux.

Le texte de l'amendement est modifié comme suit :

« Lorsque la donation faite par un époux met en péril les intérêts de la famille ou de son conjoint, l'acte est inopposable au conjoint, sans préjudice aux dommages et intérêts éventuels.

Een ander lid meent dat de last die voor een eigen onroerend goed verbonden is aan het feit dat het dient als gezinswoning, moet worden gelijkgesteld met een erfdienstbaarheid. De vrees van bepaalde leden lijkt overdreven : de **verplichting om bepaalde voorzorgen te nemen** ten einde te verzekeren dat het onroerend goed voornamelijk door de echtgenoten en hun kinderen wordt gebruikt, zal in de praktijk geen grote moeilijkheden opleveren.

Na deze gedachtenwisseling besluit de Subcommissie zich te houden aan het systeem voorgesteld door de Regering, maar onder toevoeging van de bepaling dat het ter zake gewezen vonnis niet uitvoerbaar zal zijn niettegenstaande hoger beroep of verzet en dat de termijn van beroep voor de niet toestemmende echtgenoot van 1 jaar tot 3 maanden wordt teruggebracht.

Een lid wijst erop dat artikel 219 een uitzonderingsprocedure inhoudt die alleen toepasselijk is tussen echtgenoten en dat derden, zelfs de te goeder trouw zijnde mede-contractant, er buiten blijven.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« § 3. Iedere handeling die een echtgenoot met overtreding van dit artikel verricht, kan aan de andere echtgenoot niet worden tegengeworpen.

» § 4. Onverminderd de vergoeding van de eventuele schade kan de echtgenoot in rechte optreden om het goed zijn vorige bestemming te doen behouden of terug te geven.

» Artikel 219, § 1, eerste lid, § 2 en § 3 is toepasselijk op die vordering welke, op straffe van verjaring, moet worden ingesteld uiterlijk binnen drie maanden te rekenen van de dag waarop de echtgenoot kennis heeft gekregen van de handeling die niet kan worden tegengeworpen.

» Artikel 214-2. — De daden van beschikking onder de levenden om niet, die de belangen van het gezin in gevaar brengen, kunnen tegen de andere echtgenoot niet worden ingeroepen, onverminderd de vergoeding van de eventuele schade.

» De bepalingen van het tweede lid van § 3 van het vorige artikel zijn op deze vordering toepasselijk. »

Evenals in het voorgaande artikel gaat het ook hier om de bescherming van het gezin. Het zal de taak zijn van de rechtspraak, uit te maken hoever de uitdrukking « belangen van het gezin » juist reikt. De Subcommissie is van oordeel dat het zowel om de belangen van de andere echtgenoot gaat als om die van het gezin, ouders en kinderen. De bepaling doelt natuurlijk op de schenking van een goed waarover een der echtgenoten alleen en om niet kan beschikken; doorgaans zal het om een eigen goed van die echtgenoot gaan.

De tekst van het amendement wordt gewijzigd als volgt :

« Wanneer de schenking gedaan door een echtgenoot, de belangen van het gezin of van de andere echtgenoot in gevaar brengt, kan de handeling niet aan de andere echtgenoot worden tegengeworpen, onverminderd de vergoeding van eventuele schade.

» L'article 219, § 1er, alinéa 1, § 2 et § 3, est applicable à ce recours.

» *Article 214-3.* — Chacun des époux peut se faire ouvrir à son nom, sans devoir justifier du consentement préalable de son conjoint, tout compte de dépôt et tout compte de titre, soit à l'Office des chèques postaux, soit à la Caisse générale d'Epargne et de Retraite, soit chez un banquier, soit chez toute autre personne ou institution légalement habituée à pratiquer ces opérations.

» Le dépôt ou le transfert à ce compte d'espèces ou de titres fait preuve à l'égard du dépositaire et des tiers de bonne foi que l'époux peut retirer ces fonds et titres ou en disposer par le débit de son compte, sans que l'intervention préalable de son conjoint ne soit nécessaire; ni le dépositaire, ni les tiers ne peuvent exiger cette intervention.

» Sauf fraude de leur part, ils ne peuvent être inquiétés au cas où il apparaîtrait ultérieurement que l'accord préalable de l'époux du conjoint titulaire du compte était nécessaire à la validité de l'acte accompli par ce dernier. »

Cette disposition, ainsi que l'article 214-4, s'inscrivent dans le développement logique de la législation relative à la pleine capacité de l'épouse; elles sont aussi rendues nécessaires par la nouvelle structure des régimes matrimoniaux qui laissent désormais de larges pouvoirs à l'un et l'autre des conjoints. Dans ce nouveau contexte, elles sont indispensables pour assurer la sécurité des tiers.

La Sous-Commission estime que le texte proposé par le Gouvernement est beaucoup trop explicite; certains membres le considèrent comme inutile; les dispositions qu'il contient découlent du principe de l'égalité juridique des époux; d'autres craignent qu'on ne déduise a contrario de l'énumération que contient l'article, que certaines opérations (mise en gage, constitution d'hypothèque) ne seraient pas autorisées.

Un membre souligne que si l'objet premier du texte proposé est de mettre fin à la pratique bancaire qui exige la signature du mari, le texte tend également à créer au profit du conjoint titulaire du compte, une présomption de propriété des espèces et titres déposés. L'article est à rapprocher de l'article 2 des dispositions proposées par le document n° 281 pour le régime en communauté.

La Sous-Commission se prononce par 4 voix contre 2 pour l'adoption d'un texte plus court; toute énumération d'établissements financiers sera supprimée à l'alinéa 1er; à l'alinéa 2, la phrase « ni le dépositaire, ni les tiers ne peuvent exiger cette intervention » sera supprimée, la chose allant de soi; enfin sera également supprimé le troisième alinéa, l'application des règles du droit commun étant suffisantes en l'espèce.

Elle approuve en conséquence le texte suivant :

« § 1er. Chacun des époux peut se faire ouvrir, sans le consentement de l'autre, tout compte de dépôt et tout compte de titres en son nom personnel.

» Artikel 219, § 1, lid 1, § 2 en § 3 is op deze vordering toepasselijk.

» *Artikel 214-3.* — Iedere echtgenoot kan zonder van de voorafgaande toestemming van de andere echtgenoot het bewijs te moeten leveren, op zijn naam enige depositorekening en enige effectenrekening doen openen, bij de Dienst der postcheques, bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, bij een bankier, of bij enige andere persoon of instelling die wettelijk tot de uitoefening van deze verrichtingen gerechtigd is.

» Het deposito of de overschrijving op die rekening van geld of effecten geldt ten aanzien van de bewaarder en van derden die te goeder trouw zijn, als bewijs dat de echtgenoot deze gelden of effecten kan opvragen of er ten laste van zijn rekening kan over beschikken, zonder dat vooraf een tussenkomst van zijn echtgenoot nodig is; noch de bewaarder noch derden mogen die tussenkomst eisen.

» Behoudens bedrog hunnerzijds, kunnen zij niet worden aangesproken wanneer later blijkt dat voor de geldigheid van de handeling van de houder van de rekening de voorafgaande instemming van de echtgenoot was vereist. »

Deze bepaling, evenals artikel 214-4, zijn een logisch uitoefening van de wetgeving betreffende de volle handelingsbekwaamheid van de echtgenote; zij zijn ook noodzakelijk nu er een nieuwe structuur komt van de huwelijksvermogensstelsels, die aan elk van beide echtgenoten ruime bevoegdheden verleent. In deze nieuwe samenhang zijn ze onmisbaar voor de rechtszekerheid van derden.

De Subcommissie acht de tekst van de Regering veel te expliciet; sommige leden vinden hem nutteloos; de bepalingen erin vervat, vloeien vanzelf voort uit het beginsel van de juridische gelijkheid van de echtgenoten; anderen vrezen dat uit de opsomming die in het artikel voorkomt a contrario zal worden afgeleid dat zekere verrichtingen (in pandgeving, vestigen van hypotheek) niet toegestaan zijn.

Een lid wijst erop dat de voorgestelde tekst weliswaar in de eerste plaats een eind beoort te maken aan de bankpraktijk die de handtekening van de man vereist, maar dat hij ook ten voordele van de echtgenoot, houder van de rekening, een vermoeden van eigendom van de geplaatste gelden of effecten wil scheppen. Het artikel is in verband te brengen met artikel 2 van de bepalingen die in het Gedr. St. nr. 281 worden voorgesteld voor de gemeenschap van goederen.

De Subcommissie spreekt zich met 4 tegen 2 stemmen uit voor de aanvaarding van een kortere tekst; in het eerste lid zal geen opsomming van financiële instellingen voorkomen; in het tweede lid zal het zinsdeel « noch de bewaarder noch derden mogen die tussenkomst eisen » vervallen, daar zulks voor de hand ligt; ten slotte zal ook het derde lid geschrapt worden, omdat de toepassing van de regels van het gemeen recht hier kan volstaan.

Dientengevolge wordt de volgende tekst aangenomen :

« § 1. Iedere echtgenoot kan, zonder toestemming van de andere, op zijn persoonlijke naam een depositorekening en een effectenrekening openen.

» § 2. L'époux déposant est réputé, à l'égard du dépositaire, avoir la libre disposition des fonds et des titres en dépôt. »

« Article 214-4. — Sans préjudice aux dispositions de l'article 221, chacun des époux est à l'égard des tiers de bonne foi, censé pouvoir faire seul tout acte de jouissance, d'administration ou de disposition relativement aux meubles corporels qu'il détient individuellement ou à un bien meuble ou immeuble inscrit à son nom; toutefois, cette disposition n'est pas applicable aux meubles meublants visés à l'article 214-1, § 1, ni aux biens dont la nature fait présumer que l'intervention de l'autre conjoint serait nécessaire en vertu du régime matrimonial adopté par les époux.

» Sous réserve des dispositions particulières du régime en communauté, les meubles qui sont en la possession commune des époux, garantissent pour la totalité les dettes nées dans le chef de chacun d'eux, sauf à l'autre époux à faire la preuve qu'ils sont sa propriété. »

Ainsi qu'il a été rappelé à l'occasion de l'examen de l'article 214-3, le premier alinéa est indispensable pour assurer la sécurité des tiers. Quant au second alinéa, il ne fait que consacrer une solution jurisprudentielle qui s'était établie en matière de séparation de biens. Il réserve le cas du régime de communauté où la matière fait l'objet, dans les amendements du Gouvernement, de dispositions particulières.

Un membre croit qu'il ne s'agit pas ici d'une disposition qui puisse être commune à tous les régimes matrimoniaux : chacun de ceux-ci contiendra des dispositions particulières en ce qui concerne la jouissance, l'administration ou la disposition des biens, que ceux-ci soient propres aux époux, communs ou indivis. Le texte lui-même, après avoir posé une règle générale, renvoie aux divers régimes, ce qui sera source d'incertitude; il vaudrait donc mieux supprimer cet article.

Un autre membre estime que l'article est au fond inutile; la sécurité des tiers, que l'on veut assurer, est déjà garantie pour les immeubles par la transcription hypothécaire; pour les meubles, on pourrait, les deux époux ayant une capacité égale, appliquer au profit des tiers la présomption qu'en matière de meubles, possession vaut titre.

D'autres membres soulignent que la règle générale de l'alinéa premier est complètement éternée en ce qui concerne les biens communs, par les dispositions de l'article 34 des amendements du Gouvernement.

Après un nouvel échange de vues, la Sous-Commission réserve le vote sur cet article jusqu'au moment où elle aura examiné les divers régimes matrimoniaux proposés; elle en arrête toutefois la rédaction comme suit :

» § 1er. Lorsque l'un des époux se présente seul pour traiter avec un tiers un acte à titre onéreux quelconque, portant sur un bien meuble qu'il détient individuellement ou sur un

» § 2. De echtgenoot die de rekening opent wordt, ten aanzien van de bewaarder, geacht de vrije beschikking te hebben over de in bewaring gegeven gelden en effecten. »

« Artikel 214-4. — Onverminderd de bepalingen van artikel 221 wordt ieder der echtgenoten ten aanzien van derden die te goeder trouw zijn, geacht alle daden van genot, beheer of beschikking betreffende lichamelijke roerende goederen die hij afzonderlijk onder zich heeft, of roerende of onroerende goederen die op zijn naam zijn ingeschreven, alleen te kunnen stellen; deze bepaling is echter niet toepasselijk op het huisraad bedoeld bij artikel 214-1, § 1, noch op goederen waarvan de aard laat vermoeden dat de tussenkomst van de andere echtgenoot overeenkomstig het door de echtgenoten aangenomen huwelijksvermogensstelsel vereist zou zijn.

» Behoudens de bijzondere bepalingen van het stelsel van de gemeenschap van goederen, waarborgen de roerende goederen die in het gemeenschappelijk bezit van de echtgenoten zijn, het geheel van de schulden die uit hoofde van ieder van hen zijn ontstaan, tenzij de andere echtgenoot bewijst dat ze zijn eigendom zijn. »

Zoals reeds werd aangestipt bij de bespreking van artikel 214-3, is het eerste lid noodzakelijk om de zekerheid van derden te waarborgen. Het tweede lid bekrachtigt alleen maar een oplossing die de rechtspraak heeft aangenomen inzake scheiding van goederen. Er wordt voorbehoud gemaakt ten aanzien van het stelsel van gemeenschap waaromtrent de regeringsamendementen bijzondere voorzieningen bevatten.

Een lid meent dat de voorgestelde bepaling niet gemeen kan zijn aan alle huwelijksvermogensstelsels; elk van die stelsels zal bijzondere bepalingen inhouden ter zake van genot, beheer of beschikking, onverschillig of de betrokken goederen eigen, gemeenschappelijke of onverdeelde goederen zijn. Na een algemene regel te hebben gesteld, verwijst de tekst zelf naar de verschillende regelingen, wat een bron van onzekerheid zal zijn; het zou dus beter zijn dit artikel te doen vervallen.

Een ander lid vindt het artikel in de grond overbodig; de zekerheid van derden, die men wil bereiken, is er voor de onroerende goederen reeds door de hypothecaire overschrijving; voor de roerende goederen zou men, bij gelijke handelsbekwaamheid van de echtgenoten, ten voordele van derden het vermoeden kunnen laten spelen dat inzake roerende goederen bezit als titel geldt.

Andere leden wijzen erop dat de algemene regel van het eerste lid, ten aanzien van de gemeenschappelijke goederen, volkomen ontzenuwd wordt door de bepalingen van artikel 34 van de regeringsamendementen.

Na een nieuwe gedachtenwisseling houdt de Subcommissie de stemming over dit artikel aan tot op het ogenblik dat zij de verschillende huwelijksvermogensstelsels zal hebben onderzocht; zij stelt niettemin de volgende redactie vast :

» § 1. Wanneer een van de echtgenoten alleen verschijnt om met een derde een handeling onder bezwarende titel te verrichten met betrekking tot een roerend goed dat hij

immeuble acquis en son nom, cet époux est réputé à l'égard de tout tiers de bonne foi, avoir le pouvoir de faire seul l'acte.

» Toutefois, cette disposition n'est pas applicable aux meubles meublants visés dans l'article 214-1, § 1er, ni à tout autre bien qui, en vertu du régime matrimonial des époux est présumé être la propriété de l'autre conjoint ou nécessite l'intervention de celui-ci.

» § 2. Sous réserve des dispositions particulières du Chapitre II de la IIe partie du projet, les meubles qui sont en la possession commune des époux, garantissent pour la totalité les dettes nées dans le chef de chacun d'eux, sauf preuve de l'époux non contractant que ces biens sont sa propriété exclusive.»

La rédaction adoptée écarte l'application de l'article aux actes à titre gratuit; elle abandonne la notion de biens « dont la nature fait présumer que l'intervention de l'autre conjoint serait nécessaire »; cette notion paraissant à la Sous-Commission trop imprécise et susceptible de donner lieu dans la pratique à des difficultés.

Au § 2, l'époux qui veut faire échapper un meuble à la poursuite des créanciers du conjoint, devra établir que ce bien est sa propriété exclusive et non seulement commune et indivise.

Il va de soi que la référence contenue à cet alinéa devra être adaptée, après examen et approbation de l'ensemble du projet.

« Article 214-5. — Un époux peut donner mandat à l'autre de le représenter dans l'exercice des pouvoirs que le régime matrimonial lui laisse ou lui attribue.

» Sans préjudice des dispositions de l'article 124 et des articles 506 et suivants du présent Code et sauf désignation d'un représentant par voie de justice à la requête de tout intéressé, l'époux dont le conjoint se trouve dans l'un des cas prévus à l'article 214-1, § 2, alinéa 2, a, de plein droit, l'administration des biens de son conjoint, à moins que celui-ci n'y ait pourvu par voie de procuration. A défaut par l'époux d'avoir fait établir un inventaire des biens de son conjoint, les créanciers et les parents les plus proches dûment appelés, la preuve de la consistance du patrimoine pourra être faite par toute voie de droit, y compris la commune renommée.»

Cet article tend à régler deux questions : d'une part, la possibilité pour l'un des époux de donner à l'autre une procuration, éventuellement générale, pour exercer en son nom les pouvoirs qu'il tient du régime matrimonial adopté par eux; d'autre part, la représentation, pour les actes d'administration, de l'époux qui est dans l'impossibilité de manifester sa volonté.

afzonderlijk onder zich heeft of een onroerend goed dat hij in zijn naam verkregen heeft, wordt die echtgenoot ten aanzien van alle derden die te goeder trouw zijn, geacht die handeling alleen te kunnen verrichten.

» Deze bepaling is echter niet toepasselijk op het huisraad bedoeld in artikel 214-1, § 1, noch op enig ander goed waarvan het huwelijksvermogensstelsel laat vermoeden dat het de eigendom van de andere echtgenoot is of zijn tussenkomst vereist.

» § 2. Onder voorbehoud van de bijzondere bepalingen van Hoofdstuk II van Deel II van het ontwerp, waarborgen de roerende goederen die in het gemeenschappelijk bezit van de echtgenoten zijn, het geheel van de schulden die uit hoofde van ieder van hen zijn ontstaan, tenzij de niet-contracterende echtgenoot bewijst dat die goederen zijn uitsluitende eigendom zijn ».

Zoals het artikel luidt, is het niet toepasselijk op handelingen om niet; het laat het begrip « waarvan de aard laat vermoeden dat de tussenkomst van de andere echtgenoot vereist zou zijn » varen; die uitdrukking lijkt niet nauwkeurig genoeg en kan in de praktijk moeilijkheden opleveren.

Voor § 2 : de echtgenoot die een onroerend goed aan de vervolgingen van de schuldeisers van de andere echtgenoot wil onttrekken, zal moeten bewijzen dat dit goed zijn uitsluitende eigendom en niet gemeenschappelijk of onverdeeld is.

Het spreekt vanzelf dat de verwijzing in dit lid moet worden aangepast na bespreking en goedkeuring van het geheel van het ontwerp.

« Artikel 214-5. — Een echtgenoot kan aan de andere lastgeving verstrekken om hem te vertegenwoordigen in de uitoefening van de bevoegdheden die het huwelijksvermogensstelsel hem laten of toekennen.

» Onverminderd de bepalingen van artikel 124 en van de artikelen 506 en volgende van dit Wetboek en behoudens aanwijzing op gerechtelijke wijze van een vertegenwoordiger, op verzoek van iedere belanghebbende, heeft de echtgenoot wiens echtgenoot zich bevindt in de gevallen bepaald bij artikel 214-1, § 2, tweede lid, van rechtswege het beheer van de goederen van zijn echtgenoot, tenzij deze daarin heeft voorzien door middel van een volmacht. Heeft de echtgenoot geen boedelbeschrijving laten opmaken van de goederen van de andere echtgenoot, dan kan, na behoorlijke oproeping van de schuldeisers en de naaste bloedverwanten, het bewijs van de omvang van het vermogen geleverd worden door alle middelen, de algemene bekendheid inbegrepen. »

Dit artikel wil twee zaken regelen : enerzijds de mogelijkheid voor de ene echtgenoot om aan de andere een, eventueel algemene, volmacht te geven om in zijn naam de bevoegdheid uit te oefenen die hij ingevolge het door hen aangenomen huwelijksvermogensstelsel bezit; anderzijds de vertegenwoordiging, voor daden van beheer, van de echtgenoot die in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven.

En ce qui concerne la première question, un membre estime que la disposition proposée est dangereuse et de nature à mettre à néant toute égalité entre époux; de nombreux contrats de mariage contiendront une procuration générale, éventuellement irrévocable. Une procuration, limitée quant à sa durée et à son objet, peut être cependant utile dans certains cas; par exemple en cas d'absence prolongée d'un des deux époux.

D'autres membres font observer que le mandat est de droit commun et qu'il n'est pas nécessaire de l'autoriser; peut-être faudrait-il interdire le mandat général ou n'autoriser celui-ci que durant le mariage.

Quant à la deuxième question, certains membres trouvent que la dernière phrase du second alinéa de l'article proposé n'a rien à voir en cet endroit; au surplus, l'obligation pour l'époux qui administre le patrimoine de son conjoint, de faire dresser inventaire en présence des créanciers et des parents les plus proches, constitue une formalité très lourde et pleine de risques; tous les créanciers ne sont pas toujours connus. L'inventaire sera-t-il opposable à un créancier qui n'y aurait pas été convoqué?

Un autre membre estime qu'il existe d'autres cas que l'absence ou l'interdiction où la loi organise la représentation de l'absent ou de l'incapable. Un texte plus général serait donc préférable.

La Sous-Commission se prononce pour la suppression de cette phrase et arrête comme suit le texte de l'article :

« § 1er. Au cours du mariage, un époux peut donner mandat à l'autre de le représenter dans l'exercice des pouvoirs que le régime matrimonial lui laisse ou lui attribue. Le mandat entre époux est toujours révocable.

« § 2. L'époux qui se trouve dans l'impossibilité de manifester sa volonté est de plein droit représenté par son conjoint pendant la durée de cet empêchement, à moins que cette représentation ne soit confiée à un tiers en vertu d'une procuration de l'époux ou d'une décision judiciaire rendue à la requête de tout intéressé, le tout sous réserve des cas où la loi en dispose autrement. »

Le texte arrêté par la Sous-Commission ne distingue plus entre les pouvoirs d'administration et ceux de disposition.

Article 3.

Il insère entre les articles 215 et 216 du Code civil, deux articles nouveaux, les articles 215-1 et 215-2 que la Sous-Commission a examiné ensemble :

« Article 215-1. — Chaque époux perçoit seul les revenus de ses biens propres sous l'obligation de les affecter aux charges du mariage et de donner au solde une destination conforme aux règles de son régime matrimonial. »

Wat het eerste punt betreft, acht een lid de voorgestelde bepaling gevaarlijk : zij kan de gelijkheid tussen echtgenoten geheel teniet doen. Veel huwelijksovereenkomsten zullen een algemene volmacht bevatten, die eventueel onherroepelijk zal zijn. Een volmacht, beperkt naar duur en doel, kan in bepaalde gevallen toch nuttig zijn, bijvoorbeeld bij langdurige afwezigheid van een der echtgenoten.

Andere leden merken op dat de lastgeving tot het gemeen recht behoort en niet toegestaan hoeft te worden; wellicht zou de algemene lastgeving verboden moeten worden of slechts tijdens het huwelijk toegestaan.

Wat het tweede punt betreft, vinden bepaalde leden dat de laatste volzin van het tweede lid van het voorgestelde artikel daar niet thuishoort; bovendien is de verplichting, opgelegd aan de echtgenoot die het vermogen van de andere echtgenoot beheert, om een boedelbeschrijving te laten opmaken in aanwezigheid van de schuldeisers en van de naaste bloedverwanten, een zeer zware formaliteit vol risico's; alle schuldeisers zijn niet altijd bekend. Zal de boedelbeschrijving kunnen worden tegengeworpen aan een schuldeiser die niet is opgeroepen?

Een ander lid meent dat er andere gevallen bestaan dan afwezigheid of onbekwaamverklaring, waarin de wet de vertegenwoordiging van de afwezige of van de onbekwame regelt. Een algemenere tekst zou dus verkieslijk zijn.

De Subcommissie spreekt zich uit voor het schrappen van deze volzin en stelt de tekst van het artikel vast als volgt :

« § 1. Tijdens het huwelijk kan de ene echtgenoot aan de andere last geven om hem te vertegenwoordigen in de uitoefening van de bevoegdheden die het huwelijksvermogensstelsel hem laat of toekent. De lastgeving tussen echtgenoten is altijd herroepbaar.

« § 2. De echtgenoot die in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, wordt van rechtswege door de andere echtgenoot vertegenwoordigd gedurende die verhouding, tenzij die vertegenwoordiging aan een derde wordt opgedragen krachtens volmacht van de echtgenoot of krachtens een rechterlijke beschikking gewezen op verzoek van iedere betrokkene, een en ander onder voorbehoud van de gevallen waarin de wet anders bepaalt. »

De door de Subcommissie vastgestelde tekst maakt geen onderscheid meer tussen de bevoegdheden van beheer en die van beschikking.

Artikel 3.

Dit artikel voegt tussen de artikelen 215 en 216 van het Burgerlijk Wetboek twee nieuwe artikelen in, namelijk de artikelen 215-1 en 215-2, die de Subcommissie samen heeft onderzocht :

« Artikel 215-1. — Iedere echtgenoot ontvangt alleen de inkomsten van zijn eigen goederen, onder verplichting om ze aan te wenden tot de lasten van het huwelijk en aan het saldo ervan een bestemming te geven overeenkomstig de regels van zijn huwelijksvermogensstelsel. »

« *Article 215-2.* — Chaque époux perçoit seul ses gains, salaires et revenus professionnels, sauf opposition de l'autre époux notifiée à l'employeur du conjoint par lettre recommandée à la poste avec accusé de réception. La notification est, nonobstant toute preuve contraire, présumée accomplie cinq jours après celui de la remise du pli à la poste.

» Sans préjudice aux droits des tiers, l'opposition a pour effet d'obliger l'employeur à remettre à l'époux opposant la moitié des gains et salaires dus au conjoint. Celui-ci dispose contre son époux d'un recours devant le juge de paix de la dernière résidence conjugale. L'article 219 est applicable à ce recours.

» Après s'être acquitté de sa contribution aux charges du mariage, chaque époux peut affecter tout ou partie de l'excédent de ses revenus professionnels à l'acquisition de biens utiles à l'exercice de sa profession.

» Chaque époux gère seul les biens affectés à l'exercice de sa profession.

» Les valeurs et biens visés aux alinéas 1, 3 et 4 du présent article ne peuvent être saisis par les créanciers de l'autre époux, sauf pour les dettes visées à la première disposition de l'article 218-1.

L'origine, la consistance et l'affectation des biens visés à l'alinéa précédent sont établis tant entre époux qu'à l'égard des tiers par toutes voies de droit, même par témoignage et présomption, mais non par commune renommée. »

Les textes repris ci-dessus visent à établir un équilibre entre les pouvoirs qui doivent être nécessairement reconnus à chacun des époux relativement à ses gains et revenus, si l'on veut que chacun puisse exercer, dans le domaine économique, la capacité de principe qui lui est reconnue et les obligations qui pèsent sur lui au titre du mariage. C'est dans ce but, que l'article 215-1 et l'alinéa 3 de l'article 215-2 rappellent que si chaque époux a le droit de percevoir librement ses gains et ses revenus, il doit ensuite les affecter, dans la mesure nécessaire, au règlement des charges du mariage.

L'article 215-2, alinéas 5 et 6 maintient une règle devenue traditionnelle et qui se justifie par la nécessité de protéger impérativement, l'activité professionnelle de chaque époux contre les dettes nées dans le chef de son conjoint, sauf les dettes relatives au ménage.

Les textes proposés ont fait l'objet de nombreuses critiques de la Sous-Commission :

Pourquoi distinguer revenus des propres et revenus professionnels en ce qui concerne le droit de l'époux de les percevoir seul et son devoir de les affecter à due concurrence aux charges du mariage ? Ce dernier point est déjà réglé par l'article 218. Est-il utile pour les seuls revenus des propres, de rappeler que le solde disponible, après intervention dans les charges du mariage, doit recevoir une destination con-

« *Artikel 215-2.* — Iedere echtgenoot ontvangt alleen de verdiensten, lonen en inkomsten uit zijn beroep, behoudens verzet van de andere echtgenoot, aangezegd aan de werkgever van zijn echtgenoot bij een ter post aangetekende brief met bericht van ontvangst. De aanzegging wordt niettegenstaande enig tegenbewijs geacht te zijn gedaan vijf dagen na de dag van afgifte van de brief ter post.

» Onverminderd de rechten van derden heeft het verzet voor de werkgever de verplichting tot gevolg om aan de echtgenoot die verzet doet, de helft van de aan zijn echtgenoot verschuldigde verdiensten en lonen te overhandigen. Deze laatste kan hiertegen opkomen voor de vrederechter van de laatste echtelijke verblijfplaats. Artikel 219 is op deze voorziening toepasselijk.

» Na zich te hebben gekweten van zijn bijdrage in de lasten van het huwelijk, mag iedere echtgenoot het overschot van zijn beroepsinkomsten geheel of ten dele aanwenden tot de verkrijging van goederen die voor de uitoefening van zijn beroep nuttig zijn.

» Iedere echtgenoot beheert alleen de goederen bestemd voor de uitoefening van zijn beroep.

» Op de waarden en de goederen bedoeld in de leden 1, 3 en 4 van dit artikel kan door de schuldeisers van de andere echtgenoot geen beslag worden gelegd, tenzij voor de schulden bedoeld in de eerste bepaling van artikel 218-1.

» De herkomst, de omvang en de bestemming van de goederen bedoeld in het vorige lid, worden zowel tussen echtgenoten als ten aanzien van derden bewezen door ieder middel, zelfs door getuigen en door het vermoeden, maar niet door de algemene bekendheid. »

De bovenstaande teksten hebben ten doel evenwicht te brengen tussen de bevoegdheden die moeten worden toegekend aan ieder van de echtgenoten met betrekking tot hun verdiensten en inkomsten, indien men wil dat ieder van hen, op economisch gebied, de principiële bekwaamheid kan uitoefenen die hem wordt verleend en de verplichtingen kan nakomen die op hem rusten uit hoofde van het huwelijk. Te dien einde wijzen artikel 215-1 en artikel 215-2, derde lid, erop dat elke echtgenoot weliswaar het recht heeft vrijelijk zijn verdiensten en inkomsten te ontvangen, maar ze vervolgens, voor zover nodig, moet aanwenden ter bestrijding van de lasten van het huwelijk.

Artikel 215-2, vijfde en zesde lid, handhaaft een traditioneel geworden regel die zijn grond vindt in de noodzaak om de beroepsarbeid van elke echtgenoot op dwingende wijze te beschermen tegen de schulden van de andere echtgenoot, behalve wanneer het huishoudschulden betreft.

Op de voorgestelde teksten is in de Subcommissie velerlei kritiek gevallen :

» Waarom een onderscheid maken tussen de inkomsten uit eigen goederen en de bedrijfsinkomsten ten aanzien van het recht van de echtgenoot om deze alleen te ontvangen en van zijn plicht om ze tot het vereiste bedrag te besteden aan de lasten van het huwelijk ? Dit laatste punt is reeds geregeld in artikel 218. Heeft het enig nut om alleen voor de inkomsten uit eigen goederen in herinnering te brengen dat wat er

forme aux règles du régime matrimonial ? Cela semble aller de soi et constitue justement un des objets des conventions matrimoniales; au surplus, sous réserve de l'exception en faveur de l'acquisition de biens utiles à l'exercice de la profession, la même règle vaut pour l'excédent des revenus professionnels.

Faut-il organiser une procédure de saisie-arrêt entre les mains du débiteur des revenus professionnels, faisant largement double emploi avec celle que prévoient déjà les alinéas 2 et suivants de l'article 218 ? Sans doute, serait-elle plus rapide et assurerait-elle mieux les droits de la mère de famille qui reste au foyer et qui est négligée par son mari.

Un membre tient à souligner que la procédure proposée méconnaît les droits de la défense, qu'elle est exécutoire en dehors de toute intervention du juge et ouvre la porte à des interventions abusives. Peut-être suffirait-il de modifier l'article 218 pour rendre plus rapide encore la procédure qu'il organise.

La Sous-Commission a examiné plus longuement la question de savoir s'il fallait, dans une disposition d'ordre général, prévoir que les époux peuvent faire usage comme bon leur semble de l'excédent de leurs revenus qu'elle qu'en soit l'origine, tout en se conformant aux règles de leur régime matrimonial ou limiter ce libre usage à l'affectation du surplus des revenus professionnels à l'acquisition de biens utiles à l'exercice de la profession.

Certains membres sont d'avis qu'il appartient à chaque régime matrimonial de régler la matière. Si les époux doivent avoir entière liberté dans le choix de leur régime matrimonial, il ne faut pas, une fois ce choix fait, qu'il y soit dérogé. Les divers régimes proposés dans le projet de loi et les amendements du Gouvernement assurent dans la généralité des cas l'indépendance professionnelle.

La Sous-Commission décide dès lors, sous réserve de règles propres à chaque régime matrimonial, de limiter la liberté de disposer de l'excédent des revenus aux seuls revenus professionnels et de ne faire aucune distinction en ce qui concerne les droits des créanciers, entre les biens acquis à usage professionnel et les autres biens.

Elle écarte également la procédure d'opposition proposée par l'amendement du Gouvernement ainsi que toute autre procédure que celles des articles 218, alinéa 2 et 219. Elle croit que fixer dans cette procédure des délais pour le prononcé des jugements, resterait sans effet pratique.

Les articles 215-1 et 215-2 sont fusionnés dans le texte suivant :

« Chaque époux perçoit seul ses revenus sous l'obligation de les affecter par priorité à sa contribution aux charges du mariage.

» Toutefois, en ce qui concerne ses revenus professionnels, l'époux peut librement affecter tout ou partie de l'excédent

na de la bijdrage in de huwelijkslasten nog overblijft, een bestemming moet krijgen overeenkomstig de regels van het huwelijksvermogensstelsel ? Dit lijkt toch vanzelfsprekend en is juist een van de oogmerken van de huwelijksvoorwaarden; uitgezonderd voor de aanschaf van nuttige bedrijfsgoederen geldt diezelfde regel trouwens ook voor het overschot van de bedrijfsinkomsten.

Moet er voorzien worden in een procedure van derdenbeslag in handen van de schuldenaar van de bedrijfsinkomsten, wat zo goed als een herhaling zou zijn van hetgeen bepaald is in artikel 218, tweede lid e.v. ? De zaken zouden hierdoor natuurlijk wel sneller gaan en de rechten van de huisvrouw die geen eigen beroep heeft en door haar man verwaarloosd wordt, zouden dan beter beschermd zijn.

Een lid wijst erop dat de voorgestelde procedure de rechten van de verdediging miskent, dat zij uitvoerbaar is buiten de rechter om en de deur openzet voor misbruik. Misschien is het voldoende artikel 218 zo te wijzigen dat de daarin bepaalde procedure nog een snellere gang van zaken mogelijk maakt.

De Subcommissie heeft zich langer beraden over de vraag of in een bepaling van algemene strekking moet worden gezegd dat de echtgenoten naar goedgevoelen gebruik kunnen maken van het overschot van hun inkomsten, uit welke bron ook, mits zij zich daarbij gedragen overeenkomstig de regels van hun huwelijksvermogensstelsel, of wel dat dit vrije gebruik moet worden beperkt tot de aanwending van het overschot van de bedrijfsinkomsten voor de aanschaf van goederen die nuttig zijn voor de uitoefening van hun beroep.

Sommige leden zijn van mening dat elk huwelijksvermogensstelsel die materie moet regelen. Als de echtgenoten hun huwelijksvermogensstelsel volkomen vrij moeten kunnen kiezen is het ook juist dat zij er, eenmaal die keuze gedaan, niet van afwijken. Met de verschillende in het ontwerp van wet en de regeringsamendementen voorgestelde regimes zal de onafhankelijkheid in het beroep wel gewaarborgd zijn.

De Subcommissie besluit derhalve, onder voorbehoud van de regels die eigen zijn aan elk huwelijksvermogensstelsel, de vrijheid om te beschikken over het overschot van de inkomsten te beperken tot de beroepsinkomsten alleen en, voor wat betreft de rechten van de schuldeisers, geen onderscheid te maken tussen de goederen verkregen voor beroepsdoeleinden en de andere goederen.

De in het regeringsamendement voorgestelde procedure van verzet, evenals elke andere procedure dan die van de artikelen 218, lid 2, en 219 wijst zij eveneens van de hand. Zij meent dat het stellen van termijnen voor de uitspraak van vonnissen geen praktisch gevolg zal hebben.

De artikelen 215-1 en 215-2 worden verwerkt tot de volgende tekst :

« Iedere echtgenoot ontvangt zijn inkomsten alleen, onder verplichting ze bij voorrang aan te wenden als zijn bijdrage in de lasten van het huwelijk.

» De echtgenoot is echter vrij om het eventuele overschot van zijn bedrijfsinkomsten geheel of ten dele aan te wenden

éventuel de ceux-ci à l'acquisition de biens utiles à l'exercice de sa profession; les biens ainsi acquis et affectés tombent sous la gestion exclusive de cet époux. »

Article 4.

Il tend à modifier le 1er alinéa de l'article 218 du Code civil.

« *Article 218.* — Chaque époux contribue aux charges du mariage selon ses facultés et son état, tant par son activité domestique que par ses revenus. »

Le Gouvernement justifie ce texte comme suit :

« L'article 218 consacre impérativement le principe qu'affirme déjà l'article 218, alinéa 1 actuel du Code civil; de plus, il met désormais l'accent sur le fait que l'activité domestique peut être pour l'un ou l'autre des époux, une contribution aux charges du ménage. La notion « charges du ménage » est remplacée par celle de « charges du mariage » considérée comme plus étendue. »

La Sous-Commission ne partage pas le point de vue du Gouvernement quant à l'opportunité d'insérer dans le texte de la loi que la participation aux charges du mariage peut se réaliser par l'activité domestique d'un des conjoints.

Elle décide dès lors de supprimer les mots « tant par son activité domestique qu'au moyen de ses revenus ». Le texte adopté devient donc :

« Chaque époux contribue aux charges du mariage selon ses facultés et son état. »

Article 5.

Il introduit après l'article 218, un article 218-1 :

« *Article 218-1.* — Toute dette contractée par l'un des époux dans l'intérêt du ménage ou pour l'éducation des enfants communs oblige l'autre solidairement. Toutefois cette disposition ne s'applique, ni aux dettes manifestement excessives ou inutiles, eu égard au train de vie du ménage et à la bonne ou mauvaise foi du tiers contractant, ni aux dettes résultant d'achats à tempérament à moins que ceux-ci n'aient été conclus par les deux époux conjointement et par écrit.

» La preuve que la dette a pour objet l'entretien du ménage ou l'éducation des enfants incombe au créancier. »

Cet article tire les conséquences de l'égalité désormais établie entre les époux et qui doit avoir pour conséquence que l'un et l'autre seront désormais tenus pour la totalité des dettes contractées dans l'intérêt du ménage ou pour l'éducation des enfants communs.

voor het verkrijgen van goederen die voor de uitoefening van zijn beroep nuttig zijn; de aldus verkregen en aangevande goederen vallen onder het uitsluitende beheer van die echtgenoot. »

Artikel 4.

Dit artikel strekt om het eerste lid van artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen.

« *Artikel 218.* — Iedere echtgenoot draagt in de huwelijkslasten bij naar zijn vermogen en zijn staat, zowel door zijn huiselijke werkzaamheden als door middel van zijn inkomsten. »

De Regering verantwoordt die tekst als volgt :

« Artikel 218 bevestigt op dwingende wijze het beginsel dat reeds gesteld is in het huidige artikel 218, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek; voorts legt het er voortaan de nadruk op dat de huishoudelijke werkzaamheid voor de ene zowel als voor de andere echtgenoot een bijdrage in de lasten van de huishouding kan zijn. Het begrip « lasten van de huishouding » is vervangen door « lasten van het huwelijk », dat ruimer wordt geacht. »

De Subcommissie is het niet eens met de Regering omtrent de wenselijkheid in de tekst van de wet te bepalen dat de bijdrage in de huwelijkslasten gevormd kan worden door de huiselijke werkzaamheden van een der echtgenoten.

Zij besluit bijgevolg de woorden « zowel door zijn huiselijke werkzaamheden als door middel van zijn inkomsten » te schrappen. De aangenomen tekst wordt dus :

« Iedere echtgenoot draagt in de huwelijkslasten bij naar zijn vermogen en zijn staat. »

Artikel 5.

Hierbij wordt na artikel 218, een artikel 218-1 ingevoegd, luidende :

« *Artikel 218-1.* — Iedere schuld die door een van de echtgenoten in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de gemeenschappelijke kinderen wordt aangegaan, verbindt de andere hoofdelijk. Deze bepaling is echter niet toepasselijk op schulden die kennelijk overdreven of onnodig zijn, met inachtneming van de levenswijze van het gezin en van de goede of kwade trouw van de derde-contractant, noch op schulden ontstaan uit kopen op afbetaling, tenzij deze door beide echtgenoten gezamenlijk en schriftelijk werden aangegaan.

» Het bewijs dat de schuld betrekking heeft op de huishouding of op de opvoeding van de kinderen moet geleverd worden door de schuldeiser. »

Dit artikel trekt de gevolgen uit de gelijkheid die nu zal bestaan tussen de echtgenoten en die ertoe leidt dat beiden voortaan moeten instaan voor alle schulden die aangegaan zijn in het belang van het gezin of voor de opvoeding van de gemeenschappelijke kinderen.

Un membre propose de remplacer les mots « pour l'éducation des enfants communs » par « dans l'intérêt de l'éducation des enfants communs ». Des dépenses peu raisonnables, même faites pour les études des enfants, pourraient être laissées à charge de l'époux qui en a décidé, s'il s'avérait qu'elles n'ont pas eu pour objet l'intérêt de l'éducation des enfants.

Un autre membre propose de ne faire aucune distinction entre les dépenses relatives à l'éducation des enfants communs et celles concernant l'éducation des enfants d'un seul des deux époux. Ne doit-on cependant pas craindre de faire supporter par chacun des deux époux, éventuellement sur ses biens propres, la partie au moins de la pension alimentaire que doit un des époux aux enfants qu'il a retenu d'un précédent mariage, dans la mesure où cette pension alimentaire couvre les frais d'éducation ?

La Sous-Commission accepte ces deux propositions; elle estime toutefois que la disposition ne vise que l'éducation des enfants faisant partie du ménage.

Elle ne croit pas pouvoir accepter le texte proposé dans la mesure où il ne serait pas applicable aux dettes excessives ou inutiles, eu égard au train de vie du ménage et à la bonne ou mauvaise foi du tiers contractant. L'appréciation de ces cas comporte trop d'éléments de fait, de telle sorte qu'elle pourrait donner lieu à des décisions arbitraires et contradictoires. Le cas des achats à tempérament, qui peuvent grever de manière exagérée les ressources du ménage, doit cependant être prévu.

La Sous-Commission décide également de supprimer le dernier alinéa du texte proposé.

Le juge appréciera, compte tenu des circonstances, à qui incombe la charge de la preuve du caractère de la dette.

Le texte suivant est arrêté par la Sous-Commission :

« Article 218bis. — Toute dette contractée par l'un des époux dans l'intérêt du ménage ou de l'éducation des enfants oblige l'autre solidairement.

» Toutefois, la dette résultant d'un achat à tempérament conclu par un des époux n'est pas opposable à son conjoint.

Article 6.

Cet article apporte certaines modifications de forme au texte actuel de l'article 225 du Code civil.

Le texte proposé par le Gouvernement se lit comme suit :

« Article 225. — Sont inopposables à l'époux, tous actes passés par son conjoint en violation d'une ordonnance ou d'une requête d'interdiction, après la transcription de cette ordonnance ou de cette requête et durant le délai d'application de celle-ci. L'action en inopposabilité doit être introduite au plus tard trois mois après l'expiration du délai de validité de l'ordonnance. »

Een lid stelt voor de woorden « voor de opvoeding van de gemeenschappelijk kinderen » te vervangen door « in het belang van de opvoeding van de gemeenschappelijke kinderen ». Onredelijke uitgaven, zelfs om de kinderen te laten studeren, zouden ten laste kunnen blijven van de echtgenoot die daarover heeft beslist, indien zou blijken dat deze het belang van de opvoeding van de kinderen niet beoogden.

Een ander lid stelt voor geen onderscheid te maken tussen de uitgaven voor de opvoeding van de gemeenschappelijke kinderen en de uitgaven voor de opvoeding van de kinderen van een van beide echtgenoten. Bestaat dan echter niet het gevaar dat ieder van de echtgenoten, eventueel uit zijn eigen goederen, althans het deel van de uitkering tot onderhoud zal moeten dragen, dat een der echtgenoten verschuldigd is aan de kinderen die hij nog uit een vorig huwelijk heeft, voor zover die uitkering ook de opvoedingskosten dekt ?

De Subcommissie aanvaardt beide voorstellen; zij is evenwel van oordeel dat de bepaling slechts betrekking heeft op de opvoeding van de kinderen die deel uitmaken van het gezin.

Zij meent de voorgestelde tekst niet te kunnen aannemen in zoverre hij niet toepasselijk zou zijn op te hoge of node-loze schulden, gelet op de levenswijze van het gezin en van de goede of kwade trouw van de contracterende derde. Die gevallen bevatten te veel feitelijkheden zodat de beoordeling daarvan zou kunnen leiden tot willekeurige en tegenstrijdige beslissingen. De aankoop op afbetaling, die de bestaansmiddelen van het gezin buitenmatig kan bezwaren, behoort wel te worden vermeld.

De Subcommissie besluit eveneens het laatste lid van de voorgestelde tekst te doen vervallen.

De rechter zal, met inachtneming van de omstandigheden, beoordelen wie de aard van de schuld moet bewijzen.

De Subcommissie heeft de volgende tekst aangenomen :

« Artikel 218bis. — Iedere schuld die door een der echtgenoten wordt aangegaan in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de kinderen, verbindt de andere hoofdelijk.

» Schulden ontstaan uit een aankoop op afbetaling door een der echtgenoten kunnen echter niet aan de andere echtgenoot worden tegengeworpen.

Artikel 6.

Dit artikel brengt enige vormwijzigingen aan in de huidige tekst van artikel 225 van het Burgelijk Wetboek.

De Regering stelde de volgende tekst voor :

« Artikel 225. — Alle handelingen die door een echtgenoot in strijd met een verbodsbeschikking of een verbodsverzoekschrift na de overschrijving van die beschikking of van dat verzoekschrift en gedurende de geldigheidsstermijn daarvan worden verricht, kunnen tegen de andere echtgenoot niet worden ingeroepen. De vordering tot niet-inroepbaarheid moet worden ingesteld uiterlijk drie maanden na het verstrijken van de geldigheidsstermijn van de beschikking. »

Le texte proposé s'écarte du texte actuel de l'article 225 en deux points :

D'une part, la notion d'inopposabilité remplace celle de nullité; la Sous-Commission a déjà examiné la différence entre ces deux notions lors de l'examen du § 3 de l'article 214-1. Il ne semble donc pas nécessaire d'y revenir. D'autre part, à la fin de la première phrase, la notion de « délai d'application » remplace celle de « délai de validité ». La formule proposée semble mieux en harmonie avec le système prévu par les articles 221 (mesures urgentes et provisoires) et 224 (procédure d'opposition en cas d'extrême urgence). Les ordonnances rendues sont applicables et produisent donc leurs effets pour la période qu'elles fixent ou jusqu'à décision nouvelle.

La Sous-Commission a adopté sans modification le texte de l'amendement du Gouvernement. Il y a toutefois lieu d'observer qu'à la seconde phrase de l'article, le mot « validité » devrait également être remplacé par « application ».

**

La Sous-Commission a décidé de reprendre l'examen de ces textes, lorsqu'elle en aurait terminé avec l'étude des divers régimes matrimoniaux proposés et plus spécialement, du régime en communauté sous l'article IV des amendements du Gouvernement (Doc. n° 281).

Ce n'est qu'en février 1971 que la Sous-Commission, profondément modifiée dans sa composition au lendemain des élections de 1968 et un nouveau pré-rapporteur ayant été désigné, a repris l'examen des textes qu'elle avait précédemment arrêtés.

De février à juin 1971, elle y a consacré huit réunions.

La Sous-Commission a décidé de revoir la totalité des dispositions du Chapitre VI (articles 212 à 226 du Code civil), de modifier éventuellement l'ordre et la numérotation des articles et de reprendre, dans un nouveau chapitre, à insérer dans le Code judiciaire, toutes les dispositions de procédure et de compétence que contient la loi du 30 avril 1958.

**

Examen des articles.

La numérotation donnée dans le présent rapport est celle du texte arrêté par la Sous-Commission et qui figure en annexe au présent rapport. Entre parenthèses, figure la référence aux articles du Code civil (loi du 30 avril 1958) et à ceux retenus par la Sous-Commission lors de son premier examen en 1966, des amendements du Gouvernement et qui figurent en annexe à cette partie du rapport.

Article 212 (212).

Le texte adopté sans discussion, reproduit textuellement celui de l'article 212 du Code civil.

De voorgestelde tekst wijkt van de huidige tekst van artikel 225 af op twee punten :

Enerzijds komt het begrip « niet kunnen worden tegengehouden » in de plaats van de « nietigheid »; de Subcommissie heeft het verschil tussen beide begrippen reeds onderzocht bij de behandeling van artikel 214-1, § 3. Het lijkt dus niet nodig daarop nog terug te komen. Anderzijds, komt het begrip « toepassingstermijn » op het eind van de eerste volzin in de plaats van het begrip « geldigheidstermijn ». De voorgestelde formule schijnt beter in overeenstemming te zijn met het systeem van de artikelen 221 (dringende en voorlopige maatregelen) en 224 (procedure van verzet in zeer spoedeisende gevallen). De gewezen beschikkingen zijn toepasselijk en hebben dus gevolg voor de tijd die zij vaststellen of totdat er een nieuwe beslissing valt.

De Subcommissie heeft de tekst van het regeringsamendement ongewijzigd aangenomen. Er valt evenwel op te merken dat ook in de tweede volzin van het artikel het woord « geldigheidstermijn » zou moeten worden vervangen door « toepassingstermijn ».

**

De Subcommissie besluit de behandeling van die teksten weer ter hand te zullen nemen wanneer zij klaar zal zijn met de bespreking van de verschillende voorgestelde huwelijksvermogensstelsels, vooral het stelsel van gemeenschap van goederen onder artikel IV van de regeringsamendementen (Gedr. St. nr. 281).

Dit geschiedde eerst in februari 1971, toen de samenstelling van de Subcommissie sterk was gewijzigd na de verkiezingen van 1968 en er een nieuwe voorverslaggever was aangewezen.

Van februari tot juni 1971 besteedde zij er acht vergaderingen aan.

De Subcommissie besloot alle bepalingen van Hoofdstuk VI te herzien (de artikelen 212 t/m 226 van het Burgerlijk Wetboek), in voorkomend geval de volgorde en de nummering van de artikelen te veranderen en een nieuw hoofdstuk te maken dat in het Gerechtelijk Wetboek zou worden opgenomen en waarin alle bepalingen betreffende de rechtspleging en de bevoegdheid, vervat in de wet van 30 april 1958, zouden voorkomen.

**

Bespreking van de artikelen.

De hierna volgende nummering is die van de tekst welke de Subcommissie heeft vastgesteld en opgenomen in een bijlage bij dit verslag. Het cijfer tussen haakjes verwijst naar de artikelen van het Burgerlijk Wetboek (wet van 30 april 1958) en naar de artikelen die de Subcommissie had aangenomen bij haar eerste onderzoek, in 1966, van de regeringsamendementen en die voorkomen in de bijlage bij dit gedeelte van het verslag.

Artikel 212 (212).

Het artikel is zonder bespreking aangenomen. Het is een woordelijke weergave van artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek.

Article 213 (213).

Cet article traite du choix de la résidence conjugale des époux.

Un membre constate que dans sa rédaction actuelle, le premier alinéa de l'article maintient le principe de la priorité du mari; un autre membre croit qu'on peut choisir entre deux solutions : ou bien l'accord des deux époux ou bien la décision par l'époux qui a la gestion.

La première solution peut créer des difficultés et donner lieu à des contestations qui dureront et obligeront le tribunal à trancher le litige; la seconde solution est loin de résoudre les difficultés puisque dans certains cas, chacun des deux époux exerce simultanément la gestion.

Un membre cite l'article 215 du Code civil français qui dispose que le mari fixe la résidence de la famille, mais qui autorise la femme à avoir une autre résidence lorsque la première présente pour la famille des dangers d'ordre physique ou moral; pareille solution ne tend-elle pas à organiser la séparation de fait des époux ? Peut-être pourrait-on s'inspirer de l'article 373 du Code civil : dans l'exercice de la puissance paternelle, le mari ne décide qu'à défaut d'accord des époux, sous réserve d'un droit de recours de la femme.

La proposition de fondre en un seul article toutes les dispositions concernant l'impossibilité pour un des époux de manifester sa volonté est rejetée; l'alinéa 2 ne vise que l'hypothèse où le mari se trouve dans cet état.

La question a été posée de savoir s'il fallait confier au président du tribunal de première instance, la connaissance de ces recours. La Sous-Commission se prononce pour le maintien des règles générales de compétence; normalement, les recours seront portés devant le tribunal de première instance. En cas d'urgence, le président du tribunal sera compétent.

La Sous-Commission arrête comme suit le texte de l'article :

Article 213.

La résidence conjugale est fixée de commun accord entre les époux.

A défaut d'accord, elle est choisie par le mari, mais la femme a un droit de recours devant le tribunal de première instance si des motifs légitimes justifient le choix d'une autre résidence.

Si le mari est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, la résidence conjugale est fixée par la femme.

Article 214 (214-1 § 1, 2 et 5)

Les dispositions proposées doivent assurer la protection du logement de la famille.

Artikel 213 (213).

Dit artikel handelt over de keuze van de echtelijke verblijfplaats.

Een commissielid merkt op dat het eerste lid van het artikel, in zijn tegenwoordige redactie, de voorrang van de man handhaaft; een ander commissielid meent dat er twee oplossingen mogelijk zijn : of overeenstemming tussen de echtgenoten eisen of de beslissing overlaten aan de echtgenoot die het beheer in handen heeft.

De eerste oplossing kan moeilijkheden opleveren en aanleiding geven tot langdurige betwistingen, die de rechtbank zullen verplichten het geschil te beslechten; de tweede maakt lang geen eind aan de moeilijkheden, omdat beide echtgenoten in bepaalde gevallen het beheer gelijktijdig voeren.

Een lid haalt artikel 215 van het Franse Burgerlijk Wetboek aan, waarin bepaald wordt dat de man de verblijfplaats van het gezin vaststelt, maar dat de vrouw een andere verblijfplaats mag hebben, wanneer de eerste voor het gezin lichamelijke of geestelijke gevaren inhoudt : werkt zulk een oplossing de feitelijke scheiding van de echtgenoten niet in de hand ? Wellicht zou artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek als voorbeeld kunnen strekken : in de uitoefening van de ouderlijke macht beslist de man slechts bij gebreke van overeenstemming, maar de vrouw kan daartegen opkomen voor de rechter.

Het voorstel om alle bepalingen betreffende de onmogelijkheid voor een van de echtgenoten zijn wil te kennen te geven in één artikel onder te brengen, wordt verworpen; het tweede lid doelt slechts op de veronderstelling dat de man in die toestand verkeert.

Gevraagd wordt of de betrokkene zich moet wenden tot de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg. De Subcommissie spreekt zich uit voor de handhaving van de algemene regels van bevoegdheid; normaal is de rechtbank van eerste aanleg bevoegd. In spoedeisende gevallen zal de voorzitter van de rechtbank uitspraak kunnen doen.

De Subcommissie stelt de volgende tekst vast :

Artikel 213.

De echtelijke verblijfplaats wordt door de echtgenoten in onderlinge overeenstemming vastgesteld.

Bij gebreke van overeenstemming wordt ze gekozen door de man maar de vrouw heeft het recht zich tot de rechtbank van eerste aanleg te wenden indien er wettige redenen zijn voor de keuze van een andere verblijfplaats.

Is de man afwezig, onbekwaamverklaard of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan wordt de echtelijke verblijfplaats vastgesteld door de vrouw.

Artikel 214 (214-1, § 1, 2 en 5).

De voorgestelde bepalingen moeten de bescherming van de gezinswoning mogelijk maken.

Un membre demande s'il est encore nécessaire de parler au § 1er « des droits par lesquels est assuré le logement de la famille ». Le § 5 traite du droit au bail; il ne reste dès lors qu'à régler l'exercice du droit de propriété.

Le représentant du Ministre fait valoir que ce logement peut être assuré dans le cadre d'un usufruit de l'immeuble ou d'un droit d'usage ou d'habitation.

Le même membre propose de remplacer le texte arrêté en première lecture par une disposition traitant successivement des deux hypothèses : le droit de propriété ou les droits réels sur le logement de la famille et les meubles meublants et le cas de l'immeuble loué.

Il propose le texte suivant : destiné à remplacer les §§ 1, 2 et 5 de l'article 214-1.

« § 1er. Un époux ne peut sans le consentement de l'autre, disposer entre vifs à titre onéreux ou gratuit, des droits qu'il possède sur l'immeuble qui sert au logement de la famille et sur les meubles meublants qui le garnissent. Il ne peut sans ce même consentement, grever de droits réels ce même immeuble.

« § 2. Le droit au bail de l'immeuble loué par l'un ou l'autre époux, même avant le mariage et affecté en tout ou partie (variante : principalement) au logement de la famille, est nonobstant toute convention contraire, réputé appartenir conjointement aux deux époux dans les limites de cette affectation.

« Aucun des époux ne peut renoncer au bail sans le consentement de l'autre.

« § 3. Si le conjoint refuse de consentir à l'acte ou est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, l'autre époux a un droit de recours devant le tribunal de première instance (variante : ou le juge de paix) si des motifs graves et précis commandent l'un des actes, autres qu'à titre gratuit, prévus aux deux paragraphes précédents ».

Le délégué du département de la Justice propose de son côté, le texte suivant :

« § 1er. L'immeuble affecté au logement de la famille ne peut être aliéné ou grevé de droits réels par l'époux propriétaire sans le consentement de son conjoint : il ne peut non plus être donné en location sans ce même consentement.

« L'affectation au logement de la famille d'un immeuble loué par l'un des époux a pour effet d'attribuer à l'autre époux la qualité de locataire, même à l'égard des tiers (ou du bailleur). Les meubles meublants garnissant cet immeuble affecté au logement de la famille ne peuvent être aliénés, donnés en location ou en gage, sans le consentement des deux époux. »

La Sous-Commission a décidé de prendre le premier texte, qu'elle considère de portée plus générale comme base de son

Een lid vraag of het nog nodig is in § 1 te spreken van « rechten waarbij de gezinswoning wordt verzekerd ». § 5 handelt over het recht op de huur; bijgevolg blijft alleen nog de uitoefening van het recht van eigendom te regelen.

De vertegenwoordiger van de Minister voert aan dat die woning kan verzekerd worden in het kader van een vruchtgebruik van het onroerend goed of een recht van gebruik of bewoning.

Hetzelfde lid stelt voor de in eerste lezing aangenomen tekst te vervangen door een bepaling waarin de twee hypothesen achtereenvolgens worden behandeld : het recht van eigendom of de zakelijke rechten op de gezinswoning en het huisraad en de huur van het goed.

Hij stelt de volgende tekst voor ter vervanging van de §§ 1, 2 en 5 van artikel 214-1.

« § 1. De ene echtgenoot kan zonder de toestemming van de andere niet onder bezwarende titel of om niet onder de levenden beschikken over de rechten die hij bezit op het onroerend goed dat het gezin tot woning dient en op het huisraad dat erin aanwezig is. Hij kan zonder diezelfde toestemming datzelfde onroerend goed niet met zakelijke rechten bezwaren.

« § 2. Het recht op de huur van het onroerend goed door een van beide echtgenoten, zelfs vóór het huwelijk, gehuurd en geheel of ten dele (variante : hoofdzakelijk) bestemd tot gezinswoning, wordt niettegenstaande enige daarmee strijdige overeenkomst geacht aan beide echtgenoten samen toe te behoren binnen de grenzen van die bestemming.

« Geen van beide echtgenoten kan van de huur afstand doen zonder de toestemming van de andere.

« § 3. Weigert de andere echtgenoot toe te stemmen in de handeling of is hij afwezig, onbekwaam verklaard of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan heeft hij het recht zich te wenden tot de rechtbank van eerste aanleg (variante : de vrederechter) indien gewichtige en welbepaalde redenen een van de in de twee voorgaande paragrafen bepaalde handelingen, anders dan om niet, vereisen. »

Zijnerzijds stelt de gedelegeerde van het Ministerie van Justitie de volgende tekst voor :

« § 1. Het onroerend goed dat dient als gezinswoning mag niet worden vervreemd of met zakelijke rechten bezwaard door de echtgenoot-eigenaar zonder de toestemming van de andere echtgenoot; het mag evenmin in huur gegeven worden zonder diezelfde toestemming.

« De bestemming van een onroerend goed, door een der echtgenoten gehuurd, tot gezinswoning, heeft ten gevolge dat aan de andere echtgenoot de hoedanigheid van huurder wordt toegekend, zelfs ten aanzien van derden (of van de verhuurder). Het huisraad dat aanwezig is in het tot gezinswoning bestemde goed, mag niet worden vervreemd, in huur of in pand gegeven, zonder de toestemming van beide echtgenoten. »

De Subcommissie besluit de eerste tekst, die zij als algemener van strekking beschouwt, tot grondslag van de

examen. Elle en adopte le premier paragraphe après y avoir remplacé en deux endroits le mot « consentement » par le mot « accord ». L'époux non propriétaire n'est pas partie à l'acte : il ne donne pas son consentement, au sens que donnent à ce mot les articles 1109 et suivants du Code civil. Elle décide en ce qui concerne les meubles meublants, de ne viser que le droit de propriété.

A l'occasion de l'examen du § 2, un membre pose la question des baux d'immeubles servant tout à la fois au logement de la famille et à l'exercice de la profession de l'un ou des deux époux. Un autre membre estime qu'on ne peut retenir le critère de l'affectation principale, qui est une notion trop vague. L'article doit s'appliquer dès qu'une partie de l'immeuble loué est affecté au logement de la famille; compte tenu de l'indivisibilité du bail, le droit au bail appartient en commun aux deux époux pour la totalité de l'immeuble. La Sous-Commission supprime dès lors les mots « dans les limites de cette affectation ».

En ce qui concerne le second alinéa du même paragraphe, la Sous-Commission en constate le caractère superflu. Les époux étant cotitulaires du bail, il est évident que la résiliation du bail par un des titulaires ne peut produire d'effets que si l'autre s'y rallie.

Faut-il maintenir dans le projet une disposition traitant du sort du bail en cas de divorce ou de séparation de corps ? La Sous-Commission estime que l'attribution du droit au bail, soit à titre provisoire pendant l'instance, soit à titre définitif après le jugement, rentre dans le cadre des mesures provisoires que l'article 1280 du Code judiciaire attribue au président du tribunal ou fait partie des opérations de liquidation du régime matrimonial.

Il est donc inutile d'en traiter à cet endroit du projet. Par contre, il est indispensable de prévoir la procédure à suivre en cas de conflit entre les époux quant à l'exercice par eux du droit au bail qui leur est commun.

L'examen du § 3 pose la question du juge compétent pour autoriser un des époux à passer outre à l'absence d'accord de l'autre. Faut-il, comme le propose l'amendement du Gouvernement (doc. 281) et le texte arrêté en première lecture, confier au juge de paix la connaissance de ces litiges, alors que ceux relatifs au choix de la résidence conjugale sont de la compétence du tribunal de première instance ? Les problèmes peuvent être connexes, le désir de résilier le bail pouvant être lié à celui de déplacer la résidence conjugale.

La Sous-Commission se prononce pour la compétence du tribunal de première instance.

Elle décide également de traiter en un seul article les conséquences de l'absence, de l'interdiction ou de l'impossibilité pour l'un des époux de donner son consentement : dans ce cas, l'intervention du tribunal peut ne pas être toujours nécessaire. Il n'y a donc lieu d'envisager dans cet article que le refus d'un des époux de donner son accord à un des actes énumérés au § 1er, autres que ceux à titre gratuit; il est dès lors logique de placer le § 3 immédiate-

ment après le § 1. Elle décide de ne pas traiter de la question de la compétence du tribunal de première instance en ce qui concerne le droit au bail. Elle décide de ne pas traiter de la question de la compétence du tribunal de première instance en ce qui concerne le droit au bail.

Bij de behandeling van § 2 werpt een lid het probleem op van de huur van goederen die zowel tot gezinswoning dienen als voor de uitoefening van het beroep van een der echtgenoten of van beide. Een ander lid meent het criterium « voornaamste bestemming » als te vaag van de hand te moeten wijzen. Het artikel moet toepassing vinden, zodra een gedeelte van het gehuurde goed tot gezinswoning dient; aangezien de huur ondeelbaar is, behoort het recht daarop gemeenschappelijk aan beide echtgenoten voor het gehele goed. Derhalve worden de woorden « binnen de grenzen van die bestemming » geschrapt.

Het tweede lid van dezelfde paragraaf wordt door de Subcommissie overbodig geacht. Daar de echtgenoten samen het huurrecht bezitten, ligt het voor de hand dat opzegging door een van hen slechts gevolg kan hebben voor zover de ander zich daarmee verenigt.

Moet in het ontwerp ook een bepaling voorkomen over het lot van de huur bij scheiding van echt of van tafel en bed ? De Subcommissie meent dat de toekenning van het recht op de huur, hetzij voorlopig gedurende het geding, hetzij voorgoed na het vonnis, thuishoort in het kader van de voorlopige maatregelen die volgens artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek genomen kunnen worden door de voorzitter van de rechtbank, of deel uitmaakt van de vereffening van het huwelijksvermogensstelsel.

Het heeft dus geen nut daar iets over te zeggen in dit ontwerp. Daarentegen is het wel noodzakelijk te voorzien in de procedure die moet worden gevolgd in geval van geschil tussen de echtgenoten omtrent de uitoefening van hun gemeenschappelijk recht op de huur.

Bij het onderzoek van § 3 rijst de vraag tot welke rechter een echtgenoot zich zal moeten wenden wanneer de instemming van de andere echtgenoot ontbreekt. Zal de kennisgeving van geschillen in dezen aan de vrederechter worden opgedragen, zoals het regeringsamendement (gedr. st. 281) en de tekst in eerste lezing voorstellen, terwijl de geschillen in verband met de keuze van de echtelijke verblijfplaats tot de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg behoren ? De problemen kunnen samenhangen, daar de wens om de huur op te zeggen kan samengaan met het verlangen om het echtelijk verblijf op een andere plaats te vestigen.

De Subcommissie spreekt zich uit voor de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg.

Zij besluit ook de gevolgen van de afwezigheid, de onbekwaamverklaring of de onmogelijkheid om toe te stemmen in een enkel artikel te behandelen : in dat geval kan het zijn dat de rechter niet altijd hoeft op te treden. In dit artikel behoort dus alleen sprake te zijn van de weigering van een der echtgenoten om in te stemmen met een van de in § 1 genoemde handelingen, anders dan om niet; het is dan ook logisch dat § 3 onmiddellijk na

ment après le § 1er. Le tribunal aura à examiner, non point s'il existe des motifs graves et précis pour autoriser l'époux à passer l'acte, mais au contraire, si l'autre époux a des motifs graves de refuser son accord.

La Sous-Commission libelle comme suit l'article :

Article 214.

§ 1er. Un époux ne peut sans l'accord de l'autre, disposer entre vifs à titre onéreux ou gratuit des droits qu'il possède sur l'immeuble qui sert au logement de la famille, ni des meubles meublants qui le garnissent.

Il ne peut sans cet accord, hypothéquer l'immeuble, ni donner le mobilier en gage.

§ 2. Si l'époux, dont l'accord est requis, le refuse sans motifs graves pour l'un des actes, autres qu'à titre gratuit prévus au § 1er, le conjoint peut se faire autoriser par le tribunal de première instance à passer seul cet acte.

§ 3. Le droit au bail de l'immeuble loué par l'un ou l'autre des époux, même avant le mariage et affecté en tout ou en partie au logement de la famille, appartient conjointement aux époux, nonobstant toute convention contraire.

Toute contestation entre eux quant à l'exercice de ce droit est tranchée par le tribunal de première instance, à la requête de l'époux le plus diligent.

La Sous-Commission a décidé de traiter en un seul article (art. 224) les conséquences des actes accomplis par un des époux en violation des dispositions du projet, question qui était réglée en ce qui concerne le logement de la famille par les §§ 3 et 4 de l'article 214-1 adopté en première lecture.

Article 215 (214).

L'article 214 du Code civil avait déjà été modifié lors de l'examen en première lecture des amendements du Gouvernement (Doc. n° 281) en vue de souligner davantage le caractère impératif de certaines dispositions de ce chapitre du Code civil et ce, quel que soit le régime matrimonial adopté par les époux. Au cours de ce second examen, la Sous-Commission a approuvé une modification du texte précédemment adopté, en vue d'insister encore plus sur la priorité des règles de ce chapitre vis-à-vis des clauses du régime matrimonial.

Le texte finalement adopté se lit comme suit :

« Le mariage ne modifie pas la capacité juridique des époux, sous réserve de l'application de l'article 476.

§ 1 komt. De rechtbank zal moeten onderzoeken, niet of er gewichtige en welbepaalde redenen zijn om de echtgenoot te machtigen de handeling alleen te verrichten, maar wel of de andere echtgenoot gewichtige redenen heeft om zijn instemming te weigeren.

De Subcommissie besluit dit artikel te doen luiden als volgt :

Artikel 214.

§ 1. De ene echtgenoot kan zonder de instemming van de andere niet onder bezwarende titel of om niet onder de levenden beschikken over de rechten die hij bezit op het onroerend goed dat het gezin tot woning dient, noch over het huisraad dat erin aanwezig is.

Hij kan zonder die instemming het onroerend goed niet met hypotheek bezwaren, noch de roerende goederen in pand geven.

§ 2. Indien de echtgenoot wiens instemming vereist is, deze zonder gewichtige redenen weigert voor een van de handelingen, anders dan om niet, in § 1 omschreven, kan de andere echtgenoot zich door de rechtbank van eerste aanleg laten machtigen om de handeling alleen te verrichten.

§ 3. Het recht op de huur van het onroerend goed dat een der echtgenoten gehuurd heeft, zelfs vóór het huwelijk, en dat het gezin geheel of gedeeltelijk tot woning dient, behoort aan beide echtgenoten gezamenlijk, niettegenstaande enige hiermede strijdige overeenkomst.

Elk geschil tussen de echtgenoten omtrent de uitoefening van dat recht wordt op verzoek van de meest gereede echtgenoot beslist door de rechtbank van eerste aanleg.

De Subcommissie heeft besloten de gevolgen van de handelingen door een der echtgenoten verricht in strijd met de bepalingen van het ontwerp, in een enkel artikel (art. 224) te behandelen; deze aangelegenheid was, voor wat de gezinswoning betreft, geregeld in de §§ 3 en 4 van artikel 214-1, aangenomen in eerste lezing.

Artikel 215 (214).

De Subcommissie had artikel 214 van het Burgerlijk Wetboek reeds gewijzigd bij de bespreking in eerste lezing van de regeringsamendementen (Gedr. st. n° 281) om het dwingend karakter van sommige bepalingen van dit hoofdstuk van het Burgerlijk Wetboek beter te doen uitkomen, onverschillig welk huwelijksvermogensstelsel de echtgenoten aannemen. Bij de tweede lezing heeft zij in de reeds aangenomen tekst een verandering aangebracht om de voorrang van de regels van dit hoofdstuk boven de bepalingen van het huwelijksvermogensstelsel nog sterker te beklemtonen.

Uiteindelijk werd de tekst aangenomen in deze lezing :

« Het huwelijk wijzigt de handelingsbekwaamheid van de echtgenoten niet, behoudens bij toepassing van artikel 476.

» Leurs droits, obligations et pouvoirs sont réglés par les dispositions du présent chapitre qui sont applicables par le seul fait du mariage et, en outre, dans la mesure où elles n'y dérogent pas, par celles de leur régime matrimonial. »

Article 216 (215-216).

Cet article fusionne en un seul les textes des articles 215 et 216 du Code civil.

Le § 1er reprend les dispositions de l'article 215 du Code civil. Toutefois, la Sous-Commission y a apporté les modifications suivantes :

D'une part, elle a considéré comme inutile l'énumération : profession, industrie, commerce, le mot profession couvrant toutes les activités professionnelles d'un des époux.

D'autre part, après avoir réexaminé les raisons pour lesquelles aucun recours n'était réservé au conjoint contre l'exercice par l'autre époux d'une fonction ou d'un mandat publics, elle a considéré que cet alinéa de l'article 215 du Code civil pouvait être supprimé. La question de l'exercice de mandats publics doit être, si ce n'est déjà chose faite, réglée par les diverses lois électorales; même si le législateur de 1958 a entendu donner aux mots « fonctions publiques » un sens restreint, il reste qu'un des époux peut avoir un intérêt à s'opposer à l'acceptation par son conjoint d'une fonction publique à exercer à un endroit éloigné de la résidence conjugale où l'époux opposant exerce lui-même sa profession.

Enfin, la Sous-Commission a décidé de supprimer le 4e alinéa de l'article 215, le caractère suspensif du recours qu'il prévoit lui paraissant évident.

Le second paragraphe reprend en un seul alinéa les deux premiers alinéas de l'article 216 et place les deux époux sur pied d'égalité.

La Sous-Commission décide de remplacer les mots « consentement » et « autorisation » par le mot « accord » qui lui semble mieux convenir en l'espèce et exclut toute notion d'incapacité.

Elle arrête dès lors, le texte suivant :

« § 1er. Chaque époux a le droit d'exercer une profession sans l'accord de son conjoint. Toutefois, si celui-ci estime cette activité de nature à porter un préjudice sérieux à ses intérêts moraux et matériels ou à ceux des enfants mineurs, il a un droit de recours devant le tribunal de première instance.

» § 2. Aucun des époux ne peut user dans ses relations professionnelles du nom de son conjoint qu'avec l'accord de celui-ci.

» L'accord ne peut être retiré que pour des motifs graves. Le retrait ouvre un recours devant le tribunal de première instance. »

» Hun rechten, verplichtingen en bevoegdheden worden geregeld door de bepalingen van dit hoofdstuk, die van toepassing zijn door het enkele feit van het huwelijk en bovendien, voor zover zij er niet van afwijken, door de bepalingen van hun huwelijksvermogensstelsel. »

Artikel 216 (215-216).

Dit artikel voegt de artikelen 215 en 216 van het Burgerlijk Wetboek in een enkele tekst samen.

In § 1 zijn de bepalingen van artikel 215 van het Burgerlijk Wetboek overgenomen. De Subcommissie heeft er echter de volgende wijzigingen in aangebracht :

Eenzijds vond zij de opsomming : beroep, nijverheidsbedrijf, handelsbedrijf overbodig, daar het woord beroep elke beroepsarbeid van een der echtgenoten dekt.

Anderzijds, na opnieuw te hebben onderzocht waarom de echtgenoot niet zou mogen opkomen tegen de uitoefening van een openbaar ambt of mandaat door de andere echtgenoot, was zij van oordeel dat deze alinea van artikel 215 van het Burgerlijk Wetboek kon vervallen. De uitoefening van openbare mandaten moet, voor zover dit niet reeds zo is, worden geregeld door de verschillende kieswetten; zelfs al heeft de wetgever van 1958 aan de woorden « openbare ambten » een beperkte betekenis willen geven, een der echtgenoten kan belang hebben bij verzet tegen de aanvaarding door de andere echtgenoot van een openbaar ambt dat moet worden uitgeoefend op een plaats die ver verwijderd ligt van de echtelijke verblijfplaats waar de opposant zelf zijn beroep uitoefent.

Uiteindelijk heeft de Subcommissie besloten het vierde lid van artikel 215 te schrappen, omdat het opschortend karakter van het daarin opgenomen recht van beroep haar vanzelfsprekend voorkwam.

De tweede paragraaf voegt de twee eerste alinea's van artikel 216 in een enkele alinea samen en plaatst beide echtgenoten op gelijke voet.

De Subcommissie besluit de woorden « toestemming » en « bewilliging » te vervangen door het woord « instemming », dat hier beter schijnt te passen en niet meer doet denken aan onbekwaamheid.

Zij stelt derhalve de volgende tekst vast :

« § 1. Iedere echtgenoot heeft het recht een beroep uit te oefenen zonder de instemming van de andere echtgenoot. Indien deze evenwel oordeelt dat hieraan een ernstig nadeel verbonden is voor zijn zedelijke of stoffelijke belangen of voor die van de minderjarige kinderen, heeft hij het recht zich tot de rechtbank van eerste aanleg te wenden.

» § 2. De ene echtgenoot mag in zijn beroepsbetrekkingen de naam van de andere alleen met diens instemming gebruiken.

» De instemming kan alleen om gewichtige redenen worden ingetrokken. Tegen zodanige intrekking kan de echtgenoot opkomen bij de rechtbank van eerste aanleg. »

Article 217 (215-1).

Cet article traite de la perception des revenus et dans certaines limites, de leur affectation.

Afin d'éviter toute contradiction avec les dispositions adoptées pour les divers régimes matrimoniaux et spécialement pour le régime légal, où les revenus, quels qu'en soit l'origine, deviennent dès leur perception, des biens communs, soumis comme tels, à la gestion d'un seul des époux, la Sous-Commission décide de limiter la portée de cet article aux revenus professionnels.

Les dispositions du deuxième alinéa qui permet à l'époux titulaire d'un revenu professionnel d'en affecter l'excédent, après avoir participé aux charges du mariage, à l'acquisition de biens utiles à l'exercice de sa profession, biens qui seront soumis à sa gestion, constituent dans le régime légal, une exception aux règles prévues sous les articles 1405 et 1414 retenus par la Sous-Commission dans le chapitre consacré au régime légal. La Sous-Commission supprime au deuxième alinéa, comme étant inutiles, les mots « en tout ou en partie » et simplifie la rédaction de la dernière phrase.

Elle adopte le texte suivant :

« Chaque époux perçoit seul ses revenus professionnels et les affecte par priorité à sa contribution aux charges du mariage.

» Il peut affecter l'excédent éventuel de ces revenus à l'acquisition de biens utiles à l'exercice de sa profession; ces biens sont soumis à sa gestion exclusive. »

Article 218 (214-3).

Cet article traite du droit de chacun des époux de se faire ouvrir librement et sans l'autorisation de l'autre, tout compte de dépôt d'espèces ou de titres et de disposer librement des avoirs en compte.

Certains membres expriment leur crainte que cette disposition ne soit en contradiction ou à tout le moins ne restreigne la portée des dispositions de l'article 1414 du régime légal. La Sous-Commission adopte le texte proposé après y avoir apporté certaines corrections de forme :

« Chacun des époux peut se faire ouvrir en son nom personnel, sans l'accord de son conjoint, tout compte de dépôt de sommes ou de titres dont il a la libre disposition. »

A la question de savoir si l'un des époux pourrait faire opposition entre les mains du dépositaire quant à la libre disposition des avoirs déposés, il est répondu que pareille opposition serait sans effet, compte tenu du caractère impératif de la loi. Un acte critiqué par l'un des époux ne peut engager la responsabilité du dépositaire, mais pourrait éventuellement donner lieu, lors de la dissolution du régime, à récompense en faveur du patrimoine commun.

Artikel 217 (215-1).

Dit artikel handelt over de inontvangstneming en, binnen bepaalde grenzen, over de besteding van de inkomsten.

Om tegenstrijdigheid te voorkomen met de bepalingen betreffende de verschillende huwelijksvermogensstelsels en vooral het wettelijke stelsel, waarin de inkomsten, ongeacht hun herkomst, gemeenschappelijk goed worden zodra zij ontvangen zijn en als zodanig door slechts een der echtgenoten beheerd zullen worden, besluit de Subcommissie de strekking van dit artikel te beperken tot de bedrijfsinkomsten.

Volgens het tweede lid mag de echtgenoot-ontvanger van bedrijfsinkomsten wat er na deelneming in de lasten van het huwelijk overblijft, besteden aan goederen die nuttig zijn voor de uitoefening van zijn beroep, welke goederen hij zal beheren. Deze bepaling vormt in het wettelijk stelsel een uitzondering op de regels van de artikelen 1405 en 1414 die de Subcommissie heeft aangenomen in het hoofdstuk over het wettelijk stelsel. De Subcommissie doet in het tweede lid de woorden « geheel of ten dele » als overbodig vervallen en vereenvoudigt de redactie van de laatste volzin.

Zij neemt de volgende tekst aan :

« De bedrijfsinkomsten van iedere echtgenoot worden alleen door hem ontvangen en hij besteedt die bij voorrang aan zijn bijdrage in de lasten van het huwelijk.

» Het eventuele overschot van die inkomsten mag hij aanwenden voor het verkrijgen van goederen die van nut zijn voor de uitoefening van zijn beroep; die goederen staan uitsluitend onder zijn beheer. »

Artikel 218 (214-3).

Dit artikel handelt over het recht van ieder der echtgenoten om zich vrijelijk en zonder bewilliging van de andere echtgenoot enige depositorekening van geld of effecten te doen openen en vrijelijk over het tegoed daarop te beschikken.

Sommige leden vrezen dat deze bepaling in tegenspraak is met artikel 1414 van het wettelijk stelsel, of althans de draagwijdte ervan beperkt. De Subcommissie neemt de voorgestelde tekst aan, nadat zij daarin bepaalde vormverbeteringen heeft aangebracht :

« Iedere echtgenoot kan, zonder de instemming van de andere, op zijn persoonlijke naam een depositorekening voor geld of effecten doen openen, waarover hij de vrije beschikking heeft. »

Op de vraag of een der echtgenoten in handen van de bewaarnemer verzet kan doen tegen de vrije beschikking over het gedeponeerde, wordt geantwoord dat een dergelijk verzet geen gevolg zou hebben, gelet op het dwingende karakter van de wet. Een handeling waarop kritiek valt van een der echtgenoten, kan de bewaarnemer niet aansprakelijk maken, maar zal bij de ontbinding van het stelsel eventueel aanleiding kunnen geven tot vergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen.

Article 219 (214-5, § 1er).

La Sous-Commission adopte, après une légère modification de rédaction, le texte établi en première lecture.

Elle tient à souligner qu'il existe une grande différence entre le mandat toujours révocable donné par l'un des époux à l'autre, ce qui n'interdit pas au mandant d'agir personnellement et la substitution d'un des époux à l'autre dans la gestion du patrimoine commun, ce que prévoit le régime légal (art. 1414 et 1419), qui prive le dernier des pouvoirs que lui accorde le régime et ne peut être modifié que de l'accord des deux époux ou par décision de justice.

La question a été posée de savoir s'il ne fallait pas prévoir expressément que le mandat devait être écrit; la Sous-Commission estime n'avoir pas à s'écarter sur ce point, des règles valant pour tout mandat; il appartient à celui qui se prévaut de l'existence du mandat, éventuellement tacite, d'en rapporter la preuve.

Un membre propose d'étendre les règles concernant le mandat entre époux aux pouvoirs que ceux-ci trouvent dans les dispositions du tronc commun. La Sous-Commission ne croit pas que cela soit nécessaire, la possibilité de donner mandat n'étant interdite par aucune disposition légale. Le but de l'article 219 est de défendre de donner mandat, soit avant le mariage, soit de manière irrévocable et de souligner a contrario que des conventions matrimoniales ne pourraient l'interdire.

Un membre demande s'il ne faut pas prévoir, à l'instar de ce que prévoit l'article 1419 des dispositions relatives au régime légal, la publicité du mandat et de son retrait, à tout le moins lorsque le mandat prévoit des actes de dispositions.

La Sous-Commission n'en voit pas la nécessité; il appartiendra au tiers contractant de s'assurer de l'existence et de la régularité du mandat invoqué.

Article 220 (214-1, § 2; 214-5, § 2, 220).

La Sous-Commission a décidé de fusionner en un seul article, diverses dispositions réparties en divers endroits du chapitre et traitant toutes de l'hypothèse où l'un des époux est absent, incapable ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté.

Le § 1er, repris de l'article 214-1 § 2, du texte adopté en première lecture, permet dans cette hypothèse, au conjoint de se faire autoriser par le tribunal de première instance — et non plus par le juge de paix — à passer seul les actes de disposition, d'affectation en hypothèque ou de donation en gage de l'immeuble qui sert au logement de la famille ou des meubles meublants qui le garnissent. Le texte adopté en seconde lecture va plus loin que celui retenu précédemment, en ce sens que l'autorisation peut être accordée même pour des actes à titre gratuit.

Pour les mêmes motifs qui ont conduit précédemment la Sous-Commission à préférer le tribunal de première instance au juge de paix pour connaître des conflits entre

Artikel 219 (214-5, § 1).

De Subcommissie neemt, na een lichte wijziging in de redactie, de tekst aan die in eerste lezing was vastgesteld.

Zij wenst te onderlijnen dat er een groot verschil is tussen de, steeds herroepbare, lastgeving van de ene echtgenoot aan de andere, wat de lastgever niet belet persoonlijk te handelen, en het stellen van de ene echtgenoot in de plaats van de andere voor het beheer van het gemeenschappelijk vermogen, zoals in het wettelijk stelsel mogelijk is (art. 1414 en 1419), waardoor de laatstbedoelde de bevoegdheden verliest die hij in dat stelsel bezit, wat niet veranderd kan worden dan met instemming van beide echtgenoten of krachtens rechterlijke beslissing.

Gevraagd werd of niet uitdrukkelijk behoorde te worden bepaald dat die last schriftelijk moet worden gegeven; de Subcommissie meent dat zij in dezen niet moet afwijken van de regels die gelden voor elke lastgeving; hij die zich beroept op het bestaan van een eventueel stilzwijgend gegeven last, dient het bewijs daarvan te leveren.

Een lid stelt voor de regels betreffende de lastgeving tussen echtgenoten uit te breiden tot de bevoegdheden die zij putten uit de gemeenschappelijke bepalingen. De Subcommissie acht dit niet noodzakelijk, daar de mogelijkheid van een lastgeving door geen enkele wettelijke bepaling wordt verboden. Artikel 219 heeft ten doel te verbieden een last te geven, hetzij vóór het huwelijk, hetzij onherroepelijk, en a contrario te onderstrepen dat de lastgeving in huwelijksvoorwaarden niet kan worden verboden.

Een lid vraagt of men, in navolging van wat artikel 1419 bepaalt voor het wettelijk stelsel, niet moet voorzien in de openbaarmaking van de lastgeving en de intrekking ervan, althans wanneer de lastgeving daden van beschikking omvat.

De Subcommissie ziet de noodzaak hiervan niet in: het zal de taak zijn van de derde-contractant zich te vergewissen van het bestaan en de regelmatigheid van de ingeroepen lastgeving.

Artikel 220 (214-1, § 2; 214-5, § 2; 220).

De Subcommissie heeft besloten één artikel te maken van verschillende bepalingen die over het hoofdstuk verspreid zijn en die alle handelen over de hypothese dat een der echtgenoten afwezig is, onbekwaamverklaard of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven.

Volgens § 1, overgenomen uit artikel 214-1 § 2 van de in eerste lezing aangenomen tekst, kan de andere echtgenoot zich in dat geval door de rechtbank van eerste aanleg — en niet meer door de vrederechter — laten machtigen om de daden van beschikking, hypotheekering of inpandgeving van de gezinswoning of het huisraad, alleen te verrichten. In tweede lezing werd een tekst aangenomen die verder gaat dan die welke aanvankelijk was aangenomen, in die zin dat de machtiging ook voor handelingen om niet kan worden verleend.

Om dezelfde redenen die de Subcommissie al eerder de rechtbank van eerste aanleg boven de vrederechter hebben doen verkiezen voor de kennisneming van geschillen tussen

époux quant à la libre disposition de certains biens (voir le commentaire de l'article 214) celle-ci confie au tribunal de première instance la connaissance de ces demandes d'autorisation.

Le § 2 traite du cas déjà visé par le § 2 de l'article 214-5 approuvé en première lecture. La Sous-Commission a abandonné l'idée de la représentation d'office, sans intervention de justice; elle croit qu'il est indispensable de faire constater par le tribunal le fait de l'impossibilité pour un des deux époux de manifester sa volonté; elle n'a plus repris dans ce paragraphe la notion d'absence ou d'interdiction, la représentation de l'absent ou de l'interdit étant déjà organisée par d'autres dispositions du Code civil; enfin, elle a écarté la possibilité pour un tiers de faire désigner un représentant à l'époux qui se trouverait dans l'impossibilité de manifester sa volonté; la matière n'est pas propre aux époux: elle devrait donc faire l'objet d'autres dispositions légales plus générales, visant toute personne mariée ou non qui se trouve dans cet état.

L'autorisation de justice pourra être partielle et limitée à certains actes.

Le § 3 reprend la règle de l'article 220 du Code civil aux termes duquel le juge de paix peut autoriser le conjoint de l'époux absent, interdit ou qui ne peut exprimer son consentement à percevoir revenus et créances.

En conclusion de l'examen de cet article, la Sous-Commission approuve le texte suivant :

§ 1er. Si l'un des époux est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, le conjoint peut se faire autoriser par le tribunal de première instance à passer seul les actes visés au paragraphe 1er de l'article 214.

§ 2. Lorsque l'époux qui est dans l'impossibilité de manifester sa volonté n'a pas été pourvu d'un représentant légal ou n'a pas constitué mandataire, le conjoint peut demander au tribunal de première instance à lui être substitué dans l'exercice de tout ou partie de ses pouvoirs.

§ 3. Dans les cas prévus au § 1er, le conjoint peut se faire autoriser par le juge de paix à percevoir, pour les besoins du ménage, tout ou partie des sommes dues par des tiers.

La Sous-Commission a toutefois supprimé les mots « les produits de son travail » ceux-ci étant des revenus ou éventuellement repris dans l'expression plus générale « sommes dues par des tiers ».

Article 221 (218-219, §§ 5 et 6).

L'article traite de la contribution aux charges du mariage. Il reproduit les dispositions de l'article 218 du Code civil, tel qu'il a été amendé en première lecture et celles des §§ 5 et 6 de l'article 219, après en avoir éliminé tout ce qui concerne la compétence territoriale et les règles de procédure.

echtgenoten betreffende de vrije beschikking over sommige goederen (zie commentaar bij artikel 214) draagt zij ook hier de kennisneming van aanvragen om machtiging op aan de rechtbank van eerste aanleg.

§ 2 handelt over het geval dat beoogd wordt in § 2 van artikel 214-5, goedgekeurd in eerste lezing. De Subcommissie heeft de gedachte aan vertegenwoordiging van ambtswege, zonder rechterlijke tussenkomst, laten varen; zij vindt dat de rechtbank moet vaststellen dat een der echtgenoten in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te doen kennen; zij heeft het begrip afwezigheid of onbekwaamverklaring in deze paragraaf niet meer opgenomen, omdat de vertegenwoordiging van de afwezige of de onbekwaamverklaarde reeds geregeld is in andere bepalingen van het Burgerlijk Wetboek; ten slotte heeft zij ook niet de mogelijkheid willen scheppen dat een derde een vertegenwoordiger zou laten aanwijzen voor de echtgenoot die zijn wil niet kan doen kennen; de zaak is niet eigen aan de echtgenoten alleen: zij zal dus geregeld moeten worden in andere wettelijke bepalingen van algemener strekking die zullen gelden voor ieder die, gehuwd of niet, zich in die toestand bevindt.

De rechterlijke machtiging kan gedeeltelijk zijn en beperkt blijven tot sommige handelingen.

§ 3 neemt de regel van artikel 220 van het Burgerlijk Wetboek over, volgens hetwelk de vrederechter de ene echtgenoot kan machtigen om inkomsten en schuldvorderingen te innen, wanneer de andere afwezig is, onbekwaamverklaard in de onmogelijkheid zijn toestemming te geven.

Tot besluit van de bespreking van dit artikel keurt de Subcommissie de volgende tekst goed :

§ 1. Is een van de echtgenoten afwezig, onbekwaamverklaard of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan kan de andere echtgenoot zich door de rechtbank van eerste aanleg doen machtigen om de in artikel 214, § 1 bedoelde handelingen alleen te verrichten.

§ 2. Indien de echtgenoot die in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, geen wettelijke vertegenwoordiger heeft of geen lasthebber heeft aangesteld, kan de andere echtgenoot aan de rechtbank van eerste aanleg vragen om in zijn plaats te worden gesteld voor de uitoefening van al zijn bevoegdheden of een gedeelte ervan.

§ 3. In de gevallen bepaald in § 1, kan de andere echtgenoot zich door de vrederechter doen machtigen om de door derden verschuldigde geldsommen geheel of ten dele te ontvangen ten behoeve van de huishouding.

De Subcommissie heeft echter de woorden « de opbrengst van zijn arbeid » geschrapt, omdat dit een inkomen is of eventueel valt onder de algemene uitdrukking « door derden verschuldigde geldsommen ».

Artikel 221 (218-219, §§ 5 en 6).

Dit artikel handelt over de bijdrage in de huwelijkslasten. Het neemt de bepalingen over van artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek, zoals het in eerste lezing werd geamendeerd evenals die van de §§ 5 en 6 van artikel 219, na hieruit alles wat de territoriale bevoegdheid en de procedureregels betreft te hebben verwijderd.

Article 222 (218bis).

Cet article adopté par la Sous-Commission en première lecture, organise la solidarité entre les époux pour les dettes contractées dans l'intérêt du ménage ou de l'éducation des enfants. La Sous-Commission a décidé de remplacer la notion « l'intérêt du ménage et de l'éducation des enfants » par celle de « les besoins du ménage et de l'éducation des enfants »; l'expression retenue lui paraît plus adéquate.

D'autre part, revenant sur la décision prise en première lecture, elle propose de supprimer cette solidarité pour les dettes excessives ou inutiles eu égard aux ressources du ménage. Elle n'a fait ainsi que confirmer la décision qu'elle a prise à l'occasion de l'examen de l'article 1413 des dispositions relatives au régime légal.

Article 223 (221).

Le texte approuvé par la Sous-Commission, reprend presque textuellement le texte du § 1er de l'article 221 du Code civil, concernant les mesures urgentes et provisoires qui peuvent être prises à la discrétion du président du tribunal de première instance.

Les modifications apportées à la rédaction de cet article n'en changent pas la portée.

Article 224 (225; 214-1, §§ 3 et 4; 214-2).

La Sous-Commission a regroupé dans cet article, diverses dispositions relatives aux conséquences que peut avoir pour l'un des époux, certains actes posés par son conjoint en contravention avec une interdiction prévue dans la loi ou au mépris des intérêts de la famille.

La Sous-Commission a décidé d'en revenir à la notion retenue par le législateur de 1958, et de retenir dès lors la notion d'annulation : l'époux qui croit pouvoir critiquer l'un des actes posés par son conjoint pourra en poursuivre l'annulation devant le tribunal de première instance, suivant les règles ordinaires de procédure, en mettant à la cause le conjoint et le tiers contractant.

Déjà le législateur de 1958 s'était, après discussions, rallié à la thèse de la nullité relative « sanction qui crée une situation claire sans que les intérêts de l'époux requérant puissent être mis en danger » (Rapport de la Commission de la Justice du Sénat, Session 1957-1958 n° 272 p. 3).

Par contre, on voit mal les conséquences de l'inopposabilité d'un acte de disposition à l'égard du conjoint alors que l'acte subsiste et doit produire ses effets entre l'époux contractant et le tiers.

Artikel 222 (218bis).

Dit artikel, door de Subcommissie in eerste lezing aangenomen, voorziet in hoofdelijkheid der echtgenoten voor schulden aangegaan in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de kinderen. De Subcommissie heeft besloten het begrip « belang van de huishouding en opvoeding van de kinderen » te vervangen door « ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen »; deze uitdrukking lijkt haar beter te passen.

Terugkomend op de beslissing, in eerste lezing genomen, stelt zij voor die hoofdelijkheid op te heffen voor de schulden die, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, buitensporig of nodeloos zijn. Zij heeft dus niets anders gedaan dan de beslissing bekrachtigd die zij genomen had bij het onderzoek van artikel 1413 van de bepalingen betreffende het wettelijke stelsel.

Artikel 223 (221).

De goedgekeurde tekst is vrijwel een woordelijke weergave van artikel 221, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, die betrekking heeft op de dringende voorlopige maatregelen welke de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan nemen.

De redactionele wijzigingen veranderen de strekking van het artikel niet.

Artikel 224 (225; 214-1, §§ 3 en 4; 214-2).

De Subcommissie heeft in dit artikel verschillende bepalingen samengebracht betreffende de mogelijke gevolgen die bepaalde handelingen door een der echtgenoten verricht met overtreding van een verbodsbepaling, vervat in de wet, of met miskennis van de belangen van het gezin, voor de andere echtgenoot kunnen hebben.

De Subcommissie heeft besloten terug te keren tot het begrip dat de wetgever van 1958 heeft gehanteerd en derhalve van « nietigverklaring » te spreken : de echtgenoot die een handeling van de andere echtgenoot meent te kunnen critiseren, zal voor de rechtbank van eerste aanleg, nietigverklaring kunnen vorderen volgens de gewone procedureregels, door de andere echtgenoot en de contracterende derde in het geding te betrekken.

De wetgever van 1958 had zich, na bespreking, reeds verenigd met de thesissen van betrekkelijke nietigheid « welke sanctie een klare toestand schept zonder dat de belangen van de eisende echtgenoot in het gedrang komen » (verslag van de Senaatscommissie voor Justitie, zitting 1957-1958, nr. 272, blz. 3).

Daartegenover ziet men niet goed in wat de gevolgen kunnen zijn van de onmogelijkheid om een daad van beschikking tegen te werpen aan de andere echtgenoot, terwijl de daad toch blijft bestaan en gevolgen moet hebben tussen de contracterende echtgenoot en de derde.

L'article prévoit trois hypothèses :

a) Les actes de disposition concernant l'immeuble affecté au logement de la famille ou le mobilier qui le garnit.

b) Les donations faites par un époux et qui mettent en péril les intérêts de la famille; il s'agit évidemment de la donation de biens propres.

c) Les actes passés en violation des décisions prises par le président du tribunal, en application de l'article 223 du projet. Pas plus qu'à l'actuel article 225 du Code civil, n'est prévue l'annulation des actes de disposition interdits par le président, lorsque ces actes portent sur des biens meubles.

La Sous-Commission a décidé de reporter à un an le délai de prescription, celui de trois mois adopté en première lecture lui paraissant manifestement trop court.

La Sous-Commission estime que compte tenu du fait que les intérêts de tiers sont en cause, il y a lieu de maintenir les règles de la procédure contradictoire et notamment de l'introduction de la cause par voie de citation.

**

La Sous-Commission a décidé de ne pas retenir les dispositions adoptées sous réserve en première lecture sous l'article 214-4.

En son § 1er, cet article entend assurer la protection des tiers de bonne foi, en créant une présomption que l'un des époux peut disposer valablement de tout bien meuble qu'il détient individuellement et de tout immeuble acquis en son nom.

Dans la pratique, ce texte aboutit à étendre la présomption « en fait de meubles, possession vaut titre » à des immeubles acquis durant le mariage par un seul des époux, alors qu'à défaut de emploi, de tels immeubles constituent dans le régime légal des biens communs.

Compte tenu des restrictions que contient le texte, qui exclut de son application les meubles meublants garnissant le logement de la famille, ainsi que tout autre bien qui, en vertu du régime matrimonial des époux, est présumé être la propriété de l'autre conjoint ou nécessite l'intervention de celui-ci, la portée de la disposition est plus psychologique que pratique : chaque acte de disposition devrait être précédé d'un examen de la situation : ne s'agit-il pas d'un meuble meublant ? Quel est le régime matrimonial des époux ? En vertu de ce régime, les autres meubles sont-ils propres ou communs et un des époux peut-il en disposer seul ?

La Sous-Commission constate que la portée d'une disposition générale en cette matière sera très réduite et que celle-ci ne donne aucune sécurité aux tiers; la question doit de préférence être réglée selon les modalités propres à chacun des régimes matrimoniaux.

Quant au § 2, il a pour objet d'étendre à tous les régimes matrimoniaux la règle déjà prévue dans le régime légal que les meubles qui sont en la possession commune des époux, constituent le gage commun des créanciers de chacun d'eux;

Het artikel voorziet in drie hypothesen :

a) Daden van beschikking betreffende de gezinswoning of het daarin aanwezige huisraad.

b) Schenking door een der echtgenoten, waardoor de belangen van het gezin in gevaar gebracht worden; het gaat natuurlijk om schenking van eigen goederen.

c) Handelingen in strijd met de beslissing door de voorzitter van de rechtbank gewezen met toepassing van artikel 223 van het ontwerp. Evenmin als in het huidige artikel 225 van het Burgerlijk Wetboek is voorzien in de nietigverklaring van daden van beschikking, verboden door de voorzitter, wanneer die daden betrekking hebben op roerende goederen.

De Subcommissie heeft besloten de verjaringstermijn, opnieuw op een jaar te brengen, daar de termijn van drie maanden, die zij aangenomen had in eerste lezing, haar thans kennelijk te kort voorkwam.

Aangezien de belangen van derden op het spel staan, meent de Subcommissie dat de regels van de procedure op tegenspraak, en met name de rechtsingang door dagvaarding, moeten worden gehandhaafd.

**

De Subcommissie heeft besloten de bepalingen die in eerste lezing onder voorbehoud waren aangenomen sub artikel 214-4 niet te aanvaarden.

§ 1 van het artikel strekt om te goeder trouw zijnde derden te beschermen door het vermoeden te scheppen dat een der echtgenoten geldig kan beschikken over elk roerend goed dat hij individueel onder zich houdt en over elk onroerend goed dat hij op eigen naam heeft verkregen.

In de praktijk komt deze tekst hierop neer dat het vermoeden « met betrekking tot roerende goederen geldt het bezit als titel » wordt uitgebreid tot de onroerende goederen die een der echtgenoten tijdens het huwelijk verkrijgt, terwijl zulke onroerende goederen in het wettelijk stelsel, bij gebreke van wederbelegging, gemeenschappelijke goederen zijn.

Gelet op de beperkingen van de tekst, die niet toepasselijk is op het in de gezinswoning aanwezige huisraad evenmin als op enig ander goed dat krachtens het huwelijksvermogensstelsel geacht wordt eigendom te zijn van de andere echtgenoot of zijn tussenkomst noodzakelijk maakt, heeft de bepaling veeleer een psychologische dan een praktische betekenis : elke daad van beschikking zou moeten voorafgegaan worden door een onderzoek : gaat het niet om huisraad ? Wat is het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten ? Zijn de andere roerende goederen, ingevolge dat stelsel, eigen of gemeenschappelijk en kan een der echtgenoten er alleen over beschikken ?

De Subcommissie constateert dat een algemene bepaling ter zake slechts een geringe draagwijdte zal hebben en aan derden geen veiligheid verschaft; deze aangelegenheid moet bij voorkeur worden geregeld volgens de eigen kenmerken van elk der huwelijksvermogensstelsels.

§ 2 heeft ten doel de regel die reeds voorkomt in het wettelijk stelsel, namelijk dat de roerende goederen die het gemeenschappelijk bezit van beide echtgenoten zijn, het gemeenschappelijk pand van de schuldeisers van elk van hen

on échapperait ainsi à la règle jurisprudentielle qui dans le régime de séparation de biens, ne permet aux créanciers d'exercer leurs droits que sur la moitié seulement, des meubles qui, à défaut de justification de leur qualité de propres, sont considérés comme indivis entre les époux.

La Sous-Commission estime ici aussi que dans la mesure du nécessaire, la matière doit être réglée dans le cadre de chacun des régimes.

**

Ainsi qu'il a déjà été exposé précédemment, la Sous-Commission a décidé de renvoyer au Code judiciaire, les règles de compétence et de procédure que contenait la loi du 30 avril 1958.

Ces règles vaudront également pour les litiges qui peuvent naître entre époux dans le cadre de leur régime matrimonial.

Elle propose dès lors les modifications suivantes à la troisième partie du Code judiciaire qui traite de la compétence :

L'article 587 qui traite de la compétence du président du tribunal de première instance est modifié comme suit : Au 3° du 1er alinéa, la référence à l'article 221 est remplacée par celle aux articles 223 et 1420. Au deuxième alinéa, la référence à l'article 221 du Code civil est remplacée par celle aux articles 1253bis à 1253octies. Il s'agit d'articles nouveaux que la Sous-Commission propose d'introduire dans le Code judiciaire et qui seront commentés ci-dessous.

A l'article 591, il est proposé de supprimer le 8°; par contre, le 19° de l'article 594 sera modifié comme suit : « 19° sur les demandes formées en application des articles 220 § 3 et 221 du Code civil ».

La Sous-Commission a constaté que l'article 591 traite d'une façon générale des matières dont le juge de paix connaît sur assignation et que l'article 594 traite de celles dont ce magistrat connaît sur requête.

Il lui a dès lors semblé préférable de traiter dans un même article, l'article 594, de la compétence du juge de paix dans les litiges entre époux, toutes les actions dont celui-ci a à connaître, étant introduites par requête.

La Sous-Commission est d'avis que compte tenu du texte des articles 220 et 221 du Code civil, qui attribuent expressément au juge de paix la connaissance de certains litiges entre époux, ce magistrat est compétent, quel que soit le montant de la demande. Il n'est donc pas nécessaire de le répéter à l'article 594.

A l'article 628, 2°, la référence aux articles 213-215, 216 et 221 du Code civil, est remplacée par celle aux articles 213, 214, 216, 220, 221, 223, 1417, 1419 à 1422, 1426, 1494 et 1495 du Code civil. Il s'agit d'une simple adaptation des textes, compte tenu des modifications apportées par la Sous-Commission aux articles 212 à 225 du Code civil.

uitmaken, uit te breiden tot alle huwelijksvermogensstelsels. Op die wijze ontkomt men aan de rechtsregel volgens welke bij scheiding van goederen, de schuldeisers zich slechts kunnen verhalen op de helft van de roerende goederen die, wanneer hun hoedanigheid van eigen goed niet bewezen is, worden beschouwd als onverdeeld tussen de echtgenoten.

Ook hier is de Subcommissie van oordeel dat de zaak, voor zover nodig, moet worden geregeld in het kader van elk stelsel.

**

Zoals reeds eerder uiteengezet, heeft de Subcommissie besloten de bevoegdheids- en procedureregels die de wet van 30 april 1958 bevatte, onder te brengen in het Gerechtelijk Wetboek.

Deze regels gelden ook voor de geschillen die tussen echtgenoten kunnen ontstaan met betrekking tot hun huwelijksvermogensstelsel.

Zij stelt derhalve de volgende wijzigingen voor in het derde deel van het Gerechtelijk Wetboek, dat handelt over de rechterlijke bevoegdheid :

Artikel 587, dat handelt over de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, wordt gewijzigd als volgt : in lid 1, 3°, zal in plaats van naar artikel 221 verwezen worden naar de artikelen 223 en 1420. In het tweede lid zal in plaats van naar artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek verwezen worden naar de artikelen 1253bis tot 1253octies. Het gaat hier om nieuwe artikelen die de Subcommissie voorstelt in het Gerechtelijk Wetboek op te nemen en die verder toegelicht zullen worden.

Bij artikel 591 wordt voorgesteld het 8° te schrappen; het 19° van artikel 594 zal gewijzigd worden als volgt : « 19° op de vorderingen ingesteld met toepassing van de artikelen 220, § 3, en 221 van het Burgerlijk Wetboek ».

De Subcommissie heeft geconstateerd dat artikel 591 in het algemeen handelt over aangelegenheden waarvan de vrederechter kennis neemt na dagvaarding en dat artikel 594 handelt over aangelegenheden waarvan de rechter kennis neemt op verzoekschrift.

Het scheen haar derhalve verkieslijk in een zelfde artikel, namelijk artikel 594, te handelen over de bevoegdheid van de vrederechter in geschillen tussen echtgenoten, met dien verstande dat alle vorderingen waarvan hij kennis moet nemen, ingesteld zullen worden bij verzoekschrift.

De Subcommissie is van oordeel dat, rekening houdend met de tekst van de artikelen 220 en 221 van het Burgerlijk Wetboek, die de kennisneming van bepaalde geschillen tussen echtgenoten uitdrukkelijk opdragen aan de vrederechter, deze bevoegd zal zijn, ongeacht het bedrag van de vordering. Het is dus niet nodig zulks te herhalen in artikel 594.

In artikel 628, 2°, wordt in plaats van naar de artikelen 213-215, 216 en 221 van het Burgerlijk Wetboek verwezen naar de artikelen 213, 214, 216, 220, 221, 223, 1417, 1419 tot 1422, 1426, 1494 en 1495 van het Burgerlijk Wetboek. Het gaat om een loutere tekstaanpassing als gevolg van de wijzigingen die de Subcommissie heeft aangebracht in de artikelen 212 tot en met 225 van het Burgerlijk Wetboek.

La Sous-Commission décide d'insérer dans le Livre IV de la Quatrième Partie du Code judiciaire entre le Chapitre X, De l'interdiction, et le Chapitre XI, Du divorce, de la séparation de corps et de la séparation de biens, un Chapitre *Xbis*; intitulé : « Des demandes relatives aux droits et devoirs respectifs des époux ».

Ce chapitre comprend 7 articles numérotés de 1253*bis* à 1253*octies*, qui appellent les commentaires suivants :

Article 1253*bis*.

Cet article maintient la règle que contenaient les articles 219 § 1er, 220 et 221, § 2 que toutes les actions et recours prévus par le chapitre du Code civil consacré aux droits et devoirs respectifs des époux sont introduits par requête, tant devant le tribunal de première instance que devant le président du tribunal en cas d'urgence ou devant le juge de paix. Il n'existe d'exception à cette règle que pour les actions en annulation de certains actes qui suivent les règles du droit commun (articles 224, 1421, 1422).

Sous réserve des dispositions reprises aux articles suivants, les dispositions concernant les demandes sur requête unilatérale sont applicables, même quand il s'agit de procédures contradictoires.

Article 1253*ter*.

Deux dérogations sont prévues dans toutes les procédures : la requête doit indiquer les nom, prénom, profession et domicile des deux époux et non du seul requérant; la signature d'un avocat n'est pas requise.

Article 1253*quater*.

Cet article concerne les procédures contradictoires : recours de l'épouse quant au choix de la résidence conjugale (art. 213) demande d'autorisation de disposer de l'immeuble servant au logement de la famille et des meubles meublants qui le garnissent (art. 214), opposition à l'exercice par le conjoint d'une profession (art. 216), demande tendant à percevoir directement les revenus de l'autre époux qui ne contribue pas aux charges du ménage (art. 221) et demande de mesures provisoires dans l'intérêt du conjoint demandeur et des enfants (art. 223) : il en est de même pour les actions prévues à l'article 1417, alinéa 1er, 1419, 1420, 1426, 1494, alinéa 1er, et 1495. Les dispositions du texte proposé par la Sous-Commission s'inspirent de celles des articles 217 (procédure devant le tribunal), 219, § 2 (procédure devant le juge de paix) et 221 (procédure devant le président du tribunal).

L'article complète les règles des articles 1028 et suivants du Code judiciaire en prévoyant la convocation des parties en chambre du conseil et la notification de l'ordonnance aux deux parties.

De Subcommissie besluit in Boek IV van het Vierde Deel van het Gerechtelijk Wetboek, tussen Hoofdstuk X « Onbekwaamverklaring » en Hoofdstuk XI « Echtscheiding, scheiding van tafel en bed en scheiding van goederen », een Hoofdstuk *Xbis* in te voegen, met als opschrift : « Vorderingen betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten ».

Dat hoofdstuk omvat 7 artikelen, genummerd van 1253*bis* tot en met 1253*octies*, waarbij het volgende commentaar moet worden gemaakt :

Artikel 1253*bis*.

Dit artikel handhaaft de regel, voorheen vervat in de artikelen 219, § 1, 220 en 221, § 2, dat alle vorderingen en voorzieningen bedoeld in het hoofdstuk van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten, worden ingesteld bij verzoekschrift, zowel bij de rechtbank van eerste aanleg als bij de voorzitter van de rechtbank in geval van dringende noodzakelijkheid of bij de vrederechter. Op deze regel bestaat geen uitzondering, behalve voor de vorderingen tot nietigverklaring van bepaalde handelingen die de regels van het gemeenrecht volgen (artikelen 224, 1421, 1422).

Onder voorbehoud van de bepalingen die voorkomen in de volgende artikelen, zijn de bepalingen betreffende de vorderingen op eenzijdig verzoekschrift van toepassing, zelfs wanneer het gaat om een rechtspleging op tegenspraak.

Artikel 1253*ter*.

In elke rechtspleging zijn er twee afwijkingen : het verzoekschrift moet melding maken van de naam, voornaam, beroep en woonplaats van beide echtgenoten en niet van de eiser alleen; de handtekening van een advocaat is niet vereist.

Artikel 1253*quater*.

Dit artikel behandelt de rechtspleging op tegenspraak : beroep van de echtgenote met betrekking tot de keus van de echtelijke verblijfplaats (art. 213), verzoek om machtiging te beschikken over het onroerend goed dat tot gezinswoning dient en over het aanwezige huisraad (art. 214), verzet tegen de uitoefening van een beroep door de andere echtgenoot (art. 216), verzoek tot rechtstreekse inning van de inkomsten van de andere echtgenoot die niet bijdraagt in de lasten van de huishouding (art. 221) en verzoek om voorlopige maatregelen in het belang van de echtgenoot-eiser en van de kinderen (art. 223) : hetzelfde geldt voor de vorderingen bedoeld in de artikelen 1417, eerste lid, 1419, 1420, 1426, 1494, eerste lid, en 1495. De tekst van de Subcommissie is geïnspireerd op die van de artikelen 217 (procedure voor de rechtbank), 219, § 2 (procedure voor de vrederechter) en 221 (procedure voor de voorzitter van de rechtbank).

Het artikel vult de regels van artikel 1028 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek aan in deze zin dat de partijen in raadkamer moeten worden opgeroepen en de beschikking aan beide partijen ter kennis moet worden gebracht.

La possibilité de former opposition est expressément prévue, l'appel appartient à chacune des deux parties. Il est rappelé qu'en ces matières, toute décision est toujours provisoire et peut être modifiée ou rétractée. La Sous-Commission a considéré comme superflue la disposition du dernier alinéa de l'actuel article 217 du Code civil qui oblige le greffier à informer le registre du commerce de l'interdiction d'exercer certaines professions, cette disposition faisant double emploi avec l'article 25, 2°, des lois coordonnées relatives au registre de commerce.

Article 1253quinquies.

Cet article ne fait que reproduire, avec quelques corrections, le texte des cinq derniers alinéas de l'article 218 du Code civil qui règlent les pouvoirs d'investigation du juge de paix. La levée du secret professionnel est étendue aux fonctionnaires de toutes les administrations publiques, y compris les parastataux et non plus seulement à ceux des contributions directes.

Comme à l'article 221 du texte proposé par la Sous-Commission, il n'est plus fait état des « produits du travail des parties » ceux-ci étant repris dans la notion la plus large de « revenus ».

Article 1253sexies.

Il reprend, sous une rédaction différente, ce qu'il était nécessaire de conserver des règles contenues au § 3 alinéas 1, 2, 3 et 4 de l'article 221.

Ce n'est toutefois plus au greffier à dresser acte de la requête et à faire figurer dans les actes, les indications nécessaires pour identifier les parties et les immeubles; la requête elle-même devra contenir ces explications.

L'article ne reprend plus la notification de l'ordonnance à l'époux défendeur, celle-ci étant déjà prévue à l'article 1253quater. La tenue d'un registre spécial au greffe du tribunal n'est plus jugée nécessaire.

La Sous-Commission estime qu'il est plus conforme au mécanisme de la loi hypothécaire de prévoir, au lieu de la transcription de l'ordonnance dans le registre à ce destiné, son inscription en marge du dernier titre d'acquisition transcrit des immeubles ou navires décrits dans la requête ou l'ordonnance.

La référence à l'article 4 de la loi du 10 février 1908 est étendue au 1° et 2° du § 1er, rectifiant ainsi une erreur de la loi de 1958.

Article 1253septies.

Il reprend le contenu des articles 222 (en ce qui concerne les immeubles) et 224 (en ce qui concerne les meubles) et organise les mesures à prendre en cas d'urgence.

Uitdrukkelijk is voorzien in de mogelijkheid om verzet te doen; elk van beide partijen kan hoger beroep instellen. Er wordt op gewezen dat, in dezen, elke beslissing altijd voorlopig is en kan worden gewijzigd of ingetrokken. De Subcommissie achtte het laatste lid van het huidige artikel 217 van het Burgerlijk Wetboek overbodig; het legt aan de griffier de verplichting op het handelsregister in kennis te stellen van het verbod tot uitoefening van bepaalde beroepen; dit staat reeds in artikel 25, 2°, van de gecoördineerde wetten betreffende het handelsregister.

Artikel 1253quinquies.

Dit artikel neemt, met enkele verbeteringen, de tekst over van de vijf laatste leden van artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek, die de bevoegdheid van de vrederechter inzake onderzoek regelen. De opheffing van het beroepsgeheim wordt uitgebreid tot de ambtenaren van alle openbare besturen, met inbegrip van de parastatale instellingen, en blijft dus niet langer beperkt tot die van de directe belastingen.

Evenals in artikel 221 van de door de Subcommissie voorgestelde tekst wordt ook hier geen gewag meer gemaakt van de « opbrengsten van de arbeid van de partijen », daar deze zijn opgenomen in het ruimere begrip « inkomsten ».

Artikel 1253sexies.

Dit artikel neemt, in een verschillende redactie, over wat moest worden behouden van de regels vervat in artikel 221, § 3, eerste, tweede, derde en vierde lid.

Nu zal het echter niet meer de taak van de griffier zijn om akte op te maken van het verzoekschrift en in de akte de gegevens te doen voorkomen die noodzakelijk zijn om de partijen en de onroerende goederen te identificeren; het verzoekschrift zelf zal die gegevens moeten bevatten.

De kennisgeving van de beschikking aan de echtgenoot-verweerder komt in het artikel niet meer voor, omdat dit reeds bepaald is in artikel 1253quater. Het houden van een bijzonder register ter griffie van de rechtbank wordt niet meer noodzakelijk geacht.

De Subcommissie meent dat het beter overeenstemt met het mechanisme van de hypotheekwet om te bepalen, dat de beschikking niet in het daartoe bestemde register zal worden overgeschreven, maar vermeld zal worden op de kant van de laatste overgeschreven titel van verkrijging van de onroerende goederen of schepen, die beschreven zijn in het verzoekschrift of de beschikking.

De verwijzing naar artikel 4 van de wet van 10 februari 1908 wordt uitgebreid tot § 1, 1° en 2°, zodat een vergissing van de wet van 1958 mede wordt goedge maakt.

Artikel 1253septies.

Dit artikel neemt de inhoud over van de artikelen 222 (met betrekking tot de onroerende goederen) en 224 (met betrekking tot de roerende goederen) en bepaalt de maatregelen die in spoedeisende gevallen moeten worden genomen.

La Sous-Commission a préféré ce terme « urgence » à celui d'« extrême nécessité » de la loi de 1958.

La question a été posée de savoir si cette procédure ne devait pas être confiée au juge des saisies; la Sous-Commission y a répondu par la négative, estimant que dans les rapports entre époux, il n'existe pas de créances pour lesquelles une saisie éventuellement conservatoire peut être pratiquée.

La Sous-Commission s'est demandé si dans ce cas deux requêtes distinctes seraient nécessaires : l'une en exécution de l'article 1253*sexies*, l'autre pour obtenir la possibilité d'agir d'urgence avant même que le juge ne se soit prononcé sur le mérite de la première requête. Il semble qu'aucune règle de procédure ne s'oppose à ce que les deux mesures soient sollicitées par une seule et même requête : la mesure d'urgence sera toutefois prise avant toute comparution du défendeur, alors que l'interdiction d'aliéner immeubles ou meubles ne pourra être prononcée qu'après débats contradictoires ou qu'à tout le moins, le défendeur ait été dûment convoqué.

Article 1253*octies*.

Cet article traite des effets des inscriptions dans les registres du conservateur des hypothèques effectuées en exécution de la présente loi. Il reprend les dispositions des deux derniers alinéas du § 3 de l'article 221 et celles de l'article 223.

La Sous-Commission a tenu à préciser qu'en cas de décision nouvelle modifiant une décision précédente, l'inscription hypothécaire peut continuer à produire ses effets dans la mesure prévue par la nouvelle décision; elle a donc inséré dans le texte les mots « en tout ou partie ».

**

La Sous-Commission a constaté qu'il y avait lieu de remplacer à l'article 507 du Code pénal, la référence aux articles 221 § 1er et 224 du Code civil par celle au nouvel article 223 proposé par elle.

**

De Subcommissie heeft de voorkeur gegeven aan de uitdrukking « in spoedeisende gevallen » boven « geval van volstrekte noodzaak » in de wet van 1958.

De vraag werd gesteld of deze rechtspleging niet moest worden opgedragen aan de beslagrechter; de Subcommissie heeft ontkennend geantwoord, daar zij meent dat er, in de betrekkingen tussen echtgenoten, geen schuldvorderingen bestaan waarvoor beslag, in voorkomend geval bewarend beslag, kan worden uitgeoefend.

De Subcommissie heeft zich afgevraagd of er in dat geval twee afzonderlijke verzoekschriften moeten worden ingediend : het eerste ter uitvoering van artikel 1253*sexies*, het tweede om de mogelijkheid te hebben dringend op te treden, zelfs nog voordat de rechter zich heeft uitgesproken over de waarde van het eerste verzoekschrift. Geen enkele procedureregel schijnt zich ertegen te verzetten dat beide maatregelen worden gevraagd in een en hetzelfde verzoekschrift : de dringende maatregel zal echter worden genomen voordat de verweerder verschenen is, terwijl het verbod tot vervreemding van onroerende of roerende goederen eerst na debat zal kunnen worden uitgesproken of althans nadat de verweerder behoorlijk is opgeroepen.

Artikel 1253*octies*.

Dit artikel handelt over de gevolgen van de inschrijving in de registers van de hypotheekbewaarder ter uitvoering van deze wet. Het neemt de bepalingen over van de twee laatste leden van artikel 221, § 3, alsmede die van artikel 223.

De Subcommissie heeft nader willen aangeven dat de hypothecaire inschrijving, in geval van een nieuwe beslissing die wijziging brengt in een vorige beslissing, gevolg kan blijven hebben in zover dit bepaald is in de nieuwe beslissing; zij heeft daarom de woorden « geheel of ten dele » ingevoegd.

**

De Subcommissie heeft vastgesteld dat in artikel 507 van het Strafwetboek de verwijzing naar de artikelen 221, § 1, en 224 van het Burgerlijk Wetboek moet worden vervangen door een verwijzing naar het nieuwe artikel 223, door haar voorgesteld.

**

TEXTES ARRETES
EN PREMIERE LECTURE.

ART. 214.

§ 1. Le mariage ne modifie pas la capacité juridique des époux, sauf en cas d'application de l'article 476, mais leurs droits, pouvoirs et obligations sont réglés par les dispositions du présent chapitre et celles de leur régime matrimonial.

§ 2. Les dispositions de ce chapitre sont applicables par le seul effet du mariage, quel que soit le régime matrimonial des époux, sous réserve des dérogations autorisées par la loi.

ART. 214-1.

§ 1. Un époux ne peut sans le consentement de l'autre disposer entre vifs à titre onéreux ou gratuit, des droits par lesquels est assuré le logement de la famille ni des meubles meublants dont il est garni.

Il ne peut sans ce même consentement grever de droits réels ces mêmes biens.

§ 2. Dans le cas où le conjoint refuse de donner son consentement ou se trouve pour quelque cause que ce soit, dans l'impossibilité de manifester sa volonté, le juge de paix de la dernière résidence conjugale peut, à condition que l'autorisation sollicitée ne concerne pas un acte entre vifs à titre gratuit, autoriser l'autre époux, pour des motifs graves et précis, à passer seul l'acte.

L'article 219, § 1, alinéa 1, § 2 et § 3, ou l'article 220, alinéa 2, sont applicables, selon le cas, à l'autorisation sollicitée.

§ 3. Tout acte accompli par un époux en violation du présent article est inopposable à son conjoint.

§ 4. Le conjoint, sans préjudice de dommages et intérêts éventuels, peut agir en justice pour maintenir ou faire restituer au bien son affectation antérieure.

L'article 219, § 1, alinéa 1, § 2 et § 3, est applicable à ce recours qui, sous peine de prescription, doit être introduit au plus tard dans les trois mois à dater de la connaissance par le conjoint de l'acte inopposable.

§ 5. Le droit au bail de l'immeuble loué, même avant le mariage, par l'un ou l'autre époux et affecté pour le tout ou pour partie, au logement de la famille est, quel que soit le régime matrimonial des époux et nonobstant toute convention contraire, réputé appartenir également à son conjoint dans les limites de cette affectation.

TEKSTEN VASTGESTELD IN
EERSTE LEZING.

ART 214.

§ 1. Het huwelijk wijzigt de burgerlijke bekwaamheid van de echtgenoten niet, behalve in geval van toepassing van artikel 476, maar hun rechten, bevoegdheden en verplichtingen worden geregeld door de bepalingen van dit hoofdstuk en die van hun huwelijksvermogensstelsel.

§ 2. De bepalingen van dit hoofdstuk zijn toepasselijk door het enkele gevolg van het huwelijk, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten, onder voorbehoud van de door de wet toegelaten afwijkingen.

ART 214-1.

§ 1. De ene echtgenoot kan zonder toestemming van de andere niet onder bezwarende titel of om niet onder de levenden beschikken over de rechten waarbij de gezinswoning wordt verzekerd, noch over het huisraad waarmee zij gestoffeerd is.

Hij kan zonder dezelfde toestemming diezelfde goederen niet met zakelijke rechten bezwaren.

§ 2. Ingeval de andere echtgenoot zijn toestemming weigert te geven of om enigerlei reden in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, kan de vrederechter van de laatste echtelijke verblijfplaats, op voorwaarde dat de aangevraagde machtiging geen betrekking heeft op een daad onder de levenden om niet, de echtgenoot om gewichtige en welbepaalde redenen machtigen de handeling alleen te verrichten.

Artikel 219, § 1, eerste lid, § 2 en § 3 of artikel 220, tweede lid, zijn, al naar het geval, van toepassing op de aangevraagde machtiging.

§ 3. Iedere handeling die een echtgenoot met overtreding van dit artikel verricht, kan aan de andere echtgenoot niet worden tegengeworpen.

§ 4. Onverminderd de vergoeding van de eventuele schade kan de echtgenoot in rechte optreden om het goed zijn vorige bestemming te doen behouden of teruggeven.

Artikel 219, § 1, eerste lid, § 2 en § 3 is toepasselijk op die vordering, welke op straffe van verjaring moet worden ingesteld uiterlijk binnen drie maanden te rekenen van de dag waarop de echtgenoot kennis heeft gekregen van de handeling die niet kan worden tegengeworpen.

§ 5. Het recht op de huur van het onroerend goed dat, zelfs vóór het huwelijk, door een der echtgenoten is gehuurd en dat geheel of ten dele bestemd is voor de huisvesting van het gezin, wordt, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten en niettegenstaande enige strijdige overeenkomst, geacht eveneens toe te komen aan de andere echtgenoot binnen de perken van die bestemming.

En cas d'instance en divorce ou en séparation de corps, le juge peut, soit à titre de mesure provisoire, soit à titre définitif dans le jugement autorisant le divorce ou prononçant la séparation de corps, attribuer le droit au bail à l'un des époux, en considération des intérêts sociaux et familiaux en cause, sous réserve des droits à récompense ou à indemnité au profit de l'autre époux.

ART. 214-2.

Lorsque la donation faite par un époux met en péril les intérêts de la famille ou de son conjoint, l'acte est inopposable au conjoint, sans préjudice de dommages et intérêts éventuels.

L'article 219, § 1, alinéa 1, § 2, et § 3, est applicable à ce recours.

ART. 214-3.

§ 1. Chacun des époux peut se faire ouvrir, sans le consentement de l'autre, tout compte de dépôt et tout compte de titres en son nom personnel.

§ 2. L'époux déposant est réputé, à l'égard du dépositaire, avoir la libre disposition des fonds et des titres en dépôt.

ART. 214-4.

§ 1. Lorsque l'un des époux se présente seul pour traiter avec un tiers un acte à titre onéreux quelconque, portant sur un bien meuble qu'il détient individuellement ou sur un immeuble acquis en son nom, cet époux est réputé à l'égard de tout tiers de bonne foi, avoir le pouvoir de faire seul l'acte; toutefois, cette disposition n'est pas applicable aux meubles meublants visés dans l'article 214-1, § 1, ni à tout autre bien qui en vertu du régime matrimonial des époux est présumé être la propriété de l'autre conjoint ou nécessite l'intervention de celui-ci.

§ 2. Sous réserve des dispositions particulières du chapitre II de la IIe partie du projet, les meubles qui sont en la possession commune des époux, garantissent pour la totalité les dettes nées dans le chef de chacun d'eux, sauf preuve de l'époux non contractant que ces biens sont sa propriété exclusive.

ART. 214-5.

§ 1. Au cours du mariage, un époux peut donner mandat à l'autre de le représenter dans l'exercice des pouvoirs que le régime matrimonial lui laisse ou lui attribue.

Le mandat entre époux est toujours révocable.

§ 2. L'époux qui se trouve dans l'impossibilité de manifester sa volonté est de plein droit représenté par son conjoint

Ingeval een geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed is ingesteld, kan de rechter, hetzij als voorlopige, hetzij als definitieve maatregel, in het vonnis dat de echtscheiding toestaat of de scheiding van tafel en bed uitspreekt, het recht op de huur toekennen aan een der echtgenoten, uit overweging van de betrokken sociale en familiale belangen, onder voorbehoud van de rechten op vergoeding of schadeloosstelling ten voordele van de andere echtgenoot.

ART. 214-2.

Wanneer de schenking gedaan door een echtgenoot, de belangen van het gezin of van de andere echtgenoot in gevaar brengt, kan de handeling niet aan de andere echtgenoot worden tegengeworpen, onverminderd de vergoeding van eventuele schade.

Artikel 219, § 1, lid 1, § 2 en § 3, is op deze vordering toepasselijk.

ART. 214-3.

§ 1. Iedere echtgenoot kan, zonder toestemming van de andere, op zijn persoonlijke naam een depositorekening en een effectenrekening openen.

§ 2. De echtgenoot die de rekening opent wordt, ten aanzien van de bewaarder, geacht de vrije beschikking te hebben over de in bewaring gegeven gelden en effecten.

ART. 214-4.

§ 1. Wanneer een van de echtgenoten alleen verschijnt om met een derde een handeling onder bezwarende titel te verrichten met betrekking tot een roerend goed dat hij afzonderlijk onder zich heeft of een onroerend goed dat hij in zijn naam verkregen heeft, wordt die echtgenoot ten aanzien van alle derden die te goeder trouw zijn, geacht die daad alleen te kunnen verrichten. Deze bepaling is echter niet toepasselijk op het huisraad bedoeld in artikel 214-1, § 1, noch op enig ander goed waarvan het huwelijksvermogensstelsel laat vermoeden dat het de eigendom van de andere echtgenoot is of zijn tussenkomst vereist.

§ 2. Onder voorbehoud van de bijzondere bepalingen van hoofdstuk II van Deel II van het ontwerp, waarborgen de roerende goederen die in het gemeenschappelijk bezit van de echtgenoten zijn, het geheel van de schulden die uit hoofde van ieder van hen zijn ontstaan, tenzij de niet-contracterende echtgenoot bewijst dat die goederen zijn uitsluitende eigendom zijn.

ART. 214-5.

§ 1. Tijdens het huwelijk kan de ene echtgenoot aan de andere last geven om hem te vertegenwoordigen in de uitoefening van de bevoegdheden die het huwelijksvermogensstelsel hem laat of toekent.

De lastgeving tussen echtgenoten is altijd herroepbaar.

§ 2. De echtgenoot die in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, wordt van rechtswege door de

pendant la durée de cet empêchement, à moins que cette représentation ne soit confiée à un tiers en vertu d'une procuration de l'époux ou d'une décision judiciaire rendue à la requête de tout intéressé, le tout sous réserve des cas où la loi en dispose autrement.

ART. 215-1.

Chaque époux perçoit seul ses revenus sous l'obligation de les affecter par priorité à sa contribution aux charges du mariage.

Toutefois, en ce qui concerne ses revenus professionnels, l'époux peut librement affecter tout ou partie de l'excédent éventuel de ceux-ci à l'acquisition de biens utiles à l'exercice de sa profession; les biens ainsi acquis et affectés tombent sous la gestion exclusive de cet époux.

ART. 218.

Chaque époux contribue aux charges du mariage selon ses facultés et son état.

A défaut par l'un des époux de satisfaire à cette obligation, l'autre époux peut, sans préjudice aux droits des tiers, se faire autoriser par le juge de paix de la dernière résidence conjugale ou du domicile de la partie adverse à percevoir, à l'exclusion de son conjoint, les revenus de celui-ci ou ceux qu'il administre, en vertu du régime matrimonial, des produits de son travail et toutes autres sommes qui lui sont dues par des tiers. Le juge fixe les conditions de l'autorisation ainsi que le montant à concurrence duquel elle est accordée.

Le juge peut ordonner aux époux, et même aux tiers, la communication de renseignements ou la représentation des livres de commerce ou pièces comptables de nature à établir le montant des revenus, créances et produits du travail des parties; les renseignements à fournir par les tiers sont communiqués au juge par écrit.

S'il n'est pas donné suite par le tiers aux réquisitions du juge dans le délai qu'il détermine, ou si les renseignements donnés apparaissent incomplets ou inexacts, le juge peut, par jugement motivé, ordonner que le tiers compare en personne à la date qu'il fixe. Une copie certifiée conforme de l'ordonnance est jointe à la convocation du tiers.

Le tiers cité et défaillant ou se refusant à fournir les renseignements demandés est passible des sanctions prévues à l'article 263 et suivants du Code de procédure civile.

La convocation du tiers reproduit, à peine de nullité, le texte de l'alinéa précédent.

Lorsque le juge ordonne à l'Administration des contributions directes de fournir des renseignements qu'elle possède sur le montant des revenus, créances et produits du travail

andere echtgenoot vertenwoordigd gedurende die verhindering, tenzij die vertegenwoordiging aan een derde wordt opgedragen krachtens volmacht van de echtgenoot of krachtens een rechterlijke beschikking gewezen op verzoek van iedere betrokkene, een en ander onder voorbehoud van de gevallen waarin de wet anders bepaalt.

ART. 215-1.

Iedere echtgenoot ontvangt zijn inkomsten alleen, onder verplichting ze bij voorrang aan te wenden als zijn bijdrage in de lasten van het huwelijk.

De echtgenoot is echter vrij om het eventuele overschot van zijn bedrijfsinkomsten geheel of ten dele aan te wenden voor het verkrijgen van goederen die voor de uitoefening van zijn beroep nuttig zijn; de aldus verkregen en aangevonden goederen vallen onder het uitsluitende beheer van die echtgenoot.

ART. 218.

Iedere echtgenoot draagt in de huwelijkslasten bij naar zijn vermogen en zijn staat.

Wanneer een van de echtgenoten deze verplichting niet nakomt, kan de andere, onverminderd de rechten van derden, zich door de vrederechter van de laatste echtelijke verblijfplaats of van de woonplaats van de tegenpartij doen machtigen om, met uitsluiting van zijn echtgenoot, de inkomsten van de laatstgenoemde of de inkomsten die deze krachtens het huwelijksgoederenrecht beheert, te ontvangen, alsook de opbrengst van zijn arbeid en alle andere hem door derden verschuldigde geldsommen. De rechter bepaalt onder welke voorwaarden en tot welk bedrag de machtiging wordt verleend.

De rechter kan aan de echtgenoten en zelfs aan derden bevelen hem inlichtingen te verstrekken, dan wel boeken of bescheiden over te leggen, waaruit het bedrag van de inkomsten, schuldvorderingen en opbrengsten van de arbeid van de partijen kan blijken; de door derden te verstrekken inlichtingen worden aan de rechter schriftelijk medegedeeld.

Geeft de derde aan de vorderingen van de rechter binnen de door hem gestelde termijn geen gevolg of blijken de verstrekte inlichtingen onvolledig of onjuist te zijn, dan kan de rechter bij een met redenen omkleed vonnis bevelen dat de derde in persoon zal verschijnen op een dag die hij bepaalt. Een voor eensluidend verklaard afschrift van de beschikking wordt bij de oproepingsbrief aan de derde gevoegd.

De sancties bepaald in de artikelen 263 en volgende van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kunnen worden toegepast op de gedaagde derde die niet verschijnt of weigert de gevraagde inlichtingen te verstrekken.

In de oproepingsbrief aan de derde wordt, op straffe van nietigheid, de tekst van het voorgaande lid opgenomen.

Wanneer de rechter aan het Bestuur der Directe Belastingen beveelt hem gegevens te verstrekken over het bedrag van de inkomsten, schuldvorderingen en opbrengsten van de

des époux ou de l'un d'eux, le secret imposé aux fonctionnaires de cette administration en vertu des lois relatives aux impôts sur les revenus est levé.

ART. 218*bis*.

Toute dette contractée par l'un des époux dans l'intérêt du ménage ou de l'éducation des enfants oblige l'autre solidairement.

Toutefois, la dette résultant d'un achat à tempérament conclu par un des époux n'est pas opposable à son conjoint.

ART. 225.

Sont inopposables à l'époux, tous actes passés par son conjoint en violation d'une ordonnance ou d'une requête d'interdiction, après la transcription de cette ordonnance ou de cette requête et durant le délai d'application de celle-ci. L'action en inopposabilité doit être introduite au plus tard trois mois après l'expiration du délai de validité de l'ordonnance.

arbeid van de echtgenoten of van een van hen, zijn de ambtenaren van dat Bestuur ontslagen van de geheimhouding waartoe zij verplicht zijn krachtens de wetten betreffende de inkomstenbelastingen.

ART. 218*bis*.

Iedere schuld die door een der echtgenoten wordt aangegaan in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de kinderen, verbindt de andere hoofdelijk.

Schulden ontstaan uit een aankoop op afbetaling door een der echtgenoten kunnen echter niet aan de andere echtgenoot worden tegenworpen.

ART. 225.

Alle handelingen die door een echtgenoot in strijd met een verbodsbeschikking of een verbodsverzoekschrift na de overschrijving van die beschikking of van dit verzoekschrift en gedurende de geldigheidsstermijn daarvan worden verricht, kunnen tegen de andere echtgenoot niet worden ingeroepen. De vordering tot niet-inroepbaarheid moet worden ingesteld uiterlijk drie maanden na het verstrijken van de geldigheidsstermijn van de beschikking.

DEUXIEME PARTIE.

Du contrat de mariage et des droits respectifs
des époux.

CHAPITRE I.

Dispositions générales.

Cette partie des travaux de la Sous-Commission faisant l'objet du présent rapport concerne les articles 1er à 11 du projet Vermeylen (Doc. Sénat, session de 1964-1965, n° 138).

Ces articles sont destinés à remplacer les articles 1387 à 1398 ainsi que l'article 1399 du Code civil.

La Sous-Commission les a examinés au cours de ses réunions des 10 et 14 juillet 1971.

Outre le projet, elle a pris pour base de ses délibérations une note du Ministre de la Justice.

Elle s'est efforcée d'établir des textes aussi simples que possible.

La Sous-Commission a été particulièrement attentive à l'innovation que constitue la mutabilité du régime matrimonial.

A cet égard, elle a voulu réduire le formalisme au minimum, tout en tenant compte de la nécessité de sauvegarder les intérêts légitimes des tiers.

**

L'intitulé a été légèrement simplifié.

D'autre part, la Sous-Commission a estimé que la référence aux dispositions transitoires était superflue et qu'il n'y avait donc pas lieu de la maintenir.

Article 1387 (article 1er du projet).

Aucune difficulté n'a surgi à propos de cet article, qui reprend sous une autre forme le contenu de l'article 1387 actuel du Code civil.

Article 1388 (article 2 du projet).

Cet article remplace pratiquement les articles 1388 et 1389 actuels du Code civil, mais dans une rédaction beaucoup plus concise, qui omet les dispositions jugées superflues (par exemple, l'interdiction de déroger à certaines dispositions d'ordre public : il n'est que trop évident que cela est illicite).

Tout d'abord, l'énumération purement exemplative a été rendue limitative par la suppression du terme « notamment ».

DEEL II.

Huwelijkscontract en wederzijdse rechten
van de echtgenoten.

HOOFDSTUK I.

Algemene bepalingen.

Dit deel van de werkzaamheden van de Subcommissie betreft de artikelen 1 tot 11 van het ontwerp-Vermeylen (Gedr. St. Senaat, zitting 1964-1965, nr. 138).

Deze artikelen vervangen de artikelen 1387 tot en met 1398 en ook 1399 van het Burgerlijk Wetboek.

De Subcommissie heeft hieraan haar vergaderingen van 10 en 14 juli 1971 besteed.

Behalve van het ontwerp-Vermeylen werd ook gebruik gemaakt van een nota van de Minister van Justitie.

Gestreefd werd naar zo groot mogelijke eenvoud.

Bijzondere aandacht werd besteed aan de innovatie die bestaat in de mogelijkheid van wijziging van het huwelijksvermogensstelsel.

Hier werd gepoogd een zo weinig mogelijk formalistische regeling te combineren met de noodzakelijke vrijwaring van de rechtmatige belangen van derden.

**

In het opschrift werd een lichte vereenvoudiging aangebracht.

De Subcommissie heeft verder gemeend dat de verwijzing naar overgangsbepalingen hier overbodig was, en dus niet diende te worden behouden.

Artikel 1387 (artikel 1 van het ontwerp).

Dit artikel gaf geen aanleiding tot moeilijkheden. In een andere vorm geeft het inhoudelijk de tekst van het huidige artikel 1387 van het Burgerlijk Wetboek weer.

Artikel 1388 (artikel 2 van het ontwerp).

Artikel 2 vervangt praktisch de huidige artikelen 1388 en 1389 van het Burgerlijk Wetboek, doch dan in een veel kortere redactie, en met weglating van bepalingen die overbodig lijken (b.v. niet afwijken van wetten van openbare orde : dit mag uiteraard niet).

In dit artikel werd in de eerste plaats de exemplatieve aard van de opsomming gewijzigd in een limitatieve, door weglating van de termen « meer in het bijzonder ».

De plus, en ce qui concerne la dérogation aux règles relatives à l'ordre légal des successions, la Sous-Commission a supprimé le membre de phrase : « sous réserve des exceptions prévues par la loi », celui-ci ayant été considéré comme superflu, puisqu'il est bien entendu que ces exceptions subsistent en tout état de cause : donations entre époux, etc. Autrement dit, la Sous-Commission estime que « les règles qui déterminent l'ordre légal des successions » comprennent celles qui permettent de déroger à la dévolution légale par testament ou donation (éventuellement par contrat de mariage).

Pour le surplus, le texte du projet Vermeulen (Doc. Sénat, session de 1964-1965, n° 138) a été maintenue.

Article 1389 (article 3 du projet).

Cet article correspond, quant au fond, à l'article 1393 actuel du Code civil.

Article 1390 (article 4 du projet).

Cet article modifie assez profondément le texte actuel de l'article 1390 du Code civil.

La Sous-Commission n'entendait pas empêcher les époux d'établir, le cas échéant, un contrat de mariage inspiré, voire repris littéralement d'une législation étrangère.

Cependant, elle a voulu éviter qu'ils ne le fassent par simple référence, sans autre explication, à une législation étrangère. Le texte a été adapté en conséquence et la Sous-Commission propose de remplacer les termes « d'une manière générale » par les mots : « par simple référence ».

De plus, l'interdiction d'une simple référence à une législation étrangère n'est maintenue que pour le cas où les deux époux sont de nationalité belge.

A ce propos, la Sous-Commission s'est préoccupée de savoir s'il ne s'indiquerait pas d'élargir quelque peu cette notion, et notamment de permettre la référence à une législation étrangère chaque fois qu'un « élément étranger » est présent dans le mariage, par exemple lorsque celui-ci est célébré à l'étranger, que les époux y habitent ou y ont tous leurs biens, etc. C'est d'ailleurs une thèse qui fut défendue au sujet de l'ancien article 1390 du Code civil, entre autres par Renauld (Précis, n° 352).

Finalement, la Sous-Commission n'a pas retenu cette solution et elle a limité la possibilité de référence générale à une législation étrangère au cas où l'un des époux a une nationalité autre que la nationalité belge.

Verder werd, betreffende het afwijken van de regelen betreffende de wettelijke orde van de erfopvolging, de zinsnede « onverminderd de bij de wet bepaalde uitzonderingen » weggelaten. Deze zinsnede leek inderdaad overbodig, wel gesteld zijnde dat die uitzonderingen hoe dan ook blijven bestaan : schenkingen tussen echtgenoten, enz. Met andere woorden, de Subcommissie meent dat onder « de regels die de wettelijke orde van de erfopvolging bepalen » ook begrepen zijn die welke toelaten bij testament of schenking (eventueel bij huwelijkscontract) van de wettelijke devolutie af te wijken.

Voor het overige werd de tekst van het ontwerp-Vermeulen (Gedr. St. Senaat, zitting 1964-1965, nr. 138), wat de inhoud betreft, bewaard.

Artikel 1389 (artikel 3 van het ontwerp).

Dit artikel is de weergave van het huidige artikel 1393 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 1390 (artikel 4 van het ontwerp).

Dit artikel wijzigt in nogal belangrijke mate de huidige tekst van artikel 1390 van het Burgerlijk Wetboek.

Het is de bedoeling van de Subcommissie geweest, de aanstaande echtgenoten niet te beletten, in voorkomend geval een huwelijkscontract op te maken geïnspireerd op een vreemde wetgeving, of zelfs letterlijk overgenomen uit een vreemde wetgeving.

Alleen wilde de Subcommissie voorkomen dat men zonder enige nadere uitleg gewoon zou verwijzen naar een vreemde wetgeving. Te dien einde werd de tekst ook aangepast en wordt, in plaats van de termen « in algemene bewoordingen », voorgesteld te spreken van : « door eenvoudige verwijzing naar ... ».

Bovendien wordt het verbod van eenvoudige verwijzing naar een vreemde wetgeving slechts behouden voor het geval dat de aanstaande echtgenoten beiden de Belgische nationaliteit hebben.

Hier heeft de Subcommissie zich beraden over de vraag, of het niet aangewezen zou zijn, dit begrip enigszins uit te breiden en met name de verwijzing naar een vreemde wetgeving mogelijk te maken, telkens wanneer er een « vreemd element » in het huwelijk aanwezig is, b.v. wanneer de betrokkenen in het buitenland huwen, in het buitenland wonen, al hun goederen in het buitenland gelegen zijn, enz. Dit is overigens een stelling die verdedigd werd omtrent het oude artikel 1390 van het Burgerlijk Wetboek, o.m. door Renauld (Précis, n° 352).

Uiteindelijk heeft de Subcommissie dit niet aanvaard en de mogelijkheid van algemene verwijzing naar een vreemde wetgeving beperkt tot het geval dat een van beide echtgenoten een andere dan de Belgische nationaliteit heeft.

Article 1391 (article 5 du projet).

Cet article a été repris du projet Vermeulen moyennant une légère modification de pure forme dans le texte néerlandais.

Il remplace l'article 1399 actuel du Code civil et correspond au nouvel article 1395 du Code civil français.

Article 1392 (article 6 du projet).

Cet article a également été repris du projet.

Article 1393 (article 7 du projet).

Cet article a donné lieu à une discussion. Il correspond au second alinéa de l'article 1396 et à l'article 1397 du Code civil.

Au premier alinéa, seule la fin a été simplifiée : « ... et le consentement simultané de toutes les personnes qui y ont été parties ».

Au second alinéa, on a tout d'abord supprimé la précision : « même revêtues des formes prescrites »; cela ne change cependant pas la portée du texte, celui-ci disant actuellement : « ces modifications... », ce qui renvoie donc à l'alinéa précédent.

D'autre part, le membre de phrase du texte actuel de l'article 1397 : « à peine des dommages et intérêts, et sous plus grande peine s'il y a lieu » a également été supprimé. Abstraction faite du voisinage assez insolite des expressions « dommages et intérêts » et « plus grande peine », ce membre de phrase semblait superflu : si le notaire enfreint cette disposition, il commet manifestement une faute professionnelle qui l'oblige, en vertu des principes généraux du droit, à des dommages et intérêts, tout en l'exposant à d'éventuelles poursuites et peines disciplinaires. Dans l'esprit de la Sous-Commission, il ne s'agit donc nullement de supprimer ces sanctions; elle estime simplement que celles-ci restent applicables, même sans disposition expresse.

Pour le surplus, le texte est resté inchangé, sauf une légère modification (le verbe transcrire, à la dernière ligne, est remplacé par le mot « reproduire »).

Article 1394 (article 8 du projet).

Cet article énonce le tout nouveau principe de la mutabilité du régime matrimonial et en fait dépendre l'application de la constatation préalable par acte notarié :

1. de l'inventaire et de l'estimation des biens;
2. du règlement des droits respectifs.

Ce texte, qui permet pour ainsi dire une séparation de biens par consentement mutuel, s'inspire donc nettement de l'article 279 du Code civil.

Artikel 1391 (artikel 5 van het ontwerp).

Dit artikel werd, met een lichte redactiewijziging in de Nederlandse tekst, uit het ontwerp-Vermeulen overgenomen.

Het vervangt het huidige artikel 1399 van het Burgerlijk Wetboek en komt overeen met het nieuwe artikel 1395 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

Artikel 1392 (artikel 6 van het ontwerp).

Ook dit artikel werd overgenomen uit het ontwerp.

Artikel 1393 (artikel 7 van het ontwerp).

Dit artikel gaf tot enige bespreking aanleiding. Het neemt het tweede lid van artikel 1396 en artikel 1397 van het Burgerlijk Wetboek over.

Wat het eerste lid betreft, dit werd alleen vereenvoudigd *in fine* : « ... en zouden de gelijktijdige toestemming van allen die er partij bij zijn geweest ».

Wat het tweede lid betreft, werd in de eerste plaats de precisering « hoewel in de voorgeschreven vorm opgemaakt » weggelaten; dit betekent echter geen verandering van de tekst, daar thans geschreven wordt : « die wijzigingen... », waarmee dus naar het vorige lid wordt verwezen.

Verder werd de zinsnede die in de bestaande tekst van artikel 1397 bestaat, namelijk « op straffe van schadevergoeding en van een hogere straf indien daartoe grond bestaat » weggelaten. Afgezien van de nogal inadequate vergelijking tussen « schadeloosstelling » en « een hogere straf », leek dit overbodig : wanneer de notaris op dit voorschrift inbreuk maakt, begaat hij klaarblijkelijk een beroepsfout, die hem krachtens de algemene beginselen van het recht verplicht tot schadeloosstelling en die hem tevens blootstelt aan eventuele tuchtvervolgingen en -straffen. Het is dus helemaal niet de bedoeling deze sancties uit te sluiten, alleen is de Subcommissie van oordeel dat zij ook zonder uitdrukkelijke bepaling gelden.

Voor het overige bleef de tekst, met een lichte wijziging (« overnemen » in plaats van « overschrijven ») behouden.

Artikel 1394 (artikel 8 van het ontwerp).

In dit artikel wordt het geheel nieuwe principe van de veranderbaarheid van het huwelijksvermogensstelsel geponeerd, en tevens afhankelijk gemaakt van voorafgaande notariële vaststelling van :

1. de inventaris en schatting van de goederen;
2. de regeling van de wederzijdse rechten.

Deze tekst, die a.h.w. een scheiding van goederen door onderlinge toestemming mogelijk maakt, is dan ook duidelijk geïnspireerd op artikel 279 van het Burgerlijk Wetboek.

La Sous-Commission a estimé que l'établissement d'un inventaire avec estimation et le règlement des droits respectifs — ce qui revient pratiquement à une sorte de liquidation — sont nécessaires et suffisants pour sauvegarder aussi bien les droits des époux que les intérêts légitimes des tiers, et ce à condition que cela se fasse par acte notarié, sous contrôle du tribunal, et que la publicité nécessaire soit donnée aux modifications intervenues, eu égard aux droits des tiers, comme le propose l'article 1395 (article 9 du projet).

On peut noter incidemment que la Sous-Commission a cru pouvoir supprimer le membre de phrase : « dans les limites prévues à l'article premier », parce qu'il est évident que, pas plus que le contrat de mariage lui-même, les modifications ne peuvent être contraires à l'ordre public ni aux bonnes mœurs.

La question se pose de savoir ce que deviennent les donations entre époux que contenait le premier contrat de mariage. Gardent-elles leur caractère d'irrévocabilité ? La Sous-Commission se prononce pour la négative. Le sort de ces donations sera l'un des points au sujet desquels les époux devront régler leurs droits respectifs et au besoin transiger.

Article 1395 (article 9 du projet).

Cet article a été assez profondément modifié, et notamment simplifié, par la Sous-Commission; il règle en premier lieu l'homologation de la modification du régime matrimonial par le tribunal et aussi la publicité.

Pour ce qui est de l'homologation, la Sous-Commission s'en est tenue grosso modo au projet Vermeylen (Doc. Sénat, session de 1964-1965, n° 138), en écartant toutefois la publication de la requête.

On notera que la procédure doit être considérée à la lumière du Code judiciaire : procédure sur requête, avec comparution personnelle des parties en chambre du conseil. Il s'ensuit que, le cas échéant, l'appel pourra également être interjeté par voie de requête. Sur ce point, il n'est pas dérogé aux règles ordinaires de la procédure.

Il n'est cependant pas prévu de droit d'appel pour le ministère public.

En ce qui concerne la publicité, la Sous-Commission a jugé suffisant que les mentions nécessaires soient faites en marge de l'acte de mariage : la date de l'acte modificatif, l'indication du notaire qui l'a reçu et la date de l'homologation; le tout sur le vu d'un extrait de la décision à transmettre par les parties à l'officier de l'état civil.

Lorsque le mariage n'a pas été célébré en Belgique, l'extrait sera transcrit dans le registre des mariages du premier district de Bruxelles.

Après d'amples discussions, la Sous-Commission a estimé qu'il ne s'indiquait pas de permettre à des tiers d'intervenir dans la procédure. C'est pour cette raison qu'elle a supprimé l'obligation de publier la requête au *Moniteur belge*.

De Subcommissie was van oordeel dat het opmaken van een inventaris met schatting en de regeling van de wederzijdse rechten — wat praktisch neerkomt op een soort liquidatie — noodzakelijk en voldoende zijn om zowel de rechten van de echtgenoten als de rechtmatige belangen van derden te vrijwaren; zulks op voorwaarde dat deze regelingen bij notariële akte zouden geschieden, onder controle van de rechtbank, en mits aan de wijziging, met het oog op de rechten van de derden, de nodige publiciteit zou worden gegeven, zoals voorgesteld in artikel 1395 (artikel 9 van het ontwerp).

Terloops : de Subcommissie heeft gemeend de zinsnede « en binnen de in artikel 1 gestelde perken » te mogen weglaten, omdat het vanzelfsprekend is dat, evenmin als het huwelijkscontract zelf, ook de wijzigingen niet strijdig mogen zijn met de openbare orde of de goede zeden.

De vraag rijst wat er gebeurt met de schenkingen tussen echtgenoten die in het eerste huwelijkscontract voorkwamen. Blijft de onherroepelijkheid ervan gehandhaafd ? De Subcommissie heeft die vraag ontkennend beantwoord. Die schenkingen zijn een van de punten ten aanzien waarvan de echtgenoten hun wederzijdse rechten moeten regelen en, in voorkomend geval, een vergelijk moeten treffen.

Artikel 1395 (artikel 9 van het ontwerp).

Dit artikel werd door de Subcommissie nogal ingrijpend gewijzigd, en met name vereenvoudigd; het regelt in de eerste plaats de homologatie van de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel door de rechtbank, en in de tweede plaats de publikatie.

Wat de homologatie betreft, heeft de Subcommissie zich grosso modo gehouden aan het ontwerp-Vermeylen (Gedr. St. Senaat, zitting 1964-1965, nr. 138), echter met weglating van de publikatie van het verzoekschrift.

Te noteren valt dat de procedure gezien dient te worden in het licht van het Gerechtelijk Wetboek : rechtspleging op verzoekschrift, met persoonlijke verschijning van de partijen in de raadkamer. Dit brengt ook mee dat gebeurlijk hoger beroep ook bij verzoekschrift kan worden ingesteld. Ten deze wordt niet afgeweken van de gewone procedureregelen.

In een recht van hoger beroep van het openbaar ministerie wordt echter niet voorzien.

Wat de openbaarmaking betreft, achtte de Subcommissie het voldoende dat de nodige vermeldingen aangebracht zouden worden op de kant van de huwelijksakte : datum van de wijzigingsakte, notaris die ze heeft opgemaakt en datum van de homologatie. Dit alles op grond van een uittreksel uit het vonnis dat door de partijen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand dient te worden afgegeven.

Indien het huwelijk niet in België is voltrokken, wordt het uittreksel overgeschreven in het huwelijksregister van het eerste district Brussel.

Na uitvoerige discussies meende de Subcommissie dat het niet aangewezen is, derden te laten tussenkomen in de procedure. Om die reden werd ook de openbaarmaking van het verzoekschrift door publikatie in het *Belgisch Staatsblad* weggelaten.

Cependant, les tiers pourront toujours former tierce opposition, conformément au droit commun (art. 1122 et suivants du Code judiciaire). Le délai est de trente ans, ou éventuellement davantage si l'exécution du jugement n'est pas prescrite (art. 1128 du Code judiciaire).

La seule question qui puisse se poser à ce propos est de savoir si cette publicité est suffisante ou s'il ne faut pas, le cas échéant, imposer une publication de la décision d'homologation au *Moniteur belge*.

En tout état de cause, il sera nécessaire que les époux commerçants qui changent de régime matrimonial en avisent le greffe du tribunal de commerce, dans le cadre des dispositions des articles 12 à 15 du Code de commerce.

Les articles 12 et 13 devront être modifiés en ce sens, c'est-à-dire qu'il faudra mentionner, en plus du contrat de mariage, les modifications qui y auront été apportées.

Article 9bis de l'amendement (Doc. Sénat, 1965-1966, n° 281).

Il s'agissait d'un texte permettant au tribunal de subordonner l'homologation aux modifications qu'il imposerait.

La Sous-Commission a estimé que cela était contraire au principe de la liberté des conventions, et d'ailleurs superflu, le tribunal pouvant toujours refuser l'homologation et les parties pouvant alors établir un autre acte modificatif susceptible, celui-là, d'homologation.

Aussi le texte a-t-il été rejeté.

Article 1396 (article 10 du projet).

La rédaction de cet article a également été simplifiée au maximum. Il prévoit, d'une part, qu'entre époux les dispositions modificatives ont effet à dater du contrat et, d'autre part, qu'elles sont opposables aux tiers à dater de la mention en marge du contrat de mariage.

Eu égard aux dispositions de l'article 1393 (article 7 du projet) et au fait que les tiers ont toujours le droit de demander un extrait de l'acte de mariage en cas de doute sur le régime matrimonial, pourvu qu'ils y attachent une certaine importance, la Sous-Commission n'a pas estimé devoir imposer un délai supplémentaire pour l'entrée en vigueur des modifications opposables aux tiers.

Article 1397 (article 11 du projet)

Le premier alinéa de cet article est la reproduction de l'article 1398 du Code civil. La Sous-Commission a marqué son accord unanime sur le maintien de cette disposition, qui concerne l'habilité du mineur à conclure un contrat de mariage.

Derden zullen echter steeds, conform het gemeen recht (artikel 1122 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek), derden-verzet kunnen instellen. De termijn daarvoor bedraagt 30 jaar, of eventueel nog langer, wanneer de tenuitvoerlegging van het vonnis nog niet verjaard is (artikel 1128 van het Gerechtelijk Wetboek).

De enige vraag die men hier kan stellen is of deze wijze van ter kennis brengen volstaat, en of in voorkomend geval, niet een publikatie van het vonnis van homologatie in het *Belgisch Staatsblad* moet worden opgelegd.

In elk geval zal het voor echtgenoten-handelaars die van huwelijksstelsel veranderen, nodig zijn de gewijzigde huwelijksvoorwaarden bekend te maken ter griffie van de rechtbank van koophandel, in het kader van de bepalingen van de artikelen 12 tot 15 van het Wetboek van Koophandel.

De artikelen 12 en 13 zullen in die zin moeten gewijzigd worden, namelijk door naast het huwelijkscontract ook de wijzigingen daarvan te vermelden.

Artikel 9bis van het amendement (Gedr. St. Senaat, 1965-1966, nr. 281).

Dit was een tekst die voorstelde dat de rechtbank de homologatie afhankelijk zou kunnen stellen van door haar opgelegde wijzigingen.

De Subcommissie was van oordeel dat dit in strijd is met het beginsel van vrijheid van contracteren en dat het bovendien overbodig was, daar de rechtbank altijd de homologatie kan weigeren, waarna de partijen een andere wijzigingsakte kunnen opstellen, die dan wel zou kunnen worden gehomologeerd.

De tekst werd dan ook verworpen.

Artikel 1396 (artikel 10 van het ontwerp).

Dit artikel werd ook zo eenvoudig mogelijk opgesteld. Het bepaalt aan de ene kant dat tussen echtgenoten de wijzigingsbepalingen uitwerking hebben vanaf de overeenkomst, terwijl zij tegenover derden gelden vanaf de vermelding op de kant van de huwelijksakte.

Gelet op de voorschriften van artikel 1393 (artikel 7 van het ontwerp) en op het feit dat derden steeds een uittreksel uit de huwelijksakte kunnen vragen wanneer er twijfel bestaat nopens het huwelijksvermogensstelsel en voor zover zij dat van belang achten, meende de Subcommissie geen bijkomende termijn te moeten opleggen voor het van kracht worden van de wijzigingen tegenover derden.

Artikel 1397 (artikel 11 van het ontwerp).

Het eerste lid van dit artikel is de weergave van artikel 1398 van het Burgerlijk Wetboek. De Subcommissie was eenparig van oordeel dat deze bepaling dient te blijven. Zij betreft de bekwaamheid van de minderjarige om een huwelijkscontract aan te gaan.

Le second alinéa a été supprimé. Il avait été proposé par le Conseil d'Etat en son avis du 2 décembre 1957, p. 155. La Sous-Commission a toutefois estimé qu'en ce qui concerne les interdits légaux, cette disposition était superflue (cf. l'article 22 du Code pénal, modifié par l'article 2 de la loi du 11 janvier 1954), et qu'à l'égard des autres interdits, le tribunal déciderait, le cas échéant, s'ils sont habiles à contracter mariage et à conclure un contrat de mariage.

La Sous-Commission a fait observer que la législation actuelle ne connaît pas de disposition semblable et qu'aucune difficulté n'existe à ce propos.

Il paraît évident qu'en l'occurrence, les interdits judiciaires seront représentés lors de la conclusion du contrat de mariage par leur représentant légal, tandis que les personnes sous conseil judiciaire devront, comme actuellement, être assistées de celui-ci, pour autant que soit choisi un régime autre que le régime légal ou un régime qui les protège mieux encore, ou que des donations soient faites (cf. De Page X, n° 135).

L'alinéa 3 — devenu l'alinéa 2 — de l'article 11 du projet a été maintenu quant au fonds, mais en écartant évidemment les incapables autres que les mineurs. La Sous-Commission a considéré comme normal que le mineur habile à se marier puisse aussi, moyennant assistance requise, faire modifier son régime matrimonial, tout comme il a pu conclure un contrat de mariage.

Le but poursuivi est, en fait, que les personnes dont le consentement est nécessaire interviennent dans l'acte modificatif, mais non dans la procédure d'homologation.

CHAPITRE II.

Du régime légal.

Le présent chapitre est consacré à l'examen des textes que la Sous-Commission propose comme règles du régime légal. L'étude en a été entreprise en partant des amendements déposés par M. Wigny, à l'époque Ministre de la Justice (Doc. Sénat, session de 1965-1966, n° 281) et plus spécialement des pages 6 à 22 de ce document proposant en 63 articles un régime nouveau de communauté légale.

L'examen en a commencé le 16 janvier 1968 et s'est poursuivi jusqu'au 12 mai 1971. La Sous-Commission lui a consacré 54 réunions, dont le résultat fut l'établissement d'un texte comptant 51 articles.

Au début de ses travaux, la Sous-Commission avait procédé selon la méthode en usage pour l'examen de tout projet ou proposition de loi, c'est-à-dire en examinant et en discutant les divers articles, groupés en chapitres, dans l'ordre de leur présentation. Mais comme les premiers échanges de vues faisaient apparaître que les thèses défendues étaient divergentes, il s'avéra nécessaire d'arriver préalablement à un accord sur la conception générale de ce que doit être un régime légal.

Het tweede lid werd weggelaten. Dit lid was voorgesteld door de Raad van State in zijn advies van 2 december 1957, blz. 155. De Subcommissie was echter van mening dat, wat de wettelijk onbekwamen betreft, de bepaling overbodig is (cfr. artikel 22 van het Strafwetboek, gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 11 januari 1954) en dat, wat de onbekwaamverklaarden aangaat, de rechtbank in voorkomend geval zal beslissen of zij in het huwelijk kunnen treden en een huwelijkscontract kunnen aangaan.

De Subcommissie merkte op dat in de huidige wetgeving een dergelijke bepaling niet bestaat en dat er in dat verband geen moeilijkheden zijn.

Het lijkt duidelijk dat onbekwaamverklaarden in dat geval bij het sluiten van het huwelijkscontract vertegenwoordigd zullen worden door hun wettelijke vertegenwoordiger, terwijl degenen die onder gerechtelijke raadsman zijn gesteld, zoals thans, zullen moeten worden bijgestaan door de gerechtelijke raadsman voor zover een ander dan het wettelijk stelsel of een dat nog betere bescherming biedt wordt gekozen, of schenkingen worden gedaan (cfr. De Page, X, nr. 135).

Het derde lid — thans tweede lid geworden — van artikel 11 van het ontwerp werd naar de inhoud gehandhaafd, uiteraard met weglating van de andere onbekwamen dan de minderjarigen. Het leek de Subcommissie normaal dat de minderjarige die kan trouwen, ook, met de nodige bijstand, zijn huwelijksvermogensstelsel kan doen wijzigen, evenals hij een huwelijkscontract kon maken.

De bedoeling is wel dat de personen wier toestemming vereist is, optreden bij de wijzigingsakte, doch niet bij de procedure tot homologatie.

HOOFDSTUK II.

Wettelijk stelsel.

Dit hoofdstuk is gewijd aan het onderzoek van de teksten die de Subcommissie voorstelt als wettelijk stelsel. Bij de bestudering van deze materie werd uitgegaan van de amendementen ingediend door de heer Wigny, toenmalig Minister van Justitie (Gedr. St. Senaat, zitting 1965-1966, nr. 281) en meer in het bijzonder van de bladzijden 6 tot en met 22 van dat stuk, waarin een nieuw stelsel van wettelijke gemeenschap wordt voorgesteld in 63 artikelen.

Het onderzoek begon op 16 januari 1968 en duurde tot 12 mei 1971. De Subcommissie hield 54 vergaderingen. Uiteindelijk kwam een tekst tot stand van 51 artikelen.

In het begin werkte de Subcommissie volgens de gewone methode, die gevolgd wordt voor het onderzoek van elk ontwerp of voorstel: de artikelen, gegroepeerd in hoofdstukken, werden in de volgorde van indiening onderzocht en besproken. Doch naargelang de eerste gedachtenwisseling vorderde en de leden geconfronteerd werden met verschillende principiële opvattingen, bleek het noodzakelijk, het vooraf eens te worden over de algemene visie waaraan een wettelijk stelsel moet beantwoorden.

Après un large débat sur l'option de principe, les membres de la Sous-Commission arrivèrent à la conclusion que le régime même devait être élaboré de manière à répondre au mode de vie réel du plus grand nombre des ménages et qu'il devait être de nature à assurer la viabilité du mariage et du cadre familial pour la majeure partie de notre population. A cet égard, la Sous-Commission est partie du point de vue que ceux qui ont d'importants intérêts à défendre, ont avantage à faire dresser un contrat de mariage, soit en y reprenant purement et simplement l'un des régimes conventionnels, soit en y apportant des dérogations dans des domaines où aucune disposition d'ordre public ne l'interdit.

En raison de la méthode de travail adoptée, il ne sera pas possible, dans le présent rapport, de se référer pour chaque cas à tel ou tel article du projet de loi du 25 février 1965 ou aux amendements du 30 juin 1966.

Une discussion approfondie de la philosophie et de la portée d'un nouveau régime légal a permis de conclure qu'il convenait de prendre pour normes les trois idées fondamentales suivantes :

1. Avant tout, il faut évidemment veiller à assurer la stabilité du mariage lui-même, ce qui veut dire qu'un régime légal des biens matrimoniaux doit garantir la viabilité de l'union conjugale.

2. Etant donné que la législation de 1958 a établi l'égalité juridique des époux, il faut, pour donner forme et consistance à celle-ci, assurer à chacun d'eux une liberté aussi large que possible.

Aussi le régime légal doit-il permettre à chacun des époux d'exercer sans entrave certains pouvoirs de gestion et de disposition, et cela même en ce qui concerne les biens communs; chaque époux doit en outre pouvoir engager par ses actes non seulement ses biens propres mais aussi les biens communs; et même dans certains cas, les biens propres de son conjoint.

3. Enfin, il faut veiller à sauvegarder les droits des tiers.

Il est indéniable que l'application de ces trois normes peut aboutir à des contradictions dans les textes. C'est pourquoi la Sous-Commission a été attentive à atténuer celles-ci dans toute la mesure du possible.

Force est néanmoins de constater qu'une certaine hiérarchie a été instaurée, de sorte que les trois idées directrices ne peuvent être considérées comme ayant exactement la même importance.

C'est ce qui apparaît dans les textes, que l'on peut synthétiser comme suit : tout ce qui n'est pas réputé nécessaire à la bonne marche et à la viabilité du ménage appartient au patrimoine propre des époux. Dès lors, comme on le voit, priorité est donnée au ménage lui-même et à la vie familiale sur le patrimoine et les intérêts individuels des époux.

Na een grondige gedachtenwisseling over de principiële optie zelf kwamen de leden van de Subcommissie tot het besluit dat een stelsel moest worden opgebouwd dat aangepast was aan de werkelijke levenswijze van het grootste aantal gezinnen. Het stelsel moest geschikt zijn om het huwelijk en het gezinsleven van het grootste deel van onze bevolking leefbaar te maken. Hierbij werd uitgegaan van de gedachte dat degenen die grotere belangen te verdedigen hebben, aangewezen zijn op het maken van een huwelijkscontract, waarin zij dan ofwel een van de bedongen stelsels, ofwel afwijkende overeenkomsten opnemen voor die domeinen waar zulks niet door een bepaling van openbare orde verboden wordt.

Deze werkwijze heeft tot gevolg gehad dat niet telkens in dit verslag kan verwezen worden naar het precieze artikel van het ontwerp van wet van 25 februari 1965 of naar de amendementen van 30 juni 1966.

Een diepgaande bespreking over de filosofie en de strekking van een nieuw wettelijk stelsel leidde tot het besluit dat drie grondgedachten als normen vooropgesteld werden :

1. Vooreerst moet er uiteraard voor gezorgd worden dat het huwelijk zelf in stand kan worden gehouden; zulks betekent dat een wettelijk huwelijksvermogensstelsel de leefbaarheid van het huwelijk moet waarborgen.

2. Daar de wetgeving van 1958 de juridische gelijkheid van beide echtgenoten heeft vastgelegd, moet, als uitdrukking en verwezenlijking van deze juridische gelijkheid, aan ieder van de echtgenoten een zo groot mogelijke vrijheid verzekerd worden.

Derhalve moet het wettelijk stelsel aan elk van de echtgenoten de mogelijkheid geven om bepaalde bevoegdheden van beheer en beschikking uit te oefenen zonder enige belemmering, zelfs ten aanzien van de gemeenschappelijke goederen; bovendien moet elke echtgenoot door zijn handelingen niet alleen zijn eigen goederen kunnen verbinden, maar ook de gemeenschappelijke goederen en in bepaalde gevallen zelfs de eigen goederen van de andere echtgenoot.

3. Ten slotte moet ervoor gewaakt worden dat de rechten van de derden veilig gesteld zijn.

Het kan niet ontkend worden dat deze drie normen tegenstrijdig zouden zijn wanneer ze in teksten werden omgezet. De Subcommissie is daarom attent geweest, de voorkomende tegenstrijdigheden zo goed mogelijk met elkaar te verzoenen.

Niettemin moet worden vastgesteld dat er toch een zekere hiërarchie werd ingevoerd, zodat de drie leidende ideeën niet als volkomen gelijk kunnen worden aangezien.

Zulks wordt teruggevonden in de teksten, die, bij wijze van synthese, als volgt samengevat kunnen worden : alles wat overbodig geacht wordt om de goede gang en de leefbaarheid van het gezinsleven te spijzen, behoort tot het eigen vermogen van de echtgenoten. Hieruit blijkt dus dat aan het gezin zelf en het gezinsleven een voorrang wordt toegekend boven het eigen vermogen en de individuele belangen van de echtgenoten.

Dans ces conditions, la Sous-Commission a cru pouvoir adopter dans une large mesure le point de vue de M. le Ministre Wigny. Le 7 février 1967, commentant les amendements qu'il avait déposés au projet de son prédécesseur celui-ci s'était exprimé en ces termes devant la Commission de la Justice du Sénat :

« Je commence par rappeler le nouveau problème sociologique que doit résoudre le législateur. Nous constatons une modification profonde de la condition féminine, une promotion de la femme dont le rythme s'accroît. De plus en plus nombreuses sont les jeunes filles qui bénéficient d'études égales à celles de leurs frères. Dans la vie, ces femmes prétendent légitimement utiliser leurs capacités et exercer les mêmes responsabilités que les hommes. Le nombre de celles qui ont une activité professionnelle, s'accroît sans cesse. Même les femmes qui passeront leur vie dans l'intimité du foyer n'admettront plus d'être traitées comme des mineures, notamment au point de vue de la gestion du patrimoine.

» Cette égalité a été juridiquement consacrée par la loi du 30 avril 1958. Le moment est venu d'en faire l'application aux régimes matrimoniaux. La communauté légale, telle qu'elle est actuellement organisée, ne correspond plus à la réalité sociologique.

» On objecte parfois que la difficulté est grande d'organiser une communauté conjugale avec deux chefs égaux en droit. Nous ne créons pas le problème, mais nous ne faisons que le constater et ne pouvons pas le supprimer. En fait, l'époux et l'épouse sont aujourd'hui l'un et l'autre des adultes qui doivent être traités comme tels.

» Mes prédécesseurs avaient bien aperçu le problème. Dans le régime Ciselet, on organisait un système dit « des biens matrimoniaux ». Le système Vermeylen constitue « une participation aux acquêts ». C'est incontestablement un progrès par rapport à la législation actuelle. Mais je le crois fort insuffisant. Il ne satisfait déjà plus aujourd'hui les organisations féminines. Qu'en sera-t-il dans un quart de siècle ? Or, nous légiférons pour l'avenir.

» Quel reproche fondamental peut-on faire à ces deux régimes ?

» Laissons de côté des objections importantes qui ne se trouvent pas dans la ligne du présent raisonnement. Je me borne à cette place à citer la suivante.

» La capacité juridique de l'épouse n'existe que dans la mesure où elle dispose de ressources personnelles et indépendantes. L'épouse au foyer reste sans pouvoirs réels. Sans doute, au moment de la liquidation de la communauté, sera-t-elle mise sur un pied d'égalité avec son mari. C'est une satisfaction qu'on lui offre pour le moment où elle sera divorcée, voire décédée. Ce que demande la femme mariée d'aujourd'hui est d'être traitée en tant qu'adulte pendant toute la durée de l'union conjugale.

» Le projet gouvernemental est inspiré par une seconde constatation qui a, elle aussi, un caractère sociologique. La fortune mobilière devient de plus en plus importante par

De Subcommissie heeft gemeend aldus de opvatting van de heer Minister Wigny in aanzienlijke mate te kunnen volgen. Deze had zich, in zijn toelichting bij de amendementen die hij op het ontwerp van zijn voorganger had ingediend, op 7 februari 1967 in de Commissie voor de Justitie van de Senaat, als volgt uitgedrukt :

« Ik zal beginnen met te herinneren aan het nieuwe sociologische probleem dat de wetgever moet oplossen. De status van de vrouw is zich grondig aan het wijzigen en haar opgang verloopt in een versnellend tempo. Een groeiend aantal meisjes volgt hetzelfde onderwijs als de jongens. Die meisjes zullen terecht in hun latere leven gebruik willen maken van de verworven kennis en dezelfde verantwoordelijkheid wensen te dragen als de mannen. Het aantal vrouwen die een beroep uitoefenen gaat in stijgende lijn. Zelfs als zij thuis blijven, zullen zij niet meer als minderjarigen willen behandeld worden, met name in het vermogensbeheer.

» De gelijkheid werd juridisch erkend bij de wet van 30 april 1958. Het ogenblik is gekomen om dit tot het huwelijksgoederenrecht door te trekken. De wettelijke gemeenschap van goederen, zoals die thans geregeld is, beantwoordt niet meer aan de sociologische werkelijkheid.

» Er wordt wel eens gewezen op de grote moeilijkheid om een echtelijke gemeenschap van goederen tot stand te brengen onder twee gelijkgerechtigde hoofden. Wij scheppen dit probleem niet, maar stellen alleen vast dat het bestaat en kunnen het niet doen verdwijnen. In feite zijn man en vrouw als echtgenoten tot volwassenheid gekomen en behoren zij beiden als volwassenen behandeld te worden.

» Mijn voorgangers hadden wel een goede kijk op het probleem. Het voorstel-Ciselet voerde het zgn. « huwelijksgoederenstelsel » in. Het systeem-Vermeylen is er een van « deelhelling in de aanwinsten ». Het is zeker een stap vooruit ten opzichte van de huidige wetgeving. Ik geloof echter dat het lang niet ver genoeg gaat. Het bevredigt de vrouwenorganisaties nu al niet meer. Wat zal het zijn over een kwart eeuw ? Wij maken immers wetten voor de toekomst.

» Wat kan aan deze twee stelsels fundamenteel verweten worden ?

» De grote bezwaren die niet in de lijn van deze redenering liggen, zullen wij buiten beschouwing laten. Wij zullen er maar één noemen.

» De handelingsbekwaamheid van de vrouw heeft slechts zin voor zover zij over eigen inkomsten beschikt. Als huisvrouw blijft zij zo goed als machteloos. Weliswaar zal zij bij de ontbinding van de gemeenschap op gelijke voet staan met haar man. Het is een voldoening waarop zij moet wachten tot op het ogenblik dat zij gescheiden, zo niet overleden zal zijn. De getrouwde vrouw van deze tijd wil als volwassene behandeld worden van het begin tot het einde van de echtverbintenis.

» Het regeringsontwerp gaat uit van een tweede overweging, eveneens van sociologische aard. De roerende goederen krijgen in het vermogen een steeds groter belang ten opzichte

rapport aux immeubles. Certains éléments du patrimoine mobilier peuvent, d'après les techniques modernes, être identifiés et ne doivent plus être confondus dans la masse communautaire, faute d'enregistrement suffisant. Que l'on songe à l'importance des comptes d'épargne, de banque ou de chèques postaux, au grand nombre d'actions nominatives, etc. Les conditions techniques sont réunies pour que l'on puisse traiter ces éléments de la fortune mobilière, soit comme des propres, soit comme des communs, et leur donner un statut juridique qui soit plus équitable pour l'un et l'autre époux.

» Dernière considération : la mobilité sociale a considérablement augmenté. L'enrichissement est plus rapide, les changements de métier sont fréquents. A cette fluidité doit correspondre une souplesse plus grande de la réglementation juridique.

» Telles sont les considérations concrètes qui m'ont amené à élaborer avec le concours de professeurs de nos quatre universités et d'autres éminentes personnalités un nouveau projet de régime légal que je sou mets à l'attention de la Commission. J'insiste fortement sur le fait que nous ne nous sommes pas laissés entraîner par des arguments de logique juridique; notre seule raison de décider a été de rencontrer complètement les besoins réels des ménages d'aujourd'hui et de demain.

» Je précise que nous avons visé une catégorie déterminée de couples qui constituent en fait la grande masse de notre population. Il s'agit des ouvriers, des employés, des cadres, des fonctionnaires et de tous ceux qui ne font pas de contrat de mariage, parce que le développement économique de leur vie suit une ligne générale assez uniforme. On se met en ménage sans fortune personnelle; c'est par l'effort commun que l'on assure la subsistance quotidienne et l'éducation des enfants.

» Les économies permettent au cours des ans d'acquérir la maison familiale rêvée par tous les Belges, de la garnir des meubles essentiels, d'avoir un outillage ménager, et, s'il reste un peu d'argent, de le placer à la Caisse d'Épargne, dans un compte en banque ou dans un petit portefeuille.

» Sans doute y a-t-il des couples plus fortunés ?

» Il leur appartient d'utiliser la liberté des conventions et d'adopter un contrat de mariage qui convient à leurs besoins. Sans doute, encore, par bonne fortune, des ménages, modestes à l'origine, peuvent soudain se trouver à la tête de moyens financiers importants. Mais, comme vous avez admis la mutabilité des régimes matrimoniaux sous contrôle judiciaire, rien n'empêche ces privilégiés de choisir au cours de leur mariage un autre régime qui répond mieux à leur nouvelle situation patrimoniale.

» Encore une fois, nous avons essayé d'être aussi concrets que possible, en ayant sans cesse devant les yeux ce type de ménage belge qui est le plus fréquent.

» Une autre objection que je désire rencontrer, dès le début, est que le système proposé serait complexe. Il est inévitable qu'une communauté de biens, confiée à une double direction,

van de onroerende. Sommige roerende bestanddelen van het bezit zijn met behulp van de moderne technieken aanwijsbaar geworden en behoeven niet langer in de gemeenschap op te gaan bij gebrek aan voldoende registratie. Men denke aan de spaarboekjes, aan de bank- en postrekeningen, aan het grote aantal aandelen op naam, enz. Het is technisch mogelijk geworden om deze bestanddelen van het roerende bezit te behandelen als eigen of als gemeenschappelijke goederen en er een rechtsregeling voor te treffen die billijker is voor beide echtgenoten.

» Een laatste punt : de sociale beweeglijkheid is thans veel groter dan voorheen. De verrijking gaat sneller, er wordt veelvuldiger van beroep veranderd. Dit moet zijn weerspiegeling vinden in het recht.

» Al deze concrete beschouwingen hebben mij ertoe gebracht om, met medewerking van professoren van onze vier universiteiten en andere prominente figuren, een nieuw ontwerp van wettelijk stelsel voor te bereiden, dat ik aan het oordeel van de Commissie onderwerp. Ik leg grote nadruk op het feit dat wij ons niet hebben laten leiden door de regels van de juridische logica; onze enige beweegreden was ten volle tegemoet te komen aan de werkelijke behoeften van het gezin, in het heden en in de toekomst.

» Ik moge erop wijzen dat wij een welbepaalde categorie van echtgenoten op het oog hadden, die in feite het grootste deel van onze bevolking uitmaken. Het zijn de arbeiders, de bedienden, het staf-personeel, de ambtenaren en al degenen die afzien van een huwelijkscontract omdat hun economisch leven een vrij uniforme lijn volgt. Zij beginnen een huishouden zonder persoonlijk bezit en zorgen door gemeenschappelijke arbeid voor het dagelijks levensonderhoud en de opvoeding van de kinderen.

» Van het spaargeld dat in de loop der jaren bijeengegaard is, kan dan de gezinswoning aangeschaft worden waarvan alle Belgen dromen, met de onmisbare meubels en huishoudelijke benodigheden; en als er dan nog wat geld overblijft, kan het belegd worden bij de Spaarkas, op een bankrekening, of in een kleine portefeuille.

» En de rijkere echtparen, die er zeker ook zijn ?

» Zij kunnen gebruik maken van de vrijheid om een huwelijkscontract te sluiten dat aan hun behoeften voldoet. Het kan ook gebeuren dat gezinnen, die klein begonnen zijn, door een gelukkig toeval plots over grote middelen komen te beschikken. Maar aangezien U aanvaard hebt dat de huwelijksgoederenstelsels onder rechterlijk toezicht kunnen veranderd worden, hebben dergelijke bevoorrechten de kans om tijdens hun huwelijk een ander stelsel te kiezen dat beter beantwoordt aan hun nieuwe vermogenstoestand.

» Er zij nogmaals aangestipt dat wij getracht hebben zo concreet mogelijk te zijn en steeds dat typisch Belgisch gezin voor ogen hebben gehad dat het meest voorkomt.

» Een andere opwerping die ik onmiddellijk wens te weerleggen is dat het voorgestelde systeem ingewikkeld zou zijn. Een gemeenschap van goederen onder tweevoudige leiding

ne s'organise pas sans une certaine complication. Répétons-le, ce n'est pas le législateur qui crée la difficulté. Il doit résoudre le problème que l'évolution sociale lui propose et ne lui permet pas d'éluder. Je suis d'ailleurs persuadé que la complication est moins grande dans le système que je vais exposer que dans les autres formules qui vous ont été soumises. Soulignons enfin que les difficultés énoncées sont souvent de simples cas d'école qui, dans la réalité, ne se présentent pas pour les couples modestes mariés sans contrat. »

La nécessité de modifier les dispositions du Code civil concernant le contrat de mariage était évidente; l'exposé des motifs du projet n° 138 (p. 1), qui rappelle le lien entre la capacité juridique de la femme mariée et les régimes matrimoniaux, est d'ailleurs particulièrement clair à cet égard :

« Dès l'instant où l'on reconnaît à la femme mariée une pleine capacité juridique, comme vous l'avez fait par l'adoption de la loi du 30 avril 1958, cette indépendance doit trouver sa contrepartie normale dans le domaine des régimes matrimoniaux. L'une des réformes ne va pas sans l'autre. Consacrer la capacité civile de la femme mariée sans modifier ou aménager les régimes matrimoniaux, serait faire œuvre théorique et pratiquement illusoire. La structure actuelle de ceux-ci basée sur l'incapacité de la femme, demandait donc à être repensée en fonction de la nouvelle condition juridique faite à la femme. »

Et plus loin (page 3) :

« La plupart des pays qui, au début du siècle dernier, étaient dotés du droit napoléonien, ont depuis transformé profondément leur législation en cette matière.

» Les anciennes notions firent place à un système juridique mieux adapté aux conditions économiques et aux mœurs de notre époque.

» La France, régie depuis 1804 par le même droit civil que le nôtre, a senti elle aussi la nécessité d'une réforme (lois des 18 février 1938, 22 septembre 1942, proposition de loi du 30 mars 1946).

» Depuis lors, la Commission de Réforme du Code civil après avoir étudié le régime préconisé par la proposition de loi du 30 mars 1946 (n° 815 de la session ordinaire 1946, tendant à l'adoption du régime de participation aux acquêts), s'est prononcée en faveur d'un régime légal de communauté d'acquêts, mais avec reconnaissance à la femme de droits beaucoup plus étendus que ceux que prévoit le régime de communauté réduite aux acquêts du Code civil de 1804.

» Le gouvernement français déposa sur le bureau du Sénat, le 6 mai 1959, un projet de loi portant refonte des régimes matrimoniaux.

» Ce projet qui fut étudié par le parlement français a été retiré et doit être remplacé par un nouveau que le gouvernement se propose de soumettre d'ici peu aux Chambres.

kan niet anders dan enigszins ingewikkeld zijn. Wij herhalen dat deze moeilijkheid niet aan de wetgever te wijten is. Hij moet een oplossing zoeken voor het probleem dat opgerezen is uit de sociale evolutie en dat hij niet kan ontwijken. Ik ben trouwens overtuigd dat het stelsel dat ik voor U ga uiteenzetten minder ingewikkeld is dan de andere formules die U reeds werden voorgelegd. Ten slotte nog dit : de aangewezen moeilijkheden zijn vaak maar schoolvoorbeelden en die doen zich in de praktijk niet voor bij minder gegoede echtparen die zonder contract getrouwd zijn. »

Het lag voor de hand dat de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende het huwelijkscontract moesten worden gewijzigd; de memorie van toelichting bij het ontwerp nr. 138 (blz. 1) die wijst op het verband tussen de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en het huwelijksvermogensstelsel is hieromtrent trouwens bijzonder duidelijk :

« Vanaf het ogenblik dat aan de gehuwde vrouw volle rechtsbekwaamheid wordt toegekend, zoals U heeft gedaan door de wet van 30 april 1958 goed te keuren, moet deze onafhankelijkheid haar normale tegenhanger vinden op het gebied van de huwelijksvermogensstelsels. De ene hervorming gaat niet zonder de andere. Het bekrachtigen van de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw zonder daarbij de huwelijksvermogensstelsels te wijzigen of aan te passen, zou er op neerkomen een theoretisch werk te leveren dat praktisch denkbeeldig blijft. De huidige structuur van het huwelijksvermogensstelsel die steunt op de handelingsonbekwaamheid van de vrouw, moest dus weer onder de ogen gezien worden in het licht van de nieuwe voor de vrouw geschapen rechtstoestand. »

En verder (blz. 3) :

« De meeste landen waar, in het begin van de vorige eeuw, het Napoleontisch recht werd ingevoerd, hebben sindsdien hun wetgeving ter zake grondig gewijzigd.

» De vroegere begrippen moesten plaats maken voor een rechtskundig stelsel dat beter aangepast is aan de economische toestanden en de zeden van onze tijd.

» Ook Frankrijk, waar sinds 1804 hetzelfde burgerlijk recht geldt als het onze, heeft de noodzakelijkheid van een hervorming gevoeld (wetten van 18 februari 1938, 22 september 1942; wetsvoorstel van 30 maart 1946).

» Sedertien heeft in Frankrijk de Commissie voor de Hervorming van het Burgerlijk Wetboek, na het stelsel, dat in het wetsvoorstel van 30 maart 1946 (nr. 815 van de gewone zitting 1946 strekkende tot de aanvaarding van het stelsel van deelhebbing in de aanwinsten) werd voorgestaan, te hebben bestudeerd, zich uitgesproken ten gunste van een wettelijk stelsel van gemeenschap van aanwinsten, mits toekenning echter aan de vrouw van uitgebreider rechten dan die waarin voorzien is in het stelsel van de gemeenschap beperkt tot de aanwinsten van het Burgerlijk Wetboek van 1804.

» De Franse regering heeft trouwens op 6 mei 1959 een wetsontwerp houdende volledige omwerking van de huwelijksvermogensstelsels in de Senaat ter tafel gelegd.

» Dit ontwerp dat door het Franse parlement is onderzocht, werd ingetrokken en moet worden vervangen door een nieuw ontwerp dat de Regering voornemens is binnen kort aan de Kamers voor te leggen.

» Le parlement néerlandais, de son côté, a adopté le 14 juin 1956, une loi supprimant à la fois l'incapacité de la femme mariée et modifiant profondément le régime légal de la communauté universelle, en donnant à chacun des époux le pouvoir de gérer les biens tombés en communauté de son chef.

» Dans les pays qui n'ont pas subi l'influence napoléonienne, tels que l'Angleterre, la Suède, la Norvège, le Danemark, la Finlande et l'Islande, le droit familial a depuis longtemps consacré l'égalité des époux devant la loi : la puissance maritale et l'incapacité de la femme mariée ont été supprimés. Des dispositions matrimoniales adéquates ont garanti à l'épouse une indépendance économique effective. » Depuis que ces textes ont été écrits, le Gouvernement français a déposé le 17 mars 1965, un projet qui est devenu la loi du 13 juillet 1965.

Le même exposé des motifs, donne un aperçu des diverses conceptions qui ont été successivement défendues en matière de régime légal.

Le choix du régime légal a toujours été considéré comme le problème le plus délicat de la réforme des régimes matrimoniaux.

« La Commission Hayoit de Termicourt, constituée le 14 mai 1948 par M. Struye, Ministre de la Justice de l'époque, proposa au Gouvernement trois régimes matrimoniaux destinés à réaliser la pleine capacité reconnue à la femme et l'égalité juridique des époux, à savoir :

- le régime de la communauté;
- le régime de la séparation de biens;
- le régime de biens matrimoniaux, régime nouveau s'inspirant du droit scandinave.

Ces régimes ont été repris dans le projet gouvernemental présenté le 18 janvier 1957 au conseil des Ministres par M. Lilar, à l'époque Ministre de la Justice et dans celui présenté en février 1960, par son successeur, M. Merchiers.

» *Sous le Ministère Lilar.*

» En présentant au Conseil des Ministres du 18 janvier 1957 les projets issus de travaux de la Commission, le Ministre Lilar avait proposé d'adopter comme régime légal celui du régime des biens matrimoniaux (mieux connu sous le nom de son protagoniste, Mme Ciselet). Le Conseil des Ministres de l'époque approuva ce choix.

» Le 23 janvier 1957, le projet Lilar ainsi approuvé fut soumis à l'avis du Conseil d'Etat qui procéda à un examen long et minutieux des textes. L'avis rendu en deux phases successives (décembre 1957 et février 1959) constitue un document de plus de 750 pages.

» Het Nederlands parlement keurde op 14 juni 1956 een wet goed waarbij tegelijk de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw wordt afgeschaft en het wettelijk stelsel van de algehele gemeenschap grondig wordt gewijzigd, door aan ieder van de echtgenoten de macht te verlenen om de goederen, die uit eigen hoofde in de gemeenschap zijn gevallen, te besturen.

» In de landen die de Napoleontische invloed niet hebben ondergaan, zoals Engeland, Zweden, Noorwegen, Denemarken, Finland en IJsland, heeft het gezinsrecht sinds lang de gelijkheid van de echtgenoten in de wet vastgelegd : het gezag van de man en de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw zijn volledig afgeschaft. Overeenstemmende huwelijksbepalingen zijn aan de echtgenoten een werkelijke economische onafhankelijkheid komen waarborgen. » Sedert die teksten werden geschreven, heeft de Franse Regering op 17 maart 1965 een ontwerp ingediend dat de wet van 13 juli is geworden.

In dezelfde memorie van toelichting wordt een overzicht gegeven van de opvattingen die, betreffende het wettelijk stelsel, achtereenvolgens worden verdedigd.

De keuze van het wettelijk stelsel werd steeds beschouwd als het meest kiese probleem van de hervorming van het huwelijksvermogensstelsel.

« De Commissie Hayoit de Termicourt, die op 14 mei 1948 door de toenmalige Minister van Justitie, de heer Struye, werd ingesteld, stelde de Regering drie huwelijksvermogensstelsels voor om de volledige aan de vrouw verleende bekwaamheid en de rechtsgelijkheid van de echtgenoten tot stand te brengen, namelijk :

- het gemeenschapsstelsel;
- het stelsel van scheiding der goederen;
- het huwelijksgoederenstelsel, een nieuw aan het Scandinavisch recht ontleend stelsel.

» Die stelsels zijn overgenomen in het regeringsontwerp dat op 25 februari 1965 aan de Ministerraad werd voorgelegd door de heer Lilar, toenmalig Minister van Justitie en in het ontwerp dat in februari 1960 werd ingediend door zijn opvolger, de heer Merchiers.

» *Onder het Ministerschap van Lilar.*

» Bij het voorleggen van de uit de werkzaamheden van de Commissie gesproten ontwerpen aan de Ministerraad van 18 januari 1957 stelde Minister Lilar voor als wettelijk stelsel het huwelijksgoederenstelsel in te voeren (beter bekend onder de naam van haar die er de voorvechtster van was, Mevr. Ciselet). De toenmalige Ministerraad keurde die keuze goed.

» Het aldus goedgekeurde ontwerp-Lilar werd op 23 januari 1957 onderworpen aan het advies van de Raad van State die aan de teksten een lang en nauwkeurig onderzoek wijdde. Het advies dat in tweemaal werd gegeven (december 1957 en februari 1959) is een document van meer dan 750 bladzijden.

» A la suite de cet avis du Conseil d'Etat, le projet initial Lilar fut remanié par le Service de la Législation civile de mon département qui a tenu compte de quasi toutes les remarques du Conseil d'Etat, tant en ce qui concerne les modifications de forme que les précisions et modifications de fond.

» Ce projet Lilar, ainsi amendé, n'a pu être déposé, un changement de gouvernement étant intervenu entretemps.

» Sous le Ministère Merchiers.

» La question du choix du régime légal se pose à nouveau à la suite de ce changement de gouvernement.

» Le Ministre Merchiers reprit le projet amendé par M. Lilar, et le présenta au Conseil des Ministres en février 1960.

» M. Merchiers proposa d'adopter comme régime légal celui de la communauté, adapté aux exigences de notre temps, l'estimant plus conforme aux idées traditionnelles de communauté de la majorité de la population.

» Par décision du 19 février 1960, le Conseil des Ministres de l'époque a remis « sine die » l'examen de la question.

**

» L'un et l'autre de ces projets, restent incorporés dans la réforme actuelle mais ne sont pas proposés comme régime légal.

» En effet, le régime Lilar présente les inconvénients suivants :

» 1. Toute l'économie du régime est essentiellement basée sur la conception d'un régime de séparation de biens. Or, la grande masse de nos concitoyens est habituée au régime communautaire; il résulte en effet de statistiques récentes que 33 p.c. seulement des Belges font un contrat de mariage et 18 p.c. adoptent soit un régime de séparation (7 p.c.) soit le régime de la communauté réduite aux acquêts (11 p.c.), qui doit être considéré, en général, et selon ses modalités particulières, davantage comme un régime de séparation que comme un régime de communauté.

» 2. Mais l'objection la plus grave réside dans les difficultés et la complexité des preuves. On se trouve en effet en présence de cinq patrimoines (les propres et les matrimoniaux de chaque époux, outre l'existence de biens indivis). Or, des rapports s'établiront non seulement entre les patrimoines des époux mais aussi au sein de chaque patrimoine. Ce régime obligera donc des époux à tenir une comptabilité rigoureuse.

» Pour maintenir étanches les différents patrimoines et respecter ainsi l'équilibre entre eux, les époux devront, à l'occasion d'un acte quelconque, se réserver la preuve non seule-

» Ingevolge dit advies van de Raad van State werd het oorspronkelijk ontwerp-Lilar omgewerkt door de Dienst Burgerlijke Wetgeving van mijn departement, die rekening heeft gehouden met bijna alle opmerkingen van de Raad van State, zowel wat de vormwijzigingen als de verduidelijkingen en de wijzigingen in verband met de grond betreft.

» Dit aldus geamendeerde ontwerp-Lilar kon niet worden ingediend daar zich intussen een regeringswijziging had voorgedaan.

» Onder het Ministerschap van Merchiers.

» Ingevolge die regeringswijziging komt de keuze van het wettelijk stelsel opnieuw aan de orde.

» Minister Merchiers nam het door de heer Lilar geamendeerd ontwerp over en legde het in februari 1960 voor aan de Ministerraad.

» De heer Merchiers stelde voor als wettelijk stelsel het gemeenschapsstelsel, aangepast aan de vereisten van onze tijd, in te voeren daar hij meende dat het meer in overeenstemming was met de traditionele opvattingen inzake gemeenschap van het merendeel der bevolking.

» Bij beslissing van 19 februari 1960 heeft de toenmalige Ministerraad het onderzoek van de kwestie « sine die » uitgesteld.

**

» Elk dezer ontwerpen blijft in de huidige hervorming opgenomen, maar wordt niet als wettelijk stelsel voorgesteld.

» Het stelsel-Lilar levert immers de volgende bezwaren op :

» 1. De ganse economie van het stelsel steunt voornamelijk op de opvatting van een stelsel van scheiding van goederen. Nu is de grote meerderheid van onze medeburgers een stelsel van gemeenschap van goederen gewend; uit recente statistieken blijkt immers dat enkel 33 pct. van de Belgen een huwelijkscontract maken en 18 pct. ofwel een stelsel van scheiding (7 pct.) ofwel een stelsel van gemeenschap tot de aanwinsten beperkt (11 pct.) aannemen dat, in het algemeen en volgens de bijzondere modaliteiten ervan, meer als een stelsel van scheiding dan een stelsel van gemeenschap moet worden beschouwd.

» 2. Het ernstigste bezwaar echter is gelegen in de moeilijkheden en het ingewikkelde inzake de bewijzen. Men staat immers tegenover vijf vermogens (de eigen en de huwelijks-goederen van iedere echtgenoot, benevens de aanwezigheid van onverdeelde goederen). Nu zullen niet alleen betrekkingen tot stand komen tussen de vermogens van de echtgenoten, maar ook binnen elk vermogen. Dit stelsel zal dus de echtgenoten ertoe verplichten nauwkeurig boek te houden.

» Om die verschillende vermogens uit elkaar en ze aldus onderling in evenwicht te houden, zullen de echtgenoten, ter gelegenheid van onverschillig welke akte, zich niet alleen het

ment de la propriété mais encore du caractère propre ou matrimonial du bien, objet de l'acte.

» De plus, la multitude des rapports entre les patrimoines fera naître une foule de créances entre époux, dont le règlement au cours du mariage peut être une source de conflits, ou, à la dissolution, une cause importante de complications dans les opérations de liquidation. A ces occasions, l'époux le plus vétilleux aurait tous les avantages.

**

» D'autre part, le régime Merchiers, qui est celui de la communauté à structure moderne, reste malgré ses avantages sur le type ancien, sujet à critique surtout quant à la technique adoptée pour la gestion des biens :

» 1. C'est ainsi que les biens communs continuent à être gérés en principe par le mari.

» Or, si le mari ne gère plus ces biens en tant que seigneur et maître, mais en tant qu'administrateur, et si la femme dans des cas précis intervient dans cette gestion, il n'en est pas moins vrai que les pouvoirs du mari sont encore trop étendus et qu'il apparaît toujours comme le maître de fait de cette gestion; d'autre part, la femme n'est pas suffisamment protégée au cas où le mari disposerait des biens communs.

» 2. La gestion des biens propres de la femme demeure aussi confiée au mari, ce qui est contraire à l'esprit de nos institutions et notamment de la loi du 30 avril 1958.

» Pour remédier à ces inconvénients, le Gouvernement actuel s'est demandé si le régime de la communauté universelle n'était pas le seul à pouvoir mettre les époux sur un pied d'égalité, tout en sauvegardant les droits des tiers.

» En effet, le régime de la communauté universelle est d'une structure fort simple et présente beaucoup d'avantages.

» Toute distinction juridique entre biens propres et biens communs est supprimée, de même que toute distinction entre dettes personnelles et dettes communes. Entre époux, il n'existe donc qu'une seule masse de biens dont l'un et l'autre ont le droit de disposer.

» Ce régime réalise donc l'égalité effective de l'homme et de la femme, puisque cette dernière a dorénavant le droit de disposer et d'engager la communauté. En conséquence, les tiers contractants de l'un ou l'autre époux obtiennent le maximum de garanties constituées par tout le patrimoine commun.

» Comme toutes les dettes sont communes, cela présente un avantage précieux, pour le crédit des époux et la sécurité des tiers.

bewijs van de eigendom van het goed, voorwerp van de akte, maar ook het bewijs dat dit goed een eigen goed of een huwelijksgoed is, moeten voorbehouden.

» Bovendien zullen de veelvuldige betrekkingen tussen de vermogens een massa schulvorderingen tussen echtgenoten doen ontstaan, waarvan de regeling tijdens het huwelijk een bron van conflicten, of bij de ontbinding een belangrijke oorzaak van verwickelingen bij de vereffeningsverrichtingen kan zijn. Bij die gelegenheden zou de echtgenoot die het meest vit alle voordelen hebben.

**

» Voorts blijft het stelsel-Merchiers dat het gemeenschapsstelsel met moderne structuur is, ofschoon het voordeliger is dan het vroegere type, vatbaar voor kritiek, vooral ten aanzien van de techniek die voor het bestuur van de goederen wordt ingevoerd :

» 1. Zo worden de gemeenschappelijke goederen in principe voort bestuurd door de man.

» Al bestuurt nu de man die goederen niet meer als heer en meester, maar als beheerder, en al komt de vrouw in bepaalde gevallen bij dit bestuur tussenbeide, toch zijn de machten van de man nog te uitgebreid, en doet hij zich altijd voor als de feitelijke meester van dit bestuur; voorts is de vrouw niet voldoende beschermd in geval de man over de gemeenschappelijke goederen mocht beschikken.

» 2. Ook blijft het bestuur van de eigen goederen van de vrouw aan de man overgelaten, wat in strijd is met de geest van onze instellingen en inzonderheid van de wet van 30 april 1958.

» Om deze bezwaren te verhelpen, heeft de huidige Regering zich afgevraagd of het stelsel van de algemene gemeenschap niet het enige was dat de echtgenoten op een voet van volkomen gelijkheid kan stellen en daarbij de rechten van derden vrijwaren.

» Het stelsel van de algemene gemeenschap is immers zeer eenvoudig van structuur en biedt vele voordelen.

» Elk juridisch onderscheid tussen eigen goederen en gemeenschappelijke goederen, evenals elk onderscheid tussen persoonlijke schulden en gemeenschappelijke schulden is opgeheven. Tussen echtgenoten bestaat er dus slechts één massa van goederen en beiden hebben het recht erover te beschikken.

» Dit stelsel brengt dus de werkelijke gelijkheid van de man en van de vrouw tot stand, vermits deze laatste voortaan het recht heeft over de gemeenschap te beschikken en ze te verbinden. Derden die met een van beide echtgenoten contracteren, bekomen dientengevolge de maximale waarborgen, bestaande uit het ganse gemeenschappelijke vermogen.

» Daar alle schulden gemeenschappelijke schulden zijn, biedt dit een belangrijk voordeel voor het krediet van de echtgenoten en de veiligheid van derden.

» D'autre part, si l'un des époux était dans l'impossibilité de gérer la communauté, l'autre époux pourrait toujours continuer cette gestion sans devoir accomplir de formalités particulières.

» Les opérations de liquidation sont considérablement simplifiées : il n'y a pas différentes catégories de biens; toutes les dettes étant communes, le problème des récompenses entre époux disparaît; le droit de renoncer et le bénéfice d'émolument sont supprimés.

**

» Cependant, il est apparu depuis, par les études complémentaires demandées aux partisans de cette solution, M. le Professeur Dekkers et M. le Juge Baeteman, qui ont déjà apporté une aide appréciable aux travaux préparatoires du présent projet, que de graves inconvénients s'opposaient à l'adoption de cette solution.

» La gestion telle qu'elle est organisée dans le régime de communauté universelle présente aussi des inconvénients. En effet, comme les époux disposent de pouvoirs égaux, c'est, les partisans du régime le reconnaissent, un peu comme s'il y avait deux capitaines sur un même navire.

» Or, cette situation peut créer des problèmes difficiles à résoudre.

» Tout d'abord, en cas de conflits entre époux. On peut songer à prévoir le recours au juge. Cependant, l'intervention du pouvoir judiciaire pour régler des conflits de famille doit être rigoureusement limitée, car elle présente un danger réel : celui d'être l'occasion d'abus comme moyen de vexation d'un époux à l'égard de l'autre, risquant ainsi de compromettre définitivement une cohésion passagèrement troublée.

» D'autre part, puisque tout ce que ferait un époux, même de manière inconsidérée, obligerait également l'autre, ce dernier risque de subir de graves pertes et même d'être ruiné à son insu; ce danger est d'autant plus grand, quand le ménage est disloqué par une séparation de fait.

» La sécurité des époux n'est donc pas garantie à suffisance.

» Mais il en va de même pour la sécurité des tiers. Certes, les tiers n'ont pas à se soucier de l'étendue des pouvoirs de l'époux avec lequel ils contractent, puisque les deux époux sont titulaires des mêmes pouvoirs de disposition ou d'engagement.

» Cependant, cela ne constitue pas uniquement un avantage pour les tiers. En effet, il peut arriver que l'un des époux, ignorant les initiatives prises par son conjoint, dispose d'un bien ou l'engage; il y aura là un conflit inévitable, s'il y a simultanément dans l'accomplissement d'actes de disposition ou d'engagement, portant sur le même bien.

» Dans ce cas, les intérêts des tiers contractants seraient sérieusement compromis.

» Voorts zou de andere echtgenoot, indien een van de echtgenoten in de onmogelijkheid mocht verkeren de gemeenschap te besturen, altijd dit bestuur kunnen voortzetten zonder dat hij bijzondere formaliteiten moet vervullen.

» De vereffeningsverrichtingen zijn aanmerkelijk vereenvoudigd; er zijn geen verschillende categorieën van goederen; daar alle schulden gemeenschappelijke schulden zijn, verdwijnt het probleem van de vergoedingen tussen echtgenoten; het recht om afstand te doen en het genot van het aandeel in de baten van de gemeenschap zijn opgeheven.

**

» Ingevolge de aanvullende studiën, die werden gevraagd aan de voorstanders van deze oplossing, Professor Dekkers en Rechter Baeteman, die reeds een schatbare hulp hebben verleend bij het voorbereidend werk voor dit ontwerp, is sedertdien evenwel gebleken dat ernstige bezwaren de invoering van deze oplossing in de weg staan.

» Zoals het bestuur in het stelsel van de algemene gemeenschap is georganiseerd, levert het ook bezwaren op. Immers, daar de echtgenoten over gelijke machten beschikken, is het, en dat erkennen de voorstanders van het stelsel, alsof er op een zelfde schip twee kapiteins waren.

» Nu kan deze toestand problemen doen ontstaan die moeilijk op te lossen zijn.

» Allereerst in geval van conflict tussen echtgenoten. Er kan worden aan gedacht in een beroep op de rechter te voorzien. De bemoeienis van de rechterlijke macht voor het regelen van gezinsconflicten moet echter streng beperkt worden, daar zij een reëel gevaar oplevert : de gelegenheid te zijn tot misbruiken als vexatiemiddel van een echtgenoot tegenover de andere, op gevaar af aldus een tijdelijk gestoorde samenhang voorgoed in gevaar te brengen.

» Voorts, vermits al wat een echtgenoot, zelfs op onbezonnen wijze, doen mocht, ook de andere zou verbinden, loopt deze laatste gevaar ernstige verliezen te lijden en zelfs buiten zijn weten geruïneerd te worden; dit gevaar is des te groter wanneer het gezin door een feitelijke scheiding is ontworcht.

» De veiligheid van de echtgenoten is dus niet voldoende gewaarborgd.

» Ook de veiligheid van derden is dit niet. Voorzeker, derden hebben zich niet te bekommeren om de uitgebreidheid der machten van de echtgenoot waarmee ze contracteren, vermits beide echtgenoten eendere machten tot beschikking of tot verbintenis hebben.

» Dit is evenwel niet enkel een voordeel voor derden. Het kan immers gebeuren dat een van de echtgenoten, die geen kennis heeft van de door de andere echtgenoot genomen initiatieven, over een goed beschikt of het verbindt; daaruit zal onvermijdelijk een conflict ontstaan, indien de daden van beschikking of van verbintenis die op hetzelfde goed betrekking hebben, gelijktijdig worden uitgevoerd.

» In dit geval zouden de belangen van de contracterende derden ernstig in gevaar zijn gebracht.

» Les études de droit comparé auxquelles il a encore été procédé, ont conduit à cette constatation que l'expérience de nos voisins allemands pouvait être mise sérieusement à profit.

» La Constitution allemande d'après la guerre avait proclamé le principe constitutionnel de l'égalité de l'homme et de la femme (art. 3 de la loi fondamentale de Bonn de 1949) et avait prévu qu'une législation sur les régimes matrimoniaux devrait être élaborée et mise en vigueur le 1er avril 1953.

» Il fut précisé à l'article 117 de la loi fondamentale que le droit contraire à l'article 3 resterait provisoirement en vigueur jusqu'au 31 mars 1953.

» Cependant, le Bundestag, occupé par les conséquences de la guerre et la reconstruction économique, ne put entreprendre l'étude de la nouvelle loi requise dans les délais prévus; il ne fut donc pas possible d'aboutir à la date du 31 mars 1953; automatiquement, la législation antérieure était abrogée sans que rien ne vînt la remplacer.

» Aussi les tribunaux se trouvèrent-ils devant la tâche difficile d'improviser des solutions sans avoir de base légale autre que l'égalité juridique des époux proclamée par la Constitution.

» Fait remarquable : notaires et tribunaux, se fondant uniquement sur l'équité et une nécessaire simplicité, firent sortir de ce néant les principes directeurs de ce que la loi du 18 juin 1957 allait consacrer comme le régime légal allemand. Le droit suivait ce que les usages avaient reconnu comme étant le plus juste dans la majorité des cas.

» Ainsi est né, d'un véritable droit prétorien, un régime légal qui peut se proclamer dès lors de la justification d'une extrême efficacité.

» En raison même des résultats de cette extraordinaire expérience, c'est un régime inspiré du régime légal allemand que le projet propose d'adopter comme régime légal en Belgique; il s'en écarte toutefois sur plusieurs points, compte tenu des différences de tradition et des enseignements de la pratique depuis 1957. Le Gouvernement suggère de l'intituler « Régime de participation aux acquêts. »

Telles étaient les conclusions auxquelles aboutissait le Ministre Vermeulen. M. Wigny, devenu le 28 juillet 1965 Ministre de la Justice, constituait une commission d'étude dont il assumait lui-même la présidence. Les amendements que le Ministre déposait le 30 juin 1966 (Doc. n° 281) sont le fruit des travaux de cette commission.

Leur raison d'être ressort de la justification donnée et les modifications proposées sont explicitées en ces termes :

« Comme l'intitulé l'indique, les textes proposés visent à amender le projet de mon honorable prédécesseur. Tout d'abord, ils le complètent en modifiant le Chapitre VI du Titre V du Livre I du Code civil en y introduisant un ensemble de dispositions formant ce que l'on appelle « un régime légal primaire ». Ils le modifient ensuite sur deux points :

» Aan de hand van de studiën van vergelijkend recht die alsnog werden ondernomen, is men tot de bevinding gekomen dat uit de ondervinding van onze Duitse burens een wezenlijk voordeel kon worden getrokken.

» In de Duitse Grondwet van na de oorlog was het grondwettelijk beginsel van de gelijkheid van de man en van de vrouw (art. 3 van de fundamentele wet van Bonn van 1949) geproclameerd geworden en bepaald dat een wet op de huwelijksvermogensstelsels zou moeten voorbereid en op 1 april 1953 in werking gesteld worden.

» Er werd in artikel 117 van de fundamentele wet nader bepaald dat het recht dat met artikel 3 in strijd was voorlopig tot 31 maart 1953 van kracht zou blijven.

» De Bundestag, die door de gevolgen van de oorlog en de economische reconstructie in beslag was genomen, kon evenwel de studie van de vereiste nieuwe wet niet binnen de gestelde termijnen ondernemen; het was derhalve niet mogelijk op 31 maart 1953 klaar te komen en de vroegere wetgeving was automatisch opgeheven en door niets vervangen.

» De rechtbanken stonden dan ook voor de moeilijke taak oplossingen te improviseren zonder over een andere wettelijke basis te beschikken dan de rechtsgelijkheid van de echtgenoten die door de Grondwet was geproclameerd.

» Een opmerkelijk feit is dat notarissen en rechtbanken die alleen steunden op de billijkheid en een noodzakelijke eenvoud, uit dit niet de leidende beginselen te voorschijn riepen van wat de wet van 18 juni 1957 als Duits wettelijk stelsel zou huldigen. Het recht volgde hetgeen door de gebruiken in de meeste gevallen als het meest juiste was erkend.

» Aldus is uit ware regalia een wettelijk stelsel ontstaan dat derhalve zich erop kan beroepen door een uiterste doeltreffendheid gerechtvaardigd te zijn.

» Juist om de resultaten van deze buitengewone ondervinding wordt een stelsel, dat aan het Duits wettelijk stelsel een voorbeeld neemt, door het ontwerp voorgesteld om in België als wettelijk stelsel te worden ingevoerd; de Regering stelt voor het « stelsel van deelhebbing in de aanwinsten » te betitelen. Het wijkt er evenwel van af op verscheidene punten, rekening houdende met de traditiesverschillen en de leringen van de praktijk sedert 1957. »

Tot die conclusies kwam Minister Vermeulen. De heer Wigny, die op 28 juli 1965 Minister van Justitie werd, stelde een studiegcommissie in, waarvan hij zelf het voorzitterschap waarnam. De amendementen die de Minister op 30 juni 1966 indiende, (Gedr. St. nr. 281) waren het resultaat van de werkzaamheden van die commissie.

De bedoeling ervan blijkt uit de verantwoording en de wijzigingen, die worden voorgesteld, worden omschreven als volgt :

« Zoals uit het opschrift blijkt zijn de voorgestelde teksten niets anders dan amendementen op het ontwerp van mijn achtbare voorganger. Vooreerst wordt dit ontwerp aangevuld door de wijziging van Hoofdstuk VI van Titel V van Boek I van het Burgerlijk Wetboek. Aldaar wordt een geheel van bepalingen ingevoegd dat « een primair wettelijk stelsel » kan

d'une part, en changeant légèrement la réglementation du nouveau principe de la mutabilité du régime matrimonial pendant le mariage; d'autre part, en proposant comme régime légal un régime de communauté simplifiée par rapport aux textes antérieurs et tenant compte de l'équilibre nouveau qui est désormais établi au sein du ménage, entre les pouvoirs et les responsabilités de l'un et l'autre des conjoints. »

**

La discussion générale s'est limitée à un résumé, fait par le président, des initiatives rappelées plus haut, et à un bref exposé du Ministre de la Justice Vranckx, qui a déclaré accepter le projet déposé par le Gouvernement le 25 février 1965 et les amendements s'y rapportant, tout en soulignant la nécessité de réaliser le plus rapidement possible une réforme du régime légal.

Au fur et à mesure de l'examen des articles des amendements Wigny, est apparue la nécessité d'établir un texte plus simple, exempt de toute référence à des cas particuliers, davantage hypothèses d'école que cas pratiques, et susceptible d'être lu et compris par les époux ou fiancés n'ayant aucune formation juridique. De même la Sous-Commission a voulu regrouper les divers articles selon un ordre nouveau et quelque peu différent de celui des amendements, ordre qui en diverses sections, reprend les règles concernant le contenu actif et passif des divers patrimoines, les droits des créanciers sur ces patrimoines, leur mode de gestion, la dissolution et la liquidation du régime.

Pour marquer davantage ce qui sépare le régime proposé de l'actuel régime légal de communauté et même de celui de communauté réduite aux acquêts, la Sous-Commission a abandonné l'intitulé du Code civil, repris dans les amendements Wigny « De la communauté légale » pour le remplacer par « Du régime légal ».

Discussion des articles.

SECTION I.

Des patrimoines et du emploi.

Cette section contient en 11 articles les règles qui définissent le caractère propre ou commun des biens et des dettes. Elle s'inspire des 23 premiers articles des amendements Wigny; la Sous-Commission a renvoyé à un paragraphe 2 de la section consacrée à la dissolution du régime, tout ce qui concerne les récompenses.

En résumé, la Sous-Commission propose le système suivant :

La plupart des biens des époux resteraient propres, et en tout cas ceux que les époux possédaient avant le mariage,

worden genoemd. Voorts wordt het ontwerp op twee punten gewijzigd : eerst wordt een kleine wijziging gebracht aan de regeling van het nieuwe beginsel van de mogelijkheid tot verandering van het huwelijksvermogensstelsel gedurende het huwelijk en vervolgens wordt als wettelijk stelsel een stelsel van gemeenschap voorgesteld dat ten opzichte van de vorige lezing vereenvoudigd werd met inachtneming van het nieuwe evenwicht tussen de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden van beide echtgenoten, dat voortaan in het huishouden wordt tot stand gebracht. »

**

De algemene bespreking bleef beperkt tot een samenvatting door de heer Voorzitter, van de bovenvermelde precedentes en tot een korte uiteenzetting door de heer Minister van Justitie Vranckx, die het door de Regering op 25 februari 1965 ingediend ontwerp en de daarop voorgestelde amendementen aanvaardt, en die wijst op de noodzakelijkheid zo snel mogelijk tot een hervorming van het wettelijk huwelijksvermogensstelsel te komen.

Naargelang het onderzoek van de artikelen der amendementen-Wigny vorderde, bleek het noodzakelijk een eenvoudiger tekst op te stellen, zonder enige verwijzing naar bijzondere gevallen — meer schoolhypothesen dan praktische gevallen — en die zou kunnen worden gelezen en begrepen door echtgenoten of verloofden zonder juridische opleiding. Evenzo heeft de Subcommissie de verschillende artikelen willen hergroeperen in een nieuwe volgorde, enigszins verschillend van die der amendementen, welke volgorde in verschillende afdelingen de regels overneemt betreffende de baten en lasten van de verschillende vermogens, de rechten van de schuldeisers op die vermogens, de wijze van beheer, de ontbinding en de vereffening van het stelsel.

Om nog meer de nadruk te leggen op datgene wat het voorgestelde stelsel scheidt van het huidige wettelijk stelsel van gemeenschap en zelfs van dat van gemeenschap beperkt tot de aanwinsten, heeft de Subcommissie het opschrift van het Burgerlijk Wetboek, overgenomen in de amendementen-Wigny, namelijk « Wettelijke gemeenschap » vervangen door « Wettelijk stelsel ».

Artikelsgewijze bespreking.

AFDELING I.

Vermogens en wederbelegging.

Deze afdeling bevat in 11 artikelen de regels die het eigen of gemeenschappelijk karakter van goederen en schulden omschrijven. Zij is geïnspireerd op de 23 eerste artikelen van de amendementen-Wigny; de Subcommissie heeft alles wat betrekking heeft op de vergoedingen verwezen naar een paragraaf 2 van de afdeling die handelt over de ontbinding van het stelsel.

Kortom, de Subcommissie stelt de volgende regeling voor :

De meeste goederen van de echtgenoten blijven eigen goederen, in ieder geval die welke zij vóór hun huwelijk

y compris les entreprises. Par contre, les revenus des biens propres seraient communs, de même que les revenus professionnels, ces revenus étant affectés par priorité aux « charges du mariage », ce qui signifie qu'ils sont, par nature, destinés à rendre possible, sur le plan matériel, l'existence de l'association conjugale.

D'autres biens encore pourraient avoir le caractère de biens communs : ceux qui le sont par la volonté des époux, lorsqu'ils décident par exemple d'acheter ensemble un immeuble, et ceux qui le sont par la volonté de tiers; c'est le cas des biens donnés ou légués à l'un ou l'autre époux avec stipulation qu'ils seront communs.

Ces principes devraient être complétés par des dispositions réglant les problèmes résultant de la dissolution et ceux à résoudre lors de la liquidation. En effet, il faut mettre au point un système de liquidation et de partage aussi équitable que possible. Afin d'éviter que l'un des époux ne se trouve sans ressources, après la dissolution du mariage, il est nécessaire d'adapter le régime de la pension alimentaire. Pour le surplus, un membre est partisan d'accorder aux époux la faculté de contracter librement, sauf certaines restrictions à reprendre dans le tronc commun et ayant un caractère d'ordre public.

Un autre membre constate que le système envisagé s'oriente en réalité vers une séparation de biens avec communauté d'acquêts. Il craint que des difficultés ne surgissent en matière de preuve, aussi bien à l'égard des créanciers qu'entre époux. En effet, il sera difficile, sinon impossible, de savoir si un bien déterminé a été acheté au moyen de deniers provenant de biens propres ou de revenus communs. Quant aux créanciers, il faut décider si, pour recouvrer une dette provenant de dépenses du ménage, ils peuvent saisir les biens de l'un des époux, ce qui mènera à un système de récompenses lorsque l'un des époux aura payé, au moyen de ses biens propres, une dette commune. Il est évident que les biens propres à des époux qui ne tiennent pas de comparabilité, se confondront avec les biens communs et qu'il sera donc impossible d'en déterminer l'origine.

En outre, le système serait faussé dès que l'un des époux aurait fait des emplois au moyen de biens communs. On ne peut autoriser les époux à effectuer un emploi au moyen de biens communs. Car ce serait leur permettre de se faire des biens propres à partir de biens communs.

Un commissaire fait remarquer qu'il s'agit uniquement de la conception d'un système légal. Il est évident que le système préconisé suppose qu'on règle les droits des créanciers. Il permet d'écarter en principe l'affectation à un emploi de biens communs et, dès lors, on n'aura pas à rechercher l'origine des biens. Pour éviter les abus, on peut exiger

bezaten, met inbegrip van de ondernemingen. De inkomsten uit de eigen goederen daarentegen zouden gemeenschappelijk zijn, evenals de bedrijfsinkomsten, welke inkomsten bij voorrang aan de « lasten van het huwelijk » moeten worden besteed, hetgeen betekent dat zij door hun aard bestemd zijn om het materiële bestaan van de echtvereniging mogelijk te maken.

Nog andere goederen zouden een gemeenschappelijk karakter kunnen dragen : wanneer dit voortvloeit uit de wil der echtelieden, bij voorbeeld wanneer zij besluiten om samen een onroerend goed te kopen; of uit de wil van derden, zoals het geval is wanneer aan een der echtelieden een goed geschonken of vermaakt wordt onder beding van gemeenschappelijkheid.

Die beginselen zouden aangevuld moeten worden met bepalingen ter regeling van de problemen in verband met de ontbinding enerzijds en met de vereffening anderzijds. Het op te bouwen systeem van vereffening en verdeling moet immers zo billijk mogelijk zijn. Ten einde te voorkomen dat een der echtgenoten bij de ontbinding van het huwelijk verstoken zou zijn van bestaansmiddelen, behoort de regeling van het alimentatiegeld te worden aangepast. Voor het overige zouden de echtgenoten, volgens een lid, de vrijheid moeten bezitten om overeenkomsten te sluiten, behoudens enkele beperkingen van openbare orde, op te nemen in de gemeenschappelijke bepalingen.

Een ander lid merkt op dat het overwogen stelsel in feite de richting uitgaat van een scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten. Hij vreest dat er moeilijkheden zullen rijzen bij de bewijsoverlevering, zowel ten opzichte van de schuldeisers als tussen de echtgenoten. Het zal immers lastig, zo niet onmogelijk zijn om uit te maken of een bepaald goed aangekocht is met gelden uit eigen goederen of uit gemeenschappelijke inkomsten. Wat de schuldeisers betreft, dient te worden beslist of zij ter inning van gemaakte huishoudkosten beslag mogen leggen op de goederen van een van de echtgenoten, hetgeen zou leiden tot een stelsel van vergoeding, wanneer een der echtgenoten een gemeenschappelijke schuld uit eigen vermogen betaald heeft. Het ligt voor de hand dat de eigen goederen van echtgenoten zonder boekhouding, zich zullen vermengen met de gemeenschappelijke goederen en het dus onmogelijk zal zijn om de herkomst ervan vast te stellen.

Bovendien zou het systeem verwrongen worden zodra een van de echtgenoten aan wederbelegging zou gaan doen met gemeenschappelijke goederen. Daarom mag wederbelegging met gemeenschappelijke goederen niet toegestaan worden. Want anders zouden de echtgenoten zich eigen goederen kunnen verschaffen door middel van de gemeenschappelijke goederen.

Een commissielid merkt op dat het hier uitsluitend gaat om het wettelijk stelsel. Het is toch duidelijk dat daarin de rechten van de schuldeisers geregeld worden. In beginsel kan gesteld worden dat gemeenschappelijke goederen niet wederbelegd mogen worden, zodat er ook geen aanleiding meer zal zijn om de oorsprong van de goederen na te

le consentement du conjoint, chaque fois que l'un des époux veut effectuer un remploi de biens communs au profit de ses biens propres.

Certains membres se demandent si l'on ne facilitera pas la fraude et ils voudraient savoir quel sera le recours de l'époux qui en serait victime. Puisqu'on donne aux époux la pleine liberté de contracter, la nature des biens résultera de leur affectation.

D'autres membres soulignent la nécessité de tenir compte de la réalité sociale, c'est-à-dire de la famille : il faut qu'elle puisse vivre sans distinction quant à l'origine des biens.

Un commissaire est d'avis que le système proposé se rapproche du régime proposé par les amendements Wigny. Il suffit de simplifier le projet soumis à la Sous-Commission. Ce but sera atteint dès que l'on aura trouvé une solution au problème de l'entreprise et un système plus simple pour les récompenses.

Un autre membre marque son accord sur les principes généraux qui ont été énoncés. Il faut adapter le régime matrimonial à la capacité juridique de la femme, en prévoyant une communauté moins étendue. Quant à la preuve, il faut éviter d'en soumettre l'administration à trop de conditions. La simplification peut être obtenue par le maintien de la situation qui existait avant le mariage et par l'adoption d'un système offrant à chaque époux l'occasion de se constituer des biens propres durant le mariage. D'ailleurs, force est de tenir compte de l'évolution : de plus en plus nombreuses sont les femmes mariées qui exercent une profession et leur capacité juridique doit donc pouvoir s'étendre à des biens.

En conclusion de cet échange de vues, un membre pose différentes questions :

1. Est-il exact que le régime légal doive ressembler à un système de séparation de biens assorti d'une communauté d'acquêts modernisée ?

2. Est-on d'accord pour dire que le patrimoine commun doit être suffisant, sans excéder ce qui est nécessaire pour le maintien du mariage et l'entretien de la famille ?

3. Est-on d'accord pour élaborer un système conciliant les intérêts légitimes des créanciers avec le régime préconisé et pour régler leurs droits sur les biens propres et les biens appartenant à la société existant entre les deux époux ?

4. Est-on d'accord pour dire que, lors de la dissolution, il faudra spécialement être attentif aux droits de l'époux survivant sur le fonds commun ?

Un membre ayant demandé s'il convient de maintenir la notion de « biens communs », une nouvelle discussion s'engage.

gaan. Ter voorkoming van misbruiken kan bepaald worden dat wanneer een van de echtgenoten met gemeenschappelijke inkomsten een wederbelegging wil doen ten behoeve van zijn eigen goederen, de andere echtgenoot zijn toestemming moet geven.

Enkele leden vragen zich af of het systeem de weg niet zal effenen voor bedrog en zij zouden gaarne vernemen welk beroep er zal openstaan voor de echtgenoot, die bedrieglijk benadeeld is. Aangezien de echtgenoten de volle vrijheid krijgen om overeenkomsten te sluiten, zal de aard van de goederen blijken uit de bestemming die eraan gegeven wordt.

Andere leden wijzen op de noodzaak om rekening te houden met de sociale werkelijkheid, d.w.z. het gezin : het moet kunnen leven zonder dat er een onderscheid wordt gemaakt naar de oorsprong van de goederen.

Een lid is van oordeel dat het voorgestelde systeem dicht bij het door de amendementen-Wigny voorgestelde systeem ligt. Het is voldoende dat het ontwerp wat vereenvoudigd wordt. Dit is mogelijk zodra er iets op gevonden wordt om het probleem van de « onderneming » op te lossen en het systeem van de vergoedingen eenvoudiger te maken.

Een commissielid gaat akkoord met die algemene beginselen. Het huwelijksvermogensstelsel behoeft aanpassing aan de handelingsbekwaamheid van de vrouw, door de gemeenschap minder ruim te maken. De bewijslast mag niet te zwaar gemaakt worden door er te veel voorwaarden aan te verbinden. Vereenvoudiging is te bereiken door handhaving van de toestand die vóór het huwelijk bestond en door invoering van een systeem dat aan iedere echtgenoot de gelegenheid biedt om eigen goederen te verwerven gedurende het huwelijk. Men dient trouwens rekening te houden met de evolutie : er zijn hoe langer hoe meer getrouwde vrouwen die beroepsarbeid verrichten en hun handelingsbekwaamheid moet dus ook voor goederen kunnen gelden.

Tot besluit van deze gedachtenwisseling stelt een lid verscheidene vragen :

1. Is het juist dat het wettelijk stelsel moet gelijken op een stelsel van scheiding van goederen, gepaard met een gemoderniseerde gemeenschap van aanwinsten ?

2. Is men het eens om te verklaren dat het gemeenschapelijk vermogen toereikend moet zijn, zonder daarom uit te gaan boven hetgeen noodzakelijk is voor de instandhouding van het huwelijk en het onderhoud van het gezin ?

3. Is er overeenstemming omtrent de opbouw van een systeem dat de wettige belangen van de schuldeisers verzoent met de voorgestelde regeling en hun verhaal toekent op de eigen goederen en de goederen die toebehoren aan de maatschap tussen de twee echtgenoten ?

4. Is men het eens om te zeggen dat, bij de ontbinding, het zwaartepunt moet liggen bij de rechten van de langstlevende echtgenoot op het gemeenschappelijk fonds ?

Op de vraag of het begrip « gemeenschappelijke goederen » behouden moet worden, ontstaat een verdere bespreking.

L'on fait valoir que la Sous-Commission s'oriente vers un « régime communautaire », plusieurs membres étant nettement partisans d'un tel régime.

Un commissaire pose la question de savoir comment cette notion peut s'accorder avec le principe de l'égalité des époux. Et d'ailleurs, quel sens et quel contenu faut-il donner à l'idée de « communauté » ?

Les membres de la Sous-Commission sont d'accord pour renoncer aux concepts juridiques traditionnels et pour élaborer un régime tenant compte des situations réelles dans toute la mesure du possible. A cet effet, il convient d'abandonner la communauté telle que nous la connaissons jusqu'ici, pour faire des biens matrimoniaux une entité distincte. Cela signifie que les époux pourront se réserver des biens propres à condition d'effectuer un apport suffisant pour assurer le maintien du mariage, ce qui ne saurait être négligé pour des raisons d'égalité entre les époux.

Un membre définit le patrimoine commun comme une indivision entre les époux; cette indivision se partage donc en deux. Mais il reste un problème à résoudre : faire en sorte que cette indivision soit aussi restreinte que possible.

D'autres membres soulignent qu'il faut prévoir des garanties pour la femme qui ne travaille pas, mais s'occupe de son ménage et de l'éducation des enfants; la valeur économique de son apport en industrie doit être réévaluée.

Un commissaire estime que la discussion permet de présenter un texte suffisamment simple et établissant clairement la base du régime légal proposé, basé sur l'existence de trois patrimoines, celui du mari, celui de la femme et le patrimoine commun aux époux.

En conséquence, la Sous-Commission propose un article premier nouveau qui se lit comme suit :

« **Article 1398.** — Le régime légal est fondé sur l'existence de trois patrimoines : le patrimoine propre du mari, le patrimoine propre de la femme et le patrimoine commun aux deux époux, tels qu'ils sont définis par les articles suivants. »

§ 1. Des biens propres.

Article 1399.

La Sous-Commission a estimé qu'il y avait lieu de définir d'abord les biens propres. Cette définition serait donnée dans trois articles, ceux-ci devant donc être considérés comme formant un tout.

La discussion a essentiellement porté sur les articles 3 à 5 et 7 à 11 des amendements du Gouvernement.

Un membre constate qu'à l'article 3 de ces amendements, les biens meubles sont classés en trois catégories. En ce qui concerne la première, et notamment les « sommes dues par

Er wordt voorgehouden dat de Subcommissie in de richting gaat van een « régime communautaire », daar verscheidene leden stellig voorstander zijn van een dergelijk stelsel.

De vraag wordt gesteld hoe dit begrip van gemeenschap overeen te brengen is met het beginsel van de gelijkheid van de echtgenoten. Trouwens, welke betekenis en welke inhoud moet aan het begrip « gemeenschap » gegeven worden ?

De leden van de Subcommissie zijn het eens om de traditionele juridische begrippen op te geven en een stelsel uit te werken dat zo nauw mogelijk aansluit bij de werkelijkheid. Daarbij moet afgezien worden van de tot dusver bekende gemeenschap, om te komen tot een huwelijksvermogen als een afzonderlijke entiteit. Dit wil zeggen dat de echtgenoten zich eigen goederen kunnen voorbehouden op voorwaarde dat zij voldoende inbrengen om het huwelijk in stand te houden, wat om redenen van gelijkheid tussen de echtgenoten niet mag worden verwaarloosd.

Een lid omschrijft het gemeenschappelijk vermogen als een onverdeelde boedel tussen de echtgenoten; deze boedel wordt dus in tweeën verdeeld. Er blijft echter een probleem op te lossen : nl. hoe deze onverdeelde boedel zo klein mogelijk kan worden gehouden.

Andere leden vragen dat in voldoende waarborgen wordt voorzien voor de vrouw die geen beroepsarbeid verricht, maar zich bezighoudt met het gezin en de opvoeding van de kinderen; de waarde van haar inbreng aan vlijt moet economisch herschat worden.

Een lid meent dat de besprekingen toelaten een tekst voor te stellen, die voldoende eenvoudig is en duidelijk de basis legt van het voorgesteld wettelijk stelsel, steunend op het bestaan van drie vermogens : dat van de man, dat van de vrouw en het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten.

Derhalve stelt de Subcommissie een artikel 1, nieuw, voor, luidende :

« **Artikel 1398.** — Het wettelijk stelsel berust op het bestaan van drie vermogens : het eigen vermogen van de man, het eigen vermogen van de vrouw en het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten, zoals die worden omschreven in de hierna volgende artikelen. »

§ 1. Eigen goederen.

Artikel 1399.

De Subcommissie meende dat, in de eerste plaats een bepaling van de eigen goederen moest worden gegeven. Dit zou geschieden in drie artikelen. Deze drie artikelen moeten dus als een geheel worden beschouwd.

De bespreking had hoofdzakelijk betrekking op de artikelen 3 t/m 5 en 7 t/m 11 van de amendementen van de Regering.

Een lid stelt vast dat de roerende goederen in artikel 3 van deze amendementen onderverdeeld zijn in drie categorieën. Voor de eerste categorie en met name « de door

les pouvoirs publics ou organismes publics », il se demande quelle est la portée exacte de cette expression. Faut-il entendre qu'elle vise également les bons de caisse du Crédit communal, par exemple, ou bien s'agit-il uniquement de créances, autres que celles résultant de l'émission d'obligations ou autres titres analogues.

Pour ce qui est des indemnités à payer par une assurance et les dommages-intérêts dus en vertu des articles 1382 à 1386bis, la preuve qu'il s'agit de biens propres peut être faite conformément au Code civil.

Il songe, en outre, à l'entreprise qui selon l'article 1er des amendements tombe dans la communauté, tandis que les créances résultant de l'activité de l'entreprise, mais nées avant le mariage, restent propres.

D'après un commissaire, on a voulu rendre commun l'instrument de production. Mais les créances existant avant le mariage ne tombent pas dans la communauté.

On fait observer qu'il ne faut pas seulement tenir compte des créances. Une entreprise comprend un actif, mais aussi un passif. L'entreprise est une entité qui englobe l'un et l'autre.

Un membre se demande si la créance qu'avait un entrepreneur dès avant le mariage, reste propre.

Un membre est d'avis que l'accroissement d'une entreprise doit bénéficier aux deux époux. Cependant, à la liquidation d'un patrimoine il est difficile de faire la part de chacun. Il propose d'obliger les époux, au moment du mariage, à s'adresser à un notaire, qui évaluera l'avoir de chacun, ainsi que la valeur de la communauté.

Un autre commissaire souligne que le défaut d'inventaire au départ entraînera cette conséquence que tous les accroissements seront communs. Il propose que l'entreprise en tant qu'entité juridique tombe dans la masse des biens communs. Il aimerait que le système soit élaboré de la façon suivante : premier principe : trois patrimoines, celui du mari, celui de la femme et le patrimoine commun, ensuite un système de récompenses entre les différents patrimoines; deuxième principe : l'entreprise ne pourra donner lieu à récompense que si au moment du mariage un état estimatif des biens a été établi soit par acte authentique soit par acte sous seing privé enregistré.

Un membre réplique que l'entreprise peut tomber dans la communauté au cours du mariage par suite de donation ou de succession. En effet, diverses situations peuvent se produire et il faudra les régler dans un chapitre spécial.

Un membre croit qu'il faudrait le faire dans un seul et même article, au chapitre des récompenses. La récompense devrait être égale à la valeur de l'entreprise au moment du mariage.

Un commissaire estime que l'on devrait rendre obligatoire l'enregistrement, sans quoi on ne disposerait d'aucun moyen de preuve.

de openbare besturen en openbare lichamen verschuldigde sommen ... », vraagt hij zich af wat dit juist betekent. Wordt hier bijvoorbeeld ook bedoeld op kasbons van het Gemeentekrediet of gaat het alleen om andere schuldvorderingen dan die welke hun grond vinden in de uitgifte van obligaties of andere soortgelijke effecten.

Ten aanzien van verzekeringsuitkeringen en schadevergoedingen op grond van de artikelen 1382 tot 1386bis kan het bewijs van eigenheid geleverd worden overeenkomstig de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek.

Het lid denkt bovendien aan de onderneming die volgens artikel 1 van de amendementen in de gemeenschap valt terwijl de schuldvorderingen, die ontstaan zijn uit het bedrijf, maar dagtekenen van vóór het huwelijk, eigen blijven.

Volgens een lid is het de bedoeling geweest om de produktiemiddelen gemeenschappelijk te maken. De schuldvorderingen van vóór het huwelijk vallen echter niet in de gemeenschap.

Er wordt op gewezen dat het niet opgaat alleen rekening te houden met de schuldvorderingen. Een onderneming bestaat niet alleen uit een actief maar ook uit een passief. De onderneming vormt een geheel dat alles omvat.

Een lid vraagt of de schuldvordering die een ondernemer reeds vóór het huwelijk bezat, eigen goed blijft.

Een lid is van oordeel dat de aanwas van een onderneming aan beide echtgenoten ten goede moet komen. Evenwel bij de vereffening van een vermogen is ieders aandeel zeer moeilijk te bepalen. Hij stelt voor de echtgenoten bij het huwelijk te verplichten om door een notaris te laten schatten wat ieder te goed heeft en wat de waarde van de gemeenschap is.

Een ander lid wijst erop dat als er vooraf geen boedelbeschrijving is opgemaakt, elke aanwas aan de gemeenschap zal toevallen. Hij stelt voor om de onderneming als juridische entiteit in de gemene boedel te doen vallen. Hij zou gaarne het volgende stelsel zien tot stand komen : eerste beginsel : drie vermogens, dat van de man, dat van de vrouw en het gemeenschappelijk vermogen; vervolgens een stelsel van vergoedingen tussen de verschillende vermogens; tweede beginsel : de onderneming kan geen vergoeding opleveren, ten ware op het ogenblik van het huwelijk een begrotende staat van de goederen is opgemaakt bij authentieke akte of bij onderhandse geregistreerde akte.

Hierop antwoordt een lid dat de onderneming gedurende het huwelijk in de gemeenschap kan vallen als gevolg van een gift of een erfenis. Er zijn immers verschillende mogelijkheden, die samengebracht zouden moeten worden in een apart hoofdstuk.

Een lid vindt dat dit zou moeten gebeuren in één enkel artikel, het hoofdstuk van de vergoedingen. De vergoeding zou gelijk moeten zijn aan de waarde van de onderneming ten tijde van het huwelijk.

Een lid acht het noodzakelijk de registratie verplicht te stellen, anders is er geen enkel bewijsmiddel.

La discussion se porte de nouveau sur la notion d'entreprise. Un membre se demande si l'on doit considérer l'entreprise comme une universalité ou comme l'énumération de certains biens. En réalité, l'entreprise consiste en un certain nombre de meubles — les immeubles étant exclus de la communauté (art. 1er, § 2, des amendements) — et de dettes. Le membre se demande dès lors si l'entreprise se distingue vraiment du reste du patrimoine. Il craint qu'on n'introduise une nouvelle notion sans en donner une définition satisfaisante.

A la proposition faite par un autre membre de conserver à l'entreprise le caractère de bien propre, il répond qu'il faudra toujours déterminer ce qui reste propre, c'est-à-dire l'universalité ou les différents biens. En outre, le profit réinvesti échappe à la communauté.

Puisque le projet vise en réalité le petit commerce, un membre propose de remplacer le terme « entreprise » par celui d'« exploitation ».

On peut se demander à partir de quel moment une exploitation devient une entreprise industrielle.

Il est répondu qu'il appartiendra à la jurisprudence de faire la distinction.

Un membre se demande s'il est nécessaire de faire rentrer l'entreprise dans la communauté et s'il ne serait pas possible de résoudre le problème par voie de récompenses, ou en reconnaissant au conjoint survivant un droit préférentiel de reprise. En outre, il est impossible d'établir la plus-value qui consiste dans la différence entre la valeur existant au moment du mariage, et celle qui est retrouvée au moment de la liquidation.

Après un échange de vues sur ce problème, un commissaire demande s'il faut ou non maintenir la notion d'entreprise comme entité distincte ou viser simplement la petite exploitation commerciale.

On fait observer que le système proposé dans les amendements aurait des effets différents selon la profession, l'entreprise pouvant, suivant les cas, être propre ou commune.

Seraient communes les entreprises agricoles, commerciales, artisanales et industrielles; serait au contraire propre, toute activité de caractère libéral. De même deviendrait commune l'entreprise gérée par un des époux au moment du mariage, si elle n'a pris la forme d'une société commerciale; dans le cas contraire, notamment société anonyme ou société de personnes à responsabilité limitée, les actions ou parts représentatives de l'entreprise seraient propres à l'époux.

Un autre membre se demande si l'on peut considérer comme propre une somme restituée par l'Etat durant le mariage, lorsque le droit à la restitution est né avant le mariage.

Il est répondu qu'il faut que la créance soit née avant le mariage.

De bespreking gaat opnieuw over het begrip « onderneming ». Een lid vraagt zich af of een onderneming moet worden beschouwd als een universeel gegeven of als een opsomming van bepaalde goederen. In werkelijkheid bestaat de onderneming uit een bepaald aantal roerende goederen — de onroerende goederen vallen buiten de gemeenschap (art. 1, § 2, van de amendementen) — en schulden. Het lid vraagt zich derhalve af of de onderneming zich werkelijk onderscheidt van de rest van het vermogen. Hij vreest dat men een nieuw begrip invoert zonder er een bevredigende bepaling van te geven.

Op het voorstel van een ander lid om de onderneming te laten bestaan als eigen goed, antwoordt hij dat men altijd zal moeten uitmaken wat eigen blijft, d.w.z. de algemeenheid of de verschillende goederen. Bovendien valt herbelegde winst niet in de gemeenschap.

Aangezien het ontwerp eigenlijk de kleinhandel op het oog heeft, stelt een lid voor het woord « onderneming » te vervangen door het begrip « bedrijf ».

De vraag kan worden gesteld vanaf welk ogenblik een bedrijf een nijverheidsonderneming wordt.

Daarop wordt geantwoord dat de rechtspraak het onderscheid kan maken.

Een lid vraagt zich af of het noodzakelijk is de onderneming in de gemeenschap te doen vallen en of het niet mogelijk zou zijn het probleem op te lossen door middel van vergoedingen of door aan de langstlevende echtgenoot een voorkeurrecht toe te kennen op overneming. Bovendien is het onmogelijk de meerwaarde te berekenen, d.w.z. het verschil tussen de waarde ten tijde van het huwelijk en de waarde ten tijde van de vereffening.

Na een gedachtenwisseling over dit punt vraagt een lid of het begrip onderneming als afzonderlijk geheel moet worden behouden dan wel of alleen het kleine handelsbedrijf in aanmerking zal komen.

Er wordt opgemerkt dat de gevolgen van het door de amendementen voorgestelde stelsel zullen verschillen naar gelang van het beroep, waarbij de onderneming al naar het geval eigen of gemeenschappelijk goed zal kunnen zijn.

Gemeenschappelijk zouden zijn de landbouw-, handels-, ambachts-, en nijverheidsondernemingen; eigen zou daarentegen zijn elke arbeid die het karakter van een vrij beroep draagt. Gemeenschappelijk zou eveneens worden de onderneming door een der echtgenoten beheerd ten tijde van het huwelijk, indien zij niet de vorm van een handelsvennootschap heeft aangenomen; in het tegenovergestelde geval, namelijk naamloze vennootschap of personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, zouden de aandelen die de onderneming vertegenwoordigen eigen zijn aan de echtgenoot.

Een ander lid vraagt of een bedrag dat door het Rijk wordt teruggegeven gedurende het huwelijk, wanneer het recht op teruggave vóór het huwelijk is ontstaan, als eigen goed kan worden beschouwd.

Hierop wordt geantwoord dat de schuldvordering vóór het huwelijk ontstaan moet zijn.

Un membre est d'avis que les factures étant des documents imposés par la loi, sont comprises parmi les documents visés à l'alinéa 4 de l'article 3 des amendements.

Cependant, la simple reconnaissance par l'un des des époux du caractère propre d'un bien n'est pas suffisante (cf. en régime de séparation de biens, les clauses de présomption de propriété et le mode de preuve de la propriété d'un bien propre).

Un membre fait observer que l'inventaire fait par un des époux avant le mariage, et valablement enregistré, ne peut pas être contesté par le conjoint.

Plusieurs membres sont d'avis que la date certaine doit être antérieure au mariage.

Un membre se demande s'il faut maintenir le texte relatif aux sommes dues par les pouvoirs publics ou organismes publics » (art. 3, 2, Doc. Sénat, session 1965-1966, n° 281). De toute manière, la preuve de leur origine doit être fournie. Il suffit de dire qu'elle pourra l'être par toutes voies de droit.

Par contre, il est nécessaire de prévoir dans le texte « les valeurs et espèces déposées avant le mariage à un compte ouvert » (alinéa 3 du même art. 3) afin de créer un système unique de preuve.

La Sous-Commission rédige provisoirement un texte ainsi conçu :

Article 3.

« Sont propres à l'époux dont le titre de propriété ou de créance est antérieur au mariage :

- » 1. les immeubles et droits immobiliers;
- » 2. les valeurs et espèces déposées avant le mariage à un compte ouvert dans les conditions prévues par l'article 11;
- » 3. les autres biens mobiliers individualisés avant le mariage, soit par le contrat de mariage, soit par des titres ayant date certaine, soit par des documents imposés par la loi ou prévus par l'usage. »

Après une nouvelle discussion, il apparaît souhaitable de remanier ce texte afin de le rendre plus simple encore.

Il ne sera plus fait mention des valeurs et espèces déposées avant le mariage à un compte spécial ouvert au nom de l'époux.

D'autre part, il est inutile de citer le contrat de mariage comme moyen d'individualisation des biens mobiliers. La référence aux titres ayant date certaine suffit.

Le texte suivant est alors proposé :

Een lid is van mening dat een factuur als wettelijk opgelegd document deel uitmaakt van de bescheiden bedoeld in lid 4 van artikel 3 van de amendementen.

Eenvoudige erkenning van de eigenheid van een goed door een van de echtgenoten is echter niet voldoende (vgl. bij scheiding van goederen de clausules van vermoeden van eigendom en de bewijslevering voor de eigendom van een eigen goed).

Een lid wijst erop dat een boedelbeschrijving, door een van de echtgenoten opgemaakt vóór het huwelijk, en behoorlijk geregistreerd, door de andere echtgenoot niet kan betwist worden.

Verscheidene leden zijn van mening dat de vaste dagtekening moet teruggaan tot vóór het huwelijk.

Een lid vraagt zich af of de tekst betreffende « de door de openbare besturen en openbare lichamen verschuldigde sommen » (art. 3, 2; Gedr. St. Senaat, zitting 1965-1966, nr. 281, moet gehandhaafd blijven. In elk geval moet hun herkomst bewezen worden. Het is voldoende te zeggen dat dit bewijs door alle middelen geleverd kan worden.

Daarentegen moeten de « geldswaardige papieren en geldspeciën die vóór het huwelijk op een rekening zijn gedeponeerd » (derde lid van hetzelfde art. 3) in de tekst worden opgenomen ten einde tot een eenvormig bewijsstelsel te komen.

De Subcommissie stelt een voorlopige tekst op, luidende :

Artikel 3.

« Aan de echtgenoot die een titel van eigendom of van schuldvordering bezit van vóór het huwelijk zijn eigen :

- » 1. de onroerende goederen en onroerende rechten;
- » 2. de geldswaardige papieren en geldspeciën die vóór het huwelijk op een overeenkomstig artikel 11 geopende rekening zijn gedeponeerd;
- » 3. de andere roerende goederen die vóór het huwelijk bepaaldelijk zijn aangewezen, hetzij door het huwelijkscontract, hetzij door titels met vaste dagtekening, hetzij door bescheiden door de wet opgelegd of door het gebruik aanvaard. »

Na een nieuwe bespreking blijkt het wenselijk deze tekst nog verder te vereenvoudigen.

Er zal geen melding meer gemaakt worden van geldswaardige papieren en geldspeciën vóór het huwelijk geplaatst op een bijzondere rekening ten name van de echtgenoot.

Anderzijds is het onnodig het huwelijkscontract te vermelden als middel om de roerende goederen aanwijsbaar te maken. Verwijzing naar de titels met vaste dagtekening is voldoende.

De volgende tekst wordt dan voorgesteld, luidende :

Article 3.

« Sont propres à l'époux dont le titre de propriété ou de créance est antérieur au mariage :

- » 1. les immeubles et droits immobiliers;
- » 2. les biens mobiliers, y compris les valeurs et les espèces, individualisés par des titres ayant date certaine, ou par des documents imposés par la loi ou consacrés par l'usage. »

L'article 7 des amendements du Gouvernement, qui est parallèle aux dispositions de l'article 3, doit également être adapté. Il porte, en effet, que sont propres certains biens qui étoient à l'un des époux à titre de succession légale ou testamentaire.

A cette fin, il est proposé un texte nouveau de l'article 7 : (devenant l'art. 5) :

« Sont propres, lorsqu'ils étoient à l'un des époux à titre de succession, donation ou testament, mais sauf stipulation contraire du donateur ou du testateur :

- » 1. les immeubles et droits immobiliers;
- » 2. (voir le texte ci-avant);
- » 3. les autres biens, à l'exception des entreprises visées à l'article 1er, s'il en a été fait inventaire, le conjoint dûment appelé. »

Les membres constatent unanimement que l'inventaire visé au point 3 doit avoir un caractère authentique.

Une discussion s'engage au sujet des articles 11 et 13 des amendements du Gouvernement, à comparer aux articles 111, 2e alinéa, et 112 du projet de loi.

Nous en retiendrons les considérations suivantes :

Le cas envisagé par les articles 11 et 13 est le suivant : comment les époux peuvent-ils faire en sorte que des valeurs et espèces qui leur étoient pendant le mariage « à titre de propres » conservent ce caractère propre et que les biens acquis au moyen de ces valeurs ou de ces deniers aient à leur tour le même caractère ?

L'article 11 prévoit que les deniers ou valeurs « légués à l'époux ou acquis par lui à titre de propre durant la communauté » devront être portés à un compte spécial « faute de quoi ils sont tenus pour communs sauf récompense ».

Dans le texte soumis au Conseil d'Etat en 1957 (projet Lilar issu des travaux de la Commission Hayoit de Termicourt, pp. 415 et 245), la notion de compte spécial apparaît à l'article 92 : « Les deniers propres, soit antérieurs au

Artikel 3.

« Zijn eigen goederen van de echtgenoot, de goederen waarvan het bewijs van eigendom of van schuldvordering van vóór het huwelijk bestaat :

- » 1. de onroerende goederen en de onroerende rechten;
- » 2. de roerende goederen met inbegrip van de geldswaardige papieren en de geldspeciën, bepaaldelijk aangewezen aan de hand van titels met vaste dagtekening, of aan de hand van bescheiden door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd. »

Artikel 7 van de amendementen van de Regering dat parallel is met de bepalingen van artikel 3 moet ook worden aangepast. Daarin immers wordt gezegd dat eigen zijn, bepaalde goederen, die aan een der echtgenoten te beurt vallen door wettige of testamentaire erfopvolging.

Daartoe wordt een nieuwe tekst voorgesteld voor artikel 7 : (dat art. 5 wordt) :

« Eigen zijn, wanneer zij aan een van de echtgenoten door erfopvolging, schenking of testament te beurt vallen, maar behoudens andersluidende bepaling van de schenker of van de erflater :

- » 1. de onroerende goederen en de onroerende rechten;
- » 2. (zie bovenstaande tekst);
- » 3. de andere goederen, met uitzondering van de ondernemingen bedoeld in artikel 1, indien daarvan een boedelbeschrijving is opgemaakt, de andere echtgenoot behoorlijk opgeroepen zijnde. »

De leden stellen eenparig vast dat de inventaris, vermeld sub. 3, een authentiek karakter moet hebben.

Hierbij onstaat een bespreking over de artikelen 11 en 13 van de amendementen van de Regering te vergelijken met de artikelen 111, 2^e lid, en 112 van het oorspronkelijk wetsontwerp.

Uit deze bespreking onthouden wij de volgende overwegingen :

In de artikelen 11 en 13 wordt antwoord gegeven op de vraag hoe de echtgenoten te werk moeten gaan om te bereiken dat geldswaardige papieren en contanten die hun tijdens het huwelijk te beurt vallen als « eigen goederen », dit eigen karakter bewaren en dat de goederen, verkregen door middel van die geldswaardige papieren of die contanten, ook weer dat karakter zouden hebben.

Artikel 11 bepaalde dat « de penningen of geldswaardige papieren die aan de echtgenoot zijn te beurt gevallen of door hem gedurende de gemeenschap als eigen goed zijn verkregen » op een bijzondere rekening gebracht moesten worden, anders « worden zij als gemeenschappelijk beschouwd behoudens vergoeding ».

In de tekst die in 1957 aan de Raad van State voorgelegd was (ontwerp-Lilar, vrucht van de werkzaamheden van de Commissie Hayoit de Termicourt, blz. 415 en 245 komt het begrip bijzondere rekening voor in artikel 92 :

mariage, soit échus depuis, doivent, pour conserver leur caractère, être portés à un compte spécial, etc. ».

Dans son avis, le Conseil d'Etat (Sénat, session de 1964-1965 n° 138, p. 245) donne l'exemple d'un époux qui a touché avant le mariage une somme de 50.000 francs, dont l'origine est établie par un bordereau d'agent de change; ces deniers sont propres mais ils ne conservent leur caractère propre qu'à condition d'être versés au compte spécial prévu par l'article 92. S'ils n'étaient pas versés à ce compte, ils seraient tenus pour communs — bien que, à l'origine, ils fussent propres, sauf récompense.

Il en va de même pour les deniers propres échus depuis le mariage : par exemple une créance subrogée à un propre et payée durant la communauté.

Le Conseil d'Etat fait une comparaison entre ce compte spécial et celui que chacun des époux peut se faire ouvrir chez une personne ou auprès d'un établissement visés à l'article 92 (Doc. Sénat, session de 1964-1965, n° 138, p. 245).

Le compte personnel de dépôt, contrairement au compte spécial, n'est destiné à recevoir que des biens communs : revenus professionnels, revenus des propres, valeurs acquises avec les deniers du compte, acquêts qui ne constituent pas des annexes de propres. Bref, chaque époux, dans ce système, peut se faire ouvrir un ou plusieurs comptes spéciaux et un ou plusieurs comptes personnels de dépôt destinés à recevoir des biens communs (idem, p. 263).

Le compte spécial prévu par l'article 11 des amendements Wigny devait permettre d'acquérir, pendant la durée de la communauté, et sans recourir aux formalités de l'emploi ou du remploi, des biens ayant un caractère propre (art. 13).

D'autre part, l'article 214.3 du statut patrimonial de base autorise chaque époux à se faire ouvrir à son nom tout compte de dépôt et tout compte de titre sans le consentement du conjoint.

La Sous-Commission a abandonné cette notion de « compte spécial ». Cependant, l'article 2 prévoit que sont propres les valeurs et espèces dont la propriété est établie dans le chef d'un des époux lorsqu'elles sont « antérieures » au mariage. Il en va de même pour les valeurs et espèces données ou léguées (art. 5). Enfin, l'article 4, 7°, tel qu'il est à cette époque proposé par la Sous-Commission, prévoit la même règle pour les valeurs et espèces acquises durant le mariage. Cette règle est critiquable aux yeux de certains, car elle détruit la communauté.

Selon eux, la meilleure solution serait, de renoncer à l'article 4, 7°, de reprendre dans un article distinct la notion de compte spécial pour les deniers, valeurs et espèces acquis à titre propre, par donation ou legs, à la suite du paiement d'une créance ou indemnité propre, de la vente d'un bien propre — de titres par exemple — et qui ne sont pas immédiatement employés ou remployés.

« De eigen penningen, hetzij in het bezit van vóór het huwelijk, hetzij sedert het huwelijk toegefallen, moeten om eigen te blijven, geboekt worden op een bijzondere rekening, enz.

In zijn advies (Gedr. St. Senaat, zitting 1964-1965, nr. 138, blz. 245) noemt de Raad van State het voorbeeld van een echtgenoot die vóór zijn huwelijk een bedrag van 50.000 frank heeft ontvangen, waarvan de oorsprong blijkt uit een borderel van een wisselagent; dat geld is eigen goed, maar blijft dat alleen op voorwaarde dat het gestort wordt op een bijzondere rekening als bedoeld in artikel 92. Anders wordt het voor gemeenschappelijk gehouden — ofschoon het oorspronkelijk eigen goed was — behoudens vergoeding.

Dit is ook van toepassing op eigen penningen sinds het huwelijk opgekomen : bijvoorbeeld wanneer een schuldvordering, die in de plaats treedt van een eigen goed, tijdens de gemeenschap voldaan wordt.

De Raad van State vergelijkt deze bijzondere rekening met die welke elk der echtgenoten voor zichzelf kan laten openen bij een persoon of instelling als bedoeld in artikel 92 (Gedr. St. Senaat, zitting 1964-1965, nr. 138, blz. 245).

Op de persoonlijke depositorekening komt, in tegenstelling tot de bijzondere rekening, slechts gemeenschappelijk bezit : beroepsinkomsten, inkomsten uit eigen goederen, geldswaardige papieren met geld van de rekening gekocht, aanwinsten die geen aanhorigheden van eigen goederen zijn. Kortom, iedere echtgenoot kan, in dit systeem, een of meer bijzondere rekeningen laten openen evenals een of meer persoonlijke depositorekeningen voor gemeenschappelijk bezit (idem blz. 263).

De bijzondere rekening, waarvan sprake was in artikel 11 van de amendementen-Wigny moest dienen om gedurende de gemeenschap, zonder de formaliteiten van belegging of wederbelegging, eigen goederen te verwerven (art. 13).

Anderzijds kan overeenkomstig artikel 214.3 van het vermogensrechtelijke basisstatuut de ene echtgenoot op zijn naam een depositorekening en een effectenrekening openen zonder toestemming van de ander.

De Subcommissie heeft het begrip « bijzondere rekening » weggelaten. Niettemin bepaalt artikel 2 dat geldswaardige papieren en contanten, waarvan vaststaat dat ze eigendom zijn van een der echtgenoten, eigen goed zijn... wanneer zij vóór het huwelijk aanwezig waren. Zo ook voor geldswaardige papieren en geldspeciën verkregen door schenking of legaat (art. 5). Artikel 4, 7°, zoals in die tijd voorgesteld door de Subcommissie, stelt ten slotte dezelfde regel voor geldswaardige papieren en contanten gedurende het huwelijk verkregen. Deze regel is volgens sommigen betwistbaar om de reeds genoemde redenen : hij vernietigt de gemeenschap.

De beste oplossing ware volgens hen dat wordt afgezien van artikel 4, 7°, en dat in een apart artikel weer in een bijzondere rekening wordt voorzien voor de penningen, geldswaardige papieren en geldspeciën die als eigen goed verkregen worden door schenking of legaat, ten gevolge van de betaling van een eigen schuldvordering of vergoeding, de verkoop van een eigen goed (effecten bijvoorbeeld) en die niet onmiddellijk worden belegd of wederbelegd.

Il s'agit d'exprimer dans un texte que les valeurs et espèces acquises par l'un des époux pendant le mariage et provenant de la réalisation ou de l'aliénation de droits propres, conserveront un caractère propre à la condition d'être portées au crédit d'un compte spécial.

La Sous-Commission étant soucieuse de faciliter les formalités de l'emploi et du remploi, il serait souhaitable de reprendre l'idée de l'article 13 du projet Wigny : tout acquêt payé par le débit d'un compte spécial est propre, même sans déclaration d'emploi.

Mais il doit être entendu que le compte spécial n'est pas le compte de dépôt ou de titres de l'article 214.3, ni le compte en banque où sont versés le traitement de l'époux et les loyers de ses immeubles.

Plusieurs textes sont alors proposés :

Première variante.

« Les valeurs et espèces acquises par l'un des époux pendant le mariage et provenant de la réalisation ou de l'aliénation de droits ou de biens propres conservent ce caractère à la condition d'être portées au crédit d'un compte « spécial » ouvert au nom de l'époux à l'Office des Chèques postaux, à la Caisse générale d'Épargne et de Retraite, chez un banquier ou dans toute autre institution... (habilitée à ce faire ou à ouvrir des comptes de dépôts ou de titres).

» Tout bien acquis et payé par le débit d'un tel compte est propre, sans qu'il faille faire la déclaration d'emploi ou de remploi. »

Deuxième variante.

« Les espèces et valeurs échues à l'époux ou acquises à titre de propre pendant le mariage conservent ce caractère à condition d'être transférées ou portées directement par le tiers débiteur ou détenteur à un compte spécial ouvert au nom de l'époux à l'Office des Chèques postaux, à la Caisse générale d'Épargne et de Retraite, chez un banquier ou dans toute autre institution... (habilitée à ce faire ou à ouvrir des comptes de dépôts ou de titres).

» Le bien acquis et payé directement par le débit d'un tel compte est propre, même en l'absence de déclaration d'emploi ou de remploi. »

A cet égard, on fait observer que l'institution du compte spécial de dépôt — argent, titres, valeurs — paraît s'inspirer de celle prévue par les articles 1er à 4 de l'arrêté royal du 14 décembre 1935 relatif à l'organisation et au contrôle de la comptabilité des notaires. L'article 1er en particulier parle *expressis verbis* de compte spécial en disposant que « les sommes reçues par le notaire . . . doivent . . . être versées

Waar het op aankomt is dat in een tekst tot uitdrukking wordt gebracht dat geldswaardige papieren en geldspeciën die een van de echtgenoten gedurende het huwelijk verkrijgt door tegeldemaking of vervreemding van eigen rechten hun eigen karakter bewaren mits ze op een bijzondere rekening worden gebracht.

Daar de Subcommissie de formaliteiten tot belegging en wederbelegging wenst te vergemakkelijken ware het goed aan te sluiten bij de idee van artikel 13 van het ontwerp-Wigny: elke aanwinst betaald uit het tegoed van een bijzondere rekening is eigen, zelfs zonder aangifte van belegging.

Maar het spreekt vanzelf dat de bijzondere rekening iets anders is dan de deposito- of effectenrekening van artikel 214.3 en de bankrekening waarop de wedde van de echtgenoot en de huuropbrengst van zijn onroerende goederen worden gestort.

Er worden dan verscheidene teksten voorgesteld :

Eerste variante.

« Geldswaardige papieren en geldspeciën door een van de echtgenoten verkregen tijdens het huwelijk en voortkomend van de tegeldemaking of de vervreemding van eigen rechten of goederen bewaren dat karakter op voorwaarde dat ze worden geboekt op een bijzondere rekening, ten name van de echtgenoot geopend bij de Dienst der Postchecks, bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, bij een bankier of bij enige andere instelling... (die hiertoe gemachtigd is of die deposito- of effectenrekeningen kan openen).

» Elk goed verkregen en betaald uit het tegoed van zulk een rekening is eigen, en het is niet nodig een verklaring van belegging of wederbelegging af te leggen. »

Tweede variante.

« Geldspeciën en geldswaardige papieren, aan de echtgenoot te beurt gevallen of als goed verkregen gedurende het huwelijk, bewaren dat karakter op voorwaarde dat ze door de derde-schuldenaar of -bezitter rechtstreeks worden overgeschreven of geboekt op een bijzondere rekening, ten name van de echtgenoot geopend bij de Dienst der Postchecks, bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, bij een bankier of bij enige andere instelling (die hiertoe gemachtigd is of die deposito- of effectenrekeningen kan openen).

» Het goed, verkregen en rechtstreeks betaald uit het tegoed van zulk een rekening, is eigen, zelfs als er geen verklaring van belegging of wederbelegging is afgelegd. »

Hierbij wordt opgemerkt dat de instelling van een bijzondere depositorekening — geld, effecten, geldswaardige papieren) schijnt ingegeven te zijn door het bepaalde in de artikelen 1 tot 4 van het koninklijk besluit van 14 december 1935 betreffende de inrichting van en het toezicht over de boekhouding van de notarissen. Vooral artikel 1 spreekt *expressis verbis* van de bijzondere rekening en bepaalt dat « de door

pour le compte de la personne à qui la somme est due, au nom du notaire, à un compte spécial et sous une rubrique distincte, dans une banque désignée à cet effet par cette personne... » (voir aussi les art. 2 et 3 de l'arrêté ministériel du 26 mai 1936 concernant les dépôts à effectuer par les notaires à la Caisse des dépôts et consignations).

Les textes proposés réintroduiraient la notion de « compte spécial ».

Le « compte spécial » [voir C. Renart : « Le régime matrimonial de droit commun », C.J. Dr. Comparé, 1960, pp. 251 et 257 et « Les régimes matrimoniaux » (Journées d'études juridiques), J. Dabin, Bruxelles, 1966, pp. 114 et 211] est destiné :

1° à conserver aux fonds appartenant à l'un des époux leur caractère propre, en évitant que ces fonds — deniers ou valeurs — ne se confondent avec des biens communs, ce qui serait le cas s'ils étaient versés à un compte ordinaire;

2° à rendre possible l'acquisition de biens propres au moyen de deniers restés propres, sans devoir remplir les formalités du remploi.

L'utilisation de comptes spéciaux offre aussi l'avantage de faciliter la gestion de cette catégorie de biens propres et de simplifier les opérations de liquidation en réduisant les cas de récompense.

Certains membres sont d'avis que la notion de compte spécial ne constitue pas une innovation par rapport aux moyens de preuve qui sont déjà exigés pour constater le caractère propre des biens « antérieurs » au mariage (art. 2.2.) et des biens échus par donation, succession ou testament (art. 5).

Cependant, fait-on observer, il ne pourrait être admis que restent également propres tous les biens, y compris les valeurs et espèces, acquis pendant le mariage et individualisés de la même manière que des biens antérieurs au mariage, donnés ou légués. Si la communauté ne comprend plus ni acquêts ni revenus, elle disparaît !

Un membre fait allusion au danger d'immobilisation des biens mis à un compte spécial et qui ne pourraient en être retirés (sauf emploi) sans perdre leur caractère propre.

La Sous-Commission souhaite que soit établi un texte permettant le remploi ou l'emploi de fonds propres sans trop de formalités. Mais elle ne voudrait pas voir se multiplier les comptes distincts, pour toutes les opérations faites par les époux.

Finalement, il est constaté que le problème concerne surtout le remploi de valeurs propres et que dès lors il suffirait de prévoir que tout bien acquis au moyen de fonds portés à un compte spécial ouvert au nom de l'époux soit propre, même sans déclaration d'emploi ou de remploi.

de notaris ontvangen sommen... voor rekening van de persoon aan wie de som verschuldigd is, op naam van de notaris, op een bijzondere rekening en onder een afzonderlijke rubriek moeten worden gestort in een bank daartoe door die persoon aangeduid » (zie ook de art. 2 en 3 van het ministerieel besluit van 26 mei 1936 betreffende het in deposito geven van gelden door notarissen bij de Deposito- en Consignatiekas).

De voorgestelde teksten voerden het begrip « bijzondere rekening » opnieuw in.

Met de « bijzondere rekening » wordt beoogd [zie C. Renart : « Le régime matrimonial de droit commun », C.J. Dr. Comparé, 1960, blz. 251 et 257, en « Les régimes matrimoniaux » (Journées d'études juridiques), J. Dabin, Brussel, 1966, blz. 114 et 211] :

1° het eigen karakter te bewaren van de gelden die aan een van de echtgenoten toebehoren, door te voorkomen dat die gelden (penningen of geldswaardige papieren) zich vermengen met gemeenschappelijke goederen, zoals het geval zou zijn wanneer zij op een gewone rekening werden gestort;

2° de mogelijkheid te scheppen om eigen goederen te verwerven met eigen gebleven penningen, zonder de formaliteiten van wederbelegging te hoeven vervullen.

De bijzondere rekening heeft ook het voordeel dat het beheer van deze categorie van eigen goederen wordt vergemakkelijkt en dat de vereffening wordt vereenvoudigd, door de gevallen van vergoeding te beperken.

Enige leden zijn van oordeel dat het begrip bijzondere rekening niets nieuws brengt ten aanzien van de nu reeds vereiste bewijslevering van de eigenheid van de goederen van vóór het huwelijk (art. 2.2) en van de goederen verkregen door schenking, erfenis of testament (art. 5).

Toch, zo wordt opgemerkt, is het niet aannemelijk dat alle goederen, met inbegrip van geldswaardige papieren en geldspeciën, verkregen tijdens het huwelijk en op dezelfde wijze geïndividualiseerd als de goederen vóór het huwelijk verkregen door schenking of erflating, eveneens eigen goederen zouden blijven. Als de gemeenschap geen aanwinsten of inkomsten meer kan hebben, gaat ze teniet !

Een lid zinspeelt op het gevaar van immobilisatie van de goederen die op een bijzondere rekening zijn gebracht en die er niet kunnen worden afgehaald (behalve voor belegging) zonder hun eigenheid te verliezen.

De Subcommissie wenst een regeling van de belegging of de wederbelegging van eigen goederen zonder al te veel formaliteiten. Zij zou echter niet gaarne zien dat er afzonderlijke rekeningen moeten worden geopend voor alle verichtingen van de echtgenoten.

Ten slotte wordt vastgesteld dat het vooral gaat om de wederbelegging van eigen goederen zodat het voldoende ware te bepalen dat elk goed, verkregen met gelden die geplaatst zijn op een bijzondere rekening ten name van de echtgenoot, eigen goed zal zijn, zelfs zonder een verklaring van belegging of wederbelegging.

L'attention se porte ensuite sur les modes de preuve.

Un membre critique le fait que dans les textes proposés, les modes de preuves sont limitativement énumérés. Celui qui, avant son mariage, possédait des tableaux d'une certaine valeur, devra-t-il prouver, de la manière prescrite à l'article 2, qu'il en est propriétaire ? L'article 2279 du Code civil (« En fait de meubles, la possession vaut titre ») est-il applicable en l'occurrence ? Il est répondu que cet article ne s'appliquera que rarement entre époux et qu'il ne crée qu'une présomption *juris tantum*.

Il ressort de la discussion qu'il convient de distinguer les modes de preuve entre époux et à l'égard des tiers.

Entre époux, les modes de preuves pourraient être assouplis — un inventaire sous seing privé suffirait — tandis qu'à l'égard des tiers, l'article 1328 du Code civil serait d'application.

Après quoi un texte nouveau est proposé, fusionnant les textes proposés ci-avant pour les articles 2 et 5 :

« Restent propres, les biens dont chacun des époux est propriétaire ou créancier le jour du mariage et ceux que chacun acquiert au cours du régime par donation, succession ou testament.

» A l'égard des tiers, la propriété dans le chef de chacun des époux doit être établie, à défaut d'inventaire, par des titres ayant date certaine, des documents imposés par la loi ou consacrés par l'usage.

» Entre époux, la preuve de la propriété peut se faire par toutes voies de droit, témoignages et présomptions compris. »

Un commissaire se demande s'il est nécessaire d'indiquer les modes de preuve dans le présent article. S'agissant d'un problème de portée générale, il serait peut-être souhaitable d'y consacrer un article distinct.

Sur ce point, référence est faite à l'article 1402 du Code civil français qui autorise le juge à prendre en considération tous modes de preuve.

En conclusion de ces échanges de vues, la Sous-Commission propose de rédiger l'article comme suit :

§ 1. Des biens propres.

Article 1399.

Sont propres, les biens et créances appartenant à chacun des époux au jour du mariage et ceux que chacun acquiert au cours du régime par donation, succession ou testament.

De aandacht wordt vervolgens toegespitst op de bewijsmiddelen.

Een lid hekelt het feit dat in de voorgestelde teksten een beperkende opsomming van de bewijsmiddelen wordt gegeven. Zal degene die voor zijn huwelijk een aantal schilderijen bezat van een zekere waarde, moeten aantonen dat hij daar eigenaar van is, op de wijze die in artikel 2 wordt voorgeschreven ? Vindt artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek hier toepassing (« Met betrekking tot roerende goederen geldt het bezit als titel ») ? Hierop wordt geantwoord dat dat artikel slechts zelden toepassing zal vinden tussen echtgenoten en slechts een vermoeden *juris tantum* schept.

Uit de bespreking volgt dat de bewijsmiddelen tussen echtgenoten moeten onderscheiden worden van die ten aanzien van derden.

Tussen echtgenoten zou de bewijslevering soepeler gemaakt kunnen worden (een onderhandse boedelbeschrijving zou voldoende zijn) terwijl ten aanzien van derden artikel 1328 van het Burgerlijk Wetboek zou gelden.

Hierna wordt een nieuwe tekst voorgesteld, waarin de hierboven voorgestelde teksten voor de artikelen 2 en 5 worden samengevoegd :

« Eigen blijven de goederen waarvan elk van beide echtgenoten eigenaar of schuldeiser is op de dag van het huwelijk en die welke ieder van hen tijdens het stelsel verkrijgt door schenking, erfenis of testament.

» Ten aanzien van derden moet het eigendomsrecht van elk der echtgenoten, bij gebreke van boedelbeschrijving, bewezen worden aan de hand van titels met vaste dagtekening, van bescheiden door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd.

» Tussen de echtgenoten onderling mag het bewijs van eigendom geleverd worden door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens. »

Een lid stelt de vraag of het nodig is de bewijsmiddelen aan te geven in dit artikel. Daar het hier gaat om een probleem van algemene draagwijdte, ware het wellicht wenselijk een afzonderlijk artikel daaraan te wijden.

In dit verband wordt verwezen naar artikel 1402 van het Franse Burgerlijk Wetboek, dat de rechter machtigt alle wijzen van bewijslevering in aanmerking te nemen.

Tot besluit van deze gedachtenwisselingen wordt voor dit artikel de volgende tekst voorgesteld door de Sub-commissie :

§ 1. Eigen goederen.

Artikel 1399.

Eigen zijn de goederen en schuldvorderingen die aan elk van beide echtgenoten toebehoren op de dag van het huwelijk en die welke ieder van hen tijdens het stelsel verkrijgt door schenking, erfenis of testament.

A l'égard des tiers, la propriété dans le chef de chacun des époux doit être établie, à défaut d'inventaire, par des titres ayant date certaine, des documents imposés par la loi ou consacrés par l'usage.

Entre époux, la preuve de la propriété peut se faire par toute voie de droit, témoignages et présomptions compris.

Article 1400.

Le texte de l'article proposé par la Sous-Commission est destiné à remplacer les articles 4, 1°, 8, 9 et 10 des amendements du Gouvernement.

Un membre est d'avis que l'article 4.1 aux termes duquel sont considérés comme propres, les annexes et accessoires d'un bien propre, pose plusieurs problèmes. Il songe notamment à certains placements de fonds, qui ne rapportent pas de dividendes, ceux-ci étant remplacés par des titres. En réalité, ces titres constituent des revenus du capital investi; néanmoins ils restent propres, en vertu du texte précité. Le même problème se pose à propos de la constitution de réserves et de l'autofinancement.

Un autre membre évoque le cas des sociétés où l'attribution des dividendes s'effectue partie en espèces, partie en capital. Le capital s'accroît des revenus. Or, il est incontestable que cette partie du capital doit être considérée comme un revenu. En outre, il se demande quelle sera la nature du titre attribué en lieu et place d'un dividende, lorsqu'il en est ainsi décidé par l'assemblée générale de la société.

Il lui est répondu qu'il n'est pas possible de prévoir tous les cas et qu'il faut choisir. En principe, tous revenus ajoutés au capital gardent le caractère de revenu.

Un autre membre est du même avis et il estime qu'il suffit d'énoncer clairement le principe.

D'autre part, il demande pourquoi on trouve dans le texte les deux notions : « annexes » et « accessoires ». Il est partisan de supprimer le mot « annexes » pour ne maintenir que le mot « accessoires ». Ce dernier exprime d'ailleurs une notion juridique dont le sens est bien connu.

Il semble qu'il existe dans le texte de l'article 4 une confusion entre biens meubles et immeubles.

Qu'a-t-on voulu dire exactement par « annexes » et « accessoires » ? A ce propos les remarques suivantes sont faites :

Il doit être souligné que, si l'on en croit le Conseil d'Etat (Doc. Sénat, session 1964-1965, n° 138, p. 230), c'est délibérément que l'on a utilisé les termes « annexes et accessoires », et que « le projet introduit dans notre législation, à côté

Ten aanzien van derden moet het eigendomsrecht van elk der echtgenoten, bij gebreke van boedelbeschrijving, bewezen worden aan de hand van titels met vaste dagtekening, van bescheiden door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd.

Tussen de echtgenoten onderling mag het bewijs van eigendom geleverd worden door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens.

Artikel 1400.

De tekst die de Subcommissie voor het artikel voorstelt, is bedoeld om in de plaats te treden van de artikelen 4, 1°, 8, 9 en 10 van de amendementen van de Regering.

Een lid is van oordeel dat artikel 4.1 volgens hetwelk aanhorigheden en toebehoren van eigen goederen, ook eigen goed vormen, meer dan een probleem doet rijzen. Hij denkt vooral aan sommige geldbeleggingen, die geen dividenden opbrengen, maar in de plaats daarvan effecten worden toebedeeld. In feite zijn dergelijke effecten inkomsten uit het geïnvesteerde kapitaal. Volgens de aangehaalde tekst blijven zij echter eigen goed. Hetzelfde probleem doet zich voor bij de vorming van reserves en bij de autofinanciering.

Een ander lid voegt hieraan het geval toe van vennootschappen waarvan de dividenduitkering ten dele in speciën en ten dele in kapitaal geschiedt. Het kapitaal wordt vermeerderd met de opbrengsten. Het is echter onbetwistbaar dat dit deel van het kapitaal moet worden beschouwd als een inkomen. Het lid vraagt zich bovendien af wat de aard zal zijn van het effect dat in de plaats van een dividend is toegewezen, wanneer dit gebeurt ingevolge een beslissing van de algemene vergadering van de vennootschap.

Hierop wordt geantwoord dat het niet mogelijk is in alle gevallen te voorzien en dat er een keuze moet worden gemaakt. In beginsel behouden alle opbrengsten die aan het kapitaal worden toegevoegd het karakter van inkomen.

Een ander lid deelt die mening en vindt het voldoende dat het beginsel duidelijk wordt neergelegd in het artikel.

Verder vraagt hij zich af waarom in de tekst de twee begrippen « aanhorigheden » en « toebehoren » voorkomen. Hij wenst het woord « aanhorigheden » geschrapt te zien, zodat alleen het woord « toebehoren » overblijft. Dit is trouwens een term waarvan de begripsinhoud zeer bekend is.

In de tekst van artikel 4 schijnt verwarring te bestaan tussen roerende en onroerende goederen.

Wat wordt er precies bedoeld met « aanhorigheden » en « toebehoren » ? Hieromtrent wordt het volgende in het midden gebracht :

Op te merken valt dat volgens de Raad van State (Gedr. St. Senaat, zitting 1964-1965, nr. 138, blz. 230) de termen « aanhorigheden en toebehoren » opzettelijk gebruikt worden en dat « het ontwerp, naast het in het Burgerlijk Wetboek

du droit d'accession qui est prévu par le Code civil, une notion nouvelle... ».

Pour comprendre cette « notion nouvelle », il semble qu'il faille se référer à la clause d'annexes de propres, issue de la pratique notariale.

Une comparaison avec le droit français peut être utile : l'article 1406 du Code civil français dit que « forment des propres, sauf récompense s'il y a lieu, les biens acquis à titre d'accessoires d'un bien propre ainsi que les valeurs nouvelles et autres accroissements se rattachant à des valeurs mobilières propres ».

Selon le commentaire de Ponsard : « Si largement que l'on interprète la notion d'accession, elle devra trouver en soi sa propre limite. »

Contrairement au projet de 1959..., la loi du 13 juillet 1965 n'a pas assimilé aux accessoires de propres les annexes de propres... La notion d'annexes de propres eût été beaucoup trop vague et eût risqué de permettre à chacun des époux de se créer des propres à volonté; en matière mobilière, plus spécialement, il eût été bien difficile de fixer les contours de cette notion.

Hamiout, dans son ouvrage « Les réformes des régimes matrimoniaux », pp. 84 et 85, cite les travaux préparatoires qui expliquent les raisons pour lesquelles le législateur français n'a pas voulu insérer dans la loi l'expression « annexes de propres », qu'on rencontre assez couramment dans la pratique notariale (absence de notion juridique de cette expression).

Il n'est pas exclu que les auteurs du projet aient songé à rendre de droit commun une clause que l'on rencontre parfois dans les contrats de mariage et qui est destinée à permettre, surtout en matière immobilière ou dans le cas des fonds de commerce, l'accroissement des exploitations ou l'extension des entreprises que l'accession ou l'immobilisation par destination n'eussent pas permis de réaliser.

La validité et l'utilité de la clause d'annexe de propre sont expliquées par P. Gothot dans les « Annales de la Faculté de droit de Liège » (1960, p. 331). On lit : « la clause la plus fréquemment utilisée en France est celle qui concerne les annexes tant meubles qu'immeubles d'un fonds. Dans ce domaine elle permet de régler au mieux les difficultés concernant les accroissements de domaines ruraux et de bâtiments industriels... »

A partir de ces exemples immobiliers on a pu penser à une clause s'appliquant aux accroissements de meubles incorporels ou corporels, notamment des fonds de commerce.

L'auteur montre ensuite que l'adoption de plus en plus fréquente de la communauté réduite aux acquêts (à laquelle s'apparente le régime Wigny) a suscité de nombreux problè-

bedeelde recht van natrekking, in onze wetgeving een nieuw begrip invoert ... ».

Dit « nieuw begrip » schijnt te verwijzen naar de clause aanhorigheden van eigen goederen, die ontsproten is uit de notariële praktijk.

Een vergelijking met het Franse recht kan haar nut hebben : artikel 1406 van het Frans Burgerlijk Wetboek zegt « forment des propres, sauf récompense s'il y a lieu, les biens acquis à titre d'accessoires d'un bien propre ainsi que les valeurs nouvelles et autres accroissements se rattachant à des valeurs mobilières propres ».

Volgens de commentaar van Ponsard moet het begrip natrekking zijn begrenzing in zichzelf vinden, hoe ruim het ook wordt uitgelegd.

In tegenstelling met het ontwerp van 1959, zegt hij, heeft de wet van 13 juli 1965 de aanhorigheden van eigen goederen niet gelijkgesteld met het toebehoren daarvan... Het begrip aanhorigheden van eigen goederen zou veel te vaag geweest zijn en zou aan elk van de echtgenoten de gelegenheid gegeven hebben om naar goedgevonden eigen goederen aan te schaffen; meer bepaald inzake roerende goederen zou het moeilijk te omlijnen geweest zijn.

In zijn werk « Les réformes des régimes matrimoniaux », blz. 84 en 85, verwijst Hamiaut naar de parlementaire voorbereiding waarin gezegd wordt om welke redenen de Franse wetgever afwijzend stond tegenover de uitdrukking « aanhorigheden van eigen goederen » die nogal gebruikelijk is in de notariële praktijk (ze dekt geen rechtsbegrip).

Het is niet uitgesloten dat de indieners van het ontwerp gemeenrechtelijke kracht hebben willen verlenen aan een clause die soms aangetroffen wordt in huwelijkscontracten en die bestemd is om vooral op het stuk van onroerende goederen of van handelszaken de aanwas van het bedrijf of de uitbreiding van de onderneming mogelijk te maken, omdat zulks niet mogelijk is door natrekking of onroerend maken door bestemming.

De deugdelijkheid en het nut van de clause van aanhorigheid van een eigen goed worden toegelicht door P. Gothot in de « Annales de la Faculté de droit de Liège » (1960, p. 331). Daar staat dat in Frankrijk meestal de clause wordt toegepast betreffende de aanhorigheden, zowel roerende als onroerende, van een erf. Daardoor kunnen de moeilijkheden omtrent de aanwas van landeigendommen en industriegebouwen het beste opgelost worden...

Aan de hand van die voorbeelden inzake onroerende goederen is dan misschien allicht gedacht aan een soortgelijke clause voor de aanwas van lichamelijke onroerende of roerende goederen, met name handelszaken.

Schrijver toont vervolgens aan dat het steeds vaker voorkomen van de gemeenschap beperkt tot de aanwinsten (waarmee het systeem-Wigny verwant is) tal van problemen

mes en matière d'accroissement de valeurs mobilières. (Action nouvelle distribuée gratuitement ou action nouvelle offerte à la suite d'une augmentation de capital et achetée au moyen de fonds communs. Dans ce dernier cas, l'action nouvelle est une acquisition faite par la communauté mais qui n'a été rendu possible que par la présence dans le patrimoine propre d'un époux d'une action ancienne et des prérogatives qui s'y trouvent attachées.)

Comme l'a montré M. Piret (*Revue critique*, 1949, p. 234) la clause d'annexe de propre est utile pour assurer la sauvegarde de l'unité économique d'un bien propre. Elle permet d'appliquer les effets de l'accession à l'adjonction de biens immobiliers (ce qu'on peut appeler « accession horizontale ») alors que le Code civil « n'envisage pas le jeu de l'accession entre immeubles ». La qualité de propre ne saurait être étendue à un immeuble qui a été adjoint à un propre en vue d'une meilleure exploitation économique, même s'il y a intérêt à empêcher le démembrement du domaine ou de l'entreprise au moment de la dissolution du mariage. C'est de là que vient l'utilité de la clause d'annexe de propre.

M. Renauld remarque dans son commentaire du projet Wigny (Rev. not. 1966, p. 363) en ce qui concerne les annexes de propres que le Code civil français prévoit seulement en son article 1475, al. 2, un droit de prélèvement préférentiel portant sur l'« annexe immobilière ». (Si un immeuble de la communauté est l'annexe d'un autre immeuble appartenant en propre à l'un des conjoints ou s'il est contigu à cet immeuble.)

En conclusion on propose la rédaction suivante pour l'article 3 :

« Sont propres, quel que soit le moment de l'acquisition, les annexes et accessoires d'un immeuble propre sous réserve de récompense s'il y a lieu. »

L'article 4 deviendrait :

« Sont également propres, quel que soit le moment de l'acquisition : (les annexes et accessoires de meubles propres) notamment les lots, primes de remboursement, droits d'attribution ou de souscription afférents à des valeurs mobilières propres, etc. »

On peut aussi reprendre l'article 103, 1°, du projet Vermeylen (Doc. Sénat, session 1964-1965, n° 138) qui correspond au texte de la Commission Hayoit de Termicourt : les lots, réserves distribuées, primes de remboursement, etc.

Les notions de « annexes » et « accessoires » donnent donc lieu à de nombreuses contestations.

La notion d'annexe de propre est imprécise remarquent plusieurs membres, qui se demandent s'il faut distinguer annexes et accessoires. S'agit-il d'une application de la théorie de l'accession ? A-t-on voulu viser par là les « accroissements », les dépendances, ou encore les biens en liaison directe avec d'autres propres ?

heeft doen rijzen inzake de aanwas van geldswaardig papier. (Nieuw aandeel kosteloos uitgereikt of aangeboden naar aanleiding van een kapitaalsverhoging en gekocht met gemeenschappelijke gelden. In dit laatste geval wordt het nieuwe aandeel verkregen door de gemeenschap, wat echter alleen mogelijk was doordat in het eigen vermogen van een der echtgenoten een oud aandeel aanwezig was, met de voorkeurrechten daaraan verbonden.)

Zoals Piret (*Revue critique*, 1949, blz. 234) heeft aange- toond, vindt de clausule van aanhorigheid van een eigen goed haar nut in het bewaren van de economische eenheid van een eigen goed. Zo wordt het mogelijk om de gevolgen van de natrekking te doen gelden voor de toevoeging van onroerende goederen (wat « horizontale natrekking kan worden genoemd), terwijl het systeem van natrekking tussen onroerende goederen in het Burgerlijk Wetboek niet overwogen wordt. De eigenheid kan zich niet uitsprekken tot een onroerend goed dat bij een eigen goed is gevoegd om de economische exploitatie te verbeteren, ook al is het van belang te verhinderen dat het erf of de onderneming uiteenvalt bij de ontbinding van het huwelijk. Vandaar het nut van het beding van aanhorigheid van eigen goed.

In zijn commentaar op het ontwerp-Wigny (Rev. not. 1966, blz. 263) wijst Renauld erop dat het Franse Burgerlijk Wetboek inzake aanhorigheden van eigen goederen slechts voorziet in een preferentieel recht van vooruitneming op de « onroerende aanhorigheid ». (Wanneer een gemeenschappelijk onroerend goed behoort bij of paalt aan een eigen onroerend goed.)

Tot besluit wordt voor artikel 3 de volgende redactie voorgesteld :

« Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van verkrijging, de aanhorigheden en het toebehoren van een eigen onroerend goed, behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat. »

Artikel 4 zou worden :

« Eigen zijn eveneens, ongeacht het tijdstip van verkrijging : (de aanhorigheden en het toebehoren van eigen roerende goederen) onder meer de loten, terugbetalingspremies, aanwijzigings- of voorkeurrechten met betrekking tot eigen waardepapieren, enz. »

Ook kan gedacht worden aan overneming van artikel 103, 1°, van het ontwerp-Vermeylen (Gedr. St. Senaat, zitt. 1964-1965, nr. 138). Het stemt overeen met de tekst van de Commissie-Hayoit de Termicourt : de loten, uitgekeerde reserves, terugbetalingspremies, enz.

De begrippen « aanhorigheden » en « toebehoren » geven aldus aanleiding tot vele betwistingen.

Verscheidene leden wijzen erop dat het begrip aanhorigheid van een eigen goed onduidelijk is; zij vragen zich af of aanhorigheden en toebehoren onderscheiden moeten worden. Betreft het een toepassing van de natrekkingstheorie ? Wordt hier bedoeld op de « aanwas », de aanhorigheden of de goederen die een rechtstreekse band hebben met andere eigen goederen ?

Il est décidé de supprimer la notion de « annexes de propres » et de ne maintenir que la notion « accessoires » entendue dans son sens juridique : *accessorium sequitur principale*.

Un membre demande alors s'il n'est pas possible de rédiger les textes de telle manière que soient regroupées toutes les dispositions qui concernent les immeubles propres; lui-même propose la rédaction suivante :

« Sont propres (quel que soit le moment de l'acquisition) : les immeubles acquis par un des époux en remploi de biens propres, sauf récompense éventuelle, ainsi que les immeubles et droits immobiliers échus à l'un des époux par succession, donation ou legs (exclusivement) et les annexes d'un immeuble propre. »

Un membre demande si l'on prévoit une récompense pour les accessoires acquis au moyen de revenus ou représentant des revenus appelés à tomber dans la communauté puisque d'après le texte, les accessoires restent propres. Le problème de la récompense se pose surtout pour les titres. Il est évident que le bonus reste propre sans récompense. Mais quid de l'accroissement qui n'a pas été distribué ?

A cette question un membre répond que le problème des récompenses est traité d'une façon générale dans d'autres articles et qu'il est donc préférable d'en reporter l'examen.

Plusieurs membres se demandent s'il est nécessaire de maintenir toute l'énumération des biens propres et s'il ne suffirait pas de s'en tenir à l'énoncé du principe.

Un membre estime que l'énumération non limitative est conforme à la tradition du Code civil.

Un autre membre évoque le problème de la Loterie nationale. Il demande si les lots qui y sont gagnés sont communs ou propres.

D'après un commissaire, ce cas est résolu dès lors que sont considérés comme propres les accessoires de valeurs mobilières propres.

Un membre fait observer que tout lot gagné est considéré comme valeur mobilière.

Un autre membre soulève le cas du billet gagnant trouvé dans une succession alors que le tirage est postérieur au décès. Il est évident que le billet acheté pendant le mariage avec l'argent de la communauté tombe dans la communauté. S'il l'a été avec des fonds propres, le lot reste propre, à condition évidemment que le caractère propre de ces fonds soit prouvé.

La Sous-Commission estime que le texte ne vise pas les billets de loterie qui, suivant qu'ils ont été achetés avec l'argent propre ou commun, restent propres ou communs, le lot éventuellement gagné n'étant pas l'accessoire du billet.

Un commissaire demande de compléter le 1° par les mots : « de valeurs mobilières propres » ajoutés après « accessoires »

Besloten wordt het begrip « aanhorigheden van eigen goederen » uit de tekst te schrappen en slechts het begrip « toebehoren » in de zin van de rechtsregel : *accessorium sequitur principale*, te behouden.

Een lid vraagt dan of het niet mogelijk is de teksten zodanig op te stellen dat alle bepalingen betreffende de eigen onroerende goederen gegroepeerd worden; hijzelf stelt de volgende redactie voor :

« Eigen zijn (ongeacht het tijdstip van de verkrijging) : de onroerende goederen door een van de echtgenoten verkregen door wederbelegging van eigen goederen, behoudens eventuele vergoeding, evenals de onroerende goederen en rechten die aan een van de echtgenoten te beurt zijn gevallen (uitsluitend) door erflating, schenking of legaat en de aanhorigheden van een eigen onroerend goed. »

Een lid vraagt of er in een vergoeding is voorzien voor de accessoria die verkregen zijn uit inkomsten of die inkomsten vertegenwoordigen welke bestemd zijn om in gemeenschap te vallen, aangezien zij volgens de tekst eigen goed blijven. Het vergoedingsprobleem rijst vooral met betrekking tot effecten. Het is duidelijk dat een bonus eigen blijft zonder vergoeding. Maar quid met de aanwas, die niet is uitgekeerd ?

Een lid antwoordt hierop dat het probleem van de vergoedingen en algemeen behandeld wordt in andere artikelen en dat het dus beter is dit later te bespreken.

Verscheidene leden vragen of het nodig is de gehele opsomming van de eigen goederen te behouden en of het niet voldoende is het beginsel in de tekst neer te leggen.

Een lid is van oordeel dat de niet-beperkende opsomming tot de traditie van het Burgerlijk Wetboek behoort.

Een ander lid brengt het probleem van de Nationale Loterij ter sprake. Is een winnend lot gemeenschappelijk of eigen, vraagt hij.

Volgens een lid is dit geval opgelost zodra wordt aangenomen dat het toebehoren van eigen waardepapieren eigen goed is.

Een lid merkt op dat een winnend lot steeds beschouwd wordt als waardepapier.

Een ander lid heeft het over een lot dat in een nalatenschap gevonden wordt en dat eerst na het overlijden uitkomt. Het is duidelijk dat een lot, tijdens het huwelijk gekocht met geld van de gemeenschap, in de gemeenschap valt. Is het lot gekocht met eigen geld, dan blijft het eigen, op voorwaarde natuurlijk dat de eigenheid bewezen is.

De Subcommissie is van oordeel dat er niet bedoeld wordt op loten die eigen of gemeenschappelijk blijven, al naar ze zijn gekocht met eigen of gemeenschappelijk geld, daar het eventuele winnende lot geen toebehoren is van het biljet.

Een commissielid vraagt het nr. 1° aan te vullen met de woorden « van eigen waardepapieren », ingevoegd na het woord « toebehoren ».

Le texte du 1° est provisoirement arrêté comme suit :

« 1° Les accessoires d'un bien propre, sauf récompense s'il y a lieu. Sont notamment considérés comme accessoires de valeurs mobilières propres : les lots, primes de remboursement, droits d'attribution ou de souscription ainsi que les valeurs nouvelles attribuées gratuitement ou souscrites en vertu d'un droit de souscription propre. »

A la demande de plusieurs commissaires, il est ensuite scindé, le 1° visant les immeubles et le 2° les valeurs mobilières. L'énumération dans le texte des accessoires de ces valeurs est abandonnée.

Le texte devient :

« Sont propres quel que soit le moment de leur acquisition et sauf récompense s'il y a lieu :

» 1° les accessoires d'immeubles ou de droits immobiliers propres;

» 2° les accessoires de valeurs mobilières propres. »

L'article 8 des amendements du Gouvernement s'inspire de l'article 1406 du Code civil.

La question a été posée de savoir pour quelles raisons ce dernier article n'a pas été repris tel quel (« immeuble abandonné ou cédé », « indemnité éventuelle à la communauté par l'époux donataire »). Dans la première hypothèse (« pour le remplir de ce qu'il lui doit »), il ne s'agit pas d'une donation mais d'un paiement et dans la seconde (« à charge de payer les dettes du donateur à des étrangers ») d'un mandat de payer.

On se demande pourquoi il faut limiter l'application de cet article aux biens abandonnés ou cédés par des ascendants. Pourquoi ne pas l'étendre à tout bien acquis de cette manière ? Les membres sont d'avis qu'il s'agit ici spécifiquement d'arrangements de famille et que la limitation est préférable.

La Sous-Commission décide de rédiger le texte comme suit :

« Les biens transmis à l'un des époux par un de ses ascendants soit pour le remplir de ce qui lui est dû, soit à charge de payer une dette de l'ascendant envers un tiers » (le terme « transmis » est général).

Ce texte prendra place comme 3° dans l'article 3.

En ce qui concerne la clause « sauf récompense, s'il y a lieu » figurant dans plusieurs articles, la Sous-Commission décide d'insérer un texte général, prévoyant tous les cas où il y a lieu à récompense (principe : l'un des époux ne peut s'enrichir au détriment de la communauté ou du conjoint).

De tekst van het nr. 1° wordt voorlopig vastgesteld als volgt :

« 1° het toebehoren van een eigen goed, behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat. Als toebehoren van eigen waardepapieren worden met name beschouwd : loten, terugbetalingspremies, aanwijzings- of voorkeurrechten alsmede de nieuwe geldswaardige papieren die kosteloos zijn toegewezen of waarop krachtens een eigen voorkeurrecht is ingeschreven. »

Op verzoek van verscheidene commissieleden wordt de tekst vervolgens gesplitst, daar het nr. 1° doelt op de onroerende goederen en het nr. 2° op de waardepapieren. De opsomming van het toebehoren van die waardepapieren wordt weggelaten.

Aldus wordt de tekst :

« Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van de verkrijging en behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat :

» 1° het toebehoren van eigen onroerende goederen of onroerende rechten;

» 2° het toebehoren van eigen waardepapieren. »

Artikel 8 van de Regeringsamendementen is geïnspireerd op artikel 1406 van het Burgerlijk Wetboek.

Gevraagd werd waarom dit laatste artikel niet als zodanig werd overgenomen (« onroerend goed dat wordt overgelaten of afgestaan », « eventuele vergoeding van de gemeenschap door de begiftigde echtgenoot »). In de eerste hypothese (« om te voldoen wat hij hem verschuldigd is ») gaat het niet over een schenking maar over een betaling en in de tweede « onder verplichting om de schulden van de schenker aan derden te betalen » over een lastgeving tot betalen.

Men vraagt zich af waarom de toepassing van dit artikel moet beperkt blijven tot de goederen die overgelaten of afgestaan worden door bloedverwanten in opgaande lijn. Waarom het niet uitbreiden tot elk goed dat op die wijze verkregen wordt ? De leden zijn van mening dat het hier specifieke familieverhoudingen betreffen en dat beperking de voorkeur verdient.

De Subcommissie besluit de tekst te doen luiden als volgt :

« De goederen aan een van de echtgenoten overgedragen door een van zijn bloedverwanten in de opgaande lijn, hetzij om te voldoen wat hij hem verschuldigd is, hetzij onder verplichting een schuld van die bloedverwant aan een derde te betalen. » (het woord « overgedragen » moet in ruime zin worden opgevat).

Deze tekst wordt als nr. 3° opgenomen in artikel 3.

Wat betreft de clausule « behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat », die in verscheidene artikelen voorkomt, besluit de Sub-Commissie een algemene tekst op te nemen, die in alle gevallen van vergoeding zal voorzien (volgens de stelregel : de ene echtgenoot mag zich niet verrijken ten koste van de gemeenschap of van de andere echtgenoot).

L'article 9 des amendements du Gouvernement sera repris, sous une forme très concise, à l'article 3, point 4.

Il est précisé que le 4° ne s'applique que si l'époux est déjà co-propriétaire du bien à titre de propre.

L'article 10 des mêmes amendements sera repris, dans une forme simplifiée sous le 5°. Enfin, la Sous-Commission complète le texte en y ajoutant sous un 6° : les droits de créance; ce qu'elle complète dans la suite par l'addition des mots « dont l'un des époux est le seul titulaire ».

On avait en effet demandé si les droits de créance forment des propres quel que soit le moment de l'acquisition.

Si, par exemple, les époux vendent un bien commun ou prêtent de l'argent appartenant à la communauté, le droit de créance appartient également à la communauté.

Le souci de clarté justifie donc cette addition.

En conséquence, le texte suivant est proposé pour l'article 3.

« Article 1400. — Sont propres, quel que soit le moment de l'acquisition et sauf récompense s'il y a lieu :

» 1. les accessoires d'immeubles ou de droits immobiliers propres;

» 2. les accessoires de valeurs mobilières propres;

» 3. les biens cédés à l'un des époux par un de ses ascendants soit pour le remplir de ce qui lui est dû, soit à charge de payer une dette de l'ascendant envers un tiers;

» 4. la part acquise par l'un des époux dans un bien dont il est déjà copropriétaire;

» 5. les biens et droits qui, par l'effet d'une subrogation réelle, remplacent des propres;

» 6. les droits de créance, dont l'un des époux est le seul titulaire. »

Article 1401.

L'article traite exclusivement de biens meubles. Provisoirement, la rédaction proposée est la suivante :

« Article 4. — Sont propres, quel que soit le moment de l'acquisition et sauf récompense s'il y a lieu :

» 1. les accessoires de valeurs mobilières propres;

» 2. les vêtements et objets à usage personnel;

» 3. les outils et les instruments servant à l'exercice de la profession;

» 4. le droit de propriété littéraire, artistique ou industrielle;

Artikel 9 van de Regeringsamendementen zal, in een sterk verkorte vorm, in artikel 3 worden opgenomen sub 4.

Er wordt nader aangegeven dat het nr. 4° slechts toepassing vindt indien de echtgenoot reeds medeëigenaar is van het goed als eigen goed.

Artikel 10 van dezelfde amendementen zal in vereenvoudigde vorm worden overgenomen onder het nr. 5°. Ten slotte vult de Subcommissie de tekst aan door toevoeging, onder een nr. 6°, van de woorden : « de vorderingsrechten »; hetgeen zij nadien aanvult met de woorden « die een der echtgenoten alleen bezit ».

De vraag werd namelijk gesteld of de vorderingsrechten eigen zijn, ongeacht het tijdstip van de verkrijging.

Indien b.v. de echtgenoten een gemeenschappelijk goed verkopen of geld uitlenen dat aan de gemeenschap toebehoort, dan behoort het vorderingsrecht eveneens aan de gemeenschap.

Deze toevoeging maakt de zaak dus duidelijker.

Aldus wordt, voor artikel 3, de volgende tekst voorgesteld :

« Artikel 1400. — Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van de verkrijging en behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat :

» 1. het toebehoren van eigen onroerende goederen of onroerende rechten;

» 2. het toebehoren van eigen waardepapieren;

» 3. de goederen aan een van de echtgenoten overgedragen door een van zijn bloedverwanten in de opgaande lijn, hetzij om te voldoen wat hij hem verschuldigd is, hetzij onder verplichting een schuld van die bloedverwant aan een derde te betalen;

» 4. het aandeel door een van de echtgenoten verkregen in een goed waarvan hij reeds medeëigenaar is;

» 5. de goederen en rechten die ten gevolge van zaakvervanging in de plaats treden van eigen goederen;

» 6. de vorderingsrechten die een der echtgenoten alleen bezit. »

Artikel 1401.

In dit artikel komen uitsluitend roerende goederen ter sprake. Voorlopig wordt de volgende redactie voorgesteld :

« Artikel 4. — Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van de verkrijging en behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat :

» 1. het toebehoren van eigen waardepapieren;

» 2. de klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik;

» 3. de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep;

» 4. het literaire, artistieke of industriële eigendomsrecht;

» 5. le droit à réparation d'un préjudice corporel ou moral personnel;

» 6. les droits de créance, les pensions, rentes et allocations de même nature, dont l'époux est le seul titulaire;

» 7. le produit d'une rente viagère ou d'une assurance de personnes, notamment mixte ou à terme fixe, et dont l'un des époux est soit titulaire soit bénéficiaire. »

Il reprend, en en supprimant les annexes et accessoires d'immeubles et en en allégeant le texte, le contenu de l'article des amendements du Gouvernement. Il s'agit de biens ou de droits ayant un caractère nettement personnel.

Un membre se demande s'il ne serait pas souhaitable d'inscrire à l'article 3 les seuls biens qui sont propres « sauf récompense s'il y a lieu », tandis qu'à l'article 4, il s'agit de biens qui sont propres sans récompense. C'est ainsi que le capital d'une assurance-vie ou une rente viagère doit être considéré comme un bien propre sans qu'ils puissent donner lieu à récompense. Ce sont des capitaux ou des revenus destinés à assurer la subsistance de l'époux survivant et, si l'on imposait une récompense, il n'en tirerait aucun profit.

La Sous-Commission décide de retirer le point 1 de cet article pour en faire le point 2 de l'article 3.

En conséquence, le premier point de l'article à l'examen concerne les vêtements et les objets à usage personnel. Cette expression doit être entendue au sens de la jurisprudence existante, c'est-à-dire dans une acception relativement large. Elle vise donc les diplômes, décorations, bibelots, correspondances, papiers et souvenirs de famille sans valeur marchande particulière ou présentant pour l'époux un intérêt moral prépondérant (cf. amendements du Gouvernement — Doc. Sénat, session 1965-1966, n° 281, art. 4, p. 7).

Un membre fait observer que la circonspection s'impose, étant donné que la valeur des vêtements pourrait porter à croire qu'il y a eu investissement, par exemple sous forme d'acquisition de manteaux de fourrure de grand prix.

Il lui est répondu que le texte vise les vêtements au sens courant du terme.

Un commissaire critique la rédaction du point 6 : « les droits de créance, les pensions, rentes et allocations de même nature, dont l'époux est le seul titulaire ».

Ce texte devrait être rédigé ainsi : « les droits aux pensions, rentes viagères ou allocations de même nature ... », puisque c'est le droit qui est propre, et non pas les arrérages.

La Sous-Commission se rallie à cet avis.

Il est proposé d'ajouter un point 7, rédigé comme suit :

« 7. les valeurs et espèces dont la propriété est établie (ou individualisées ou identifiées) par des titres ayant date certaine ou par des documents imposés par la loi ou consacrés par l'usage. »

» 5. het recht op herstel van persoonlijke, lichamelijke of morele schade;

» 6. de vorderingsrechten, pensioenen, lijfrenten en soortgelijke uitkeringen waarvan de echtgenoot alleen de begunstigde is;

» 7. de opbrengst van een lijfrente of van een personenverzekering, onder meer een gemengde verzekering of een verzekering met vaste termijn, en waarvan een van de echtgenoten hetzij houder hetzij begunstigde is. »

Het neemt, met weglating van de aanhorigheden en het toebehoren van onroerende goederen — wat de tekst verlicht — de inhoud over van het artikel van de amendementen van de Regering. Het gaat om goederen of rechten van zuiver persoonlijke aard.

De vraag wordt gesteld of het niet wenselijk zou zijn om in artikel 3 alleen de goederen onder te brengen die eigen zijn « onder voorbehoud van vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat », terwijl het in artikel 4 gaat over goederen die eigen zijn zonder vergoeding. Zo moet het kapitaal van een levensverzekering of een lijfrente als eigen goed beschouwd worden zonder recht op vergoeding. Een dergelijk kapitaal of inkomen is bestemd voor het levensonderhoud van de langstlevende echtgenoot. Deze zou er geen profijt van trekken, als hij tot vergoeding verplicht was.

Besloten wordt dan het bepaalde sub 1 naar artikel 3 over te brengen, onder cijfer 2.

In de eerste plaats komen dan de klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik. Deze uitdrukking moet begrepen worden in de zin van de bestaande rechtspraak, dus in een betrekkelijk ruime betekenis. Aldus zullen diploma's, ere-tokens, kleinodiën, briefwisseling, papieren en familiesouvenirs zonder bijzondere handelswaarde of die voor de echtgenoot een overwegend zedelijk belang hebben, daaronder vallen (zie amendementen van de Regering — Gedr. St. Senaat, zitting 1965-1966, nr. 281, art. 4, blz. 7).

Een lid merkt op dat voorzichtigheid hier toch geboden is omdat waardevolle kledingstukken een vorm van belegging kunnen doen veronderstellen; zeer kostbare bontmantels, bij voorbeeld.

Daarop wordt geantwoord dat bedoeld wordt op klederen in de gewone betekenis van het woord.

Kritiek wordt uitgebracht op de redactie van cijfer 6 : « de vorderingsrechten, pensioenen, lijfrenten en soortgelijke uitkeringen waarvan de echtgenoot alleen de begunstigde is ».

Die tekst zou moeten luiden : « het recht op pensioenen, lijfrenten of soortgelijke uitkeringen », want alleen het recht is eigen bezit, niet de rentetermijnen.

De Subcommissie is het daarmee eens.

Voorgesteld wordt een cijfer 7 toe te voegen, luidende :

« 7. De waardepapieren en geldspeciën waarvan de eigendom vaststaat (of « die geïndividualiseerd of geïdentificeerd zijn) door titels met vaste dagtekening dan wel door bescheiden door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd. »

Un membre est d'avis que ce texte ne serait pas à sa place dans cet article. En effet, l'article attribue, à certains biens le caractère de propres, tandis que le texte proposé prévoit un mode de preuve pour le cas de remploi.

La Sous-Commission partage cet avis. Le texte définitif, sera ainsi rédigé :

« Article 1401. — Sont propres, quel que soit le moment de l'acquisition :

- » 1. les vêtements et objets à usage personnel;
- » 2. les outils et les instruments servant à l'exercice de la profession;
- » 3. le droit de propriété littéraire, artistique ou industrielle;
- » 4. le droit à réparation d'un préjudice corporel ou moral personnel;
- » 5. les droits aux pensions, rentes viagères ou allocations de même nature, dont l'un des époux est seul titulaire;
- » 6. les droits résultant d'une assurance de personnes, dont l'un des époux est titulaire ou bénéficiaire. »

§ 2. Du remploi.

Article 1402.

La Sous-Commission estime qu'il y a lieu de régler la matière du remploi à la suite des dispositions relatives aux biens propres et avant de déterminer le patrimoine commun. En effet, cette matière se rattache étroitement à la définition des biens propres. Les dispositions qui s'y rapportent ont été inscrites aux articles 1402 à 1404.

Ces articles formeront donc un tout, ainsi qu'il est apparu à plusieurs reprises au cours de la discussion.

Les textes établis par la Sous-Commission doivent être rapprochés des articles 1433, 1434 et 1435 du Code civil et des articles 11 à 17 des amendements du Gouvernement.

Certains membres demandent s'il est bien nécessaire de se soucier tellement du remploi, puisque, dans le régime proposé, les époux devront être attentifs à ce que les biens propres soient individualisés. Cette remarque vise surtout le premier alinéa de l'article 15 des amendements du Gouvernement. La Sous-Commission décide néanmoins de maintenir un texte, encore que celui-ci doive être simple et concis.

Le second alinéa de l'article 15 sera toutefois supprimé. À défaut de la déclaration prévue à l'alinéa 1er, le bien est commun. En effet, en cas de faillite, les tiers disposeraient éventuellement de l'action paulienne.

Si les conditions du remploi ne sont pas remplies, le bien acquis par l'un des époux sera commun et il ne saurait être question de le soustraire à l'action des créanciers de la com-

Een lid is van oordeel dat deze bepaling hier niet op haar plaats is. Immers, het artikel kent aan sommige goederen de hoedanigheid van eigen goed toe, terwijl de voorgestelde tekst voorziet in de bewijslevering voor het geval van wederbelegging.

De Subcommissie stemt met dit standpunt in. De definitieve tekst zal luiden als volgt :

« Artikel 1401. — Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van verkrijging :

- » 1. de klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik;
- » 2. de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep;
- » 3. het literaire, artistieke of industriële eigendomsrecht;
- » 4. het recht op herstel van persoonlijke, lichamelijke of morele schade;
- » 5. het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering, dat een der echtgenoten alleen bezit;
- » 6. de rechten verbonden aan een personenverzekering, waarvan een der echtgenoten houder of begunstigde is. »

§ 2. Wederbelegging.

Artikel 1402.

De Subcommissie is van oordeel dat, na de bepalingen betreffende de eigen goederen en voor de vaststelling van het gemeenschappelijk vermogen, de materie van de wederbelegging dient te worden behandeld. Deze materie sluit immers nauw aan bij de bepaling van de eigen goederen. De desbetreffende voorzieningen worden opgenomen in de artikelen 1402 tot en met 1404.

Deze artikelen zullen dus een geheel vormen, wat tijdens de besprekingen herhaaldelijk bleek.

De teksten opgesteld door de Subcommissie moeten in verband worden gebracht met de artikelen 1433, 1434 en 1435 van het Burgerlijk Wetboek en met de artikelen 11 tot en met 17 van de amendementen van de Regering.

Enkele leden vragen of het nodig is veel aandacht te besteden aan de wederbelegging, aangezien in het voorgestelde systeem, de echtgenoten zorg moeten dragen voor de individualisering van de eigen goederen. Die opmerking geldt vooral voor het eerste lid van artikel 15 van de regeringsamendementen. Toch wordt beslist een tekst op te nemen, zij het dan in een zeer verkorte en vereenvoudigde vorm.

Het tweede lid van artikel 15 zal evenwel achterwege gelaten worden. Indien geen verklaring, zoals in het eerste lid bedoeld, afgelegd wordt dan is het goed gemeen. In geval van faillissement zouden derden eventueel over de pauliaanse vordering beschikken.

Wordt aan de eisen van wederbelegging niet voldaan, dan valt het goed dat een der echtgenoten verkregen heeft, in de gemeenschap, en kan er geen sprake van zijn het te ont-

munauté. A-t-on eu en vue le cas où un époux laisserait tomber un bien en communauté (ou le produit de la vente d'un bien) pour le soustraire à l'action de ses propres créanciers ? Cette hypothèse est prévue par De Page (t. X, n° 331), qui, après avoir rappelé que le remploi n'est pas obligatoire, considère que « tant que la renonciation au remploi n'est pas frauduleuse, tant qu'elle n'est pas déterminée par l'intention de nuire » (aux créanciers), ceux-ci ne peuvent se plaindre.

Provisoirement, on propose le texte suivant, qu'il y aura lieu de remanier :

« Lorsqu'un bien est acquis au cours du mariage, ce bien est propre à condition que dans l'acte d'acquisition les deux époux aient exprimé leur intention de donner au bien le caractère de propre. »

Poursuivant l'examen de l'article, la Sous-Commission, s'inspirant spécialement des articles 11 et 13 des amendements du Gouvernement, établit un nouveau projet de texte qui se lit comme suit :

« Tout bien acquis au moyen de deniers propres ou provenant de l'aliénation d'un propre (et versés dans la communauté) appartient en propre à l'époux acquéreur, s'il a déclaré lors de l'acquisition qu'elle était faite à titre d'emploi ou de remploi et si l'origine des fonds est exactement établie dans l'acte.

» Sont également propres, les valeurs et espèces portées au crédit d'un compte spécial ouvert au nom de l'un des époux et provenant de la réalisation ou de l'aliénation de biens ou droits propres (encore qu'il n'ait pas été fait de déclaration d'emploi) (d'emploi ou de remploi). »

Variante pour le 2e alinéa :

« Sont également propres, même en l'absence de déclaration d'emploi, les deniers et valeurs portés directement par le tiers débiteur ou détenteur au crédit d'un compte spécial ouvert au nom de l'époux créancier et provenant de l'aliénation ou de la réalisation de biens ou de droits propres. »

Ultérieurement, un nouveau texte est proposé :

« Sont propres les biens acquis en remploi de propres ou au moyen des deniers propres qui se trouvent à un compte ouvert au nom de l'un des époux. En cas de remploi fait par anticipation, le bien acquis ne devient propre (avec effet rétroactif) qui lorsque le prix d'acquisition est remboursé à la communauté. »

Une alternative est proposée pour le 2e alinéa :

« En cas de remploi fait par anticipation, le bien acquis devient propre au moment où le prix est remboursé à la communauté. »

Au cours de la seconde lecture des textes élaborés par la Sous-Commission, une nouvelle discussion concernant le remploi a eu lieu.

trekken aan het verhaalsrecht van de schuldeisers van de gemeenschap. Is hier gedacht aan het geval dat een echtgenoot een goed (of de opbrengst van de verkoop van een goed) in de gemeenschap laat vallen om het te onttrekken aan het verhaal van zijn eigen schuldeisers ? Deze hypothese wordt onder ogen gezien door De Page (t. X, nr. 331) die erop wijst dat wederbelegging niet verplicht is en dat de schuldeisers niet gerechtigd zijn te klagen zolang de onthouding van wederbelegging niet op bedrog gericht is, zolang zij niet uitgaat van het streven om hen te benadelen.

Voorlopig wordt een — nog nader om te werken — tekst voorgesteld, luidend :

« Wanneer een goed wordt verkregen tijdens het huwelijk, is het een eigen goed mits beide echtgenoten in de aankoopakte hun wil te kennen geven er het karakter van eigen goed aan te geven. »

De Subcommissie zet het onderzoek van het artikel voort. Zij laat zich in het bijzonder leiden door de artikelen 11 en 13 van de amendementen van de Regering en stelt een nieuwe ontwerp-tekst vast, luidende :

« Elk goed verkregen uit eigen middelen of door vervreemding van een eigen goed (en in de gemeenschap gestort) is eigen goed van de echtgenoot-verkrijger, indien hij bij de verkrijging heeft verklaard dat deze als belegging of wederbelegging dient en indien de oorsprong van de gelden nauwkeurig is vastgelegd in de akte.

» Eigen zijn ook de waardepapieren en geldspeciën gebracht op een bijzondere rekening ten name van een der echtgenoten, en voortkomende uit de tegeldemaking of de vervreemding van eigen goederen of rechten (zelfs indien er geen verklaring van belegging of wederbelegging is afgelegd). »

Alternatief voor het tweede lid :

« Eigen zijn eveneens, zelfs zonder verklaring van belegging, de penningen en waardepapieren door de derdeschuldenaar of houder rechtstreeks geboekt op een bijzondere rekening, ten name van de echtgenoot-schuldeiser en voortkomende uit de vervreemding of de tegeldemaking van eigen goederen of rechten. »

Later wordt een nieuwe tekst voorgesteld, luidende :

« Eigen zijn de goederen verkregen als wederbelegging van eigen goederen dan wel door middel van eigen penningen geboekt op een rekening geopend ten name van een der echtgenoten. In geval van vervroegde wederbelegging, wordt het verkregen goed (met terugwerkende kracht) eerst eigen goed, wanneer de aankoopprijs is terugbetaald aan de gemeenschap. »

Er wordt een variante voorgesteld voor het 2^e lid :

« In geval van vervroegde wederbelegging, wordt het verkregen goed eigen op het ogenblik dat de prijs wordt terugbetaald aan de gemeenschap. »

Tijdens de tweede lezing van de teksten opgesteld door de Subcommissie, ontspon zich een nieuwe bespreking over de wederbelegging.

Un membre s'oppose à l'idée d'un texte permettant qu'un bien puisse devenir propre ou commun par la simple volonté des époux ou de l'un d'eux.

Un bien peut constituer un propre dans trois hypothèses : soit en vertu d'une décision unilatérale, soit par la volonté des deux époux, soit par la justification de l'origine des fonds servant à l'acquisition de ce bien. Le membre demande alors que le notaire soit obligé d'indiquer dans l'acte l'origine des fonds, puisqu'on ne peut pas admettre une simple déclaration sans justification.

Un autre membre fait observer qu'il n'est pas possible d'éviter des fraudes. Si les deux époux ont l'intention de tromper les tiers, il leur suffit de se mettre d'accord. La meilleure garantie donnée aux tiers réside dans l'article 1167 du Code civil (l'action paulienne).

Un membre déclare que la question à résoudre est celle-ci : dans quelles conditions un immeuble doit-il être acquis par l'un des époux, pour qu'il soit considéré comme un propre ou comme un bien commun ? Il est indispensable de trouver le moyen de concilier les droits des créanciers et la simplification des formalités du remploi.

Un autre membre demande qu'il soit rédigé deux textes distincts traitant respectivement du remploi immobilier et du remploi mobilier. Pour le premier, on pourrait s'inspirer des articles 1434 et suivants du Code civil; quant au remploi mobilier, il faut concilier les intérêts des créanciers et le souci d'empêcher les fraudes.

Un autre membre encore souligne, comme la Sous-Commission l'avait déjà constaté, que le régime légal est destiné aux personnes sans grande instruction. Il s'impose donc de créer un système simple, excluant la pratique du compte spécial.

Le but poursuivi par la Sous-Commission est de réaliser l'indépendance de la femme mariée. Or, cela ne sera pas possible si l'on dit dans un texte qu'un bien acquis au cours du mariage, est propre à condition que, dans l'acte d'acquisition, les deux époux aient exprimé leur intention de donner au bien le caractère de propre. En outre, il faut sauvegarder les intérêts des créanciers, ce qui ne sera pas le cas, si les époux peuvent faire une déclaration contraire à la réalité.

Le même membre demande s'il est vraiment nécessaire de maintenir la distinction entre les biens immobiliers et mobiliers. D'après lui, cette pratique est dépassée par la réalité économique.

Un membre se déclare partisan du maintien de cette distinction.

Le texte suivant est alors proposé :

« Tout bien acquis au cours du mariage est propre dans la mesure où il est justifié, conformément aux alinéas 2 et 3 de l'article 2, que les fonds ayant servi à l'acquisition, proviennent de l'aliénation d'un bien propre. »

Een lid verzet zich tegen de mogelijkheid om een goed eigen of gemeenschappelijk te laten maken door de enkele wilsverklaring van de echtgenoten of van een van hen.

Een goed kan eigen zijn in drie gevallen : hetzij op grond van een eenzijdige beslissing, hetzij door de wilsverklaring van beide echtgenoten, hetzij door aanwijzing van de gelden die dienen voor de verkrijging van het goed. Het lid vraagt dan ook dat de notaris verplicht zou worden in de akte de herkomst van de gelden vast te stellen omdat de enkele wilsverklaring zonder nadere verantwoording niet aannemelijk is.

Een ander lid wijst op de onmogelijkheid om bedrog te voorkomen. Wanneer twee echtgenoten derden willen bedriegen, hoeven zij het hierover alleen maar eens te worden. De beste waarborg voor derden ligt besloten in de tekst van artikel 1167 van het Burgerlijk Wetboek (actio pauliana).

Volgens een lid is het probleem het volgende : aan welke eisen moet de verkrijging van een onroerend goed door een der echtgenoten voldoen om als eigen of als gemeenschappelijk te worden beschouwd ? Er moet een middel worden gevonden om de noodzakelijke bescherming van de rechten der schuldeisers overeen te brengen met de vereenvoudiging van de vormvereisten van de wederbelegging.

Een ander lid vraagt dat er twee afzonderlijke teksten worden gemaakt, nl. enerzijds voor de wederbelegging van onroerende goederen en anderzijds voor de wederbelegging van roerende goederen. Voor de eerste kan de idee van de artikelen 1434 e.v. van het Burgerlijk Wetboek worden overgenomen; voor de wederbelegging van roerende goederen daarentegen moeten de belangen van de schuldeisers beschermd en tegelijk de mogelijkheden van bedrog uitgeschakeld worden.

Nog een ander lid verwijst naar de gedachte die de Subcommissie reeds tot uitdrukking had gebracht, nl. dat het wettelijk stelsel bestemd is voor minder ontwikkelde mensen. Het behoort dus eenvoudig te zijn, en de bijzondere rekening moet eruit weggelaten worden.

Het doel dat de Subcommissie nastreeft is de onafhankelijkheid van de getrouwde vrouw. Dat zal echter niet mogelijk zijn wanneer in een tekst gezegd wordt dat een tijdens het huwelijk verkregen goed eigen is mits beide echtgenoten in de akte van aankoop hun wil te kennen hebben gegeven daarvan een eigen goed te maken. Bovendien moeten de belangen van de schuldeisers gewaarborgd worden, wat niet het geval zal zijn, als de echtgenoten een verklaring kunnen afleggen die niet beantwoordt aan de werkelijkheid.

Het lid vraagt ook of het onderscheid tussen onroerende en roerende goederen wel moet behouden blijven. Naar zijn mening is deze praktijk achterhaald door de economische werkelijkheid.

Een lid verklaart voorstander te zijn van het behoud van dit onderscheid.

Daarop wordt de volgende tekst voorgesteld :

« Elk goed, verkregen tijdens het huwelijk is eigen in zoverre het, overeenkomstig de leden 2 en 3 van artikel 2, bewezen is dat de gelden die gediend hebben voor de aankoop, voortkomen uit de vervreemding van een eigen goed. »

Un autre membre constate qu'on maintient l'ancienne distinction entre les meubles et les immeubles et il propose que tout acte de remploi fasse l'objet d'une déclaration devant notaire sans distinguer entre biens immobiliers et mobiliers. Il est rappelé à cet égard que le projet Wigny tendait à supprimer cette distinction mais qu'il est difficile d'y arriver dans la pratique.

Un membre estime, lui aussi, que cette distinction ne se justifie plus dans l'état actuel de notre économie, mais il faut bien constater qu'on ne peut l'éviter, étant donné qu'elle constitue l'un des fondements de notre droit des biens.

Un autre membre fait remarquer que cette distinction existe dans la réalité. A titre d'exemple il relève qu'il est d'usage actuellement de faire des investissements en tableaux de très grande valeur; reste évidemment la difficulté de réglementer un tel remploi et de savoir comment il doit être constaté.

Le texte suivant est alors proposé :

« Les biens acquis par l'un des époux pendant le mariage lui restent propres s'il est justifié, suivant les modes de preuve prévus à l'article 2, que les fonds ayant servi à leur acquisition avaient un caractère propre ou provenaient de l'aliénation de biens propres.

» Dans le cas des immeubles (et des biens dont il est d'usage de constater la transmission par écrit) l'époux doit faire une déclaration de remploi dans l'acte d'acquisition. »

Un membre déclare que l'adoption de ce texte aurait pratiquement pour effet d'obliger l'époux à acquérir des immeubles pour sauvegarder ses intérêts. La difficulté de rapporter la preuve n'est pas une raison valable pour exclure la déclaration devant notaire en ce qui concerne les biens mobiliers.

D'autres membres font remarquer que le texte proposé n'empêche pas de faire acter ladite déclaration.

L'analyse du texte amène à conclure qu'une opération supplémentaire est exigée pour le remploi immobilier, c'est-à-dire que l'époux est pénalisé s'il fait un remploi en immeubles.

Un autre membre est d'avis qu'on ne peut pas imposer cette obligation pour les meubles puisque la justification de cette origine est impossible, ce qui n'est pas le cas des biens immobiliers lorsque les fonds servant au remploi proviennent de la vente d'un autre bien immobilier.

Un membre, résumant la discussion, constate qu'elle porte sur l'opportunité de ne plus faire de distinction dans le texte entre les biens mobiliers et immobiliers et de supprimer l'obligation de faire une déclaration. Il faudrait rédiger un texte didactique.

Een ander lid stelt vast dat het oude onderscheid tussen roerende en onroerende goederen blijft bestaan en geeft in overweging dat voor iedere akte van wederbelegging een verklaring ten overstaan van de notaris zal moeten worden afgelegd, onverschillig of het onroerende dan wel roerende goederen betreft. In dat verband wordt eraan herinnerd dat het ontwerp-Wigny gepoogd had dat onderscheid op te heffen maar dat dit in de praktijk moeilijk te bereiken is.

Een lid meent eveneens dat dit onderscheid in de tegenwoordige stand van onze economie niet meer te verantwoorden is, hoewel moet worden vastgesteld dat het niet te vermijden is aangezien het een van de grondslagen van ons zakenrecht vormt.

Een ander lid merkt op dat dit onderscheid wel degelijk bestaat. Hij denkt aan de zeer grote bedragen die thans nogal eens plegen te worden geïnvesteerd in schilderijen; blijft dan natuurlijk de moeilijkheid om voor zulk een wederbelegging een regeling te vinden en te weten hoe ze moet worden vastgesteld.

De volgende tekst wordt dan voorgesteld :

« De goederen door een der echtgenoten verkregen tijdens het huwelijk blijven zijn eigen goederen indien overeenkomstig de bepalingen van artikel 2 wordt bewezen dat de gelden waarmee die goederen werden verkregen eigen waren of voortkwamen uit de vervreemding van eigen goederen.

» Ten aanzien van onroerende goederen (en van goederen waarvan de overgang schriftelijk pleegt te worden vastgelegd) moet de echtgenoot een verklaring van wederbelegging doen in de akte van verkrijging. »

Een lid zegt dat die tekst de echtgenoot praktisch verplicht onroerende goederen te kopen om zijn belangen veilig te stellen. De moeilijkheid van de bewijslevering mag geen reden zijn om de verklaring ten overstaan van de notaris onmogelijk te maken inzake roerende goederen.

Andere leden merken op dat de voorgestelde tekst geen beletsel vormt om de genoemde verklaring schriftelijk te doen vaststellen.

Bij nader onderzoek van de tekst blijkt dat er een bijkomende handeling vereist wordt voor de wederbelegging in onroerende goederen, hetgeen betekent dat de echtgenoot gestraft wordt als hij een dergelijke wederbelegging doet.

Een ander lid meent dat er van verplichting voor de roerende goederen geen sprake kan zijn omdat de oorsprong daarvan niets te bewijzen valt, wat niet het geval is voor een onroerend goed, wanneer de gelden voor de wederbelegging voortkomen uit de verkoop van een ander onroerend goed.

Samenvattend, zegt een lid, kunnen wij stellen dat de bespreking neerkomt op de vraag of het wenselijk is in de tekst geen onderscheid meer te maken tussen roerende en onroerende goederen en de verplichte verklaring achterwege te laten. Er zou een didactische tekst moeten worden opgesteld.

Un autre membre se déclare adversaire des textes didactiques. Ils n'apportent aucune précision sur le caractère propre ou commun des biens ni sur la preuve, même pour le cas où les parties feraient une déclaration.

A la question de savoir comment on peut prouver la provenance des fonds résultant d'une vente de titres, un membre répond que cette provenance peut être suffisamment établie par les documents bancaires.

La Sous-Commission est unanime à estimer que la déclaration de remploi actuellement obligatoire, doit être remplacée par une disposition facultative. Cette modification se justifie par les motifs suivants :

1. la Sous-Commission n'entend pas renforcer la distinction entre les biens mobiliers et immobiliers;
2. pour les biens meubles, la déclaration devant notaire est exclue dans la pratique.

Toutefois, lorsqu'il s'agit d'un remploi d'immeubles, la prudence conseille de faire la déclaration.

La Sous-Commission décide de présenter le texte suivant qui aura une portée générale.

§ 2. Du remploi.

Article 1402.

Tout bien acquis au cours du mariage est propre à l'époux acquéreur lorsque cette acquisition constitue l'emploi de fonds ou le remploi de biens dont le caractère de propre est établi conformément aux alinéas 2 et 3 de l'article 1399.

Article 1403.

L'article 14 des amendements du Gouvernement a été pris pour base de la discussion. Au cours de celle-ci, il a également été tenu compte des articles 12 et 17 de ces amendements.

Un membre insiste sur le fait que la portée de cet article est principalement d'éviter qu'une indivision naisse entre le patrimoine propre des époux et celui de la communauté.

Après une brève discussion portant sur la rédaction de l'article, la Sous-Commission propose le texte suivant :

« Article 1403. — Tout bien acquis au moyen de fonds en partie propres à l'un des époux et en partie communs, est propre ou commun selon que les fonds propres excèdent ou non la moitié du prix. »

Article 1404.

La Sous-Commission prend comme point de départ de la discussion les articles 16 et 17 des amendements du Gouvernement.

Een ander lid is tegen didactische teksten, die immers niets leren omtrent het eigen of gemeenschappelijk karakter van de goederen en ook geen aanwijzingen geven over de bewijsoverlevering, zelfs voor het geval dat partijen een verklaring afleggen.

Op de vraag hoe de oorsprong te bewijzen is van geld dat voortkomt uit de verkoop van effecten, antwoordt een lid dat een voldoende bewijs kan worden gevonden in de bankbescheiden.

De Subcommissie is eenparig van oordeel dat de verklaring van wederbelegging die thans verplicht is, moet worden vervangen door een « kanbepaling ». De redenen voor deze wijziging zijn :

1. de Subcommissie wil het onderscheid tussen roerende en onroerende goederen niet groter maken;
2. voor de roerende goederen blijft een verklaring ten overstaan van de notaris uitgesloten in de praktijk.

Daarbij wijst de Subcommissie erop dat het voorzichtig is bij wederbelegging van onroerende goederen de verklaring af te leggen.

De Subcommissie besluit de volgende tekst voor te stellen die een algemene strekking zal hebben :

§ 2. Wederbelegging.

Artikel 1402.

Elk goed, verkregen tijdens het huwelijk, is eigen goed van de echtgenoot die het verkregen heeft, indien het voorkomt uit de belegging van gelden of de wederbelegging van goederen waarvan bewezen is dat ze eigen zijn overeenkomstig artikel 1399, tweede en derde lid.

Artikel 1403.

Artikel 14 van de amendementen van de Regering werd als grondslag voor de bespreking genomen. Er werd ook tijdens de bespreking rekening gehouden met de artikelen 12 en 17 van die amendementen.

Een lid legt de nadruk op het feit dat dit artikel vooral bedoelt te voorkomen dat er een onverdeeldheid ontstaat tussen het eigen vermogen van de echtgenoten en dat van de gemeenschap.

Na een korte bespreking, wat de redactie zelf betreft, stelt de Subcommissie de volgende tekst voor :

« Artikel 1403. — Elk goed verkregen door middel van gelden, ten dele eigen aan een van de echtgenoten en ten dele gemeenschappelijk, is eigen of gemeenschappelijk naargelang de eigen gelden meer of minder dan de helft van de aankoopssom bedragen. »

Artikel 1404.

Als uitgangspunt van de bespreking wordt hier verwezen naar de artikelen 16 en 17 van de amendementen van de Regering.

Un membre constate que le texte permet le remploi anticipé sans limitation dans le temps et sur déclaration. Cela revient à rendre possible le rachat par un époux d'un élément du patrimoine commun. Il est d'avis qu'il faut exiger une justification à suffisance de droit. Il propose de réserver la notion du remploi anticipé aux biens immobiliers et de donner aux biens le caractère de biens communs sauf lorsque les époux ont justifié suffisamment le caractère de propre de ces biens.

Un autre membre constate que les conditions de preuve sont plus sévères lorsqu'il s'agit de biens immobiliers, que pour les biens mobiliers, quoique les irrégularités soient plus nombreuses en matière de biens mobiliers.

Un membre estime à nouveau qu'il faut prévoir une déclaration justificative devant notaire pour tous les biens sans distinction entre les biens mobiliers et les biens immobiliers.

Un membre est partisan du maintien du remploi anticipé pour les biens mobiliers et les biens immobiliers, avec déclaration justifiant la provenance des fonds.

Un autre membre est d'avis qu'il est impossible d'organiser le remploi anticipé de biens mobiliers en exigeant une déclaration devant notaire; cette procédure ne se conçoit que pour les biens immobiliers. Il ne peut imaginer qu'on fasse une déclaration devant notaire, par exemple pour acter une opération en bourse justifiée par bordereau.

Il est proposé de supprimer les mots « avec effet rétroactif » dans le texte de l'article 16 des amendements du Gouvernement. Le bien serait propre après que le caractère de propres des fonds versés dans la patrimoine commun aurait été prouvé.

Le texte ci-après est proposé à titre provisoire :

« En cas de remploi fait par anticipation, le bien acquis ne devient propre avec effet rétroactif qu'au moment où le prix d'acquisition aura été versé à la communauté. » (Il s'agit du cas où la communauté a fait l'avance des fonds nécessaires à l'acquisition.)

Au cours de la seconde lecture, la Sous-Commission arrête définitivement le texte suivant :

« Article 1404. — Si l'un des époux acquiert un bien au moyen de fonds communs, il peut faire une déclaration de remploi anticipé; celle-ci aura comme effet de conférer au bien acquis le caractère de propre à partir du moment où l'époux aura remboursé plus de la moitié des sommes prélevées sur le patrimoine commun. »

Een lid constateert dat de tekst vervroegde wederbelegging toelaat zonder beperking in de tijd en op basis van een verklaring. Hierdoor wordt de mogelijkheid geschapen dat een van de echtgenoten een bestanddeel van het gemeenschappelijke vermogen terugkoopt. Hij is van mening dat een voldoende juridische verantwoording moet worden geëist. Hij stelt voor het begrip vervroegde wederbelegging alleen te gebruiken voor onroerende goederen en aan de goederen een gemeenschappelijk karakter te geven, behalve wanneer de echtgenoten de eigenheid van die goederen voldoende aangetoond hebben.

Een ander lid constateert dat de bewijslast zwaarder is voor onroerende goederen dan voor roerende goederen, hoewel inzake roerende goederen zich meer onregelmatigheden voordoen.

Een lid is nogmaals van oordeel dat in een verantwoorde verklaring ten overstaan van de notaris moet worden voorzien voor alle goederen, roerende zowel als onroerende.

Een lid wenst de vervroegde wederbelegging gehandhaafd te zien voor de roerende en onroerende goederen, met een verklaring over de herkomst van de gelden.

Een ander lid is van oordeel dat vervroegde wederbelegging van roerende goederen onmogelijk te regelen is als er een verklaring ten overstaan van de notaris wordt geëist, dit is alleen denkbaar voor onroerende goederen. Hij kan zich niet inbeelden, dat men een dergelijke wilsverklaring ten overstaan van de notaris aflegt bijvoorbeeld om akte te geven van een beursverrichting verantwoord door borderel.

Voorgesteld wordt de woorden « met terugwerkende kracht » te schrappen in de tekst van artikel 16 van de amendementen van de Regering. Het goed zou eigen worden nadat de eigenheid van de gelden gestort in het gemeenschappelijk vermogen bewezen is.

De volgende tekst wordt — voorlopig — voorgesteld :

« In geval van vervroegde wederbelegging wordt het verkregen goed eerst met terugwerkende kracht eigen op het ogenblik dat de aankoopprijs in de gemeenschap wordt gestort. » (Het gaat om het geval dat de gemeenschap de gelden heeft voorgeschoten die nodig zijn voor de verkrijging.)

Tijdens de tweede lezing stelt de Subcommissie definitief de volgende tekst vast :

« Article 1404. — Indien een van de echtgenoten een goed verkrijgt door middel van gemeenschappelijke gelden, kan hij een verklaring van vervroegde wederbelegging doen; deze heeft tot gevolg dat het verkregen goed eigen wordt zodra hij meer dan de helft heeft terugbetaald van het bedrag dat uit het gemeenschappelijk vermogen is opgenomen. »

§ 3 : Du Patrimoine commun.

Article 1405.

Après avoir défini les biens propres et ceux qui deviennent propres par suite de remploi, la Sous-Commission se devait de préciser ce qui constitue le patrimoine commun.

Le régime proposé dans les amendements du Gouvernement met l'accent sur la notion de communauté (cf. Doc. Sénat, n° 281, p. 31 et suivants, principalement p. 32, b). Il y est dit en effet : « Un régime de communauté... me paraît au contraire celui qui, à tous égards, convient le mieux comme régime légal. »

Aussi le Chapitre II, « Du régime en communauté », commence-t-il sa section I de la communauté légale, par une énumération aux articles 1er et 2 de « l'actif de la communauté ».

La Sous-Commission a pris ces articles comme point de départ pour définir le patrimoine commun.

Dérogeant à la méthode que nous avons suivie jusqu'à présent, nous croyons nécessaire, par souci de clarté et puisque, dans la discussion, on se référera très souvent à la terminologie employée, de reproduire le texte de ces articles des amendements du Gouvernement.

« Article 1er.

» La communauté se compose activement :

» 1. des revenus de l'activité personnelle des époux, et des fruits, revenus, intérêts et arrérages de leurs biens propres, après qu'ils se seront acquittés de leur contribution aux charges du mariage, et sous réserve de l'usage éventuel de la faculté que leur laisse l'article 215-2, alinéa 3.

» Sont compris parmi les fruits, revenus, intérêts et arrérages :

» a) les coupes de bois mises en coupes réglées;

» b) les produits des mines, minières et carrières, sous réserve de récompense si l'exploitation entraîne une diminution notable de la valeur du fonds propre; il en est de même des redevances tréfoncières ou autres redevances analogues dues à l'époux propriétaire de la surface à raison de l'ouverture d'une mine par le concessionnaire;

» c) les produits de l'exploitation du droit de propriété littéraire, artistique ou industrielle;

» 2. des entreprises, quelle qu'en soit la nature, dont un époux est propriétaire au jour de la célébration du mariage; des entreprises acquises par un époux au cours du mariage, par succession, par donation ou testament, sauf volonté contraire expresse du donateur ou du testateur, le tout sauf les

§ 3 : Gemeenschappelijk Vermogen.

Artikel 1405.

Na de bepaling van eigen goederen en van die welke eigen blijven ten gevolge van een wederbelegging, moest de Subcommissie tot een nadere omschrijving komen van het gemeenschappelijk vermogen.

In het stelsel, dat in de amendementen van de Regering wordt voorgesteld, valt de klemtoon op het begrip « gemeenschap » (zie Gedr. St. Senaat, nr. 281, blz 31 e.v., vooral blz. 32, b). Daar wordt immers gezegd : « Het komt mij integendeel voor dat, in alle opzichten, het beste wettelijk stelsel een stelsel van gemeenschap zal zijn... »

Hoofdstuk II « Stelsel van gemeenschap van goederen », afdeling I « Wettelijke gemeenschap », begint dan ook met de opsomming, in de artikelen 1 en 2 van de « baten van de gemeenschap ».

Voor de bepaling van dit gemeenschappelijk vermogen werd derhalve uitgegaan van die artikelen.

Afwijkend van de tot nu toe gevolgde handelwijze achten wij — daar tijdens de bespreking zeer dikwijls naar de aangewende terminologie verwezen wordt — het noodzakelijk, om redenen van duidelijkheid, de tekst van de artikelen van de amendementen van de Regering weer te geven :

« Artikel 1.

» De gemeenschap omvat, wat de baten betreft :

» 1. de opbrengsten van de persoonlijke werkzaamheid der echtgenoten en de vruchten, inkomsten, interesten en rentetermijnen van hun eigen goederen, nadat zij zich van hun bijdrage in de lasten van het huwelijk hebben gekweten, behoudens hun eventuele toevlucht tot artikel 215-2, derde lid;

» In de vruchten, inkomsten, interesten en rentetermijnen zijn begrepen :

» a) de geregeld verrichte houtkappingen;

» b) de voortbrengsels van mijnen, graverijen en groeven, behoudens vergoeding, indien het eigen erf door de exploitatie aanzienlijk in waarde vermindert. Hetzelfde geldt voor de rechten voor het gebruik van de ondergrond of voor andere soortgelijke rechten welke aan de echtgenoot, die de bovengrond in eigendom bezit, verschuldigd zijn uit hoofde van de opening van een mijn door de concessiehouder;

» c) de opbrengsten van de exploitatie van het recht van literaire, artistieke of nijverheidseigendom;

» 2. de ondernemingen van om het even welke aard die een echtgenoot de dag van de huwelijksvoltrekking in eigendom bezit; de ondernemingen die een echtgenoot door erfopvolging, door schenking of door testament gedurende het huwelijk heeft verkregen, behoudens uitdrukkelijk anders-

immeubles par nature et sous réserve de récompense à charge de la communauté;

» 3. de tous les autres biens auxquels le caractère de propre n'est pas attribué en vertu du présent paragraphe. »

ART. 2.

Tout bien est réputé acquêt de communauté s'il n'est prouvé appartenir en propre à l'un des époux en application d'une disposition de la loi.

L'article 1er des amendements est examiné numéro par numéro.

Numéro 1.

Un membre voudrait connaître la signification de la notion « activité personnelle ». Il se demande s'il y a une différence entre l'activité personnelle et l'activité professionnelle.

Il critique en outre les mots « après qu'ils se seront acquittés de leur contribution aux charges du mariage et sous réserve de l'usage éventuel de la faculté que leur laisse l'article 215-2, alinéa 3 ».

L'article 1er prévoit que la communauté se compose des économies faites par les époux, mais aussi longtemps que ces revenus n'ont pas le caractère d'économies, ils resteront communs ou propres. Il y aura donc une période indéterminée pendant laquelle les revenus gardent le caractère de biens propres. Le membre conclut que ce texte est d'une complication inutile.

Il lui est répondu que l'esprit du régime est de créer une présomption en faveur de la communauté pour les biens dont l'origine ne peut être établie, tout en réservant aux époux des pouvoirs de gestion égaux, autant que possible.

Un membre estime qu'il n'est pas opportun de parler des droits de gestion dans un article, qui traite de la composition de la communauté.

Un autre membre fait valoir que ce texte signifie en réalité que l'excédent des revenus reste commun, chaque époux ayant contribué aux charges du mariage.

Un membre songe à l'époux qui fait des investissements dans son commerce ou dans ce qui relève de son activité professionnelle. Dans cette hypothèse, les revenus restent propres. Si l'époux ne fait pas d'investissements, les revenus tombent dans la communauté. Il n'admet pas qu'il peut dépendre de la décision d'un époux que les revenus soient propres ou communs.

luidende beschikking van de schenker of van de erflater, een en ander met uitzondering van de uit hun aard onroerende goederen en onder voorbehoud van vergoeding ten laste van de gemeenschap;

» 3. alle andere goederen die krachtens deze paragraaf niet als eigen goederen zijn aangemerkt. »

ART. 2.

Ieder goed wordt als aanwinst van de gemeenschap beschouwd, tenzij het bewezen is dat het bij toepassing van een bepaling van de wet als eigen goed aan een van de echtgenoten toebehoort.

Artikel 1 van de amendementen wordt punt voor punt onderzocht.

Punt 1.

Een lid zou de betekenis willen kennen van het begrip « persoonlijke werkzaamheid ». Hij vraagt zich af of er een verschil bestaat tussen persoonlijke werkzaamheden en beroepswerkzaamheden.

Bovendien bekritiseert hij ook de woorden « nadat zij zich van hun bijdrage in de lasten van het huwelijk hebben gekweten, behoudens hun eventuele toevlucht tot artikel 215-2, 3^e lid ».

Artikel 1 bepaalt dat de gemeenschap samengesteld is uit het spaargeld van de echtgenoten, maar zolang die inkomsten niet tot spaargeld geworden zijn, blijven zij gemeenschappelijk of eigen bezit. Gedurende onbepaalde tijd zullen de inkomsten dus eigen bezit blijven. Het lid besluit dat die tekst nodeloos ingewikkeld is.

Hierop wordt geantwoord dat het de bedoeling is een vermoeden ten gunste van de gemeenschap te scheppen voor de goederen waarvan de herkomst niet te bewijzen is, maar tevens zoveel mogelijk aan de echtgenoten gelijke beheersbevoegdheid toe te kennen.

Een commissielid vindt het minder passend van beheersrechten te spreken in een artikel dat de samenstelling van de gemeenschap behandelt.

Een ander lid merkt op dat die tekst in feite betekent dat het overschot van de inkomsten gemeenschappelijk is, d.w.z. nadat iedere echtgenoot zijn deel heeft bijgedragen in de lasten van het huwelijk.

Een lid denkt aan de echtgenoot die geld investeert in zijn handel of in hetgeen tot zijn beroepsbezigheden behoort. In dat geval blijven de inkomsten eigen goed. Indien hij dat niet doet, vallen de inkomsten in de gemeenschap. Hij aanvaardt niet dat het van de beslissing van een echtgenoot kan afhangen of de inkomsten eigen of gemeenschappelijk bezit zijn.

On fait observer que ce cas ne se présentera qu'exceptionnellement puisque le texte prévoit que l'entreprise tombe dans la communauté.

Un membre insiste pour connaître la portée exacte que les auteurs du texte ont voulu donner à la notion d'activité personnelle.

On lui répond que l'expression vise tout travail effectué par l'un ou l'autre des époux et qui rapporte des revenus.

Un membre est d'avis que la notion d'activité personnelle est plus large que celle d'activité professionnelle. L'activité personnelle vise aussi toute activité non professionnelle.

Un autre membre cite l'exemple de l'époux qui apporte des revenus provenant d'une spéculation sur des titres.

Un membre constate que cette interprétation soulève d'autres problèmes. Si la spéculation sur des titres doit être considérée comme une source de revenus comprise dans la notion d'activité personnelle, on se demandera si la plus-value est un acquêt de la communauté, ou si elle ne l'est pas. La même difficulté se présentera pour les immeubles.

Le précédent intervenant répond que l'accroissement d'un portefeuille reste propre. Si l'on peut prouver que l'achat de titres est fait en remploi, ceux-ci restent propres. La communauté profite des dividendes.

Un autre membre est d'avis qu'il sera difficile de prouver ce remploi, surtout quand il y a une différence entre le prix de la vente et le prix de l'acquisition.

Un membre, résumant l'opinion de la Sous-Commission, constate que la notion d'activité personnelle est plus large et englobe l'activité professionnelle et toute autre activité pouvant rapporter des revenus.

Il ajoute qu'il n'y a aucune raison de maintenir dans le texte une expression ambiguë, puisqu'on est d'accord sur le principe. Il propose donc de remplacer les mots « l'activité personnelle des époux » par les mots « activité professionnelle ou non professionnelle de chacun des époux ».

Ces deux propositions de modifications sont acceptées.

Ensuite, un long échange de vues a lieu concernant l'expression « charges du mariage ».

Un membre demande si l'entretien des enfants d'un premier mariage doit être considéré comme une charge du second mariage.

Un membre propose de remplacer le mot « mariage » par le mot « ménage », afin d'éviter toute équivoque. Un autre membre fait remarquer que les deux expressions se retrouvent dans le projet. Il demande à la Sous-Commission de faire un choix et d'utiliser partout la même expression.

Er wordt opgemerkt dat dit geval zich alleen bij uitzondering zal voordoen, aangezien de tekst bepaalt dat de onderneming in de gemeenschap valt.

Een lid vraagt met aandrang welke betekenis de indieners van de tekst juist hebben willen geven aan het begrip « persoonlijke werkzaamheden ».

Hierop wordt geantwoord dat deze uitdrukking doelt op elke soort van arbeid die een der echtgenoten verricht en die hem inkomsten oplevert.

Een lid is van mening dat het begrip « persoonlijke werkzaamheden » ruimer is dan het begrip « beroepswerkzaamheden ». De « persoonlijke werkzaamheden » omvatten mede alle bezigheden die geen verband houden met het beroep.

Een ander lid noemt het voorbeeld van de echtgenoot die inkomsten uit beurspeculatie aanbrengt.

Een lid stelt vast dat die uitlegging andere vragen doet rijzen. Indien de beurspeculatie als bron van inkomsten geacht moet worden in het begrip « persoonlijke werkzaamheden » besloten te liggen, zal men zich afvragen of de meerwaarde een aanwinst is van de gemeenschap of niet. Dezelfde moeilijkheid zal zich voordoen inzake onroerende goederen.

De vorige spreker antwoordt dat de aanwas van een portefeuille eigen bezit blijft. Zodra men kan bewijzen dat de aankoop van effecten als wederbelegging geschiedt, blijven de effecten eigen bezit. De gemeenschap krijgt de dividend.

Een ander lid meent dat die wederbelegging moeilijk te bewijzen zal zijn, vooral als er een verschil bestaat tussen verkoop- en aankoopprijs.

Het oordeel van de Subcommissie samenvattend, stelt een lid vast dat het begrip « persoonlijke werkzaamheden » het ruimste is en de beroepswerkzaamheden omvat evenals alle andere werkzaamheden die inkomsten kunnen opbrengen.

Hij voegt eraan toe dat er geen reden is om in de tekst een dubbelzinnige uitdrukking te laten staan, aangezien men het eens is over de beginselen. Hij stelt dus voor de woorden « de persoonlijke werkzaamheid der echtgenoten » te vervangen door de woorden « al dan niet als beroep uitoefende werkzaamheid van elk der echtgenoten ».

Deze twee voorstellen tot wijziging worden aangenomen.

Vervolgens wordt van gedachten gewisseld over de uitdrukking « lasten van het huwelijk ».

Een lid vraagt of het onderhoud van de kinderen uit een eerste huwelijk moet worden beschouwd als een last van het tweede huwelijk.

Een lid stelt voor het woord « huwelijk » te vervangen door « gezin » waardoor elke twijfel wordt uitgesloten. Een ander lid wijst erop dat beide woorden in het ontwerp voorkomen. De Subcommissie zou een keuze moeten doen en overal hetzelfde woord gebruiken.

Un membre propose de remplacer les mots « charges du mariage » par les mots « charges résultant du mariage ». Cette expression comprend tout ce qui a un lien de causalité avec le mariage, y compris l'entretien des enfants du premier lit.

Cette proposition est adoptée.

Reprenant la discussion des mots « après qu'ils se seront acquittés... », un membre maintient son opinion que cette disposition crée une situation fictive.

Un membre propose de supprimer ces mots. L'idée exprimée dans cet article n'est pas à sa place. Les époux sont d'ailleurs toujours obligés de contribuer aux charges du ménage. Ce texte pourrait en outre induire en erreur.

Cette proposition est adoptée.

Le texte du second alinéa du 1° reproduit l'article 1403 du Code civil sous une forme remaniée. Il est adopté, mais plusieurs membres se demandent s'il y a lieu de le maintenir.

La Sous-Commission examine alors si les situations visées par ce texte existent encore. Elle décide de réserver le texte suivant : « les produits des mines... du fonds propre ».

Un membre songe à la concession d'un brevet. Si le brevet s'éteint, le droit à la propriété se perd également.

Un autre membre répond qu'il n'y a pas de solution pour ces cas. La même chose peut se présenter en matière d'immeubles détruits, par exemple, par un incendie.

Numéro 2.

Plusieurs membres se demandent quelle est la définition de l'entreprise. La règle selon laquelle l'entreprise est commune peut créer des injustices. Par exemple, les outils d'un salarié restent propres, mais les mêmes outils d'un travailleur indépendant sont des biens communs.

Un membre demande pourquoi le fonds de commerce doit tomber dans la communauté.

Plusieurs membres pensent à d'autres cas : le cabinet de l'avocat, du médecin, l'étude du notaire, de l'huissier, et ils ne peuvent pas admettre que tous ces cas soient considérés comme des entreprises et qu'ils tombent dans la communauté.

Un membre cite le cas de l'hôtel, qui est un fonds de commerce n'ayant aucune valeur sans l'immeuble. Si l'on dissocie dans ce cas le fonds de commerce de l'immeuble, on videra la communauté de sa substance.

Un autre membre est d'avis qu'il faut préciser la notion d'entreprise dans le texte et dire qu'il s'agit uniquement de l'entreprise commerciale, industrielle, artisanale ou agricole.

En lid stelt voor de woorden « lasten van het huwelijk » te vervangen door « lasten verbonden aan het huwelijk ». Deze uitdrukking slaat op alles wat een oorzakelijk verband heeft met het huwelijk, het onderhoud van de kinderen uit het eerste huwelijk inclusief.

Dit voorstel wordt aangenomen.

Terugkomend op de woorden « nadat zij zich van hun bijdrage ... hebben gekwetend ... », blijft een lid van mening dat deze bepaling een denkbeeldige situatie in het leven roept.

En lid stelt voor die woorden te schrappen. De gedachte die in dit artikel tot uitdrukking wordt gebracht, is hier niet op haar plaats. De echtgenoten zijn trouwens altijd verplicht bij te dragen in de lasten van de huishouding. Bovendien is die tekst misleidend.

Dit voorstel wordt aangenomen.

De tekst sub 1°, tweede lid, neemt artikel 1403 van het Burgerlijk Wetboek over in een aangepaste vorm. Hij wordt aangenomen, maar verscheidene leden vragen zich af of er nog reden is om hem te handhaven.

De Subcommissie onderzoekt dan of de bedoelde toestanden nog voorkomen. Zij besluit de volgende tekst aan te houden : « de voortbrengsels van mijnen... in waarde verminderd ».

Een lid denkt aan het verlenen van een octrooi. Loopt het octrooi ten einde, dan gaat ook het eigendomsrecht te niet.

Een commissielid antwoordt dat er geen oplossing is voor die gevallen. Hetzelfde kan zich voordoen bij onroerende goederen die bijvoorbeeld door brand vernield worden.

Punt 2.

Verscheidene leden vragen naar de begripsbepaling van het woord « onderneming ». De regel dat de onderneming gemeenschapsgoed is kan tot onrechtvaardigheden leiden. Zo blijven de gereedschappen van een werknemer eigen bezit, maar dezelfde gereedschappen van een zelfstandige behoren tot de gemeenschap.

Een lid vraagt waarom een handelszaak in de gemeenschap moet vallen.

Verscheidene commissieleden denken aan andere gevallen : de praktijk van een advocaat, van een arts, het kantoor van een notaris, van een deurwaarder; zij kunnen niet aanvaarden dat al die zaken als ondernemingen worden beschouwd en in de gemeenschap vallen.

Een lid verwijst naar de hotels. Een hotel is een handelszaak die geen enkele waarde heeft zonder het gebouw. Gaat men hier de handelszaak scheiden van het pand, dan wordt de gemeenschap uitgehold.

Een ander lid is van oordeel dat het begrip onderneming nader omschreven moet worden in die zin dat het alleen betrekking heeft op een handels-, nijverheids-, ambachts- of landbouwonderneming.

Un membre, par contre, est partisan de la solution proposée par le texte. Cette solution exclut les difficultés de la preuve. D'autre part, celui qui apporte un tel bien à la communauté, dispose toujours d'un droit à une récompense.

On propose de prévoir des dispositions telles que, en cas de divorce, l'époux qui a apporté l'entreprise, conserve les moyens qui lui permettent de continuer sa profession.

Un membre demande s'il n'y a pas lieu d'exclure de la communauté, les immeubles par nature, à l'exception des immeubles qui servent à l'exploitation.

Quant aux immeubles par incorporation, ils devraient alors être compris dans la notion « entreprise ».

La Sous-Commission se propose de revoir le texte en tenant compte des réserves exprimées par les membres.

Numéro 3.

Un membre critique l'ordre des articles. D'après lui, on devrait commencer par le principe se trouvant actuellement dans l'article 2.

Un membre propose de mettre le texte de l'article 2 en tête, suivi de l'énumération des biens propres figurant dans les articles 3 et 4, pour terminer par les exceptions.

Il n'y a pas de différence fondamentale entre l'article 1, 3, et l'article 2.

Un membre fait remarquer qu'en effet, les deux articles énoncent le même principe que tout bien est réputé commun s'il n'est pas prouvé qu'il est propre. Seul, le texte de l'article 2 prévoit le cas où le caractère de propre est prouvé par un des époux.

Un autre membre est partisan de commencer par le principe général, suivi de l'énumération de différents cas. Un membre propose le texte suivant :

« Tous biens sont réputés communs, sauf ceux auxquels la loi attribue le caractère de propres et dont il est prouvé qu'ils appartiennent en propre à l'un des époux par application d'une disposition du présent chapitre.

» Sont notamment considérés comme biens communs :

» 1. les revenus de l'activité de chacun des époux et les fruits, revenus, intérêts et arrérages de leurs biens propres;

» 2. les biens donnés ou légués aux deux époux sauf volonté contraire expresse du donateur ou du testateur.

» Sont également considérés comme biens communs, les entreprises quelle qu'en soit la nature, dont un des époux est propriétaire au jour de la célébration du mariage, ainsi que les entreprises acquises par un des époux au cours du mariage, par succession, donation ou testament, sauf volonté

Een ander commissielid daarentegen is voorstander van de oplossing die voorgesteld wordt in de tekst. Deze oplossing schakelt de bewijsmoeilijkheden uit. Hij die een goed in de gemeenschap brengt heeft steeds recht op vergoeding.

Er wordt voorgesteld bepalingen op te nemen om de echtgenoot die de onderneming heeft aangebracht, in de mogelijkheid te stellen, in geval van echtscheiding, zijn beroep verder uit te oefenen.

Een lid vraagt of de uit hun aard onroerende goederen, behalve die welke dienen voor het bedrijf, niet van de gemeenschap behoren te worden uitgesloten.

De onroerende goederen door incorporatie zouden dan onder het begrip « onderneming » vallen.

De Subcommissie neemt zich voor de tekst te herzien met inachtneming van het voorbehoud dat door de leden gemaakt is.

Punt 3.

Een lid brengt kritiek uit op de volgorde van de artikelen. Hij vindt dat men zou moeten beginnen met het beginsel, dat thans in artikel 2 staat.

Een commissielid stelt voor de tekst van artikel 2 voorop te plaatsen, dan de in de artikelen 3 en 4 gegeven opsomming van de eigen goederen te laten volgen, en ten slotte de uitzonderingen te vermelden.

Er is geen fundamenteel verschil tussen artikel 1, 3, en artikel 2.

Een lid wijst erop dat beide artikelen inderdaad betrekking hebben op hetzelfde beginsel, namelijk dat elk goed als gemeenschappelijk beschouwd wordt wanneer niet bewezen is dat het een eigen goed is. Artikel 2 voorziet echter in het geval dat een der echtgenoten de eigenheid van een goed aantoonst.

Een ander lid geeft er de voorkeur aan te beginnen met het algemeen beginsel, en daarna verschillende gevallen op te sommen. Een commissielid stelt de volgende tekst voor :

« Alle goederen worden gemeenschappelijk geacht behalve die waaraan de wet het karakter van eigen goed verleent en waarvan bewezen is dat zij aan een van de echtgenoten toebehoren ingevolge een bepaling van dit hoofdstuk.

» Als gemeenschappelijke goederen worden met name beschouwd :

» 1. De inkomsten uit de bedrijvigheid van elk der echtgenoten en de vruchten, inkomsten, interesten en renteterrijnen van hun eigen goederen;

» 2. De goederen geschonken of vermaakt aan de twee echtgenoten, behoudens uitdrukkelijk andersluidende beschikking van de schenker of van de erflater.

» Als gemeenschappelijke goederen worden eveneens beschouwd, de ondernemingen van welke aard ook, die een van de echtgenoten op de dag van de huwelijksvoltrekking bezit, evenals de ondernemingen die een van de echtgenoten tijdens het huwelijk heeft verkregen door erfopvolging,

contraire expresse du donateur ou du testateur, à l'exception des immeubles par nature servant à l'exploitation de ces entreprises et sous réserve de récompense à charge de la communauté. »

Cette proposition aboutit à la suppression de l'énumération que contient l'alinéa 2 du 1° « Sont compris... a)... b)... c)... ou industrielle » par souci de simplification et de clarté. Elle ne signifie pas qu'on a voulu changer quoi que ce soit à la situation actuelle.

Elle entraîne également la suppression de l'article 2 des amendements du Gouvernement.

Un membre voudrait savoir pourquoi l'on a fait une distinction entre les immeubles par nature, par incorporation ou par destination. Il constate par contre que le texte de l'article 3 du projet ne fait pas de distinction entre l'immeuble par nature et l'immeuble par destination.

Il lui est répondu que tout le régime est fondé sur le principe que tout ce qui est source de revenus tombe dans la communauté. On doit faire une distinction parce qu'il y a des immeubles qui n'entrent pas entièrement dans l'entreprise.

Un membre est d'avis qu'on a voulu valoriser l'entreprise comme entité. D'autre part, on se trouve devant la difficulté que peut créer l'apport de biens par l'un des époux, apport comprenant des immeubles qui restent propres. En tout cas, les plus-values et les fruits tombent dans la communauté.

Un membre fait observer qu'il était nécessaire de faire une distinction entre les immeubles par nature et les immeubles par destination, parce que les immeubles par destination qui font partie d'une entreprise sont rapidement remplacés, ce qui crée des difficultés de preuve quant à leur origine.

Un membre demande s'il ne faut pas mettre le texte de l'article 6 des amendements du Gouvernement après celui de l'article 1er. Cet article 6 s'inspire de l'article 1404, alinéa 2, du Code civil.

Un autre membre se demande dans quelle mesure cet article sera applicable. Les revenus touchés entre le contrat de mariage et la célébration du mariage restent propres, à condition qu'on puisse prouver leur antériorité au mariage.

Un membre déclare que des biens acquis au moyen du produit de la vente d'une entreprise entre le contrat de mariage et la célébration du mariage seraient communs, moyennant récompense de la valeur de l'apport.

Un membre constate que le véritable but visé par le texte est d'éviter les fraudes. Est-il nécessaire de maintenir ce texte ? La fraude est toujours possible et c'est précisément la tâche des tribunaux d'en constater l'existence et de l'empêcher.

Un membre déclare qu'il est en tout cas inutile de maintenir les mots « à moins que l'opération n'ait été faite en exécution de quelque clause du contrat de mariage, auquel cas elle est réglée suivant la convention ».

schenking of testament, behoudens uitdrukkelijk andersluidende beschikking van de schenker of van de erflater, met uitzondering van de uit hun aard onroerende goederen die dienen voor de exploitatie van die ondernemingen en onder voorbehoud van vergoeding ten laste van de gemeenschap. »

Dit voorstel leidt ertoe dat de opsomming sub 1°, tweede lid, « In de vruchten... a)... b)... c)... of nijverheidseigendom » ter wille van de eenvoud en de duidelijkheid wordt geschrapt. Deze weglating betekent evenwel niet dat men wat dan ook heeft willen veranderen in de huidige stand van zaken.

Hierdoor wordt artikel 2 van de Regeringsamendementen eveneens geschrapt.

Een lid zou willen weten waarom er een onderscheid wordt gemaakt tussen een onroerend goed uit zijn aard, een onroerend goed door incorporatie en een onroerend goed door bestemming. Daartegenover merkt hij op dat de tekst van artikel 3 geen onderscheid maakt tussen onroerend uit zijn aard en onroerend door bestemming.

Hierop wordt geantwoord dat het gehele stelsel stoelt op het beginsel dat alles wat een bron is van inkomsten, in de gemeenschap valt. Er moet onderscheid gemaakt worden, omdat er onroerende goederen zijn die niet volledig opgaan in de onderneming.

Een lid is van oordeel dat men de onderneming als een geheel heeft willen valoriseren. Van een andere kant rijst de moeilijkheid die de inbreng van goederen, waaronder onroerende goederen die eigen blijven, kan meebrengen voor een van de echtgenoten. De meerwaarden en vruchten komen in elk geval in de gemeenschap.

Een lid wijst erop dat het onderscheid tussen onroerend uit zijn aard en onroerend door bestemming noodzakelijk was omdat de onroerende goederen door bestemming die deel uitmaken van een onderneming, snel vervangen worden, wat het bewijs van hun herkomst bemoeilijkt.

Een lid vraagt zich af of de tekst van artikel 6 van de Regeringsamendementen niet na artikel 1 moet komen. Dit artikel 6 sluit aan bij artikel 1404, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

Een ander lid vraagt zich af in hoeverre dit artikel van toepassing zal zijn. De inkomsten genoten tussen het huwelijkscontract en de huwelijksvoltrekking blijven eigen bezit mits het bewijs geleverd wordt dat zij van vóór het huwelijk dagtekenen.

Een lid verklaart dat de goederen, gekocht uit de opbrengst van de verkoop van een onderneming tussen het huwelijkscontract en de huwelijksvoltrekking, gemeenschappelijk zouden zijn mits de waarde van de inbreng vergoed wordt.

Een commissielid constateert dat de werkelijke bedoeling van de tekst is bedrog te voorkomen. Is het nodig die tekst te handhaven ? Bedrog is altijd mogelijk en het is juist de taak van de rechtbank om het bedrog vast te stellen en te verhinderen.

Een lid verklaart in elk geval niet in te zien wat het nut is van de woorden « tenzij de verrichting plaats heeft gehad ter uitvoering van enig beding van het huwelijkscontract, in welk geval zij geregeld wordt volgens de overeenkomst ».

La Sous-Commission décide, par souci de simplification et de clarté, de supprimer le texte de l'article 6. Cet article est plutôt un cas d'école et d'application théorique. Il appartient à la jurisprudence de résoudre les problèmes éventuellement posés par la situation visée par ce texte.

La discussion reprend au sujet de la notion d'« entreprise », telle qu'elle figure au point 2 de l'article 1er.

Le point 3 de l'article 4 des amendements du Gouvernement range parmi les biens propres « les outils et instruments servant à l'exercice de la profession de l'époux, sauf s'ils sont l'accessoire d'une entreprise tombée en communauté ».

Il est donc à nouveau question de « l'entreprise », terme qui figure déjà à l'article 1er. Quel en est le sens exact dans le présent texte ?

Un membre fait observer que le mot « entreprise » évoque toujours une activité d'ordre commercial. Mais cette notion est trop large et trop générale. Il est tout de même à craindre que des difficultés ne surgissent en jurisprudence quant à l'interprétation du terme.

A cet égard, les membres de la Sous-Commission pensent notamment aux juristes, avocats, notaires et architectes.

Un membre pose la question de savoir si l'on ne pourrait pas prendre comme critère toutes les entreprises dont les propriétaires sont tenus de s'inscrire au registre de commerce et au registre artisanal.

Il lui est répondu que la notion d'« entreprise » doit être entendue au sens le plus large. Dès que l'un des époux exerce une activité professionnelle indépendante, son entreprise tombe dans la communauté. C'est également le cas pour un cabinet d'avocat.

La justification des amendements du Gouvernement s'explique à ce sujet comme suit : (p. 32 B, 2e alinéa) :

« Il s'agit là d'époux qui, par hypothèse ne mettent point au premier plan de leurs préoccupations l'établissement de comptes rigoureux, actant avec précision la situation respective de leurs avoirs et de leurs dettes. Ceci se conçoit aisément, ces époux appartenant à des catégories sociales ayant peu de fortune acquise et pour qui l'aisance relative qu'ils peuvent espérer atteindre, représente nécessairement le fruit de leurs efforts communs. Sur ces données de base, peuvent ensuite se greffer des situations diverses; certains de ces ménages vivront de traitements et salaires, d'autres, des gains qu'ils tireront d'une petite entreprise commerciale ou artisanale ou encore des revenus d'une profession libérale; tantôt l'un et l'autre époux auront des professions distinctes, relevant d'ailleurs, parfois, de catégories différentes; tantôt ils collaboreront à une entreprise commune, tantôt enfin, l'un d'eux, spécialement l'épouse, assumera principalement, voire exclusi-

Ter wille van de eenvoud en de duidelijkheid besluit de Subcommissie de tekst van artikel 6 te doen vervallen. Dit artikel is veeleer een schoolvoorbeeld waarvan de toepassing slechts theoretisch is. Het is de taak van de rechtspraak een oplossing te geven aan de problemen die zouden kunnen rijzen in verband met de toestand waarop deze tekst doelt.

Daarna ontstaat een bespreking over het begrip « onderneming » zoals het sub 2 van artikel 1 voorkomt.

Artikel 4, sub 3, van de Regeringsamendementen rangschikt onder de eigen goederen « de gereedschappen en de werktuigen welke dienen tot het uitoefenen van het beroep van de echtgenoot, tenzij zij het toebehoren van een in de gemeenschap gevallen onderneming uitmaken ».

Daar is dus wederom sprake van de reeds in artikel 1 gemelde « onderneming ». Welke is de juiste betekenis van dit woord in deze tekst ?

Een lid merkt op dat « onderneming » steeds de sfeer van handel oproept. Maar het begrip is te ruim en te algemeen. Te vrezen is dat in de rechtspraak toch moeilijkheden zullen ontstaan bij de interpretatie ervan.

Daarbij wordt door de leden van de Subcommissie o.m. gedacht aan juristen, advocaten, notarissen, architecten.

Een lid vraagt of men niet als criterium zou kunnen nemen alle ondernemingen waarvan de eigenaars gehouden zijn zich in te schrijven in het handels- of ambachtenregister.

Hierop wordt geantwoord dat het begrip « onderneming » in de ruimste zin begrepen moet worden. Zodra een van de echtgenoten een zelfstandige beroepsbezigheid heeft, valt zijn onderneming in de gemeenschap. Dit is eveneens het geval met de praktijk van een advocaat.

In de verantwoording van de Regeringsamendementen wordt hieromtrent het volgende gezegd (blz. 32, B, tweede lid) :

« Het betreft hier echtgenoten die het blijkbaar niet onder hun hoofdbekommelingen tellen nauwsluitende rekeningen op te maken welke stipt de respectieve toestand van hun tegoed en van hun schulden weergeven. Zulks is licht te begrijpen vermits deze echtgenoten tot weinig vermogende sociale klassen behoren en de betreffende welstand die ze durven verhoppen enkel de vrucht kan zijn van hun verenigde inspanningen. Bij deze basiselementen kunnen dan verschillende toestanden aansluiten. Sommige dier huishoudens zullen van een wedde of een loon leven, andere van de winst die zij uit een klein handels- of ambachtsbedrijf zullen halen of van de inkomsten die hun de uitoefening van een vrij beroep zal bezorgen. Hier zullen beide echtgenoten welonderscheiden beroepen hebben die trouwens soms tot verschillende categorieën kunnen behoren; daar zullen zij in eenzelfde onderneming samenwerken; ginder zal één hunner,

vement, les charges de l'entretien du ménage et de l'éducation des enfants. Mais si ces formes multiples montrent la nécessité d'adopter un régime de droit commun extrêmement souple et laissant place aux aménagements spontanés qu'établiront entre eux les conjoints, elles révèlent aussi une donnée constante, savoir que la prospérité du ménage, les ressources qui permettront aux époux de vivre et d'élever leurs enfants, les biens qu'ils pourront acquérir, voire les économies qu'ils pourront réaliser, procéderont de leur effort commun et de l'entente qui régnera entre eux. Il en sera ainsi, à la fois, au niveau de la production des ressources, l'époux restant au foyer permettant à l'autre de se consacrer entièrement et plus efficacement à une activité lucrative, et au niveau de la gestion ou de l'utilisation intelligente des gains ainsi réalisés, toutes les enquêtes sociales montrant combien grande est, à cet égard, l'influence de l'autre conjoint. »

Il ressort de ce texte que dans l'optique du Gouvernement le terme « entreprise » doit s'entendre au sens le plus large.

Un membre se déclare d'accord pour réserver l'expression « entreprise » à toutes entreprises industrielles, commerciales et agricoles. Quant aux professions libérales, il est extrêmement difficile de faire tomber dans la communauté les éléments qui en constituent le support. Il est d'ailleurs impossible de liquider une profession libérale au moment de la liquidation du régime.

Un autre membre est convaincu qu'en réalité, on ne vise que la plus-value de l'entreprise. Mais alors, la notion d'« entreprise » ne peut s'appliquer aux professions libérales, puisqu'en pareille matière il n'y a pas de plus-value comparable.

En ce qui concerne le problème de la cession de l'« entreprise » que constituerait une profession libérale, il est dit que le prix sera remis aux deux époux (cf. art. 32, 2). La question de l'évaluation proprement dite se posera lors de la dissolution.

Un membre se demande s'il ne serait pas plus simple de considérer la communauté comme créancière lors de la liquidation au lieu de maintenir la notion de l'entreprise. On pourrait dire dans un texte que la communauté bénéficiera des revenus et des plus-values de l'entreprise, celle-ci restant propre.

Un membre est d'avis que les deux notions — c'est-à-dire l'entité fictive de l'activité professionnelle et l'entreprise proprement dite — ne peuvent pas être mises sur le même pied. Il faudrait adapter la conception du projet et définir les deux notions d'une façon différente.

Différents membres se demandent si les « produits de l'exploitation » (art. 1er, 1, c) ne sont pas compris parmi les revenus de l'activité des époux ou les revenus des biens propres. La Sous-Commission comprend le terme « activité » dans un sens large. D'autre part, les biens propres com-

voient la femme, seule ou du moins en principe pour la gestion de la maison et pour l'éducation des enfants. On indique ces divers aspects de la nécessaire introduction d'un régime de droit commun extrêmement souple et laissant place aux aménagements spontanés qu'établiront entre eux les conjoints, elles révèlent aussi une donnée constante, savoir que la prospérité du ménage, les ressources qui permettront aux époux de vivre et d'élever leurs enfants, les biens qu'ils pourront acquérir, voire les économies qu'ils pourront réaliser, procéderont de leur effort commun et de l'entente qui régnera entre eux. Il en sera ainsi, à la fois, au niveau de la production des ressources, l'époux restant au foyer permettant à l'autre de se consacrer entièrement et plus efficacement à une activité lucrative, et au niveau de la gestion ou de l'utilisation intelligente des gains ainsi réalisés, toutes les enquêtes sociales montrant combien grande est, à cet égard, l'influence de l'autre conjoint. »

Uit die tekst blijkt dat « onderneming », volgens de Regering, in de meest ruime zin begrepen moet worden.

Een lid verklaart het eens te zijn met het voorstel om de uitdrukking « onderneming » alleen te laten gelden voor alle nijverheids-, handels- en landbouwendernemingen. Wat de vrije beroepen betreft, is het uiterst moeilijk de bestanddelen daarvan in de gemeenschap te doen vallen. Het is trouwens onmogelijk een vrij beroep te vereffenen bij de vereffening van het stelsel.

Een ander lid is overtuigd dat men eigenlijk alleen de meerwaarde van de onderneming op het oog heeft. Maar dan kan « onderneming » ook niet toegepast worden op de vrije beroepen, aangezien daar geen boekhoudkundige meerwaarde is.

Omtrent de overdracht van de « onderneming » gevormd door een vrij beroep wordt gezegd dat de prijs zal overhandigd worden aan de twee echtgenoten (cfr. art. 32.2). Het vraagstuk van de schatting zal eerst echt rijzen op het ogenblik van de ontbinding.

Een lid vraagt zich af of het niet eenvoudiger zou zijn de gemeenschap te beschouwen als schuldeiser bij de vereffening in plaats van het begrip « onderneming » te handhaven. Er zou bepaald kunnen worden dat de gemeenschap de inkomsten en de meerwaarden van de onderneming zal ontvangen, maar dat de onderneming zelf eigen bezit blijft.

Een lid is van mening dat de twee begrippen — nl. de fictieve entiteit van de beroepsbezigheid en de eigenlijke onderneming — niet op dezelfde voet kunnen worden geplaatst. Men zou de opvatting van het ontwerp moeten aanpassen en de twee begrippen op verschillende wijze omschrijven.

Verscheidene leden vragen zich af of de « opbrengsten van de exploitatie » (art. 1, 1, c) niet vallen onder de inkomsten uit de bedrijvigheid van de echtgenoten of onder de inkomsten uit eigen goederen. De Subcommissie vat de term « bedrijvigheid » in ruime zin op. Bovendien zijn de literaire, artis-

prennent les droits de propriété littéraire, industrielle ou artistique (art. 4, 4°).

Il est convenu que le terme « entreprise » ne désigne pas le cabinet de l'avocat ou du médecin, l'étude du notaire, le bureau de l'architecte et les professions libérales en général, encore qu'il soit assez difficile de définir la « profession libérale ».

Une nouvelle discussion s'engage au sujet des immeubles par nature qui ne sont pas des biens communs. Que faut-il décider pour les machines et les installations fixes dont la valeur peut être supérieure à celle de l'immeuble qui les abrite ?

Il ne paraît pas logique d'exclure les seuls immeubles par nature et cependant on ne pourrait, sans vider l'entreprise de son contenu, exclure aussi les machines, l'outillage lourd ou l'équipement.

Finalement la Sous-Commission décide de maintenir le texte et de n'exclure de l'entreprise qui tombe en communauté que les seuls immeubles par nature.

Après diverses corrections, le texte de l'article est ainsi arrêté :

« Tous biens sont réputés communs sauf ceux auxquels la loi attribue le caractère de propres ou dont il est prouvé qu'ils appartiennent en propre à l'un des époux par application d'une disposition du présent (chapitre) (ou de la présente section).

» Sont notamment considérés comme biens communs :

» 1. les revenus de l'activité de chacun des époux et les fruits, revenus, intérêts et arrérages de leurs biens propres;

» 2. les biens donnés ou légués aux deux époux conjointement, sauf volonté contraire expresse du donateur ou du testateur.

» Sont également considérés comme biens communs, sous réserve de récompense à charge de la communauté, les entreprises industrielles, commerciales, artisanales ou agricoles, dont un des époux est propriétaire au jour de la célébration du mariage, ainsi que celles acquises par un des époux au cours du mariage, par succession, donation ou testament, sauf volonté contraire expresse du donateur ou du testateur.

» Toutefois les immeubles par nature servant à l'exploitation de ces entreprises restent propres. »

Un membre fait observer que le 2° de l'article 1er du projet tel qu'il a été modifié par la Sous-Commission, reprend en réalité le texte de l'article 7, avant-dernier alinéa.

Il s'oppose à ce qu'un bien donné aux époux dans des proportions différentes tombe dans la communauté. Le bien donné dans ces conditions est indivis, tout en étant propre pour leur portion respective dans le chef de chaque époux.

tieke of industriële eigendomsrechten begrepen in de eigen goederen (art. 4, 4°).

Overeengekomen wordt dat de term « onderneming » niet zal gelden voor de praktijk van een advocaat, een dokter, een notaris, een architect en de vrije beroepen in het algemeen, alhoewel een « vrij beroep » nogal moeilijk te omschrijven is.

Er ontstaat een nieuwe gedachtenwisseling over de uit hun aard onroerende goederen die niet gemeenschappelijk zijn. Wat moet er beslist worden voor de vaste installaties en machines, die een grotere waarde kunnen hebben dan het gebouw waarin zij ondergebracht zijn ?

Het lijkt niet logisch alleen de goederen uit de sluiten die onroerend zijn uit hun aard, hoewel de machines, de zware outillage of de uitrusting niet kunnen worden uitgesloten zonder de onderneming uit te hollen.

Ten slotte besluit de Subcommissie de tekst te handhaven en alleen de uit hun aard onroerende goederen uit te sluiten van de onderneming die in de gemeenschap valt.

Na het verschillende verbeteringen wordt de tekst van het artikel vastgesteld als volgt :

« Alle goederen worden beschouwd als gemeenschappelijk, behalve die waaraan de wet het karakter van eigen goed toekent of waarvan bewezen is dat zij als eigen goed aan een van de echtgenoten toebehoren, bij toepassing van een bepaling van (dit hoofdstuk) (of deze afdeling).

» Als gemeenschappelijke goederen worden met name beschouwd :

» 1° de inkomsten uit de bedrijvigheid van elk der echtgenoten en de vruchten, inkomsten, interesten en rentetermijnen van hun eigen goederen;

» 2° de goederen geschonken of vermaakt aan de twee echtgenoten samen, tenzij de schenker of de erflater uitdrukkelijk anders beschikt heeft.

» Als gemeenschappelijke goederen, onder voorbehoud van vergoeding ten laste van de gemeenschap, worden ook beschouwd, de nijverheids-, handels-, ambachts- of landbouw-ondernemingen die een van de echtgenoten op de dag van de huwelijksvoltrekking in eigendom bezit, evenals die welke een der echtgenoten tijdens het huwelijk verkrijgt door erfopvolging, schenking of testament, tenzij de schenker of de erflater uitdrukkelijk anders heeft beschikt.

» De uit hun aard onroerende goederen die dienen voor de exploitatie van deze ondernemingen, blijven evenwel eigen bezit. »

Een lid merkt op dat het 2° van artikel 1 van het ontwerp, zoals door de Subcommissie gewijzigd, in feite de tekst van artikel 7, voorlaatste lid, overneemt.

Hij verzet zich tegen het feit dat een goed aan beide echtgenoten geschonken in ongelijke delen, in de gemeenschap zou vallen. Het in die omstandigheden geschonken goed is onverdeeld, hoewel iedere echtgenoot eigenaar is van zijn respectief aandeel.

Un commissaire répond qu'un bien donné ou légué aux deux époux, sans que le testateur ait exprimé la volonté que le bien appartiendra pour moitié à chacun d'eux, est considéré comme indivis. Il y a lieu de noter que chaque époux est propriétaire de la moitié de ce bien à titre de propre.

Un autre membre répond encore que le bien donné ou légué reste propre, quand le testateur spécifie les parts de chacun des époux. A défaut de spécification, le bien tombe en communauté.

Le précédent intervenant déclare qu'il ne peut pas se rallier au texte du secundo de l'article 1er et en demande la suppression.

La Sous-Commission décide de maintenir le texte du secundo de l'article 1er, par 3 voix contre 1 et 1 abstention.

Plusieurs suggestions ont été émises ultérieurement en vue d'une modification du texte proposé à titre provisoire.

Ces observations débordent dans une certaine mesure du cadre de l'article 8, mais nous croyons cependant devoir en faire état, afin de bien préciser le point de vue de la Sous-Commission.

Au lieu de commencer par édicter une présomption qui ne peut être qu'une règle supplétive ou subsidiaire, appelée à jouer en l'absence de preuve du caractère propre d'un bien, il serait peut-être plus logique d'énumérer en premier lieu les biens communs.

Le texte ci-après est proposé :

« Sont considérés comme biens communs :

1. Les revenus de l'activité de chacun des époux et les fruits, revenus, intérêts et arrérages de leurs biens propres.

2. Les biens donnés ou légués aux deux époux conjointement, sauf stipulation contraire du donateur ou du testateur (cfr. art. 1405, al. 2, du Code civil français).

3. Les droits miniers concédés soit à l'époux propriétaire soit à son conjoint, pendant la durée de la communauté, sur un fonds propre à l'un des époux (facultatif art. 5, al. 1, des amendements).

4. Sous réserve de récompense, les entreprises industrielles etc., dont un époux est propriétaire au jour (de la célébration) du mariage ou qu'il acquiert au cours du mariage, par succession, donation ou testament, sauf stipulation contraire du donateur ou du testateur.

Toutefois les immeubles par nature servant à l'exploitation de ces entreprises restent propres.

5. En outre, tous biens dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres à l'un des époux par application d'une disposition de la loi. »

Een lid antwoordt dat een goed, aan beide echtgenoten geschonken of vermaakt zonder dat de erflater te kennen heeft gegeven dat het goed voor de helft aan elk hunner zal toebehoren, beschouwd wordt als onverdeeld. Hierop valt op te merken dat elke echtgenoot eigenaar is van de helft als eigen goed.

Een ander lid antwoordt nog dat het geschonken of vermaakte goed eigen blijft wanneer de erflater het erfdeel van elke echtgenoot specificeert. Bij gebreke van specificatie valt het goed in de gemeenschap.

De vorige spreker verklaart dat hij zich niet kan verenigen met artikel 1, 2°, en vraagt dat die tekst geschrapt wordt.

De Subcommissie besluit met 3 stemmen tegen 1 stem bij 1 onthouding de tekst van artikel 1, 2°, te handhaven.

Verscheidene suggesties worden daarna gedaan om tot een wijziging te komen van de voorlopig voorgestelde tekst.

Die opmerkingen gaan het kader van de tekst in een zekere mate te buiten, doch we menen ze toch — om de zienswijze van de Subcommissie duidelijk te maken — hier te moeten vermelden.

In plaats van eerst te gewagen van een vermoeden, dat slechts een aanvullende of subsidiaire rol kan spelen bij gebreke van bewijs voor de eigenheid van een goed, ware het misschien logischer te beginnen met de opsomming van de gemeenschappelijke goederen.

De hierna volgende tekst wordt voorgesteld :

« Als gemeenschappelijke goederen worden beschouwd :

1. de inkomsten uit de bedrijvigheid van elk der echtgenoten en de vruchten, inkomsten, interesten en rentetermijnen van hun eigen goederen;

2. de goederen geschonken of vermaakt aan de twee echtgenoten samen, tenzij de schenker of erflater anders heeft bedongen (cfr. art. 1405, tweede lid, van het Franse Burgerlijk Wetboek);

3. de mijnrechten die ofwel aan de echtgenoot-eigenaar ofwel aan de andere echtgenoot, gedurende de gemeenschap, op een aan een van de echtgenoten eigen erf in concessie worden gegeven (facultatief art. 5, eerste lid, van de amendementen);

4. onder voorbehoud van vergoeding, de nijverheids... -ondernemingen die een echtgenoot op de dag van het (de) huwelijk (voltrekking) in eigendom bezit of die hij tijdens het huwelijk heeft verkregen door erfopvolging, schenking of testament, tenzij de schenker of erflater anders heeft bedongen.

De uit hun aard onroerende goederen die dienen voor de exploitatie van deze ondernemingen blijven evenwel eigen goederen;

5. bovendien, alle goederen waarvan niet bewezen is dat ze eigendom zijn van een der echtgenoten, met toepassing van een bepaling van de wet. »

Un autre problème à résoudre est celui de la distinction entre les immeubles et les meubles dans les articles qui déterminent l'actif de la communauté (art. 5 à 17 des amendements du Gouvernement).

Si l'on décide de regrouper tous les textes se rapportant aux immeubles qui restent propres, il faudra énumérer, outre les « annexes de propres » :

- les minières et carrières (art. 5);
- les immeubles échus par succession, donation ou testament (art. 7);
- l'immeuble abandonné ou cédé à l'un des époux par père, mère ou autre ascendant (art. 8);
- l'acquisition par l'un des époux d'un bien dont une part indivise lui est déjà propre (art. 9);
- l'immeuble acquis en contrepartie d'un immeuble propre et subrogé à celui qui a été aliéné (art. 12);
- l'immeuble acquis au moyen de fonds propres (art. 13);
- l'immeuble acquis en partie au moyen de fonds propres (la communauté versant une soulte qui n'excède pas la moitié de la valeur du bien) (art. 14);
- l'immeuble acquis en emploi ou remploi de deniers propres ou du prix de vente d'immeubles propres (art. 15);
- l'immeuble acquis en remploi anticipé, avant l'aliénation d'un immeuble propre (art. 16).

Sous réserve du cas particulier de l'article 4 où il semble bien qu'il faille distinguer entre l'accession immobilière (les accessoires et les annexes d'immeubles propres) et l'accession mobilière, il ne paraît pas indiqué de subdiviser systématiquement tous les textes qui s'appliquent simultanément aux meubles propres.

L'intention des auteurs du projet est précisément de mettre fin à la distinction, dépassée par l'évolution économique, des meubles et immeubles et d'augmenter le nombre des meubles propres. Le législateur français n'a pas agi autrement (voir les art. 1401 à 1408 du Code civil établissant l'actif de la communauté).

A l'issue de cet échange de vues et après avoir pris connaissance des données qui précèdent, la Sous-Commission décide de maintenir provisoirement le texte qu'elle a rédigé, moyennant toutefois une légère modification du point 5, qui doit se lire comme suit :

« 5. les biens immeubles acquis pendant le mariage au moyen de deniers communs et, en outre, tous les biens dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres à l'un des époux par application d'une disposition de la loi. »

Een ander probleem dat aan de orde komt, is dat van het onderscheid tussen roerende en onroerende goederen in de artikelen die de baten van de gemeenschap bepalen (art. 5 tot 17 van de amendementen van de Regering).

Wordt er besloten alle teksten betreffende de onroerende goederen die eigen blijven, samen te brengen, dan moeten, behalve « de aanhorigheden van de eigen goederen » in de opsomming komen :

- de groeven en graverijen (art. 5);
- de onroerende goederen te beurt gevallen door erfopvolging, schenking of testament (art. 7);
- het onroerend goed dat door de vader, de moeder of een andere bloedverwant in de opgaande lijn wordt afgestaan of overgedragen aan een van de echtgenoten (art. 8);
- de verkrijging door een van de echtgenoten van een goed waarvan een deel hem reeds in onverdeeldheid als eigen bezit toebehoort (art. 9);
- het goed verkregen als tegenprestatie voor een eigen goed en dat in de plaats treedt van het vervreemde goed (art. 12);
- het goed verkregen uit eigen gelden (art. 13);
- het goed dat voor een deel uit eigen gelden wordt verkregen (de gemeenschap betaalt een opleg die niet hoger is dan de helft van de waarde van het goed) (art. 14);
- het goed verkregen als belegging of wederbelegging van eigen gelden of van de opbrengst van de verkoop van eigen onroerende goederen (art. 15);
- het goed als vervroegde wederbelegging verkregen vóór de vervreemding van een eigen onroerend goed (art. 16).

Onder voorbehoud van het bijzonder geval van artikel 4 waar een onderscheid schijnt te moeten worden gemaakt tussen de natrekking van onroerende goederen (het toebehoren en de aanhorigheden van eigen onroerende goederen) enerzijds en de natrekking van roerende goederen anderzijds, lijkt het niet gewenst systematisch alle teksten onder te verdelen die tegelijk op eigen onroerende en roerende goederen betrekking hebben.

Het ligt juist in de bedoeling van de ontwerpers om een eind te maken aan het door de economische ontwikkeling achterhaalde onderscheid tussen roerende en onroerende goederen en het aantal eigen roerende goederen te vermeerderen. De Franse wetgever heeft in dezelfde zin gehandeld (zie de artikelen 1401 tot 1408 van het Burgerlijk Wetboek die de baten van de gemeenschap vastleggen).

Na deze bespreking en na kennis te hebben genomen van bovenstaande gegevens besluit de Subcommissie voorlopig de door haar geredigeerde tekst te behouden, doch met een kleine wijziging van de tekst sub 5. Deze moet luiden :

« 5. de onroerende goederen verkregen tijdens het huwelijk uit gemeenschappelijke gelden en, bovendien, alle goederen waarvan niet bewezen is dat ze ingevolge een bepaling van de wet aan één van de echtgenoten toebehoren. »

Un membre estime que la nécessité de concilier les trois principes (égalité juridique des époux — unité du mariage — préservation des droits des tiers) vide la communauté de presque toute sa substance. En conséquence, il croit préférable de préciser dans le texte même ce qui est propre et de dire que tout bien dont il n'est pas prouvé qu'il constitue un bien commun, doit être considéré comme propre. Il faut se libérer de cette idée de communauté.

Le membre souligne que la difficulté provient du fait qu'il faut donner à la femme mariée qui ne travaille pas, des biens sur lesquels elle puisse exercer ses pouvoirs de gestion.

Mais alors s'engage une nouvelle discussion sur le point 4; en effet, une autre hypothèse est envisagée à cet égard dans le texte suivant :

« 4. Sous réserve de récompense, les entreprises industrielles, commerciales, artisanales ou agricoles dont l'un des époux est propriétaire au jour de la célébration du mariage ou qu'il acquiert au cours du régime, soit à titre de bien propre en application des articles 3 et 6 (soit pour les subroger en lieu et place de biens propres) soit par succession, donation ou testament, sauf volonté contraire expresse du donateur ou testateur; toutefois les immeubles par nature servant à l'exploitation de ces entreprises restent propres. »

La Sous-Commission doit choisir entre les deux textes mentionnés : « soit à titre de bien propre en application des articles 3 et 6 » ou « soit pour les subroger en lieu et place de biens propres »; le premier est techniquement préférable au deuxième, parce qu'il renvoie à d'autres articles; ce dernier, au contraire, est plus général et a donc l'avantage de couvrir tous les cas qu'on aurait oublié d'envisager.

La Sous-Commission décide de réserver provisoirement sa décision.

Un nouveau texte comportant deux articles est alors proposé :

Article 1.

Sont considérés comme biens communs :

1. Les revenus de l'activité de chacun des époux et les fruits, revenus, intérêts et arrérages de leurs biens propres;

2. Les biens donnés ou légués aux deux époux conjointement sauf stipulation contraire du donateur ou du testateur;

3. Les droits miniers concédés soit à l'époux propriétaire soit à son conjoint, pendant la durée de la communauté, sur un fonds propre à l'un des époux;

4. En outre, tous biens dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres à l'un des époux par application d'une disposition de la loi.

Een lid is van oordeel dat de noodzaak om de drie beginselen (juridische gelijkheid van de echtgenoten — eenheid van het huwelijk — bescherming van de rechten van derden) te verzoenen, de gemeenschap bijna volledig uitholt. Het is bijgevolg verkieslijk in de tekst duidelijk te zeggen wat eigen is en te bepalen dat elk goed waarvan niet bewezen is dat het gemeenschappelijk is, moet worden beschouwd als eigen goed. Men moet zich losrukken uit die idee van gemeenschap.

Het lid wijst erop dat de moeilijkheid voortkomt uit het feit dat aan de gehuwde vrouw, die niet werkt, goederen moeten worden gegeven die zijzelf kan beheren.

Evenwel wordt een nieuwe bespreking geopend betreffende de tekst sub 4. Inderdaad wordt daar een andere hypothese vooropgesteld in de volgende bewoordingen :

« 4. Onder voorbehoud van vergoeding, de nijverheids-, handels-, ambachts- of landbouwondernemingen die een de echtgenoot op de dag van de huwelijksvoltrekking in eigendom bezit of die hij tijdens het huwelijk verkrijgt, hetzij als eigen goed met toepassing van de artikelen 3 en 6 (of, hetzij om ze in de plaats te stellen van eigen goederen) hetzij door erfopvolging, schenking of testament, tenzij de schenker of de erflater anders heeft beschikt; de uit hun aard onroerende goederen die dienen voor de exploitatie van deze ondernemingen blijven evenwel eigen. »

De Subcommissie moet kiezen tussen de twee teksten : « hetzij als eigen goed met toepassing van de artikelen 3 en 6 » of « hetzij om ze in de plaats te stellen van eigen goederen »; de eerste tekst verdient de voorkeur om technische redenen, omdat hij naar andere artikelen verwijst; de tweede daarentegen is algemener en biedt dus het voordeel dat hij alle gevallen dekt die vergeten mochten zijn.

De Subcommissie houdt haar besluit voorlopig in beraad.

Er wordt een nieuwe tekst voorgesteld, bestaande uit twee artikelen :

Artikel 1.

Als gemeenschappelijke goederen worden beschouwd :

1. De inkomsten uit de bedrijvigheid van elk der echtgenoten en de vruchten, inkomsten, interesten en rentetermijnen van hun eigen goederen;

2. De goederen geschenken of vermaakt aan de twee echtgenoten samen, tenzij de schenker of erflater anders heeft bedongen;

3. De mijnrechten die ofwel aan de echtgenoot-eigenaar ofwel aan de andere echtgenoot, gedurende de gemeenschap, op een aan een van de echtgenoten eigen erf in concessie worden gegeven;

4. Bovendien, alle goederen waarvan niet bewezen is dat ze eigendom zijn van een der echtgenoten, met toepassing van een bepaling van de wet.

Article 1bis.

§ 1. Sont également considérés comme biens communs les entreprises (exploitations) dont l'un des époux est propriétaire le jour du mariage, ou qu'il acquiert en cours de mariage soit en échange ou en emploi de biens propres soit par succession, donation ou testament, sauf, dans ce cas, stipulation contraire du donateur ou du testateur, soit à quelque titre que ce soit.

Toutefois, les immeubles par nature affectés à l'entreprise, (ou à l'exploitation), restent propres.

§ 2. Font partie du passif commun (ou sont à charge des biens communs), les dettes qui constituent le passif de l'entreprise (ou de l'exploitation) au moment du mariage ou au moment de l'acquisition de l'entreprise (ou de l'exploitation); les créanciers peuvent en poursuivre le paiement sur les biens communs, sauf les exceptions de l'article 13.

Variante : Les dettes qui constituent le passif de l'entreprise au moment de son acquisition ou au moment du mariage sont communes et les créanciers peuvent en poursuivre le paiement sur les biens communs, sauf les exceptions de l'article 13.

§ 3. Il est dû récompense pour la plus-value procurée à l'entreprise commune (par l'investissement) (au moyen) de fonds propres et généralement toutes les fois que les biens propres de l'un des époux ont servi à étendre (augmenter) (améliorer ou conserver) une telle entreprise.

La récompense due à l'époux qui exerce le droit de préférence (ou d'attribution) reconnu par l'article 55 et la soulte due éventuellement par cet époux se compensent.

Au deuxième alinéa, un membre propose de supprimer « sauf stipulation contraire du donateur ou du testateur ». En effet, quand le donateur stipule le contraire, il est évident que les biens ne sont plus donnés aux deux époux conjointement; ce texte est donc superflu.

La Sous-Commission décide de supprimer ces mots.

L'alinéa 3 est également supprimé, parce que dépassé.

L'alinéa 4 devient donc l'alinéa 3.

Suit un nouvel échange de vues sur la notion « d'entreprise ».

Un membre doute de plus en plus que l'on doive considérer l'entreprise comme une universalité. En réalité, l'entreprise qui tomberait en communauté consiste en un certain

Artikel 1bis.

§ 1. Als gemeenschappelijke goederen worden ook beschouwd, de ondernemingen (bedrijven) die een van de echtgenoten op de dag van het huwelijk in eigendom bezit of die hij tijdens het huwelijk heeft verkregen, hetzij in ruil voor of als wederbelegging van eigen goederen, hetzij door erfopvolging, schenking of testament tenzij de schenker of erflater in dit geval anders heeft bedongen, hetzij uit welken hoofde ook.

De uit hun aard onroerende goederen bestemd voor de onderneming (of voor het bedrijf) blijven evenwel eigen bezit.

§ 2. Van de gemeenschappelijke lasten maken deel uit (of, ten laste van de gemeenschappelijke goederen komen) de schulden die de lasten van de onderneming (of van het bedrijf) vormen op het tijdstip van het huwelijk of op het tijdstip waarop de onderneming (of het bedrijf) wordt verkregen; de schuldeisers kunnen die schulden verhalen op de gemeenschappelijke goederen, behoudens de in artikel 13 gestelde uitzonderingen.

Variante : De schulden die de lasten van de onderneming vormen op het tijdstip van haar verkrijging of op het tijdstip van het huwelijk zijn gemeenschappelijk en de schuldeisers kunnen die schulden verhalen op de gemeenschappelijke goederen, behoudens de in artikel 13 gestelde uitzonderingen.

§ 3. Een vergoeding is verschuldigd voor de meerwaarde op de gemeenschappelijke onderneming ontstaan (door de investering van) (door middel van) eigen gelden en in het algemeen telkens wanneer de eigen goederen van een van de echtgenoten gebruikt zijn om een dergelijke onderneming uit te breiden (te vergroten) (te verbeteren of in stand te houden).

De vergoeding verschuldigd aan de echtgenoot die het in artikel 55 erkende recht van voorrang of van toewijzing uitoefent, wordt in vergelijking gebracht met de opleg die deze echtgenoot eventueel moet betalen.

In het tweede lid, stelt een lid voor, de woorden « tenzij de schenker of de erflater anders heeft bedongen » te doen vervallen. Immers, wanneer de schenker het tegendeel verklaart, is het duidelijk dat de goederen niet meer aan beide echtgenoten samen worden gegeven, deze tekst is dus overbodig.

De Subcommissie besluit deze woorden te schrappen.

Het derde lid wordt eveneens geschrapt, omdat het achterhaald is.

Het vierde lid wordt dus vernummerd tot derde lid.

Opnieuw ontstaat dan een bespreking over het begrip « onderneming ».

Een lid twijfelt hoe langer hoe meer of een onderneming moet worden beschouwd als een algemeenheid. In feite bestaat die onderneming die in de gemeenschap

nombre de biens mobiliers — les immeubles étant exclus de la communauté — et de dettes. L'intervenant se demande si l'entreprise ainsi limitée se distingue vraiment du reste du patrimoine. Il craint que l'on introduise une nouvelle notion sans la définir d'une manière satisfaisante.

A la proposition faite par un membre de considérer l'entreprise comme un bien propre, un autre membre répond qu'il faudra toujours dire ce qui reste propre, c'est-à-dire l'universalité ou les différents objets qui la constituent. En outre le profit réinvesti échappe à la communauté.

Puisque le projet vise en réalité le petit commerce, un membre propose de remplacer le mot « entreprise » par la notion « exploitation ».

Mais un membre réplique qu'il voudrait savoir à partir de quel moment une exploitation devient une entreprise industrielle.

Il est répondu que la jurisprudence devra faire la distinction.

Un membre se demande s'il est nécessaire de faire tomber l'entreprise en communauté et s'il ne serait pas possible de résoudre le problème par voie de récompenses, en reconnaissant à l'époux survivant un droit préférentiel de reprise. En outre, il est impossible d'établir la plus-value constituée par la différence entre la valeur au moment du mariage, et la valeur au moment de la liquidation.

D'autres membres désirent que la notion d'entreprise soit clairement définie.

Un membre est d'avis que l'accroissement de la valeur d'une entreprise doit profiter aux deux époux. Cependant, à la liquidation du régime, il est très difficile de faire la part de chacun. Le membre propose d'obliger les époux, lors du mariage, d'aller chez un notaire, qui évaluera l'avoir de chacun d'eux ainsi que celui de la communauté.

Un autre membre souligne que le fait de ne pas avoir procédé à un inventaire au départ, a pour conséquence que tous les accroissements tombent en communauté. Il voudrait que l'entreprise en tant qu'entité juridique tombe dans la masse des biens communs. Il aimerait que le système soit élaboré de la façon suivante : 1er principe : trois patrimoines, celui du mari, celui de la femme et le patrimoine commun; ensuite un système de récompenses entre les différents patrimoines; 2e principe : l'entreprise ne pourra donner lieu à récompense que si au moment du mariage un état estimatif des biens a été établi, soit par acte authentique, soit par acte sous seing privé et enregistré.

Un membre fait remarquer que l'entreprise peut tomber dans la communauté en cours de mariage par suite de donation ou de succession.

zou vallen, uit een bepaald aantal roerende goederen — de onroerende goederen vallen buiten de gemeenschap — en uit schulden. Het lid vraagt zich af of de aldus beperkte onderneming werkelijk van de rest van het vermogen te onderscheiden is. Hij vreest dat er een nieuw begrip wordt ingevoerd zonder bevredigende omschrijving.

Op het voorstel van een lid om de onderneming te beschouwen als een eigen goed, antwoordt een ander lid dat men toch altijd zal moeten zeggen wat eigen is, d.w.z. de algemeenheid of de verschillende voorwerpen waaruit zij bestaat. Bovendien valt de opnieuw geïnvesteerde winst niet in de gemeenschap.

Aangezien het ontwerp in feite de kleinhandel beoogt, stelt een lid voor het woord « onderneming » te vervangen door het begrip « bedrijf ».

Een ander lid zou echter gaarne vernemen van welk ogenblik af een bedrijf een nijverheidsonderneming wordt.

Hierop wordt geantwoord dat de rechtspraak het onderscheid zal moeten maken.

Een lid vraagt zich af of het noodzakelijk is de onderneming in de gemeenschap te doen vallen en of het niet mogelijk is het probleem op te lossen bij wege van vergoedingen, door aan de langstlevende echtgenoot een voorkeurrecht toe te kennen van terugneming. Bovendien is het onmogelijk de meerwaarde te bepalen die bestaat in het verschil tussen de waarde bij het huwelijk en de waarde bij de vereffening.

Andere leden wensen een duidelijke bepaling van het begrip onderneming.

Een lid is van mening dat de waardevermeerdering van een onderneming aan beide echtgenoten ten goede moet komen. Bij de vereffening van het stelsel valt het echter zeer moeilijk elk zijn deel te geven. Hij stelt voor de echtgenoten te verplichten bij hun huwelijk naar de notaris te gaan, die het bezit van elke echtgenoot zal schatten, evenals dat van de gemeenschap.

Een ander lid wijst erop dat wanneer er van in den beginne geen boedelbeschrijving is opgemaakt, elke aanwas in de gemeenschap valt. Hij wenst dat de onderneming als juridische entiteit in de massa van de gemeenschappelijke goederen wordt ondergebracht. Hij zou willen dat het systeem opgebouwd wordt als volgt : eerste beginsel : drie vermogens, dat van de man, dat van de vrouw en dat van de gemeenschap; vervolgens een stelsel van vergoedingen tussen de verschillende vermogens; tweede beginsel : de onderneming kan alleen dan tot vergoeding aanleiding geven, indien bij het huwelijk een staat van schatting is opgemaakt, hetzij bij authentieke akte, hetzij bij geregistreerde onderhandse akte.

Een lid maakt de opmerking dat de onderneming tijdens het huwelijk, ten gevolge van schenking of erfopvolging, in de gemeenschap kan vallen.

Les membres reconnaissent que des situations différentes peuvent se présenter et qu'il faudra les résoudre toutes dans un chapitre spécial.

Un membre croit que cela pourra être réglé dans le chapitre des récompenses, par un seul article. La récompense devrait être égale à la valeur de l'entreprise au moment du mariage.

Après cette discussion, il est procédé à la rédaction d'un nouveau texte, ainsi conçu et comportant deux articles :

« Article 7. — Sont considérés comme des biens communs :

1. Les revenus de l'activité de chacun des époux et les fruits, revenus, intérêts et arrérages de leurs biens propres.

2. Les biens acquis au cours du régime, à titre onéreux, par les époux ensemble ou séparément, sauf les dérogations prévues par la loi.

3. Les biens dont on ne prouve pas qu'ils sont propres à l'un des époux par application d'une disposition de la loi.

4. Les biens donnés ou légués aux deux époux conjointement.

» Article 8. — § 1er. Sont également (des) biens communs sous réserve de récompense, les exploitations dont l'un des époux est propriétaire au jour du mariage ou qu'il acquiert au cours du régime à quelque titre que ce soit.

Toutefois, les immeubles par nature affectés à l'exploitation restent propres.

Alternative :

Les exploitations que l'un des époux possède le jour du mariage ou qu'il acquiert ensuite à quelque titre que ce soit, forment des biens communs sous réserve de récompense.

Toutefois, les immeubles par nature affectés à l'exploitation restent propres.

§ 2. Dans les cas visés par le paragraphe précédent, la masse des biens communs doit récompense à l'époux apporteur pour autant qu'un inventaire de l'exploitation, avec estimation de celle-ci, ait été dressé, soit par acte ayant date certaine soit par acte authentique, dans les six mois à dater du lendemain du jour de l'entrée du bien dans la masse commune.

L'absence d'inventaire ou la simple omission de l'estimation dans le susdit délai, entraîne la perte de tout droit à une récompense dans le chef de l'époux originairement propriétaire.

Le montant de la récompense est égal à la valeur d'estimation de l'exploitation indiquée dans l'inventaire. »

De leden erkennen dat verschillende situaties zich kunnen voordoen en dat die allemaal een oplossing zullen moeten vinden in een afzonderlijk hoofdstuk.

Een lid meent dat dit probleem in het hoofdstuk van de vergoedingen met een enkel artikel kan worden geregeld. De vergoeding zou gelijk moeten zijn aan de waarde van de onderneming ten tijde van het huwelijk.

Na deze bespreking wordt overgegaan tot de redactie van een nieuwe tekst bestaande uit twee artikelen en luidende :

« Artikel 7. — Als gemeenschappelijke goederen worden beschouwd :

1. De inkomsten uit de bedrijvigheid van elk der echtgenoten en de vruchten, inkomsten, interesten en rentetermijnen van hun eigen goederen.

2. De goederen die gedurende het stelsel onder bezwarende titel verkregen zijn door de echtgenoten gezamenlijk of afzonderlijk, behoudens de in de wet bepaalde uitzonderingen.

3. De goederen waarvan niet bewezen wordt dat ze ingevolge een bepaling van de wet aan een van de echtgenoten toebehoren.

4. De goederen geschonken of vermaakt aan de twee echtgenoten samen.

» Artikel 8. — § 1. Gemeenschappelijk zijn ook, onder voorbehoud van vergoeding, de bedrijven die een van de echtgenoten op de dag van het huwelijk in eigendom bezit of die hij tijdens het huwelijk uit welken hoofde ook heeft verkregen.

De uit hun aard onroerende goederen bestemd voor het bedrijf blijven evenwel eigen bezit.

Variante :

De bedrijven die een van de echtgenoten op de dag van het huwelijk in eigendom bezit of die hij daarna uit welken hoofde ook heeft verkregen, vormen onder voorbehoud van vergoeding de gemeenschappelijke goederen.

De uit hun aard onroerende goederen bestemd voor het bedrijf blijven evenwel eigen bezit.

§ 2. In de gevallen bedoeld in de vorige paragraaf is de massa van de gemeenschappelijke goederen vergoeding verschuldigd aan de echtgenoot die het bedrijf inbrengt, voor zover een boedelbeschrijving van het bedrijf, met een schatting ervan, is opgemaakt, hetzij bij een akte met vaste dagtekening, hetzij bij een authentieke akte, binnen zes maanden te rekenen van de dag die volgt op die waarop het goed in de gemeenschappelijke massa is gevallen.

Het ontbreken van de boedelbeschrijving of het niet-vermelden van de schatting binnen de bovengenoemde termijn heeft het tenietgaan ten gevolge van ieder recht op een vergoeding voor de echtgenoot die oorspronkelijk eigenaar was.

Het bedrag van de vergoeding is gelijk aan de waarde van het bedrijf zoals die in de boedelbeschrijving is geschat. »

A cet égard, certaines observations s'imposent.

a) Le 4° doit être complété parce qu'il est nécessaire d'ajouter à la liste des biens communs ceux donnés à un seul époux qui deviennent néanmoins communs par la volonté du donateur ou du testateur. Sans cet ajout, l'objet du don ou du legs serait propre à l'époux donataire ou légataire. L'article 1405 du Code civil en dispose ainsi pour les immeubles donnés (... à moins que la donation contienne expressément que la chose donnée appartient à la communauté).

b) La première phrase « Sont considérés comme des biens communs » gagnerait peut-être à être rédigée en termes plus formels. Pourquoi ne pas dire « Sont communs » comme les articles 1399 à 1401 disent à propos des propres : « Sont propres » ?

c) Si l'on supprime la notion d'« entreprise », il faudra tenir compte à l'article 32 des textes provisoirement arrêtés par la Sous-Commission, où le terme est également employé, à propos des récompenses.

Un membre fait remarquer que les articles 8 et 32 du projet ne se combinent pas, parce que les notions n'y sont pas les mêmes. L'article 8 traite du calcul au moment de l'apport, l'article 32 du calcul au moment de la liquidation.

D'après un autre membre l'article 8 se borne à établir le principe que les récompenses sont possibles, tandis que le paragraphe 2 prévoit le mécanisme de la récompense. L'article 32, par contre, explicite ce principe.

Un membre déclare que le § 2 énonce les formalités nécessaires pour conserver le droit à récompense, c'est-à-dire l'inventaire : ce qui veut dire que, s'il n'y a pas d'inventaire, les biens tombent dans le patrimoine commun. Seulement, pour l'« entreprise », ce principe n'a pas beaucoup de valeur aussi longtemps qu'on n'a pas établi le véritable contenu de l'entreprise. D'ailleurs l'entreprise sera évaluée dans l'inventaire, mais beaucoup de biens repris dans cet inventaire ne s'y retrouveront plus au moment de la liquidation.

En outre, le membre demande en vertu de quelle règle on pourra établir le caractère de biens propres des revenus investis.

Du moment qu'on élimine le fonds de commerce comme entité juridique, on devra prouver le caractère de propre de chaque élément qui le compose. D'après ce membre, il faudrait créer et garantir un droit de reprise, un droit de préférence.

Le membre se demande si, lors de la liquidation, la valeur de l'entreprise doit nécessairement échapper au partage.

Un autre membre fait remarquer que l'inventaire établira ce que comprend cette entité juridique. En tout cas, les fruits de l'entreprise tombent dans le patrimoine commun, ce qui résout le problème des biens repris dans l'inventaire

Hierbij passen enkele opmerkingen.

a) Cijfer 4 moet worden aangevuld omdat het noodzakelijk gebleken is aan de lijst van de gemeenschappelijke goederen die goederen toe te voegen welke geschonken zijn aan een van de echtgenoten maar niettemin gemeenschappelijk worden door de wil van de schenker of van de erflater. Zonder deze toevoeging zou het voorwerp van een schenking of van een legaat eigen zijn aan de begiftigde of legataris. Dit wordt zo bepaald in artikel 1405 van het Burgerlijk Wetboek voor de geschonken onroerende goederen (... tenzij in de schenking uitdrukkelijk bepaald is dat het geschonken goed aan de gemeenschap toebehoort).

b) De eerste volzin « Als gemeenschappelijke goederen worden beschouwd » zou misschien best nadrukkelijker geformuleerd worden. Waarom niet zeggen « Gemeenschappelijk zijn » zoals in de artikelen 1399 tot 1401 gedaan wordt voor de eigen goederen : « Eigen zijn » ?

c) Wanneer het begrip « onderneming » weggelaten wordt dan moet ook rekening gehouden worden met artikel 32 van de door de Subcommissie voorlopig vastgestelde teksten waar eveneens het begrip onderneming vermeld wordt in verband met de vergoedingen.

Een lid wijst erop dat de artikelen 8 en 32 van het ontwerp niet te combineren zijn omdat de begrippen niet dezelfde zijn. Artikel 8 handelt over de berekening op het ogenblik van de inbreng, artikel 32 over de berekening op het ogenblik van de vereffening.

Volgens een ander lid stelt artikel 8 alleen het beginsel dat vergoeding mogelijk is, terwijl § 2 het mechanisme van de vergoeding regelt. Artikel 32 daarentegen werkt dit beginsel nader uit.

Een lid verklaart dat § 2 voorziet in de nodige rechtsvormen om het recht op vergoeding te bewaren, d.w.z. de boedelbeschrijving, zodat de goederen in het gemeenschappelijk vermogen komen wanneer er geen boedelbeschrijving is. Voor de « onderneming » heeft dat beginsel echter niet veel waarde, zolang de werkelijke inhoud van de onderneming niet is vastgesteld. Trouwens, de onderneming zal worden geschat in de boedelbeschrijving, maar tal van goederen die in deze boedelbeschrijving voorkomen zullen er niet meer in te vinden zijn op het ogenblik van de vereffening.

Bovendien vraagt het lid op grond van welke regel de geïnvesteerde inkomsten als eigen bezit zullen kunnen worden bepaald.

Wanneer de handelszaak als juridische entiteit wegvalt, zal de eigenheid van elk bestanddeel aangetoond moeten worden. Naar zijn oordeel zou er een recht van terugneming moeten worden toegekend en gewaarborgd.

Het lid vraagt zich af of de waarde van de onderneming, bij de vereffening, noodzakelijkerwijs buiten de verdeling moet blijven.

Een ander lid merkt op dat uit de boedelbeschrijving zal blijken wat deze juridische eenheid bevat. De vruchten van de onderneming komen in elk geval in het gemeenschappelijk vermogen, wat een oplossing zal geven aan het probleem van

mais qui n'existent plus lors de la liquidation. En réalité, la notion d'entreprise vise surtout le petit commerce.

On rappelle le but du projet en cette matière. le Gouvernement a voulu empêcher que l'exploitant n'investisse dans son entreprise ce qui doit servir à l'entretien de la famille et que la communauté ne soit privée de tout apport quelconque.

Un membre, revenant sur le principe général de l'existence de trois patrimoines différents, souligne que le patrimoine commun est destiné à l'entretien du ménage. Il se demande s'il n'est pas préférable de considérer comme bien propre n'importe quelle entreprise — aussi bien celle de l'avocat, du médecin, que celle du commerçant —, tandis que les fruits tomberaient dans le patrimoine commun. Dans cette hypothèse, il est évidemment nécessaire de réglementer les investissements pour pouvoir en tenir compte au moment de la liquidation. En outre, il est nécessaire de créer un droit de reprise au moment du partage.

Un membre est convaincu qu'on commet une erreur en établissant une règle spéciale pour l'entreprise. On pourrait admettre le principe que l'entreprise reste propre pour autant que l'intéressé prouve le caractère propre de celle-ci.

Un membre se déclare opposé à ce que l'entreprise devienne un bien commun. On peut considérer deux hypothèses : ou bien l'entreprise représente une certaine valeur et alors elle répondra à une notion distincte, ou bien ce ne sera pas le cas. Quant aux investissements, les époux n'ont qu'à prendre les dispositions qui s'imposent, mais ce problème peut être résolu par voie de récompenses.

Certains membres font remarquer que d'autres difficultés surgiront : quid, notamment, de l'entreprise constituée avec des revenus communs ?

Un membre répond que ces problèmes peuvent être réglés par des récompenses, c'est-à-dire que le patrimoine commun aura une créance sur les biens propres dès lors que les investissements proviennent des fonds de l'indivision. Lorsque l'entreprise a évolué au point d'être trop différente de celle qui existait au moment du mariage, l'époux n'aura qu'à prendre des mesures en la transformant en société.

On rappelle le but recherché par le projet Wigny : il a voulu que la femme, qui a obtenu la capacité juridique mais n'exerce aucune profession, puisse exercer sa capacité sur des biens déterminés.

Un membre répond que ce but est difficilement réalisable : même si l'entreprise reste dans le patrimoine commun, elle sera toujours gérée par l'époux qui l'a apportée. Rien n'est donc prévu en faveur de la femme, sauf éventuellement un droit de créance.

On considère l'entreprise comme une universalité mais aucune règle ne définit cette universalité. C'est pourquoi ce

de goederen die voorkomen in de boedelbeschrijving, maar niet meer bestaan op het ogenblik van de vereffening. In werkelijkheid slaat het begrip « onderneming » vooral op de kleinhandel.

Er wordt herinnerd aan het doel van het ontwerp ter zake. De Regering heeft willen verhinderen dat de exploitant in zijn onderneming investeert wat moet dienen voor het onderhoud van het gezin en dat de gemeenschap verstoken blijft van elke inbreng.

Een lid komt terug op het algemeen beginsel dat er drie verschillende vermogens bestaan en onderstreept dat het gemeenschappelijk vermogen bestemd is voor het onderhoud van het gezin. Hij vraagt zich af of het niet verkieslijk is alle ondernemingen — zowel die van de advocaat en de geneesheer als die van de handelaar — als eigen goed te beschouwen, terwijl de vruchten in het gemeenschappelijke vermogen zouden vloeien. In dat geval behoort natuurlijk een regeling te worden getroffen voor de investeringen, ten einde er rekening mee te kunnen houden bij de vereffening. Bovendien is het noodzakelijk te voorzien in een recht van terugneming bij de verdeling.

Een lid is overtuigd dat het verkeerd is een speciale regel te stellen voor de onderneming. Men zou als beginsel kunnen aannemen dat de onderneming eigen blijft voor zover de belanghebbende het eigen karakter bewijst.

Een lid verzet zich tegen het feit dat de onderneming gemeenschappelijk kan worden. Er zijn twee hypothesen mogelijk : ofwel heeft de onderneming een zekere waarde en dan beantwoordt ze aan een afzonderlijk begrip, ofwel zal dit niet het geval zijn. Wat de investeringen betreft, moeten de echtgenoten maar de nodige maatregelen nemen; dit probleem kan echter worden opgelost door middel van vergoedingen.

Sommige leden wijzen erop dat zich nog andere moeilijkheden zullen voordoen : wat gebeurt er bij voorbeeld met een onderneming die tot stand gebracht is uit gemeenschappelijke inkomsten ?

Een lid antwoordt dat deze problemen kunnen worden geregeld door middel van vergoedingen, d.w.z. dat het gemeenschappelijk vermogen een schuldvordering zal hebben op de eigen goederen zodra de investeringen voortkomen uit onverdeelde gelden. Is de onderneming zodanig geëvolueerd dat zij te veel verschilt van die welke op het ogenblik van het huwelijk bestond, dan moet de echtgenoot maar zijn maatregelen nemen en ze omvormen tot een vennootschap.

Er wordt herinnerd aan het doel van het ontwerp-Wigny : het wil dat de vrouw, die handelingsbekwaam is geworden maar geen beroep uitoefent, haar bekwaamheid op welbepaalde goederen zou kunnen uitoefenen.

Een lid antwoordt dat dit doel moeilijk te bereiken is : zelfs als de onderneming in het gemeenschappelijk vermogen blijft, zal zij steeds beheerd worden door de echtgenoot die ze heeft ingebracht. Er is dus geen regeling getroffen ten voordele van de vrouw, behalve dat zij eventueel een vorderingsrecht zal bezitten.

De onderneming wordt als een algemeenheid beschouwd maar geen enkele regel omschrijft die algemeenheid. Het

membre propose de soumettre l'entreprise à un régime distinct avec la conséquence qu'elle peut être considérée comme un bien propre à condition que l'époux intéressé réussisse à prouver ce caractère; à défaut de cette preuve, l'entreprise ferait partie du patrimoine commun.

On ne peut pas perdre de vue que, dans la pratique, les éléments constituant l'entreprise au moment du mariage, ne s'y retrouveront plus lors de la liquidation. A ce moment il y aura lieu au règlement des récompenses, ce qui pose le problème du remploi et de la subrogation.

Le Président tire les conclusions de cet échange de vues :

1. Celui qui apporte ou acquiert l'exploitation, c'est-à-dire avant le mariage, ou par succession pendant le mariage, en est le propriétaire, sauf récompense à raison de l'investissement de biens provenant du patrimoine commun.

2. Les fruits et les revenus de cette exploitation tombent dans le patrimoine commun.

3. La plus-value résultant des investissements provenant du patrimoine commun est considérée comme un bien commun, sauf preuve du contraire.

Un membre est d'avis qu'il faut faire jouer les règles générales pour établir si l'entreprise est considérée comme un bien propre ou commun, puisque la notion d'entreprise n'est pas juridiquement définie.

Un autre membre se demande également s'il ne faut pas renoncer à considérer l'entreprise comme une entité.

Un membre pose la question de savoir si l'on n'éviterait pas les difficultés en imposant aux futurs époux, par disposition légale, l'obligation de consulter un notaire.

Il lui est répondu que cette proposition se combine difficilement avec le but poursuivi. En effet, on cherche à établir un régime légal qui évite les difficultés en sauvegardant en même temps les intérêts des époux.

Plusieurs membres font remarquer que l'entité constituée par le fonds de commerce est reconnue par la législation et qu'on peut la donner en gage.

Cette notion cependant est théorique puisqu'on peut vendre les éléments constituant le fonds de commerce. Alors le gage est perdu sans que cette opération soit considérée comme un détournement. Il est donc préférable de ne pas réserver un sort spécial à l'entreprise qui n'a pas d'existence juridique.

Un membre résume son point de vue : on revient aux règles générales; l'entreprise est commune du moment que son caractère propre n'est pas établi. Si l'entreprise existait avant le mariage, ou qu'elle est acquise pendant le mariage par succession ou par des biens propres, elle sera considérée comme un bien propre. Lorsqu'elle est achetée au moyen de fonds provenant du patrimoine commun, elle sera commune.

lid stelt daarom voor de onderneming aan een afzonderlijke regeling te onderwerpen, met het gevolg dat zij als een eigen goed kan worden beschouwd, mits de belanghebbende echtgenoot erin slaagt die hoedanigheid te bewijzen, bij gebreke waarvan de onderneming deel zou uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen.

Men verlieze niet uit het oog dat, in de praktijk, de elementen waaruit de onderneming samengesteld is ten tijde van het huwelijk, er niet in te vinden zijn bij de vereffening. Op dat ogenblik zullen de vergoedingen verrekend moeten worden, wat dan weer het probleem van de wederbelegging en van de indeplaatsstelling doet rijzen.

De Voorzitter trekt de conclusies uit deze gedachtenwisseling :

1. Hij die het bedrijf inbrengt of verkrijgt, d.w.z. vóór het huwelijk, of erft staande het huwelijk is er eigenaar van, behoudens vergoeding naar rede van de investering van goederen die voortkomen uit het gemeenschappelijk vermogen;

2. De vruchten en de inkomsten uit dat bedrijf komen in het gemeenschappelijk vermogen;

3. De meerwaarde ontstaan door de investeringen die voortkomen uit het gemeenschappelijk vermogen, wordt beschouwd als gemeenschappelijk bezit, behoudens bewijs van het tegendeel.

Een lid is van oordeel dat de algemene regels moeten gehanteerd worden om uit te maken of de onderneming eigen of gemeenschappelijk goed is, aangezien het begrip « onderneming » niet juridisch omschreven is.

Een ander lid vraagt zich eveneens af of men de idee van de onderneming als eenheid niet moet laten varen.

Een lid vraagt of de moeilijkheden niet kunnen vermeden worden door de toekomstige echtgenoten wettelijk te verplichten een notaris te raadplegen.

Hem wordt geantwoord dat dit voorstel moeilijk in overeenstemming te brengen is met het nagestreefde doel. Men zoekt immers een wettelijk stelsel in te voeren dat de moeilijkheden uit de weg gaat en tevens de belangen van de echtgenoten veilig stelt.

Verscheidene leden merken op dat de handelszaak als entiteit wettelijk erkend en in pand kan worden gegeven.

Dit is echter zuiver theorie aangezien het mogelijk is om de bestanddelen van de handelszaak te verkopen. In dat geval gaat het pand verloren, zonder dat dit beschouwd wordt als een verduistering. Het is dus beter geen speciale regelen te treffen voor de onderneming die juridisch niet bestaat.

Een lid vat zijn standpunt samen als volgt : terugkeer naar de algemene regels; de onderneming is gemeenschappelijk, wanneer haar karakter van eigen goed niet vaststaat. Bestond de onderneming vóór het huwelijk, of is ze staande het huwelijk verkregen door erfopvolging of met eigen goederen, dan wordt ze beschouwd als eigen goed. Is ze gekocht met gelden uit het gemeenschappelijk vermogen, dan is ze gemeenschappelijk.

Reste toujours à résoudre le problème de la plus-value, mais celui-ci n'a aucune influence sur le principe énoncé.

Un membre est d'avis qu'en principe le droit sur l'entreprise ne diffère guère du droit de propriété littéraire, artistique ou industrielle. La même chose vaut pour l'étude du notaire. Les revenus des actes sont évidemment communs, mais le droit en soi reste propre. La cession de ce droit ne présente pas de problème lorsqu'elle s'effectue pendant le mariage et avant la liquidation.

Ce membre propose donc de ne plus parler de la notion de l'entreprise dans les textes, sous réserve des droits accordés à l'époux.

Le Président tire alors la conclusion provisoire de la discussion :

1° la notion de l'entreprise en tant qu'universalité juridique distincte doit être exclue du texte;

2° il est nécessaire d'accorder au conjoint survivant un droit qui lui permette d'intervenir au moment de la liquidation.

Un membre est d'avis que le sort à faire à l'entreprise dépendra des dispositions du projet relatif aux droits successoraux de l'époux survivant. Il se demande s'il ne serait pas intéressant que la Sous-Commission interrompe sa discussion pour examiner ce projet.

A propos des droits de l'époux survivant, un membre reprend l'exemple de l'étude du notaire. Actuellement, on admet généralement que la valeur du protocole notarial tombe dans la communauté. Dans l'optique du nouveau régime, il est évident que la valeur du protocole notarial est considérée comme bien commun, s'il est acheté avec des fonds communs. Si le titulaire l'avait acquis avant le mariage, ou par succession pendant le mariage, il est considéré comme propre. Mais la question se pose de savoir si les éléments qui ne sont pas des propres par leur origine et que l'on trouve au moment de la cession, doivent être considérés comme des biens acquis en remploi.

Un membre fait remarquer que la cession d'une entreprise en tant qu'universalité n'est pas prévue, parce qu'on a écarté des textes l'entreprise considérée comme entité juridique. Pour cette raison, on peut se demander s'il n'est pas indispensable, afin d'éviter des injustices, de tempérer cette exclusion par une disposition accordant à l'époux non propriétaire, un certain droit sur l'entreprise qui aurait été cédée néanmoins en tant qu'universalité.

Un autre membre constate que la Sous-Commission cherche à établir un système faisant bénéficier le conjoint de la plus-value réalisée pendant le mariage. La question de la plus-value présente plutôt un intérêt secondaire dans l'ensemble du projet relatif aux droits du conjoint survivant (Doc. Sénat, session 1968-1969, n° 200). Le membre conclut néanmoins à l'existence d'une certaine interférence entre les deux projets.

Blijft dan nog een oplossing te vinden voor het probleem van de meerwaarde, maar dat probleem heeft geen invloed op het vooropgestelde beginsel.

Een lid is van oordeel dat het recht op de onderneming eigenlijk niet veel verschilt van het literaire, artistieke of industriële eigendomsrecht. Hetzelfde geldt voor het notaris-kantoor. De inkomsten uit de akten zijn natuurlijk gemeenschappelijk, maar het recht op zichzelf blijft eigen. De overdracht van dat recht doet geen problemen rijzen, wanneer zij tijdens het huwelijk en vóór de vereffening plaats heeft.

Het lid stelt dus voor het in de teksten niet meer te hebben over het begrip onderneming, onder voorbehoud van de rechten toegekend aan de echtgenoot.

De Voorzitter trekt dan een voorlopige conclusie uit de bespreking :

1° het begrip onderneming als afzonderlijke juridische algemeenschap moet in de tekst achterwege blijven;

2° aan de langstlevende echtgenoot moet een recht worden toegekend zodat hij kan optreden bij de vereffening.

Een lid is van oordeel dat de regeling voor de onderneming zal afhangen van de bepalingen van het ontwerp betreffende de erfrechten van de langstlevende echtgenoot. Hij vraagt zich af of de bespreking hier niet beter onderbroken zou worden om dat ontwerp te onderzoeken.

In verband met de rechten van de langstlevende echtgenoot komt een lid terug op het voorbeeld van het notaris-kantoor. Momenteel wordt vrij algemeen aangenomen dat de waarde van het notarieel protocol in de gemeenschap valt. Volgens de opzet van het nieuwe stelsel, is het duidelijk dat de waarde van het notarieel protocol beschouwd wordt als gemeenschappelijk goed indien het is aangekocht met gemeenschappelijke gelden. Is het verkregen vóór het huwelijk, of door erfopvolging tijdens het huwelijk, dan wordt het beschouwd als eigen goed. De vraag is alleen of de bestanddelen, die oorspronkelijk geen eigen bezit waren en die aangetroffen worden bij de overdracht, te beschouwen zijn als verkregen tot wederbelegging.

Een lid wijst erop dat in de overdracht van een onderneming als algemeenschap niet voorzien is omdat de onderneming als juridische eenheid uit de teksten is weggelaten. Daarom kan de vraag worden gesteld of het ter voorkoming van onrechtvaardigheden niet nodig is die weglating te temperen door een bepaling die aan de echtgenoot niet-eigenaar een zeker recht verleent op de onderneming, die niettemin als algemeenschap zou zijn overgedragen.

Een ander lid constateert dat de Subcommissie een stelsel poogt op te bouwen dat aan de andere echtgenoot laat ten goede komen de meerwaarde, tijdens het huwelijk tot stand gekomen. In het ontwerp betreffende de rechten van de langstlevende echtgenoot (Gedr. St. Senaat, zitting 1968-1969, n° 200) is het vraagstuk van de meerwaarde veeleer van ondergeschikt belang. Het lid komt niettemin tot de conclusie dat er een zekere wisselwerking bestaat tussen de twee ontwerpen.

On fait remarquer qu'en outre il est indispensable de revoir le problème de la gestion. L'autre époux doit obtenir le moyen d'intervenir dans la gestion des différents éléments composant l'entreprise, qu'on exclut comme entité juridique.

Le texte proposé ci-avant pour un article 8 est rejeté au cours de la seconde lecture des textes.

Un membre, résumant la discussion, énonce le principe général que tous les biens qui ne sont pas propres doivent être considérés comme des biens communs. Le patrimoine commun composé de ces biens communs doit être considéré comme un patrimoine indivis. Néanmoins, le patrimoine commun ne peut pas être trop restreint, sinon il ne serait pas suffisamment garni pour permettre le bon fonctionnement du mariage.

Un membre fait remarquer que dans tout régime matrimonial se retrouvent deux aspects : celui du caractère propre ou commun des biens et celui de la gestion. Le nouveau régime élaboré modifie les principes admis en matière de gestion.

D'autre part, on peut se demander pourquoi l'on fait tomber dans le patrimoine commun le salaire entier des époux.

Un membre rappelle qu'on avait l'intention de ne donner le caractère de bien commun qu'aux économies faites pendant le mariage. Le membre suggère de reconnaître provisoirement aux revenus de l'activité des époux le caractère de propres.

Un autre membre marque son accord sur cette suggestion, mais il constate que le texte est contraire à cette intention.

Un membre souligne la modification importante apportée aux règles de la gestion : les textes proposés prévoient que les deux époux gèrent simultanément le patrimoine commun.

Un membre constate que le texte de l'article n'innove en rien puisqu'il reprend l'idée de la communauté réduite aux acquêts. Par contre, l'on dispose toujours de l'article 221 du Code civil qui oblige les deux époux à contribuer aux charges du ménage.

Un autre membre est convaincu qu'il faut maintenir l'idée du patrimoine commun, composé de biens destinés à assurer le fonctionnement du mariage. A la dissolution du mariage, on peut prévoir une espèce de rétribution pour l'époux qui s'est occupé du ménage.

Ne faut-il pas organiser une sorte de responsabilité de gestion ?

Un membre pose la question de savoir quelle sera la situation des créanciers dans un tel système. Lorsqu'on réduit le patrimoine commun, le gage échappera aux créanciers. Ceux-ci doivent tout de même savoir ce qui est propre et ce qui est commun.

Un autre membre est d'avis que les créanciers disposent d'un recours sur deux sortes de biens. Si l'on réduit le patrimoine commun, il leur reste toujours les biens propres.

Er wordt opgemerkt dat ook het probleem van het beheer moet worden herzien. Aan de andere echtgenoot moet de mogelijkheid worden gegeven om deel te nemen aan het beheer van de verschillende bestanddelen van de onderneming, die als juridisch geheel wordt uitgesloten.

De hierboven voorgestelde tekst voor artikel 8 wordt tijdens de tweede lezing verworpen.

Een lid vat de bespreking samen en stelt als algemeen beginsel dat alle goederen die niet eigen zijn, beschouwd moeten worden als gemeenschappelijk. Het gemeenschappelijk vermogen dat samengesteld is uit de gemeenschappelijke goederen, moet worden beschouwd als een onverdeeld vermogen. Het gemeenschappelijk vermogen mag echter niet te beperkt zijn, anders zou de goede gang van het huwelijksleven in het gedrang kunnen komen.

Een lid wijst erop dat elk huwelijksvermogensstelsel twee aspecten heeft : dat van de eigenheid of de gemeenschappelijkheid van de goederen en dat van het beheer. Het nieuwe stelsel wijzigt de beginselen die ter zake van het beheer gelden.

Verder kan men zich afvragen waarom het volle loon van de echtgenoten naar het gemeenschappelijk vermogen gaat.

Een lid herinnert eraan dat het in de bedoeling lag om enkel het tijdens het huwelijk gespaarde geld als gemeenschappelijk bezit te beschouwen. Het lid stelt voor de inkomsten uit de beroepsbezigheden van de echtgenoten voorlopig als eigen bezit te beschouwen.

Een ander lid gaat akkoord met dit voorstel, maar constateert dat de tekst het tegenovergestelde zegt.

Een lid onderstreept de belangrijke wijziging in de regels van het beheer : de voorgestelde teksten bepalen dat beide echtgenoten het gemeenschappelijk vermogen gelijktijdig beheren.

Een lid constateert dat dit artikel niets nieuws brengt, aangezien het de idee van de gemeenschap van aanwinsten aankleeft. Daartegenover is er nog steeds artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek, dat beide echtgenoten verplicht om bij te dragen in de lasten van de huishouding.

Een ander lid komt op voor de handhaving van de idee van een gemeenschappelijk vermogen om de goede gang van het huwelijksleven te verzekeren. Bij de ontbinding van het huwelijk kan in een soort retributie worden voorzien ten behoeve van de echtgenoot die zich beziggehouden heeft met de huishouding.

Moet er niet gedacht worden aan een soort beheersaansprakelijkheid ?

Een lid vraagt wat de situatie van de schuldeisers zal zijn in zulk een systeem. Wordt het gemeenschappelijk vermogen verminderd, dan ontglipt het pand aan de schuldeisers. Dezen moeten toch weten wat eigen en wat gemeenschappelijk is.

Een ander lid meent dat de schuldeisers zich op twee soorten goederen kunnen verhalen. Wanneer het gemeenschappelijk vermogen beperkt wordt, blijven hun nog altijd

D'autre part, lorsqu'on considère les revenus comme biens propres, il faut prévoir quelque chose pour la femme qui ne travaille pas.

Est-il nécessaire de faire une distinction entre les revenus et les fruits des biens propres ? Les biens propres doivent éventuellement servir à l'entretien des enfants d'un second mariage. Il est impossible que les fruits des biens propres restent propres.

Un membre est d'avis que les capitaux provenant d'économies doivent rester communs et qu'il faut leur reconnaître le caractère de biens communs aussi longtemps que les revenus ne sont pas investis. Reste à résoudre une difficulté, lorsque le mari n'a que des revenus professionnels et la femme n'a que des revenus propres qui restent propres.

En conclusion, la Sous-Commission adopte le texte suivant inspiré de celui précédemment rédigé et des observations émises à son sujet; elle tient à spécifier que la notion de « revenus professionnels » comprend non seulement la rémunération proprement dite, mais tous les revenus qui s'y substituent, par exemple la pension, etc. :

« § 3. *Du patrimoine commun.*

» Article 1405.

» Sont communs :

1° les revenus de l'activité professionnelle de chacun des époux;

2° les fruits, revenus, intérêts et arrérages de leurs biens propres;

3° les biens donnés ou légués aux deux époux conjointement ou à l'un des époux avec stipulation que ces biens seront communs;

4° en outre, tous biens dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres à l'un des époux par application d'une disposition de la loi. »

§ 4. *Des dettes propres et des dettes communes.*

Article 1406.

Les articles 1406 à 1408, qui sont à considérer également comme formant un tout, contiennent les dispositions relatives aux dettes. Les articles 1406 et 1407 ont trait aux dettes propres. L'article 1408 concerne les dettes communes.

Les amendements du Gouvernement consacraient douze articles au passif de la communauté en réglant dans les articles 18 à 23 le problème de l'obligation aux dettes, c'est-à-dire les rapports des époux avec les créanciers et dans les articles 24 à 29, celui de la contribution aux dettes, c'est-à-dire les rapports des époux entre eux et avec la communauté.

de eigen goederen over. Worden de inkomsten als eigen goed beschouwd, dan moet bovendien iets gedaan worden voor de vrouw die niet werkt.

Is het wel noodzakelijk een onderscheid te maken tussen de inkomsten en de vruchten van de eigen goederen ? De eigen goederen moeten eventueel dienen voor het onderhoud van de kinderen uit een tweede huwelijk. De vruchten van de eigen goederen kunnen onmogelijk eigen blijven.

Een lid is van mening dat de kapitalen uit spaargeld gemeenschappelijk moeten blijven en het karakter van eigen goederen moeten hebben zolang de inkomsten niet geïnvesteerd zijn. Dan blijft er nog een moeilijkheid op te lossen, wanneer de man slechts beroepsinkomsten heeft en de vrouw slechts eigen inkomsten die eigen blijven.

Tot besluit neemt de Subcommissie de volgende tekst aan welke aansluit bij de eerder opgestelde tekst en rekening houdt met de opmerkingen die hierover zijn gemaakt; zij stipt hierbij aan dat het begrip « beroepsinkomsten » niet alleen slaat op de eigenlijke bezoldiging maar op alle inkomsten die ervoor in de plaats komen, bij voorbeeld het pensioen, enz. :

« § 3. *Gemeenschappelijk vermogen.*

» Artikel 1405.

» Gemeenschappelijk zijn :

1° de inkomsten uit de beroepsbezigheden van elk der echtgenoten;

2° de vruchten, inkomsten, interesten en rentetermijnen van hun eigen goederen;

3° de goederen geschonken of vermaakt aan de twee echtgenoten samen of aan een van hen, onder beding dat die goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

4° bovendien, alle goederen waarvan niet bewezen is dat zij aan een van de echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsebepaling. »

§ 4. *Eigen schulden en gemeenschappelijke schulden.*

Artikel 1406.

In de artikelen 1406 tot en met 1408, die dus wederom als een geheel dienen te worden beschouwd, zijn de bepalingen opgenomen betreffende de schulden; de eigen schulden worden behandeld in de artikelen 1406 en 1407, de gemeenschappelijke in artikel 1408.

In de amendementen van de Regering handelen twaalf artikelen over de lasten van de gemeenschap : de artikelen 18 tot 23 regelen het vraagstuk van de gehoudenheid tot de schulden, d.w.z. de betrekkingen van de echtgenoten met de schuldeisers, en de artikelen 24 tot 29 het vraagstuk van de bijdrage in de schulden, d.w.z. de betrekkingen tussen de echtgenoten onderling en met de gemeenschap.

Abordant l'article 18 des amendements du Gouvernement, la Sous-Commission constate que s'y trouvent traités les droits des créanciers sur la communauté pour les dettes antérieures au mariage, celles grevant une succession échue à l'un des époux, ainsi que les dettes contractuelles et extra-contractuelles nées dans le chef d'un des époux durant le mariage.

Elle émet l'avis que les dettes contractées avant le mariage ne peuvent engager que les biens propres de l'époux débiteur; le patrimoine commun ne recueille aucun actif au moment du mariage; il n'existe dès lors aucune raison de le grever de dettes. Une exception devrait toutefois être faite quand des biens qui appartenaient à l'un des époux deviennent communs à défaut par l'époux, d'avoir gardé la preuve de leur caractère propre.

La Sous-Commission constate qu'au 2° de l'article 18, la distinction entre dettes contractuelles et extracontractuelles, de même que les mots « pendant la durée de la communauté » n'ont pas de raison d'être.

Elle constate également que selon le 3° du même article, combiné avec l'article 23, les droits des créanciers d'une succession seront différents selon qu'il y aura ou non inventaire.

L'alinéa 2 de l'article restreint la masse éventuellement saisissable; cette disposition ne change rien au caractère de la dette.

L'article 19 se compare au texte proposé par la Sous-Commission pour un nouvel article 218bis (devenu 222); il en est de même du premier alinéa de l'article 20.

A l'article 21, qui se présente comme une exception de la règle générale du 2° de l'article 18, la Sous-Commission constate que le texte ne couvre pas l'hypothèse des dettes extracontractuelles (délictuelles ou quasi-délictuelles); il ne peut y avoir dans ce cas d'excès de pouvoir, à défaut d'attribution d'un pouvoir à l'un des époux.

L'article 22 risque d'aboutir à ce que les créanciers, qui n'auraient comme gage que la nue propriété de biens propres, exigent toujours la signature des deux époux.

Elle décide de réécrire entièrement ces divers articles et établit le texte suivant :

« Article 9. — Les créanciers de l'un des époux, dont la dette est antérieure au mariage, n'ont pas d'action sur les biens communs, à l'exception des meubles, valeurs et espèces dont l'identité n'est pas établie de la manière prévue par l'article 2.2 et des revenus de leur débiteur. Cette règle ne s'applique pas aux dettes grevant les entreprises appartenant à l'époux débiteur. »

Un membre demande quel sera le sort d'une dette hypothécaire grevant un immeuble propre et relative à une entre-

In verband met artikel 18 van de amendementen van de Regering stelt de Subcommissie vast dat hierin worden behandeld de rechten van de schuldeisers op de gemeenschap wegens schulden van vóór het huwelijk, schulden ten laste van een erfenis die een van de echtgenoten te beurt valt, alsmede schulden bij overeenkomst of buiten overeenkomst in de persoon van een van de echtgenoten ontstaan tijdens het huwelijk.

Zij is van mening dat de schulden van vóór het huwelijk slechts de eigen goederen van de echtgenoot-schuldenaar kunnen verbinden; het gemeenschappelijk vermogen krijgt, bij het huwelijk, geen baten; er is dus geen enkele reden om dit vermogen met schulden te bezwaren. Een uitzondering zou nochtans moeten worden gemaakt voor de goederen die aan een van de echtgenoten toebehoren, maar gemeenschappelijk worden doordat deze echtgenoot het bewijs dat zij eigen goed zijn, niet heeft bewaard.

De Subcommissie stelt vast dat in artikel 18, punt 2, het onderscheid tussen schulden bij overeenkomst en schulden buiten overeenkomst, alsook de woorden « gedurende de gemeenschap » geen reden van bestaan hebben.

Ze stelt ook vast dat volgens punt 3 van ditzelfde artikel (en volgens art. 23) de rechten van de schuldeisers van een nalatenschap verschillend zijn naargelang er al dan niet een boedelbeschrijving is opgemaakt.

Het tweede lid van dit artikel beperkt de massa waarop eventueel beslag kan worden gelegd; deze bepaling verandert niets aan de aard van de schuld.

Artikel 19 kan worden vergeleken met de door de Subcommissie voorgestelde tekst voor een nieuw artikel 218bis (thans art. 222); dit is ook het geval met het eerste lid van artikel 20.

In verband met artikel 21, dat een uitzondering vormt op de algemene regel van artikel 18, 2°, stelt de Subcommissie vast dat de tekst geen rekening houdt met het geval van de schulden buiten overeenkomst (als gevolg van een onrechtmatige daad); er kan in dit geval geen sprake zijn van overschrijding van bevoegdheid aangezien geen bevoegdheid wordt toegekend aan een van de echtgenoten.

Artikel 22 dreigt tot gevolg te hebben dat de schuldeisers die slechts de blote eigendom van eigen goederen in pand hebben, altijd de handtekening van beide echtgenoten zullen eisen.

De Subcommissie besluit deze artikelen geheel anders te formuleren en stelt de volgende tekst op :

« Artikel 9. — De schuldeisers van een van de echtgenoten wiens schuld dagtekent van vóór het huwelijk, hebben geen verhaal op de gemeenschappelijke goederen, met uitzondering van de roerende goederen, de waarden en het geld waarvan de identiteit niet is vastgesteld op de wijze bepaald in artikel 2.2 en de inkomsten van hun schuldenaar. Deze regel is niet van toepassing op de schulden waarmee de ondernemingen van de echtgenoot-schuldenaar bezwaard zijn. »

Een lid vraagt wat er gebeuren zal met een hypothecaire schuld op een eigen pand, wanneer die betrekking heeft op

prise exploitée dans cet immeuble. Par le mariage, la dette devient commune et le créancier hypothécaire pourra saisir-exécuter l'immeuble, quoique propre, mais il y aura lieu à récompense au profit de l'époux dont le bien propre a servi à payer une dette commune.

« Article 10. — Les créanciers de l'un des époux, dont la dette est postérieure au mariage, peuvent en poursuivre le paiement sur les biens communs, sauf les exceptions prévues par les articles 11 à 15.

« Article 11. — Echappent à l'action des créanciers de l'un des époux :

1. les gains et salaires de son conjoint ainsi que les biens qu'il a affectés à l'exercice d'une profession séparée (art. 18, al. 2);

2. les biens communs soumis à la gestion privative du conjoint non débiteur et ceux qui sont destinés au logement de la famille, y compris les meubles meublants (art. 20, al. 2). »

La Sous-Commission a rejeté une proposition tendant à rendre l'époux non débiteur, caution non solidaire de son conjoint.

« Article 12. — Ne peuvent être poursuivies sur les biens communs :

1. les actions en paiement de dettes provenant de l'exercice par l'un des époux d'une profession interdite en application de l'article 215 du Code civil (conformément à l'article 217) à moins que les bénéfices aient profité aux deux époux;

2. les actions en paiement de dettes contractées à l'occasion d'actes qui ne pouvaient être accomplis par l'un des époux sans le consentement de l'autre, ou l'autorisation de justice (ainsi qu'il est prévu à l'art. 34).

« Article 13. — Les condamnations prononcées contre l'un des époux pour infraction pénale, délit ou quasi délit civil, ne peuvent être exécutées sur les biens communs, sauf en cas d'insolvabilité de l'époux responsable et à moins que la communauté ait tiré profit de l'acte illicite (dommageable ou qui a entraîné la condamnation).

« Article 14. — Tout emprunt, achat à tempérament, opération en bourse à découvert, effectué (à l'initiative de) un époux n'engage que les biens communs soumis à sa gestion privative.

Alternative :

Tout emprunt, achat à tempérament, opération en bourse à découvert n'engage que les biens communs soumis à la gestion privative de l'époux qui a conclu le contrat (ou l'acte). »

Pour certains membres, cet article ne constitue qu'une application d'un principe général; l'époux qui s'engage seul,

een onderneming die in dat pand gevestigd is. Door het huwelijk wordt die schuld gemeenschappelijk en de hypothe-caire schuldeiser zal op het onroerend goed, hoewel dit eigen is, uitvoerend beslag kunnen leggen, maar er is vergoeding verschuldigd aan de echtgenoot wiens eigen goed gebruikt is om een gemeenschappelijke schuld te voldoen.

« Artikel 10. — De schuldeisers van een van de echtgenoten wiens schuld dagtekent van na het huwelijk, kunnen die schuld verhalen op de gemeenschappelijke goederen, behoudens de uitzondering in de artikelen 11 tot en met 15.

» Artikel 11. — De rechtsvordering van de schuldeisers van de ene echtgenoot slaat niet op :

1. de verdiensten en lonen van de andere echtgenoot alsmede de goederen die hij bestemd heeft voor de uitoefening van een afzonderlijk beroep (art. 18, tweede lid);

2. de gemeenschappelijke goederen die onder het uitsluitend beheer vallen van de echtgenoot die geen schuldenaar is, en die welke bestemd zijn voor de huisvesting van het gezin, met inbegrip van het huisraad (art. 20, tweede lid). »

De Subcommissie heeft een voorstel verworpen volgens hetwelk de echtgenoot die geen schuldenaar is, niet hoofdelijk borg zou behoeven te staan voor de andere echtgenoot.

« Artikel 12. — Op de gemeenschappelijke goederen kunnen niet worden verhaald :

1. de vorderingen tot uitbetaling van schulden die het gevolg zijn van de uitoefening door een van de echtgenoten van een bij artikel 215 van het Burgerlijk Wetboek (overeenkomstig art. 217) verboden beroep, tenzij de winsten beide echtgenoten tot voordeel hebben gestrekt;

2. de vorderingen tot betaling van schulden aangegaan voor handelingen die de ene echtgenoot niet kon verrichten zonder de toestemming van de andere of met machtiging van de rechter (zoals bepaald is in art. 34).

» Artikel 13. — De veroordeling van een van de echtgenoten wegens misdrijf of onrechtmatige daad kan niet worden ten uitvoer gelegd op de gemeenschappelijke goederen, behalve wanneer de aansprakelijke echtgenoot onvermogen is en de gemeenschap voordeel heeft getrokken uit de onrechtmatige daad (de schadelijke daad of de daad waarvoor de veroordeling is uitgesproken).

» Artikel 14. — Leningen, aankopen op afbetaling, baisse-speculaties ter beurse, verricht door (op initiatief van) een echtgenoot verbinden alleen de gemeenschappelijke goederen die onder zijn uitsluitend beheer staan.

Variante :

Leningen, aankopen op afbetaling, bassespeculaties ter beurse verbinden alleen de gemeenschappelijke goederen die onder het uitsluitende beheer staan van de echtgenoot die het contract (of de akte) heeft gesloten. »

Voor sommige leden is dit artikel slechts de toepassing van een algemeen beginsel : de echtgenoot die een verbintenis

n'engage que ses biens propres et les biens communs dont il a la gestion privative. Au surplus, ce texte va inciter les créanciers à exiger pour les opérations qu'il vise, un engagement conjoint, sinon solidaire des deux époux.

« Article 15. — Les créanciers d'une succession échue à l'un des époux après le mariage n'ont pas d'action sur les biens communs mais seulement sur les biens de l'époux héritier et ceux de la succession à moins que ces derniers ne se soient confondus avec les biens communs.

Première alternative :

Les créanciers d'une succession échue à l'un des époux après le mariage n'ont pas d'action sur les biens communs (mais seulement sur les biens de l'époux héritier et ceux de la succession), à moins que les biens échus à leur débiteur par succession ou libéralité aient été confondus dans le patrimoine commun (et ne puissent plus être identifiés ainsi qu'il est prévu à l'art. 5).

Deuxième alternative :

Les créanciers d'une succession échue à l'un des époux pendant le mariage n'ont d'action sur les biens communs que si les biens de la succession n'ont pas été identifiés ou inventoriés et si la confusion (des patrimoines) qui en résulte compromet le recouvrement de leurs créances (par l'insuffisance de l'actif de leur nouveau débiteur).

L'époux qui n'a pas hérité peut éviter la saisie des biens communs en établissant la consistance de ceux-ci avant le partage de la succession. »

La règle est que les biens recueillis par un des époux dans une succession qui lui échoit durant le mariage lui restent propres, pour autant que leur origine puisse être prouvée. La Sous-Commission a voulu éviter que l'époux héritier ne réduise le gage des héritiers de la succession, en laissant des biens dépendant de celle-ci, se confondre avec ceux de la communauté.

Après avoir examiné les articles des amendements du Gouvernement, concernant la contribution aux dettes (art. 24 à 29) et ceux concernant les récompenses (art. 47 à 51), la Sous-Commission est arrivée à la conclusion qu'il y avait lieu de définir le caractère propre ou commun des dettes et cela fait, de régler séparément les droits des créanciers.

En conséquence, elle arrête provisoirement le texte suivant :

« Article 9.

» Restent personnelles aux époux les dettes antérieures au mariage, à l'exception de celles relatives à des biens devenus définitivement communs. »

alleen aangaat, verbindt enkel zijn eigen goederen en de gemeenschappelijke goederen die onder zijn uitsluitend beheer staan. Bovendien zal deze tekst ertoe leiden dat de schuldeisers, voor de transacties waarvan hier sprake is, een gezamenlijke, zo niet hoofdelijke verbintenis van beide echtgenoten eisen.

« Artikel 15. — De schuldeisers van een nalatenschap die na het huwelijk toevalt aan een van de echtgenoten hebben geen verhaal op de gemeenschappelijke goederen, maar alleen op de goederen van de echtgenoot-erfopvolger en op de goederen van de nalatenschap, tenzij die vermengd zijn met de gemeenschappelijke goederen.

Eerste variante :

De schuldeisers van een nalatenschap die na het huwelijk toevalt aan een van de echtgenoten hebben geen verhaal op de gemeenschappelijke goederen (maar alleen op de goederen van de echtgenoot-erfopvolger en op de goederen van de nalatenschap), tenzij die door erfenis of gift aan de schuldenaar toegevallen goederen vermengd werden met het gemeenschappelijk vermogen (en niet meer kunnen worden geïdentificeerd zoals bepaald is in art. 5).

Tweede variante :

De schuldeisers van een nalatenschap die tijdens het huwelijk toevalt aan een van de echtgenoten, hebben slechts verhaal op de gemeenschappelijke goederen indien de geërfde goederen niet zijn geïdentificeerd of geïnventariseerd en indien de vermenging (van de vermogens) die eruit voortvloeit de inning van hun schuldvorderingen in gevaar brengt (door onvoldoende baten van hun nieuwe schuldenaar).

De echtgenoot die niet heeft geërfd kan de inbeslagneming van de gemeenschappelijke goederen voorkomen door de omvang ervan te bewijzen vóór de verdeling van de nalatenschap. »

De regel is dat de goederen die een van de echtgenoten tijdens het huwelijk uit een nalatenschap heeft verkregen, eigen bezit blijven voor zover de herkomst ervan kan worden bewezen. De Subcommissie heeft willen voorkomen dat de echtgenoot-erfopvolger het pand van de erfgenamen van de nalatenschap zou verminderen door goederen die tot de nalatenschap behoren, te vermengen met goederen van de gemeenschap.

Na onderzoek van de artikelen van de regeringsamendementen betreffende de bijdrage in de schulden (artt. 24 tot 29) en de vergoedingen (artt. 47 tot 51), is de Subcommissie tot de conclusie gekomen dat er moest worden bepaald of de schulden eigen dan wel gemeenschappelijk zijn en vervolgens dat de rechten van de schuldeisers afzonderlijk dienden te worden geregeld.

Bijgevolg stelt de Subcommissie voorlopig de volgende tekst vast :

« Artikel 9.

» De schulden van vóór het huwelijk blijven persoonlijk van de echtgenoten, met uitzondering van die welke betrekking hebben op goederen die definitief gemeenschappelijk geworden zijn. »

A la demande d'un membre pourquoi l'on préfère le mot « restent » au lieu de dire affirmativement « sont », on répond que la rédaction actuelle souligne mieux le fait que les dettes visées étaient personnelles avant le mariage et qu'elles ne changent pas de caractère après le mariage.

Un membre est d'avis que le mot « définitivement » peut être omis. En effet, il s'agit de dettes qui tombent en communauté et ne donnent pas lieu à récompense.

On déclare que le texte vise les biens qui sont devenus communs à défaut de preuve du contraire.

Un membre aimerait également voir supprimer le mot « définitivement ». Le maintien de cette expression pourrait prêter à équivoque et donner lieu à des contestations.

Un autre membre critique l'ensemble de la deuxième partie de l'article proposé « à l'exception de celles relatives à des biens devenus définitivement communs ». Il ne faut pas mentionner cette hypothèse. En réalité, il ne s'agit pas d'une véritable exception, puisque ces mots confirment une règle générale déjà établie.

Un membre demande ce qu'on entend par la notion « dette... relative à ... ». Une dette n'est pas relative à « un bien » mais « au patrimoine ». Dans la mesure où les biens tombent en communauté, les dettes qui grèvent ces biens tombent également en communauté.

Un membre confirme ce point de vue en citant des exemples de dettes qui sont communes mais qui ne peuvent pas être considérées comme des dettes relatives à des biens, notamment une simple reconnaissance de dette.

La Sous-Commission décide de supprimer les mots « à l'exception de celles relatives à des biens devenus définitivement communs ».

Un membre voudrait connaître le critère qui sera appliqué pour établir si une dette déterminée grève ou non l'entreprise. Il est très important de résoudre ce problème, afin d'établir les droits des créanciers. Les difficultés vont surgir quand on se trouvera devant une des nombreuses entreprises qui ne tiennent pas de comptabilité. Or, il est nécessaire de trouver un système pour les personnes qui ne font pas de contrat de mariage.

Un membre constate qu'en tout cas, le problème posé par « l'entreprise » n'est pas résolu et qu'on tourne autour d'une réalité juridiquement non existante. En effet, une entreprise est en soi une entité économique, mais du point de vue juridique elle est un ensemble d'objets, ce qui veut dire qu'on doit régler le régime de ces divers objets. Parmi ces différents objets, le membre cite la clientèle, qui a souvent le caractère de bien propre.

A une observation au sujet du principe général énoncé par les amendements du Gouvernement et selon lequel l'entreprise est toujours commune, il est répondu que ce principe est loin d'être absolu; en effet, « l'entreprise » de ceux qui exercent des professions libérales est déjà exclue.

Op de vraag van een lid waarom het woord « blijven » verkozen wordt boven het bevestigende « zijn », wordt geantwoord dat de huidige redactie beter onderstreept dat de bedoelde schulden persoonlijk waren vóór het huwelijk en onveranderd blijven na het huwelijk.

Een lid is van mening dat het woord « definitief » kan weggelaten worden. Het gaat immers om schulden die in de gemeenschap vallen en geen aanleiding geven tot vergoeding.

Er wordt verklaard dat de tekst doelt op de goederen die gemeenschappelijk geworden zijn bij gebreke van bewijs van het tegendeel.

Een ander lid wenst eveneens het woord « definitief » geschrapt te zien. De handhaving van die term zou verwarring kunnen stichten en aanleiding geven tot betwisting.

Nog een ander lid uit kritiek op heel het tweede gedeelte van het artikel « met uitzondering van... zijn ». Die veronderstelling behoeft niet vermeld te worden. Eigenlijk is hier geen sprake van een echte uitzondering, aangezien het alleen een bevestiging betreft van een algemene regel die reeds vastgesteld is.

Een lid vraagt wat men verstaat onder de woorden « schuld... met betrekking tot... ». Een schuld heeft geen betrekking op een « goed » maar op « een vermogen ». Voor zover de goederen in de gemeenschap vallen, vallen ook de schulden ten laste van die goederen in de gemeenschap.

Een ander lid bevestigt dit standpunt en noemt voorbeelden van schulden die gemeenschappelijk zijn maar die niet beschouwd kunnen worden als schulden met betrekking tot goederen, met name een eenvoudige schulderkenning.

De Subcommissie besluit de woorden « met uitzondering van die welke betrekking hebben op goederen die definitief gemeenschappelijk geworden zijn » te schrappen.

Een lid zou willen weten welk criterium zal worden toegepast om uit te maken of een bepaalde schuld al dan niet ten laste van de onderneming is. Het is van zeer groot belang dit vraagstuk op te lossen, ten einde de rechten van de schuldeisers vast te leggen. De moeilijkheden zullen pas goed beginnen wanneer men komt te staan voor een van de vele ondernemingen die geen boekhouding hebben. En toch moet er een systeem te vinden zijn voor degenen die geen huwelijkscontract sluiten.

Een lid stelt vast dat het probleem van « de onderneming » in ieder geval onopgelost is en dat men blijft draaien rond een werkelijkheid zonder juridisch bestaan. Een onderneming is immers op zichzelf een economische eenheid, maar rechtskundig bekeken is zij een geheel van voorwerpen, hetgeen betekent dat voor die verschillende voorwerpen een regeling moet worden getroffen. Onder die verschillende voorwerpen vermeldt het lid de clientèle, die vaak het kenmerk heeft van eigen goed.

Op een opmerking over het algemene beginsel dat neergelegd is in de regeringsamendementen en volgens hetwelk de onderneming altijd gemeenschappelijk is, wordt geantwoord dat dit beginsel verre van absoluut is; immers « de onderneming » van de beoefenaars van vrije beroepen is reeds uitgesloten.

Un membre rappelle que plusieurs entreprises n'ont pas de véritable valeur économique, ce qui est le cas du cabinet de l'avocat et même de certaines petites entreprises, dont l'activité est strictement liée à la personne de l'exploitant.

Ainsi qu'il a été exposé ci-avant, la Sous-Commission a décidé de ne pas réserver un sort particulier à l'entreprise.

Revenant au texte de l'article 9, un membre voudrait savoir de quelle action les créanciers disposent sur les biens antérieurs au mariage.

On se demande si les créanciers de l'entreprise tombée en communauté peuvent poursuivre sur tous les biens.

Les membres sont d'accord pour dire que les créanciers peuvent saisir les biens de l'entreprise et les biens dont il n'est pas prouvé, à défaut d'inventaire, qu'ils existaient avant le mariage.

Le texte est complété comme suit :

« Les créanciers de l'un des époux dont la dette est antérieure au mariage, ont également action sur les biens devenus communs qui appartenaient à leur débiteur et sur les revenus de celui-ci. »

L'article 23 des amendements du Gouvernement, auquel renvoie l'article 18, traite des dettes grevant les successions qui échoient à un des époux durant le mariage.

La Sous-Commission décide que la même règle vaut pour les donations faites à un des époux durant le mariage et qu'il n'y a pas lieu de distinguer selon qu'il y a eu ou non inventaire.

Après avoir élaboré diverses versions de cet article, la Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Les dettes des successions échues aux époux pendant le mariage et celles qui grèvent les libéralités qui leur sont faites restent personnelles à l'époux héritier, légataire ou donataire, sauf dans la mesure où les biens échus à cet époux sont devenus communs. »

Le principe, admis par la Sous-Commission, est que les dettes des successions échues aux époux pendant le mariage leur restent propres sauf les dettes grevant les biens qui sont définitivement devenus communs. C'est aux époux qu'il appartient de faire en sorte que les biens successoraux restent propres; il suffit pour cela de conserver la preuve de l'origine des biens ou de faire dresser un inventaire, « le conjoint dûment appelé ».

Cela implique que récompense sera due pour les dettes antérieures au mariage, restées propres, payées par la communauté (Doc. Sénat, session 1965-1966, n° 281, pp. 11, 12 et 13, articles 18 et 25 : la communauté est engagée par les dettes nées avant le mariage mais il y aura récompense).

Een lid brengt in herinnering dat verscheidene ondernemingen geen echte economische waarde hebben, zoals het geval is met de praktijk van een advocaat en zelfs met sommige kleine ondernemingen waarvan de activiteit nauw verbonden is met de persoon van de exploitant.

Zoals hiervoren reeds is gezegd heeft de Subcommissie beslist voor de onderneming geen bijzondere regeling te treffen.

Terugkomend op de tekst van artikel 9 zou een lid willen weten hoe de schuldeisers zich kunnen verhalen op de goederen die vóór het huwelijk reeds aanwezig waren.

Er wordt gevraagd of de schuldeisers van de onderneming die in de gemeenschap gevallen is, op alle goederen verhaal hebben.

De leden zijn het erover eens dat de schuldeisers beslag kunnen leggen op de goederen van de onderneming en op de goederen waarvan, bij gebreke van een boedelbeschrijving, niet bewezen is dat zij reeds vóór het huwelijk bestonden.

De tekst wordt aangevuld als volgt :

« De schuldeisers van een van de echtgenoten wiens schuld van vóór het huwelijk dagtekent, hebben eveneens verhaal op de gemeenschappelijk geworden goederen die aan de schuldenaar toebehoorden en op diens inkomsten. »

Artikel 23 van de regeringsamendementen waarnaar artikel 18 verwijst, handelt over de schulden van de nalatenschappen die aan een van de echtgenoten te beurt vallen tijdens het huwelijk.

De Subcommissie beslist dat dezelfde regel geldt voor de schenkingen aan een van de echtgenoten tijdens het huwelijk en dat er geen reden bestaat om een onderscheid te maken tussen de gevallen waarin er wel en geen boedelbeschrijving is opgemaakt.

Na verschillende versies van dit artikel te hebben opgemaakt, neemt de Subcommissie de volgende tekst aan :

« De schulden van nalatenschappen die aan de echtgenoten toevallen tijdens het huwelijk en de schulden ten laste van giften hun gedaan blijven persoonlijk van de echtgenoot-erfgenaam, legataris of begiftigde, voor zover de goederen die aan de echtgenoot te beurt vallen niet gemeenschappelijk geworden zijn. »

Het door de Subcommissie aangenomen beginsel luidt dat de schulden van de erfenissen die aan de echtgenoten toevallen tijdens het huwelijk eigen blijven, met uitzondering van de schulden ten laste van goederen die definitief gemeenschappelijk geworden zijn. De echtgenoten moeten zelf zorgen dat de geërfde goederen eigen blijven; daartoe behoeft de betrokkene alleen het bewijs van de herkomst van de goederen te bewaren of een boedelbeschrijving te laten opmaken, « de andere echtgenoot behoorlijk opgeroepen ».

Dit houdt in dat vergoeding verschuldigd zal zijn voor de eigen gebleven schulden van vóór het huwelijk, betaald door de gemeenschap (Gedr. St. Senaat, zitting 1965-1966, nr. 281, blz. 11, 12 en 13; artikelen 18 en 25 : de gemeenschap is verbonden door de schulden ontstaan vóór het huwelijk, maar er zal vergoeding zijn).

A ce propos, l'on renvoie aux articles 25, point 2, et 27 des amendements du Gouvernement (Doc. Sénat, session de 1965-1966, n° 281, pp. 12 et 13).

En même temps, l'on rappelle la règle applicable aux dettes des successions : celles-ci restent propres, mais en cas de confusion des biens de la succession avec les biens communs, ceux-ci sont exposés de ce fait aux poursuites des créanciers de la succession. Récompense est due en cas de paiement à l'aide de biens communs sauf dans la mesure où les biens de la succession sont définitivement devenus communs. La solution logique et équitable est de prévoir une récompense calculée en fonction de l'enrichissement procuré à l'époux : si les 9/10 de la succession sont restés propres, et que la communauté a payé tout le passif, la récompense sera égale aux 9/10 de celui-ci.

La discussion qui s'engage alors fait apparaître que, de l'avis de certains membres, dès lors que des biens propres tombent dans la communauté, il s'ensuit un enrichissement de cette dernière; jusqu'à quel point se justifie-t-il ?

La question est posée de savoir s'il y a d'autres cas à envisager que celui d'une donation ou des biens échus à l'un des époux avant le mariage.

Un membre fait remarquer que tous les biens provenant d'une succession sont considérés comme biens propres. Reste évidemment à résoudre le problème de la preuve, mais le texte examiné ne donne pas non plus de solution. En outre, il n'y est plus question de dettes communes, puisqu'on admet seulement un patrimoine commun qui est alimenté par les biens des époux.

Au cours de la seconde lecture, la Sous-Commission décide de fusionner en un seul article les textes traitant des dettes antérieures au mariage et des dettes grevant des successions et donations.

Le texte devient :

« Les dettes antérieures au mariage restent propres à l'époux débiteur.

» Les dettes des successions échues à l'un des époux pendant le mariage et celles qui grevent les libéralités qui leur sont faites, restent propres à l'époux héritier, légataire ou donataire. »

Traitant des intérêts des dettes propres, un membre déclare qu'on doit choisir entre deux solutions : ces intérêts seront-ils propres ou communs ? Le membre est d'avis qu'ils doivent être communs, puisque les intérêts des biens communs sont également communs.

Des membres estiment devoir préciser que, de même que les intérêts des capitaux propres entrent dans le patrimoine commun, de même sont à charge de celui-ci les intérêts des dettes propres.

Cette solution n'est toutefois pas sans risques pour le patrimoine commun. Si l'un des époux a souscrit un emprunt hypothécaire, la dette reste propre, mais les intérêts, qui peuvent être considérables, ne doivent-ils pas rester propres également ?

Hierbij wordt verwezen naar de artikelen 25, 2, en 27 van de amendementen van de Regering (Gedr. St. Senaat, zitting 1965-1966, nr. 281, blz. 12 en 13).

Tevens wordt herinnerd aan de regel voor de schulden der nalatenschappen : deze blijven eigen, maar bij vermenig van de geërfde goederen met de gemeenschappelijke goederen, staan deze laatste bloot aan de vorderingen van de schuldeisers van de nalatenschap. In geval van betaling uit gemeenschappelijke goederen is vergoeding verschuldigd, voor zover de geërfde goederen niet definitief gemeenschappelijk zijn geworden. Het ware logisch en billijk dat de vergoeding berekend werd op basis van de verrijking van de echtgenoot : indien de nalatenschap voor 9/10 eigen bezit gebleven is en de gemeenschap het gehele passief betaald heeft, zal de vergoeding 9/10 van dit passief bedragen.

Uit de hierna volgende discussie blijkt dat volgens sommige leden, van het ogenblik af dat eigen goederen in de gemeenschap vallen, er een verrijking daarvan ontstaat; in hoever is deze verantwoord ?

De vraag wordt gesteld of er andere gevallen zijn buiten de schenking en de goederen die aan een echtgenoot toevallen vóór het huwelijk.

Een lid merkt op dat alle goederen uit een nalatenschap beschouwd worden als eigen goederen. Natuurlijk blijft het probleem van de bewijslevering op te lossen, maar de onderzochte tekst geeft ook geen oplossing. Bovendien is daarin geen sprake meer van gemeenschappelijke schulden, aangezien er slechts een gemeenschappelijk vermogen aanvaard wordt, samen te stellen uit de goederen van de echtgenoten.

Tijdens de tweede lezing besluit de Subcommissie de teksten betreffende de schulden van vóór het huwelijk en die betreffende de schulden van de nalatenschappen en van de schenkingen in één artikel samen te brengen.

Deze tekst wordt dan :

« De schulden van vóór het huwelijk blijven eigen aan de echtgenoot-schuldenaar.

» De schulden van de nalatenschappen die een van de echtgenoten toevallen tijdens het huwelijk en de schulden ten laste van giften blijven eigen aan de echtgenoot-erfgenaam, legataris of begiftigde. »

Omtrent de interesten van die eigen schulden zegt een lid dat er moet gekozen worden tussen twee oplossingen : zullen die interesten eigen of gemeenschappelijk zijn ? Het lid is van mening dat die interesten gemeenschappelijk moeten zijn, aangezien de interesten van gemeenschapsgoederen eveneens gemeenschappelijk zijn.

Enkele leden menen te moeten verduidelijken dat, evenals de interesten van eigen kapitaal in het gemeenschappelijk vermogen vloeien, ook de interesten van eigen schulden ten laste van dat vermogen komen.

Die oplossing is niet echter zonder gevaar voor het gemeenschappelijk vermogen. Indien een van de echtgenoten een hypothecaire lening heeft aangegaan, blijft de schuld eigen; maar moeten de interesten, die hoog kunnen oplopen, dan ook niet eigen blijven ?

Le même problème se pose pour un emprunt souscrit pendant le mariage.

La jurisprudence devra interpréter selon le cas.

La rédaction de l'article est encore simplifiée et la Sous-Commission adopte le texte suivant :

§. 4. *Des dettes propres et des dettes communes.*

Article 1406.

Les dettes des époux antérieures au mariage et celles qui grèvent les successions et libéralités qui leur échoient durant le mariage, leur restent propres.

Article 1407.

Ainsi qu'il a déjà été exposé à l'occasion de l'examen de l'article précédent, la Sous-Commission avait rédigé divers textes énumérant des dettes dont le paiement ne pouvait être poursuivi sur les biens communs ou sur une partie ou certains de ceux-ci (voir ci-avant page 114, textes nouveaux des articles 11 à 14).

Voulant souligner le caractère propre de ces dettes, la Sous-Commission modifie comme suit le texte provisoirement retenu pour l'article 12 :

§ 1er. Restent également propres aux époux :

1. Les dettes provenant d'actes accomplis par les époux dans l'exercice d'une profession interdite en application de l'article 216 ou d'actes que l'un des époux ne pouvait accomplir sans le concours de son conjoint ou l'autorisation de justice.

2. Les dettes résultant d'infractions, délits ou quasi-délits commis par l'un des époux. »

§ 2. Aucune action ne peut être exercée contre le patrimoine commun en raison de ces dettes propres à moins que l'actif commun ait été augmenté par l'activité de l'époux débiteur (ou n'ait tiré profit des actes accomplis par l'époux débiteur).

Revenant sur les textes précédemment proposés pour un article 14, la Sous-Commission souligne que les dettes issues d'emprunts, d'achats à tempérament ou d'opérations de bourse restent propres.

Sont toutefois rangées parmi les dettes communes celles contractées par l'un des époux pour subvenir aux besoins du ménage.

Sera-t-il toujours si facile d'établir le rapport entre l'origine d'une dette et les besoins du ménage ou l'éducation des enfants ? Ici encore, une interprétation sera nécessaire. Après un échange de vues, la Sous-Commission décide de se borner à énoncer le principe : sont propres les dettes contractées par l'un des époux dans l'intérêt exclusif de son patrimoine propre. Ce principe sera repris comme 1° de l'article en discussion.

Hetzelfde geldt voor een lening die tijdens het huwelijk wordt aangegaan.

De rechtspraak zal moeten interpreteren naar gelang van het geval.

De redactie van het artikel wordt nog vereenvoudigd en de Subcommissie aanvaardt de volgende tekst :

§ 4. *Eigen schulden en gemeenschappelijke schulden.*

Artikel 1406.

De schulden van de echtgenoten die dagtekenen van vóór het huwelijk en de schulden ten laste van erfenissen en giften die hun toevallen tijdens het huwelijk, blijven eigen schulden.

Artikel 1407.

Zoals reeds opgemerkt bij het onderzoek van het voorgaande artikel had de Subcommissie verschillende teksten opgesteld waarin de schulden werden opgesomd die niet konden worden verhaald op de gemeenschappelijke goederen of op een gedeelte ervan (zie hierboven blz. 114, nieuwe teksten van de artikelen 11 tot 14).

Daar de Subcommissie er de nadruk op wil leggen dat het om eigen schulden gaat, wijzigt zij de voorlopig vastgestelde tekst van artikel 12 als volgt :

§ 1. Eigen schulden van de echtgenoten blijven eveneens :

1. De schulden ten gevolge van handelingen verricht door de echtgenoten bij de uitoefening van een krachtens artikel 216 verboden beroep of ten gevolge van handelingen die een van de echtgenoten niet mocht verrichten zonder de medewerking van de andere echtgenoot of gerechtelijke machtiging.

2. De schulden ontstaan uit misdrijven of onrechtmatige daden begaan door een der echtgenoten. »

§ 2. Eigen schulden kunnen niet worden verhaald op het gemeenschappelijk vermogen, tenzij de gemeenschappelijke baten vermeerderd werden door de bedrijvigheid van de echtgenoot-schuldenaar (of voordeel getrokken hebben uit handelingen verricht door de echtgenoot-schuldenaar).

Terugkomend op de vroeger voor een artikel 14 voorgestelde teksten onderstreept de Subcommissie dat de schulden ontstaan door leningen, aankoop op afbetaling en beursverrichtingen eigen blijven.

Maar bij de gemeenschappelijke schulden wordt voorzien in die aangegaan door een der echtgenoten ten behoeve van de huishouding.

Zal het steeds gemakkelijk zijn de oorsprong van een schuld in verband te brengen met de huishouding of de opvoeding van de kinderen ? Ook hier zal interpretatie nodig zijn. Na een gedachtenwisseling besluit de Subcommissie slechts het beginsel te vermelden : de schulden door een der echtgenoten aangegaan in het uitsluitend belang van zijn eigen vermogen zijn eigen. Dit beginsel zal punt 1 vormen van het besproken artikel.

L'origine des dettes (emprunts, achats à tempérament, opérations boursières, etc.) ne doit pas être précisé dans le texte. Si le principe est clairement formulé, le juge disposera d'une base suffisante pour apprécier.

Un certain nombre de considérations ont été émises au sujet des dettes résultant d'une condamnation pénale ou d'un délit ou quasi-délit commis par un des époux. Faut-il supprimer le mot « délit » ?

La suppression du mot « délit » n'est pas justifiée, les deux termes délit et quasi-délit étant généralement considérés comme complémentaires. (Voir les articles 1370 du Code civil.)

On ne pourrait les remplacer par « actes qui engagent la responsabilité civile » sans préciser encore une fois « délictuelle ou quasi-délictuelle ».

La seule formule de rechange serait celle de l'article 1414 du Code civil français où il est question des « engagements qui se forment sans aucune convention », c'est-à-dire « des dommages et intérêts auxquels la femme serait condamnée à la suite de délits ou de quasi-délits, les obligations résultant de quasi-contrats, et toutes obligations d'origine légale ou prononcées judiciairement en vertu de la loi, telles que les amendes pénales et les impositions fiscales » (Patarin et Morin, commentaire n° 236). Pour Savatier, ce sont « toutes les dettes non contractuelles, donc quasi-contractuelles, délictuelles, quasi-délictuelles et légales (n° 123bis). Il se pourrait que la catégorie des dettes résultant d'engagements qui se forment sans convention soit plus étendue que celle des dettes résultant d'infractions, délits ou quasi-délits ».

Un membre estime que la notion d'infraction implique automatiquement le délit.

D'après un commissaire, il résulte de cette interprétation que le mot « délit » est superflu et inutile. En outre, il est évident que les amendes pénales doivent être considérées comme des dettes résultant d'infractions.

Un autre membre déclare qu'on peut éventuellement séparer les deux notions afin d'éviter une interprétation qui n'a pas été voulue; les infractions pénales d'un côté et les infractions civiles d'autre part.

Un membre se demande si la séparation de ces notions ne s'impose pas pour une raison de fond. En effet, il peut y avoir, à la suite d'une infraction, non seulement des amendes mais des dommages et intérêts sans application d'une amende.

Un membre est d'avis que le texte adopté par la Sous-Commission avec omission du mot « délit » est suffisamment clair : la notion « infractions » comprend tout ce qui est pénal, la notion « quasi-délits » visant tout ce qui est civil.

Un autre membre estime que la notion de quasi-délits vise plutôt les actes involontaires.

Un membre propose un nouveau texte exprimant deux idées, celle de condamnation pénale, englobant toutes les

De oorsprong van de schulden (leningen, aankoop op afbetaling, beursverrichtingen, enz.) behoeft niet vermeld te worden in de tekst. Wanneer het beginsel duidelijk is geformuleerd, dan zal — voor het overige — de rechter, op grond van dit beginsel, kunnen oordelen.

Wat betreft de schulden ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling of uit een onrechtmatige daad, begaan door een der echtgenoten, worden een aantal overwegingen in het midden gebracht. Moet het woord « délit » geschrapt worden ?

De weglating van het woord « délit » is niet verantwoord daar over het algemeen wordt aangenomen dat de termen « délit » en « quasi-délit » elkaar aanvullen (vgl. art. 1370 van het Burgerlijk Wetboek).

Men kan deze termen ook niet vervangen door « actes qui engagent la responsabilité civile » zonder de aanvulling « délictuelle ou quasi-délictuelle ».

De enige uitweg zou die van artikel 1414 van het Franse Burgerlijk Wetboek zijn, waar sprake is van « engagements qui se forment sans aucune convention », d.w.z. « des dommages et intérêts auxquels la femme serait condamnée à la suite de délits ou de quasi-délits, les obligations résultant de quasi-contrats, et toutes obligations d'origine légale ou prononcées judiciairement en vertu de la loi, telles que les amendes pénales et les impositions fiscales » (Patarin et Morin, commentaire n° 236). Voor Savatier zijn het « toutes les dettes non contractuelles, donc quasi-contractuelles, délictuelles, quasi-délictuelles et légales (n° 123bis). Il se pourrait que la catégorie des dettes résultant d'engagements qui se forment sans convention soit plus étendue que celle des dettes résultant d'infractions, délits ou quasi-délits ».

Een lid is van oordeel dat het begrip « infraction » automatisch het begrip « délit » insluit.

Volgens een commissielid maakt deze interpretatie de toevoeging van het woord « délit » overbodig en nutteloos. Bovendien is het duidelijk dat de strafrechtelijke geldboeten moeten worden beschouwd als schulden die het gevolg zijn van misdrijven.

Een ander lid verklaart dat de twee begrippen eventueel gescheiden kunnen worden om een interpretatie te voorkomen die ingaat tegen de bedoeling van de tekst, de misdrijven enerzijds en de onrechtmatige daden anderzijds.

Een commissielid vraagt zich af of de scheiding van de begrippen ook niet noodzakelijk is om een fundamentele reden. Immers, het is mogelijk dat een misdrijf niet alleen grond oplevert tot geldboeten maar tot schadevergoeding zonder meer.

Een lid is van oordeel dat de tekst van de Subcommissie met weglating van het woord « délit » duidelijk genoeg is : het begrip « infractions » slaat op alles wat strafrechtelijk is, het begrip « quasi-délits » op alles wat burgerrechtelijk is.

Een ander lid is van mening dat het begrip « quasi-délit » de onopzettelijke handelingen dekt.

Een lid stelt een nieuwe tekst voor waarin twee ideeën tot uitdrukking komen, nl. de strafrechtelijke veroordeling,

condamnations sans distinction, et celle concernant la réparation de dommages et intérêts résultant d'un délit ou d'un quasi-délit.

Un autre membre fait remarquer que le crime non puni échappe à l'application des deux catégories, ainsi que la transaction qui peut intervenir après un fait délictueux.

Un membre répond que la transaction doit être considérée comme ayant un caractère civil, et qu'elle est dès lors visée par la deuxième catégorie, c'est-à-dire la réparation de dommages et intérêts résultant d'un délit ou d'un quasi-délit. Ce même membre fait remarquer également que le mot français « délit » couvre en même temps le pénal et le civil, tandis que le mot « wanbedrijf » a uniquement un caractère pénal. Ce qu'il faut exprimer dans le texte correspond au contenu de la notion « onrechtmatige daad ». En tout cas, la Sous-Commission a voulu considérer comme propres, toutes les conséquences pécuniaires résultant de n'importe quelle condamnation pénale et les conséquences pécuniaires résultant de n'importe quelle responsabilité civile.

La Sous-Commission décide alors d'adopter le texte suivant :

« — les dettes résultant d'une condamnation pénale et celles qui sont dues en réparation d'un délit ou quasi-délit commis par un des époux. »

Elle estime que ce texte couvre également les dettes résultant d'une condamnation à caractère fiscal, par exemple, les condamnations en matière de douanes et accises.

La Sous-Commission a renvoyé aux articles traitant des droits des créanciers le § 2, provisoirement retenu par elle.

La Sous-Commission propose le texte suivant :

Article 1407.

« Sont propres :

— les dettes contractées par l'un des époux dans l'intérêt exclusif de son patrimoine propre;

— les dettes provenant de l'exercice par l'un des époux d'une profession interdite en vertu de l'article 216 ou d'actes que l'un des époux ne pouvait accomplir sans le concours de son conjoint ou l'autorisation de justice;

— les dettes résultant d'une condamnation pénale ou d'un délit ou quasi-délit commis par un des époux. »

Article 1408.

Après avoir défini les dettes propres, la Sous-Commission a décidé d'énumérer dans un article les dettes communes.

Elle a pris comme point de départ le texte de l'alinéa 2 de l'article 20 des amendements du Gouvernement, où il est effectivement question de la dette contractée dans l'intérêt du ménage ou pour l'éducation des enfants communs. Pour le surplus, elle a tenu compte dans une certaine mesure des

waaronder alle veroordelingen zonder onderscheid vallen, en de schadevergoeding die verschuldigd is wegens een « délit ou un quasi-délit ».

Een ander lid wijst erop dat een onbestraft gebleven misdrijf buiten die twee categorieën valt, evenals de daad die kan worden getroffen na een onrechtmatige daad.

Een lid antwoordt dat de daad moet worden beschouwd als burgerrechtelijk van aard en dus in de tweede categorie thuishoort, d.w.z. als schadevergoeding ten gevolge van « délit ou quasi-délit ». Hetzelfde lid wijst erop dat het Franse woord « délit » zowel op strafrechtelijk als op burgerrechtelijk gebied ligt, terwijl het Nederlandse woord « wanbedrijf » alleen een strafrechtelijk karakter heeft. Wat in de tekst tot uitdrukking moet komen stemt overeen met de inhoud van het begrip « onrechtmatige daad ». In elk geval heeft de Subcommissie alle geldelijke gevolgen van elke strafrechtelijke veroordeling en van elke burgerrechtelijke aansprakelijkheid als eigen willen aanmerken.

De Subcommissie besluit de volgende tekst te aanvaarden :

« — de schulden ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling en die welke verschuldigd zijn als vergoeding voor een onrechtmatige daad begaan door een der echtgenoten. »

Zij is van oordeel dat de tekst eveneens slaat op de schulden die voortvloeien uit een fiscale veroordeling, bijvoorbeeld ter zake van douanen en accijnzen.

De Subcommissie heeft de voorlopig aangehouden tekst van § 2 verwezen naar de artikelen betreffende de rechten van de schuldeisers.

De Subcommissie stelt de volgende tekst voor :

Artikel 1407.

« Eigen zijn :

— de schulden door een der echtgenoten aangegaan in het uitsluitend belang van zijn eigen vermogen;

— de schulden ten gevolge van de uitoefening door een van de echtgenoten van een beroep dat verboden is krachtens artikel 216 of ten gevolge van handelingen die een van de echtgenoten niet mocht verrichten zonder de medewerking van de andere echtgenoot of zonder gerechtelijke machtiging;

— de schulden ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling of uit een onrechtmatige daad begaan door een der echtgenoten. »

Artikel 1408.

Na de eigen schulden te hebben bepaald, heeft de Subcommissie in één artikel de opsomming willen geven van de gemeenschappelijke schulden.

Uitgegaan wordt van de tekst van artikel 20, tweede lid, van de amendementen van de Regering, waar inderdaad gesproken wordt over de schuld aangegaan in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de gemeenschappelijke kinderen. Voor het overige wordt met de teksten van

textes des articles 18 et suivants des amendements. En ce qui concerne la dette contractée dans l'intérêt du ménage ou pour l'éducation des enfants, la Sous-Commission constate que la matière est réglée, quel que soit le régime matrimonial des époux, par l'article 218-1 de la première partie des amendements du Gouvernement (devenu l'art. 222 des textes proposés par la Sous-Commission).

Il ne lui paraît donc pas utile de traiter à nouveau de cette matière, dans le cadre du régime légal.

Les textes suivants sont présentés :

« § 1. Sont des dettes communes (ou à charge du patrimoine commun) :

a) les dettes contractées conjointement par les deux époux et celles contractées par un seul des époux dans l'intérêt du ménage ou pour l'éducation des enfants communs;

b) les dettes contractées dans l'intérêt (ou pour les besoins) du patrimoine commun ou pour l'entretien et la conservation du patrimoine commun;

c) les dettes qui, en vertu des articles 9 à 12, peuvent être recouvrées sur les biens communs.

Variante :

c) les dettes dont le paiement en vertu des articles 9 à 12 peut être poursuivi sur les biens communs.

§ 2. Sont considérées comme des dettes communes (ou à charge du patrimoine commun) les dettes dont il n'est pas prouvé qu'elles sont propres à l'un des époux en application d'une disposition de la loi. »

Un membre pose la question de savoir si la notion de « dette commune » a la même portée que celle de « dette à charge du patrimoine commun ». Une dette commune est la dette contractée par les deux époux conjointement. Il est important de l'établir clairement puisqu'il s'agit de savoir quels seront les droits des créanciers : si l'on parle de « dette commune » cela permet-il aux créanciers de poursuivre les deux époux et/ou le patrimoine commun ?

Un autre membre se demande s'il faut établir une hiérarchie entre les dettes contractées dans l'intérêt du ménage et celles contractées conjointement par les deux époux. Peut-on dire que les dettes communes sont celles qui ont pour gage le patrimoine commun ?

Un commissaire voudrait savoir en vertu de quel principe les dettes résultant de travaux effectués à un bien propre sont considérées comme dettes propres.

Il lui est répondu qu'il est préférable de créer une présomption de dette propre.

artikel 18 e.v. van de amendementen tot op zekere hoogte rekening gehouden. De Subcommissie stelt vast dat het vraagstuk van de schuld, aangegaan in het belang van huishouding of voor de opvoeding van de kinderen, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten, geregeld is in artikel 218-1 van deel I van de Regeringsamendementen (thans art. 222 van de door de Subcommissie voorgestelde teksten).

Zij acht het bijgevolg niet nodig deze aangelegenheid opnieuw ter sprake te brengen bij de behandeling van het wettelijk stelsel.

De volgende teksten worden voorgesteld :

« § 1. Gemeenschappelijke schulden zijn (of schulden ten laste van het gemeenschappelijk vermogen zijn) :

a) de schulden aangegaan door beide echtgenoten gezamenlijk en die welke zijn aangegaan door één echtgenoot in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de gemeenschappelijke kinderen;

b) de schulden aangegaan in het belang van (of ten behoeve van) het gemeenschappelijk vermogen of voor het onderhoud en de instandhouding van het gemeenschappelijke vermogen;

c) de schulden die overeenkomstig de artikelen 9 tot 12 kunnen worden verhaald op de gemeenschappelijke goederen.

Variante :

c) de schulden waarvan de betaling overeenkomstig de artikelen 9 tot 12 op de gemeenschappelijke goederen kan worden gevorderd.

§ 2. Als gemeenschappelijke schulden worden beschouwd (of als schulden ten laste van het gemeenschappelijk vermogen worden beschouwd), de schulden waarvan niet bewezen is dat zij aan een van de echtgenoten eigen zijn met toepassing van een bepaling van de wet. »

Een lid vraagt of het begrip « gemeenschappelijke schuld » hetzelfde betekent als « schuld ten laste van het gemeenschappelijk vermogen ». Een gemeenschappelijke schuld is de schuld die door beide echtgenoten samen wordt aangegaan. Het is van belang dit duidelijk te stellen, om te weten wat de rechten van de schuldeisers zullen zijn : zal het gebruik van de term « gemeenschappelijke schuld » de schuldeisers in staat stellen om zich op beide echtgenoten en/of het gemeenschappelijk vermogen te verhalen ?

Een ander lid vraagt zich af of er een hiërarchie moet zijn tussen de schulden aangegaan in het belang van de huishouding en die aangegaan door beide echtgenoten samen. Kan men zeggen dat gemeenschappelijke schulden die schulden zijn waarvoor het gemeenschappelijk vermogen tot pand strekt ?

Een commissielid zou willen weten op grond van welk beginsel een schuld die voortvloeit uit werken aan een eigen goed, beschouwd wordt als een eigen schuld.

Hierop wordt geantwoord dat het verkieslijk is een vermoeden van eigen schuld te scheppen.

Un membre demande s'il faut prévoir une formule résiduaire pour les biens propres et communs.

Un autre membre est partisan d'un texte énumérant simplement les dettes communes sans donner une autre spécification.

Un membre conclut en disant qu'il ne faut pas définir dans le même texte le caractère de la dette et les droits des créanciers. Dans le chapitre traitant des droits des créanciers, on devrait établir le principe que, lorsque les biens tombent dans le patrimoine commun, le droit des créanciers s'étend aux biens communs.

Revenant au texte de l'article, ce membre fait remarquer qu'il faut bien définir la notion « conjointement ». En effet, il y a une distinction à faire entre « concourir à l'acte » et « conjointement ».

Un membre est d'avis que la notion « concourir » est trop large et n'exprime pas l'intention de la Sous-Commission, selon laquelle les époux s'engagent tous les deux.

D'après un autre membre, il s'agit de dettes que les époux se sont engagés à payer, fût-ce en des qualités différentes. L'un des époux est le véritable débiteur, tandis que l'autre peut n'être engagé que comme caution.

La Sous-Commission marque son accord sur cette interprétation.

Un membre se demande s'il faut retenir dans le texte les mots « ou pour l'entretien et la conservation du patrimoine ». La notion « intérêt » est suffisamment large et générale pour comprendre également les notions « entretien » et « conservation ».

Après cette discussion, la Sous-Commission propose provisoirement le texte suivant :

« § 1er. Sont des dettes communes :

» a) les dettes contractées soit conjointement par les deux époux, soit contractées par un seul des époux dans l'intérêt du ménage ou pour l'éducation des enfants communs;

» b) les dettes contractées dans l'intérêt du patrimoine commun;

» c) les dettes résultant d'obligations souscrites par les deux époux mais à un titre différent.

» § 2. Sont présumées communes, les dettes dont il n'est pas prouvé qu'elles sont propres à l'un des époux en application d'une disposition de la loi. »

Un membre demande ce que veut dire « à un titre différent » au littera c) du § 1er.

Un autre membre répond qu'on vise le cas où l'un des époux a cautionné les obligations de l'autre. D'ailleurs, ces dettes ne sont pas des dettes communes, mais au contraire le type de dettes propres.

Een lid vraagt of voor de eigen en de gemeenschappelijke goederen in een residuaire formule moet worden voorzien.

Een ander lid is voorstander van een tekst waarin de gemeenschappelijke schulden worden opgesomd zonder nadere specificatie.

Een lid zou tot besluit willen zeggen dat de aard van de schuld en de rechten van de schuldeisers niet in dezelfde tekst mogen worden bepaald. In het hoofdstuk over de rechten van de schuldeisers zou als beginsel moeten worden gesteld dat wanneer de goederen in het gemeenschappelijk vermogen vallen, de schulden ook verhaalbaar zijn op de gemeenschappelijke goederen.

Hetzelfde lid wijst erop dat het begrip « gezamenlijk » nader moet worden omschreven. Er valt immers een onderscheid te maken tussen « verschijnen bij een akte » en « gezamenlijk ».

Een lid is van oordeel dat het begrip « verschijnen » te ruim is en de bedoeling van de Subcommissie, volgens welke beide echtgenoten zich verbinden, niet tot uitdrukking brengt.

Volgens een ander lid betreft het hier schulden tot de betaling waarvan de echtgenoten zich hebben verbonden, zij het in verschillende hoedanigheid. De ene echtgenoot is de werkelijke schuldenaar, de andere kan slechts als borg verbonden zijn.

De Subcommissie gaat akkoord met deze interpretatie.

Een lid vraagt zich af of de zinsnede « of voor het onderhoud en de instandhouding van het vermogen » in de tekst moet staan. Het begrip « belang » is ruim en algemeen genoeg om ook de begrippen « onderhoud » en « instandhouding » te omvatten.

Na deze bespreking stelt de Subcommissie voorlopig de volgende tekst voor :

« § 1. Gemeenschappelijke schulden zijn :

» a) de schulden aangegaan hetzij door beide echtgenoten gezamenlijk, hetzij door één echtgenoot in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de gemeenschappelijke kinderen;

» b) de schulden aangegaan in het belang van het gemeenschappelijk vermogen;

» c) de schulden die voortvloeien uit verbintenissen aangegaan door beide echtgenoten, maar in verschillende hoedanigheid.

» § 2. Gemeenschappelijk worden geacht de schulden waarvan niet bewezen is dat zij aan een der echtgenoten eigen zijn met toepassing van een bepaling van de wet. »

Een lid vraagt wat de uitdrukking « in een verschillende hoedanigheid » in § 1, c), wil zeggen.

Een ander lid antwoordt dat hier bedoeld wordt op het geval waarin de ene echtgenoot borg staat voor de verbintenissen van de andere. Dit zijn trouwens geen gemeenschappelijke schulden, maar juist het type van eigen schulden.

Le littera c) est provisoirement réservé.

Sur proposition d'un membre, le paragraphe 2 sera repris dans un article spécial.

Il est proposé d'ajouter au a) : « et ce sans préjudice à l'application de l'article 218bis qui exclut les dettes excessives ou inutiles eu égard aux ressources du ménage et celles résultant d'achats ou d'emprunts à tempérament. »

Un membre estime que les mots « conjointement » et « solidairement » n'ont pas la même portée; « conjointement » est plutôt un terme générique.

On fait remarquer que les « dettes contractées solidairement par les deux époux » lient les époux pour le tout, tandis que les « dettes contractées conjointement par les deux époux » obligent chacun d'eux pour moitié.

On peut se demander si, outre les biens communs, les biens propres sont également engagés par ces sortes de dettes.

Un membre répond que les dettes sont communes et que dès lors les créanciers ne doivent pas faire de distinction entre les biens propres et les biens communs.

Certains membres sont d'avis qu'il s'agit de savoir si le mot « conjointement » a le même contenu que le mot « solidairement ». Si ce n'est pas le cas, il faut dire « conjointement et solidairement » pour éviter tout doute.

Quant au renvoi à l'article 218bis dans le texte, un membre est d'avis que cet article ne traite pas du caractère propre ou commun des dettes, mais de la question de la solidarité. En outre, ce texte accorde aux créanciers un droit de poursuite, mais ne règle pas les rapports entre les époux.

Un membre estime qu'il est dangereux de déclarer vis-à-vis des créanciers que certaines dettes revêtent le caractère de propres. Ce sont eux qui en supporteraient les conséquences; ils doivent pouvoir exercer leurs droits sur les biens communs et les biens propres de l'époux contractant.

Un membre résume le problème en disant qu'il s'agit de trouver une solution pour éviter qu'on poursuive les biens propres de l'autre époux, sans que la dette perde son caractère de dette commune.

Il est clair que l'autre époux ne peut pas être poursuivi pour des dettes excessives. Le problème se pose lors de la liquidation puisqu'il s'agit d'une dette commune.

D'ailleurs, si l'on dit que cette dette n'est pas commune, les créanciers n'auront pas la possibilité de poursuivre les biens communs. En outre, il faudrait définir la notion de dette excessive.

Un autre membre se demande comment le créancier saura s'il s'agit d'une dette excessive puisque le caractère excessif de la dette s'apprécie en fonction des revenus du ménage.

Letter c) wordt voorlopig in beraad gehouden.

Op voorstel van een lid zal paragraaf 2 in een afzonderlijk artikel worden opgenomen.

Er wordt voorgesteld aan punt a) de volgende tekst toe te voegen : « onverminderd de toepassing van artikel 218bis waarbij uitgesloten worden de schulden die gelet op de bestaansmiddelen van het gezin buitensporig of onnodig zijn en de schulden die zijn ontstaan door aankopen of leningen op afbetaling. »

Een lid is van oordeel dat de woorden « gezamenlijk » en « hoofdelijk » niet dezelfde draagwijdte hebben; het woord « gezamenlijk » is meer een genuswoord.

Er wordt opgemerkt dat de « schulden hoofdelijk aangaan door beide echtgenoten » de echtgenoten verbinden voor het geheel, terwijl de « schulden aangaan door de twee echtgenoten gezamenlijk » ieder van hen verbinden voor de helft.

Men kan zich afvragen of, behalve de gemeenschappelijke goederen, ook de eigen goederen verbonden zijn door dat soort schulden.

Een lid antwoordt dat de schulden gemeenschappelijk zijn en dat de schuldeisers bijgevolg geen onderscheid hoeven te maken tussen eigen en gemeenschappelijke goederen.

Volgens sommige leden is het de vraag of het woord « gezamenlijk » dezelfde begripsinhoud heeft als het woord « hoofdelijk ». Als dat niet het geval is, moet men « gezamenlijk en hoofdelijk » zeggen, om twijfel te voorkomen.

Wat de verwijzing naar artikel 218bis betreft, handelt dat artikel, naar het oordeel van een lid, niet over de eigenheid of de gemeenschappelijkheid van de schulden, maar over de hoofdelijkheid. Bovendien verleent deze tekst aan de schuldeisers een verhaalsrecht, maar regelt geenszins de verhouding tussen de echtgenoten.

Een lid vindt het gevaarlijk aan de schuldeisers te zeggen dat bepaalde schulden eigen schulden zullen zijn. Want zij zullen de gevolgen daarvan dragen; zij moeten hun rechten kunnen doen gelden op de gemeenschappelijke goederen en op de eigen goederen van de echtgenoot die de verbintenis heeft aangegaan.

Een lid vat het probleem samen als volgt : er moet een oplossing worden gevonden om te voorkomen dat de schuld wordt verhaald op de eigen goederen van de andere echtgenoot, zonder dat zij haar gemeenschappelijk karakter verliest.

Het is duidelijk dat de andere echtgenoot niet kan worden vervolgd wegens buitensporige schulden. Dit probleem doet zich voor bij de vereffening, aangezien het om een gemeenschappelijke schuld gaat.

Trouwens, wanneer men zegt dat die schuld niet gemeenschappelijk is, zullen de schuldeisers zich niet kunnen verhalen op de gemeenschappelijke goederen. Bovendien zou dan het begrip buitensporige schuld nader bepaald dienen te worden.

Een ander lid vraagt zich af hoe de schuldeiser zal weten of de schuld buitensporig is, aangezien die buitensporigheid beoordeeld moet worden op basis van het gezinsinkomen.

Un membre propose de ne pas modifier le texte de l'article 218*bis* et de maintenir le caractère commun de cette dette. Il ajoute que l'esprit du 2e alinéa de l'article 218*bis* est de faire de la dette excessive une dette propre.

Il propose de supprimer dans le texte de l'article, la référence à l'article 218*bis*. Cette suppression a la portée suivante : lorsque l'alinéa 2 de l'article 218*bis* est appliqué dans le cadre du régime légal, la dette perd son caractère de dette solidaire, mais non son caractère de dette commune.

Quant à l'alinéa 2, un membre propose de supprimer le mot « communs ». Lorsqu'on ne prend en considération que les dettes contractées pour l'éducation des enfants « communs », on exclut les enfants adoptés par un seul des époux. D'autre part, seraient également exclus les enfants d'un premier mariage.

On peut se demander si l'enfant d'un premier mariage, vivant dans un autre ménage, est compris dans le texte.

Un membre est d'avis que les dettes contractées dans l'intérêt de cet enfant sont communes. D'ailleurs la pension alimentaire accordée pour l'entretien de cet enfant est établie en fonction des revenus des parents.

La Sous-Commission a — provisoirement — adopté le texte suivant :

« Sont communes :

» — les dettes contractées conjointement ou solidairement par les deux époux;

» — les dettes contractées par un seul époux dans l'intérêt du ménage ou pour l'éducation des enfants;

» — les dettes contractées dans l'intérêt du patrimoine commun;

» — les dettes qui grèvent les libéralités faites aux deux époux conjointement ou à l'un des époux avec stipulation que les biens donnés ou légués seront communs;

» — les dettes dont il n'est pas prouvé qu'elles sont propres à l'un des époux en application d'une disposition de loi. »

Plusieurs observations sont à nouveau formulées.

1. L'avant-dernier alinéa a été ajouté eu égard au 3 de l'article 8, actuellement 1405, disposant que les biens donnés ou légués dans les conditions qui y sont définies, sont communs. Comme il y a une corrélation nécessaire entre l'actif et le passif d'un patrimoine, il a paru logique que les dettes qui grèvent la libéralité soient communes puisque la libéralité elle-même profite à la masse commune.

2. Les dispositions de l'alinéa 4 valent également pour les libéralités faites aux futurs époux en vue du mariage ou par contrat de mariage (constitutions de dot ou institutions contractuelles).

Een lid stelt voor de tekst van artikel 218*bis* niet te wijzigen en die schuld gemeenschappelijk te laten. Hij voegt eraan toe dat in de bedoeling van artikel 218*bis*, tweede lid, ligt om van de buitensporige schulden eigen schulden te maken.

Hij stelt voor in de tekst de verwijzing naar artikel 218*bis* weg te laten. Deze weglating heeft tot gevolg dat, wanneer artikel 218*bis*, tweede lid, wordt toegepast in het kader van het wettelijke stelsel, de schuld wel haar hoofdelijk karakter maar niet haar gemeenschappelijk karakter verliest.

In het tweede lid stelt een lid voor, het woord « gemeenschappelijke » te schrappen. Neemt men alleen de schulden ten behoeve van de opvoeding van de « gemeenschappelijke » kinderen in aanmerking, dan sluit men de kinderen uit die slechts door een van de echtgenoten zijn aangenomen. Bovendien zouden eveneens de kinderen uit een eerste huwelijk uitgesloten worden.

Men kan zich afvragen of de tekst ook slaat op een kind uit een eerste huwelijk, dat in een ander gezin leeft.

Een lid is van oordeel dat de schulden aangegaan in het belang van dat kind, gemeenschappelijk zijn. Overigens wordt het alimentatiegeld voor het onderhoud van dat kind vastgesteld met inachtneming van het inkomen der ouders.

De Subcommissie heeft — voorlopig — de volgende tekst aangenomen :

« Gemeenschappelijk zijn :

» — de schulden aangegaan door beide echtgenoten, gezamenlijk of hoofdelijk;

» — de schulden aangegaan door een der echtgenoten in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de kinderen;

» — de schulden aangegaan in het belang van het gemeenschappelijk vermogen;

» — de schulden ten laste van giften aan de twee echtgenoten gezamenlijk of aan een van hen, onder beding dat de gegeven of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

» — de schulden waarvan niet bewezen is dat zij aan een van de echtgenoten eigen zijn met toepassing van een bepaling van de wet. »

Opnieuw worden verscheidene opmerkingen gemaakt.

1. Het voorlaatste lid is aan de tekst toegevoegd in verband met artikel 8, 3, thans artikel 1405, waarin bepaald wordt dat de goederen geschonken of vermaakt onder de voorwaarden die erin zijn vastgesteld, gemeenschappelijk zijn. Daar er een noodzakelijk verband bestaat tussen de baten en de lasten van een vermogen, is het logisch dat de schulden ten laste van een gift gemeenschappelijk zijn, aangezien de gift zelf gemeenschappelijk is.

2. De bepalingen van het vierde lid gelden mede voor giften aan aanstaande echtgenoten met het oog op het huwelijk of voor giften bij huwelijkscontract (aanbrengst van huwelijksgoed of contractuele erfstelling).

3. En ce qui concerne les intérêts des dettes propres, la Sous-Commission a considéré que ceux-ci étant en principe une charge des revenus — lesquels sont communs en vertu de l'article 1405 — il est rationnel de faire supporter par ce patrimoine commun le paiement de ces intérêts.

Elle s'est toutefois demandé s'il ne fallait pas tempérer cette règle dans le cas où les intérêts à supporter seraient trop élevés par rapport aux revenus de l'époux débiteur.

Un texte a été rédigé, qui compléterait l'article :

« Sont (également) des dettes communes ou sont à charge du patrimoine commun, les intérêts ou arrérages des dettes propres à l'un des époux. »

Variante :

« Sont des dettes communes ou sont à charge du patrimoine commun, les intérêts ou arrérages des dettes propres à l'un des époux, pour autant qu'ils ne soient pas hors de proportion avec les revenus de cet époux. »

Un membre fait remarquer que le premier texte pose le principe du caractère commun de la dette. En tout cas, les dettes excessives sont considérées comme des dettes communes sous réserve d'une disposition à reprendre dans un autre texte, sauvegardant les intérêts de l'autre époux.

Un membre constate que la variante introduit une nouvelle notion, celle de la proportion entre la dette et les revenus de l'époux. Cette notion est différente de celle de dette excessive. En outre, le texte n'apporte pas de solution quant aux droits des créanciers.

Finalement, sur proposition de ce membre, la Sous-Commission décide de s'en tenir au principe : les droits des créanciers doivent être réglés à un autre endroit.

Elle adopte le texte suivant :

« Sont également des dettes communes, les intérêts ou arrérages des dettes propres à l'un des époux. »

Dans ces conditions, la Sous-Commission propose le texte suivant pour l'article 1408 :

« Article 1408. — Sont communes :

» — les dettes contractées conjointement ou solidairement par les deux époux;

» — les dettes contractées par un des époux pour les besoins du ménage ou l'éducation des enfants;

» — les dettes contractées par un seul époux dans l'intérêt du patrimoine commun;

» — les dettes qui grèvent les libéralités faites aux deux époux conjointement ou à l'un des époux avec stipulation que les biens donnés ou légués seront communs;

3. De Subcommissie heeft geoordeeld dat aangezien de interesten van eigen schulden in beginsel een last zijn van de inkomsten — die gemeenschappelijk zijn krachtens artikel 1405 — het ook redelijk is dat die interesten betaald worden uit dat gemeenschappelijk vermogen.

Zij heeft zich echter afgevraagd of deze regel niet moest worden versoepeld ingeval de interesten te hoog zouden oplopen ten opzichte van de inkomsten van de echtgenoot-schuldenaar.

Er wordt dan een tekst opgemaakt die het artikel zal aanvullen :

« Zijn (eveneens) gemeenschappelijke schulden of zijn ten laste van het gemeenschappelijk vermogen, de interesten of rentetermijnen van de eigen schulden van een der echtgenoten. »

Variante :

« Zijn gemeenschappelijke schulden of zijn ten laste van het gemeenschappelijk vermogen, de interesten of rentetermijnen van de eigen schulden van een der echtgenoten, voor zover zij niet buiten verhouding tot de inkomsten van die echtgenoot staan. »

Een lid wijst erop dat de eerste tekst het beginsel stelt dat de schuld gemeenschappelijk is. In elk geval worden de buitensporige schulden als gemeenschappelijke schulden beschouwd, onder voorbehoud dat elders een bepaling zal worden opgenomen om de belangen van de andere echtgenoot te beschermen.

Een lid constateert dat de variante een nieuw begrip invoert, namelijk dat van de verhouding van de schuld tot de inkomsten van de echtgenoten. Dit is een ander begrip dan de buitensporige schuld. Bovendien brengt de tekst geen oplossing in verband met de rechten van de schuldeisers.

Uiteindelijk besluit de Subcommissie, op voorstel van dat lid, zich aan het beginsel te houden : de rechten van de schuldeisers moeten elders geregeld worden.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« Gemeenschappelijke schulden zijn eveneens de interesten of rentetermijnen van eigen schulden van een der echtgenoten. »

Derhalve stelt de Subcommissie voor artikel 1408 de volgende tekst voor :

« Artikel 1408. — Gemeenschappelijk zijn :

» — de schulden aangegaan door beide echtgenoten, gezamenlijk of hoofdelijk;

» — de schulden aangegaan door een der echtgenoten ten behoeve van de huishouding of de opvoeding van de kinderen;

» — de schulden aangegaan in het belang van het gemeenschappelijk vermogen;

» — de schulden ten laste van giften aan de twee echtgenoten gezamenlijk of aan een van hen, onder beding dat de gegeven of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

» — les dettes dont il n'est pas prouvé qu'elles sont propres à l'un des époux en application d'une disposition de la loi.

» Sont également des dettes communes, les intérêts ou arrérages des dettes propres à l'un des époux. »

SECTION II.

Des droits des créanciers.

Article 1409.

Les articles 1409 à 1413 ont été rassemblés sous le titre : « Section II — Des droits des créanciers ».

Dans une certaine mesure, ils forment également un ensemble.

Ils fournissent la réponse à la question de savoir sur quel patrimoine le paiement d'une dette peut être poursuivi.

Certains biens communs sont déjà soustraits aux poursuites des créanciers de l'un des époux, en vertu des règles du régime primaire (cfr. art. 215-2 du régime primaire — amendements du Gouvernement n° 281, p. 4).

Les gains, salaires et revenus professionnels du conjoint non débiteur, les biens utiles à l'exercice de sa profession ou affectés à cet exercice, « ne peuvent être saisis par les créanciers de l'autre époux », sauf pour les dettes solidaires.

L'article 215-2 ne distingue cependant pas les dettes dont l'origine est antérieure au mariage de celles qui sont nées après le mariage.

Les articles 18, al. 2, et 20, al. 2, sont plus précis : il s'agit de biens communs qui sont immunisés contre l'action des créanciers de l'un des époux : l'article 20, al. 2, met à l'abri des recours des créanciers d'un époux les biens « soumis à la maîtrise directe de son conjoint » et ceux que protège l'article 214-1, § 1er.

A cet égard, on a renvoyé notamment à la « justification » des amendements (Doc. Sénat n° 281, p. 39) :

« A. C'est pourquoi le projet abandonne résolument l'ancienne règle selon laquelle le passif commun pouvait être poursuivi indistinctement sur les biens communs et sur les biens personnels de l'époux chargé de la gestion de la communauté, c'est-à-dire le mari. Compte tenu de l'égalité existant désormais entre les époux, chacun n'engagera par ses actes que ses biens personnels et les biens communs à l'exclusion des propres de son conjoint. On remarquera d'ailleurs que cette règle doit être comprise sous réserve du principe général, valable au titre du régime primaire et selon lequel les dettes contractées pour les charges du mariage et l'entretien des enfants communs engagent solidairement les époux. La combinaison de ces deux principes qui se corrigent l'un

» — de schulden waarvan niet bewezen is dat zij aan een van de echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling.

» Gemeenschappelijke schulden zijn eveneens de interesten of rentetermijnen van de eigen schulden van een der echtgenoten. »

AFDELING II.

Rechten van de schuldeisers.

Artikel 1409.

De artikelen 1409 tot en met 1413 werden ondergebracht in afdeling II : « Rechten van de schuldeisers ».

Ook deze artikelen vormen in een zekere mate een geheel.

Het gaat hier om een antwoord op de vraag op welk vermogen de schuld verhaald kan worden.

Sommige gemeenschappelijke goederen zijn van de vorderingsrechten van de schuldeisers van een der echtgenoten reeds onttrokken krachtens artikel 215-2 van het primaire stelsel — amendementen van de Regering, nr. 281, blz. 4.

De verdiensten, lonen en beroepsinkomsten van de echtgenoot die geen schuldenaar is, de goederen die van nut of bestemd zijn voor de uitoefening van zijn beroep « mogen niet worden in beslag genomen door de schuldeisers van de andere echtgenoot », behalve voor hoofdelijke schulden.

Artikel 215-2 maakt echter geen onderscheid tussen schulden van vóór het huwelijk en schulden van na het huwelijk.

De artikelen 18, tweede lid, en 20, tweede lid, zijn nader uitgewerkt : het gaat om gemeenschappelijke goederen waarop de schuldeisers van een der echtgenoten zich niet kunnen verhalen : artikel 20, tweede lid, beschut tegen de schuldeisers van deze echtgenoot de goederen waarover de andere echtgenoot « het rechtstreeks meesterschap heeft » evenals de goederen die worden beschermd door artikel 214-1, § 1.

In dit verband werd o.m. verwezen naar de « verantwoording » van de amendementen (Gedr. St. Senaat, nr. 281, blz. 39) :

« Daarom ziet het ontwerp beslist af van de oude regel volgens welke de gemeenschappelijke lasten zonder onderscheid konden verhaald worden op de gemeenschappelijke en op de eigen goederen van de echtgenoot belast met het beheer van de gemeenschap, namelijk de man. Rekening gehouden met de gelijkheid die voortaan tussen de echtgenoten bestaat, zal ieder van hen door zijn daden slechts de eigen goederen en de gemeenschappelijke goederen verbinden, met uitsluiting van de eigen goederen van zijn echtgenoot. Men zal overigens opmerken dat die regel moet begrepen worden onder voorbehoud van het algemene beginsel, dat geldig is als primair stelsel, en volgens hetwelk de schulden aangegaan voor de lasten van het huwelijk en het onder-

l'autre, établit un équilibre exact entre la protection nécessaire de chaque conjoint et les nécessités générales du crédit.

» Le projet veut éviter ensuite que le conjoint non débiteur ne se voie inutilement troublé dans la poursuite de ses activités économiques propres par les recours poursuivis à la requête de créanciers communs dont le titre serait né exclusivement dans le chef de son conjoint. C'est pourquoi le projet dispose que les créanciers de chaque époux devront poursuivre d'abord le recouvrement de leurs créances sur les biens soumis à la maîtrise directe de celui-ci et ne peuvent attaquer que subsidiairement ceux qui sont soumis à la maîtrise de son conjoint (art. 20). Le même texte assure une protection renforcée aux biens affectés à l'usage familial énumérés à l'article 214-1, § 1.

» Il prévoit aussi une garantie spéciale en faveur des biens affectés par l'autre conjoint à l'exercice d'une profession séparée, mesure de protection indispensable et d'ailleurs traditionnelle (art. 215-2). »

Pour ce qui concerne les dettes nées avant le mariage, la justification des amendements du Gouvernement (Doc. Sénat, n° 281, p. 39) contient le passage suivant :

« Un problème se posait, à propos des dettes nées dans le chef de chaque époux avant le mariage. Sans doute sont-elles, par hypothèse, sans relation avec l'union conjugale. Des raisons pratiques commandent cependant d'admettre qu'elles puissent également être poursuivies sur la communauté; au surplus, les biens communs procéderont indistinctement du travail des conjoints; il ne se concevrait donc point que les créanciers de chaque époux qui ont recours, en vertu des principes généraux, sur tous ses biens, présents et futurs, ne puissent poursuivre les biens qu'il acquerra après le mariage et qui tomberont en communauté. Mais bien certainement, la récompense sera due. »

La Sous-Commission a préféré se rallier au principe que les dettes dont les époux étaient tenus au jour du mariage « leur demeurent personnelles », suivant la formule du nouvel article 1410 du Code civil français.

Aucun recours ne pourra donc être exercé contre les biens communs en raison de ces dettes antérieures au mariage. Ceci expose les créanciers au risque de perdre leurs droits sur tous les biens que leur débiteur confondrait avec les biens communs. Or, il suffit qu'un époux néglige de conserver la preuve de la propriété de ses biens pour que ceux-ci deviennent communs (puisque tous les biens dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres à l'un des époux sont considérés comme communs).

houd van de kinderen de echtgenoten hoofdelijk verbinden. De combinatie van die twee beginselen die elkaars correctie inhouden, brengt een juist evenwicht tot stand tussen de noodzakelijke bescherming van iedere echtgenoot en de algemene behoeften van het krediet.

» Het ontwerp wil vervolgens vermijden dat de echtgenoot die geen schuldenaar is, onnodig lastig gevallen wordt bij zijn eigen economische handelingen door het verhaal op vordering van de gemeenschappelijke schuldeisers wier titel uitsluitend ontstaan is in hoofde van de andere echtgenoot. Daarom bepaalt het ontwerp dat de schuldeisers van iedere echtgenoot eerst hun schuldvorderingen moeten verhalen op de goederen waarover deze het rechtstreeks meesterschap heeft en pas in de tweede plaats op die waarover de andere echtgenoot het meesterschap heeft (art. 20). Dezelfde tekst verstrekt aldus de bescherming van de goederen die voor het gezinsgebruik worden aangewend, opgesomd in artikel 214-1, § 1.

» Het voorziet eveneens in een bijzondere waarborg ten gunste van de goederen die door de andere echtgenoot bestemd zijn voor de uitoefening van een onderscheiden beroep, wat een onontbeerlijke en overigens traditionele bescherming uitmaakt (art. 215-2). »

Wat betreft de schulden, die ontstaan zijn vóór het huwelijk, bevat de verantwoording van de amendementen van de Regering (Gedr. St. Senaat, nr. 281, blz. 39) de volgende passus :

« Een probleem is gerezen met betrekking tot de schulden die in hoofde van iedere echtgenoot ontstaan zijn vóór het huwelijk. Ongetwijfeld houden zij in hypothese geen verband met de echtelijke vereniging. Praktische redenen vergen nochtans dat aangenomen wordt dat zij eveneens kunnen verhaald worden op de gemeenschap. Bovendien zullen de gemeenschappelijke goederen zonder onderscheid voortkomen van de arbeid van de echtgenoten en men zou zich niet kunnen indenken dat de schuldeisers van iedere echtgenoot die op grond van de algemene beginselen verhaal uitoefenen, op alle goederen, tegenwoordige en toekomstige, dit niet zouden kunnen doen op de goederen die hij zal verkrijgen na het huwelijk en die in de gemeenschap vallen. Doch uiteraard is er vergoeding verschuldigd. »

De Subcommissie sprak haar voorkeur uit voor de stelregel dat de schulden die de echtgenoten hadden op de dag van het huwelijk, eigen schulden blijven, zoals dit geformuleerd is in het nieuwe artikel 1410 van het Frans Burgerlijk Wetboek.

Die schulden van vóór het huwelijk zijn dus niet verhaalbaar op de gemeenschappelijke goederen. Hierdoor lopen de schuldeisers gevaar hun rechten te verliezen op alle goederen die hun schuldenaar zou vermengen met de gemeenschappelijke goederen. Nu is het voldoende dat een der echtgenoten het eigendomsbewijs van zijn goederen verzuimt te bewaren om deze gemeenschappelijk te doen worden (aangezien alle goederen waarvan niet bewezen is dat ze eigendom zijn van een der echtgenoten, als gemeenschappelijk worden beschouwd).

Pour éviter cette conséquence indésirable de la règle que l'on vient de voir, le législateur français a prévu que les créanciers de l'un ou l'autre époux « peuvent saisir aussi les biens de la communauté quand le mobilier qui appartient à leur débiteur au jour du mariage... a été confondu dans le patrimoine commun et ne peut plus être identifié ». Ces biens restent exposés aux poursuites des créanciers de l'époux qui en a été propriétaire.

Si l'on admet que pour les dettes antérieures au mariage, les créanciers ne peuvent saisir que les biens de leur débiteur, doivent-ils prouver que le bien saisi est un propre ?

D'après un membre, il suffit que le créancier prouve que le bien se trouvait avant le mariage dans le patrimoine de son débiteur.

On fait remarquer que le problème posé concerne deux éventualités : les biens propres se confondent avec les biens communs ou se transforment en acquêts qui deviennent communs.

Un membre est d'avis que la confusion de biens propres avec les biens communs est inévitable. Comment pourra-t-on encore identifier les biens ?

Un autre membre estime qu'on ne peut permettre aux créanciers de poursuivre sur le patrimoine commun une créance qui normalement s'exerce sur des propres. Il s'agit cependant de savoir dans quel sens on peut établir une présomption ou exiger la preuve de la part du créancier.

Un membre, résumant le problème, constate que la discussion porte sur l'enrichissement du patrimoine commun. Des biens, à l'origine propres à l'un des époux, se sont confondus avec le patrimoine commun. Les créanciers exercent donc une action qui affecte le patrimoine commun : il s'agit de savoir quelle sera alors la situation entre époux. Un autre membre demande sur quoi va porter la présomption éventuellement établie en faveur des créanciers.

Reste la question des dettes professionnelles de l'un des époux.

Une comparaison peut être faite avec le droit français.

En France, où la femme peut exercer une profession sans le consentement de son mari et peut, pour les besoins de cette profession, aliéner et obliger seule ses biens personnels (art. 223), l'article 1420 prévoit qu'elle n'oblige par ses engagements professionnels que ses biens propres et ses biens réservés.

Les autres biens communs et les biens propres du mari ne peuvent être saisis par les créanciers de la femme sauf lorsque le mari a expressément consenti à l'acte ou lorsqu'il s'est ingéré dans l'exercice de la profession de sa femme.

Om dit ongewenste gevolg van de bovenstaande stelregel uit de weg te gaan, heeft de Franse wetgever bepaald dat de schuldeisers van een van beide echtgenoten ook beslag kunnen leggen op de goederen van de gemeenschap, wanneer de roerende goederen die op de dag van het huwelijk aan een schuldenaar toebehoorden... in het gemeenschappelijk vermogen zijn opgegaan en dus niet meer aanwijsbaar zijn... Die goederen blijven blootstaan aan het verhaalsrecht van de schuldeisers van de echtgenoot die er eigenaar van was.

Als men voor de schulden van vóór het huwelijk aanneemt dat de schuldeisers alleen beslag kunnen leggen op de goederen van hun schuldenaar, moeten zij dan bewijzen dat het in beslag genomen goed een eigen goed is ?

Volgens een lid kan de schuldeiser volstaan met te bewijzen dat het goed zich vóór het huwelijk in het vermogen van zijn schuldenaar bevond.

Er wordt opgemerkt dat er in dit verband twee mogelijkheden bestaan : ofwel zijn de eigen goederen vermengd met de gemeenschappelijke goederen, ofwel worden zij aanwinsten en vallen als dusdanig in de gemeenschap.

Een lid is van oordeel dat vermenging van eigen goederen met de gemeenschappelijke goederen onvermijdelijk is. Hoc zijn de goederen nog te identificeren ?

Volgens een ander lid mag aan de schuldeisers niet worden toegestaan om het gemeenschappelijk vermogen aan te spreken voor een schuldvordering die normaal op de eigen goederen moet worden verhaald. Het is dan echter de vraag in welke zin men een vermoeden kan vestigen of van de schuldeiser het bewijs vorderen.

Een lid merkt samenvattend op dat de bespreking neerkomt op de verrijking van het gemeenschappelijk vermogen. Oorspronkelijk eigen goederen van een der echtgenoten zijn opgegaan in het gemeenschappelijk vermogen. De vordering van de schuldeisers is dus van invloed op het gemeenschappelijk vermogen : dan rijst de vraag hoe de toestand tussen de echtgenoten zal zijn. Een lid vraagt waarop het eventuele vermoeden ten voordele van de schuldeisers zal slaan.

Blijft nog het vraagstuk van de beroepsschulden van een van de echtgenoten.

Hier kan een vergelijking worden gemaakt met het Franse recht.

In Frankrijk, waar de vrouw een beroep kan uitoefenen zonder toestemming van haar man en geheel alleen haar persoonlijke goederen kan vervreemden en verbinden ten behoeve van dat beroep (art. 223), bepaalt artikel 1420 dat haar beroepsverbintenissen slechts haar eigen goederen en haar voorbehouden goederen verbindt.

De andere gemeenschappelijke goederen en de eigen goederen van de man kunnen door de schuldeisers van de vrouw niet in beslag worden genomen behalve wanneer de man uitdrukkelijk heeft toegestemd in de handeling of wanneer hij zich gemengd heeft in de uitoefening van het beroep van zijn vrouw.

« On remarquera, écrit Ponsard dans son commentaire, que dorénavant la femme qui exerce une profession séparée n'oblige plus de plein droit les biens communs : ce qui est d'autant plus normal que le mari ne peut plus, en principe, s'opposer à l'exercice d'une profession séparée par la femme. »

Le système élaboré par les auteurs du projet Wigny peut être analysé comme suit (en ce qui concerne les droits des créanciers de dettes communes sur les biens communs) :

Un certain nombre de biens communs sont soustraits à l'action des créanciers en raison de considérations d'ordre économique. Il s'agit d'éviter que le conjoint non débiteur soit troublé dans l'exercice de sa profession. C'est ce qui explique la protection accordée à ses gains et salaires et à ses instruments de travail, ainsi qu'aux biens dont il a la gestion privative.

Néanmoins, dans une certaine mesure, on peut considérer que l'époux qui n'est pas débiteur joue le rôle d'une caution. Seuls les « instruments de travail » et les « biens privilégiés », que protègent les dispositions du régime primaire impératif, doivent échapper aux poursuites des créanciers de l'autre époux.

D'un précédent échange de vues, il résulte que la Sous-Commission n'admet pas que le conjoint non débiteur joue le rôle de caution légale ni même qu'il soit engagé à titre subsidiaire. Il appartient aux créanciers, s'ils l'estiment nécessaire, de prendre la précaution d'obtenir l'engagement des deux époux, ce qu'ils feront très souvent.

Après cette discussion, la Sous-Commission rédige le texte suivant :

« Les créanciers ne peuvent poursuivre le paiement d'une dette propre à l'un des époux que sur ses biens propres. »

On hésite à affirmer que seul le capital est propre, et que les intérêts des dettes seront communs. On imposerait alors au patrimoine commun une charge qui pourrait être très importante par exemple les intérêts d'un emprunt hypothécaire.

Un membre fait remarquer que le patrimoine commun profite des revenus de l'immeuble hypothéqué.

Les revenus aussi bien que les intérêts tombent en communauté.

Si l'on admet que les créanciers ont un recours sur les biens communs, ce système présente un inconvénient : il crée la possibilité en faveur des créanciers de poursuivre sur les biens propres de l'époux qui n'est pas le débiteur de la dette.

Un commissaire pense qu'il est difficile d'éviter ce risque à moins d'arriver à sauvegarder les biens propres de l'autre époux, en prévoyant en faveur de celui-ci un recours devant le tribunal au moment où les créanciers poursuivent le recouvrement de la dette sur ses propres.

Hierbij merkt Ponsard in zijn commentaar op dat de vrouw die een afzonderlijk beroep uitoefent dus de gemeenschappelijke goederen niet meer van rechtswege verbindt : wat des te normaler is daar de man zich in beginsel niet meer kan verzetten tegen de uitoefening van een afzonderlijk beroep door de vrouw.

Het systeem van het ontwerp-Wigny kan wat betreft de verhaalbaarheid van gemeenschappelijke schulden op de gemeenschappelijke goederen ontleed worden als volgt :

Een aantal gemeenschappelijke goederen worden aan de verhaalbaarheid onttrokken op grond van economische overwegingen. De bedoeling is te voorkomen dat de echtgenoot die geen schuldenaar is wordt gehinderd in de uitoefening van zijn beroep. Vandaar dat zijn verdiensten en lonen, en zijn werkinstrumenten, alsmede de goederen die onder zijn uitsluitend beheer vallen, beschermd worden.

Toch mag men tot op zekere hoogte aannemen dat de echtgenoot die geen schuldenaar is, de rol van een borg speelt. Alleen de « werkinstrumenten » en de « bevoorrechte goederen » die beschermd worden door de bepalingen van het dwingend primair stelsel, moeten ontsnappen aan de vorderingsrechten van de schuldeisers van de andere echtgenoot.

Blijkens een voorgaande gedachtenwisseling neemt de Subcommissie niet aan dat de echtgenoot die geen schuldenaar is, als wettelijke borg optreedt, noch subsidiair verbonden is. De schuldeisers moeten, indien zij dat noodzakelijk achten, maar zorgen dat beide echtgenoten zich verbinden, wat zij zeer vaak zullen doen.

Na deze bespreking stelt de Subcommissie de volgende tekst op :

« Schuldeisers kunnen een eigen schuld van een van de echtgenoten slechts verhalen op zijn eigen goederen. »

Een lid twijfelt of alleen het kapitaal een eigen schuld is en de interest van schulden gemeenschappelijk zijn. Op deze wijze wordt op het gemeenschappelijk vermogen een last gelegd, die zeer belangrijk kan worden, b.v. rentelast van een hypotheekaire lening.

Een lid merkt op dat het gemeenschappelijk vermogen voordeel trekt van de inkomsten van het met een hypotheek bezwaarde onroerend goed.

De inkomsten zowel als de intresten vallen in de gemeenschap.

Als men aanneemt dat de schuldeisers zich op de onroerende goederen kunnen verhalen is aan dat systeem het bezwaar verbonden dat zij zich ook kunnen verhalen op de eigen goederen van de echtgenoot die niet de schuldenaar is.

Een lid meent dat dit risico moeilijk te ontlopen is tenzij men erin slaagt de eigen goederen van de andere echtgenoot veilig te stellen door hem een beroep op de rechtbank te verlenen als de schuldeisers zich op die eigen goederen gaan verhalen.

On suggère de limiter éventuellement le recours des créanciers en disposant que ces dettes antérieures au mariage peuvent être poursuivies sur le patrimoine commun et sur les propres de l'époux débiteur.

Un membre est d'avis qu'il faut essayer de combiner les deux éléments : c'est-à-dire admettre que le tribunal, dans certains cas, exonère les propres de l'époux lorsque les dettes n'ont pas été contractées solidement. Toutefois ce problème ne trouve pas sa place dans le Code civil, mais doit être inscrit dans le Code judiciaire.

Un autre membre fait remarquer que cette possibilité ne doit pas être donnée seulement au juge des saisies mais à la juridiction qui connaît de l'action.

La Sous-Commission devra éventuellement établir un texte créant un recours pour l'époux non débiteur dont les biens propres sont menacés par une action des créanciers.

La Sous-Commission propose en conclusions le texte suivant :

SECTION II.

Des droits des créanciers.

Article 1409.

Les créanciers ne peuvent poursuivre le paiement d'une dette propre à l'un des époux que sur son patrimoine propre et ses revenus.

Article 1410.

La Sous-Commission estime qu'il convient de préciser dans cet article les cas où le créancier peut poursuivre le paiement d'une dette propre sur le patrimoine commun.

Sur ce point, il est fait référence à ce qui a déjà été dit à propos de l'article 1409, ainsi qu'à l'article 1410 du Code civil français.

L'article 1410 du Code civil français prévoit que les dettes dont se trouvent grevées les successions et libéralités qui échoient aux époux durant le mariage « leur demeurent personnelles » tant en capitaux qu'en arrérages ou intérêts.

Mais il y a une exception : les créanciers peuvent « saisir aussi les biens de la communauté » quand le mobilier « ... échu par succession ou libéralité a été confondu dans le patrimoine commun et ne peut plus être identifié ... » (1411, al. 2).

Les observations suivantes ont été formulées à ce sujet :

Mazeaud (n° 231) précise que les mêmes règles s'appliquent aux créanciers de dettes futures et aux créanciers de dettes présentes (antérieures au mariage).

Er wordt in overweging gegeven het vorderingsrecht van de schuldeisers eventueel te beperken door te bepalen dat die schulden van voor het huwelijk verhaald kunnen worden op het gemeenschappelijk vermogen en op de eigen goederen van de echtgenoot-schuldenaar.

Een lid is van mening dat men die twee dingen moet pogen te combineren, in die zin dat de rechtbank in sommige gevallen de eigen goederen van de echtgenoot buiten de zaak moet kunnen stellen wanneer de schulden niet hoofdelijk zijn aangegaan. Dit probleem is evenwel niet op zijn plaats in het Burgerlijk Wetboek maar hoort thuis in het Gerechtelijk Wetboek.

Een ander lid merkt op dat deze mogelijkheid niet alleen aan de beslagrechter moet worden verleend, maar ook aan de rechtbank die kennis neemt van de vordering.

De Subcommissie zal eventueel een tekst moeten voorstellen die een beroep verleent aan de echtgenoot niet-schuldenaar, wiens eigen goederen bedreigd worden door een vordering van de schuldeisers.

De Subcommissie stelt tot besluit de volgende tekst voor :

AFDELING II.

Rechten van de schuldeisers.

Artikel 1409.

Schuldeisers kunnen een eigen schuld van een der echtgenoten slechts verhalen op diens eigen vermogen en inkomsten.

Artikel 1410.

De Subcommissie neemt zich voor in dit artikel de omstandigheden te bepalen waarin de schuldeiser een eigen schuld kan verhalen op het gemeenschappelijk vermogen.

Verwezen wordt in dat opzicht naar wat reeds bij de bespreking van artikel 1409 gezegd werd en naar artikel 1410 van de Franse Burgerlijk Wetboek.

Artikel 1410 van het Franse Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de schulden die de erfenissen en giften, welke de echtgenoten tijdens het huwelijk te beurt vallen, bezwaren, « hun eigen blijven » zowel in hoofdsom als in rentetermijnen of interesten.

Er is echter één uitzondering : de schuldeisers kunnen ook beslag leggen op de goederen van de gemeenschap wanneer het goed ... te beurt gevallen door erfopvolging of gift vermengd is met het gemeenschappelijk vermogen en niet meer kan geïdentificeerd worden ... (1411, lid 2).

De volgende opmerkingen worden daaromtrent gemaakt :

Mazeaud (nr. 231) wijst erop dat dezelfde regels van toepassing zijn op de schuldeisers van toekomstige schulden en op de schuldeisers van huidige schulden (van vóór het huwelijk).

Les créanciers n'ont d'action que sur les propres à moins qu'il y ait confusion des mobiliers propre et commun.

Ils pourront cependant saisir les biens de la succession qui sont devenus communs.

On peut se demander s'il convient de prévoir seulement le cas de confusion du mobilier ou s'il faut généraliser et prévoir l'hypothèse d'une confusion des biens successoraux, de quelque nature qu'ils soient, avec les biens communs.

Le risque de confusion n'existe guère pour les immeubles et les biens dont il est d'usage de conserver les titres de propriété.

La solution de l'article 1411, alinéa 2, du Code civil français est critiquée par Ponsard dans son commentaire de la loi de 1965 :

« En toute hypothèse, le texte paraît supposer que le caractère propre des biens antérieurs au mariage ou recueillis par succession est établi en bloc, faute de quoi les créanciers pourront saisir tous les biens de la communauté. Il aurait été sans doute plus juste de renverser ... la présomption de communauté en décidant que les créanciers personnels pourraient saisir tous les biens dont le caractère commun ne serait pas démontré.

» A prendre le texte à la lettre ce sont au contraire tous les biens communs qui peuvent être saisis lorsque la confusion de mobilier a eu lieu. »

Quant au système que proposent les amendements du Gouvernement, il est fondé sur une distinction que l'on retrouve déjà dans le projet Vermeylen, suivant qu'il a été fait inventaire ou non, avec la possibilité pour l'époux qui n'est pas héritier, de soustraire les biens communs aux poursuites des créanciers en faisant dresser un inventaire dans un certain délai. L'explication de ce système est donnée, d'une manière détaillée dans l'exposé des motifs du projet de loi (Doc. Sénat, 1964-1965, n° 138, pp. 46-47).

« Le régime instauré par le projet, qui rejette la distinction entre meubles et immeubles et qui tient compte de la capacité de la femme d'accepter librement une succession est beaucoup plus simple et identique pour les deux époux. Il est basé sur la distinction entre biens de la succession individualisés ou non. Si ces biens ont été individualisés par eux-mêmes (immeubles, entreprises — art. 102, 106, 1° et 2°; biens mobiliers établis par documents — art. 106, 2°; ou inventoriés — art. 132, 1°), la communauté ne sera pas tenue des dettes : les créanciers de cette succession conserveront leur recours sur les biens de la succession et verront ce recours étendu aux biens propres de l'époux successeur. Si, par contre, les biens de la succession ne sont pas individualisés ou inventoriés, les charges de celle-ci grèveront la communauté et les biens propres de l'époux successeur. Il importe, toutefois, lorsque la succession est échue à l'époux non gérant, de n'étendre le gage des créanciers successoraux sur les biens communs que si l'époux gérant a eu l'occasion, pour sauve-

De schuldeisers kunnen alleen beslag leggen op de eigen goederen tenzij er vermenging is van eigen en gemeenschappelijke goederen.

Zij kunnen echter beslag leggen op gemeenschappelijk geworden goederen van de nalatenschap.

Men kan zich afvragen of alleen in het geval van vermenging van roerende goederen moet worden voorzien of dat er een algemene regeling moet worden getroffen voor de hypothese van vermenging van geërfde goederen, van welke aard ook, met de gemeenschappelijke goederen.

Voor onroerende goederen en voor goederen waarvan gewoonlijk de eigendomstitels worden bewaard is er dus zo goed als geen risico.

De oplossing van artikel 1411, tweede lid, van het Frans Burgerlijk Wetboek wordt gehekeld door Ponsard in zijn commentaar op de wet van 1965.

In elk geval, zegt hij, schijnt de tekst te veronderstellen dat alle goederen van vóór het huwelijk of verkregen door erfopvolging eigen zijn, bij gebreke waarvan de schuldeisers beslag kunnen leggen op alle goederen van de gemeenschap. Het ware zeker rechtvaardiger geweest het vermoeden van gemeenschappelijkheid om te keren en te beslissen dat de persoonlijke schuldeisers beslag kunnen leggen op alle goederen waarvan het gemeenschappelijk karakter niet is aangetoond.

Letterlijk opgenomen kan echter, volgens hem, op alle gemeenschappelijke goederen beslag worden gelegd wanneer er vermenging van roerende goederen heeft plaatsgehad.

Het systeem voorgesteld door de regeringsamendementen steunt op een onderscheid, dat reeds te vinden was in het ontwerp-Vermeylen, al naar er een boedelbeschrijving werd opgemaakt of niet, met mogelijkheid voor de echtgenoot die geen erfgenaam is, de gemeenschappelijke goederen aan het vorderingsrecht van de schuldeisers te onttrekken door binnen een bepaalde termijn een boedelbeschrijving te laten opmaken. De memorie van toelichting bij het ontwerp van wet (Gedr. St. Senaat, 1964-1965, nr. 138, blz. 46-47) geeft een uitvoerige uitleg over dit systeem.

« Het door het ontwerp ingevoerde stelsel dat het onderscheid tussen roerende en onroerende goederen afwijst en rekening houdt met de bekwaamheid van de vrouw om vrij een nalatenschap te aanvaarden, is veel eenvoudiger en hetzelfde voor beide echtgenoten. Het steunt op het onderscheid tussen de al dan niet bepaaldelijk aangewezen goederen van de nalatenschap. Zijn die goederen uit zichzelf bepaaldelijk aangewezen (onroerende goederen, ondernemingen — art. 102, 106, 1° en 2°; door bescheiden bewezen roerende goederen — art. 106; 2°, of waarvan een boedelbeschrijving is opgemaakt — art. 132, 1°), dan is de gemeenschap niet tot de schulden gehouden : de schuldeisers van die nalatenschap behouden hun verhaal op de goederen van de nalatenschap en dit verhaal wordt tot de eigen goederen van de echtgenoot die erft, uitgebreid. Zijn, daarentegen, de goederen van de nalatenschap niet bepaaldelijk aangewezen of is er geen boedelbeschrijving van opgemaakt, dan bezwaren de lasten daarvan de gemeenschap en de eigen goederen van

garder les biens communs, de faire inventaire, dans le cas où l'époux successeur a omis d'individualiser les biens de la succession. L'article 132, 3°, donne en conséquence à l'époux gérant un délai de trois mois pour procéder à cet inventaire, ce délai prenant cours à partir du moment où il a connaissance de l'ouverture de cette succession. A défaut de cet inventaire, et à titre de sanction, il sera tenu également sur ses biens propres. »

Essentiellement, le système repose sur l'idée d'individualisation des biens successoraux afin que la communauté ne soit pas tenue des dettes de la succession, autrement dit qu'elle soit protégée.

Il résulte de la discussion qu'il s'agit en même temps d'empêcher l'époux qui hérite de soustraire une partie des biens successoraux au gage des créanciers de la succession.

C'est en effet ce qu'il pourrait faire en confondant les biens échus par succession dans le patrimoine commun.

Il ne faut pas perdre de vue que, dans le système adopté par la Sous-Commission, la communauté n'est pas tenue des dettes de la succession parce que les biens successoraux restent propres, même les biens meubles, pourvu qu'ils soient identifiés ou inventoriés.

Si une partie des biens de la succession vient à tomber en communauté à défaut d'inventaire ou de preuve de leur origine, il n'est que juste que la communauté, qui s'enrichit, supporte le passif de la succession, sans préjudice des règlements de compte entre époux et de la récompense due à l'époux qui n'a pas hérité mais a dû payer des dettes successorales.

Les textes suivants sont proposés :

« Les créanciers d'une succession échue à l'un des époux après le mariage n'ont pas d'action sur les biens communs mais seulement sur les biens de l'époux héritier et ceux de la succession à moins que ces derniers ne se soient confondus avec les biens communs.

Première variante :

Les créanciers d'une succession échue à l'un des époux après le mariage n'ont pas d'action sur les biens communs (mais seulement sur les biens de l'époux héritier et ceux de la succession), à moins que les biens échus à leur débiteur par succession ou libéralité aient été confondus dans le patrimoine commun (et ne puissent être identifiés ainsi qu'il est prévu à l'art. 5).

de echtgenoot die erft. Wanneer de nalatenschap aan de niet besturende echtgenoot is te beurt gevallen, komt het er op aan het pand van de erfelijke schuldeisers enkel tot de gemeenschapsgoederen uit te breiden indien de besturende echtgenoot de gelegenheid heeft gehad om, ter vrijwaring van de gemeenschapsgoederen, een boedelbeschrijving op te maken ingeval de echtgenoot die erft, verzuimd heeft de goederen van de nalatenschap bepaaldelijk aan te wijzen. Artikel 132, 3°, verleent dienovereenkomstig aan de besturende echtgenoot een termijn van drie maanden om die boedelbeschrijving op te maken, terwijl deze termijn ingaat zodra hij weet dat die nalatenschap is opengefallen. Maakt hij die boedelbeschrijving niet op, dan staat hij als sanctie eveneens met zijn eigen goederen in. »

Het systeem stoelt in wezen op de idee van het bepaaldelijk aanwijzen van de goederen van de nalatenschap om de gemeenschap buiten de schulden van de nalatenschap te houden, anders gezegd om ze te beschermen.

Uit de bespreking blijkt dat men terzelfder tijd de echtgenoot-erfgenaam wil beletten een deel van de geërfde goederen te onttrekken aan het pand van de schuldeisers van de nalatenschap.

Dat zou hij immers kunnen doen door de geërfde goederen te vermengen met het gemeenschappelijk vermogen.

Men verlieze niet uit het oog dat in het systeem van de Subcommissie de gemeenschap niet gehouden is tot de schulden van de nalatenschap, want de geërfde goederen blijven eigen, zelfs de roerende, mits zij geïdentificeerd of geïnventariseerd zijn.

Als een gedeelte van de goederen van de nalatenschap in de gemeenschap valt bij gebreke van boedelbeschrijving of bewijs van herkomst, is het niet meer dan billijk dat de gemeenschap, die zich verrijkt, ook de lasten van de erfenis draagt, onverminderd afrekening tussen de echtgenoten en vergoeding verschuldigd aan de echtgenoot die niet geërfd heeft maar de schulden van de erfenis heeft moeten betalen.

De volgende teksten worden voorgesteld :

« De schuldeisers van een nalatenschap die na het huwelijk toevallt aan een van de echtgenoten hebben geen verhaal op de gemeenschappelijke goederen, maar alleen op de goederen van de echtgenoot-erfopvolger en op de goederen van de nalatenschap, tenzij die vermengd zijn met de gemeenschappelijke goederen.

Eerste alternatief :

De schuldeisers van een nalatenschap die na het huwelijk toevallt aan een van de echtgenoten hebben geen verhaal op de gemeenschappelijke goederen (maar alleen op de goederen van de echtgenoot-erfopvolger en op de goederen van de nalatenschap), tenzij die door erfenis of gift aan de schuldenaar toegevallen goederen vermengd werden met het gemeenschappelijk vermogen (en niet meer kunnen geïdentificeerd worden zoals bepaald is in art. 5).

Deuxième variante :

Les créanciers d'une succession échue à l'un des époux pendant le mariage n'ont d'action sur les biens communs que si les biens de la succession n'ont pas été identifiés ou inventoriés et si la confusion (des patrimoines) qui en résulte compromet le recouvrement de leurs créances (par l'insuffisance de l'actif propre de leur nouveau débiteur).

L'époux qui n'a pas hérité, peut éviter la saisie des biens communs en établissant la consistance de ceux-ci avant le partage de la succession. »

Dès l'abord, l'examen de ces textes permet de constater que le point de vue adopté en l'espèce est trop étroit.

Peut-on se borner ici à parler d'héritage ou de succession, ou bien faut-il envisager un cadre plus large ?

Dans le même ordre d'idées ne faudrait-il pas prévoir le cas où l'activité d'un époux, quoique illicite ou exercée contre le gré de l'autre, a procuré à la communauté un enrichissement ? Faut-il exclure les poursuites contre les biens communs ? L'article 25 des amendements prévoyait la récompense. Mais la réserve du « profit retiré par la communauté » n'était prévue que pour les dettes provenant d'infraction, etc.

Le texte pourrait être ainsi conçu : « Aucune action (poursuite) ne peut être exercée contre les biens communs en raison des dettes personnelles à moins que l'actif commun n'ait été augmenté par l'activité de l'époux débiteur (ou n'ait tiré profit des actes accomplis par l'époux débiteur). »

La Sous-Commission, en s'inspirant de ces considérations, a rédigé un nouveau texte dans les termes suivants :

« Dans le cas des dettes qui restent propres à l'un des époux en vertu de l'article 9 (devenu 1406), les créanciers peuvent en poursuivre le paiement sur le patrimoine commun dans la mesure où il s'est enrichi par l'apport de biens qui appartenaient à leur débiteur au jour du mariage ou qui lui sont échus par succession ou libéralité au cours du mariage, soit que ces biens aient été confondus dans le patrimoine commun, soit qu'ils aient été convertis en acquêts ou revenus. »

Les membres se posent la question de savoir s'il ne faut pas préciser que les créanciers peuvent faire la preuve de l'enrichissement du patrimoine commun par toutes voies de droit, témoignages et présomptions compris ? Il n'y a cependant pas de présomption légale, ni pour les créanciers ni pour l'époux.

Une variante est proposée, libellée comme suit :

« Dans le cas des dettes qui restent propres à l'un des époux en vertu de l'article 9, les créanciers peuvent en poursuivre le paiement sur le patrimoine commun à concurrence (ou) à raison de l'enrichissement de celui-ci (ou) dans la mesure où il s'est enrichi par l'apport de biens propres à

Tweede alternatief :

De schuldeisers van een nalatenschap die tijdens het huwelijk toevalt aan een van de echtgenoten, hebben slechts verhaal op de gemeenschappelijke goederen, indien de geërfde goederen niet zijn geïdentificeerd of geïnventariseerd en indien de vermenging (van de vermogens) die eruit voortvloeit de inning van hun schuldvorderingen in gevaar brengt (door onvoldoende eigen baten van hun nieuwe schuldenaar).

De echtgenoot die niet heeft geërfd, kan de inbeslagneming van de gemeenschappelijke goederen voorkomen door de omvang ervan te bewijzen vóór de verdeling van de nalatenschap. »

Onmiddellijk wordt het duidelijk dat bij de bespreking van deze teksten het ingenomen standpunt te eng wordt geacht.

Kan hier alleen gesproken worden van erfenis of erfopvolging of moet in een breder gebied voorzien worden ?

Zou hier ook niet gedacht moeten worden aan het geval waarin de bedrijvigheid van een echtgenoot, hoewel ongeoorloofd of uitgeoefend tegen de wil van de andere echtgenoot, de gemeenschap heeft verrijkt ? Moet verhaal op de gemeenschappelijke goederen worden uitgesloten ? Artikel 25 van de amendementen voorzag in vergoeding. Het voorbehoud van het « door de gemeenschap behaalde voordeel » gold echter alleen voor schulden ten gevolge van overtreding, enz.

De tekst zou kunnen luiden als volgt : « Persoonlijke schulden kunnen niet verhaald worden op de gemeenschappelijke goederen, tenzij de gemeenschappelijke baten vermeerderd werden door de bedrijvigheid van de echtgenoot-schuldenaar (of voordeel getrokken hebben uit handelingen verricht door de echtgenoot-schuldenaar). »

Voortgaande op deze overwegingen stelt de Subcommissie een nieuwe tekst op :

« In het geval dat schulden krachtens artikel 9 (thans 1406) eigen blijven aan een van de echtgenoten, mogen de schuldeisers die op het gemeenschappelijk vermogen verhalen, in zoverre het zich verrijkt heeft door inbreng van goederen die aan de schuldenaar toebehoorden op de dag van het huwelijk of die hem toegevallen zijn door erfenis of gift tijdens het huwelijk, onverschillig of die goederen vermengd werden met het gemeenschappelijk vermogen of werden omgezet in aanwinsten of inkomsten. »

De leden vragen zich af of men niet nader dient te bepalen dat de schuldeisers het bewijs van de verrijking van het gemeenschappelijk vermogen mogen leveren door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens. Er bestaat echter geen wettelijk vermoeden, noch voor de schuldeisers noch voor de echtgenoot.

Er wordt een variante voorgesteld, in dezer voege :

« In het geval van schulden die krachtens artikel 9 eigen blijven aan een van de echtgenoten, mogen de schuldeisers die op het gemeenschappelijk vermogen verhalen ten belope van (of) in verhouding tot de verrijking van dat vermogen (of) in zoverre het zich heeft verrijkt door inbreng van eigen

l'époux débiteur, soit que ces biens aient été confondus dans le patrimoine commun, soit qu'ils aient été convertis en acquêts ou revenus ».

Dans ce dernier texte il n'est pas précisé que les biens qui ont enrichi ou augmenté le patrimoine commun sont des biens que l'époux possédait avant son mariage ou qui lui sont échus par succession ou libéralité au cours du mariage. Il n'est pas certain que cette précision soit nécessaire.

Le problème le plus difficile est de décider à qui l'on va imposer la charge de la preuve. Est-ce le créancier qui doit prouver que le patrimoine commun s'est enrichi par des apports de propres ? Est-ce l'autre époux, non débiteur, qui doit faire la preuve contraire ?

En tout cas, ce que l'on veut éviter, c'est que l'époux débiteur puisse diminuer le gage de ses créanciers en transformant ses biens propres en biens communs. D'autre part, le créancier ne doit pouvoir poursuivre le patrimoine commun qu'à raison de l'enrichissement procuré à celui-ci.

Des membres constatent que l'énumération « soit que ces biens aient été confondus dans le patrimoine commun, soit qu'ils aient été convertis en acquêts ou revenus », énumération prévue dans le texte modifié, comprend plutôt des cas d'espèce.

La Sous-Commission est d'avis qu'il est préférable d'omettre ces cas dans un texte, mais de les reprendre dans le rapport sous forme d'exemples : le maintien de ce texte dans l'article donnerait lieu à une interprétation limitative, tandis que la Sous-Commission vise précisément tous les cas d'enrichissement, et cette énumération n'a donc pas un caractère limitatif.

La Sous-Commission a décidé de traiter de la preuve dans un 2e alinéa du même article.

D'après les membres, il est évident que le créancier doit prouver simultanément, et l'apport et l'enrichissement.

Une question est encore posée : si le patrimoine commun s'est enrichi à la suite de l'apport de biens propres à l'un des époux, celui-ci devient créancier de récompenses; le créancier de l'époux pourrait-il, agissant par subrogation (art. 1166 du Code), exercer l'action de son débiteur ?

La Sous-Commission répond que le droit à récompense ne s'ouvre qu'à la dissolution du régime. Dès lors, on ne voit pas pour quelle raison on admettrait les créanciers à agir durant le régime. Mais il est certain qu'en vertu de la subrogation visée à l'article 1166 du Code civil, ces créanciers peuvent poursuivre après la dissolution.

En conclusion, la Sous-Commission adopte le texte ci-après :

goederen van de echtgenoot-schuldenaar, onverschillig of die goederen vermengd werden met het gemeenschappelijk vermogen of werden omgezet in aanwinsten of inkomsten ».

In deze laatste tekst wordt niet nader aangegeven dat de goederen die het gemeenschappelijk vermogen hebben verrijkt of vermeerderd, goederen zijn die de echtgenoot bezat vóór zijn huwelijk of die hem zijn toegefallen door erfenis of gift tijdens het huwelijk. Het staat niet vast dat deze precisering noodzakelijk is.

Er worden verschillende opmerkingen gemaakt.

De moeilijkste vraag is uit te maken aan wie de bewijslast zal worden opgelegd. Is het de schuldeiser die moet bewijzen dat het gemeenschappelijk vermogen verrijkt is door inbreng van eigen goederen ? Is het de andere echtgenoot, die geen schuldenaar is, die het tegenbewijs moet leveren ?

Wat men in elk geval wil voorkomen is dat de echtgenoot-schuldenaar de mogelijkheid krijgt om het pand van zijn schuldeisers te verminderen door van zijn eigen goederen gemeenschappelijke goederen te maken. Anderzijds mag de schuldeiser ook niet in staat gesteld worden om zich op het gemeenschappelijk vermogen te verhalen naar rede van een eventuele verrijking van dat vermogen.

Sommige commissieleden constateren dat de opsomming « onverschillig of die goederen werden vermengd in het gemeenschappelijk vermogen of werden omgezet in aanwinsten of inkomsten », welke opsomming voorkomt in de gewijzigde tekst, veeleer afzonderlijke gevallen bevat.

De Subcommissie is van oordeel dat het verkieslijk is die gevallen uit de tekst weg te laten, maar er bij wijze van voorbeeld wel melding van te maken in het verslag : de handhaving van die tekst in het artikel zou aanleiding geven tot een beperkende uitlegging, terwijl de Subcommissie juist alle gevallen van verrijking op het oog heeft zodat die opsomming geen beperkend karakter heeft.

De Subcommissie heeft besloten de bewijslevering te behandelen in een tweede lid van hetzelfde artikel.

Volgens de leden ligt het voor de hand dat de schuldeiser tegelijkertijd de inbreng en de verrijking moet bewijzen.

Er wordt nog een vraag gesteld : indien het gemeenschappelijk vermogen verrijkt is ten gevolge van de inbreng van eigen goederen van een der echtgenoten, krijgt deze recht op vergoeding; mag de schuldeiser van de echtgenoot, door indeplaatsstelling (art. 1166 van het Wetboek) de vordering van zijn schuldenaar instellen ?

De Subcommissie antwoordt dat het recht op vergoeding eerst bij de ontbinding van het stelsel ingaat. Men ziet derhalve niet in waarom de schuldeisers zouden mogen optreden gedurende het stelsel. Maar het staat vast dat die schuldeisers, krachtens indeplaatsstelling overeenkomstig artikel 1166 van het Burgerlijk Wetboek, zich kunnen verhalen na de ontbinding.

Tot besluit aanvaardt de Subcommissie de volgende tekst :

« *Article 1410.* — Le paiement des dettes propres à l'un des époux en vertu de l'article 1406 peut être poursuivi sur le patrimoine commun dans la mesure où il s'est enrichi par l'apport de biens propres à l'époux débiteur.

» La preuve de cet enrichissement peut être faite par toutes voies de droit, témoignages et présomptions compris. »

Article 1411.

A l'article précédent, la Sous-Commission a examiné le sort réservé aux dettes propres en vertu de l'article 1406 et les modalités de leur recouvrement.

A l'article 1411, il sera question des dettes propres à l'un des époux en vertu de l'article 1407.

La Sous-Commission est d'avis qu'il ne paraît pas souhaitable d'exclure le recours des créanciers contre les biens communs, en cas d'infraction ou de délit civil; lorsque l'époux responsable ne peut payer les dommages-intérêts, la communauté ne peut être un moyen pour les époux de se protéger des recours de leurs créanciers.

Le Code civil français prévoit que la communauté est obligée au paiement des dettes de la femme « si l'engagement est de ceux qui se forment sans aucune convention »; mais il y a lieu à récompense quand la communauté a payé les amendes encourues par un époux « en raison d'infractions pénales » ou les réparations et dépens « pour les délits ou quasi-délits civils », commis par l'un des époux.

Comme l'exprime Ponsard (n° 93) il peut apparaître normal que le ménage réponde dans la même mesure de l'activité illicite de l'un et de l'autre de ses membres.

Autrefois, sous le régime du Code de 1804, les victimes d'un dommage causé par la femme n'avaient aucun recours sur les biens communs.

De Page signale (tome X-1 n° 579 A) au sujet des obligations non contractuelles de la femme (article 1424 du Code civil) que dans les législations récentes, la communauté répond des délits des deux époux.

De toutes façons, qu'il s'agisse de délits, de quasi-contrats ou de quasi-délits, la communauté est engagée quand elle a profité de l'opération ou de l'acte (voir De Page, tome X-1, n° 579 B 1°, n° 580 et n° 582).

Dans tous les cas cependant, que la faute incombe au mari ou à la femme, la communauté a droit à récompense toutes les fois qu'elle a dû supporter les conséquences d'un dommage causé par l'un des époux (Comp. De Page, n° 581). De Page écrit (n° 579 A) que les amendes encourues par les époux ne devraient jamais se poursuivre sur les biens communs « car ceux-ci ne sont pas affectés à des dépenses de ce genre ».

« *Artikel 1410.* — De schulden die krachtens artikel 1406 eigen zijn aan een der echtgenoten, kunnen verhaald worden op het gemeenschappelijk vermogen in zoverre het verrijkt is door inbreng van eigen goederen van de echtgenoot-schuldenaar.

» Het bewijs van die verrijking mag geleverd worden door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens. »

Artikel 1411.

In het voorgaande artikel behandelde de Subcommissie het lot van de schulden, die krachtens artikel 1406 eigen zijn en de wijze waarop deze verhaald kunnen worden.

In artikel 1411 zullen de schulden behandeld worden, die eigen zijn aan een der echtgenoten krachtens artikel 1407.

De Subcommissie vindt het niet wenselijk het verhaal van de schuldeisers op de gemeenschappelijke goederen uit te sluiten in geval van misdrijf of onrechtmatige daad; wanneer de aansprakelijke echtgenoot de schadevergoeding niet kan betalen, mag de gemeenschap voor de echtgenoten geen middel zijn om zich te beschermen tegen hun schuldeisers.

Het Franse Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de gemeenschap verplicht is de schulden van de vrouw te betalen, wanneer het gaat om een verbintenis buiten overeenkomst; maar er is reden tot vergoeding wanneer de gemeenschap geldboeten heeft betaald aan een der echtgenoten opgelegd wegens misdrijven, of reparatie- en gerechtskosten heeft betaald wegens onrechtmatige daad bedreven door een der echtgenoten.

Volgens Ponsard (nr. 93) kan het normaal lijken dat het gezin in gelijke mate aansprakelijk gesteld wordt voor ongeoorloofde daden van elk gezinslid.

Vroeger, onder het Wetboek van 1804, hadden de slachtoffers van schade veroorzaakt door de vrouw geen enkel verhaal op de gemeenschappelijke goederen.

De Page signaleert (tome X-1 nr. 579 A) in verband met de niet-contractuele verbintenissen van de vrouw (artikel 1424 van het Burgerlijk Wetboek), dat de gemeenschap volgens de recente wetgevingen aansprakelijk is voor de delicten van beide echtgenoten.

In elk geval, of het nu gaat om misdrijven, oneigenlijke contracten of onrechtmatige daden, de gemeenschap is verbonden dragen van schade veroorzaakt door een der echtgenoten (zie De Page, tome X-1, nr. 579 B 1°, nr. 580 en nr. 582).

In alle gevallen echter, onverschillig of de schuld rust op de man dan wel op de vrouw, heeft de gemeenschap recht op vergoeding telkens wanneer zij de gevolgen heeft moeten dragen van schade veroorzaakt door een der echtgenoten (vgl. De Page, nr. 581). De Page schrijft (nr. 579A) dat geldboeten, opgelopen door de echtgenoten, nooit verhaald zouden mogen worden op de gemeenschappelijke goederen, want die zijn niet bestemd voor het bestrijden van zulke uitgaven.

La Sous-Commission a posé le principe que la communauté ne répond pas, sauf si elle a profité de l'infraction, du délit, ou du quasi-délit, des dommages causés aux tiers par un époux à moins que ce dernier soit insolvable et sous réserve dans ce cas, de la récompense qui sera due à la dissolution.

Un membre se demande ce qui se passerait en cas d'infraction commise par les deux époux. La communauté, lui dit-on, serait tenue, mais subsidiairement, car elle est affectée par priorité aux besoins du ménage et notamment des enfants.

La Sous-Commission propose un texte rédigé comme suit :

« Les condamnations prononcées contre l'un des époux pour infraction pénale, délit ou quasi-délit civil, ne peuvent être exécutées sur les biens communs, sauf en cas d'insolvabilité de l'époux responsable et à moins que la communauté ait tiré profit de l'acte illicite (dommageable ou qui a entraîné la condamnation). »

La question qui se pose est donc celle-ci : le paiement d'une dette, résultant d'une condamnation pénale ou d'un délit ou quasi-délit commis par un des époux, dette qui est propre en vertu de l'article 1407 (dernier alinéa), peut-il être poursuivi sur le patrimoine commun ?

Un membre demande si les deux conditions :

a) insolvabilité de l'époux responsable et

b) le profit que la communauté a tiré de l'acte illicite, doivent être réunies, si elles doivent être interprétées cumulativement.

Deux membres répondent par l'affirmative, mais le point de vue contraire est également défendu, parce que la notion de « caution » doit intervenir en l'occurrence.

Il est répondu que la notion de caution n'est d'application que lorsqu'elle est prévue par contrat ou dans une disposition légale.

Un membre hésite en ce qui concerne les amendes découlant d'infractions pénales (il y a certaines infractions qui permettent à l'époux innocent de demander le divorce et les biens communs seraient exécutés !).

Un membre propose de libeller le texte comme suit :

« Les condamnations prononcées contre l'un des époux pour infraction pénale, délit ou quasi-délit civil, ne peuvent être exécutées sur les biens communs que s'il est établi que l'époux responsable est insolvable ou que la communauté en ait tiré profit. »

Ainsi il n'y aurait pas de conditions cumulatives pour les infractions pénales.

L'article 22 des amendements du Gouvernement a été critiqué. Il n'est pas normal que la communauté ne soit pas engagée alors qu'elle peut s'enrichir grâce à l'exercice, par un époux, d'une profession séparée soi-disant « interdite » à la demande du conjoint.

De Subcommissie heeft als beginsel aangenomen, dat de gemeenschap, behalve wanneer zij voordeel heeft getrokken uit het misdrijf of de onrechtmatige daad, niet aansprakelijk is voor de schade aan derden veroorzaakt door een der echtgenoten, behalve wanneer deze onvermogen is, in welk geval vergoeding betaald zal worden.

Een lid vraagt wat er gebeurt als de twee echtgenoten een misdrijf begaan. De gemeenschap, zo wordt hierop geantwoord, is in dat geval aansprakelijk, maar subsidiair, want zij is bij voorrang bestemd om de behoeften van het gezin en met name van de kinderen te dekken.

De Subcommissie stelt een tekst voor, luidende :

« De veroordeling van een der echtgenoten wegens misdrijf of onrechtmatige daad kan niet worden ten uitvoer gelegd op de gemeenschappelijke goederen, behalve wanneer de aansprakelijke echtgenoot onvermogen is en de gemeenschap voordeel heeft getrokken uit de onrechtmatige daad (de schadelijke daad of de daad waarvoor de veroordeling is uitgesproken). »

De vraag is dus : kan een schuld, ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling of uit een onrechtmatige daad begaan door een der echtgenoten, schuld die eigen is ingevolge artikel 1407 (laatste lid), verhaald worden op het gemeenschappelijke vermogen ?

De volgende vraag wordt gesteld :

Moeten de twee voorwaarden :

a) onvermogen van de aansprakelijke echtgenoot en

b) het voordeel dat de gemeenschap getrokken heeft uit de onrechtmatige daad samen voorhanden zijn, moeten ze cumulatief geïnterpreteerd worden ?

Hoewel enerzijds twee leden bevestigend antwoorden wordt, anderzijds, het tegengestelde standpunt verdedigd omdat het begrip « borg » hier een rol moet spelen.

Hierop wordt geantwoord dat het begrip « borg » alleen toepasselijk is wanneer daarin is voorzien door een overeenkomst of een wettelijke bepaling.

Een lid aarzelt ten aanzien van de geldboeten wegens misdrijven (er zijn misdrijven op grond waarvan de niet-schuldige echtgenoot echtscheiding kan vorderen en de gemeenschappelijke goederen worden dan ter voldoening aangesproken).

Een lid stelt voor de tekst te doen luiden als volgt :

« De veroordeling van een der echtgenoten wegens misdrijf of onrechtmatige daad, kan niet worden ten uitvoer gelegd op de gemeenschappelijke goederen, tenzij bewezen is dat de aansprakelijke echtgenoot onvermogen is of de gemeenschap daaruit voordeel heeft getrokken. »

Op die wijze zouden er voor misdrijven geen cumulatieve voorwaarden gesteld zijn.

Er werd kritiek geuit op artikel 22 van de Regeringsamendementen. Het is niet normaal dat de gemeenschap niet verbonden zou zijn, terwijl zij zich wel kan verrijken dank zij het afzonderlijk, zogezegd « verboden » beroep dat een der echtgenoten op verzoek van de ander heeft uitgeoefend.

Dans les différents cas d'achat à tempérament, emprunt, dette contractée par un époux (mais non dans l'intérêt du ménage ou pour l'éducation des enfants), exercice d'une profession séparée, il sera fréquent que les tiers exigent que les deux époux s'engagent pour les dépenses importantes.

En ce qui concerne les dettes nées à la fois du chef du mari et du chef de la femme, Mazeaud (n° 259 et 1) constate que les créanciers préfèrent obtenir un engagement formel des deux époux, ce qui leur donne pour gage la totalité des biens propres et des biens communs.

Aussi dans la pratique, les deux époux s'engagent-ils généralement l'un et l'autre. Parfois le créancier se satisfera d'un engagement conjoint; il exigera plus souvent un engagement solidaire.

La Sous-Commission adopte, provisoirement, le texte suivant :

« Ne peuvent être poursuivies sur les biens communs :

» 1° les actions en paiement de dettes provenant de l'exercice par l'un des époux d'une profession interdite en application de l'article 215 du Code civil (conformément à l'art. 217) à moins que les bénéfices aient profité aux deux époux;

» 2° les actions en paiement de dettes contractées à l'occasion d'actes qui ne pouvaient être accomplis par l'un des époux sans le consentement de l'autre, ou l'autorisation de justice. »

Comparant les deux textes ci-dessus, la Sous-Commission arrive à la conclusion qu'il est possible de les fondre en un seul, d'en abrégier la rédaction en se référant, pour les trois hypothèses envisagées, à l'article 1407.

L'expression « patrimoine commun » est préférée à « biens communs ».

Un second alinéa, inspiré du second alinéa de l'article précédent, complétera l'article en élaboration.

En conséquence, la Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Article 1411. — Le paiement des dettes propres à l'un des époux en vertu de l'article 1407, peut être poursuivi sur le patrimoine commun dans la mesure du profit qu'il a tiré de l'activité exercée par l'un des époux ou des actes accomplis par lui.

» La preuve de ce profit peut être faite par toutes voies de droit, témoignages et présomptions compris. »

Article 1412.

Au cours de la discussion des articles précédents un membre se demande quel sera le sort d'une dette contractée par les deux époux. Ainsi qu'il a déjà été exposé lors de l'examen de l'article 1408, la Sous-Commission a rangé parmi les

In geval van aankoop op afbetaling, lening, schuld aangaan door een echtgenoot (maar niet in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de kinderen), uitoefening van een afzonderlijk beroep, zal het vaak voorkomen dat derden eisen dat beide echtgenoten zich verbinden voor belangrijke uitgaven.

Voor de schulden die tegelijk door de man en de vrouw worden aangegaan, constateert Mazeaud (nrs. 259 en 1) dat de schuldeisers een formele verbintenis van beide echtgenoten verkiezen, waardoor zij alle eigen en gemeenschappelijke goederen als pand krijgen.

Ook in de praktijk is het doorgaans zo dat de echtgenoten zich allebei verbinden. Soms zal de schuldeiser genoegen nemen met een gezamenlijke verbintenis, meestal echter zal hij een hoofdelijke verbintenis verlangen.

De Subcommissie aanvaardt voorlopig de volgende tekst :

« Op de gemeenschappelijke goederen kunnen niet worden verhaald :

» 1° de vorderingen tot betaling van schulden die het gevolg zijn van de uitoefening door een van de echtgenoten van een bij artikel 215 van het Burgerlijk Wetboek (overeenkomstig art. 217) verboden beroep, tenzij de winsten beide echtgenoten tot voordeel hebben gestrekt;

» 2° de vorderingen tot betaling van schulden aangegaan voor handelingen die de ene echtgenoot niet kon verrichten zonder de toestemming van de andere of met machtiging van de rechter. »

Na een vergelijking van deze twee teksten komt de Subcommissie tot de conclusie dat ze tot één tekst kunnen worden samengesmolten en dat deze kan worden ingekort door, voor de drie bedoelde gevallen, te verwijzen naar artikel 1407.

Aan « gemeenschappelijk vermogen » wordt de voorkeur gegeven boven « gemeenschappelijke goederen ».

Een tweede lid, dat aansluit bij het tweede lid van het voorgaande artikel, zal aan artikel 1411 worden toegevoegd.

Aldus komt de Subcommissie tot de volgende, door haar aanvaarde tekst :

« Artikel 1411. — De schulden die krachtens artikel 1407 eigen zijn aan een der echtgenoten, kunnen verhaald worden op het gemeenschappelijk vermogen, in zoverre dit vermogen voordeel heeft getrokken uit de bedrijvigheid of de handelingen van die echtgenoot.

» Het bewijs van dit voordeel mag geleverd worden door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens. »

Artikel 1412.

Tijdens de bespreking van de voorgaande artikelen is de vraag gesteld naar het lot van de schuld, die aangegaan wordt door de beide echtgenoten. Zoals reeds vermeld bij de bespreking van artikel 1408 heeft de Subcommissie de schul-

dettes communes, les dettes contractées conjointement par les deux époux; elle avait cru utile de préciser qu'étaient également des dettes communes, celles résultant d'obligations souscrites par les deux époux, mais à un titre différent, l'un des époux n'intervenant par exemple que comme caution de l'autre.

Bien que cette précision ait disparu de la dernière version du texte proposé pour l'article 1408, la Sous-Commission a tenu à préciser des droits des créanciers d'une dette contractée par les deux époux même à des titres différents.

Une première rédaction est établie :

« Le paiement d'une dette contractée par les deux époux mais à des titres différents peut être poursuivi tant sur leurs patrimoines propres que sur le patrimoine commun ».

La discussion fait apparaître que le mot « mais » (à des titres différents) est trop exclusif et créerait une confusion avec l'article suivant.

Le texte suivant est finalement accepté :

« Article 1412. — Le paiement d'une dette contractée par les deux époux même à des titres différents peut être poursuivi tant sur leurs patrimoines propres que sur le patrimoine commun. »

Article 1413.

L'article règle la manière dont le paiement des dettes communes peut être poursuivi. Dès lors, il convient de se référer à l'article 1408, où elles sont énumérées.

Un texte nouveau rédigé comme suit est proposé :

« Le paiement des dettes communes peut être poursuivi tant sur les patrimoines propres des époux que sur le patrimoine commun.

» Toutefois, en ce qui concerne les intérêts des dettes propres à l'un des époux et celles visées à l'alinéa 2 de l'article 218bis, aucun recours ne peut être exercé contre le patrimoine propre de l'autre époux. »

Variante pour l'alinéa 2 :

« Toutefois, le paiement des intérêts de dettes propres à l'un des époux et celui des dettes visées à l'alinéa 2 de l'article 218bis ne peut être poursuivi sur le patrimoine propre de l'époux qui n'est pas débiteur. »

La question a été posée de savoir si, pour les dettes contractées par un seul époux dans l'intérêt du ménage ou pour l'éducation des enfants, une référence à l'article 218bis, alinéa 2, de la première partie des amendements du Gouvernement, était nécessaire. Il a été répondu par la négative. S'il s'agit d'une dette excessive ou inutile, eu égard aux ressources de la famille, il n'y aura pas de solidarité entre les

den door beide echtgenoten gezamenlijk aangegaan onder de gemeenschappelijke schulden gerangschikt; zij heeft het nuttig geacht te bepalen dat tot de gemeenschappelijke schulden eveneens moesten worden gerekend de schulden die voortvloeien uit verbintenissen aangegaan door beide echtgenoten, maar in verschillende hoedanigheid, zo b.v. wanneer de ene echtgenoot borg staat voor de verbintenissen van de andere.

Hoewel die bepaling uit de eindredactie van de voor artikel 1408 voorgestelde tekst is verdwenen, heeft de Subcommissie de rechten van de schuldeisers nader willen bepalen voor het geval dat een schuld wordt aangegaan door beide echtgenoten, zelfs in verschillende hoedanigheid.

De eerste versie luidt als volgt :

« De betaling van een schuld aangegaan door beide echtgenoten maar in verschillende hoedanigheid, kan verhaald worden zowel op hun eigen vermogen als op het gemeenschappelijk vermogen. »

Uit de bespreking blijkt dat het woord « maar » (in verschillende hoedanigheid) te exclusief is en verwarring zou stichten met het volgende artikel.

De volgende tekst wordt ten slotte aangenomen :

« Artikel 1412. — Een schuld aangegaan door de twee echtgenoten, zelfs in verschillende hoedanigheid, kan zowel verhaald worden op hun eigen vermogen als op het gemeenschappelijk vermogen. »

Artikel 1413.

Dit artikel behandelt de wijze waarop gemeenschappelijke schulden kunnen worden verhaald. Verwezen dient dus te worden naar artikel 1408 waarin de gemeenschappelijke schulden worden opgesomd.

Een nieuwe tekst wordt voorgesteld, luidend :

« Gemeenschappelijke schulden kunnen zowel op het eigen vermogen van de echtgenoten als op het gemeenschappelijk vermogen verhaald worden.

» De interesten van de eigen schulden van een der echtgenoten en die bedoeld in artikel 218bis, tweede lid, kunnen evenwel niet op het eigen vermogen van de andere echtgenoot worden verhaald. »

Variante voor het tweede lid :

« De interesten van de eigen schulden van een der echtgenoten en de schulden bedoeld in artikel 218bis, tweede lid, kunnen evenwel niet worden verhaald op het eigen vermogen van de echtgenoot die geen schuldenaar is. »

Gevraagd werd of het noodzakelijk is voor de schulden door een enkele echtgenoot aangegaan in het belang van de huishouding of voor de opvoeding van de kinderen, te verwijzen naar artikel 218bis, tweede lid, van deel I van de regeringsamendementen. Hierop werd ontkennend geantwoord. Indien de schuld buitensporig of onnodig is, gelet op de inkomsten van het gezin, bestaat er geen hoofde-

époux, mais la dette sera tout de même commune, dans le cas d'époux mariés sous le régime légal. Une référence à l'article 218bis, alinéa 2, dans le texte de l'article 11 pourrait faire croire que la dette « excessive ou inutile » reste propre à l'époux débiteur, ce qui n'est pas le cas.

On rappelle le principe adopté déjà par la Sous-Commission : les dettes excessives restent communes; mais on n'admet pas que les créanciers aient un recours contre le patrimoine propre de l'époux qui n'est pas le débiteur de cette dette, c'est-à-dire que la solidarité n'est plus maintenue.

Un membre fait remarquer que la Sous-Commission avait décidé de ne plus parler d'emprunts ou d'achats à tempérament à l'occasion de la définition des dettes propres et des dettes communes. Ces achats ou emprunts doivent être jugés d'après leur destination. Toute dépense qui n'entraîne pas une dette excessive est considérée comme étant faite à charge des deux époux. Ce principe vaut également pour les dettes provenant d'emprunts ou d'achats à tempérament.

Un nouveau texte provisoire est proposé :

« Le paiement des dettes communes peut être poursuivi tant sur les patrimoines propres que sur le patrimoine commun.

» Toutefois, le paiement des intérêts des dettes propres à l'un des époux ne peut être poursuivi sur le patrimoine propre de l'époux qui n'est pas débiteur.

» Il en est de même des dettes contractées par l'un des époux et résultant soit de dépenses jugées inutiles, soit d'engagements pris pour les besoins du ménage ou l'éducation des enfants et jugées excessives eu égard aux ressources du ménage. »

Réexaminant ce texte, la Sous-Commission décide de modifier l'ordre des alinéas 2 et 3 et d'exclure la notion de dépenses jugées inutiles; la notion de dépense sous-entend son règlement, ce qui exclut la notion de dette.

Le texte ci-après est adopté :

« Article 1413. — Le paiement des dettes communes peut être poursuivi tant sur le patrimoine propre des époux que sur le patrimoine commun.

» Toutefois, les dettes contractées par l'un des époux pour les besoins du ménage ou l'éducation des enfants n'engagent pas le patrimoine propre de l'autre époux lorsqu'elles entraînent des charges jugées excessives eu égard aux ressources du ménage.

» De même le paiement des intérêts des dettes propres à l'un des époux ne peut être poursuivi sur le patrimoine propre de l'autre époux. »

lijkheid tussen de echtgenoten, al blijft de schuld een gemeenschappelijke schuld wanneer de echtgenoten onder het wettelijk stelsel gehuwd zijn. Een verwijzing naar artikel 218bis, tweede lid, in de tekst van artikel 11 zou kunnen onderstellen dat een « buitensporige of onnodige » schuld eigen blijft aan de echtgenoot-schuldenaar, wat niet het geval is.

De Subcommissie heeft immers reeds het beginsel aangenomen dat buitensporige schulden gemeenschappelijk blijven, maar men neemt niet aan dat de schuldeisers zich kunnen verhalen op het eigen vermogen van de echtgenoot die niet de schuldenaar is, hetgeen betekent dat de hoofdelijkheid niet meer wordt gehandhaafd.

Een lid merkt op dat de Subcommissie naar aanleiding van de definitie van de eigen schulden en de gemeenschappelijke schulden besloten had niet meer te spreken van leningen of aankopen op afbetaling. Deze aankopen of leningen moeten worden beoordeeld naar hun bestemming. Elke uitgave die niet tot een buitensporige schuld leidt, wordt geacht gedaan te zijn ten bezware van beide echtgenoten. Dit beginsel geldt eveneens voor schulden uit leningen of aankopen op afbetaling.

Er wordt een nieuwe voorlopige tekst voorgesteld, luidende :

« Gemeenschappelijke schulden kunnen zowel op de eigen vermogens als op het gemeenschappelijk vermogen verhaald worden.

» De interesten van de eigen schulden van een der echtgenoten kunnen echter niet verhaald worden op het eigen vermogen van de echtgenoot-niet-schuldenaar.

» Hetzelfde geldt voor schulden aangegaan door een der echtgenoten en die het gevolg zijn hetzij van onnodig geachte uitgaven, hetzij van verbintenissen aangegaan ten behoeve van de huishouding of de opvoeding van de kinderen en die, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, te zwaar zouden worden geoordeeld. »

Bij een nieuw onderzoek van de tekst besluit de Subcommissie de volgorde van het tweede en het derde lid te wijzigen en het begrip « onnodig geachte uitgaven » te laten vallen; onder het begrip uitgave wordt de betaling ervan verstaan, wat het begrip schuld uitsluit.

De hierna volgende tekst wordt aangenomen :

« Artikel 1413. — Gemeenschappelijke schulden kunnen zowel verhaald worden op het eigen vermogen van de echtgenoten als op het gemeenschappelijk vermogen.

» De schulden door een der echtgenoten aangegaan ten behoeve van de huishouding of de opvoeding van de kinderen, verbinden echter het eigen vermogen van de andere echtgenoot niet, wanneer zij lasten meebrengen die, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, te zwaar zouden worden geoordeeld.

» Evenzo kunnen de interesten van de eigen schulden van een der echtgenoten niet verhaald worden op het eigen vermogen van de andere echtgenoot. »

SECTION III.

De la gestion du patrimoine commun.

La section III (art. 1414 à 1424) du projet règle « la gestion du patrimoine commun ».

Ces articles doivent donc être considérés comme un tout. Cette section correspond au § 1er : « De la gestion de la communauté » de la sous-section II : « De la gestion de la communauté et des biens propres » (art. 30 à 39) des amendements du Gouvernement.

La justification (p. 36 et suiv.) donne le commentaire suivant sur la gestion en général et sur la gestion des biens communs :

« Ici le projet soumis à vos délibérations présente des innovations importantes. Elles sont justifiées d'abord par la considération que la communauté appartient déjà pendant le mariage aux deux époux à qui l'on doit donc reconnaître des pouvoirs de gestion réels et égaux sur celle-ci. Il a été tenu compte cependant de ce que la gestion de certains biens communs devait être réservée par priorité à l'un ou l'autre des époux, à raison de leurs caractères particuliers. Enfin le projet s'efforce de réaliser une protection adéquate du patrimoine commun, sans cependant mettre en péril la sécurité des tiers.

» Ces trois ordres d'idées justifient à la fois l'étendue et les limites de la gestion des biens communs et des biens propres, le terme gestion visant les pouvoirs d'administration, de jouissance et de disposition.

» 1. Gestion des biens communs.

a) L'égalité dans la gestion et la circonstance que les deux époux ont, durant le mariage, des droits actuels dans la communauté ne doit point conduire à un système exigeant l'intervention conjointe des deux époux pour tout acte de gestion. Pareille solution ne serait ni réalisable, ni avantageuse pour les époux. Aussi le projet dispose-t-il que la communauté est gérée concurremment par l'un ou l'autre en sorte qu'ils peuvent exercer séparément les pouvoirs de gestion, ce évidemment à charge de respecter les actes régulièrement accomplis par l'autre (art. 31). Cependant, cette règle peut, sans inconvénient, subir exception pour certains actes graves concernant des biens importants du point de vue économique. Aussi l'article 34 prescrit-il qu'un époux ne pourra, sans le consentement de l'autre, aliéner à titre onéreux ni grever de droits réels ou donner à bail pour une durée de plus de trois ans, les immeubles, droits immobiliers, navires et bateaux communs. Un époux ne pourra non plus sans le même consentement, aliéner à titre onéreux ou grever de droits réels, une universalité ou une portion importante de biens meubles. Finalement, l'aliénation de titres nominatifs ou de créances hypothécaires suppose le même consentement. Le désaccord éventuel pourra être soumis au tribunal (art. 34).

AFDELING III.

Beheer van het gemeenschappelijk vermogen.

In afdeling III (art. 1414 tot en met 1424) wordt het « beheer van het gemeenschappelijk vermogen » geregeld.

Die artikelen moeten dus als een geheel beschouwd worden. Deze afdeling stemt overeen met § 1 : « Beheer van de gemeenschap » van onderafdeling II : « Beheer van de gemeenschap en van eigen goederen » (art. 30 tot en met 39) van de amendementen van de Regering.

In de verantwoording (blz. 36 e.v.) wordt ten aanzien van het beheer zelf en van het beheer van de gemeenschappelijke goederen het volgende gezegd :

« Hier wil het amendement, dat U ter bespreking wordt voorgelegd, belangrijke nieuwigheden invoeren. Ze zijn gerechtvaardigd door de overweging dat de gemeenschapsgoederen reeds gedurende het huwelijk toebehoren aan beide echtgenoten die men werkelijke en gelijke beheersbevoegdheden behoort toe te kennen. Er werd evenwel rekening mee gehouden dat het beheer van bepaalde gemeenschapsgoederen wegens hun bijzondere aard bij voorrang aan een van echtgenoten moet worden toegekend. Ten slotte tracht het ontwerp het gemeenschappelijk vermogen op afdoende wijze beschermen, echter zonder de zekerheid van derden in het gedrang te brengen.

» Deze drie denkbeelden rechtvaardigen zowel de omvang als de grenzen van het beheer van de gemeenschapsgoederen en van de eigen goederen, daar de term beheer slaat op de bevoegdheid tot bestuur, genot en beschikking.

» 1. Beheer van de gemeenschapsgoederen.

a) De gelijkheid in het beheer en de omstandigheid dat beide echtgenoten gedurende het huwelijk reeds bestaande rechten bezitten in de gemeenschap mogen niet leiden tot een stelsel waarbij voor iedere daad van beheer de gezamenlijke tussenkomst van beide echtgenoten is vereist. Dergelijke oplossing ware niet uitvoerbaar en bovendien niet voordelig voor de echtgenoten. Ook bepaalt het ontwerp dat de gemeenschap tegelijk door de ene of de andere wordt beheerd zodat zij afzonderlijk de bevoegdheid tot beheer kunnen uitoefenen natuurlijk op voorwaarde dat de beheersdaden die regelmatig door de andere zijn verricht geëerbiedigd worden (art. 31). Die regel kan zonder bezwaar uitzondering lijden voor bepaalde gewichtige daden met betrekking tot goederen die uit een economisch oogpunt belangrijk zijn. Daarom bepaalt artikel 34 dat een echtgenoot zonder de toestemming van de andere de gemeenschappelijke onroerende goederen, onroerende rechten, zeeschepen en binnenschepen, niet mag vervreemden onder bezwarende titel, noch met zakelijke rechten bezwaren of in huur geven voor een duur van meer dan drie jaar. Een echtgenoot mag zonder dezelfde toestemming ook niet de algemeenheid of een belangrijk gedeelte van de roerende goederen onder bezwarende titel vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren. Voor de vervreemding van effecten op naam of hypothecaire schuldvorderingen wordt dezelfde toestemming ondersteld. Mocht men het niet eens zijn, dan kan dit aan de rechtbank worden onderworpen (art. 34).

» Si l'on rapproche de ce principe la règle selon laquelle l'accord des deux époux est exigé pour tous actes de disposition portant sur les meubles affectés à la vie du ménage (art. 214-1), on constatera que la gestion concourante porte essentiellement sur les autres biens mobiliers et les sommes d'argent. Le principe ainsi consacré rejoint la règle posée dans le cadre du régime primaire par l'article 214-4 et assure donc la sécurité effective des tiers.

b) Le projet prévoit que l'un et l'autre des époux auront des pouvoirs de gestion privative sur certains biens communs, le bénéficiaire seul pouvant en ce cas exercer les pouvoirs d'administration, de jouissance et de disposition. Il doit être souligné que le caractère « privatif » de cette gestion ne concerne que l'attribution de celle-ci. Pour le surplus, il reste que l'époux qui a la gestion privative de certains biens communs, gère en réalité, une fraction de la masse et doit exercer ses pouvoirs dans l'intérêt commun. Cette gestion est d'ailleurs soumise à la responsabilité organisée par l'article 39.

» Le procédé de la gestion privative est utilisé en ce qui concerne les fonds de commerce et les entreprises. Il s'indique, en effet, que seul l'époux au nom duquel ils sont inscrits et qui à ce titre supporte sur son patrimoine personnel les engagements qu'entraîne leur exploitation, puisse les gérer. Ceci n'exclut évidemment point que les époux mettent le fonds à leur nom commun, ce qui impliquera pouvoirs concourants, mais aussi responsabilité solidaire. La technique de la gestion privative est utilisée ensuite pour les biens inscrits au nom d'un titulaire désigné, tels les comptes de dépôt, d'épargne et de titres, ainsi que les biens susceptibles d'hypothèques (immeubles, navires).

» On constatera spécialement en ce qui concerne les comptes, titres et espèces qu'ici aussi le système adopté rejoint la règle posée au niveau du régime primaire par l'article 214-3. Quant aux immeubles et biens susceptibles d'hypothèque, la règle de la gestion privative est atténuée par la nécessité de l'accord des deux époux en ce qui concerne les actes plus importants énumérés ci-dessus.

» En ce qui concerne plus spécialement le fonds de commerce et les entreprises, biens communs soumis de plein droit à gestion privative, la gestion adéquate peut exiger une cession ou liquidation urgente.

En vue de protéger efficacement les intérêts de la communauté et de l'époux non gestionnaire au cas où un tel acte important s'il en est, est réalisé, l'article 32 prévoit que le prix de la cession ou de la liquidation doit être perçu conjointement par les époux. Tout autre paiement n'est pas considéré comme libératoire. On se référera pour le surplus au texte de cette disposition et au commentaire qui l'accompagne.

» Vergelijkt men dit beginsel met de regel volgens welke de toestemming van beide echtgenoten vereist is voor alle daden van beschikking betreffende de roerende goederen gebruikt voor de huishouding (art. 214-1), dan stelt men vast dat het beheer door beide echtgenoten tegelijk, in hoofdzaak betrekking heeft op de andere roerende goederen en op de geldsommen. Het aldus gehuldigde beginsel leunt aan bij de regel gesteld in het primaire stelsel door artikel 214-4 en waarborgt aan derden een doelmatige zekerheid.

b) Het ontwerp bepaalt dat ieder van de echtgenoten uitsluitende beheersbevoegdheid heeft over sommige gemeenschapsgoederen, waarbij in dit geval enkel de daartoe gerechtigde de bevoegdheid tot bestuur, genot en beschikking kan uitoefenen. Er dient te worden onderstreept dat het uitsluitend karakter van dit beheer slechts op de toekenning ervan betrekking heeft. Voor het overige is het zo dat de echtgenoot die het uitsluitend beheer heeft over sommige gemeenschapsgoederen, in werkelijkheid een gedeelte van de massa beheert en zijn bevoegdheid in het algemeen belang moet uitoefenen. Dit beheer valt trouwens onder de aansprakelijkheid waarin artikel 39 heeft voorzien.

» Het stelsel van het uitsluitend beheer wordt toegepast voor de handelsfondsen en de ondernemingen. Het is immers geraden dat enkel de echtgenoot op wiens naam zij zijn ingeschreven en die in bedoelde hoedanigheid met zijn persoonlijk vermogen instaat voor de verbintenissen ontstaan uit hun exploitatie, er het beheer over heeft. Dit sluit natuurlijk niet uit dat de echtgenoten de zaak op hun gemeenschappelijke naam kunnen plaatsen, wat samenlopende bevoegdheid onderstelt maar ook de hoofdelijke aansprakelijkheid. Verder wordt de techniek van het uitsluitend beheer nog gebruikt voor de goederen die ingeschreven staan op naam van een aangewezen titularis, zoals de deposito-, spaar- en effectenrekeningen, en ook voor de goederen die met hypotheek kunnen worden bezwaard (onroerende goederen en zeeschepen).

» Men bemerke in het bijzonder dat voor de rekeningen betreffende effecten en geldspeciën het ontworpen stelsel aanleunt bij de regel waarin artikel 214-3 in het primaire stelsel heeft voorzien. Ten aanzien van de onroerende goederen en de goederen die met hypotheek kunnen worden bezwaard, wordt de regel van het uitsluitend beheer verzacht door de vereiste overeenstemming van de echtgenoten in verband met de bijzonderste hierboven opgesomde handelingen.

» Wat meer bepaald het handelsfonds en de ondernemingen betreft, gemeenschapsgoederen die van rechtswege onder het uitsluitend beheer vallen, kan met het oog op een passend beheer een dringende overdracht of vereffening nodig zijn.

» Ten einde op doeltreffende wijze de belangen van de gemeenschap en van de niet-beherende echtgenoot te vrijwaren, wanneer in voorkomend geval zodanige belangrijke handeling wordt verricht, bepaalt artikel 32 dat de prijs van overdracht en van de vereffening door de echtgenoten gezamenlijk in ontvangst moet worden genomen. Elke andere betaling wordt niet als bevrijdend aangemerkt. Voor het overige houde men zich aan die bepaling en aan de commentaar ter zake.

» L'utilisation abusive par l'un des époux de la règle selon laquelle les gains, salaires et revenus sont perçus individuellement et des possibilités qu'ouvre la gestion privative de plein droit qui vient d'être analysée, pourrait lui permettre de réduire à peu de choses les possibilités effectives d'administration et de gestion de son conjoint. Cette situation sera, sans doute, exceptionnelle, l'observation sociale montrant que, dans la plupart des cas l'époux, spécialement le mari, exerçant une activité professionnelle confie à son conjoint la gestion de ses gains et salaires. Au demeurant, le danger qui vient d'être évoqué ne peut constituer un argument contre l'adoption d'un régime de communauté comme régime légal puisque la situation décrite est la règle dans les régimes de participation ou des biens matrimoniaux.

» S'inspirant de l'exemple néerlandais comme d'un courant doctrinal et jurisprudentiel récent, le projet prévoit cependant des dispositions destinées à y remédier. Il organise à cet effet un recours judiciaire qui permettra au conjoint défavorisé et ayant des motifs légitimes à faire valoir, d'obtenir que des biens communs dont son époux aurait conservé sans nécessité la gestion privative soient mis à sa disposition dans une mesure convenable eu égard à la situation respective des conjoints et à ses besoins propres. Le projet organise aussi les modalités de l'accord amiable par lequel les époux pourront arriver à ce résultat (art. 33). »

Cette longue citation s'imposait parce qu'elle permet de comprendre comment la Sous-Commission a été amenée à adopter un point de vue différent.

Les amendements du Gouvernement prévoient plusieurs modes de gestion dont l'application varie suivant des catégories déterminées de biens ou la gravité de l'acte, ou encore selon des circonstances particulières.

Il y a lieu de distinguer quatre modes de gestion dont l'un n'exclut pas nécessairement l'autre :

1. La gestion concurrente (art. 31).

Ce mode de gestion ne s'applique en fait qu'aux valeurs aux porteurs non déposées et aux biens mobiliers non affectés à la vie courante du ménage (Rev. prat. not. belge, 1966, M. Renauld, p. 368).

2. La gestion privative (légale, conventionnelle ou judiciaire) (art. 32 et 33).

Tombent sous le coup de cette gestion les catégories de biens suivantes :

- espèces et titres déposés en banque;
- entreprises et fonds de commerce;
- immeubles.

» Het misbruik door een van de echtgenoten van de regel volgens welke de verdiensten, lonen en inkomsten door de echtgenoten afzonderlijk worden in ontvangst genomen en de mogelijkheden die het van rechtswege uitsluitend beheer dat zojuist werd besproken, biedt, zouden hem in de mogelijkheid kunnen stellen de werkelijke bestuurs- en beheersmogelijkheden van zijn echtgenoot tot schier niets te beperken. Die toestand zal wellicht uitzonderlijk zijn, daar uit de observatie van de maatschappij blijkt dat in de meeste gevallen de echtgenoot, en vooral de man, die een beroeps werkzaamheid uitoefent, het beheer van zijn verdiensten en lonen aan zijn echtgenoot toevertrouwt. Overigens kan het hier aangehaalde gevaar niet als argument worden ingeroepen tegen de invoering van een stelsel van gemeenschap van goederen als wettelijk stelsel, vermits de hier beschreven toestand de regel is in het stelsel van deelhebbing of in het huwelijks-goederenstelsel.

» Voortgaande op het Nederlandse voorbeeld evenals op een recente stroming in de rechtsleer en de rechtspraak, voorziet het ontwerp nochtans in bepalingen die het moeten verhelpen. Het stelt daartoe een vordering in dat de benadeelde echtgenoot die wettelijke redenen kan aanvoeren, ertoe in staat stelt te verkrijgen dat de gemeenschappelijke goederen waarover zijn echtgenoot onnodig het uitsluitende beheer heeft behouden, in passende mate te zijner beschikking worden gesteld met inachtneming van de respectieve toestand van de echtgenoten en van zijn eigen behoeften. Het ontwerp regelt eveneens de wijze waarop in der minne wordt overeengekomen zodat de echtgenoten dat resultaat kunnen bereiken (art. 33). »

Het was nodig deze lange tekst aan te halen omdat dit laat zien hoe de Subcommissie tot een gewijzigde opvatting gekomen is.

De amendementen van de Regering voorzien in verschillende vormen van beheer, al naar de soorten van goederen, het belang van de handeling of de omstandigheden.

Er zijn vier vormen van beheer, die elkaar niet noodzakelijk uitsluiten.

1. Gelijktijdig beheer (art. 31).

Deze beheersvorm is feitelijk alleen van toepassing op niet gedeponeerde effecten aan toonder en roerende goederen die niet worden aangewend voor het gewone onderhoud van het gezin (Rev. prat. not. belge, 1966, M. Renauld, blz. 368).

2. Privatief beheer (wettelijk, bedongen of gerechtelijk) (art. 32 en 33).

Onder dit beheer vallen :

- contanten en effecten in bewaring gegeven bij een bank;
- ondernemingen en handelszaken;
- onroerende goederen.

3. La gestion conjointe (art. 34).

Celle-ci est requise pour des catégories déterminées d'actes concernant certains biens.

Il y a gestion conjointe (ou cogestion) quand il s'agit de poser un acte de disposition (ou d'aliénation) à l'égard d'un bien immeuble, d'une universalité de meubles, de titres nominatifs ou créances hypothécaires.

4. La gestion exclusive (ou unique) (art. 35).

Celle-ci s'applique dans les situations particulières suivantes :

- absence d'un des époux;
- interdiction d'un des époux;
- condamnation criminelle d'un des époux.

En présence du Ministre de la Justice Vranckx, un membre pose la question de savoir quels sont les principes qui doivent être à la base de la gestion des biens communs.

Il brosse à larges traits un tableau du système de la gestion conçu par les amendements du Gouvernement. L'organisation de la gestion prend appui sur une double idée : celle d'égalité et celle de solidarité dans le mariage, pour en dégager les deux principes suivants : droits égaux et actuels des époux sur les biens communs. La conjugaison de ces deux principes justifie la règle générale de la « gestion concurrente » (art. 31) : mêmes pouvoirs de gestion à chacun des époux sur tous les biens communs.

Toutefois, à l'égard de certaines catégories importantes de biens (dépôts bancaires, fonds de commerce, entreprises, immeubles), il y a gestion privative au profit de l'époux détenteur desdits biens; elle lui est attribuée soit en vertu de la loi soit par accord amiable ou par voie de justice. Ce sont là différents cas importants de gestion privative puisque l'époux gérant dispose à l'exclusion de son conjoint, de tous pouvoirs sur ces biens.

Dans les situations exceptionnelles suivantes : absence, interdiction, condamnation criminelle d'un des époux, il y a lieu à gestion unique (ou exclusive) (tous les pouvoirs se trouvent en une seule main).

La règle générale comme les exceptions sont tempérées par l'intervention du conjoint ou une habilitation judiciaire à l'occasion d'actes de disposition (actes les plus graves) frappant des biens importants à raison de leur valeur économique ou de leur affectation plus spécifiquement familiale (logement de la famille).

La règle de la gestion privative est en outre tempérée par l'obligation pour chacun des époux de respecter les actes de gestion accomplis par son conjoint. Il y a là un problème important qui est celui des effets entre époux des actes de gestion (ou problème d'antériorité) mais que ne résoud pas le projet.

3. Gezamenlijk beheer (art. 34).

Dit is vereist voor bepaalde soorten van handelingen met betrekking tot bepaalde goederen.

Er is sprake van gezamenlijk beheer (of medebeheer) wanneer een handeling van beschikking (of van vervreemding) moet worden verricht met betrekking tot een onroerende goed, een algemeenheid van roerende goederen, effecten op naam of hypothecaire schuldvorderingen.

4. Uitsluitend (of enig) beheer (art. 35).

Dit beheer is toepasselijk in de volgende omstandigheden :

- afwezigheid van een van de echtgenoten;
- onbekwaamheid van een van de echtgenoten;
- criminele veroordeling van een van de echtgenoten.

In aanwezigheid van de Minister van Justitie Vranckx vraagt een lid naar de grondbeginselen, waarop het beheer van het gemeenschappelijk vermogen moet rusten.

Hij schetst in grote trekken het beheerssysteem volgens de regeringsamendementen. De regeling van het beheer gaat uit van een tweevoudige gedachte : gelijkheid en solidariteit in het huwelijk, waaruit dan de twee volgende beginselen worden afgeleid : gelijke en dadelijke rechten van de echtgenoten op de gemeenschappelijke goederen. De samenvoeging van die twee beginselen ligt ten grondslag aan de algemene regel van het « gelijktijdig beheer » (art. 31) : dezelfde beheersbevoegdheden van elk van beide echtgenoten voor alle gemeenschappelijke goederen.

Ten opzichte van bepaalde belangrijke categorieën van goederen (bankdeposito's, handelszaken, ondernemingen, onroerende goederen), gaat evenwel het privaat beheer naar de echtgenoot die dergelijke goederen bezit; dat beheer wordt hem toegekend, hetzij krachtens de wet, hetzij door minnelijke schikking of langs gerechtelijke weg. Dit zijn verschillende belangrijke gevallen van privaat beheer, aangezien de beherende echtgenoot, met uitsluiting van de andere, over alle bevoegdheden voor die goederen beschikt.

In de volgende uitzonderlijke omstandigheden : afwezigheid, onbekwaamverklaring, strafrechtelijke veroordeling van een der echtgenoten bestaat er reden tot uitsluitend (of enig) beheer (alle bevoegdheden in één hand verenigd).

De algemene regel zowel als de uitzonderingen worden getemperd door het optreden van de echtgenoot of door een rechterlijke machtiging naar aanleiding van daden van beschikking (de gewichtigste daden) voor goederen die belangrijk zijn wegens hun economische waarde of hun specifieke bestemming voor gezinsdoeleinden (huisvesting).

De regel van het privaat beheer wordt bovendien getemperd door de verplichting voor elke echtgenoot om de daden van beheer van de andere te eerbiedigen. Hier rijst een belangrijke vraag naar de gevolgen tussen echtgenoten van de daden van beheer (of anterioriteitsprobleem), maar het ontwerp geeft daar geen antwoord op.

Aux yeux de ce membre, ce système de gestion est critiquable parce qu'il n'offre aucune sécurité pour les tiers. Comment ceux-ci pourront-ils s'assurer que l'époux avec lequel ils traitent, agit valablement ? Même entre époux, la gestion donnera lieu à des difficultés.

Le Ministre ne croit pas à l'efficacité du système; on a voulu aller trop loin dans la recherche des équilibres par un souci excessif de faire respecter le principe de l'égalité des époux; ce principe doit s'accorder avec les exigences d'une vie en commun qu'engendre l'état de mariage.

Il propose à la réflexion des membres les trois formules suivantes :

1. gestion concurrente pour les actes de pure administration, et gestion conjointe pour tous les autres actes;
2. gestion par le mari seul pour les actes de pure administration et cogestion pour toutes les autres catégories d'actes;
3. gestion concurrente pour les actes ménagers et gestion par le mari seul dans tous les autres cas (cf. projet du Gouvernement). Un membre propose de compléter ce système par la cogestion pour les actes les plus importants.

Dans la gestion des biens communs et du ménage, fait-on observer, il y a trois sortes d'actes : l'utilisation des revenus, la gestion des biens préexistants et les engagements nouveaux : achats, emprunts, etc.

Quelquefois se posera le problème de l'antériorité d'un acte par rapport à l'autre : comment prouver cette antériorité ?

La Sous-Commission adopte la ligne de conduite suivante :

1. pour les actes faits dans l'intérêt du ménage, principe de la gestion concurrente;
2. cogestion ou gestion conjointe pour les actes importants;
3. pour les autres actes, gestion (résiduaire) par l'un des époux désigné dans l'acte de mariage ou par le mari, sauf convention contraire. (On pourrait cependant se demander s'il ne serait pas préférable de faire cette déclaration par acte devant notaire. Il serait fait mention de cet acte en marge de l'acte de mariage);
4. possibilité pour les époux de demander le retrait des pouvoirs de gestion confiés à l'un d'eux.

Le Ministre insiste sur la nécessité d'abandonner la notion du mandat domestique et de consacrer dans les textes l'égalité de pouvoirs pour les actes ménagers. Chacun des époux représente l'autre et s'engage personnellement lorsqu'il agit dans l'intérêt du ménage ou des enfants. C'est le système adopté par le projet Vermeylen et le statut matrimonial de base.

Volgens dit lid is dat beheerssysteem vatbaar voor kritiek, omdat het geen zekerheid geeft aan derden. Hoe zullen dezen zich kunnen vergewissen of betrokken echtgenoot rechtsgeldig handelt ? Zelfs tussen echtgenoten zal het beheer aanleiding geven tot moeilijkheden.

De Minister gelooft niet dat het systeem doeltreffend zal werken; door een te grote bezorgdheid voor het beginsel van gelijkheid tussen de echtgenoten is men te ver willen gaan in het zoeken naar evenwicht; dit beginsel moet afgestemd worden op de eisen van het leven in gemeenschap dat de huwelijkse staat met zich brengt.

Hij geeft aan de leden de drie volgende formules in overweging :

1. gelijktijdig beheer voor de handelingen van zuiver bestuur en gezamenlijk beheer voor alle overige handelingen;
2. beheer door de man alleen voor de handelingen van zuiver bestuur en medebeheer voor alle andere soorten van handelingen;
3. gelijktijdig beheer voor huishoudelijke handelingen en beheer door de man alleen in alle andere gevallen (cfr. regeringsontwerp). Een lid stelt voor deze regeling aan te vullen met het medebeheer voor de belangrijkste handelingen.

Bij het beheer van de gemeenschappelijke goederen en van de huishouding, zo wordt opgemerkt, zijn er drie soorten van handelingen : de aanwending van de inkomsten, het beheer van vooraf bestaande goederen en de nieuwe verbintenissen : aankopen, leningen, enz.

Af en toe zal de vraag rijzen welke handeling het eerst is verricht : hoe dit te bewijzen ?

De Subcommissie neemt als leidraad aan :

1. voor handelingen in het belang van de huishouding : gelijktijdig beheer;
2. medebeheer of gezamenlijk beheer voor belangrijke handelingen;
3. voor de overige handelingen, beheer (residuaire) door een der echtgenoten, daartoe aangewezen in de huwelijksakte, of door de man, behoudens andersluidende overeenkomst. (Zou het echter niet beter zijn dat deze verklaring gedaan werd bij notariële akte ? Van die handeling zou melding worden gemaakt in de rand van de huwelijksakte);
4. mogelijkheid dat de echtgenoten intrekking vragen van de beheersbevoegdheid, aan een hunner opgedragen.

De Minister wijst op de noodzaak om af te zien van het begrip huishoudelijk mandaat en de gelijke bevoegdheid voor huishoudelijke handelingen in de tekst te bekrachtigen. Iedere echtgenoot vertegenwoordigt de ander en verbindt zich persoonlijk wanneer hij handelt in het belang van de huishouding of van de kinderen. Dit is de regeling van het ontwerp-Vermeylen en het basisstatuut.

La Sous-Commission décide de réécrire l'ensemble des textes concernant la gestion du patrimoine commun.

Elle adopte provisoirement pour les articles l'ordre suivant :

- a) égalité de pouvoirs pour les actes faits dans l'intérêt du ménage;
- b) gestion par un seul époux des fonds de commerce et des entreprises;
- c) gestion conjointe pour les actes les plus importants;
- d) actes à titre gratuit;
- e) administration des biens communs;
- f) substitution de l'un des époux à l'autre par décision de justice;
- g) cas de l'époux absent, interdit ou hors d'état de manifester sa volonté;
- h) substitution de l'un des époux à l'autre par convention des époux.

Diverses modifications ont été apportées dans la suite à l'ordre des articles; c'est ainsi que la Sous-Commission a décidé de placer en tête de la Section, une règle générale concernant la gestion du patrimoine commun.

Article 1414.

Plusieurs textes sont proposés :

« Alinéa 1 : les époux confient à l'un d'eux l'administration des biens communs par une déclaration faite devant notaire ou par une clause de leur contrat de mariage, à défaut de quoi l'administration appartient au mari.

Première variante :

Le mari administre (gère) les biens communs si les futurs époux n'en décident autrement par une déclaration faite etc.

Deuxième variante :

A moins qu'il n'en soit décidé autrement par une déclaration devant notaire ou par une clause du contrat de mariage, la gestion des biens communs est confiée au mari;

Alinéa 2 : Le notaire transmet un extrait de l'acte à l'officier de l'état civil compétent qui fait mention de la date de l'acte et du nom du notaire dans l'acte de mariage.

Alinéa 3 : Sont toutefois réservés à la gestion de l'époux qui en est titulaire, les fonds de commerce et les entreprises. »

S'il appartient aux époux de désigner celui qui sera chargé de gérer la communauté, il paraît souhaitable de les obliger à recourir au ministère d'un notaire qui seul pourra les éclairer sur la portée de ce choix. Il serait peu indiqué de leur poser la question « ex abrupto », au moment du mariage, devant l'officier de l'état civil.

De Subcommissie besluit alle teksten betreffende het beheer van het gemeenschappelijk vermogen te herschrijven.

Zij aanvaardt voor de artikelen voorlopig deze volgorde :

- a) gelijke bevoegdheid voor handelingen in het belang van de huishouding,
- b) beheer van handelszaken en ondernemingen door een enkele echtgenoot,
- c) gezamenlijk beheer voor de belangrijkste handelingen,
- d) handelingen om niet,
- e) bestuur van de gemeenschappelijke goederen,
- f) vervanging van de ene echtgenoot door de andere bij rechterlijke beslissing,
- g) geval van de echtgenoot die afwezig is, onbekwaamverklaard of niet in staat zijn wil te kennen te geven,
- h) vervanging van de ene echtgenoot door de andere krachtens overeenkomst tussen de echtgenoten.

Vervolgens zijn er verschillende wijzigingen aangebracht in de volgorde van de artikelen; zo heeft de Subcommissie besloten de Afdeling te beginnen met een algemene regel betreffende het beheer van het gemeenschappelijk vermogen.

Artikel 1414.

Er worden verscheidene teksten voorgesteld :

« Eerste lid : de echtgenoten dragen aan een hunner het bestuur van de gemeenschappelijke goederen op door een verklaring ten overstaan van een notaris of door een beding in hun huwelijkscontract, bij gebreke waarvan het bestuur aan de man toekomt.

Eerste variante :

De man bestuurt (beheert) de gemeenschappelijke goederen tenzij de aanstaande echtgenoten anders beslissen door een verklaring ...

Tweede variante :

Tenzij anders wordt beslist door een verklaring ten overstaan van een notaris of door een beding in het huwelijkscontract, wordt het beheer van de gemeenschappelijke goederen opgedragen aan de man;

Tweede lid : De notaris zendt een uittreksel met de akte aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand, die in de akte van huwelijk melding maakt van de datum van de akte en van de naam van de notaris.

Derde lid : Aan het beheer van de echtgenoot die er de bezitter van is, worden evenwel voorbehouden de handelszaken en de ondernemingen. »

De echtgenoten moeten weliswaar gerechtigd zijn een hunner te belasten met het beheer van de gemeenschap, maar het lijkt toch wenselijk hen te verplichten om zich tot een notaris te wenden want hij is de enige die hen kan voorlichten over de betekenis van die keuze. Het ware ongeraden hun bij het huwelijk de vraag « ex abrupto » te stellen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Un membre résume l'article de cette manière : sauf stipulation contraire, la gestion est confiée au mari. Le texte prévoit aussi un système basé sur une déclaration faite devant notaire. Il se demande pourquoi l'intervention du notaire est requise en régime de communauté légale. Ne suffirait-il pas que cette déclaration soit faite devant l'officier de l'état civil ?

Plusieurs membres affirment qu'il faut laisser aux époux la faculté de décider par consentement mutuel, un changement de gestionnaire. En pareil cas, il convient d'éviter toute procédure.

Un membre ajoute que le fait de donner mandat ne prive pas le mandant de son pouvoir (qu'il a simplement délégué), tandis que l'attribution de la gestion par voie judiciaire enlève tout pouvoir à l'autre époux.

Il demande s'il est vraiment nécessaire de désigner le gestionnaire au moment du mariage.

Un autre membre attire l'attention sur l'état d'esprit de ceux qui vont contracter mariage. Le régime qui mérite la préférence est celui dans lequel le mari a de plein droit la gestion, mais qui prévoit une possibilité différente à titre exceptionnel (exception qu'il faudra dûment justifier).

Il faut être logique : si l'on entend désigner le gestionnaire avant le mariage, mieux vaut alors établir un contrat de mariage (au lieu d'opter pour le régime légal).

Un membre fait observer qu'il serait en tous cas peu logique, dans un régime légal, d'imposer l'intervention d'un notaire.

On observe encore que le mari « administre », c'est-à-dire fait les actes de pure administration, pas de disposition.

Après un long échange de vues, la Sous-Commission se prononce pour l'inscription dans ou en marge de l'acte de mariage de la convention particulière entre époux en ce qui concerne l'administration des biens communs et ce à l'intervention du notaire (pas de mention sur le carnet de mariage, qui n'est qu'un document de pure information).

Le texte suivant est proposé :

« Sans préjudice de la disposition de l'article (16), le mari administre les biens communs, à moins que les époux en conviennent autrement soit avant le mariage soit au cours de celui-ci.

» A peine de nullité, cette dérogation doit résulter d'une clause du contrat de mariage ou d'une déclaration faite par acte authentique.

» Cette déclaration sera transmise par le notaire dans la quinzaine à l'officier de l'état civil qui en fera immédiatement mention dans l'acte de mariage ou en marge en celui-ci. »

Le premier alinéa est provisoirement adopté.

Een lid vat het artikel aldus samen : Het beheer wordt opgedragen aan de man, tenzij iets anders bepaald wordt. Er bestaat een systeem van verklaring ten overstaan van een notaris. Hij stelt de vraag, waarom de notaris moet optreden inzake wettelijke gemeenschap. Waarom niet de ambtenaar van de burgerlijke stand ?

Verscheidene leden beklemtonen dat de mogelijkheid open moet blijven om een verandering van beheerder in te voeren met wederzijdse toestemming. Een rechtspleging moet in zulk een geval vermeden worden.

Een lid wijst er verder nog op dat het geven van een mandaat de mandaatgever zijn macht niet ontnemt (hij heeft ze alleen maar gedelegeerd), terwijl een gerechtelijke beheers-toewijzing aan de andere echtgenoot elke macht ontnemt.

Hij stelt de vraag of bij het begin van het huwelijk een keuze dient te worden gemaakt inzake beheer.

Men wijst op de speciale gemoedsgesteldheid van trouwers. Een systeem waarin de man rechtens het beheer heeft, met daarbij de mogelijkheid het als uitzondering — die dan te bewijzen is — anders te doen, is verkieslijk.

Men moet consequent zijn : doet men een beheerskeuze vóór het huwelijk, dan sluite men beter een huwelijkscontract af (i.p.v. het wettelijk stelsel te kiezen).

Opgemerkt wordt nog dat het in ieder geval weinig logisch ware, in een wettelijk stelsel, het optreden van een notaris verplicht te stellen.

Er wordt ook op gewezen dat de man « bestuurt », d.w.z. daden verricht van louter bestuur, niet van beschikking.

Na een lange gedachtenwisseling spreekt de Subcommissie zich uit voor de volgende oplossing : ten overstaan van een notaris zal in de huwelijksakte zelf of op de kant daarvan de bijzondere overeenkomst tussen echtgenoten inzake het bestuur van de gemeenschappelijke goederen worden ingeschreven (geen vermelding in het huwelijksboekje, dat zuiver informatief is).

De volgende tekst wordt voorgesteld :

« Onverminderd de bepaling van artikel (16) bestuurt de man de gemeenschappelijke goederen, tenzij de echtgenoten anders overeenkomen, hetzij vóór, hetzij tijdens het huwelijk.

» Deze afwijking moet op straffe van nietigheid blijken uit een beding in het huwelijkscontract of uit een verklaring bij authentieke akte.

» Deze verklaring wordt binnen veertien dagen door de notaris toegezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand, die daarvan onmiddellijk melding maakt in of op de kant van de huwelijksakte. »

Het eerste lid wordt voorlopig aanvaard.

L'alinéa 2 sera libellé comme suit : « A peine de nullité, cette convention doit résulter d'une clause du contrat de mariage ou d'une déclaration faite devant notaire. » (Les mots « acte authentique » n'ont pas été retenus ayant un sens plus général que « acte devant notaire ». Certains actes d'huissier sont des actes authentiques.)

Le troisième alinéa, est provisoirement adopté.

Il est proposé d'ajouter un quatrième alinéa, rédigé comme suit :

« En cas de modification apportée au contrat de mariage au cours de celui-ci, la même procédure sera suivie (ou les mêmes formalités seront observées). »

Ce texte n'est pas adopté. Peut-être pourrait-il trouver place dans le chapitre relatif aux modifications à apporter aux régimes matrimoniaux.

A l'occasion de l'examen de l'article en seconde lecture, un nouveau texte est proposé :

« Le mari gère (seul) ou administre (seul) le patrimoine commun sans préjudice des pouvoirs que chacun des époux tient des articles 214-3 et 215-1 et sous réserve de l'exception prévue à l'article 19.

Toutefois, les époux peuvent en convenir autrement soit par le contrat de mariage soit par une déclaration faite devant notaire.

Cette déclaration sera transmise par le notaire à l'officier de l'état civil dans le délai de 15 jours et mention en sera faite immédiatement dans l'acte de mariage ou en marge de celui-ci. »

Variante pour l'alinéa 2 :

« Toutefois la gestion du patrimoine commun peut être confiée à la femme soit par contrat de mariage soit par une déclaration (commune) devant notaire. »

Y a-t-il lieu de maintenir dans le texte, les renvois au régime légal primaire ?

Un membre estime que ce n'est pas nécessaire; les articles compris dans le tronc commun sont des dispositions d'ordre général et impératif et il est évident que ces principes doivent être appliqués en tout état de cause.

Un autre membre peut marquer provisoirement son accord sur le texte proposé. Mais il demande qu'on supprime la faculté donnée aux époux d'en convenir autrement que par contrat de mariage. En effet, ce texte est inutile puisqu'il va de soi qu'on peut mettre dans le contrat de mariage tout ce que l'on veut.

Un membre constate que le texte permet aux époux de faire cette déclaration à tout moment. Il craint qu'on ne crée une situation dangereuse en permettant trop de renouvellements, sans limites, de cette déclaration.

Un autre membre ne croit pas que cette déclaration présente un danger. Elle n'est admise que pour les actes de gestion et non pas pour les actes de disposition.

Het tweede lid zal luiden als volgt : « Deze overeenkomst moet op straffe van nietigheid blijken uit een beding in het huwelijkscontract of uit een verklaring ten overstaan van een notaris. » (De woorden « authentieke akte » werden weggelaten omdat zij een algemener betekenis hebben dan « akte ten overstaan van een notaris ». Sommige akten van deurwaarders zijn ook authentieke akten.)

Het derde lid wordt voorlopig aanvaard.

Voorgesteld wordt een vierde lid toe te voegen, luidend :

« Ingeval het huwelijkscontract wordt gewijzigd tijdens het huwelijk, zal dezelfde procedure worden gevolgd (of zullen dezelfde formaliteiten in acht worden genomen). »

Deze tekst wordt niet aanvaard. Wellicht zal hij een plaats krijgen in het hoofdstuk betreffende de wijzigingen in het huwelijksvermogensstelsel.

Bij het onderzoek van het artikel in tweede lezing wordt een nieuwe tekst voorgesteld :

« De man beheert (alleen) of bestuurt (alleen) het gemeenschappelijk vermogen, onverminderd de bevoegdheden die elk van beide echtgenoten bezit ingevolge de artikelen 214-3 en 215-1 en onder voorbehoud van de in artikel 19 bepaalde uitzonderingen.

De echtgenoten kunnen evenwel anders overeenkomen hetzij door het huwelijkscontract hetzij door een verklaring ten overstaan van een notaris.

Die verklaring wordt binnen 15 dagen door de notaris toegezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand en er wordt onmiddellijk melding van gemaakt in of op de kant van de huwelijksakte. »

Variante voor het tweede lid :

« Het beheer van het gemeenschappelijk vermogen kan evenwel worden opgedragen aan de vrouw hetzij door een huwelijkscontract, hetzij door een (gemeenschappelijke) verklaring ten overstaan van een notaris. »

Moeten de verwijzingen naar het primair wettelijk stelsel in de tekst gehandhaafd blijven ?

Een lid vindt dit onnodig; de artikelen van de gemeenschappelijke bepalingen zijn van algemene en dwingende aard en het is duidelijk dat die beginselen in elk geval moeten worden toegepast.

Een ander lid kan voorlopig met de voorgestelde tekst akkoord gaan, maar vraagt om weglating van de mogelijkheid die aan de echtgenoten wordt gegeven om anders overeen te komen bij huwelijkscontract. Die tekst is immers nutteloos, omdat men in het huwelijkscontract natuurlijk kan zetten wat men wil.

Een lid constateert dat de echtgenoten volgens de tekst die verklaring te allen tijde kunnen afleggen. Hij vreest dat er een gevaarlijke situatie kan ontstaan als die verklaring onbeperkt hernieuwd kan worden.

Een ander lid gelooft niet dat die verklaring gevaren inhoudt. Zij wordt slechts toegelaten voor daden van beheer, niet van beschikking.

On fait remarquer que le texte établit une présomption en faveur du mari tandis que la femme sera obligée chaque fois de donner une justification. En outre, le notaire devra demander le contrat de mariage pour tout acte de disposition puisqu'il sera obligé d'examiner chaque fois s'il n'y a pas de modification.

Un membre se demande comment le notaire réussira à connaître, à chaque moment, le statut des époux. Il craint que cette faculté de faire une déclaration ressemble finalement à une sorte de procuration.

D'après un autre membre, il ne faut pas que les époux changent trop souvent d'avis et il doit suffire qu'ils fassent une seule fois ladite déclaration devant notaire. Lorsque les époux veulent une nouvelle modification, ils n'ont qu'à demander l'intervention du tribunal.

Cette opinion est partagée par un autre membre. La déclaration ne pourrait se faire qu'une seule fois. La règle de base donne au mari le pouvoir de gérer le patrimoine commun. Le texte prévoit la possibilité de confier la gestion à la femme en faisant une déclaration devant notaire. Puisque le texte ne dit pas expressément que les époux peuvent changer de nouveau, il s'ensuit que cette déclaration ne peut se faire qu'une seule fois.

Un membre demande que les époux fassent la déclaration conjointement et qu'on ne permette pas qu'ils la fassent séparément, sinon on compliquera la situation.

Quant au texte de l'alinéa 3, le membre rappelle l'obligation imposée par l'article 12, Livre I, Titre II, du Code de commerce qui dispose que tout contrat de mariage entre époux, dont l'un est commerçant, sera transmis par extrait au greffe du tribunal de commerce.

Le même membre craint également que les époux ne parlent pas de la déclaration qu'ils ont faite lorsqu'ils ont intérêt à agir ainsi.

Un autre membre répond que cette déclaration doit être faite à l'officier de l'état civil qui a reçu le mariage.

Un membre estime que l'article 12 du Code de commerce devrait être modifié. Le texte suivant est proposé :

« Tout contrat de mariage entre époux dont l'un est commerçant, ainsi que toute déclaration prévue à l'article ... »

On propose d'insérer à l'article 1414 dont il constituerait le deuxième alinéa, le premier alinéa de l'article 1415; cet alinéa attribue à l'époux qui gère le patrimoine commun le pouvoir d'accomplir les actes de disposition que cette gestion rend nécessaires.

La Sous-Commission adopte provisoirement le texte suivant :

« Le mari gère le patrimoine commun sans préjudice des pouvoirs que chacun des époux tient des articles 217 et 218 et sous réserve de l'exception prévue à l'article (19).

Er wordt opgemerkt dat de tekst een vermoeden vestigt ten gunste van de man, terwijl de vrouw verplicht zal zijn om telkens een verantwoording te geven. Bovendien zal de notaris het huwelijkscontract moeten vragen voor elke daad van beschikking, aangezien hij verplicht zal zijn telkens na te gaan of er geen wijziging is ingetreden.

Een lid vraagt zich af hoe de notaris erin zal slagen op elk ogenblik de rechtspositie van de echtgenote te kennen. Hij vreest dat dit recht om een verklaring af te leggen, ten slotte zal gaan gelijken op een soort van volmacht.

Volgens een ander lid mogen de echtgenoten niet te vaak van mening veranderen en het moet met een enkele verklaring ten overstaan van een notaris kunnen volstaan. Willen zij een nieuwe wijziging dan moeten zij zich maar tot de rechter wenden.

Een ander lid is het daarmee eens. De verklaring zou slechts eenmaal mogen worden afgelegd. De grondregel geeft aan de man bevoegdheid om het gemeenschappelijk vermogen te beheren. De tekst voorziet in de mogelijkheid om het beheer op te dragen aan de vrouw door het afleggen van een verklaring ten overstaan van een notaris. Aangezien de tekst niet uitdrukkelijk zegt dat de echtgenoten opnieuw kunnen veranderen, volgt hieruit dat die verklaring slechts eenmaal mag worden afgelegd.

Een lid zou willen dat de echtgenoten de verklaring gezamenlijk afleggen, en niet afzonderlijk, want dan zullen de zaken ingewikkeld worden.

In verband met het derde lid wijst hij erop dat artikel 12, Boek I, Titel II, van het Wetboek van Koophandel bepaalt dat van elk huwelijkscontract tussen echtgenoten van wie één koopman is, een uittreksel moet worden gezonden aan de griffie van de rechtbank van koophandel.

Het lid vreest ook dat de echtgenoten niet zullen spreken van de verklaring die zij hebben afgelegd wanneer zij daar belang bij hebben.

Een ander lid antwoordt dat die verklaring moet worden afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand ten overstaan van wie het huwelijk gesloten is.

Een lid meent dat artikel 12 van het Wetboek van Koophandel zal moeten worden gewijzigd. De volgende tekst wordt voorgesteld :

« Van elk huwelijkscontract tussen echtgenoten van wie één koopman is, alsmede van elke verklaring waarin voorzien is door artikel ... »

Voorgesteld wordt het eerste lid van artikel 1415 als tweede lid in artikel 1414 op te nemen; dit lid verleent aan de echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen beheert de bevoegdheid om de daden van beschikking te verrichten die dit beheer noodzakelijk maakt.

De Subcommissie neemt voorlopig de volgende tekst aan :

« De man beheert het gemeenschappelijk vermogen onverminderd de bevoegdheden die elk van beide echtgenoten bezit ingevolge de artikelen 217 en 218 en onder voorbehoud van de in artikel (19) bepaalde uitzondering.

» Cette gestion comprend également les actes de disposition nécessaires.

» Toutefois, les époux peuvent confier la gestion du patrimoine commun à la femme par une déclaration faite conjointement devant notaire.

» Cette déclaration sera transmise par le notaire à l'officier de l'état civil dans le mois et mention en sera faite immédiatement dans l'acte de mariage ou en marge de celui-ci. »

Le texte proposé prévoyait un délai de quinze jours. La Sous-Commission l'a remplacé par un délai d'un mois, pour mettre le texte en concordance avec l'article 12, Livre I, Titre II du Code de commerce.

Un membre constate que le texte introduit l'idée que la gestion peut comprendre des actes de disposition, ce qui veut dire qu'on donne à la notion de gestion deux sens différents. En effet, on admet que la gestion comprend le pouvoir d'administrer et on étend la notion aux actes de disposition.

Un autre membre est d'avis que la notion de gestion vise aussi bien l'administration journalière que les actes de disposition qui sont nécessaires pour assurer une bonne gestion.

Un membre se demande quelle est la portée des mots « les actes de disposition nécessaires » ?

On est d'avis que le juge doit se baser sur le critère de la nécessité. Mais le tribunal ne peut pas apprécier cette nécessité sans tenir compte du contexte des articles.

Après cette discussion, un autre texte est présenté :

« Le mari gère le patrimoine commun sans préjudice des pouvoirs que chacun des époux tient des articles 217 et 218 et sous réserve de l'exception prévue aux articles 18 et 19.

Cette gestion comprend également les actes de disposition nécessaires (pour lesquels le consentement des deux époux n'est pas requis).

Toutefois les époux ou futurs époux peuvent confier la gestion du patrimoine commun à la femme par une déclaration faite conjointement devant notaire.

Une expédition de cette déclaration doit être transmise, dans le mois de sa date, par le notaire à l'officier de l'état civil, et mention en sera faite immédiatement dans l'acte de mariage ou en marge de celui-ci (ou qui en fera immédiatement mention...).

Les dispositions du titre II, livre I, du Code de commerce, relatives à la transmission des conventions matrimoniales des commerçants, sont applicables à la déclaration visée ci-dessus.

Variante.

En outre, si l'un des époux est commerçant, la déclaration sera transmise par extrait, dans le même délai, au greffe de

» Dat beheer omvat eveneens de noodzakelijke daden van beschikking.

» De echtgenoten kunnen het beheer van het gemeenschappelijk vermogen evenwel aan de vrouw opdragen door een gezamenlijke verklaring ten overstaan van een notaris.

» Die verklaring wordt binnen een maand door de notaris toegezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand en er wordt onmiddellijk melding van gemaakt in of op de kant van de huwelijksakte. »

In de voorgestelde tekst was de termijn vijftien dagen. De Subcommissie heeft er een maand van gemaakt ten einde de tekst in overeenstemming te brengen met artikel 12, boek I, titel II van het Wetboek van Koophandel.

Volgens een lid houdt de voorgelegde tekst de gedachte in dat het beheer ook daden van beschikking kan omvatten, wat wil zeggen dat aan het begrip beheer twee verschillende betekenissen worden gegeven. Immers, men neemt aan dat het beheer ook de bevoegdheid tot besturen omvat en men verruimt het begrip tot de daden van beschikking.

Een ander lid is van mening dat het begrip beheer zowel doelt op het dagelijks bestuur als op de daden van beschikking die noodzakelijk zijn voor een goed beheer.

Een lid vraagt zich af wat de woorden « noodzakelijke daden van beschikking » betekenen.

Geoordeeld wordt dat de rechter zal moeten uitgaan van het criterium noodzakelijkheid. De rechtbank kan die noodzakelijkheid echter niet beoordelen zonder rekening te houden met het tekstverband van de artikelen.

Na deze bespreking wordt een andere tekst voorgelegd :

« De man beheert het gemeenschappelijk vermogen, onverminderd de bevoegdheden die elk van beide echtgenoten bezit ingevolge de artikelen 217 en 218 en onder voorbehoud van het bepaalde in artikelen 18 en 19.

Dat beheer omvat eveneens de noodzakelijke daden van beschikking (waarvoor de toestemming van beide echtgenoten niet vereist wordt).

De echtgenoten of aanstaande echtgenoten kunnen het beheer van het gemeenschappelijk vermogen evenwel aan de vrouw opdragen door een gezamenlijke verklaring ten overstaan van een notaris.

De notaris moet van die verklaring binnen een maand na de dagtekening een uitgifte toezenden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand en er zal onmiddellijk melding van gemaakt worden in of op de kant van de huwelijksakte (of die daarvan onmiddellijk melding maakt in ...).

De bepalingen van boek I, titel II, van het Wetboek van Koophandel betreffende de overzending van de huwelijkscontracten van kooplieden zijn mede van toepassing op de hierboven bedoelde verklaring.

Variante.

Wanneer een der echtgenoten koopman is, zal de verklaring bovendien, binnen dezelfde termijn, bij uittreksel wor-

chaque tribunal dans le ressort duquel l'époux est inscrit au registre du commerce. »

On fait observer que l'addition au deuxième alinéa des mots « pour lesquels le consentement des deux époux n'est pas requis » ne change rien à la portée du texte tel qu'il a été provisoirement adopté par la Sous-Commission; il s'agit d'une simple précision.

Quant au texte du troisième alinéa, un membre pose la question de savoir s'il faut absolument autoriser les futurs époux à faire ladite déclaration. Ceux-ci sont plus sensibles, avant le mariage, à toutes sortes de pressions de la part des parents. Il préfère voir supprimer cette faculté pour éviter les abus.

Un autre membre, sans insister sur ce point, est d'avis que cette faculté crée des possibilités nouvelles pour les deux époux et que ce principe est conforme à l'idée de l'émancipation de la femme.

Un autre membre est également partisan de la suppression. En effet, au moment où les futurs époux se présentent devant le notaire pour faire la déclaration, le patrimoine commun est encore inexistant. En outre, cette faculté permettrait aux futurs époux de déroger au principe général d'après lequel le mari gère le patrimoine à un moment où ils ne savent pas encore comment le mari exercera sa gestion. Il estime qu'il est inutile, en tout état de cause, d'accorder aux futurs époux ce droit puisqu'ils peuvent toujours le faire par une convention matrimoniale dans le contrat de mariage.

La Sous-Commission décide de supprimer les mots « ou futurs époux ».

Le quatrième alinéa est modifié en vue de préciser quel est l'officier de l'état civil compétent, notamment lorsque le mariage n'a pas été célébré en Belgique. La rédaction nouvelle s'inspire de celle donnée aux quatrième et cinquième alinéas de l'article 1395.

Le texte du cinquième alinéa est rédigé en termes généraux puisqu'il vise non seulement l'article 12, mais également l'article 14 du livre I, titre II, du Code de commerce, c'est-à-dire le cas où l'époux « postérieurement à son mariage, embrasserait la profession de commerçant ou entreprendrait une activité commerciale nouvelle... » (art. 14).

Le texte du quatrième alinéa proposait le mot « immédiatement »; la Sous-Commission a décidé de le remplacer par « aussitôt », afin de souligner mieux l'urgence de cette mention. A cette occasion, les membres ont souligné la double responsabilité de l'officier de l'état civil lorsqu'il omet de faire ladite mention; d'abord il commet une faute professionnelle soumise à une sanction d'ordre administratif pouvant aller jusqu'à la destitution et ensuite il engage sa responsabilité civile vis-à-vis des tiers et éventuellement vis-à-vis de l'époux lorsque l'omission entraîne un préjudice.

den toegezonden aan de griffie van elke rechtbank binnen het rechtsgebied waarvan de echtgenoot in het handelsregister is ingeschreven. »

Er wordt opgemerkt dat de toevoeging van de woorden « waarvoor de toestemming van beide echtgenoten niet vereist is » in het tweede lid niets verandert aan de inhoud van de tekst zoals die voorlopig door de Subcommissie is aangenomen; de bedoeling is alleen de tekst te verduidelijken.

Wat het derde lid betreft vraagt een lid of het volstrekt noodzakelijk is aan de aanstaande echtgenoten toestemming te verlenen om die verklaring af te leggen. Zij zijn, vóór het huwelijk, gevoeliger voor druk van de ouders. Hij ziet deze mogelijkheid liever niet opgenomen, om misbruik te voorkomen.

Zonder te willen aandringen is een ander lid toch van oordeel dat dit recht aan beide echtgenoten nieuwe mogelijkheden geeft en dat het beginsel strookt met het streven naar emancipatie van de vrouw.

Een ander lid is ook voorstander van weglating. Immers, op het ogenblik dat de aanstaande echtgenoten voor de notaris verschijnen om hun verklaring af te leggen, is er nog geen gemeenschappelijk vermogen. Bovendien zouden de aanstaande echtgenoten dan kunnen afwijken van het algemene beginsel dat de man het vermogen beheert en wel op het ogenblik dat zij nog niet weten hoe de man het beheer zal voeren. Hij vindt het in elk geval onnodig dat recht toe te kennen aan de aanstaande echtgenoten, aangezien zij dat steeds kunnen doen door een beding in het huwelijkscontract.

De Subcommissie besluit de woorden « of aanstaande echtgenoten » te schrappen.

Het vierde lid wordt zo gewijzigd dat bepaald wordt welke ambtenaar van de burgerlijke stand bevoegd is, met name wanneer het huwelijk niet in België is voltrokken. De nieuwe redactie sluit aan bij die van het vierde en vijfde lid van artikel 1395.

Het vijfde lid is van algemene strekking aangezien het niet alleen slaat op artikel 12 maar ook op artikel 14 van boek I, titel II, van het Wetboek van Koophandel, d.w.z. het geval dat de echtgenoot « na zijn huwelijk het beroep van koopman aanneemt of een nieuwe handelswerkzaamheid begint... » (art. 14).

In de tekst van het vierde lid stond het woord « onmiddellijk »; de Subcommissie heeft besloten dit woord te vervangen door « onverwijld », ten einde het dringend karakter van deze vermelding beter te doen uitkomen. Naar aanleiding hiervan hebben de leden gewezen op de dubbele verantwoordelijkheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand wanneer hij verzuimt die vermelding aan te brengen; allereerst begaat hij een beroepsfout waarvoor hij administratief gestraft kan worden tot en met afzetting, en vervolgens kan hij burgerlijk aansprakelijk worden gesteld jegens derden en eventueel jegens de echtgenoot wanneer dat verzuim schade veroorzaakt.

La Sous-Commission adopte enfin le texte suivant :

SECTION III.

De la gestion du patrimoine commun.

Article 1414.

Le mari gère le patrimoine commun sans préjudice des pouvoirs que chacun des époux tient des articles 217 et 218 et sous réserve de la disposition de l'article 1415.

Cette gestion comprend également les actes de disposition nécessaires pour lesquels le consentement des deux époux n'est pas requis.

Toutefois les époux peuvent confier la gestion du patrimoine commun à la femme par une déclaration faite conjointement devant notaire.

Une expédition de cette déclaration doit être transmise, dans le mois de sa date, par le notaire à l'officier de l'état civil du lieu où le mariage a été célébré; celui-ci en fera aussitôt mention en marge de l'acte de mariage.

Si le mariage n'a pas été célébré en Belgique, l'expédition sera transmise à l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles, qui la transcrira aussitôt dans le registre des actes de mariage.

Les dispositions du Livre I, Titre II, du Code de Commerce, relatives à la transmission des conventions matrimoniales des commerçants, sont applicables à la déclaration visée ci-dessus.

Article 1415.

Cet article consacre l'égalité des époux en ce qui concerne la gestion du patrimoine commun, dès qu'il s'agit d'opérations nécessaires aux besoins du ménage et à l'éducation des enfants.

Il introduit une première exception à la règle générale selon laquelle un des époux gère seul le patrimoine commun.

Votre Sous-Commission a rédigé le texte provisoire que voici :

« Chacun des époux peut accomplir seul les actes nécessaires à l'entretien du ménage et à l'éducation des enfants; ces actes sont opposables à (ou obligent aussi) l'autre époux, à moins qu'ils ne soient manifestement inutiles ou n'entraînent des dépenses ou des charges hors de proportion avec les revenus des époux.

» Première variante :

« Chacun des époux a le pouvoir d'agir seul dans l'intérêt (pour les besoins) du ménage et pour l'éducation des enfants; ses actes sont opposables à (ou obligent aussi) l'autre époux,

De Subcommissie aanvaardt ten slotte de volgende tekst :

AFDELING III.

Beheer van het gemeenschappelijk vermogen.

Artikel 1414.

De man beheert het gemeenschappelijk vermogen, onverminderd de bevoegdheden die elk van beide echtgenoten bezit ingevolge de artikelen 217 en 218 en onder voorbehoud van het bepaalde in artikel 1415.

Dat beheer omvat eveneens de noodzakelijke daden van beschikking waarvoor de toestemming van beide echtgenoten niet vereist is.

De echtgenoten kunnen het beheer van het gemeenschappelijk vermogen evenwel aan de vrouw opdragen door een gezamenlijke verklaring ten overstaan van een notaris.

De notaris moet van die verklaring binnen een maand na de dagtekening een uitgifte toezenden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk is voltrokken; deze maakt daarvan onverwijld melding op de kant van de huwelijksakte.

Indien het huwelijk niet in België is voltrokken, wordt de uitgifte toegezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel die deze onverwijld overschrijft in het register van de huwelijksakten.

De bepalingen van Boek I, Titel II, van het Wetboek van Koophandel betreffende de overzending van de huwelijkscontracten van kooplieden zijn mede van toepassing op de hierboven bedoelde verklaring.

Artikel 1415.

Dit artikel huldigt het beginsel van de gelijkheid van de echtgenoten ten aanzien van het beheer van het gemeenschappelijk vermogen zodra het gaat om handelingen die noodzakelijk zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen.

Het bevat een eerste uitzondering op de algemene regel volgens welke een van de echtgenoten het gemeenschappelijk vermogen alleen beheert.

Uw Subcommissie heeft een voorlopige tekst opgesteld, luidende :

« Elk der echtgenoten kan de daden die noodzakelijk zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen alleen verrichten; deze daden kunnen tegengeworpen worden aan (of verbinden ook) de andere echtgenoot, tenzij zij kennelijk nutteloos zijn of uitgaven of lasten meebrengen die niet in verhouding staan tot de inkomsten van de echtgenoten.

» Eerste variante :

« Elk der echtgenoten heeft de bevoegdheid alleen te handelen in het belang (ten behoeve) van de huishouding of de opvoeding van de kinderen; zijn daden kunnen tegenge-

sauf s'il en résulte des dettes excessives (une dépense ou des charges excessives) eu égard aux ressources du ménage.

» Deuxième variante :

» Chacun des époux administre les biens communs pour les besoins du ménage (ou dans l'intérêt du ménage), etc., ses actes sont opposables à (ou obligent aussi) l'autre époux, etc. »

Ces textes appellent quelques commentaires.

La règle que chaque époux a — dans le cadre de la gestion des biens communs — le pouvoir d'accomplir seul les actes intéressant la vie du ménage, doit trouver son complément dans la règle de l'obligation solidaire des époux pour les dettes contractées dans l'intérêt du ménage (art. 222, du texte de la Sous-Commission ou article 218-1 des amendements du Gouvernement). Cette solidarité ne doit pas néanmoins être inévitable. De même que l'article 220 du Code civil français exclut la solidarité pour les dépenses manifestement excessives eu égard au train de vie du ménage ou à l'utilité de l'opération, de même l'article 218-1 du projet Wigny déroge à la solidarité pour les dettes manifestement excessives ou inutiles.

La Sous-Commission n'a maintenu à l'article 222 que l'exception relative aux achats à tempérament, qui fait aussi l'objet de l'article 1413 proposé par la Sous-Commission. Les textes devront être revus et mis en concordance : quels sont les biens communs engagés ? Les deux époux peuvent-ils conclure des achats à tempérament sans le consentement de l'autre ?, etc.

Quoi qu'il en soit, l'égalité de pouvoirs des époux pour les actes ménagers doit être accompagnée d'une restriction quant à l'étendue de la solidarité prévue par l'article 218bis.

Il est à noter que selon Mazeaud le législateur français de 1965, désirant consacrer une jurisprudence qui s'était montrée très libérale, vise (à l'art. 220 du Code civil français) « les contrats qui ont pour objet l'entretien du ménage ou l'éducation des enfants », formule plus large que celle de la loi de 1942 « pour les besoins du ménage » (L. IV, vol. 1, n° 24, p. 32).

Ponsard, au contraire, est d'avis que si la formule de la loi de 1942 était générale et ... assez vague, celle de la loi de 1965 apparaît plus précise et l'on peut se demander si elle ne conduira pas à une interprétation restrictive (Commentaire n° 15).

Ceci montre que l'on peut employer l'une pour l'autre les expressions : « entretien du ménage » ou « intérêt du ménage » (ou éducation des enfants), « besoins du ménage ».

Worpen worden aan (of verbinden ook) de andere echtgenoot, tenzij er, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, te zware schulden (buitensporige uitgaven of lasten) uit voortvloeien.

» Tweede variante :

» Elk der echtgenoten bestuurt de gemeenschappelijke goederen ten behoeve van de huishouding (of in het belang van de huishouding), enz., zijn daden kunnen teruggeworpen worden aan (of verbinden ook) de andere echtgenoot, enz. »

Bij deze tekstvoorstellen past enige commentaar.

De regel dat elke echtgenoot — in het raam van het beheer van de gemeenschappelijke goederen — alle handelingen voor de huishouding alleen kan verrichten, moet worden aangevuld met de regel van de hoofdelijke aansprakelijkheid van de echtgenoten voor de schulden die in het belang van de huishouding zijn gemaakt (art. 222 van de tekst van de Subcommissie of artikel 218-1 van de amendementen van de Regering). Toch behoeft deze hoofdelijkheid niet onvermijdelijk te zijn. Evenals artikel 220 van het Franse Burgerlijk Wetboek de hoofdelijkheid uitsluit voor uitgaven die, gelet op de levenswijze van het gezin of het nut van de verrichting, kennelijk buitensporig zijn, maakte artikel 218-1 van het ontwerp-Wigny een uitzondering op de hoofdelijkheid voor schulden die kennelijk buitensporig of onnodig zijn.

De Subcommissie heeft in artikel 222 de uitzondering alleen gehandhaafd voor de aankopen op afbetaling, die ook voorkomt in het door de Subcommissie voorgestelde artikel 1413. De teksten zullen herzien en met elkaar in overeenstemming gebracht moeten worden : welke gemeenschappelijke goederen zijn verbonden ? Mag elk van de echtgenoten op afbetaling kopen zonder de instemming van de ander ?, enz.

Hoe het ook zij, de gelijke bevoegdheid van de echtgenoten voor het verrichten van handelingen in het belang van de huishouding, moet vergezeld gaan van een beperking ten aanzien van de hoofdelijkheid waarin artikel 218bis voorziet.

Op te merken valt dat, volgens Mazeaud, de Franse wetgever van 1965, die een zeer ruim opgevatte rechtspraak wenste te bekrachtigen in artikel 220 van het Franse Burgerlijk Wetboek, de overeenkomsten op het oog heeft « die zijn afgesloten voor het onderhoud van het gezin of de opvoeding van de kinderen », welke bepaling meer omvat dan die van de wet van 1942 « voor de behoeften van de huishouding » (L. IV, vol. 1, nr. 24, blz. 32).

Ponsard, daarentegen, schrijft dat waar de wet van 1942 algemeen en ... vrij vaag was, de wet van 1965 nauwkeuriger schijnt te zijn en men zich derhalve kan afvragen of zij niet tot een meer beperkende uitlegging zal leiden (Commentaire, nr. 15).

Hieruit blijkt dat de uitdrukkingen « onderhoud van het gezin » of « belang van de huishouding » of « opvoeding van de kinderen » of « behoeften van de huishouding » door elkaar kunnen worden gebruikt.

En outre, il paraît inutile de préciser que l'époux qui traite dans l'intérêt du ménage et des enfants s'engage personnellement. L'idée de mandat étant abandonnée, celui qui agit s'oblige sur ses biens propres.

L'idée de mandat se retrouve cependant dans les amendements du Gouvernement à l'article 214-5 de la première partie des amendements du Gouvernement dont l'alinéa 1 correspond à l'article 218 du Code civil français.

Un membre fait remarquer que la solidarité doit avoir des limites (il s'agit de pouvoir se prémunir contre les exagérations et les abus). Ne s'impose-t-il pas d'en réduire les effets pour les tiers ? Dans ce contexte, on peut songer à la saisie éventuelle de la rémunération de l'époux.

En revanche, plusieurs membres mettent l'accent sur la nécessité de la solidarité conjugale à l'égard des tiers. Il faudrait faire une nette distinction entre celle-ci et l'obligation d'un époux aux dettes de son conjoint. Ils reconnaissent néanmoins que souvent une telle distinction restera purement théorique.

Quant aux idées à exprimer dans cet article, un membre en fait alors brièvement l'énumération suivante, qui recueille l'assentiment de la Sous-Commission :

1. La gestion des biens communs appartient à chacun des époux, pour autant qu'il s'agisse des besoins du ménage ou de l'éducation des enfants.

2. Tout acte de cette nature engage l'autre époux.

3. La solidarité doit pouvoir être limitée (frein mis aux dépenses inconsidérées).

4. Il faut que les tiers puissent être assurés de trouver comme gage : les biens communs et les biens personnels du conjoint auteur de l'acte.

La suite de la discussion permet de dégager les propositions de texte ci-après :

« Chacun des époux peut accomplir seul les actes de gestion et de disposition nécessaires à l'entretien du ménage et à l'éducation des enfants.

» Ces actes engagent ses biens personnels et les biens communs; ils engagent aussi les biens personnels de l'autre époux, sous les réserves prévues par l'article 222 (ou sauf les exceptions prévues par l'art. 222).

» *Première variante :*

» Chacun des époux peut accomplir seul les actes de gestion et de disposition nécessaires à l'entretien du ménage et à l'éducation des enfants. Ces actes engagent les biens communs (et les biens de l'époux qui les a passés) ainsi que les biens personnels de l'autre époux sous les réserves prévues par l'article 218-1.

Het lijkt bovendien overbodig op te merken dat de echtgenoot die in het belang van de huishouding en van de kinderen handelt, zich persoonlijk verbindt. Aangezien de figuur van de lastgeving wordt losgelaten, verbindt degene die handelt zijn eigen goederen.

De lastgeving blijft evenwel besloten liggen in de amendementen van de Regering op artikel 214-5 van deel I van de amendementen van de Regering, waarvan het eerste lid overeenstemt met artikel 218 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

Er wordt op gewezen dat de solidariteit grenzen moet kennen (verweer tegen overdrijving en misbruiken). Moeten de gevolgen ervan tegenover derden niet beperkt worden ? In dit verband kan gewezen worden op de mogelijkheid van inbeslagname van het loon van de echtgenoot.

Verscheidene leden daarentegen leggen nadruk op de noodzaak van de echtelijke solidariteit tegenover derden. Wat duidelijk te onderscheiden zou moeten zijn van de gebondenheid van de ene echtgenoot door de uitgaven van de andere. Zij geven toe dat zulk onderscheid vaak theoretisch zal blijven.

Een lid vat, met instemming van de Subcommissie, aldus de gedachten samen die in het artikel verwoord moeten worden :

1. Het beheer van de gemeenschappelijke goederen behoort elk van beide echtgenoten toe, in zover dit het huishouden of de opvoeding der kinderen betreft.

2. Zulk een daad verbindt ook de andere echtgenoot.

3. De solidariteit moet kunnen beperkt worden (rem op dwaze uitgaven).

4. Derden moeten zeker kunnen zijn, als pand aan te treffen : de gemeenschappelijke goederen en de persoonlijke goederen van de echtgenoot die de daad verricht heeft.

Uit de verdere bespreking worden de volgende voorstellen van tekst afgeleid :

« Elk van de echtgenoten kan de noodzakelijke daden van beheer en van beschikking ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen alleen verrichten.

» Deze daden verbinden zijn persoonlijke goederen en de gemeenschappelijke goederen; zij verbinden eveneens de persoonlijke goederen van de andere echtgenoot, onder voorbehoud van het bepaalde in artikel 222 (of behoudens de uitzonderingen bepaald in art. 222).

» *Eerste variante :*

» Elk van de echtgenoten kan de noodzakelijke daden van beheer en van beschikking ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen alleen verrichten. Deze daden verbinden de gemeenschappelijke goederen (en de goederen van de echtgenoot die ze heeft verricht) evenals de persoonlijke goederen van de andere echtgenoot, onder het voorbehoud bepaald in artikel 218-1.

» *Deuxième variante :*

» Chacun des époux peut accomplir seul les actes de gestion et de disposition nécessaires à l'entretien du ménage et à l'éducation des enfants.

» Il engage par ces actes (ses biens personnels), les biens commun et (aussi) les biens personnels de l'autre époux, sauf les exceptions prévues par l'article 218-1. »

Après discussion, le texte suivant est proposé à titre provisoire :

« Chacun des époux peut accomplir seul les actes de gestion et de disposition nécessaires à l'entretien du ménage et à l'éducation des enfants. Il engage par ces actes, outre ses biens personnels, les biens communs ainsi que les biens personnels de l'autre époux, sauf le droit pour celui-ci d'invoquer les dispositions de l'article 218*bis*. »

Un membre demande si ce texte permet aux époux de toucher leur traitement et salaire. Il leur permet en tout cas d'en disposer sans limites pour les besoins du ménage. L'époux qui ne gère pas le patrimoine commun aura la possibilité d'accomplir seul les actes de gestion et de disposition nécessaires aux besoins du ménage et à l'éducation des enfants.

Au cours de la seconde lecture, un membre émet l'avis que la seconde phrase peut être supprimée. En effet, le principe qu'elle énonce est déjà repris dans les articles 1408 et 1413.

La Sous-Commission adopte dès lors le texte suivant :

« *Article 1415.* — Chacun des époux peut accomplir seul les actes de gestion et de disposition nécessaires aux besoins du ménage et à l'éducation des enfants. »

Article 1416.

Le texte est en rapport direct avec les deux articles précédents, auxquels il fait d'ailleurs référence. Il traite des actes qu'un époux ne peut accomplir sans le consentement de l'autre et introduit une seconde exception à la règle générale de l'article 1415.

On évoque la sanction des actes accomplis par l'un des époux sans le consentement de l'autre lorsque ce consentement est requis.

Ce problème s'est déjà posé au cours des travaux préparatoires de la loi du 30 avril 1958, pour les actes accomplis en violation des mesures « urgentes et provisoires » ordonnées par le président du tribunal en vertu de l'article 221 du Code civil. Après avoir longtemps hésité, la Commission de la Justice de la Chambre s'est prononcée pour la nullité

» *Tweede variante :*

» Elk van de echtgenoten kan de noodzakelijke daden van beheer en van beschikking ten behoeve van de huishouding en van de opvoeding van de kinderen alleen verrichten.

» Hij verbindt door zijn daden (zijn persoonlijke goederen) de gemeenschappelijke goederen en (eveneens) de persoonlijke goederen van de andere echtgenoot, behoudens de uitzonderingen bepaald in artikel 218-1.

Na de bespreking wordt de tekst voorlopig vastgesteld als volgt :

« Elk van de echtgenoten kan de noodzakelijke daden van beheer en van beschikking ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen alleen verrichten. Hij verbindt door deze daden, behalve zijn persoonlijke goederen, de gemeenschappelijke goederen evenals de persoonlijke goederen van de andere echtgenoot, behoudens het recht dat de laatstgenoemde bezit om zich te beroepen op het bepaalde in artikel 218*bis*. »

Een lid vraagt of deze tekst de echtgenoten in staat stelt hun wedde en loon te ontvangen. Zij zullen er in ieder geval onbeperkt over kunnen beschikken ten behoeve van de huishouding. De echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen niet beheert, zal in de mogelijkheid zijn de noodzakelijke daden van beheer en van beschikking ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen alleen te verrichten.

Tijdens de tweede lezing merkt een lid op dat de tweede zin volgens hem kan worden geschrapt. Het daarin vervatte principe is immers reeds neergelegd in de artikelen 1408 en 1413.

De Subcommissie neemt derhalve de volgende tekst aan :

« *Artikel 1415.* — Elk der echtgenoten kan de daden van beheer en van beschikking, die noodzakelijk zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen, alleen verrichten. »

Artikel 1416.

De tekst ervan staat onmiddellijk in verband met die van de twee voorgaande artikelen, waarnaar trouwens verwezen wordt. Het artikel heeft betrekking op de handelingen die de ene echtgenoot niet kan verrichten zonder de toestemming van de ander en het voert een tweede uitzondering in op de algemene regel bepaald in artikel 1415.

Een eerste probleem dat besproken wordt, gaat over de sanctie op handelingen door een der echtgenoten verricht zonder toestemming van de ander, wanneer die toestemming vereist is.

Dit probleem was reeds bij de voorbereiding van de wet van 30 april 1958 gerezen, voor de handelingen verricht met schending van de « dringende en voorlopige » maatregelen die krachtens artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek bevolen zijn door de voorzitter van de rechtbank. Na lang aarzelen sprak de Kamercommissie voor de Justitie zich uit voor de

relative (voir rapport fait par M. Tahon, Doc. parl. Chambre, 1957-1958, n° 811-5, p. 10) alors que le Sénat en séance publique avait adopté la sanction de l'inopposabilité.

A son tour la Commission de la Justice du Sénat (Doc. Sénat, n° 272, session de 1957-1958, p. 2) s'est ralliée à la solution de la nullité relative, « sanction qui crée une situation claire sans que les intérêts de l'époux requérant puissent être mis en danger » (Rapport de la Commission de la Justice, Doc. Sénat, session de 1957-1958, n° 272, p. 2).

Les avantages et les inconvénients de l'inopposabilité et de la nullité relative sont exposés par MM. Baeteman et Lauwers (*Droits et devoirs des époux*, Bruxelles, 1960, p. 372), qui expliquent que la nullité relative « produit ses effets de manière simple et indiscutable ». Ces effets « valent à l'égard de tous et dans tous les cas »; ceci n'est pas vrai, semble-t-il, de l'inopposabilité qui ne laisse souvent à l'époux qui l'invoque qu'une action en dommages-intérêts, sans empêcher que l'immeuble ou le bien aliéné malgré l'interdiction sorte du patrimoine où il se trouve.

Si la nullité relative est la sanction légale des actes passés en violation d'une ordonnance ou d'une requête d'interdiction, après sa transcription, la sanction des actes accomplis par le mari en fraude des droits de la femme, sous le régime du Code civil, reste généralement l'inopposabilité. L'épouse ayant des droits actuels dans la communauté, peut agir immédiatement pour faire déclarer inopposables à son égard les actes par lesquels le mari aurait détourné des biens communs de leur destination familiale... (R.C.J.B., 1960, p. 236, et 1969, p. 60; voir aussi De Page, n°s 510, 513 et 514).

Sur l'inopposabilité — sanction de la fraude — on trouve une étude approfondie de M. Vieujean dans la R.C.J.B. de 1964, pages 128 et suivantes.

L'inopposabilité d'un acte est son inefficacité à l'égard des tiers ou de certains tiers... que le droit doit protéger. La nullité qu'elle soit relative ou absolue, rend au contraire l'acte inefficace *erga omnes*. Selon cet auteur, l'inopposabilité est une sanction suffisante des actes faits par le mari en fraude des droits de l'épouse (ou en dépassement de ses pouvoirs) et l'on s'en sert depuis longtemps pour priver d'effet à l'égard de l'épouse les donations irrégulières faites par le mari (art. 1422 du Code civil). De plus, il convient de protéger les tiers de bonne foi, pour qui l'acte doit produire ses effets — même en cas de fraude (p. 133) — pour autant que l'acte soit à titre onéreux.

Le même auteur écrit encore que l'on doit déclarer inopposable à la femme tout acte juridique par lequel le mari commet un détournement de pouvoirs, ou même une faute,

betrekkelijke nietigheid (zie verslag van de h. Tahon, Gedr. St. Kamer, 1957-1958, nr. 811-5, blz. 10), terwijl de Senaat in openbare vergadering had aangenomen dat dergelijke handelingen niet tegengeworpen konden worden.

De Senaatscommissie voor Justitie (Gedr. St. Senaat, zitting 1957-1958, nr. 272, blz. 2) verenigde zich op haar beurt met de oplossing van de betrekkelijke nietigheid, omdat « deze sanctie een klare toestand schept zonder dat de belangen van de eisende echtgenoot in het gedrang komen » (Verslag van de Commissie voor Justitie, Gedr. St. Senaat, zitting 1957-1958, nr. 272, blz. 2).

De voor- en nadelen van beide sancties worden uiteengezet door de heren Baeteman en Lauwers (*Droits et devoirs des époux*, Brussel, 1960, blz. 372), die betogen dat de gevolgen van de betrekkelijke nietigheid « eenvoudig en onbetwistbaar tot stand komen. Die gevolgen gelden tegenover iedereen en in alle gevallen »; dit schijnt niet zo te zijn voor het niet kunnen tegenwerpen van handelingen, want de echtgenoot die zich daarop beroept, heeft vaak slechts een vordering tot schadevergoeding in handen, die niet verhindert dat het goed hetwelk vervreemd is ondanks het verbod, uit het vermogen gaat waar het thuishoort.

Terwijl betrekkelijke nietigheid de wettelijke sanctie is op akten verleden met schending van een verbodsbeschikking of -verzoekschrift, na overschrijving daarvan, blijft de sanctie op handelingen door de man verricht met bedrieglijke benadeling van de rechten van de vrouw, volgens de regeling van het Burgerlijk Wetboek, over het algemeen dat ze haar niet kunnen worden tegengeworpen. Daar de echtgenote dadelijke rechten heeft in de gemeenschap, kan zij onmiddellijk doen verklaren dat de handelingen, waardoor de man gemeenschappelijke goederen zou hebben onttrokken aan hun gezinsbestemming, haar niet kunnen worden tegengeworpen (R.C.J.B., 1960, blz. 236, en 1969, blz. 60; zie ook De Page, nrs. 510, 513 en 514).

Over de onmogelijkheid om handelingen tegen te werpen als sanctie op bedrog is een grondige studie verschenen van de hand van M. Vieujean in de R.C.J.B. van 1964, bladzijden 128 en volgende.

De onmogelijkheid om een handeling tegen te werpen betekent dat zij niet werkt tegen derden of sommige derden... die het recht moet beschermen. De nietigheid en vernietigbaarheid betekent dat de handeling aan niemand kan worden tegengeworpen. Volgens schrijver is het niet kunnen tegenwerpen een voldoende sanctie voor handelingen die de man heeft verricht met bedrieglijke benadeling van de rechten van de echtgenote (of met overschrijding van zijn bevoegdheden) en er wordt reeds lang gebruik van gemaakt om de onregelmatige schenkingen door de man niet te laten werken ten aanzien van de vrouw (art. 1422 van het Burgerlijk Wetboek). Bovendien moeten de derden die te goeder trouw zijn, en voor wie de handeling gevolgen moet hebben — zelfs in geval van bedrog (blz. 133) — worden beschermd voor zover de handeling verricht is onder bezwarende titel.

Dezelfde auteur schrijft ook nog dat bij elke rechtshandeling waardoor de man machtsmisbruik pleegt of zelfs een fout maakt, verklaard moet worden dat men er zich niet

si la femme prouve qu'elle a subi un préjudice. Dans ce dernier cas, le mari peut être condamné à des dommages-intérêts, si le préjudice n'est pas « compensé par une déclaration d'opposition ». En ce qui concerne l'ordonnance rendue par le président du tribunal, sur base de l'article 221, Vieujean en compare les effets à ceux de l'article 1422 : dans les deux cas les pouvoirs du mari sont limités « formellement et objectivement », sans que, néanmoins, la femme puisse être dispensée (si le mari agit sans pouvoir ou malgré l'interdiction) de demander que l'acte lui soit déclaré opposable.

Mais le législateur de 1958 ne s'est pas contenté de la sanction de l'opposition : la nullité relative a été préferée : « L'interdiction, dûment transcrite, d'aliéner les immeubles constitue une limitation de pouvoir formelle et objective dont la sanction consiste en une nullité relative. »

Le projet Wigny n'a pas prévu de sanction pour les actes accomplis par un époux sans le consentement de l'autre, sauf pour la perception du prix de la cession ou du produit de la liquidation d'un fonds de commerce ou d'une entreprise. L'article 32.2 crée une sorte d'incapacité de recevoir, analogue à celle dont fait état l'article 1241 du Code civil.

Placé devant le même problème, par suite de la limitation des pouvoirs du mari sur les biens communs, le législateur français l'a résolu par un texte formel, l'article 1427, aux termes duquel « Si l'un des époux (le mari) a outrepassé ses pouvoirs sur les biens communs », l'autre peut demander l'annulation de l'acte, dans un certain délai, à moins qu'il ne l'ait ratifié.

Dans son commentaire de la loi du 13 juillet 1965, Ponsard explique que ce texte met fin à la controverse provoquée par la loi du 22 septembre 1942 concernant les donations faites par le mari seul. On hésitait entre la sanction traditionnelle de l'opposition pour fraude, et une sanction nouvelle... qui consisterait dans une nullité de l'acte pouvant être invoquée par les deux époux sans attendre la dissolution de la communauté.

L'auteur cité montre ensuite que la nullité fait disparaître les effets de l'acte à l'égard des deux époux tandis que l'opposition « laisse l'acte produire ses effets dans les rapports entre les parties ».

Toujours selon le même auteur, « il n'est pas sûr que l'action en nullité intentée par la femme puisse provoquer un recours du tiers contre le mari », sauf (et ceci répond à une observation d'un membre) si le mari s'est porté fort de la « ratification » de l'acte par la femme et ne l'obtient pas.

L'annulation pourra être demandée en cas de donation faite par le mari et dans les cas prévus par l'article 1424 : aliénation d'immeubles, fonds de commerce, droits sociaux

ou kan beroepen tegen de vrouw, indien zij bewijst dat zij er nadeel door heeft geleden. In dit laatste geval kan de man tot schadevergoeding veroordeeld worden, wanneer het nadeel niet « gecompenseerd wordt door een verklaring dat de handeling haar niet kan worden tegengeworpen ». De gevolgen van de beschikking door de voorzitter van de rechtbank gewezen op basis van artikel 221, vergelijkt Vieujean met die van artikel 1422 : in beide gevallen zijn de bevoegdheden van de man « formeel en objectief » begrensd, zonder dat de vrouw kan worden vrijgesteld (wanneer de man handelt zonder bevoegdheid of ondanks verbod) van het verzoek om te verklaren dat de handeling haar niet tegengeworpen kan worden.

De wetgever van 1958 heeft zich echter niet tevreden gesteld met die sanctie; hij heeft de voorkeur gegeven aan de vernietigbaarheid : het behoorlijk overgeschreven verbod om de onroerende goederen te vervreemden is een formele en objectieve beperking van bevoegdheid met als sanctie de vernietigbaarheid van de handeling.

Het ontwerp-Wigny stelt geen sanctie op de handelingen door de ene echtgenoot verricht zonder de toestemming van de ander, behalve voor het in ontvangst nemen van de prijs der overdracht of van de opbrengst van de vereffening van een handelszaak of een onderneming. Artikel 32.2 schept een soort onbekwaamheid om te ontvangen, analoog aan die van artikel 1241 van het Burgerlijk Wetboek.

De Franse wetgever, die ten gevolge van de beperking van de macht van de man over de gemeenschappelijke goederen, voor dezelfde moeilijkheid stond, heeft het probleem opgelost met een uitdrukkelijke tekst, in artikel 1427, waarin gezegd wordt dat wanneer een der echtgenoten (de man) zijn macht over de gemeenschappelijke goederen heeft overschreden, de andere binnen een bepaalde termijn vernietiging van de handeling kan vorderen, tenzij hij (zij) die heeft bekrachtigd.

In zijn commentaar op de wet van 13 juli 1965 schrijft Ponsard dat die tekst een eind maakt aan de strijdvraag die ontstaan was uit de wet van 22 september 1942 betreffende de schenkingen gedaan door de man alleen. Men weifelde tussen de traditionele onmogelijkheid om de handeling tegen te werpen in geval van bedrog en een nieuwe sanctie... die zou bestaan in nietigheid van de handeling, die door beide echtgenoten zou kunnen worden ingeroepen zonder de ontbinding van de gemeenschap af te wachten.

De auteur wijst er vervolgens op dat de nietigheid de gevolgen van de handeling doet wegvallen ten aanzien van beide echtgenoten, terwijl in het eerste geval « de handeling gevolgen blijft hebben in de betrekkingen tussen partijen ».

Nog steeds volgens dezelfde auteur is het niet zeker dat de vordering tot vernietiging ingesteld door de vrouw, kan leiden tot verhaal van de derde tegen de man, behalve (en dit stemt overeen met een opmerking van een lid) wanneer de man zich sterk heeft gemaakt voor de « bekrachtiging » door de vrouw, maar ze niet verkrijgt.

Vernietiging zal gevorderd kunnen worden wanneer de man een schenking doet en in de gevallen van artikel 1424 : vervreemding van onroerende goederen, handelszaken, niet

non négociables, etc. et aussi pour les baux de fonds rural ou d'immeubles à usage commercial, industriel ou artisanal.

En revanche, le régime des baux « ordinaires » est différent, puisqu'il est renvoyé aux « règles prévues pour les baux passés par l'usufruitier ».

Pour les baux, l'épouse se trouvera dans la position d'un nu-propriétaire et, à la dissolution de la communauté, « elle pourra demander que le bail ne soit obligatoire » que jusqu'à l'expiration de la période de neuf ans où se trouve le preneur. Quant aux renouvellements, ils seront sans effet, s'ils ont eu lieu plus de trois (ou deux) ans avant « l'expiration du bail courant ». (Deux ans s'il s'agit de « maisons ».)

Pour M. Mazeaud (IV, n° 294), il existait, même avant la loi du 13 juillet 1965, plusieurs sanctions de la fraude du mari et notamment, en cas de complicité du tiers, l'opposition de l'acte à la femme et à ses héritiers (« mais l'acte demeure valable dans les rapports du mari et du tiers »).

Selon ces auteurs la sanction du défaut de pouvoirs « devrait être celle qui frappe les actes accomplis par toute personne ou tout représentant sans pouvoir : ces actes devraient être... inopposables au conjoint ».

Cependant, ce sont les partisans de la nullité (relative) qui l'ont emporté : seul le conjoint pourra demander la nullité et rectifier l'acte. Mais (et ceci est fort important) le législateur a entendu protéger le tiers de bonne foi qui a traité avec l'époux. Lorsque l'acte est relatif à un meuble, l'époux est réputé avoir agi dans les limites de ses pouvoirs, à l'égard des tiers de bonne foi (à moins qu'il ne s'agisse de meubles meublants garnissant le logement de la famille).

Nous retrouvons une règle analogue dans le régime de base des amendements du Gouvernement (art. 214-4). Il semble que s'agissant de meubles, tout régime de sanction des actes accomplis par un époux en dépassement de ses pouvoirs doit tenir compte des droits du tiers acquéreur de bonne foi qui peut se prévaloir de l'article 2279.

Les textes suivants sont soumis à la Sous-Commission :

« Alinéa 1 : Nonobstant toute convention contraire, un époux ne peut sans le consentement de l'autre aliéner ou grever de droits réels les biens susceptibles d'hypothèque, les fonds de commerce et les entreprises (qui ont le caractère de biens communs) (ou visées à l'art. 1er).

Le même consentement est nécessaire pour aliéner ou grever de droits réels l'universalité ou une quotité importante de biens meubles, ainsi que pour aliéner des titres nominatifs ou des créances hypothécaires.

verhandelbare vennootschappelijke rechten, enz. en ook voor de landpachten of de huur van onroerende goederen voor handels-, nijverheids- of ambachtelijk gebruik.

Voor de « gewone » huurovereenkomsten is de regeling echter anders, aangezien wordt verwezen naar de « regels bepaald voor de huurovereenkomsten gesloten door de vruchtgebruiker ».

Wat de huurovereenkomsten betreft zal de echtgenote in de positie verkeren van een blote eigenaar en, bij de ontbinding van de gemeenschap kunnen vragen dat de huurovereenkomst slechts verbindend zal zijn tot het verstrijken van het negenjarige tijdvak waarin de huurder zich bevindt. Wat de vernieuwingen betreft, deze blijven zonder gevolg indien zij meer dan drie (of twee) jaren vóór het verstrijken van de lopende huur plaats hebben (twee jaar ingeval het om « huizen » gaat).

Voor Mazeaud (IV, nr. 294), waren er, zelfs vóór de wet van 13 juli 1965, verscheidene sancties op bedrog van de man en, met name in geval van medeplichtigheid van derden, deze dat de handeling niet kon worden tegengeworpen aan de vrouw en haar erfgenamen (maar de handeling blijft geldig in de betrekkingen tussen de man en de derde).

Volgens die auteurs zou de sanctie op het gebrek aan bevoegdheden dezelfde moeten zijn als voor de handelingen van alle personen of vertegenwoordigers zonder bevoegdheid : die handelingen zouden niet tegen de andere echtgenoot mogen worden ingeroepen.

De voorstanders van de (betrekkelijke) nietigheid hebben echter het pleit gewonnen : alleen de andere echtgenoot zal vernietiging kunnen vorderen en de handeling rechtekken. Maar (en dit is zeer belangrijk) de wetgever heeft zijn bescherming willen verlenen aan de derde die te goeder trouw is en die met de echtgenoot heeft gehandeld. Wanneer de handeling betrekking heeft op een roerend goed, wordt de echtgenoot geacht te hebben gehandeld binnen de grenzen van zijn bevoegdheden ten aanzien van derden die te goeder trouw waren (behalve voor huisraad uit de gezinswoning).

Wij vinden een soortgelijke regel terug in de basisregelen van de regeringsamendementen (art. 214-4). Het schijnt wel dat, ten aanzien van roerende zaken, elke sanctieregeling voor handelingen door een echtgenoot verricht met overschrijding van zijn bevoegdheden, rekening moet houden met de rechten van de derde verkrijger die te goeder trouw is en die zich kan beroepen op artikel 2279.

De volgende teksten worden aan de Subcommissie voorgelegd :

« Lid 1 : Niettegenstaande enig strijdig beding kan de ene echtgenoot zonder de toestemming van de andere voor hypotheek vatbare goederen, handelszaken en ondernemingen (die de hoedanigheid van eigen goed hebben) (of bedoeld in art. 1) noch vervreemden noch met zakelijke rechten bezwaren.

Die toestemming is eveneens vereist om de algemeenheid of een aanzienlijk deel van de roerende goederen te vervreemden of met zakelijke rechten te bezwaren, en om effecten op naam of hypothecaire schuldvorderingen te vervreemden.

Le concours des deux époux est nécessaire (requis) pour la perception des capitaux provenant de la cession ou de la liquidation d'un fonds de commerce ou d'une entreprise.

Variante :

Malgré toute convention contraire, un époux ne peut sans le consentement de l'autre aliéner ou grever de droits réels les immeubles, les fonds de commerce et les entreprises (qui dépendent de la communauté) (ou qui ont le caractère de biens communs); il ne peut sans ce même consentement aliéner ou grever de droits réels (hypothéquer ou mettre en gage) l'universalité ou une quantité importante de biens meubles, aliéner des titres nominatifs ou des créances hypothécaires.

Le concours des deux époux est nécessaire pour la perception des capitaux provenant de la cession ou de la liquidation d'un fonds de commerce ou d'une entreprise.

Alinéa 2 : L'époux qui gère les biens communs peut conclure seul les baux ordinaires dont la durée ne dépasse pas neuf ans et les renouveler (il ne peut sans le consentement de l'autre conclure un bail à ferme, un bail commercial ou un bail de plus de neuf ans).

Les baux en cours à la dissolution du mariage ou à l'expiration des pouvoirs de l'époux qui les a signés (conclus ou consentis) sont opposables à (ou obligent) l'autre époux jusqu'à leur terme conventionnel ».

Ce nouveau texte, qui servira provisoirement de base à la discussion, a fait l'objet du commentaire suivant :

Il contient l'énumération des actes de disposition que l'un des époux ne peut accomplir sans le consentement de l'autre, même s'ils sont faits pour les besoins du ménage ou de l'éducation des enfants.

On a repris ici la liste de l'article 34 des amendements du Gouvernement en ajoutant aux biens susceptibles d'hypothèque les fonds de commerce et entreprises, bien que ces derniers soient réservés à la gestion de l'un des époux.

L'universalité ou une quotité du mobilier sont des termes qui figuraient à l'article 1422 du Code civil.

A titre de comparaison signalons que l'article 1424 du Code civil français interdit au mari d'aliéner ou grever de droits réels sans le consentement de la femme les immeubles, fonds de commerce et exploitations... droits sociaux non négociables et meubles corporels soumis à l'immatriculation (navires, bateaux de rivière, aéronefs).

De medewerking van beide echtgenoten is noodzakelijk (vereist) voor het ontvangen van kapitalen afkomstig van de overdracht of de vereffening van een handelszaak of van een onderneming.

Variante :

Niettegenstaande enig strijdig beding kan de ene echtgenoot zonder de toestemming van de andere de onroerende goederen, handelszaken en ondernemingen (die tot de gemeenschap behoren) (of die de hoedanigheid van eigen goed hebben) noch vervreemden noch met zakelijke rechten bezwaren; zonder die toestemming kan hij evenmin de algemeenheid of een aanzienlijk deel van de roerende goederen vervreemden noch met zakelijke rechten bezwaren en effecten op naam of hypothecaire schuldvorderingen vervreemden.

De medewerking van beide echtgenoten is vereist voor het ontvangen van kapitalen afkomstig van de overdracht of de vereffening van een handelszaak of van een onderneming.

Lid 2 : De echtgenoot die de gemeenschappelijke goederen beheert kan de gewone huurovereenkomsten met een looptijd van ten hoogste negen jaar, alleen aangaan en vernieuwen (hij kan zonder de toestemming van de andere echtgenoot geen pacht-, handelshuur- of huurovereenkomst aangaan voor langer dan negen jaar).

De huurovereenkomsten die lopen bij de ontbinding van het huwelijk of bij het verstrijken van de bevoegdheden van de echtgenoot die ze heeft ondertekend (aangegaan of toegestaan) kunnen tegengeworpen worden aan (of verbinden) de andere echtgenoot totdat de overeengekomen tijd verlopen is. »

Bij deze nieuwe tekst, die voorlopig de basis van verdere bespreking zal zijn, wordt de hierna volgende commentaar geleverd :

De tekst bevat een opsomming van de daden van beschikking die de ene echtgenoot niet kan verrichten zonder de toestemming van de andere, zelfs wanneer die handelingen strekken ten behoeve van de huishouding of voor de opvoeding van de kinderen.

Hier is de lijst van artikel 34 van de amendementen van de Regering overgenomen met dien verstande dat aan de voor hypotheek vatbare goederen de handelszaken en ondernemingen toegevoegd worden, hoewel deze laatste onder het uitsluitend beheer van een der echtgenoten staan.

De algemeenheid of een deel van de roerende goederen zijn termen die voorkwamen in artikel 1422 van het Burgerlijk Wetboek.

Ter vergelijking zij erop gewezen dat artikel 1424 van het Franse Burgerlijk Wetboek de man verbiedt, om zonder de toestemming van de vrouw de onroerende goederen, handelszaken en bedrijven... niet verhandelbare vennootschappelijke rechten en lichamelijke roerende goederen die moeten worden ingeschreven (vaartuigen, vliegtuigen) te vervreemden of met zakelijke rechten te bezwaren.

Le texte proposé règle encore le cas de la cession ou de la liquidation d'un fonds de commerce ou d'une entreprise et du paiement des capitaux qui en proviennent.

L'article 32.2 du projet Wigny exige la perception conjointe par les époux du prix de la cession ou du produit de la liquidation.

L'article 1424 du Code français prescrit, en règle générale, que le mari ne peut, sans le consentement de la femme, percevoir les capitaux provenant de toutes les opérations qu'il énumère : aliénations d'immeubles, fonds de commerce, exploitations, etc.

C'est à dessein que l'on utilise ici le terme « concours » au lieu de « consentement » ou « accord ». « Ces deux termes, écrit Ponsard, sont synonymes et impliquent que l'époux n'interviendra pas nécessairement dans l'acte même auquel il doit consentir ni dans l'instrumentum qui constate cet acte. »

Pour la perception des capitaux, il nous semble au contraire que le concours effectif des deux époux est exigé (comp. art. 32.2 projet Wigny — amendements du Gouvernement, Doc. Sénat, session de 1965-1966, n° 281, p. 14).

De la discussion, il résulte que les mots « nonobstant toute convention contraire » indiquent qu'il s'agit d'une disposition d'ordre public.

A la question d'un membre, qui demande ce qu'il faut entendre par « quotité importante de biens meubles », il est répondu que cette question est laissée à l'appréciation du tribunal. La notion de « quotité importante » doit être interprétée par rapport à l'« universalité »; par exemple, tous les bijoux de la femme constituent pour celle-ci une quotité importante de biens meubles.

La Sous-Commission ne retient pas le mot « concours » et décide de dire partout « consentement ».

L'article est rédigé provisoirement en ces termes :

« Nonobstant toute convention contraire, un époux ne peut sans le consentement de l'autre :

» 1° aliéner ou grever de droits réels les immeubles et les entreprises visés à l'article 1er des amendements;

» 2° aliéner ou grever de droits réels l'universalité ou une quotité importante de biens meubles;

» 3° aliéner des titres nominatifs ou des créances hypothécaires;

» 4° percevoir les capitaux provenant de la cession ou de la liquidation d'une entreprise visée à l'article 1er;

» 5° conclure un bail à ferme, un bail commercial ou un bail de plus de neuf ans. »

De voorgestelde tekst geeft nog een regeling voor de overdracht of de vereffening van een handelszaak of van een onderneming en de betaling van de daarvan afkomstige kapitalen.

Artikel 32.2 van het ontwerp-Wigny eist dat de echtgenoten de prijs van de overdracht of de opbrengst van de vereffening gezamenlijk in ontvangst zullen nemen.

Artikel 1424 van het Franse Wetboek schrijft als algemene regel voor dat de man, niet zonder de toestemming van de vrouw, de kapitalen kan ontvangen die afkomstig zijn van alle verrichtingen, die het noemt : vervreemding van onroerende goederen, handelszaken, bedrijven, enz.

Het woord « medewerking » wordt hier opzettelijk gebruikt in plaats van « toestemming » of « akkoord ». Die twee woorden zijn volgens Ponsard synoniem en houden in dat de echtgenoot niet noodzakelijk hoeft op te treden bij de handeling zelf waarin hij moet toestemmen, evenmin als bij de akte waarin die handeling wordt vastgelegd.

Daarentegen komt het ons voor dat de daadwerkelijke medewerking van beide echtgenoten wel vereist is voor het ontvangen van kapitalen (vgl. art. 32.2 ontwerp-Wigny — amendementen van de Regering, Gedr. St. Senaat, zitting 1965-1966, nr. 281, blz. 14).

Uit de bespreking volgt dat de woorden « niettegenstaande enig strijdig beding » aangeven dat het hier gaat om een bepaling van dwingend recht.

Op de vraag van een lid wat moet worden verstaan onder de woorden « aanzienlijk deel van roerende goederen » wordt geantwoord dat dit aan het oordeel van de rechtbank wordt overgelaten. Het begrip « aanzienlijk deel » moet worden uitgelegd in het licht van de « algemeenheid »; zo bijvoorbeeld vormen alle juwelen van de vrouw voor haar een aanzienlijk deel van roerende goederen.

De Subcommissie neemt het woord « medewerking » niet in aanmerking en besluit overal te spreken van « toestemming ».

Zij besluit het artikel voorlopig te doen luiden als volgt :

« Niettegenstaande enig strijdig beding kan geen van beide echtgenoten zonder toestemming van de ander :

» 1° onroerende goederen en ondernemingen als bedoeld in artikel 1 van de amendementen vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren;

» 2° de algemeenheid of een aanzienlijk deel van roerende goederen vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren;

» 3° waarden op naam of hypothecaire schuldvorderingen vervreemden;

» 4° kapitalen in ontvangst nemen die voortkomen uit de afstand of de vereffening van een onderneming als bedoeld in artikel 1;

» 5° een pacht, een handelshuur of een huur aangaan voor meer dan negen jaar. »

Suite à une observation faite par un membre, le mot « conclure » est remplacé au 5° par « consentir ». En effet, il s'agit bien de « donner à bail » et non de prendre en location (le mot « conclure » a les deux significations).

Un membre fait remarquer qu'en matière de location de maisons, il suffit de consentir, à la fin de la première année ou d'une année ultérieure du premier bail, un nouveau bail prenant cours à l'expiration du premier, pour contourner la disposition.

La Sous-Commission estime qu'il faudrait faire un paragraphe séparé pour les baux à loyer.

Se pose la question de savoir si les articles 595 et 1429-1430 du Code civil sont applicables en la matière et s'il faut reprendre ces articles adaptés dans les dispositions modificatives qui figurent à la fin du projet.

La Sous-Commission se demande à nouveau quelle est la conséquence de la violation de cette disposition (un époux ne donne pas son consentement) : l'acte est-il nul (aussi à l'égard des tiers) ou seulement inopposable à l'époux (quid alors du tiers ?). Pour les baux de plus de 9 ans, l'acte serait-il valable, mais la durée du bail serait-elle ramenée à neuf ans ?

Après un long échange de vues, la Sous-Commission estime qu'il faudrait réserver un sort différent à la violation des dispositions qui concernent les actes d'administration et de celles qui concernent les baux et les actes de gestion.

Pour le 1° au 4°, la Sous-Commission semble incliner pour la nullité relative, sanction réservée à l'époux seulement et dans un certain délai. Elle estime que l'inopposabilité à l'autre époux est une sanction discutable et incertaine. La difficulté se présente surtout pour les ventes d'entreprises et les ventes d'une quotité importante de biens meubles pour lesquelles il n'y a pas intervention d'un notaire.

Pour le 5°, la Sous-Commission semble être d'avis que la sanction devrait consister à ramener la durée du bail à neuf ans.

En conclusion, l'article devrait être complété de dispositions qui énoncent la sanction des actes faits par un époux sans le concours de l'autre. Des règles spéciales devront être prévues pour les baux en tenant compte des régimes propres aux baux commerciaux et aux baux à ferme.

Le texte adopté par la Sous-Commission dispose que l'un des époux ne peut, sans le consentement de l'autre, consentir un bail à ferme, un bail commercial ou un bail de plus de neuf ans. (On remarquera que « les baux excédant neuf années » sont des actes d'aliénation dans l'esprit du législateur de 1958 : cf. art. 221, § 1er, al. 2.)

Als gevolg van een opmerking van een lid wordt het woord « aangaan » in 5° vervangen door « toestaan ». Want het gaat wel degelijk om « verhuren » en niet om « huren » het woord « aangaan » heeft beide betekenissen).

Een lid merkt op dat het inzake huishuur voldoende is op het einde van het eerste of van een volgend jaar van de eerste huur een nieuwe huurovereenkomst toe te staan, die ingaat bij het eindigen van de eerste, om de bepaling te omzeilen.

De Subcommissie meent dat men voor de huishuur een afzonderlijke paragraaf zou moeten maken.

Dan rijst de vraag of de artikelen 595 en 1429-1430 van het Burgerlijk Wetboek hier toepassing vinden en of die aangepaste artikelen moeten worden opgenomen in de wijzigingsbepalingen die voorkomen aan het einde van het ontwerp.

De Subcommissie vraagt zich opnieuw af wat het gevolg is van de schending van deze bepaling (een echtgenoot geeft zijn toestemming niet) : is de handeling nietig (ook jegens derden) of kan ze alleen niet worden tegengeworpen aan de echtgenoot (quid dan voor de derden ?). Zou de handeling voor huurovereenkomsten van meer dan 9 jaar geldig zijn, maar de duur van de overeenkomst worden teruggebracht tot negen jaar ?

Na een uitgebreide gedachtenwisseling is de Subcommissie van oordeel dat overtreding van de bepalingen betreffende de daden van bestuur en van die betreffende de huurovereenkomst en de daden van beheer anders moet worden geregeld.

Voor de nummers 1° tot 4° lijkt de Subcommissie geneigd om de betreffende nietigheid aan te nemen (uitsluitend voorbehouden aan de echtgenoot en dan nog binnen een bepaalde termijn). Zij vindt de onmogelijkheid om de handeling aan de andere echtgenoot tegen te werpen, als sanctie betwistbaar en onzeker. De moeilijkheid doet zich vooral voor bij de verkoop van een bedrijf en van een aanzienlijk deel van de roerende goederen waaraan geen notaris meewerkt.

Wat betreft 5° schijnt de Subcommissie van mening te zijn dat de sanctie zou moeten bestaan in het terugbrengen van de huurtijd tot negen jaren.

Het besluit is dat het artikel zou moeten worden aangevuld met bepalingen waarin vermeld wordt wat de sanctie zal zijn op handelingen door de ene echtgenoot verricht zonder de medewerking van de ander. Er zal een bijzondere regeling moeten zijn voor de huurovereenkomsten, met inachtneming van de eigen regelingen voor de handelshuur en de landpacht.

Volgens de tekst die de Subcommissie heeft aangenomen mag de ene echtgenoot, zonder toestemming van de ander, geen pacht, handelshuur of huishuur van meer dan negen jaren toestaan. (Op te merken valt dat « de huurovereenkomsten die negen jaren te boven gaat » in de geest van de wetgever van 1958 daden van vervreemding zijn : cfr. art. 221, § 1, tweede lid.)

Le problème du renouvellement des baux peut se poser. Si le bail a été consenti avant le mariage et que le renouvellement soit demandé après que le bien est devenu commun par exemple; l'exigence du consentement des deux époux pourrait-elle tenir en échec les règles impératives qui déterminent la durée et les conditions de résiliation des baux commerciaux ou à ferme? La réponse paraît être négative. Il faut considérer que, une fois le bail conclu, les bailleurs ne peuvent y mettre fin que dans les cas prévus par la loi et que le renouvellement leur sera souvent imposé, s'ils n'ont pas de justes motifs de donner congé au preneur ou au fermier; que l'on se réfère à l'article 4 de la loi du 4 novembre 1969 sur le bail à ferme qui stipule que le bail est prolongé de plein droit à son expiration, à défaut de congé valable, et à l'article 13 de la loi sur les baux commerciaux, le preneur a le droit d'obtenir le renouvellement de son bail... pour une durée de neuf années.

Pour les baux ordinaires de neuf ans, le seul problème est celui de l'opposabilité d'un renouvellement intervenu avant la dissolution de la communauté. Ce renouvellement sera valable à moins qu'il n'ait eu lieu plus de deux ou trois ans avant l'expiration du bail courant; sinon l'époux qui reprend ou recueille le bien loué pourrait, sans avoir consenti au renouvellement, être lié pour plus de neuf ans.

Faut-il aménager l'article en ajoutant un paragraphe 2 prévoyant que les actes d'aliénation que l'un des époux aurait faits sans le consentement de l'autre pourront être annulés à la demande de celui-ci, s'il ne les a ratifiés?

L'action en nullité devrait être intentée dans l'année à partir du jour où l'époux a eu connaissance de l'acte et, au plus tard, dans l'année qui suit la dissolution de la communauté.

Le renouvellement des baux de neuf ans ou au-dessus ne serait opposable au conjoint qui n'y a pas consenti, après la dissolution de la communauté, que jusqu'à l'expiration du bail en cours...

Ou bien faut-il ajouter un 5° (ou ajouter au 4°) « renouveler un bail de neuf ans ou au-dessus plus de deux ans avant l'expiration du bail en cours (quelle que soit la durée du renouvellement)? »

Un commissaire pose la question de savoir si les mots « nonobstant toute convention contraire » excluent la procuration générale donnée à un des époux. Il est précisé qu'il faut un mandat spécial pour chaque acte.

On demande si ce texte permet à l'époux de donner un gage sur le fonds de commerce.

Un membre propose de supprimer la distinction entre les immeubles et les meubles. Les biens meubles peuvent être importants : lorsqu'il s'agit d'un seul bien meuble ayant une grande valeur, celui-ci peut pratiquement représenter une universalité.

De vernieuwing van de huurovereenkomsten kan wel een probleem doen rijzen. Bijvoorbeeld, wanneer de verhuring plaats had vóór het huwelijk en de vernieuwing wordt gevraagd nadat het goed gemeenschappelijk is geworden; kan de eis van toestemming van beide echtgenoten afbreuk doen aan de dwingende regels die de duur en de voorwaarden inzake opzegging van de handelshuur of de landpacht bepalen? Het antwoord schijnt ontkennend te moeten zijn. Men bedenke dat, als de huur eenmaal gesloten is, de verhuurders er geen eind aan kunnen maken behalve in de gevallen waarin de wet voorziet en dat de vernieuwing hun vaak zal worden opgelegd, indien zij geen gegronde reden hebben om de huurder of pachter op te zeggen en dat er verwezen wordt naar artikel 4 van de pachtwet, hetwelk bepaalt dat de pacht van rechtswege wordt verlengd op het einde van de pachtijd, bij gebreke van een geldige opzegging, en naar artikel 13 van de wet op de handelshuurovereenkomsten, volgens hetwelk de huurder het recht heeft de vernieuwing van zijn huur... te verkrijgen voor een duur van negen jaren.

Bij de gewone huurovereenkomsten van negen jaren is de enige vraag of vernieuwing vóór de ontbinding van de gemeenschap kan worden tegengeworpen. Die vernieuwing zal rechtsgeldig zijn, tenzij zij zich meer dan twee of drie jaren vóór het verstrijken van de lopende huur heeft voorgedaan; anders zou de echtgenoot, die het gehuurde goed overneemt of ontvangt, kunnen gebonden zijn voor meer dan negen jaren, zonder in de vernieuwing te hebben toegestemd.

Moet het artikel worden aangepast door toevoeging van een tweede paragraaf? Hierin zou worden bepaald dat de daden van vervreemding die de ene echtgenoot zou verricht hebben zonder toestemming van de ander, op verzoek van de laatstgenoemde vernietigd kunnen worden indien hij ze niet heeft bekrachtigd.

De vordering tot vernietiging zou moeten worden ingesteld binnen een jaar te rekenen van de dag waarop de echtgenoot kennis heeft gekregen van de handeling en uiterlijk binnen het jaar dat volgt op de ontbinding van de gemeenschap.

Na de ontbinding van de gemeenschap zou de vernieuwing van de huur voor negen jaar of meer aan de echtgenoot, die er niet in heeft toegestemd, slechts tegengeworpen kunnen worden tot het verstrijken van de lopende huur...

Ofwel moet een punt 5 worden toegevoegd (of aan punt 4 worden toegevoegd) « een huur van negen jaar of meer vernieuwen meer dan twee jaar vóór het verstrijken van de lopende huur (ongeacht de duur van de vernieuwing). »

Een lid vraagt of de woorden « niettegenstaande enig strijdig beding » betekenen dat aan een van de echtgenoten geen algemene volmacht mag worden verleend. Hierop wordt geantwoord dat voor elke handeling een bijzondere machtiging vereist is.

Gevraagd wordt of volgens deze tekst de echtgenoot een handelszaak in pand mag geven.

Een lid stelt voor het onderscheid tussen roerende en onroerende goederen te doen vervallen. De roerende goederen kunnen belangrijk zijn : een enkel roerend goed van grote waarde kan in sommige gevallen een « algemeenheid » uitmaken.

Un autre membre fait remarquer qu'on pourrait aliéner des biens meubles par tranches contenant une quotité peu importante.

Reprenant l'examen de la notion d'universalité ou de quotité importante de biens meubles, on fait remarquer qu'on dispose déjà d'un texte qui empêche l'aliénation des meubles meublants. Le 3e prévoit les titres nominatifs. On ne peut quand même pas empêcher que les titres au porteur soient aliénés.

Un membre est partisan de mentionner dans le texte les cas qui peuvent se présenter : notamment, le fonds de commerce, le privilège agricole. Les meubles meublants sont couverts par une autre disposition. Quant aux actions et obligations, la question est de savoir à partir de quel moment on peut considérer qu'il s'agit d'une quotité importante.

Un membre est d'avis qu'il faut écarter la notion de quotité importante et qu'il est préférable de s'inspirer de l'article 1424 du Code civil français. Il propose de traiter des immeubles, des fonds de commerce et des exploitations de toute nature, dans lesquels sont comprises les entreprises.

Quant au 3e, un membre estime qu'il faut protéger les titres nominatifs qui peuvent être facilement convertis en titres au porteur.

La Sous-Commission décide de rédiger le 1er, le 2e et le 3e de cet article de la façon suivante :

« ...

» 1er aliéner ou grever des droits réels les immeubles, les fonds de commerce et les exploitations de toute nature;

» 2e aliéner ou donner en gage des créances hypothécaires ou des titres nominatifs ni convertir ceux-ci en titres au porteur;

» 3e percevoir les capitaux provenant de l'aliénation des biens prévus au 1er. »

Au sujet du 5e du texte proposé un autre membre rappelle à la Sous-Commission le contenu de l'article 3 de la loi sur le bail à ferme, qui, à défaut de bail constaté par écrit, donne au preneur qui se trouve en possession d'un bien rural, la possibilité de prouver l'existence d'un bail et ses conditions. Dans la plupart des cas, les baux qui ont trait aux petites parcelles ne se font pas par écrit. Il s'agit alors d'un bail verbal contracté par l'un des époux, mais valable dans le chef du preneur. Le membre se demande quelle sera alors la situation entre époux. Il faut donc insérer quelque part une disposition prévoyant que l'un des époux ne peut pas donner un mandat général à l'autre époux, sinon on risque de voir se multiplier les abus.

Un membre fait remarquer que le texte proposé est d'ordre public puisqu'il est introduit par les mots « nonobstant toute convention contraire »; il s'ensuit que le bail consenti par un seul époux sera inexistant.

Un membre repose la question de savoir pourquoi l'on ne pourrait pas admettre le principe du mandat général.

Een ander lid merkt op dat de roerende goederen deels-gewijze zouden kunnen worden vervreemd, waarbij elk deel onaanzienlijk zou zijn.

Nog in verband met het begrip « algemeenheid of aanzienlijk deel van de roerende goederen » wordt opgemerkt dat er reeds een tekst is die de vervreemding van huisraad tegengaat. Het 3^e spreekt van effecten op naam. Men kan toch niet verhinderen dat effecten aan toonder van de hand worden gedaan.

Een lid stelt voor de gevallen op te sommen die zich kunnen voordoen : met name de handelszaak, het landbouw-voorrecht; het huisraad valt onder een andere bepaling. Met betrekking tot de aandelen en obligaties rijst de vraag vanaf welk ogenblik het om een aanzienlijk deel gaat.

Volgens een lid zou het begrip « aanzienlijk deel » moeten vervallen en kan men zich beter laten leiden door artikel 1424 van het Franse burgerlijk wetboek. Dit lid stelt voor te spreken van de onroerende goederen, de handelszaken en de bedrijven van welke aard ook, waarin de ondernemingen begrepen zijn.

Met betrekking tot het 3^e is een lid van oordeel dat de effecten op naam, die gemakkelijk in effecten aan toonder kunnen worden omgezet, beschermd moeten worden.

De Subcommissie besluit de nrs. 1°, 2^e en 3^e van dit artikel te doen luiden als volgt :

« ...

» 1° de onroerende goederen, de handelszaken en de bedrijven van welke aard ook vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren;

» 2^e hypothecaire schuldvorderingen of effecten op naam vervreemden of in pand geven, dan wel effecten op naam in effecten aan toonder omzetten;

» 3^e kapitalen ontvangen die voortkomen uit de vervreemding van goederen als bepaald onder 1°. »

Met betrekking tot het 5^e van de voorgestelde tekst herinnert een lid aan artikel 3 van de pachtwet dat, bij gebreke van geschrift, aan de pachter die een landeigendom in bezit heeft, toestaat om het bestaan van een overeenkomst en de voorwaarden ervan te bewijzen. In de meeste gevallen worden de overeenkomsten voor kleine percelen niet schriftelijk afgesloten. De pacht is dan mondeling afgesloten door een van de echtgenoten, maar geldig voor de pachter. Het lid vraagt hoe in dat geval de toestand tussen de echtgenoten is. Er moet dus ergens bepaald worden dat de ene echtgenoot geen algemene volmacht aan de andere mag geven, anders bestaat er gevaar voor vele misbruiken.

Een lid merkt op dat de voorgestelde tekst van dwingend recht is, aangezien hij begint met de woorden « niettegenstaande enig strijdig beding »; hieruit volgt dat verhuuring door één echtgenoot, niet-bestaande zal zijn.

Een lid vraagt opnieuw waarom het beginsel van een algemene volmacht niet aanvaard kan worden.

Il est répondu que le mandat général pourrait être un moyen de se soustraire à l'application de la loi. Il faut exiger le consentement des deux époux lorsqu'il s'agit d'actes importants dont les conséquences s'étendent sur un grand nombre d'années.

On peut se demander s'il est encore nécessaire de protéger les époux contre les abus, surtout lorsqu'ils sont capables et majeurs. Ces époux disposent de tous les moyens pour se protéger eux-mêmes.

Un membre est opposé à l'idée du mandat général. En effet, les tiers ne seront pas mis au courant d'une éventuelle révocation du mandat. L'époux qui a vu retirer son mandat peut tromper les tiers en cachant la révocation.

On fait observer que le mandat général vise uniquement l'administration des biens. Par contre, pour faire un acte de disposition, il faut avoir un mandat spécial.

L'attention des membres est attirée sur les articles 1988, 2004 et 2005 du Code civil relatifs au mandat.

Un commissaire est d'avis qu'il faudra régler les conséquences du défaut de consentement par une disposition prévoyant dans ces cas le paiement de dommages-intérêts. En outre, le membre est convaincu qu'il faut éviter la sanction de la nullité des actes. D'ailleurs, la mauvaise foi ne peut pas être invoquée lorsque le consentement est donné par écrit. On ne doit pas perdre de vue qu'une procuration n'est pas considérée comme une convention contraire, tel que prévoit le premier alinéa du texte proposé. Une convention contraire est plutôt la renonciation à un droit accordé par la loi.

Un membre propose d'accorder au tribunal un droit de contrôle lorsque les intérêts de l'un des époux sont lésés par les engagements pris par l'autre époux.

Le Président, résumant la discussion, propose de maintenir au premier alinéa le caractère impératif, de prévoir le consentement des deux époux pour les actes importants et de régler les rapports entre époux en inscrivant dans une autre disposition la possibilité d'un recours devant le tribunal. Quant aux tiers, ils doivent vérifier s'ils contractent un engagement qui requiert le consentement des deux époux.

Un membre souligne que la plus grande partie de ces actes se font par acte authentique ou par l'intervention d'un organisme. En réalité, on se trouvera presque toujours devant un élément extérieur qui permettra un certain contrôle. Le seul point à régler concerne la perception des capitaux provenant, par exemple, de l'aliénation d'un fonds de commerce. Les risques de s'engager pour un tiers de bonne foi représentent un pourcentage plutôt faible.

Un membre s'oppose à l'idée d'éliminer certaines possibilités de recours ou d'exiger le concours des deux époux, parce qu'il s'agit d'actes qui ne sont pas contrôlables. Il faut

Hierop wordt geantwoord dat een algemene volmacht een middel zou kunnen zijn om zich aan de wet te onttrekken. De toestemming van beide echtgenoten moet vereist zijn wanneer het gaat om belangrijke handelingen waarvan de gevolgen jarenlang nawerken.

Is het nog wel nodig de echtgenoten tegen misbruik te beschermen, vooral als zij handelingsbekwaam en meerderjarig zijn? Zij beschikken over alle middelen om zichzelf te beschermen.

Een commissielid is tegen het idee van de algemene lastgeving. Derden worden immers niet op de hoogte gebracht van een eventuele herroeping. De echtgenoot wiens volmacht is ingetrokken kan dit met bedrieglijk opzet voor derden verborgen houden.

Er wordt opgemerkt dat de algemene volmacht alleen bedoeld is voor het beheer van de goederen. Voor een daad van beschikking is een bijzondere volmacht nodig.

De aandacht van de leden wordt gevestigd op de artikelen 1988, 2004 en 2005 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de lastgeving.

Een lid is van mening dat de gevolgen van een geweigerde toestemming dienen te worden geregeld door een bepaling die voor zulke gevallen voorziet in schadevergoeding. Bovendien is het lid overtuigd dat de sanctie van nietigheid achterwege behoort te blijven. Overigens kan kwade trouw niet aangevoerd worden, wanneer de toestemming schriftelijk gegeven is. Men verlieze niet uit het oog dat een volmacht niet beschouwd wordt als een strijdig beding, zoals in het eerste lid van de voorgestelde tekst bepaald wordt. Een strijdig beding ligt eerder in het afzien van een wettelijk toegekend recht.

Een lid stelt voor aan de rechtbank een recht van toezicht te verlenen wanneer de belangen van een van de echtgenoten benadeeld worden door de verbintenissen die de andere echtgenoot heeft aangegaan.

De bespreking samenvattend, stelt de Voorzitter voor in het eerste lid van de voorgestelde tekst het begrip dwingend karakter te handhaven, de toestemming van beide echtgenoten te eisen voor belangrijke daden en de betrekkingen tussen de echtgenoten te regelen door in een andere bepaling de mogelijkheid op te nemen van een beroep op de rechtbank. Derden moeten dan maar nagaan of zij een verbintenis sluiten waarvoor de toestemming van beide echtgenoten vereist is.

Een commissielid wijst erop dat de meeste van die handelingen verricht worden bij authentieke akte of door tussenkomst van een of ander lichaam. In werkelijkheid zal er bijna altijd een element van buiten aanwezig zijn dat een zekere controle mogelijk maakt. Alleen blijft nog te regelen het in ontvangst nemen van kapitalen die bijvoorbeeld voortkomen uit de vervreemding van een handelszaak. Voor een te goeder trouw zijnde derde zijn de risico's van een verbintenis, percentsgewijze uitgedrukt, vrij klein.

Een lid komt op tegen de strekking om bepaalde mogelijkheden van beroep uit te schakelen of de medewerking van beide echtgenoten te eisen, omdat er geen controle kan zijn.

envisager tous les cas, même ceux qu'on ne peut pas contrôler. Pour cette dernière catégorie, il faut prévoir le recours devant le tribunal, au profit de l'époux, victime de certains actes dommageables. D'ailleurs, si l'on se borne aux seuls cas prévus à l'article, les parties peuvent en déduire que tous les autres actes sont permis, puisque la disposition sera interprétée d'une façon limitative. Le membre craint qu'on ne soit injuste en défendant des actes selon qu'il est possible ou non d'en faire la preuve.

Un membre croit que la Sous-Commission doit faire un choix. Ou bien maintenir le texte proposé en en élargissant le champ d'application et y prévoir également les titres au porteur, ou bien remplacer l'article par un texte à caractère général.

Un membre est partisan du maintien du texte proposé, sauf à introduire une disposition réglant les rapports entre les deux époux. Quant aux conséquences pécuniaires d'un acte fait sans le consentement du conjoint, elles peuvent être réglées par des dommages-intérêts.

On fait remarquer qu'on peut obtenir une garantie en prévoyant que la perception des capitaux se fera par les deux époux.

Un membre demande quelle est la portée de la notion de perception. Un ordre de rachat doit-il être considéré comme une perception ?

Un autre membre craint qu'il ne soit impossible pour les tiers de savoir s'il s'agit d'un bien propre ou d'un bien commun. Les banques n'ont pas le moyen de vérifier la nature du bien.

Plusieurs membres sont d'avis que l'on peut résoudre le problème en créant un recours devant le tribunal pour tout acte à caractère abusif.

Un membre répond que cette sanction est très faible puisqu'elle se réalise postérieurement à l'acte abusif.

Il propose :

1. de confier à l'un des époux l'administration des biens communs, c'est-à-dire d'enlever aux deux époux la possibilité de disposer;

2. d'accorder à chaque époux le droit de percevoir les revenus;

3. de prévoir un certain nombre d'actes qui nécessiteraient le consentement des deux époux.

Un membre propose alors de maintenir l'article sous la réserve d'y prévoir un renvoi à un article à rédiger, assurant la possibilité d'un recours devant le tribunal; celui-ci pourrait intervenir pour éviter les abus de la gestion, relatifs notamment aux biens mobiliers, y compris l'aliénation de titres.

On demande de prévoir une disposition permettant à l'époux d'accepter un legs fait en faveur du patrimoine commun.

Alle gevallen moeten onder ogen gezien worden, ook die waarin geen controle mogelijk is. Wat de laatstgenoemde categorie betreft, moet de echtgenoot, die door bepaalde handelingen geschaad wordt, zich tot de rechtbank kunnen wenden. Overigens, indien men zich beperkt tot de gevallen die voorkomen in het artikel, kunnen de partijen daaruit afleiden dat alle andere handelingen geoorloofd zijn, aangezien die bepaling limitatief zal worden uitgelegd. Het lid vreest dat men onrechtvaardig zal zijn door handelingen te verbieden naargelang het al dan niet mogelijk is het bewijs ervan te leveren.

Een lid gelooft dat de Subcommissie een keuze moet doen. Ofwel de voorgestelde tekst handhaven door de werkingssfeer ervan te verruimen en ook de effecten aan toonder crin opnemen, ofwel het artikel vervangen door een tekst van algemene strekking.

Een lid is voorstander van het behoud van de voorgestelde tekst maar met invoeging van een bepaling die de betrekkingen tussen de twee echtgenoten regelt. De geldelijke gevolgen van een zonder toestemming verrichte handeling kunnen worden geregeld door schadevergoeding.

Er wordt opgemerkt dat een waarborg kan worden verkregen door te bepalen dat beide echtgenoten de kapitalen in ontvangst zullen nemen.

Een lid vraagt wat de draagwijdte is van het begrip in ontvangst nemen. Moet een opdracht tot wederinkoop beschouwd worden als inontvangstneming ?

Een ander lid vreest dat derden niet zullen kunnen uitmaken of het een eigen of een gemeenschappelijk goed betreft. Banken hebben geen middel om de aard van het goed na te gaan.

Verscheidene commissieleden zijn van mening dat het vraagstuk op te lossen is door een beroep op de rechtbank voor elke daad die het karakter van een misbruik heeft.

Een lid antwoordt dat dit een zeer zwakke sanctie is, aangezien ze eerst na de handeling begint te werken.

Hij stelt voor :

1. aan een van beide echtgenoten het beheer van de gemeenschappelijke goederen op te dragen, d.w.z. aan beide echtgenoten de mogelijkheid tot beschikken te ontnemen;

2. aan elke echtgenoot het recht te verlenen de inkomsten te ontvangen;

3. een aantal daden te bepalen waarvoor de toestemming van beide echtgenoten vereist is.

Een lid stelt dan voor om de tekst te handhaven onder voorbehoud van verwijzing naar een ander artikel, waarin de mogelijkheid zou worden opgenomen van een beroep op de rechtbank, die zou kunnen ingrijpen om misbruik van het beheer te voorkomen, o.m. inzake roerende goederen, met inbegrip van de vervreemding van effecten.

Er wordt gevraagd te bepalen dat de echtgenoot een legaat aan het gemeenschappelijk vermogen zal kunnen aanvaarden.

Après une nouvelle discussion, la Sous-Commission est d'avis que l'article en discussion doit se référer expressément aux articles précédents, auxquels il prévoit des dérogations. En conséquence, un nouveau texte est proposé :

« Par dérogation aux dispositions des articles 17 et 18, aucun des époux ne peut sans le consentement de l'autre :

» 1. aliéner ou grever de droits réels les immeubles, fonds de commerce et exploitations de toute nature;

» 2. céder, donner en gage, ou aliéner des créances hypothécaires ou valeurs mobilières qui ne sont pas représentées par des titres au porteur;

» 3. percevoir les capitaux ou les revenus provenant de l'une des opérations énumérées ci-dessus;

» 4. accepter ou répudier une succession ou une donation lorsqu'il est stipulé que les biens donnés ou légués seront communs. »

Un membre demande de supprimer au point 2, les titres nominatifs et les valeurs mobilières, puisqu'on ne peut quand même pas empêcher la vente de ces biens.

D'après un autre membre, l'inscription au nom de l'un des époux montre qu'il s'agit d'un propre : l'article ne se rapporte pas aux biens propres.

La Sous-Commission rappelle qu'il y a lieu de prévoir parmi les actes visés à l'article la conclusion de baux de plus de 9 ans.

Un nouveau texte est provisoirement accepté :

« Par dérogation aux dispositions des articles 17 et 18, aucun des époux ne peut sans le consentement de l'autre :

» 1. aliéner ou grever de droits réels les immeubles, fonds de commerce et exploitations de toute nature;

» 2. céder ou donner en gage des créances hypothécaires;

» 3. percevoir les capitaux ou les revenus provenant de l'une des opérations énumérées ci-dessus;

» 4. accepter ou répudier une succession ou une donation lorsqu'il est stipulé que les biens donnés ou légués seront communs;

» 5. contracter un bail de plus de neuf ans. »

Ce texte a fait l'objet des observations suivantes :

Au point 1 il est dit, à propos des fonds de commerce ou des exploitations, qu'ils peuvent être grevés de droits réels. Ils peuvent faire l'objet d'un usufruit, par exemple (R.P.D.B., V bis, Fonds de commerce, n° 11). De Page (t. IV, n° 30) enseigne que le fonds de commerce constitue une universalité,

Na een verdere bespreking meent de Subcommissie dat het artikel duidelijk moet verwijzen naar de voorgaande artikelen, waarvan het afwijkingen voorziet. Aldus wordt een nieuwe tekst voorgesteld :

« In afwijking van de bepalingen van de artikelen 17 en 18, kan geen van beide echtgenoten zonder de toestemming van de ander :

» 1. onroerende goederen, handelszaken en bedrijven van welke aard ook vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren;

» 2. hypothecaire schuldvorderingen of waardepapieren die geen effecten aan toonder zijn, overdragen of in pand geven;

» 3. kapitalen of inkomsten in ontvangst nemen die voortkomen uit een van de bovengenoemde verrichtingen;

» 4. een nalatenschap of schenking aanvaarden of verwerpen, wanneer bedongen is dat de geschonken of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn. »

Een lid vraagt in punt 2 de effecten op naam en de waardepapieren weg te laten, aangezien de verkoop van die goederen toch niet te verhinderen is.

Volgens een ander lid toont de inschrijving op naam van een der echtgenoten aan dat het om een eigen goed gaat : het artikel heeft geen betrekking op eigen goederen.

De Subcommissie herinnert eraan dat het aangaan van huurovereenkomsten voor langer dan 9 jaren moet voorkomen onder de in dit artikel bepaalde handelingen.

Voorlopig wordt een nieuwe tekst aanvaard :

« In afwijking van de bepalingen van de artikelen 17 en 18, kan geen van beide echtgenoten zonder de toestemming van de ander :

» 1. onroerende goederen, handelszaken en bedrijven van welke aard ook vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren;

» 2. hypothecaire schuldvorderingen overdragen of in pand geven;

» 3. kapitalen of inkomsten in ontvangst nemen die voortkomen uit een van de bovengenoemde verrichtingen;

» 4. een nalatenschap of schenking aanvaarden of verwerpen, wanneer bedongen is dat de geschonken of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

» 5. een huurovereenkomst aangaan voor langer dan negen jaar. »

Bij deze tekst worden de volgende opmerkingen gemaakt :

In cijfer 1 wordt in verband met handelszaken of bedrijven gezegd dat zij met zakelijke rechten bezwaard kunnen worden. Er kan bijvoorbeeld een vruchtgebruik op gevestigd worden (R.P.D.B., V bis, Fonds de commerce, nr. 11). De Page (dl. IV, nr. 30) leert dat een handelszaak een algemeen-

de là la difficulté de déterminer avec exactitude la nature juridique du fonds de commerce. Certains soutiennent que le fonds de commerce n'est ni un bien immeuble ni un bien meuble. Mais un fonds de commerce ou une exploitation agricole peut faire l'objet d'un nantissement. Aussi conviendrait-il de viser également au point 2 les fonds de commerce et les exploitations.

C'est pourquoi il est décidé d'ajouter au 2 les mots « des fonds de commerce et des exploitations de toute nature » et de souligner dans le rapport que cette addition a pour but d'éviter toute controverse sur les intentions de la Sous-Commission.

Le texte est donc provisoirement rédigé comme suit :

« Par dérogation aux dispositions des articles 17 et 18, aucun des époux ne peut sans le consentement de l'autre :

« 1. aliéner ou grever de droits réels les immeubles, fonds de commerce et exploitations de toute nature;

« 2. céder ou donner en gage des créances hypothécaires, des fonds de commerce et des exploitations de toute nature;

« 3. percevoir les capitaux ou les revenus provenant de l'une des opérations énumérées ci-dessus;

« 4. accepter ou répudier une succession ou une donation lorsqu'il est stipulé que les biens donnés ou légués seront communs;

« 5. contracter un bail de plus de neuf ans. »

Au cours d'une discussion ultérieure, la Sous-Commission décide de supprimer au 1, les mots « fonds de commerce et exploitations de toute nature », ces mots étant inutiles.

On propose de remplacer le texte français du 2 par le texte suivant :

« 2. céder ou donner en gage des créances hypothécaires, fonds de commerce ou exploitations de toute nature. »

On est d'avis que l'expression « contracter un bail pour plus de neuf ans » pourrait être remplacée par « conclure comme bailleur ou preneur un bail commercial, un bail à ferme ou un bail de plus de neuf ans, ou en demander le renouvellement ».

Il faut prévoir expressément le renouvellement.

Un membre fait remarquer que le texte doit prévoir également le cas de la résiliation du bail. En effet, le droit au bail appartient au patrimoine commun qui est géré par le mari sauf les exceptions inscrites dans la loi pour lesquelles le consentement des deux époux est requis. Si la loi ne prévoit pas la résiliation parmi ces exceptions, le gérant du patrimoine commun pourra, sans l'intervention de l'autre époux, résilier le bail.

heid vormt, vandaar de moeilijkheid om de juridische aard van een handelszaak juist te bepalen. Sommigen houden staande dat een handelszaak noch een onroerend goed, noch een roerend goed is. Een handelszaak of een landbouwbedrijf kan echter in pand gegeven worden. Daarom zou het wenselijk zijn in cijfer 2 ook gewag te maken van handelszaken en bedrijven.

Derhalve wordt besloten aan cijfer 2 toe te voegen « handelszaken en bedrijven van welke aard ook » en in het verslag te vermelden dat deze toevoeging strekt om elke strijd-vraag te voorkomen in verband met de bedoelingen van de Subcommissie.

De tekst zal dus voorlopig als volgt luiden :

« In afwijking van de bepalingen van de artikelen 17 en 18, kan geen van beide echtgenoten, zonder de toestemming van de ander :

« 1. onroerende goederen, handelszaken en bedrijven van welke aard ook vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren;

« 2. hypothecaire schuldvorderingen, handelszaken en bedrijven van welke aard ook overdragen of in pand geven;

« 3. kapitalen of inkomsten in ontvangst nemen die voortkomen uit een van de bovengenoemde verrichtingen;

« 4. een nalatenschap of schenking aanvaarden of verwerpen, wanneer bedongen is dat de geschonken of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

« 5. een huurovereenkomst sluiten voor langer dan negen jaar. »

Bij een nadere bespreking besluit de Subcommissie in cijfer 1 de woorden « handelszaken en bedrijven van welke aard ook » te schrappen omdat ze nutteloos zijn.

Voorgesteld wordt de Franse tekst van cijfer 2 te vervangen als volgt :

« 2. céder ou donner en gage des créances hypothécaires, fonds de commerce ou exploitations de toute nature. »

De mening wordt geopperd dat de uitdrukking « een huurovereenkomst sluiten voor langer dan negen jaar » zou kunnen worden vervangen door « als verhuurder of huurder een handelshuurovereenkomst, een pachtovereenkomst of een huurovereenkomst sluiten voor langer dan negen jaar of de vernieuwing ervan vragen ».

De vernieuwing dient uitdrukkelijk te worden vermeld.

Een lid merkt op dat in de tekst ook sprake zou moeten zijn van huuropzegging. Het recht op de huur behoort immers tot het gemeenschappelijk vermogen dat beheerd wordt door de man, behoudens de in de wet bepaalde uitzonderingen, waarvoor de toestemming van beide echtgenoten vereist is. Indien de opzegging niet bij de uitzonderingen vermeld wordt, zal de beheerder van het gemeenschappelijk vermogen, zonder de tussenkomst van de andere echtgenoot, de huur kunnen opzeggen.

La Sous-Commission se déclare d'accord sur le texte suivant :

« 5. conclure, renouveler ou résilier un bail de plus de neuf ans, un bail commercial ou un bail à ferme. »

Elle a finalement adopté le texte suivant :

« Article 1416. — Par dérogation aux dispositions des articles 1414 et 1415, aucun des époux ne peut sans le consentement de l'autre :

- » 1. aliéner ou grever de droits réels les immeubles;
- » 2. céder ou donner en gage des créances hypothécaires, fonds de commerce et exploitations de toute nature;
- » 3. percevoir les capitaux ou les revenus provenant de l'une des opérations énumérées ci-dessus;
- » 4. accepter ou répudier une succession ou une donation lorsqu'il est stipulé que les biens donnés ou légués seront communs;
- » 5. conclure, renouveler ou résilier un bail de plus de neuf ans, un bail commercial ou un bail à ferme. »

Article 1417.

Après avoir prévu que certains actes concernant la gestion du patrimoine commun ne pouvaient être posés par l'époux gestionnaire de ce patrimoine qu'avec le consentement de son conjoint, la Sous-Commission a examiné les conséquences du refus par le conjoint de donner son consentement et de l'impossibilité où il se trouve de le donner.

Les amendements du Gouvernement traitent de cette matière au troisième alinéa de l'article 34, en renvoyant pour la procédure aux dispositions de l'article 217 du Code civil.

La Sous-Commission avait, en ce qui concerne l'hypothèse de l'impossibilité pour un des époux de donner son consentement, à choisir entre deux solutions : l'autorisation de justice ou l'autorisation donnée de plein droit, par la loi elle-même à l'époux gestionnaire d'agir seul.

Divers textes ont été proposés :

« Si l'un des époux est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, l'autre époux peut se faire autoriser par le juge de paix, conformément à l'article 220, alinéa 2 (art. 594, 19° du Code judiciaire), à passer seul l'un des actes énumérés ci-dessus.

» Il en va de même si l'un des époux a été condamné à une peine criminelle, encore qu'elle n'ait été prononcée que par contumace, pendant la durée de celle-ci.

De Subcommissie wordt het eens over de volgende tekst :

« 5. een huurovereenkomst voor langer dan negen jaar, een handelshuur- of een pachtovereenkomst aangaan, vernieuwen of opzeggen. »

Zij heeft ten slotte de volgende tekst aanvaard :

« Artikel 1416. — In afwijking van de bepalingen van de artikelen 1414 en 1415 kan geen van beide echtgenoten zonder toestemming van de andere :

- » 1. onroerende goederen vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren;
- » 2. hypothecaire schuldvorderingen, handelszaken en bedrijven van welke aard ook overdragen of in pand geven;
- » 3. kapitalen of inkomsten in ontvangst nemen die voortkomen uit een van de bovengenoemde verrichtingen;
- » 4. een nalatenschap of schenking aanvaarden of verwerpen, wanneer bedongen is dat de geschenken of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;
- » 5. een huurovereenkomst voor langer dan negen jaar, een handelshuur- of een pachtovereenkomst aangaan, vernieuwen of opzeggen. »

Artikel 1417.

Na te hebben bepaald dat sommige handelingen betreffende het beheer van het gemeenschappelijk vermogen door de echtgenoot die dat vermogen beheert slechts kunnen worden verricht met toestemming van de andere echtgenoot, heeft de Subcommissie de gevolgen onderzocht van het geval waarin deze echtgenoot zijn toestemming weigert en het geval waarin hij zich in de onmogelijkheid bevindt om die toestemming te geven.

De amendementen van de Regering behandelen dit vraagstuk in artikel 34, derde lid, en verwijzen voor de procedure naar de bepalingen van artikel 217 van het Burgerlijk Wetboek.

Wat de onmogelijkheid betreft voor een van de echtgenoten om zijn toestemming te geven moest de Commissie kiezen tussen twee oplossingen : de machtiging aan de echtgenoot die het vermogen beheert, om alleen te handelen wordt verleend door de rechter of van rechtswege door de wet zelf.

Verschillende teksten werden voorgesteld :

« Is één van de echtgenoten afwezig, onbekwaamverklaard of bevindt hij zich in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan kan de andere echtgenoot zich, overeenkomstig artikel 220, tweede lid (art. 594, 19° van het Gerechtelijk Wetboek) door de vrederechter doen machtigen om, alleen, een van de hierboven genoemde handelingen te verrichten.

» Dit geldt ook wanneer een van de echtgenoten tot een criminele straf is veroordeeld, zij het bij wederspanningheid aan de wet, en wel tijdens de duur van die straf.

» Première variante :

» Si l'un des époux est absent, interdit ou se trouve, pour quelque cause que ce soit, dans l'impossibilité de manifester sa volonté, l'autre époux peut se faire autoriser par le juge de paix, conformément à l'article 220, alinéa 2 (art. 594, 19° du Code judiciaire), à passer seul l'un des actes pour lesquels le concours (ou le consentement) des conjoints est requis.

» Deuxième variante :

» Si l'un des époux est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, la gestion des biens communs est confiée (revient) à l'autre époux.

» Il en va de même si l'un des époux a été condamné à une peine criminelle, encore qu'elle n'ait été prononcée que par contumace, pendant la durée de celle-ci.

» Troisième variante :

» Si l'un des époux est absent, interdit ou se trouve, pour quelque cause que ce soit, dans l'impossibilité de manifester sa volonté, l'autre époux gère seul les biens communs. »

Ces textes ont fait l'objet des commentaires suivants :

Le projet Wigny en son article 35, attribue également au conjoint de l'absent, de l'interdit ou du condamné à une peine criminelle, la gestion de la communauté.

Cette solution logique eu égard aux événements considérés, est souhaitée depuis longtemps par une doctrine unanime (De Page, t. X, vol. I, n° 242, b) et 467). C'est aussi la solution proposée par Laurent dans son avant-projet sur le contrat de mariage (art. 1453). Dans les deux dernières variantes, cette solution est exprimée de manière explicite.

Le texte proposé couvre deux hypothèses que le projet Wigny réglait séparément : celle de l'article 34, alinéa 3 et celle de l'article 35. Si l'un des époux « se trouve dans un des cas prévus par l'article 214-1, § 2 », c'est-à-dire dans l'impossibilité de manifester sa volonté « pour quelque cause que se soit » (texte de la Sous-Commission), l'article 34, alinéa 3, permet à l'autre époux de s'adresser par requête au tribunal de première instance ou au juge des référés pour « être autorisé à passer seul l'acte ».

(Dans les mêmes cas, s'il s'agit des droits par lesquels est assuré le logement de la famille et des meubles qui le garnissent, l'article 214-1, § 2 prévoit le recours au juge de paix statuant sur requête). Toujours dans le cas où un époux est absent, interdit, condamné à une peine criminelle, etc, l'article 35 prévoit la gestion exclusive de l'autre.

» Eerste variante :

» Is een van de echtgenoten afwezig, onbekwaamverklaard of bevindt hij zich, om welke reden ook, in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan kan de andere echtgenoot zich, overeenkomstig artikel 220, tweede lid (art. 594, 19° van het Gerechtelijk Wetboek) door de vrederechter ... doen machtigen om, alleen, een van de handelingen te verrichten waarvoor de medewerking (of de toestemming) van beide echtgenoten vereist is.

» Tweede variante :

» Is een van de echtgenoten afwezig, onbekwaamverklaard of bevindt hij zich in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan wordt het beheer van de gemeenschappelijke goederen opgedragen (dan komt het ... toe) aan de andere echtgenoot.

» Dit geldt ook, wanneer een van de echtgenoten tot een criminele straf is veroordeeld, zij het slechts bij wederspanningheid aan de wet, tijdens de duur ervan.

» Derde variante :

» Is een van de echtgenoten afwezig, onbekwaamverklaard of bevindt hij zich, om welke reden ook, in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan beheert de andere echtgenoot de gemeenschappelijke goederen alleen. »

Bij deze teksten wordt de volgende commentaar verstrekt :

Artikel 35 van het ontwerp-Wigny kent het beheer van de gemeenschap ook toe aan de echtgenoot van de afwezige, van de onbekwaamverklaarde of van hem die veroordeeld is tot een criminele straf.

Deze oplossing, die met het oog op de beschouwde gebeurtenissen logisch is, wordt sedert lang door een unanieme rechtsleer gewenst. (De Page, dl. X, vol. I, nr. 462, b) en 467). Het is ook de oplossing die is voorgesteld door Laurent in zijn voorontwerp over het huwelijkscontract (art. 1453). In de twee laatste varianten komt die oplossing expliciet tot uiting.

De voorgestelde tekst dekt twee gevallen die door het ontwerp-Wigny afzonderlijk werden geregeld : in artikel 34, derde lid, en in artikel 35. Indien een van de echtgenoten « zich bevindt in een van de gevallen bedoeld in artikel 214-1, § 2, » d.w.z. in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven « om welke reden ook » (tekst van de Sub-Commissie), staat artikel 34, derde lid, aan de andere echtgenoot toe zich bij verzoekschrift te wenden tot de rechtbank van eerste aanleg of tot de rechter in kort geding om « gemachtigd te worden de handeling alleen aan te gaan ».

(In dezelfde gevallen, wanneer het gaat om rechten waarbij de gezinswoning wordt verzekerd en het huisraad waarmee zij is gestoffeerd, bepaalt artikel 214-1, § 2, dat men zich kan wenden tot de vrederechter, die op het verzoekschrift uitspraak doet.) Nog steeds in het geval waarin een echtgenoot afwezig is, onbekwaamverklaard, veroordeeld tot een criminele straf, enz., bepaalt artikel 35 dat de andere echtgenoot de goederen alleen beheert.

L'article proposé reprend, normalement, tout en simplifiant, la règle de l'article 35 (deuxième et troisième variantes).

**

Il règle également la procédure à suivre pour les actes qui requièrent le consentement des deux époux : l'autre époux peut se faire autoriser par le juge de paix; procédure normale puisqu'elle est déjà prévue par l'article 220, alinéa 2 du Code civil et par l'article 214-1, § 2.

En France, le cas où « l'un des époux se trouve hors d'état de manifester sa volonté » est réglé par les articles 219 et 1426; le premier accorde à l'autre époux un pouvoir de représentation dans les conditions fixées par le juge; le second autorise la substitution de l'un des époux dans l'exercice des pouvoirs de l'autre.

La Sous-Commission a retenu le premier texte proposé, prévoyant l'autorisation du juge de paix. Elle en a modifié comme suit le premier alinéa : « si l'un des époux est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, l'autre époux peut par requête se faire autoriser par le juge de paix à passer seul l'un des actes énumérés à l'article ... ».

Un membre a proposé de reprendre dans un seul article les dispositions relatives à la procédure du transfert des pouvoirs de gestion à la demande de l'un des époux et la procédure d'habilitation permettant à l'époux requérant de passer seul l'acte pour lequel il faut le consentement de son conjoint.

Le texte suivant est alors proposé :

« Si le conjoint refuse sans motifs légitimes de donner son consentement ou s'il se trouve, pour quelque motif que ce soit, dans l'impossibilité de manifester sa volonté, l'autre époux peut par requête, se faire autoriser par le juge de paix, à passer seul l'un des actes énumérés à l'article ... ».

L'hypothèse que prévoyait le second alinéa du texte primitivement retenu : la condamnation de l'époux à une peine criminelle, est de l'avis de la Sous-Commission, reprise dans l'idée générale : l'impossibilité de manifester sa volonté pour quelque motif que ce soit; le second alinéa peut dès lors être omis.

La Sous-Commission décide de mettre « sans motif légitime » au singulier, afin d'éviter une interprétation erronée exigeant l'existence de plusieurs motifs. D'après les membres, il est évident qu'un seul motif légitime suffit.

Un membre déclare que les mots « pour quelque motif que ce soit » expriment l'intention de la Sous-Commission de prévoir tous les cas qui peuvent se présenter dans lesquels

Het voorgestelde artikel neemt, in een eenvoudiger vorm, de regel van artikel 35 over (tweede en derde variante).

**

De tekst regelt eveneens de procedure voor de handelingen waarvoor de toestemming van beide echtgenoten is vereist : de andere echtgenoot kan zich door de vrederechter doen machtigen; dit is de normale procedure aangezien daarin reeds is voorzien door artikel 220, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek en door artikel 214-1, § 2.

In Frankrijk wordt het geval waarin een van de echtgenoten zich niet in de mogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven, geregeld door de artikelen 219 en 1426; volgens eerstgenoemd artikel kan de ene echtgenoot de andere vertegenwoordigen onder de door de rechter bepaalde voorwaarden; volgens het tweede artikel kan een van de echtgenoten de andere vervangen bij de uitoefening van diens bevoegdheden.

De Subcommissie heeft de voorkeur gegeven aan de eerst voorgestelde tekst waarin wordt bepaald dat de machtiging door de vrederechter wordt gegeven. Ze heeft het eerste lid als volgt gewijzigd : « Is een van de echtgenoten afwezig, onbekwaamverklaard of bevindt hij zich in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan kan de andere echtgenoot bij verzoekschrift zich door de vrederechter doen machtigen om een van de handelingen genoemd in artikel... alleen te verrichten. »

Een commissielid heeft voorgesteld een enkel artikel te maken van de bepalingen betreffende de procedure van overdracht van de beheersbevoegdheden op verzoek van een der echtgenoten en betreffende de procedure waarbij de verzokende echtgenoot gemachtigd wordt om een handeling waarvoor de toestemming van de andere echtgenoot vereist is, alleen te verrichten.

Daarna wordt de volgende tekst voorgesteld :

« Indien de echtgenoot zonder wettige redenen weigert toestemming te geven of zich, om welke reden ook, in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven, kan de andere echtgenoot zich door de vrederechter doen machtigen om een van de handelingen genoemd in artikel... alleen te verrichten. »

Het geval waarin het tweede lid van de oorspronkelijk aangenomen tekst voorzag, te weten de veroordeling van de echtgenoot tot een criminele straf, ligt voor de Subcommissie reeds besloten in het algemeen begrip « zich, om welke reden ook, in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven »; het tweede lid kan dus achterwege blijven.

De Subcommissie besluit om « wettige reden » in het enkelvoud te zetten, ten einde een verkeerde uitlegging te voorkomen waarbij verscheidene redenen zouden worden geëist. Volgens de leden is het duidelijk dat een enkele wettige reden voldoende is.

Een lid verklaart dat in de woorden « om welke reden ook » de bedoeling van de Subcommissie is neergelegd om te voorzien in alle gevallen waarin de echtgenoot in de onmo-

le conjoint se trouve dans l'impossibilité de manifester sa volonté. Le principe mentionné dans ce texte se trouve déjà à l'article 214 (devenu 220 dans le texte proposé par la Sous-Commission). L'emploi de ces mots doit éviter que la jurisprudence ne donne une interprétation trop restrictive.

Le texte proposé prévoyait la compétence du juge de paix.

La Sous-Commission a modifié le texte en admettant le principe général prévu à l'actuel article 217 du Code civil, qui prévoit l'intervention du juge en référé. Il est préférable de choisir cette solution puisqu'il est nécessaire que cette autorisation soit accordée à bref délai, étant donné que la compétence du juge de paix a été alourdie sensiblement par le Code judiciaire.

A ce propos, un certain nombre de remarques ont été faites :

C'est dans le rapport fait au nom de la Commission de la Justice de la Chambre (Pasin. 1958, p. 667), qu'il apparaît que cette Commission, sur la remarque de l'un de ses membres, a amendé le texte de l'article 217 du Code civil, qui lui avait été transmis par le Sénat, en proposant d'ajouter que les recours pourront également être introduits devant le juge des référés, éventualité prévue par l'article 215.

Un membre fait observer, à propos de cette modification, qu'on ne pourrait en conclure que la compétence du juge (des référés) est élargie. Il ne pourra en effet se prononcer que dans les cas urgents, et conditionnellement encore. Le même membre demande au Ministre de confirmer cette interprétation (Pasin. 1958, p. 680). Il estime, en outre, qu'on a tort d'employer « le tribunal » pour le juge des référés.

Selon un autre membre l'article 217 traite de la compétence du juge des référés et du tribunal de première instance. Le juge des référés n'acquiert aucune compétence nouvelle. Toutefois, dans certains cas urgents, on peut se pourvoir en référé devant le juge, le tribunal de première instance statuant ultérieurement sur le fond de l'affaire.

Ce membre renvoie à l'article 584 du Code judiciaire et au commentaire qu'en donne le rapport du commissaire royal (p. 128).

La Sous-Commission décide de supprimer le renvoi à l'article 220, qui constitue un renvoi implicite aux dispositions proposées au chapitre 10bis du Code judiciaire et de diviser le texte en deux alinéas : le premier reprenant l'hypothèse où la procédure doit être contradictoire, le second celle où elle demeure unilatérale.

La Sous-Commission propose le texte suivant :

« Article 1417. — Si le conjoint refuse sans motif légitime de donner son consentement, l'autre époux peut se faire autoriser à accomplir seul un des actes énumérés à l'article 1416.

égalité verkeer zijn wil te kennen te geven. Dit beginsel is reeds vervat in artikel 214 (thans artikel 220 van de door de Subcommissie voorgestelde tekst). Het gebruik van deze woorden moet voorkomen dat de rechtspraak de regel al te beperkt uitlegt.

De voorgestelde tekst voorzagt in de bevoegdheid van de vrederechter.

De Subcommissie heeft de tekst gewijzigd door het algemeen beginsel te aanvaarden van het huidige artikel 217 van het Burgerlijk Wetboek dat voorziet in het optreden van de rechter in kort geding. Deze oplossing is verkieslijk omdat de machtiging spoedig moet worden verleend en de bevoegdheid van de vrederechter door het Gerechtelijk Wetboek sterk is verzwakt.

Hieromtrent worden een aantal opmerkingen gemaakt :

Uit het verslag van de Kamercommissie voor de Justitie (Pasin. 1958, blz. 667) blijkt dat die Commissie, na een opmerking van een van de leden, een wijziging heeft aangebracht in de tekst van artikel 217 van het Burgerlijk Wetboek die haar door de Senaat was overgezonden, in die zin dat zij heeft voorgesteld daaraan toe te voegen dat ook een beroep kan worden gedaan op de rechter in kort geding, welke mogelijkheid voorkwam in artikel 215.

Een lid merkte in verband met die wijziging op dat daaruit niet mag worden afgeleid dat de bevoegdheid van de rechter (in kort geding) verruimd is. Hij zal immers slechts uitspraak mogen doen in spoedeisende gevallen en voorwaardelijk. Hetzelfde lid vraagt aan de Minister om deze uitlegging te bevestigen (Pasin. 1958, blz. 680). Hij is bovendien van oordeel dat ten onrechte van « de rechtbank » wordt gesproken, waar het gaat over de rechter in kort geding.

Volgens een ander lid handelt artikel 217 over de bevoegdheid van de rechter in kort geding en van de rechtbank van eerste aanleg. De rechter in kort geding verkrijgt geen nieuwe bevoegdheid. In sommige spoedeisende gevallen kan men zich echter in kort geding tot de rechter wenden, waarna de rechtbank van eerste aanleg ten gronde uitspraak zal doen.

Dit lid herinnert aan artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek en aan het verslag van de koninklijke commissaris (blz. 128).

De Subcommissie besluit de verwijzing naar artikel 220 te schrappen omdat hierin een verwijzing besloten ligt naar de bepalingen voorgesteld voor hoofdstuk 10bis van het Gerechtelijk Wetboek, en het artikel in twee leden te splitsen : het eerste lid zal betrekking hebben op het geval waarin de procedure contradictoair is, het tweede lid op het geval waarin deze eenzijdig is.

De Subcommissie stelt de volgende tekst voor :

« Artikel 1417. — Indien de andere echtgenoot zonder wettige reden weigert toestemming te geven, kan de echtgenoot zich laten machtigen om een van de in artikel 1416 genoemde handelingen alleen te verrichten.

» Il en est de même s'il se trouve, pour quelque motif que ce soit, dans l'impossibilité de manifester sa volonté. »

L'article 35 des amendements du Gouvernement prévoyait que l'un des époux gère seul les biens de la communauté en cas d'absence, d'interdiction ou d'impossibilité pour le conjoint de manifester sa volonté, ainsi que lorsque ce dernier a été condamné à une peine criminelle.

La disposition jouait de plein droit, sans intervention du tribunal.

La Sous-Commission a proposé sous l'article 220, § 2, une disposition générale qui rend inutile de traiter à nouveau de cette matière dans le cadre du régime légal.

Article 1418.

Il s'agit du pouvoir des époux de disposer à titre gratuit et, en particulier, de constituer des dots à leurs enfants.

La Sous-Commission constate que l'article 37 des amendements du Gouvernement correspond dans une large mesure à l'article 155 du projet initial. Ces textes sont à comparer à ceux des articles 1438 et 1439 du Code civil (cf. De Page, X, n° 70-104). C'est pourquoi il y a lieu d'approfondir quelque peu la question, car à première vue, les articles 37 et 38 sembleraient être mieux à leur place au Titre II du Livre III du Code civil qui traite des donations.

L'article 1438 du Code civil prévoit le cas où le père et la mère ont doté conjointement l'enfant commun « sans exprimer la portion pour laquelle ils entendaient y contribuer... »

Il s'agit ici de la dot au sens courant : la donation faite aux futurs époux, à l'occasion de leur mariage ou « donation pour cause de noces ».

Les père et mère qui déclarent doter conjointement s'engagent l'un et l'autre en leur nom personnel. « Chacun d'eux devient débiteur, soit d'une partie de la dot soit même de la dot entière » (De Page, X, n° 80).

Si la dot promise par les père et mère n'est pas payée, l'enfant peut poursuivre chacun de ses père et mère à concurrence de sa part, soit la moitié.

Il s'agit ici, sur le plan des rapports des père et mère avec l'enfant, de l'obligation à la dot; il naît dans le chef de chacun des parents une obligation personnelle envers l'enfant doté, puisqu'il y a obligation conjointe.

Dans les rapports des père et mère entre eux, « quelle que soit la manière dont la dot fut payée », chacun des époux doit en supporter la moitié. Il y aura donc lieu, le cas échéant, à récompense ou indemnité. C'est ici le problème de la contribution au paiement de la dot.

» Hetzelfde geldt wanneer hij, om welke reden ook, in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven. »

Artikel 35 van de regeringsamendementen bepaalde dat een van de echtgenoten de goederen van de gemeenschap alleen beheert indien de andere echtgenoot afwezig is, onbekwaamverklaard of zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven en indien hij veroordeeld is tot een criminele straf.

Deze bepaling gold van rechtswege, zonder rechterlijke tussenkomst.

De Subcommissie heeft voorgesteld in artikel 220, § 2, een algemene bepaling op te nemen, zodat deze zaak naar aanleiding van het wettelijk stelsel niet opnieuw ter sprake behoeft te komen.

Artikel 1418.

Het gaat hier over de bevoegdheid van de echtgenoten om te beschikken om niet en in het bijzonder om huwelijksgoed te geven aan hun kinderen.

De Subcommissie stelt vast dat artikel 37 van de amendementen van de regering in grote mate overeenstemt met artikel 155 van het ontwerp van de Regering. Deze teksten zijn te vergelijken met die van de artikelen 1438 en 1439 van het Burgerlijk Wetboek (cfr. De Page, X, nr. 70-104). Daarom is het nodig even nader daarop in te gaan, want de artikelen 37 en 38 zouden, op het eerste gezicht, eerder thuishoren in Titel II van Boek III van het Burgerlijk Wetboek die handelt over de schenkingen.

Artikel 1438 van het Burgerlijk Wetboek voorziet in het geval dat ouders gezamenlijk aan een gemeenschappelijk kind huwelijksgoed hebben gegeven « zonder te bepalen welk aandeel ieder van hen daarin wilde bijdragen... »

Het betreft hier huwelijksgoed in de gewone betekenis van het woord : de schenking aan de aanstaande echtgenoten, naar aanleiding van hun huwelijk of « schenking ter zake van huwelijk ».

De ouders die verklaren gezamenlijk huwelijksgoed te geven, verbinden zich beiden in hun persoonlijke naam. « Ieder van hen wordt schuldenaar, hetzij van een gedeelte van het huwelijksgoed hetzij zelfs van het gehele huwelijksgoed » (De Page, X, nr. 80).

Indien het door de ouders beloofde huwelijksgoed niet wordt verstrekt, kan het kind ieder van de ouders vervolgen ten belope van zijn aandeel, dus voor de helft.

Het gaat hier, in de betrekkingen tussen ouders en kind, om de gehoudenheid tot uitkering van het huwelijksgoed; elk van beide ouders gaat een persoonlijke verbintenis aan tegenover het kind, aangezien de verbintenis gezamenlijk is.

In de betrekkingen tussen de ouders onderling, « ongeacht de manier waarop het huwelijksgoed is betaald », moet elk van beide ouders de helft dragen. In voorkomend geval zal er dus grond bestaan tot vergoeding of schadeloosstelling. Het gaat hier over het probleem van de bijdrage in de betaling van het huwelijksgoed.

Cette contribution des père et mère pour moitié sera exigible « quels que soient les biens qui en fait auront servi à payer la dot » : il faut que la charge retombe, en fin de compte, par moitié sur les biens propres des père et mère.

Ainsi nonobstant ce que pourrait laisser paraître le régime de communauté — et en particulier la réglementation du passif — la constitution conjointe d'une dot fait naître une dette personnelle dans le chef de chaque époux.

C'est pourquoi l'époux dont un bien propre a été constitué en dot a contre l'autre époux une action en indemnité pour la moitié de la dot (art. 1438, al. 2 du Code civil; art. 37, alinéa 1 in fine du projet Wigny). (En cas d'obligation conjointe, la moitié de la dot constitue pour chacun des époux une dette propre. En cas de constitution de dot solidaire, chacun des époux peut être poursuivi pour le tout. La femme ne pourrait échapper à son obligation en renonçant à la communauté ou en invoquant le bénéfice d'émolument; en effet, la dot est une dette personnelle).

Si la dot est constituée par le mari seul, au moyen de biens communs (ce que permet l'article 1422 du Code civil), elle est à la charge de la communauté (art. 1439) et chacun des époux doit y contribuer pour moitié (passif définitif). A moins que l'épouse ne renonce à la communauté ou ne l'accepte que sous bénéfice d'émolument ou que le mari ait pris à sa charge une part supérieure à la moitié, voire toute la dot.

L'article 37, alinéa 2, des amendements du gouvernement permet à chacun des époux de doter seul l'enfant commun « au moyen de biens de communauté ».

La dot est alors à charge de celle-ci. Ainsi chacun des époux peut engager la communauté par une libéralité. Ceci est à mettre en rapport avec l'article 34, dernier alinéa : un époux ne peut, sans le consentement de l'autre, disposer des biens communs à titre gratuit, sauf pour les libéralités d'usage ou l'établissement des enfants communs.

Il serait peut-être plus logique d'exiger le concours des deux époux pour doter au moyen de biens communs et engager la communauté.

Il importe également de tenir compte de l'article 214.2 du statut de base qui peut s'appliquer à toute donation faite par un époux si elle « met en péril les intérêts de son conjoint ».

L'article 1422 du Code civil français interdit au mari, administrateur de la communauté, de disposer entre vifs, à titre gratuit, des biens de la communauté sans le consentement de sa femme — même pour l'établissement des enfants communs. Cette rigueur de la loi française s'explique car elle a

Deze bijdrage van de ouders ten belope van de helft zal opeisbaar zijn « ongeacht de goederen die in feite gediend zullen hebben om het huwelijksgoed te betalen » : per slot van rekening moet de last voor de helft terugvallen op de eigen goederen van de ouders.

Het gezamenlijk geven van huwelijksgoed doet dus een persoonlijke schuld ontstaan voor elke echtgenoot, al kan het stelsel van gemeenschap, en inzonderheid de regeling van de lasten, de zaak anders doen voorkomen.

Daarom bezit de echtgenoot wiens eigen goed als huwelijksgoed is gegeven, tegen de andere echtgenoot een vordering tot vergoeding voor de helft van het huwelijksgoed (art. 1438, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek; art. 37, eerste lid in fine, van het ontwerp-Wigny). (Bij gezamenlijke verbintenis vormt de helft van het huwelijksgoed voor elk van beide echtgenoten een eigen schuld. Ingeval het huwelijksgoed hoofdelijk wordt gegeven, is elk van beide echtgenoten aansprakelijk voor het geheel. De vrouw kan zich aan haar verbintenis niet onttrekken door af te zien van de gemeenschap of door zich te beroepen op het voordeel van hetgeen zij uit de gemeenschap geniet want het huwelijksgoed is een persoonlijke schuld.)

Indien het huwelijksgoed door de man alleen is gegeven uit gemeenschappelijke goederen (wat mogelijk is volgens artikel 1422 van het Burgerlijk Wetboek), komt het ten laste van de gemeenschap (art. 1439) en moet elk van de echtgenoten er voor de helft in bijdragen (definitieve lasten), tenzij de echtgenote afstand doet van de gemeenschap of ze slechts aanvaardt onder voorrecht van emolument of tenzij de man meer dan de helft, of zelfs geheel het huwelijksgoed, te zijnen laste heeft genomen.

Volgens artikel 37, tweede lid, van de regeringsamendementen mogen de echtgenoten elk voor zich het gemeenschappelijk kind doteren « uit de goederen van de gemeenschap ».

Het huwelijksgoed is in dat geval ten laste van de gemeenschap. Elk van de echtgenoten kan dus de gemeenschap verbinden door een gift. Dit moet in verband gebracht worden met artikel 34, laatste lid : de ene echtgenoot kan zonder de toestemming van de andere niet beschikken over de gemeenschappelijke goederen, behalve voor de gebruikelijke giften en om de gemeenschappelijke kinderen een stand te verschaffen.

Het ware misschien logischer de medewerking te eisen van beide echtgenoten om een huwelijksgift te doen uit de gemeenschappelijke goederen en om de gemeenschap te verbinden.

Ook behoort rekening te worden gehouden met artikel 214.2 van het basisstatuut dat toepasselijk is op elke gift die de ene echtgenoot zou doen tegen de belangen in van de andere echtgenoot.

Volgens artikel 1422 van het Franse Burgerlijk Wetboek mag de man als beheerder van de gemeenschap niet om niet onder de levenden beschikken over goederen van de gemeenschap, zonder toestemming van zijn vrouw — zij het om aan de gemeenschappelijke kinderen een stand te verschaffen.

gardé au mari sa qualité de chef, mais responsable, de la communauté. Ce n'est pas du tout le cas dans les projets Vermeulen et Wigny. Ici l'un et l'autre époux ont des droits ou pouvoirs actuels sur les biens communs. D'autre part, il semble que l'intention des auteurs de ces projets ait été de considérer l'établissement d'un enfant commun comme une charge du ménage.

Cependant, les articles 1438 à 1440 du Code civil français n'ont pas été modifiés, sauf en la forme (1439, al. 2), pour tenir compte du fait que, désormais, la femme ne peut plus renoncer à la communauté (Ponsard, Commentaire, n° 104).

Il faut remarquer que, en France, les articles 1422 et 1439 ont été modifiés dès 1942 (loi du 22 septembre) et que le mari ne pouvait plus constituer seul une dot « à l'enfant commun », « en biens de communauté ».

L'article 38 des amendements du Gouvernement correspond à l'article 1440 du Code civil.

Est-il nécessaire de conserver ce texte ? L'objet de la garantie est, comme en matière de vente, l'éviction (du fait d'un tiers ou du fait du donateur) et les vices cachés; on applique ici les règles du droit commun. (De Page, X, n° 95).

Cependant, si l'on supprimait l'article 1440 ou l'article 38, la garantie cesserait d'être due.

Comme l'explique De Page, « la garantie est propre aux actes à titre onéreux ». Si la constitution de dot donne lieu à garantie, bien qu'il s'agisse d'une libéralité, c'est, dit De Page, « dans l'intérêt du mariage ». La dot doit permettre aux époux de faire face aux charges du mariage et il ne faut pas que leurs prévisions soient « déçues ». « Et voilà pourquoi le constituant doit garantir à l'époux doté la possession paisible et utile de la dot ».

Le texte suivant a été proposé :

« Un des époux ne peut sans le consentement de l'autre disposer entre vifs à titre gratuit des biens communs, sauf pour les présents d'usage ou l'établissement des enfants communs ou adoptés par les deux époux ».

Le texte a été commenté en ces termes :

L'article 34 des amendements du Gouvernement règle également en son dernier alinéa les actes de disposition à titre gratuit.

Il faut noter que, en cas de refus du conjoint, il n'y a pas de recours, selon les amendements du Gouvernement.

La règle est la même pour les actes par lesquels un époux voudrait disposer à titre gratuit des droits par lesquels est

Deze strengheid van de Franse wet is te verklaren, want zij beschouwt de man nog steeds als het hoofd van de gemeenschap, al is hij dan ook aansprakelijk. Dit is in het geheel niet het geval in de ontwerpen-Vermeulen en -Wigny. Hier hebben de echtgenoten beiden dadelijke rechten op de gemeenschappelijke goederen. Aan de andere kant schijnt het de bedoeling van die ontwerpen geweest te zijn om het verschaffen van een stand aan een gemeenschappelijk kind als een last van de huishouding te beschouwen.

Inmiddels werden de artikelen 1438 tot 1440 van het Franse Burgerlijk Wetboek niet gewijzigd, behalve naar de vorm (1439, tweede lid), om rekening te houden met het feit dat de vrouw voortaan geen afstand meer mag doen van de gemeenschap (Ponsard, Commentaire, nr. 104).

Op te merken valt dat in Frankrijk de artikelen 1422 en 1439 reeds in 1942 gewijzigd werden (wet van 22 september) en dat de man niet meer alleen mocht optreden om aan het gemeenschappelijk kind een huwelijksgift te doen uit de goederen van de gemeenschap.

Artikel 38 van de regeringsamendementen stemt overeen met artikel 1440 van het Burgerlijk Wetboek. Moet deze tekst gehandhaafd worden ?

Evenals inzake verkoop slaat de vrijwaring op de uitwinning (door een derde of de schenker) en de verborgen gebreken; hier worden de regels van het gemeen recht toegepast (De Page, X, nr. 95).

Indien artikel 1440 of artikel 38 echter zou wegvallen, zou de vrijwaring niet meer verschuldigd zijn.

Zoals De Page zegt, is vrijwaring eigen aan handelingen onder bezwarende titel. Het verstrekken van huwelijksgoed levert grond op tot vrijwaring, hoewel het om een gift gaat, omdat zulks volgens De Page in het belang van het huwelijk is. Het huwelijksgoed is bedoeld om de echtgenoten in staat te stellen de lasten van het huwelijk te dragen en zij mogen in hun verwachtingen niet bedrogen worden. Daarom behoort het vreedzaam en deugdelijk bezit van het huwelijksgoed voor de begiftigde echtgenoot gevrijwaard te worden door de verstrekker.

De volgende tekst werd voorgesteld :

« Geen van beide echtgenoten kan, zonder toestemming van de andere, om niet onder de levenden beschikken over de gemeenschappelijke goederen, behalve voor de gebruikelijke geschenken of om gemeenschappelijke kinderen of door beide echtgenoten geadopteerde kinderen een stand te verschaffen. »

Bij deze tekst wordt volgend commentaar verstrekt.

Artikel 34, laatste lid, van de regeringsamendementen regelt ook de daden van beschikking om niet.

Hierbij dient te worden aangestipt dat, volgens de regeringsamendementen, in geval van weigering van de echtgenoot, geen voorziening mogelijk is.

Dezelfde regel geldt ook wanneer een echtgenoot om niet zou willen beschikken over de rechten die de woning van

assuré le logement de la famille et des meubles le garnissant. Aux termes de l'article 214-1, § 2, le juge ne peut suppléer à l'absence de consentement du conjoint.

En droit français, le mari ne peut, même pour l'établissement des enfants communs, disposer entre vifs, à titre gratuit, des biens de la communauté sans le consentement de la femme (art. 1422 C.c. fr.).

Mais l'article 217 (C.c. fr.) prévoit la faculté d'être autorisé par justice à passer seul un acte « ... si l'autre époux ne peut manifester sa volonté » « ou si son refus n'est pas justifié par l'intérêt de la famille ». Cet article ne fait pas de distinction entre les actes à titre onéreux pour lesquels le concours ou le consentement du conjoint est nécessaire et les actes à titre gratuit.

On peut hésiter sur l'opportunité d'une telle distinction. Quoi qu'il en soit, l'accord du conjoint est nécessaire pour les actes à titre gratuit.

La Sous-Commission estime que dans le système adopté par elle — le mari administre les biens communs — la disposition doit être stricte et que l'exception initialement prévue pour l'établissement des enfants communs ne doit pas être retenue, car elle pourrait facilement donner lieu à des abus.

Pour ce qui concerne les « présents d'usage », la Sous-Commission est d'avis qu'il ne faut pas prévoir cette exception; en pratique le fait qu'un des époux offre de tels présents ne peut donner lieu à aucune difficulté.

On fait observer qu'en France, l'article 1422 du Code civil dispose que le mari ne peut, même pour l'établissement des enfants communs, disposer etc... sans le consentement de sa femme.

Ce texte avait déjà été modifié par la loi du 22 septembre 1942 et est resté inchangé. La même loi a modifié l'article 1439 du Code civil pour empêcher le mari de constituer seul une dot à un enfant commun « en effets de la communauté ».

La rédaction suivante est proposée :

« Nonobstant toute convention contraire, un époux ne peut sans le consentement de l'autre disposer entre vifs à titre gratuit des biens communs ».

Lors de la discussion en seconde lecture les mots « nonobstant toute convention contraire » sont ajoutés en tête de l'article pour souligner son caractère impératif.

La Sous-Commission décide de dire « de biens » au lieu de « des biens ».

A la demande d'un membre, qui voudrait savoir si l'on peut disposer entre vifs à titre gratuit de tous les biens, un commissaire répond que les mots « de biens » doivent être interprétés dans le sens de « tout ou partie des biens ».

het gezin verzekeren en over het huisraad. Luidens artikel 241-1, § 2, kan de rechter niet voorzien in het gebrek aan toestemming van de echtgenoot.

In het Franse recht kan de man, zelfs om gemeenschappelijke kinderen een stand te verschaffen, niet om niet onder de levenden beschikken over de goederen van de gemeenschap, zonder toestemming van de vrouw (art. 1422, Frans B.W.).

Volgens artikel 217 (Frans B.W.) kan echter rechterlijke machtiging worden verleend om een handeling alleen te verrichten, indien de andere echtgenoot zijn wil niet kan te kennen geven, of indien zijn weigering niet gegrond is op het gezinsbelang. Dat artikel maakt geen onderscheid tussen de handelingen onder bezwarende titel waarvoor de medewerking of de toestemming van de echtgenoot vereist is, en de handelingen om niet.

Men kan van mening verschillen omtrent de wenselijkheid van zulk een onderscheid. Hoe het ook zij, de toestemming van de echtgenoot is vereist voor de handelingen om niet.

De Subcommissie meent dat in het systeem dat zij heeft aangenomen (de man beheert de gemeenschappelijke goederen), de beschikking volstrekt moet zijn en dat de uitzondering, waarin aanvankelijk was voorzien om de gemeenschappelijke kinderen een stand te verschaffen niet in aanmerking moet worden genomen omdat zij gemakkelijk aanleiding kan geven tot misbruik.

Wat betreft de « gebruikelijke geschenken », meent de Subcommissie dat men deze uitzondering niet moet invoeren; het feit dat een van beide echtgenoten dergelijke geschenken geeft kan in de praktijk geen moeilijkheden teweegbrengen.

Er wordt opgemerkt dat in Frankrijk artikel 1422 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de man, zelfs om gemeenschappelijke kinderen een stand te verschaffen, zonder toestemming van zijn vrouw niet kan beschikken, enz.

Die tekst was reeds gewijzigd door de wet van 22 september 1942 en is onveranderd gebleven. Dezelfde wet heeft artikel 1439 van het Burgerlijk Wetboek gewijzigd om de man te verhinderen dat hij, alleen, « uit goederen van de gemeenschap » een huwelijksgift aan een gemeenschappelijk kind zou kunnen doen.

Volgende redactie wordt voorgesteld :

« Niettegenstaande elk strijdig beding kan een echtgenoot zonder de toestemming van de andere niet om niet onder de levenden beschikken over de gemeenschappelijke goederen. »

Tijdens de bespreking in tweede lezing worden de woorden « niettegenstaande elk strijdig beding » aan het begin van het artikel toegevoegd om het dwingend karakter ervan te onderstrepen.

De Subcommissie besluit het woord « de » vóór « goederen » weg te laten.

Op de vraag van een lid, of men over alle goederen om niet kan beschikken onder de levenden, antwoordt een lid dat het woord « goederen » moet worden uitgelegd in de zin van « alle of een deel van de goederen ».

On propose d'autoriser les libéralités dispensées du rapport afin que l'interdiction ne soit pas trop absolue, ce qui entraînerait même l'impossibilité de faire un cadeau. Cette notion est d'ailleurs reprise de l'article 852 du Code civil.

Un membre propose de mentionner expressément cet article dans le texte.

On propose également d'autoriser les libéralités faites en faveur de l'époux survivant.

Le texte ci-après est adopté :

Article 1418. — Aucun des époux ne peut, sans le consentement de l'autre, disposer entre vifs à titre gratuit de biens faisant partie du patrimoine commun.

Cette disposition ne s'applique pas aux libéralités dispensées du rapport en vertu de l'article 852, ni aux libéralités faites en faveur de l'époux survivant.

Article 1419.

L'article 33 des amendements du gouvernement (Doc. Sénat 1965-66, n° 281, p. 15) ne prévoit de substitution d'un époux à l'autre que pour la gestion des biens soumis à la gestion privative d'un des époux.

De l'avis de la Sous-Commission, il convient d'étendre ce régime à tout le patrimoine commun.

C'est pourquoi l'on a proposé le texte suivant :

» Si l'un des époux fait preuve d'incapacité ou d'imprudence dans la gestion des biens communs, s'il met en péril les intérêts de l'autre époux ou des enfants, s'il se rend coupable de fraude ou d'abus, l'autre conjoint peut demander en justice le retrait de ses pouvoirs.

» Les articles 1311 et suivants du Code judiciaire sont applicables à la demande dont question à l'alinéa précédent.

» Cette disposition s'applique aussi aux biens réservés à la gestion de l'un des époux.

» L'époux qui obtient ce retrait est substitué à son conjoint dans l'exercice de ses pouvoirs; cette substitution s'étend même s'il y a lieu aux fonds de commerce et entreprises dont l'époux destitué est titulaire. »

Ce texte a fait l'objet du commentaire suivant :

L'article proposé correspond à l'article 1426 du Code civil français où est prévue la substitution d'un époux dans l'exercice des pouvoirs de l'autre dont la gestion « atteste l'incapacité ou la fraude ».

Voorgesteld wordt giften toe te laten die vrijgesteld zijn van inbreng, om het verbod niet te absoluut te maken, want anders zou het zelfs onmogelijk zijn om een geschenk te geven. Het begrip is trouwens overgenomen uit artikel 852 van het Burgerlijk Wetboek.

Een lid stelt voor om dit artikel uitdrukkelijk in de tekst te vermelden.

Men stelt ook voor de giften aan de langstlevende echtgenoot toe te laten.

De onderstaande tekst wordt aangenomen :

Artikel 1418. — Geen van beide echtgenoten kan, zonder toestemming van de andere, om niet onder de levenden beschikken over goederen die deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen.

Deze bepaling is niet toepasselijk op de giften die krachtens artikel 852 vrijgesteld zijn van inbreng, noch op de giften aan de langstlevende echtgenoot.

Artikel 1419.

De amendementen van de Regering (Gedr. St. Sen. 1965-66, nr. 281, blz. 15) voorzien in artikel 33 geen indeplaatsstelling van de ene echtgenoot door de andere, behalve voor het beheer van de goederen die onder zijn uitsluitend beheer staan.

De Subcommissie is van mening dat dit stelsel moet uitgebreid worden tot het gehele gemeenschappelijk vermogen.

Aldus werd een tekst voorgelegd, luidend :

» Indien een der echtgenoten blijkt geeft van onbekwaamheid of onvoorzichtigheid in het beheer van de gemeenschappelijke goederen, indien hij de belangen van de andere echtgenoot of van de kinderen in gevaar brengt, indien hij zich schuldig maakt aan bedrog of misbruik, kan de andere echtgenoot de intrekking van zijn bevoegdheden in rechte vorderen.

» De artikelen 1311 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek zijn toepasselijk op de rechtsoverdracht waarvan sprake is in het voorgaande lid.

» Deze bepaling is ook van toepassing op de goederen die bestemd zijn om door een der echtgenoten te worden beheerd.

» De echtgenoot die deze intrekking verkrijgt, wordt in de plaats gesteld van de andere echtgenoot in de uitoefening van diens bevoegdheden; deze indeplaatsstelling geldt zo nodig zelfs voor de handelszaak en de ondernemingen waarvan de ontzette echtgenoot titularis is. »

Hierbij werd de volgende commentaar verschaft :

Het voorgestelde artikel stemt overeen met artikel 1426 van het Franse Burgerlijke Wetboek dat voorziet in de indeplaatsstelling van de ene echtgenoot in de uitoefening van de bevoegdheden van de andere, wiens beheer « getuigt van onbekwaamheid of bedrog ».

Le régime prévu pour la gestion privative (art. 33 des amendements du Gouvernement) est étendu à la gestion tout entière, c'est-à-dire à tous les pouvoirs de l'époux désigné pour gérer les biens communs et même, s'il y a lieu, aux pouvoirs de gestion réservés sur les fonds de commerce et entreprises.

Plusieurs membres estiment que la substitution est une sanction trop grave pour de simples imprudences; pourquoi ne pas, dans ce cas, organiser une gestion commune? Cette solution est rejetée, étant de nature à entraîner trop de complications: le mot « imprudence » est biffé du texte proposé.

La substitution ne doit sanctionner que l'incapacité qui implique plusieurs actes de mauvaise gestion et comprend la fraude.

La Sous-Commission écarte le 3e alinéa du texte proposé, la notion de biens réservés n'étant pas retenue dans le régime qu'elle propose.

Elle rédige provisoirement le texte suivant de l'alinéa 1er.

« Si l'époux qui administre les biens communs fait preuve d'une incapacité telle qu'elle risque de mettre en péril les intérêts de son conjoint ou des enfants, l'autre époux peut demander en justice le retrait de ces pouvoirs. »

L'expression « risque de mettre en péril » doit être interprétée en ce sens que la Sous-Commission a voulu rendre possible le retrait comme une mesure préventive (avant que les intérêts du conjoint ou des enfants soient réellement mis en péril).

Les alinéas 2 et 4 sont fusionnés dans le texte suivant, après que la Sous-Commission eut renoncé à faire un sort particulier aux entreprises et fonds de commerce:

« L'époux qui obtient ce retrait est substitué à son conjoint pour l'administration des biens communs. Les articles 1311 et suivants du Code judiciaire sont applicables à la demande dont question à l'alinéa premier. »

La question de la publicité à donner à la décision du tribunal est ensuite examinée.

La Sous-Commission est d'avis que, si l'époux destitué est commerçant et perd la gestion de son entreprise ou fonds de commerce, le jugement qui ordonne la substitution doit être publié, comme doit être publié le jugement qui prononce la séparation de biens entre commerçants.

On a fait remarquer que le Code de procédure civile prévoyait diverses mesures de publicité, entre autres dans l'auditoire du tribunal de commerce, tant pour la demande que pour le jugement (articles 867 et 972 du Code de procédure civile). Ces articles ont été abrogés par le Code judiciaire de même que l'article 1445 du Code civil disant que toute séparation de biens doit être rendue publique.

Enfin les articles 12 et 13 du Code de commerce imposent la transmission par extrait, au greffe du tribunal (de com-

Het stelsel van uitsluitend beheer (art. 33 van de regeringsamendementen) wordt uitgebreid tot het gehele beheer, d.w.z. tot alle bevoegdheden van de echtgenoot die is aangewezen om de gemeenschappelijke goederen te beheren en zelfs, zo nodig, tot de voorbehouden bevoegdheden van beheer over handelszaken en ondernemingen.

Verscheidene leden menen dat de indeplaatsstelling een te zware straf is voor loutere onvoorzichtigheid; waarom in dat geval niet voorzien in gemeenschappelijk beheer? Deze oplossing wordt verworpen, daar zij kan leiden tot te veel verwikkelingen: het woord « onvoorzichtigheid » wordt uit de voorgestelde tekst weggelaten.

De indeplaatsstelling moet slechts de onbekwaamheid straffen die verscheidene daden van slecht beheer inhoudt en bedrog omvat.

De Subcommissie doet het 3^e lid van de voorgestelde tekst vervallen, daar het begrip « voorbehouden goederen » niet wordt gehanteerd in het stelsel dat zij voorstelt.

Zij stelt voorlopig het eerste lid op als volgt:

« Indien de echtgenoot die de gemeenschappelijke goederen bestuurt, blijkt geeft van een zodanige ongeschiktheid dat de belangen van de andere echtgenoot of van de kinderen in gevaar dreigen te komen, kan de andere echtgenoot in rechte vorderen dat die bevoegdheden hem worden ontnomen. »

De uitdrukking « dreigen in gevaar te komen » moet worden uitgelegd in die zin dat de Subcommissie de intrekking heeft willen mogelijk maken als preventieve maatregel (alvorens de belangen van de echtgenoot of van die kinderen werkelijk in gevaar komen).

Nadat de Subcommissie afgezien had van een bijzondere regeling voor de ondernemingen en de handelszaken worden de leden 2 en 4 samengevoegd in de volgende tekst:

« De echtgenoot die deze intrekking verkrijgt, wordt in de plaats gesteld van de andere echtgenoot voor het beheer van de gemeenschappelijke goederen. De artikelen 1311 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek zijn toepasselijk op de rechtsvordering waarvan sprake is in het eerste lid. »

Vervolgens wordt onderzocht of de beslissing van de rechtbank behoort te worden openbaar gemaakt.

De Subcommissie meent dat, indien de ontzette echtgenoot een koopman is en het beheer van zijn bedrijf of handelszaak verliest, het vonnis dat de indeplaatsstelling beveelt, openbaar moet worden gemaakt zoals het vonnis dat de scheiding van goederen tussen kooplieden uitspreekt.

Er wordt opgemerkt dat het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering in verschillende maatregelen van openbaarmaking voorzag, met name in de gerechtszaal van de rechtbank van koophandel, zowel voor de vordering als voor het vonnis (art. 867 en 972 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering). Die artikelen werden opgeheven door het Gerechtelijk Wetboek, evenals artikel 1445 van het Burgerlijk Wetboek houdende dat een scheiding van goederen moet worden bekendgemaakt.

Tenslotte bepalen de artikelen 12 en 13 van het Wetboek van koophandel dat van elk huwelijkscontract tussen echt-

merce), du contrat de mariage entre époux dont l'un est commerçant (à la diligence du notaire).

L'article 25, 3°, des lois coordonnées du 20 juillet 1964 sur le registre du commerce prévoit que le greffier de la juridiction qui a prononcé la séparation de biens en avise le registre central du commerce. Mais ne faut-il pas prévoir également que, en cas de destitution d'un commerçant, toute modification au contrat de mariage résultant d'une décision judiciaire doit être notifiée au greffe du tribunal dans le ressort duquel l'époux est inscrit au registre du commerce ?

En vue d'organiser cette publicité, le texte suivant est proposé :

« Si l'époux destitué est commerçant, le greffier de la juridiction qui a prononcé la substitution en avise le registre central du commerce.

» S'il résulte de la décision (du jugement ou de l'arrêt), prononçant la substitution, une modification au contrat de mariage entre époux dont l'un est commerçant, le greffier avertit également le notaire qui a reçu le contrat (ou cette décision doit être transmise par extrait (notifiée) de la manière indiquée par l'article 12 de la loi du 13 décembre 1872). »

A la question de savoir s'il ne faut pas imposer au greffier un délai dans lequel la notification doit être faite, il est répondu que le Code judiciaire prévoit des dispositions semblables sans imposer un délai et que la question peut être réglée par circulaire ministérielle.

Un membre se demande ce qui se passera si l'époux substitué à son conjoint dans la gestion fait à son tour preuve d'incapacité. Faudra-t-il alors nommer un administrateur provisoire ?

Un autre membre se déclare opposé à toute intrusion d'un tiers dans cette gestion. Le tribunal appréciera le degré d'aptitude des époux. Si la nécessité s'en faisait sentir, la famille peut toujours demander de placer les époux sous conseil judiciaire.

Un certain nombre de remarques sont encore faites à propos de l'article.

On peut comparer la solution, proposée (substitution d'un époux à l'autre) à celle de l'article 226septies, § 3 : « en cas d'abus par la femme, des pouvoirs qui lui sont conférés dans l'intérêt du ménage » (de disposer librement de ses biens réservés).

Pour rédiger une éventuelle variante à l'article proposé, on pourrait éventuellement s'inspirer de ce texte.

Au § 1er on pourrait dire :

« Si l'époux qui gère le patrimoine commun accomplit des actes de gestion ou de disposition contraires aux intérêts du

genoten van wie er één koopman is, een uittreksel aan de griffie van de rechtbank (van koophandel) wordt gezonden (door toedoen van de notaris).

Artikel 25, 3°, van de gecoördineerde wetten van 20 juli 1964 betreffende het handelsregister bepaalt dat de griffier van de rechtbank die de scheiding van goederen heeft uitgesproken, het centraal handelsregister hiervan in kennis stelt. Maar moet er ook niet bepaald worden dat, wanneer een koopman wordt ontzet, van iedere wijziging in het huwelijkscontract dat voortvloeit uit een gerechtelijke beslissing, moet worden kennis gegeven aan de griffie van de rechtbank binnen het rechtsgebied waarvan de echtgenoot in het handelsregister is ingeschreven ?

Om deze openbaarmaking te regelen wordt de volgende tekst voorgesteld :

« Indien de ontzette echtgenoot een koopman is, geeft de griffier van de rechtbank die de indeplaatsstelling heeft uitgesproken, hiervan kennis aan het centraal handelsregister.

» Indien de beslissing (het vonnis of het arrest) dat de indeplaatsstelling uitspreekt, een wijziging tot gevolg heeft in het huwelijkscontract tussen echtgenoten waarvan er één koopman is, geeft de griffier hiervan eveneens bericht aan de notaris die het contract heeft verleden (of moet deze beslissing in uittreksel worden overgezonden (bekendgemaakt) op de wijze bepaald in artikel 12 van de wet van 13 december 1872). »

Op de vraag of aan de griffier geen termijn moet worden opgelegd voor de kennisgeving, wordt geantwoord dat het Gerechtelijk Wetboek een soortgelijk voorschrift bevat zonder termijnbepaling en dat de zaak bij ministeriële omzendbrief kan worden geregeld.

Een lid vraagt wat er zal gebeuren als de echtgenoot die in de plaats van de andere echtgenoot is gesteld op zijn beurt blijkt geeft van ongeschiktheid voor het beheer. Zal er dan een voorlopige bewindvoerder worden benoemd ?

, Een ander lid verklaart tegenstander te zijn van inmenging van een derde in dat beheer. De rechtbank zal oordelen over de graad van ongeschiktheid van de echtgenoten. Indien het noodzakelijk mocht blijken, kan de familie altijd vragen om de echtgenoten onder gerechtelijk raadsman te plaatsen.

In verband met het artikel worden nog een aantal opmerkingen gemaakt.

De voorgestelde oplossing (indeplaatsstelling van de ene echtgenoot door de andere) is te vergelijken met die van artikel 226septies, § 3 : « Indien de vrouw misbruik maakt van de macht die haar in het belang van de huishouding is toegekend » (om vrij over haar voorbehouden goederen te beschikken).

Bij wijze van eventuele variante voor het voorgestelde artikel zou men zich op die tekst kunnen inspireren.

Paragraaf 1 zou kunnen luiden als volgt :

« Indien de echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen beheert, daden van beheer of van beschikking verricht

ménage ou s'il abuse des pouvoirs qui lui sont conférés, l'autre époux peut en faire prononcer le retrait dans les formes (ou suivant la procédure) de l'article 220 et demander à être substitué à son conjoint dans l'exercice de ses pouvoirs. »

A l'alinéa 2 on pourrait dire :

« Si l'époux à qui la gestion est retirée est commerçant, le jugement prononçant le retrait (des pouvoirs) sera transmis par extrait, dans le mois de sa date, au greffe de chaque tribunal dans le ressort duquel l'époux commerçant est inscrit au registre du commerce. En outre, le greffier de la juridiction qui a prononcé le retrait en avisera le registre central du commerce. »

On pourrait prévoir un texte plus large :

« Si l'un des époux accomplit des actes de gestion ou de disposition contraires aux intérêts du ménage ou s'il abuse des pouvoirs qui lui sont conférés par les articles 17 ou 18, l'autre époux peut faire prononcer le retrait dans les formes (ou suivant la procédure) de l'article 220 et demander à lui être substitué dans l'exercice de ses pouvoirs. »

Ces propositions donnent lieu à une nouvelle discussion, à la suite de laquelle un nouveau texte est proposé :

« § 1er. Si l'époux qui gère le patrimoine commun fait preuve d'incapacité ou met en péril les intérêts de la famille, l'autre époux peut demander en justice, conformément à l'article 220, à lui être substitué dans l'exercice de ses pouvoirs.

» § 2. Si l'époux qui gère le patrimoine commun se trouve dans l'impossibilité de manifester sa volonté, cette substitution est de droit, sans préjudice de l'application de l'article 214, § 2.

» § 3. Toute décision judiciaire qui ordonne la substitution est notifiée par les soins du greffier (ou à la diligence du greffier) à l'officier de l'état-civil, qui en fait mention aussitôt en marge de l'acte de mariage.

» § 4. Si l'époux à qui la gestion est retirée est commerçant, le greffier de la juridiction qui a prononcé le retrait en avise le registre central du commerce. »

die ingaan tegen de belangen van de huishouding of indien hij misbruik maakt van de hem verleende macht, kan de andere echtgenoot de intrekking van deze macht doen uitspreken in de vorm (of volgens de procedure) van artikel 220 en vorderen om in de plaats van de andere echtgenoot te worden gesteld voor de uitoefening van zijn macht. »

Het tweede lid zou kunnen luiden als volgt :

« Indien de echtgenoot aan wie het beheer onttrokken wordt, een koopman is, wordt een uittreksel uit het vonnis dat de intrekking (van de macht) uitspreekt, binnen een maand na de dagtekening, gezonden aan de griffie van iedere rechtbank binnen het rechtsgebied waarvan de handeldrijvende echtgenoot in het handelsregister is ingeschreven. Bovendien geeft de griffier van de rechtbank die de intrekking heeft uitgesproken, daarvan bericht aan het centraal handelsregister. »

Men zou de tekst ook ruimer kunnen opvatten, in deze zin :

« Indien een van de echtgenoten daden van beheer of van beschikking verricht die ingaan tegen de belangen van de huishouding of indien hij misbruik maakt van de macht die hem door de artikelen 17 of 18 is verleend, kan de andere echtgenoot de intrekking ervan doen uitspreken in de vorm (of volgens de procedure) van artikel 220 en vorderen om in zijn plaats te worden gesteld voor de uitoefening van zijn macht. »

Deze voorstellen geven aanleiding tot een nieuwe bespreking op grond waarvan een nieuw voorstel wordt gedaan, luidende :

« § 1. Indien de echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen beheert, blijkt geeft van ongeschiktheid of de belangen van het gezin in gevaar brengt, kan de andere echtgenoot de rechtbank overeenkomstig artikel 220 vorderen om in zijn plaats te worden gesteld voor de uitoefening van zijn bevoegdheden.

» § 2. Indien de echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen beheert, in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, geschiedt deze indeplaatsstelling van rechtswege, onverminderd de toepassing van artikel 214, § 2.

» § 3. Van elke rechterlijke beslissing die de indeplaatsstelling beveelt, wordt door toedoen van de griffier (of op benaastiging van de griffier) kennis gegeven aan de ambtenaar van de burgerlijke stand die er onmiddellijk melding van maakt op de kant van de huwelijksakte.

» § 4. Indien de echtgenoot aan wie het beheer onttrokken wordt, een koopman is, geeft de griffier van het gerecht dat de intrekking heeft uitgesproken, daarvan bericht aan het centraal handelsregister. »

Un membre rappelle qu'à l'occasion de la discussion de l'article 220, § 2, la Sous-Commission a été d'avis que la substitution d'un époux dans les pouvoirs de l'autre ne pouvait s'opérer d'office, mais devait être autorisée par le tribunal. Le § 2 du texte proposé paraît superflu, la matière étant déjà réglée par l'article 220, § 2.

Pour les motifs exposés dans le commentaire de l'article 1417, la Sous-Commission supprime la référence à l'article 220.

Une modification analogue à celle qui a été apportée au 4e alinéa de l'article 1414 est apportée au § 3 (devenu § 2); elle a encore une fois pour objet de préciser quel est l'officier de l'état civil compétent.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

Article 1419. — § 1. Si l'époux qui gère le patrimoine commun fait preuve d'incapacité ou met en péril les intérêts de la famille, l'autre époux peut demander à lui être substitué dans l'exercice de ses pouvoirs.

§ 2. Toute décision judiciaire qui ordonne la substitution est notifiée par les soins du greffier à l'officier de l'état civil du lieu où le mariage a été célébré; celui-ci en fera aussitôt mention en marge de l'acte de mariage.

Si le mariage n'a pas été célébré en Belgique, la notification sera faite à l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles, qui transcrira aussitôt la décision dans le registre des actes de mariage.

§ 3. Si l'époux à qui la gestion est retirée est commerçant, le greffier de la juridiction qui a ordonné la substitution en avise le registre central du commerce.

Article 1420.

Le texte de base est ici celui de l'article 39 des amendements du Gouvernement.

A ce sujet, les considérations suivantes ont été soumises à la Sous-Commission.

Cet article rend chaque époux responsable des fautes lourdes qu'il commet dans sa gestion.

Actuellement, il n'existe pas, à proprement parler, de responsabilité du mari en cas de faute ou négligence dans la gestion de la communauté. (De Page, t. XI, n° 455, 2° : cas de la dissolution des biens communs). Mais la jurisprudence et la doctrine ont corrigé la rigueur des principes. Sans

Een lid herinnert eraan dat de Subcommissie bij de bespreking van artikel 220, § 2, als haar mening te kennen heeft gegeven dat een echtgenoot niet automatisch in de plaats mocht worden gesteld van de andere echtgenoot voor de uitoefening van diens bevoegdheden, maar daarvoor gemachtigd moet worden door de rechter. § 2 van de voorgestelde tekst lijkt overbodig daar die kwestie reeds geregeld is in artikel 220, § 2.

Rekening houdende met de commentaar op artikel 1417, doet de Subcommissie de verwijzing naar artikel 220 vervallen.

Een soortgelijke wijziging als in artikel 1414, 4^e lid, wordt aangebracht in § 3 (die § 2 is geworden); zij wil nogmaals nader aangeven wie de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand is.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

Artikel 1419. — § 1. Indien de echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen beheert, blijkt geeft van ongeschiktheid of de belangen van het gezin in gevaar brengt, kan de andere echtgenoot vorderen om in zijn plaats te worden gesteld voor de uitoefening van zijn bevoegdheden.

§ 2. Van elke rechterlijke beslissing die de indeplaatsstelling beveelt wordt door toedoen van de griffier kennis gegeven aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk is voltrokken; deze maakt er onmiddellijk melding van op de kant van de huwelijksakte.

Indien het huwelijk niet in België is voltrokken, wordt de kennisgeving gedaan aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel, die de beslissing onverwijld overschrijft in het register van de huwelijksakten.

§ 3. Indien de echtgenoot aan wie het beheer onttrokken wordt, een koopman is, geeft de griffier van het gerecht dat de indeplaatsstelling heeft bevolen, daarvan bericht aan het centraal handelsregister.

Artikel 1420.

Basistekst is artikel 39 van de amendementen van de Regering.

In verband hiermede worden de hiernavolgende beschouwingen aan de leden van de Subcommissie voorgelegd.

Ingevolge dit artikel is elke echtgenoot aansprakelijk voor grove tekortkomingen in zijn beheer.

Op dit ogenblik is de man eigenlijk niet aansprakelijk in geval van schuld of nalatigheid in het beheer van de gemeenschap (De Page, dl. XI, nr. 455, 2° : Ontbinding van de gemeenschap). De rechtspraak en de rechtsleer hebben de strengheid van de beginselen echter verzacht. Zonder de

attendre la dissolution de la communauté, l'épouse peut agir « pour faire déclarer inopposables à son égard les actes par lesquels le mari aurait détourné des biens communs de leur destination familiale, à son profit ou au profit de tiers » (Rev. crit. jur. belge, 1960, p. 235).

« Plusieurs décisions ont été rendues (depuis dix ans), concernant l'inopposabilité à l'épouse d'actes frauduleux accomplis par son mari relativement à des biens communs ». (J. Renauld, Rev. crit. jur. belge, 1969, p. 60, Chron. de jur.).

Selon cet auteur, « il convient de reconnaître le droit de l'épouse de protéger, durant le mariage, l'intégrité du patrimoine commun à laquelle le mari aurait frauduleusement porté atteinte ».

En outre, l'épouse disposerait dans certains cas comme créancière, de l'action paulienne et surtout du recours organisé par l'article 221 du Code civil.

En droit français, depuis 1965, le mari administre seul la communauté, sauf à répondre des fautes qu'il aurait commises dans sa gestion.

Dans son commentaire de la loi du 13 juillet 1965, Ponsard écrit que le mari peut être responsable des fautes commises à l'occasion d'actes de disposition et qu'il n'y a pas lieu de distinguer les actes matériels des actes juridiques.

Reste la question de savoir quelle devra être la gravité de la faute requise pour engager la responsabilité du mari (mis à part le cas de fraude où la responsabilité du mari est certaine).

Ponsard explique les raisons pour lesquelles l'Assemblée nationale a admis un amendement supprimant l'épithète « lourde » prévue à l'origine. (Hamiaut, « La réforme des régimes matrimoniaux », p. 94, note n° 2).

« Le mari doit-il pour autant répondre de toutes ses fautes ? »

L'auteur ne le croit pas et pense que seules les fautes « d'une certaine gravité » seront retenues. Ceci est normal : le mari est un administrateur non rémunéré et la nature même des relations entre époux — la solidarité conjugale — « implique que dans une certaine mesure » les époux supportent les conséquences des fautes commises par leur conjoint dans la gestion des biens communs (cfr. justification — amendements du Gouvernement, Doc. Sénat, session de 1965-66, n° 281, p. 42).

Quant à la responsabilité des actes accomplis par chacun des époux dans la gestion, le texte du projet l'a limitée aux fautes lourdes. Cette atténuation des responsabilités se justifie par le caractère des relations entre époux et la possibilité qu'a chacun d'eux de veiller à la défense de ses intérêts.

ontbinding van de gemeenschap af te wachten kan de echtgenote optreden « om te doen verklaren dat de handelingen waardoor de echtgenoot de gemeenschappelijke goederen aan hun bestemming heeft onttrokken te zijnen voordele of ten voordele van derden, haar niet kunnen worden tegengeworpen » (Rev. crit. jur. belge, 1960, blz. 235).

« In de tien laatste jaren zijn verscheidene beslissingen gewezen over de onmogelijkheid om bedrieglijke daden van de man in verband met gemeenschappelijke goederen, aan de vrouw tegen te werpen » (J. Renauld, Rev. crit. jur. belge, 1969, blz. 60, Chron. de jur.).

Volgens deze auteur moet aan de echtgenote het recht worden toegekend om, tijdens het huwelijk, het gehele gemeenschappelijke vermogen, waaraan de man op bedrieglijke wijze nadeel zou hebben toegebracht, te beschermen.

Bovendien zou de echtgenote in sommige gevallen beschikken over de pauliaanse vordering en vooral over de vordering, geregeld bij artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek.

In het Franse recht bestuurt de man, sedert 1965, de gemeenschap alleen, met dien verstande dat hij aansprakelijk is voor de tekortkomingen in zijn beheer.

In zijn commentaar op de wet van 13 juli 1965 schrijft Ponsard dat de man aansprakelijk kan zijn voor de fouten die hij heeft begaan naar aanleiding van daden van beschikking en dat er geen reden is om een onderscheid te maken tussen materiële en juridische handelingen.

Blijft dan de vraag hoe zwaar de fout moet zijn om de man aansprakelijk te kunnen stellen (het geval van bedrog, waar de aansprakelijkheid van de man vaststaat, buiten beschouwing gelaten).

Ponsard legt uit waarom de Franse Nationale Vergadering een amendement heeft aangenomen tot weglating van het epitheton « lourde » (Hamiaut, « La réforme des régimes matrimoniaux », blz. 94, nota nr. 2).

« Is de man echter aansprakelijk voor al zijn tekortkomingen ? »

De auteur meent van niet en denkt dat alleen de vrij zware tekortkomingen hem aangerekend zullen worden. En dit is normaal : de man is een onbezoldigd beheerder en de aard zelf van de betrekkingen tussen de echtgenoten — de huwelijkssolidariteit — brengt met zich mee dat iedere echtgenoot tot op zekere hoogte de gevolgen draagt van de tekortkomingen van de andere echtgenoot in het beheer van de gemeenschappelijke goederen (cfr. verantwoording — amendementen van de regering, Gedr. St. Senaat, zitting 1965-66, nr. 281, blz. 42).

De aansprakelijkheid betreffende de handelingen verricht door elk van beide echtgenoten in het beheer, wordt door het ontwerp beperkt tot de grove tekortkomingen. Deze beperking van de aansprakelijkheid wordt gerechtvaardigd door de aard van de betrekkingen tussen de echtgenoten en door mogelijkheid die ieder van hen heeft om voor de verdediging van zijn belangen te waken.

À l'issue d'une brève discussion sur les considérations qui précèdent, le texte suivant est proposé à titre provisoire :

« Chaque époux n'est responsable que des fautes lourdes commises dans la gestion des biens communs. »

Un certain nombre d'observations relatives à la responsabilité des époux en cas de mauvaise gestion sont alors soumises à la Sous-Commission au cours de la seconde lecture.

Dans leur étude de la réforme des régimes matrimoniaux, Patarin et Morin écrivent à propos de la responsabilité des fautes de gestion que « cette responsabilité s'attache aussi bien aux fautes commises dans des actes de disposition que dans des actes d'administration proprement dite ». L'article 1421 du Code civil français vise les fautes de gestion sans distinguer entre actes de disposition et actes d'administration.

« L'article 1421 ne fait pas non plus de distinction selon la gravité de la faute... Le texte laisse aux tribunaux toute latitude pour apprécier si la gestion a été fautive, ce qui leur permet de tenir compte de toutes les circonstances et, notamment, du fait qu'il s'agit de la gestion d'intérêts familiaux et non pas d'une gestion salariée d'intérêts étrangers ».

La dette de réparation est une dette personnelle de l'époux qui a commis des fautes de gestion. Cette dette peut être acquittée à la dissolution de la communauté, éventuellement par une réduction de la part de communauté de l'époux débiteur mais le paiement de la réparation peut aussi être exigé au cours de la communauté, « dès lors que le préjudice causé est constant ».

La créance de réparation est une créance personnelle d'un époux contre l'autre et « le montant de la réparation restera propre à l'époux créancier ». D'autre part, « rien n'interdit à un époux de poursuivre pendant le mariage, et au cours même du régime, le recouvrement d'une créance personnelle contre l'autre époux ».

Il semble que l'on devrait édicter une règle qui permette à chacun des époux d'exiger, sans attendre la dissolution de la communauté, la réparation des dommages résultant, non pas de toute faute quelconque du conjoint, mais de certains actes particulièrement graves : dol, faute lourde, abus de pouvoir, par exemple.

Le texte suivant est proposé :

« Chaque époux peut, dans les formes prévues par l'article 220, exercer un recours contre tout acte (de gestion ou de disposition) qui pourrait lui causer préjudice ou nuire aux intérêts de la famille. »

Na een korte bespreking betreffende die overwegingen wordt de volgende tekst — voorlopig — voorgesteld :

« Elke echtgenoot is slechts aansprakelijk voor de grove tekortkomingen in het beheer van de gemeenschappelijke goederen. »

Aan de leden van de Subcommissie worden tijdens de tweede lezing een aantal opmerkingen voorgelegd i.v.m. de aansprakelijkheid van de echtgenoten in geval van wanbeheer.

In hun studie over de hervorming van de huwelijksvermogensstelsels schrijven Patarin en Morin in verband met de aansprakelijkheid voor tekortkomingen in het beheer dat deze aansprakelijkheid zowel geldt voor tekortkomingen bij daden van beschikking als bij daden van eigenlijk beheer. Artikel 1421 van het Franse Burgerlijk Wetboek heeft betrekking op de tekortkomingen in het beheer, zonder onderscheid tussen daden van beschikking en daden van beheer.

« Artikel 1421 maakt ook geen onderscheid naar de ernst van de tekortkoming... de tekst laat de rechtbanken geheel vrij om te oordelen of het beheer werd gekenmerkt door tekortkomingen, zodat zij rekening kunnen houden met alle omstandigheden, onder meer met het feit dat het gaat om beheer van gezinsbelangen en niet om bezoldigd beheer van vreemde belangen. »

De schadevergoeding is een persoonlijke schuld van de echtgenoot die tekortgeschoten is in zijn beheer. Die schuld kan worden voldaan bij de ontbinding van de gemeenschap, eventueel door een vermindering van het gemeenschapsdeel van de echtgenoot-schuldenaar, maar de vergoeding kan ook worden opgeëist tijdens de gemeenschap « wanneer de veroorzaakte schade vaststaat ».

De vordering tot schadevergoeding is een persoonlijke schuldvordering van de ene echtgenoot op de ander en « het bedrag van de schadevergoeding zal eigen blijven aan de echtgenoot-schuldeiser ». Verder « is er niets dat de ene echtgenoot verbiedt om staande het huwelijk en gedurende het stelsel zelf een persoonlijke schuldvordering op de andere echtgenoot te verhalen ».

Hier zou, zo schijnt het, als regel moeten worden aangenomen dat elk van beide echtgenoten, zonder te wachten op de ontbinding van de gemeenschap, vergoeding kan eisen van geleden schade als gevolg, niet van elke fout van de andere echtgenoot, maar van bijzonder ernstige daden als bedrog, grove tekortkoming, machtsmisbruik.

De volgende tekst wordt voorgesteld :

« Elke echtgenoot kan, in de vorm bepaald door artikel 220, opkomen tegen iedere daad (van beheer of van beschikking) die hem nadeel kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden. »

Variante pour l'alinéa 1.

« Chaque époux peut s'opposer à tout acte susceptible de lui causer préjudice ou de nuire aux intérêts de la famille. »

« Le tribunal peut interdire à l'autre époux d'accomplir un tel acte ou le soumettre (ou en soumettre l'exécution) à des conditions (ou des modalités) déterminées. »

« Chaque époux peut également, suivant la même procédure, exercer une action en nullité (ou demander l'annulation) des actes visés au premier alinéa, sauf à respecter (ou sous réserve des) les droits des tiers de bonne foi. »

« Si l'acte ne peut être annulé et qu'il en résulte un préjudice pour l'époux requérant (ou demandeur), le tribunal peut lui accorder des dommages et intérêts. »

Ce texte donne lieu aux considérations suivantes :

La formule utilisée ne couvre pas l'hypothèse où il y a préjudice nonobstant l'annulation prononcée. Prenons l'exemple de la vente d'un meuble propre du conjoint; l'acte est annulé, mais le tiers acquéreur a revendu le bien; il y a là un dommage pour le conjoint s'il ne peut pas rentrer en possession de son bien. La situation peut être la même s'il s'agit d'un bien commun, c'est alors le patrimoine commun qui subit le dommage. Ces cas sont-ils prévus ? On peut en douter. Pour tenir compte de cette observation, on devrait supprimer le dernier alinéa et ajouter à la finale de l'avant-dernier alinéa les mots : « et, (le tout) sans préjudice des dommages et intérêts éventuels ».

Un texte est provisoirement établi dans les termes suivants :

« Chaque époux peut, dans les formes prévues par l'article 220, exercer un recours contre tout acte de gestion ou de disposition qui serait de nature à lui causer préjudice ou à nuire aux intérêts de la famille.

» Le tribunal peut interdire à l'autre époux d'accomplir de tels actes ou les soumettre à des conditions déterminées.

» Il peut également annuler l'acte sans préjudice des droits des tiers de bonne foi. L'action en nullité ne peut être exercée que dans l'année à partir du jour où le conjoint a eu connaissance de l'acte, et au plus tard un an après la dissolution du régime légal. »

Ce texte donne lieu aux considérations suivantes :

1. le recours suppose un préjudice, mais le texte ne prévoit pas la possibilité d'une action en dommages et intérêts en faveur de l'époux lésé contre son conjoint. L'intention de la Sous-Commission serait-elle de refuser cette action ce qui ne serait pas très juste;

Variante voor lid 1.

« Elke echtgenoot kan zich verzetten tegen iedere daad die hem schade kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden. »

« De rechtbank kan aan de andere echtgenoot verbieden die daad te verrichten of er (of aan de uitoefening ervan) voorwaarden (of modaliteiten) aan verbinden. »

« Elke echtgenoot kan eveneens, volgens dezelfde procedure, een vordering tot vernietiging instellen (of vernietiging vragen) van de handelingen bedoeld in het eerste lid, onverminderd (of onder voorbehoud van) de rechten van te goeder trouw zijnde derden. »

« Indien de handeling niet vernietigd kan worden en indien er nadeel uit voortvloeit voor de verzoekende (of eisende) echtgenoot kan de rechtbank hem schadevergoeding toekennen. »

Hierbij worden de beschouwingen geuit :

De tekst geldt niet voor het geval dat er, niettegenstaande de nietigverklaring, een nadeel ontstaat. Nemen wij het voorbeeld van de verkoop van een eigen roerend goed van de andere echtgenoot; de handeling wordt vernietigd, maar de derde die het goed heeft gekocht, heeft het weder verkocht; de andere echtgenoot lijdt dan schade indien hij niet opnieuw in het bezit van zijn goed kan komen. Hetzelfde kan zich voordoen bij de verkoop van een gemeenschappelijk goed, maar in dit geval wordt de schade geleden door het gemeenschappelijk vermogen. Zijn deze gevallen voorzien ? Dat is te betwijfelen. Om rekening te houden met deze opmerking zou het laatste lid moeten vervallen en zou aan het voorlaatste lid moeten worden toegevoegd : « onverminderd eventuele schadevergoeding ».

Een tekst wordt voorlopig opgesteld in deze zin :

« Elke echtgenoot kan, in de vorm bepaald door artikel 220, opkomen tegen iedere daad van beheer of van beschikking die hem nadeel kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden.

» De rechtbank kan aan de andere echtgenoot verbieden zulke daden te verrichten of er voorwaarden aan verbinden.

» Zij kan de handeling ook vernietigen, onverminderd de rechten van te goeder trouw zijnde derden. De vordering tot vernietiging kan slechts worden uitgeoefend binnen een jaar na de dag waarop de andere echtgenoot van de daad kennis heeft gekregen en uiterlijk één jaar na de ontbinding van het wettelijk stelsel. »

Deze tekst geeft aanleiding tot de volgende beschouwingen :

1. beroep op de rechtbank onderstelt een nadeel, maar de tekst gewaagt niet van een mogelijke vordering tot schadevergoeding van de benadeelde echtgenoot tegen de andere echtgenoot. Zou het de bedoeling van de Subcommissie zijn om zulk een vordering te weigeren ? Dit ware niet zeer rechtvaardig;

2. l'expression « recours devant le tribunal » est usuelle : elle se trouve aux articles 213, 215, 216 et 809 du Code civil. On parle également de recours du mari contre la femme à l'article 1432.

Plusieurs membres sont d'avis que la rédaction devrait être revue. Trois hypothèses peuvent se présenter :

a) action préventive : avant que l'acte soit accompli, l'époux demande de l'interdire ou de le soumettre à des conditions déterminées;

b) certains actes donnent lieu, après leur accomplissement, à des dommages et intérêts;

c) action en nullité une fois l'acte accompli.

La Sous-Commission décide de traiter ces trois hypothèses en 3 articles distincts.

a) l'action préventive;

b) l'action en dommages et intérêts : la Sous-Commission estime que cette action doit être limitée à certains actes, notamment à ceux accomplis en violation d'une interdiction de justice. Si cette action était ouverte pour chaque acte accompli par un des époux qui causerait un préjudice quelconque à son conjoint, le mariage risque de devenir inviable;

c) la possibilité d'annulation doit être très générale et pouvoir être cumulée avec l'action en dommages et intérêts.

La Sous-Commission examine séparément les divers alinéas du texte proposé.

Alinéa 1.

Un commissaire constate que le texte de cet alinéa traite du recours préventif. Il suppose que l'un des époux veuille faire un acte de gestion ou de disposition susceptible de causer un préjudice. Ce recours peut donc être introduit avant l'accomplissement de l'acte.

La Sous-Commission adopte provisoirement le texte suivant : « Chaque époux peut, dans les formes prévues par l'article 220, exercer un recours contre tout acte de gestion ou de disposition susceptible de lui causer préjudice ou de nuire aux intérêts de la famille ».

Alinéa 2.

Texte adopté :

« Le tribunal peut interdire à l'autre époux d'accomplir un tel acte ou le soumettre à des conditions déterminées. »

Alinéa 3, première phrase.

Une variante avait été proposée :

« Chaque époux peut également, suivant la même procédure, exercer une action en nullité des actes visés au premier alinéa, sauf à respecter les droits des tiers de bonne foi. »

2. de l'expression « recours devant le tribunal » is gebruikelijk; zij komt voor in de artikelen 213, 215, 216 en 809 van het Burgerlijk Wetboek. Men spreekt ook van « recours » van de man tegen de vrouw in artikel 1432.

Verscheidene leden zijn van oordeel dat de tekst moet worden herzien. Er bestaan drie mogelijkheden :

a) preventieve vordering : alvorens de handeling verricht is, verzoekt de echtgenoot ze te verbieden of er bepaalde voorwaarden aan te verbinden;

b) sommige handelingen geven aanleiding tot schadevergoeding nadat ze verricht zijn;

c) vordering tot nietigverklaring nadat de handeling verricht is.

De Commissie besluit deze drie mogelijkheden te behandelen in 3 afzonderlijke artikelen.

a) preventieve vordering;

b) vordering tot schadevergoeding : de Subcommissie is van oordeel dat deze vordering beperkt moet blijven tot sommige handelingen, met name die welke verricht zijn met overtreding van een rechterlijk verbod. Zou deze vordering mogelijk zijn voor alle handelingen van een der echtgenoten die enig nadeel berokkenen aan de andere echtgenoot, dan dreigt het huwelijk geen stand te kunnen houden;

c) de mogelijkheid van vernietiging moet zeer algemeen zijn, maar zij moet kunnen samengaan met een vordering tot schadevergoeding.

De Subcommissie onderzoekt de verschillende leden van de voorgestelde tekst afzonderlijk.

Eerste lid.

Een commissielid zegt dat het eerste lid handelt over het preventief beroep. De veronderstelling is dat een van de echtgenoten een daad van beheer of beschikking wil verrichten die nadeel kan berokkenen. Dit beroep kan dus worden ingesteld voordat de daad plaatsgehad heeft.

De Subcommissie neemt voorlopig de volgende tekst aan : « Elke echtgenoot kan, in de vorm bepaald door artikel 220, opkomen tegen iedere daad van beheer of van beschikking die hem nadeel kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden ».

Tweede lid.

Aangenomen tekst :

« De rechtbank kan aan de andere echtgenoot verbieden zulk een daad te verrichten of er voorwaarden aan verbinden. »

Derde lid, eerste volzin.

Er was een variante voorgesteld :

« Elke echtgenoot kan eveneens, volgens dezelfde procedure, een vordering tot vernietiging instellen van de handelingen bedoeld in het eerste lid, onverminderd de rechten van te goeder trouw zijnde derden. »

Un membre s'oppose à l'idée que les actions en nullité soient de la compétence du président du tribunal et que ce magistrat puisse se prononcer sur le fond en matière d'annulation d'actes. D'après le membre, l'action en nullité doit être examinée devant le tribunal, suivant la procédure du droit commun. Les mots « suivant la même procédure » qui avaient été proposés, doivent donc être supprimés.

La Sous-Commission décide de supprimer ces mots et adopte le texte suivant :

« Chaque époux peut également demander l'annulation des actes visés au premier alinéa sans préjudice des droits des tiers de bonne foi. »

Un membre se demande s'il ne serait pas préférable de regrouper en un seul article les problèmes du dédommagement.

D'après un autre membre, le demandeur doit pouvoir obtenir des dommages et intérêts dans les deux hypothèses : que l'acte soit annulé ou non.

Un commissaire déclare que les actions sont cumulatives. Outre la demande d'annulation, l'époux dispose d'un recours devant le tribunal en vue d'obtenir des dommages et intérêts; cette action se substitue alors à l'action en annulation.

Lorsque le tiers n'est pas de mauvaise foi, le tribunal ne prononcera pas la nullité.

Un membre estime qu'une redistribution des textes est nécessaire. Tout ce qui concerne l'annulation des actes et les dommages et intérêts devrait être repris dans un seul article.

En outre, ce membre se demande si l'action en dommages et intérêts peut être déclarée recevable avant que le régime ne soit liquidé. Cette question se pose surtout lorsqu'il s'agit de la disposition par l'un des époux d'un bien commun.

En effet, lorsqu'on admet la formule proposée qui prévoit des dommages et intérêts et qui permet l'exécution immédiate du jugement en cours de régime, on aboutit à une liquidation partielle de celui-ci.

Le même membre pose dès lors la question de savoir si l'action peut être déclarée recevable immédiatement ou si l'on doit imposer à l'époux demandeur l'obligation d'attendre jusqu'au moment de la liquidation.

Il se demande également s'il n'est pas préférable de donner éventuellement au tribunal le droit de fixer un montant, qui, sous forme de récompense, serait exigible au moment de la liquidation.

Après quoi, un nouveau texte est présenté, en ces termes :

« § 1er. Chaque époux peut, dans les formes prévues par l'article 220, exercer un recours contre tout acte de gestion ou de disposition susceptible de lui causer préjudice ou nuire aux intérêts de la famille.

Een lid is er tegen dat de vordering tot nietigverklaring tot de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank zou behoren en dat deze zich inzake nietigverklaring van handelingen ten gronde zou kunnen uitspreken. Volgens dit lid moet de vordering tot nietigverklaring onderzocht worden door de rechtbank, volgens de gemeenrechtelijke procedure. De woorden « volgens dezelfde procedure », die zijn voorgesteld, moeten dus vervallen.

De Subcommissie besluit die woorden te doen vervallen en neemt de volgende tekst aan :

« Elke echtgenoot kan eveneens de nietigverklaring vragen van de daden bedoeld in het eerste lid, onverminderd de rechten van de te goeder trouw zijnde derden. »

Een lid vraagt of het niet beter ware problemen in verband met schadevergoeding te groeperen in een enkel artikel.

Volgens een ander lid moet de eiser schadevergoeding kunnen verkrijgen in beide gevallen, dus ongeacht of de handeling al dan niet nietig wordt verklaard.

Een lid zegt dat de vorderingen cumulatief zijn. De echtgenoot kan een eis tot nietigverklaring instellen en de rechtbank bovendien verzoeken hem schadevergoeding toe te kennen; dit verzoek komt dan in de plaats van de eis tot nietigverklaring.

Als de derde niet te kwader trouw is, spreekt de rechtbank de nietigverklaring niet uit.

Een lid acht herindeling van de teksten noodzakelijk. Alles wat betrekking heeft op de nietigverklaring en de schadevergoeding zou in één enkel artikel moeten staan.

Bovendien vraagt dit lid zich af of de vordering tot schadevergoeding ontvankelijk kan worden verklaard alvorens het stelsel vereffend is. Deze vraag rijst vooral wanneer een van de echtgenoten over een gemeenschappelijk goed heeft beschikt.

Immers, als men zou ingaan op de voorgestelde formule, die in schadevergoeding voorziet en onmiddellijke uitbetaling staande het stelsel toelaat, dan komt men tot een gedeeltelijke vereffening van dit stelsel.

Hetzelfde lid vraagt derhalve of de eis onmiddellijk ontvankelijk kan worden verklaard, dan wel of men aan de eisende echtgenoot de verplichting moet opleggen te wachten totdat de vereffening plaatsheeft.

Dit lid vraagt eveneens of het niet beter ware aan de rechtbank eventueel het recht te verlenen om een bedrag vast te stellen dat bij wijze van vergoeding opeisbaar zou zijn bij de vereffening.

Na deze bespreking wordt een nieuwe tekst voorgesteld, luidende :

« § 1. Elke echtgenoot kan, in de vorm bepaald door artikel 220, opkomen tegen iedere daad van beheer of van beschikking die hem nadeel kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden.

» Le tribunal peut interdire à l'autre époux d'accomplir un tel acte ou le soumettre à des conditions déterminées.

» § 2. L'acte accompli en violation d'une interdiction ou sans égard aux conditions prescrites par le tribunal, peut être annulé, à la demande de l'époux qui s'y était opposé, sans préjudice des droits des tiers de bonne foi.

» L'action en nullité peut également être exercée lorsque l'acte dommageable a été accompli avant qu'un recours ait pu être formé par l'époux lésé.

» § 3. Dans tous les cas où l'un des époux subit un préjudice à la suite d'un acte dont il pouvait demander l'annulation, le tribunal peut lui accorder des dommages et intérêts (ou une indemnité de récompense à la dissolution du régime, ou une indemnité payable à la dissolution du régime, en considération des intérêts de la famille et de la situation morale ou matérielle des époux. »

A ce propos, les observations suivantes sont formulées :

1. le régime étudié est en réalité un régime mixte dominé par l'idée de séparation. Dans ces conditions, on ne voit pas pourquoi le paiement des indemnités octroyées devrait être différé à la dissolution du régime par analogie avec la récompense prévue actuellement en régime de communauté. C'est exposer par ailleurs l'époux créancier à des risques d'insolvabilité. Peut-être pourrait-on laisser au tribunal le soin de fixer la date du paiement en fonction des circonstances du moment;

2. on peut se demander s'il faut encore viser en un article distinct les cas de fraude. Dans l'affirmative, on pourrait simplifier le texte en s'inspirant de l'article précédent : « Si l'un des époux agit en fraude des droits de son conjoint ou abuse de ses pouvoirs sur le patrimoine commun, les dispositions de l'article précédent sont également applicables. »

Suit un nouvel échange de vues, d'où il ressort que les membres de la Sous-Commission préfèrent que l'annulation d'un acte accompli par un des époux et l'octroi de dommages et intérêts soient traités dans des articles distincts.

Ici aussi, il y a lieu de supprimer la référence à l'article 220.

Finalement, la Sous-Commission adopte le texte suivant :

Article 1420. — Chaque époux peut exercer un recours contre tout acte de gestion ou de disposition pouvant lui causer préjudice ou nuire aux intérêts de la famille.

» De rechtbank kan aan de andere echtgenoot verbieden zulk een daad te verrichten of er voorwaarden aan verbinden.

» § 2. Een handeling verricht met overtreding van een verbod of van de voorwaarden opgelegd door de rechtbank, kan worden vernietigd op verzoek van de echtgenoot die er zich tegen heeft verzet, onverminderd de rechten van te goeder trouw zijnde derden.

» De vordering tot nietigverklaring kan worden ingesteld wanneer de schadelijke daad verricht is alvorens de benadeelde echtgenoot ertegen is kunnen opkomen.

» § 3. Telkens wanneer een van de echtgenoten schade lijdt als gevolg van een daad waarvan hij de nietigverklaring kon vragen, kan de rechtbank hem schadevergoeding (of een vergoeding bij de ontbinding van het stelsel, of schadevergoeding betaalbaar bij de ontbinding van het stelsel) verlenen met inachtneming van de belangen van het gezin en de zedelijke of stoffelijke toestand van de echtgenoten. »

In dit verband worden de volgende opmerkingen gemaakt :

1. het hier besproken stelsel is eigenlijk een gemengd stelsel, waarbij het idee van de scheiding overheerst. Derhalve ziet men niet goed in waarom de betaling van de schadevergoeding moet worden uitgesteld tot de ontbinding van het stelsel, naar analogie met de vergoeding die thans in het stelsel van de gemeenschap voorkomt. Dit zou de echtgenoot-schuldeiser trouwens blootstellen aan het gevaar van onvermogen. Misschien zou men het aan de rechtbank kunnen overlaten de datum van de betaling vast te stellen met inachtneming van de omstandigheden;

2. de vraag kan worden gesteld of men in een afzonderlijk artikel nog moet handelen over het geval van bedrog. Zo ja, dan zou de tekst vereenvoudigd kunnen worden naar het voorbeeld van het vorige artikel : « Indien een der echtgenoten met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot handelt of misbruik maakt van zijn macht over het gemeenschappelijk vermogen, is het bepaalde in het vorige artikel eveneens toepasselijk. »

Daarop volgt een nieuwe bespreking, waaruit blijkt dat de leden de vernietiging van een handeling door een echtgenoot verricht en de toekenning van schadevergoeding in afzonderlijke artikelen wensen te voorzien.

Ook hier dient de verwijzing naar artikel 220 te vervallen.

Na de bespreking wordt door de Subcommissie de volgende tekst aanvaard :

Artikel 1420. — Elke echtgenoot kan opkomen tegen iedere daad van beheer of van beschikking die hem nadeel kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden.

Le tribunal peut interdire à l'autre époux d'accomplir cet acte ou le soumettre à des conditions déterminées.

Article 1421.

Ainsi qu'il a été exposé à l'occasion de l'examen de l'article précédent, la Sous-Commission est partie du texte de l'article 39 des amendements du Gouvernement.

Cet article pose le principe de la responsabilité de l'époux gestionnaire vis-à-vis de son conjoint; il ne règle pas les conséquences de cette responsabilité.

La Sous-Commission a retenu trois mesures distinctes :

— l'action préventive, qui dans le texte qu'elle propose fait l'objet de l'article précédent;

— l'action en nullité, matière du présent article;

— l'action en dommages et intérêts que prévoit l'article suivant.

Plusieurs textes reproduits ci-avant, sous l'article 1420, regroupaient en un seul article, soit les modalités des deux premières actions énumérées, soit même celles des trois actions (voir notamment le texte cité pages 185-186).

Le § 2 de ce dernier texte a provoqué les observations suivantes :

Les mots : « sans préjudice des droits des tiers de bonne foi » signifient uniquement que l'action en annulation ne peut nuire à leur droit; ils ne leur ouvrent aucune action en annulation.

Faut-il réserver la connaissance de ces actions au tribunal ou permettre, comme pour l'action préventive, d'agir en référé ? La Sous-Commission répond par la négative; l'annulation de l'acte n'a pas le caractère d'urgence, qui justifie la compétence du président du tribunal.

Enfin la Sous-Commission ayant décidé de traiter ces matières en trois articles distincts, le texte suivant est adopté :

Article 1421. — Le tribunal peut annuler à la demande de l'un des époux, sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, l'acte accompli par l'autre époux :

1. en violation d'une interdiction ou des conditions prescrites par le tribunal;

2. en fraude des droits du demandeur;

3. en violation des règles qui définissent les pouvoirs de chacun des époux sur le patrimoine commun.

De rechtbank kan aan de andere echtgenoot verbieden die daad te verrichten of er voorwaarden aan verbinden.

Artikel 1421.

Zoals uiteengezet naar aanleiding van het onderzoek van het vorige artikel, is de Subcommissie uitgegaan van de tekst van artikel 39 van de regeringsamendementen.

Dat artikel huldigt het beginsel van de aansprakelijkheid van de beherende echtgenoot jegens de andere echtgenoot; het regelt de gevolgen van die aansprakelijkheid niet.

De Subcommissie heeft drie afzonderlijke maatregelen in aanmerking genomen :

— de preventieve vordering, die in de tekst welke zij voorstelt onderwerp is van het vorige artikel;

— de vordering tot vernietiging, onderwerp van dit artikel;

— de vordering tot schadevergoeding, waarin het volgende artikel voorziet.

Verscheidene teksten, hierboven afgedrukt sub artikel 1420, hergroepeerden in een enkel artikel hetzij de modaliteiten van de twee eerste der drie opgesomde vorderingen, hetzij zelfs van alle drie (zie o.m. de tekst vermeld op blz. 185-186).

§ 2 van deze laatste tekst gaf aanleiding tot de volgende opmerkingen :

De woorden : « onverminderd de rechten van de te goeder trouw zijnde derden » betekenen alleen dat de vordering tot vernietiging hun recht niet mag aantasten; zij geven hun niet het recht op het instellen van enige vordering tot vernietiging.

Moet men de kennisneming van die vordering voorbehouden aan de rechtbank of, zoals voor de preventieve vordering, toestaan om op te treden in kort geding ? De Subcommissie antwoordt ontkennend : de nietigverklaring van de handeling heeft niet het karakter van dringende spoed waarop de bevoegdheid van de voorzitter steunt.

Nadat de Subcommissie besloten had die aangelegenheden te behandelen in drie afzonderlijke artikelen, wordt de volgende tekst aangenomen :

Artikel 1421. — De rechtbank kan op verzoek van een der echtgenoten, onverminderd de rechten van de goeder trouw zijnde derden, de vernietiging uitspreken van een handeling door de andere echtgenoot verricht :

1. in strijd met een verbod van de rechtbank of met de voorwaarden die zij heeft opgelegd;

2. met bedrieglijke benadeling van de rechten van de eiser;

3. met overtreding van de regels die de rechten van elk der echtgenoten op het gemeenschappelijk vermogen omschrijven.

Article 1422.

L'article organise une action en dommages et intérêts au profit du conjoint lésé par un acte posé par le gestionnaire du patrimoine commun.

Au cours de la discussion qui a abouti à l'adoption des deux articles précédents, le texte suivant avait été proposé :

« § 1er. Tout acte (de gestion ou de disposition) accompli par l'un des époux en fraude des droits de son conjoint ou en violation des règles qui limitent les pouvoirs des époux sur le patrimoine commun, fait naître au profit de l'époux lésé une créance personnelle de réparation immédiatement exigible contre l'époux responsable du dommage.

» Cette action en dommages et intérêts peut être exercée concurremment avec l'action en nullité prévue à l'article 23 (article 1420).

» § 2. Sous peine de non-recevabilité, l'action en dommages et intérêts prévue au paragraphe précédent est introduite dans le délai de ... à partir du jour où l'époux lésé a eu connaissance de l'acte (frauduleux ou abusif), et au plus tard dans le délai de ... après la dissolution de la communauté. »

On peut se demander ce que signifie l'expression « créance personnelle » utilisée dans le § 1er du texte proposé ? On doit entendre par là que la créance profite au patrimoine personnel (ou propre) de l'époux lésé. Du fait de son caractère personnel, cette créance ne peut être cédée à un tiers, mais on n'en interdit pas la transmission par décès.

D'après le projet du Gouvernement la responsabilité de l'époux gérant a été assimilée à celle de l'administrateur des biens de tiers. Toutefois, aucun texte organisant cette responsabilité n'a été prévu.

L'avis du Conseil d'Etat (p. 219) dit à ce sujet :

« La conception du mari gérant comme mandataire légal a permis aux auteurs du projet de construire un régime dans lequel les pouvoirs des époux sont mieux équilibrés. L'exposé des motifs cite les principales applications auxquelles cette conception a donné lieu :

- » 1. stricte responsabilité du mari;
- » 2. intervention de la femme dans la gestion, pour les actes les plus importants;
- » 3. possibilité de confier à la femme la gestion des biens communs en cas d'accord entre époux, ou lorsque le mari n'est plus à même de l'assumer. »

La « stricte responsabilité » dont il est question au 1° est précisément celle qui est définie aux articles précédents.

Artikel 1422.

Het artikel voorziet in een vordering tot schadevergoeding voor de echtgenoot die benadeeld is door een handeling van de beheerder van het gemeenschappelijk vermogen.

Tijdens de bespreking die leidde tot de aanneming van de twee vorige artikelen, was de volgende tekst voorgesteld :

« § 1. Elke handeling (van beheer of van beschikking) verricht door een van de echtgenoten met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot of met schending van de regels die de macht van de echtgenoten over het gemeenschappelijk vermogen beperken, doet ten gunste van de benadeelde echtgenoot een onmiddellijk opeisbare persoonlijke vordering tot schadevergoeding ontstaan tegen de echtgenoot die voor de schade aansprakelijk is.

» Die vordering tot schadevergoeding kan worden ingesteld samen met de vordering tot vernietiging krachtens artikel 23 (artikel 1420).

» § 2. Op straffe van niet-ontvankelijkheid moet de vordering tot schadevergoeding, vermeld in de voorgaande paragraaf, ingediend worden binnen een termijn van... te rekenen van de dag waarop de benadeelde echtgenoot kennis heeft gekregen van de (bedrieglijke) handelingen en uiterlijk binnen een termijn van... na de ontbinding van de gemeenschap. »

Men kan zich afvragen wat de uitdrukking « persoonlijke vordering » betekent, die voorkomt in § 1 van de voorgestelde tekst. Zij moet verstaan worden in deze zin dat de vordering ten goede komt aan het persoonlijk (of eigen) vermogen van de benadeelde echtgenoot. Wegens haar persoonlijk karakter kan die vordering niet worden overgedragen aan een derde, maar overgang door overlijden is niet verboden.

Volgens het ontwerp van de Regering werd de aansprakelijkheid van de echtgenoot-beheerder gelijkgesteld met die van de beheerder van de goederen van derden. Doch er is geen tekst opgenomen tot regeling van die aansprakelijkheid.

In het advies van de Raad van State (blz. 219) wordt gezegd :

« Door de opvatting dat de man als wettelijk lasthebber bestuurt, hebben de auteurs van het ontwerp een stelsel met een evenwichtiger spreiding van de bevoegdheden der echtgenoten kunnen opbouwen. De memorie van toelichting vermeldt de voornaamste toepassingen waartoe deze opvatting heeft geleid :

- » 1. strikte verantwoordelijkheid van de man;
- » 2. tussenkomst van de vrouw bij het bestuur, voor de belangrijkste handelingen;
- » 3. mogelijkheid het bestuur van de gemeenschapsgoederen aan de vrouw toe te vertrouwen als de echtgenoten het daarover eens zijn of als de man niet meer in staat is het op zich te nemen. »

De sub 1° vermelde « strikte verantwoordelijkheid » is precies die welke in de vorige artikelen tot uiting kwam.

Un membre voudrait savoir quelle est la portée des mots « les pouvoirs des époux » dans le texte précédemment proposé. Cette notion comprend-elle la gestion et la disposition ?

On répond que la notion de « pouvoirs » a été choisie pour bien montrer l'opposition entre cette idée et la capacité des époux. En effet, les époux ont une capacité égale mais leurs pouvoirs respectifs sont différents.

On demande si la notion de « pouvoirs » comprend également les actes que le tribunal peut interdire à l'époux en vertu du second alinéa de l'article 1421.

Un commissaire fait remarquer que le mot « pouvoir » doit être interprété comme comprenant tous les pouvoirs accordés aux époux sur le patrimoine commun, et qu'on ne vise pas un genre d'actes que le tribunal peut interdire.

Un membre s'oppose à ce qu'on dise dans le texte du § 1er *in fine* « contre les auteurs responsables du dommage ». Il voudrait qu'on supprime ces mots, ou qu'on les remplace par une terminologie générale. L'action n'est pas dirigée contre l'époux en tant qu'époux, mais en tant qu'auteur de la fraude ou de la violation des règles. Aussi l'expression « faire naître une créance » est mal choisie et doit être remplacée par « le droit ».

On fait remarquer que la suppression des mots « contre l'époux responsable du dommage » met également en cause les tiers, même lorsqu'ils ont coopéré au dommage sans avoir participé à la fraude.

La Sous-Commission résume l'interprétation qu'elle veut donner du texte. Il va de soi que l'exercice du droit de réparation est dirigé contre l'époux, auteur de la fraude ou de la transgression, mais d'autre part qu'il est dirigé également contre tous ceux qui ont été les complices ou les co-auteurs de cette fraude ou de la violation des règles. Il faut souligner en outre que le produit de l'action, que le droit peut faire naître, vient accroître le patrimoine propre de l'époux lésé. Il est également important de souligner que la Sous-Commission s'oppose de nouveau à ce que cette action passe aux héritiers, ceux-ci ne pouvant pas se substituer à l'époux, lorsque ce dernier n'a pas introduit l'action.

Quant au § 2, un membre, répondant à une question, déclare qu'il est absolument nécessaire de prévoir une prescription. En effet, on ne peut pas admettre que les époux qui se sont réconciliés après avoir subi le dommage prévu au § 1er, puissent introduire plus tard cette action lorsque d'autres difficultés surgissent.

On fait remarquer que l'absence d'une prescription pourrait donner lieu à du chantage, ce qu'il faut éviter.

La Sous-Commission décide d'insérer au 2e alinéa du § 1er le mot « immédiatement ». Cette ajoute signifie que l'époux ne doit pas attendre jusqu'à la dissolution du régime pour introduire l'action qui est basée sur la fraude, ce qui confirme la thèse déjà défendue par une partie de la doctrine.

Een lid vraagt wat de juiste draagwijdte is van de woorden « les pouvoirs des époux » in de voorgestelde tekst. Valt het beheer en de beschikking onder dit begrip ?

Hierop wordt geantwoord dat het begrip « pouvoirs » gekozen werd om de tegenstelling tussen die idee en de bekwaamheid van de echtgenoten goed te doen uitkomen. Immers, de echtgenoten hebben een gelijke bekwaamheid maar hun respectieve rechten verschillen.

Er wordt gevraagd of het begrip « pouvoirs » eveneens slaat op de handelingen die de rechtbank aan de echtgenoot kan verbieden op grond van het tweede lid van artikel 1421.

Een lid merkt op dat het woord « pouvoir » moet worden verstaan in die zin dat het betrekking heeft op alle rechten aan de echtgenoten op het gemeenschappelijk vermogen toegekend, en dat het niet doelt op een bepaald soort handelingen die de rechtbank kan verbieden.

Een lid is er tegen dat in fine van § 1 gesproken wordt van « de daders die aansprakelijk zijn voor de schade ». Hij wil deze woorden geschrapt zien of vervangen door een algemene term. De vordering is niet gericht tegen de echtgenoot als echtgenoot, maar als pleger van bedrog of als overtreder van de regels. Ook de uitdrukking « een schuld-vordering doen ontstaan » is slecht gekozen en moet worden vervangen door « het recht ».

Er wordt opgemerkt dat door het wegvallen van de woorden « tegen de echtgenoot, aansprakelijk voor de schade », ook de derden in de zaak worden betrokken, zelfs wanneer zij medegewerkt hebben aan de benadeling zonder te hebben deelgenomen aan het bedrog.

De Subcommissie vat de interpretatie die zij aan de tekst wil geven, samen. Het spreekt vanzelf dat de uitoefening van het recht op schadevergoeding gericht is tegen de echtgenoot die het bedrog gepleegd of de overtreding begaan heeft, maar bovendien ook gericht is tegen allen die als medeplichtigen of mededaders hebben deelgenomen aan het bedrog of aan de overtreding van de regels. Verder valt erop te wijzen dat de opbrengst van de vordering, die de rechtsregel kan doen ontstaan, het eigen vermogen van de benadeelde echtgenoot vermeerderd. Het is eveneens van belang te onderstrepen dat de Subcommissie zich opnieuw verzet tegen de overgang van die vordering op de erfgenamen, die zich niet in de plaats kunnen stellen van de echtgenoot, wanneer deze de vordering niet heeft ingesteld.

In antwoord op een vraag over § 2 verklaart een lid dat het volstrekt noodzakelijk is te voorzien in een verjaring. Het is immers niet te aanvaarden dat echtgenoten die zich verzoend hebben na de in § 1 bepaalde schade te hebben geleden, deze vordering naderhand zouden kunnen instellen, wanneer er andere moeilijkheden oprijzen.

Opgemerkt wordt dat niet-verjaring zou kunnen leiden tot chantage, hetgeen voorkomen dient te worden.

De Subcommissie besluit in het tweede lid van § 1 het woord « onmiddellijk » op te nemen. Deze toevoeging betekent dat de echtgenoot niet hoeft te wachten tot de ontbinding van het stelsel om een vordering in te stellen op grond van bedrog, wat een bevestiging is van de thesise die door een deel van de rechtsleer reeds wordt verdedigd.

On peut se demander si le texte proposé est en concordance avec celui de l'article précédent.

L'action en dommages et intérêts dont l'époux dispose peut être intéressante, surtout lorsque l'action en nullité d'un acte a échoué.

Un membre fait remarquer que l'article précédent concerne deux hypothèses : il a pour but d'abord de prévenir les difficultés et ensuite d'effacer les conséquences lorsque les difficultés sont créées.

Le texte suivant est provisoirement adopté :

« § 1er. Tout acte accompli par l'un des époux en fraude des droits de son conjoint ou en violation des règles qui délimitent les pouvoirs que chacun des époux a sur le patrimoine commun, fait naître au profit de l'époux lésé un droit à réparation contre les auteurs responsables du dommage.

» Cette action en dommages et intérêts peut être exercée immédiatement et concurremment avec l'action en nullité prévue à l'article précédent.

» § 2. Sous peine d'irrecevabilité, elle ne peut être introduite que dans le délai d'un an à partir du jour où l'époux lésé a eu connaissance de l'acte et au plus tard dans le délai d'un an après la dissolution du régime légal. »

La question est posée de savoir quels sont les droits des tiers de bonne foi.

A cet égard, il y a lieu de formuler une réserve, en ce sens que l'action en annulation d'un acte ne doit pas porter préjudice à ces tiers. Il n'est donc pas question que ceux-ci disposent d'une action en nullité.

Quant au texte même, un membre rappelle qu'il traite de l'acte dommageable déjà accompli.

Un membre déclare que les textes doivent couvrir les trois hypothèses : ou bien l'époux a demandé l'annulation et l'a obtenue, ou bien l'époux n'a pas demandé l'annulation, ou bien l'époux a demandé l'annulation et ne l'a pas obtenue.

Un membre souligne l'idée exprimée par le texte, à savoir que le tribunal accordera des dommages et intérêts lorsqu'il aura refusé de prononcer l'annulation de l'acte à cause des droits des tiers de bonne foi.

Toutefois, l'annulation de l'acte doit être assortie de la possibilité de réclamer des dommages et intérêts.

Un membre pose la question de savoir s'il faut maintenir ici les deux hypothèses, celle de l'annulation et des dommages et intérêts, ou si l'on se limitera à l'octroi de dommages et intérêts seulement.

Un autre membre fait remarquer qu'il y a une différence essentielle entre les deux articles précédents. Le premier vise uniquement la mauvaise gestion tandis que le second prévoit

Men kan zich afvragen of de voorgestelde tekst in overeenstemming is met die van het vorige artikel.

De vordering tot schadevergoeding waarover de echtgenoot beschikt kan interessant zijn, vooral wanneer de vordering tot vernietiging van een daad mislukt is.

Een lid merkt op dat het vorige artikel twee hypothesen op het oog heeft : allereerst voorkoming van moeilijkheden en vervolgens uitwissing van de gevolgen wanneer de moeilijkheden ontstaan zijn.

De volgende tekst wordt voorlopig aangenomen :

« § 1. Elke daad door een der echtgenoten verricht met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot of met overtreding van de regels tot begrenzing van de macht die elke echtgenoot heeft over het gemeenschappelijk vermogen, doet ten gunste van de benadeelde echtgenoot een recht op schadevergoeding ontstaan tegen de voor de schade aansprakelijke daders.

» Die vordering tot schadevergoeding kan onmiddellijk worden ingesteld, samen met de vordering tot vernietiging bepaald in het vorige artikel.

» § 2. Op straffe van niet-ontvankelijkheid kan de vordering slechts worden ingesteld binnen een jaar te rekenen van de dag waarop de benadeelde echtgenoot kennis heeft gekregen van de handeling en uiterlijk binnen een jaar te rekenen van de ontbinding van het wettelijk stelsel. »

De vraag wordt gesteld naar de rechten van de derden, die te goeder trouw handelen.

Daarvoor moet voorbehoud worden gemaakt, in deze zin dat de vordering strekkend tot vernietiging van een handeling geen schade mag berokkenen aan die derden. Bedoeld wordt dus niet dat diezelfde derden over een vordering tot vernietiging zouden beschikken.

Een lid herinnert eraan dat de tekst zelf handelt over de schadelijke daad die reeds verricht is.

Een lid verklaard dat de teksten de drie hypothesen moeten inhouden : ofwel heeft de echtgenoot vernietiging gevorderd en verkregen, ofwel heeft de echtgenoot de vernietiging niet gevorderd, ofwel heeft de echtgenoot de vernietiging gevorderd en niet verkregen.

Een lid legt de nadruk op de gedachte die in de tekst is neergelegd, nl. dat de rechtbank schadevergoeding zal toekennen wanneer zij geweigerd heeft de vernietiging van de handeling uit te spreken terwille van de rechten van de te goeder trouw zijnde derden.

Nochtans moet de vernietiging van de handeling gepaard gaan met de mogelijkheid schadevergoeding te vorderen.

Een lid vraagt of men hier de twee hypothesen moet handhaven, die van de vernietiging en van de schadevergoeding dan wel of men zich zal beperken tot het toekennen van schadevergoeding alleen.

Een ander lid merkt op dat er een wezenlijk verschil is tussen de twee vorige artikelen. Het eerste heeft uitsluitend betrekking op wanbeheer terwijl het tweede artikel voorziet

l'hypothèse dans laquelle l'époux agit en fraude des droits de l'autre époux. Dans ce dernier cas, il s'agit d'une gestion frauduleuse.

Un membre constate que l'article 1420 peut s'appliquer également en cas de gestion frauduleuse.

On fait remarquer que ce texte remplace l'article 39 des amendements du Gouvernement. La Sous-Commission a voulu limiter l'action en annulation au cas où il y a fraude et abus de pouvoir.

Un membre déclare qu'on a voulu supprimer du texte la notion de faute lourde et éviter qu'il y ait des discussions pour la moindre faute. D'ailleurs, si l'on a voulu maintenir la fraude et l'abus de pouvoir c'est précisément parce que ce dernier est généralement accompagné d'intentions frauduleuses.

Un membre est d'avis qu'en matière de gestion frauduleuse, il s'agit de savoir dans quelle mesure il y aura fraude. Lorsque la fraude constitue un acte particulier, il s'agira ou bien d'un acte interdit ou bien d'un acte qui emporte préjudice.

Le même membre repose alors la question de savoir si les deux hypothèses, celles de l'annulation de l'acte et de l'octroi de dommages et intérêts, se réalisent également lorsque l'acte est accompli en fraude des droits de l'autre époux et qu'il est le résultat d'un abus de pouvoir.

Les membres de la Sous-Commission répondent affirmativement.

Le texte proposé est précisé comme suit :

« § 1er. Tout acte accompli par l'un des époux en fraude des droits de son conjoint ou en violation des règles qui délimitent les pouvoirs que chacun des époux a sur le patrimoine commun, fait naître au profit de l'époux lésé un droit à réparation contre tous ceux qui sont responsables du dommage.

» Cette action en dommages et intérêts peut être exercée concurremment avec l'action en nullité prévue par l'article précédent.

» § 2. Sous peine d'irrecevabilité, elle ne peut être introduite que dans le délai d'un an à partir du jour où l'époux lésé a eu connaissance de l'acte, et au plus tard dans le délai d'un an après la dissolution du régime légal. »

La Sous-Commission revient sur l'avis qu'elle avait précédemment exprimé quant au caractère strictement personnel des actions en annulation ou en dommages et intérêts. Conformément au droit commun, ces actions sont transmissibles aux héritiers de l'époux prédécédé. A défaut d'en décider ainsi, on créerait entre époux une inégalité flagrante. Compte tenu des dispositions adoptées par la Sous-Commission en matière de prescription et qui font l'objet de l'article suivant, la prescription ne joue qu'un an après la dissolution du

in de hypothese dat de echtgenoot handelt met bedrieglijke benadeling van de andere echtgenoot. In dit laatste geval gaat het om bedrieglijk beheer.

Een lid constateert dat artikel 1420 ook toepassing kan vinden in geval van bedrieglijk beheer.

Opgemerkt wordt dat deze tekst in de plaats komt van artikel 39 van de regeringsamendementen. De Subcommissie heeft de vordering tot nietigverklaring willen beperken tot de gevallen van bedrieglijke benadeling en misbruik van bevoegdheid.

Een lid verklaart dat men het begrip « grove tekortkoming » achterwege heeft willen laten en voorkomen dat er discussies zouden ontstaan bij de minste fout. Trouwens, bedrog en misbruik van bevoegdheid zijn juist gehandhaafd omdat het laatstgenoemde over 't algemeen gepaard gaat met bedrieglijk opzet.

Een lid meent dat het inzake bedrieglijk beheer, de vraag zal zijn in hoever er bedrog gepleegd is. Maakt het bedrog een bijzondere daad uit, dan zal het gaan of om een verboden daad of om een daad die nadeel meebrengt.

Hetzelfde lid stelt dan opnieuw de vraag of de twee hypothesen, nl. vernietiging van de handeling en toekenning van schadevergoeding, ook toepassing vinden wanneer de handeling wordt verricht met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot en wanneer zij het gevolg is van misbruik van bevoegdheid.

De leden van de Subcommissie antwoorden bevestigend.

De voorgestelde tekst wordt verduidelijkt als volgt :

« § 1. Elke handeling door een der echtgenoten verricht met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot of met overtreding van de regels die de macht van elk der echtgenoten over het gemeenschappelijk vermogen begrenzen, doet ten gunste van de benadeelde echtgenoot een recht op vergoeding ontstaan tegen allen die aansprakelijk zijn voor de schade.

» Deze vordering tot schadevergoeding kan worden ingesteld samen met de vordering tot nietigverklaring waarin het vorige artikel voorziet.

» § 2. Op straffe van niet-ontvankelijkheid kan zij slechts worden ingesteld binnen één jaar te rekenen van de dag waarop de benadeelde echtgenoot kennis heeft gekregen van de handeling, en uiterlijk binnen één jaar na de ontbinding van het wettelijk stelsel. »

De Subcommissie komt terug op de zienswijze die zij vroeger had te kennen gegeven in verband met het strikt persoonlijke karakter van de vorderingen tot nietigverklaring of tot schadevergoeding. Overeenkomstig het gemeen recht kunnen die vorderingen overgaan op de erfgenamen van de vooroverleden echtgenoot. Een ander besluit zou neerkomen op een flagrante ongelijkheid tussen echtgenoten. Met inachtneming van hetgeen de Subcommissie heeft aangenomen inzake verjaring en neergelegd zal zijn in het

régime légal; si celle-ci se produit par le décès d'un des époux, il convient que le survivant et les héritiers de l'autre disposent des mêmes droits. Par contre, ces actions ne sont pas cessibles à des tiers et ne peuvent être exercées par eux.

Le texte suivant est proposé.

« Lorsque le préjudice subi par l'époux demandeur n'est pas réparé par l'annulation de l'acte ou lorsque celle-ci n'a pas été demandée ou accordée en raison des droits des tiers de bonne foi, le tribunal peut lui allouer des dommages et intérêts à charge de son conjoint. »

Les mots « à charge de son conjoint » ont été ajoutés pour bien souligner l'intention que les dommages et intérêts sont à charge du conjoint et pas à charge du patrimoine commun.

On propose de dire « l'époux requérant » au lieu de « l'époux demandeur ». Le mot « requérant » paraît plus indiqué puisque le texte vise la procédure sur requête.

Un membre ne peut pas se déclarer d'accord avec la modification proposée. Ce n'est que dans la première hypothèse, c'est-à-dire le recours préventif pour empêcher un acte, que la procédure sur requête s'applique. Dans le cas visé par cet article, il s'agit de la procédure normale.

Un membre constate que le texte ne spécifie pas le moment auquel le tribunal peut allouer des dommages et intérêts.

Il lui est répondu qu'on doit laisser au tribunal un droit d'appréciation.

Un membre se demande si le tribunal est libre de remettre jusqu'à la dissolution du régime, l'exigibilité des dommages et intérêts accordés à l'époux lésé.

Pourquoi le paiement des indemnités octroyées devrait-il être différé. Cette solution exposerait l'époux créancier à des risques d'insolvabilité. Ne faut-il pas laisser au tribunal le soin de fixer la date du paiement en fonction des circonstances du moment ?

Un membre craint également que l'exigibilité de la créance remise jusqu'à la dissolution du régime n'expose l'époux créancier au danger d'insolvabilité de l'époux débiteur.

Un autre membre est d'avis qu'il est inopportun de retarder l'exigibilité.

Un membre propose de maintenir le texte tel qu'il est et de laisser au tribunal le soin d'apprécier en connaissance de cause. D'ailleurs, dans la plupart des cas, l'action visée par cet article ne sera intentée qu'au moment où un divorce est imminent.

volgende artikel, treedt verjaring niet vroeger in dan een jaar na de ontbinding van het wettelijk stelsel; indien de ontbinding het gevolg is van het overlijden van een der echtgenoten, moeten de langstlevende en de erven van de andere echtgenoot dezelfde rechten hebben. Die vorderingen zijn echter niet overdraagbaar aan derden en zij kunnen door hen ook niet worden ingesteld.

De volgende tekst wordt voorgesteld :

« Wanneer de benadeling van de eisende echtgenoot niet ongedaan wordt gemaakt door de vernietiging van de handeling of wanneer die vernietiging niet is gevraagd of toegestaan ter wille van de rechten van te goeder trouw zijnde derden, kan de rechtbank hem schadevergoeding toekennen ten laste van de andere echtgenoot. »

De woorden « ten laste van de andere echtgenoot » werden toegevoegd om duidelijk te maken dat de schadevergoeding ten laste komt van de andere echtgenoot en niet van het gemeenschappelijk vermogen.

Voorgesteld wordt te zeggen « de verzoeker » in plaats van « de eiser ». Het woord « verzoeker » schijnt beter te passen, aangezien de tekst de verzoekschriftprocedure beoogt.

Een commissielid kan met de voorgestelde wijziging niet akkoord gaan. Alleen in het eerste geval, nl. de preventieve vordering tot verhindering van de handeling, is de verzoekschriftprocedure toepasselijk. In het geval van dit artikel gaat het om de normale procedure.

Een commissielid constateert dat de tekst niet aangeeft op welk tijdstip de rechtbank schadevergoeding kan toekennen.

Hem wordt geantwoord dat de rechtbank hier vrijelijk moet kunnen oordelen.

Een lid vraagt zich af of de rechtbank vrij is om de opeisbaarheid van de schadevergoeding, die aan de benadeelde echtgenoot is toegekend, tot de ontbinding van het stelsel uit te stellen.

Waarom moet de betaling van de toegekende schadevergoeding eigenlijk worden uitgesteld ? Dit zou de echtgenoot-schuldeiser blootstellen aan het risico van onvermogen. Is het niet beter aan de rechtbank de zorg over te laten om de datum van uitbetaling vast te stellen met inachtneming van de omstandigheden.

Een lid vreest ook dat uitstel van de opeisbaarheid tot de ontbinding van de gemeenschap de echtgenoot-schuldeiser het gevaar doet lopen dat de schuldenaar onvermogen zal zijn.

Een ander lid acht het ongewenst om de opeisbaarheid tot later te verschuiven.

Een lid stelt voor om de tekst ongewijzigd te handhaven en aan de rechtbank de zorg over te laten met kennis van zaken een oordeel te vellen. Trouwens, in de meeste gevallen zal de vordering, bedoeld in dit artikel, eerst worden ingesteld wanneer er echtscheiding voor de deur staat.

La Sous-Commission se déclare d'accord sur ce point de vue. Elle ajoute que le droit commun s'applique lorsqu'un problème d'exécution se pose en raison de l'insolvabilité de l'époux. Il est évident que l'indemnité accordée à l'époux est considérée comme personnelle.

Après cet échange de vues, le texte suivant est adopté :

Article 1422. — Lorsque le préjudice subi par le demandeur n'est pas réparé par l'annulation de l'acte ou lorsque celle-ci n'a pas été demandée ou accordée en raison des droits des tiers de bonne foi, le tribunal peut lui allouer des dommages et intérêts à charge de son conjoint.

Article 1423.

Cet article détermine la durée de la prescription pour les actions en nullité ou en dommages et intérêts prévues aux articles 1421 et 1422.

Au cours de la discussion concernant ces actions, le texte suivant avait été proposé, à titre provisoire :

« Sous peine d'irrecevabilité, aucune action en nullité ou en dommages et intérêts ne peut être exercée (introduite ou intentée) que dans le délai d'un an (ou après un an ou dans l'année) à partir du jour où l'époux requérant (lésé) a eu connaissance de l'acte et au plus tard un an après la dissolution du régime légal. »

Au sujet de ce texte on a posé la question suivante : pour ne pas rendre illusoires les droits des héritiers du conjoint, ne faut-il pas ajouter une disposition disant que « la prescription ne court pas contre les héritiers du conjoint avant l'ouverture de la succession » ?

Un échange de vues a lieu relatif à la rédaction du texte en vue d'éviter qu'on prévoie une double prescription, idée qui a été rejetée par la Sous-Commission.

Le texte doit être interprété comme suit : le conjoint qui a eu connaissance de l'acte pendant l'existence du régime légal dispose d'un délai d'un an pour exercer l'action en nullité; après un an, l'action doit être déclarée irrecevable. Ce n'est que dans le cas où le conjoint n'a pas eu connaissance de cet acte au cours du régime légal, qu'il dispose d'un an après la dissolution de celui-ci pour exercer l'action en nullité.

Un membre déclare que le délai de la prescription doit être assez long pour permettre la réconciliation, sinon on imposerait à l'époux qui voudrait exercer le recours, d'agir immédiatement afin de ne pas perdre ce moyen.

La Sous-Commission était d'abord d'avis de ne pas étendre la possibilité du recours aux héritiers. Le recours dont l'époux

De Subcommissie is het hiermee eens. Zij voegt eraan toe dat het gemeen recht van toepassing is wanneer onvermogen van de echtgenoot een probleem van tenuitvoerlegging doet rijzen. Het ligt voor de hand dat de schadevergoeding, toegekend aan de echtgenoot, als persoonlijk wordt beschouwd.

Na deze gedachtenwisseling wordt de volgende tekst aanvaard :

Artikel 1422. — Wanneer de benadeling van de eiser niet ongedaan wordt gemaakt door de vernietiging van de handeling of wanneer die vernietiging niet is gevraagd of toegestaan ter wille van de rechten van te goeder trouw zijnde derden, kan de rechtbank hem schadevergoeding toekennen ten laste van de andere echtgenoot.

Artikel 1423.

Dit artikel bepaalt de duur van de verjaringstermijn voor de vorderingen tot vernietiging of schadevergoeding waarin de artikelen 1421 en 1422 voorzien.

In de loop van de besprekingen over die vorderingen, was voorlopig de volgende tekst voorgesteld :

« Op straffe van niet-ontvankelijkheid kan geen enkele vordering tot vernietiging of tot schadeloosstelling worden ingesteld dan binnen de termijn van één jaar (of na een jaar of binnen een jaar) te rekenen van de dag waarop de (benadeelde) verzoekende echtgenoot kennis heeft gehad van de handeling en uiterlijk een jaar na de ontbinding van het wettelijk stelsel. »

In verband hiermede werd de volgende vraag geopperd zou het niet best zijn volgende bepaling toe te voegen om de rechten van de erfgenamen van de andere echtgenoot niet denkbeeldig te maken : « De verjaring loopt niet tegen de erfgenamen van de andere echtgenoot vóór het openvallen van de nalatenschap » ?

Er wordt van gedachten gewisseld over de redactie van de tekst om te voorkomen dat er een dubbele verjaring wordt opgenomen, welke idee door de Subcommissie wordt verworpen.

De tekst moet worden uitgelegd als volgt : de echtgenoot die van de handeling kennis heeft gekregen tijdens het bestaan van het wettelijk stelsel beschikt over een termijn van een jaar om de vordering tot vernietiging in te stellen; na een jaar moet de vordering niet-ontvankelijk worden verklaard. Slechts in het geval waarin de andere echtgenoot geen kennis van de handeling heeft gekregen tijdens het wettelijk stelsel beschikt hij over een jaar te rekenen van de ontbinding om de vordering tot vernietiging in te stellen.

Een lid verklaart dat de verjaringstermijn lang genoeg moet zijn om verzoening mogelijk te maken, anders zou de echtgenoot die in bercep zou willen gaan, gedwongen zijn onmiddellijk op te treden, om dit rechtsmiddel niet te verliezen.

De Subcommissie was eerst van plan om de mogelijkheid van beroep niet uit te breiden tot de erfgenamen. Het beroep

dispose est un droit strictement personnel puisqu'il s'agit uniquement d'une faute de gestion qui lèse le conjoint. Donc, l'action s'éteindra par le décès du conjoint.

Un commissaire n'admet qu'une seule exception : lorsque le conjoint meurt après avoir introduit le recours, l'action peut être poursuivie par les héritiers.

Il est proposé que le texte contienne une brève référence aux articles précédents et qu'il soit donc formulé comme suit : « sous peine d'irrecevabilité, les actions prévues aux articles 1421 et 1422... ».

La Sous-Commission fait expressément observer qu'il ne peut évidemment être question de prévoir un délai de prescription pour les recours prévus à l'article 1420, ce recours devant être introduit avant que l'acte critiqué n'ait été réalisé.

Elle aborde à nouveau le problème de la cession de l'action.

L'action prévue est-elle cessible à des tiers et transmissible aux héritiers ?

Un membre critique le fait que la Sous-Commission s'est opposée à ce que cette action passe aux héritiers.

Cette décision a pour effet de créer une inégalité flagrante entre les époux; l'époux survivant pouvant intenter des actions contre les héritiers de son conjoint décédé, actions trouvant leur origine dans la gestion de ce dernier, alors que l'inverse ne serait pas possible.

Après cet exposé, la Sous-Commission, contrairement à ce qu'elle avait décidé précédemment, rétablit le droit commun en ce qui concerne la transmissibilité des actions en annulation et en dommages et intérêts aux héritiers de l'époux prédécédé. En effet, il a été prévu que ces actions peuvent être exercées au plus tard un an après la dissolution du régime légal, ce qui entraînerait comme conséquence une inégalité flagrante entre les droits de chacun des époux. Le droit commun prévoyait la transmission aux héritiers, par contre, ces actions ne sont pas cessibles à des tiers.

Un membre rappelle que les mots « au plus tard un an après la dissolution du régime légal » visent l'hypothèse où l'époux n'a pas eu connaissance de l'acte pendant la durée du régime légal.

Pour sauvegarder les droits des héritiers, on se demande s'il ne faut pas ajouter un texte rédigé comme suit : « La prescription ne court pas contre les héritiers du conjoint avant l'ouverture de la succession ».

L'absence d'un texte visant les droits des héritiers, encouragerait les époux à s'entendre pour léser ceux-ci.

Un membre est d'avis que les droits des héritiers ne peuvent pas être étendus au-delà de ceux de leur auteur. Il propose un texte, dont la Sous-Commission admet le prin-

waarover de echtgenoot beschikt is een volstrekt persoonlijk recht, aangezien het enkel om een beheersfout gaat die de andere echtgenoot benadeelt. Bijgevolg vervalt de vordering met het overlijden van de andere echtgenoot.

Een commissielid aanvaardt slechts één uitzondering : als de andere echtgenoot sterft na de vordering te hebben ingesteld kan ze door de erfgenamen worden voortgezet.

Voorgesteld wordt dat in de tekst even verwezen wordt naar de vorige artikelen en dat dus zou worden gezegd : « op straffe van niet-ontvankelijkheid, kunnen de vorderingen bedoeld in de artikelen 1421 en 1422... ».

De Subcommissie merkt uitdrukkelijk op dat vanzelfsprekend in geen verjaringstermijn voorzien kan worden voor beroep bepaald in artikel 1420, daar dit beroep moet worden ingesteld vooraleer de aangevochten handeling is verricht.

Opnieuw wordt het probleem besproken van de overdracht van de vordering.

Kan de vordering worden overgedragen aan derden en overgaan op de erfgenamen ?

Een lid brengt kritiek uit op het feit dat de Subcommissie niet gewild heeft dat de vordering op de erfgenamen zou overgaan.

Deze beslissing doet een flagrante ongelijkheid ontstaan tussen de echtgenoten : de langstlevende echtgenoot kan vorderingen instellen tegen de erfgenamen van zijn overleden echtgenoot, welke vorderingen hun oorsprong vinden in het beheer van deze laatste, terwijl het omgekeerde niet zou kunnen.

Na dit betoog komt de Subcommissie op haar beslissing terug en keert weer tot het gemeen recht wat betreft de overgang van de vorderingen tot vernietiging en tot schadevergoeding op de erfgenamen van de vooroverleden echtgenoot. Immers, er werd bepaald dat deze vorderingen kunnen worden ingesteld uiterlijk na één jaar te rekenen van de ontbinding van het wettelijk stelsel, wat een flagrante ongelijkheid tussen de rechten van elk der echtgenoten tot gevolg zou hebben. Het gemeen recht voorziet wel in de overgang op de erfgenamen maar die vorderingen zijn niet vatbaar voor overdracht aan derden.

Een lid herinnert eraan dat de woorden « uiterlijk na één jaar te rekenen van de ontbinding van het wettelijk stelsel » betekenen dat de echtgenoot tijdens het wettelijk stelsel geen kennis heeft gekregen van de handeling.

Men vraagt zich af of de rechten van de erfgenamen niet gevrijwaard moeten worden door toevoeging van een tekst die zou luiden als volgt : « De verjaring gaat niet in tegen de erfgenamen van de andere echtgenoot vóór het openvalen van de nalatenschap ».

Het ontbreken van een tekst betreffende de rechten van de erfgenamen zou de echtgenoten aanzetten om zich op kosten van deze laatsten te verstaan.

Een lid is van oordeel dat de rechten van de erfgenamen niet verder mogen gaan dan die van hun rechtsvoorganger. Hij stelt een tekst voor waarvan de Subcommissie het begin-

cipe, en décidant qu'on ne peut pas aller plus loin en cette matière. Le texte proposé constituera le deuxième alinéa de l'article qui est provisoirement rédigé comme suit :

« L'action en nullité ou en dommages et intérêts est prescrite un an à partir du jour où l'époux lésé a eu connaissance de l'acte et au plus tard un an après la dissolution du régime légal.

» Si l'époux lésé décède avant que la prescription soit acquise, les héritiers disposent d'un nouveau délai d'un an. »

Un membre pose la question de savoir si l'article vise une véritable prescription ou une forclusion. S'il s'agit d'une prescription fondée sur la présomption de paiement, les règles de la suspension et de l'interruption s'appliquent; dans ce cas on peut également imposer le serment litisdecisoire.

D'après les autres membres, il s'agit d'une véritable prescription à laquelle les règles de la suspension et de l'interruption sont applicables. Mais la disposition de l'article 2275 du Code civil ne peut pas s'appliquer. D'ailleurs, il s'agit de la prescription d'une action et non pas de la prescription d'un paiement.

Par ailleurs, il s'impose de préciser le début du délai de prescription, pour ce qui concerne les héritiers, en disant : « à partir du décès... »

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

Article 1423. — L'action en nullité ou en dommages et intérêts est prescrite un an à partir du jour où l'époux lésé a eu connaissance de l'acte et au plus tard un an après la dissolution du régime légal.

Si l'époux lésé décède avant que la prescription soit acquise, ses héritiers disposent à partir du décès d'un nouveau délai d'un an.

Article 1424.

Cet article clôt la série des dispositions (articles 1414 à 1424 qui constituent la Section III : « De la gestion du patrimoine commun ». Il traite des legs que peuvent faire les époux sur le patrimoine commun.

Une disposition analogue figure à l'article 36 des amendements du Gouvernement.

Une nouvelle rédaction est proposée :

« Les legs faits par les époux ne peuvent excéder leur part dans la communauté (ou les biens communs).

» S'ils ont légué un bien de la communauté, le légataire ne peut le réclamer en nature que si le bien, par l'effet du partage, tombe au lot des héritiers du (conjoint) donateur.

» Si le bien ne tombe point au lot de ces héritiers, le légataire a droit sur la part des héritiers dans les biens communs

sel aanneemt. De Subcommissie beslist dat men ter zake niet verder mag gaan. De voorgestelde tekst wordt als tweede lid aan het artikel toegevoegd dat voorlopig zal luiden als volgt :

« De vordering tot vernietiging of schadevergoeding verjaart na één jaar te rekenen van de dag waarop de benadeelde echtgenoot kennis heeft gekregen van de handeling en uiterlijk na één jaar te rekenen van de ontbinding van het wettelijk stelsel.

» Indien de benadeelde echtgenoot overlijdt voordat de verjaring is ingetreden, beschikken de erfgenamen over een nieuwe termijn van één jaar. »

Een lid vraagt of het artikel werkelijk verjaring of verval van recht beoogt. Betreft het verjaring, gegrond op het vermoeden van betaling, dan zijn de regels van schorsing en stuiting toepasselijk; in dat geval kan ook de beslissende eed worden opgedragen.

Volgens de andere leden gaat het om een werkelijke verjaring, waarop de regels van schorsing en stuiting toepasselijk zijn. Maar de bepaling van artikel 2275 van het Burgerlijk Wetboek kan geen toepassing vinden. Het gaat trouwens om de verjaring van een handeling en niet om de verjaring van een betaling.

Bovendien moet de aanvang van de verjaringstermijn, wat betreft de erfgenamen, nader vastgesteld worden, door de bepaling : « vanaf het overlijden... »

De Subcommissie aanvaardt de volgende tekst :

Artikel 1423. — De vordering tot vernietiging of schadevergoeding verjaart na een jaar te rekenen van de dag waarop de benadeelde echtgenoot kennis heeft gekregen van de handeling en uiterlijk na een jaar te rekenen van de ontbinding van het wettelijk stelsel.

Indien de benadeelde echtgenoot overlijdt voordat de verjaring is ingetreden, beschikken zijn erfgenamen vanaf het overlijden over een nieuwe termijn van een jaar.

Artikel 1424.

Dit artikel sluit de reeks bepalingen (art. 1414 tot en met 1424) die afdeling III vormen : « Beheer van het gemeenschappelijk vermogen ». Het handelt over de legaten, die de echtgenoten kunnen maken uit het gemeenschappelijk vermogen.

Een soortgelijke bepaling komt voor in artikel 36 van de amendementen van de Regering.

Er wordt een nieuwe redactie voorgesteld :

« De echtgenoten mogen geen legaten maken die hun aandeel in de gemeenschap (of de gemeenschappelijke goederen) te boven gaan.

» Indien zij een goed van de gemeenschap hebben vermaakt kan de legataris het slechts in natura opeisen indien het goed, ten gevolge van de verdeling, toevalt aan de erfgenamen van de (echtgenoot) schenker.

» Indien het goed niet aan die erfgenamen toevalt, heeft de legataris recht op het aandeel van de erfgenamen in de

et sur les biens personnels de l'époux donateur, à la valeur du bien légué.

» Variante pour le troisième alinéa :

» Si le bien ne tombe point au lot de ses héritiers, le légataire a droit sur la part des héritiers de l'époux donateur (dans les biens communs) et sur ses biens personnels, à la valeur du bien légué.

» La même règle s'applique aux institutions contractuelles faites par les époux (ou l'un d'eux). »

Un membre déclare avoir l'impression que le texte n'est pas tout à fait conforme au système général adopté par la Sous-Commission qui consiste à créer des patrimoines propres et un patrimoine commun alimenté par les revenus des propres en vue d'assurer le fonctionnement du mariage.

Si l'on ne permet pas de disposer des biens communs à cause de mort, il faut régler le problème dans le cadre du droit de succession, mais la question se pose de savoir ce qui va se passer avec le patrimoine commun.

On fait remarquer qu'il s'agit du legs d'un bien commun dont l'objet se trouve au lot du conjoint survivant. Il est équitable d'accorder dans ce cas au légataire une valeur équivalente à l'objet légué.

Un membre voudrait que le texte ne s'écarte pas trop de l'article 1423 du Code civil.

Un autre membre demande si la contre-valeur peut être poursuivie sur le patrimoine commun et éventuellement sur le patrimoine propre.

Un membre est d'avis que la matière est dominée par deux principes : le mari ne peut jamais léguer plus que ce que sa part comporte dans le patrimoine commun, et, lorsqu'il lègue un bien commun déterminé, il faut attendre le résultat du partage. Il demande également qu'on ne s'écarte pas trop de l'article 1423 du Code civil. En tout cas, l'époux ne peut pas léguer plus que sa part, c'est-à-dire la moitié du patrimoine commun.

En outre, il est évident que les héritiers ont toujours le droit de refuser la succession et qu'ils ne sont pas tenus *ultra vires* lorsqu'ils ont accepté sous bénéfice d'inventaire.

On propose le texte suivant :

« Les legs faits par les époux ne peuvent excéder leur part dans le patrimoine commun.

» Si des biens légués tombent au lot des héritiers de l'époux prédécédé, le légataire peut les réclamer en nature.

gemeenschappelijke goederen en op de persoonlijke goederen van de echtgenoot-schenker, voor de waarde van het vermaakte goed.

» Variante op het derde lid :

» Indien het goed niet aan die erfgenamen toevalt, heeft de legataris recht op het aandeel van de erfgenamen van de echtgenoot-schenker (in de gemeenschappelijke goederen) en op diens persoonlijke goederen, voor de waarde van het vermaakte goed.

» Dezelfde regel vindt toepassing op de contractuele erfstellingen door de echtgenoten (of een van hen). »

Een lid heeft de indruk dat de tekst niet volkomen overeenstemt met het algemene systeem van de Subcommissie, dat gericht is op het scheppen van eigen vermogens naast een gemeenschappelijk vermogen gevormd uit de inkomsten van de eigen vermogens om het huwelijk te laten functioneren.

Indien er niet mag beschikt worden over de gemeenschappelijke goederen ter zake des doods, moet het probleem een regeling vinden in het kader van het erfrecht, maar dan rijst de vraag wat er zal gebeuren met het gemeenschappelijk vermogen.

Er wordt opgemerkt dat het gaat om het legaat van een onroerend goed, waarvan het voorwerp zich bevond in de kavel van de langstlevende echtgenoot. In dat geval is het billijk aan de legataris iets toe te kennen van gelijke waarde als het vermaakte voorwerp.

Een lid wenst dat de tekst niet te sterk zou afwijken van artikel 1423 van het Burgerlijk Wetboek.

Een ander lid vraagt of de tegenwaarde verhaalbaar is op het gemeenschappelijk vermogen en, in voorkomend geval, op het eigen vermogen.

Een lid meent dat deze materie wordt beheerst door twee beginselen : de man kan nooit meer vermaken dan zijn aandeel in het gemeenschappelijk vermogen en, wanneer hij een bepaald gemeenschappelijk goed vermaakt, moet gewacht worden op het resultaat van de verdeling. Hij vraagt ook dat men niet te sterk zou afwijken van artikel 1423 van het Burgerlijk Wetboek. Hoe dan ook, de echtgenoot kan niet meer vermaken dan zijn aandeel, d.w.z. de helft van het gemeenschappelijk vermogen.

Bovendien ligt het voor de hand dat de erfgenamen altijd het recht hebben de nalatenschap te verwerpen en dat zij niet *ultra vires* gehouden zijn, wanneer zij aanvaard hebben onder voorrecht van boedelbeschrijving.

De volgende tekst wordt voorgesteld :

« De echtgenoten mogen geen legaten maken die hun aandeel in het gemeenschappelijk vermogen te boven gaan.

» Vallen de vermaakte goederen in de kavel van de erfgenamen van de vooroverleden echtgenoot, dan kan de legataris ze in natura opeisen.

« Dans le cas contraire, le légataire peut en réclamer la contrevaletur à charge du patrimoine commun et le cas échéant, à charge des biens personnels du donateur. »

Une alternative est également proposée :

« L'un ou l'autre des époux peut disposer par testament du patrimoine commun dans les limites de son droit au partage de cette masse (ou dans la mesure de ses droits indivis sur cette masse). »

« Chaque époux a droit à la moitié du dit patrimoine, à moins qu'il en ait été convenu autrement par contrat de mariage.

« Si l'époux a disposé d'un bien déterminé (ou s'il s'agit d'un legs particulier), le légataire a le droit d'en réclamer la délivrance en nature pour autant que l'objet du legs, par l'effet du partage, tombe (ou se trouve) au lot des héritiers du testateur; dans le cas contraire, le légataire a droit à une somme (d'argent) égale à la valeur totale du bien, payable sur la part des héritiers du testateur dans le patrimoine commun, et le cas échéant sur les biens personnels de ce dernier. »

♦♦

Certains membres, s'appuyant sur la distinction des patrimoines prévue à l'article 1398 sont d'avis qu'un époux ne peut jamais disposer par testament, de plus de sa part dans ce patrimoine au moment de la liquidation; la même solution devrait valoir, qu'il s'agisse d'un legs portant sur la totalité ou une quotité du patrimoine ou d'un legs portant sur des biens déterminés dont par hypothèse la valeur dépasserait celle des droits du testateur dans le patrimoine commun.

Ils proposent dès lors le texte suivant :

« Les époux ne peuvent disposer à cause de mort (ou léguer) au-delà de leur part dans le patrimoine commun.

« S'ils ont légué des biens déterminés, le légataire ne peut les réclamer en nature que si ces biens, par l'effet du partage, sont attribués aux héritiers de l'époux qui en a disposé et si leur valeur ne dépasse pas la part de cet époux dans le patrimoine commun.

« Sinon, le légataire n'a droit qu'à la valeur des biens légués sur la part des héritiers du disposant dans ce patrimoine. »

Un membre fait les observations suivantes : un époux lègue un immeuble déterminé dont la valeur dépasse sa part dans le patrimoine commun; par le fait du partage, cet immeuble tombe dans le lot des héritiers. Ceux-ci doivent-ils attribuer tout l'immeuble au légataire ? Peuvent-ils se libérer en nature ou se crée-t-il en ce qui concerne cet immeuble

« In het tegenovergestelde geval kan de legataris de tegenwaarde ervan opeisen ten bezware van het gemeenschappelijk vermogen en, in voorkomend geval, ten bezware van de persoonlijke goederen van de schenker. »

Er wordt ook een variante voorgesteld :

« De echtgenoten kunnen bij testament over het gemeenschappelijk vermogen beschikken binnen de perken van hun aanspraken in de verdeling van die boedel (of binnen de perken van hun onverdeelde rechten op die boedel). »

« Elke echtgenoot heeft recht op de helft van dit vermogen, tenzij anders is overeengekomen in het huwelijkscontract.

« Heeft de echtgenoot over een bepaald goed beschikt (of gaat het om een bijzonder legaat), dan heeft de legataris het recht de afgifte ervan in natura te eisen voor zover het vermaakte goed, ten gevolge van verdeling, in de kavel van de erfgenamen van de erflater valt (of zich in de kavel van de erfgenamen van de erflater bevindt); in het tegenovergestelde geval heeft de legataris recht op een (geld) som gelijk aan de totale waarde van het goed, betaalbaar uit het aandeel van de erfgenamen van de erflater in het gemeenschappelijk vermogen en eventueel van de persoonlijke goederen van de erflater. »

♦♦

Sommige commissieleden zijn op grond van het onderscheid tussen de vermogens in artikel 1398 van oordeel dat een echtgenoot nooit bij testament kan beschikken over meer dan zijn aandeel in dat vermogen op het tijdstip van de vereffening; de oplossing zou dezelfde moeten zijn voor een legaat betreffende de algeheelheid of een gedeelte van het vermogen en voor een legaat betreffende bepaalde goederen waarvan de waarde, bij veronderstelling groter zou zijn dan die van de rechten van de erflater in het gemeenschappelijk vermogen.

Zij stellen derhalve de volgende tekst voor :

« De echtgenoten mogen ter zake des doods niet beschikken (of geen legaten maken) boven hun aandeel in het gemeenschappelijk vermogen.

« Hebben zij bepaalde goederen vermaakt, dan kan de legataris deze niet in natura opeisen tenzij deze goederen, ten gevolge van de verdeling toevallen aan de erfgenamen van de echtgenoot die erover heeft beschikt, en hun waarde niet groter is dan het aandeel van deze echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen.

« Anders heeft de legataris slechts recht op de waarde van de vermaakte goederen in het aandeel van de erfgenamen van de beschikkende echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen. »

Een commissielid maakt de volgende opmerkingen : een echtgenoot vermaakt een welbepaald onroerend goed waarvan de waarde groter is dan zijn aandeel in het gemeenschappelijk vermogen; dit onroerend goed valt, als gevolg van de verdeling, te beurt aan de erfgenamen. Zijn deze verplicht het gehele onroerend goed toe te wijzen aan de

ble, une indivision entre héritiers et légataires ? Le dernier texte proposé ne répond pas clairement à ces questions. Pour répondre à cette objection une nouvelle rédaction est proposée :

« Les legs faits par les époux ne peuvent excéder leur part dans le patrimoine commun.

» S'ils ont légué des biens déterminés, le légataire ne peut les réclamer en nature que si ces biens, par l'effet du partage, sont attribués aux héritiers de l'époux qui en a disposé et si leur valeur ne dépasse pas la part de cet époux dans le patrimoine commun.

» Si ces conditions ne sont pas remplies, le légataire n'a droit qu'à la valeur des biens légués, sans pouvoir exiger plus que la part des héritiers du disposant dans le patrimoine commun. »

La Sous-Commission souligne que la notion « legs » comprend également les institutions contractuelles que les époux auront faites par convention matrimoniale.

Les membres confirment la portée exacte du 1er alinéa en disant que les mots « les legs faits par les époux » ne visent que les legs faits sur le patrimoine commun, et ils ne visent pas les legs faits sur les biens propres puisque l'époux peut disposer de ceux-ci comme il l'entend.

Un membre est d'avis qu'il est nécessaire de définir la notion de « bien déterminé » afin d'éviter une interprétation erronée.

D'après un autre membre cette notion vise les immeubles et les meubles à l'exclusion de toute somme d'argent. Il s'agit uniquement d'un bien existant en nature; une quotité n'est pas non plus un bien déterminé.

Un membre fait remarquer que le legs qui ne pourrait pas être exécuté sur la part du disposant dans les biens communs, devra être réduit.

D'après un autre membre, il s'agit de choisir entre le système proposé et celui qui est prévu actuellement par l'article 1423 du Code civil.

Un commissaire estime que ce texte ne présente aucun inconvénient quoiqu'il puisse aller à l'encontre de la volonté du de cuius. D'ailleurs, le légataire qui ne peut prétendre à la délivrance en nature du bien déterminé, objet du legs, obtiendra la valeur correspondante au legs, dans la mesure où l'article proposé le permet.

On fait remarquer que le légataire sait d'avance qu'il est soumis aux aléas du partage.

**

Un autre membre rappelle qu'à l'occasion de l'examen du régime des biens matrimoniaux, la Sous-Commission est restée fidèle au régime de l'article 1423 du Code civil; il souligne

legataris ? Kunnen zij zich in natura bevrijden of ontstaat er, wat dat onroerend goed betreft, onverdeeldheid tussen erfgenamen en legatarissen ? De laatste tekst die werd voorgesteld geeft geen duidelijk antwoord op die vragen. Om dit bezwaar te ondervangen wordt een nieuwe redactie voorgesteld :

« De echtgenoten mogen geen legaten maken die hun aandeel in het gemeenschappelijk vermogen te boven gaan.

» Hebben zij bepaalde goederen vermaakt, dan kan de legataris deze slechts in natura opeisen indien deze goederen, ten gevolge van de verdeling, toevallen aan de erfgenamen van de echtgenoot die erover heeft beschikt en indien hun waarde niet groter is dan het aandeel van deze echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen.

» Wordt aan die voorwaarde niet voldaan, dan heeft de legataris slechts recht op de waarde van de vermaakte goederen, zonder meer te kunnen eisen dan het aandeel van de erfgenamen van de beschikkende echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen. »

De Subcommissie onderstreept dat onder « legaten » mede moeten worden verstaan de contractuele erfstellingen die de echtgenoten bij huwelijksovereenkomst hebben gedaan.

De leden bevestigen de juiste draagwijdte van het eerste lid in die zin dat onder « legaten gemaakt door de echtgenoten » slechts worden verstaan de legaten gemaakt uit het gemeenschappelijk vermogen, en niet de legaten gemaakt uit de eigen goederen, aangezien die echtgenoten daarover naar goedvinden kunnen beschikken.

Een lid is van oordeel dat het begrip « bepaald goed » nader moet worden omschreven, ten einde een verkeerde uitlegging te voorkomen.

Volgens een ander lid moet daaronder worden verstaan de onroerende en roerende goederen, met uitsluiting van geldsommen. Het gaat uitsluitend om een goed dat in natura bestaat; een hoeveelheid is evenmin een bepaald goed.

Een lid merkt op dat een legaat dat niet zou kunnen worden verhaald op het aandeel van de beschikker in de gemeenschappelijke goederen, ingekort zal moeten worden.

Volgens een ander lid komt het er op aan te kiezen tussen de voorgestelde regeling en de regeling die thans vervat is in artikel 1423 van het Burgerlijk Wetboek.

Een lid is van oordeel dat het niet hindert dat de tekst tegen de wil van de de cuius ingaat. De legataris die geen aanspraak kan maken op de afgifte in natura van het bepaalde goed, voorwerp van het legaat, zal trouwens de overeenkomstige waarde van het legaat ontvangen, voor zover het voorgestelde artikel zulks mogelijk maakt.

Opgemerkt wordt dat de legataris vooraf weet dat hij met de wisselvalligheden van de verdeling af te rekenen zal hebben.

**

Een ander commissielid wijst erop dat de Subcommissie, bij het onderzoek van het huwelijksvermogensstelsel, trouw is gebleven aan de regeling van artikel 1423 van het Burger-

que le legs est à charge non point du patrimoine commun mais de la succession du testateur qui comprend sa part dans le patrimoine commun.

Il n'y a donc aucun inconvénient à étendre aux deux époux une règle que le Code civil n'a prévue qu'en faveur du mari.

Il propose d'adopter avec quelques corrections de rédaction le texte reproduit en tête de la discussion de cet article.

La Sous-Commission se rallie à ce point de vue et adopte le texte suivant :

Article 1424. — Les legs faits par l'un des époux de la totalité ou d'une quotité du patrimoine commun ne peuvent excéder sa part dans ce patrimoine.

Si le legs a pour objet des biens déterminés faisant partie du patrimoine, le légataire ne peut les réclamer en nature que si ces biens, par l'effet du partage, sont attribués aux héritiers du testateur.

Dans le cas contraire, le légataire a droit à charge de la succession du testateur, à la valeur des biens légués.

SECTION IV.

De la gestion des biens propres.

Article 1425.

Aux dispositions relatives à la gestion du patrimoine commun doivent succéder celles concernant la gestion des biens propres. Elles ont été prévues à l'article 40 des amendements du Gouvernement qui correspond à l'article 157 du projet du Gouvernement et à l'article 1428 du Code civil français.

Les considérations suivantes ont été soumises aux membres de la Sous-Commission :

Entre le projet Wigny (amendements du Gouvernement) et le projet Vermeylen (projet du Gouvernement), il y a des différences sensibles. Dans le premier, la gestion des biens propres est réservée à l'époux propriétaire (voir R.P.N., novembre 1966, p. 367, étude du professeur Renauld). Dans le second, si chacun des époux a la gestion de ses biens propres (art. 146, al. 1, lequel renvoie à l'art. 157 qui définit la gestion), c'est le gérant de la communauté qui administre les biens de son conjoint, mais la femme peut, à tout moment, par une simple déclaration au greffe du tribunal se réserver le droit d'administrer ses biens propres; le mari peut se réserver ce même droit lorsqu'il confie à sa femme la gestion de la communauté (art. 147).

liik Wetboek; hij onderstreept dat het legaat ten laste komt niet van het gemeenschappelijk vermogen, maar van de nalatenschap van de erflater die zijn aandeel in het gemeenschappelijk vermogen omvat.

Er is dus geen bezwaar tegen om een regel, waarin het Burgerlijk Wetboek slechts ten behoeve van de man heeft voorzien, uit te breiden tot beide echtgenoten.

Hij stelt voor de tekst die voorkomt in het begin van de bespreking van dit artikel, aan te nemen met enkele redactiewijzigingen.

De Subcommissie is het daarmee eens en neemt de volgende tekst aan :

Artikel 1424. — De legaten die een der echtgenoten maakt van het geheel of een deel van het gemeenschappelijk vermogen mogen zijn aandeel in dat vermogen niet te boven gaan.

Heeft het legaat betrekking op bepaalde goederen die tot dat vermogen behoren, dan kan de legataris ze alleen dan in natura opeisen wanneer die goederen, ten gevolge van de verdeling, toevallen aan de erfgenamen van de erflater.

In het tegenovergestelde geval heeft de legataris ten laste van de nalatenschap van de erflater recht op de waarde van de vermaakte goederen.

AFDELING IV.

Beheer van de eigen goederen.

Artikel 1425.

Na de bepalingen betreffende het beheer van het gemeenschappelijk vermogen, moeten thans de bepalingen volgen betreffende het beheer van het eigen vermogen. Deze waren opgenomen in artikel 40 van de amendementen van de Regering dat overeenstemt met artikel 157 van het ontwerp van de Regering en met artikel 1428 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

Aan de leden van de Subcommissie werden de volgende overwegingen ter kennis gebracht :

Tussen het ontwerp-Wigny (amendementen van de Regering) en het ontwerp-Vermeylen (ontwerp van de Regering) zijn ook hier weer aanzienlijke verschillen. In het eerste wordt het bestuur van de eigen goederen voorbehouden aan de echtgenoot-eigenaar (zie R.P.N., november 1966, blz. 367, studie van professor Renauld). In het tweede, volgens hetwelk elk van beide echtgenoten het bestuur van zijn eigen goederen heeft (art. 146, eerste lid, waarin verwezen wordt naar art. 157 dat het bestuur omschrijft), is het de beheerder van de gemeenschap die de goederen van zijn echtgenoot bestuurt, maar de vrouw kan te allen tijde door een enkele verklaring ter griffie van de rechtbank zich het recht voorbehouden haar eigen goederen te besturen; de man kan zich datzelfde recht voorbehouden wanneer hij het beheer van de gemeenschap opdraagt aan zijn vrouw (art. 147).

On aperçoit ainsi que le projet Vermeylen reste fidèle en principe à l'idée d'unité d'administration.

Selon Mazeaud (n° 319), seul l'usufruit des biens propres conféré à la communauté s'opposait au transfert à la femme des pouvoirs de gestion sur ses biens propres, et c'est ainsi qu'il fut supprimé.

Les problèmes souvent délicats qui se posaient avant la loi de juillet 1965 pour distinguer entre les pouvoirs d'administration et de jouissance du mari et les pouvoirs de disposition de la nue-propriété que conservait la femme, ne devraient donc plus se poser aujourd'hui (sauf lorsque l'un des époux laissera l'autre gérer ses biens propres). Chacun est libre à présent d'administrer ses propres biens, d'en percevoir les revenus, de disposer de ceux-ci et du capital, sauf à fournir sa contribution aux charges du mariage.

La loi française de juillet 1965 prévoit en outre (art. 1429) une sanction contre l'époux négligent ou qui détourne de leur destination les revenus de ses biens propres; il peut être dessaisi des droits qui lui sont reconnus par l'article 1428. Cet article 1429 n'a point d'équivalent dans le projet Wigny. Mais pareille sanction peut résulter de l'application de l'article 221, § 1, du Code civil.

Concernant la responsabilité de l'époux administrateur des biens propres de son conjoint, le projet Vermeylen contient des dispositions spéciales (art. 158 et 159).

L'article 158 (correspondant à l'alinéa 4 de l'article 1428 du Code civil) envisage le cas de la perte des biens et capitaux, notamment par la confusion de ces biens avec les biens de la communauté ou les biens propres de l'époux gérant (Doc. Sénat, session 1964-1965, n° 138, exposé des motifs, p. 305).

L'article 159 qui est relatif aux baux conclus par l'époux gestionnaire seul est une reproduction de l'article 1429 du Code civil et en grande partie de l'article 1430, mais la distinction entre les baux ruraux et les autres a été abandonnée.

La Sous-Commission se ralliant au système proposé par les amendements Wigny a adopté le principe de la gestion du patrimoine propre à chaque époux, sans intervention du conjoint, sauf application de l'article 214, § 1er, du régime primaire.

Il est rappelé que cet article exige l'accord des deux époux pour tout acte de disposition entre vifs onéreux ou gratuit relatif aux droits que l'un d'eux possède sur l'immeuble qui sert au logement de la famille et les meubles meublants qui la garnissent.

Après avoir décidé de diviser la matière en deux articles, la Sous-Commission adopte le texte suivant :

Men merkt dus dat het ontwerp-Vermeylen in beginsel trouw blijft aan de eenheid van bestuur.

Volgens Mazeaud (nr. 319) verzetste alleen het vruchtgebruik van de eigen goederen, toegestaan aan de gemeenschap, zich tegen de overdracht aan de vrouw van de bevoegdheden over haar eigen goederen en daarom werd het opgeheven.

Vóór de wet van juli 1965 rezen bij het maken van een onderscheid tussen de bestuursbevoegdheid en het genotsrecht van de man en het beschikkingsrecht over de blote eigendom dat de vrouw behield, vaak delicate problemen die zich nu eigenlijk niet meer zouden mogen voordoen (behalve wanneer de ene echtgenoot zijn eigen goederen door de ander laat beheren). Ieder is thans vrij zijn eigen goederen te besturen, de inkomsten daaruit te ontvangen, te beschikken over die goederen evenals over het kapitaal, behalve dat hij zijn bijdrage moet leveren in de lasten van het huwelijk.

De Franse wet van juli 1965 voorziet bovendien (art. 1429) in een sanctie tegen de echtgenoot die nalatig is of de inkomsten uit zijn eigen goederen aan hun bestemming onttrekt; de rechten die hij bezit krachtens artikel 1428 kunnen hem ontnomen worden. Artikel 1429 vindt geen equivalent in het ontwerp-Wigny. Maar een dergelijke sanctie kan ook volgen uit de toepassing van artikel 221, § 1, van het Burgerlijk Wetboek.

Met betrekking tot de aansprakelijkheid van de echtgenoot die de eigen goederen van de andere echtgenoot bestuurt, treft het ontwerp-Vermeylen bijzondere voorzieningen (art. 158 en 159).

Artikel 158 (dat overeenstemt met artikel 1428, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek) voorziet in het geval van verlies van de goederen en kapitalen, met name door vermenig van die goederen met de goederen van de gemeenschap of met de eigen goederen van de beherende echtgenoot (Gedr. St. Senaat, zitting 1964-1965, nr. 138, memorie van toelichting, blz. 305).

Artikel 159, dat betrekking heeft op verhuring door de beherende echtgenoot alleen, is overgenomen uit artikel 1429 van het Burgerlijk Wetboek en grotendeels ook uit artikel 1430, maar het onderscheid tussen pacht en huur is achterwege gebleven.

De Subcommissie stemt in met de regeling die voorkomt in de amendementen-Wigny en spreekt zich uit voor het beginsel van het beheer van het eigen vermogen van iedere echtgenoot zonder tussenkomst van de andere echtgenoot, behoudens toepassing van artikel 214, § 1, van de basisregeling.

Er wordt op gewezen dat dit artikel de toestemming van beide echtgenoten vereist voor enigerlei daad van beschikking onder de levenden, onder bezwarende titel of om niet, met betrekking tot de rechten die een van hen bezit op het onroerend goed dat dient tot woning van het gezin en op het huisraad.

De Subcommissie besluit de materie te splitsen in twee artikelen en neemt dan de volgende tekst aan :

SECTION IV.

De la gestion des biens propres.

« Article 1425. — Chaque époux gère son patrimoine propre. Il en dispose librement sauf dans les cas visés à l'article 214, § 1er. »

Il avait été proposé d'ajouter à cet article un second alinéa, libellé comme suit :

« Toutefois, un époux ne peut, sans le consentement de son conjoint, disposer entre vifs à titre gratuit de ses biens propres en pleine propriété, sauf pour les présents d'usage et l'établissement des enfants communs ou adoptés par les deux époux. (Variante : sauf les libéralités que l'article 852 dispense du rapport et celles qui sont faites au conjoint survivant.) »

Ce texte, inspiré du 3e alinéa de l'article 40 des amendements n'a pas été retenu. Il se justifie par la nécessité de protéger le patrimoine commun, constitué pour la plus grande part par les économies réalisées sur les revenus des propres.

La Sous-Commission décide cependant de ne pas l'adopter, considérant comme suffisantes les dispositions générales qu'elle propose à l'article 224, § 1er, 3e, qui permettent l'annulation des donations faites par un des époux et qui mettent en péril les intérêts de la famille.

Article 1426.

L'article 1425 définit le principe de la gestion des biens propres.

La Sous-Commission a estimé qu'il était nécessaire de prévoir certaines mesures pour des situations particulières qui viendraient à se présenter.

L'article 33 des amendements du Gouvernement vise en ce qui concerne les biens communs des hypothèses plus ou moins comparables. Les articles 143, 144 et 145 du projet du Gouvernement peuvent également en être rapprochés. L'article 221 actuel du Code civil et l'article 1426 de la loi française s'inspirent des mêmes préoccupations. (Voir aussi l'avis du Conseil d'Etat, Annexes au Doc. Sénat, session de 1964-1965, n° 138, p. 289, où l'on trouve un commentaire du second alinéa de l'article 127 de l'avant-projet, qui est devenu par la suite l'article 145 du projet.)

Il est d'ailleurs évident que les situations visées ici sont comparables à celles prévues à l'article 1419, en ce qui concerne la gestion du patrimoine commun.

Un texte provisoire est proposé :

Si l'un des époux se trouve d'une manière durable dans l'impossibilité de manifester sa volonté ou s'il met en péril

AFDELING IV.

Beheer van de eigen goederen.

« Artikel 1425. — Iedere echtgenoot beheert zijn eigen vermogen. Hij beschikt er vrij over, uitgezonderd in de gevallen bedoeld in artikel 214, § 1. »

Er was voorgesteld dit artikel aan te vullen met een tweede lid, luidende :

« Een echtgenoot mag evenwel, zonder de toestemming van de andere echtgenoot, niet bij schenking onder de levenden beschikken over zijn eigen goederen in volle eigendom, tenzij wat betreft de gebruikelijke geschenken en om de gemeenschappelijke of door beide echtgenoten geadopteerde kinderen een stand te verschaffen. (Variante : tenzij wat betreft de giften die door artikel 852 worden vrijgesteld van inbreng en die welke worden gedaan aan de langstlevende echtgenoot.) »

Deze tekst, die teruggaat op artikel 40 van de regeringsamendementen, werd niet in aanmerking genomen. Hij is noodzakelijk om het gemeenschappelijk vermogen te beschermen, dat voor het grootste gedeelte wordt gevormd door besparing op de inkomsten uit eigen goederen.

De Subcommissie besluit evenwel deze tekst niet aan te nemen, omdat zij een toereikende regeling in de vorm van algemene bepalingen heeft voorgesteld in artikel 224, § 1, 3^e, die de mogelijkheid bieden tot vernietiging van de schenkingen door een der echtgenoten, wanneer de belangen van het gezin erdoor in gevaar worden gebracht.

Artikel 1426.

Artikel 1425 stelt het beginsel van het beheer van die eigen goederen.

De Subcommissie was van mening dat in bepaalde maatregelen moet worden voorzien voor bijzondere gevallen die zich zouden voordoen.

In de amendementen van de Regering wordt, in artikel 33 in een tot zekere hoogte vergelijkbare hypothese voorzien wat de gemeenschappelijke goederen betreft. Het ontwerp van de Regering, in de artikelen 143, 144 en 145, kan eveneens daarmee in verband gebracht worden. Het huidige artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 1426 van de Franse wet zijn ingegeven door dezelfde bezorgdheid. (Zie ook advies van de Raad van State, — bijlagen van Gedr. St. Senaat, zitting 1964-1965, nr. 138, blz. 289 waar commentaar wordt geleverd op het tweede lid van artikel 127 van het voorontwerp, dat later artikel 145 van het ontwerp geworden is.)

Het is overigens duidelijk dat de hier bedoelde toestanden vergelijkbaar zijn met die waarin voorzien wordt bij artikel 1419 wat betreft het beheer van het gemeenschappelijk vermogen.

Een voorlopige tekst wordt voorgesteld, luidend :

Indien een van de echtgenoten zich blijvend in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven of indien hij de

les intérêts de la famille en dissipant les revenus de ses biens propres (ou en laissant dépérir ceux-ci), l'autre époux peut demander à lui être substitué dans la gestion (de ses biens propres) ou demander que cette gestion soit confiée à un administrateur judiciaire.

Les dispositions de l'article 22 (devenu 1419) s'appliquent à la demande de substitution et à la publicité du jugement qui la prononce. »

Les membres expriment le vœu que les articles 1419 et 1426 soient rédigés de manière aussi uniforme que possible.

Un membre s'oppose à la substitution d'office d'un époux à l'autre dans la gestion des biens propres de ce dernier, la notion de « l'impossibilité de manifester sa volonté » étant assez imprécise. Quid s'il s'agit d'un colloqué pourvu d'un administrateur provisoire ?

Un autre membre critique le fait que le texte pourrait être interprété comme laissant un choix à faire par l'époux (gestion par lui-même ou par l'intermédiaire d'un mandataire de justice). Il faut laisser le choix au tribunal.

Les mots « administrateur judiciaire » sont à remplacer par « mandataire de justice ».

Un texte amendé est proposé :

« Si l'un des époux dans la gestion de son patrimoine propre fait preuve d'inaptitude, ou s'il met en péril les intérêts de la famille en dissipant les revenus de ses biens propres, le tribunal peut, à la demande de l'autre époux, soit le substituer dans la gestion, soit confier celle-ci à un mandataire de justice.

Les dispositions de l'article 1419 s'appliquent à la demande de substitution et à la publicité du jugement qui le prononce. »

L'article devant couvrir les deux hypothèses de l'impossibilité de gérer et de la mauvaise gestion, un nouveau texte est établi.

« Si l'un des époux se trouve d'une manière durable dans l'impossibilité de manifester sa volonté ou s'il met en péril les intérêts de la famille en dissipant les revenus de ses biens propres ou en dilapidant ceux-ci, les pouvoirs qui lui sont reconnus par l'article précédent peuvent lui être retirés, à la demande du conjoint, suivant la procédure de l'article 220.

» Le tribunal peut confier la gestion des propres de l'époux dessaisi à son conjoint ou désigner (à cette fin) (ou en charger) un mandataire de justice ou un administrateur provisoire.

» Cette décision peut être révoquée si les raisons (les motifs) qui l'on justifiée cessent d'exister. »

belangen van het gezin in gevaar brengt door de inkomsten uit zijn eigen goederen te verkwisten (of door die goederen te laten vervallen), kan de andere echtgenoot verzoeken in zijn plaats te worden gesteld voor het beheer (van diens eigen goederen) of vragen dat dit beheer wordt opgedragen aan een rechterlijk bewindvoerder.

De bepalingen van artikel 22 (1419 geworden) zijn van toepassing op het verzoek tot indeplaatsstelling en tot openbaarmaking van het vonnis waarbij zij wordt uitgesproken. »

Door de leden wordt de wens uitgedrukt zoveel doenlijk eenvormigheid na te streven in de redactie van de artikelen 1419 en 1426.

Een lid verzet zich tegen het voorstel om het beheer van de eigen goederen van de ene echtgenoot ambtshalve op te dragen aan de andere, aangezien het begrip « de onmogelijkheid zijn wil te doen kennen » nogal vaag is. Quid indien het gaat over iemand die in een gesticht is geplaatst en voor wie een voorlopig bewindvoerder is aangesteld ?

Een ander lid is tegen de tekst in zoverre deze zou kunnen worden uitgelegd alsof de echtgenoot een keuze kan doen (beheer door hemzelf of door bemiddeling van een gerechtelijk lasthebber). De keuze moet aan de rechtbank overgelaten worden.

De woorden « rechterlijk bewindvoerder » moeten worden vervangen door « gerechtelijk lasthebber ».

Er worden een gewijzigde tekst voorgesteld :

« Indien een van de echtgenoten in het beheer van zijn eigen vermogen blijk geeft van ongeschiktheid of indien hij de belangen van het gezin in gevaar brengt door de inkomsten uit zijn eigen goederen te verkwisten, kan de rechtbank ten verzoeken van de andere echtgenoot, hetzij deze in zijn plaats stellen voor het beheer, hetzij dit beheer opdragen aan een gerechtelijk lasthebber.

De bepalingen van artikel 1419 zijn van toepassing op het verzoek tot indeplaatsstelling en op de openbaarheid van het vonnis dat ze uitsprekt. »

Daar dit artikel moet kunnen gelden voor de twee hypotheseën, onmogelijkheid om te beheren en wanbeheer, wordt een nieuwe tekst opgesteld.

« Indien een van de echtgenoten zich blijvend in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te doen kennen of indien hij de belangen van het gezin in gevaar brengt door de inkomsten uit zijn eigen goederen te verkwisten of deze te laten tenietgaan, kunnen de bevoegdheden die hij op grond van het voorgaande artikel bezit hem ten verzoeken van de andere echtgenoot worden ontnomen volgens de procedure van artikel 220.

» De rechtbank kan het beheer van die goederen opdragen aan de andere echtgenoot ofwel een gerechtelijk lasthebber of voorlopig bewindvoerder aanwijzen (of ermede belasten).

» Die beslissing kan worden herroepen indien de redenen (of de gronden) waarop zij steunt, ophouden te bestaan. »

D'après certains membres, ce renvoi à l'article 220 est nécessaire, point de vue que la Sous-Commission ne partage pas. Le renvoi est supprimé.

Il signifie qu'en cette matière, le tribunal de première instance est normalement compétent. Le président siégeant en référé peut être saisi en cas d'urgence comme il est prévu à l'article 587 du Code judiciaire. Afin de mieux exprimer cette idée, la Sous-Commission décide d'insérer à l'alinéa 1, les mots « par le tribunal de première instance » avant le mot « suivant ».

La Sous-Commission se déclare d'accord avec l'interprétation donnée aux mots « dans l'impossibilité de manifester sa volonté », ceux-ci couvrant toutes les hypothèses, aussi bien les empêchements d'ordre mental que d'ordre matériel.

Un membre insiste pour qu'on emploie l'expression « mandataire de justice » au lieu de « administrateur provisoire ». Cette dernière notion pourrait donner lieu à des malentendus, puisqu'elle a, dans notre droit, un contenu très concret et déjà établi dans une matière étrangère à celle-ci.

Un nouveau texte est provisoirement accepté :

« Si l'un des époux se trouve, d'une manière durable, dans l'impossibilité de manifester sa volonté, ou s'il met en péril les intérêts de la famille en dissipant les revenus de ses biens propres ou en laissant dépérir ceux-ci, les pouvoirs qui lui sont reconnus par l'article précédent peuvent lui être retirés par le tribunal de première instance, à la demande de son conjoint, suivant la procédure de l'article 217.

Le tribunal peut confier la gestion des biens propres de l'époux dessaisi à son conjoint ou à un mandataire de justice.

Cette décision peut être révoquée si les motifs qui l'ont justifiée cessent d'exister. »

Certains membres de la Sous-Commission estiment que l'article 1426 doit être mis en concordance avec l'article 214-5, § 2, de la première partie des amendements du Gouvernement.

En fait ces deux textes n'ont pas la même portée.

L'article 214-5, § 2, organise la représentation « de plein droit » de l'époux qui ne peut plus manifester sa volonté, soit par son conjoint, soit par un tiers, mandataire conventionnel ou de justice.

L'article 1426 ne concerne que les pouvoirs des époux de gérer leurs biens propres ou d'en disposer.

Seule la gestion de ces biens peut être confiée par le tribunal au conjoint ou à un mandataire de justice.

Dans le cas de l'article 214-5, il s'agit d'un pouvoir général de représentation, d'un mandat général donné de plein droit au conjoint.

Volgens sommige leden is deze verwijzing naar artikel 220 noodzakelijk. De Subcommissie deelt die mening niet. De verwijzing wordt geschrapt.

Zij betekent dat terzake de rechtbank van eerste aanleg normalerwijze bevoegd is; zoals bepaald is in artikel 587 van het Gerechtelijk Wetboek kan de zaak in spoedeisende gevallen aanhangig worden gemaakt bij de voorzitter in kort geding. Ten einde die gedachte beter tot uiting te laten komen, besluit de Subcommissie om in het eerste lid de woorden « door de rechtbank van eerste aanleg » in te lassen vóór het woord « volgens ».

De Subcommissie gaat akkoord met de uitleg die gegeven wordt aan de woorden « in de onmogelijkheid zijn wil te doen kennen » aangezien die alle hypothesen bestrijken, zowel de geestelijke als de stoffelijke beletsels.

Een lid dringt erop aan de uitdrukking « gerechtelijk lasthebber » te gebruiken in plaats van « voorlopig bewindvoerder ». Dit laatste begrip zou tot misverstand kunnen leiden, aangezien het in ons recht reeds een zeer concrete en vaste inhoud heeft op een geheel ander gebied.

Een nieuwe tekst wordt voorlopig aanvaard :

« Indien een van de echtgenoten zich blijvend in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te doen kennen of indien hij de belangen van het gezin in gevaar brengt door de inkomsten uit zijn eigen goederen te verkwisten of deze te laten tenietgaan, kunnen de bevoegdheden die hij op grond van het voorgaande artikel bezit hem ten verzoeken van de andere echtgenoot worden ontnomen volgens de procedure van artikel 217.

De rechtbank kan het beheer van die goederen opdragen aan de andere echtgenoot of aan een gerechtelijk lasthebber.

Die beslissing kan worden herroepen indien de redenen waarop zij steunt, ophouden te bestaan. »

Sommige leden van de Subcommissie zijn van mening dat artikel 1426 in overeenstemming moet worden gebracht met artikel 214-5, § 2, van het eerste deel van de regeringsamendementen.

In feite hebben die twee teksten niet dezelfde stekking.

Artikel 214-5, § 2, regelt de vertegenwoordiging « van rechtswege » van de echtgenoot die zijn wil niet meer kan te kennen geven, hetzij door de andere echtgenoot, hetzij door een derde, gerechtelijk lasthebber of lasthebber uit overeenkomst.

Artikel 1426 heeft slechts betrekking op de bevoegdheden van de echtgenoten om hun eigen goederen te beheren of erover te beschikken.

Alleen het beheer van die goederen kan door de rechtbank worden opgedragen aan de andere echtgenoot of aan een gerechtelijk lasthebber.

In het geval van artikel 214-5 gaat het om een algemene bevoegdheid van vertegenwoordiging, om een algemene lastgeving van rechtswege aan de andere echtgenoot.

L'objet de l'article 1426 étant beaucoup plus restreint, il ne paraît pas que l'on puisse s'y référer à l'article 214-5, § 2; en réalité, l'article en discussion déroge à ce qui est proposé comme règle générale, en rendant obligatoire l'intervention du tribunal lorsqu'il s'agit de retirer à son époux la gestion de ses biens propres. Le mandat général donné au conjoint par l'article 214-5 ne s'étend donc pas « de plein droit » à la gestion des biens propres de l'époux qui ne peut manifester sa volonté. Cette extension des pouvoirs de représentation du conjoint ne peut, dans le régime légal, résulter que d'une décision judiciaire, toujours révocable. La réserve faite in fine de l'article 214-5, § 2, pour « les cas où la loi en dispose autrement » trouverait donc un cas d'application dans l'article 1426. La Sous-Commission a d'ailleurs abandonné dans la suite de ses travaux, l'idée même de représentation d'office d'un conjoint par l'autre que proposait cet article des amendements du Gouvernement (voir rapport, 1re partie, commentaire de l'article 220).

Il est proposé d'ajouter un quatrième alinéa ainsi conçu :

« Les mesures de publicité prescrites par les paragraphes 3 et 4 de l'article 1419 sont applicables aux jugements rendus en vertu du présent article. »

Variante :

« Les jugements prononcés en exécution des alinéas qui précèdent sont soumis aux mesures de publicité prescrites par les alinéas 2 et 3 de l'article 1419. »

Un membre défend le point de vue que cet article ne peut viser que la mauvaise gestion, et non l'impossibilité pour l'un des époux de manifester sa volonté, hypothèse réglée par l'article 214-5. La même chose vaut pour l'article 1419. Dès lors, le membre propose de supprimer dans les deux articles les mots correspondants.

Un membre voudrait connaître la portée de la notion « dissiper ». Il faut faire une distinction entre le sens donné à ce terme dans cet article et la dissipation requise pour faire prononcer l'interdiction.

Un autre membre répond que le texte proposé vise la dissipation des revenus des biens propres, dont le patrimoine commun, étant l'ayant droit de ceux-ci, est privé. Le principe exprimé par l'article 506 du Code civil disposant que chacun des époux est de droit le tuteur de son conjoint interdit, vise une mesure générale. L'article proposé, au contraire, vise à garantir la bonne gestion et les intérêts de la famille, qui peuvent être menacés par le dépérissement des biens propres, dont les revenus tombent dans le patrimoine commun ou par la dissipation des revenus mêmes de ces biens propres. Il est théoriquement possible que les deux se cumulent mais en tout cas le critère pour appliquer l'article réside dans le fait que les intérêts de la famille sont mis en péril, ce qui n'est pas le cas pour l'interdiction traitée dans les articles 489 et suivants du Code civil.

Daar het doel van artikel 1426 veel beperkter is, lijkt het niet dat men daarin kan verwijzen naar artikel 214-5, § 2; eigenlijk wijkt het behandelde artikel af van wat als algemene regel wordt voorgesteld, door het optreden van de rechtbank verplicht te stellen wanneer het erop aankomt aan de andere echtgenoot het beheer van diens eigen goederen te ontnemen. De algemene lastgeving aan de echtgenoot door artikel 214-5 strekt zich dus niet « van rechtswege » uit tot het beheer van de eigen goederen van de echtgenoot die zijn wil niet kan te kennen geven. Die uitbreiding van het vertegenwoordigingsrecht van de andere echtgenoot kan, in het wettelijke stelsel, slechts voortvloeien uit een rechterlijke beslissing, die altijd kan worden herroepen. Het voorbehoud in fine van artikel 214-5, § 2, voor « de gevallen waarin de wet anders bepaalt » zou dus in artikel 1426 een geval van toepassing vinden. De Subcommissie heeft trouwens bij het verdere verloop van haar werkzaamheden afgezien van de gedachte van vertegenwoordiging van ambtswege van de ene echtgenoot door de andere, wat werd voorgesteld door dat artikel van de regeringsamendementen (zie verslag : deel I, commentaar op artikel 220).

Voorgesteld wordt een vierde lid toe te voegen, luidende :

« De openbaarmaking overeenkomstig artikel 1419, §§ 3 en 4, is van toepassing op de vonnissen gewezen krachtens dit artikel. »

Variante :

« De vonnissen uitgesproken met toepassing van de voorgaande leden zijn onderworpen aan openbaarmaking overeenkomstig artikel 1419, §§ 2 en 3. »

Een lid verdedigt het standpunt dat dit artikel slechts betrekking kan hebben op het wanbeheer, niet op de onmogelijkheid van een der echtgenoten om zijn wil te doen kennen, daar deze hypothese wordt behandeld in artikel 214-5. Dat geldt ook voor artikel 1419. Hij stelt derhalve voor de overeenkomstige woorden in beide artikelen te doen vervallen.

Een lid vraagt naar de juiste betekenis van het woord « verkwisten ». Er is een onderscheid te maken tussen de betekenis van die term in dit artikel en de verkwisting die vereist is om de onbekwaamverklaring te doen uitspreken.

Een ander lid antwoordt dat de voorgestelde tekst betrekking heeft op de verkwisting van inkomsten uit eigen goederen, die dus onttrokken worden aan het gemeenschappelijk vermogen, dat er recht op heeft. Het beginsel dat neergelegd is in artikel 506 van het Burgerlijk Wetboek, wil dat een der echtgenoten van rechtswege voogd zal zijn over de andere, wanneer deze onbekwaamverklaard wordt. Maar dat is een algemene maatregel. Het voorgestelde artikel daarentegen strekt tot waarborging van een goed beheer en tot bescherming van de gezinsbelangen, die bedreigd kunnen worden door het tenietgaan van de eigen goederen waarvan de inkomsten in het gemeenschappelijk vermogen vallen, of door de verkwisting van die inkomsten zelf. Theoretisch is het mogelijk dat beide samenvallen, maar het criterium voor de toepassing van het artikel ligt in elk geval in het feit dat de belangen van het gezin in gevaar worden gebracht, hetgeen niet het geval is voor de onbekwaamverklaring behandeld in artikel 489 e.v. van het Burgerlijk Wetboek.

Un autre membre déclare que l'interdiction organisée par les articles 489 et suivants du Code civil protège uniquement le capital connu. Le texte de l'article en discussion va beaucoup plus loin.

D'après un membre pour qu'il puisse y avoir interdiction, il faut que le capital soit touché.

Un autre membre déclare que l'article vise également le dépérissement des revenus des biens propres. D'ailleurs l'institution de l'interdiction est dépassée par les faits et devrait être réformée.

La Sous-Commission adopte la proposition d'un membre visant à limiter l'application de l'article à la mauvaise gestion et à en exclure l'impossibilité de manifester la volonté. La même décision est prise en ce qui concerne l'article 1419. En outre, la Sous-Commission décide d'ajouter un alinéa relatif à la publicité des jugements.

A l'issue de cet échange de vues, la Sous-Commission adopte le texte ci-dessous :

Article 1426. — Si l'un des époux met en péril les intérêts de la famille en dissipant les revenus de ses biens propres ou en laissant dépérir ceux-ci, les pouvoirs qui lui sont reconnus par l'article précédent peuvent lui être retirés à la demande de son conjoint.

Le tribunal peut confier la gestion des biens propres de l'époux dessaisi à son conjoint ou à un mandataire de justice.

Cette décision peut être révoquée si les motifs qui l'ont justifiée cessent d'exister.

Les jugements prononcés en exécution des alinéas qui précèdent sont soumis aux mesures de publicité prescrites par les paragraphes 2 et 3 de l'article 1419.

SECTION V.

De la dissolution du régime légal.

§ 1er. — *Dispositions générales :*

Article 1427.

Les articles 1427 et suivants traitent de la dissolution du régime légal. Un premier paragraphe groupant les articles 1427 à 1431, énonce les dispositions générales.

Les amendements du Gouvernement réglaient cette matière aux articles 41 et suivants.

En outre, le présent article est à rapprocher du texte de l'article 160 du projet du Gouvernement ainsi que l'article 1441 du Code civil.

Een ander lid verklaart dat de onbekwaamverklaring ingevolge artikel 489 e.v. van het Burgerlijk Wetboek alleen het bekend kapitaal beschermt. Het behandelde artikel gaat veel verder.

Volgens een commissielid wordt voor onbekwaamverklaring vereist dat het kapitaal aangetast wordt.

Een ander lid verklaart dat het artikel ook slaat op het tenietgaan van de inkomsten uit eigen goederen. Het instituut van de onbekwaamverklaring is trouwens voorbijgestreefd en zou moeten hervormd worden.

De Subcommissie sluit zich aan bij het voorstel van een lid om de toepassing van het artikel tot het wanbeheer te beperken en de onmogelijkheid van een wilsverklaring erbuiten te laten. Dezelfde beslissing wordt genomen in verband met artikel 1419. Bovendien besluit de Subcommissie een lid toe te voegen betreffende de openbaarmaking van de vonnissen.

Na deze gedachtenwisseling wordt door de Subcommissie volgende tekst aanvaard :

Artikel 1426. — Indien een der echtgenoten de belangen van het gezin in gevaar brengt door de inkomsten uit zijn eigen goederen te verkwisten of deze te laten tenietgaan, kunnen de bevoegdheden die hij op grond van het voorgaande artikel bezit hem ten verzoeken van de andere echtgenoot worden ontnomen.

De rechtbank kan het beheer van die goederen opdragen aan de andere echtgenoot of aan een gerechtelijk lasthebber.

Die beslissing kan worden herroepen indien de redenen waarop zij steunt, ophouden te bestaan.

De vonnissen uitgesproken met toepassing van de voorgaande leden zijn onderworpen aan openbaarmaking overeenkomstig de bepalingen van artikel 1419, §§ 2 en 3.

AFDELING V.

Ontbinding van het wettelijk stelsel.

§ 1. — *Algemene bepalingen :*

Artikel 1427.

De artikelen 1427 en volgende behandelen de ontbinding van het wettelijk stelsel. In een eerste paragraaf die de artikelen 1427 tot en met 1431 groepeerde zijn de algemene bepalingen opgenomen.

In de amendementen van de Regering is deze materie geregeld in de artikelen 41 en volgende.

Dit artikel moet verder in verband worden gebracht met de tekst van artikel 160 van het ontwerp van de Regering en met het Burgerlijk Wetboek, artikel 1441.

Le texte provisoire suivant est proposé :

« Le régime légal se dissout :

1. par le décès de l'un des époux;
2. par le divorce ou la séparation de corps;
3. par la séparation de biens judiciaire;
4. par l'adoption conventionnelle d'un autre régime matrimonial. »

La Sous-Commission a précisé au 3 qu'il s'agit de la séparation de biens judiciaire, par opposition à la séparation de biens conventionnelle — et à celle qui est la conséquence d'une séparation de corps.

On pourrait prétendre que cette précision qui n'est donnée ni par le Code civil ni par l'article 1441 nouveau du Code civil français, ni par le projet Vermeylen, est inutile.

Pour le 4, la Sous-Commission a estimé que les termes « changement du régime... » repris dans l'article 41 des amendements du Gouvernement, n'expriment pas suffisamment que le régime légal ne prend fin que lorsque les époux adoptent un autre régime et non pas lorsqu'ils se bornent à stipuler des avantages au profit de l'un d'eux.

Au 2, la notion « divorce » comprend toutes les formes de divorce sans distinction. Quant à la séparation de corps, celle-ci entraîne, en vertu de l'article 311 du Code civil, la séparation de biens et par conséquent met fin au régime légal.

Au 4, la Sous-Commission supprime le mot « conventionnelle »; celui-ci est superflu puisque l'adoption d'un autre régime ne peut être que le résultat d'une convention entre époux.

Elle adopte le texte suivant :

Article 1427. — Le régime légal se dissout :

1. par le décès de l'un des époux;
2. par le divorce ou la séparation de corps;
3. par la séparation de biens judiciaire;
4. par l'adoption d'un autre régime matrimonial.

Article 42 des amendements du Gouvernement.

La Sous-Commission n'a pas cru de voir retenir ce texte; elle l'a jugé incompatible avec le principe de l'autonomie de la volonté; il s'agissait d'un changement non conventionnel décidé par le tribunal à la demande d'un des époux, mais n'allant pas jusqu'à la séparation de biens.

Article 1428.

L'article 43 des amendements du Gouvernement traite des conséquences du défaut d'inventaire de la communauté.

De volgende voorlopige tekst werd voorgesteld :

« Het wettelijk stelsel wordt ontbonden door :

1. het overlijden van een der echtgenoten;
2. de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed;
3. de gerechtelijke scheiding van goederen;
4. de bedongen overgang naar een ander huwelijksvermogensstelsel. »

De Subcommissie heeft bij cijfer 3 nader bepaald dat de gerechtelijke scheiding van goederen bedoeld wordt, in tegenstelling met de bedongen scheiding van goederen en met die welke het gevolg is van scheiding van tafel en bed.

Men zou kunnen beweren dat deze precisering, die noch in het Burgerlijk Wetboek, noch in artikel 1441, nieuw, van het Franse Burgerlijk Wetboek, noch in het ontwerp-Vermeylen voorkomt, overbodig is.

Bij cijfer 4 was de Subcommissie van oordeel dat de woorden « wijziging van het ... stelsel » opgenomen in artikel 41 van de regeringsamendementen niet voldoende tot uiting doen komen dat het wettelijk stelsel alleen ten einde loopt wanneer de echtgenoten een ander stelsel aannemen, niet wanneer zij zich beperken tot het bedingen van voordelen voor een hunner.

Onder het begrip « echtscheiding » in cijfer 2 vallen alle vormen van echtscheiding zonder onderscheid. De scheiding van tafel en bed brengt, ingevolge artikel 311 van het Burgerlijk Wetboek, de scheiding van goederen mee en maakt bijgevolg een eind aan het wettelijk stelsel.

In cijfer 4 doet de Subcommissie het woord « bedongen » vervallen : het is overbodig, aangezien de aanneming van een ander stelsel slechts het resultaat van een overeenkomst tussen echtgenoten kan zijn.

De Subcommissie aanvaardt de volgende tekst :

Artikel 1427. — Het wettelijk stelsel wordt ontbonden door :

1. het overlijden van een der echtgenoten;
2. de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed;
3. de gerechtelijke scheiding van goederen;
4. de overgang naar een ander huwelijksvermogensstelsel.

Artikel 42 van de regeringsamendementen.

De Subcommissie heeft gemeend deze tekst niet te moeten handhaven; zij achtte hem onverenigbaar met het beginsel van de wils-autonomie; het betrof een niet bedongen wijziging, door de rechtbank beslist op verzoek van een der echtgenoten, maar die niet zou gaan tot de scheiding van goederen.

Artikel 1428.

Artikel 43 van de regeringsamendementen handelt over de gevolgen van het niet-voorhanden zijn van boedelbeschrijving van de gemeenschap.

La Sous-Commission est d'avis que l'obligation de faire inventaire doit être étendue à tous les cas où le régime légal prend fin et non seulement à l'hypothèse du décès d'un des époux.

L'inventaire n'est pas seulement prescrit dans l'intérêt des héritiers et des enfants mineurs mais aussi pour permettre aux époux, en cas de changement de régime, d'asseoir les bases de leur nouveau contrat.

Le texte de l'amendement du Gouvernement doit être rapproché de l'article 1442 du Code civil; il prévoit les mêmes sanctions au défaut d'inventaire : preuve de la consistance de la communauté par toutes voies de droit; perte de la jouissance légale des revenus des biens attribués aux enfants mineurs; perte pour la femme du bénéfice d'émolument (voir article 59 des amendements du Gouvernement).

La Sous-Commission, après un long échange de vues, décide de rédiger une disposition générale (pour tous les cas de dissolution) imposant l'inventaire soit sous seing privé (en cas d'accord) soit par acte authentique (le notaire acte les déclarations des parties), inventaire portant sur les biens meubles communs comme sur les propres (ce qui est nécessaire pour le compte des reprises et des récompenses). Cette disposition générale fera un renvoi aux articles du Code civil relatifs à la tutelle.

Quelles sanctions devront être prises au cas où l'inventaire n'est pas dressé ?

Ne faudrait-il pas prévoir que les biens non inventoriés sont présumés être des biens communs. On estime que cette solution irait à l'encontre des dispositions positives classant certains biens dans la catégorie des biens propres. Mieux vaut prévoir que toute partie intéressée peut établir la consistance du patrimoine commun par toutes voies de droit, y compris la commune renommée.

La Sous-Commission confirme l'interprétation donnée par un membre au texte de l'alinéa premier, qui impose l'obligation de faire inventaire dans tous les cas de dissolution du régime légal, où l'inventaire n'est pas déjà prévu.

Un membre pose la question de savoir s'il ne faut pas ajouter au délai de trois mois dont parle l'alinéa 3, un deuxième délai de quarante jours.

La Sous-Commission estime que cette prolongation de délai est inutile puisque le délai de réflexion — le véritable but de ces quarante jours — n'existe pas dans ce cas.

Le texte suivant est proposé :

1re version.

« Après le décès de l'un des époux, le conjoint survivant a l'obligation de faire établir un inventaire de tous les effets mobiliers (ayant le caractère de biens) communs.

De Subcommissie is van oordeel dat de verplichting tot het maken van een boedelbeschrijving dient te worden uitgebreid tot alle gevallen waarin het wettelijke stelsel ophoudt en niet alleen moet worden opgelegd in geval van overlijden van een der echtgenoten.

De boedelbeschrijving wordt niet alleen voorgeschreven in het belang van de erfgenamen en van de minderjarige kinderen, maar ook om de echtgenoten, bij verandering van stelsel, de mogelijkheid te bieden de grondslag van hun nieuw contract te leggen.

De tekst van het regeringsamendement moet in verband worden gebracht met artikel 1442 van het Burgerlijk Wetboek; het voorziet in dezelfde sancties als er geen boedelbeschrijving is opgemaakt : bewijs van de omvang van de gemeenschap door alle rechtsmiddelen; verlies van het wettelijk genot van de inkomsten uit de goederen toegewezen aan de minderjarige kinderen; verlies door de vrouw van hetgeen zij uit de gemeenschap geniet (zie artikel 59 van de amendementen der Regering).

Na een langdurige gedachtenwisseling besluit de Subcommissie een algemene bepaling (voor alle gevallen van ontbinding) op te stellen, waarbij een onderhandse boedelbeschrijving (in geval van overeenkomst) of een boedelbeschrijving bij authentieke akte (de notaris neemt akte van de verklaringen van partijen) verplicht wordt gesteld, zowel voor de gemeenschappelijke als voor de eigen roerende goederen (hetgeen noodzakelijk is voor de rekening van terugnemingen en vergoedingen). In deze algemene bepaling zal worden verwezen naar de artikelen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de voogdij.

Welke sancties moeten worden genomen ingeval er geen boedelbeschrijving wordt opgemaakt ?

Moet het vermoeden niet worden ingevoerd dat de niet-beschreven goederen gemeenschappelijke goederen zijn ? Men meent dat deze oplossing zou ingaan tegen de positieve bepalingen die sommige goederen als eigen goederen aanmerken. Het is beter te bepalen dat elke belanghebbende partij de omvang van het gemeenschappelijk vermogen kan bewijzen door alle middelen, zelfs algemene bekendheid.

De Subcommissie bevestigt de interpretatie die een lid heeft gegeven van het eerste lid dat de verplichting inhoudt om een boedelbeschrijving op te maken in alle gevallen van ontbinding van het wettelijk stelsel, waarin nog geen boedelbeschrijving is voorgeschreven.

Een lid vraagt of er aan de termijn van drie maanden in het derde lid geen termijn van veertig dagen moet worden toegevoegd.

De Subcommissie acht deze termijnverlenging nutteloos, aangezien de bedenktijd, het ware doel van die veertig dagen, in dit geval niet aanwezig is.

De volgende tekst wordt voorgesteld :

Eerste versie.

« Na het overlijden van een der echtgenoten, is de langstlevende verplicht een boedelbeschrijving van alle gemeenschappelijke roerende goederen (van alle roerende goederen die een gemeenschappelijk karakter hebben) te doen opmaken.

» Cet inventaire, dont les formes et le contenu (les modalités et le contenu) sont réglés par (les articles 1175 et s.) du Code judiciaire, pourra se faire sous seing privé lorsque les parties intéressées s'entendent et sont majeures.

» L'inventaire aura lieu dans les trois mois à compter (du décès).

» A défaut d'inventaire, les parties intéressées peuvent établir l'existence des biens communs par toutes voies de droit et même par commune renommée. »

2e version.

« En cas de dissolution du régime légal, les époux ou le survivant d'eux ont l'obligation de faire établir (dresser) un inventaire des effets mobiliers communs. »

Cet inventaire dont les formes... (comme dans la première version).

« L'inventaire doit être établi dans les trois mois à compter du décès, (de la transcription) du divorce ou de la séparation de corps, ou de la séparation de biens.

» A défaut d'inventaire... (comme dans la première version). »

En dehors de la perte du bénéfice d'émolument, le défaut d'inventaire entraîne deux autres sanctions que la Sous-Commission a souhaité voir inscrites dans les articles 386 et 451 du Code civil (à l'instar de la loi française), à savoir :

1. la perte du droit de jouissance légale sur les biens des enfants;
2. la responsabilité solidaire du tuteur et du subrogé tuteur.

Texte proposé pour ces deux articles :

« Article 386 — Ce droit s'éteint en cas de divorce ou de séparation de corps et, en cas de décès, si l'époux survivant n'a pas fait établir un inventaire des biens échus au mineur ».

« Article 451 — (al. 2 nouveau) : Le subrogé-tuteur qui n'a point obligé le tuteur à faire inventaire est solidairement responsable avec lui de toutes les condamnations qui peuvent être prononcées au profit du mineur. »

La Sous-Commission a estimé que l'obligation de faire inventaire devrait être imposée surtout en cas de changement de régime. Il nous paraît cependant utile de rappeler ce qui est dit déjà à l'article 8 du projet Vermeulen : avant toute modification du régime matrimonial, les époux doivent faire inventaire et estimation de tous leurs biens

» Deze boedelbeschrijving waarvan de vorm en de inhoud (de modaliteiten en de inhoud) geregeld worden in (art. 1175 e.v.) van het Gerechtelijk Wetboek, mag onderhands worden opgemaakt wanneer de belanghebbende partijen zich verstaan en meerderjarig zijn.

» De boedelbeschrijving heeft plaats binnen drie maanden na (het overlijden).

» Bij gebreke van boedelbeschrijving kunnen de belanghebbende partijen het bestaan van de gemeenschappelijke goederen bewijzen door alle middelen, zelfs algemene bekendheid. »

Tweede versie.

« Ingeval van ontbinding van het wettelijk stelsel, zijn de echtgenoten of de langstlevende echtgenoot verplicht een boedelbeschrijving van de gemeenschappelijke roerende goederen te doen opmaken. »

Deze boedelbeschrijving waarvan de vorm... (zoals in de eerste versie).

« De boedelbeschrijving moet worden opgemaakt binnen drie maanden na het overlijden, (de overschrijving van) de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed of de scheiding van goederen.

» Bij gebreke van boedelbeschrijving... (zoals in de eerste versie). »

Behalve het verlies van het genot van het aandeel in de gemeenschap, zijn aan het niet opmaken van een boedelbeschrijving nog twee andere sancties verbonden, die de Subcommissie (naar het voorbeeld van de Franse wet) opgenomen wenst te zien in de artikelen 386 en 451 van het Burgerlijk Wetboek, nl. :

1. verlies van het wettelijk genot van de goederen van de kinderen;
2. hoofdelijke aansprakelijkheid van de voogd en de toeziende voogd.

Voor deze twee artikelen wordt de volgende tekst voorgesteld :

« Artikel 386 — Dit recht vervalt in geval van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed en in geval van overlijden indien de langstlevende echtgenoot geen boedelbeschrijving heeft doen opmaken van de goederen die aan de minderjarige te beurt zijn gevallen. »

« Artikel 451 — (nieuw tweede lid) : De toeziende voogd die de voogd niet verplicht heeft een boedelbeschrijving op te maken, staat met hem hoofdelijk in voor alle veroordelingen die ten voordele van de minderjarige kunnen worden uitgesproken. »

De Subcommissie is van oordeel dat de verplichting een boedelbeschrijving op te maken moet worden opgelegd, vooral bij verandering van stelsel. Het lijkt ons echter nuttig hier te herhalen wat reeds in artikel 8 van het ontwerp-Vermeulen staat, namelijk dat de echtgenoten vóór elke wijziging van het huwelijksvermogensstelsel tot boedelbe-

meubles et immeubles. A défaut, ils ne pourront obtenir l'homologation du tribunal.

Pour le choix d'un délai de trois mois, on peut se référer aux articles 795 et 1456 du Code civil.

Les articles 1175 et suivants du Code judiciaire, auxquels renvoie le texte proposé, déterminent le contenu de l'inventaire, le lieu où il est fait, les personnes qui peuvent le demander, celles qui doivent y assister et le choix du notaire. A noter aussi l'article 1181 du Code judiciaire dans le cas où une tutelle est ouverte par le décès de l'un des époux.

Un membre constate que la deuxième version est plus générale; elle comprend non seulement l'hypothèse du décès mais également celle du divorce et du changement de régime.

Un autre membre est d'avis qu'en dehors de l'établissement d'un délai, la nouvelle rédaction n'apporte pas plus que l'article 43 des amendements du Gouvernement.

Il lui est répondu que les textes proposés créent l'obligation légale de faire inventaire.

A la question d'un membre, il est répondu que les mots « parties intéressées » (4e alinéa) visent aussi les héritiers de l'époux prédécédé.

Quant au 3e alinéa, un membre voudrait qu'on dise clairement qu'en cas de séparation de biens judiciaire, le délai de trois mois commence à courir à partir de la publication de l'extrait du jugement au *Moniteur belge*.

En outre, ce membre préfère énoncer seulement dans cet article le principe général réglant la façon dont on peut établir la consistance des biens communs.

Il voudrait écarter l'hypothèse du changement de régime et prévoir un texte contenant une procédure spéciale pour régler ce problème.

On pourrait même ne rien prévoir : du moment que les époux sont d'accord pour changer leur régime matrimonial, les problèmes visés doivent normalement faire partie de l'accord.

D'ailleurs, il faut remarquer qu'en ce cas l'inventaire constitue une condition préalable au changement de régime. Le membre propose alors de dire : « En cas de dissolution du régime pour toute autre cause que l'adoption conventionnelle d'un autre régime matrimonial... ».

Il en est d'ailleurs de même en cas de divorce ou de séparation de corps par consentement mutuel.

Un membre fait remarquer que l'alinéa premier mentionne uniquement « le mobilier commun ». Ceci s'explique par le renvoi aux articles 1175 et suivants du Code judiciaire, traitant de l'inventaire des objets mobiliers. Néanmoins, il

schrijving en schatting van al hun roerende en onroerende goederen moeten overgaan. Bij gebreke van dien kunnen zij geen homologatie van de rechtbank verkrijgen.

Voor de keuze van een termijn van drie maanden kan worden verwezen naar de artikelen 795 en 1456 van het Burgerlijk Wetboek.

De artikelen 1175 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek, waarnaar de voorgestelde tekst verwijst, bepalen de inhoud van de boedelbeschrijving, de plaats waar zij opgemaakt wordt, wie het kunnen, wie erbij aanwezig moeten zijn en de keuze van de notaris. Van belang is ook artikel 1181 van het Gerechtelijk Wetboek ingeval een voogdij openvalt door het overlijden van een der echtgenoten.

Een lid merkt op dat de tweede versie algemener van strekking is; zij omsluit niet alleen de hypothese van het overlijden, maar ook die van de echtscheiding en van de verandering van stelsel.

Een ander lid meent dat er in de nieuwe redactie, behalve de vaststelling van een termijn, niets meer staat dan in artikel 43 van de regeringsamendementen.

Hierop wordt geantwoord dat de voorgestelde teksten de wettelijke verplichting invoeren om een boedelbeschrijving op te maken.

Op de vraag van een lid wordt geantwoord dat de woorden « belanghebbende partijen » (vierde alinea) ook doelen op de erfgenamen van de vooroverleden echtgenoot.

In verband met de derde alinea vraagt een lid, duidelijk te stellen dat de termijn van drie maanden, in geval van gerechtelijke scheiding van goederen, ingaat met de bekendmaking van het uittreksel uit het vonnis in het *Belgisch Staatsblad*.

Dit lid acht het bovendien beter in dat artikel alleen het algemene beginsel neer te leggen in verband met de manier waarop de omvang van de gemeenschappelijk goederen kan worden bewezen.

Hij zou het geval van de verandering van stelsel willen weglaten en een andere tekst opnemen waarin een bijzondere procedure wordt voorgeschreven om dit probleem te regelen.

Het zou zelfs mogelijk zijn niets te bepalen : als de echtgenoten akkoord gaan om hun huwelijksvermogensstelsel te veranderen, moeten de bedoelde problemen normaal in de overeenkomst worden betrokken.

Er valt trouwens op te merken dat de boedelbeschrijving in dat geval een voorafgaande voorwaarde is voor de verandering van stelsel. Hij stelt voor te zeggen : « In geval van ontbinding van het stelsel om een andere reden dan de bedongen wijziging van het huwelijksvermogensstelsel... »

Dat geldt trouwens ook bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed met wederzijdse toestemming.

Een lid merkt op dat in de eerste alinea uitsluitend sprake is van « de gemeenschappelijke roerende goederen ». Dit is begrijpelijk omdat wordt verwezen naar artikel 1175 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek waarin sprake is

serait préférable de rédiger un texte qui s'applique également aux biens immobiliers afin de compléter l'inventaire.

Des membres rappellent les discussions qui ont eu lieu au sujet des sanctions du défaut d'inventaire.

Outre la possibilité pour les parties intéressées de faire la preuve de la consistance des biens communs par toutes voies de droit et même par la commune renommée, il avait été admis, en principe, de reprendre les autres sanctions de l'article 1442 du Code civil. Il semble que la solution la plus simple serait de reprendre tel quel le texte de cet article, alinéa 2. Sinon, il faudrait modifier les articles 386 et 451, alinéa 2, du Code civil comme cela a été proposé.

Les membres estiment que, pour le moment du moins, la sanction prévue à l'alinéa 4 est suffisante et que des modifications d'autres articles du Code civil pourront avoir lieu par la suite.

Ils adoptent alors le texte suivant :

Article 1428. — En cas de dissolution du régime légal pour une autre cause que le divorce ou la séparation de corps par consentement mutuel ou que l'adoption d'un autre régime matrimonial, les époux ou le conjoint survivant seront tenus de faire inventaire et estimation de biens meubles communs.

Cet inventaire, dont les formes et le contenu sont réglés par les articles 1175 et suivants du Code judiciaire, peut se faire sous seing privé lorsque toutes les parties intéressées sont majeures et y consentent.

Il doit être établi dans les trois mois du décès, de la transcription du divorce ou de la séparation de corps ou encore de la publication au *Moniteur belge* de l'extrait du jugement prononçant la séparation de biens.

A défaut d'inventaire dans ce délai, toute partie intéressée peut établir la consistance du patrimoine commun par toutes voies de droit, même la commune renommée.

Article 1429.

Ce texte proposé par l'article 44 des amendements du Gouvernement appelle les considérations suivantes :

Ce texte est repris en grande partie de l'article 1452 du Code civil. Il signifie que, si des « gains de survie » ont été stipulés entre époux, soit par contrat de mariage, soit pendant le mariage, ces droits ne peuvent être exercés en cas de dissolution du régime matrimonial pour une autre cause que le décès de l'un des époux.

L'exercice de ces droits est alors suspendu. Ils ne pourront être invoqués que par l'époux qui a obtenu le divorce ou la

van de boedelbeschrijving van de roerende goederen. Toch zou het beter zijn in de tekst ook te spreken van de onroerende goederen, teneinde de boedelbeschrijving aan te vullen

Sommige leden herinneren aan de discussie over de sancties op het ontbreken van een boedelbeschrijving.

Behalve dat de belanghebbende partijen in dat geval het bewijs van de omvang van de gemeenschappelijke goederen kunnen leveren door alle middelen, zelfs algemene bekendheid, was in beginsel aangenomen om ook de andere sancties van artikel 1442 van het Burgerlijk Wetboek over te nemen. De eenvoudigste oplossing zou zijn het tweede lid van dat artikel ongewijzigd over te nemen. Anders moeten artikel 386 en artikel 451, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek worden gewijzigd zoals is voorgesteld.

De leden menen dat — vooralsnog — de sanctie, gesteld in de vierde alinea voldoende is en dat eventueel later wijzigingen van andere artikelen van het Burgerlijk Wetboek kunnen plaatshebben.

Vervolgens aanvaarden de leden de volgende tekst :

Artikel 1428. — In geval van ontbinding van het wettelijk stelsel wegens een andere oorzaak dan echtscheiding of scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming of dan overgang naar een ander huwelijkvermogensstelsel zijn de echtgenoten of de langstlevende echtgenoot gehouden een boedelbeschrijving en een schatting te maken van de gemeenschappelijke roerende goederen.

Deze boedelbeschrijving, waarvan de vorm en de inhoud geregeld worden in artikel 1175 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, mag onderhands geschieden, wanneer alle belanghebbende partijen meerderjarig zijn en erin toestemmen.

Zij moet opgemaakt worden binnen drie maanden na het overlijden, de overschrijving van de echtscheiding of van de scheiding van tafel en bed of de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* van het uittreksel uit het vonnis dat de scheiding van goederen uitspreekt.

Bij gebreke van boedelbeschrijving binnen die termijn kan elke belanghebbende partij de omvang van het gemeenschappelijk vermogen bewijzen door alle middelen, zelfs algemene bekendheid.

Artikel 1429.

Bij deze tekst voorgesteld door artikel 44 van de regeringsamendementen passen enkele overwegingen :

Die tekst is grotendeels ontleend aan artikel 1452 van het Burgerlijk Wetboek. Hij betekent dat, wanneer er « overlevingswinst » tussen echtgenoten is bedongen, hetzij bij huwelijkscontract, hetzij gedurende het huwelijk, die rechten in geval van ontbinding van het huwelijkvermogensstelsel niet kunnen worden uitgeoefend op een andere grond dan het overlijden van een der echtgenoten.

De uitoefening van die rechten wordt dan opgeschort. Zij zullen slechts kunnen worden ingeroepen door de echtgenoot

séparation de corps aux torts de son conjoint, après le décès de celui-ci.

En fait, le Code civil n'a réglé que le sort des droits de survie de la femme et non du mari, sous l'influence de l'ancien droit qui s'intéressait davantage au sort des femmes veuves.

Les gains de survie conventionnels, dont l'exigibilité est suspendue, peuvent être classés en deux catégories fort différentes par leur régime : les avantages matrimoniaux et les donations de biens à venir ou institutions contractuelles.

Les avantages matrimoniaux, sont principalement les stipulations de parts inégales et les clauses de préciput.

Le bénéfice de ces conventions, qui ne sont pourtant pas des libéralités, est perdu par l'époux contre qui un jugement de divorce ou de séparation a été prononcé (articles 299 et 1518 du Code civil). Dans la pratique, en cas de divorce ou de séparation de corps, on revient à la règle du partage par moitié.

Cependant, l'époux qui a obtenu le divorce ou la séparation de corps « conserve ses droits pour le cas de survie ». La situation ainsi créée est assez complexe, puisque provisoirement le partage « en cas de divorce », de séparation de corps ou de séparation de biens — doit être fait par moitié. Mais, en cas de survie de l'époux qui peut encore se prévaloir de l'avantage matrimonial, la rectification du partage provisoire peut être demandée. Selon Planiol et Ripert (op. cit., p. 269), « le partage doit être refait dans la mesure où cela est nécessaire, l'époux bénéficiaire ayant droit en nature au complément de sa part », avec toutes les conséquences qui peuvent en résulter pour les tiers à qui des droits réels auraient été conférés sur des biens attribués provisoirement à l'autre époux.

D'autre part, l'éventualité d'une restitution au profit de l'époux survivant, s'il conserve ses droits en cas de survie, pose le problème des garanties auxquelles il pourrait prétendre. (Seul l'article 1518 du Code civil prévoit que la femme peut exiger caution, lorsque l'objet du préciput reste entre les mains du mari).

Lorsque le préciput est un gain de survie, il ne s'exerce pas, explique De Page, après divorce ou séparation de corps. Si l'époux qui a droit au préciput survit, ce sont les héritiers de l'autre époux qui « fourniront à l'époux innocent (celui qui a obtenu le divorce ou la séparation aux torts de l'autre) la moitié qui s'ajoute à sa part (celle qu'il a déjà reçue lors du premier partage) (tome XII, n° 1213).

die de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed heeft verkregen ten laste van de andere echtgenoot, en wel na diens overlijden.

In feite heeft het Burgerlijk Wetboek alleen de overlevingsrechten van de vrouw, niet die van de man geregeld, zulks onder invloed van het oude recht, dat meer belangstelling had voor het lot van de weduwe.

De bedongen overlevingswinsten, waarvan de opeisbaarheid wordt opgeschort, kunnen worden ingedeeld in twee categorieën die sterk verschillen naar regeling waarop ze gegrond zijn : de huwelijksvoordelen en de schenkingen van toekomstige goederen of bedongen erfstellingen.

De huwelijksvoordelen zijn in hoofdzaak de bepalingen van ongelijke delen en de bedingen van vooruitmaking.

Het genot van die overeenkomsten, die toch ook weer geen giften zijn, gaat verloren voor de echtgenoot tegen wie een vonnis van echtscheiding of van scheiding is uitgesproken (artikelen 299 en 1518 van het Burgerlijk Wetboek). In de praktijk keert men terug tot de regel van de verdeling bij helften in geval van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed.

De echtgenoot die de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed heeft verkregen « behoudt echter zijn rechten voor het geval hij het langst leeft ». Zo ontstaat een vrij ingewikkelde toestand omdat de verdeling — in geval van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen — voorlopig bij helften moet geschieden. Maar ingeval de echtgenoot die zich nog kan beroepen op het huwelijksvoordeel, het langst leeft, kan een wijziging van de voorlopige verdeling worden gevorderd. Volgens Planiol en Ripert (op. cit., blz. 269) « moet de verdeling voor zover nodig worden overgedaan en heeft de begunstigde echtgenoot recht op een aanvulling van zijn deel in natura » met alle gevolgen die hieruit kunnen voortvloeien voor de derden aan wie zakelijke rechten zouden zijn toegekend op goederen die voorlopig aan de andere echtgenoot waren toegewezen.

Bovendien doet de mogelijkheid van een teruggave aan de langstlevende echtgenoot, indien hij zijn rechten bij overleving behoudt, het probleem rijzen van de waarborgen waarop hij aanspraak heeft. (Alleen artikel 1518 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de vrouw een waarborg kan eisen wanneer het voorwerp van de vooruitneming aan de man blijft).

Wanneer de vooruitneming een overlevingswinst is, wordt zij volgens De Page niet uitgeoefend na de echtscheiding of scheiding van tafel en bed. Wanneer de echtgenoot die recht heeft op de vooruitneming het langst leeft, zullen de erfgenamen van de andere echtgenoot aan de niet-schuldige echtgenoot (degene die de echtscheiding of de scheiding verkregen heeft ten laste van de andere) de helft verschaffen die bij zijn deel wordt gevoegd (het deel dat hij reeds heeft ontvangen bij de eerste verdeling) (deel XII, nr. 1213).

Pour les autres droits de survie, c'est-à-dire les donations de biens à venir que les époux peuvent se faire par contrat de mariage ou pendant le mariage, la solution est la même. L'époux coupable en perd le bénéfice et l'autre époux ne pourra s'en prévaloir qu'en cas de survie, l'institution contractuelle étant caduque en cas de prédécès de l'institué. Cette hypothèse ne doit cependant pas être réglée à l'occasion de la dissolution du régime légal, les institutions contractuelles ayant pour objet des biens pris dans la succession de l'instituant, les biens propres et sa part dans les biens communs.

(Sur la distinction, parfois difficile, entre les avantages matrimoniaux et les donations entre futurs époux par contrat de mariage, voy. De Page, tome VIII.1, n° 745bis, et VIII.2, n° 1618.)

Dans le cas des libéralités, et notamment des institutions contractuelles, la déchéance encourue par l'époux coupable résulte des articles 299 et 311bis, qui s'appliquent à tous les avantages que les époux se sont accordés (voy. De Page tome III.1 n° 662, 752 et 772).

Les avantages matrimoniaux ont toujours pour objet des biens communs. Lorsqu'une disposition porte à la fois sur des biens communs et des biens propres, il s'agit d'une donation.

On peut se demander si la disposition projetée est à sa place dans un régime légal, fait pour des époux mariés sans contrat. Mais on doit observer que, de toutes façons, on trouvera dans le régime légal plusieurs dispositions qui seront applicables, mutatis mutandis, aux régimes conventionnels et notamment celles qui concernent la gestion du patrimoine commun et sa liquidation. D'autre part, il arrivera fréquemment que les époux tout en se soumettant au régime légal, l'assortiront de « gains de survie sensu lato » (avantages matrimoniaux et donations de biens à venir) dont le sort à la dissolution doit être réglé, quelle que soit la cause de dissolution du régime.

Le texte suivant est proposé :

« La dissolution du régime légal opérée par le divorce, la séparation de corps et de biens ou la séparation de biens seulement, ne donne pas ouverture aux droits de survie.

L'époux au profit de qui les avantages ont été stipulés conserve ses droits pour le cas de survie, sauf la déchéance qui résulterait des articles 299 et 311bis.

Il est toutefois loisible aux époux après le divorce ou la séparation de transiger sur ces droits.

Les mêmes règles s'appliquent en cas d'adoption d'un nouveau régime matrimonial. »

Un membre constate que le texte proposé ne prévoit pas le cas des époux qui n'ont pas réglé leurs droits de survie lors du changement conventionnel de leur régime matrimonial. Il est nécessaire de résoudre ce problème et de le

Voir de overige overlevingsrechten, d.w.z. de schenkingen van toekomstige goederen die de echtgenoten elkaar kunnen doen bij huwelijkscontract of tijdens het huwelijk, is de oplossing dezelfde. De schuldige echtgenoot verliest het genot ervan en de andere echtgenoot kan er zich slechts op beroepen ingeval hij het langst leeft, aangezien de contractuele erfstelling vervalt bij vooroverlijden van de gerechtigde. Deze hypothese moet echter niet geregeld worden bij de ontbinding van het wettelijk stelsel daar de contractuele erfstelling betrekking heeft op goederen die deel uitmaken van de nalatenschap van de beschikker (zijn eigen goederen en zijn aandeel in de gemeenschappelijke goederen).

(Over het soms moeilijke onderscheid tussen huwelijksvoordelen en schenkingen tussen aanstaande echtgenoten bij huwelijkscontract, zie De Page, deel VIII.1, nr. 745bis, en VIII.2, nr. 1618.)

In het geval van giften, en met name van contractuele erfstellingen, vloeit het verval ten nadele van de schuldige echtgenoot voort uit de artikelen 299 en 311bis, die toepasselijk zijn op alle voordelen die de echtgenoten elkaar hebben verleend (zie De Page, deel III.1, nr. 662, 752 en 772).

Huwelijksvoordelen hebben altijd betrekking op gemeenschappelijke goederen. Wanneer een beschikking tegelijk op gemeenschappelijke en op eigen goederen betrekking heeft, gaat het om een schenking.

Men kan zich afvragen of de ontworpen bepaling thuis behoort in een wettelijk stelsel dat werd bedacht voor echtgenoten die gehuwd zijn zonder contract. Maar er valt op te merken dat in een wettelijk stelsel hoe dan ook verscheidene bepalingen voorkomen die, mutatis mutandis, toepasselijk zijn op bedongen stelsels, en wel vooral de bepalingen betreffende het beheer en de vereffening van het gemeenschappelijk vermogen. Bovendien zal het vaak voorkomen dat de echtgenoten, hoewel ze het wettelijk stelsel aannemen, dit stelsel laten vergezeld gaan van « overlevingswinsten sensu lato » (huwelijksvoordelen en schenkingen van toekomstige goederen) waarvan het lot bij de ontbinding moet worden geregeld ongeacht de oorzaak van de ontbinding van het stelsel.

De volgende tekst wordt voorgesteld :

« De ontbinding van het wettelijk stelsel door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, maakt de overlevingsrechten niet opvorderbaar.

De echtgenoot in wiens voordeel die rechten zijn bedongen behoudt zijn rechten voor het geval hij het langst leeft, behoudens het verval dat zou voortvloeien uit de artikelen 299 en 311bis.

Het staat de echtgenoten echter vrij omtrent die rechten een vergelijk te treffen na de echtscheiding of de scheiding.

Dezelfde regels zijn toepasselijk bij overgang naar een ander huwelijksvermogensstelsel. »

Een lid merkt op dat in de voorgestelde tekst geen sprake is van het geval van de echtgenoten die hun overlevingsrechten niet geregeld hebben bij de bedongen wijziging van hun huwelijksvermogensstelsel. Dat probleem dient te wor-

prévoir dans un texte. Pour faire droit à ce désir, le texte suivant est proposé à titre provisoire :

« En cas de changement conventionnel du régime matrimonial, les époux peuvent convenir du règlement des droits de survie soit en reportant leur effet au décès de l'un d'eux soit en leur donnant un effet immédiat. »

Un membre déclare que le changement de régime consiste à remplacer la première convention par une autre. Les époux ayant l'intention de changer leur régime matrimonial décident d'annuler leur ancien régime, ce qui veut dire qu'on met à néant ce qui existait et que l'ancienne convention est remplacée par une autre. Le seul problème à résoudre est celui de savoir si toutes les stipulations de la première convention qui n'ont pas été reprises dans la nouvelle convention, restent ou non en vigueur.

D'après un membre, il est évident que les époux font disparaître les droits de survie, du moment qu'ils annulent leur convention matrimoniale. Quant on annule le contrat, on annule également les accessoires.

Un autre membre est d'avis que, dans ce cas, l'ensemble doit disparaître, y compris les donations faites dans le contrat de mariage. Sinon on pourrait se trouver à un moment donné devant deux contrats. Si les époux veulent maintenir certaines dispositions, ils n'ont qu'à les reprendre dans la nouvelle convention.

La Sous-Commission décide de grouper dans les dispositions générales tout ce qui concerne le changement de régime.

Article 1429. — La dissolution du régime légal opérée par le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens ne donne pas ouverture aux droits de survie.

Toutefois, l'époux au profit duquel ils ont été stipulés, conserve la faculté de les exercer lors du décès de son conjoint, sauf la déchéance prévue aux articles 299 et 311bis.

Il est loisible aux époux de transiger sur ces droits.

Article 1430.

Le texte adopté par la Sous-Commission est à rapprocher de celui des articles 45 et 46 des amendements du Gouvernement.

On a fait remarquer qu'actuellement, il n'y a pas nécessairement partage de la communauté, puisque la femme a le droit d'y renoncer. Il en est de même dans le projet Vermeylen, avec cette différence que, dans un seul cas, ce droit peut appartenir au mari et non pas à la femme (art. 163). Dans le projet Wigny, il y a toujours partage car il n'existe pas de droit de renonciation.

Un texte est proposé, qui établit le principe de la liquidation et du partage lors de la dissolution du régime légal et qui est conçu comme suit :

« La dissolution du régime légal donne lieu à liquidation et à partage ».

den opgelost en om aan dit verlangen tegemoet te komen wordt voorlopig de volgende tekst voorgesteld :

« In geval van bedongen wijziging van het huwelijksvermogensstelsel kunnen de echtgenoten overeenkomen omtrent de regeling van de overlevingsrechten hetzij door de werking daarvan uit te stellen tot het overlijden van een hunner hetzij door er onmiddellijk gevolg aan te geven. »

Een lid verklaart dat de verandering van stelsel hierin bestaat dat voor de eerste overeenkomst een nieuwe in de plaats komt. De echtgenoten die van plan zijn hun huwelijksvermogensstelsel te veranderen, besluiten hun oude stelsel te vernietigen, d.w.z. dat het bestaande ongedaan gemaakt wordt en dat de oude overeenkomst wordt vervangen door een nieuwe. De enige vraag is of alle bepalingen van de eerste overeenkomst die niet in de nieuwe overeenkomst zijn overgenomen, al dan niet van kracht blijven.

Volgens een lid ligt het voor de hand dat de echtgenoten de overlevingsrechten doen verdwijnen, zodra zij hun huwelijksvereenkomst ongedaan maken. Wie de overeenkomst zelf vernietigt, vernietigt ook de accessoria.

Een ander lid meent dat, in dat geval, het geheel moet verdwijnen, dus ook de schenkingen gedaan in het huwelijkscontract. Anders zou men op een gegeven ogenblik kunnen te maken hebben met twee contracten. Willen de echtgenoten sommige bepalingen handhaven, dan moeten zij die maar overnemen in het nieuwe contract.

De Subcommissie besluit in de algemene bepalingen alles samen te brengen wat betrekking heeft op de wijziging van het stelsel.

Artikel 1429. — De ontbinding van het wettelijk stelsel door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, maakt de overlevingsrechten niet opvorderbaar.

De echtgenoot in wiens voordeel die rechten zijn bedongen, behoudt echter de bevoegdheid om ze uit te oefenen bij het overlijden van de andere echtgenoot, behoudens het verval bedoeld in de artikelen 299 en 311bis.

Het staat de echtgenoten vrij omtrent die rechten een vergelijk te treffen.

Artikel 1430.

De tekst aangenomen door de Subcommissie moet in verband worden gebracht met die van de artikelen 45 en 46 van de amendementen van de Regering.

De opmerking wordt gemaakt dat er thans niet noodzakelijk een verdeling van de gemeenschap plaatsheeft, aangezien de vrouw het recht heeft om afstand te doen. Dit is ook zo in het ontwerp-Vermeylen, met dit verschil dan dat, in één geval, dit recht aan de man kan toekomen en niet aan de vrouw (art. 163). In het ontwerp-Wigny is er altijd verdeling, want er komt geen recht van afstand in voor.

Er wordt een tekst voorgesteld, die het beginsel van de vereffening en van de verdeling bij ontbinding van het wettelijk stelsel vastlegt :

« De ontbinding van het wettelijk stelsel heeft vereffening en verdeling ten gevolge. »

Quant au contenu de l'alinéa 2 de l'article 45 des amendements du Gouvernement, un membre signale que certaines de ces matières sont actuellement régies par des articles du Code judiciaire (notamment en ce qui concerne la procédure).

Il faudra donc vérifier et éventuellement grouper les matières régies par le Code civil et celles régies par le Code judiciaire.

D'autre part, les dispositions relatives à la liquidation doivent être groupées et ensuite celles qui concernent le partage.

Les articles relatifs à la contribution aux dettes devraient trouver leur place dans la section « des récompenses ».

Les reprises de biens propres sont étrangères au partage. On doit seulement partager les biens communs.

La Sous-Commission décide de rédiger comme suit le second alinéa de l'article :

« Les dispositions du Code judiciaire concernant les partages et les règles concernant le partage des successions, ses effets, la garantie qui en résulte et les soultes, s'appliquent au partage des biens communs. »

Examinant l'article 46 des amendements du Gouvernement, après un échange de vues, la Sous-Commission décide d'adopter le texte suivant :

« Chacun des époux reprend d'abord ses biens propres existant en nature, ou ceux qui leur ont été subrogés.

» Ensuite il est établi un compte des récompenses entre les patrimoines commun et propres.

» Enfin il est procédé au règlement des récompenses, à la liquidation du passif et au partage de l'actif commun. »

Un membre ne peut pas marquer son accord sur ce texte. En effet, l'acte qu'on établira ne mentionne pas les biens propres, ce qui veut dire que l'époux ne reprend rien. Donc il n'est pas question de reprise. Ce membre propose alors de supprimer le premier alinéa et de remplacer au deuxième alinéa le mot « ensuite » par le mot « au préalable ».

On demande si, en matière de biens propres, des discussions ne pourraient pas surgir quant aux subrogations.

On fait remarquer que l'époux ne reprend pas ses biens propres, puisqu'il en garde la propriété et les gère lui-même.

Sur proposition d'un membre, il est décidé de fusionner en un article, les textes précédemment établis.

« La dissolution du régime légal donne lieu à liquidation et à partage.

Met betrekking tot artikel 45, tweede lid van de regeringsamendementen wijst een lid erop dat sommige van deze materies thans beheerst worden door artikelen van het Gerechtelijk Wetboek (o.a. wat de rechtspleging betreft).

Er zal dus moeten worden nagegaan welke materies worden beheerst door het Burgerlijk Wetboek en welke door het Gerechtelijk Wetboek. In voorkomend geval dienen zij te worden samengevoegd.

Bovendien moeten de bepalingen betreffende de vereffening worden gegroepeerd en vervolgens die welke betrekking hebben op de verdeling.

De artikelen betreffende de bijdrage in de schulden zouden een plaats moeten vinden in de afdeling « vergoedingen ».

Terugneming van eigen goederen valt buiten de verdeling. Alleen de gemeenschappelijke goederen dienen te worden verdeeld.

De Subcommissie besluit het tweede lid van het artikel te doen luiden als volgt :

« De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de verdeling en de regels inzake de verdeling van nalatenschappen, de gevolgen ervan, de waarborg die eruit ontstaat en de opleg zijn mede van toepassing op de verdeling van de gemeenschappelijke goederen. »

Na een gedachtenwisseling over artikel 46 van de regeringsamendementen besluit de Subcommissie de volgende tekst aan te nemen :

« Jeder van de echtgenoten neemt allereerst zijn eigen goederen terug, die in natura bestaan, of die welke ervoor in de plaats zijn gesteld.

» Vervolgens wordt een rekening opgemaakt van de vergoedingen tussen het gemeenschappelijk vermogen en de eigen vermogens.

» Ten slotte wordt overgegaan tot de verrekening van de vergoedingen, de vereffening van de lasten en de verdeling van de gemeenschappelijke baten. »

Een lid verklaart zich met die tekst niet te kunnen verenigen. Want de akte die zal worden opgemaakt, maakt geen melding van de eigen goederen, d.w.z. dat de echtgenoot niets terugneemt. Er is dus geen sprake van terugneming. Hetzelfde lid stelt dan voor de eerste alinea te doen vervallen en in de tweede het woord « vervolgens » te vervangen door het woord « vooraf ».

De vraag wordt gesteld of, inzake eigen goederen, geen betwistingen zouden kunnen rijzen nopens de indeplaatsstelling.

Opgemerkt wordt dat de echtgenoot zijn eigen goederen niet terugneemt, aangezien hij er eigenaar van blijft en ze zelf beheert.

Op voorstel van een lid wordt besloten de vroeger vastgelegde teksten samen te voegen in één artikel.

« De ontbinding van het wettelijk stelsel heeft vereffening en verdeling ten gevolge.

» Au préalable, il est établi un compte des récompenses entre les patrimoines commun et propre.

» Ensuite, il est procédé au règlement des récompenses, à la liquidation du passif et au partage de l'actif commun.

» Les dispositions du Code judiciaire concernant les partages et licitations et les règles concernant le partage des successions, ses effets, la garantie qui en résulte et les soultes, s'appliquent aux opérations de partage. »

Une longue discussion s'engage, d'où il résulte que l'article devrait indiquer l'ordre des opérations à suivre pour la liquidation et le partage de la masse commune.

On remarque que le « règlement du passif », qui précède celui des récompenses, ne peut avoir pour objet que les dettes échues avant le partage de la communauté.

Si d'autres dettes communes viennent à échoir après le partage (ou si les créanciers communs font valoir leurs droits avec retard), ce sont les époux ou leurs héritiers qui devront les supporter sur leurs biens.

On doit aussi réserver le cas où pour payer le passif commun, il faudra exiger au préalable le « rapport » de ce que l'un des époux doit à la « communauté ». Le règlement du passif ne précède donc pas toujours celui des récompenses.

Un membre pose la question de savoir si l'époux créancier de récompenses, et qui vient en concours avec les créanciers communs, sera payé après ceux-ci. L'époux créancier dispose-t-il d'un droit de préférence ou vient-il en concours avec les créanciers ?

Les membres de la Sous-Commission sont tous d'accord pour dire que les dettes à charge du patrimoine commun doivent être payées avant que les prélèvements de l'époux créancier puissent avoir lieu.

Un nouveau texte est proposé :

« La dissolution du régime donne lieu à liquidation et à partage.

» Au préalable, il est établi pour chaque époux un compte des récompenses entre le patrimoine commun et son patrimoine propre.

» Il est procédé ensuite au règlement du passif, à celui des récompenses et au partage de l'actif net commun.

» Les dispositions du Code judiciaire concernant les partages et licitations et celles du Code civil concernant le partage des successions s'appliquent aux opérations de partage. »

» Vooraf wordt een rekening opgemaakt van de vergoedingen tussen het gemeenschappelijk vermogen en de eigen vermogens.

» Vervolgens wordt overgegaan tot de verrekening van de vergoedingen, de vereffening van de lasten en de verdeling van de gemeenschappelijk baten.

» De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de verdeling en veiling en de regels inzake de verdeling van nalatenschappen, de gevolgen ervan, de waarborg die eruit ontstaat en de opleg, zijn mede van toepassing op de verdelevingsverrichtingen. »

Er ontspint zich een lange bespreking, waaruit blijkt dat dit artikel zou moeten aangeven in welke volgorde de verichtingen in verband met de vereffening en de verdeling van de gemeenschappelijke boedel moeten plaatsvinden.

Men zal opmerken dat de « verrekening van de lasten », die voorafgaat aan die van de vergoedingen, slechts betrekking kan hebben op de schulden verschenen vóór de ontbinding van de gemeenschap.

Indien andere gemeenschappelijke schulden komen te verschijnen na de verdeling (of indien de gemeenschappelijke schuldeisers hun rechten doen gelden), dan zijn het de echtgenoten of hun erfgenamen die ze uit hun goederen zullen moeten voldoen.

Men moet ook het geval voorbehouden waarin men, om de gemeenschappelijke lasten te betalen, vooraf de « inbreng » zal moeten eisen van hetgeen een van de echtgenoten verschuldigd is aan de « gemeenschap ». De verrekening van de lasten gaat dus niet altijd vooraf aan die van de vergoedingen.

Een commissielid vraagt of de echtgenoot, die recht heeft op vergoeding en samen met de gemeenschappelijke schuldeisers opkomt, na hen zal worden betaald. Beschikt de echtgenoot die schuldeiser blijft, over een voorkeurrecht of komt hij samen met de schuldeisers op ?

De leden van de Subcommissie zijn het allen eens om te zeggen dat de schulden ten laste van het gemeenschappelijk vermogen moeten worden betaald vóór de vooruitnemingen van de echtgenoot.

Er wordt een nieuwe tekst voorgesteld :

« De ontbinding van het wettelijk stelsel heeft vereffening en verdeling ten gevolge.

» Vooraf wordt voor elke echtgenoot een rekening opgemaakt van de vergoedingen tussen het gemeenschappelijk vermogen en zijn eigen vermogen.

» Vervolgens wordt overgegaan tot de verrekening van de lasten en van de vergoedingen en tot de verdeling van de gemeenschappelijke netto-baten.

» De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de verdeling en veiling en die van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verdeling van nalatenschappen zijn mede van toepassing op de verdelevingsverrichtingen. »

On demande de supprimer au 3e alinéa les mots « à celui des récompenses » : il est inopportun de mettre l'accent dans cet article sur le problème des récompenses qui est traité plus loin. Cette proposition est adoptée.

A l'alinéa 3, l'expression « actif net commun » sera remplacé par « actif net ».

Une correction de forme est apportée à l'alinéa 4.

Le texte suivant est adopté par la Sous-Commission :

Article 1430. — La dissolution du régime donne lieu à liquidation et à partage.

Au préalable, il est établi pour chaque époux un compte des récompenses entre le patrimoine commun et son patrimoine propre.

Il est procédé ensuite au règlement du passif et au partage de l'actif net.

Les dispositions du Code judiciaire concernant les partages et licitations et celles du Code civil concernant le partage des successions sont applicables.

Article 1431.

Cet article s'inspire de l'article 63 des amendements du Gouvernement.

Les droits des héritiers et des successeurs des époux doivent être réglés.

Un texte provisoire est proposé :

« Les héritiers ou successeurs des époux exercent les mêmes droits et sont soumis aux mêmes obligations que l'époux qu'ils représentent. »

Les membres de la Sous-Commission considèrent que les successeurs comprennent les légataires universels et l'Etat lorsque la succession lui est dévolue.

Le mot « représentent » a le même sens que celui qui lui est donné dans l'article 1491 du Code civil.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

Article 1431. — Les héritiers ou successeurs des époux ont les mêmes droits et sont tenus des mêmes obligations que l'époux qu'ils représentent.

§ 2. — Des comptes de récompense.

Article 1432.

Après un premier paragraphe énonçant les dispositions générales relatives à la dissolution du régime légal, les articles 1432 à 1437 traitent des comptes de récompense. Dans les amendements du Gouvernement les « récompenses » sont réglées aux articles 47 et suivants.

Er wordt gevraagd in het derde lid de woorden « en van de vergoedingen » te doen vervallen : het past niet in dit artikel de nadruk te leggen op het probleem van de vergoedingen, dat verder wordt behandeld. Dit voorstel wordt aangenomen.

In het derde lid zal de uitdrukking « gemeenschappelijke netto-baten » worden vervangen door « netto-baten ».

In het vierde lid wordt een vormverbetering aangebracht

De Subcommissie neemt dan de volgende tekst aan :

Artikel 1430. — De ontbinding van het wettelijk stelsel heeft vereffening en verdeling ten gevolge.

Vooraf wordt voor elke echtgenoot een rekening opgemaakt van de vergoedingen tussen het gemeenschappelijk vermogen en zijn eigen vermogen.

Vervolgens wordt overgegaan tot de verrekening van de lasten en de verdeling van de netto-baten.

De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de verdeling en veiling en die van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verdeling van nalatenschappen zijn mede van toepassing.

Artikel 1431.

Dit artikel is geïnspireerd op artikel 36 van de amendementen van de Regering.

De rechten van erfgenamen en erfopvolgers van de echtgenoten moeten geregeld worden.

Een voorlopige tekst wordt voorgesteld :

« De erfgenamen of erfopvolgers van de echtgenoten hebben dezelfde rechten en dezelfde verplichtingen als de echtgenoot die zij vertegenwoordigen. »

De leden van de Subcommissie zijn van oordeel dat de erfopvolgers de algemene legatarissen omvatten alsmede de Staat wanneer de nalatenschap aan hem vervalt.

Het woord « vertegenwoordigen » heeft dezelfde betekenis als in artikel 1491 van het Burgerlijk Wetboek.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

Artikel 1431. — De erfgenamen of erfopvolgers van de echtgenoten hebben dezelfde rechten en dezelfde verplichtingen als de echtgenoot die zij vertegenwoordigen.

§ 2. — Vergoedingsrekeningen.

Artikel 1432.

Na de algemene bepalingen i.v.m. de ontbinding van het wettelijk stelsel in een eerste paragraaf te hebben vastgelegd, volgen, in de artikelen 1432 tot en met 1437 de vergoedingsrekeningen. De « vergoedingen » worden, in de amendementen van de Regering geregeld bij de artikelen 47 e.v.

Plusieurs considérations sont soumises aux membres de la Sous-Commission :

I. Récompenses dues par les époux à la communauté.

Selon De Page (T. X-1, n°s 984 et 985), la communauté a droit à récompense quand elle a dû payer une dette d'un époux qui n'était tombée en communauté que provisoirement, par exemple une dette relative à un propre, quand elle a payé spontanément une dette d'un époux qui n'était pas tombée en communauté, quand un époux a disposé illégalement des biens communs (donation). Cette règle que De Page fonde notamment sur les articles 1409, 1°, et 1437 du Code civil, se retrouve à l'article 26 du projet Wigny.

Dans le passif provisoire de la communauté, cet auteur cite :

- les dettes contractées dans l'intérêt personnel d'un époux;
- certaines dettes grevant les successions ou donations;
- les dettes provenant de délits ou quasi-délits commis par les époux.

Le principe peut encore être admis que toute dette relative à un bien resté propre payée par la communauté, donne lieu à récompense. Or, restent propres tous les biens antérieurs au mariage et ceux échus par donation ou succession pendant le mariage.

Les dettes antérieures au mariage ou les dettes successorales resteront donc propres également; si la communauté les paie, elle a droit à récompense, à moins qu'elle ne se soit enrichie des biens antérieurs au mariage ou des biens successoraux, en l'absence de preuve de leur consistance.

De même, restent propres les dettes contractées par un époux agissant hors des limites de ses pouvoirs sur les biens communs. Le paiement d'une telle dette par la communauté donnerait lieu à récompense.

Donnent également lieu à récompense en cas de paiement par la communauté, les amendes, les dommages-intérêts et indemnités dues par les époux à la suite d'infractions, délits et quasi-délits. De même les dettes contractées dans l'intérêt exclusif d'un époux.

Enfin, la récompense est due dans tous les cas prévus par l'article 1437 du Code civil : paiement de dettes ou charges personnelles et de dettes contractées pour acquérir, conserver, recouvrer, améliorer un propre ou pour l'affranchir d'une charge. Pour être complet, on peut ajouter des emprunts, achats à tempérament, etc.; en cas de paiement par la communauté, elle aurait droit à récompense (à moins

Verschillende overwegingen worden aan de leden van de Subcommissie voorgelegd :

I. Vergoedingen door de echtgenoten verschuldigd aan de gemeenschap.

Volgens De Page (dl. X-1, nrs. 984 en 985) heeft de gemeenschap recht op een vergoeding, wanneer zij een schuld van een der echtgenoten heeft moeten betalen, die slechts voorlopig in de gemeenschap was gevallen, b.v. een schuld betreffende een eigen goed, wanneer zij onverplicht een schuld van een der echtgenoten heeft betaald die niet in de gemeenschap was gevallen, wanneer een echtgenoot onwettig over gemeenschappelijke goederen heeft beschikt (schenking). Deze regel, die De Page met name grondt op de artikelen 1409, 1° en 1437 van het Burgerlijk Wetboek komt ook voor in artikel 26 van het ontwerp-Wigny.

Tot de voorlopige lasten van de gemeenschap rekent die auteur :

- de schulden aangegaan in het persoonlijk belang van een der echtgenoten;
- bepaalde schulden die nalatenschappen of schenkingen bezwaren;
- de schulden uit onrechtmatige daad begaan door de echtgenoten.

Als beginsel mag ook worden aangenomen dat alle schulden betreffende een goed, dat eigen goed is gebleven en die door de gemeenschap zijn betaald, grond opleveren tot vergoeding. Het is echter zo dat alle goederen van vóór het huwelijk en de goederen die gedurende het huwelijk bij schenking of erfenis aan de echtgenoten te beurt vallen, eigen goederen blijven.

Schulden van vóór het huwelijk of schulden van de nalatenschap blijven dus ook eigen schulden; indien de gemeenschap die betaalt, heeft zij recht op vergoeding, tenzij zij zich met de goederen van vóór het huwelijk of de goederen van de nalatenschap heeft verrijkt, bij gebreke van bewijs van hun omvang.

Eveneens eigen schulden blijven de schulden door een der echtgenoten buiten de perken van zijn bevoegdheid aangegaan ten laste van de gemeenschappelijke goederen. De betaling van een dergelijke schuld door de gemeenschap levert grond op tot vergoeding.

Tot vergoeding geven eveneens aanleiding, indien zij zijn betaald door de gemeenschap, de geldboeten, schadevergoedingen en andere vergoedingen door de echtgenoten verschuldigd als gevolg van een misdrijf of onrechtmatige daad. Dit geldt mede voor schulden aangegaan in het uitsluitend belang van een der echtgenoten.

Tenslotte is vergoeding verschuldigd in alle gevallen van artikel 1437 van het Burgerlijk Wetboek : betaling van persoonlijke schulden of lasten, van schulden aangegaan om persoonlijke goederen te kopen, terug te krijgen, te bewaren of te verbeteren of om eigen goederen te bevrijden van een last. Volledigheidshalve kunnen hieraan worden toegevoegd leningen, aankopen op afbetaling, enz.; in geval van betaling

que la dette ait été payée au moyen des biens réservés à la gestion du débiteur).

Plusieurs articles du Code civil français prévoient que la communauté a droit à récompense.

C'est ainsi que récompense est due à la communauté qui a payé une dette personnelle d'un époux (dette antérieure au mariage, dette successorale) ou lorsque la communauté a payé une dette contractée, dans son intérêt personnel, par le mari pendant le mariage ou par la femme, lorsqu'elle a contracté avec le consentement du mari (art. 1419), (art. 1412 et 1413).

L'article 1416 prévoit la récompense au profit de la communauté pour toute dette « contractée dans l'intérêt personnel de l'un des époux » (dépenses faites pour l'acquisition, la conservation ou l'amélioration d'un propre).

Enfin, l'article 1417 donne à la communauté droit à récompense quand elle a payé les amendes encourues par un époux ou les dommages-intérêts auxquels il a été condamné, à la suite d'un délit ou quasi-délit. (Voir aussi art. 1417, alinéa 2.)

La récompense peut encore être due en vertu du principe général énoncé par l'article 1437, « toutes les fois que l'un des époux a tiré un profit personnel des biens de la communauté ».

II. Récompenses dues par la communauté aux époux.

1. Les articles 1435 et 1470, 2° et 3°, énumèrent, dit De Page (n° 942), divers cas où la communauté doit récompense aux époux. On peut citer l'aliénation d'un propre moyennant un prix, l'échange d'un propre avec soulte, le paiement de dettes communes au moyen de la fortune personnelle d'un époux, etc... (cf. même auteur, n° 943).

2. En France, la loi de 1965 pose dans l'article 1433 le principe des récompenses dues aux époux par la communauté : la communauté doit récompense à l'époux propriétaire toutes les fois qu'elle a tiré profit des biens propres.

Le texte cite, à titre d'exemple, le cas où la communauté a encaissé des deniers propres ou provenant de la vente d'un propre sans qu'il en ait été fait emploi ou emploi.

« La communauté doit également récompense lorsque des biens communs ont été acquis ou améliorés avec des propres, lorsque des réparations ont été faites sur des biens communs avec des propres ou lorsque des dettes figurant au passif définitif de la communauté ont été payées avec des propres. » (Mazeaud, n° 420).

3. D'autres cas sont encore cités par Patarin et Morin, n° 282 : vente par un époux d'un bien propre moyennant une rente viagère, si les arrérages tombent en communauté et sont supérieurs aux revenus des propres aliénés; vente

par la communauté de biens communs appartenant à un époux (tenzij de schuld voldaan is uit goederen die voorbehouden zijn aan het beheer van de schuldenaar).

Verscheidene artikelen van het Franse Burgerlijk Wetboek bepalen dat de gemeenschap recht heeft op vergoeding.

Zo is vergoeding verschuldigd aan de gemeenschap die een persoonlijke schuld van een der echtgenoten heeft voldaan (schuld van vóór het huwelijk en erfschuld) of wanneer de gemeenschap een schuld heeft betaald die gedurende het huwelijk door de man of door de vrouw met toestemming van de man is aangegaan in zijn resp. haar persoonlijk belang (art. 1419), (art. 1412 en 1413).

Artikel 1416 voorziet in vergoeding aan de gemeenschap voor alle schulden aangegaan in het persoonlijk belang van een der echtgenoten (uitgaven voor het verkrijgen, bewaren of verbeteren van een eigen goed).

Tenslotte verleent artikel 1417 een recht op vergoeding aan de gemeenschap, bij betaling van geldboeten of van schadevergoeding wegens onrechtmatige daad, die ten laste kwamen van een der echtgenoten. (Zie ook art. 1417, tweede lid).

Vergoeding kan eveneens verschuldigd zijn krachtens het algemeen beginsel van artikel 1437 : « telkens als een van de echtgenoten uit de goederen van de gemeenschap een persoonlijk voordeel getrokken heeft ».

II. Vergoeding door de gemeenschap verschuldigd aan de echtgenoten.

1. De artikelen 1435 en 1470, 2° en 3°, sommen, aldus De Page (nr. 942), verschillende gevallen op waarin de gemeenschap vergoeding verschuldigd is aan de echtgenoten. Voorbeelden hiervan zijn : vervreemding van eigen goed tegen een geldsom, ruiling van eigen goed met opleg, betaling van gemeenschappelijke schulden uit het persoonlijk vermogen van een der echtgenoten, enz... (zie De Page, nr. 943).

2. In Frankrijk heeft de wet van 1965 in artikel 1433 het beginsel gesteld dat de gemeenschap aan de echtgenoot-eigenaar vergoeding verschuldigd is wanneer zij voordeel getrokken heeft van de eigen goederen.

De tekst noemt als voorbeeld het geval dat de gemeenschap eigen penningen heeft geïnd, of penningen die voortkomen uit de verkoop van een eigen goed, zonder belegging of wederbelegging.

« De gemeenschap is insgelijks vergoeding verschuldigd wanneer gemeenschappelijke goederen verkregen of verbeterd zijn met eigen goederen, wanneer gemeenschappelijke goederen hersteld zijn met eigen goederen of wanneer schulden die tot de definitieve lasten van de gemeenschap behoren betaald zijn met eigen goederen. » (Mazeaud, nr. 420).

3. Patarin en Morin (nr. 282) noemen nog andere gevallen : verkoop van een eigen goed door een der echtgenoten tegen een lijfrente indien de rentetermijnen in de gemeenschap vallen en uitgaan boven de inkomsten uit de ver-

par un époux d'un droit viager propre, moyennant un capital versé à la communauté.

Les amendements du Gouvernement prescrivent également la récompense à raison de l'enrichissement procuré à la communauté par l'apport d'une entreprise appartenant à l'un des époux (art. 49, n° 281, p. 19).

Le commentaire dit que le montant dû sera évalué sur base de la valeur nette au jour de la dissolution, calculée en fonction du rendement, mais en considération de l'état où elle se trouvait au jour de son entrée en communauté.

Seule compte la valeur de rendement du fonds à la dissolution ou au moment de sa liquidation, car la communauté n'a pas à supporter les risques de moins-value du fonds de commerce dont un époux a conervé la gestion exclusive (Renauld, Rev. Not. 1968, p. 365).

Après ces observations, le texte suivant est proposé :

Première version : « Il est dû récompense par les époux toutes les fois qu'il est pris sur les biens communs une somme pour acquitter les dettes ou charges personnelles à l'un d'eux et généralement toutes les fois que l'un des époux a tiré un profit personnel des biens communs. »

Deuxième version : « Les époux doivent récompense à la communauté toutes les fois que l'un d'eux a tiré un profit personnel des biens communs. »

La communauté doit récompense à l'époux propriétaire toutes les fois qu'elle a tiré profit de biens propres. »

Donnent lieu à récompense, lorsqu'elles ont été payées (acquittées) au moyen de biens communs :

— les dettes dont les époux étaient tenus avant le mariage, à l'exception de celles relatives à des biens définitivement devenus communs (et de celles qui ont été acquittées à l'aide des seuls revenus du débiteur);

— les dettes provenant d'infractions, délits ou quasi-délits civils, commis par l'un des époux pendant le mariage, sous déduction éventuelle du profit retiré par les biens communs (la communauté);

— les dettes contractées dans l'intérêt personnel de l'un des époux et notamment pour l'acquisition, la conservation ou l'amélioration de biens propres;

— les dettes résultant d'actes que l'un des époux ne pouvait accomplir sans le concours de son conjoint.

Un membre demande si la Sous-Commission entend interpréter la notion « récompense » dans les deux sens : c'est-à-dire la récompense due par l'époux à la communauté et la récompense due par la communauté à l'époux.

Un autre membre fait remarquer que la récompense est considérée comme une créance, tandis que la notion « re-

vreemde eigen goederen; verkoop door een der echtgenoten van een eigen lijfrente tegen storting van een kapitaal aan de gemeenschap.

Ook de amendementen van de Regering voorzagen in vergoeding ten belope van de verrijking die de gemeenschap heeft genoten door de inbreng van een bedrijf dat toebehoorde aan een der echtgenoten (art. 49, nr. 281, blz. 19).

In de commentaar wordt gezegd dat het verschuldigde bedrag wordt geschat op de grondslag van de netto-waarde ten tijde van de ontbinding, berekend naar rato van het rendement, maar met inachtneming van de staat waarin het bedrijf zich bevond op het tijdstip waarop het in de gemeenschap is gebracht.

Het enige wat telt is de rendementswaarde van de handelszaak bij de ontbinding of de vereffening, want als de handelszaak onder het beheer van een der echtgenoten blijft behoeft de gemeenschap de mogelijke waardevermindering niet te dragen (Renauld, Rev. Not. 1968, blz. 365).

Na die opmerkingen wordt de volgende tekst voorgesteld :

Eerste versie : « De echtgenoten zijn vergoeding verschuldigd telkens als uit de gemeenschappelijke goederen een bedrag wordt opgenomen om persoonlijke schulden of lasten van een hunner te voldoen en, in het algemeen, telkens als een der echtgenoten voordeel heeft getrokken uit de gemeenschappelijke goederen. »

Tweede versie : « De echtgenoten zijn vergoeding verschuldigd aan de gemeenschap telkens als een van hen persoonlijk voordeel heeft getrokken uit de gemeenschappelijke goederen. »

De gemeenschap is vergoeding verschuldigd aan de echtgenoot-eigenaar telkens als zij voordeel heeft getrokken uit eigen goederen. »

Tot vergoeding geven aanleiding indien ze met gemeenschappelijke goederen zijn betaald (voldaan) :

— de schulden waartoe de echtgenoten vóór het huwelijk waren gehouden, met uitzondering van die betreffende de goederen die definitief gemeenschappelijke goederen zijn geworden (en van die welke uitsluitend voldaan zijn met de inkomsten van de schuldenaar);

— de schulden uit misdrijf of onrechtmatige daad begaan door een van de echtgenoten gedurende het huwelijk, eventueel onder aftrek van het voordeel dat de gemeenschappelijke goederen (de gemeenschap) ervan hebben (heeft) getrokken;

— de schulden aangegaan in het persoonlijk belang van een der echtgenoten en met name voor de verkrijging, de bewaring of de verbetering van eigen goederen;

— de schulden die het gevolg zijn van handelingen welke de ene echtgenoot niet kon verrichten zonder de medewerking van de andere.

Een lid vraagt of de Subcommissie het begrip « vergoeding » in dubbele zin opvat : vergoeding door de echtgenoot aan de gemeenschap en vergoeding door de gemeenschap aan het eigen goed.

Een lid wijst erop dat de vergoeding beschouwd wordt als een schuldvordering, terwijl het begrip « terugnemning »

prise » concerne un bien déterminé, existant en nature et appartenant à l'un des époux.

Les membres de la Sous-Commission répondent affirmativement à la question posée.

Quant au texte, on constate que le second article proposé énumère des exemples au lieu de formuler un principe général. L'énumération de différents cas peut être faite dans le rapport.

Un membre fait remarquer qu'il est nécessaire de définir la notion « dette » pour éviter les énumérations; une énumération exemplative est inutile, tandis qu'une énumération limitative est dangereuse.

Une discussion générale s'engage sur les principes mêmes de la récompense.

Un membre fait remarquer qu'en ce qui concerne les récompenses dues par les époux à la communauté, un principe général peut être établi, selon lequel toute dette relative à un bien propre payée par la communauté donne lieu à récompense, sauf en cas d'enrichissement de la communauté.

Un membre déclare que le principe selon lequel les dettes antérieures au mariage ou les dettes successorales payées par la communauté donnent lieu à récompense, est complété par un autre principe, à savoir que les dettes, qui grèvent les biens propres devenus communs par confusion, sont communes.

On fait remarquer qu'une dette alimentaire existant avant le mariage reste pourtant propre.

Un membre est d'avis que cette dette doit être considérée comme une dette successive.

La Sous-Commission ayant constaté le caractère propre de la dette alimentaire (voir De Page, T. X-1, n° 381, B et note n° 2), décide de réserver la solution de ce problème.

Un membre critique le fait que le Code civil français prévoit plusieurs cas d'application du droit à récompense. Il faut éviter cette façon de légiférer et établir un principe général. On peut compléter éventuellement le texte afin de faciliter la solution de quelques cas douteux.

Quant aux récompenses dues par la communauté aux époux, un membre fait remarquer qu'il s'agit toujours de cas où la communauté est sacrifiée au profit d'un intérêt personnel.

La Sous-Commission décide de ne pas retenir l'énumération contenue dans le second article proposé.

En ce qui concerne le premier article, elle en retient la première version.

Un membre critique l'emploi de la notion « biens communs ». Il est partisan de faire disparaître cette notion des textes et de la remplacer par les mots « patrimoine commun ».

Après de légères corrections de forme, la Sous-Commission adopte le texte suivant :

betrekking heeft op een welbepaald goed dat in natura bestaat en aan een van beide echtgenoten toebehoort.

De leden van de Subcommissie antwoorden bevestigend op de gestelde vraag.

Wat de tekst zelf betreft wordt opgemerkt dat het tweede voorgestelde artikel voorbeelden geeft in plaats van een algemeen beginsel te stellen. Die verschillende gevallen kunnen in het verslag worden vermeld.

Een lid wijst erop dat het begrip « schuld » moet worden bepaald om opsommingen te vermijden; een opsomming van voorbeelden is nutteloos, een beperkende opsomming gevaarlijk.

Er ontspint zich een algemene bespreking omtrent het beginsel van de vergoeding zelf.

Een lid merkt op dat ten aanzien van de vergoeding door de echtgenoten aan de gemeenschap een algemeen beginsel kan worden gesteld, nl. dat elke schuld in verband met eigen goed, die door de gemeenschap voldaan is, grond oplevert tot vergoeding behoudens in geval van verrijking van de gemeenschap.

Een lid verklaart dat het beginsel dat schulden van vóór het huwelijk of erfschulden die betaald zijn door de gemeenschap en recht geven op vergoeding, aangevuld wordt met een ander beginsel, nl. dat schulden ten bezware van in de gemeenschap gevallen eigen goederen gemeenschappelijk zijn.

Opgemerkt wordt dat een onderhoudsschuld van vóór het huwelijk niettemin eigen blijft.

Een lid is van mening dat die schuld moet beschouwd worden als een opvolgende schuld.

De Subcommissie heeft vastgesteld dat een onderhoudsschuld een eigen schuld is (zie De Page, dl. X-1, nr. 381, B en aantekening nr. 2) en besluit de oplossing van het vraagstuk aan te houden.

Een lid heeft kritiek op het Franse Burgerlijk Wetboek omdat het voorziet in verscheidene gevallen van toepassing van het recht op vergoeding. Het is wetgevingstechnisch beter een algemeen beginsel vast te leggen. De tekst kan in voorkomend geval worden aangevuld ten einde de oplossing van enkele twijfelgevallen gemakkelijker te maken.

Wat de vergoeding door de gemeenschap aan de echtgenoten betreft, merkt een lid op dat het steeds gaat over gevallen waarin de gemeenschap wordt opgeofferd aan een persoonlijk belang.

De Subcommissie besluit de opsomming in het tweede voorgestelde artikel niet aan te nemen.

Wat het eerste artikel betreft, houdt zij het bij de eerste versie.

Een lid maakt kritiek op het gebruik van het begrip « gemeenschappelijke goederen ». Hij wil dit begrip uit de teksten zien verdwijnen en er de term « gemeenschappelijk vermogen » voor in de plaats stellen.

Na een lichte vormverbetering aanvaardt de Subcommissie de volgende tekst :

Article 1432.

Il est dû récompense par chaque époux à concurrence des sommes qu'il a prises sur le patrimoine commun pour acquitter une dette ou charge personnelle, et généralement toutes les fois qu'il a tiré un profit personnel du patrimoine commun.

Article 1433.

Le texte proposé détermine les récompenses à charge du patrimoine commun; il doit être rapproché des textes de base, essentiellement les articles 48 et 49 des amendements du Gouvernement.

L'article 48 de ces amendements est à rapprocher de l'article 177 du projet du Gouvernement, de l'article 1433 du Code civil et de l'article 1436 de la loi française. Voir aussi l'avis du Conseil d'Etat, 1959, page 321, au troisième alinéa de l'article 158.

L'article 49 des amendements du Gouvernement peut être comparé à l'article 176 du projet du Gouvernement.

Ainsi qu'il a déjà été exposé, la Sous-Commission a abandonné l'idée que contenaient les amendements du Gouvernement, de considérer comme une entité propre tombant en communauté, les éléments mobiliers d'une entreprise exploitée par un des époux. Chacun des éléments de l'entreprise sera donc propre ou commun, selon les règles des articles 1399 à 1408. Il n'y a donc plus lieu de traiter dans un article distinct la matière des récompenses relatives à des éléments de l'entreprise.

Un autre texte est proposé en lieu et place de l'article 48 des amendements du Gouvernement.

« Il est dû récompense par la communauté lorsqu'elle a encaissé (perçu) des fonds propres ou provenant de la vente d'un bien propre sans qu'il y ait eu emploi ou remploi, (et généralement toutes les fois qu'elle a tiré profit des biens propres d'un époux).

» Dans tous les cas, la récompense est du prix de la vente, sans égard à la valeur du bien au jour de l'aliénation. »

La Sous-Commission rejette comme inutile le second alinéa de ce texte et après quelques corrections de forme elle adopte le texte suivant :

Article 1433. — Il est dû récompense par le patrimoine commun à concurrence des fonds propres ou provenant de l'aliénation d'un bien propre qui sont entrés dans ce patrimoine sans qu'il y ait eu emploi ou remploi, et généralement toutes les fois qu'il a tiré profit des biens propres d'un époux.

Artikel 1432.

Elk der echtgenoten is vergoeding verschuldigd ten belope van de bedragen die hij uit het gemeenschappelijk vermogen heeft opgenomen om een persoonlijke schuld of last te voldoen en, in het algemeen, telkens als hij persoonlijk voordeel heeft getrokken uit het gemeenschappelijk vermogen.

Artikel 1433.

De voorgestelde tekst bepaald de vergoedingen ten laste van het gemeenschappelijk vermogen; hij is te vergelijken met de artikelen 48 en 49 van de amendementen van de Regering.

Artikel 48 van die amendementen is te vergelijken met artikel 177 van het ontwerp van de Regering, artikel 1433 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 1436 van de Franse wet. Cf. ook advies van de Raad van State, 1959, blz. 321, onder artikel 158, derde lid.

Artikel 49 van de amendementen van de Regering kan vergeleken worden met artikel 176 van het ontwerp van de Regering.

Zoals reeds gezegd, heeft de Subcommissie zich niet verenigd met de gedachte die in de regeringsamendementen besloten lag, nl. dat de roerende bestanddelen van een bedrijf geëxploiteerd door een der echtgenoten, beschouwd zou worden als een eigen entiteit die in de gemeenschap valt. Elk bestanddeel van het bedrijf zal dus eigen of gemeenschappelijk goed zijn volgens de regels van de artikelen 1399 tot 1408. Er is dus geen reden meer om de vergoeding in verband met bestanddelen van het bedrijf in een afzonderlijk artikel te behandelen.

Er wordt een andere tekst voorgesteld in de plaats van artikel 48 van de regeringsamendementen :

« De gemeenschap is vergoeding verschuldigd, wanneer zij eigen gelden of gelden die afkomstig zijn van de verkoop van een eigen goed heeft ontvangen (geïnd) zonder belegging of wederbelegging (en, in het algemeen, telkens wanneer zij voordeel heeft getrokken uit de eigen goederen van een der echtgenoten).

» In alle gevallen is de vergoeding gelijk aan de verkoopprijs, ongeacht de waarde van het goed op de dag van de vreemding. »

De Subcommissie wijst het tweede lid als nutteloos af en aanvaardt na enige formele wijzigingen de volgende tekst :

Artikel 1433. — Het gemeenschappelijk vermogen is vergoeding verschuldigd ten belope van de eigen of uit vreemding van een eigen goed voortkomende gelden die in dat vermogen zijn opgenomen zonder te zijn belegd of wederbelegd en, in het algemeen, telkens als het voordeel heeft getrokken uit de eigen goederen van een der echtgenoten.

Article 1434.

La rédaction de l'article 37 est le résultat de la fusion de l'alinéa 2 de l'article 47 et de l'article 50 des amendements du Gouvernement. Ce dernier article reprend la règle contenue dans l'article 1473 du Code civil.

La Sous-Commission adopte provisoirement le texte ci-après :

« Le montant des récompenses s'établit par toutes voies de droit.

» Elles portent intérêt de plein droit du jour de la dissolution du régime légal. »

Après avoir légèrement modifié la rédaction (en remplaçant « montant des récompenses » par « droit aux récompenses » et en supprimant le mot « légal »), la Sous-Commission adopte le texte suivant :

Article 1434. — Le droit aux récompenses s'établit par toutes voies de droit. Elles portent intérêt de plein droit du jour de la dissolution du régime.

Article 1435.

Les amendements du Gouvernement contiennent une disposition analogue à l'article 51 et l'on peut d'autre part se référer à l'article 179 du projet du Gouvernement.

L'article 1435 forme plus particulièrement un tout avec les articles 1436 et 1437.

En outre, il est nécessaire de le considérer en rapport avec les articles 1408 et 1413.

En effet, l'article 1408 définit les dettes communes, tandis que l'article 1413 prévoit sur quoi le paiement de ces dettes peut être poursuivi.

Une comparaison avec l'article 1441 s'impose également.

L'article 51 des amendements du Gouvernement contient trois idées distinctes :

— les récompenses dues à un époux et celles qu'il doit au patrimoine commun se compensent à due concurrence;

— le solde dû à la communauté se règle par un « rapport » à moins que l'autre époux ne prélève sur celle-ci des biens pour une valeur correspondante;

— le solde dû à un époux se règle par un prélèvement sur les biens communs.

L'article 52 des mêmes amendements détermine comment s'opère ce prélèvement.

La Sous-Commission est d'avis que les rapports doivent se faire en moins prenant, sauf si la consistance du patrimoine

Artikel 1434.

De tekst van artikel 37 is ontstaan uit de fusie van het tweede lid van artikel 47 en artikel 50 van de regeringsamendementen. Het laatstgenoemde artikel herhaalt de regel van artikel 1473 van het Burgerlijk Wetboek.

Voorlopig heeft de Subcommissie de volgende tekst aanvaard :

« Het bedrag van de vergoedingen kan worden bewezen door alle middelen.

» Zij brengen van rechtswege interest op vanaf de dag van de ontbinding van het wettelijk stelsel. »

De Subcommissie aanvaardt, na een lichte wijziging (« montant » wordt « droit » en « wettelijk stelsel » wordt « stelsel ») de volgende tekst :

Artikel 1434. — Het recht op vergoeding kan worden bewezen door alle middelen. De vergoedingen brengen van rechtswege interest op vanaf de dag van de ontbinding van het stelsel.

Artikel 1435.

In de amendementen van de Regering komt een soortgelijke bepaling voor in artikel 51, terwijl, wat het ontwerp van de Regering betreft, kan worden verwezen naar artikel 179.

Artikel 1435 vormt, meer in het bijzonder, een geheel met de artikelen 1436 en 1437.

Het is bovendien noodzakelijk dit artikel te lezen met het oog op de artikelen 1408 en 1413.

Immers, in artikel 1408 worden de gemeenschappelijke schulden bepaald, terwijl in artikel 1413 gezegd wordt waarop die schulden verhaald kunnen worden.

Ook dringt een vergelijking met artikel 1441 zich op.

In artikel 51 van de regeringsamendementen komen drie verschillende begrippen naar voren :

— de vergoedingen verschuldigd aan een der echtgenoten en de vergoedingen welke deze echtgenoot verschuldigd is aan het gemeenschappelijk vermogen worden tot het passende beloop tegen elkaar verrekend;

— het saldo in het voordeel van de gemeenschap wordt geregeld door een inbreng in de boedel, tenzij de andere echtgenoot goederen van gelijke waarde uit de boedel opneemt;

— het saldo in het voordeel van een der echtgenoten wordt geregeld door vooruitneming uit de gemeenschappelijke goederen.

Artikel 52 van dezelfde amendementen bepaalt hoe die vooruitneming geschiedt.

De Subcommissie is van oordeel dat de inbreng in de boedel moet geschieden door mindere ontvangst, behalve

commun ne permet pas à l'autre époux, d'être couvert de ce qui lui est dû, sans un paiement en espèces.

Un membre fait observer que le Code civil ne contient aucune disposition réglant le règlement des récompenses; la pratique notariale, la doctrine et la jurisprudence ont réussi à régler les problèmes qui se sont posés.

Un autre membre rappelle que les récompenses dues aux époux ne se règlent que par des prélèvements sur la masse commune. Si cette masse est insuffisante, la créance de récompenses devient irrécouvrable.

La Sous-Commission décide de ne traiter sous les articles 1435 à 1437 que de l'établissement du montant des récompenses dues aux époux ou au patrimoine commun et de renvoyer au § 4 du présent chapitre, la matière du règlement des récompenses.

Elle se limite dans l'article en discussion à régler la question de la compensation des récompenses dues par un des époux avec celles que lui doit le patrimoine commun.

Un membre propose le texte suivant :

« Les récompenses dues par l'époux au patrimoine commun et celles que le patrimoine commun lui doit se compensent à due concurrence. »

Diverses observations sont présentées :

a) Les conditions de la compensation font défaut (art. 1289 du Code civil); le patrimoine commun n'est pas une personne, c'est une indivision (une universalité de biens) sans personnalité juridique. Il n'y a donc pas deux personnes débitrices l'une envers l'autre, ce qui ne satisfait pas au prescrit de l'article 1289 du Code civil. D'autre part, pour jouer, la compensation ne doit pas attendre la dissolution du régime; la compensation agit en effet de plein droit, même à l'insu des débiteurs, dès l'instant où les deux dettes existent en même temps (art. 1290 du Code civil).

En résumé, on ne peut donc parler de récompenses se compensant à due concurrence; on risque de jeter le trouble dans l'esprit des juges. L'emploi du terme « annuler » comme dans l'article suivant, serait de loin préférable.

b) Ledit article est-il bien à sa place parmi les dispositions relatives à l'établissement des comptes de récompenses, c'est-à-dire à la détermination des cas où il y a lieu à récompense ? L'article concerne un mode de paiement des récompenses, il devrait donc figurer dans le § 4 traitant du règlement des récompenses.

Un membre ne peut pas marquer son accord sur la thèse exposée sub a). Si l'on doit suivre ce raisonnement, il est également impossible de traiter de créances et de dettes et il faut adapter les autres textes qui ont été adoptés. Le membre est d'avis que l'idée de la compensation doit être maintenue à cet endroit.

wanneer de omvang van het gemeenschappelijk vermogen niet groot genoeg is om aan de andere echtgenoot te geven wat hem verschuldigd is, zonder een betaling in geld.

Een lid merkt op dat in het Burgerlijk Wetboek geen enkele bepaling voorkomt met betrekking tot de verrekening van de vergoedingen; de praktijk van de notarissen, de rechtsleer en de rechtspraak zijn erin geslaagd een oplossing te vinden voor de gerezen moeilijkheden.

Een ander lid herinnert eraan dat de vergoedingen verschuldigd aan de echtgenoten alleen worden verrekend door opneming uit de boedel van de gemeenschap. Indien die onvoldoende is, wordt de schuldvordering op de vergoedingen onverhaalbaar.

De Subcommissie besluit in de artikelen 1435 tot 1437 alleen de vaststelling van het bedrag van de vergoedingen aan de echtgenoten of aan het gemeenschappelijk vermogen te behandelen en de verrekening van de vergoedingen over te brengen naar § 4 van dit hoofdstuk.

In het hier besproken artikel zal alleen sprake zijn van de schuldvergelijking tussen de vergoedingen door het gemeenschappelijk vermogen aan een der echtgenoten en de vergoedingen door het gemeenschappelijk vermogen aan die echtgenoot.

Een lid stelt de volgende tekst voor :

« De vergoedingen door een van de echtgenoten verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen en de vergoedingen welke het gemeenschappelijk vermogen hem verschuldigd is, worden tot het passende beloop met elkaar in vergelijking gebracht. »

Er worden verschillende opmerkingen gemaakt :

a) De voorwaarden voor schuldvergelijking zijn niet aanwezig (art. 1289, van het Burgerlijk Wetboek); het gemeenschappelijk vermogen is geen persoon, het is een onverdeeldheid (een algemeenheid van goederen) zonder rechtspersoonlijkheid. Er zijn dus geen twee personen die elkaars schuldenaar zijn, zodat aan het voorschrift van artikel 1289 van het Burgerlijk Wetboek niet voldaan wordt. Bovendien behoeft de schuldvergelijking niet te wachten tot de ontbinding van het stelsel; schuldvergelijking heeft van rechtswege plaats, (zelfs buiten weten van de schuldenaars) zodra de twee schulden tegelijk bestaan (art. 1290, van het Burgerlijk Wetboek).

Kortom, men spreke liefst niet van vergoedingen die met elkaar in vergelijking worden gebracht tot het passende bedrag, want zo dreigt er verwarring te ontstaan in de geest van de rechters. De term « teniet doen » die gebruikt wordt in het volgende artikel, verdient verreweg de voorkeur.

b) Is dat artikel wel op zijn plaats bij de bepalingen betreffende de vaststelling van de vergoedingsrekeningen, d.w.z. de bepaling van de gevallen waarin aanleiding bestaat tot vergoeding ? Het heeft betrekking op de wijze van betaling van de vergoeding en zou dus moeten voorkomen in § 4, die handelt over de verrekening van de vergoedingen.

Een lid kan zich niet verenigen met de thesis sub a). Als die redenering juist is, dan kan er ook geen sprake zijn van in- en uitschulden en moeten de andere reeds aangenomen teksten aangepast worden. Het lid is van oordeel dat het begrip schuldvergelijking op deze plaats moet gehandhaafd blijven.

Un commissaire souligne le fait que le régime légal est composé de trois patrimoines et que partant de cette idée, il faut maintenir la possibilité de compensation. Le patrimoine commun est considéré comme étant la propriété indivise des deux époux. La compensation peut jouer entre les dettes de ce patrimoine et celles des patrimoines propres. Elle peut jouer aussi bien au cours du régime qu'à la fin de celui-ci.

A la question de savoir si l'article se trouve à sa place, un membre répond affirmativement. Ce qui y est prévu, appartient sans aucun doute à l'ensemble des textes traitant des comptes de récompenses et les postes qui résultent de cette opération peuvent disparaître par l'effet de la compensation.

On reprend l'observation que le texte de l'article concerne un mode de paiement, et un membre fait remarquer que la compensation figure parmi les modes d'extinction des obligations prévus à l'article 1234 du Code civil.

La Sous-Commission décide néanmoins d'adopter le texte proposé, tout en remplaçant les mots « se compensent » par « s'annulent ».

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

Article 1435. — Les récompenses dues par l'époux au patrimoine commun et celles que le patrimoine commun lui doit, s'annulent à due concurrence.

Article 1436.

Il part de l'hypothèse que les époux sont tous deux créanciers ou débiteurs de récompenses.

Le texte suivant est proposé :

« Si les deux époux sont tous deux créanciers ou tous deux débiteurs de récompenses, leurs créances et dettes respectives s'annulent à due concurrence; le titulaire de la créance la plus élevée ou le débiteur de la dette la plus élevée reste seul créancier ou débiteur à l'égard du patrimoine commun d'une récompense égale à la différence des montants des créances ou des dettes primitives. »

Ce texte n'a pas d'équivalent, ni dans le Code civil, ni dans le projet ou les amendements du Gouvernement.

Les considérations suivantes sont développées à ce propos :

a) Le principe à la base de ces dispositions est en réalité une compensation mais bien singulière. En effet, supposons le mari créancier d'une récompense de 150.000 francs et la femme créancière d'une récompense de 100.000 francs. Par application du texte proposé, le mari devient le seul créancier d'une somme de 50.000 francs due par le patrimoine commun. Autrement dit, les époux sont en fait considérés comme créancier et débiteur l'un envers l'autre alors que juridiquement ils ont tous les deux la même qualité de créancier. Il y a là une anomalie juridique. La compensation,

Een lid onderstreept dat het wettelijk stelsel bestaat uit drie vermogens en dat de mogelijkheid van schuldvergelijking derhalve behouden moet worden. Het gemeenschappelijk vermogen wordt beschouwd als de onverdeelde eigendom van beide echtgenoten. Er kan schuldvergelijking plaatshebben tussen de schulden van dat vermogen en die van de eigen vermogens. En dit kan zowel tijdens als op het einde van het stelsel gebeuren.

Op de vraag of het artikel hier op zijn plaats is, antwoordt een lid bevestigend. Wat erin bepaald wordt behoort zonder twijfel tot de voorzieningen in verband met de afrekening van de vergoedingen en de posten die daaruit voortkomen kunnen verdwijnen ten gevolge van de schuldvergelijking.

Tegenover de opmerking dat het artikel betrekking heeft op een wijze van betaling, verklaart een lid dat schuldvergelijking volgens artikel 1234 van het Burgerlijk Wetboek een van de middelen is om verbintenissen te doen tenietgaan.

De Subcommissie besluit niettemin de woorden « wegen tegen elkaar op » te vervangen door : « doen elkaar teniet ».

De Subcommissie aanvaardt de volgende tekst :

Artikel 1435. — De vergoedingen door een der echtgenoten verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen en de vergoedingen die het gemeenschappelijk vermogen hem verschuldigd is, doen elkaar teniet tot het passende beloop.

Artikel 1436.

Hier wordt uitgegaan van de veronderstelling dat beide echtgenoten vergoedingen te vorderen hebben of verschuldigd zijn.

De volgende tekst wordt voorgesteld :

« Indien beide echtgenoten vergoedingen te vorderen hebben of verschuldigd zijn, doen hun wederzijdse vorderingen en schulden elkaar teniet tot het passende beloop; alleen hij die de grootste vordering of de grootste schuld heeft zal ten opzichte van het gemeenschappelijk vermogen nog een vergoeding te vorderen of te voldoen hebben ten belope van het verschil van de bedragen van de oorspronkelijke vorderingen of van de oorspronkelijke schulden. »

In het Burgerlijk Wetboek evenmin als in het ontwerp en de amendementen van de Regering komt een dergelijke tekst voor.

De volgende beschouwingen worden naar voren gebracht :

a) Het grondbeginsel van die bepalingen is eigenlijk een schuldvergelijking, maar wel van een zonderlinge soort. Want veronderstellen wij even dat de man een vergoeding van 150.000 frank te vorderen heeft en de vrouw een vergoeding van 100.000 frank; dan zal met toepassing van de voorgestelde tekst alleen de man een bedrag van 50.000 frank te vorderen hebben van het gemeenschappelijk vermogen. Met andere woorden, de echtgenoten worden in feite beschouwd als elkaars schuldeiser en schuldenaar terwijl zij juridisch dezelfde hoedanigheid bezitten, nl. van schuldeiser.

pour se réaliser, exige la qualité de créancier et de débiteur dans le chef de chacun d'eux.

b) Ce procédé nuit aux intérêts des créanciers communs, à qui a été accordé un traitement préférentiel; les époux ont en effet été exclus de la loi du concours, or, en l'espèce, les époux priment les créanciers communs. Il y a là une contradiction, les créanciers sont définitivement lésés si l'époux débiteur n'a pas de patrimoine propre.

c) On pourrait régler cette question de récompenses autrement, en les portant à l'actif et au passif du patrimoine commun, le solde, fut-il négatif, se partageant entre les époux; ou encore traiter ces récompenses comme des créances ou dettes personnelles entre époux, elles tomberaient sous l'application de l'article 50 des amendements du Gouvernement.

d) Bien qu'ils priment les créanciers, l'un des époux est toujours lésé, soit celui-ci dont la créance est la plus faible, puisqu'elle ne lui est pas payée, soit celui dont la dette est la plus élevée puisque sa dette est augmentée de celle de son conjoint.

e) On pourrait simplifier le texte en le rédigeant comme suit :

« Si les époux sont tous deux créanciers ou débiteurs de récompenses, seul l'époux dont la créance est la plus forte ou dont la dette est la plus élevée reste créancier ou débiteur d'une récompense égale à la différence entre les créances ou dettes respectives. »

f) Quant à la place de cet article, les observations déjà faites au sujet de l'article précédent gardent toute leur valeur.

Ces points ont fait l'objet d'une discussion, dont on peut retenir ce qui suit :

En ce qui concerne les observations faites sub a) et f), elles ont été rejetées pour les raisons invoquées lors de l'examen de l'article précédent.

Répondant à l'observation faite sub b), un membre déclare que la thèse qui y est exprimée n'est pas fondée, puisqu'il est permis aux créanciers de poursuivre leurs créances sur les biens propres.

Un membre constate que cet article traite uniquement du règlement entre époux. Quant aux intérêts des créanciers, ils sont garantis par la possibilité qui leur est donnée de poursuivre leurs créances sur les biens propres des époux. Le système adopté crée un nouveau rapport entre les créanciers et les époux qui vient à la place du rapport existant entre les créanciers et le patrimoine commun.

La Sous-commission adopte le texte suivant :

Article 1436. — Si les époux sont tous deux créanciers ou débiteurs de récompenses, leurs créances et dettes respectives s'annulent à due concurrence.

Dat houdt juridisch geen steek. Om tot schuldvergelijking te kunnen overgaan moet ieder van hen de hoedanigheid én van schuldeiser én van schuldenaar hebben.

b) Dit procédé schaadt de belangen van de gemeenschappelijke schuldeisers aan wie een preferentiële behandeling is verleend; de echtgenoten zijn immers uitgesloten uit de wet van de samenloop; in casu hebben de echtgenoten echter voorrang boven de gemeenschappelijke schuldeisers. Daarin zit een tegenstrijdigheid; de schuldeisers worden voorgoed benadeeld, indien de echtgenoot-schuldenaar geen eigen vermogen heeft.

c) Men zou die vergoedingen anders kunnen regelen door ze op te nemen in de baten en in de lasten van het gemeenschappelijk vermogen; het saldo, zij het nadelig, zou dan tussen beide echtgenoten worden verdeeld; of de vergoedingen zouden ook als persoonlijke vorderingen of schulden tussen echtgenoten worden beschouwd; zij zouden dan onder toepassing van artikel 50 van de amendementen van de Regering vallen.

d) Ofschoon zij vóór de schuldeisers gaan, wordt een der echtgenoten steeds benadeeld, hetzij die met de kleinste vordering, aangezien zij hem niet wordt betaald, hetzij die met de grootste schuld, aangezien zijn schuld wordt vermeerderd met die van de andere echtgenoot.

e) De tekst zou vereenvoudigd kunnen worden in dezer voege :

« Indien beide echtgenoten vergoedingen te vorderen hebben of verschuldigd zijn, zal alleen de echtgenoot die de grootste vordering of schuld heeft, nog een vergoeding te vorderen of te voldoen hebben ten belope van het verschil tussen de wederzijdse vorderingen en schulden. »

f) Wat betreft de plaats van dit artikel, blijven de opmerkingen gelden die reeds in verband met het vorige artikel zijn gemaakt.

Deze punten gaven aanleiding tot een bespreking waaruit het volgende te onthouden valt :

De opmerkingen sub a) en f) worden afgewezen om de redenen die bij het onderzoek van het vorige artikel zijn aangegeven.

Op de opmerking onder b) antwoordt een lid dat de geuite mening niet gegrond is, aangezien de schuldeisers zich kunnen verhalen op eigen goederen.

Een lid zegt dat dit artikel uitsluitend betrekking heeft op de afrekening tussen echtgenoten. De belangen van de schuldeisers zijn gewaarborgd door de mogelijkheid die zij krijgen om hun schuldvordering op de eigen goederen van de echtgenoten te verhalen. De aangenomen regeling schept een nieuwe verhouding tussen de schuldeisers en de echtgenoten, die in de plaats komt van de verhouding die thans bestaat tussen de schuldeisers en het gemeenschappelijk vermogen.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

Artikel 1436. — Indien beide echtgenoten vergoedingen te vorderen hebben of verschuldigd zijn, doen hun wederzijdse vorderingen en schulden elkaar teniet tot het passende beloop.

Seul l'époux dont la créance est la plus forte ou dont la dette est la plus élevée reste créancier ou débiteur d'une récompense égale à la différence entre les créances ou dettes respectives.

Article 1437.

Il prévoit le cas où l'un des époux est créancier et l'autre débiteur de récompense.

Le texte ci-après est proposé :

« Si l'un des époux est créancier et l'autre débiteur de récompense, les montants de la créance et de la dette se cumulent; l'époux primitivement créancier devient créancier du patrimoine commun pour les montants ainsi cumulés et la dette de l'autre est éteinte. »

Ici encore, il n'existe aucun texte équivalent, ni dans le Code civil, ni dans le projet ou les amendements du Gouvernement.

Ce texte a donné lieu aux observations suivantes :

a) Comme dans le cas de l'article 1435, on veut éviter à l'époux débiteur le rapport de sa dette à la masse. Pour ce faire on a recours non pas à la compensation, mais au cumul de la créance et de la dette — procédé assez singulier que celui de l'addition d'un actif et d'un passif.

b) On peut aussi reprocher à ce procédé de léser les créanciers communs.

c) Ce système cause préjudice à l'époux resté créancier, l'augmentation de sa créance le dessert. En effet les risques de ne pas être payé sont accrus, il ne faut pas oublier qu'il est payé le dernier, la masse commune est avant tout le gage des créanciers communs, le surplus seulement est réservé au paiement des récompenses.

d) Malgré les apparences, l'époux débiteur peut aussi être désavantagé, son droit à sa part en nature dans le partage peut être compromis par le droit de son conjoint de se payer par des prélèvements.

e) Il s'agit d'un mode de règlement des récompenses, cet article devrait logiquement figurer au § 4 traitant du règlement des récompenses.

Répondant à ces objections, un membre fait remarquer que le texte dit clairement que le cumul a lieu entre les montants de la créance et de la dette et pas entre les créances et les dettes.

Il est répondu qu'il est à craindre que l'application de cet article n'accorde à l'époux une créance qui puisse vider pratiquement le patrimoine commun.

Alleen de echtgenoot die de grootste vordering of schuld heeft, zal nog een vergoeding te vorderen of te voldoen hebben ten belope van het verschil tussen de wederzijdse vorderingen of schulden.

Artikel 1437.

Hier wordt voorzien in het geval dat de ene echtgenoot een vergoeding te vorderen heeft en de andere een vergoeding verschuldigd is.

De volgende tekst werd voorgesteld :

« Indien de ene echtgenoot een vergoeding te vorderen heeft en de andere een vergoeding verschuldigd is, wordt het bedrag van de vordering en dat van de schuld samengevoegd; de echtgenoot die aanvankelijk schuldeiser was, kan de aldus samengevoegde bedragen verhalen op het gemeenschappelijk vermogen en de schuld van de andere echtgenoot gaat teniet. »

Ook hier is in het Burgerlijk Wetboek noch in het ontwerp en de amendementen van de Regering een tekst van die aard te vinden.

Over deze tekst werden de volgende opmerkingen gemaakt :

a) Evenals in het geval van artikel 1435 wenst men te verhinderen dat de echtgenoot-schuldenaar zijn schuld in de boedel moet brengen. Hiertoe wordt niet overgegaan tot schuldvergelijking maar tot samenvoeging van in- en uit-schulden, een nogal zonderlinge werkwijze, die optelling van baten en lasten.

b) Een bezwaar hiertegen is ook dat de gemeenschappelijke schuldeisers worden benadeeld.

c) Dit systeem benadeelt de echtgenoot die schuldeiser blijft, want een grotere schuldvordering komt hem niet te stade. Immers, het risico dat hij niet zal worden betaald, groeit, aangezien hij het laatst wordt betaald doordat de gemeenschappelijke boedel voor alles het onderpand vormt van de gemeenschappelijke schuldeisers en alleen het saldo voor de betaling van de vergoedingen strekt.

d) Hoewel het er niet de schijn van heeft, kan ook de echtgenoot-schuldenaar worden benadeeld, want zijn recht op een aandeel in natura bij de boedelscheiding kan in het gedrang worden gebracht door het recht van de andere echtgenoot om zich te doen betalen door vooruitneming.

e) Het gaat hier om een verrekening van de vergoedingen, zodat deze bepaling logischerwijze zou moeten worden opgenomen onder § 4, die handelt over de verrekening van de vergoedingen.

Tegenover deze bezwaren merkt een lid op dat de tekst duidelijk bepaalt dat het bedrag van de schuldvorderingen en het bedrag van de schuld, niet de schuldvorderingen en de schulden zelf, worden samengevoegd.

Hierop wordt geantwoord dat het te vrezen valt dat de toepassing van dit artikel aan de echtgenoot een schuldvordering in handen geeft die het gemeenschappelijk vermogen praktisch geheel kan opslokken.

D'après un commissaire, il résulte logiquement du système adopté que l'un des époux est éventuellement désavantagé par le droit de prélèvement exercé par l'autre époux.

En ce qui concerne les observations sub *b)* et *e)*, il y a déjà été répondu lors de la discussion des articles précédents.

Le texte suivant est provisoirement adopté :

« Si l'un des époux est créancier et l'autre débiteur de récompense, les montants de la créance et de la dette se cumulent.

» L'époux primitivement créancier devient créancier du patrimoine commun pour les montants ainsi cumulés et la dette de l'autre est éteinte. »

Un membre pose la question de savoir s'il ne serait pas préférable de rédiger autrement le texte, puisqu'il en résulte qu'une créance et une dette doivent être additionnées.

Un commissaire répond que cet article prescrit la façon comptable d'après laquelle les montants de la créance et de la dette seront réglés.

Après une brève discussion concernant une question de forme, le texte ci-dessous est adopté :

Article 1437. — Si l'un des époux est créancier et l'autre débiteur de récompenses, les montants de la créance et de la dette se cumulent.

L'époux à qui une créance est due devient créancier du patrimoine commun pour les montants ainsi cumulés et la dette de l'autre époux est éteinte.

§ 3. Du règlement du passif.

Article 1438.

Les articles 1438 et 1439 forment le § 3 : « Du règlement du passif. »

Le texte de base est l'article 58 des amendements du Gouvernement. On le comparera à l'article 187 du projet du Gouvernement ainsi qu'à l'article 1482 du Code civil français.

L'article a pour objet de prévoir le cas où des dettes communes subsistent après le partage et de régler l'obligation des époux aux dettes de la communauté.

Un membre déclare que l'idée exprimée dans cet article est de rendre les deux époux solidairement responsables des dettes communes même si le patrimoine commun est insuffisant. Il est permis aux époux de conclure une convention afin de régler cette matière lors de la liquidation. Mais, lorsqu'il n'y a pas de disposition et que l'un des époux paie la totalité des dettes communes, celui-ci obtient une action en remboursement à concurrence de la moitié de ce qui a été payé; il est nécessaire de prévoir une disposition particulière, réglant ce problème, sinon personne n'oserait traiter avec l'un des époux.

Volgens een commissielid volgt uit de aangenomen regeling logischerwijze dat een van de echtgenoten eventueel benadeeld wordt door het recht van de andere echtgenoot om zichzelf door vooruitneming te betalen.

Op de opmerkingen sub *b)* en *e)* is reeds geantwoord bij de bespreking van de vorige artikelen.

Voorlopig wordt de volgende tekst aangenomen :

« Indien de ene echtgenoot een vergoeding te vorderen heeft en de andere een vergoeding verschuldigd is, wordt het bedrag van de vordering en dat van de schuld samengevoegd.

» De echtgenoot die aanvankelijk schuldeiser was, kan de aldus samengevoegde bedragen verhalen op het gemeenschappelijk vermogen en de schuld van de andere echtgenoot gaat teniet. »

Een lid vraagt of de tekst niet anders geformuleerd zou moeten worden, aangezien uit die tekst volgt dat in- en uit-schulden moeten worden samengeteld.

Een commissielid antwoordt dat dit artikel voorschrijft hoe het bedrag van de vordering en dat van de schuld boekhoudkundig worden behandeld.

Na een korte bespreking over de vorm wordt de volgende tekst aanvaard :

Artikel 1437. — Indien de ene echtgenoot een vergoeding te vorderen heeft en de andere een vergoeding verschuldigd is, wordt het bedrag van de vordering en dat van de schuld samengevoegd.

De echtgenoot aan wie een vergoeding verschuldigd is, kan de aldus samengevoegde bedragen verhalen op het gemeenschappelijk vermogen en de schuld van de andere echtgenoot gaat teniet.

§ 3. Verrekening van de lasten.

Artikel 1438.

De artikelen 1438 en 1439 vormen paragraaf 3 : « Verrekening van de lasten. »

Basistekst is artikel 58 van de amendementen van de Regering. De tekst is te vergelijken met die van artikel 187 van het ontwerp van de Regering en met artikel 1482 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

De bedoeling is te voorzien in het geval waarin gemeenschappelijke schulden onbetaald blijven na de verdeling en de gehoudenheid van de echtgenoten daarvoor.

Een lid verklaart dat dit artikel beide echtgenoten hoofdelijk aansprakelijk wil stellen voor de gemeenschappelijke schulden, ook wanneer het gemeenschappelijk vermogen onvoldoende is. De echtgenoten kunnen een overeenkomst sluiten om deze zaak bij de vereffening te regelen. Is er echter geen beschikking en betaalt een der echtgenoten het volle bedrag van de gemeenschappelijke schulden, dan verkrijgt hij een vordering tot terugbetaling ten belope van de helft van hetgeen hij heeft betaald. Er moet een bijzondere bepaling zijn, anders zal niemand met een van de echtgenoten durven handelen.

On fait encore remarquer que le texte proposé ne distingue pas les dettes d'après leur origine.

Un commissaire est d'avis que cette distinction a un caractère artificiel vis-à-vis des créanciers. Ceux-ci ne s'intéressent pas à l'origine des dettes communes.

Un autre commissaire déclare que la seule chose qui puisse intéresser les créanciers est la question de savoir si les dettes sont communes ou propres.

Cette disposition suppose qu'on définisse la notion de dette commune.

Un membre distingue plusieurs catégories de dettes : des dettes personnelles, des dettes ayant un caractère personnel mais qui peuvent être poursuivies sur certains biens communs, notamment les dettes de l'un des époux existant avant le mariage et devenues communes après, des dettes communes et les dettes faites pour l'amélioration des biens communs.

Un autre membre fait la distinction suivante entre les dettes relatives au patrimoine commun : 1. les dettes contractées par les époux conjointement; 2. les dettes contractées par l'un des époux et se rapportant à un bien commun en vue de sa conservation et de son entretien; 3. les dettes contractées par l'un des époux dans l'intérêt du ménage ou de l'éducation des enfants; 4. les dettes contractées par l'un des époux et qui sont considérées comme des dettes communes.

Un commissaire est partisan de procéder, quant à la définition des dettes, comme l'on a fait en matière de biens propres et communs, et de dire que toute dette, qui n'est pas propre, est considérée comme une dette commune. En outre, il faudrait reprendre cette idée dans un texte qui devrait être inséré dans le chapitre traitant des dettes.

Afin d'unifier la terminologie, la Sous-Commission décide d'employer partout les mots « dette propre » au lieu de « dette personnelle ».

Le texte suivant est alors proposé :

« Si le patrimoine commun est insuffisant pour permettre le règlement de toutes les dettes qui le grèvent ou si toutes ces dettes n'ont pas été acquittées lors du partage, chacun des époux peut être poursuivi, même sur ses biens propres, pour la totalité des dettes demeurées impayées.

» A défaut d'autres dispositions dans l'acte de partage, celui des époux qui, après le partage, a payé une dette commune, à un recours contre l'autre époux à concurrence de la moitié de ce qu'il a payé. »

On fait remarquer que, sous le régime actuel de la communauté, seul l'époux dans le chef duquel est née la dette tombée en communauté peut être poursuivi à la dissolution du régime, pour la totalité de la dette. Son conjoint ne peut être poursuivi que pour la moitié. L'article supprime cette distinction. Même le conjoint de l'époux débiteur peut être poursuivi pour le tout.

Zo wordt ook nog opgemerkt dat de voorgestelde tekst de schulden niet onderscheidt naar hun herkomst.

Een commissielid is van mening dat dit tegenover de schuldeisers een kunstmatig onderscheid is. Zij stellen geen belang in de herkomst van de gemeenschappelijke schulden.

Volgens een ander commissielid willen de schuldeisers alleen maar weten of de schulden gemeenschappelijk of eigen zijn.

Dit veronderstelt dat het begrip gemeenschappelijke schuld wordt omschreven.

Een lid onderscheidt verschillende categorieën van schulden : persoonlijke schulden, schulden die een persoonlijk karakter hebben, maar verhaalbaar zijn op sommige gemeenschappelijke goederen, zoals met name de schulden van een der echtgenoten die vóór het huwelijk bestonden en nadien gemeenschappelijk zijn geworden, verder gemeenschappelijke schulden en schulden die zijn aangegaan voor de verbetering van de gemeenschappelijke goederen.

Een ander lid maakt het volgende onderscheid tussen de schulden die betrekking hebben op het gemeenschappelijk vermogen : 1. schulden aangegaan door de twee echtgenoten samen; 2. schulden door een der echtgenoten aangegaan voor de bewaring en het onderhoud van een gemeenschappelijk goed; 3. schulden door een der echtgenoten aangegaan ten behoeve van de huishouding of de opvoeding van de kinderen; 4. schulden door een der echtgenoten aangegaan en beschouwd als gemeenschappelijke schulden.

Een commissielid wenst dat voor de bepaling van de schulden op dezelfde manier wordt tewerk gegaan als voor de eigen en gemeenschappelijke goederen in die zin dat elke schuld die niet eigen is, wordt beschouwd als een gemeenschappelijke schuld. Die gedachte zou bovendien tot uiting moeten komen in een tekst die in het hoofdstuk over de schulden zou moeten worden opgenomen.

Ter wille van de eenheid in de terminologie besluit de Subcommissie overal de woorden « eigen schuld » te gebruiken in plaats van « persoonlijke schuld ».

Voorgesteld wordt de volgende tekst :

« Indien het gemeenschappelijk vermogen onvoldoende is tot betaling van alle schulden die het bezwaren of indien al die schulden niet voldaan zijn bij de verdeling, kan het volle bedrag van de onbetaalde schulden verhaald worden tegen elk van de echtgenoten, zelfs op zijn eigen goederen.

» Wanneer in de akte van verdeling niet anders is bepaald kan de echtgenoot die na de verdeling een gemeenschappelijke schuld heeft betaald, de helft van hetgeen hij betaald heeft op de andere echtgenoot verhalen. »

Opgemerkt wordt dat in het tegenwoordige stelsel van gemeenschap alleen de echtgenoot die de in de gemeenschap gevallen schuld heeft gemaakt, bij de ontbinding van het stelsel de volle schuld zal moeten betalen. Op zijn echtgenoot kan slechts de helft worden verhaald. Het artikel laat dit onderscheid wegvallen. Zelfs de echtgenoot van de schuldenaar kan worden aangesproken voor de volle schuld.

Est-ce l'intention de la Sous-Commission de poser une telle règle ? Veut-on donner le caractère solidaire à toute dette grevant le fonds commun ?

L'article 222 du Code civil prévoit la solidarité sous tous les régimes pour les dettes contractées dans l'intérêt de la famille.

Il est répondu que la Sous-Commission désire, en effet, établir une solidarité entre les époux concernant les dettes communes.

La règle proposée suppose que l'actif commun est insuffisant, mais on ne précise pas l'ordre des poursuites; avant de saisir les biens propres, les créanciers ne doivent-ils pas saisir les biens communs ?

Un nouveau texte est proposé :

« En cas d'insuffisance de biens communs, chacun des époux peut alors être poursuivi sur ses biens propres pour la totalité des dettes communes restées impayées. »

Un membre est d'avis que les mots « lors du partage » de l'ancien texte devraient être supprimés. Ce qui est prévu dans cet article s'opère avant le partage.

Il faudrait dire « à l'occasion du partage ». Quant aux mots « en cas d'insuffisance de biens communs », ils visent l'hypothèse où le gage que constitue le patrimoine commun, est insuffisant.

Un membre fait remarquer que les créanciers ne connaîtront le contenu du patrimoine propre des époux qu'après le partage. Dès lors, le membre pense que le texte doit prévoir également la possibilité de poursuivre après le partage. En outre, il faut tenir compte aussi de l'éventualité où les partis feraient traîner les opérations du partage, parce qu'ils savent que les créanciers ont intérêt à poursuivre.

On pose la question de savoir si les membres ont l'intention d'obliger les créanciers à exécuter d'abord les biens communs et puis les biens propres.

Un membre répond qu'il ne s'agit pas d'une obligation mais d'une faculté à donner aux créanciers de poursuivre également avant le partage.

On déclare qu'il faut parler de dettes « qui ne sont pas réglées », ce qui signifie que les créanciers peuvent poursuivre avant le partage.

Texte adopté provisoirement :

« Chacun des époux répond sur son patrimoine propre des dettes communes qui ne sont pas réglées au moyen du patrimoine commun. »

Ultérieurement, il est encore proposé un texte :

« Si le passif commun n'a pas été entièrement acquitté lors du partage, chacun des époux répond sur son patrimoine propre de la totalité des dettes communes encore existantes. »

Is het wel de bedoeling van de Subcommissie om een dergelijke regel te stellen ? En om elke schuld op het gemeenschappelijk vermogen hoofdelijk te doen zijn ?

Volgens artikel 222 van het Burgerlijk Wetboek zijn alle schulden in het belang van het gezin hoofdelijk.

Geantwoord wordt dat de Subcommissie inderdaad de hoofdelijkheid tussen echtgenoten wenst in te voeren ten aanzien van de gemeenschappelijke schulden.

De voorgestelde regel gaat uit van de veronderstelling dat de gemeenschappelijke baten ontoereikend zijn, maar er wordt niet gezegd in welke volgorde het verhaal zal plaatshebben; moeten de schuldeisers zich niet eerst op de gemeenschappelijke goederen en dan pas op de eigen goederen verhalen ?

Er wordt een nieuwe tekst voorgesteld.

« Ingeval de gemeenschappelijke goederen ontoereikend zijn, kunnen alle onbetaald gebleven gemeenschappelijke schulden worden verhaald op de eigen goederen van elk der echtgenoten. »

Een lid is van oordeel dat de woorden « bij de verdeling » in vroegere tekst geschrapt zouden moeten worden. Wat in dat artikel wordt bepaald, geschiedt vóór de verdeling.

Men zou moeten zeggen « ter gelegenheid van de verdeling ». De woorden « ingeval de gemeenschappelijke goederen ontoereikend zijn », doelen op de veronderstelling dat het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend is als onderpand.

Een lid wijst erop dat de schuldeisers de inhoud van het eigen vermogen van de echtgenoten eerst na de verdeling zullen kennen. Het lid meent derhalve dat de tekst ook moet voorzien in de verhaalbaarheid na de verdeling. Bovendien moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de partijen de verdeling laten aanslepen omdat zij weten dat de schuldeisers belang hebben bij een verhaal.

gevraagd wordt of de leden de bedoeling hebben om de schuldeisers te verplichten hun verhaalsrecht eerst op de gemeenschappelijke goederen en nadien op de eigen goederen uit te oefenen.

Een lid antwoordt dat het hier niet gaat om een verplichting maar om een mogelijkheid die de schuldeisers moeten hebben om ook vóór de verdeling hun verhaal te nemen.

Verklaard wordt dat hier sprake moet zijn van schulden « die niet voldaan zijn », wat betekent dat de schuldeisers zich kunnen verhalen vóór de verdeling.

Voorlopig aangenomen tekst :

« Elk der echtgenoten staat met zijn eigen vermogen in voor de gemeenschappelijke schulden die niet betaald zijn uit het gemeenschappelijk vermogen. »

Achteraf wordt nog een tekst voorgesteld :

« Indien de gemeenschappelijke lasten niet volledig zijn voldaan, staat elk der echtgenoten met zijn eigen vermogen in voor het geheel van de nog bestaande gemeenschappelijke schulden. »

Ce texte est inspiré par l'article 1482 nouveau du Code civil français.

Un membre souligne l'idée qui est exprimée par l'article 1438 tel qu'il a été adopté précédemment. Il s'agit de dettes qui n'ont pu être réglées avant le partage ou bien à cause de l'insuffisance du patrimoine commun ou à cause de l'inexigibilité des dettes.

Ce membre rappelle également que le règlement des dettes avant le partage ne soulève pas de problème, mais il est nécessaire de prévoir dans un texte à qui les créanciers doivent s'adresser pour obtenir le paiement de leurs créances subsistant après le partage. En outre, il est indispensable que l'article 1438 soit rapproché de l'article 1439, ces deux articles formant un ensemble. En effet, l'article 1438 règle les droits des créanciers, tandis que l'article 1439 règle la conséquence entre les anciens époux des paiements faits par l'un d'eux.

Un membre souligne la différence fondamentale entre l'article 1413 et l'article 1438. La première disposition règle le paiement des dettes pendant le mariage, tandis que l'article 1438 règle le sort des dettes qui subsistent au moment ou après le partage, c'est-à-dire après la dissolution du régime.

Le dernier texte proposé n'est pas adopté et la Sous-Commission adopte le texte suivant :

§ 3. Du règlement du passif.

Article 1438. — Chacun des époux répond sur son patrimoine propre des dettes communes qui subsistent après le partage.

Article 1439.

Cet article fait suite à l'article 1438 qu'il complète.

En effet, l'on a posé la question de savoir quels sont les droits de l'époux qui paie une dette commune après le partage. C'est là un problème créé par la disposition énoncée à l'article 1438.

Le texte suivant a été proposé lors de la discussion de l'article précédent (voir page 228) : « A défaut d'autre disposition dans l'acte de partage, celui des époux qui, après le partage, a payé une dette commune, a un recours contre l'autre époux à concurrence de la moitié de ce qu'il a payé. »

Un membre déclare que cet article s'applique lorsque l'époux n'a pas pris dans le partage, la charge de la totalité de la dette.

Après une légère correction de rédaction, le terme « a payé » étant remplacé par « paie » le texte suivant est adopté :

Article 1439. — A défaut d'autre disposition dans l'acte de partage, celui des époux qui après le partage paie une dette commune, a un recours contre l'autre époux à concurrence de la moitié de ce qu'il a payé.

Deze tekst is geïnspireerd op het nieuwe artikel 1482 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

Een lid onderstreept de gedachte die wordt uitgedrukt in artikel 1438, zoals dat vroeger is aangenomen. Het gaat daar om schulden die niet voldaan konden worden vóór de verdeling, hetzij omdat het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend was, hetzij omdat de schulden niet opeisbaar waren.

Dit lid herinnert er ook aan dat de vereffening van de schulden vóór de verdeling geen moeilijkheden oplevert, maar ergens in de tekst moet worden bepaald tot wie de schuldeisers zich kunnen wenden voor de betaling van hun schuldvorderingen, die na de verdeling nog overblijven. Bovendien behoort artikel 1438 in verband te worden gebracht met artikel 1439. Die twee artikelen vormen een geheel. Immers, artikel 1438 regelt de rechten van de schuldeisers en artikel 1439 de gevolgen tussen de gewezen echtgenoten van hetgeen een hunner betaald heeft.

Een lid wijst op het fundamentele verschil tussen artikel 1413 en artikel 1438. Het eerste regelt de betaling van de schulden tijdens het huwelijk, terwijl artikel 1438 een regeling inhoudt van de schulden die overblijven bij of na de verdeling, d.w.z. na de ontbinding van het stelsel.

De laatst voorgestelde tekst wordt niet aangenomen en de Subcommissie aanvaardt de volgende tekst :

§ 3. Verrekening van de lasten.

Artikel 1438. — Elk der echtgenoten staat met zijn eigen vermogen in voor de gemeenschappelijke schulden die overblijven na de verdeling.

Artikel 1439.

Dit artikel volgt op artikel 1438 en vult het aan.

De vraag werd inderdaad opgeworpen welke rechten de echtgenoot heeft die, na de verdeling, een gemeenschappelijke schuld betaalt. Dit probleem ontstaat i.v.m. de bepaling van artikel 1438.

Bij de bespreking van het voorgaande artikel (zie blz. 228) werd de volgende tekst voorgesteld : « Voor zover in de akte van verdeling niet anders is bepaald, kan de echtgenoot die na de verdeling een gemeenschappelijke schuld heeft betaald, de helft van hetgeen hij betaald heeft op de andere echtgenoot verhalen. »

Een lid verklaart dat dit artikel van toepassing is wanneer de echtgenoot bij de verdeling de volle last voor de schuld niet op zich heeft genomen.

Na een redactionele verbetering (betaalt i.p.v. heeft betaald) wordt de volgende tekst aanvaard :

Artikel 1439. — Voor zover in de akte van verdeling niet anders is bepaald, kan de echtgenoot die na de verdeling een gemeenschappelijke schuld betaalt, de helft van hetgeen hij betaald heeft op de andere echtgenoot verhalen.

§ 4. Du règlement des récompenses.

Article 1440.

Les articles 1440 à 1442 forment ensemble le § 4 : « Du règlement des récompenses. »

A ce sujet — mais dans un cadre élargi — une série de considérations sont soumises aux membres de la Sous-Commission :

1. Le mode de règlement des récompenses est différent selon que la récompense est due par les époux à la communauté ou par la communauté aux époux : l'époux débiteur opère un rapport, l'époux créancier peut exercer un prélèvement. (Mazeaud, n° 427).

L'article 51 du projet Wigny (copié sur l'article 179 du projet Vermeulen, lui-même inspiré par l'avis du Conseil d'Etat) résout la question de la forme du rapport.

Le rapport effectif, en espèces, n'aura lieu que si le rapport ne peut se faire au moyen d'une attribution à l'autre époux de biens « communs d'une valeur correspondante ». Ceci correspond à la technique du rapport en moins prenant : l'époux débiteur recevra moins que l'autre, qui peut prélever une partie des biens communs.

Le Code civil, en disposant que « les époux ou leurs héritiers rapportent à la masse des biens existants, tout ce dont ils sont débiteurs envers la communauté... » avait laissé la question ouverte. Selon De Page (T. X-1, n° 1000), « la récompense ayant pour objet une somme d'argent, se rapporte en principe en moins prenant » (dans le même sens Mazeaud n° 428 et Ponsard, n° 131 : « il y aura lieu de maintenir les solutions antérieurement admises en ce qui concerne ce rapport en moins prenant ou les procédés équivalents admis par la pratique. (L'article 1470 nouveau du Code civil français prescrit seulement, pour la récompense due à la communauté, que l'époux en rapporte le montant à la masse commune).

Selon Patarin et Morin (n° 311) « il est un cas, cependant, dans lequel le rapport des récompenses dues par l'époux à la communauté ne peut se faire uniquement en moins prenant : c'est lorsque la dette de récompense excède la part de l'époux débiteur dans la communauté : en pareil cas, un rapport effectif de l'excédent à la masse commune est nécessaire ».

(Sur les circonstances dans lesquelles le rapport en nature s'impose, voyez aussi De Page, T. X-1, n° 1001.)

2. Au rapport à la masse commune, on oppose les récompenses dues par la communauté, qui constituent des créances dans le chef des époux (De Page, n° 965).

L'article 1471 du Code civil permet de prélever ces créances sur l'argent comptant, sur le mobilier et subsidiairement sur les immeubles.

§ 4. Verrekening van de vergoedingen.

Artikel 1440.

De artikelen 1440 tot en met 1442 vormen samen paragraaf 4 : « Verrekening van de vergoedingen. »

Hier werden — in een breder kader — een reeks beschouwingen aan de leden van de Subcommissie voorgelegd :

1. De wijze waarop de vergoedingen worden verrekend verschilt al naargelang de vergoeding verschuldigd is door de echtgenoten aan de gemeenschap of door de gemeenschap aan de echtgenoten : de echtgenoot-schuldenaar doet een inbreng, de echtgenoot-schuldeiser kan een vooruitneming doen. (Mazeaud, nr. 427).

Artikel 51 van het ontwerp-Wigny (een weergave van artikel 179 van het ontwerp-Vermeulen, dat zelf geïnspireerd was op het advies van de Raad van State), lost het probleem van de vorm van de inbreng op.

De werkelijke inbreng, in speciën, zal slechts plaatshebben wanneer het niet mogelijk is aan de andere echtgenoot gemeenschapsgoederen van gelijke waarde toe te kennen. Dit stemt overeen met de techniek van de inbreng door mindere ontvangst : de echtgenoot-schuldenaar zal minder ontvangen dan de andere echtgenoot die een gedeelte van de gemeenschappelijke goederen kan vooruitnemen.

Het Burgerlijk Wetboek waarin bepaald wordt dat « de echtgenoten of hun erfgenamen in de massa van de aanwezige goederen alles inbrengen wat zij aan de gemeenschap... verschuldigd zijn », had de vraag opengelaten. Daar de vergoeding een geldsom vertegenwoordigt, wordt ze volgens De Page (dl. X-1, nr. 1.000) in beginsel door mindere ontvangst ingebracht. Mazeaud, nr. 428, en Ponsard, nr. 131 schrijven in dezelfde zin : « Inzake deze inbreng door mindere ontvangst zullen de vroeger aangenomen oplossingen of door de praktijk aanvaarde gelijkwaardige werkwijzen moeten behouden blijven. (Voor de vergoeding verschuldigd aan de gemeenschap, bepaalt het nieuwe artikel 1470 van het Franse Burgerlijk Wetboek alleen dat de echtgenoot het bedrag in de gemeenschappelijke massa inbrengt).

Volgens Patarin en Morin (nr. 311) « is er evenwel een geval waarin de inbreng van vergoedingen door de echtgenoot aan de gemeenschap verschuldigd, niet uitsluitend door mindere ontvangst kan geschieden, nl. wanneer de vergoedingsschuld groter is dan het aandeel van de echtgenoot-schuldenaar in de gemeenschap : in dat geval is een werkelijke inbreng van het saldo in de gemeenschappelijke massa noodzakelijk ».

(Over de omstandigheden waarin de inbreng in natura vereist is, zie ook De Page, dl. X-1, nr. 1001.)

2. Tegenover de inbreng in de gemeenschappelijke massa stelt men de vergoedingen verschuldigd door de gemeenschap, die voor de echtgenoten schuldvorderingen zijn (De Page, nr. 965).

Luidens artikel 1471 van het Burgerlijk Wetboek kunnen deze schuldvorderingen vooruitgenomen worden op het gereed geld, op de roerende goederen en ten slotte op de onroerende goederen.

Si le solde du compte est en faveur de l'époux, écrit Ponsard, l'article 1470 alinéa 2 du Code civil, en lui permettant de se payer par prélèvement, affirme nettement le caractère facultatif de ce mode de règlement, caractère qui d'ailleurs n'était pas discuté. (Voyez De Page, T. X-1, n° 969.) Au lieu de prélever sur la masse, l'époux créancier d'une récompense peut aussi accepter directement de son conjoint une somme d'argent ou une valeur quelconque, ou faire vendre, à due concurrence, les biens de la communauté. (De même Mazeaud, n° 429).

Quant à la nature juridique du prélèvement qu'il faut éviter de confondre avec les reprises en nature, l'opération est complexe, car elle tient à la fois du paiement et du partage.

Reprenons quelques-uns de ces différents points.

Il n'est pas nécessaire de démontrer que, puisque la récompense est une créance de somme d'argent, due par la communauté, cette créance devrait, en droit commun, à défaut d'espèces disponibles, se régler par la vente des biens communs.

Bien que les rapports entre l'époux et la communauté ne soient pas, selon les auteurs, ceux d'un créancier ordinaire avec son débiteur (car l'époux est aussi copropriétaire), il est admis que l'époux « créancier » peut exiger le paiement du solde créditeur que lui doit la communauté « au besoin en faisant vendre des biens communs pour se payer sur le prix de vente » (Patarin et Morin, n° 313).

Un second mode de règlement des récompenses, que l'article 1470 autorise, est le prélèvement, dans l'ordre indiqué par l'article 1471, de biens communs.

Le législateur français a précisé, en 1965, que l'époux qui opère le prélèvement a le droit de choisir les meubles et les immeubles qu'il prélèvera.

On retrouve cette règle à l'article 52 du projet Wigny (art. 180 du projet Vermeulen) : « l'époux choisit les biens (meubles ou immeubles) qui lui seront attribués. »

En France le prélèvement exercé par un époux ou ses héritiers ne peut nuire aux droits d'attribution préférentielle reconnus au conjoint survivant. Le droit de préférence que les articles 832 et suivants accordent au conjoint survivant (ou le droit au maintien dans l'indivision) pourra dans certains cas tenir en échec le droit de prélèvement.

Dans le projet Wigny, les articles 54 et 55 prévoient respectivement l'attribution par préférence ou sur estimation de certains biens communs (au moment ou à l'occasion du partage) mais sans que le droit de prélèvement, qui s'exerce avant le partage, puisse en être affecté. Le prélèvement, opéré par les héritiers du défunt, par exemple, empêchera le conjoint survivant de se faire attribuer par préférence certains biens communs (voyez le long commentaire de Ponsard, n° 131 et Patarin et Morin, n° 316).

Artikel 1470, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, dat de echtgenoot de mogelijkheid biedt zich te verhalen door vooruitneming, wanneer het saldo van de rekening te zijnen voordele is, bevestigt, volgens Ponsard, dat deze regeling een facultatief karakter heeft, wat trouwens niet betwist werd. (Zie De Page, dl. X-1, nr. 969.) In plaats van vooraf te nemen op de massa kan de echtgenoot die een vergoeding te vorderen heeft ook rechtstreeks van de andere echtgenoot een geldsom of enige waarde aannemen, of de goederen van de gemeenschap tot het passende beloop doen verkopen. (Idem Mazeaud, nr. 429).

De juridische aard van de vooruitneming mag niet worden verward met die van de terugneming in natura; de vooruitneming is een ingewikkelde verrichting die evenveel weg heeft van een betaling als van een verdeling.

Laten wij enkele van die punten nader beschouwen.

Wij behoeven er niet op te wijzen dat de vergoeding een schuldvordering in geld is ten laste van de gemeenschap zodat wanneer er geen geld voorhanden is, volgens het gemeen recht, de gemeenschappelijke goederen moeten worden verkocht.

Hoewel de betrekkingen tussen de echtgenoot en de gemeenschap volgens de auteurs niet dezelfde zijn als tussen een gewoon schuldeiser en zijn schuldenaar (want de echtgenoot is ook medeëigenaar), wordt aangenomen dat de echtgenoot-schuldeiser het saldo van hetgeen de gemeenschap hem verschuldigd is kan verhalen « desnoods door de gemeenschappelijke goederen te doen verkopen om zichzelf uit de prijs van de verkoop te betalen » (Patarin et Morin, nr. 313).

Een tweede mogelijke regeling van de vergoedingen is die waarin artikel 1470 voorziet, nl. de vooruitneming van gemeenschappelijke goederen naar de orde bepaald in artikel 1471.

De Franse wetgever heeft in 1965 nader bepaald dat de echtgenoot bij vooruitneming het recht heeft de roerende en onroerende goederen te kiezen.

Deze regel komt ook voor in artikel 52 van het ontwerp-Wigny (nr. 180 van het ontwerp-Vermeulen) : « De echtgenoot kiest de (roerende of onroerende) goederen die hem zullen worden toegekend. »

In Frankrijk mag de vooruitneming door een echtgenoot of zijn erfgenamen niet het recht van toekenning bij voorrang doorkruisen dat aan de langstlevende echtgenoot is verleend. Het recht van voorrang dat de artikelen 832 en volgende aan de langstlevende echtgenoot verlenen (of het recht op mede-eigendom) kan in sommige gevallen het recht op vooruitneming tenietdoen.

De artikelen 54 en 55 van het ontwerp-Wigny voorzien respectievelijk in de toekenning bij voorrang of naar schatting van sommige gemeenschappelijke goederen (op het ogenblik of naar aanleiding van de verdeling) maar het recht op vooruitneming dat vóór de verdeling wordt uitgeoefend, komt er niet door in het gedrang. Vooruitneming, door de erfgenamen van de overledene bijvoorbeeld, maakt het de langstlevende echtgenoot onmogelijk om zich bij voorkeur bepaalde gemeenschappelijke goederen te doen toekennen (zie de uitvoerige commentaar van Ponsard, nr. 131, en van Patarin et Morin, nr. 316).

On doit signaler ensuite la disparition des avantages accordés à la femme dans l'exercice des prélèvements, à savoir : le droit de prélever ses récompenses sur les biens propres du mari; le droit d'exercer ses prélèvements avant le mari.

Le projet Wigny rétablit entre les époux une égalité parfaite et prescrit que, désormais, les prélèvements des époux ne s'exercent plus que sur la masse commune (art. 53).

En France par contre, les privilèges de la femme subsistent (art. 1471 et 1472) en contrepartie de la prépondérance du mari, administrateur des biens communs.

La femme qui exerce ses reprises sur les biens propres du mari se présente comme « simple créancière »; elle ne peut pas prélever des biens propres du mari; elle n'a que les prérogatives ordinaires des créanciers de sommes (voyez entre autre De Page, t. X-1, n° 974 A. Il n'est plus question de prélèvement au choix de la femme, car il n'y a pas de masse à partager).

On notera enfin que la nature juridique du prélèvement a suscité des controverses et que, en France, la jurisprudence a fini par admettre que le prélèvement constitue une opération de partage, solution consacrée par l'article 1474 nouveau.

Le Code civil français résout également à l'article 1474 la question célèbre du concours entre l'époux qui exerce les prélèvements et les créanciers de l'autre époux. La solution que le texte adopte est traditionnelle : aucun droit de préférence n'est reconnu au conjoint qui exerce les prélèvements. (Mazeaud, n° 438).

Un membre résumant les discussions précédentes rappelle le contenu de l'article 51 des amendements du Gouvernement prévoyant que l'un des époux, étant débiteur de récompenses envers le patrimoine commun, en rapporte le montant au dit patrimoine, s'il n'est pas possible d'attribuer à l'autre époux une valeur correspondante prise dans ce patrimoine commun. Pourtant, ce membre fait remarquer que ces opérations ne s'effectuent pas dans la pratique. En effet, on établit seulement un solde.

Un autre membre croit qu'il serait plus simple de dire que la dette existant envers le patrimoine commun peut être payée au moyen de l'apport d'un bien; cette solution pourrait assouplir le règlement des récompenses.

Un commissaire préfère un texte disant que le paiement de la dette peut se faire soit en argent soit en moins prenant.

Un membre ajoute que l'expression « moins prenant » vise alors le cas du débiteur.

Un membre est d'avis qu'il faut voir les opérations telles qu'elles se présentent en réalité et tenir compte de cette pratique dans un texte. Lorsque le patrimoine commun est impor-

Voorts moet worden gewezen op het wegvallen van de voordelen die aan de vrouw waren verleend bij de uitoefening van de vooruitneming, te weten het recht om haar vergoedingen vooraf te nemen uit de eigen goederen van de man, het recht om vooruitnemingen te doen vóór de man.

Het ontwerp-Wigny doet tussen de echtgenoten volkomen gelijkheid heersen en bepaalt dat de vooruitnemingen van de echtgenoten voortaan alleen nog uit het gemeenschappelijke vermogen kunnen worden gedaan (art. 53).

In Frankrijk daarentegen blijven de voorrechten van de vrouw bestaan (art. 1471 en 1472) als tegenprestatie voor het overwicht van de man bij het bestuur van de gemeenschappelijke goederen.

Een vrouw die haar recht van terugneming uitoefent op de eigen goederen van de man treedt op als « gewoon schuldeiser »; zij mag geen eigen goederen van de man voorafnemen; zij heeft slechts de gewone voorrechten van een schuldeiser van geldsommen (zie o.m. De Page, dl. X-1, nr. 974 A. Er is geen sprake meer van vooruitneming naar keuze van de vrouw, want er is geen massa te verdelen).

Ten slotte valt op te merken dat nopens de juridische aard van de vooruitneming betwistingen zijn ontstaan en dat de rechtspraak in Frankrijk ten slotte heeft aangenomen dat de vooruitneming een verdeling is, welk standpunt is bekrachtigd in het nieuwe artikel 1474.

Het Franse Burgerlijk Wetboek geeft in artikel 1474 ook uitsluitsel over het beruchte probleem van de samenloop tussen de echtgenoot die voorafneemt en de schuldeisers van de andere echtgenoot. De tekst heeft de traditionele oplossing gekozen, namelijk dat de echtgenoot die voorafneemt geen voorkeurrecht heeft. (Mazeaud, nr. 438).

Een commissielid vat de vorige besprekingen samen en verwijst naar de inhoud van artikel 51 van de regeringsamendementen, volgens hetwelk een van de echtgenoten, die aan het gemeenschappelijk vermogen vergoedingen verschuldigd is, het bedrag daarvan in dat vermogen brengt, indien het niet mogelijk is aan de andere echtgenoot een overeenkomstige waarde toe te wijzen in dat gemeenschappelijk vermogen. Het commissielid merkt evenwel op dat dergelijke verrichtingen in de praktijk niet voorkomen. Want er wordt alleen een saldo opgemaakt.

Een ander commissielid zou het eenvoudiger vinden te zeggen dat de schuld jegens het gemeenschappelijk vermogen kan worden voldaan door inbreng van een goed; deze oplossing zou een soepeler verrekening van de vergoedingen mogelijk maken.

Een commissielid geeft de voorkeur aan een tekst waarin wordt gezegd dat de betaling van de schuld kan geschieden hetzij in geld hetzij in mindere ontvangst.

Een commissielid voegt eraan toe dat de uitdrukking « mindere ontvangst » dan betrekking heeft op de schuldenaar.

Een commissielid meent dat men de verrichtingen moet zien zoals zij zich in werkelijkheid voordoen en er dan rekening mee houden in een tekst. Wanneer het gemeenschap-

tant, il n'y aura pas de difficultés. La difficulté surgit quand le patrimoine commun est peu consistant; dans ce cas, il faudra payer la récompense en espèces. Il faut donc exprimer l'idée qu'on paie en espèces dans la mesure où le patrimoine commun n'est pas suffisant pour permettre des prélèvements de l'autre époux.

Un autre membre se dit convaincu qu'il est inutile de prévoir cette opération dans un texte légal. Ce règlement se fait quand même devant un notaire. Si l'on constate, après que le compte est fait, qu'il y a une dette envers le patrimoine commun, on peut la fixer en argent. D'ailleurs, il n'y a que deux hypothèses possibles : ou bien, il y a accord entre parties pour payer autrement qu'en espèces et alors on exécute l'accord, ou bien un accord est devenu impossible, et dans ce cas le tribunal se prononcera.

Un membre fait remarquer que la mauvaise foi de la part de l'autre époux est exclue, puisqu'il s'agit d'une dette envers le patrimoine commun et pas envers l'autre époux. Celui-ci n'a aucune raison d'être rigoureux et ne pourra exiger de l'argent quand cela ne convient pas à son conjoint.

Un autre membre répond que l'autre époux a toujours l'occasion d'intervenir, même indirectement.

Un commissaire constate qu'il faut d'abord prévoir dans le texte qu'une balance sera faite, et puis prévoir le cas où le patrimoine commun est insuffisant en dehors de la dette de l'époux.

En outre, le texte doit d'abord régler les prélèvements sur la masse commune de ce qui est dû à l'époux créancier de récompense, et ce n'est qu'après qu'il peut prélever ce que l'autre époux doit au patrimoine commun, s'il reste quelque chose.

Un membre fait remarquer que le Code actuel ne prévoit aucune disposition réglant le paiement des récompenses; ce problème est réglé par la doctrine et la jurisprudence.

Un autre membre propose d'adopter une solution équivalente à celle prévue en matière de successions. Il n'y a aucune différence entre les deux règlements : en matière de régimes matrimoniaux, deux personnes se trouvent devant une communauté, en matière de successions, plusieurs héritiers se trouvent devant une masse commune. D'ailleurs, on a toujours admis que le partage et la liquidation se font suivant les règles prévues pour les successions. Le membre ne croit pas qu'il y aura des difficultés. Dans l'hypothèse où il y en aurait, on pourrait toujours prévoir des dérogations dans le texte, mais le membre est convaincu que le renvoi aux principes en vigueur en matière de succession, reste la meilleure solution.

Un membre fait remarquer que les récompenses ne se règlent que par des prélèvements sur la masse commune. Cette solution a un caractère absolu, puisque la créance tombe dans le néant, si la masse commune n'a rien.

liques, si le patrimoine commun est peu consistant. Si le patrimoine commun est peu consistant, il y aura des difficultés. La difficulté surgit quand le patrimoine commun est peu consistant; dans ce cas, il faudra payer la récompense en espèces. Il faut donc exprimer l'idée qu'on paie en espèces dans la mesure où le patrimoine commun n'est pas suffisant pour permettre des prélèvements de l'autre époux.

Een ander commissielid houdt zich overtuigd dat het overbodig is die verrichting in een wettekst te vermelden. De verrekening heeft toch plaats ten overstaan van een notaris. Indien na de afrekening blijkt dat er een schuld overblijft tegenover het gemeenschappelijk vermogen kan die in geld worden vastgesteld. Er zijn trouwens slechts twee onderstellingen mogelijk : of er is een overeenkomst tussen partijen om anders te betalen dan in geld en dan wordt de overeenkomst uitgevoerd, of een overeenkomst is onmogelijk geworden en in dat geval zal de rechtbank uitspraak doen.

Een commissielid merkt op dat kwade trouw van de andere echtgenoot uitgesloten is, aangezien het gaat om een schuld aan het gemeenschappelijk vermogen, niet aan de andere echtgenoot. Deze heeft geen enkele reden om streng te zijn en zal geen geld kunnen eisen wanneer dat niet goed uitkomt voor zijn echtgenoot.

Een ander commissielid antwoordt dat de andere echtgenoot nog altijd de gelegenheid heeft om in te grijpen, al was het zijdelings.

Een commissielid stelt vast dat de tekst allereerst moet bepalen dat er een balans zal worden opgemaakt en dan voorzien in het geval dat het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend is, behalve voor de schuld van de echtgenoot.

Bovendien moet de tekst eerst bepalen dat uit het gemeenschappelijk vermogen kan worden opgenomen wat aan de echtgenoot als vergoeding verschuldigd is, en pas daarna dat wat de andere echtgenoot verschuldigd is aan het gemeenschappelijk vermogen, als er nog iets overblijft.

Een commissielid merkt op dat het Wetboek geen enkele regeling bevat voor de betaling van de vergoedingen; dat probleem heeft de rechtsleer en de rechtspraak opgelost.

Een ander commissielid stelt voor de zaak te regelen zoals bij de erfopvolging. Er is geen enkel verschil tussen de twee : bij een huwelijksvermogensstelsel staan twee personen tegenover een gemeenschap; bij de erfopvolging staan verscheidene erfgenamen tegenover een gemeenschappelijke boedel. Er is trouwens altijd aangenomen dat de boedelscheiding plaats heeft volgens de regels die gelden bij erfopvolging. Het commissielid denkt niet dat er zich moeilijkheden zullen voordoen. Ingeval dit toch zou gebeuren, kan men altijd een afwijking in de tekst opnemen, maar het commissielid is overtuigd dat een verwijzing naar de beginselen inzake erfopvolging de beste oplossing blijft.

Een commissielid wijst erop dat de vergoedingen slechts worden verrekend door vooruitneming uit de gemeenschappelijke boedel. Deze oplossing heeft een absoluut karakter, aangezien de schuldvordering in het niet valt, als er geen gemeenschappelijke boedel is.

Les textes suivants sont proposés :

I. « Les récompenses ne se règlent que par prélèvement sur le patrimoine commun, le cas échéant au marc le franc. »

II. « Si (balance faite) le compte des récompenses présente un solde en faveur d'un époux, celui-ci procède, sur le patrimoine commun, à un prélèvement de biens d'une valeur correspondante.

» S'il présente un solde en faveur du patrimoine commun, l'époux débiteur doit s'en acquitter en espèces, sauf si la consistance du patrimoine commun est suffisante pour permettre à l'autre époux de prélever sur celui-ci des biens d'une valeur correspondante. »

III. Article 1470 du Code civil français.

« Si balance faite, le compte présente un solde en faveur de la communauté, l'époux en rapporte le montant à la masse commune.

» S'il présente un solde en faveur de l'époux, celui-ci a le choix ou d'en exiger le paiement ou de prélever des biens communs jusqu'à due concurrence. »

L'examen de ces textes provoque les observations suivantes :

Un membre fait remarquer qu'il faut considérer également l'hypothèse de l'insuffisance du patrimoine commun au moment du prélèvement des récompenses.

On constate que les textes proposés excluent l'existence d'un droit à récompense sur les biens propres. En effet, il peut se faire que l'un des époux ait effectué une avance au moyen de ses biens propres au patrimoine commun et que celui-ci ne possède plus rien au moment du prélèvement. Il s'ensuit alors que l'un des époux possède une créance vis-à-vis de l'autre époux.

Un commissaire est d'avis que, si l'un des époux a contracté une dette vis-à-vis de l'autre époux, celle-ci doit être considérée comme une simple dette. Entre propres, il faut appliquer les principes normaux qui règlent les créances.

Il est évident, d'après un autre membre, qu'il n'y a pas lieu à récompense lorsque les époux n'ont pas pris les mesures nécessaires pour éviter que les fonds provenant de la vente d'un immeuble, propre à l'un d'eux, deviennent communs.

Il fait remarquer en outre que le règlement des récompenses dont le patrimoine commun est créancier ne peut se faire qu'après que l'époux a prélevé dans le patrimoine commun des biens à concurrence de ses récompenses.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Les récompenses dont les époux sont créanciers ne se règlent que par prélèvement sur le patrimoine commun, le cas échéant au marc le franc.

Ontwerpen van voorgestelde teksten :

I. « De vergoedingen worden slechts verrekend door vooruitneming uit het gemeenschappelijk vermogen, in voorkomend geval pondspondsgewijs. »

II. « Indien (na opgemaakte balans) de rekening van de vergoedingen een saldo aanwijst ten bate van een der echtgenoten, gaat deze over tot vooruitneming van goederen van overeenkomstige waarde uit het gemeenschappelijk vermogen.

» Is er een saldo ten bate van het gemeenschappelijk vermogen, moet de echtgenoot-schuldenaar dat in geld voldoen, tenzij de omvang van het gemeenschappelijk vermogen toereikt om de andere echtgenoot daaruit goederen van overeenkomstige waarde op te laten nemen. »

III. Artikel 1470 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

« Indien, na het opmaken van de balans, de rekening een saldo aanwijst ten bate van de gemeenschap, brengt de echtgenoot het bedrag daarvan in de gemeenschappelijke boedel.

» Indien de rekening een saldo aanwijst ten bate van de echtgenoot, heeft deze de keuze om of uitkering daarvan te eisen of gemeenschappelijke goederen tot het passende beloop vooraf te nemen. »

Het onderzoek van deze teksten lokt de volgende opmerkingen uit :

Volgens een lid moet de hypothese onder ogen worden gezien dat het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend is bij de vooruitneming van de vergoedingen.

Vastgesteld wordt dat de voorgestelde teksten het bestaan van een recht op vergoeding uit de eigen goederen uitsluiten. Het kan namelijk voorkomen dat een der echtgenoten uit zijn eigen goederen een voorschot heeft gedaan aan het gemeenschappelijk vermogen en dat dit vermogen niets meer inhoudt bij de vooruitneming. Dan volgt daaruit dat die echtgenoot een schuldvordering heeft op de andere echtgenoot.

Een commissielid is van mening dat een schuld door de ene echtgenoot aangegaan tegenover de andere, als een gewone schuld moet worden beschouwd. Tussen eigen goederen moeten de normale beginselen worden toegepast die de schuldvorderingen beheersen.

Volgens een ander lid ligt het voor de hand dat er geen grond is tot vergoeding wanneer de echtgenoten niet de nodige maatregelen hebben genomen om te voorkomen dat de opbrengst van de verkoop van een onroerend goed dat aan een hunner toebehoorde, gemeenschappelijk wordt.

Bovendien valt op te merken dat de vergoedingen die het gemeenschappelijk vermogen te vorderen heeft eerst verrekend kunnen worden nadat de echtgenoot uit het gemeenschappelijk vermogen goederen heeft opgenomen ten belope van zijn vergoedingen.

De Subcommissie aanvaardt de volgende tekst :

« De vergoedingen waarvan de echtgenoten schuldeiser zijn worden slechts verrekend door vooruitneming uit het gemeenschappelijk vermogen, in voorkomend geval naar evenredigheid.

« Les récompenses dont le patrimoine commun est créancier, se règlent par un rapport en espèces par l'époux débiteur après que les prélèvements visés à l'alinéa premier auront été opérés, sauf si la consistance du patrimoine commun est suffisante pour permettre à l'autre époux de prélever sur celui-ci des biens d'une valeur correspondante. »

La Sous-Commission a tenu à préciser d'une part que le prélèvement en nature n'est pas obligatoire et d'autre part que la répartition, le cas échéant au marc le franc, concerne les rapports entre les époux, créanciers l'un et l'autre d'une récompense et non ceux des époux avec les créanciers communs. C'est pourquoi elle a modifié comme suit le premier alinéa du texte reproduit ci-dessus :

« Les récompenses dont les époux sont créanciers peuvent se régler par prélèvement sur le patrimoine commun, le cas échéant au marc le franc en cas de concours entre époux. »

Un membre souligne la nécessité de prévoir un ordre de prélèvement; chacun des époux pouvant être titulaire de récompense.

Au cours d'une séance ultérieure, le même membre dépose les textes suivants :

Article A.

« Le solde du compte des récompenses dont un époux est créancier, se règle par prélèvement sur le patrimoine commun net, compte tenu des dettes grevant ce patrimoine. En cas de concours entre époux et d'insuffisance du patrimoine commun net, le règlement a lieu au marc de franc. »

Article B.

« Le solde du compte des récompenses dont un époux est débiteur se règle en espèces, à moins que l'autre époux n'accepte de prélever sur ce qui reste du patrimoine commun, après le prélèvement prévu à l'article précédent, des biens d'une valeur égale au montant de ce solde. »

Article C.

« Les prélèvements prévus aux deux articles précédents peuvent se faire en espèces, éventuellement après réalisation de biens meubles ou immeubles.

« Sans préjudice de l'application de l'article ... (1), l'époux créancier peut demander à se faire attribuer dans l'acte de partage, à concurrence de sa créance, tels biens meubles ou immeubles qu'il désigne et dont la valeur sera, s'il échet, déterminée à dire d'experts. »

(1) Devenu articles 1444 et 1445.

« De vergoedingen waarvan het gemeenschappelijk vermogen schuldeiser is worden verrekend door een inbreng in geld van de echtgenoot-schuldenaar, nadat de in het eerste lid bedoelde vooruitnemingen zijn gedaan, tenzij de omvang van het gemeenschappelijk vermogen voldoende is om de andere echtgenoot de mogelijkheid te geven er goederen uit op te nemen van een overeenstemmende waarde. »

De Subcommissie wenst nader vast te stellen dat enerzijds de vooruitneming in natura niet verplicht is en dat anderzijds de verdeling, in voorkomend geval naar evenredigheid, betrekking heeft op de verhouding tussen de echtgenoten die van elkaar een vergoeding te vorderen hebben, en niet op de verhouding tussen de echtgenoten en de gemeenschappelijke schuldeisers. Daarom heeft zij het eerste lid van de bovenstaande tekst gewijzigd als volgt :

« De vergoedingen die de echtgenoten te vorderen hebben, kunnen worden verrekend door opneming uit het gemeenschappelijk vermogen, eventueel naar evenredigheid in geval van samenloop tussen echtgenoten. »

Een lid vindt dat het nodig is een rangorde van vooruitneming te bepalen, omdat elk der echtgenoten een vergoedingsrecht kan bezitten.

Op een latere vergadering dient hetzelfde lid de onderstaande teksten in :

Artikel A.

« Het saldo van de afrekening der vergoedingen die een echtgenoot te vorderen heeft, wordt verrekend door vooruitneming uit het gemeenschappelijk nettovermogen, met inachtneming van de schulden die dit vermogen bezwaren. Indien de echtgenoten beiden schuldeiser zijn en het gemeenschappelijk nettovermogen ontoereikend is, geschiedt de verrekening naar evenredigheid. »

Artikel B.

« Het saldo van de afrekening der vergoedingen die een echtgenoot verschuldigd is wordt verrekend in geld tenzij de andere echtgenoot aanvaardt om, op hetgeen na vooruitneming overeenkomstig het vorige artikel overblijft van het gemeenschappelijk vermogen, goederen op te nemen tot dezelfde waarde als het bedrag van het saldo. »

Artikel C.

« De vooruitnemingen bepaald in de twee vorige artikelen kunnen geschieden in geld, eventueel na tegeldemaking van roerende of onroerende goederen.

« Onverminderd de toepassing van artikel ... (1), kan de echtgenoot-schuldeiser vragen zich ten belope van zijn schuldvordering in de akte van verdeling zodanige roerende of onroerende goederen te doen toekennen als hij aanwijst en waarvan de waarde in voorkomend geval door deskundigen wordt geschat. »

(1) Artikelen 1444 en 1445 geworden.

« Si les deux époux sont créanciers et si tous deux veulent se voir attribuer les mêmes biens meubles ou immeubles, il sera procédé par tirage au sort. »

L'auteur de ces textes est d'avis qu'en cette matière la compensation doit jouer de plein droit. La compensation s'applique toujours, sauf lorsqu'une disposition spéciale l'a exclue, ce qui est le cas en matière de faillite.

Les observations suivantes sont présentées : l'époux créancier des récompenses procède à des prélèvements sur le patrimoine net, après paiement des dettes grevant ce patrimoine.

Il n'y a plus de causes de préférence entre époux, comparables à celles qui résultent pour la femme des articles 1471 et 1472 du Code civil.

Le règlement des récompenses par voie de prélèvement est admis depuis longtemps au profit des deux époux, mais la nature de ce droit a toujours suscité des controverses. Planiol et Ripert (Tome IX, 2e édition par Boulanger) démontrent que le droit des époux sur les biens communs « ne peut pas être un droit de créance, pour cette raison péremptoire que, n'ayant pas de personnalité, la communauté n'est pas personnellement débitrice ». D'autre part, on ne peut dire que l'époux exerce ses prélèvements comme propriétaire, ce qui serait une confusion avec les reprises en nature de biens propres, qui se retrouvent in specie au jour de la dissolution. Selon ces auteurs, le prélèvement « apparaît comme étant de même nature que le partage qu'il précède et comme ayant le même effet déclaratif que lui ».

Dans la pratique, le règlement des récompenses ne se fait pas par une attribution de biens préalable au partage, mais par un « accroissement » de la part de l'époux créancier dans le partage des biens communs (cf. Planiol et Ripert, n° 935).

Dans le système actuel, l'époux créancier pourrait refuser le prélèvement et exiger la vente de biens communs pour obtenir un paiement en argent.

Quant au problème du concours avec les créanciers « qui ont une action sur les biens communs », problème qui intéressait surtout la femme lorsque la communauté était gérée par le mari, il a été résolu, au siècle dernier, après une longue controverse, en ce sens que la femme est simplement créancière de ses reprises et non propriétaire des biens qu'elle prend. En fait, on a voulu éviter que la femme puisse prétendre opérer ses prélèvements au mépris des droits des créanciers qui peuvent exercer une action et poursuivre l'exécution sur les biens communs.

Cette dernière solution a été consacrée par le législateur français de 1965, à l'occasion de la réforme des régimes matrimoniaux, mais en évitant de dire que l'époux qui prélève, agit en qualité de créancier, ce qui n'est pas rigoureusement exact, la communauté n'étant pas personnellement débitrice (cfr. Patarin et Morin, La réforme des régimes

« Indien beide echtgenoten schuldeiser zijn en zij zich beiden dezelfde roerende of onroerende goederen willen doen toekennen, worden de goederen bij loting toegewezen. »

Een lid is van oordeel dat ten deze van rechtswege schuldvergelijking moet spelen. Schuldvergelijking is steeds toepasselijk, behalve wanneer ze door een bijzondere bepaling wordt uitgesloten, zoals het geval is inzake faillissement.

De volgende opmerkingen worden gemaakt : de echtgenoot die vergoedingen te vorderen heeft, neemt die op uit het nettovermogen, na betaling van de schulden van dat vermogen.

Er bestaan geen redenen meer om aan een van beide echtgenoten voorrang te verlenen, zoals ten voordele van de vrouw bepaald is in de artikelen 1471 en 1472 van het Burgerlijk Wetboek.

De verrekening van de vergoedingen door vooruitneming is reeds lang aanvaard ten voordele van beide echtgenoten, maar de aard van dat recht is steeds omstreden geweest. Planiol en Ripert (Deel IX, 2^e uitgave door Boulanger) tonen aan dat het recht van de echtgenoten op de gemeenschappelijke goederen geen vorderingsrecht kan zijn, om de afdoende reden dat de gemeenschap geen rechtspersoonlijkheid bezit en dus persoonlijk niets verschuldigd zijn. Aan de andere kant kan ook niet worden gezegd dat de echtgenoot zijn vergoedingsrecht uitoefent als eigenaar, wat tot verwarring zou leiden met de terugneming in natura van eigen goederen die in specie aanwezig zijn op de dag van de ontbinding. Volgens die auteurs is de vooruitneming van dezelfde aard als de verdeling waaraan zij voorafgaat en heeft zij hetzelfde declaratief gevolg.

In de praktijk geschiedt de verrekening van de vergoedingen niet door toewijzing van goederen vóór de verdeling, maar door aanwas van het aandeel van de echtgenootschuldeiser in de verdeling van de gemeenschappelijke goederen (cfr. Planiol en Ripert, nr. 935).

Volgens het tegenwoordige systeem zou de echtgenootschuldeiser vooruitneming kunnen weigeren en de verkoop van de gemeenschappelijke goederen kunnen eisen om betaling in geld te verkrijgen.

Het probleem van de samenloop met de schuldeisers die een vordering op de gemeenschappelijke goederen bezitten, iets dat vooral van belang was voor de vrouw in de tijd toen de gemeenschap werd bestuurd door de man, werd in de vorige eeuw, na een langdurige betwisting, opgelost in die zin dat de vrouw alleen haar vergoedingen te vorderen heeft, maar geen eigenaar is van de goederen die zij neemt. Feitelijk heeft men willen voorkomen dat de vrouw haar vergoedingsrecht zou kunnen uitoefenen met miskennis van de rechten van de schuldeisers die een vordering bezitten en zich kunnen verhalen op de gemeenschappelijke goederen.

Deze laatste oplossing werd bekrachtigd door de Franse wetgever van 1965, naar aanleiding van de hervorming van de huwelijksvermogensstelsels; er wordt echter niet gezegd dat de echtgenoot die zijn vergoedingsrecht uitoefent, als schuldeiser handelt, wat niet helemaal juist is, daar de gemeenschap niet persoonlijk schuldenaar is (zie Patarin en Morin,

matrimoniaux, n° 317). Selon Savatier (*La communauté conjugale nouvelle en droit français*) « le prélèvement de la récompense que la communauté doit à l'un des époux a beau se réaliser, assez souvent, en nature, il n'a rien d'une revendication d'un bien dont cet époux aurait la propriété exclusive. Il éteint seulement une créance chirographaire qui, en cas d'insuffisance de la communauté, ne sera payable qu'au marc le franc, à l'époux créancier » (art. 1474 nouveau).

Dans le texte proposé à la Sous-commission, il n'est même plus de concours possible entre l'époux créancier de récompenses et les autres créanciers de la masse commune. C'est sur le patrimoine commun net que se font les prélèvements, solution particulièrement sévère pour le conjoint créancier de récompenses, qui risque de ne rien recevoir, pas même un dividende, si le passif est égal à l'actif. Et non seulement cet époux ne pourra exercer sa créance, mais il devra encore contribuer pour moitié, même sur ses biens propres, c'est-à-dire sans pouvoir invoquer le bénéfice d'émolument, au paiement des dettes demeurées impayées après le partage.

A cette solution qui peut paraître critiquable, on doit opposer celle qui est proposée pour le cas où un époux est débiteur de récompenses. Il n'est pas obligé de payer en espèces, mais peut proposer à l'autre époux de procéder à des prélèvements sur les biens communs, tout au moins sur ce qui reste du patrimoine commun, après le paiement du passif et les prélèvements de l'époux créancier de récompenses.

Cette solution peut avoir pour effet, si l'époux débiteur de récompenses a d'autres créanciers, personnels cette fois, de les priver d'une partie de leur gage, au profit du conjoint de leur débiteur. En permettant à cet époux de prélever « des biens d'une valeur égale » au montant des récompenses dues par son conjoint, on lui permet de s'approprier une partie de l'actif commun, et de réduire ainsi le gage des créanciers de l'autre époux, gage qui comprend sa part dans la communauté. Dans ce cas-ci cette solution est cependant logique car, comme l'explique Savatier (op. cit., n° 114), la masse commune créancière de récompenses ne peut concourir avec les créanciers de l'époux débiteur du rapport, si l'on veut éviter, que celui-ci s'enrichisse aux dépens de la masse commune.

Un échange de vues, illustré par des exemples chiffrés, a lieu relativement au problème posé.

Un membre pose la question de savoir si la Sous-Commission admet que l'époux créancier d'une récompense vis-à-vis du patrimoine commun vienne en concours avec les créanciers. Le membre constate que le système actuel permet à l'époux de ne pas avoir de récompense.

D'après un autre membre, les droits dont les époux disposent au cours du mariage, ne sont pas exercés en réalité.

« La réforme des régimes matrimoniaux », nr. 317). Savatier (*« La communauté conjugale nouvelle en droit français »*) écrit que « de l'opneming van de vergoeding die de gemeenschap aan een der echtgenoten verschuldigd is weliswaar vrij dikwijls in natura geschiedt, maar niets weg heeft van een revindicatie van een goed waarvan die echtgenoot de uitsluitende eigendom zou bezitten. Zij doet alleen een chirographaire schuldvordering tenietgaan, die, wanneer de gemeenschap ontoereikend is, slechts pondspondsgewijs betaalbaar zal zijn aan de echtgenoot-schuldeiser » (art. 1474 nieuw).

In de tekst, aan de Subcommissie voorgelegd, is er zelfs geen samenloop meer mogelijk tussen de echtgenoot die vergoedingen te vorderen heeft en de andere schuldeisers van het gemeenschappelijk vermogen. De vooruitnemingen geschieden uit het gemeenschappelijk nettovermogen, wat wel een bijzonder strenge oplossing is voor de echtgenoot die vergoedingen te vorderen heeft en die niets riskeert te ontvangen, zelfs geen dividend, indien de lasten even groot zijn als de baten. En niet alleen zal deze echtgenoot zijn verhaal niet kunnen nemen, maar hij zal nog voor de helft moeten bijdragen, zelfs uit zijn eigen goederen, d.w.z. zonder zich te kunnen beroepen op hetgeen hij uit de gemeenschap moet genieten, tot betaling van de schulden die na de verdeling onbetaald zijn gebleven.

Tegenover deze oplossing, die vatbaar kan schijnen voor kritiek, plaatse men die welke wordt voorgesteld voor het geval van een echtgenoot die vergoedingsplichtig is. Hij behoeft niet in specie te betalen, maar kan aan de andere echtgenoot voorstellen om de vergoeding op te nemen uit de gemeenschappelijke goederen, althans uit hetgeen er van overblijft, na betaling van de lasten en de vooruitnemingen door vergoedingsgerechtigde echtgenoot.

Deze oplossing kan tot gevolg hebben, dat wanneer de vergoedingsplichtige echtgenoot bovendien nog persoonlijke schuldeisers heeft, dezen een deel van hun onderpand verliezen ten voordele van de echtgenoot van hun schuldenaar. Aan die echtgenoot toestaan om goederen op te nemen ter waarde van de vergoedingen die de echtgenoot verschuldigd is, betekent dat hij zich een gedeelte van de gemeenschappelijke baten kan toeëigenen en aldus het onderpand verminderen van de schuldeisers van de andere echtgenoot, welk onderpand zijn aandeel in de gemeenschap omvat. In dit geval is die oplossing echter wel logisch, want, zoals Savatier betoogt (op. cit., nr. 114), de gemeenschap die vergoedingen te vorderen heeft, kan niet samen opkomen met de schuldeisers van de echtgenoot die de inbreng moet doen, als men wil voorkomen dat deze zich verrijkt ten nadele van het gemeenschappelijk vermogen.

Hierover ontspint zich een gedachtenwisseling, waarbij op cijfers gegronde voorbeelden worden genoemd.

Een commissielid stelt de vraag of de Subcommissie aanneemt dat de echtgenoot die een vergoeding te vorderen heeft van het gemeenschappelijk vermogen, samen opkomt met de schuldeisers. Het commissielid constateert dat het tegenwoordige systeem de echtgenoot de mogelijkheid geeft om geen vergoeding te ontvangen.

Volgens een ander commissielid worden de rechten waarover de echtgenoten staande het huwelijk beschikken, in

Ces droits n'apparaîtront que lors du partage et de la liquidation sous forme de dettes.

On peut se demander s'il est logique de mettre l'époux gestionnaire du patrimoine commun et créancier de récompenses, en concours avec les autres créanciers.

Un membre est d'avis que la compensation aura lieu dans tous les cas où l'un des époux a cédé des biens propres dans l'intérêt du ménage. En outre, il demande quels sont les avantages du système proposé.

On lui répond que la solution préconisée rend la liquidation moins compliquée.

Un commissaire est d'avis que le concours doit être appliqué d'une façon logique; il doit jouer aussi bien vis-à-vis des créanciers qu'entre époux. Il ne faut pas que l'application du concours prenne fin au moment où l'actif commun est épuisé, mais il doit jouer également pour le règlement ultérieur, ce qui signifie que chacun des époux supporte la moitié.

Plusieurs membres sont d'un avis contraire. Le concours ne peut jouer que dans les rapports entre les créanciers et l'époux ayant droit à récompense. Le concours ne peut pas se prolonger une fois que la masse commune est liquidée. D'ailleurs, lorsqu'on admet la thèse émise, il n'y a pas de véritable concours, et il faut dire alors que l'autre époux paie la moitié lorsque la masse commune ne permet pas le paiement de la créance.

Un membre souligne encore l'idée exprimée par les textes supprimant la protection de la femme mariée telle qu'elle est prévue actuellement dans le Code.

Les textes proposés littera A et B sont provisoirement adoptés.

Un membre demande pourquoi le texte sous littera C prévoit que les prélèvements peuvent se faire en espèces. Cette solution lui semble évidente. Le mot « peuvent » doit être supprimé.

D'après un autre membre, les prélèvements ne se font en nature que lorsque l'époux créancier de récompenses accepte ce mode de règlement. La Sous-Commission n'a pas voulu que les prélèvements se fassent en nature et a décidé que les prélèvements se font en principe en espèces.

Un commissaire est d'avis que les mots « éventuellement après réalisation » soulignent l'idée que le principe des prélèvements reste le même; ce n'est que le mode d'exercice du droit qui change (voir art. 830 du Code civil).

Provisoirement le texte suivant est adopté :

« Les prélèvements prévus aux deux articles précédents se font en espèces, éventuellement après réalisation de biens meubles ou immeubles.

» Toutefois, sans préjudice de l'application de l'article 45, l'époux créancier peut demander à se faire attribuer dans l'acte de partage, à concurrence de sa créance, tels biens

faits niet uitgeoefend. Die rechten zullen eerst bij de verdeling en de vereffening te voorschijn treden in de vorm van schulden.

Men kan zich afvragen of het logisch is, de echtgenoot, die het gemeenschappelijk vermogen bestuurt en vergoedingen te vorderen heeft, samen met de andere schuldeisers te laten opkomen.

Een commissielid meent dat er schuldvergelijking zal plaatshebben in alle gevallen waarin een der echtgenoten in het belang van het gezin afstand heeft gedaan van eigen goederen. Bovendien vraagt hij wat de voordelen van de voorgestelde regeling zullen zijn.

Hierop wordt geantwoord dat de voorgestelde oplossing de vereffening minder ingewikkeld maakt.

Een commissielid meent dat de samenloop logisch moet worden toegepast en zowel ten opzichte van de schuldeisers als tussen echtgenoten behoort te gelden. De samenloop mag niet ophouden als er geen gemeenschappelijke baten meer zijn, maar moet doorgaan tot de latere afrekening, wat betekent dat elk der echtgenoten de helft draagt.

Verscheidene leden zijn van een andere mening. Samenloop is slechts mogelijk in de betrekkingen tussen de schuldeisers en de vergoedingsgerechtigde echtgenoot en de samenloop kan niet doorgaan wanneer de gemeenschappelijke boedel vereffend is. Trouwens, in de vooropgezette thesis is er geen echte samenloop en dan moet men zeggen dat de andere echtgenoot de helft betaalt wanneer de schuld niet voldaan kan worden uit de gemeenschappelijke boedel.

Een lid legt verder de nadruk op de gedachte in de teksten die de bescherming van de gehuwde vrouw opheffen zoals die op dit ogenblik in het Burgerlijk Wetboek voorkomt.

De teksten voorgesteld sub A en B worden voorlopig aangenomen.

Een lid vraagt waarom de tekst onder littera C bepaalt dat de voorafnemingen in geld kunnen worden gedaan. Dat lijkt hem vanzelfsprekend. Het woord « kunnen » moet vervallen.

Volgens een ander lid geschiedt vooruitneming alleen dan in natura wanneer de vergoedingsgerechtigde echtgenoot daarmee instemt. De Subcommissie wil van vooruitneming in natura niet weten en heeft besloten dat de vergoeding principieel in geld moet worden uitgekeerd.

Een commissielid is van oordeel dat de woorden « in voorkomend geval na tegeldemaking » erop wijzen dat het beginsel van de vooruitneming hetzelfde blijft; alleen de wijze waarop het recht wordt uitgeoefend, is anders (zie art. 830 van het Burgerlijk Wetboek).

Voorlopig wordt de volgende tekst aanvaard :

« De vooruitnemingen waarin de twee voorgaande artikelen voorzien, geschieden in geld, in voorkomend geval na tegeldemaking van roerende of onroerende goederen.

» Onverminderd de toepassing van artikel 45 kan de vergoedingsgerechtigde echtgenoot evenwel in de akte van verdeling vragen dat hem ten belope van zijn schuldvordering

meubles ou immeubles qu'il désigne et dont la valeur sera, s'il échet, déterminée à dire d'expert.

» Si les deux époux sont créanciers et si tous deux veulent se voir attribuer les mêmes meubles ou immeubles, il sera procédé par tirage au sort. »

Revenant sur le problème du concours ou du non-concours d'un des époux avec les créanciers, la Sous-Commission examine au cours d'une réunion ultérieure deux nouveaux textes :

Le premier se situe dans l'hypothèse où il n'y a pas concours entre l'époux et les créanciers. Il se lit comme suit :

« Article A : S'il subsiste un solde en faveur du patrimoine commun, l'époux débiteur en apporte le montant en espèces; à moins que l'autre n'accepte de prélever des biens communs d'une valeur correspondante. »

« Article B : S'il subsiste un solde en faveur de l'époux celui-ci peut en exiger le paiement en espèces éventuellement après la réalisation des biens à due concurrence.

» L'époux créancier peut également se faire attribuer, lors du partage, à concurrence de ce qui lui est dû, des biens dont la valeur est, en cas de contestation, déterminée à dire d'experts.

» Ces prélèvements ne peuvent toutefois porter atteinte aux droits d'attribution par préférence reconnus à l'autre époux par les articles... »

« Article C : Si les deux époux sont créanciers de récompenses et veulent prélever les mêmes biens, il y a lieu à tirage au sort. En cas d'insuffisance du patrimoine commun, le règlement des récompenses se fait au marc le franc. »

L'autre se place dans l'hypothèse de l'existence de créanciers de récompenses, à côté de créanciers communs.

« Article A : Aucun prélèvement (ou aucun règlement de récompense) ne peut se faire en nature ou en espèces que si l'actif est suffisant pour désintéresser les autres créanciers du patrimoine commun (ou si l'actif commun est suffisant pour désintéresser les autres créanciers).

» S'il est insuffisant, l'époux créancier de récompenses ne pourra retenir que l'excédent éventuel (après paiement des autres dettes grevant le patrimoine commun). »

Cette dernière solution exclut les époux créanciers de récompenses du concours. Ils ne seront payés que s'il reste un solde après le règlement du passif. Toutefois, une compensation leur est accordée de la manière suivante : il suffit de modifier l'article 1438 dans la section « du règlement du passif » et de le rédiger ainsi :

« Si toutes les dettes communes n'ont pas été acquittées lors du partage (ou s'il subsiste un passif après le partage),

zodanige roerende of onroerende goederen worden toegekend als hij aanwijst en waarvan de waarde, in voorkomend geval, zal worden bepaald volgens schatting van een deskundige.

» Indien beide echtgenoten vergoedingsgerechtigd zijn en indien beiden zich dezelfde roerende of onroerende goederen willen doen toewijzen, zal er verloting plaatshebben. »

Terugkomend op het probleem van samenloop of niet-samenloop, onderzoekt de Subcommissie in een latere vergadering twee nieuwe teksten.

De eerste gaat uit van de hypothese dat er geen samenloop is tussen de echtgenoot en de schuldeisers.

« Artikel A : Blijft er een saldo over ten voordele van het gemeenschappelijk vermogen, dan wordt het bedrag daarvan door de echtgenoot-schuldenaar in geld ingebracht, tenzij de andere echtgenoot aanvaardt om gemeenschappelijke goederen van overeenkomstige waarde op te nemen. »

« Artikel B : Blijft er een saldo over ten voordele van de echtgenoot, dan kan deze betaling in geld eisen, eventueel na tegeldemaking van de goederen tot het passende beloop.

» De echtgenoot-schuldeiser kan zich ook, bij de verdeling, ten belope van hetgeen hem verschuldigd is, goederen doen toewijzen waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt volgens schatting van deskundigen.

» Die vooruitnemingen mogen evenwel geen afbreuk doen aan de rechten van toewijzing bij voorrang die de andere echtgenoot bezit op de grond van de artikelen... »

« Artikel C : Indien beide echtgenoten vergoedingen te vorderen hebben en dezelfde goederen willen nemen, wordt overgegaan tot loting. Ingeval het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend is, geschiedt de verrekening van de vergoedingen naar evenredigheid. »

Het andere voorstel gaat uit van de hypothese dat er vergoedingsgerechtigden zijn naast gemeenschappelijke schuldeisers :

« Artikel A : Geen enkele vooruitneming (of geen enkele verrekening van vergoedingen) mag in natura of in geld geschieden, tenzij de baten toereiken om de andere schuldeisers van het gemeenschappelijk vermogen te voldoen (of tenzij de gemeenschappelijke baten toereiken om de andere schuldeisers te voldoen).

» Indien de baten ontoereikend zijn mag de echtgenoot die vergoedingen te vorderen heeft, slechts het eventuele overschot houden (na betaling van de andere schulden die het gemeenschappelijk vermogen bezwaren). »

Volgens deze laatste oplossing is er geen samenloop voor de echtgenoten die een vergoeding te vorderen hebben. Deze zal hun slechts worden betaald indien er na de verrekening van de lasten nog een saldo overblijft. Er wordt hun echter een schuldvergelijking toegekend op de volgende wijze : het is voldoende artikel 1438 in de afdeling « Verrekening van de lasten » te wijzigen in deze zin :

« Indien bij de verdeling niet alle schulden van de gemeenschap zijn voldaan (of indien er na de verdeling nog lasten

chacun des époux peut être poursuivi, même sur ses biens propres, pour la totalité des dettes encore existantes (demeurées impayées).

» Toutefois, l'époux créancier de récompenses, qui n'a pu en obtenir le paiement en raison de l'insuffisance du patrimoine commun, est en droit d'opposer la compensation à concurrence de ce qui lui reste dû (ou est en droit d'opposer la compensation de ce qui lui reste dû par le patrimoine commun). »

(Voir la formule de l'article 1294 du Code civil.)

La caution peut opposer la compensation de ce que le créancier doit au débiteur principal. Mais le débiteur principal ne peut opposer la compensation de ce que le créancier doit à la caution. Le débiteur solidaire peut pareillement opposer la compensation de ce que le créancier doit à son codébiteur. La compensation peut donc jouer dans un rapport triangulaire.

Un membre constate que l'on renonce en réalité à la solution admettant l'absence du concours. En outre, le membre critique le fait que le texte proposé prévoit le droit d'opposer la compensation de ce qui reste dû par le patrimoine commun en faveur de l'époux créancier de récompenses. On ne peut pas accorder ce droit à défaut de relation réciproque.

La Sous-Commission décide de s'en tenir provisoirement à la solution qu'elle avait retenue, basée sur le non-concours.

Elle décide toutefois de remplacer les textes proposés initialement par les textes suivants :

« Article A.

S'il subsiste un solde en faveur de l'époux, celui-ci peut en exiger le paiement en espèces éventuellement après la réalisation de biens à due concurrence.

L'époux créancier peut également se faire attribuer, lors du partage, à concurrence de ce qui lui est dû, des biens dont la valeur est, en cas de contestation, déterminée à dire d'experts.

Ces prélèvements ne peuvent toutefois porter atteinte aux droits d'attribution par préférence reconnus à l'autre époux par les articles 46 et 47.

Article B.

S'il subsiste un solde en faveur du patrimoine commun, l'époux débiteur en rapporte le montant en espèces, à moins que l'autre époux n'accepte de prélever des biens communs d'une valeur correspondante.

Article C.

Si les deux époux sont créanciers de récompenses et veulent prélever les mêmes biens, il y a lieu à tirage au sort.

En cas d'insuffisance du patrimoine commun, le règlement des récompenses se fait au marc le franc.

blijven bestaan), kan het volle bedrag van de nog bestaande (onbetaald gebleven) schulden verhaald worden op elk der echtgenoten, zelfs op zijn eigen goederen.

» De echtgenoot die vergoedingen te vorderen heeft en die ze niet uitbetaald heeft gekregen wegens de ontoereikendheid van het gemeenschappelijk vermogen, kan hetgeen hem verschuldigd blijft in vergelijking brengen (of kan hetgeen hem door het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd blijft, in vergelijking brengen). »

(Zie de formule van artikel 1294 van het Burgerlijk Wetboek.)

De borg kan in vergelijking brengen hetgeen de schuldeiser aan de hoofdschuldenaar verschuldigd is. De hoofdschuldenaar kan echter niet in vergelijking brengen hetgeen de schuldeiser aan de borg verschuldigd is. De hoofdelijke schuldenaar kan evenmin in vergelijking brengen hetgeen de schuldeiser aan zijn medeschuldenaar verschuldigd is. Vergelijking is dus slechts mogelijk wanneer er drie betrokkenen zijn.

Een lid constateert dat men in feite afziet van de oplossing zonder samenloop. Bovendien brengt het lid kritiek uit op het feit dat de voorgestelde tekst voorziet in het recht om in vergelijking te brengen wat het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd blijft aan de echtgenoot die een vergoeding te vorderen heeft. Dat recht kan bij gebreke van wederkerigheid niet worden toegekend.

De Subcommissie besluit zich voorlopig te houden aan de oplossing die zij had aangenomen en die gegrond was op de formule van niet-samenloop.

Zij vervangt de aanvankelijk voorgestelde teksten echter als volgt :

« Artikel A.

Blijft er een saldo over ten voordele van de echtgenoot, dan kan deze betaling in geld eisen, eventueel na tegelmaking van goederen tot het passende beloop.

De echtgenoot die een vergoeding te vorderen heeft, kan zich, bij de verdeling, ten belope van hetgeen hem verschuldigd is, goederen doen toewijzen waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt volgens schatting van deskundigen.

Deze vooruitnemingen mogen geen afbreuk doen aan de rechten van toewijzing die de andere echtgenoot bezit op grond van de artikelen 46 en 47.

Artikel B.

Blijft er een saldo over ten voordele van het gemeenschappelijk vermogen, dan wordt het bedrag daarvan door de vergoedingsplichtige echtgenoot in geld ingebracht, tenzij de andere echtgenoot bereid is gemeenschappelijke goederen van overeenkomstige waarde op te nemen.

Artikel C.

Indien beide echtgenoten vergoedingen te vorderen hebben en dezelfde goederen willen nemen, bestaat er aanleiding tot loting.

Indien het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend is, worden de vergoedingen verrekend naar evenredigheid.

Article D.

Aucun prélèvement ne peut se faire en nature ou en espèces que si l'actif commun est suffisant pour désintéresser les autres créanciers.

Dans le cas contraire, l'époux créancier de récompenses, est en droit d'opposer ses créances à concurrence de ce qui lui reste dû. »

Un membre fait remarquer que le texte de l'alinéa premier de ce dernier article n'exclut pas la possibilité pour l'un des époux de prendre la dette de l'autre à sa charge. L'exclusion du concours n'exige pas nécessairement que les créanciers soient intégralement payés.

Dans la suite de la discussion, un membre demande quel est le sens à donner aux termes « paiement en espèces » figurant à l'article A proposé.

Vise-t-on le prélèvement en argent pris sur la masse ? Dans l'affirmative, faut-il en déduire que l'époux créancier ne pourra exiger la vente de biens communs pour se payer en cas d'insuffisance d'argent liquide dans la masse ? On ne verrait pas l'utilité d'une telle défense.

Une nouvelle proposition est alors faite :

« L'époux créancier de récompense peut, à concurrence de sa créance, soit faire vendre des biens communs, soit prélever sur la masse des biens dont la valeur est, en cas de contestation, déterminée à dire d'experts.

» Les prélèvements ne peuvent porter atteinte aux droits d'attribution reconnus à l'autre époux par les articles 46 et 47 (devenus 1444 et 1445). »

La Sous-Commission affirme que les deux modes de paiement peuvent être cumulés.

Un membre constate que cet article accorde un véritable droit de prélèvement à l'époux créancier, mais qui est dans un certain sens tempéré par la nécessité d'un accord sur la valeur. Il se demande s'il n'est pas préférable de supprimer ce droit et d'exiger l'accord des parties ou l'attribution par le tribunal.

On fait remarquer que les droits des créanciers l'emportent toujours.

Le membre répond qu'il résulte de l'article 1438 que le partage ne peut se faire que sous réserve des droits des créanciers. D'ailleurs, le droit de prélèvement ne nuira pas aux intérêts des créanciers puisque le bien obtenu à la suite de l'exercice de ce droit, devient un bien propre. Or, l'époux répond sur son patrimoine propre en cas d'insuffisance du patrimoine commun.

Un membre est partisan de laisser la question à l'appréciation du tribunal à défaut d'accord entre époux.

Artikel D.

Er mag geen enkele vooruitneming geschieden in natura of in geld, tenzij de gemeenschappelijke baten toereiken om de overige schuldeisers te voldoen.

In het tegenovergestelde geval kan de vergoedingsgerechtigde echtgenoot zijn vorderingen doen gelden ten belope van hetgeen hem verschuldigd blijft. »

Een lid merkt op dat de tekst van het eerste lid van dit laatste artikel niet uitsluit dat de ene echtgenoot de schuld van de ander te zijnen laste kan nemen. De uitsluiting van de samenloop eist niet noodzakelijkerwijze dat de schuldeisers volledig worden betaald.

Tijdens een verdere bespreking wordt de vraag gesteld naar de betekenis die moet worden gehecht aan de woorden « betaling in geld » in de voorgestelde tekst van artikel A.

Wordt hier bedoeld op de vooruitneming in geld uit de boedel ? En zo ja, betekent dit dat de vergoedingsgerechtigde echtgenoot niet kan eisen dat de gemeenschappelijke goederen worden verkocht om betaling te verkrijgen ingeval er onvoldoende gereed geld het gemeenschappelijk vermogen aanwezig is ? Men ziet het nut van een dergelijk verbod niet goed in.

Hierna wordt een nieuw voorstel gedaan.

« De echtgenoot die een vergoeding te vorderen heeft, kan, ten belope van zijn schuldvordering, hetzij gemeenschappelijke goederen doen verkopen, hetzij ze voorafnemen uit de massa van de goederen waarvan de waarde in geval van geschil bepaald wordt volgens schatting van deskundigen.

» De vooruitnemingen mogen geen afbreuk doen aan de rechten van toewijzing die de andere echtgenoot bezit op grond van de artikelen 46 en 47 (die de artikelen 1444 en 1445 worden). »

De Subcommissie verklaart dat de twee wijzen van betaling mogen samengaan.

Een lid merkt op dat dit artikel een werkelijk recht van vooruitneming verleent aan de echtgenoot-schuldeiser, maar dat toch enigszins getemperd wordt door de noodzaak van overeenstemming omtrent de waarde. Hij vraagt zich af of het niet beter zou zijn dat recht te doen vervallen en in de plaats daarvan de instemming van partijen of de toewijzing door de rechtbank te eisen.

Opgemerkt wordt dat de rechten van de schuldeisers steeds voorgaan.

Het lid antwoordt dat de verdeling blijkens artikel 1438 niet kan geschieden dan onder voorbehoud van de rechten van de schuldeisers. Het recht van vooruitneming schaaft trouwens de belangen van de schuldeisers niet aan gezien het goed dat als gevolg van de uitoefening van dat recht verkregen is, een eigen goed wordt. De echtgenoot staat trouwens met zijn eigen vermogen in voor het geval dat het gemeenschappelijk vermogen ontoereikend zou zijn.

Een lid zou bij gebreke van overeenstemming tussen de echtgenoten liever willen dat de zaak ter beoordeling aan de rechtbank wordt overgelaten.

Le texte suivant est adopté :

« L'époux demeuré créancier de la récompense, peut, moyennant accord de son conjoint, ou en cas de désaccord, avec l'autorisation du tribunal, prélever lors du partage, des biens à concurrence de ce qui lui est dû et dont la valeur, en cas de contestation, est déterminée à dire d'experts.

» Ce prélèvement ne peut porter atteinte aux droits d'attribution reconnus à l'autre époux par les articles 47 et 48. »

Après une nouvelle discussion portant essentiellement sur la rédaction, la Sous-Commission adopte le texte suivant :

§ 4. Du règlement des récompenses.

Article 1440. — L'époux à qui une récompense reste due, peut, avec l'accord de son conjoint, ou, à défaut, avec l'autorisation du tribunal, prélever lors du partage, des biens à concurrence de ce qui est dû et dont la valeur, en cas de contestation, est déterminée à dire d'experts.

Ce prélèvement ne peut porter atteinte aux droits d'attribution reconnus à l'autre époux par les articles 1444 et 1445.

Article 1441.

Cet article forme, avec les articles 1440 et 1442, le § 4 : « Du règlement des récompenses ». Ces textes doivent donc être considérés comme un tout et il serait souhaitable, surtout pour l'article 1441, de tenir compte de ce que dit le présent rapport à propos de l'article 1440.

La Sous-Commission avait retenu provisoirement le texte suivant :

« S'il subsiste un solde en faveur du patrimoine commun, l'époux débiteur en rapporte le montant en espèces, à moins que l'autre époux n'accepte de prélever des biens communs d'une valeur correspondante. »

Un membre se demande s'il est nécessaire de maintenir cette disposition. Le principe en est établi à l'article précédent.

Un commissaire craint qu'il résulte de l'intervention du tribunal que l'époux soit contraint de faire un prélèvement en nature. En outre, deux problèmes se posent dans cet article : celui de l'acceptation et celui du choix et de la valeur du bien à prélever.

D'après un autre membre, lorsque l'époux qui n'est pas débiteur accepte en principe de faire un prélèvement, mais que des contestations surgissent quant au choix du bien, il faut admettre qu'il n'y a pas d'accord et que le tribunal doit intervenir.

Un commissaire défend le même point de vue. S'il n'y a pas d'accord sur le choix, il y a contestation sur le tout.

Aangenomen wordt dan de volgende tekst.

« De echtgenoot die nog vergoeding te vorderen heeft, kan met instemming van de andere echtgenoot of, in geval van onenigheid, met toestemming van de rechtbank, ten belope van hetgeen hem verschuldigd is, bij de verdeling goederen vooruitnemen waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt volgens schatting van deskundigen.

» Deze vooruitneming mag geen afbreuk doen aan de rechten van toewijzing die de andere echtgenoot bezit op grond van de artikelen 47 en 48. »

Na een verdere bespreking, waarbij vooral de vorm wordt nagegaan, aanvaardt de Subcommissie de volgende tekst :

§ 4. Verrekening van de vergoedingen.

Artikel 1440. — De echtgenoot die nog vergoeding te vorderen heeft, kan met instemming van de andere echtgenoot of, bij gebreke daarvan, met toestemming van de rechtbank, ten belope van hetgeen hem verschuldigd is, bij de verdeling goederen vooruitnemen waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt volgens schatting van deskundigen.

Deze vooruitneming mag geen afbreuk doen aan de rechten van toewijzing die de andere echtgenoot bezit op grond van de artikelen 1444 en 1445.

Artikel 1441.

Dit artikel vormt, met de artikelen 1440 en 1442, paragraaf 4 : « Verrekening van de vergoedingen ». Deze teksten moeten dus als een geheel worden beschouwd en het is wenselijk, vooral wat artikel 1441 betreft, rekening te houden met wat daaromtrent bij artikel 1440 is gezegd in dit verslag.

De Subcommissie had voorlopig de volgende tekst in aanmerking genomen :

« Blijft er een saldo bestaan ten voordele van het gemeenschappelijke vermogen, wordt het bedrag daarvan door de echtgenoot-schuldenaar in geld ingebracht, tenzij de andere echtgenoot bereid is gemeenschappelijke goederen op te nemen van overeenkomstige waarde. »

Een lid vraagt zich af of het nodig is deze bepaling te handhaven. Het beginsel daarvan is vastgelegd in het vorige artikel.

Een commissielid vreest dat het optreden van de rechtbank de echtgenoot zal dwingen tot een vooruitneming in natura. Bovendien doet dit artikel twee problemen rijzen : de aanvaarding enerzijds en de keuze en waarde van het goed anderzijds.

Wanneer een niet vergoedingsplichtige echtgenoot principieel bereid is zijn recht uit te oefenen, maar er een geschil ontstaat omtrent de keuze van het goed, moet volgens een ander lid worden aangenomen dat er geen overeenstemming is en dat de rechtbank moet optreden.

Een ander commissielid verdedigt hetzelfde standpunt. Indien er geen overeenstemming is omtrent de keuze, is er geschil over het geheel.

Texte adopté provisoirement :

« L'époux demeuré débiteur de la récompense en règle le montant en espèces, à moins que l'autre époux n'accepte de prélever à due concurrence des biens communs dont la valeur est, en cas de contestation, déterminée à dire d'experts. »

Un membre souligne encore la différence entre les articles 1440 et 1441. Le premier prévoit l'hypothèse où l'époux est créancier de la masse, tandis que le second autorise l'époux à prélever, à due concurrence, ce que l'autre doit à la masse.

La Sous-Commission a adopté le texte suivant :

Article 1441. — L'époux qui reste débiteur de récompense en règle le montant en espèces, à moins que l'autre époux n'accepte de prélever lors du partage, à due concurrence des biens communs dont la valeur est en cas de contestation déterminée à dire d'experts.

Article 1442.

Cet article complète le paragraphe 4 : « Du règlement des récompenses ».

De l'avis de la Sous-Commission, la loi doit régler la situation de l'époux qui n'a pu obtenir du patrimoine commun la totalité de sa récompense.

Le texte suivant est proposé :

« L'époux qui n'a pu prélever sur le patrimoine commun, en espèces ou en nature la totalité de sa récompense, a un recours contre son conjoint à concurrence de la moitié du solde de sa créance ».

Un membre fait remarquer qu'il y a une différence juridique entre le recours et la créance. Le texte doit accorder à l'époux une créance.

La Sous-Commission adopte le texte modifié comme suit :

Article 1442. L'époux qui n'a pu obtenir du patrimoine commun la totalité de sa récompense, devient créancier de l'autre époux à concurrence de la moitié de ce qu'il n'a pas reçu.

§ 4. Du partage.

Article 1443.

Les articles 1443 à 1447 constituent le paragraphe 5 : « Du partage ».

Provisoirement, le texte suivant est adopté pour cet article :

« Après ces prélèvements, le surplus du patrimoine commun se partage par moitié entre les époux. »

Voorlopig aangenomen tekst :

« De echtgenoot die de vergoeding verschuldigd is, voldoet die in geld, tenzij de andere echtgenoot bereid is tot het passende beloop gemeenschappelijke goederen op te nemen waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt volgens schatting van deskundigen. »

Een lid legt verder nog de nadruk op het verschil tussen de artikelen 1440 en 1441. Het eerste voorziet in de hypothese dat de echtgenoot een vordering heeft op de massa, terwijl het tweede de echtgenoot machtigt om tot het passende beloop op te nemen wat de andere aan de massa verschuldigd is.

De Subcommissie heeft de volgende tekst aanvaard :

Artikel 1441. — De echtgenoot die nog vergoeding verschuldigd is, voldoet die in geld, tenzij de andere echtgenoot bereid is om bij de verdeling tot het passende beloop gemeenschappelijke goederen vooraf te nemen waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt volgens schatting van deskundigen.

Artikel 1442.

Dit artikel vormt een aanvulling van paragraaf 4 : « Verrekening van de vergoedingen ».

De Subcommissie was van oordeel dat in de wet de toestand moet worden geregeld van de echtgenoot, die zijn vergoeding niet geheel heeft kunnen verhalen op het gemeenschappelijk vermogen.

De volgende tekst wordt voorgelegd :

« Een echtgenoot die zijn gehele vergoeding niet in geld of in natura uit het gemeenschappelijk vermogen heeft kunnen opnemen, kan het saldo van zijn schuldvordering ten belope van de helft op de andere echtgenoot verhalen ».

Een lid merkt op dat er een juridisch verschil is tussen verhaal en schuldvordering. De tekst moet aan de echtgenoot een schuldvordering verlenen.

De Subcommissie aanvaardt de tekst na wijziging in dezer voege :

Artikel 1442. De echtgenoot die zijn vergoeding niet geheel heeft kunnen verhalen op het gemeenschappelijk vermogen, wordt schuldeiser van de andere echtgenoot ten belope van de helft van hetgeen hij niet ontvangen heeft.

§ 4. Verdeling.

Artikel 1443.

De artikelen 1443 tot en met 1447 vormen samen paragraaf 5 : « Verdeling ».

Voorlopig werd, voor dit artikel, de volgende tekst aanvaard :

« Na deze vooruitnemingen, wordt het meerdere van het gemeenschappelijk vermogen bij helften verdeeld tussen de echtgenoten. »

Après discussion, ce texte est modifié comme suit :

§ 5. — *Du partage.*

Article 1443. — S'il reste un actif, il se partage par moitié.

Article 1444.

Il vise l'attribution de certains droits au conjoint survivant lorsque le régime légal prend fin par le décès de l'un des époux. Une attention particulière est accordée à l'habitation ou à l'immeuble servant à l'exercice de la profession.

Les amendements du Gouvernement prévoient à l'article 54 une dérogation au partage en nature en permettant à chaque époux de se faire attribuer par préférence les biens communs dont il avait la gestion privative.

L'article 55 des mêmes amendements (p. 20) attribue également certains droits au conjoint survivant lorsque la dissolution de la communauté résulte du décès de l'un des époux.

Des dispositions analogues se retrouvent — du moins pour l'article 55 — à l'article 183 du projet du Gouvernement.

A ce propos, un certain nombre de considérations sont soumises à la Sous-Commission :

L'article 54 des amendements du Gouvernement déroge à la règle de partage en nature en autorisant chaque époux à se faire attribuer par préférence les biens communs dont il avait la gestion réservée (privative).

Cette disposition, appelée à s'appliquer dans tous les cas de dissolution de la communauté, n'a pas été retenue à la suite de l'abandon de la notion de gestion privative, qui devait surtout avoir pour objet les entreprises.

L'article 55 des mêmes amendements qui correspond à l'article 183 du projet Vermeylen intéresse exclusivement le conjoint survivant — non divorcé ni séparé de corps — auquel est reconnu la faculté de se faire attribuer sur estimation certains biens communs.

Cette faculté doit évidemment être rapprochée de celle qui est reconnue au conjoint survivant « s'il est copropriétaire » par l'article 4 de la loi du 16 mai 1900 sur les petits héritages : la faculté de reprendre sur estimation :

— l'habitation occupée au moment du décès par le cujus, son conjoint ou l'un de ses descendants, ainsi que les meubles meublants :

— la maison, les meubles, ainsi que les terres...

Na bespreking wordt deze tekst gewijzigd als volgt :

§ 5. — *Verdeling.*

Artikel 1443. — Indien er een batig saldo is, wordt dit bij helften verdeeld.

Artikel 1444.

Beoogd wordt — wanneer het wettelijk stelsel eindigt door overlijden van een der echtgenoten — bepaalde rechten toe te kennen aan de langstlevende echtgenoot. Vooral wordt dan gedacht aan de woning of het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van het beroep.

In de amendementen van de Regering wordt in artikel 54 in een afwijking voorzien van de verdeling in natura door aan iedere echtgenoot toe te laten zich bij voorrang de gemeenschapsgoederen te doen toewijzen waarover hij het uitsluitend beheer had.

In artikel 55 van dezelfde amendementen (blz. 20) worden, wanneer de ontbinding van de gemeenschap het gevolg is van het overlijden van een der echtgenoten, eveneens bepaalde rechten toegekend aan de langstlevende echtgenoot.

Soortgelijke bepalingen vinden we — althans wat artikel 55 betreft — terug in artikel 183 van het ontwerp van de Regering.

Hieromtrent werden aan de Subcommissie een aantal beschouwingen voorgelegd :

Artikel 54 van de regeringsamendementen wijkt af van de regel van verdeling in natura, door aan iedere echtgenoot toe te staan om zich bij voorkeur de gemeenschappelijke goederen te doen toewijzen waarover hij het uitsluitend beheer had.

Deze bepaling, die zou gelden in alle gevallen van ontbinding van de gemeenschap, is niet aanvaard omdat het begrip « uitsluitend beheer » werd losgelaten, welk begrip vooral bedoeld was voor de ondernemingen.

Artikel 55 van dezelfde amendementen, dat overeenstemt met artikel 183 van het ontwerp-Vermeylen, is uitsluitend van belang voor de langstlevende echtgenoot — niet uit de echt noch van tafel en bed gescheiden — aan wie het recht wordt verleend om zich bepaalde gemeenschappelijke goederen naar schatting te doen toewijzen.

Dat recht moet natuurlijk in verband worden gebracht met het recht dat aan de langstlevende echtgenoot « indien hij medeëigenaar is » wordt verleend door artikel 4 van de wet van 16 mei 1900 op de kleine nalatenschappen : het recht om naar schatting over te nemen :

— de woning ten tijde van het overlijden betrokken door de cujus, zijn echtgenoot of een van zijn bloedverwanten in de nederdalende lijn, alsmede het huisraad ;

— het huis, de meubelen, alsmede de gronden...

L'avis du Conseil d'Etat (p. 325) souligne le rapprochement qu'il convient de faire entre les droits successoraux du conjoint survivant et les droits nouveaux que le projet veut lui accorder; plus loin il conclut (p. 326) que lorsqu'une succession rentre dans le champ d'application de la loi du 16 mai 1900, l'époux survivant pourra reprendre l'habitation principale (résidence conjugale), les meubles meublants et l'entreprise agricole.

Depuis l'avis du Conseil d'Etat, la loi du 16 mai 1900 a été modifiée par la loi du 20 décembre 1964 et le droit de reprise sur estimation étendu aux marchandises, matières premières, matériel professionnel et autres accessoires attachés à l'exploitation commerciale, artisanale ou industrielle, exploitée par les époux.

On observera que la loi sur les petits héritages ne reconnaît au conjoint survivant que la faculté de reprendre sur estimation des biens dont il est copropriétaire. Cette copropriété peut trouver sa source dans un régime matrimonial de communauté ou dans une acquisition conjointe lorsque les époux étaient séparés de biens. L'article 55 du projet Wigny ne permet que la reprise de biens communs, s'agissant d'une entreprise tombée en communauté du chef du défunt, à la condition que le survivant collaborait à l'exploitation. (Si le conjoint survivant a déjà, en vertu de l'article 767 du Code civil, obtenu l'usufruit de l'habitation, des meubles, de l'exploitation agricole, entrés pour la totalité en communauté, le droit de reprise sur estimation ne peut plus avoir pour objet que la nue-propriété).

En droit français, le conjoint survivant copropriétaire peut demander l'attribution préférentielle, à charge de soulte s'il y a lieu, de toute exploitation agricole, constituant une unité économique, de toute entreprise commerciale, industrielle ou artisanale, non exploitée sous forme sociale, de la propriété ou du droit au bail du local qui sert effectivement d'habitation ou du local à usage professionnel et des objets mobiliers à usage professionnel garnissant ce local (art. 832 du Code civil - loi du 19 décembre 1961).

Du commentaire de cette loi par J. Patarin, (Rép. du Not. Defrenois), on doit surtout retenir :

1. que l'attribution préférentielle de droits sociaux a été rejetée (contrairement au projet Vermeulen);

2. que celui qui sollicite l'attribution préférentielle doit avoir des droits indivis dans l'exploitation, soit en raison de sa qualité d'héritier ab intestat, soit s'agissant du conjoint survivant, du fait de la dissolution de la communauté (Comp. loi du 16 mai 1900);

3. que l'attribution préférentielle est possible dans le partage de la communauté dissoute par le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens et pas seulement en cas de décès d'un époux (contra projets belges. Cf. cependant art. 54 du projet Wigny);

In het advies van de Raad van State (blz. 325) wordt gewezen op het verband tussen de erfrechten van de langstlevende echtgenoot en de nieuwe rechten welke het ontwerp hem wil toekennen; verder (blz. 326) concludeert het advies dat, wanneer een nalatenschap onder toepassing valt van de wet van 16 mei 1900, de langstlevende echtgenoot zal kunnen terugnemen : de hoofdwoning (echtelijke verblijfplaats), het huisraad en het landbouwbedrijf.

Na het advies van de Raad van State is de wet van 16 mei 1900 gewijzigd door de wet van 20 december 1964 en het recht van terugneming volgens schatting uitgebreid tot de waren, grondstoffen, bedrijfsmaterieel en ander toebehoren verbonden aan de handels-, ambachts- of nijverheidsonderneming, geëxploiteerd door de echtgenoten.

Men zal opmerken dat de wet op de kleine nalatenschappen aan de langstlevende echtgenoot slechts het recht toekent tot terugneming volgens schatting van goederen waarvan hij medeëigenaar is. Die medeëigendom kan zijn bron vinden in een huwelijksvermogensstelsel van gemeenschap of in een gezamenlijke verkrijging ingeval de echtgenoten gescheiden waren van goederen. Volgens artikel 55 van het ontwerp-Wigny mogen alleen gemeenschappelijke goederen worden teruggenomen, als het gaat om een bedrijf dat vanwege de overledene in de gemeenschap is gevallen, mits de langstlevende echtgenoot medewerkte aan het bedrijf. (Indien de langstlevende echtgenoot krachtens artikel 767 van het Burgerlijk Wetboek reeds het vruchtgebruik bezit van de woning, de meubelen, het landbouwbedrijf, die algeheel in de gemeenschap zijn gekomen, kan het recht van terugneming volgens schatting nog slechts betrekking hebben op de blote eigendom).

In het Franse recht kan de langstlevende echtgenoot die medeëigenaar is, onder verplichting van opleg indien daartoe aanleiding bestaat, toewijzing bij voorkeur vragen van elk landbouwbedrijf, dat een economische eenheid vormt, elke handels-, nijverheids- of ambachtelijke onderneming, niet als vennootschap geëxploiteerd, de eigendom of het recht op de huur van de werkelijke woonruimte of de bedrijfsruimte en de roerende zaken daarin aanwezig voor bedrijfsdoeleinden (art. 832 van het Burgerlijk Wetboek - wet van 19 december 1961).

Uit de commentaar op deze wet van J. Patarin (Rép. du Not. Defrenois) is vooral te onthouden :

1. dat de toewijzing bij voorkeur van vennootschapsrechten verworpen werd (in tegenstelling tot het ontwerp-Vermeulen);

2. dat degene die de toewijzing bij voorkeur vraagt onverdeelde rechten moet hebben in het bedrijf, hetzij omdat hij intestaat-erfgenaam is, hetzij, wanneer het om de langstlevende gaat, omdat de gemeenschap ontbonden is (Vgl. wet van 16 mei 1900);

3. dat toewijzing bij voorkeur mogelijk is bij de verdeling van de gemeenschap, in geval van ontbinding door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen en niet alleen in geval van overlijden van een der echtgenoten (contra Belgische ontwerpen. Cfr. echter art. 54 van het ontwerp-Wigny).

4. que les dispositions prises par le de cujus font obstacle à l'attribution préférentielle lorsqu'il a donné ou légué l'exploitation à un étranger ou à un héritier autre que celui qui remplirait les conditions requises pour solliciter l'attribution.

Selon l'auteur cité, (p. 51), un simple droit d'usufruit et même de nue-propiété ne permettrait pas au conjoint survivant de solliciter l'attribution préférentielle.

L'article 832 nouveau du Code civil français permet aussi l'attribution préférentielle des entreprises commerciales, industrielles ou artisanales. L'attribution ne peut être demandée que par un héritier ou conjoint qui a des droits de copropriété sur l'entreprise et qui participe ou a participé à l'exploitation.

Ce cas d'attribution soulève des difficultés propres et la première concerne la notion même d'entreprise.

Il est très probable que les auteurs de la loi ont voulu simplement viser les fonds de commerce et les fonds artisanaux. C'est l'attribution de la propriété du fonds de commerce qui a été seule envisagée. Cela implique l'attribution de tous les éléments corporels et incorporels du fonds de commerce : achalandage, nom commercial, droit au bail, stocks et matériel, brevets d'invention, licences, marques et autres biens qui sont l'objet ou l'accessoire de l'exploitation du fonds.

En conclusion de ces considérations, il faut relever immédiatement que les « entreprises » n'ont plus d'importance, puisque le texte des articles proposés par la Sous-Commission ne fait plus mention expresse de cette notion.

Un commissaire pose la question de savoir si le texte, créant un droit préférentiel en faveur de l'époux survivant, doit se limiter au cas du décès ou s'il doit s'appliquer également en cas de divorce. Une deuxième question se pose, celle notamment s'il faut maintenir le cumul établi par le 1° de l'article 55. Ce membre craint qu'on ne nuise aux intérêts des enfants en général, et plus spécifiquement aux intérêts des enfants mineurs, en permettant l'attribution du droit préférentiel sur l'immeuble servant de résidence conjugale et sur celui servant à l'exercice de la profession. Le membre veut bien admettre qu'on crée un droit préférentiel en faveur de l'époux survivant si l'entreprise a été exploitée par les deux époux. Il est partisan de dire dans le texte « l'immeuble ou la partie de l'immeuble servant de résidence conjugale ou celui servant à l'exercice de la profession... ».

Un autre membre est également d'avis que le texte exagère en créant un droit préférentiel qui s'applique cumulativement à l'immeuble servant de résidence conjugale et à l'immeuble servant à l'exercice de la profession. S'il est essentiel d'établir un droit préférentiel en faveur de l'époux survivant sur l'immeuble qui sert à sa profession, on ne peut pas aller plus loin.

4. dat de regelingen getroffen door de erflater, een beletsel vormen voor de toewijzing bij voorkeur wanneer hij het bedrijf heeft geschonken of vermaakt aan een vreemde of aan een andere erfgenaam dan degene die aan de eisen zou voldoen om toewijzing te vragen.

Volgens de genoemde auteur (blz. 51) levert een eenvoudig recht van vruchtgebruik of zelfs van blote eigendom aan de langstlevende echtgenoot niet voldoende grond op om toewijzing bij voorkeur te vragen.

Het nieuwe artikel 832 van het Franse Burgelijk Wetboek maakt ook de toewijzing bij voorkeur van handels-, nijverheids- of ambachtelijke ondernemingen mogelijk. De toewijzing kan slechts worden gevraagd door een erfgenaam of door de langstlevende echtgenoot die rechten van medeïgendom heeft in de onderneming en die deelneemt of heeft deelgenomen aan de exploitatie.

Dit geval van toekenning doet bijzondere moeilijkheden rijzen en de eerste houdt verband met het begrip onderneming zelf.

Het is zeer goed mogelijk dat de makers van de wet niet anders dan handelszaak en ambachtszaak op het oog hadden. Alleen de toewijzing van de eigendom van de handelszaak werd overwogen. Dat betekent de toewijzing van alle lichamelijke en onlichamelijke bestanddelen van de handelszaak : beklanting, handelsnaam, recht op de huur, voorraden en materieel, octrooien, licenties, merken en andere goederen die als hoofd- of bijzaak tot het bedrijf behoren.

Bij het slot van deze beschouwingen dient onmiddellijk onderstreept dat de « ondernemingen » geen belang meer hebben, daar de tekst van de door de Subcommissie voorgedragen artikelen dit begrip niet meer uitdrukkelijk vermeldt.

Een lid vraagt of de tekst die een voorkeurrecht instelt ten behoeve van de langstlevende echtgenoot beperkt moet worden tot het geval van overlijden dan wel of het ook toepassing moet vinden in geval van echtscheiding. Er is een tweede vraag, nl. of de samenvoeging waarin het 1° van artikel 55 voorziet, gehandhaafd moet worden. Het lid vreest dat de belangen van de kinderen in het algemeen en van de minderjarige kinderen in het bijzonder geschaad zullen worden indien de voorkeurrecht wordt verleend op het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats dient en op het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van het beroep. Het lid wil wel aannemen dat er voorkeurrecht wordt ingevoerd ten behoeve van de langstlevende echtgenoot wanneer de onderneming geëxploiteerd werd door beide echtgenoten. Hij zou willen dat in de tekst gesproken werd van « het onroerend goed of het gedeelte van het onroerend goed dat dient tot echtelijke verblijfplaats of tot de uitoefening van het beroep... ».

Een ander lid is eveneens van mening dat de tekst te ver gaat als hij een voorkeurrecht instelt, dat cumulatief toepasselijk is op het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats dient en op het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van het beroep. Van wezenlijk belang is dat ten behoeve van de langstlevende echtgenoot een voorkeur-

Ce membre propose dès lors de supprimer le cumul et de remplacer au 1° de l'article les mots « ainsi que » par le mot « ou ». D'ailleurs, l'époux survivant possède toujours la possibilité d'exercer son droit préférentiel sur le bail des locaux servant de résidence conjugale et de ceux servant à l'exercice de la profession, ce qui est un cumul qu'on peut maintenir. Ce cumul offre à l'époux survivant une compensation pour la suppression du principe du cumul au 1°.

Un commissaire déclare qu'il est normal qu'on établisse un droit préférentiel en faveur de l'époux survivant, mais alors il ne doit porter que sur un seul immeuble. On risque de nuire aux intérêts des enfants en étendant ce droit préférentiel aux deux immeubles. En outre, ce membre pense que le 2° restera lettre morte, si l'on maintient le cumul. L'époux survivant s'attribuera de préférence le droit de propriété, prévu par le 1°.

Un autre membre se déclare partisan du droit préférentiel, et sur l'immeuble servant à la résidence conjugale et sur celui servant à l'exercice de la profession. Il faut maintenir la distinction entre la maison conjugale et l'immeuble dans lequel l'époux survivant exerce sa profession. Le membre pense surtout à l'hypothèse, souvent réalisée dans la pratique, où la maison conjugale est complètement séparée de l'immeuble dans lequel l'un des époux exerce sa profession. Supprimer le cumul obligera l'époux survivant à quitter l'un des deux immeubles. Le cumul, tel qu'il est prévu au 1°, ne peut pas nuire aux intérêts des enfants, puisque ce droit préférentiel s'exerce sur estimation et les enfants recevront de l'argent. En réalité le droit accordé à l'époux survivant est un droit préférentiel d'acheter.

Quant à l'argument selon lequel la suppression du cumul trouve une compensation dans le 2° prévoyant un droit au bail des locaux servant de résidence conjugale et à l'exercice de la profession, un membre fait remarquer que les biens visés dans ce texte sont des biens déjà loués avant la dissolution du régime; le texte ne crée donc pas un droit au bail. Par ailleurs, le membre se demande en vertu de quel principe un bien loué à des fins professionnelles peut être considéré comme un bien tombant en communauté. En outre, il critique l'idée même reprise dans le texte au 2°, puisque celui-ci accorde, lors de la liquidation, une valeur vénale au droit au bail.

On fait remarquer qu'il est à craindre que, dans beaucoup de cas, le droit préférentiel porte atteinte à la réserve, et surtout lorsque l'époux survivant n'a pas les moyens de payer la soulte.

Un commissaire répond que la réserve se reconstituera par la soulte, et que le droit préférentiel ne s'exercera pas lorsque l'époux survivant n'a pas les moyens de la payer.

recht wordt ingesteld op het onroerend goed dat dient voor zijn beroep; verder mag men niet gaan. Het lid stelt derhalve voor van de cumulatie af te zien en in 1° het woord « en » te vervangen door het woord « of ». Trouwens de langstlevende echtgenoot behoudt de mogelijkheid om zijn voorkeurrecht uit te oefenen op de huur van de ruimte die tot echtelijke verblijfplaats dient en van de ruimte die dient voor de uitoefening van het beroep, en deze cumulatie kan gehandhaafd worden. Deze cumulatie geeft aan de langstlevende echtgenoot een compensatie voor het wegvallen van de mogelijkheid van samenvoeging in 1°.

Een commissielid vindt het normaal dat ten behoeve van de langstlevende echtgenoot een voorkeurrecht wordt ingesteld, maar dan slechts op één onroerend goed. Het gevaar bestaat dat de kinderen worden benadeeld als het voorkeurrecht zich uitstrekt tot beide onroerende goederen. Overigens gelooft het commissielid dat het 2° een dode letter zal blijven ingeval de samenvoeging gehandhaafd wordt. De langstlevende echtgenoot zal bij voorkeur het eigendomsrecht opvorderen waarin het 1° voorziet.

Een ander commissielid wenst het voorkeurrecht te laten gelden voor het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats dient zowel als voor het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van het beroep. Er moet een onderscheid blijven bestaan tussen de echtelijke woning en het pand waarin de langstlevende echtgenoot zijn beroep uitoefent. Het lid denkt vooral aan het geval, dat in de praktijk vaak voorkomt, waarin de echtelijke woning volledig gescheiden is van het pand waarin een der echtgenoten zijn beroep uitoefent. Opheffing van de samenvoeging zal de langstlevende echtgenoot verplichten om één van de twee onroerende goederen te verlaten. De in 1° bepaalde samenvoeging kan de kinderen niet benadelen, aangezien dit voorkeurrecht volgens schatting wordt uitgeoefend en de kinderen geld ontvangen. In feite wordt aan de langstlevende echtgenoot een voorkeurrecht toegekend om te kopen.

Tegenover het argument dat het wegvallen van de samenvoeging een compensatie vindt in het 2°, dat voorziet in een recht op de huur van de ruimte die dient tot echtelijke verblijfplaats en tot uitoefening van het beroep, merkt een commissielid op dat die tekst doelt op de goederen welke gehuurd waren voor de ontbinding van de gemeenschap; de tekst schept dus geen recht op de huur. Dit commissielid vraagt zich eveneens af krachtens welk beginsel een voorberoepsdoeleinden gehuurd goed kan worden beschouwd als een goed dat in de gemeenschap valt. Bovendien critiseert hij de idee zelf, die in het 2° vervat ligt, aangezien dit nummer bij de vereffening een handelswaarde toekent aan het recht op de huur.

Het is te vrezen, zo wordt opgemerkt, dat het voorkeurrecht veelal afbreuk zal doen aan het voorbehouden deel, vooral wanneer de langstlevende echtgenoot niet beschikt over de nodige middelen om de opleg te voldoen.

Een commissielid antwoordt dat de opleg het voorbehouden deel in zijn volle omvang zal herstellen en dat het voorkeurrecht niet zal worden uitgeoefend wanneer de langstlevende echtgenoot de opleg niet zou voldoen.

Un membre constate que l'article 55 règle les conséquences de la dissolution du mariage à la suite du décès de l'un des époux. Dans ce cas, le droit préférentiel accordé à l'époux survivant s'exerce vis-à-vis des héritiers. Dès lors, l'article ne se trouve pas à sa place à cet endroit. En outre, le membre est d'avis qu'on ne peut pas limiter l'exercice de ce droit préférentiel au cas de la dissolution à cause de décès, mais qu'il doit être étendu à toutes les causes de dissolution du mariage autres que le décès, et notamment au divorce.

Un autre membre fait remarquer que le texte doit être maintenu à sa place puisqu'il règle le partage de la masse commune. Quand on veut créer un droit préférentiel en faveur d'un époux divorcé, ce n'est pas au chapitre traitant du divorce qu'il faut l'insérer. En réalité, on discute des modalités de partage, et on introduit une dérogation aux principes qui règlent le partage. En outre, le membre est d'avis qu'il faut prévoir les deux hypothèses : le divorce et le décès.

On fait remarquer que les raisons pour lesquelles on accorde un droit préférentiel peuvent être différentes : en cas de décès, il s'agit surtout de raisons d'ordre sentimental, ce qui n'est pas le cas pour le divorce.

Aussi un commissaire est partisan de prévoir un règlement spécial pour le cas du divorce.

Plusieurs membres sont d'avis qu'il faudra prévoir un renvoi à la loi sur les petits héritages, afin d'éviter un double emploi avec celle-ci, notamment entre le 1° de l'article 55 et l'article 4 de la loi sur les petits héritages.

Un commissaire, résumant la discussion, constate que la Sous-Commission est d'avis qu'il faut créer un droit préférentiel s'exerçant en cas de décès et dans les cas de dissolution autres que le décès. En outre, il constate que la Sous-Commission s'oriente vers un exercice quasi automatique de ce droit en cas de décès.

Quant aux causes de dissolution autres que le décès, il faut élargir le pouvoir d'appréciation du tribunal en lui donnant le moyen d'accorder l'un ou l'autre immeuble. Vu le désaccord des membres quant à l'étendue de ce droit préférentiel, la Sous-Commission se propose de soumettre le choix à la Commission de la Justice.

On peut se demander s'il n'est pas préférable de limiter le droit préférentiel du conjoint survivant à l'usufruit.

Un membre est d'avis que cette solution rendra le partage impossible. Traitant du 3° de l'article 55, il se demande si ce texte vise également les meubles servant à la profession.

On répond que ces meubles restent propres puisqu'ils sont considérés comme des instruments de travail.

Un membre est convaincu qu'il est souvent difficile de faire la distinction entre les différents objets mobiliers. En outre, il se déclare opposé aux 1° et 3° de l'article et il est d'avis que le texte exagère quant à l'étendue du droit préférentiel de l'époux.

Een commissielid constateert dat artikel 55 de gevolgen regelt van de ontbinding van het huwelijk door overlijden van een der echtgenoten. In dat geval wordt het voorkeurrecht van de langstlevende echtgenoot uitgeoefend tegenover de erfgenamen. Dit artikel hoort derhalve hier niet thuis. Bovendien is het commissielid van oordeel dat de uitoefening van het voorkeurrecht niet beperkt mag worden tot de ontbinding wegens overlijden maar dat het moet gelden voor alle oorzaken van ontbinding van het huwelijk, en met name de echtscheiding.

Een ander commissielid merkt op dat de tekst moet blijven waar hij is, aangezien hij de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen regelt. Als men een voorkeurrecht wil scheppen voor een uit de echt gescheiden echtgenoot, dan moet men dat recht niet neerleggen in het hoofdstuk over de echtscheiding. In feite is hier sprake van de wijze van verdelen en wordt er een afwijking ingevoerd van de beginselen die de verdeling beheersen. Bovendien moet volgens het commissielid voorzien worden in twee hypothesen : echtscheiding en overlijden.

Er wordt aangestipt dat er verschillende redenen kunnen zijn om een voorkeurrecht toe te kennen : bij overlijden zijn die redenen vooral van sentimentele aard wat niet het geval is bij echtscheiding.

Een commissielid is dan ook voorstander van een bijzondere regeling voor het geval van echtscheiding.

Verscheidene commissieleden menen dat er verwezen zou moeten worden naar de wet op de kleine nalatenschappen om overlapping te voorkomen, met name tussen artikel 55, 1°, en artikel 4 van de wet op de kleine nalatenschappen.

Een commissielid vat de bespreking samen met de opmerking dat de Subcommissie de invoering van een voorkeurrecht noodzakelijk acht voor het geval van overlijden en voor de gevallen van ontbinding om andere redenen dan overlijden. Hij constateert bovendien dat de Subcommissie veel voelt voor een vrijwel automatische uitoefening van dat recht in geval van overlijden.

Voor de andere oorzaken van ontbinding dan overlijden, moet de rechter ook de bevoegdheid krijgen om een van beide onroerende goederen toe te wijzen. Daar de leden het niet eens zijn over de omvang van dit voorkeurrecht zal de Subcommissie de keuze overlaten aan de Commissie voor de Justitie.

Men kan zich afvragen of het niet beter zou zijn om het voorkeurrecht van de langstlevende echtgenoot te beperken tot het vruchtgebruik.

Volgens een lid zal deze oplossing de verdeling onmogelijk maken. Hij vraagt zich af of het 3° van artikel 55 ook doelt op de roerende goederen die dienen voor bedrijfsdoeleinden.

Hierop wordt geantwoord dat die roerende goederen eigen blijven omdat ze beschouwd worden als werktuigen.

Een lid is overtuigd dat het dikwijls moeilijk is om een onderscheid te maken tussen de verschillende voorwerpen. Bovendien is hij gekant tegen het bepaalde in 1° en 3° van het artikel en is van oordeel dat de tekst te ver gaat inzake de omvang van het voorkeurrecht van de echtgenoot.

Un autre membre fait observer qu'on risque une vente publique si l'on rejette ces deux textes, et donc le transfert de ces biens à des étrangers.

Un commissaire déclare qu'on peut se trouver devant deux hypothèses : ou bien il s'agit d'un petit héritage, et alors l'époux survivant dispose de la loi sur les petits héritages, ou bien il s'agit d'une succession importante, et alors il n'y a pas d'inconvénient à ce qu'on effectue le partage en nature sans accorder à l'époux un droit de reprise. D'ailleurs, les époux ont toujours la possibilité d'y déroger par une disposition testamentaire.

Compte tenu de ces considérations, les textes suivants sont proposés :

Premier cas. La dissolution du régime est la conséquence du décès d'un des époux.

Première option : attribution en propriété.

Première variante. Lorsque le régime légal prend fin par le décès de l'un des époux, le conjoint survivant a la faculté de se faire attribuer (ou de reprendre) sur estimation, contre paiement d'une soulte s'il y a lieu, les biens communs visés ci-après :

— l'immeuble servant de résidence conjugale ainsi que (ou) celui servant à l'exercice de la profession de l'époux survivant;

— le droit au bail des locaux servant de résidence conjugale ainsi que (ou) de ceux servant à l'exercice de la profession de l'époux survivant;

— les meubles meublants se trouvant dans la résidence conjugale ainsi que (ou) les objets mobiliers à usage professionnel se trouvant dans les locaux servant à l'exercice de la profession de l'époux survivant;

— la ou les entreprises à l'exploitation desquelles le conjoint survivant participait effectivement (ou collaborait d'une façon régulière et durable).

Deuxième variante. Lorsque le régime légal prend fin par le décès de l'un des époux, le conjoint survivant peut se faire attribuer (ou reprendre) sur estimation, moyennant soulte s'il y a lieu, les biens communs ci-après :

— la propriété ou le droit au bail de l'immeuble affecté à la résidence conjugale ainsi que des meubles meublants qui le garnissent;

— la propriété ou le droit au bail de l'immeuble servant à l'exercice de la profession de l'époux survivant ainsi que des meubles à usage professionnel garnissant le dit immeuble (cf. art. 832, alinéa 7, du Code civil français);

— les entreprises qu'il a acquises au cours du mariage ou même celles acquises par le conjoint si, dans ce dernier cas, l'époux survivant collaborait de manière régulière et durable à leur exploitation (ce critère est emprunté à l'art. 4 de la loi du 16 juin 1900); toutefois les héritiers

Een ander lid wijst erop dat bij verwerping van die twee teksten het gevaar ontstaat dat de goederen openbaar verkocht worden en dus in vreemde handen overgaan.

Volgens een commissielid zijn er twee mogelijkheden : of het gaat om een kleine erfenis en dan beschikt de langstlevende echtgenoot over de wet op de kleine nalatenschappen, of het gaat om een grote erfenis en dan is er geen bezwaar tegen verdeling in natura zonder toekenning van een recht van terugneming aan de echtgenoot. De echtgenoten kunnen daar trouwens steeds van afwijken door een testamentaire beschikking.

Op grond van die overwegingen worden de volgende teksten voorgesteld :

Eerste geval : De ontbinding van het stelsel is het gevolg van het overlijden van een der echtgenoten :

Eerste mogelijkheid : toewijzing in eigendom.

Eerste variante. Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door het overlijden van een der echtgenoten, kan de langstlevende echtgenoot zich volgens schatting, na opleg indien daartoe aanleiding bestaat, de volgende gemeenschappelijke goederen doen toewijzen (of terugnemen) :

— het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats en/of hetwelk tot uitoefening van het beroep van de langstlevende echtgenoot dient;

— het recht op de huur van de ruimte die tot echtelijke verblijfplaats en/of van die welke tot uitoefening van het beroep van de langstlevende echtgenoot dient;

— het huisraad dat aanwezig is in de echtelijke verblijfplaats en/of de voor bedrijfsdoeleinden dienende roerende zaken die aanwezig zijn in de ruimte welke tot uitoefening van het beroep van de langstlevende echtgenoot dienen;

— het bedrijf of de bedrijven aan welker exploitatie de langstlevende echtgenoot werkelijk deelnam (of waaraan de langstlevende echtgenoot op geregelde en blijvende wijze medewerkte).

Tweede variante. Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door het overlijden van een der echtgenoten, kan de langstlevende echtgenoot zich volgens schatting, na opleg indien daartoe aanleiding bestaat, de volgende gemeenschappelijke goederen doen toewijzen (of terugnemen) :

— de eigendom of het recht op de huur van het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats diende, evenals van het daar aanwezige huisraad;

— de eigendom of het recht op de huur van het onroerend goed dat tot uitoefening van het beroep van de langstlevende echtgenoot dient, evenals van de daar aanwezige roerende zaken die voor beroepsgebruik dienen (cfr. art. 832, zevende lid, van het Franse Burgerlijk Wetboek);

— de bedrijven die hij staande het huwelijk heeft verkregen of zelfs die welke door de andere echtgenoot verkregen zijn, voor zover, in het laatstbedoelde geval, de langstlevende echtgenoot op geregelde en blijvende wijze aan de exploitatie ervan medewerkte (dit criterium is ontleend aan

en ligne directe du défunt qui participaient effectivement à l'exploitation, peuvent s'opposer à l'attribution de ces entreprises.

Troisième variante.

En cas de dissolution du régime légal par le décès de l'un des époux, le conjoint survivant peut demander l'attribution préférentielle dans le partage des biens communs :

— de la propriété, de l'usufruit ou du droit au bail de l'immeuble où se trouvait la résidence conjugale au moment du décès, ainsi que des meubles meublants qui le garnissent;

— de la propriété, de l'usufruit ou du droit au bail de l'immeuble servant effectivement à l'exercice de sa profession et des meubles à usage professionnel garnissant cet immeuble;

— de la propriété ou de l'usufruit de l'entreprise qu'il exploitait à son nom au cours du mariage ou à l'exploitation de laquelle il collaborait de manière régulière et constante.

Si la valeur au jour du partage des biens ou droits dont l'attribution est demandée dépasse celle de la part de l'époux dans la masse commune, le conjoint survivant est tenu de verser aux héritiers une soulte à raison de l'excédent.

(L'avantage de l'attribution préférentielle en usufruit est de permettre la reprise des biens dont la valeur en propriété serait trop élevée pour que le conjoint survivant pût payer une soulte. En abandonnant la nue-propriété de sa part dans le bien commun, cet époux réduira d'autant le montant de la soulte.)

Deuxième option : attribution en usufruit.

(On observera que le conjoint survivant reprend l'usufruit de certains biens communs sans devoir payer de soulte mais qu'il abandonne, en contrepartie, sa part de propriété dans ces mêmes biens. Cette solution permet au conjoint survivant qui n'a pas les moyens de payer une soulte de reprendre les biens communs auxquels il est attaché ou dont il a besoin pour exercer sa profession. Il faut encore préciser que, dans ce cas, la nue-propriété des biens qui font l'objet du droit d'attribution en usufruit revient aux héritiers du conjoint prémourant.)

Lorsque le régime légal prend fin par le décès de l'un des époux, le conjoint survivant a la faculté de se faire attribuer (ou de reprendre) sur estimation, si ces biens étaient compris dans le patrimoine commun :

— l'usufruit ou le droit au bail de l'immeuble qui servait de résidence conjugale ainsi que des meubles meublants qui le garnissent;

art. 4 van de wet van 16 juni 1900); de ergenamen in de rechte lijn van de overleden echtgenoot die werkelijk aan de exploitatie medewerken, kunnen zich evenwel tegen de toewijzing van die bedrijven verzetten.

Derde variante.

In geval van ontbinding van het wettelijk stelsel door het overlijden van een der echtgenoten, kan de langstlevende echtgenoot zich bij de verdeling van de gemeenschappelijke goederen bij voorkeur doen toewijzen :

— de eigendom, het vruchtgebruik of het recht op de huur van het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats diende ten tijde van het overlijden, evenals van het daar aanwezige huisraad;

— de eigendom, het vruchtgebruik of het recht op de huur van het onroerend goed dat tot uitoefening van zijn beroep dient evenals van de daar aanwezige roerende zaken die voor bedrijfsdoeleinden dienen;

— de eigendom of het vruchtgebruik van het bedrijf dat hij, staande het huwelijk, in eigen naam exploiteerde of aan de exploitatie waarvan hij op geregelde en blijvende wijze medewerkte.

Indien de waarde van de goederen of de rechten waarvan de toewijzing wordt gevraagd, op de dag van de verdeling groter is dan die van het aandeel van de echtgenoot in de gemeenschappelijke goederen, is de langstlevende echtgenoot gehouden aan de erfgenen een opleg ten belope van het meedere te storten.

(Het voordeel van toewijzing bij voorkeur van het vruchtgebruik is dat goederen kunnen worden teruggenomen waarvan de eigendomswaarde voor de langstlevende echtgenoot te groot is om een opleg te kunnen betalen. Als de langstlevende echtgenoot de blote eigendom van zijn aandeel in de gemeenschappelijke goederen afstaat, daalt het bedrag van de opleg verhoudingsgewijs.)

Tweede mogelijkheid : toewijzing van het vruchtgebruik.

(Op te merken valt dat de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik van sommige gemeenschappelijke goederen terugneemt zonder opleg te hoeven betalen, maar dat hij als tegenprestatie zijn aandeel in de eigendom van dezelfde goederen afstaat. Deze oplossing stelt de langstlevende echtgenoot die niet over voldoende middelen beschikt om een opleg te betalen, in staat tot terugnemings van de gemeenschappelijke goederen waaraan hij gehecht is of die hij nodig heeft om zijn beroep uit te oefenen. In dat geval behoort de blote eigendom van de goederen waarvan het vruchtgebruik wordt toegewezen, aan de erfgenen van de eerststervende echtgenoot.)

Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door het overlijden van een der echtgenoten, kan de overlevende echtgenoot zich volgens schatting en indien de betrokken goederen in het gemeenschappelijk vermogen vallen, doen toewijzen (of terugnemen) :

— het vruchtgebruik of het recht op de huur van het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats diende evenals van het daar aanwezige huisraad;

— l'usufruit ou le droit au bail de l'immeuble servant à l'exercice de la profession de l'époux survivant ainsi que des meubles à usage professionnel se trouvant dans cet immeuble;

— l'usufruit des entreprises qu'il exploitait à son nom au cours du mariage ou à l'exploitation de laquelle il collaborait de manière régulière et constante.

Deuxième hypothèse : la dissolution du régime est la conséquence du divorce ou de la séparation de corps.

Première variante. Lorsque le régime légal prend fin par le divorce, la séparation de corps (ou la séparation de biens), le tribunal saisi de la demande ou appelé à statuer sur le règlement des intérêts patrimoniaux des époux peut permettre à l'un ou l'autre (ou chacun) d'entre eux de reprendre sur estimation, à charge de soulte s'il y a lieu, les immeubles, les meubles meublants ou à usage professionnel et les entreprises visés à l'article précédent.

Le droit au bail des locaux servant à l'exercice de la profession de l'un des époux peut être attribué à celui-ci dans les conditions prescrites à l'article 214, § 5.

(Ce texte de l'art. 214, § 5, adopté par la Sous-Commission, permet au juge, en cas de divorce ou de séparation de corps, d'attribuer le droit au bail de l'immeuble affecté au logement de la famille à l'un des époux, « en considération des intérêts sociaux et familiaux en cause, sous réserve des droits à récompense ou à indemnité au profit de l'autre époux ». Voir art. 1751 du Code civil français : même formule.)

Deuxième variante. En cas de divorce, de séparation de corps ou de séparation de biens, le tribunal saisi de la demande ou appelé à statuer sur le règlement des droits patrimoniaux des époux peut autoriser l'un et l'autre d'entre eux à reprendre sur estimation, à charge de soulte s'il y a lieu, les biens communs visés à l'article précédent (ou) la propriété, l'usufruit ou le droit au bail des biens communs visés à l'article précédent.

L'attribution par préférence du droit au bail a lieu dans les conditions prescrites par l'article 214, 1, § 5.

(Cette dernière précision paraît être justifiée par la considération que, si l'un des époux reprend le bail de la « maison commune » où se trouve la résidence conjugale ou le bail de l'immeuble servant à l'exercice de sa profession, il n'y aura généralement pas lieu de payer une soulte, la valeur du bail ne devant pas dépasser celle de sa part dans les biens communs; mais il est probable que l'autre époux ait droit à récompense ou indemnité comme le prévoit l'art. 214, § 5.)

Troisième variante. Lorsque le régime légal prend fin par le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens, le tribunal saisi de la demande ou appelé à statuer sur le

— het vruchtgebruik of het recht op de huur van het onroerend goed dat tot uitoefening van het beroep van de langstlevende echtgenoot dient, evenals van de daar aanwezige roerende zaken die voor bedrijfsdoeleinden dienen;

— het vruchtgebruik van de bedrijven die hij, staande het huwelijk, in eigen naam exploiteerde of aan de exploitatie waarvan hij op geregelde en blijvende wijze medewerkte.

Tweede hypothese : de ontbinding van het stelsel is het gevolg van echtscheiding of scheiding van tafel en bed.

Eerste variante. Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door echtscheiding, scheiding van tafel en bed (of scheiding van goederen), kan de rechtbank waarbij de eis aanhangig is of die te beslissen heeft over de verrekening van de vermogensrechtelijke belangen van de echtgenoten, aan een (of elk) hunner toestaan om volgens schatting en onder gehoudenheid van opleg indien daartoe aanleiding bestaat, terug te nemen, de onroerende goederen, het huisraad of de voor bedrijfsdoeleinden gebruikte goederen en de bedrijven bedoeld in het voorgaande artikel.

Het recht op de huur van de ruimte die dient voor de uitoefening van het beroep van een der echtgenoten kan aan deze worden toegekend overeenkomstig het bepaalde in artikel 214, § 5.

(Deze tekst van art. 214, § 5, aangenomen door de Subcommissie, biedt de rechter de mogelijkheid om, in geval van echtscheiding of scheiding van tafel en bed, het recht op de huur van het onroerend dat het gezin tot woning verstrekt aan een der echtgenoten toe te kennen « met inachtneming van de maatschappelijke en gezinsbelangen die erbij betrokken zijn en onder voorbehoud van de rechten op vergoeding of schadeloosstelling van de andere echtgenoot. Zie art. 1751 van de Franse Burgerlijk Wetboek : zelfde formule.)

Tweede variante. In geval van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, kan de rechtbank waarbij de eis aanhangig is of die te beslissen heeft over de verrekening van de vermogensrechten van de echtgenoten, aan beide echtgenoten toestaan om volgens schatting, onder gehoudenheid van een opleg indien daartoe aanleiding bestaat, terug te nemen, de gemeenschappelijke goederen bedoeld in het voorgaande artikel of de eigendom, het vruchtgebruik of het recht op de huur van de gemeenschappelijke goederen bedoeld in het voorgaande artikel.

De toekenning bij voorkeur van het recht op de huur geschiedt overeenkomstig het bepaalde in artikel 214, 1, § 5.

(Deze laatste bepaling lijkt verantwoord omdat, wanneer een der echtgenoten de huur van het « gemeenschappelijk huis » dat tot echtelijke verblijfplaats dient of de huur van het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van zijn beroep, terugneemt, in de regel geen opleg behoeft te worden betaald, met dien verstande dat de waarde van de huur niet groter mag zijn dan zijn aandeel in de gemeenschappelijke goederen; maar vermoedelijk heeft de andere echtgenoot dan toch recht op vergoeding of schadeloosstelling als bepaald in art. 214, § 5.)

Derde variante. Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, kan de rechtbank waarbij de eis aanhangig is of

règlement des droits patrimoniaux des époux peut (sur estimation) attribuer à l'un (ou à chacun) d'eux, à charge de soulte s'il y a lieu, la propriété, l'usufruit ou le droit au bail des biens communs visés à l'article précédent, en considération des intérêts sociaux et familiaux en cause et sous réserve des droits à récompense ou à indemnité au profit de l'autre époux.

Une discussion étant ouverte sur ces différents textes, un membre préfère la deuxième variante de la première option.

Un autre membre voudrait faire une distinction entre deux hypothèses possibles. Lorsque le patrimoine commun comprend des biens dont la valeur dépasse la part qui revient à l'époux, il est préférable de laisser le choix à l'époux survivant; dans ce cas, les héritiers ne peuvent pas être lésés. Par contre, le cumul prévu à l'article 55 pourrait causer des difficultés lorsque les immeubles visés absorbent tout le patrimoine commun et dépassent largement la part qui revient à l'époux. Evidemment la valeur dépassée peut être remplacée par une soulte, mais avec l'inconvénient que la soulte est susceptible de diminuer de valeur. En outre, lorsque l'immeuble est la seule propriété et absorbe tout le patrimoine, il est peu probable qu'on puisse éviter la vente publique. On pourrait éviter ces inconvénients en limitant le droit de prélèvement de telle sorte que le montant de la soulte ne s'élève pas au-dessus d'un certain pourcentage.

D'après un commissaire, la vente publique que notre droit a toujours considérée comme une garantie, pourrait, dans ce cas, léser les intérêts des parties en cause.

Un autre commissaire est convaincu que le système prévu par l'article 55 du projet procure des avantages à ceux qui ont les moyens nécessaires. Ce qu'on veut réaliser, c'est garantir à l'époux survivant la même situation que celle dont il jouissait avant le décès. Cette garantie est largement assurée par l'attribution de l'usufruit. En tout cas, le texte va trop loin. Il faut introduire une distinction ou faire une ventilation. Le membre peut admettre que l'époux survivant puisse faire valoir ses droits sur la résidence conjugale et sur le bail, mais l'extension de ce régime à l'entreprise donnera lieu à des excès.

Un membre répondant à ces observations, déclare que les parties intéressées, en absence d'accord entre eux, feront vendre publiquement l'immeuble, ce qui avantage ceux qui ont les moyens. Quant à l'idée de l'usufruit, le membre est convaincu que celui-ci rendra indisponible la part revenant aux héritiers.

En outre, le membre se demande quelle est la valeur patrimoniale d'un droit au bail et il pose la question de savoir si ce droit ne doit pas être réglé. Il est d'avis qu'il faut d'abord définir ce droit pour savoir s'il doit être considéré comme propre ou commun. Si ce droit est propre, il

die te beslissen heeft over de verrekening van de vermogensrechten van de echtgenoten, aan een (of elk) hunner volgens schatting en onder gehoudenheid van een opleg indien daartoe aanleiding bestaat, toekennen de eigendom, het vruchtgebruik of het recht op de huur van de gemeenschappelijke goederen bedoeld in het voorgaande artikel, met inachtneming van de maatschappelijke en gezinsbelangen die erbij betrokken zijn en onder voorbehoud van de rechten op vergoeding of schadeloosstelling van de andere echtgenoot.

Over deze verschillende teksten ontstaat een discussie, waarbij een lid de tweede variante van de eerste mogelijkheid verkiest.

Een ander lid zou een onderscheid willen maken tussen twee mogelijke hypothesen. Wanneer het gemeenschappelijk vermogen goederen omvat van een grotere waarde dan het aandeel dat aan de echtgenoot toekomt, verdient het de voorkeur de langstlevende echtgenoot te laten kiezen; in dat geval mogen de erfgenamen niet benadeeld worden. Daarentegen zou de samenvoeging ingevolge artikel 55 tot moeilijkheden kunnen leiden wanneer de bedoelde onroerende goederen het gehele gemeenschappelijke vermogen uitmaken en het aandeel van de echtgenoot ruimschoots overschrijden. Natuurlijk kan het meerdere vervangen worden door een opleg, maar met dit nadeel dat de opleg in waarde kan verminderen. Bovendien, wanneer het onroerend goed de enige eigendom is en het gehele vermogen uitmaakt, zal de openbare verkoop wel niet te vermijden zijn. Dit bezwaar kan worden ondervangen door het recht van vooruitneming zodanig te beperken dat de opleg een bepaald percentage niet te boven gaat.

Volgens een commissielid zou de openbare verkoop, die in ons recht steeds als een waarborg is beschouwd, in dat geval de belangen van de betrokken partijen kunnen schaden.

Een ander commissielid is overtuigd dat het systeem van artikel 55 van het ontwerp voordeel verschafft aan hen die over de nodige middelen beschikken. Wat men wil bereiken is dat de langstlevende echtgenoot in dezelfde toestand kan blijven verkeren als vóór het overlijden. Dit wordt hem ruimschoots gewaarborgd door de toewijzing van het vruchtgebruik. De tekst gaat in elk geval te ver. Een onderscheid of een ventilatie behoort er wel te zijn. Het commissielid kan aannemen dat de langstlevende echtgenoot zijn rechten doet gelden op de echtelijke verblijfplaats en op de huur, maar die regeling uitbreiden tot het bedrijf zal tot misbruik leiden.

Een commissielid antwoordt op deze opmerkingen dat de betrokken partijen, bij gebreke van overeenstemming, het onroerend goed openbaar zullen doen verkopen, wat voordeel zal opleveren aan degenen die bemiddeld zijn. Wat het vruchtgebruik betreft, is dit commissielid overtuigd dat het aandeel van de erfgenamen daardoor onbeschikbaar zal worden.

Bovendien vraagt het lid wat de vermogenswaarde is van een recht op de huur en of dat recht niet behoort te worden geregeld. Hij meent dat dit recht allereerst omschreven moet worden, om uit te maken of het te beschouwen is als een eigen dan wel als een gemeenschappelijk recht. Is het een

n'en faut pas tenir compte, puisque l'article 55 traite uniquement des biens du patrimoine commun : s'il s'agit d'un droit de bail sur la maison commune, le problème devrait être résolu dans le tronc commun; s'il s'agit du bail d'un immeuble affecté à l'exercice de la profession de l'époux prémourant, ce droit a plutôt un caractère propre et alors il tombe dans la succession du de cujus.

A la demande d'un commissaire, proposant de choisir entre l'attribution en propriété ou l'usufruit, un membre se déclare partisan de la troisième variante de la première option, à condition de compléter la rédaction par un texte qui limite le montant de la soulte à un pourcentage. Cette solution couvre toutes les hypothèses.

La Sous-Commission adopte provisoirement le texte suivant :

« Lorsque le régime légal prend fin par le décès de l'un des époux, le conjoint survivant peut se faire attribuer par préférence en propriété ou en usufruit et moyennant soulte s'il y a lieu, l'immeuble servant de résidence conjugale avec les meubles meublants qui la garnissent, ou l'immeuble servant à l'exercice de la profession de l'époux survivant avec les meubles à usage professionnel qui le garnissent.

» Toutefois, si la soulte dépasse le quart de la valeur nette du patrimoine commun, l'attribution préférentielle ne peut s'exercer qu'en usufruit. »

On pose la question de savoir si le texte de cet article est compatible avec le projet de loi relatif aux droits successoraux du conjoint survivant.

Un commissaire est d'avis que le texte n'est pas en contradiction avec les dispositions dudit projet. L'immeuble servant de résidence conjugale, est un bien dépendant du patrimoine commun, tandis que l'immeuble dont il est question dans le projet sur les droits successoraux du conjoint survivant dépend d'une succession; il s'agit plutôt d'un parallélisme.

Un membre est d'avis qu'il est impossible d'adopter un texte définitif avant que l'examen du projet de loi relatif aux droits successoraux du conjoint survivant ne soit terminé.

Un commissaire rappelle que le droit de préférence visé par cet article concerne des biens communs, tandis que le droit accordé à l'époux survivant dans le projet relatif aux droits successoraux vise essentiellement des biens propres. Le droit accordé par l'article en discussion est donc d'une autre nature.

Un membre pose la question de savoir si le cumul de deux systèmes est de nature à créer des difficultés et quels sont les remèdes dans cette hypothèse ? On peut éventuellement prévoir un texte disant que le droit accordé à l'époux survivant en vertu du droit successoral ne peut s'exercer

eigen recht, dan behoeft men er geen rekening mee te houden, aangezien artikel 55 uitsluitend handelt over de goederen uit het gemeenschappelijk vermogen; is het een huurrecht op het gemeenschappelijk huis, dat dient het probleem een oplossing te vinden in de gemeenschappelijke regeling; is het de huur van een pand waarin de eerststervende echtgenoot zijn beroep uitoefende, dan heeft dat recht veeleer een eigen karakter en valt het in de nalatenschap van de erflater.

Op de vraag van een lid dat voorstelt een keuze te maken tussen de toewijzing in eigendom of in vruchtgebruik, verklaart een ander lid voorstander te zijn van de derde variante van de eerste hypothese, mits de tekst wordt aangevuld met een bepaling die het bedrag van de opleg beperkt tot een percentage. Die oplossing dekt alle hypothesen.

De Subcommissie neemt voorlopig de volgende tekst aan :

« Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door het overlijden van een der echtgenoten, kan de langstlevende echtgenoot, na opleg indien daartoe aanleiding bestaat, zich bij voorkeur in eigendom of in vruchtgebruik doen toewijzen het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats diende, samen met het aldaar aanwezige huisraad, of het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van zijn beroep, samen met de roerende zaken die aldaar aanwezig zijn voor beroepsdoeleinden.

» Bedraagt de opleg echter meer dan een vierde van de nettowaarde van het gemeenschappelijk vermogen, dan kan alleen het vruchtgebruik bij voorkeur worden toegekend. »

gevraagd wordt of de tekst van dit artikel verenigbaar is met het ontwerp van wet betreffende het erfrecht van de langstlevende echtgenoot.

Een commissielid is van oordeel dat de tekst niet in tegenspraak is met de bepalingen van dat ontwerp. Het goed dat dient tot echtelijke verblijfplaats, behoort tot het gemeenschappelijk vermogen, terwijl het goed waarvan sprake is in het ontwerp betreffende het erfrecht van de langstlevende echtgenoot behoort tot een nalatenschap; het gaat eerder om een parallélisme.

Een lid acht het onmogelijk om een definitieve tekst voor dit artikel aan te nemen alvorens het ontwerp betreffende het erfrecht van de langstlevende echtgenoot is behandeld.

En commissielid herinnert eraan dat het hier bedoelde voorkeurrecht betrekking heeft op gemeenschappelijke goederen, terwijl het recht dat aan de langstlevende echtgenoot wordt toegekend in het ontwerp betreffende het erfrecht hoofdzakelijk betrekking heeft op eigen goederen. In het hier besproken artikel geldt het dus een recht van andere aard.

Een lid vraagt of de samenvoeging van twee systemen aanleiding kan geven tot moeilijkheden en hoe die moeilijkheden in voorkomend geval op te lossen zijn. Er zou eventueel bepaald kunnen worden dat het recht dat de langstlevende echtgenoot ontleent aan het erfrecht, slechts kan

qu'à la condition qu'il n'ait pas été fait application du droit de préférence visé à l'article 1444. Il déclare qu'on peut aussi réserver l'application du droit de préférence lors de la dissolution du régime pour d'autres causes que par le décès et appliquer dans le cas du décès ce qui est prévu dans le projet relatif aux droits successoraux.

Un commissaire est d'avis que le principe doit en tout cas être maintenu. En effet, la loi sur les petits héritages est applicable uniquement lorsque le revenu cadastral des immeubles ne dépasse pas un certain montant, peu élevé. Dans tous les autres cas, le conjoint survivant ne peut obtenir que l'usufruit.

Un membre demande s'il n'est pas possible d'insérer dans le régime légal un article s'inspirant du principe admis par la loi sur les petits héritages.

Selon plusieurs membres, il faut maintenir la loi sur les petits héritages telle qu'elle est. Cette loi attribue l'immeuble au conjoint survivant moyennant soulte, sans qu'on doive continuer la liquidation.

La Sous-Commission décide d'adopter provisoirement le texte de cet article tel qu'il est et de le soumettre à la Commission de la Justice lors de l'examen du projet sur les droits successoraux du conjoint survivant.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

Article 1444. — Lorsque le régime légal prend fin par le décès de l'un des époux, le conjoint survivant peut se faire attribuer par préférence en propriété ou en usufruit et moyennant soulte s'il y a lieu, soit l'immeuble servant de résidence conjugale avec les meubles meublants qui le garnissent, soit l'immeuble servant à l'exercice de la profession de l'époux survivant avec les meubles à usage professionnel qui le garnissent.

Touefois, si la soulte dépasse le quart de la valeur nette du patrimoine commun, l'attribution préférentielle ne peut s'exercer qu'en usufruit.

Article 1445.

Nous renvoyons à la partie du présent rapport qui a trait à l'article 1444, ces deux articles étant très étroitement liés.

Ainsi qu'il a été exposé dans le commentaire de l'article précédent, trois textes différents ont été proposés à la Sous-Commission, en vue d'organiser un droit de prélèvement préférentiel lors de la liquidation du régime après divorce ou séparation de corps.

Au cours de l'examen de ces textes un membre pose la question de savoir s'il faut tenir compte de l'entreprise ou s'il faut exclure celle-ci.

worden uitgeoefend op voorwaarde dat er geen gebruik gemaakt is van voorkeurrecht ingevolge artikel 1444. Het lid verklaart dat de toepassing van het voorkeurrecht ook voorbehouden kan worden voor de ontbinding om andere redenen dan overlijden en dat in het geval van overlijden toepassing zou kunnen worden gegeven aan het bepaalde in het ontwerp betreffende het erfrecht.

Een commissielid is van oordeel dat het beginsel in elk geval gehandhaafd moet blijven. Immers, de wet betreffende de kleine nalatenschappen is slechts van toepassing wanneer het kadastraal inkomen van de onroerende goederen niet uitgaat boven een bepaald bedrag, dat niet zeer hoog is. In alle andere gevallen kan de langstlevende echtgenoot slechts het vruchtgebruik verkrijgen.

Een lid vraagt of het niet mogelijk is in het wettelijk stelsel een artikel op te nemen dat zou uitgaan van het beginsel dat is neergelegd in de wet betreffende de kleine nalatenschappen.

Volgens verscheidene leden moet de wet betreffende de kleine nalatenschappen blijven zoals ze is. Die wet kent het onroerend goed toe aan de langstlevende echtgenoot na opleg, zonder dat de vereffening behoeft te worden voortgezet.

De Subcommissie besluit de tekst van dit artikel in zijn tegenwoordige vorm voorlopig aan te nemen en aan de Commissie voor de Justitie voor te leggen bij het onderzoek van het ontwerp betreffende het erfrecht van de langstlevende echtgenoot.

De Subcommissie aanvaardt de volgende tekst :

Artikel 1444. — Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door het overlijden van een der echtgenoten, kan de langstlevende echtgenoot, na opleg indien daartoe aanleiding bestaat, zich bij voorrang in eigendom of vruchtgebruik doen toewijzen hetzij het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats diende, samen met het aldaar aanwezige huisraad, hetzij het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van zijn beroep, samen met de roerende zaken die aldaar aanwezig zijn voor beroepsgebruik.

Bedraagt de opleg echter meer dan een vierde van de nettowaarde van het gemeenschappelijk vermogen, dan kan alleen het vruchtgebruik bij voorrang worden toegekend.

Artikel 1445.

Er wordt verwezen naar het verslag betreffende artikel 1444 daar deze beide artikelen zeer nauw met elkaar in verband staan.

Zoals in de commentaar op het vorige artikel is gezegd, zijn aan de Subcommissie drie verschillende teksten voorgelegd die strekten om een voorkeurrecht te verlenen bij de vereffening van het stelsel na echtscheiding of scheiding van tafel en bed.

Bij het onderzoek van die teksten vraagt een commissielid of de bedrijven al dan niet moeten worden uitgesloten.

D'après un autre membre, il faut certainement prévoir quelque chose, sinon on risque que le fonds de commerce acquis pendant le mariage soit vendu.

Un commissaire est d'avis qu'il faut exclure l'entreprise, puisque la Sous-Commission n'a pas réussi à définir la notion même.

La Sous-Commission est d'accord pour laisser jouer en cette matière, les dispositions particulières prévues par la loi sur les petits héritages.

Elle décide de régler le droit préférentiel en cas de divorce et de séparation de corps, comme elle l'a fait en cas de décès, et adopte le texte suivant :

« Lorsque le régime légal prend fin par le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens, chacun des époux peut demander au tribunal appelé à statuer sur le règlement de leurs droits patrimoniaux, de faire application des dispositions visées à l'article 1444.

» Le tribunal statue sur cette demande en considération des intérêts sociaux et familiaux en cause et sous réserve des droits à récompense ou à indemnité au profit de l'autre époux. »

Un membre souligne que la notion « intérêts sociaux et familiaux » a un sens très large.

Un autre membre déclare que le tribunal statuant en matière d'intérêts sociaux et familiaux, connaît tous les éléments.

D'après un commissaire, le tribunal tiendra compte également des créances des époux.

Après avoir introduit dans le texte quelques corrections de forme la Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Article 1445. — Lorsque le régime légal prend fin par le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens, chacun des époux peut au cours des opérations de liquidation demander au tribunal de faire application des dispositions visées à l'article 1444.

Le tribunal statue en considération des intérêts sociaux et familiaux en cause et sous réserve des droits de récompense ou de créance au profit de l'autre époux. »

Au cours de la discussion des articles 1444 et 1445, l'article 57 des amendements du Gouvernement fait également l'objet d'un bref examen. Il prévoit en faveur de l'époux survivant un droit à la nourriture, au logement ainsi qu'aux frais de deuil.

La Sous-Commission estime que cet article n'a pas sa place ici et qu'une telle disposition devrait éventuellement être adoptée dans le cadre des droits successoraux du conjoint survivant.

Volgens een ander commissielid moet er beslist een regeling getroffen worden, anders bestaat het gevaar dat een tijdens het huwelijk verkregen handelszaak wordt verkocht.

Een commissielid meent dat bedrijven uitgesloten behoren te worden, aangezien de Subcommissie er niet in geslaagd is het begrip zelf te bepalen.

De Subcommissie is het eens om in deze materie de bijzondere bepalingen van de wet op de kleine nalatenschappen te laten gelden.

Zij besluit het voorkeurrecht in geval van echtscheiding en van scheiding van tafel en bed te regelen zoals zij gedaan heeft voor het geval van overlijden, en neemt de volgende tekst aan :

« Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, kan elk der echtgenoten aan de rechtbank, die uitspraak heeft te doen over de regeling van hun vermogensrechten, toepassing van artikel 1444 vragen.

» De rechtbank beslist op dit verzoek met inachtneming van de maatschappelijke en gezinsbelangen die erbij betrokken zijn en onder voorbehoud van de rechten op vergoeding of schadeloosstelling van de andere echtgenoot. »

Een lid onderstreept dat het begrip « maatschappelijke en gezinsbelangen » een zeer ruime betekenis heeft.

Een ander lid verklaart dat de rechtbank die beslist inzake maatschappelijke en gezinsbelangen, alle elementen kent.

Volgens een commissielid zal de rechtbank eveneens rekening houden met de schuldvorderingen van de echtgenoten.

Na enige vormverbeteringen neemt de Subcommissie de volgende tekst aan :

« Artikel 1445. — Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, kan elk der echtgenoten in de loop van de vereffeningsprocedure aan de rechtbank toepassing van artikel 1444 vragen.

De rechtbank beslist met inachtneming van de maatschappelijke en gezinsbelangen die erbij betrokken zijn en onder voorbehoud van de vergoedings- of vorderingsrechten van de andere echtgenoot. »

Tijdens de bespreking van de artikelen 1444 en 1445 wordt ook even artikel 57 van de amendementen van de Regering besproken. Daarin wordt in het voordeel van de langstlevende echtgenoot een recht op voeding en huisvesting voorzien, alsmede op rouwkosten.

De Subcommissie is van oordeel dat dit artikel hier geen plaats vindt en dat een dergelijke bepaling eventueel moet worden opgenomen in het erfrecht van de langstlevende echtgenoot.

Article 1446.

Les amendements du Gouvernement prévoient à l'article 56 le texte suivant :

Article 56. — L'époux qui a diverti ou recélé quelque bien de la communauté est privé de sa part dans ledit bien.

L'article 184 du projet du Gouvernement est identique :

Article 184. — L'époux qui a diverti ou recélé quelque bien de la communauté, est privé de sa part dans ledit bien.

Ce texte est comparable à celui de l'article 1477 du Code civil et à celui de l'article 1477 du Code civil français.

L'exposé des motifs du projet du Gouvernement ne dit rien de cet article, apparemment parce que son texte semblait répondre à l'évidence même.

Les susdits articles parlent toujours de « communauté ». Cette notion ayant été remplacée par celle de « patrimoine commun », la Sous-Commission a adopté le texte ci-après :

Article 1446. — L'époux qui a diverti ou recélé quelque bien du patrimoine commun est privé de sa part dans le dit bien.

Article 1447.

L'alinéa 1er de l'article 59 des amendements du Gouvernement est rédigé comme suit :

Article 59. — Chacun des époux contribue pour moitié aux dettes de la communauté qui ne donnent pas lieu à récompense, ainsi qu'aux frais de scellé, d'inventaire, de vente de mobilier, de liquidation de licitation et de partage.

Cet article est à rapprocher de l'article 190, 1er alinéa, du projet du Gouvernement, qui est rédigé comme suit :

Article 190. — Chacun des époux contribue pour moitié aux dettes de la communauté qui ne donnent pas lieu à récompense, ainsi qu'aux frais de scellé, d'inventaire, de vente de mobilier, de liquidation, de licitation et de partage.

D'autres textes comparables se retrouvent à l'article 1482 du Code civil et à l'article 1485 nouveau du Code civil français.

La Sous-Commission considère que seul le principe doit être énoncé, dans un texte assez bref, la question des dettes communes étant réglée par d'autres dispositions (art. 1438 et 1439).

Votre Sous-Commission a adopté le texte suivant :

Article 1447. — Chacun des époux contribue pour moitié aux frais de liquidation et de partage.

Artikel 1446.

In de amendementen van de Regering vindt men onder artikel 56 volgende tekst :

Artikel 56. — De echtgenoot die enig goed van de gemeenschap heeft weggemaakt of verborgen gehouden, verliest zijn aandeel in dat goed.

In het ontwerp van de Regering vinden we een soortgelijke tekst in artikel 184 :

Artikel 184. — De echtgenoot die enig goed van de gemeenschap heeft weggemaakt of verborgen gehouden, verliest zijn aandeel in dat goed.

Deze teksten zijn vergelijkbaar met die van het Burgerlijk Wetboek, artikel 1477, en met die van het Franse Burgerlijk Wetboek, artikel 1477.

In het ontwerp van de Regering wordt over dit artikel in de memorie van toelichting niets gezegd, waarschijnlijk omdat de tekst zo vanzelfsprekend voorkwam.

In de aangehaalde teksten is steeds sprake van de « gemeenschap ». Daar dit begrip vervangen werd door « gemeenschappelijk vermogen » werd door de Subcommissie de volgende tekst aanvaard :

Artikel 1446. — De echtgenoot die enig goed uit het gemeenschappelijk vermogen heeft weggemaakt of verborgen gehouden, verliest zijn aandeel in dat goed.

Artikel 1447.

In de amendementen van de Regering luidt artikel 59, eerste lid :

Artikel 59. — Ieder van de echtgenoten draagt voor de helft bij in de schulden van de gemeenschap die geen vergoeding ten gevolge hebben, alsmede in de kosten van verzegeling, boedelbeschrijving, verkoop van roerende goederen, vereffening, veiling en verdeling.

Dit artikel is vergelijkbaar met artikel 190, eerste lid, van het ontwerp van de Regering, dat luidt :

Artikel 190. — Ieder van de echtgenoten draagt voor de helft bij in de schulden van de gemeenschap die geen vergoeding ten gevolge hebben, alsmede in de kosten van verzegeling, boedelbeschrijving, verkoop van roerende goederen, vereffening, veiling en verdeling.

Bovendien vinden wij vergelijkbare teksten in artikel 1482 van het Burgerlijk Wetboek en in het nieuw artikel 1485 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

De Subcommissie meent dat alleen het beginsel in een korte tekst moet worden neergelegd, daar de kwestie van de gemeenschappelijke schulden geregeld wordt in andere artikelen (1438 en 1439).

De Subcommissie aanvaardt de volgende tekst :

Artikel 1447. — Iedere echtgenoot draagt voor de helft bij in de kosten van vereffening en verdeling.

§ 6. Des dettes entre époux.

Article 1448.

Cet article — le dernier des textes proposés — règle les dettes entre époux.

L'article 62 des amendements du Gouvernement prévoyait ce qui suit :

Article 62. — Les créances personnelles que l'un des époux peut avoir à exercer contre l'autre, en raison notamment de la remise d'un bien propre en paiement d'une dette personnelle du conjoint, ne donnent pas lieu à prélèvement sur les biens communs; elles s'exercent sur les biens propres de l'époux débiteur, même pendant la durée de la communauté, ainsi que sur les biens lui échus après partage de la communauté.

Ces créances portent intérêt de plein droit du jour de la dissolution de la communauté.

L'article 193 du projet du Gouvernement est identique; l'exposé des motifs le commente comme suit (p. 59) :

« L'article 193, relatif aux créances personnelles d'un époux vis-à-vis de l'autre, précise — conformément d'ailleurs à l'opinion généralement admise dans le régime actuel de la communauté — que ces créances, qui sont personnelles, c'est-à-dire relatives aux biens propres des époux, peuvent s'exercer même pendant la durée de la communauté. »

A titre provisoire, la Sous-Commission adopte le texte ci-après :

« Les créances personnelles de l'un des époux contre l'autre ne s'exercent pendant la durée du régime légal que sur les biens propres de l'époux débiteur; après le partage elles s'exercent également sur les biens qui lui sont échus. Ces créances portent intérêt de plein droit du jour de la dissolution du régime. »

A une question posée, un membre répond que le texte n'est pas en contradiction avec la responsabilité en matière de mauvaise gestion; en effet, les dommages et intérêts auxquels un époux peut être condamné pour mauvaise gestion s'exécutent sur les biens propres et non pas sur le patrimoine commun. D'ailleurs, lorsque l'époux, auteur du dommage n'a pas de biens propres, cette action reste illusoire.

Le même membre propose de supprimer les mots « après le partage elles s'exercent également sur les biens qui lui sont échus ». Il n'est pas nécessaire de les reproduire dans le texte puisqu'il s'agit d'une règle généralement admise. Les biens du débiteur forment le gage des créanciers.

Un autre membre est du même avis. D'ailleurs, quand il n'y a pas de partage, il n'y a pas de biens échus à l'époux débiteur.

§ 6. Schulden tussen echtgenoten.

Artikel 1448.

In dit artikel — het laatste van de voorgestelde teksten — wordt een regeling getroffen voor de schulden tussen echtgenoten.

In de amendementen van de Regering werd bij artikel 62 bepaald :

Artikel 62. — Persoonlijke schuldvorderingen die de ene echtgenoot tegen de andere mocht hebben, onder meer doordat hij een eigen goed ter betaling van een persoonlijke schuld van de andere heeft afgegeven, hebben geen vooruitnemings op de gemeenschapsgoederen ten gevolge; zij worden verhaald op de eigen goederen van de echtgenoot-schuldenaar, zelfs tijdens de duur van de gemeenschap, alsook op de goederen die hem na de verdeling van de gemeenschap zijn te beurt gevallen.

Deze schuldvorderingen brengen van rechtswege interest op te rekenen van de dag van de ontbinding van de gemeenschap.

In artikel 193 van het ontwerp van de Regering vinden wij een identieke tekst, waarover in de memorie van toelichting (blz. 59) gezegd wordt :

« Artikel 193 betreffende de persoonlijke schuldvorderingen van een echtgenoot tegen de andere bepaalt — overeenkomstig de algemeen in het huidig gemeenschapsstelsel aanvaarde opvatting trouwens — dat die schuldvorderingen die persoonlijk zijn, dat wil zeggen op de eigen goederen van de echtgenoten betrekking hebben, zelfs gedurende de gemeenschap kunnen worden verhaald. »

Voorlopig wordt de volgende tekst aanvaard :

« Persoonlijke schuldvorderingen van de ene echtgenoot op de andere kunnen tijdens het wettelijk stelsel alleen verhaald worden op de eigen goederen van de echtgenoot-schuldenaar; na de verdeling kunnen zij eveneens verhaald worden op de goederen die hem te beurt gevallen zijn. Deze schuldvorderingen brengen van rechtswege interest op te rekenen van de dag van de ontbinding van het stelsel. »

Op een vraag wordt door een lid geantwoord dat de tekst niet in strijd is met de aansprakelijkheid wegens wanbeheer; immers de schadevergoeding waartoe een der echtgenoten kan worden veroordeeld wegens wanbeheer, wordt verhaald op de eigen goederen en niet op het gemeenschappelijk vermogen. Overigens, wanneer de echtgenoot die de schade heeft berokkend, geen eigen goederen bezit, heeft een dergelijke vordering toch maar een denkbeeldige waarde.

Hetzelfde lid doet een voorstel tot weglating van de woorden « na de verdeling kunnen zij eveneens verhaald worden op de goederen die hem te beurt gevallen zijn ». Die woorden behoeven niet in de tekst te staan, aangezien het een algemeen aanvaarde regel betreft. De goederen van de schuldenaar vormen het onderpand van de schuldeisers.

Een ander lid is van dezelfde mening. Trouwens, indien er geen verdeling is, vallen er geen goederen te beurt aan de echtgenoot-schuldenaar.

Cette proposition est adoptée.

Un commissaire pose la question de savoir si le tribunal ne trouvera pas dans la deuxième phrase de cet article un prétexte pour dire que certains intérêts ne courent pas.

Les membres sont d'accord pour dire que cette disposition ne porte pas préjudice à l'octroi d'intérêts conventionnels et judiciaires; elle n'a d'autre effet que de faire courir les intérêts, sans mise en demeure — contrairement au droit commun — à partir du jour de la dissolution du régime, dans tous les cas où il n'y a pas d'intérêts suite à une convention ou à un jugement.

La Sous-Commission a adopté le texte suivant :

§ 6. *Des dettes entre époux.*

Article 1448.

Les créances personnelles que l'un des époux possède contre l'autre ne s'exercent pendant la durée du régime légal que sur les biens propres de l'époux débiteur. Ces créances portent intérêt de plein droit à partir du jour de la dissolution du régime.

CHAPITRE III.

Des conventions qui peuvent modifier le régime légal.

Après avoir achevé la rédaction des textes qui à défaut de conventions matrimoniales des futurs époux, doivent organiser le régime de droit commun, la Sous-Commission a entrepris en février 1973, l'examen des articles 100 à 218, qui constituent le chapitre IV du projet du Gouvernement (doc. n° 138) sous le titre « Du régime de la Communauté ». Cet examen avait été préparé par la rédaction d'un avant-projet de rapport établi par M. Vandekerckhove.

Tout en introduisant par l'amendement n° 281 un régime de communauté légale, le Gouvernement avait maintenu à côté de celle-ci un régime de communauté conventionnelle.

D'une analyse comparée des textes du projet (art. 100 à 201) avec ceux de l'amendement du Gouvernement (art. 1 à 63), la Sous-Commission n'a retenu que deux différences importantes : d'une part, alors que le projet du Gouvernement range parmi les biens propres les entreprises commerciales, industrielles, artisanales ou agricoles dont d'époux est propriétaire antérieurement au mariage ou devient propriétaire en vertu d'un droit antérieur au mariage ou encore par donation ou succession (art. 102 et 106), l'amendement fait des meubles de ces entreprises, un élément de la communauté, éventuellement sous réserve de récompense.

D'autre part, le projet maintient pour la femme seule, la faculté d'accepter ou de renoncer à la communauté et règle les conséquences de cette renonciation (art. 163 à 171 et 194 à 200); l'amendement supprime cette faculté, estimant que l'égalité des droits consentie à la femme par l'organisation d'un système de gestion concurrente de certains éléments de la communauté et de la gestion privative par l'un des époux

Het voorstel wordt aanvaard.

Een commissielid vraagt of de rechtbank in de tweede volzin van dit artikel geen voorwendsel zal vinden om te zeggen dat bepaalde interesten niet lopen.

De leden zijn het eens om te verklaren dat die bepaling geen afbreuk doet aan de toekenning van bedongen en gerechtelijke interesten en alleen de interesten doet lopen zonder ingebrekestelling — in tegenstelling met het gemeen recht — te rekenen van de dag van de ontbinding van het stelsel, in alle gevallen waarin er geen interesten zijn ten gevolge van een overeenkomst of een vonnis.

De Subcommissie heeft de volgende tekst aanvaard :

§ 6. *Schulden tussen echtgenoten.*

Artikel 1448.

Persoonlijke schuldvorderingen van de ene echtgenoot op de andere kunnen tijdens het wettelijk stelsel alleen verhaald worden op de eigen goederen van de schuldenaar. Deze schuldvorderingen brengen van rechtswege interest op, te rekenen van de dag van de ontbinding van het stelsel.

HOOFDSTUK III.

Overeenkomsten die het wettelijk stelsel kunnen wijzigen.

Na voltooiing van de redactie der teksten die bij gebreke van huwelijksvoorwaarden van de aanstaande echtgenoten het gemeenschappelijke stelsel zullen uitmaken, begon de Subcommissie in februari 1973 met het onderzoek van de artikelen 100 tot 218, die hoofdstuk IV van het regeringsontwerp vormen (Gedr. St. nr. 138) onder het opschrift « Gemeenschap ». Ter voorbereiding van dat onderzoek was door de heer Vandekerckhove een voorontwerp-verslag opgesteld.

De Regering voerde bij amendement nr. 281 een stelsel van wettelijke gemeenschap in, maar handhaafde daarnaast een stelsel van bedongen gemeenschap.

Bij een vergelijking van de teksten van het ontwerp (art. 100 tot 201) met die van het regeringsamendement (art. 1 tot 63) vond de Subcommissie slechts twee belangrijke verschillen. Het eerste : in het regeringsontwerp worden bij de eigen goederen ingedeeld de handels-, nijverheids-, ambachts- of landbouwondernemingen waarvan de echtgenoot eigenaar is van voor het huwelijk dan wel daarvan eigenaar wordt krachtens een van vóór het huwelijk bestaand recht of nog door schenking of erfopvolging (art. 102 en 106), terwijl het amendement van de roerende goederen van die ondernemingen een bestanddeel maakt van de gemeenschap, in voorkomend geval onder voorbehoud van vergoeding.

Het tweede verschil ligt hierin dat het ontwerp alleen voor de vrouw de bevoegdheid handhaaft om de gemeenschap te aanvaarden of er afstand van te doen en de gevolgen van die afstand regelt (art. 163 tot 171 en 194 tot 200), terwijl het amendement die bevoegdheid opheft, ervan uitgaande dat de gelijkheid van rechten, aan de vrouw toegekend door het opzetten van een systeem van concurrent

d'autres éléments de cette communauté (art. 31 et 32) engage la femme tant vis-à-vis des tiers que de son conjoint et exclut dès lors la possibilité de l'autoriser encore à renoncer à la communauté.

A l'occasion de l'examen des dispositions qu'elle propose pour le régime légal, la Sous-Commission a renoncé à dire dans les textes du projet de loi si l'entreprise doit être considérée comme un élément du patrimoine propre ou du patrimoine commun; l'entreprise ne constitue pas dans ces divers patrimoines, une entité distincte; chacun des éléments qui la compose, actifs ou passifs, sera dès lors propre ou commun selon les règles générales des articles 1399 à 1408.

La Sous-Commission a partagé le point de vue de l'auteur de l'amendement selon lequel la suppression de la faculté de renoncer à la communauté constituait la contrepartie de l'extension des droits de la femme vis-à-vis du patrimoine commun et notamment des recours qu'elle peut exercer durant le régime.

En conséquence, elle a rejeté en bloc les articles 100 à 201 du projet. Cette décision de la Sous-Commission ne peut toutefois être interprétée comme une interdiction pour les futurs époux, usant de la liberté que leur reconnaît l'article 1387 du texte proposé par la Sous-Commission d'adopter pour leur régime matrimonial telle ou telle disposition du projet, le tout sous réserve des interdictions que formule l'article 1388 du même texte.

**

La Sous-Commission a alors examiné les articles 202 à 218 du projet dont ils constituent une section sous l'intitulé : « Des conventions qui peuvent modifier la communauté ordinaire ».

Elle a modifié cet intitulé en remplaçant les mots : « la communauté ordinaire » par « le régime légal ».

Article 1449 (art. 202 du projet).

Cet article contient une énumération non limitative des modifications que les futurs époux peuvent apporter au régime légal dont ils ont adopté les règles dans leurs conventions matrimoniales.

Le texte proposé par la Sous-Commission a été établi après examen des articles 203 à 218 du projet et ainsi qu'il sera exposé ci-après, après que la Sous-Commission ait rejeté certains de ces articles.

Il se lit comme suit :

« Les époux peuvent, par contrat de mariage, apporter au régime légal, toute modification non contraire aux articles 1387, 1388 et 1390.

Ils peuvent notamment convenir :

— qu'il y aura entre eux une communauté universelle;

bestuur van bepaalde bestanddelen van de gemeenschap en van privaat bestuur, door een van beide echtgenoten, van andere bestanddelen van de gemeenschap (art. 31 en 32), de vrouw zowel jegens derden als jegens haar echtgenoot verbindt en derhalve de mogelijkheid uitsluit om haar nog afstand te laten doen van de gemeenschap.

Bij het onderzoek van de bepalingen die zij voorstelt voor het wettelijk stelsel, heeft de Subcommissie ervan afgezien in het ontwerp van wet te zeggen of de onderneming moet worden beschouwd als een bestanddeel van het eigen vermogen dan wel van het gemeenschappelijk vermogen; de onderneming vormt in deze onderscheiden vermogens geen afzonderlijke entiteit; elk van de bestanddelen van de onderneming, baten of lasten, zal derhalve eigen of gemeenschappelijk goed zijn naar de algemene regels vervat in de artikelen 1399 tot 1408.

De Subcommissie was het eens met het standpunt van de indiener van het amendement volgens hetwelk de opheffing van de bevoegdheid om afstand te doen van de gemeenschap de tegenhanger vormt van de uitbreiding van de rechten van de vrouw ten aanzien van het gemeenschappelijk vermogen en met name van het verhaalsrecht dat zij gedurende het stelsel kan uitoefenen.

Bijgevolg heeft de Subcommissie de artikelen 100 tot 201 van het ontwerp in hun geheel verworpen. Deze beslissing mag echter niet worden uitgelegd als een verbod voor de aanstaande echtgenoten om, met gebruikmaking van de vrijheid die artikel 1387 van de tekst van de Subcommissie hun toekent, voor hun huwelijksvermogensstelsel deze of gene bepaling uit het ontwerp aan te nemen, als onder voorbehoud van de verbodsbepalingen gesteld in artikel 1388 van dezelfde tekst.

**

De Subcommissie onderzoekt dan de artikelen 202 tot 218 van het ontwerp waarvan zij een afdeling vormen met als opschrift : « Overeenkomsten waarbij de gewone gemeenschap kan worden gewijzigd ».

Zij heeft in dat opschrift de woorden « de gewone gemeenschap » vervangen door « het wettelijk stelsel ».

Artikel 1449 (art. 202 van het ontwerp).

Dit artikel bevat een niet-beperkende opsomming van de wijzigingen die de aanstaande echtgenoten kunnen aanbrengen in het wettelijk stelsel waarvan zij de regels hebben aangenomen in hun huwelijksvoorwaarden.

De tekst van de Subcommissie werd opgesteld na onderzoek van de artikelen 203 tot 218 van het ontwerp en nadat zij — zoals hieronder zal blijken — enkele van die artikelen had verworpen.

Hij luidt als volgt :

« Echtgenoten kunnen bij huwelijkscontract in het wettelijk stelsel elke wijziging aanbrengen die niet strijdig is met de artikelen 1387, 1388 en 1390.

Zij kunnen met name overeenkomen :

— dat er tussen hen algehele gemeenschap zal zijn;

— que le patrimoine commun comprendra tout ou partie de leurs biens présents ou futurs;

— que l'un des époux aura droit à un préciput;

— qu'en cas de dissolution du régime par le décès d'un des époux, le partage du patrimoine commun se fera par parts inégales ou que tout ce patrimoine sera attribué à l'un des époux. »

Dans le respect des articles 1387, 1388 et 1390, les parties peuvent convenir d'autres modifications aux règles du régime légal.

Articles 203 et 204 du projet.

La Sous-Commission constate que par suite de l'adoption d'un régime légal qui prévoit que le patrimoine commun ne sera constitué dans la généralité des cas que des économies réalisées par les époux sur leurs revenus tant professionnels que de leurs capitaux, des clauses réduisant encore ce patrimoine commun n'ont plus guère d'utilité et aboutiraient en fait à établir un régime de séparation de biens conventionnelle.

Aussi décide-t-elle de rejeter ces deux articles.

§ 1er. *Des clauses extensives de l'actif commun.*

Articles 1450 à 1454 (art. 205 à 208 du projet).

Ces articles s'inspirent des dispositions des sections III et VIII (art. 1505 à 1509 et 1526) du Code civil qui traitent respectivement de la clause d'ameublement et de la communauté à titre universel.

L'ameublement peut être déterminé ou indéterminé; dans le premier cas, la communauté devient propriétaire du bien ameubli ou de la quotité ameublie de ce bien; dans le second cas, la communauté n'a à l'égard de l'époux qui a ameubli qu'un droit de créance lors de la dissolution de la communauté.

La Sous-Commission estime que ne peuvent faire l'objet de clauses d'ameublement, les biens énumérés aux articles 1400 et 1401 du texte qu'elle propose, ceux-ci étant en quelque sorte propres par nature. Même dans l'hypothèse d'une communauté universelle, restent exclus de cette communauté les biens qui ont un caractère personnel et les droits exclusivement attachés à la personne (droit à réparation, droits aux pensions, rentes, etc.).

Quant aux dettes, le patrimoine commun supportera les dettes grevant les biens ameublés dans la proportion de leur valeur au moment de l'apport par rapport à celle de l'ensemble des biens présents ou futurs dont proviennent les biens ameublés.

La Sous-Commission a décidé que lorsque des biens déterminés sont ameublés jusqu'à concurrence d'une certaine somme, ces biens font partie pour leur tout du patrimoine

— dat het gemeenschappelijk vermogen al hun tegenwoordige of toekomstige goederen of een deel ervan zal omvatten;

— dat een van de echtgenoten recht zal hebben op een vooruitneming;

— dat, in geval van ontbinding van het huwelijk door het overlijden van een der echtgenoten, het gemeenschappelijk vermogen in ongelijke delen zal worden verdeeld of geheel aan een der echtgenoten zal worden toegewezen. »

Met inachtneming van de artikelen 1387, 1388 en 1389 kunnen partijen overeenkomen omtrent andere wijzigingen in de regels van het wettelijk stelsel.

Artikelen 203 en 204 van het ontwerp.

De Subcommissie stelt vast dat, als gevolg van de aanmerking van een wettelijk stelsel dat bepaalt dat het gemeenschappelijk vermogen in de meeste gevallen slechts zal bestaan uit hetgeen de echtgenoten kunnen sparen op hun inkomsten uit hun bedrijf zowel als uit hun kapitalen, clausules die dat gemeenschappelijk vermogen nog beperken, niet veel nut meer hebben en in feite zouden leiden tot een stelsel van bedongen scheiding van goederen.

Zij besluit dan ook die twee artikelen te verwerpen.

§ 1. *Bedingen tot uitbreiding van de gemeenschappelijke baten.*

Artikelen 1450 tot 1454 (art. 205 tot 208 van het ontwerp).

Deze artikelen gaan uit van de bepalingen van de afdelingen III en VIII (art. 1505 tot 1509 en 1526) van het Burgerlijk Wetboek, die respectievelijk handelen over het beding waarbij onroerende goederen als roerend goed worden ingebracht en over de algemene gemeenschap.

De inbreng van onroerend als roerend goed kan bepaald of onbepaald zijn; in het eerste geval worden de gemeenschap eigenaar van het als roerend ingebrachte onroerend goed dan wel van het als roerend goed ingebrachte gedeelte; in het tweede geval heeft de gemeenschap bij de ontbinding van de gemeenschap slechts een vorderingsrecht ten aanzien van de echtgenoot die een onroerend goed als roerend heeft ingebracht.

De Subcommissie meent dat voor de goederen opgesomd in de artikelen 1400 en 1401 van de tekst die zij voorstelt, niet kan worden bedongen dat zij als roerend worden ingebracht, daar die goederen in zekere zin eigen zijn uit hun aard. Zelfs in de hypothese van een algehele gemeenschap blijven van deze gemeenschap uitgesloten de goederen van persoonlijke aard en de rechten die uitsluitend verbonden zijn aan de persoon (recht op vergoeding, pensioenrechten, renten, enz.).

Wat de schulden betreft, het gemeenschappelijk vermogen zal die schulden dragen welke de als roerend ingebrachte onroerende goederen bezwaren, en wel op basis van hun waarde bij de inbreng in verhouding tot de waarde van de gezamenlijke huidige of toekomstige goederen, waaruit de als roerend ingebrachte onroerende goederen afkomstig zijn.

De Subcommissie heeft besloten dat, wanneer zekere onroerende goederen tot beloop van een bepaald bedrag als roerend worden ingebracht, die goederen in hun geheel beho-

commun, l'époux apporteur ayant droit à une récompense à charge du patrimoine commun à concurrence de l'excédent de valeur des biens ameublés. Il n'y aura pas d'indivision entre le patrimoine commun et le patrimoine propre de l'époux apporteur.

Elle a écarté l'hypothèse de l'ameublement indéterminé (art. 1508 C.c. et 207 du projet); celui-ci ne constitue pas un véritable apport, mais l'engagement de comprendre dans la masse à partager, lors de la liquidation du régime, la somme déterminée ou des biens à concurrence de celle-ci.

Elle a décidé qu'en cas d'apport au patrimoine commun d'une certaine quotité de biens présents ou futurs sans les déterminer individuellement, l'époux apporteur aura sur ces biens, devenus indivis entre son patrimoine propre et le patrimoine commun, les pouvoirs de gestion que le régime légal prévoit pour le patrimoine commun.

La Sous-Commission a rédigé le texte de cinq articles nouveaux traitant de :

1. principe général de l'ameublement;
2. communauté universelle;
3. ameublement déterminé à concurrence d'une certaine somme;
4. faculté de reprise en nature;
5. ameublement déterminé d'une quotité.

Ces textes se lisent comme suit :

« Article 1450. — Les époux peuvent convenir que tout ou partie des biens présents ou futurs, meubles ou immeubles, visés à l'article 1399, feront partie du patrimoine commun.

» Dans ce cas, les dettes visées à l'article 1406 seront à charge du patrimoine commun en proportion de la valeur, au moment de leur apport, des biens devenus communs.

« Article 1451. — Lorsque les époux conviennent qu'il y aura entre eux communauté universelle, ils font entrer dans le patrimoine commun tous leurs biens présents et futurs, à l'exception de ceux qui ont un caractère personnel et des droits exclusivement attachés à la personne.

» La communauté universelle supporte définitivement toutes leurs dettes.

« Article 1452. — L'époux qui ne fait entrer dans le patrimoine commun qu'un ou plusieurs biens déterminés, meubles ou immeubles, peut limiter son apport à concurrence d'une certaine somme.

» A la dissolution du régime, il lui est dû par le patrimoine commun une récompense égale à la différence entre la valeur,

ren tot het gemeenschappelijk vermogen, met dien verstande dat de inbrengende echtgenoot recht heeft op een vergoeding uit het gemeenschappelijk vermogen ten belope van de meerdere waarde van de als roerend ingebrachte onroerende goederen. Tussen het gemeenschappelijk vermogen en het eigen vermogen van de inbrengende echtgenoot zal geen onverdeeldheid bestaan.

Zij heeft de hypothese van de onbepaalde inbreng van onroerend goed als roerend goed (art. 1508 B.W. en art. 207 van het ontwerp) terzijde geschoven, daar dit geen echte inbreng is, maar een verbintenis om bij de vereffening van het stelsel het bepaalde bedrag of goederen tot dat bedrag te laten opnemen in de te verdelen massa.

Zij heeft besloten dat, bij inbreng in het gemeenschappelijk vermogen van een bepaald gedeelte van hun huidige of toekomstige goederen zonder die afzonderlijk aan te wijzen, de inbrengende echtgenoot over die goederen, onverdeeld geworden tussen zijn eigen vermogen en het gemeenschappelijk vermogen, de bestuursbevoegdheden zal hebben waarin het wettelijk stelsel voorziet voor het gemeenschappelijk vermogen.

De Subcommissie stelde vijf nieuwe artikelen op omtrent de volgende punten :

1. algemeen beginsel van inbreng van onroerend goed als roerend goed;
2. algehele gemeenschap;
3. bepaalde inbreng van onroerend goed als roerend goed tot een zeker bedrag;
4. recht op terugneming in natura;
5. bepaalde inbreng van een gedeelte van onroerend goed als roerend goed.

Deze teksten luiden als volgt :

« Artikel 1450. — Echtgenoten kunnen overeenkomen dat de tegenwoordige of toekomstige roerende of onroerende goederen, bedoeld in artikel 1399, geheel of ten dele tot het gemeenschappelijk vermogen zullen behoren.

» In dat geval komen de schulden, bedoeld in artikel 1406, ten laste van het gemeenschappelijk vermogen, naar verhouding van de waarde van de gemeenschappelijk geworden goederen ten tijde van hun inbreng.

« Artikel 1451. — Komen de echtgenoten overeen dat er tussen hen algehele gemeenschap zal zijn, dan brengen zij al hun tegenwoordige en toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen, met uitzondering van die welke van persoonlijke aard zijn en van de rechten die uitsluitend aan de persoon verbonden zijn.

» De algehele gemeenschap is voorgoed gehouden tot al hun schulden.

« Artikel 1452. — De echtgenoot die slechts een of meer bepaalde roerende of onroerende goederen in het gemeenschappelijk vermogen brengt, kan zijn inbreng beperken tot een bepaald bedrag.

» Bij de onthinding van het stelsel is het gemeenschappelijk vermogen hem vergoeding verschuldigd ten bedrage van

au moment de l'apport des biens ainsi entrés dans le patrimoine et la somme à concurrence de laquelle ces biens ont été apportés. »

La question a été posée de savoir s'il s'agit en l'espèce d'une récompense ou d'une créance; pratiquement, quel que soit le terme choisi, les conséquences en sont les mêmes. La somme due par le patrimoine commun à l'époux apporteur sera reprise dans les comptes de récompense dont traitent les articles 1432 à 1437.

Article 1453.

« L'époux qui a fait au patrimoine commun l'apport de biens déterminés a, lors du partage, la faculté de reprendre les biens existant encore en nature en les imputant sur sa part à leur valeur au moment du partage. »

Article 1454.

« L'époux qui fait entrer dans le patrimoine commun une certaine quotité de ses biens présents ou futurs sans les déterminer individuellement, conserve sur eux les pouvoirs que les dispositions de la Section III, du Chapitre II, attribuent à l'époux qui gère le patrimoine commun. »

Article 209 du projet.

Cet article traite de la clause de reprise sur estimation.

L'attribution au conjoint survivant de tous les biens communs en cas d'absence de descendants de l'époux prédécédé rendrait cette clause sans intérêt; elle n'en conserverait que dans la mesure où le conjoint survivant ne recueillerait que l'usufruit du patrimoine commun.

La validité de la clause est admise par la doctrine et la jurisprudence, en dehors de tout texte de loi qui la prévoit.

On peut donc considérer l'article 209 du projet comme inutile; au surplus, les articles 1440, 1444 et 1445 du texte proposé par la Sous-Commission organisent déjà dans certaines hypothèses et pour certains biens déterminés, la possibilité d'une reprise sur estimation; il paraît peu opportun d'y revenir ici.

L'article 209 est rejeté.

§ 2. Du préciput.

Article 1455 à 1458 (art. 210 à 213 du projet).

Les textes du projet correspondent grosso modo aux articles 1515 à 1519 du Code civil qui traitent du préciput conventionnel.

Article 1455 (art. 210 du projet).

Le texte a été modifié pour tenir compte de la suppression de la faculté accordée précédemment à la femme de renoncer à la communauté.

het verschil tussen de waarde van de aldus in het gemeenschappelijk vermogen gevallen goederen ten tijde van de inbreng en de som ten belope waarvan die goederen zijn ingebracht. »

De vraag werd gesteld of het in dit geval gaat om een vergoeding dan wel om een schuldvordering; welke term ook wordt gekozen, in de praktijk zijn de gevolgen dezelfde. Het bedrag dat door het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd is aan de inbrengende echtgenoot zal worden opgenomen in de vergoedingsrekeningen waarover de artikelen 1432 tot 1437 handelen.

Artikel 1453.

« De echtgenoot die bepaalde goederen in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht, kan bij de verdeling de nog in natura aanwezige goederen terugnemen, mits hij ze op zijn aandeel toerekent naar hun waarde ten tijde van de verdeling. »

Artikel 1454.

« De echtgenoot die een deel van zijn tegenwoordige of toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen brengt maar ze niet afzonderlijk aanwijst behoudt over die goederen de macht welke de bepalingen van Hoofdstuk II, Afdeling III, toekennen aan de echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen beheert. »

Artikel 209 van het ontwerp.

Dit artikel handelt over het beding van terugneming naar schatting.

De toekenning aan de langstlevende echtgenoot van alle gemeenschappelijke goederen ingeval de vooroverleden echtgenoot geen nakomelingen heeft, zou dit beding uithollen; het zou nog alleen zin hebben voor zover de langstlevende echtgenoot slechts het vruchtgebruik van het gemeenschappelijk vermogen zou verkrijgen.

Dat dit beding geldig is, wordt aangenomen door de rechtsleer en de rechtspraak, al bestaat er geen tekst die daarin voorziet.

Artikel 209 van het ontwerp kan dus als overbodig worden beschouwd; bovendien voorzien de artikelen 1440, 1444 en 1445 van de tekst der Subcommissie reeds in bepaalde hypotheseën en voor sommige bepaalde goederen in de mogelijkheid van terugneming naar schatting; het lijkt dus ongewenst er hier nog op terug te komen.

Artikel 209 wordt verworpen.

§ 2. Vooruitmaking.

Artikel 1455 t/m 1458 (art. 210 t/m 213 van het ontwerp).

De teksten van het ontwerp stemmen grosso modo overeen met de artikelen 1515 t/m 1519 van het Burgerlijk Wetboek die handelen over de bedongen vooruitneming.

Artikel 1455 (art. 210 van het ontwerp).

De tekst is gewijzigd om rekening te houden met de opheffing van het recht dat de vrouw vroeger bezat, om afstand te doen van de gemeenschap.

Il se lit comme suit :

« Il peut être convenu dans le contrat de mariage que le survivant des époux ou l'un d'eux s'il survit, aura le droit de prélever sur le patrimoine commun, avant tout partage, soit une certaine somme, soit certains biens en nature, soit une certaine quantité d'une espèce déterminée de biens. »

Le texte reproduit l'actuel article 1515 du Code civil français.

Le préciput peut être en faveur des deux époux ou seulement de l'un d'eux.

Il est lié à la condition de survie du bénéficiaire.

Article 1456 (art. 211 du projet).

Le Code civil prévoit que le préciput n'est point regardé comme un avantage sujet aux formalités des donations, mais comme une convention de mariage.

Le projet parle d'un avantage sujet aux règles des donations et rappelle que lorsqu'il existe des enfants d'un précédent mariage, l'article 1098 du Code civil est d'application et que dès lors, le préciput peut donner lieu à réduction.

Il introduit une limitation nouvelle : le préciput sera considéré comme une donation dans la mesure où sa valeur dépasse la différence entre la valeur totale des biens communs et la valeur de la moitié des apports tombés en communauté du chef de l'époux prédécédé.

La Sous-Commission a estimé pouvoir simplifier le texte de l'alinéa premier en remplaçant les mots « comme un avantage soumis aux règles de donation », par « comme une donation » et devoir supprimer le renvoi à l'article 1098 d'autant plus que le texte proposé par la Sous-Commission contient une disposition générale à ce sujet (art. 1464) inspirée de l'article 1527 du Code civil.

Quant au second alinéa du texte du projet, la Sous-Commission constate que cette disposition, qui tend à limiter des donations déguisées en faveur du conjoint survivant, ne trouvera à s'appliquer que lorsque la valeur des biens faisant l'objet du préciput dépasse la moitié du patrimoine commun. Elle croit préférable d'abandonner la règle retenue par le projet; le préciput n'est pas une donation lorsqu'il ne porte que sur les biens communs aux termes de l'article 1405; il sera une donation, à concurrence de moitié, lorsqu'il a pour objet des biens présents ou futurs entrés dans le patrimoine commun par l'effet des articles 1450 et suivants.

Parmi les biens repris sous l'article 1405, figurent ceux dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres à l'un des époux par application d'une disposition de la loi. L'époux qui veut avantager son conjoint, peut dès lors avoir intérêt à détruire ou laisser disparaître la preuve qu'un bien lui était propre.

Hij luidt als volgt :

« In het huwelijkscontract mag worden overeengekomen dat de langstlevende echtgenoot of een van beide echtgenoten indien hij het langst leeft, het recht zal hebben om vóór de verdeling, hetzij een bepaalde geldsom, hetzij bepaalde goederen in natura, hetzij een bepaalde hoeveelheid van een bepaalde categorie van goederen vooraf te nemen uit het gemeenschappelijk vermogen. »

Deze tekst neemt het huidige artikel 1515 van het Fransche Burgerlijk Wetboek over.

De vooruitneming kan worden toegestaan aan beide echtgenoten of slechts aan een hunner.

Voorwaarde is overleving van de begunstigde.

Artikel 1456 (art. 211 van het ontwerp).

Het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de vooruitneming niet wordt beschouwd als een voordeel dat aan de vormen van de schenking is onderworpen, maar wel als een huwelijks-overeenkomst.

Het ontwerp spreekt van een voordeel dat aan de regels van de schenking is onderworpen en wijst erop dat, wanneer er kinderen uit een vorig huwelijk zijn, artikel 1098 van toepassing is en dat de vooruitneming derhalve aanleiding kan geven tot inkorting.

Het voert een nieuwe beperking in : de vooruitneming zal worden beschouwd als een schenking voor zover haar waarde hoger is dan het verschil tussen de gehele waarde van de gemeenschapsgoederen en de waarde van de helft der inbrengsten die in de gemeenschap zijn gevallen vanwege de vooroverleden echtgenoot.

De Subcommissie meende de tekst van het eerste lid te kunnen vereenvoudigen door de woorden « als een voordeel dat aan de regels van de schenking is onderworpen » te vervangen door « als een schenking » en bovendien de verwijzing naar artikel 1098 te moeten doen vervallen, te meer omdat haar tekst hieromtrent een algemene bepaling bevat (art. 1464) die is afgestemd op artikel 1527 van het Burgerlijk Wetboek.

Wat het tweede lid van de tekst van het ontwerp betreft, constateert de Subcommissie dat deze bepaling, die strekt tot het beperken van vermomde schenkingen aan de langstlevende echtgenoot, alleen dan toepassing zal vinden wanneer de waarde van de vooruit te nemen goederen groter is dan de helft van het gemeenschappelijk vermogen. Zij hield zich liever niet aan de regel die in het ontwerp is neergelegd; vooruitneming is geen schenking wanneer het slechts gaat om goederen die krachtens artikel 1405 gemeenschappelijk zijn; het is een schenking ten belope van de helft, indien het tegenwoordige of toekomstige goederen betreft die door de werking van artikel 1450 en volgende in het gemeenschappelijk vermogen zijn gevallen.

Onder de goederen, vermeld in artikel 1405, komen ook die voor, waarvan niet bewezen is dat zij met toepassing van een wetsbepaling eigen zijn aan een van beide echtgenoten. Wanneer de ene echtgenoot de andere wil bevoorraden kan hij er derhalve belang bij hebben het bewijs dat een goed zijn eigen goed is, te vernietigen of te doen verdwijnen.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Le préciput n'est point regardé comme une donation, mais comme une convention de mariage.

« Il serait cependant considéré comme une donation, à concurrence de moitié, s'il avait pour objet des biens présents ou futurs que l'époux prédécédé a fait entrer dans le patrimoine commun par une stipulation expresse du contrat de mariage. »

Article 1457 (art. 212 du projet).

La Sous-Commission considère que, l'article 210 précisant que le préciput est un droit de survie, il est inutile de rappeler que la mort seule donne ouverture au droit de survie. C'est là, à l'article 1517 du Code civil une survivance d'une époque où existait la mort civile.

La Sous-Commission s'est demandée s'il fallait maintenir à cet endroit, une disposition réglant en ce qui concerne le préciput, les effets du divorce ou de la séparation de corps, la matière étant déjà traitée au Titre VI : du divorce, sous les articles 299 et 300 ainsi qu'à l'article 1429 du texte proposé par la Sous-Commission. Elle s'est également demandée s'il ne fallait pas traiter des effets, en ce domaine, d'un changement de régime matrimonial, du divorce ou de la séparation de corps par consentement mutuel ou encore de la séparation de biens judiciaire.

La Sous-Commission a décidé de se limiter, en cet endroit, à régler les effets du divorce et de la séparation de corps, autorisés à charge d'un des époux et a adopté le texte suivant qui n'est qu'une application de la règle générale de l'article 1429.

« Lorsque la dissolution du régime légal est l'effet du divorce ou de la séparation de corps, il n'y a pas lieu à la délivrance actuelle du préciput. Cependant, l'époux au profit duquel il a été stipulé conserve ses droits pour le cas de survie, si le divorce ou la séparation de corps n'a pas été prononcée contre lui. »

Il lui a paru inutile de rappeler également que les anciens époux ont en vertu de ce même article 1429, le droit de transiger sur les droits de survie.

Quant à l'hypothèse du changement conventionnel de régime, la solution doit être trouvée à l'article 1394 qui impose aux époux, désireux de modifier leur régime matrimonial de régler leurs droits respectifs sur lesquels il leur sera loisible de transiger.

La séparation de biens judiciaire voit en ce domaine, ses conséquences réglées par l'article 1429 déjà cité.

En ce qui concerne le divorce et la séparation de corps par consentement mutuel, la question s'est posée de savoir s'il ne fallait pas imposer aux époux l'obligation de régler leurs

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« Vooruitmaking wordt niet beschouwd als een schenking maar als een huwelijksovereenkomst.

« Zij wordt echter wel als een schenking beschouwd ten belope van de helft, indien zij tegenwoordige of toekomstige goederen tot voorwerp heeft die de vooroverleden echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht door een uitdrukkelijk beding in het huwelijkscontract. »

Artikel 1457 (art. 212 van het ontwerp).

De Subcommissie acht het overbodig te zeggen dat alleen de dood de vooruitmaking opvorderbaar doet zijn, aangezien artikel 210 bepaalt dat het een recht van de langstlevende is. Die regel komt voor in artikel 1517 van het Burgerlijk Wetboek als een overblijfsel uit de tijd toen de burgerlijke dood nog bestond.

De Subcommissie vroeg zich af of er wel reden was tot handhaving van een bepaling die, inzake vooruitneming, de gevolgen van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed regelt, daar deze materie reeds wordt behandeld in Titel VI : echtscheiding, in de artikelen 299 en 300, alsmede in artikel 1429 van de tekst voorgesteld door de Subcommissie. Zij vroeg zich ook af of niet behoorde te worden gehandeld over de gevolgen, in dezen, van een verandering van huwelijksvermogensstelsel, van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming of nog van de gerechtelijke scheiding van goederen.

De Subcommissie heeft besloten op deze plaats alleen de gevolgen te regelen van de echtscheiding en van de scheiding van tafel en bed, uitgesproken tegen een van beide echtgenoten en zij heeft de volgende tekst aangenomen die slechts een toepassing is van de algemene regel van artikel 1429.

« Ontbinding van het wettelijk stelsel door echtscheiding of door scheiding van tafel en bed heeft geen dadelijke uitkering van de vooruitneming ten gevolge. De echtgenoot in wiens voordeel is bedongen, behoudt echter zijn rechten voor het geval dat hij het langst leeft, indien de scheiding uit de echt of van tafel en bed niet tegen hem is uitgesproken. »

Het leek haar bovendien overbodig te bepalen dat het krachtens datzelfde artikel 1429 de gewezen echtgenoten vrij staat een vergelijk te treffen omtrent de rechten van de langstlevende.

Wat de hypothese van de bedongen verandering van stelsel betreft, moet de oplossing worden gezocht in artikel 1394, dat de echtgenoten die hun huwelijksvermogensstelsel wensen te wijzigen, verplicht tot regeling van hun wederzijdse rechten, waaromtrent het hun vrij staat een vergelijk te treffen.

De gevolgen van de gerechtelijke scheiding van goederen worden op dit gebied geregeld door het reeds genoemde artikel 1429.

Wat betreft de echtscheiding en de scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming, rees de vraag of de echtgenoten niet moeten worden verplicht hun wederzijdse rech-

droits respectifs. La Sous-Commission s'est montrée favorable à une modification dans ce sens de l'article 1287 du Code judiciaire.

Article 1458 (art. 213 du projet).

Le texte proposé n'est qu'une application de la règle de l'article 1413. Les biens formant l'objet du préciput continuent à faire partie du patrimoine commun; comme tels, ils peuvent être saisis et vendus par les créanciers pour le paiement des dettes communes. Il organise au profit du bénéficiaire du préciput, un droit de recours dont on voit mal la portée, mais qui semble pouvoir s'exercer sur les biens propres de l'époux prédécédé.

La Sous-Commission constate qu'il n'existe aucune disposition rendant inaliénables les biens faisant l'objet du préciput; l'époux gestionnaire du patrimoine commun peut donc les vendre volontairement pour payer les dettes: le bénéficiaire du préciput n'a aucun recours; pourquoi en décider autrement dans le cas d'une vente sur saisie? Lorsque le préciput porte sur un bien déterminé, il ne s'exercera que dans la mesure où le bien se trouve dans le patrimoine commun au moment de la dissolution du régime. S'il a disparu pour quelque motif que ce soit, le préciput sera devenu sans objet.

Elle rédige comme suit le texte de l'article :

« Les biens faisant l'objet du préciput peuvent être saisis pour le paiement des dettes communes. »

§ 3. Des clauses dérogeant à la règle du partage égal du patrimoine commun.

Articles 1459 à 1463 (art. 214 à 217 du projet).

Ces articles reprennent dans un ordre différent les articles 1520 à 1525 du Code civil.

Ils en maintiennent les principes :

- 1° licéité des clauses de partage inégal (art. 214);
- 2° proportionnalité entre la contribution aux dettes et la part recueillie dans le patrimoine commun (art. 214 et 215);
- 3° interprétation du forfait de communauté (art. 216);
- 4° droit de reprise des apports par les héritiers de l'époux évincé de la communauté (art. 217).

La Sous-Commission a constaté qu'il fallait écarter de ces textes, toutes références au droit de renoncer à la communauté et au bénéfice d'émolument. Les règles des articles 1438 et 1439 du Code civil qui permettent aux créanciers d'exiger paiement de leur créance, de l'un ou de l'autre des anciens époux, mais organisent un recours de celui qui aurait payé plus que sa part à l'égard de l'autre, ont un caractère général et doivent trouver place ici.

ten te regelen. De Subcommissie stond gunstig tegenover een wijziging in die zin van artikel 1287 van het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 1458 (art. 213 van het ontwerp).

De voorgestelde tekst is slechts een toepassing van de regel van artikel 1413. De goederen waarop de vooruitmaking betrekking heeft, blijven behoren tot het gemeenschappelijk vermogen; als zodanig kunnen zij door de schuldeisers in beslag worden genomen en verkocht voor de betaling van de gemeenschappelijke schulden. Dit artikel voorziet ten behoeve van de gerechtigde op een vooruitneming in een verhaalsrecht waarvan de draagwijdte niet zo voor de hand ligt, maar dat schijnt te kunnen worden uitgeoefend op de eigen goederen van de vooroverleden echtgenoot.

De Subcommissie stelt vast dat er geen enkele bepaling bestaat die de vooruitgemaakte goederen onvervreemdbaar doet zijn; de echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen bestuurt, kan ze dus vrijwillig verkopen om de schulden te betalen: de gerechtigde op de vooruitgemaakte goederen heeft dus geen verhaalsrecht; waarom een andere beslissing nemen in het geval van verkoop op inbeslagneming? Wanneer de vooruitmaking betrekking heeft op een bepaald goed, zal zij slechts doorgang vinden in zoverre het goed zich in het gemeenschappelijk vermogen bevindt bij de ontbinding van het stelsel. Is het, om welke reden ook, verdwenen, dan heeft vooruitneming geen zin meer.

De Subcommissie doet het artikel luiden als volgt :

« De goederen waarop de vooruitmaking betrekking heeft, kunnen in beslag worden genomen voor de betaling van gemeenschappelijke schulden. »

§ 3. Bedingen die afwijken van de regel der gelijke verdeling van de gemeenschap.

Artikelen 1459 tot 1463 (art. 214 tot 217 van het ontwerp).

Deze artikelen nemen in verschillende volgorde de artikelen 1520 tot 1525 van het Burgerlijk Wetboek over.

De beginselen daarvan worden gehandhaafd :

- 1° geoorloofd karakter van bedingen van ongelijke verdeling (art. 214);
- 2° evenredigheid tussen de bijdrage in de schulden en het aandeel verkregen in het gemeenschappelijk vermogen (art. 214 en 215);
- 3° uitlegging van het vast akkoord van gemeenschap (art. 216);
- 4° recht van terugneming van de inbrengsten door de erfgenamen van de uitgewonnen echtgenoot (art. 217).

De Subcommissie heeft geconstateerd dat in deze teksten geen verwijzing behoefde voor te komen naar het recht om afstand te doen van de gemeenschap en naar het voorrecht van aandeel in de baten van de gemeenschap. De regels van de artikelen 1438 en 1439 van het Burgerlijk Wetboek volgens welke de schuldeisers betaling kunnen vorderen van een van beide gewezen echtgenoten, maar met recht van verhaal voor degene die meer dan zijn aandeel zou hebben betaald op de andere, zijn van algemene aard en behoren hier thuis.

Est-il utile de maintenir dans le texte même de la loi, le système du forfait de communauté, qui pourrait toutefois être organisé par une disposition précise du contrat de mariage ?

La Sous-Commission a répondu affirmativement à cette question.

La reprise des apports par les héritiers de l'époux évincé de la communauté ne présente plus guère d'intérêt pratique, compte tenu qu'à proprement parler, il n'y a plus d'apports que volontaires en exécution des articles 1450 et suivants; il y a une contradiction évidente à voir un des époux effectuer des apports volontaires au patrimoine commun et renoncer à toute part dans ce patrimoine, tout en n'ignorant pas que ses héritiers auront le droit de reprendre ces apports. Quant aux « apports involontaires », provenant de l'impossibilité d'établir qu'ils sont propres à l'un des époux, ou bien les héritiers ne pourront faire cette preuve et ne pourront rien reprendre, ou bien les héritiers apporteront la preuve que ces biens sont propres à leur auteur; les biens cesseront de faire partie du patrimoine commun et il n'y aura pas d'avantage de reprise.

Partant de ces considérations, la Sous-Commission a établi les textes suivants :

Article 1459.

« Les époux peuvent convenir que celui qui survivra ou les héritiers de l'autre n'auront dans le partage du patrimoine commun qu'une part inférieure à la moitié ou une somme fixe à titre de forfait. »

Cela implique que l'époux survivant ou les héritiers de l'autre obtiennent une part supérieure à la moitié.

Que devient cette clause en cas de divorce ? La Sous-Commission est d'avis qu'il s'agit d'un avantage, dont ne peut bénéficier l'époux coupable. Le bénéfice de la part inégale étant un droit de survie, cette clause rend impossible au lendemain du divorce, la liquidation définitive du patrimoine commun, sauf transaction toujours possible entre les anciens époux.

Article 1460.

« Lorsqu'il a été stipulé que l'époux survivant ou les héritiers de l'autre n'auront qu'une part réduite dans le patrimoine commun, ils ne seront tenus de contribuer aux dettes communes que proportionnellement à ce qu'ils prennent dans l'actif. »

Article 1461.

« Si l'un des époux ou ses héritiers ont payé des dettes communes au-delà de la part qui leur incombe, ils ont un recours pour tout ce qu'ils ont payé au-delà de leur part. »

Heeft het zin het systeem van het vast akkoord van gemeenschap in de wettekst zelf te behouden, terwijl het zou kunnen worden geregeld door een nauwkeurige bepaling van het huwelijkscontract ?

De Subcommissie heeft deze vraag bevestigend beantwoord.

De terugneming van de inbrengsten door de erfgenamen van de uitgewonnen echtgenoot is vrijwel van geen praktisch belang meer, aangezien er eigenlijk nog slechts vrijwillige inbrengsten zijn ter uitvoering van artikel 1450 e.v.; er is duidelijk tegenspraak tussen de vrijwillige inbreng van een der echtgenoten in het gemeenschappelijk vermogen en de afstand van zijn aandeel in dat vermogen, terwijl hij niet onkundig is van het feit dat zijn erfgenamen het recht zullen hebben die inbrengsten terug te nemen. Wanneer de inbreng « onvrijwillig » is doordat niet bewezen kan worden dat het ingebrachte goed een eigen goed is van een van beide echtgenoten, zullen de erfgenamen dat bewijs niet kunnen leveren en niets kunnen terugnemen of wel het bewijs aanbrengen dat die goederen eigen goederen van hun rechtsvoorganger zijn; de goederen zullen niet langer deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen en er zal al evenmin sprake zijn van terugneming.

Daarvan uitgaande heeft de Subcommissie de volgende teksten opgesteld :

Artikel 1459.

« Echtgenoten kunnen overeenkomen dat de langstlevende of de erfgenamen van de eerststervende bij de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen minder dan de helft zullen ontvangen, dan wel een bepaalde geldsom als vast akkoord. »

Hierin ligt besloten dat de langstlevende echtgenoot of de erfgenamen van de eerststervende meer dan de helft ontvangen.

Wat wordt er van dit beding bij echtscheiding ? De Subcommissie is van oordeel dat het hier gaat om een voordeel, dat niet ten goede mag komen aan de schuldige echtgenoot. Daar het genot van een ongelijk aandeel een overlevingsrecht is, maakt dit beding een definitieve vereffening van het gemeenschappelijk vermogen na de echtscheiding onmogelijk, behoudens vergelijk, dat tussen gewezen echtgenoten altijd mogelijk is.

Artikel 1460.

« Wanneer bedongen is dat de langstlevende echtgenoot of de erfgenamen van de eerststervende slechts een beperkt aandeel zullen hebben in het gemeenschappelijk vermogen, zullen zij in de gemeenschappelijke schulden slechts behoeven bij te dragen naar evenredigheid van hetgeen zij uit de baten ontvangen. »

Artikel 1461.

« Indien een der echtgenoten of zijn erfgenamen gemeenschappelijke schulden hebben betaald boven het aandeel dat zij te dragen hebben, is het meerdere verhaalbaar. »

Ce recours s'exerce à l'égard de l'autre époux ou de ses héritiers, en vertu de l'article 1439, dont l'article 1461 ne constitue qu'une application.

Article 1462.

« Il peut être stipulé que tout le patrimoine commun appartiendra à l'époux survivant ou à l'un d'eux s'il survit. L'époux qui retient la totalité des biens communs est tenu de supporter tout le passif. »

Cet article ne porte pas préjudice aux droits des créanciers; l'article 1461 sera éventuellement applicable.

Article 1463.

« La stipulation de parts inégales et la clause d'attribution de tout le patrimoine commun ne sont pas considérées comme des donations, mais comme des conventions de mariage. Elles seraient néanmoins des donations dans la mesure où elles attribueraient à l'époux survivant une part supérieure à la moitié dans les biens présents ou futurs que l'époux prédécédé a fait entrer dans le patrimoine commun par une stipulation expresse du contrat de mariage. »

Ce texte est à rapprocher de celui de l'article 1456.

Il applique à deux hypothèses différentes, une solution identique.

§ 4. *Disposition commune.*

Article 1464 (art. 218 du projet).

Le texte du projet prévoit que les règles du régime de communauté ordinaire restent applicables dans tous les cas où il n'y a pas été dérogé implicitement ou explicitement par le contrat de mariage.

La Sous-Commission a été d'avis qu'il y avait lieu de considérer comme d'ordre public, les dispositions du régime légal qui concernent la gestion des biens propres et communs. Si le principe interdisant d'introduire dans les conventions matrimoniales des dispositions contraires à l'ordre public, figure en tête du texte proposé sous l'article 1387, encore est-il utile de préciser dans la loi, ce que la Sous-Commission considère comme étant d'ordre public.

D'autre part, il y a lieu de maintenir dans le texte, à titre de disposition générale couvrant toute modification apportée au régime légal, la règle que contient le troisième alinéa de l'article 1527 du Code civil en vue de la protection des enfants d'un précédent mariage.

La Sous-Commission propose le texte suivant :

Article 1464.

« Les époux qui ont adopté un régime en communauté ne peuvent déroger aux règles du régime légal qui concernent la gestion des biens propres et communs.

Krachtens artikel 1439, waarvan artikel 1461 slechts een toepassing is, wordt dat meerdere verhaald op de andere echtgenoot of op zijn erfgenamen.

Artikel 1462.

« Er kan worden bedongen dat het gemeenschappelijk vermogen geheel zal toekomen aan de langstlevende echtgenoot of aan een van beide echtgenoten indien hij het langst leeft. De echtgenoot aan wie de gemeenschappelijke goederen in hun geheel verblijven, moet alle lasten dragen. »

Dit artikel doet geen afbreuk aan de rechten van de schuldeiser; artikel 1461 vindt in voorkomend geval toepassing.

Artikel 1463.

« Het beding van ongelijke verdeling en dat van toewijzing van het gehele gemeenschappelijke vermogen worden niet beschouwd als schenkingen maar als huwelijksvoorwaarden. Het zijn niettemin schenkingen in zoverre aan de langstlevende echtgenoot een groter aandeel dan de helft wordt toegewezen in de tegenwoordige of toekomstige goederen die de vooroverleden echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht door een uitdrukkelijk beding in het huwelijkscontract. »

Deze tekst moet in verband worden gebracht met die van artikel 1456.

Hij voorziet in een zelfde oplossing voor twee verschillende hypothesen.

§ 4. *Gemeenschappelijke bepaling.*

Artikel 1464 (art. 218 van het ontwerp).

Het ontwerp bepaalt dat de regels van het stelsel van gewone gemeenschap van toepassing blijven in alle gevallen waarin het huwelijkscontract er niet stilzwijgend of uitdrukkelijk van afwijkt.

De Subcommissie was van oordeel dat als van openbare orde dienen te worden beschouwd de bepalingen van het wettelijk stelsel die betrekking hebben op het bestuur van de eigen en de gemeenschappelijke goederen. Hoewel het beginsel, volgens hetwelk het verboden is om huwelijksvoorwaarden te maken die strijdig zijn met de openbare orde, vooraan staat in de tekst voorgesteld sub artikel 1387, blijft het toch nuttig in de wet nader aan te geven wat de Subcommissie als van openbare orde beschouwt.

Bovendien behoort in de tekst, als algemene bepaling voor alle wijzigingen in het wettelijk stelsel, de regel te worden gehandhaafd die vervat ligt in artikel 1527, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de bescherming van de kinderen uit een vroeger huwelijk.

De Subcommissie stelt de volgende tekst voor :

Artikel 1464.

« De echtgenoten die een stelsel van gemeenschap van goederen hebben bedongen, mogen niet afwijken van de regels van het wettelijk stelsel die betrekking hebben op het beheer over de eigen en de gemeenschappelijke goederen.

» Ils restent soumis aux règles du régime légal auxquelles leur contrat de mariage ne déroge pas.

» Dans le cas où il y aurait des enfants d'un précédent mariage, toute convention matrimoniale qui aurait pour effet de donner à l'un des époux au delà de la quotité permise par l'article 1098, sera sans effet pour tout excédent; mais le partage égal des économies faites sur les revenus respectifs des époux, quoique inégaux, n'est pas considéré comme un avantage fait au préjudice des enfants d'un précédent mariage. »

CHAPITRE IV.

Du régime de la participation.

Exposé général (1).

Ce régime essaie de combiner les avantages du régime de la séparation de biens pendant la durée du mariage avec ceux de la communauté universelle au moment de la dissolution.

Pendant le régime, chacun des époux :

1. conserve la propriété des biens tant immeubles que meubles qu'il possède au jour du mariage ou qu'il acquiert pendant le mariage à titre gratuit ou à titre onéreux (article 13);

2. administre et dispose librement de ses biens meubles et immeubles (article 14, § 1er, al. 1er).

Restrictions :

a) Chacun est tenu de gérer ses biens au mieux des intérêts de la famille (article 14, § 1er, al. 2).

b) Il est interdit à chacun des époux, sans le consentement de son conjoint, d'aliéner, de grever de droits réels et de donner à bail :

1. l'immeuble habité par les époux ou affecté à l'activité professionnelle de l'un d'eux ou des deux;

2. le mobilier affecté à la vie courante du ménage;

3. les entreprises commerciales, industrielles, artisanales ou agricoles exploitées par les époux ou l'un d'eux;

4. le mobilier professionnel de chacun d'eux.

Cette disposition n'est pas applicable en cas d'absence, d'interdiction, de condamnation à une peine criminelle en cours d'exécution, d'impossibilité de manifester sa volonté.

(1) Les références se font aux articles du document Sénat, 1964-1965, n° 138.

» Zij blijven onderworpen aan de regels van het wettelijk stelsel waarvan hun huwelijkscontract niet afwijkt.

» Ingeval er kinderen zijn uit een vroeger huwelijk, blijft elk beding in het huwelijkscontract dat ten gevolge heeft dat aan een der echtgenoten meer wordt gegeven dan geoorloofd is volgens artikel 1098, zonder gevolg ten aanzien van het meerdere; gelijke verdeling van hetgeen is overgespaard van de wederzijdse inkomsten der echtgenoten, al zijn die ongelijk, wordt echter niet beschouwd als een voordeel waardoor de kinderen uit een vroeger huwelijk worden benadeeld. »

HOOFDSTUK IV.

Stelsel van deelgenootschap.

Algemene uiteenzetting (1).

Dit stelsel tracht de voordelen van het stelsel der scheiding van goederen gedurende het huwelijk te koppelen aan die van de algehele gemeenschap op het tijdstip van de ontbinding.

Gedurende het stelsel :

1. behoudt ieder van de echtgenoten de eigendom van de goederen, zowel onroerende als roerende, die hij op de dag van het huwelijk bezit of tijdens het huwelijk verkrijgt onder kosteloze of bezwarende titel (artikel 13);

2. heeft ieder van de echtgenoten het vrije beheer en de vrije beschikking over zijn roerende en onroerende goederen (artikel 14, § 1, eerste lid).

Beperkingen :

a) Ieder is gehouden zijn goederen zo voordelig mogelijk voor het gezin te besturen (artikel 14, § 1, tweede lid).

b) Het is aan elk van de echtgenoten verboden, zonder toestemming van de andere echtgenoot, te vervreemden, met zakelijke rechten te bezwaren en in huur te geven :

1. het onroerend goed door de echtgenoten bewoond dan wel door een van hen of door beiden gebruikt voor beroepsdoeleinden;

2. de inboedel gebruikt voor de gewone huishouding;

3. handels-, nijverheids-, ambachts- of landbouwondernemingen geëxploiteerd door de echtgenoten of door een van hen;

4. de beroepsinboedel van ieder van hen.

Deze bepaling vindt geen toepassing in geval van afwezigheid, onbekwaamverklaring, veroordeling tot een criminele straf in uitvoering, onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven.

(1) De verwijzingen gelden de artikelen van het Gedr. St. Senaat, 1964-1965, nr. 138.

c) Il est également interdit à chacun des époux de disposer seul à titre gratuit entre vifs, sauf pour libéralités d'usage ou justifiées par un devoir moral ou en vue de l'établissement d'enfants.

Il y a possibilité dans les cas b) et c) ci-dessus d'obtenir l'autorisation du tribunal.

Sanction du défaut d'autorisation du conjoint ou du tribunal : inopposabilité ou dommages et intérêts (article 15).

Droits des créanciers. Article 14, § 2, et article 13, § 2, 2e alinéa.

Ils peuvent poursuivre :

a) sur les biens de l'époux qui a contracté avec eux;

b) sur les biens dont aucun des conjoints ne peut justifier, suivant les règles du droit commun, être seul propriétaire;

c) sur les biens de l'autre époux, pour le recouvrement des dettes contractées dans l'intérêt du ménage lorsque l'époux qui a contracté est insolvable.

A la dissolution du mariage par le décès d'un des époux ou par le divorce ou la séparation de corps (article 17), le projet assimile quant à leurs conséquences :

1° l'abandon conventionnel du régime;

2° la participation anticipée prononcée par justice (article 24);

a) en cas de séparation de fait due à la faute de l'autre conjoint ou en cas de suspension autorisée par le président du tribunal, du devoir de cohabitation;

b) en cas de manquement grave à l'obligation de subvenir aux besoins du ménage;

c) s'il y a lieu de craindre que la participation ultérieure ne soit mise en péril.

Effet : le régime est remplacé par celui de la séparation de biens.

Liquidation (articles 16 à 20).

Chacun des époux reste propriétaire de ses biens meubles et immeubles.

L'un des époux (ou sa succession) devient créancier de l'autre (ou de sa succession) d'une somme dont le montant est déterminé par les opérations suivantes :

1. Etablissement pour chacun des époux de son actif net initial, à savoir :

a) biens possédés au jour du mariage, à leur valeur au jour où le régime a commencé, sous déduction des dettes et charges qui les grèvent;

c) Het is aan elk van de echtgenoten eveneens verboden alleen te beschikken om niet of bij schenking onder de levenden, behalve voor gebruikelijke giften en voor giften uit morele plicht of om een stand te verschaffen aan kinderen.

In de gevallen b) en c) bestaat de mogelijkheid om machtiging van de rechtbank te verkrijgen.

Sanctie indien de toestemming van de echtgenoot of de machtiging van de rechtbank ontbreekt : onmogelijkheid om de handelingen tegen te werpen of schadevergoeding (artikel 15).

Recht van de schuldeisers : Artikel 14, § 2, en artikel 13, § 2, tweede lid.

Zij hebben een vorderingsrecht op :

a) de goederen van de echtgenoot die met hen contracten heeft aangegaan;

b) de goederen waarvan geen van de echtgenoten volgens de gemeenschappelijke regels kan bewijzen de enige eigenaar te zijn;

c) de goederen van de andere echtgenoot, voor de betaling van de schulden aangegaan in het belang van de huishouding, wanneer de echtgenoot die ze heeft aangegaan onvermogen is.

Met ontbinding van het huwelijk door het overlijden van een der echtgenoten of door echtscheiding of scheiding van tafel en bed (artikel 17) worden gelijkgesteld, wat de gevolgen betreft :

1° de bedongen afstand van het stelsel;

2° de vervroegde deling uitgesproken door de rechtbank (artikel 24);

a) in geval van feitelijke scheiding, te wijten aan de andere echtgenoot, of in geval van opschorting van de verplichting tot samenwonen, toegestaan door de voorzitter van de rechtbank;

b) in geval van ernstige tekortkoming aan de verplichting te voorzien in de behoeften van de huishouding;

c) indien te vrezen valt dat de latere deling in gevaar komt.

Gevolg : het stelsel wordt vervangen door dat van de scheiding van goederen.

Vereffening (artikelen 16 tot 20).

Iedere echtgenoot blijft eigenaar van zijn roerende en onroerende goederen.

Een van de echtgenoten (of zijn nalatenschap) wordt schuldeiser van de andere (of van diens nalatenschap) ten belope van een bedrag dat wordt bepaald aan de hand van de volgende verrichtingen :

1. De netto-aanvankelijke baten van elke echtgenoot worden berekend :

a) voor de goederen die hij bezat op de dag van het huwelijk, naar hun waarde op de dag dat het stelsel begonnen is, onder aftrek van de schulden en lasten die ze bezwaren;

b) biens acquis durant le mariage à titre gratuit à leur valeur au jour de leur acquisition, sous déduction des dettes ou charges qui les grèvent.

La déduction des dettes et charges grevant ces éléments de l'actif initial ne s'opère toutefois qu'à concurrence au maximum de la valeur des éléments grevés; il ne peut résulter de ces opérations un solde négatif.

2. Etablissement pour chacun des époux de son actif net final : soit les biens possédés au jour de la dissolution et évalués à cette date sous déduction des dettes et charges, sans pouvoir être inférieur à zéro.

A cet actif sont ajoutées :

a) la valeur des biens qu'un époux a aliénés sans l'autorisation de son conjoint ou du tribunal, alors que cette autorisation était légalement requise;

b) la moins value calculée à la fin du régime, subie par des biens grevés de droits réels, sans les mêmes autorisations;

c) la valeur des biens donnés par l'un des époux, sans les mêmes autorisations.

Toutefois, n'entrent en ligne de compte que les aliénations, donations ou constitutions de droits réels réalisées dans les dix années qui précèdent la fin du régime. La valeur des biens aliénés ou donnés est fixée au jour de l'acte.

En cas de divorce, de séparation de corps ou de participation anticipée aux acquêts, c'est la date de la demande qui est prise en considération pour la détermination et l'évaluation de l'actif final et qui sert de point de départ au calcul du délai de 10 ans dont il est question ci-dessus.

3. Chacun des époux est débiteur vis-à-vis de l'autre, de la moitié de la différence entre son actif final et son actif initial. La compensation jouant, un des époux demeure finalement débiteur vis-à-vis de l'autre de la moitié de la différence entre les actifs final et initial de chacun d'eux. En toute hypothèse, la somme à verser ne peut dépasser la valeur de l'actif net disponible au moment où prend fin le régime.

Dispositions diverses.

a) Les époux sont tenus, à la fin du régime, de se donner tous renseignements nécessaires à l'établissement de leurs comptes respectifs.

Chacun d'eux peut requérir l'apposition de scellés sur les biens de l'autre.

En cas d'action en divorce, en nullité de mariage, en séparation de corps ou en participation anticipée, le président du tribunal, statuant en référé, peut ordonner à l'un des époux de fournir à l'autre des garanties personnelles ou réelles.

b) voor de goederen die hij tijdens het huwelijk verkregen heeft om niet, naar hun waarde op de dag van de verkrijging, onder aftrek van de schulden en lasten die ze bezwaren.

De schulden en lasten die deze aanvankelijke baten bezwaren, worden echter slechts afgetrokken ten belope van ten hoogste de waarde van de bezwaarde bestanddelen; deze verrichtingen mogen niet leiden tot een negatief saldo.

2. Er wordt een berekening gemaakt van de netto-eindbaten van elke echtgenoot : dit zijn de goederen die hij bezat op de dag van de ontbinding tegen hun geschatte waarde op die datum, onder aftrek van de schulden en lasten, met dien verstande, dat geen negatief saldo mag ontstaan.

Deze baten worden vermeerderd met :

a) de waarde van de goederen die een van de echtgenoten heeft vervreemd zonder toestemming van de andere echtgenoot of van de rechtbank, als die toestemming wettelijk vereist was;

b) de op het einde van het stelsel berekende waardevermindering die de goederen hebben ondergaan, doordat zij met zakelijke rechten werden bezwaard zonder dezelfde toestemming;

c) de waarde van de goederen die een van de echtgenoten heeft geschonken, zonder dezelfde toestemming.

Nochtans worden alleen in aanmerking genomen de vervreemdingen, schenkingen of scheppingen van zakelijke rechten, die plaatshadden tijdens de tien jaren die aan de ontbinding van het stelsel voorafgaan. De waarde van de vervreemde of geschonken goederen wordt bepaald volgens de datum van de akte.

In geval van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of vervroegde deling, is het de datum van de eis die in aanmerking wordt genomen bij de vaststelling en de schatting van het eindvermogen; die datum is tevens het uitgangspunt voor de berekening van de voormelde termijn van tien jaar.

3. Iedere echtgenoot is aan de andere de helft verschuldigd van het verschil tussen zijn eindbaten en zijn aanvankelijke baten. Door schuldvergelijking blijft een van de echtgenoten uiteindelijk aan de andere de helft verschuldigd van het verschil tussen de eindbaten en de aanvankelijke baten van elk hunner. In ieder geval mag het te betalen bedrag niet hoger zijn dan de waarde van de netto-baten die beschikbaar zijn op het ogenblik dat het stelsel eindigt.

Bepalingen van verschillende aard.

a) Bij het einde van het stelsel moeten de echtgenoten elkaar alle nodige gegevens verstrekken voor het opmaken van hun respectieve rekeningen.

Ieder van hen kan de verzegeling van de goederen van de andere vorderen.

In geval van vordering tot echtscheiding, tot nietigverklaring van het huwelijk, tot scheiding van tafel en bed of tot vervroegde deling, kan de voorzitter van de rechtbank, die uitspraak doet in kort geding, aan een van de echtgenoten het stellen van persoonlijke of zakelijke waarborgen bevelen.

b) Le droit à la participation se prescrit par trois ans à dater de l'événement qui lui donne ouverture.

c) Entre époux, la preuve de la propriété d'un bien peut être faite par toutes voies de droit, à l'exception de la commune renommée.

d) Les biens dont aucun des époux ne justifie être propriétaire, sont considérés comme indivis entre eux. Ils n'entrent pas en compte dans les calculs de la participation et font éventuellement l'objet d'un partage.

e) Les donations entre vifs entre époux sont, sauf convention contraire, considérées comme des avances sur la participation. Elles sont estimées à la valeur au jour de l'acte de donation; cette valeur est reprise dans l'actif final de l'époux donateur.

f) Le tribunal peut dans un souci d'équité :

- déroger aux règles légales de liquidation;
- accorder termes et délais;
- autoriser le règlement de la dette en nature.

Discussion générale.

Plusieurs membres soulignent la complication des comptes à établir à la fin du régime pour déterminer le montant de la créance d'un époux sur l'autre. Comment, après parfois de nombreuses années, établir la consistance et surtout la valeur de l'actif initial ? Un inventaire, avec prise de biens, devrait être dressé pour chacun des époux, au moment du mariage ou à l'occasion de donations ou de succession qui leur écherraient. Si pareille obligation peut être envisagée dans un régime conventionnel, librement choisi par les époux, il n'en est pas de même dans un régime légal.

Un membre souligne que ce régime fait participer les deux époux à la plus-value de la fortune de chacun d'eux; peu importe que les économies soient placées par l'un ou par l'autre puisqu'elles se partageront à la fin du régime. Il ajoute que ce contrat est surtout destiné à ceux qui ne possèdent rien ou peu de choses, au jour du mariage; il n'y aura donc pas de difficultés à établir l'actif initial.

Un membre fait observer que le régime considère comme un acquêt à partager entre les deux époux, la simple plus-value monétaire d'un bien, conséquence de la dépréciation régulière de la monnaie; un époux qui avait au moment de son mariage un immeuble ou en avait reçu au cours du mariage par donation ou succession pourrait se trouver, à la fin du régime, débiteur de son conjoint, alors qu'à ce moment, son patrimoine ne comprend aucun autre bien que cet immeuble. Est-ce juste ?

A quelle objection, il est répondu que la philosophie même du régime est précisément d'aboutir à ce que toute

b) De deelgerechtigdheid verjaart na drie jaar, te rekenen van de gebeurtenis die er aanleiding toe geeft.

c) Tussen echtgenoten kan het bewijs van de eigendom van een goed worden geleverd door alle middelen, met uitzondering van algemene bekendheid.

d) De goederen waarvan geen van de echtgenoten kan bewijzen eigenaar te zijn, worden geacht hun onverdeeld toe te behoren. Zij worden niet in aanmerking genomen bij de berekening van het aandeel en worden eventueel verdeeld.

e) De schenkingen onder de levenden tussen echtgenoten worden, tenzij anders is overeengekomen, beschouwd als voorschotten op het aandeel. Zij worden geschat naar de waarde op de dag van de akte van schenking; deze waarde wordt toegevoegd aan de netto-baten van de schenkende echtgenoot.

f) Billijkheidshalve kan de rechtbank :

- afwijken van de wettelijke regels betreffende de vereffening;
- uitstel verlenen;
- machtiging verlenen om de schuld in natura te voldoen.

Algemene bespreking.

Verscheidene leden wijzen op de ingewikkeldheid van de berekening die bij het einde van het stelsel moet worden gemaakt om het bedrag van de schuldvorderingen van de ene echtgenoot op de andere te bepalen. Wie kan, soms na lange jaren, nog uitmaken wat de omvang en vooral de waarde van de aanvankelijke baten was ? Voor elk van de echtgenoten zou een boedelbeschrijving met waardering van de goederen moeten worden opgemaakt bij het huwelijk of naar aanleiding van schenkingen of nalatenschappen die hun te beurt mochten vallen. Een dergelijke verplichting kan wel worden overwogen in een bedongen stelsel, vrijelijk door de echtgenoten gekozen, maar in een wettelijk stelsel gaat dit niet.

Een commissielid onderstreept dat dit stelsel de twee echtgenoten doet deelhebben in de waardevermeerdering van ieders vermogen; het doet er weinig toe door wie van beiden het spaargeld wordt belegd, want bij de beëindiging van het stelsel wordt het toch verdeeld. Hij voegt eraan toe dat dit contract vooral bestemd is voor hen die weinig of niets bezitten bij hun huwelijk; het zal dus niet zo moeilijk zijn om de oorspronkelijke baten te berekenen.

Een commissielid merkt op dat het stelsel de gewone monetaire waardevermeerdering van een goed — een gevolg van de geregelde muntontwaarding — beschouwt als een aanwinst, te verdelen tussen de twee echtgenoten; een echtgenoot die bij het huwelijk een onroerend goed bezat of er tijdens het huwelijk een verkregen heeft bij schenking of erfenis, zou op het einde van het stelsel schuldenaar van zijn echtgenoot kunnen zijn, hoewel zijn vermogen op dat ogenblik uit niets anders dan dit onroerend goed bestaat. Is dat rechtvaardig ?

Tegen dit bezwaar wordt ingebracht dat de opzet van het stelsel juist is te bewerkstelligen dat iedere, zelfs nominale

augmentation, même nominale, de la valeur d'un bien, quel que soit l'époux qui le possède ou l'a acquis et quelque soit le mode d'acquisition (à titre onéreux ou à titre gratuit) profite automatiquement à l'autre époux. Le régime doit dès lors avoir pour conséquence de resserrer les liens du mariage; aucun des époux n'a plus ni intérêt, ni même possibilité d'enrichir son patrimoine au détriment de son conjoint.

Ainsi qu'il a déjà été dit, le régime convient surtout aux époux qui, au jour du mariage, n'ont ni avoirs propres, ni espérances; peu importe que l'un des deux seulement ait des revenus professionnels, peu importe les placements qu'un des époux effectuera de ses économies; à la dissolution du régime, ces économies deviennent communes et se partagent.

Un membre fait observer que si les conséquences du régime peuvent être admises lorsque le régime prend fin par le décès des époux et que la succession du prédécédé est recueillie par des enfants communs, ces conséquences peuvent se révéler particulièrement iniques en cas de divorce, l'époux innocent pouvant se trouver débiteur vis-à-vis du coupable à raison d'une plus-value purement nominale de son avoir initial et alors qu'au cours du mariage, aucun élément d'actif neuf n'est entré dans son patrimoine; des conséquences identiques peuvent se présenter lorsque la succession du conjoint prédécédé est recueillie par ses collatéraux.

D'autres membres constatent que le régime n'apporte aucune amélioration au sort de la femme qui n'exerce aucune activité professionnelle et ne possède aucun bien propre; sans doute lui reconnaît-on le droit de gérer et même de disposer du produit de son travail et de ses biens meubles et immeubles; mais ce droit ne pourra en fait s'exercer, faute d'objet matériel à quoi il pourrait s'appliquer. Dans ce cas, il n'y a guère de différence appréciable entre le régime de participation et les divers régimes de communauté, même universelle.

La situation future de la femme marque un pas en arrière par rapport à celle d'aujourd'hui où, par la théorie du mandat domestique, une certaine indépendance économique lui est reconnue. Ne faudrait-il prévoir pour l'époux qui n'a ni capitaux, ni revenus, une possibilité de participation anticipée partielle qui assure cette indépendance économique, sans que pour autant le régime se trouve dissous.

En conclusion de cet échange de vues, la Sous-Commission émet l'avis qu'à raison de l'incontestable complication de la liquidation du régime et de certaines injustices que son application peut entraîner, le régime de participation aux acquêts ne peut être retenu comme régime légal; il pourrait toutefois être inscrit dans la loi comme un des régimes conventionnels.

Examen des articles.

Plusieurs membres constatent que le mot « acquêts » a actuellement dans le langage juridique un sens technique bien défini et que le projet donne à ce terme une portée très

waardevermeerdering van een goed, welke echtgenoot het ook bezit of heeft verkregen en ongeacht de wijze van verkrijging (onder bezwarende titel of om niet) automatisch ten goede komt aan de andere echtgenoot. Het stelsel moet derhalve ten gevolge hebben dat de banden van het huwelijk nauwer worden toegehaald; geen van beide echtgenoten heeft nog enig belang, of zelfs een mogelijkheid, om zich te verrijken ten koste van de andere.

Zoals reeds gezegd, past het stelsel vooral voor echtgenoten die op de dag van hun huwelijk geen eigen goederen bezitten of verwachten; het doet er weinig toe of slechts één van beiden bedrijfsinkomsten heeft, of één van beiden zijn spaargeld belegt: bij de ontbinding van het stelsel is dit spaargeld gemeenschappelijk en wordt het verdeeld.

Een commissielid merkt op dat de gevolgen van dit stelsel te aanvaarden zijn wanneer het ten einde loopt door het overlijden van de echtgenoten en de nalatenschap van de vooroverledene aan gemeenschappelijke kinderen toekomt, maar dat zij bijzonder onbillijk kunnen uitvallen bij echtscheiding, omdat de onschuldige echtgenoot moet gaan delen met de schuldige, wegens een zuiver nominale waardevermeerdering van zijn oorspronkelijk bezit, hoewel er gedurende het huwelijk geen enkele nieuwe baat in zijn vermogen is bijgekomen; dezelfde gevolgen kunnen zich voordoen wanneer de nalatenschap van de vooroverleden echtgenoot in handen komt van zijn bloedverwanten in de zijlijn.

Andere commissieleden wijzen erop dat het stelsel geen lotsverbetering meebrengt voor de vrouw die geen beroep uitoefent en geen eigen goederen bezit; natuurlijk krijgt zij wel het recht om de opbrengst van haar arbeid en van haar roerende en onroerende goederen te beheren en er zelfs over te beschikken; maar dat recht kan feitelijk niet in vervulling gaan omdat er niets is waarop het toepassing kan vinden. In dat geval is er al niet veel verschil tussen het stelsel van deelhebbing en de verschillende stelsels van gemeenschap, zelfs algehele gemeenschap.

De positie van de vrouw gaat alzo een stap achteruit, want op dit ogenblik geniet zij toch reeds, krachtens de theorie van het huiselijk mandaat, een bepaalde economische zelfstandigheid. Zouden wij voor de echtgenoot, die geen eigen kapitaal of inkomsten heeft, niet moeten voorzien in de mogelijkheid van een gedeeltelijk vervroegde deling, zodat die economische onafhankelijkheid gewaarborgd wordt, zonder ontbinding van het stelsel.

Tot besluit van deze gedachtenwisseling was de Subcommissie van oordeel dat het stelsel van deelhebbing in de aanwinsten niet als wettelijk stelsel in aanmerking kan komen omdat de vereffening ervan blijkbaar te ingewikkeld is en het bij de toepassing tot onrechtvaardigheden kan leiden; wel zou het in de wet kunnen worden opgenomen als een van de bedongen stelsels.

Artikelsgewijze bespreking.

Verscheidene commissieleden merken op dat het woord « aanwinsten » in de rechtstaal een welbepaalde technische betekenis heeft en dat het ontwerp die term in een veel rui-

différente, puisqu'il vise également le simple accroissement de la valeur nominale du patrimoine de chacun des époux.

En conséquence, la Sous-Commission propose de supprimer dans l'intitulé du chapitre et dans les divers articles les mots « acquêts » ou « aux acquêts »; le régime serait donc dénommé celui de la participation.

Certains suggèrent toutefois de le dénommer : régime de la participation aux enrichissements respectifs.

Article 1465 (art. 12 du projet).

L'article est adopté après la suppression des mots « aux acquêts ».

SECTION I. Des biens des époux.

Article 1466 (art. 13 du projet).

Le paragraphe premier ne donne pas lieu à discussion.

A l'alinéa 1er du § 2, les mots « sauf disposition spéciale de la loi » sont supprimés. La Sous-Commission estime qu'ils font double emploi avec ceux : « conformément au droit commun ». Ces derniers mots sous-entendent ici les règles générales de la preuve telles qu'elles sont prévues dans le Code civil avec toutes les dérogations qui y sont apportées par d'autres lois.

Des règles différentes continueront donc à être appliquées selon que la preuve de la propriété d'un des époux sur un bien devra être rapportée entre époux, par exemple à l'occasion de la liquidation ou à l'égard des tiers (comparer art. 13 et art. 21).

A l'alinéa 2, la fin du texte est rédigée comme suit : « Les biens dont aucun des conjoints ne peut justifier être propriétaire constituent pour le tout à l'égard des tiers, le gage des dettes de chacun des époux ». Certains membres estiment que lorsqu'il s'agit d'immeubles, dont aucun des époux ne peut justifier être seul propriétaire, on se trouve devant une indivision : chacun des époux est propriétaire d'une moitié; l'alinéa ne s'applique pas; le créancier devra poursuivre la sortie d'indivision et ne pourra exécuter que sur la part attribuée à l'époux débiteur.

SECTION II. De l'administration et de la disposition des biens.

Article 1467 (art. 14 du projet).

La Sous-Commission estime que le second alinéa du § 1er, n'est que l'expression d'un principe moral, sans portée, ni sanction juridique.

Elle décide de le supprimer.

Au § 2, il est fait observer que la notion d'insolvabilité d'un des époux est une notion nouvelle; la Sous-Commission croit que, comme dans d'autres régimes, la solidarité doit exister entre les époux pour les dettes du ménage (voir art. 42 — régime des biens matrimoniaux — 126 — régime de communauté).

mere zin gebruikt, aangezien nu ook de gewone aangroei van de nominale waarde van het vermogen van ieder der echtgenoten eronder zal vallen.

Bijgevolg stelt de Subcommissie voor, de woorden « aanwinsten » of « in de aanwinsten » in het opschrift van het hoofdstuk en in de verschillende artikelen te schrappen; er zou dus nog alleen sprake zijn van het stelsel van deelgenootschap.

Sommige commissieleden geven evenwel in overweging het te noemen : stelsel van deelhebbing in de respectieve verrijkingen.

Artikel 1465 (art. 12 van het ontwerp).

Dit artikel wordt aangenomen na schrapping van de woorden « in de aanwinsten ».

AFDELING I. Goederen van de echtgenoten.

Artikel 1466 (art. 13 van het ontwerp).

§ 1 geeft geen aanleiding tot bespreking.

In § 2, eerste lid, worden de woorden « behoudens bijzondere voorzieningen in de wet » geschrapt. De Subcommissie is van oordeel dat die uitdrukking hetzelfde zegt als de woorden « overeenkomstig het gemeen recht », die hier doelen op de algemene regels van de bewijslevering, zoals deze in het Burgerlijk Wetboek zijn neergelegd, met alle uitzonderingen die erop gemaakt worden door andere wetten.

Men zal dus verschillende regels blijven toepassen al naar het bewijs van het eigendomsrecht van een der echtgenoten op een goed moet worden geleverd tussen hen beiden, bijvoorbeeld naar aanleiding van de vereffening, dan wel ten aanzien van derden (vergelijk de art. 13 en 21).

Het tweede lid (Franse tekst) wordt opgesteld als volgt : « Les biens dont aucun des conjoints ne peut justifier être propriétaire constituent pour le tout à l'égard des tiers, le gage des dettes de chacun des époux ». Bepaalde commissieleden menen dat onroerende goederen waarvan geen der echtgenoten kan bewijzen alleen eigenaar te zijn, in onverdeelde verkeren zodat elk van beiden eigenaar is van de helft; dan vindt deze alinea geen toepassing : de schuldeiser zal moeten vorderen dat uit onverdeeldeheid getreden wordt en zal zich slechts kunnen verhalen op het aandeel dat toegekend wordt aan de schuldenaar.

AFDELING II. Beheer en beschikking over de goederen.

Artikel 1467 (art. 14 van het ontwerp).

De Subcommissie meent dat § 1, tweede lid, slechts een zedelijk beginsel inhoudt, zonder betekenis of afdwingbaarheid in rechte.

Zij besluit het te doen vervallen.

Bij § 2 wordt opgemerkt dat het « onvermogen » van een der echtgenoten een nieuw begrip is; de Subcommissie meent dat hier, zoals in andere stelsels, de echtgenoten hoofdelijk aansprakelijk moeten zijn voor de huishoudschulden (zie art. 42 — stelsel van de huwelijksgoederen — 126 — stelsel van gemeenschap).

Sous réserve de voir cette disposition reprise dans le tronc commun (art. 222 — amendement du Gouvernement, p. 4 et 25), la Sous-Commission propose de rédiger ce paragraphe comme suit : « Toute dette contractée par l'un des époux dans l'intérêt du ménage ou de l'éducation des enfants oblige l'autre solidairement. »

Article 1468 (art. 15 du projet, amendé par le Gouvernement, document n° 281, p. 25).

Au § 1er, cet amendement supprime les restrictions relatives à l'immeuble servant à l'habitation principale des époux et au mobilier affecté à la vie courante des époux, ces restrictions étant reprises dans le tronc commun (art. 214).

La Sous-Commission adopte les §§ 1 à 3 de cet amendement, mais propose de rétablir sous une forme légèrement modifiée, le § 2 du projet, qui deviendrait le § 4 du texte de la Sous-Commission et qui se lirait comme suit :

« § 4. Le consentement de l'époux propriétaire suffit en cas d'absence de l'autre époux, s'il est interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté; il en est de même si le conjoint a été condamné... (comme au projet, p. 76). »

La Sous-Commission estime en effet trop rigoureux de contraindre l'un des époux à solliciter l'autorisation du tribunal dans les cas visés dans le texte du § 4.

Le § 4 de l'amendement du Gouvernement devient le § 5 de l'article.

La Sous-Commission est d'avis que la notion « libéralités justifiées par devoir moral » doit être interprétée très largement : par exemple sont à considérer comme telles les donations envers des enfants naturels ou des enfants adoptifs de l'autre époux.

SECTION III.

De la liquidation du régime.

Article 1469 (art. 16 du projet).

La Sous-Commission propose de modifier l'article comme suit :

« Chacun des époux participe aux accroissements du patrimoine de son conjoint de la manière indiquée ci-après : »

Article 1470 (art. 17 du projet).

La Sous-Commission propose de modifier comme suit l'alinéa 1er : « Le droit à cette participation s'ouvre : ».

Article 1471 (art. 18 du projet).

La Sous-Commission propose de modifier les deux premiers alinéas en vue de remplacer le mot « acquêts » par « accroissements du patrimoine ».

Onder voorbehoud dat deze bepaling wordt opgenomen in de gemeenschappelijke regeling (art. 222 — amendement van de Regering, blz. 4 en 25) stelt de Subcommissie voor, deze paragraaf te doen luiden als volgt : « Elke schuld door een der echtgenoten aangegaan in het belang van de huishouding of van de opvoeding der kinderen verbindt de andere hoofdelijk. »

Artikel 1468 (art. 15 van het ontwerp, geamendeerd door de Regering) (Gedr. St. nr. 281, blz. 25).

Ingevolge dit amendement worden in § 1 de beperkingen geschrapt in verband met het onroerend goed dat tot voornaamste woning van de echtgenoten dient en met de inboedel die gebruikt wordt voor de gewone huishouding van de echtgenoten, omdat die beperkingen voorkomen in de gemeenschappelijke regeling (art. 214).

De Subcommissie neemt de §§ 1 tot 3 van dit amendement aan, maar stelt voor § 2 van het ontwerp in licht gewijzigde vorm weer op te nemen als § 4 van de tekst van de Subcommissie en te doen luiden als volgt :

« § 4. De toestemming van de echtgenoot-eigenaar is voldoende ingeval de andere echtgenoot afwezig is, onbekwaam verklaard is, of in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven; hetzelfde geldt wanneer de echtgenoot tot een criminele straf is veroordeeld ... (verder zoals in het ontwerp op blz. 76). »

De Subcommissie vindt het namelijk een te strenge maatregel om een van de echtgenoten te verplichten in de in § 4 bedoelde gevallen de machtiging te vragen van de rechtbank.

§ 4 van het amendement van de Regering wordt § 5 van het artikel.

De Subcommissie is van oordeel dat het begrip « giften die door een morele plicht gerechtvaardigd zijn » zeer ruim moet worden geïnterpreteerd : als zodanig dienen b.v. te worden beschouwd de giften ten voordele van natuurlijke kinderen of van geadopteerde kinderen van de andere echtgenoot.

AFDELING III.

Vereffening van het stelsel.

Artikel 1469 (art. 16 van het ontwerp).

De Subcommissie stelt voor het artikel te wijzigen als volgt :

« Iedere echtgenoot deelt in de aanwas van het vermogen van de andere echtgenoot op de hierna bepaalde wijze : »

Artikel 1470 (art. 17 van het ontwerp).

De Subcommissie stelt voor, het eerste lid te wijzigen als volgt : « De deelgerechtigdheid gaat in : »

Artikel 1471 (art. 18 van het ontwerp).

De Subcommissie stelt voor, de twee eerste leden te wijzigen, ten einde het woord « aanwinsten » te vervangen door « aanwas van het vermogen ».

A l'occasion de l'examen du 3e alinéa, elle relève que ne sont pris en ligne de compte que les biens dont la propriété dans le chef des époux est établie; les autres biens et les dettes qui les grèvent sont indivis entre époux; ils ne sont pas repris dans leur actif final, ce qui peut avoir certaines conséquences quand le solde des opérations d'établissement de l'accroissement est négatif, ainsi que pour déterminer le plafond de la participation, celle-ci ne pouvant dépasser l'actif final net existant à la fin du régime tel qu'il est défini à l'alinéa 1er de l'article 20 du projet.

La Sous-Commission estime qu'il y a lieu de comprendre les biens indivis, sous déduction des dettes qui les grèvent, pour moitié dans l'actif final de chacun des époux.

La Sous-Commission propose d'adopter l'article dans la rédaction suivante :

« Les accroissements du patrimoine d'un époux sont constitués par l'excédent de la valeur de son actif final, y compris sa part dans les biens indivis entre époux, sur celle de son actif initial. Si les accroissements du patrimoine d'un époux dépassent ceux du patrimoine de son conjoint, ce dernier a droit à la moitié de la différence.

» Le montant de la participation est limité au montant de l'actif de l'époux débiteur, au jour où le régime prend fin. »

Article 1472 (art. 19 du projet).

Certains membres rappellent les observations déjà faites au cours de la discussion générale quant à la difficulté d'estimer, au moment de la liquidation, les biens composant l'actif initial à leur valeur au jour du mariage, de la donation ou de la succession. Ce jour peut précéder de dizaines d'années celui où l'évaluation sera effectivement faite.

Par charges qui les grèvent, il faut entendre celles qui existaient au jour du mariage, de la donation ou de la succession. Il y a lieu d'apprécier séparément l'actif net au jour du mariage, puis les conséquences de chacune des successions ou donations échues à l'époux durant le régime. Si au jour du mariage, le passif dépasse l'actif ou si une succession recueillie est déficitaire, il n'est pas tenu compte de l'excédent du passif sur l'actif.

La Sous-Commission propose de remplacer dans le 1er alinéa in fine, les mots « cet actif » par « la valeur initiale de ces biens » et de rédiger comme suit le second alinéa :

« L'actif ainsi calculé est augmenté des biens acquis à titre de succession ou de donation au cours du mariage, diminués des charges et obligations qui les grèvent, sans que celles-ci puissent dépasser la valeur initiale de ces biens, le tout calculé suivant leur valeur au jour de leur acquisition. »

Bij het onderzoek van het derde lid wijst zij erop dat alleen die goederen in aanmerking komen waarvan vaststaat dat zij toebehoren aan een van beide echtgenoten; de andere goederen en de schulden die ze bezwaren, blijven onverdeelde eigendom van de echtgenoten; zij worden niet bij hun eindbaten gerekend, wat bepaalde gevolgen kan hebben wanneer de berekening van de aanwas een negatief saldo oplevert, alsook bij de berekening van het maximum-bedrag van het aandeel, dat niet mag uitgaan boven de netto-eindbaten, bestaande bij het einde van het stelsel, zoals die omschreven zijn in het eerste lid van artikel 20 van het ontwerp.

De Subcommissie oordeelt dat de onverdeelde goederen, na aftrek van de schulden die ze bezwaren, voor de helft in de eindbaten van iedere echtgenoot dienen te worden opgenomen.

De Subcommissie stelt voor, het artikel te doen luiden als volgt :

« De aanwas van het vermogen van een echtgenoot bestaat in de meerdere waarde die zijn eindbaten, met inbegrip van zijn aandeel in de onverdeelde goederen, hebben ten opzichte van zijn aanvankelijke baten. Is de vermogensaanwas van de ene echtgenoot groter dan die van de andere, dan heeft deze recht op de helft van het verschil.

» Het bedrag van het aandeel is beperkt tot het bedrag van de baten van de echtgenoot-schuldenaar op de dag dat het stelsel eindigt. »

Artikel 1472 (art. 19 van het ontwerp).

Enkele leden herinneren aan hetgeen in de algemene bespreking is opgemerkt, nl. dat het bij de vereffening moeilijk zal vallen om te schatten hoeveel de aanvankelijke goederen waard waren op de dag van het huwelijk, de schenking of de erfenis. Dit kan al tientallen jaren geleden zijn wanneer de feitelijke schatting plaatsheeft.

Onder lasten die ze bezwaren, moet verstaan worden de lasten die bestonden op de dag van het huwelijk, de schenking of de erfenis. Eerst moeten de netto-baten op de dag van het huwelijk gewaardeerd worden, daarna de gevolgen van iedere erfenis of schenking die tijdens het stelsel aan de echtgenoot te beurt is gevallen. Indien de lasten op de dag van het huwelijk de baten te boven gaan of indien een ontvangen nalatenschap deficitair is, wordt geen rekening gehouden met het tekort.

De Subcommissie stelt voor aan het slot van het eerste lid de woorden « deze baten » te vervangen door « de aanvankelijke waarde van deze goederen » en het tweede lid te doen luiden als volgt :

« De aldus berekende baten worden vermeerderd met de goederen tijdens het huwelijk door erfenis of schenking verkregen, verminderd met de lasten en verplichtingen waarmee zij bezwaard zijn, voor zover deze de aanvankelijke waarde van die goederen niet te boven gaan, alles berekend naar hun waarde op de dag van de verkrijging. »

Article 1473 (art. 20 du projet).

§ 1er, alinéa 1er : La Sous-Commission propose de lui donner une rédaction qui se rapproche davantage de celle de l'alinéa 1er de l'article 1472.

« L'actif final de chacun des patrimoines est composé des biens de toute nature possédés par chacun des époux au jour de la cessation du régime, diminués des charges et obligations qui les grèvent, sans que celles-ci puissent dépasser la valeur de ces biens, le tout calculé suivant leur valeur au jour de la cessation du régime. »

Alinéa 2 : Ces dispositions constituent une sanction de la violation des interdictions d'aliéner ou de grever de droits réels, formulées à l'article 1468. Pour l'établissement de l'actif final, on ajoute à l'actif existant à la fin du régime la valeur des biens aliénés à titre gratuit ou onéreux ou de la moins-value subie par des biens grevés de droits réels au mépris de ces interdictions.

1°, 2e ligne : La Sous-Commission propose de remplacer « alors qu'il était requis... » par « ou sans l'autorisation du tribunal, lorsque ces consentement ou autorisation étaient légalement requis ». Il s'agit ici comme aux numéros suivants d'adapter ce texte aux modifications que la Sous-Commission a apportées à l'article 1468.

2° : Un membre fait observer que le fait de consentir une hypothèque sur un immeuble n'entraîne pas en général de moins-value de cet immeuble. Le texte proposé ne trouvera donc à s'appliquer qu'en cas de constitution d'usufruit, de droit d'usage ou d'habitation, de servitude ou d'octroi du droit de superficie ou d'emphytéose.

Après discussion, la Sous-Commission constate qu'il n'est pas possible dans ce domaine, de traiter de manière différente, la dette chirographaire et la dette garantie par hypothèque, cette dernière seule étant éventuellement à rejeter du passif.

L'article 1468 n'interdit pas à l'un des époux de contracter des dettes et tous ses biens, mêmes ceux protégés par cet article, constituent le gage des créanciers. La seule sanction de l'interdiction d'hypothéquer certains biens que comme l'article 1468 consiste dans l'inopposabilité de l'hypothèque à l'autre époux; si au moment de la liquidation, l'avoir non-hypothéqué de l'époux débiteur n'est pas suffisant pour permettre à l'époux créancier d'exercer ses droits, ce dernier viendra en concours avec le créancier hypothécaire sur l'ensemble de cet actif net.

La Sous-Commission propose de modifier le texte du 2e en remplaçant les mots « alors qu'il était requis en vertu de l'article 1468 § 1er, ou sans l'autorisation du tribunal » par « ou sans l'autorisation du tribunal lorsque ces consentement ou autorisation sont légalement requis ».

3° : La Sous-Commission propose de libeller ce texte comme suit : « du montant des donations faites par l'un des

Artikel 1473 (art. 20 van het ontwerp).

§ 1, eerste lid : De Subcommissie stelt voor de tekst van dit eerste lid meer af te stemmen op die van het eerste lid van artikel 1472.

« De eindbaten van ieder vermogen bestaan uit de goederen, van welke aard ook, die ieder van de echtgenoten bezit op de dag dat het stelsel eindigt, verminderd met de lasten en verplichtingen waarmee zij bezwaard zijn, voor zover deze de waarde van die goederen niet te boven gaan, alles berekend naar hun waarde op de dag dat het stelsel eindigt. »

Tweede lid : Dit lid stelt sancties op de schending van het bij artikel 1468 uitgevaardigde verbod om goederen te vervreemden of met zakelijke rechten te bezwaren. Bij de berekening van de eindbaten wordt aan de baten die op het einde van het stelsel bestaan, de waarde toegevoegd van de om niet of onder bezwarende titel vervreemde goederen of het bedrag van de waardevermindering, ondergaan door goederen die tegen deze verbodsbepalingen in met zakelijke rechten zijn bezwaard.

1° : De Subcommissie stelt voor het zinsdeel « wanneer ze overeenkomstig artikel ... » te vervangen door « of zonder machtiging van de rechtbank, terwijl die toestemming om machtiging wettelijk vereist is ». Het gaat hier evenals in de volgende nummers om een aanpassing aan de wijzigingen die de Subcommissie heeft aangebracht in artikel 1468.

2° : Een lid merkt op dat een hypotheek op een onroerend goed doorgaans niet tot waardevermindering leidt. De voorgestelde tekst dient derhalve slechts te worden toegepast in geval van vestiging van een recht van vruchtgebruik, van gebruik of van bewoning, van erfdienstbaarheid of van verlening van een recht van erfpacht of opstal.

Na bespreking stelt de Subcommissie vast, dat het op dit gebied niet mogelijk is een onderhandse schuld anders te behandelen dan een door hypotheek gewaarborgde schuld, de enige die eventueel uit de lasten moet worden verwijderd.

Artikel 1486 verbiedt aan een van de echtgenoten niet om schulden aan te gaan, en al zijn goederen, zelfs die welke door dat artikel worden beschermd, dienen als onderpand voor zijn schuldeisers. De enige sanctie die artikel 1468 stelt op het verbod om bepaalde goederen met een hypotheek te bezwaren, is hierin gelegen dat de hypotheek niet aan de andere echtgenoot kan worden tegengeworpen. Indien op het ogenblik van de vereffening, het niet met een hypotheek bezwaard vermogen van de echtgenoot-schuldenaar ontoereikend is om de echtgenoot-schuldeiser in staat te stellen zijn rechten uit te oefenen, komt deze laatste samen met de hypothecaire schuldeiser tot het geheel van die netto-baten.

De Subcommissie stelt voor, de tekst van nr. 2 te wijzigen en de woorden « wanneer ze overeenkomstig artikel 1468, § 1, vereist was, of zonder machtiging van de rechtbank » te vervangen door « of zonder machtiging van de rechtbank, terwijl die toestemming of machtiging wettelijk vereist is ».

3° : De Subcommissie stelt voor, deze tekst te doen luiden als volgt : « het bedrag van de schenkingen door een van de

époux au cours du mariage sans le consentement de son conjoint ou l'autorisation du tribunal, alors que ces consentement et autorisation étaient légalement requis ».

Alinéas 3 et 4.

La Sous-Commission estime que la limitation à 10 ans des conséquences de certains actes posés par un des époux au mépris des droits de l'autre, ne se justifie que par des raisons pratiques : la difficulté de la preuve de ces actes. Cette difficulté n'existe pas lorsqu'il s'agit d'immeubles ou de la constitution de droits réels sur des immeubles (dation d'usufruit par exemple) où il existera toujours un acte authentique. Elle propose dès lors, de fusionner les alinéas 3 et 4 dans le texte suivant : « La valeur des biens visés au 1° et 3° de l'alinéa précédent est fixée au jour de leur aliénation : il n'est pas tenu compte des biens meubles aliénés ou donnés par l'un des époux plus de dix ans avant la date de la dissolution du régime. »

§ 2. Alinéa 1er. La Sous-Commission propose de remplacer le texte du projet par le texte suivant :

« En cas de divorce, de séparation de corps ou de participation anticipée, la détermination et l'évaluation de l'actif final se fait à la date de la demande » (voir Code judiciaire, art. 12, 1278 et 1304).

Aucune modification n'est proposée à l'alinéa 2.

§ 3. Un membre souligne qu'il s'agit là d'une disposition dont la violation n'est pas sanctionnée; un autre membre répond qu'il y a lieu de la rapprocher des dispositions de l'article 871 du Code judiciaire qui permet au juge d'ordonner à une des parties de produire tous éléments de preuve dont elle dispose.

On pourrait prévoir la possibilité de déférer à l'époux le serment comme en matière d'inventaire (article 1183, 11°, du Code judiciaire) ou encore une sanction civile, en cas d'établissement de comptes volontairement inexacts (analogie avec 1477 du Code civil et l'article 1446 proposé par la Sous-Commission).

Un membre exprime l'avis qu'en cette matière on ne pourrait envisager de sanction civile ou pénale qu'après une modification de l'article 305 du Code civil. L'obligation pour les époux qui veulent divorcer par consentement mutuel, de céder à leurs enfants la moitié de la propriété de tous leurs biens est fréquemment la cause de déclarations volontairement inexacts.

Il paraît évident que cette disposition doit être interprétée avec bon sens; les époux et éventuellement leurs héritiers n'y sont tenus que dans la mesure de leurs possibilités.

Article 1474 (art. 21 du projet).

Faut-il maintenir dans le texte l'exclusion de la commune renommée ?

echtgenoten tijdens het huwelijk gedaan zonder toestemming van de andere echtgenoot of zonder machtiging van de rechtbank, terwijl die toestemming of machtiging wettelijk vereist is ».

Derde en vierde lid.

De Subcommissie meent dat de beperking tot 10 jaar van de gevolgen van bepaalde handelingen die een der echtgenoten verricht heeft met miskennis van de rechten van de andere, slechts te verantwoorden is om praktische redenen : de moeilijkheid om dergelijke handelingen te bewijzen. Deze moeilijkheid doet zich niet voor wanneer het gaat om onroerende goederen of de vestiging van zakelijke rechten op onroerende goederen (b.v. verlening van vruchtgebruik), in welke gevallen er altijd een authentieke akte zal bestaan. Zij stelt derhalve voor het derde en vierde lid te verwerken tot de volgende tekst : « De waarde van de goederen bedoeld in de nrs. 1 en 3 van het vorige lid wordt bepaald op de dag van hun vervreemding : er wordt geen rekening gehouden met de roerende goederen die een der echtgenoten meer dan 10 jaar voor de datum van de ontbinding van het stelsel vervreemd of geschonken heeft. »

§ 2. Eerste lid. De Subcommissie stelt voor, de tekst van het ontwerp te vervangen als volgt :

« In geval van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of vervroegde deling, worden de eindbaten vastgesteld en geschat op de datum van de eis » (zie Gerechtelijk Wetboek, art. 12, 1278 en 1304).

Bij het tweede lid worden geen wijzigingen voorgesteld.

§ 3. Een commissielid onderstreept dat op de overtreding van deze bepaling geen sanctie staat; een ander commissielid verwijst hem naar artikel 871 van het Gerechtelijk Wetboek, volgens hetwelk de rechter aan een van de partijen kan bevelen om alle bewijsmateriaal over te leggen dat zij ter beschikking heeft.

Men zou kunnen voorzien in de mogelijkheid om, evenals bij de boedelbeschrijving (artikel 1183, 11°, van het Gerechtelijk Wetboek), de eed op te dragen aan de echtgenoot, of nog een burgerrechtelijke sanctie te stellen, ingeval er opzettelijk onjuiste rekeningen zijn opgemaakt (naar analogie van artikel 1477 van het Burgerlijk Wetboek, en artikel 1446 voorgesteld door de Subcommissie).

Een lid spreekt de mening uit dat een burgerrechtelijke of strafrechtelijke sanctie ter zake eerst kan worden overwogen na wijziging van artikel 305 van het Burgerlijk Wetboek. De verplichting voor de echtgenoten die willen scheiden door onderlinge toestemming, om de helft van de eigendom van al hun goederen aan hun kinderen af te staan, is vaak oorzaak van opzettelijk onjuiste verklaringen.

Het is duidelijk dat deze bepaling met gezond verstand moet worden uitgelegd : de echtgenoten en eventueel hun erfgenamen zijn er slechts door gebonden in de mate van hun mogelijkheden.

Artikel 1474 (art. 21 van het ontwerp).

Moet de uitsluiting van de algemene bekendheid in de tekst gehandhaafd worden ?

Article 1475 (art. 22 du projet).

Certains membres considèrent que le délai de trois ans est trop court, spécialement lorsque le régime prend fin par le décès de l'un des époux et que sa succession est recueillie par des mineurs d'âge.

La Sous-Commission propose de compléter le texte de l'article 22 par un deuxième alinéa rédigé comme suit :

« Toutefois, lorsque le droit à la participation s'ouvre par le décès d'un des époux, ce délai ne court qu'à partir du jour où est introduite la demande de liquidation de la succession du défunt. »

Cette disposition aura également comme effet de ne pas contraindre des enfants, à peine de perdre leurs droits, à agir contre le survivant de leurs père et mère.

Article 1476 (art. 23 du projet).

La Sous-Commission propose de modifier le début de l'alinéa premier comme suit :

« La valeur des biens faisant l'objet d'actes entre vifs à titre gratuit entre époux... »

La Sous-Commission souligne que cette disposition, logique dans le système proposé, aboutit à des résultats fort différents, selon que l'époux donataire est ou non débiteur de la participation.

Article 1477 (art. 24 du projet).

Le 2° de cet article doit être interprété dans le sens donné à l'actuel article 218 du Code civil.

En se référant aux articles 23 à 28 du Code judiciaire, la Sous-Commission propose de remplacer au dernier alinéa les mots « arrêt définitif » par « arrêt passé en force de chose jugée ».

Article 1478 (art. 25 du projet).

Quoique l'annulation de mariage ne peut pas donner lieu à la liquidation du régime ou à l'ouverture du droit à la participation, la Sous-Commission estime néanmoins opportun de maintenir le texte.

Des critiques sont émises quant à la formule « ordonner la fourniture d'une garantie personnelle ou réelle ». Comment l'ordonnance du président pourrait-elle être exécutée si elle prévoit l'obligation de fournir une caution personnelle ? Ne serait-il pas préférable d'étendre à cette hypothèse les dispositions de l'article 223 du Code civil ?

La Sous-Commission exprime sa préférence pour cette dernière solution et propose dès lors de libeller comme suit l'article 1478 : « Quand une action en participation anticipée, en annulation de mariage, en divorce ou en séparation de corps est introduite et que le comportement d'un des époux permet

Artikel 1475 (art. 22 van het ontwerp).

Sommige leden oordelen dat een termijn van drie jaar te kort is, vooral wanneer het stelsel eindigt door het overlijden van een van de echtgenoten en zijn nalatenschap te beurt valt aan minderjarigen.

De Subcommissie stelt voor, de tekst van artikel 22 aan te vullen met een tweede lid, luidend als volgt :

« Wanneer de deelgerechtigdheid evenwel ingaat door het overlijden van een der echtgenoten, begint die termijn eerst te lopen op de dag dat de aanvraag tot vereffening van de nalatenschap van de overledene is ingediend. »

Deze bepaling zal ook tot gevolg hebben dat de kinderen niet gedwongen worden, op gevaar af hun rechten te verliezen, om op te treden tegen hun overlevende vader of moeder.

Artikel 1476 (art. 23 van het ontwerp).

De Subcommissie stelt voor, het begin van het eerste lid te wijzigen als volgt :

« De waarde van de goederen die het voorwerp zijn van handelingen onder de levenden om niet tussen echtgenoten... »

De Subcommissie wijst erop dat deze bepaling, die logisch past in het voorgestelde systeem, tot zeer verschillende resultaten leidt, naargelang de schenkende echtgenoot al dan niet schuldenaar is in het deelgenootschap.

Artikel 1477 (art. 24 van het ontwerp).

Het 2° van dit artikel moet worden uitgelegd in de zin die aan het huidige artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek wordt gegeven.

Met verwijzing naar de artikelen 23 tot 28 van het Gerechtelijk Wetboek stelt de Subcommissie voor, in het laatste lid het woord « eindarrest » te vervangen door « arrest met gezag van gewijsde ».

Artikel 1478 (art. 25 van het ontwerp).

Ofschoon de nietigverklaring van het huwelijk niet noodzakelijk aanleiding geeft tot de vereffening van het stelsel of tot de opening van de deelgerechtigdheid, oordeelt de Subcommissie het nochtans wenselijk de tekst te handhaven.

Er wordt kritiek uitgebracht op de formule « het stellen van een persoonlijke of zakelijke waarborg bevelen ». Hoe kan de beschikking van de voorzitter ten uitvoer worden gelegd, indien zij de verplichting oplegt een persoonlijke waarborg te stellen ? Ware het niet beter de bepalingen van artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek tot deze hypothese uit te breiden ?

De Subcommissie geeft de voorkeur aan deze laatste oplossing en stelt derhalve voor, artikel 1478 te doen luiden als volgt : « Wanneer een vordering tot deling, tot nietigverklaring van het huwelijk, tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed is ingesteld en de gedragingen van een der echt-

de craindre que les droits du conjoint à la participation future soient compromis, le président du tribunal peut, dans les formes prévues à l'article 223 du Code civil, ordonner les mesures prévues à cet article. »

Article 1479 (art. 26 du projet).

La Sous-Commission ne peut se rallier au principe de laisser en cette matière le juge statuer en équité et permettre ainsi à l'une des parties de déroger contre le gré de l'autre, aux règles légales de la liquidation.

Elle ne voit pas d'intérêt à permettre le règlement en nature de la participation sans le consentement des deux parties. Outre les conséquences d'ordre fiscal de cette dation en paiement (droit de mutation ? à charge de qui ?), il est toujours loisible au débiteur de réaliser une partie de son patrimoine pour régler ce qu'il doit.

En conséquence, la Sous-Commission propose de rejeter les 1° et 3° de l'article. Celui-ci sera libellé comme suit :

« Le tribunal peut à la demande d'un des époux lui accorder des délais de paiement, conformément aux dispositions de l'article 1244 du Code civil. »

CHAPITRE V.

Du régime des biens matrimoniaux.

Exposé général.

Le régime des biens matrimoniaux reconnaît aux deux époux une égale capacité juridique. Chacun d'eux gère et dispose d'une façon identique tant de ses biens propres ou personnels que de ses acquêts. Tel que le dit l'exposé des motifs du projet, toute l'économie du régime est essentiellement basée sur la conception d'un régime de séparation de biens (page 5).

Cette indépendance de chacun des époux n'est limitée que :

1. quand il s'agit de biens ou de choses ayant un rapport direct avec le ménage (art. 45) ;
2. en cas de disposition à titre gratuit de biens qualifiés de matrimoniaux, c'est-à-dire qui n'appartiennent pas en propre à l'époux donateur (art. 47).

D'un autre côté le régime tend à la participation de chacun des époux au résultat économique du mariage. A cet effet, il crée, et cela uniquement en vue de sa liquidation, une indivision des biens matrimoniaux lors de la dissolution du régime, soit dans la plupart des cas quand le mariage se dissout.

Le régime contient plusieurs catégories de biens et notamment :

1. Les biens propres du mari;
2. Les biens propres de la femme;
3. Les biens matrimoniaux du mari;

genoten doen vrezen dat de toekomstige deelgerechtigdheid van de andere echtgenoot in gevaar komt, kan de voorzitter van de rechtbank, in de vorm bepaald bij artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek, de maatregelen bevelen waarin dat artikel voorziet. »

Artikel 1479 (art. 26 van het ontwerp).

De Subcommissie kan zich niet verenigen met het beginsel om ten deze de rechter naar billijkheid uitspraak te laten doen en alzo een van de partijen in staat te stellen tegen de zin van de andere af te wijken van de wettelijke regels op de vereffening.

Zij ziet niet in wat voor belang men erbij kan hebben om de deling in natura te laten plaatshebben zonder de instemming van beide partijen. Buiten de fiscale gevolgen van deze inbetalinggeving (recht van overgang ? te wiens laste ?), staat het de schuldenaar steeds vrij een gedeelte van zijn vermogen te gelde te maken om zijn schuld te voldoen.

Dientengevolge stelt de Subcommissie voor de nummers 1 en 3 van het artikel te verwerpen en het te doen luiden als volgt :

« De rechtbank kan, op verzoek van een der echtgenoten, uitstel van betaling verlenen overeenkomstig de bepalingen van artikel 1244 van het Burgerlijk Wetboek. »

HOOFDSTUK V.

Stelsel van huwelijksgoederen.

Algemene uiteenzetting.

Het stelsel van huwelijksgoederen kent aan beide echtgenoten een gelijke handelingsbekwaamheid toe. Elk hunner beheert en beschikt op gelijke wijze, zowel over eigen of persoonlijke goederen als over zijn aanwinsten. Zoals in de memorie van toelichting bij het ontwerp wordt gezegd, is de gehele economie van het stelsel in wezen gegrond op een stelsel van scheiding van goederen (blz. 5).

Deze onafhankelijkheid van iedere echtgenoot is alleen dan beperkt :

1. wanneer het gaat om goederen of zaken die rechtstreeks verband houden met de huishouding (art. 45);
2. in geval van beschikking om niet over goederen die als huwelijksgoed worden aangemerkt, d.w.z. die niet eigen zijn aan de schenkende echtgenoot (art. 47).

Van een andere kant strekt het stelsel om iedere echtgenoot te laten delen in de economische vruchten van het huwelijk. Te dien einde wordt bepaald, dat de huwelijksgoederen uitsluitend met het oog op de vereffening in onverdeeldheid zullen verkeren bij de ontbinding van het stelsel, d.i. in de meeste gevallen bij de ontbinding van het huwelijk.

Het stelsel omvat verscheidene categorieën van goederen en met name :

1. De eigen goederen van de man;
2. De eigen goederen van de vrouw;
3. De huwelijksgoederen van de man;

4. Les biens matrimoniaux de la femme;

5. Les biens indivis entre les époux à subdiviser entre

a) les biens dont chacun des époux ne peut justifier être propriétaire exclusif;

b) les biens acquis en indivision entre les époux, indivision qui peut évidemment être de nature différente (propre de part et d'autre, matrimoniale des deux côtés, propre à l'un et matrimoniale à l'autre, le tout dans des proportions égales ou différentes).

Restent les biens acquis à titre de emploi anticipé d'un propre, à classer parmi les biens matrimoniaux de l'acquéreur, jusqu'à la réalisation intégrale du emploi.

Droit de propriété et administration.

L'existence des différentes catégories de biens entraîne avec elle un droit de propriété et une administration différents d'après la catégorie.

Biens propres : Chacun des époux est propriétaire de ses biens propres. Il en dispose librement comme il l'entend et son droit n'est nullement influencé par le mariage. Il en dispose donc tant à titre onéreux qu'à titre gratuit.

Biens matrimoniaux : Ces biens appartiennent à l'époux-acquéreur mais son droit de propriété n'est qu'un droit limité et d'une nature spéciale. Il ne peut en disposer librement qu'à titre onéreux. Pour pouvoir en disposer à titre gratuit, il lui faut en règle générale l'assentiment de l'autre époux et même dans certains cas son régime de mariage lui en interdit toute disposition entre vifs sans cet assentiment. C'est notamment le cas d'un immeuble occupé par les époux et du mobilier affecté à la vie courante du ménage (art. 45). Il faut croire que d'après sa situation sociale, l'époux propriétaire à droits limités, pourra ou ne pourra pas disposer de certains biens meubles, quoique de même nature, sans le consentement de son conjoint. L'affectation de certain mobilier à la vie courante du ménage dépend dans une certaine mesure de la situation de fortune ou des revenus des époux (tableaux, ustensiles de ménage précieux, etc.).

Biens indivis : Les biens dont aucun des époux ne pourra prouver être propriétaire exclusif sont à classer parmi les biens matrimoniaux mais comme appartenant à chacun d'eux pour la moitié.

Preuve : Un grand inconvénient du régime est la difficulté de l'organisation de la preuve de l'origine des biens. En d'autres mots, dans la pratique les cas risquent d'être fréquents où des biens, surtout des biens meubles tant corporels qu'incorporels, seront à classer inégalement dans la catégorie des biens matrimoniaux indivis.

Le projet de loi qui a pour but une indépendance de chaque époux quant à la gestion de ses biens tant propres que matrimoniaux, met pratiquement les époux dans l'impossibi-

4. De huwelijksgoederen van de vrouw;

5. De onverdeelde goederen van de echtgenoten, waarbij een onderscheid zal worden gemaakt tussen

a) de goederen waarvan geen van de echtgenoten kan bewijzen dat hij er de uitsluitende eigenaar van is;

b) de goederen door de echtgenoten in onverdeeldheid verkregen, welke onverdeeldheid natuurlijk verschillend van aard kan zijn (eigen goed voor beiden, huwelijksgoed voor beiden, eigen goed voor de een en huwelijksgoed voor de ander, alles in een gelijke of verschillende verhouding).

Blijven dan nog de goederen, verkregen als vervroegde wederbelegging van een eigen goed; deze moeten bij de huwelijksgoederen van de verkrijger worden ingedeeld totdat de wederbelegging een uitgemaakte zaak is.

Eigendomsrecht en beheer.

Het bestaan van de verschillende categorieën van goederen maakt dat eigendomsrecht en beheer zullen verschillen naar gelang van de categorie.

Eigen goederen : Iedere echtgenoot is eigenaar van zijn eigen goederen. Hij beschikt er vrijelijk over naar goeddunken en zijn recht wordt in geen deele beïnvloed door het huwelijk. Hij kan er dus zowel onder bezwarende titel als om niet over beschikken.

Huwelijksgoederen : Deze goederen behoren toe aan de echtgenoot die ze verkregen heeft, maar zijn eigendomsrecht is beperkt en van bijzondere aard. Hij kan er slechts vrijelijk over beschikken onder bezwarende titel. Wil hij er om niet over beschikken, dan zal hij in de regel de toestemming moeten hebben van de andere echtgenoot en zelfs zal in sommige gevallen zijn huwelijkstelsel hem verbieden er zonder die toestemming over te beschikken onder de levenden. Dit is onder meer het geval voor een pand dat door beide echtgenoten wordt gebruikt en voor de inboedel die voor de gewone huishouding dient (art. 45). Men moet aannemen dat de ene echtgenoot, eigenaar met beperkte rechten, naar gelang van zijn maatschappelijke positie al dan niet zal kunnen beschikken over bepaalde roerende goederen, ofschoon zij van dezelfde aard zijn, zonder de toestemming van de andere echtgenoot. Het gebruik van de inboedel voor de gewone huishouding hangt tot op zekere hoogte af van het vermogen of van de inkomsten van de echtgenoten (schilderijen, kostbare huishoudapparaten, enz.)

Onverdeelde goederen : De goederen waarvan geen van beide echtgenoten kan bewijzen de uitsluitende eigenaar te zijn, moeten als huwelijksgoederen worden aangemerkt, maar behoren voor de helft toe aan ieder van hen.

Bewijs : Een groot bezwaar is dat de herkomst van de goederen moeilijk te bewijzen valt, met andere woorden het zal in de praktijk vaak kunnen gebeuren dat vooral roerende goederen, zowel lichamelijke als onlichamelijke, ten onrechte dienen te worden ondergebracht in de categorie van de onverdeelde huwelijksgoederen.

Het ontwerp dat iedere echtgenoot onafhankelijk wil maken in het beheer van zijn goederen (zowel eigen als huwelijksgoederen), leidt ertoe dat het de echtgenoten prak-

lité de gérer ces biens convenablement. La création d'un titre à soi-même pouvant se réaliser difficilement, l'emploi ou remploi devra, dans la plupart des cas, se faire à l'intervention et par conséquent pour ainsi dire de l'assentiment de l'autre époux.

Si la preuve est difficile à fournir entre époux, elle sera encore beaucoup plus difficile à fournir à l'égard des tiers ou elle devrait presque chaque fois résulter d'un acte authentique. En d'autres termes, durant l'existence du régime, les biens matrimoniaux d'un des époux risquent de devenir le gage des dettes de son conjoint, même contractées à son insu.

Liquidation : Sous réserve du droit qu'a chacun des époux de renoncer aux biens matrimoniaux appartenant à son conjoint, les biens matrimoniaux sont groupés (en une masse) en vue de leur liquidation. Cette liquidation est organisée d'une façon très compliquée. Les droits de chaque partie sont limités par certains droits de priorité de l'autre partie; ces droits résultant, soit de droits ou obligations de reprises ou récompenses à effectuer, soit du chef de l'auteur de l'acquisition des objets.

Discussion générale.

De l'avis d'un membre on pourrait supposer que ce groupement de biens matrimoniaux des deux époux ne constitue donc pas une véritable masse commune. Chacune des parties y possède des droits réservés, peut se faire attribuer ou imputer sur sa part certains biens, notamment les biens acquis par elle ou par son auteur durant le mariage, sous réserve de ne pas dépasser la valeur de la part lui revenant.

De l'avis de certains membres de la Sous-Commission, ces biens attribués par priorité ne sont jamais tombés dans la masse commune, car ils ne sont jamais sortis du patrimoine de celui qui les possède. La propriété, précaire au début, s'est tout simplement consolidée dans le chef du propriétaire : en effet, ce n'est que leur valeur qui est portée en compte.

Dans l'esprit des auteurs du projet, la constitution de cette masse semble être une opération purement comptable qui n'entraîne aucun effet immédiat sur la liquidation.

A ce stade, plusieurs hypothèses peuvent se présenter quant à la délimitation comptable des droits respectifs des époux.

Ces hypothèses sont couvertes par un système compliqué de prélèvements et reprises préalables à la liquidation.

D'autres membres croient que le fait qui donne lieu à la dissolution du régime, crée ipso facto une indivision qui couvre tous les biens matrimoniaux.

Quoi qu'il en soit il semble que cette question devra être soumise à un examen approfondi, ne fût-ce qu'au point de vue fiscal.

tisch onmogelijk valt om die goederen behoorlijk te beheren. Daar het moeilijk gaat om voor zichzelf een titel te scheppen, zal de belegging of de wederbelegging, in de meeste gevallen, moeten plaatshebben door tussenkomst en dus om zo te zeggen met toestemming van de andere echtgenoot.

Is het bewijs al moeilijk te leveren tussen echtgenoten, het zal nog veel moeilijker te leveren zijn ten aanzien van derden omdat het bijna telkens zal moeten blijken uit een authentieke akte. Anders gezegd, zolang het stelsel bestaat, bestaat ook de vrees dat de huwelijksgoederen van de ene echtgenoot tot onderpand zullen strekken voor de schulden van de andere echtgenoot, ook al zijn zij buiten diens medeweten gemaakt.

Vereffening : Onverminderd het recht van iedere echtgenoot om afstand te doen van de huwelijksgoederen van zijn mede-echtgenoot, worden de huwelijksgoederen verenigd (in een boedel) met het oog op de vereffening. De desbetreffende regeling is zeer ingewikkeld. De rechten van iedere partij zijn beperkt door bepaalde voorkeurrechten van de andere partij; deze rechten vloeien voort hetzij uit rechten of verplichtingen inzake terugnemingen of vergoedingen, hetzij uit hoofde van de verkrijger van de goederen.

Algemene bespreking.

Volgens een lid zou men kunnen veronderstellen dat deze vereniging van de huwelijksgoederen van de twee echtgenoten dus geen echte gemeenschappelijke boedel vormt. Iedere partij bezit er voorbehouden rechten in, kan zich uit haar aandeel bepaalde goederen doen toekennen of aanrekenen, met name de goederen die zij of haar rechtsvoorganger tijdens het huwelijk verworven heeft, onder voorbehoud dat de waarde van het aandeel dat haar toekomt, niet wordt overschreden.

Volgens sommige commissieleden hebben deze goederen die bij voorrang worden toegekend, nooit tot de gemeenschappelijke boedel behoord, omdat zij nooit uit het vermogen zijn gegaan van degenen die ze bezit. De eigendom, aanvankelijk onzeker, heeft zich zonder meer geconsolideerd ten aanzien van de eigenaar : immers, alleen de waarde wordt in rekening gebracht.

De indieners van het ontwerp schijnen de vorming van deze boedel op te vatten als een louter boekhoudkundige verandering die geen onmiddellijke invloed heeft op de vereffening.

In dit stadium kunnen zich verscheidene hypothesen voordoen met betrekking tot de boekhoudkundige afbakening van de wederzijdse rechten van de echtgenoten.

Deze hypothesen worden gedekt door een ingewikkeld systeem van vooruitnemingen en terugnemingen, die aan de vereffening voorafgaan.

Andere leden geloven dat het feit dat aanleiding geeft tot de ontbinding van het stelsel, ipso facto een onverdeelde schept die zich uitstrekt tot alle huwelijksgoederen.

Hoe dit zij, het ziet ernaar uit dat deze zaak aan een diepgaand onderzoek onderworpen zal moeten worden, al was het maar uit fiscaal oogpunt.

Examen des articles.

Article 1480 (article 27 du projet).

Cet article est adopté sans discussion.

SECTION I.**Des biens des époux.****SOUS-SECTION 1.****De l'actif.**

Article 1481 (article 28 du projet).

La Commission propose de modifier quelque peu la rédaction du texte.

Pour plus de clarté :

1° Au deuxième alinéa elle intercale les mots « de chacun » entre « personnelle » et « époux »;

2° Remplace au troisième alinéa les mots « Les biens matrimoniaux sont la propriété personnelle des époux » par « Les biens matrimoniaux sont la propriété personnelle de l'époux qui les a acquis ».

Article 1482 (article 29 du projet).

Cet article énumère les biens, tant meubles qu'immeubles, propres à chacun des époux.

Au 3°, par l'expression « les biens déclarés tels par contrat de mariage » ne sont visés que des biens futurs, donc encore à acquérir, par exemple de l'avis du Conseil d'Etat « Les biens immeubles acquis pendant le mariage par chacun des époux ». En effet, les biens existant au moment du mariage sont propres en vertu du 1° de l'article.

Quant au 4°, relatif aux biens acquis à titre d'emploi ou de emploi, la Sous-Commission estime qu'il y a lieu de distinguer entre les biens immeubles et les biens meubles.

— En ce qui concerne les immeubles :

Un membre estime que l'emploi ou le emploi ne pourraient être autorisés que si les deux époux donnent leur accord et cela pour éviter toute contestation ultérieure. Un autre membre est d'avis que, tout en pouvant avoir son utilité, cette proposition est contre l'esprit du régime qui attribue à chacun des époux la libre disposition de ses biens. D'après lui, si une déclaration ou la volonté unilatérale ne suffit pas, l'autre époux pourra empêcher tout emploi et dans la plupart des cas, il est pratiquement impossible de recourir à l'intervention des tribunaux. Il suffit de se figurer une acquisition en vente publique.

Tâchant de trouver une solution intermédiaire, la Sous-Commission propose de permettre le emploi unilatéral qui pourra cependant être contesté par le conjoint qui n'y a pas consenti ou par les héritiers de celui-ci. Cette proposition est acceptée par la Sous-Commission à l'unanimité moins une voix.

Artikelsgewijze bespreking.

Artikel 1480 (artikel 27 van het ontwerp).

Aangenomen zonder bespreking.

AFDELING I.**Goederen van de echtgenoten.****ONDERAFDELING 1.****Baten.**

Artikel 1481 (artikel 28 van het ontwerp).

De Commissie stelt voor de redactie enigszins te wijzigen.

Duidelijkheidshalve :

1° Voegt zij in het tweede lid de woorden « van ieder » in tussen het woord « eigendom » en de woorden « van de echtgenoten »;

2° Vervangt zij in het derde lid de woorden « De huwelijksgoederen zijn persoonlijke eigendom van de echtgenoten » door de woorden « De huwelijksgoederen zijn persoonlijke eigendom van de echtgenoot die ze heeft verkregen ».

Artikel 1482 (artikel 29 van het ontwerp).

Dit artikel somt de eigen roerende en onroerende goederen van elke echtgenoot op.

Het nr. 3 : « de als dusdanig in het contract aangegeven goederen » doelt slechts op toekomstige, dus nog te verkrijgen goederen, bijvoorbeeld, naar het oordeel van de Raad van State « De onroerende goederen gedurende het huwelijk verkregen door ieder van de echtgenoten ». Immers, de goederen aanwezig bij het huwelijk, zijn krachtens het nr. 1 van het artikel eigen goederen.

In verband met het nr. 4, dat betrekking heeft op de goederen verkregen als belegging of als wederbelegging, meent de Subcommissie dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen de onroerende goederen en de roerende goederen.

— Wat de onroerende goederen betreft :

Een commissielid meent dat de belegging of de wederbelegging slechts zouden mogen worden toegestaan indien beide echtgenoten hun toestemming verlenen, en dit om latere betwistingen te voorkomen. Een ander commissielid is van oordeel dat dit voorstel, ofschoon het wel zijn nut kan hebben, induist tegen de geest van het systeem, dat aan ieder van de echtgenoten de vrije beschikking over zijn goederen wil laten. Indien een verklaring of een eenzijdige wilsuiking niet voldoende is, kan de andere echtgenoot volgens hem een wederbelegging verhinderen en in de meeste gevallen is het vrijwel onmogelijk om zich tot de rechtbanken te wenden. Men denke maar aan een verkrijging bij openbare verkoop.

De Subcommissie tracht een tussenoplossing te vinden in die zin dat eenzijdige wederbelegging zou worden toegestaan, maar met mogelijkheid van betwisting door de echtgenoot die er niet in heeft toegestemd of door diens erfgenamen. Dit voorstel wordt door de Commissie op één stem na, eenparig aangenomen.

De l'avis de ce membre opposant, si le contenu de la déclaration de remploi quant à l'origine des fonds est exact, il n'y a pas lieu à contestation, et si la déclaration est inexacte en ce sens que le déclarant n'est pas propriétaire des fonds qu'il déclare placer ou replacer en emploi ou remploi, il n'y a pas d'emploi ou de remploi. Ce n'est pas, d'après ce membre, l'emploi ou le remploi en lui-même qui peut être contesté, mais bien l'exactitude de la déclaration faite dans l'acte d'acquisition.

— En ce qui concerne les biens meubles :

La Sous-Commission dans sa majorité estime qu'il est impossible d'en exclure le remploi tel que le propose un membre, vu l'importance que les biens meubles peuvent avoir actuellement dans le patrimoine.

Mais comment organiser la preuve du remploi et par conséquent de la propriété ?

Après de longues discussions, la Sous-Commission décide de s'en référer aux articles 1486 et 1487 (articles 37 et 38 du projet) et de dire que la preuve de la provenance des deniers et de la volonté de réaliser l'emploi ou le remploi est rapportée conformément au prescrit de ces articles dans le but de mettre en concordance le mode de preuve prévu à l'article 1482 (article 29 du projet) et celui prévu par ces deux articles.

Plusieurs membres estiment que l'organisation de la preuve devrait trouver sa place dans le tronc commun (régime matrimonial primaire) et s'appliquer aux différents régimes projetés.

Au 5° de l'article, la Sous-Commission propose de supprimer les mots « ou par subrogation », les estimant superflus.

Finalement elle trouve que les articles 30, 31, 35 et 36 du projet, fussent-ils quelque peu modifiés, trouvent leur place dans ce même article 1482, dont elle propose la rédaction comme suit :

Article 1482. « Sont biens propres » :

1° comme dans le projet.

2° comme dans le projet.

3° comme dans le projet.

4° Les biens acquis en emploi de deniers propres, ou en remploi même anticipé, du prix d'aliénation d'un bien propre de l'un des époux :

a) s'il s'agit d'immeubles, lorsque dans l'acte d'acquisition il a été déclaré qu'elle est faite pour tenir lieu d'emploi ou de remploi et au moyen de deniers ou du prix dont la provenance est établie dans l'acte;

b) s'il s'agit de meubles, lorsque la preuve de la provenance des deniers et de la volonté de réaliser l'emploi ou le remploi est rapportée conformément au prescrit des articles 1486 et 1487.

Toutefois, si un bien est acquis en remploi anticipé d'un bien propre, le bien acquis ne devient propre que lorsque au moins la moitié du prix du bien acquis aura été payée ou éventuellement les biens matrimoniaux remboursés jusqu'à

Naar het oordeel van de tegenstemmer is er geen aanleiding tot betwisting indien de inhoud van de verklaring van wederbelegging omtrent de herkomst van de gelden juist is, en is er geen belegging of wederbelegging indien de verklaring onjuist is in die zin, dat hij die verklaart de gelden te beleggen of weder te beleggen er niet de eigenaar van is. Volgens dit commissielid is niet de belegging of wederbelegging op zichzelf vatbaar voor betwisting, maar wel de juistheid van de verklaring in de akte van verkrijging.

— Wat de roerende goederen betreft :

De meerderheid van de Subcommissie acht het onmogelijk die goederen van wederbelegging uit te sluiten, zoals een commissielid voorstelt, omdat zij tegenwoordig een zeer grote rol kunnen spelen in het vermogen.

Maar hoe moet dan de bewijslevering van de wederbelegging en dus van de eigendom worden geregeld ?

Na langdurige besprekingen beslist de Subcommissie te verwijzen naar de artikelen 1486 en 1487 (artikelen 37 en 38 van het ontwerp) en te zeggen dat het bewijs van de herkomst der gelden en van de wil om tot belegging of wederbelegging over te gaan, wordt geleverd volgens de bepalingen van de artikelen, ten einde overeenstemming te bereiken tussen de wijze waarop het bewijs moet worden geleverd volgens artikel 1482 (artikel 29 van het ontwerp) en volgens die twee artikelen.

Verscheidene commissieleden zijn van oordeel dat de regeling van de bewijslevering thuishoort in de gemeenschappelijke stam (oorspronkelijk huwelijksvermogensstelsel) en zou moeten gelden voor de verschillende ontworpen stelsels.

Bij het nr. 5 van dit artikel stelt de Subcommissie voor de woorden « of door indeplaatsstelling van » als overbodig te schrappen.

Ten slotte vindt zij dat de artikelen 30, 31, 35 en 36 van het ontwerp, zelfs na lichte wijziging, thuishoren in hetzelfde artikel 1482, dat zij voorstelt te doen luiden als volgt :

Artikel 1482. « Eigen goederen zijn » :

1° zoals in het ontwerp.

2° zoals in het ontwerp.

3° zoals in het ontwerp.

4° De goederen verkregen door belegging van eigen gelden, of door wederbelegging, zij het vervroegd van de prijs van vervreemding van een eigen goed van een der echtgenoten.

a) indien het onroerende goederen betreft, wanneer in de akte van verkrijging verklaard is dat zij geldt als belegging of wederbelegging uit de gelden of de prijs, waarvan de herkomst in de akte is neergelegd;

b) indien het roerende goederen betreft, wanneer het bewijs van de herkomst der gelden en van de wil om tot belegging of wederbelegging over te gaan, wordt geleverd overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 1486 en 1487.

Wordt een goed echter verkregen door vervroegde wederbelegging van een eigen goed, dan wordt het verkregen goed eerst eigen goed wanneer tenminste de helft van de prijs van het verkregen goed is betaald of, in voorkomend geval,

concurrence de cette moitié à l'aide du prix provenant de l'aliénation du bien indiqué dans l'acte.

5° Les biens acquis en échange d'un propre si la valeur du bien cédé atteint au jour de la cession au moins la moitié de la valeur du bien acquis; sinon le bien acquis en échange constitue un bien matrimonial, sauf récompense au profit de l'époux qui était propriétaire du bien cédé.

6° La part acquise par l'un des époux à titre de licitation ou autrement d'un bien dont l'acquéreur est copropriétaire, sauf récompense éventuelle (art. 30 du projet).

7° La créance d'un prix de vente, d'une soulte d'échange ou de partage, d'une indemnité d'assurance ou de dommages et intérêts, substituée à un propre (art. 35 du projet).

8° Les lots, réserves non distribuées ou distribuées autrement qu'à titre de dividende, primes de remboursement et droits de souscription afférents à des valeurs mobilières propres à l'un des époux.

Il en est de même des valeurs que le propriétaire de biens ou valeurs propres acquiert en vertu de cette possession :

- soit sans versement de fonds;
- soit en vertu de droits de souscription y afférents;
- soit en compensation de l'apport en société de tels biens (art. 31 du projet).

Il est à remarquer que :

1. le dernier alinéa du 4° se rapporte tant aux meubles qu'aux immeubles;
2. la récompense prévue au 5°, due à l'époux qui était propriétaire du bien cédé dont la valeur au moment de la cession n'atteint pas la moitié de la valeur du bien acquis en échange, correspondra à la valeur du bien cédé au moment de la cession;
3. les réserves distribuées à titre de dividende constituent des biens matrimoniaux parce qu'il s'agit de dividendes;
4. que la Sous-Commission estime, contrairement à la suggestion qui en a été faite de supprimer l'article 31 du projet, repris sous une rédaction modifiée au 8° du nouvel article 29, proposé ci-dessus, il y a lieu de le maintenir pour éviter que les parts propres à un des époux dans des sociétés de famille, ne deviennent des biens matrimoniaux, ce qui pourrait jeter le trouble dans ces sociétés surtout en cas de divorce par exemple. Il est d'ailleurs entendu que si des valeurs sont acquises en vertu d'un droit de souscription afférent à des valeurs propres au moyen de deniers matrimoniaux, il y a lieu à récompense.

Article 1483 (art. 32 du projet).

Cet article considère comme propres les objets à usage personnel d'un des époux, ainsi que ses diplômes, décora-

wanneer de huwelijksgoederen ten belope van die helft zijn terugbetaald uit de prijs van de vervreemding van het goed, dat in de akte is aangeduid.

5° De goederen verkregen in ruil voor een eigen goed, indien het overgedragen goed op de dag van de overdracht tenminste de helft van het verkregen goed waard is, anders is het in ruil verkregen goed een huwelijksgoed, behoudens vergoeding van de echtgenoot die eigenaar was van het overgedragen goed was.

6° Het aandeel bij veiling of anderszins door een van de echtgenoten verkregen in een goed, waarvan de verkrijger medeëigenaar is, behoudens eventuele vergoeding (art. 30 van het ontwerp).

7° De schuldvordering van een verkoopprijs, van een opleg bij ruiling of verdeling, van een verzekeringsuitkering of schadevergoeding, die in de plaats wordt gesteld van een eigen goed (art. 35 van het ontwerp).

8° De loten, niet uitgekeerde of anders dan als dividend uitgekeerde reserves, terugbetalingspremies en voorkeurrechten met betrekking tot eigen geldswaardige papieren van een der echtgenoten.

Hetzelfde geldt voor de geldswaardige papieren die de eigenaar van eigen goederen of geldswaardige papieren verkrijgt op grond van dit bezit :

- hetzij zonder storting van fondsen;
- hetzij op grond van daaraan verbonden voorkeurrechten;
- hetzij als vergoeding voor de inbreng van zodanige goederen in de vennootschap (art. 31 van het ontwerp).

Op te merken valt dat :

1. het laatste lid van het nr. 4 zowel betrekking heeft op roerende als op onroerende goederen;
2. de vergoeding, volgens nr. 5, verschuldigd is aan de echtgenoot die medeëigenaar was van een overgedragen goed dat bij de overdracht minder dan de helft van het in ruil verkregen goed waard was, moet overeenstemmen met de waarde van het overgedragen goed ten tijde van de overdracht.
3. de als dividend uitgekeerde reserves huwelijksgoederen zijn omdat het dividend betreft;
4. de Subcommissie meent dat, in tegenstelling met het voorstel tot schrapping van artikel 31 van het ontwerp, in een gewijzigde vorm opgenomen in het 8° van het hierboven voorgestelde nieuwe artikel 29, het dient te worden gehandhaafd om te voorkomen dat de eigen aandelen van een der echtgenoten in de familievennootschappen huwelijksgoed zouden worden, wat storend zou kunnen werken in die vennootschappen, vooral bij echtscheiding, bijvoorbeeld. Er wordt trouwens nadrukkelijk vastgesteld dat een vergoeding dient te worden betaald, indien de geldswaardige papieren door middel van huwelijksgelden worden verkregen op grond van een aan die geldswaardige papieren verbonden voorkeurrecht.

Artikel 1483 (art. 32 van het ontwerp).

Dit artikel beschouwt als eigen goederen de voorwerpen die dienen tot het persoonlijk gebruik van een van de echt-

tions, bibelots, correspondances, papiers et souvenirs de famille sans valeur marchande particulière ou présentant pour l'époux un intérêt moral prépondérant. Il s'agit surtout d'objets intimement liés à la personne de l'époux.

La Sous-Commission voudrait voir remanier le texte tout en faisant ressortir clairement que ne sont pas compris les objets qui ont une valeur marchande notoire.

Après un long échange de vues, elle propose de rédiger cet article comme suit :

« Les vêtements, bijoux et objets à usage personnel d'un des époux, ses diplômes, décorations, papiers, bibelots et souvenirs personnels lui sont propres à moins que ces objets aient une valeur marchande notoire ou que l'autre époux fasse valoir sur ces objets un intérêt moral prépondérant. »

Un membre estime que ce texte n'est pas très heureux non plus. Il se demande à qui appartiendront les objets sur lesquels l'autre époux fera valoir un intérêt moral prépondérant. Seront-ce des biens matrimoniaux ou propres à lui ?

Article 1484 (art. 33 du projet).

Pour rencontrer quelques objections faites par certains membres, relatives notamment aux mots « toutes allocations analogues », la Sous-Commission propose le texte suivant :

« La pension alimentaire dont bénéficie un des époux ainsi que les pensions et allocations dont il est titulaire, sont propres. Il en est de même des dommages-intérêts et des indemnités d'assurance payés à l'époux pour préjudice matériel ou moral. Toutefois, pendant la durée du régime, les arrérages relatifs à ces biens sont des biens matrimoniaux. »

La terminologie « préjudice matériel » englobe à la fois les dommages aux personnes et aux choses, et cela par opposition à l'expression « préjudice moral ».

Article 1485 (art. 34 du projet).

Cet article donne une énumération des biens matrimoniaux qui semble superflue. En effet, les biens qui ne sont pas des propres sont nécessairement des biens matrimoniaux. C'est d'ailleurs ce que dit le 3° de l'article.

Comme dans certains cas cependant un doute pourrait surgir, la Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Tous les biens des époux, dont le caractère propre n'est pas établi, sont des biens matrimoniaux. Il en est ainsi :

» 1° Des biens acquis à titre onéreux pendant le mariage par les époux, soit ensemble soit séparément.

genoten, alsmede zijn diploma's, eretekens, kleinodiën, briefwisseling, papieren en familiesouvenirs die geen bijzondere handelswaarde bezitten of voor de echtgenoot van overwegend moreel belang zijn. Het geldt hier vooral voorwerpen die intiem verbonden zijn aan de persoon van de echtgenoot.

De Subcommissie zou de tekst willen omgewerkt zien, opdat duidelijk zou blijken dat de voorwerpen met kennelijke handelswaarde er niet onder vallen.

Na een langdurige gedachtenwisseling stelt zij voor het artikel te doen luiden als volgt :

« De klederen, juwelen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik van een der echtgenoten, zijn diploma's, eretekens, papieren, kleinodiën en persoonlijke gedachtenissen zijn eigen goederen, tenzij die voorwerpen een algemeen bekende handelswaarde hebben of de andere echtgenoot een overwegend moreel belang bij deze voorwerpen doet gelden. »

Een commissielid meent dat ook dit geen zeer gelukkige tekst is. Aan wie zullen de voorwerpen toebehoren waarbij de andere echtgenoot een overwegend moreel belang doet gelden ? Zullen het huwelijksgoederen of zijn eigen goederen zijn ?

Artikel 1484 (art. 33 van het ontwerp).

Ten einde tegemoet te komen aan sommige leden die opmerkingen hebben gemaakt betreffende o.m. de woorden « andere soortgelijke uitkeringen », stelt de Subcommissie de volgende tekst voor :

« De uitkering tot onderhoud die een der echtgenoten geniet, alsmede de pensioenen en uitkeringen waarvan hij houder is, zijn eigen goederen. Hetzelfde geldt voor schadevergoedingen en verzekeringsuitkeringen die aan de echtgenoot betaald zijn wegens stoffelijke of zedelijke schade. Zolang het huwelijksvermogensstelsel duurt, zijn de rentetermijnen betreffende die goederen evenwel huwelijksgoederen. »

Onder « stoffelijke schade » wordt verstaan zowel de personenschade als de zaakschade in tegenstelling tot de uitdrukking « zedelijke schade ».

Artikel 1485 (art. 34 van het ontwerp).

Dit artikel bevat een overbodig schijnende opsomming van de huwelijksgoederen. Goederen die geen eigen goederen zijn, zijn immers uiteraard huwelijksgoederen. Zo luidt trouwens het 3° van het artikel.

Maar aangezien in sommige gevallen toch twijfel zou kunnen rijzen, heeft de Subcommissie de volgende tekst aangenomen :

« Alle goederen van de echtgenoten waarvan niet is uitgemaakt dat zij eigen goederen zijn, zijn huwelijksgoederen. Dit geldt voor :

» 1° de goederen die staande het huwelijk onder bezwarende titel door de echtgenoten gezamenlijk of afzonderlijk zijn verkregen.

» 2° Des économies des époux, des fruits et revenus de leurs biens, tant propres que matrimoniaux et des produits des mines, minières et carrières. »

(Art. 35 du projet).

Cet article est repris par le 7° du nouvel article 1482.

(Art. 36 du projet).

Cet article a été inséré au 8° du nouvel article 1482.

Articles 1486 et 1487 (art. 37 et 38 du projet).

Ces articles organisent la preuve de la propriété. L'article 37 vise la preuve entre époux et l'article 38 la preuve à l'égard des tiers.

Articles 1488 et 1489 (art. 39 et 40 du projet).

La Sous-Commission les adopte provisoirement.

Ces articles donnent lieu à une critique générale du régime projeté; certains membres le trouvent pratiquement inapplicable. Un membre estime que ce système est une pure vue de l'esprit.

SOUS-SECTION 2.

Du passif.

Article 1490 (art. 41 du projet).

Cet article a été adopté sans discussion.

(Art. 42 du projet).

Ce texte correspond à celui de l'article 218*bis* du « Régime matrimonial primaire » que l'on a retenu provisoirement dans le tronc commun (devenu art. 222 de l'art. I du texte proposé par la Sous-Commission).

La Sous-Commission estime le maintien de l'article 42 inutile.

SECTION II.

De l'administration et de la disposition des biens.

Article 1491 (art. 43 du projet).

Cet article est adopté sans observations.

Articles 1492 et 1493 (art. 44 et 45 du projet).

Un membre estime qu'il faudrait ajouter à l'article 44 le premier alinéa de l'article 45, car cet alinéa ne vise que les biens matrimoniaux et non les propres, suggestion que la majorité de la Sous-Commission trouve logique.

Les deux articles sont adoptés avec cette modification.

» 2° de spaarpenningen van de echtgenoten, de vruchten en inkomsten van hun eigen goederen en huwelijksgoederen, en de opbrengst van mijnen, groeven en graverijen. »

(Art. 35 van het ontwerp).

Dit artikel is verwerkt in het nieuwe artikel 1482 als 7°.

(Art. 36 van het ontwerp).

Dit artikel is overgenomen in het nieuwe artikel 1482 opgenomen als 8°.

Artikelen 1486 en 1487 (art. 37 en 38 van het ontwerp).

Deze artikelen regelen de bewijslevering van de eigendom. Artikel 37 betreft de bewijslevering tussen echtgenoten en artikel 38 de bewijslevering ten opzichte van derden.

Artikelen 1488 en 1489 (art. 39 en 40 van het ontwerp).

De Subcommissie heeft deze artikelen voorlopig aangenomen.

Zij geven aanleiding tot een algemene kritiek op de voorgestelde regeling; sommige leden vinden ze praktisch ontoepasselijk. Een lid acht het zuiver zinsbegoocheling.

ONDERAFDELING 2.

Lasten.

Artikel 1490 (art. 41 van het ontwerp).

Dit artikel is aangenomen zonder bespreking.

(Art. 42 van het ontwerp).

Deze tekst stemt overeen met die van artikel 218*bis* van het « Primair huwelijksvermogensstelsel », dat voorlopig in de gemeenschappelijke bepalingen is ondergebracht (dat artikel 222 van art. 1 is geworden in de tekst van de Subcommissie).

De Subcommissie acht het overbodig dit artikel te handhaven.

AFDELING II.

Beheer en beschikking over de goederen.

Artikel 1491 (art. 43 van het ontwerp).

Dit artikel is zonder opmerkingen aangenomen.

Artikelen 1492 en 1493 (art. 44 en 45 van het ontwerp).

Een lid is van oordeel dat het eerste lid van artikel 45 moet worden toegevoegd aan artikel 44, omdat dat eerste lid slechts betrekking heeft op de huwelijksgoederen en niet op de eigen goederen, hetgeen de meerderheid van de Subcommissie logisch vindt.

Beide artikelen worden met deze wijziging goedgekeurd.

L'interdiction que contient le second d'entre eux concerne aussi bien les biens propres que les biens matrimoniaux.

Article 1494 (art. 46 du projet).

Le texte proposé correspond à celui de l'article 214-1, § 2, des amendements du Gouvernement. Ce dernier texte n'ayant pas été retenu, la Sous-Commission modifie celui proposé pour l'article 1494, dans une rédaction analogue à celle de l'article 1417.

Article 1495 (art. 47 du projet).

L'article est adopté après que la référence à l'article 214, § 2 ait été remplacée par un renvoi à l'article 1494.

Article 1496 (art. 48 du projet).

Concerne l'attribution d'une dot à un enfant commun :

1. Au premier alinéa : par les parents conjointement.

2. Au second alinéa par contre, la constitution en dot par un seul époux d'un bien propre à lui, ce qui expose l'autre époux, qui l'ignore ou n'a pas consenti à cette constitution de dot, à devoir y contribuer pour la moitié, même si ses moyens ne le lui permettent pas. C'est pour cette raison que la Sous-Commission propose que le conjoint qui n'aura pas consenti à la constitution en dot par l'autre époux d'un bien propre à celui-ci ne sera obligé à aucune intervention.

Dans ce but le deuxième alinéa est rédigé comme suit :

« Dans ce cas l'époux qui aura constitué en dot un bien propre avec le consentement de son conjoint, aura sur les biens de celui-ci une action en indemnité pour la moitié de ce bien, eu égard à la valeur du bien donné au temps de la donation. »

Un membre exprime sa satisfaction quant à la référence à la valeur du bien donné au moment de la donation, et regrette que ce même principe ne soit pas encore en application en matière successorale. Voir articles 859, 860, etc., du Code civil.

Article 1497 (art. 49 du projet).

Il est, à un point-virgule près, la reproduction de l'article 1440 du Code civil.

La Sous-Commission propose de supprimer les mots « La garantie de » et de remplacer la conjonction « et » par un point-virgule et « ses » par « les ».

Article 1498 (art. 50 du projet).

Cet article attribue aux deux époux du droit accordé actuellement par l'article 1423 du Code civil en régime de

De verbodsbepaling in het tweede artikel geldt zowel de eigen als de huwelijksgoederen.

Artikel 1494 (art. 46 van het ontwerp).

De voorgestelde tekst stemt overeen met die van artikel 214-1, § 2, van de regeringsamendementen. Aangezien deze tekst niet is overgenomen, wijzigt de Subcommissie de tekst van artikel 1494 om de redactie ervan te doen overeenstemmen met die van artikel 1417.

Artikel 1495 (art. 47 van het ontwerp).

Het artikel wordt aangenomen nadat de verwijzing naar artikel 214, § 2, is vervangen door een verwijzing naar artikel 1494.

Artikel 1496 (art. 48 van het ontwerp).

Dit artikel betreft de verstrekking van huwelijksgoed aan een gemeenschappelijk kind :

1. In het eerste lid : door de echtgenoten gezamenlijk.

2. In het tweede lid gaat het daarentegen om de verstrekking door een enkele echtgenoot van een eigen goed als huwelijksgoed met het gevolg dat de andere echtgenoot die hiervan niet op de hoogte is of er niet in heeft toegestemd, toch voor de helft moet bijdragen, zelfs wanneer zijn middelen hem dat toelaten. Daarom stelt de Subcommissie voor dat de echtgenoot die niet heeft toegestemd in de verstrekking van een eigen goed door de andere echtgenoot, niet verplicht zal zijn daarin bij te dragen.

Met het oog hierop wordt het tweede lid gesteld als volgt :

« In dat geval bezit de echtgenoot die met toestemming van de andere echtgenoot een eigen goed als huwelijksgoed heeft verstrekt op de goederen van die echtgenoot een vordering tot vergoeding voor de helft van dat goed, met inachtneming van de waarde van het verstrekte goed ten tijde van de schenking. »

Een lid spreekt zijn voldoening uit over de verwijzing naar de waarde van het gegeven goed ten tijde van de verstrekking en betreurt dat dit beginsel nog niet van toepassing is inzake nalatenschappen. Zie artikelen 859, 860, enz. van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 1497 (art. 49 van het ontwerp).

Dit artikel stemt, op een kommapunt na, letterlijk overeen met artikel 1440 van het Burgerlijk Wetboek.

De Subcommissie stelt voor, de aanhef te doen luiden als volgt : Het huwelijksgoed is verschuldigd door ieder die het verstrekt... », zij stelt ook voor, om het voegwoord « en » te vervangen door een kommapunt en « ses » in de Franse tekst te vervangen door « les ».

Artikel 1498 (art. 50 van het ontwerp).

Dit artikel verleent aan beide echtgenoten het recht dat thans in artikel 1423 van het Burgerlijk Wetboek, onder het

communauté au seul mari. La Sous-Commission a estimé que le texte présenté s'écarte trop de la version actuelle de l'article 1423 du Code civil dont il ne veut être qu'une adaptation au régime des biens matrimoniaux. Le texte rédigé par la Sous-Commission vise à parer à cet inconvénient.

Article 1499 (art. 51 du projet).

Cet article introduit le droit pour chacun des époux d'exercer pendant la durée du régime tout droit de créance qu'il aurait contre son conjoint. Remarquons que cette créance n'est pas privilégiée. Certains membres font observer que le droit pour chaque époux d'exercer son droit de créance contre son conjoint, pendant la durée du régime, peut constituer une entorse sérieuse à la stabilité patrimoniale du ménage.

La Sous-Commission, dans sa majorité, estime que cet article ne vise pas les donations.

En effet, trois hypothèses peuvent être envisagées :

— donation entre époux : aucun droit de créance ne naît en vertu du principe que donner et retenir ne vaut;

— donation par un des époux à un tiers : l'acte posé par l'époux donateur ne concerne pas l'autre époux;

— donation faite sous forme de constitution de dot : cette éventualité est réglée par l'article 1496 précédent. La seule question qui reste posée est celle de déterminer à quel moment la créance naît dans le chef de l'époux-créancier soit immédiatement, soit à la liquidation du régime.

La Sous-Commission estime que c'est évidemment cette dernière hypothèse qui doit être retenue pour rester dans la logique du système.

C'est la raison pour laquelle elle a modifié l'article 51 de la façon suivante :

« L'époux dont les biens propres ou matrimoniaux se sont appauvris au profit des biens propres ou matrimoniaux de son conjoint, possède à l'égard de celui-ci un droit de créance.

» Cette créance n'est exigible qu'à la dissolution du régime, sauf lorsqu'il y a péril en la demeure, en quel cas le juge peut la déclarer immédiatement exigible. »

Un membre précise que ce texte vise un droit de créance qui vient en concurrence avec les autres créanciers.

Articles 52 et 53 du projet.

La Sous-Commission est d'avis que ces dispositions, s'appliquant quel que soit le régime matrimonial des époux, trouvent leur place dans la 1re partie du projet en discussion.

gemeenschapsstelsel, alleen aan de man wordt toegekend. Verder was de Subcommissie van oordeel dat de voorgestelde tekst te sterk afwijkt van de huidige tekst van artikel 1423 van het Burgerlijk Wetboek, die hij alleen beoogt aan te passen aan het stelsel van huwelijksgoederen. De Subcommissie heeft een andere tekst aangenomen om dit bezwaar te ondervangen.

Artikel 1499 (art. 51 van het ontwerp).

Dit artikel verleent aan elke echtgenoot het recht om tijdens de duur van het stelsel alle vorderingsrecht tegen zijn mede-echtgenoot uit te oefenen. Dit vorderingsrecht is niet bevoorrecht. Sommige leden merken op dat het recht van elke echtgenoot om zijn vorderingsrecht tegen zijn mede-echtgenoot uit te oefenen tijdens de duur van het stelsel, de stabiliteit van het gezinsvermogen ernstig in het gedrang kan brengen.

De meerderheid van de Subcommissie is van oordeel dat dit artikel niet toepasselijk is op de schenkingen.

Wij kunnen namelijk drie hypothesen onder ogen zien :

— schenking tussen echtgenoten : er ontstaat geen vorderingsrecht, want « eens gegeven blijft gegeven »;

— schenking van een van de echtgenoten aan een derde : de handeling van de schenkende echtgenoot gaat de andere echtgenoot niet aan;

— schenking in de vorm van aanbrengst van huwelijksgoed : deze mogelijkheid is geregeld in artikel 1496. De enige vraag die openblijft, is op welk ogenblik de schuldvordering ontstaat in de persoon van de echtgenoot-schuldeiser : onmiddellijk of bij de vereffening van het stelsel ?

Volgens de Subcommissie is het uiteraard de laatste hypothese die moet worden aangehouden als men logisch wil blijven met het systeem.

Daarom heeft zij artikel 51 gewijzigd als volgt :

« De echtgenoot wiens eigen of huwelijksgoederen verarmd zijn ten bate van de eigen of huwelijksgoederen van de andere echtgenoot, bezit ten aanzien van deze een vorderingsrecht.

» Deze schuldvordering is eerst opeisbaar bij de ontbinding van het stelsel, behalve wanneer de zaak geen uitstel gedooft, in welk geval de rechter de schuld onmiddellijk opeisbaar kan verklaren. »

Een lid verklaart nader dat het hierbedoelde vorderingsrecht samen met dat van de andere schuldeisers wordt uitgeoefend.

Artikelen 52 en 53 van het ontwerp.

De Subcommissie is van oordeel dat deze bepalingen die van toepassing zijn ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten, thuishoren in het 1ste deel van het besproken ontwerp.

SECTION III.

De la liquidation et du partage des biens matrimoniaux.

Article 1500 (art. 54 du projet).

Le texte du projet est adopté sans modifications.

Article 1501 (art. 55 du projet).

L'article prévoit les sanctions pour le défaut d'inventaire en cas d'existence d'enfants mineurs lors du décès de l'un des conjoints. Tous les membres de la Sous-Commission sont d'accord pour dire que l'article 55 vise uniquement les enfants communs aux deux époux; ce texte introduisant une sanction est de stricte interprétation et ne s'applique pas au cas d'existence d'autres descendants incapables.

La sanction en cas d'omission d'inventaire consiste :

1. pour le tuteur légal en la perte de la jouissance des revenus des biens des mineurs;
2. pour le subrogé tuteur en la responsabilité solidaire avec le tuteur.

La Sous-Commission estime que la notion pénale de faute est à écarter, ainsi que l'application automatique de la sanction. Si l'enfant peut prétendre qu'il a été lésé, l'époux survivant et le subrogé tuteur peuvent prouver — et c'est éventuellement à eux à le prouver — que le mineur n'a pas subi de préjudice.

Afin de rencontrer les différentes objections, la Sous-Commission propose d'adopter le texte suivant :

« En cas d'existence d'enfants mineurs communs, lors du décès de l'un des conjoints, l'époux survivant est tenu de faire l'inventaire des biens propres de l'époux prédécédé et de tous les biens matrimoniaux.

« L'époux survivant et le subrogé tuteur qui ne l'a point obligé à faire inventaire sont tenus solidairement de toutes les condamnations qui pourraient être prononcées au profit des mineurs lésés.

» Cette condamnation comporte pour l'époux survivant privation de la jouissance des revenus des biens de ses enfants mineurs à partir de la date fixée par le juge. »

La Sous-Commission est d'accord pour dire que la date du préjudice ne peut pas être fixée au-delà de l'ouverture de la succession.

Article 1502 (art. 56 à 59 du projet).

La Sous-Commission estime logique de fusionner le contenu de ces articles en un seul, libellé comme suit :

« Il est dressé pour chacun des époux un compte de leurs biens propres et de leurs biens matrimoniaux, ainsi que le cas échéant, des biens matrimoniaux qui leur appartiennent en indivision.

AFDELING III.

Vereffening en verdeling van de huwelijksgoederen.

Artikel 1500 (art. 54 van het ontwerp).

De tekst van het ontwerp wordt ongewijzigd aangenomen.

Artikel 1501 (art. 55 van het ontwerp).

Dit artikel voorziet in de sancties wegens het ontbreken van een boedelbeschrijving ingeval er minderjarige kinderen zijn bij het overlijden van een der echtgenoten. Alle leden van de Subcommissie zijn het eens dat artikel 55 uitsluitend betrekking heeft op de kinderen die de twee echtgenoten gemeen hebben; deze tekst voert een sanctie in die strikt moet worden geïnterpreteerd en niet geldt ingeval er andere onbekwame afstammelingen zijn.

De sanctie wegens het ontbreken van een boedelbeschrijving bestaat :

1. voor de wettelijke voogd in het verlies van het genot van de inkomsten uit de goederen van de minderjarige kinderen;
2. voor de toeziende voogd, in de hoofdelijke aansprakelijkheid met de voogd.

De Subcommissie oordeelt dat het strafrechtelijk begrip fout hier buiten beschouwing moet blijven en dat de sanctie niet automatisch mag worden toegepast. Terwijl het kind kan aanvoeren dat het is benadeeld, kunnen de overlevende echtgenoot en de toeziende voogd bewijzen — en het staat eventueel aan hen dit te doen — dat de minderjarige geen schade heeft geleden.

Ten einde aan de verschillende bezwaren tegemoet te komen stelt de Subcommissie de volgende tekst voor :

« Zijn er, bij het overlijden van een der echtgenoten, minderjarige kinderen, dan is de langstlevende echtgenoot gehouden een boedelbeschrijving op te maken van de eigen goederen van de vooroverleden echtgenoot en van alle huwelijksgoederen.

» De langstlevende echtgenoot en de toeziende voogd die hem niet verplicht heeft een boedelbeschrijving op te maken, staan hoofdelijk in voor alle veroordelingen die zouden worden uitgesproken ten voordele van de benadeelde minderjarigen.

» Zodanige veroordeling doet de langstlevende echtgenoot het genot verliezen van de inkomsten uit de goederen van zijn minderjarige kinderen, vanaf de datum door de rechter bepaald. »

De Subcommissie is van oordeel dat de datum van de benadeling niet na het openvallen van de nalatenschap mag gesteld worden.

Artikel 1502 (art. 56 tot 59 van het ontwerp).

De Subcommissie acht het logisch de inhoud van deze artikelen samen te smelten tot één artikel, luidend als volgt :

« Voor ieder van de echtgenoten wordt een rekening opgemaakt van de eigen goederen en van de huwelijksgoederen en, in voorkomend geval, ook van de huwelijksgoederen die hun onverdeeld toebehoren.

» Toutes les fois qu'une catégorie de biens s'est enrichie au détriment d'une autre catégorie, il y a lieu à récompense en faveur de la catégorie appauvrie. »

Voici de l'avis de la Sous-Commission les différents cas qui peuvent se présenter :

1. Un époux s'est servi de biens matrimoniaux à lui au profit de ses biens propres.

2. Un époux a utilisé ses biens propres au profit de ses biens matrimoniaux.

3. Les biens propres d'un des époux ont profité des biens matrimoniaux de l'autre époux. Il en est de même en sens inverse.

4. Des biens matrimoniaux de l'un des époux ont servi aux biens matrimoniaux de l'autre époux.

5. La catégorie des biens propres ou des biens matrimoniaux d'un des époux a profité aux biens indivis ou inversement.

Dans tous ces cas, celle des catégories de biens qui s'est enrichie au détriment d'une des autres catégories doit toujours récompense à la catégorie au détriment de laquelle elle s'est enrichie; cette récompense sera du montant dont l'autre catégorie s'est appauvrie.

Toutefois, si des fonds ou des biens appartenant à des biens propres d'un des époux ont été utilisés au profit de la catégorie de biens propres du conjoint, il s'agit d'une créance entre époux qui n'a rien à voir avec la liquidation ou le partage des biens matrimoniaux.

Le texte de cet article ne concerne que le cas où il n'y a pas de renonciation. Le cas de la renonciation sera traité ultérieurement.

Article 1503 (art. 60 du projet).

Un membre propose la suppression pure et simple de cet article qu'il prétend compliquer les choses, et notamment en cas de renonciation par un des époux aux biens matrimoniaux de l'autre et comme étant en contradiction avec l'article 64 du projet.

Après un long échange de vues, la Sous-Commission dans sa majorité adopte le texte suivant :

« Si balance faite, le compte présente un solde en faveur de la masse des biens matrimoniaux, l'époux débiteur en effectue le rapport à cette masse. Si le compte présente un solde en faveur d'un époux, il lui est attribué des biens matrimoniaux pour une valeur correspondante à ce solde dans l'ordre ci-après : argent comptant, meubles, immeubles. »

Si le compte présente un solde en faveur des biens matrimoniaux, celui qui est débiteur doit couvrir la dette de la façon suivant son appréciation; il en est le seul juge.

» Telkens wanneer een categorie van goederen zich heeft verrijkt ten koste van een andere categorie, is een vergoeding verschuldigd ten bate van de verarmde categorie. »

Ziehier de verschillende gevallen die zich naar de mening van de Subcommissie kunnen voordoen :

1. Een echtgenoot heeft zich van zijn huwelijksgoederen bediend ten bate van zijn eigen goederen.

2. Een echtgenoot heeft zijn eigen goederen gebruikt ten bate van zijn huwelijksgoederen.

3. De eigen goederen van een der echtgenoten hebben profijt gehad van de huwelijksgoederen van de andere echtgenoot. Hetzelfde geldt in omgekeerde zin.

4. Er is gebruik gemaakt van huwelijksgoederen van een der echtgenoten ten bate van de huwelijksgoederen van de andere echtgenoot.

5. De categorie van de eigen goederen of van de huwelijksgoederen van een der echtgenoten is ten goede gekomen aan onverdeelde goederen of omgekeerd.

In al deze gevallen is de categorie van goederen die zich heeft verrijkt ten koste van een der andere categorieën, altijd een vergoeding verschuldigd aan de categorie waarvan zij zich heeft verrijkt; deze vergoeding is gelijk aan het bedrag van de verarming van de andere categorie.

Indien evenwel gelden of goederen, behorende tot de eigen goederen van een der echtgenoten, zijn gebruikt ten bate van de andere echtgenoot, dan betreft het een schuldvordering tussen echtgenoten die niets te maken heeft met de vereffening en de verdeling van de huwelijksgoederen.

De tekst van dit artikel geldt slechts voor het geval dat er geen afstand is gedaan. De kwestie van de afstand zal later worden behandeld.

Artikel 1503 (art. 60 van het ontwerp).

Een lid stelt voor dit artikel zonder meer te laten wegvallen, omdat het zijns inziens de zaken bemoeilijkt, met name wanneer een van de echtgenoten afstand doet van de huwelijksgoederen van de andere echtgenoot en omdat het in tegenspraak is met artikel 64 van het ontwerp.

Na een lange gedachtenwisseling neemt de meerderheid van de Subcommissie de volgende tekst aan :

« Vertoont de rekening, na opgemaakte balans, een saldo in het voordeel van de boedel der huwelijksgoederen, dan doet de echtgenoot-schuldenaar inbreng van dat saldo in die boedel. Vertoont de rekening een saldo in het voordeel van een echtgenoot, dan worden hem huwelijksgoederen toegerekend ter waarde van dat saldo, en wel in deze volgorde : gereed geld, roerende goederen, onroerende goederen. »

Vertoont de rekening een saldo in het voordeel van de huwelijksgoederen, dan moet degene die schuldenaar is, de schuld dekken op een wijze die alleen te zijner beoordeling staat.

Article 1504 (art. 61 du projet).

Il trouve son origine dans l'article 1473 du Code civil.

La Sous-Commission est adverse de l'attribution d'intérêts de plein droit à partir du jour où s'est ouvert le droit au partage, estimant que le droit à la reprise constituant une créance, celle-ci ne peut porter intérêt si elle n'est pas exigée. C'est pour cette raison que la Sous-Commission, s'inspirant de l'article 1153 du Code civil, propose le texte suivant :

« Les récompenses portent intérêts à partir du jour où une sommation en vue de partage a été faite par un des époux ou un de ses ayants droit à son conjoint ou à ses ayants droit. »

La Sous-Commission fait remarquer que la sommation par un seul ayant droit, profitera à tous.

Un membre déclare qu'il faut aussi considérer les tiers comme des ayants droit.

SOUS-SECTION 1.

De l'actif.

Article 1505 (art. 62 du projet).

La Sous-Commission propose de rédiger l'article comme suit :

« Après les prélèvements faits, le cas échéant en application de l'article 1503, l'actif à partager se compose :

- » 1° des biens matrimoniaux;
- » 2° du montant dont les époux sont débiteurs à titre de récompense. »

Il a paru utile à la Sous-Commission de se référer à l'article 1503 (art. 60 du projet), la masse des biens à partager ne comprenant évidemment plus ce qui a été prélevé en nature en application de l'alinéa 2 du même article.

Article 1506 (art. 63 du projet).

La Sous-Commission estime que les mots « leurs héritiers » comprennent également les ayants droits, et pour éviter une autre interprétation, elle propose de remplacer les mots « leurs héritiers » par « leurs ayants droit ».

Article 1507 (art. 64 du projet).

Cet article accorde à chaque époux le droit de conserver, sur estimation, les biens entrés de son chef dans la masse à partager.

Artikel 1504 (art. 61 van het ontwerp).

Dit artikel vindt zijn oorsprong in artikel 1473 van het Burgerlijk Wetboek.

De Subcommissie is gekant tegen de toekenning van interest van rechtswege te rekenen van de dag dat het recht op verdeling is opengevallen, omdat zij van oordeel is dat, aangezien het recht op terugneming een schuldvordering is, deze geen interest mag opbrengen indien de schuld niet wordt opgeëist. Derhalve stelt de Subcommissie, met verwijzing naar artikel 1153 van het Burgerlijk Wetboek, de volgende tekst voor :

« De vergoedingen brengen interest op te rekenen van de dag waarop een aanmaning tot verdeling door een van de echtgenoten of door een van zijn rechtverkrijgenden is gedaan aan de andere echtgenoot of aan diens rechtverkrijgenden. »

De Subcommissie merkt op dat de aanmaning door één rechtverkrijgende tot voordeel van allen zal strekken.

Een commissielid verklaart dat ook derden als rechtverkrijgenden moeten worden beschouwd.

ONDERAFDELING 1.

Baten.

Artikel 1505 (art. 62 van het ontwerp).

De Subcommissie stelt voor dit artikel te doen luiden als volgt :

« Na vooruitneming, in voorkomend geval met toepassing van artikel 1503, bestaan de te verdelen baten uit :

- » 1° de huwelijksgoederen;
- » 2° het bedrag dat de echtgenoten verschuldigd zijn als vergoeding. »

Het leek de Subcommissie goed te verwijzen naar artikel 1503 (art. 60 van het ontwerp), daar de boedel van de te verdelen goederen natuurlijk niet meer bevat wat in natura werd voorafgenomen met toepassing van het tweede lid van hetzelfde artikel.

Artikel 1506 (art. 63 van het ontwerp).

De Subcommissie meent dat de woorden « hun erfgenamen » eveneens de rechtverkrijgenden omvatten en om te voorkomen dat dit anders zou worden uitgelegd, stelt zij voor de woorden « hun erfgenamen » te vervangen door « hun rechtverkrijgenden ».

Artikel 1507 (art. 64 van het ontwerp).

Dit artikel kent aan iedere echtgenoot het recht toe de van zijnentwege in de te verdelen boedel gevallen goederen naar schatting te behouden.

Il est entendu qu'en cas de prédécès, ce droit de l'époux passe à ses ayants droit. D'après un membre, les 2e et 3e phrases de l'article reproduisent simplement une règle de procédure normale et sont donc superflues.

Tenant compte de cette observation, il est proposé de rédiger l'article comme suit :

« Chaque époux a le droit de conserver, sur estimation ou à dire d'expert, les biens meubles et immeubles entrés de son chef dans la masse à partager. »

Et de supprimer le surplus.

Article 1508 (art. 65 du projet).

Certains membres se demandent si les articles 887 et suivants du Code civil, traitant de la rescision en matière de partage, sont applicables en cas de divorce.

On décide de se tenir provisoirement au texte de l'article 1476 du Code civil.

A la question de savoir si en dehors de la matière successorale, un partage peut être rescindé pour cause de lésion, le rapporteur chargé de l'examen y a apporté la réponse suivante : la lésion ne constitue pas un vice de consentement. Mais dans certains cas, le législateur a estimé que les conséquences d'une transaction étaient si défavorables pour une des parties qu'il fallait présumer une erreur, un dol ou une contrainte à l'origine. Ce n'est donc que dans les cas prévus par le législateur qu'il peut être exercé une action en rescision pour lésion en matière de partage comme en d'autres domaines.

Kluyskens — De verbintenissen I, blz. 40-44.

Dekkers — Précis de droit civil belge II, pp. 36-37-38.

De Page — Droit civil I, 1962, pp. 82 à 86, n° 70.

Répertoire pratique de droit belge III, Ve Contrat et Conventions en général, n° 32501, p. 24.

Il semble pouvoir être déduit de cette doctrine qu'il n'y a pas de rescision en matière de partage lorsque la dissolution se produit par une autre cause que par le décès.

Le texte de l'article 65 est adopté sans modification.

!

Article 1509 (art. 66 du projet).

L'article est adopté sans observation.

Article 1510 (art. 67 du projet).

Un membre estime que cet article est superflu, et qu'il n'est d'ailleurs que la reproduction adaptée de l'article 1478 du Code civil.

Un membre fait observer que l'époux — créancier de l'autre — peut exercer son droit de créance pendant le mariage et après le partage sur les biens tant matrimoniaux que propres, mais se demande en quoi consistent ses droits pendant la période allant de la cessation du régime au partage.

Er wordt nadrukkelijk vastgesteld dat dit recht van de echtgenoot bij vooroverlijden overgaat op zijn rechtverkrigenden. Volgens een commissielid staat in de tweede en derde volzin van dit artikel niets anders dan een normale procedureregel.

Met inachtneming van deze opmerking wordt voorgesteld dit artikel te doen luiden als volgt :

« Iedere echtgenoot heeft het recht om, naar raming of volgens schatting van deskundigen, de uit zijn hoofde in de te verdelen boedel gevallen roerende en onroerende goederen te behouden. »

En het overige te doen vervallen.

Artikel 1508 (art. 65 van het ontwerp).

Enige commissieleden vragen zich af of artikel 887 e.v. van het Burgerlijk Wetboek, die handelen over de vernietiging van de verdeling, ook toepasselijk zijn bij echtscheiding.

Er wordt beslist zich voorlopig te houden aan de tekst van artikel 1476 van het Burgerlijk Wetboek.

Op de vraag of, buiten de zaken van erfopvolging, een verdeling kan worden vernietigd uit hoofde van benadeling, geeft de verslaggever, met het onderzoek belast, het volgende antwoord : benadeling is geen gebrek in de toestemming. Maar in bepaalde gevallen is de wetgever van oordeel geweest dat de gevolgen van een dading zo nadelig waren voor een van de partijen dat vergissing, bedrog of dwang moesten worden vermoed eraan ten grondslag te liggen. Een vordering tot vernietiging wegens benadeling kan dus inzake verdeling evenals op ander gebied slechts worden ingesteld in gevallen door de wetgever bepaald.

Kluyskens — De verbintenissen I, blz. 40-44.

Dekkers — Précis de droit civil belge II, blz. 36-37-38.

De Page — Droit civil I, 1962, blz. 82 tot 86, nr. 70.

Répertoire pratique de droit belge III, Ve Contrat et Conventions en général, nr. 32501, blz. 24.

Uit deze werken schijnt te volgen dat er geen vernietiging is inzake verdeling wanneer de ontbinding een andere oorzaak heeft dan de dood.

De tekst van artikel 65 wordt ongewijzigd aangenomen.

Artikel 1509 (art. 66 van het ontwerp).

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen.

Artikel 1510 (art. 67 van het ontwerp).

Een commissielid vindt dit artikel overbodig; het doet trouwens niet anders dan artikel 1478 van het Burgerlijk Wetboek in een aangepaste vorm overnemen.

Een commissielid merkt op dat de echtgenoot — schuldeiser van de andere — zijn schuld gedurende het huwelijk en na de verdeling kan verhalen op de huwelijksgoederen zowel als op de eigen goederen van de andere echtgenoot, maar hij vraagt zich af wat zijn rechten zijn in het tijdvak tussen het einde van het stelsel en de verdeling.

Il lui est répondu que l'époux-créancier devra, lorsque la liquidation est ouverte, attendre qu'elle soit terminée pour pouvoir exercer son recours sur la part des biens matrimoniaux qui sera échue à ce conjoint.

L'article est adopté.

Article 1511 (art. 68 du projet).

Cet article est l'adaptation de l'article 1480 du Code civil.

Un membre croit que cet article traite uniquement de l'exécution des droits au moment où le partage est consommé.

Par suite de cette observation, la Sous-Commission décide de faire précéder l'article par les mots « Après le partage consommé » et l'article est adopté ainsi modifié.

Un membre fait observer que rien n'empêche l'époux-créancier d'exercer son droit même pendant la période entre la cessation du régime et le partage s'il ne l'exerce que sur les biens propres du conjoint-débiteur.

SOUS-SECTION 2.

Du passif.

Article 1512 (art. 69 du projet).

Un membre croit que c'est une erreur de dire que des dettes se partagent et propose de dire que les dettes sont pour moitié à charge de chacun des époux. En conséquence, la Sous-Commission adopte le second alinéa et rédige le premier alinéa de l'article comme suit :

« Lorsque cesse le régime des biens matrimoniaux, les dettes relatives à ces biens sont pour moitié à charge de chacun des époux ou de leurs ayants droit. »

Article 1513 (art. 70 du projet).

La Sous-Commission propose de supprimer le mot « toutefois » et constate qu'il y a lieu de remplacer les mots « l'article 41 » par « l'article 42 ». Il est cependant à remarquer qu'il vaudrait probablement mieux de remplacer le dernier membre de phrase « sauf ce qui est dit à l'article 42 à l'égard des dettes contractées dans l'intérêt du ménage » par les mots « sous réserve de l'application de l'article 222 » se trouvant dans les textes du régime primaire (tronc commun).

Article 1514 (art. 71 du projet).

L'article est adopté sans observations.

Article 1515 (art. 72 du projet).

La Sous-Commission s'inspire de l'alinéa 2 de l'article 1490 du Code civil pour modifier le texte de cet article.

Hem wordt geantwoord dat de echtgenoot-schuldeiser, wanneer de vereffening ingaat, zal moeten wachten tot zij is voltrokken om zich te verhalen op het aandeel in de huwelijksgoederen dat de andere echtgenoot te beurt valt.

Het artikel wordt aangenomen.

Artikel 1511 (art. 68 van het ontwerp).

Dit artikel is een aanpassing van artikel 1480 van het Burgerlijk Wetboek.

Een commissielid denkt dat het uitsluitend handelt over de uitvoering van de rechten op het ogenblik dat de verdeling voltrokken wordt.

Ten gevolge van deze opmerking beslist de Subcommissie de woorden « na het voltrekken van de verdeling » in te voegen tussen het woord « worden » en het woord « uitgevoerd ».

Een commissielid wijst erop dat niets de echtgenoot-schuldeiser verhindert zijn recht uit te oefenen, zelfs gedurende het tijdvak tussen het ophouden van het stelsel en de verdeling, indien hij het slechts uitoefent op de eigen goederen van de echtgenoot-schuldenaar.

ONDERAFDELING 2.

Lasten.

Artikel 1512 (art. 69 van het ontwerp).

Een commissielid vindt dat het een vergissing is te zeggen dat de schulden worden verdeeld en stelt voor te bepalen dat de schulden voor de helft ten laste komen van ieder der echtgenoten. De Subcommissie neemt derhalve het tweede lid aan en doet het eerste luiden als volgt :

« Wanneer het stelsel van huwelijksgoederen ophoudt komen de schulden betreffende die goederen voor de helft ten laste van ieder der echtgenoten of van hun rechtverkrigenden. »

Artikel 1513 (art. 70 van het ontwerp).

De Subcommissie stelt voor het woord « echter » te doen vervallen en constateert dat de woorden « artikel 41 » dienen te worden vervangen door de woorden « artikel 42 ». Hierbij valt evenwel op te merken dat het wellicht beter zou zijn het laatste zinsdeel « behoudens hetgeen in artikel 42 is bepaald ten aanzien van de in het belang van de huishouding aangegane schulden » te vervangen door de woorden « onder voorbehoud van de toepassing van artikel 222 » die voorkomen in de teksten van het oorspronkelijk stelsel (gemeenschappelijke stam).

Artikel 1514 (art. 71 van het ontwerp).

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen.

Artikel 1515 (art. 72 van het ontwerp).

De Subcommissie inspireert zich hier op artikel 1490, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek om de tekst van dat artikel te wijzigen.

La Sous-Commission observe que les articles 1513 à 1515 ne visent que le passif existant au jour où le régime prend fin.

SECTION IV.

Du droit de renoncer aux droits matrimoniaux.

Article 1516 (art. 73 du projet).

Adopté sans modification.

Un membre pose la question suivante : « L'époux survivant, qui peut renoncer aux biens matrimoniaux de son conjoint, peut-il renoncer à tous les biens matrimoniaux constitués en une masse en vue de sa liquidation ? » La Sous-Commission estime qu'il serait inadmissible qu'il puisse renoncer aux biens matrimoniaux dont il a eu lui-même la gestion.

Ce membre tient cependant à remarquer que rien n'empêche de renoncer à une communauté ni à une succession non déficitaire, mais qu'il est évident que cette renonciation n'aurait de sens que si l'autre époux y consent et ne fasse pas de même.

Article 1517 (art. 74 du projet).

Plusieurs membres se demandent quelles seront les conséquences fiscales de cet article. Un membre fait observer que le texte ne prévoit pas de mutation d'une personne à l'autre, mais uniquement d'une catégorie de biens à une autre.

La Sous-Commission est d'avis qu'il ne se crée aucune mutation dans le sens fiscal du mot et que dès lors aucun droit fiscal n'est exigible.

Un membre dit qu'au besoin les lois fiscales devront être adaptées ou interprétées à cette intention.

La Sous-Commission supprime les mots « comme propres ».

Un membre préférerait ne pas supprimer ces mots.

Ici aussi il y a lieu, comme à l'article 1513, de faire l'observation relative au remplacement du dernier membre de phrase (art. 222 du tronc commun).

Il vaudrait mieux aussi de dire « dettes nées dans son chef » que « de son chef » pour qu'on n'y comprenne pas les dettes contractées en tant que mandataire.

La Sous-Commission adopte ce point de vue.

Article 1518 (art. 75 du projet).

La Sous-Commission supprime les mots « il n'y a pas de partage » et les mots « comme propres » et remplace les mots « dettes nées de son chef » par les mots « dettes nées dans son chef ».

De Subcommissie wijst erop dat de artikelen 1513 tot 1515 slechts betrekking hebben op de lasten die bestaan op de dag dat het stelsel ophoudt.

AFDELING IV.

Recht om van de huwelijksrechten afstand te doen.

Artikel 1516 (art. 73 van het ontwerp).

Dit artikel wordt ongewijzigd aangenomen.

Een commissielid stelt de volgende vraag : « Kan een overlevende echtgenoot, die afstand kan doen van de huwelijksgoederen van zijn echtgenoot, afstand doen van alle huwelijksgoederen waarvan een boedel wordt gemaakt met het oog op vereffening ? » De Subcommissie acht het ontoelaatbaar dat hij afstand zou kunnen doen van de huwelijksgoederen waarover hijzelf het beheer heeft gevoerd.

Dit commissielid wenst evenwel op te merken dat er geen bezwaar tegen bestaat om afstand te doen van een gemeenschap of van een nalatenschap zonder tekort, maar dat het voor de hand ligt dat deze afstand slechts zin zou hebben indien de andere echtgenoot daarin toestemt en niet hetzelfde doet.

Artikel 1517 (art. 74 van het ontwerp).

Verscheidene commissieleden vragen zich af wat de fiscale gevolgen van dit artikel zullen zijn. Een commissielid brengt in het midden dat de tekst niet voorziet in de overgang van de ene persoon op de andere, maar uitsluitend in de overgang van de ene categorie van goederen naar een andere.

De Subcommissie is van oordeel dat er geen overgang in de fiscale betekenis van het woord plaatsheeft en dat er derhalve geen belastingrecht kan worden gevorderd.

Een commissielid zegt dat de belastingwetten desnoods in die zin zullen moeten worden aangepast of uitgelegd.

De Subcommissie doet de woorden « als eigen goederen » vervallen.

Een commissielid wil deze woorden liever niet zien vervallen.

Hier past dezelfde opmerking als bij artikel 1513 over de vervanging van het laatste zinsdeel (art. 222 van de gemeenschappelijke stam).

Het ware ook beter in de Franse tekst te schrijven « dettes nées dans son chef » in plaats van « de son chef », om te voorkomen dat daarin de schulden worden opgenomen die hij als lasthebber heeft aangegaan.

De Subcommissie is het met dit standpunt eens.

Artikel 1518 (art. 75 van het ontwerp).

De Subcommissie doet de woorden « heeft er geen verdeling plaats » en de woorden « als eigen goederen » vervallen, terwijl in de Franse tekst de woorden « dettes nées de son chef » vervangen worden door « dettes nées dans son chef ».

Articles 1519 à 1525 (art. 76 à 83 du projet).

Ces articles fixent les conditions et délais de la renonciation par un des époux ou ses ayants droit à la part lui revenant dans les biens matrimoniaux de son conjoint.

L'article 76 oblige l'époux qui veut conserver son droit de renoncer à sa part dans ces biens, à faire dresser inventaire par un officier public dans un délai de trois mois. Il lui accorde un délai de quarante jours pour délibérer sur l'acceptation ou la renonciation, ces quarante jours courant du jour de la clôture de l'inventaire, tandis que d'après l'article 81 le droit de renoncer se conserve pendant trente ans si inventaire a été dressé dans le délai prescrit par l'article 76.

Il est entendu qu'il ne s'agit pas là d'une contradiction. En effet :

1. l'époux qui n'a pas fait dresser inventaire en temps voulu ne peut plus renoncer;

2. l'époux qui a fait dresser inventaire conformément à l'article 76 a quarante jours pour délibérer sur l'acceptation ou la renonciation, mais s'il ne s'est pas décidé avant l'expiration de ce délai, il peut être poursuivi en qualité de co-propriétaire. Dans ce cas il devra prendre attitude sous peine de perdre définitivement son droit à la renonciation; il devra en outre, payer les frais faits contre lui jusqu'à sa renonciation.

La Sous-Commission est d'avis, la date de l'inventaire n'étant soumise à aucune publication, qu'il vaut mieux pour des raisons pratiques ne faire courir les quarante jours pour délibérer qu'à partir de l'expiration du délai accordé pour faire dresser inventaire (trois mois). Ces délais, en cas de décès de l'époux, se renouvellent au profit de ses héritiers si l'inventaire n'était pas dressé avant l'ouverture de la succession.

La Sous-Commission décide de regrouper les articles 76 à 83 dans une présentation légèrement différente sous les articles 1519 à 1525.

Article 1526 (art. 84 du projet).

Il est adopté sans modification.

Article 1527 (art. 85 du projet).

Les mots « aucun loyer » sont remplacés par les mots « aucune redevance » et les mots « dans un immeuble » par « d'un immeuble ».

Artikelen 1519 tot 1525 (art. 76 tot 83 van het ontwerp).

Deze artikelen bepalen onder welke voorwaarden en binnen welke termijnen een van de echtgenoten of zijn verkrijgende afstand kunnen doen van het aandeel dat hem toekomt in de huwelijksgoederen.

Artikel 76 verplicht de echtgenoot die zijn recht wil behouden om afstand te doen van zijn aandeel in die goederen, binnen een termijn van drie maanden een boedelbeschrijving te doen opmaken door een openbare ambtenaar. Het staat hem een termijn van veertig dagen toe voor het beraad over de aanvaarding of de afstand, welke termijn ingaat op de dag dat de boedelbeschrijving wordt gesloten, terwijl krachtens artikel 81 het recht om afstand te doen behouden blijft gedurende dertig jaren, indien de boedelbeschrijving is opgemaakt binnen de termijn bepaald bij artikel 76.

Hierin zit geen tegenspraak, want :

1. de echtgenoot die niet te rechter tijd een boedelbeschrijving heeft doen opmaken, kan geen afstand meer doen;

2. de echtgenoot die overeenkomstig artikel 76 een boedelbeschrijving heeft doen opmaken, heeft veertig dagen tijd om zich te beraden over de aanvaarding of de afstand, maar is hij vóór het verstrijken van die termijn tot geen besluit gekomen, dan kan hij worden vervolgd als mede-eigenaar. In dat geval moet hij zijn houding bepalen op straffe van zijn recht op afstand voorgoed te verliezen; hij zal bovendien de kosten moeten vergoeden die tot op het tijdstip van de afstand tegen hem zijn gemaakt.

Daar de datum van de boedelbeschrijving niet behoeft te worden bekendgemaakt, is de Subcommissie van oordeel dat het om praktische redenen beter is de termijn van veertig dagen voor het beraad eerst te doen ingaan bij het verstrijken van de termijn die is gesteld om een boedelbeschrijving te doen opmaken (drie maanden). Bij overlijden van de echtgenoot worden deze termijnen hernieuwd ten gunste van zijn erfgenamen, indien de boedelbeschrijving niet is opgemaakt vóór het openvallen van de nalatenschap.

De Subcommissie besluit de artikelen 76 tot 83 in een licht gewijzigde voorstelling te hergroeperen onder de artikelen 1519 tot 1525.

Artikel 1526 (art. 84 van het ontwerp).

Dit artikel wordt ongewijzigd aangenomen.

Artikel 1527 (art. 85 van het ontwerp).

De woorden « geen huur » worden vervangen door de woorden « geen vergoeding »; in de Franse tekst worden verder de woorden « dans un immeuble » vervangen door « d'un immeuble ».

Articles 1528 et 1529 (art. 86 et 87 du projet).

Ces articles sont adoptés sans modification.

Un membre fait observer qu'il y aurait lieu de revoir l'article 1098 du Code civil.

SECTION V.

Des conventions qui peuvent modifier le régime des biens matrimoniaux.

SOUS-SECTION 1.

De l'exclusion de certains biens.

Articles 1530, 1531 et 1532 (art. 88, 89 et 90 du projet).

Ces articles sont adoptés sans modification.

SOUS-SECTION 2.

Du préciput conventionnel.

Article 1533 (art. 91 du projet).

Remarquons qu'il résulte du texte que le préciput reste limité à la dissolution du mariage par le décès. En effet, le texte commence par les mots : « La clause par laquelle l'époux survivant » — ce qui est d'ailleurs conforme aux termes exprès de l'article 1517 : « La mort seule donne ouverture au préciput. »

Ne confondons pas avec la clause du partage inégal des biens matrimoniaux, voir les articles 1520 et suivants du Code civil.

Un échange de vues a lieu concernant la question de savoir si l'époux qui renonce aux biens matrimoniaux peut exercer le droit au préciput.

Il résulte du texte de l'article 1533 que deux hypothèses sont à envisager :

1° ou bien l'époux accepte et alors le prélèvement s'exerce sur les biens matrimoniaux;

2° ou bien l'époux renonce et dans ce cas il y a deux sous-hypothèses :

a) le contrat de mariage est muet, en ce qui concerne le préciput et alors le préciput ne peut pas être exercé sur les biens auxquels le bénéficiaire a renoncé, mais s'exerce sur la masse restée partageable;

b) le contrat de mariage reconnaît à l'époux le droit au préciput même en cas de renonciation, et dans cette hypothèse, le préciput s'exerce tant sur les biens auxquels le bénéficiaire a renoncé que sur les biens matrimoniaux à partager.

Par « biens propres à l'époux prédécédé », in fine de l'article, on entend les biens matrimoniaux de l'époux prédécédé devenus propres à ses héritiers ou ayants droit par suite de la renonciation de l'époux bénéficiaire survivant, et non les autres biens propres qui n'appartenaient pas à la catégorie

Artikelen 1528 en 1529 (art. 86 en 87 van het ontwerp).

Deze artikelen worden ongewijzigd aangenomen.

Een lid merkt op dat artikel 1098 van het Burgerlijk Wetboek dient te worden herzien.

AFDELING V.

Overeenkomsten waarbij het stelsel van huwelijksgoederen kan worden gewijzigd.

ONDERAFDELING 1.

Uitsluiting van sommige goederen.

Artikelen 1530, 1531 en 1532 (art. 88, 89 en 90 van het ontwerp).

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen.

ONDERAFDELING 2.

Bedongen vooruitneming.

Artikel 1533 (art. 91 van het ontwerp).

Hier moge worden opgemerkt dat het recht van vooruitneming beperkt blijft tot de huwelijksontbinding door overlijden. De tekst begint immers met de volgende woorden : « Het beding waarbij de langstlevende echtgenoot » — wat trouwens in overeenstemming is met de uitdrukkelijke bewoordingen van artikel 1517 : « Alleen de dood maakt de vooruitneming opvorderbaar. »

Laten wij niet verwarren met het beding van ongelijke verdeling van de huwelijksgoederen, zie de artikelen 1520 e.v. van het Burgerlijk Wetboek.

Er had een gedachtenwisseling plaats over de vraag of de echtgenoot die afstand doet van de huwelijksgoederen, het recht van vooruitneming kan uitoefenen.

Uit de tekst van artikel 1533 blijkt dat er twee mogelijkheden zijn :

1° ofwel aanvaardt de echtgenoot en dan wordt de vooruitneming uitgeoefend op de huwelijksgoederen;

2° ofwel doet de echtgenoot afstand en in dat geval zijn er twee nieuwe mogelijkheden :

a) het huwelijkscontract zwijgt over de vooruitneming en dan kan de vooruitneming niet worden uitgeoefend op de goederen waarvan de rechthebbende afstand heeft gedaan, maar wel op de nog te verdelen boedel;

b) het huwelijkscontract kent aan de echtgenoot het recht van vooruitneming toe, zelfs in geval van afstand en in dat geval wordt de vooruitneming uitgeoefend zowel op de goederen waarvan de rechthebbende afstand heeft gedaan, als op de te verdelen huwelijksgoederen.

Onder « eigen goederen van de vooroverleden echtgenoot », in fine van het artikel, wordt verstaan de huwelijksgoederen van de vooroverleden echtgenoot die de eigendom zijn geworden van diens erfgenamen of rechtverkrijgenden, ten gevolge van de afstand van de overlevende rechtverkrij-

des biens matrimoniaux, le préciput ne concernant que des biens qui avant le décès étaient matrimoniaux.

L'article est adopté.

Article 1534 (article 92 du projet).

La Sous-Commission maintient le premier alinéa et rejette le second, ce dernier étant en opposition avec l'article 1516 du Code civil actuel.

La Sous-Commission estime que l'introduction de cette nouveauté ne se justifie pas.

Article 1535 (article 93 du projet).

Reproduit partiellement l'article 1518 actuel du Code civil.

Un membre s'oppose à ce qu'un époux divorcé puisse maintenir son droit au préciput en cas de survie. Il faudrait trancher le problème au moment du divorce. Il est inadmissible qu'une hypothèque soit maintenue sur la vie d'un ex-époux.

Trois solutions sont possibles :

1° Ou bien le divorce ou la séparation de corps met fin au préciput;

2° Ou bien l'époux qui a obtenu le divorce ou la séparation de corps conserve son droit au préciput en cas de survie, mais ceci offre un inconvénient au point de vue de la gérance des biens, objet du préciput;

3° Ou bien un texte à insérer devrait imposer une obligation de transiger lors du divorce ou de la séparation de corps.

Un membre demande s'il n'y a pas moyen en cas de divorce de réformer le préciput, en vue d'en faire en faveur de l'époux innocent une indemnité dans le sens exprimé dans la proposition de M. Rolin relative à la modification de l'article 301 du Code civil.

La Sous-Commission se rallie à ce point de vue.

La Sous-Section III traite de la clause de partage inégal des biens matrimoniaux, c'est-à-dire des biens matrimoniaux à partager et non des biens matrimoniaux qui ont perdu cette particularité par suite d'une renonciation en cas d'application de l'article 1516.

Article 1536 (article 94 du projet).

Cet article est la reproduction approximative de l'article 1520 actuel du Code civil. La Sous-Commission propose de remplacer les mots « soit une part inférieure à la moitié » par les mots « soit une part autre que la moitié ».

SOUS-SECTION 3.

De la clause de partage inégal des biens matrimoniaux.

Article 1537 (article 95 du projet).

La Sous-Commission propose de remplacer les mots « n'auront qu'une part inférieure à la moitié » par « auront une part autre que la moitié ».

gende echtgenoot, maar niet de andere eigen goederen die niet tot de categorie van de huwelijksgoederen behoren, daar de vooruitneming slechts geldt voor goederen die vóór het overlijden huwelijksgoederen waren.

Het artikel wordt aangenomen.

Artikel 1534 (article 92 van het ontwerp).

De Subcommissie handhaaft het eerste lid maar verwierpt het tweede, omdat het ingaat tegen artikel 1516 van het huidig Burgerlijk Wetboek.

De Subcommissie acht de invoering van deze nieuwigheid niet verantwoord.

Artikel 1535 (artikel 93 van het ontwerp).

Neemt gedeeltelijk het huidig artikel 1518 van het Burgerlijk Wetboek over.

Een lid is er tegen gekant dat een uit de echt gescheiden echtgenoot zijn recht op de vooruitneming kan behouden ingeval hij het langst leeft. De zaak zou moeten worden beslecht op het ogenblik van de echtscheiding. Het is onaanvaardbaar dat er een hypotheek zou blijven rusten op het leven van de gewezen echtgenoot.

Er zijn drie oplossingen mogelijk :

1° Ofwel maakt de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed een eind aan de vooruitneming;

2° Ofwel behoudt de echtgenoot die de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed bekomen heeft, zijn recht op vooruitneming voor het geval hij het langst leeft, maar dit is bezwaarlijk ten aanzien van het beheer over de goederen waarop de vooruitneming betrekking heeft;

3° Ofwel zou een in te voegen tekst de verplichting moeten opleggen om een vergelijk te treffen op het ogenblik van de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed.

Een lid vraagt of er geen middel bestaat om, in geval van echtscheiding, de vooruitneming te veranderen in een vergoeding ten bate van de onschuldige echtgenoot, in de zin zoals aangegeven in het voorstel van de h. Rolin tot wijziging van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek.

De Subcommissie verenigt zich met dit standpunt.

Onderafdeling III handelt over het beding van ongelijke verdeling van de huwelijksgoederen, d.w.z. over de te verdelen huwelijksgoederen, maar niet over de huwelijksgoederen die deze eigenschap verloren hebben ten gevolge van afstand bij toepassing van artikel 1516.

Artikel 1536 (artikel 94 van het ontwerp).

Dit artikel neemt nagenoeg geheel het huidige artikel 1520 van het Burgerlijk Wetboek over. De Subcommissie stelt voor de woorden « hetzij een aandeel dat kleiner is dan de helft » te vervangen door de woorden « hetzij meer of minder dan de helft ».

ONDERAFDELING 3.

Beding van ongelijke verdeling van de huwelijksgoederen.

Artikel 1537 (artikel 95 van het ontwerp).

De Subcommissie stelt voor, de woorden « slechts een kleiner aandeel dan de helft zullen hebben » te vervangen door « meer of minder dan de helft zullen hebben ».

Article 1538 (article 96 du projet).

Correspondant à une adaptation de l'article 1522 actuel du Code civil, il est adopté.

Il est observé que, puisqu'il s'agit d'un forfait, celui qui en bénéficie, n'est tenu à aucune dette.

Article 1539 (art. 97 du projet).

C'est la reproduction approximative de l'article 1523 actuel du Code civil. Il est adopté.

Article 98 du projet.

La Sous-Commission considérant cet article comme superflu, en propose la suppression.

Article 1540 (art. 99 du projet).

L'article est adopté sans observations.

Conclusions.

Après cet examen, votre Sous-Commission est unanimement d'avis que le régime des biens matrimoniaux ne peut devenir notre système légal.

En effet, il constituerait nécessairement une source de difficultés et de procès.

La Sous-Commission trouve que l'existence de quatre ou cinq patrimoines séparés et différents, tant au point de vue propriété qu'au point de vue gestion, manquant de toute organisation d'une preuve plus ou moins efficace distinguant les différentes catégories de biens, ne peut donner lieu qu'à un désordre dans les ménages et les familles.

Elle trouve en outre que le régime dans la plupart des familles sera très défavorable à la femme. En effet, si le mari, comme il en est très souvent le cas, est le seul à exercer une profession, il sera le maître quasi-absolu de tous les revenus professionnels. Il en usera et peut-être en abusera sans devoir en rendre compte ou donner la moindre explication à son épouse. Cette dernière fera le ménage sans aucune rémunération, elle sera dans un certain sens dans une situation inférieure à celle d'une servante, qui, elle, ne sera pas seulement logée et nourrie, mais touchera un salaire.

Le régime peut constituer un danger pour les tiers traitant avec un seul des époux et notamment en cas d'acquisition de biens dont il leur sera souvent impossible de connaître la véritable origine. Le contrat peut ne pas être opposable à l'autre époux et l'article 2279 du Code civil leur est d'une garantie ou protection insuffisante. Cet état de choses aura pour conséquence que le tiers prudent exigera l'intervention de l'autre époux, donc des deux époux dans la plupart des négociations ou acquisitions de quelque importance, ce qui va à l'encontre du régime même qui poursuit l'indépendance de chaque époux vis-à-vis de son conjoint.

Pour ces différentes raisons, certains membres de la Sous-Commission mettent même en doute l'opportunité d'introduire ce régime dans notre législation comme un des régimes conventionnels possibles.

Artikel 1538 (artikel 96 van het ontwerp).

Dit artikel, een aanpassing van het huidige artikel 1522 van het Burgerlijk Wetboek, wordt aangenomen.

Er wordt opgemerkt dat aangezien het hier gaat om een vast akkoord, degene die ervan heeft geprofiteerd, tot geen enkele schuld gehouden is.

Artikel 1539 (art. 97 van het ontwerp).

Dit artikel neemt nagenoeg geheel het huidige artikel 1523 van het Burgerlijk Wetboek over. Het wordt aangenomen.

Article 98 van het ontwerp.

De Subcommissie acht dit artikel overbodig en stelt dus voor het te doen vervallen.

Artikel 1540 (art. 99 van het ontwerp).

Het artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen.

Besluit.

Na dit onderzoek was de Subcommissie eensgezind van oordeel dat het stelsel van huwelijksgoederen niet ons wettelijk stelsel kan worden.

Het zou immers onvermijdelijk een bron van moeilijkheden en processen worden.

De Subcommissie vindt dat het bestaan, zowel wat de eigendom als wat het beheer betreft, van vier of vijf gescheiden en verschillende vermogens, waarbij een min of meer doelmatige regeling van de bewijzlevering op het stuk van het onderscheid tussen de verschillende categorieën van goederen ontbreekt, niet anders dan wanorde kan stichten in de gezinnen en families.

Zij meent bovendien dat het stelsel in de meeste gezinnen zeer nadelig zal uitvallen voor de vrouw. Want indien alleen de man een beroep uitoefent, zoals zeer dikwijls het geval is, zal hij vrijwel het volle beschikkingsrecht hebben over alle bedrijfsinkomsten. Hij zal er gebruik, en wellicht misbruik van maken, zonder verantwoording te moeten afleggen of uitleg te geven aan zijn echtgenote. Deze zal zonder enige beloning het huishouden moeten doen, zij zal in zekere zin minder zijn dan een dienstbode, die niet alleen kost en inwoning geniet, maar ook nog loon ontvangt.

Het stelsel kan gevaar opleveren voor derden die zaken doen met slechts een van de echtgenoten, vooral bij verkrijging van goederen waarvan zij vaak de werkelijke herkomst niet zullen kunnen nagaan. Het contract zal misschien kunnen worden tegengeworpen aan de andere echtgenoot en artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek biedt hun geen voldoende waarborg noch bescherming. Deze stand van zaken zal ten gevolge hebben dat een derde die voorzichtig wil zijn, in de meeste onderhandelingen of aankopen van enige omvang zal eisen dat de andere echtgenoot erbij betrokken wordt, zodat dus beide echtgenoten moeten optreden — wat indruist tegen het stelsel, dat de echtgenoten juist onafhankelijk van elkaar beoogt te maken.

Om die verschillende redenen trekken bepaalde leden van de Subcommissie zelfs de wenselijkheid in twijfel om dit stelsel in onze wetgeving op te nemen als een van de mogelijke stelsels bij overeenkomst.

CHAPITRE VI.

Du régime de séparation de biens.

Le Code civil ne consacre que trois articles à la séparation de biens conventionnelle (art. 1536, 1537 et 1539) et s'occupe des effets de la séparation de biens judiciaire dans la section qui traite de la dissolution de la communauté (art. 1443 à 1452). Le projet traite successivement en deux sections de la séparation de biens conventionnelle (art. 219 à 222) et de la séparation judiciaire (art. 223 à 227).

SECTION I.

De la séparation de biens conventionnelle.

Article 1541 (art. 219 du projet).

Le projet reprend le texte de l'article 1536 du Code civil tel qu'il a été modifié par la loi du 22 juin 1959, à cette réserve près que les pouvoirs que le Code civil reconnaît à la femme, sont reconnus à chacun des deux époux, le texte même les plaçant sur un pied d'égalité.

La Sous-Commission estime que l'expression « jouissance de ses revenus » est mal choisie : on jouit d'un bien, notamment en en percevant le revenu. D'autre part, l'énumération « meubles et immeubles » qui suit le mot biens, lui paraît inutile puisque qu'aucune distinction ne subsiste quant aux pouvoirs de l'époux sur ses biens qu'ils soient meubles ou immeubles.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Lorsque les époux ont stipulé par contrat de mariage qu'ils seront séparés de biens, chacun d'eux conserve l'administration, la jouissance et la libre disposition de ses biens. »

Article 220 du projet.

Le projet n'a pas retenu la règle contenue dans le texte actuel de l'article 1537 du Code civil, selon laquelle chacun des époux contribue aux charges du mariage suivant les conventions contenues dans leur contrat.

La matière est réglée, quel que soit le régime matrimonial adopté, par l'article 221 du régime primaire, actuellement proposé par la Sous-Commission; chaque époux contribue aux charges du mariage selon ses facultés et son état. Cette disposition étant d'ordre public, il n'est pas permis aux époux d'y déroger.

Les limitations de l'article 214 du régime primaire et les recours des articles 223 et 224 sont évidemment applicables pour empêcher un des époux d'abuser de la liberté que lui reconnaît l'article 1541.

Sur proposition du Conseil d'Etat, le projet contient une disposition prévoyant que chaque époux est tenu à l'égard des tiers des dettes contractées dans l'intérêt du ménage, par lui-même ou par son conjoint lorsque celui-ci est insolvable.

HOOFDSTUK VI.

Stelsel van scheiding van goederen.

Het Burgerlijk Wetboek wijdt slechts drie artikelen aan de bedongen scheiding van goederen (art. 1536, 1537 en 1539) en behandelt de gevolgen van de gerechtelijke scheiding van goederen in de afdeling betreffende de ontbinding van de gemeenschap (art. 1443 tot 1452). Het ontwerp behandelt in twee afdelingen achtereenvolgens de bedongen scheiding van goederen (art. 219 tot 222) en de gerechtelijke scheiding van goederen (art. 223 tot 227).

AFDELING I.

Bedongen scheiding van goederen.

Artikel 1541 (art. 219 van het ontwerp).

Het ontwerp neemt de tekst over van artikel 1536 van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat is gewijzigd door de wet van 22 juni 1959, evenwel met dien verstande dat de bevoegdheden die het Burgerlijk Wetboek aan de vrouw toekent, nu aan elk van beide echtgenoten zullen toekomen, aangezien de tekst zelf hen op gelijke voet stelt.

De Subcommissie is van oordeel dat de uitdrukking « het genot van zijn inkomsten » niet goed gekozen is : het genot van een goed kan onder meer bestaan in het ontvangen van de opbrengst. Bovendien meent zij dat de toevoeging van « roerende en onroerende » aan het woord goederen overbodig is, aangezien er geen enkel onderscheid meer gemaakt wordt tussen de bevoegdheden van de echtgenoot over zijn goederen, hetzij roerende of onroerende.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« Wanneer de echtgenoten bij huwelijkscontract bedingen dat zij gescheiden van goederen zullen zijn, behoudt ieder van hen het beheer, het genot en de vrije beschikking over zijn goederen. »

Artikel 220 van het ontwerp.

De regel die vervat is in de huidige tekst van artikel 1537 van het Burgerlijk Wetboek en volgens welke elk van de echtgenoten bijdraagt in de lasten van het huwelijk volgens de bepalingen van hun contract, komt in het ontwerp niet voor.

Deze materie is ongeacht het huwelijksvermogensstelsel geregeld in artikel 221 van het primaire stelsel zoals dit door de Subcommissie wordt voorgesteld; ieder van de echtgenoten draagt in de lasten van de huishouding bij naar zijn vermogen en zijn staat. Aangezien dit een bepaling van openbare orde is, mogen de echtgenoten er niet van afwijken.

De beperkingen van artikel 214 van het primaire stelsel en de rechtsmiddelen van de artikelen 223 en 224 zijn natuurlijk ook toepasselijk om te beletten dat een der echtgenoten misbruik zou maken van de vrijheid die artikel 1541 hem toekent.

Op voorstel van de Raad van State is in het ontwerp de bepaling opgenomen dat iedere echtgenoot ten aanzien van derden gehouden is tot de schulden welke hij zelf of de andere echtgenoot, wanneer deze onvermogen is, in het belang van de huishouding heeft aangegaan.

Ce texte doit être rapproché de celui de l'article 222 du régime primaire : celui-ci contient une règle analogue, mais étend l'obligation aux dettes contractées pour l'éducation des enfants, sans subordonner l'obligation de l'époux qui n'a pas personnellement contracté à l'insolvabilité de son conjoint.

Il existe dès lors une certaine contradiction entre l'article 220 du projet et l'article 222 du régime primaire. Il y a lieu de donner la priorité à ce dernier.

L'article 220 du projet n'est pas retenu.

Article 1542 (art. 221 du projet).

Le texte du projet reprend l'article 1539 du Code civil, en supprimant la distinction entre le mari et la femme.

Il paraît à la Sous-Commission que l'expression « jouissance de ses biens » couvre la gestion des biens comportant la perception des revenus et l'utilisation de ceux-ci, essentiellement dans l'intérêt du ménage.

La matière du mandat exprès fait l'objet de l'article 219 du régime primaire; l'article vise également le mandat tacite — hypothèse que l'article 1540 du Code civil français explicite en visant « l'époux qui prend en main la gestion des biens de l'autre au su de celui-ci et néanmoins sans opposition de sa part ».

Toutefois qu'il s'agisse d'un mandat exprès ou du simple fait de laisser faire, les conséquences sont les mêmes en matière de reddition de comptes : l'époux gestionnaire des biens de son conjoint n'est tenu qu'à la représentation des fruits existants.

La Sous-Commission décide de supprimer dans le texte le mot « séparé », évidemment superflu et de remplacer le terme « jouissance de ses biens » par « gestion de ses biens ».

Articles 1543 et 1544 (art. 222 du projet).

Le texte du projet, qui n'a pas d'équivalent dans le Code civil, s'inspire de l'article 1538 du Code civil français; il traite tout à la fois de la preuve de la propriété d'un bien et des conséquences, notamment quant au droit des créanciers, du fait que la preuve de la propriété d'un seul des conjoints ne peut être rapportée.

La Sous-Commission décide d'adopter en matière de preuves, des règles identiques à celles prévues dans le régime légal (art. 1399). Entre époux, la preuve de la propriété se fait par toutes voies de droit, témoignages et prescriptions compris, mais non par la commune renommée; à l'égard des tiers, la preuve de la propriété ne peut résulter à défaut d'inventaire, que par des titres ayant date certaine, des documents imposés par la loi ou consacrés par l'usage; cette énumération semble

Deze tekst is te vergelijken met die van artikel 222 van het primaire stelsel : hierin komt een soortgelijke regel voor, maar wordt die gehoudenheid uitgebreid tot de schulden ten behoeve van de opvoeding van de kinderen, zonder de gehoudenheid van de echtgenoot die de schuld niet persoonlijk heeft aangegaan afhankelijk te stellen van het onvermogen van de andere echtgenoot.

Er is bijgevolg enige contradictie tussen artikel 220 van het ontwerp en artikel 222 van het primaire stelsel. Aan dit laatste dient de voorrang te worden gegeven.

Artikel 220 van het ontwerp vervalt.

Artikel 1542 (artikel 221 van het ontwerp).

Het ontwerp neemt artikel 1539 van het Burgerlijk Wetboek over, maar heft het onderscheid tussen man en vrouw op.

De Subcommissie meent dat de uitdrukking « het genot van zijn goederen » doelt op het beheer van de goederen en dus ook op het ontvangen en aanwenden van de inkomsten, hoofdzakelijk in het belang van de huishouding.

De uitdrukkelijke lastgeving wordt behandeld in artikel 219 van het primaire stelsel; dit artikel heeft ook betrekking op de stilzwijgende lastgeving, een hypothese die artikel 1540 van het Franse Burgerlijk Wetboek tot uitdrukking brengt door te verwijzen naar de echtgenoot die het beheer over de goederen van de andere echtgenoot in handen neemt, met diens medeweten, althans zonder verzet zijnerzijds.

Of het nu gaat om een uitdrukkelijke lastgeving dan wel alleen om het overlaten van het beheer aan de andere echtgenoot, voor het geven van rekenschap zijn de gevolgen dezelfde : de echtgenoot die de goederen van de andere echtgenoot beheert, is slechts gehouden tot het opleveren van de aanwezige vruchten.

De Subcommissie besluit het woord « gescheiden » te schrappen, dat natuurlijk overbodig is, en de uitdrukking « het genot van zijn goederen » te vervangen door « het beheer over zijn goederen ».

Artikelen 1543 en 1544 (art. 222 van het ontwerp).

De tekst van het ontwerp vindt geen equivalent in het Burgerlijk Wetboek : hij sluit aan bij artikel 1538 van het Franse Burgerlijk Wetboek. Het gaat hier zowel over het bewijs van de eigendom van een goed als over de gevolgen van het ontbreken van het bewijs dat een der echtgenoten eigenaar is, onder meer ten aanzien van het recht van de schuldeisers.

De Subcommissie besluit ter zake van bewijslevering dezelfde regels te stellen als die welke neergelegd zijn in het wettelijk stelsel (art. 1399). Tussen echtgenoten wordt het bewijs dat een goed eigendom is geleverd door alle middelen, ook door getuigen en vermoedens, maar niet door algemene bekendheid; ten aanzien van derden kan het bewijs dat een goed eigendom is, bij gebreke van boedelbeschrijving, slechts worden geleverd aan de hand van titels met vaste dagteke-

à la Sous-Commission plus précise que la formule « conformément au droit commun » que contient le projet.

La Sous-Commission décide de supprimer à l'alinéa 1er les mots « sauf disposition spéciale de la loi ou convention contraire » et à l'alinéa 3 les mots « sauf disposition contraire de la loi ».

Ces membres de phrase lui semblent inutiles; il lui paraît en effet évident que si dans des cas particuliers (voir art. 553 à 555 du Code de commerce) la loi prévoit des preuves plus strictes, elle devra être appliquée. D'autre part, il est toujours loisible aux époux de prévoir dans leur contrat de mariage, pour leurs rapports entre eux, des modes de preuve plus rigoureux.

Le second alinéa du projet traite des biens dont aucun des époux ne peut prouver qu'il lui appartient; ils seront considérés comme indivis, mais pourront être saisis-exécutés pour le tout par les créanciers de l'un ou de l'autre époux.

La Sous-Commission est d'avis que cette disposition ne doit s'appliquer qu'aux meubles; s'il s'agit d'immeubles, il apparaîtra des titres que l'immeuble est propre à l'un des époux ou indivis entre les deux époux; dans ce dernier cas, le créancier d'un des époux devra poursuivre le partage de l'immeuble indivis et ne pourra se faire payer que sur ce qui sera attribué à son débiteur.

La question a été posée de savoir si l'un des époux peut à tout moment demander le partage des biens indivis ou s'il doit attendre la dissolution du régime.

Il va de soi qu'en cas de saisie par les créanciers d'un des époux d'un bien meuble paraissant indivis, l'autre époux est toujours fondé à s'opposer à la saisie en prouvant que ce bien lui appartient, les dispositions des articles 1420, 1497 et 1498 du Code judiciaire étant selon le cas applicables. Dans la pratique, pareille preuve sera souvent difficile, sinon impossible.

Elargissant l'examen du problème, la Sous-Commission est arrivée à la conclusion qu'il fallait permettre à celui des deux époux qui n'est pas obligé conjointement ou solidairement à l'égard du créancier d'éviter la saisie ou ses effets en indiquant à ce créancier des biens appartenant à l'époux débiteur, sur lesquels le créancier devra exercer ces droits.

De même, elle a prévu la possibilité d'un recours de l'époux non débiteur, à l'encontre de son conjoint, à concurrence de la moitié du produit de la vente. La référence au produit de la vente et non point à la valeur des biens au jour de la vente peut certes causer préjudice à l'époux non débiteur: elle est la seule qui ne prête pas à discussion.

ning, van bescheiden door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd; deze opsomming komt de Subcommissie nauwkeuriger voor dan de formule « overeenkomstig het gemeen recht » die in het ontwerp voorkomt.

De Subcommissie besluit in het eerste lid de woorden « behoudens bijzondere voorziening in de wet of andersluidende overeenkomst » en in het derde lid de woorden « behoudens bijzondere voorziening in de wet » te schrappen.

Zij acht die zinsdelen overbodig; zij vindt het vanzelfsprekend dat wanneer de wet in bijzondere gevallen (zie de art. 553 tot 555 van het Wetboek van Koophandel) strengere bewijsregels voorschrijft, die wet ook toepassing moet vinden. Bovendien staat het de echtgenoten steeds vrij in hun huwelijkscontract te bepalen dat voor hun onderlinge betrekkingen klemmender bewijsmiddelen vereist zijn.

Het tweede lid van dit artikel heeft betrekking op goederen waarvan geen der echtgenoten kan bewijzen dat ze hem toebehoren; ze worden beschouwd als onverdeelde goederen, maar de schuldeisers van een van beide echtgenoten kunnen uitvoerend beslag laten leggen op het geheel.

De Subcommissie is van oordeel dat die bepaling slechts van toepassing mag zijn op de roerende goederen; voor onroerende goederen zal uit de titels blijken of het eigen goederen zijn van een der echtgenoten dan wel of ze onverdeeld aan beide echtgenoten toebehoren. In dit laatste geval zal de schuldeiser van een der echtgenoten de verdeling van het onverdeelde onroerend goed moeten vorderen en zal hij zich slechts kunnen verhalen op hetgeen aan zijn schuldenaar wordt toegewezen.

De vraag wordt gesteld of een der echtgenoten te allen tijde de verdeling van de onverdeelde goederen kan vorderen, dan wel of hij moet wachten tot de ontbinding van het stelsel.

Het ligt voor de hand dat wanneer de schuldeisers van een der echtgenoten beslag leggen op een roerend goed dat onverdeeld schijnt te zijn, de andere echtgenoot steeds gerechtigd is tegen het beslag op te komen door te bewijzen dat dit goed hem toebehoort; de bepalingen van de artikelen 1420, 1497 en 1498 van het Gerechtelijk Wetboek zijn naar gelang van het geval van toepassing. In de praktijk zal een dergelijke bewijslevering vaak moeilijk, zo niet onmogelijk zijn.

Een onderzoek in wijder verband heeft de Subcommissie tot het besluit doen komen dat de echtgenoot die zich niet gezamenlijk of hoofdelijk heeft verbonden jegens de schuldeiser, in de gelegenheid moet worden gesteld het beslag of de gevolgen ervan tegen te houden door aan die schuldeiser mee te delen welke goederen toebehoren aan de echtgenoot-schuldenaar en waarop de schuld moet worden verhaald.

Voorts zal de echtgenoot die niet schuldenaar is, zich ook op de andere echtgenoot kunnen verhalen ten belope van de opbrengst van de verkoop. De verwijzing naar de opbrengst van de verkoop, en niet naar de waarde van de goederen op de dag van de verkoop, kan ongetwijfeld nadeel berokkenen aan de echtgenoot die niet schuldenaar is; het is echter het enige begrip dat niet voor discussie vatbaar is.

En conséquence, la Sous-Commission adopte les textes suivants :

Article 1543.

« Entre époux, la preuve de la propriété d'un bien est faite par toutes voies de droit, même par témoignages et présomptions, mais non par commune renommée.

Les biens meubles dont aucun des conjoints ne peut justifier être propriétaire sont considérés comme indivis dans les rapports entre époux; mais à l'égard des tiers, ils répondent pour le tout des dettes de chacun des époux.

A l'égard des tiers, la preuve de la propriété d'un bien est faite, à défaut d'inventaire, par des titres ayant date certaine, des documents imposés par la loi ou consacrés par l'usage. »

Article 1544.

« L'époux qui n'est pas obligé conjointement ou solidairement envers le tiers peut empêcher la saisie des biens réputés indivis ou en obtenir la mainlevée en indiquant au créancier des biens appartenant à l'autre époux sur lesquels une saisie exécution peut être poursuivie pour le paiement de la dette de celui-ci.

L'époux qui a fait l'indication de biens autorisée par l'alinéa précédent peut invoquer contre le créancier l'article 2024.

Si des biens réputés indivis ont été vendus sur la poursuite de créanciers personnels de l'un des époux, l'autre époux peut exercer un recours contre le débiteur à concurrence de la moitié du produit de la vente. »

L'article 2024 auquel renvoie le texte ci-dessus, fait partie du chapitre qui traite du cautionnement et rend le créancier responsable de l'insolvabilité du débiteur, résultant du défaut de poursuites sur les biens indiqués.

Les règles de preuve étant différentes entre époux et vis-à-vis des tiers, on ne peut exclure l'hypothèse, au moins théorique, où un bien serait à considérer comme indivis dans les rapports avec les créanciers et comme propre à l'un des époux dans leurs rapports entre eux. Il va de soi que cette situation influencera l'étendue du recours que l'un des époux pourrait exercer contre l'autre.

SECTION II.

De la séparation de biens judiciaire.

Article 1545 (art. 223 du projet).

Au termes de l'article 1443 du Code civil, la séparation de biens ne peut être poursuivie qu'en justice par la femme dont la dot est mise en péril et lorsque le désordre des affaires du mari donne lieu de craindre que les biens de celui-ci ne soient pas suffisants pour remplir les droits et reprises de la femme.

Derhalve neemt de Subcommissie de volgende teksten aan :

Artikel 1543.

« Tussen echtgenoten wordt het bewijs van de eigendom van een goed geleverd door alle middelen, zelfs door getuigenissen en vermoedens, doch niet door de algemene bekendheid.

Roerende goederen waarvan geen der echtgenoten kan bewijzen eigenaar te zijn, worden tussen de echtgenoten als onverdeeld beschouwd maar strekken, ten aanzien van derden voor het geheel tot waarborg van de schulden van ieder der echtgenoten.

Is er geen boedelbeschrijving opgemaakt, dan wordt het bewijs van de eigendom van een goed ten aanzien van derden geleverd door titels met vaste dagtekening, bescheiden opgelegd door de wet of door het gebruik bevestigd. »

Artikel 1544.

« De echtgenoot die niet gezamenlijk of hoofdelijk tegenover derden is verbonden, kan het beslag op de onverdeeld geachte goederen verhinderen of doen opheffen door aan de schuldeiser de goederen van de andere echtgenoot aan te wijzen waarop uitvoerend beslag kan worden gelegd ter voldoening van diens schuld.

De echtgenoot die goederen heeft aangewezen overeenkomstig het vorige lid kan zich tegen de schuldeiser beroepen op artikel 2024.

Indien onverdeeld geachte goederen verkocht zijn op vordering van persoonlijke schuldeisers van een der echtgenoten, kan de andere echtgenoot zich op de schuldenaar verhalen ten belope van de helft van de opbrengst van de verkoop. »

Artikel 2024, waarnaar bovenstaande tekst verwijst, maakt deel uit van het hoofdstuk betreffende borgtocht en stelt de schuldeiser aansprakelijk voor het onvermogen van de schuldenaar, wanneer dit voortvloeit uit het nalaten van vervolgingen met betrekking tot de aangewezen goederen.

Aangezien de regels voor de bewijzlevering verschillend zijn tussen echtgenoten en ten aanzien van derden, is het althans theoretisch niet uitgesloten dat een goed in de betrekkingen met de schuldeisers moet worden beschouwd als een onverdeeld goed en in de betrekkingen tussen de echtgenoten als een goed dat aan een van hen toebehoort. Het is duidelijk dat deze toestand invloed zal hebben op de omvang van het verhaalsrecht dat de ene echtgenoot op de andere kan uitoefenen.

AFDELING II.

Gerechtelijke scheiding van goederen.

Artikel 1545 (art. 223 van het ontwerp).

Artikel 1443 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de scheiding van goederen alleen in rechte kan worden gevorderd door de vrouw wier huwelijksgoed in gevaar is gebracht, en wanneer de wanorde van de zaken van de man doet vrezen dat zijn goederen niet toereikend zullen zijn om de rechten en terugnemingen van de vrouw te voldoen.

Selon le texte du projet, la séparation de biens peut être poursuivie par un des époux lorsqu'il y a lieu de craindre que sa part dans les biens communs ou dans les biens matrimoniaux ne soit compromise.

Il n'exige pas que l'époux demandeur fasse la preuve que sa part dans les biens communs ou dans les biens matrimoniaux est compromise par la faute du conjoint.

La séparation de biens judiciaire doit être mise en parallèle avec la possibilité que donne l'article 1419 de voir dans le régime légal un des époux substitué dans la gestion du patrimoine commun à celui qui le gère en faisant preuve d'incapacité ou en mettant en péril les intérêts de la famille.

L'article 1443 du Code civil français demande comme condition à l'action en séparation de biens judiciaire le désordre des affaires d'un des époux, sa mauvaise administration ou son inconduite.

La Sous-Commission estime que la simple crainte de voir compromise la part d'un des époux dans une liquidation ultérieure du patrimoine commun ou des biens matrimoniaux n'est pas suffisante pour autoriser une demande de séparation de biens judiciaire. Il faut que des faits imputables à l'autre époux soient de nature à justifier cette crainte.

S'inspirant de la loi française, la Sous-Commission adopte le texte suivant :

« La séparation de biens peut être poursuivie en justice lorsque, par le désordre des affaires d'un époux, sa mauvaise gestion ou la dissipation de ses revenus, il apparaît que le maintien du régime légal ou de celui des biens matrimoniaux met en péril les intérêts de l'autre époux. »

Article 1546 (art. 224 et 226 (première phase) du projet).

Cet article, qui est repris de l'article 1446 du Code civil, n'autorise plus les créanciers à agir avec le consentement de la femme, éventuellement de l'un des époux et assimile le concordat judiciaire à la faillite.

On voit mal quels droits de leur débiteur les créanciers pourraient exercer; aucun des époux n'a d'autre droit en cas de faillite, de concordat ou de déconfiture, que de poursuivre la séparation de biens judiciaire, ce que la première phrase de l'article du projet refuse aux créanciers des époux.

Aussi la Sous-Commission décide-t-elle de rejeter la seconde phrase de l'article 224 du projet. Par contre, elle estime y avoir lieu de reprendre à cet article l'autorisation pour les créanciers de l'un et de l'autre des époux, à intervenir dans l'instance en séparation afin d'empêcher que celle-ci ne soit décidée en fraude de leurs droits.

In het ontwerp wordt bepaald dat de scheiding van goederen door een van de echtgenoten gevorderd kan worden wanneer te vreezen valt dat zijn aandeel in de gemeenschapsgoederen of in de huwelijksgoederen in het gedrang wordt gebracht.

Volgens die tekst moet de echtgenoot-eiser niet het bewijs leveren dat zijn aandeel in de gemeenschapsgoederen of in de huwelijksgoederen in gevaar wordt gebracht door de schuld van de andere echtgenoot.

Er moet een parallel worden getrokken tussen de gerechtelijke scheiding van goederen en de mogelijkheid van artikel 1419 om in het wettelijk stelsel een van de echtgenoten voor het beheer van het gemeenschappelijk vermogen in de plaats te stellen van degene die het vermogen beheert, wanneer deze blijk geeft van onbekwaamheid of de belangen van het gezin in gevaar brengt.

Artikel 1443 van het Franse Burgerlijk Wetboek stelt als voorwaarden voor de vordering tot gerechtelijke scheiding van goederen, de wanorde van de zaken van een der echtgenoten, zijn wanbeheer of zijn wangedrag.

De Subcommissie is van oordeel dat alleen de vrees dat het aandeel van een der echtgenoten bij de latere vereffening van het gemeenschappelijk vermogen of van de huwelijksgoederen in gevaar wordt gebracht, geen voldoende grond kan opleveren voor een vordering tot gerechtelijke scheiding van goederen. Die vrees moet ook gegrond zijn op feiten waarvan de andere echtgenoot kan worden beschuldigd.

Aansluitend bij de Franse wet neemt de Subcommissie de volgende tekst aan :

« Scheiding van goederen kan in rechte worden gevorderd, wanneer door de wanorde in de zaken van een echtgenoot, zijn slecht beheer of de verkwisting van zijn inkomsten blijkt dat de instandhouding van het wettelijk stelsel of van het stelsel van huwelijksgoederen de belangen van de andere echtgenoot in gevaar brengt. »

Artikel 1546 (art. 224 en 226, eerste volzin, van het ontwerp).

Dit artikel, dat artikel 1446 van het Burgerlijk Wetboek overneemt, verleent aan de schuldeisers niet langer machtiging om op te treden met toestemming van de vrouw, in voorkomend geval met toestemming van een der echtgenoten, en stelt het gerechtelijk akkoord gelijk met het faillissement.

Het is niet duidelijk welke rechten van hun schuldenaar de schuldeisers zouden kunnen uitoefenen; in geval van faillissement, van gerechtelijk akkoord of van kennelijk onvermogen hebben de echtgenoten geen ander recht dan de gerechtelijke scheiding van goederen te vorderen, wat volgens de eerste volzin van artikel 224 van het ontwerp niet is toegestaan aan de schuldeisers van de echtgenoten.

De Subcommissie besluit dan ook de tweede volzin van artikel 224 van het ontwerp te verwerpen. Daarentegen is zij van oordeel dat in dit artikel aan de schuldeisers van beide echtgenoten machtiging moet worden verleend om tussen te komen in het geding tot scheiding ten einde te beletten dat deze wordt uitgesproken met bedrieglijke benadeling van hun rechten.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Les créanciers de l'un ou de l'autre des époux ne peuvent pas demander la séparation de biens.

» Ils peuvent intervenir à l'instance pour contester la demande. »

Article 1547 (art. 225 du projet).

L'article 1445 du Code civil dispose que la séparation de biens judiciaire remonte, quant à ses effets, à la date de la demande.

Cependant, en vertu des articles 1278 et 1306 du Code judiciaire, la séparation de biens, conséquence d'une séparation de corps, ne produit d'effet à l'égard des tiers, qu'à dater de la transcription du jugement ou de l'arrêt.

La Sous-Commission adopte, sous une forme abrégée, le texte de l'article. Il se lit dès lors comme suit :

« La séparation de biens remonte quant à ses effets, au jour de la demande, tant entre époux qu'à l'égard des tiers.

» Toutefois, la séparation de biens qu'empporte la séparation de corps ne produit d'effets à l'égard des tiers qu'à dater de la transcription du jugement. »

Article 1548 (art. 227 du projet).

Ce texte reprend, en l'adaptant à la notion de l'égalité des époux, celui de l'article 1444 du Code civil; il le complète d'un second alinéa permettant au tribunal de proroger le délai prévu en l'alinéa 1er.

La Sous-Commission est d'avis de prolonger le délai dans lequel le régime antérieur doit être entièrement liquidé et de renoncer à la notion de « poursuites commencées et non interrompues », notion vague et susceptible d'appréciations différentes.

Elle précise le point de départ du délai qui ne peut être prévu que pour la séparation de biens directement demandée; ce sera la date de la publication du jugement au *Moniteur belge*.

Elle adopte le texte suivant :

« Le jugement prononçant la séparation de biens est de nul effet si la liquidation du régime antérieur n'est pas constatée par acte authentique dans l'année de la publication au *Moniteur belge* du jugement de séparation.

» Le délai peut être prorogé sur requête adressée à la juridiction qui a prononcé la séparation de biens. »

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« De schuldeisers van een van beide echtgenoten kunnen geen scheiding van goederen vorderen.

Zij kunnen in het geding tussenkomen om de vordering te betwisten. »

Artikel 1547 (art. 225 van het ontwerp).

Artikel 1445 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de gerechtelijke scheiding van goederen, wat haar gevolgen betreft, terugwerkt tot op de dag van de eis.

Evenwel, krachtens de artikelen 1278 en 1306 van het Gerechtelijk Wetboek werkt de scheiding van goederen, die volgt op een scheiding van tafel en bed, ten aanzien van derden eerst vanaf de dag van de overschrijving van het vonnis of het arrest.

De Subcommissie neemt de tekst van het artikel in verkorte vorm aan. Het zal derhalve luiden als volgt :

« De scheiding van goederen werkt, wat haar gevolgen betreft, terug tot op de dag van de eis, zowel tussen echtgenoten als ten aanzien van derden.

De scheiding van goederen ten gevolge van de scheiding van tafel en bed echter brengt ten aanzien van derden eerst gevolgen teweeg vanaf de overschrijving van het vonnis. »

Artikel 1548 (art. 227 van het ontwerp).

Deze tekst neemt artikel 1444 van het Burgerlijk Wetboek over met aanpassing aan het beginsel van de gelijkheid van de echtgenoten; er is een tweede lid aan toegevoegd waarbij de rechtbank de in het eerste lid gestelde termijn kan verlengen.

De Subcommissie is van oordeel dat de termijn waarbinnen het vorige stelsel geheel moet zijn vereffend, moet worden verlengd en dat moet worden afgezien van het begrip « vervolgingen die zijn begonnen en niet zijn onderbroken », omdat dit een vaag begrip is en voor velerlei uitleg vatbaar.

Het tijdstip waarop de termijn ingaat, kan slechts worden aangegeven voor de rechtstreeks ingestelde vordering tot scheiding van goederen : nl. de dag van de bekendmaking van het vonnis in het *Belgisch Staatsblad*.

Zij neemt de volgende tekst aan :

« Het vonnis waarbij de scheiding van goederen wordt uitgesproken, heeft generlei gevolg indien de vereffening van het vorige stelsel niet bij authentieke akte wordt vastgesteld binnen een jaar na de bekendmaking van het vonnis van scheiding in het *Belgisch Staatsblad*.

» De termijn kan op verzoekschrift worden verlengd bij beslissing van de rechter die de scheiding van goederen heeft uitgesproken.

Article 1549 (art. 226, deuxième phrase, du projet).

La Sous-Commission a repris l'idée déjà exprimée à l'article 1314 du Code judiciaire : les créanciers de l'un ou l'autre des époux peuvent s'opposer à ce que la liquidation s'opère hors de leur présence et y intervenir à leurs frais.

A supposer qu'ils n'aient pas jugé utile de le faire, ils pourront encore dans un délai que le texte proposé précise, se pourvoir contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits.

Les droits des créanciers sont donc amplement protégés; trois possibilités leur sont offertes :

a) intervenir à l'instance pour contester la demande; ceci ne vise que l'action tendant à la séparation de biens, à l'exclusion de la séparation de corps;

b) intervenir dans la procédure de liquidation;

c) se pourvoir contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits.

Par contre, il ne paraît pas opportun de les autoriser à se pourvoir par la voie de la tierce opposition contre la décision prononçant la séparation, situation qu'autorise l'article 1447 du Code civil et l'article 226 du projet.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Les créanciers de l'un ou l'autre époux peuvent s'opposer à ce que la liquidation s'opère hors de leur présence et y intervenir à leurs frais.

» Ils peuvent en outre, dans un délai de six mois prenant cours à l'expiration de ceux prévus à l'article précédent, se pourvoir contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits. »

TROISIEME PARTIE.

Dispositions transitoires.

Le projet du gouvernement auquel l'amendement Wigny ne propose aucune modification, introduit une distinction parmi les époux mariés au moment de l'entrée en vigueur de la loi, selon qu'ils ont adopté des conventions matrimoniales ou qu'à défaut de contrat de mariage, ils sont soumis au régime de communauté légale, organisé par les articles 1400 à 1496 du Code civil.

Dans le premier cas, les époux restent soumis aux dispositions conventionnelles qu'ils ont adoptées. Toutefois, les règles prévues au projet pour la gestion des biens propres et communs deviennent immédiatement applicables.

Dans le second cas, les époux doivent par acte notarié dressé dans les trois ans qui suivent l'entrée en vigueur de la loi, décider de maintenir le régime de la communauté légale ou faire choix d'un autre régime. A défaut de pareil acte, les époux seront, à l'expiration du délai, soumis de plein droit aux règles du régime de participation. Toutefois, jusqu'à établissement de l'acte notarié, ainsi que si les époux

Artikel 1549 (art. 226, tweede volzin, van het ontwerp).

De Subcommissie heeft de gedachte die is neergelegd in artikel 1314 van het Gerechtelijk Wetboek overgenomen : de schuldeisers van een van beide echtgenoten kunnen zich ertegen verzetten dat de vereffening buiten hen om plaats heeft en kunnen in het geding tussenkomen op eigen kosten.

In de veronderstelling dat zij dit niet nodig hebben geacht, kunnen zij alsnog binnen een termijn bepaald in de voorgestelde tekst, opkomen tegen een vereffening die tot stand is gekomen met bedrieglijke benadeling van hun rechten. De rechten van de schuldeisers zijn dus ruimschoots beschermd; er staan drie mogelijkheden voor hen open :

a) zij kunnen tussenkomen in het geding om de vordering te betwisten; dit is slechts van toepassing op de vordering tot scheiding van goederen, met uitsluiting van de scheiding van tafel en bed;

b) zij kunnen tussenkomen in het vereffeningsgeding;

c) zij kunnen opkomen tegen een vereffening die tot stand is gekomen met bedrieglijke benadeling van hun rechten.

Het lijkt daarentegen niet gewenst te bepalen dat zij derden-verzet kunnen doen tegen de beslissing waarbij de scheiding wordt uitgesproken, hoewel dit wordt toegestaan bij artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 226 van het ontwerp.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« De schuldeisers van een van beide echtgenoten kunnen zich ertegen verzetten dat de vereffening buiten hun aanwezigheid geschiedt en daarin op hun kosten tussenkomen.

» Bovendien kunnen zij, binnen een termijn van zes maanden te rekenen van het verstrijken van de termijnen gesteld in het vorige artikel, opkomen tegen een vereffening die met bedrieglijke benadeling van hun rechten is verricht. »

DEEL III.

Overgangsbepalingen.

Het ontwerp van de Regering, waarin de amendementen-Wigny geen wijzigingen aanbrengen, maakt tussen de echtparen die getrouwd waren bij de inwerkingtreding van de wet een onderscheid naargelang zij huwelijksvoorwaarden hebben gemaakt dan wel bij gebreke van huwelijksvoorwaarden onderworpen zijn aan het stelsel van de wettelijke gemeenschap ingevolge de artikelen 1400 tot 1496 van het Burgerlijk Wetboek.

In het eerste geval blijven de bedongen huwelijksvoorwaarden gelden. Toch vinden de regels van het ontwerp met betrekking tot het beheer over de eigen en de gemeenschapelijke goederen onmiddellijk toepassing.

In het tweede geval moeten de echtgenoten, bij notariële akte opgemaakt binnen drie jaar na de inwerkingtreding van de wet, beslissen of zij het stelsel van de wettelijke gemeenschap willen behouden dan wel een ander stelsel kiezen. Bij gebreke van een dergelijke akte zullen de echtgenoten na het verstrijken van die termijn van rechtswege onderworpen zijn aan de regels van het stelsel van deelgenootschap.

déclarent maintenir l'ancien régime de communauté légale, les pouvoirs de gestion des biens communs seront réglés par les dispositions du projet.

La Sous-Commission tient dès l'abord à souligner que les textes qu'elle propose pour remplacer la loi du 30 avril 1958 (articles 212 à 224 du Code civil) ont un caractère impératif et s'appliqueront donc de plein droit dès l'entrée en vigueur de la loi et ce quelque soit le régime matrimonial légal ou conventionnel des époux précédemment mariés. Certains de ces articles modifient sensiblement les droits et obligations des époux; il en est notamment ainsi des articles :

214. — Disposition de certains biens propres.

217. — Perception des revenus professionnels — affectation de ceux-ci à l'acquisition de biens utiles à l'exercice de la profession — gestion de ces biens.

218. — Ouverture et gestion de comptes de dépôt de sommes ou de titres.

Diverses questions ont été successivement examinées :

1° Les dispositions prévoyant la mutabilité des conventions matrimoniales s'appliquent-elles aux époux mariés à la date d'entrée en vigueur de la loi, plus particulièrement à ceux qui avaient fait choix d'un autre régime que le régime de communauté légale ?

La réponse est affirmative.

2° Faut-il prévoir à l'expiration d'un certain délai un passage automatique de l'ancien régime légal vers le nouveau régime légal ?

La Sous-Commission constate que ce passage semble entraîner la nécessité de liquider l'ancien régime, selon les règles actuelles du Code civil; cette liquidation ne peut, dans l'intérêt tant des époux que des tiers, être indéfiniment retardée, par exemple jusqu'au décès de l'un des époux ou la séparation de corps.

Une confusion va se créer quant à la nature des biens — propres ou communs — et davantage encore quant à la nature des dettes.

Les dispositions actuelles qui protègent la femme commune en biens ne pourraient s'appliquer qu'à la situation existant au moment du changement de régime.

Peut-être pourrait-on renoncer à l'idée d'une liquidation immédiate; mais en vue de fixer les droits de chacun des époux, un inventaire estimatif des biens et des dettes propres et communs est indispensable. A défaut de liquidation, les biens et dettes existant lors du changement de régime garderaient leur caractère de propres ou de communs.

Totdat de notariële akte is opgemaakt, alsmede voor de echtgenoten die verklaren het oude stelsel van de wettelijke gemeenschap te willen behouden, zullen de bevoegdheden van beheer over de gemeenschappelijke goederen evenwel worden geregeld volgens de bepalingen van het ontwerp.

De Subcommissie wenst er al dadelijk op te wijzen dat de teksten die zij voorstelt ter vervanging van de wet van 30 april 1958 (artikelen 212 tot 224 van het Burgerlijk Wetboek) bepalingen van dwingend recht zijn en dus van rechtswege toepassing vinden bij de inwerkingtreding van de wet, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel, wettelijk of bedongen, van de echtparen die reeds getrouwd zijn. Sommige van die artikelen brengen grote verandering in de rechten en verplichtingen van echtgenoten; dit is onder meer het geval met de artikelen :

214. — Beschikking over sommige eigen goederen.

217. — Ontvangst van bedrijfsinkomsten; aanwending van die inkomsten voor het verkrijgen van goederen die van nut zijn voor de uitoefening van het beroep; beheer van die goederen.

218. — Opening en beheer van depositorekeningen voor geld of effecten.

Verschillende vragen werden achtereenvolgens onderzocht :

1° Zijn de bepalingen die voorzien in de mogelijkheid om de huwelijksvoorwaarden te wijzigen, ook van toepassing op degenen die getrouwd waren bij de inwerkingtreding van de wet, meer bepaald op hen die een ander stelsel hadden gekozen dan de wettelijke gemeenschap ?

Hierop wordt bevestigend geantwoord.

2° Moet worden voorgeschreven dat bij het verstrijken van een nader te bepalen termijn de echtgenoten automatisch overgaan van het oude wettelijk stelsel naar het nieuwe wettelijk stelsel ?

De Subcommissie stelt vast dat die overgang tot gevolg schijnt te zullen hebben dat het oude stelsel moet worden vereffend volgens de huidige regels van het Burgerlijk Wetboek; het is in het belang van de echtgenoten zowel als van derden, dat die vereffening niet tot in het oneindige wordt uitgesteld, bij voorbeeld tot het overlijden van een der echtgenoten of tot de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed.

Er zal verwarring ontstaan omtrent de aard van de goederen (eigen of gemeenschappelijke) en nog meer omtrent de aard van de schulden.

De huidige bepalingen die de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw beschermen, zouden slechts toepassing mogen vinden op de toestand zoals die zich voordoet bij de verandering van stelsel.

Misschien kan worden afgezien van de idee van een onmiddellijke vereffening; maar om de rechten van iedere echtgenoot vast te stellen is een boedelbeschrijving nodig waarin de eigen en gemeenschappelijke goederen en de eigen en gemeenschappelijke schulden worden geschat. Bij gebreke van vereffening zouden de goederen en de schulden die aanwezig zijn bij de verandering van stelsel hun aard behouden (eigen of gemeenschappelijk).

Si l'on doit renoncer à l'idée contenue dans le projet du gouvernement de prévoir dans certains cas le passage automatique au nouveau régime légal, rien n'interdit de prévoir pour faciliter le passage volontaire du régime légal ancien au régime légal nouveau, une procédure simplifiée, en supprimant notamment l'homologation du tribunal.

3° Est-il possible, sans modifier les règles de l'ancien régime légal quant à la distinction des biens propres et des biens communs, de modifier uniquement les pouvoirs des époux quant à la gestion et la disposition de ces biens ?

La Sous-Commission constate que les dispositions du Code civil relatives au régime légal constituent un tout et que l'incapacité de la femme mariée trouve sa contrepartie dans diverses mesures de protection : faculté de renoncer, bénéfice d'émolument, absence d'obligation à l'égard des tiers pour les dettes communes. Il lui semble impossible d'accorder à la femme certains pouvoirs de gestion, sans supprimer ou à tout le moins limiter cette protection. L'idée de permettre à la femme de continuer à se prévaloir de cette protection, à charge d'établir que, malgré l'extension de ses pouvoirs, elle ne s'est pas immiscée dans la gestion de la communauté, n'a pas été retenue.

4° Que deviennent, en cas d'adoption conventionnelle du nouveau régime légal, les donations et autres avantages accordés à l'époux survivant par le contrat de mariage ? La Sous-Commission considère que ces clauses du contrat de mariage sont un accessoire de celui-ci; elles peuvent donc être modifiées au même titre que le contrat lui-même. L'irrévocabilité des donations entre époux par contrat de mariage ne doit pas être maintenue; au surplus, ces donations perdent de leur importance dans la perspective de la modification des droits successoraux du conjoint survivant.

5° Un membre craint que le mari se refuse parfois à adopter le nouveau régime légal, de crainte de voir réduire ses pouvoirs tant sur les biens communs que sur les propres de la femme. Ne conviendrait-il dès lors pas, d'autoriser la femme pendant une période limitée, à s'adresser au tribunal pour faire décider par celui-ci que le nouveau régime légal remplacera l'ancien régime de communauté légale ?

La Sous-Commission se rallie à ce point de vue; le tribunal renverra les époux devant un notaire en vue de procéder à l'inventaire et à l'estimation des biens des époux.

En conclusion de son échange de vues sur ces divers points, la Sous-Commission rejette les dispositions contenues dans le projet de loi prévoyant la modification de plein droit

Hoewel moet worden afgezien van de idee vervat in het ontwerp van de Regering om in sommige gevallen een automatische overgang naar het nieuw wettelijk stelsel te laten plaatshebben, kan de vrijwillige overgang van het oud wettelijk stelsel naar het nieuw wettelijk stelsel toch worden vergemakkelijkt door een vereenvoudigde procedure, in die zin dat onder meer de homologatie door de rechtbank wordt afgeschaft.

3° Is het zonder een wijziging van de regels van het oud wettelijk stelsel betreffende het onderscheid tussen eigen goederen en gemeenschappelijke goederen mogelijk om alleen de bevoegdheden van de echtgenoten te veranderen met betrekking tot het beheer en de beschikking over die goederen ?

De Subcommissie stelt vast dat de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende het wettelijk stelsel een geheel vormen en dat de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw gecompenseerd wordt door diverse beschermingsmaatregelen : recht om afstand te doen, recht op genot van een gedeelte van de gemeenschap, ongehoudenheid jegens derden voor gemeenschappelijke schulden. Het lijkt de Subcommissie onmogelijk aan de vrouw bepaalde beheersbevoegdheden te verlenen zonder die bescherming af te schaffen of ten minste te beperken. Het voorstel om de vrouw de gelegenheid te geven om die bescherming op te vorderen, maar onder verplichting te bewijzen dat zij zich, ondanks de uitbreiding van haar bevoegdheden, niet gemengd heeft in het beheer van de gemeenschap, wordt niet aangenomen.

4° Indien het nieuw wettelijk stelsel bij overeenkomst wordt aangenomen, wat gebeurt er dan met de schenkingen en andere voordelen aan de langstlevende echtgenoot bij huwelijkscontract verleend ?

De Subcommissie is van oordeel dat die bepalingen van het huwelijkscontract bij dit contract behoren; zij kunnen dus evengoed worden gewijzigd als het contract zelf. De onherroepelijkheid van schenkingen tussen echtgenoten bij huwelijkscontract behoeft niet te worden gehandhaafd; bovendien worden de schenkingen minder belangrijk in het vooruitzicht van de wijziging van de erfopvolgingsrechten van de langstlevende echtgenoot.

5° Een lid denkt dat de echtgenoot soms zal weigeren het nieuw wettelijk stelsel aan te nemen uit vrees voor een vermindering van zijn bevoegdheden, zowel met betrekking tot de gemeenschappelijke goederen als tot de eigen goederen van de vrouw. Verdient het bijgevolg geen aanbeveling te bepalen dat de vrouw gedurende een beperkte termijn zich tot de rechter kan wenden ten einde deze te laten beslissen dat het nieuw wettelijk stelsel in de plaats treedt van het oude stelsel van wettelijke gemeenschap ?

De Subcommissie verenigt zich met dit standpunt; de rechtbank zal de echtgenoten naar een notaris verwijzen om een boedelbeschrijving te laten opmaken en om de goederen van de echtgenoten te laten schatten.

Tot slot van de gedachtenwisseling over deze verschillende punten verwerpt de Subcommissie de bepalingen van het wetsontwerp waarbij de regels voor het beheer van

des règles de gestion et l'adoption automatique, à l'expiration d'un certain délai du nouveau régime légal.

L'adoption d'un nouveau régime matrimonial est soumise aux règles prévues aux articles 1394 à 1396. Toutefois pendant une période transitoire, les époux mariés sans contrat ou qui ont adopté conventionnellement un régime en communauté (même assorti de clauses dérogatoires au partage égal de la communauté ou complété par des donations) pourront adopter le nouveau régime légal par une procédure simplifiée, ne comportant ni liquidation obligatoire du régime antérieur, ni homologation par le tribunal.

La Sous-Commission adopte les textes suivants :

ARTICLE 1er.

« Pendant un délai de deux ans prenant cours à l'entrée en vigueur de la présente loi, les époux qui n'avaient pas conclu de conventions matrimoniales ou qui par contrat de mariage, avaient adopté un régime en communauté, pourront par une déclaration faite devant notaire, décider de se soumettre au régime légal institué par la présente loi. A cet effet, ils devront procéder par acte notarié à l'inventaire et à l'estimation de tous leurs biens : ils pourront régler leurs droits respectifs sur lesquels ils seront libres de transiger. »

ART. 2.

« Lorsque ce contrat de mariage contiendra des donations entre époux ou des stipulations relatives au partage de la communauté, ces dispositions pourront être modifiées ou rétractées du commun accord des époux. »

ART. 3.

« Pendant le même délai, chacun des époux marié sans contrat ou sous un régime en communauté, pourra par requête adressée au tribunal de la résidence conjugale, demander que le nouveau régime légal soit substitué à celui auquel les époux sont soumis. Si le tribunal fait droit à la requête, il désigne le notaire chargé de procéder à l'inventaire et à l'estimation des biens des époux et de dresser l'acte par lequel les époux règlent leurs droits respectifs. »

ART. 4.

« Les 4e et 5e alinéas de l'article 1414 du Code civil sont applicables aux actes visés aux articles 1 et 3 ci-dessous. »

rechtswege worden gewijzigd en waarbij, na het verstrijken van een bepaalde termijn, automatisch wordt overgeschakeld naar het nieuw wettelijk stelsel.

Het aannemen van een nieuw huwelijksvermogensstelsel is onderworpen aan de regels gesteld in de artikelen 1394 tot 1396. Tijdens een overgangperiode kunnen de echtgenoten die zonder contract getrouwd zijn of die een stelsel van gemeenschap van goederen hebben bedongen (zelfs indien daarin bepalingen voorkomen die afwijken van de gelijke verdeling van de gemeenschap of indien het contract is aangevuld met bepalingen betreffende de schenkingen), evenwel het nieuw wettelijk stelsel aannemen via een vereenvoudigde procedure zonder verplichte vereffening van het vorige stelsel en zonder homologatie door de rechtbank.

De Subcommissie neemt de volgende teksten aan :

ARTIKEL 1.

« Gedurende een termijn van twee jaar te rekenen van de inwerkingtreding van deze wet kunnen echtgenoten die geen huwelijksvoorwaarden hadden gemaakt of die bij huwelijkscontract een stelsel van gemeenschap van goederen hadden aangenomen, door een verklaring afgelegd voor een notaris besluiten zich te onderwerpen aan het wettelijk stelsel dat bij deze wet wordt ingevoerd. Daartoe moeten zij bij notariële akte een boedelbeschrijving doen opmaken en al hun goederen doen schatten : zij kunnen hun wederzijdse rechten regelen, waaromtrent het hun vrij staat een vergelijk te treffen. »

ART. 2.

« Wanneer dat huwelijkscontract schenkingen tussen echtgenoten inhoudt of bedingen betreffende de verdeling van de gemeenschap, kunnen die bepalingen door de echtgenoten in onderlinge overeenstemming worden gewijzigd of herroepen. »

ART. 3.

« Gedurende dezelfde termijn kan ieder van de echtgenoten die gehuwd is zonder contract of onder een stelsel van gemeenschap van goederen, bij verzoekschrift aan de rechtbank van de echtelijke verblijfplaats vorderen dat het nieuw wettelijk stelsel in de plaats wordt gesteld van het stelsel waaraan de echtgenoten zijn onderworpen. Indien de rechter op dit verzoek gunstig beschikt, stelt hij de notaris aan die belast zal zijn met de boedelbeschrijving en het schatten van de goederen van de echtgenoten en met het opmaken van de akte waarbij de echtgenoten hun wederzijdse rechten regelen. »

ART. 4.

« Artikel 1414, 4e en 5e lid, van het Burgerlijk Wetboek is van toepassing op de akten bedoeld in de artikelen 1 en 3 hierboven. »

QUATRIEME PARTIE.

Dispositions abrogatoires et modificatives.

Sous le titre : « Dispositions complémentaires et abrogatoires », le projet du Gouvernement consacre 44 articles à l'abrogation ou à la modification de divers articles du Code civil (1 à 22), du Code de procédure civile (23 à 27) ou de diverses lois dans lesquels les deux époux n'étaient pas placés sur un pied d'égalité. L'adoption du Code judiciaire, postérieure au dépôt du projet de loi, a amené la Sous-Commission à modifier tant l'ordre des articles proposés que la rédaction de certains d'entre eux; en outre, les modifications apportées par la Sous-Commission au projet du Gouvernement ont d'une part rendu inutiles certaines modifications que proposait le Gouvernement et d'autre part entraîné la nécessité de modifier d'autres articles du Code civil. Enfin, il est apparu que bon nombre d'articles dont l'abrogation ou la modification sont proposées, devaient rester en vigueur pour régler les droits respectifs des époux, mariés avant l'entrée en vigueur du présent projet de loi et qui n'auraient pas, après cette entrée en vigueur, adopté le nouveau régime légal ou modifié dans les conditions prévues par le projet, leur régime matrimonial.

**

Article premier (nouveau).

Au cours de la discussion des articles du régime légal et plus particulièrement des articles 1440 à 1442, relatifs au règlement des récompenses, le représentant du Ministre de la Justice a proposé de compléter l'article 76, 10°, qui indique ce que doit contenir l'acte de mariage, de manière à faire figurer dans cet acte l'indication du régime matrimonial des époux.

Le texte actuel se limite à exiger l'indication de la date du contrat de mariage et du notaire qui l'a reçu.

La Sous-Commission s'étant ralliée à ce point de vue, a adopté le texte suivant :

« Article 1er. — L'article 76, 10°, du Code civil introduit par l'article II de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851 est remplacé par la disposition suivante :

» 10° La date du contrat de mariage, le nom et la résidence du notaire qui l'aura reçu et l'indication du régime matrimonial des époux; à défaut de ces mentions, les clauses dérogatoires au régime légal ne seront pas opposables aux tiers qui ont contracté avec ces époux dans l'ignorance de leurs conventions matrimoniales. »

(Articles 1 et 2 du projet).

Ces articles tendent à modifier les articles 124 et 126 du Code civil, qui règlent en cas d'absence, les droits de l'époux commun en biens.

DEEL IV.

Opheffings- en wijzigingsbepalingen.

Onder het opschrift « Aanvullings- en opheffingsbepalingen » wijdt het ontwerp van de Regering 44 artikelen aan de opheffing of de wijziging van een aantal artikelen van het Burgerlijk Wetboek (art. 1 tot 22), het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering (art. 23 tot 27) en diverse wetten waarin beide echtgenoten niet op gelijke voet werden behandeld. Aangezien na de indiening van het ontwerp, het Gerechtelijk Wetboek is aangenomen, heeft de Subcommissie zowel de volgorde van de voorgestelde artikelen als de redactie van sommige van die artikelen gewijzigd. Bovendien hebben de wijzigingen door de Subcommissie aangebracht in het Regeringsontwerp enkele van de voorgestelde wijzigingen overbodig en een wijziging van andere artikelen van het Burgerlijk Wetboek noodzakelijk gemaakt. Ten slotte is gebleken dat tal van artikelen die de Regering voorstelde op te heffen of te wijzigen, van kracht moesten blijven om een regeling te kunnen treffen voor de wederzijdse rechten en plichten van echtgenoten die gehuwd zijn vóór de inwerkingtreding van het wetsontwerp en die na deze inwerkingtreding het nieuwe wettelijke stelsel niet zullen aannemen of hun huwelijksvermogensstelsel niet zullen wijzigen volgens de bepalingen van de nieuwe wet.

**

Artikel 1 (nieuw)

Bij de bespreking van de artikelen van het wettelijk stelsel en meer bepaald van de artikelen 1440 tot 1442 betreffende de regeling voor de vergoedingen, heeft de vertegenwoordiger van de Minister van Justitie voorgesteld artikel 76, 10°, dat bepaalt wat de huwelijksakte moet vermelden, zo aan te vullen dat hierin het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten wordt vermeld.

Volgens de huidige tekst moeten hierin worden vermeld de datum van het huwelijkscontract en de notaris die het heeft opgemaakt.

De Subcommissie heeft zich bij dit standpunt aangesloten en de volgende tekst voorgesteld :

« Artikel 1. — Het 10°, ingevoegd in artikel 76 van het Burgerlijk Wetboek door artikel II van de hypotheekwet van 16 december 1851, wordt vervangen als volgt :

» 10° De datum van het huwelijkscontract, de naam en de verblijfplaats van de notaris die het heeft opgemaakt en het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten; wanneer deze vermeldingen ontbreken, kunnen de van het wettelijk stelsel afwijkende bepalingen niet worden tegengeworpen aan derden die, onbekend met het huwelijkscontract, overeenkomsten hebben aangegaan met de echtgenoten. »

(Artikelen 1 en 2 van het ontwerp).

Deze artikelen beogen een wijziging van de artikelen 124 en 126 van het Burgerlijk Wetboek die in geval van afwezigheid de rechten regelen van de in gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoot.

La Sous-Commission constate que le texte proposé à l'article 1er du projet ne correspond plus aux règles du régime légal, qui n'accorde plus à l'épouse, le droit de renoncer au patrimoine commun; il faudrait donc abroger purement et simplement l'alinéa deux de l'article 124; par contre, il y aurait lieu de tenir compte du droit de chacun des époux mariés sous le régime des biens matrimoniaux, de renoncer aux biens matrimoniaux de son conjoint.

La matière de l'absence est réglée dans le texte de la Sous-Commission par les articles 220, § 2 et 1417 (dans le cadre du régime légal).

L'article 124 pourrait donc être abrogé en son entier, sous réserve de la décision que viendrait à prendre la Commission de la Justice quant au maintien dans le projet, du régime des biens matrimoniaux.

La modification proposée à l'article 126 et qui tend à dispenser l'époux de l'absent, de l'obligation de faire inventaire paraît peu opportune.

La Sous-Commission rejette les articles 1 et 2 du projet du Gouvernement, sauf à réexaminer la question après décision d'admission ou de rejet des biens matrimoniaux parmi les régimes conventionnels.

(Article 3 du projet).

L'abrogation des articles 226bis à 226septies du Code civil que propose cet article, est déjà réalisée par l'article 1er du texte proposé par la Sous-Commission.

L'article 3 du projet du Gouvernement est rejeté.

(Article 4 du projet).

L'article 270 du Code civil a été abrogé par le Code judiciaire; l'idée qu'il contenait a été reprise à l'article 1282 du Code judiciaire qui accorde à chacun des époux et non plus seulement à la femme, le droit de requérir l'apposition des scellés. Une modification de cet article n'apparaît pas nécessaire.

L'article 4 du projet du Gouvernement est rejeté.

(Article 5 du projet).

L'article 271 du Code civil est devenu l'article 1283 du Code judiciaire.

La matière sera reprise ci-après sous l'article 18.

Article 2 (article 6 du projet).

Le texte prévoit la suppression à l'alinéa trois de l'article 295 du Code civil, de la référence aux articles 1496 et 1527.

Ces articles sont abrogés par l'article 2 du texte proposé par la Sous-Commission; toutefois le contenu de l'article

De Subcommissie stelt vast dat artikel 1 van het ontwerp niet meer in overeenstemming is met de regels van het wettelijk stelsel, die aan de vrouw niet langer het recht toekennen om afstand te doen van het gemeenschappelijk vermogen. Het tweede lid van artikel 124 zou dus zonder meer moeten worden opgeheven. Daarentegen zou rekening moeten worden gehouden met het recht van elk der echtgenoten die het stelsel van huwelijksgoederen hebben aangenomen, om afstand te doen van de huwelijksgoederen van de andere echtgenoot.

De afwezigheid is in de tekst van de Subcommissie geregeld in de artikelen 220, § 2, en 1417 (binnen het bestek van het wettelijk stelsel).

Artikel 124 zou dus in zijn geheel kunnen worden opgeheven onder voorbehoud van de beslissing die de Commissie voor de Justitie zal nemen omtrent de handhaving van het stelsel van huwelijksgoederen in het ontwerp.

Het voorstel om artikel 126 te wijzigen in die zin dat de echtgenoot van de afwezige geen boedelbeschrijving zal behoeven op te maken, lijkt niet erg opportuun.

De Subcommissie verwerpt de artikelen 1 en 2 van het regeringsontwerp, met dien verstande dat het vraagstuk opnieuw zal worden onderzocht nadat een beslissing zal zijn genomen over de aanvaarding of de verwerping van het stelsel van huwelijksgoederen als een van de bedongen huwelijksvermogensstelsels.

(Artikel 3 van het ontwerp).

De opheffing van de artikelen 226bis tot 226septies van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld door dit artikel, is gerealiseerd in artikel 1 van de tekst van de Subcommissie.

Artikel 3 van het regeringsontwerp wordt verworpen.

(Artikel 4 van het ontwerp).

Artikel 270 van het Burgerlijk Wetboek is opgeheven door het Gerechtelijk Wetboek. De gedachte die daarin voorkwam, is overgenomen in artikel 1282 van het Gerechtelijk Wetboek, dat aan beide echtgenoten, en niet meer alleen aan de vrouw, het recht toekent om de verzegeling van de goederen te vorderen. Een wijziging van dit artikel is niet noodzakelijk gebleken.

Artikel 4 van het regeringsontwerp wordt verworpen.

(Artikel 5 van het ontwerp).

Artikel 271 van het Burgerlijk Wetboek is artikel 1283 van het Gerechtelijk Wetboek geworden.

Deze aangelegenheid zal nader worden behandeld onder artikel 18.

Artikel 2 (artikel 6 van het ontwerp).

De bedoeling is dat in het derde lid van artikel 295 van het Burgerlijk Wetboek de verwijzing naar de artikelen 1496 en 1527 wordt geschrapt.

Die artikelen worden opgeheven door artikel 2 in de tekst van de Subcommissie; de inhoud van artikel 1527 wordt

1527 est partiellement repris au troisième alinéa de l'article 1464 de ce texte; il y a lieu de maintenir la référence à cet article.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Article 2. — L'article 295, alinéa trois, du Code civil est remplacé par la disposition suivante : L'article 1098 et l'article 1464, alinéa trois, ne seront applicables que s'il existe des enfants issus d'un mariage contracté entre les deux unions. »

Article 3 (article 7 du projet).

Le texte proposé tend à autoriser les époux divorcés ou séparés de corps à transiger sur leurs droits de survie. Ce texte est à rapprocher de celui de l'article 1429 du texte proposé par la Sous-Commission; il a toutefois une portée plus générale, car il s'applique quel que soit le régime matrimonial des époux.

La Sous-Commission est d'avis qu'il n'y a pas lieu de limiter l'application de ce texte aux époux mariés postérieurement à l'entrée en vigueur de la loi; elle a donc admis les deux premiers paragraphes de l'article et rejeté le troisième.

Articles 4 et 5 (nouveaux).

Au cours de la discussion de l'article 1428 du texte proposé par la Sous-Commission, (inspiré de l'article 43 des amendements du Gouvernement) celle-ci a estimé que les conséquences du défaut d'inventaire des biens meubles communs lors de la dissolution du régime légal devaient être renvoyés aux chapitres de la puissance paternelle et de la tutelle en ce qui concerne la jouissance des biens des enfants mineurs et la responsabilité du subrogé tuteur.

Elle a dès lors adopté les textes suivants :

« Article 4. — L'article 386 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

» Ce droit s'éteint en cas de divorce ou de séparation de corps; il en sera de même en cas de décès, si l'époux survivant n'a pas fait établir un inventaire des biens échus au mineur. »

« Article 5. — Il est inséré dans l'article 451 du Code civil, un alinéa deux libellé comme suit :

» Le subrogé tuteur qui n'a point obligé le tuteur à faire inventaire est solidairement responsable avec lui de toutes les condamnations qui peuvent être prononcées au profit du mineur. »

Article 6 (nouveau).

A l'occasion de l'examen de l'article 18 du projet du Gouvernement, il a été constaté que tant l'article 1718, dont la modification était proposée que l'article 595 du Code

echter gedeeltelijk overgenomen in het derde lid van artikel 1464 van die tekst. De verwijzing naar dit artikel dient behouden te blijven.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« Artikel 2. — Artikel 295, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt : Artikel 1098 en artikel 1464, derde lid, zijn alleen van toepassing, wanneer er kinderen zijn uit een huwelijk aangegaan tussen de twee echtverbintenissen in. »

Artikel 3 (artikel 7 van het ontwerp).

De voorgestelde tekst beoogt de uit de echt of van tafel en bed gescheiden echtgenoten toe te staan een vergelijk te treffen omtrent hun overlevingsrechten. Deze tekst vertoont enige overeenkomst met die van artikel 1429 in de tekst van de Subcommissie, maar heeft een algemener strekking omdat hij van toepassing is ongeacht het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten.

De Subcommissie meent dat deze tekst niet alleen moet worden toegepast op de echtgenoten die na de inwerking-treding van de wet gehuwd zijn. Zij heeft bijgevolg de twee eerste paragrafen van het artikel aangenomen en de derde paragraaf verworpen.

Artikelen 4 en 5 (nieuw).

Bij de bespreking van artikel 1428 in de tekst van de Subcommissie (dat aansluit bij artikel 43 van de amendementen van de Regering), heeft zij geoordeeld dat de gevolgen van het ontbreken van een boedelbeschrijving voor de gemeenschappelijke roerende goederen bij de ontbinding van het wettelijk stelsel behandeld moesten worden in de hoofdstukken betreffende de ouderlijke macht en de voogdij, waar het gaat om het genot van de goederen van de minderjarige kinderen en de aansprakelijkheid van de toeziende voogd.

De Subcommissie heeft derhalve de volgende teksten aangenomen :

« Artikel 4. — Artikel 386 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Dit recht gaat teniet in geval van scheiding uit de echt of van tafel en bed; hetzelfde geldt in geval van overlijden, indien de langstlevende echtgenoot geen boedelbeschrijving heeft doen opmaken van de goederen die aan de minderjarige te beurt vallen. »

« Artikel 5. — In artikel 451 van het Burgerlijk Wetboek wordt een tweede lid ingevoegd, luidende :

» De toeziende voogd die de voogd niet verplicht heeft een boedelbeschrijving op te maken is hoofdelijk met hem aansprakelijk voor alle veroordelingen ten voordele van de minderjarige. »

Artikel 6 (nieuw).

Bij de bespreking van artikel 18 van het regeringsontwerp is gebleken dat zowel artikel 1718, hetwelk gewijzigd zou worden, als artikel 595 van het Burgerlijk Wetboek betref-

civil, relatif aux baux conclus par l'usufruitier, renvoient à des dispositions du titre : « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux ». Il paraît préférable de régler la matière à l'article 595 du Code civil et de renvoyer à cet article, dans une rédaction modifiée de l'article 1718 (voir ci-après commentaire de l'article 11 des textes proposés par la Sous-Commission).

La Sous-Commission propose dès lors le texte suivant :

« Article 6. — L'article 595 du Code civil est remplacé par les dispositions suivantes :

« Article 595. — L'usufruitier peut jouir par lui-même, donner à ferme à un autre, ou même vendre ou céder son droit à titre gratuit.

» Les baux que l'usufruitier seul a faits pour un temps qui excède neuf ans, ne sont, en cas de cessation de l'usufruit, obligatoires à l'égard du nu-propriétaire que pour le temps qui reste à courir, soit de la première période de neuf ans, si les parties s'y trouvent encore, soit de la seconde et ainsi de suite, de manière que le preneur n'ait que le droit d'achever la jouissance de la période de neuf ans où il se trouve.

» Les baux de neuf ans ou au-dessous que l'usufruitier seul a passés ou renouvelés plus de trois ans avant l'expiration du bail courant s'il s'agit de biens ruraux, et plus de deux ans avant la même époque s'il s'agit de maisons, sont sans effet, à moins que leur exécution n'ait commencé avant la cessation de l'usufruit. »

Article 7 (articles 8 à 11 du projet).

Le Gouvernement proposait l'abrogation des articles 776, alinéa premier, 818 et 905, conséquences de l'incapacité de la femme mariée. Il proposait la modification de l'article 940, concernant l'obligation pour le mari de faire transcrire les donations faites à la femme.

La Sous-Commission considère que cet article est devenu sans portée pratique depuis l'entrée en vigueur de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851, dont l'article 2 fait obligation aux notaires de faire transcrire leurs actes.

Elle propose dès lors l'abrogation de l'article 940.

Pour éviter des répétitions inutiles, elle fusionne en un seul texte les abrogations prévues dans les quatre articles du projet et arrête le texte suivant :

« Article 7. — Les articles 776, premier alinéa, 818, 905 et 940 du Code civil sont abrogés. »

Article 8 (article 12 du projet).

Le projet du Gouvernement modifie l'article 942 du Code civil pour tenir compte de la règle de l'égalité des époux. Le texte proposé tient compte de l'hypothèse où les biens propres d'un des époux sont administrés par le conjoint.

fende verpachting door de vruchtgebruiker, verwijzen naar de bepalingen van de titel « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten ». Het lijkt wenselijk dat die aangelegenheid geregeld wordt in artikel 595 van het Burgerlijk Wetboek en dat naar dit artikel wordt verwezen in de gewijzigde redactie van artikel 1718 (zie hierna de commentaar bij artikel 11 in de tekst van de Subcommissie).

De Subcommissie stelt bijgevolg de volgende tekst voor :

« Artikel 6. — Artikel 595 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 595. — De vruchtgebruiker kan persoonlijk de vruchten genieten, hij kan aan een ander verpachten, of zelfs zijn recht verkopen of afstaan om niet.

» Verhuring door de vruchtgebruiker alleen voor langer dan negen jaren, is, ingeval het vruchtgebruik ophoudt, ten aanzien van de blote eigenaar slechts verbindend voor de tijd die nog overblijft hetzij van de eerste periode van negen jaren, indien partijen zich nog daarin bevinden, hetzij van de tweede periode, en zo verder, op zulke wijze dat de huurder enkel recht heeft op het genot gedurende de gehele periode van negen jaren, waarin hij zich bevindt.

» Verhuring voor negen jaren of minder, door de vruchtgebruiker alleen toegestaan of vernieuwd, meer dan drie jaren vóór het eindigen van de lopende huur wanneer het landeigendommen betreft, en meer dan twee jaren vóór hetzelfde tijdstip wanneer het huizen betreft, heeft geen gevolg, tenzij de uitvoering van de huur vóór het einde van het vruchtgebruik begonnen is. »

Artikel 7 (artikelen 8 tot 11 van het ontwerp).

De Regering stelde de opheffing voor van de artikelen 776, eerste lid, 818 en 905, die het gevolg waren van de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw. Zij stelde een wijziging voor van artikel 940 betreffende de verplichting voor de echtgenoot om de schenkingen aan zijn vrouw te laten overschrijven.

De Subcommissie meent dat dit artikel geen praktisch nut meer heeft sinds de inwerkingtreding van de hypotheekwet van 16 december 1851 waarvan artikel 2 aan de notarissen de verplichting oplegt hun akten te doen overschrijven.

Zij stelt derhalve voor artikel 940 op te heffen.

Om nodeloze herhalingen te vermijden brengt zij de opheffingen bedoeld in de vier artikelen van het ontwerp in één enkel artikel samen en stelt de volgende tekst vast :

« Artikel 7. — De artikelen 776, eerste lid, 818, 905 en 940 van het Burgerlijk Wetboek worden opgeheven. »

Artikel 8 (artikel 12 van het ontwerp).

Het regeringsontwerp wijzigt artikel 942 van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de regel van de gelijkheid van de echtgenoten. De voorgestelde tekst houdt rekening met het geval waarin de eigen goederen van de ene echtgenoot worden bestuurd door de andere.

La Sous-Commission est d'avis que cette administration ne peut avoir lieu qu'en vertu d'un mandat exprès ou tacite et que dès lors ce sont les règles relatives à la responsabilité du mandataire qui doivent s'appliquer.

Elle adopte dès lors le texte de l'article en en supprimant tout ce qui peut concerner les rapports entre époux.

(Article 13 du projet).

Le projet du Gouvernement modifie l'article 1098 du Code civil concernant les donations entre époux, en présence d'enfants d'un précédent mariage. Il y ajoute un second alinéa, repris du dernier alinéa de l'article 1527.

La Sous-Commission a déjà repris la même règle au dernier alinéa de l'article 1466 du texte qu'elle propose. Il n'y a donc pas lieu de compléter l'article 1098.

(Article 14 du projet).

Le Gouvernement proposait de modifier l'alinéa deux de l'article 1167 du Code civil pour tenir compte de ce qu'il proposait de remplacer l'intitulé du titre V : « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux » par « Des régimes matrimoniaux ».

La Sous-Commission ayant décidé de ne pas modifier cet intitulé, aucune modification de l'article 1167 n'est nécessaire.

Article 9 (article 15 du projet).

L'article 1304 fait courir la prescription de l'action en nullité des actes passés par les femmes mariées non autorisées du jour de la dissolution du mariage.

Cette disposition n'a plus de raison d'être; il convient dès lors d'adapter l'article.

La Sous-Commission adopte sans modification le texte proposé par le Gouvernement.

(Articles 16 et 17 du projet).

Le Gouvernement proposait d'ajouter à chacun des articles 1322 et 1328 du Code civil un second paragraphe, visant l'hypothèse de la gestion par un des époux durant la communauté des revenus personnels du conjoint et déterminant les conditions dans lesquelles sont opposables à ce conjoint les actes sous-seing privé signés par l'autre.

La Sous-Commission constate que dans le système légal, les revenus tombent de plein droit dans le patrimoine commun et perdent de ce fait leur caractère personnel. Pour le surplus, la gestion de propres d'un des époux par son conjoint s'exerce dans le cadre d'un mandat conventionnel

De Subcommissie is van oordeel dat dit bestuur slechts kan worden toegestaan na een uitdrukkelijke of stilzwijgende lastgeving en dat bijgevolg de regels betreffende de aansprakelijkheid van de lasthebber toepassing moeten vinden.

Derhalve neemt zij de tekst aan van het artikel, evenwel met weglating van alles wat betrekking kan hebben op de verhoudingen tussen echtgenoten.

(Artikel 13 van het ontwerp).

Het regeringsontwerp wijzigt artikel 1098 van het Burgerlijk Wetboek, dat betrekking heeft op de schenkingen tussen echtgenoten ingeval er kinderen zijn uit een vorig huwelijk. Het voegt een tweede lid toe, en wel de tekst van het laatste lid van artikel 1527.

De Subcommissie heeft diezelfde regel reeds overgenomen in het laatste lid van artikel 1466 van de tekst die zij voorstelt. Artikel 1098 behoeft dus niet te worden aangevuld.

(Artikel 14 van het ontwerp).

De Regering stelde voor artikel 1167, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen in verband met haar voorstel om het opschrift van titel V « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten » te vervangen door « Huwelijksvermogensstelsels ».

De Subcommissie heeft besloten dit opschrift niet te wijzigen, weshalve artikel 1167 evenmin behoeft te worden gewijzigd.

Artikel 9 (artikel 15 van het ontwerp).

Volgens artikel 1304 begint het vorderingsrecht tot nietigverklaring van handelingen door gehuwde vrouwen verricht zonder machtiging, te lopen van de dag van de ontbinding van het huwelijk.

Deze bepaling heeft geen zin meer en het artikel moet dus worden aangepast.

De Subcommissie neemt de tekst van de Regering ongewijzigd aan.

(Artikelen 16 en 17 van het ontwerp).

De Regering stelde voor om in de artikelen 1322 en 1328 van het Burgerlijk Wetboek telkens een tweede paragraaf in te voegen, die betrekking zou hebben op het geval waarin een der echtgenoten tijdens de gemeenschap de eigen inkomsten van de andere echtgenoot beheert en die zou bepalen onder welke voorwaarden de onderhandse akten getekend door de eerstgenoemde echtgenoot kunnen worden tegen- geworpen aan de andere echtgenoot.

De Subcommissie stelt vast dat in het wettelijk stelsel de inkomsten van rechtswege in het gemeenschappelijk vermogen vallen en hierdoor hun persoonlijk karakter verliezen. Voor het overige geschiedt het beheer van de eigen goederen van de ene echtgenoot door de andere alleen in het

(article 219) ou judiciaire (articles 220 et 1426). Les règles du mandat s'appliquant dans ce cas, les modifications proposées sont inutiles.

Article 10 (article 28 du projet).

La Sous-Commission constate que la loi du 28 mars 1850, interprétant les articles 1322 et 1328, perd toute utilité dans le cadre des rapports nouveaux des époux mariés sous le régime légal. Elle se rallie dès lors à l'abrogation de la loi telle qu'elle est proposée par le Gouvernement.

Article 11 (article 18 du projet).

Ainsi que cela a déjà été exposé à l'occasion de l'examen de l'article 6 du texte proposé par la Sous-Commission, l'article 1718 du Code civil renvoie aux règles des articles 1429 et 1430 pour ce qui concerne la durée des baux des biens des mineurs. Il en est de même de l'article 595 qui traite des baux consentis par l'usufruitier.

L'abrogation des articles 1429 et 1430 étant proposée, la Sous-Commission a été d'avis qu'il était de meilleure légistique de régler entièrement à l'article 595 la matière de la durée des baux consentis par l'usufruitier et de se limiter dans l'article 1718 à un renvoi à l'article 595.

Elle adopte le texte suivant :

« Article 11. — L'article 1718 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

» Article 1718. — L'article 595 relatif aux baux consentis par l'usufruitier, est applicable aux baux des biens des mineurs. »

Article 12 (article 19 du projet).

L'article 1990 traite du mandat donné à la femme mariée et aux mineurs émancipés et renvoie en ce qui concerne la responsabilité aux dispositions du titre « Du contrat de mariage ».

C'est là une conséquence de l'incapacité de la femme mariée; celle-ci étant supprimée, le texte de l'article 1990 doit être modifié.

La Sous-Commission adopte sans modification le texte proposé par le Gouvernement.

Article 13 (nouveau).

Pour les motifs déjà exposés dans le commentaire des articles 6 et 11, il est nécessaire de prévoir à l'article 45 de la loi hypothécaire, le remplacement de la référence à l'article 1429 du Code civil par celle à l'article 595 du même code.

kader van een lastgeving bij overeenkomst (artikel 219) of van een gerechtelijke lastgeving (artikelen 220 en 1426). Daar in dat geval de regels van de lastgeving gelden, zijn de voorgestelde wijzigingen overbodig.

Artikel 10 (artikel 28 van het ontwerp).

De Subcommissie stelt vast dat de wet van 28 maart 1850 houdende interpretatie van de artikelen 1322 en 1328 haar nut verliest in de nieuwe betrekkingen tussen echtgenoten die gehuwd zijn onder het wettelijk stelsel. Zij stemt derhalve in met de opheffing van de wet, zoals voorgesteld wordt door de Regering.

Artikel 11 (artikel 18 van het ontwerp).

Zoals reeds gezegd is bij de behandeling van artikel 6 van de tekst voorgesteld door de Subcommissie, verwijst artikel 1718 van het Burgerlijk Wetboek naar de regels van de artikelen 1429 en 1430 wat betreft de huurtijd voor de goederen van minderjarigen. Hetzelfde geldt voor artikel 595, dat handelt over verhuring door de vruchtgebruiker.

Voorgesteld wordt de artikelen 1429 en 1430 op te heffen, maar de Subcommissie acht het wetgevingstechnisch beter de regeling van de huurtijd bij verhuring door de vruchtgebruiker in haar geheel in artikel 595 op te nemen en in artikel 1718 te verwijzen naar artikel 595.

Zij neemt de volgende tekst aan :

« Artikel 11. — Artikel 1718 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 1718. — Artikel 595 betreffende de verhuring door de vruchtgebruiker is mede van toepassing op de verhuring van de goederen van minderjarigen. »

Artikel 12 (artikel 19 van het ontwerp).

Artikel 1990 handelt over de lastgeving aan de gehuwde vrouw en aan de ontvoogde minderjarigen en verwijst, wat de aansprakelijkheid betreft, naar de bepalingen van de titel « Huwelijkscontract ».

Het is een uitvloeisel van de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw. Nu deze komt te vervallen, moet de tekst van artikel 1990 ook worden gewijzigd.

De Subcommissie neemt de tekst van de Regering ongewijzigd aan.

Artikel 13 (nieuw).

In de commentaar bij de artikelen 6 en 11 is reeds gezegd waarom in artikel 45 van de hypotheekwet bepaald moet worden dat de verwijzing naar artikel 1429 van het Burgerlijk Wetboek vervangen behoort te worden door een verwijzing naar artikel 595 van hetzelfde Wetboek.

Article 14 (article 20 du projet).

L'article 2254 est consacré à la prescription qui peut être opposée à la femme mariée; l'incapacité de la femme mariée n'est pas une cause de suspension de la prescription, mais le mari engage sa responsabilité parce que gérant des biens de son épouse incapable, il a le devoir de veiller à interrompre à temps toute prescription.

Pareille règle ne peut être maintenue dans un régime où chacun des époux gère son patrimoine propre. On ne peut retenir le projet du Gouvernement qui se situe dans l'hypothèse générale où l'un des époux administre les biens de l'autre, fut-ce en vertu d'un mandat consenti par ce dernier. La Sous-Commission décide de ne tenir compte que du cas prévu à l'article 1426 où l'un des époux a été dessaisi de la gestion de ses biens propres.

Elle adopte le texte suivant :

« Article 14. — L'article 2254 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

» Article 2254. — La prescription court contre celui des époux qui est dessaisi de la gestion de ses biens, sauf son recours contre son conjoint ou contre le mandataire, en cas de négligence. »

Article 15 (article 21 du projet).

La suppression du régime dotal entraîne l'abrogation de l'article 2255 du Code civil. La Sous-Commission adopte sans modification, le texte proposé par le Gouvernement.

(Article 22 du projet.)

Le texte proposé par le Gouvernement modifie l'article 2256 du Code civil qui énumère deux cas de suspension de la prescription pendant le mariage :

1° l'action de la femme ne peut être exercée qu'après une option à faire sur l'acceptation ou la renonciation à la communauté;

2° l'action de la femme « réfléchirait » contre le mari.

La première hypothèse ne se rencontre plus dans le régime légal; par contre, le droit de renoncer aux biens matrimoniaux du conjoint existe dans ce régime au profit de chacun des époux. On ne voit cependant pas de raison qui justifie la suspension de certaines actions; on ne peut assimiler sur ce point le régime des biens matrimoniaux au régime actuel de la communauté; chacun des époux est propriétaire et gestionnaire de ses biens matrimoniaux.

La seconde hypothèse devrait être étendue à toute action mue par un des époux et réfléchissant contre le conjoint ou être purement et simplement supprimée.

La Sous-Commission décide de ne pas adopter le texte proposé par le Gouvernement et de maintenir le texte actuel

Artikel 14 (artikel 20 van het ontwerp).

Artikel 2254 handelt over de verjaring die tegen de gehuwde vrouw loopt. De onbekwaamheid van de gehuwde vrouw levert geen grond op tot schorsing van de verjaring, maar de echtgenoot is aansprakelijk omdat hij als beheerder van de goederen van zijn onbekwame vrouw moet zorg dragen dat iedere verjaring tijdig wordt gestuit.

Deze regel kan niet blijven gelden in een systeem waarin elk der echtgenoten zijn eigen vermogen beheert. De tekst van de Regering kan hier niet in aanmerking komen, omdat hij uitgaat van de algemene hypothese waarin de ene echtgenoot de goederen van de andere bestuurt, zij het krachtens lastgeving. De Subcommissie besluit zich te beperken tot het geval van artikel 1426 waarin aan een der echtgenoten het beheer over zijn eigen goederen is ontnomen.

Zij neemt de volgende tekst aan :

« Artikel 14. — Artikel 2254 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 2254. — De verjaring loopt tegen de echtgenoot aan wie het beheer over zijn goederen is ontnomen, behoudens zijn verhaal op de andere echtgenoot of op de lasthebber, in geval van nalatigheid. »

Artikel 15 (artikel 21 van het ontwerp).

De afschaffing van het dotal stelsel heeft tot gevolg dat ook artikel 2255 van het Burgerlijk Wetboek moet worden opgeheven. De Subcommissie neemt de tekst van de Regering ongewijzigd aan.

(Artikel 22 van het ontwerp.)

De tekst van de Regering wijzigt artikel 2256 van het Burgerlijk Wetboek, dat twee gevallen noemt waarin de verjaring gedurende het huwelijk geschorst wordt :

1° de rechtsvordering van de vrouw kan eerst worden ingesteld na een gedane keuze omtrent de aanvaarding of de afstand van de gemeenschap;

2° de vordering van de vrouw zou op de man « terugkomen ».

Het eerste geval komt in het wettelijk stelsel niet meer voor. Daarentegen kan het recht om afstand te doen van de huwelijksgoederen van de andere echtgenoot in dit stelsel worden uitgeoefend door elk der echtgenoten. Er schijnt echter geen grond te bestaan tot schorsing van bepaalde vorderingen. Het huwelijksgoederenstelsel is op dit punt niet gelijk te stellen met het huidige stelsel van gemeenschap; elk der echtgenoten is eigenaar en beheerder van zijn huwelijksgoederen.

Het tweede geval zou moeten worden uitgebreid tot iedere vordering die ingesteld wordt door een van de echtgenoten en die op de andere echtgenoot zou terugkomen, dan wel zonder meer worden afgeschaft.

De Subcommissie besluit de tekst van de Regering niet aan te nemen en de huidige tekst van artikel 2256 te handhaven,

de l'article 2256, sauf à le modifier après décision de la Commission de la Justice quant à l'adoption ou au rejet des dispositions relatives au régime des biens matrimoniaux.

(Article 23 du projet.)

L'article 83, 6°, du Code de procédure civile est abrogé par le Code judiciaire. La disposition du 6° ne se retrouve plus à l'article 764 du même Code.

Aucune modification de cet article ne s'impose.

(Article 24 du projet.)

L'article 174 du Code de procédure civile est abrogé par le Code judiciaire. Il est repris partiellement à l'article 853 du Code judiciaire.

On se trouve une nouvelle fois devant le problème des délais pour faire inventaire et délibérer (voir ci-avant discussion de l'article 22 du projet).

Une solution identique est adoptée.

(Articles 25 et 26 du projet.)

Les articles 861 à 864 et 935 du Code de procédure civile ont disparu avec le Code judiciaire et n'ont pas été remplacés par des dispositions équivalentes.

Les articles 25 et 26 sont devenus sans objet.

Articles 16 et 17 (nouveaux).

Il s'avère nécessaire d'adapter les articles 1148 et 1167 du Code judiciaire, déterminant les personnes qui peuvent demander l'apposition ou la levée des scellés aux changements apportés aux régimes matrimoniaux.

La Sous-Commission adopte les textes suivants :

« Article 16. — L'article 1148, alinéa 1er, du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

» Article 1148. — Chaque fois qu'un intérêt sérieux de conservation l'exige, l'apposition des scellés peut être requise sur les objets dépendant du patrimoine commun des époux, des biens matrimoniaux d'un défunt, d'une succession ou d'une indivision. »

« Article 17. — L'article 1167 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

» Article 1167. — La levée des scellés peut être demandée au juge de paix par les prétendants à un droit dans le patrimoine commun ou dans les biens matrimoniaux, dans la suc-

onder voorbehoud van wijziging na beslissing van de Commissie voor de Justitie omtrent de goedkeuring of de verwerping van de bepalingen betreffende het stelsel van huwelijksgoederen.

(Artikel 23 van het ontwerp.)

Artikel 83, 6°, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is opgeheven door het Gerechtelijk Wetboek. De bepaling sub 6° komt niet meer voor in artikel 764 van dat Wetboek.

Bijgevolg behoeft dit artikel niet te worden gewijzigd.

(Artikel 24 van het ontwerp.)

Artikel 174 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is opgeheven door het Gerechtelijk Wetboek. Het is gedeeltelijk overgenomen in artikel 853 van het Gerechtelijk Wetboek.

Men staat hier opnieuw voor het vraagstuk van de termijnen om een boedelbeschrijving op te maken en zich te beraden (zie hiervoren de bespreking van artikel 22 van het ontwerp).

Dezelfde oplossing wordt ook hier aangenomen.

(Artikelen 25 en 26 van het ontwerp.)

De artikelen 861 tot 864 en 935 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering zijn vervallen bij de inwerking-treding van het Gerechtelijk Wetboek en zijn niet vervangen door soortgelijke bepalingen.

De artikelen 25 en 26 hebben geen zin meer.

Artikelen 16 en 17 (nieuw).

De artikelen 1148 en 1167 van het Gerechtelijk Wetboek waarbij wordt bepaald welke personen verzegeling of ontzegeling kunnen vorderen blijken te moeten worden aangepast aan de veranderingen in de huwelijksvermogensstelsels.

De Subcommissie neemt de volgende teksten aan :

« Artikel 16. — Artikel 1148, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 1148. — Wanneer een ernstig belang gemoeid is met de bewaring van de voorwerpen die tot het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten, de huwelijksgoederen van een overledene, een nalatenschap of een onverdeeldheid behoren, kan verzegeling daarvan worden gevorderd. »

« Artikel 17. — Artikel 1167 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 1167. — De ontzegeling kan aan de vrederechter worden gevraagd door degenen die aanspraak maken op een recht in het gemeenschappelijk vermogen of de huwe-

cession ou dans l'indivision, par ceux que les ont fait apposer ou par les créanciers possédant un titre exécutoire ou dont le titre, tous droits saufs au fond, est reconnu par le juge de paix. »

Article 18 (art. 27 du projet).

L'article 997 du Code de procédure civile se retrouve simplifié à l'article 1185 du Code judiciaire; ce dernier article doit être modifié en y incluant une référence aux biens matrimoniaux auxquels chacun des époux peut renoncer.

L'intitulé du chapitre doit aussi être modifié.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Article 18. — § 1er. L'intitulé du Chapitre III du Livre IV du Code judiciaire est remplacé par l'intitulé suivant : Chapitre III : De la renonciation à communauté, aux biens matrimoniaux ou à succession.

» § 2. L'article 1185 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

» Article 1185. — Les renonciations aux biens matrimoniaux ou à succession, sont faites au greffe du tribunal de première instance dans le ressort duquel la dissolution de la communauté ou l'ouverture de la succession a eu lieu, sur le registre prescrit à l'article 784 du Code civil. »

Article 19 (art. 5 du projet).

L'article 271 du Code civil est devenu l'article 1283 du Code judiciaire.

Ce dernier article doit être adapté à la règle de l'égalité des époux, tous deux étant mis sur le même pied.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Article 19. — L'article 1283 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

» Article 1283. — Toute obligation contractée par l'un des époux à charge du patrimoine commun, toute aliénation par lui faite d'immeubles qui en dépendent, postérieurement à la date de l'ordonnance dont il est fait mention en l'article 1257 sera déclarée nulle s'il est prouvé qu'elle a été contractée ou faite en fraude des droits du conjoint. »

Article 20 (nouveau).

Ainsi qu'il sera exposé ci-après sous l'article 23, la mutabilité des conventions matrimoniales introduite par le

lijksgoederen, in de nalatenschap of de onverdeeldheid, door degenen die de zegels hebben doen leggen of door de schuldeisers die een uitvoerbare titel bezitten of wier titel door de vrederechter wordt erkend, onverminderd de rechten in de zaak zelve. »

Artikel 18 (art. 27 van het ontwerp).

Artikel 997 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is in een vereenvoudigde vorm overgenomen in artikel 1185 van het Gerechtelijk Wetboek. Dit laatste artikel moet worden gewijzigd in die zin dat elk der echtgenoten ook afstand kan doen van de huwelijksgoederen.

Ook het opschrift van het hoofdstuk moet worden gewijzigd.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« Artikel 18. — § 1. Het opschrift van Boek IV, Hoofdstuk III, van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt : Hoofdstuk III : Afstand van de gemeenschap of de huwelijksgoederen en verwerping van de nalatenschap.

» § 2. Artikel 1185 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 1185. — Afstand van de huwelijksgoederen of verwerping van de nalatenschap wordt gedaan op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg binnen wier rechtsgebied de gemeenschap is ontbonden of de erfenis is opengevallen, in het register voorgeschreven bij artikel 784 van het Burgerlijk Wetboek. »

Artikel 19 (art. 5 van het ontwerp).

Artikel 271 van het Burgerlijk Wetboek is artikel 1283 van het Gerechtelijk Wetboek geworden.

Dit laatste artikel moet worden aangepast aan de regel van de gelijkheid van de echtgenoten, aangezien beiden op gelijke voet komen te staan.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« Artikel 19. — Artikel 1283 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 1283. — Iedere verbintenis door een der echtgenoten ten laste van het gemeenschappelijk vermogen aangegaan, iedere vervreemding van tot dat vermogen behorende onroerende goederen door hem gedaan, na de dagtekening van de in artikel 1257 vermelde beschikking, zal nietig verklaard worden, indien bewezen wordt dat zij aangegaan of gedaan is met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot. »

Artikel 20 (nieuw).

Zoals hierna wordt uiteengezet sub artikel 23, moet de mogelijkheid waarin het ontwerp voorziet, om huwelijks-

projet de loi, demande une modification des dispositions du Code de commerce relative aux conventions matrimoniales des commerçants. Cela conduit à revoir les dispositions du Code judiciaire prévoyant la publicité au greffe du tribunal de commerce du divorce ou de la séparation de corps ou de biens d'époux dont l'un est commerçant.

La Sous-Commission constate qu'aucune disposition du Code judiciaire ne prévoit cette publication en ce qui concerne les jugements admettant le divorce et ce en contradiction avec le texte de l'article 15 du Code de commerce, qu'il en est de même pour les jugements prononçant la séparation de biens et que par contre la publication du jugement de séparation de corps est prescrite par l'article 1308 du Code judiciaire, même lorsqu'aucun des époux n'est commerçant.

La Sous-Commission estime devoir traiter la matière dans le Code de commerce et propose dès lors d'abroger l'article 1308.

Article 20. — L'article 1308 du Code judiciaire est abrogé.

Article 21 (nouveau).

Les modifications introduites dans la procédure de la séparation de biens judiciaire par les articles 1545 à 1549 du texte proposé par la Sous-Commission entraînent une modification du texte des articles 1312, 1314, 1318 et 1319 du Code judiciaire.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

» *Article 21.* — § 1er. A l'article 1312 du Code judiciaire, les mots « de la femme » sont remplacés par « demandeur ».

» § 2. L'article 1314 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

» Article 1314. Les créanciers des époux peuvent jusqu'au jugement définitif demander soit à l'amiable, soit par exploit d'huissier, au demandeur de leur communiquer la demande en séparation et les pièces justificatives et même intervenir à l'instance pour contester la demande.

» § 3. Aux articles 1316 et 1317 du Code judiciaire, les mots « de la femme » et « la femme » sont remplacés par « du demandeur » et « le demandeur ».

» § 4. L'article 1318 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

» Article 1318. Si les formalités prescrites à la présente section ont été observées, les créanciers du défendeur ne

voorwaarden te wijzigen, voeren tot wijziging van de bepalingen van het Wetboek van koophandel betreffende de huwelijksovereenkomsten van kooplieden. Bijgevolg is een herziening nodig van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek volgens welke de echtscheiding, de scheiding van tafel en bed of de scheiding van goederen van echtgenoten van wie er een handelaar is, moet worden bekendgemaakt bij de griffie van de rechtbank van koophandel.

De Subcommissie stelt vast dat geen enkele bepaling in het Gerechtelijk Wetboek deze bekendmaking voorschrijft voor vonnissen die de echtscheiding toestaan en zulks in in strijd met artikel 15 van het Wetboek van koophandel, dat dit ook het geval is voor de vonnissen waarbij de scheiding van goederen wordt uitgesproken, maar dat de bekendmaking van het vonnis waarbij de scheiding van tafel en bed wordt uitgesproken daarentegen wel is voorgeschreven en door artikel 1308 van het Gerechtelijk Wetboek, zelfs indien geen van beide echtgenoten handelaar is.

De Subcommissie oordeelt dat deze kwestie in het Wetboek van koophandel moet worden geregeld en stelt derhalve voor, artikel 1308 op te heffen.

Artikel 20. — Artikel 1308 van het Gerechtelijk Wetboek wordt opgeheven.

Artikel 21 (nieuw).

De wijzigingen in de rechtspleging met betrekking tot de gerechtelijke scheiding van goederen, ingevoerd door de artikelen 1545 tot 1549 van de tekst van de Subcommissie, hebben tot gevolg dat de artikelen 1312, 1314, 1318 en 1319 van het Gerechtelijk Wetboek moeten worden gewijzigd.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

» *Artikel 21.* — § 1. In artikel 1312 van het Gerechtelijk Wetboek worden de woorden « van de vrouw » vervangen door de woorden « van de eiser ».

» § 2. Artikel 1314 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 1314. Zolang het eindvonnis niet gewezen is, kunnen de schuldeisers van de echtgenoten, hetzij in der minne, hetzij bij deurwaardersexploot, aan de eiser vragen hun de vordering tot scheiding en de bewijsstukken mee te delen en zelfs in het geding tussenkomen om de vordering te betwisten.

» § 3. In de artikelen 1316 en 1317 van het Gerechtelijk Wetboek worden de woorden « van de vrouw » en « de vrouw » vervangen door de woorden « van de eiser » en « de eiser ».

» § 4. Artikel 1318 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 1318. Indien de formaliteiten die in deze afdeling worden voorgeschreven in acht zijn genomen, zijn de

sont plus reçus à l'expiration des délais prévus respectivement aux articles 1548 et 1549 du Code civil à s'opposer à ce que la liquidation s'opère en dehors de leur présence et à y intervenir à leurs frais ou à se pourvoir contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits.

» § 5. L'article 1319 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

» Article 1319. — La renonciation du demandeur aux biens matrimoniaux de son conjoint est faite au greffe du tribunal saisi de la demande de séparation. »

(On pourrait proposer l'abrogation pure et simple des articles 1318 et 1319.)

Article 22 (article 29 du projet).

L'article 24 des dispositions abrogatoires du Code judiciaire abroge les articles 1 à 13 de la loi du 15 août 1854 sur l'expropriation forcée.

Le contenu de l'alinéa 2 de l'article 3 se trouve partiellement repris dans l'article 1562 du Code judiciaire.

Le mari n'ayant plus la jouissance des immeubles propres à la femme, cette disposition peut être abrogée.

La Sous-Commission adopte la disposition suivante :

« Article 22. — L'article 1562 du Code judiciaire est abrogé. »

Article 23 (article 31 du projet).

La mutabilité des conventions matrimoniales, admise dans les textes proposés par la Sous-Commission (articles 1394 et 1395) rend nécessaire la modification des articles 11 à 15 du Livre 1er du Code de commerce.

L'article 11 devient inutile, plus rien ne distinguant quant à leur capacité les femmes commerçantes.

Les articles 12 et 13 doivent prévoir également le dépôt des actes modifiant les conventions matrimoniales.

Il paraît d'autre part nécessaire de régler d'une manière uniforme le dépôt au greffe des jugements de divorce, de séparation de corps ou de biens.

La Sous-Commission adopte les dispositions suivantes :

« Les modifications suivantes sont apportées à la loi du 15 décembre 1872 comprenant les titres I à IV du livre premier du Code de commerce :

1° l'article 11 est abrogé;

schuldeisers van de verweerder niet meer ontvankelijk om, na de termijnen respectievelijk bepaald in de artikelen 1548 en 1549 van het Burgerlijk Wetboek, zich ertegen te verzetten dat de vereffening buiten hun aanwezigheid geschiedt en daarin op hun kosten tussen te komen of om op te komen tegen de vereffening wanneer deze met bedrieglijke benadeling van hun rechten is geschied.

» § 5. Artikel 1319 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

» Artikel 1319. — De eiser doet afstand van de huwelijks-goederen van zijn echtgenoot ter griffie van de rechtbank waarbij de vordering tot scheiding aanhangig is. »

(Men zou zonder meer de opheffing van de artikelen 1318 en 1319 kunnen voorstellen.)

Artikel 22 (artikel 29 van het ontwerp).

Artikel 24 van de opheffingsbepalingen van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de artikelen 1 tot 13 van de wet van 15 augustus 1854 op de gerechtelijke uitwinning worden opgeheven.

De inhoud van artikel 3, tweede lid, wordt gedeeltelijk overgenomen in artikel 1562 van het Gerechtelijk Wetboek.

Aangezien de man niet langer het genot heeft van de eigen onroerende goederen van de vrouw, kan deze bepaling worden opgeheven.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« Artikel 22. — Artikel 1562 van het Gerechtelijk Wetboek wordt opgeheven. »

Artikel 23 (artikel 31 van het ontwerp).

De mogelijkheid, waarin de teksten van de Subcommissie voorzien, om huwelijksvoorwaarden te wijzigen, (artikelen 1394 en 1395), maken een wijziging noodzakelijk van de artikelen 11 tot 15 van Boek I van het Wetboek van koop-handel.

Artikel 11 wordt overbodig, aangezien er tussen de handeldrijvende en de andere vrouwen geen onderscheid meer is wat de handelingsbekwaamheid betreft.

De artikelen 12 en 13 moeten eveneens voorzien in de neerlegging van de akten waarbij de huwelijksvoorwaarden worden gewijzigd.

Bovendien lijkt een eenvormige regeling noodzakelijk voor de neerlegging ter griffie van vonnissen waarbij de echtscheiding, de scheiding van tafel en bed of de scheiding van goederen wordt uitgesproken.

De Subcommissie neemt de volgende bepalingen aan :

« In de wet van 15 december 1872 houdende de titels I tot IV van Boek I van het Wetboek van koop-handel worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° artikel 11 wordt opgeheven;

2° l'article 12, alinéa deux, modifié par la loi du 3 juillet 1956, est remplacé par la disposition suivante :

« Il en est de même des actes portant modification du régime matrimonial après leur homologation par le tribunal.

L'extrait énoncera si les époux sont mariés en communauté, en indiquant les dérogations au droit commun ou s'ils ont adopté le régime de la participation, celui des biens matrimoniaux ou celui de la séparation de biens. »

3° à l'article 13, après les mots : « contrat de mariage », sont insérés les mots « ou l'acte modifiant le régime matrimonial »;

4° l'article 14, modifié par la loi du 3 juillet 1956 est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 14.* — Tout époux marié sous un régime autre que le régime légal qui, postérieurement à son mariage, embrasserait la profession de commerçant ou entreprendrait une activité commerciale nouvelle, sera tenu de faire pareille remise au greffe du tribunal dans le ressort duquel il introduit une demande d'immatriculation au registre du commerce, à défaut de quoi il pourra, en cas de faillite, être puni comme banqueroutier simple »;

5° l'article 15 est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 15.* — Tout jugement qui admettra le divorce ou prononcera la séparation de corps ou la séparation de biens entre époux dont l'un au moins est commerçant sera déposé par eux au greffe du tribunal de commerce dans lequel un des époux ou les deux époux sont immatriculés au registre du commerce; à défaut de quoi, les créanciers seront admis à s'y opposer pour ce qui touche leurs intérêts et à contredire toute liquidation qui en aurait été la suite. »

Article 24 (nouveau).

L'article 25 des lois relatives au registre de commerce, coordonnées le 20 juillet 1964 fait obligation aux greffiers d'aviser le registre central de commerce, de certains jugements et arrêts.

Il doit en être dorénavant de même pour les jugements homologuant l'acte portant modification du régime matrimonial d'époux dont l'un au moins est commerçant.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« *Article 24.* — Dans l'article 25, alinéa premier, des lois relatives au registre du commerce, coordonnées le 20 juillet 1964, il est inséré un 3°bis, rédigé comme suit :

» 3°bis. homologuant l'acte portant modification du régime matrimonial d'époux dont l'un, au moins, est commerçant. »

2° artikel 12, tweede lid, gewijzigd bij de wet van 3 juli 1956 wordt vervangen als volgt :

« Hetzelfde geldt voor de akten houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel na hun homologatie door de rechtbank.

Het uittreksel vermeldt of de echtgenoten in gemeenschap gehuwd zijn, met opgave van de afwijkingen van het gemeen recht, dan wel of zij het stelsel van deelgenootschap, het stelsel van huwelijksgoederen of het stelsel van scheiding van goederen hebben aangenomen. »

3° in artikel 13 worden na de woorden « huwelijkscontract » de woorden « of de akten houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel » ingevoegd;

4° artikel 14, gewijzigd door de wet van 3 juli 1956, wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 14.* — Elk echtgenoot die gehuwd is onder een ander dan het wettelijk stelsel en na zijn huwelijk het beroep van koopman aanneemt of een nieuwe handelsactiviteit begint, is gehouden dezelfde aangifte te doen bij de griffie van de rechtbank binnen wier rechtsgebied hij een aanvraag tot inschrijving in het handelsregister indient, bij gebreke waarvan hij, in geval van faillissement, gestraft kan worden als schuldig aan eenvoudige bankbreuk »;

5° artikel 15 van dezelfde titel wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 15.* — Elk vonnis waarbij de echtscheiding wordt toegestaan of de scheiding van tafel en bed of van goederen wordt uitgesproken tussen echtgenoten van wie er ten minste een handelaar is, wordt door hen neergelegd ter griffie van de rechtbank van koophandel waarbij een der echtgenoten of beide echtgenoten zijn ingeschreven in het handelsregister; bij gebreke daarvan kunnen de schuldeisers zich ertegen verzetten voor wat hun belangen aangaat en iedere vereffening bestrijden die daarvan het gevolg mocht zijn. »

Artikel 24 (nieuw).

Artikel 25 van de wetten betreffende het handelsregister, gecoördineerd op 20 juli 1964, legt de griffiers de verplichting op het centraal handelsregister in kennis te stellen van bepaalde vonnissen en arresten.

Dat moet voortaan ook worden geëist voor de vonnissen tot homologatie van de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van echtgenoten van wie er ten minste een handelaar is.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« *Artikel 24.* — In artikel 25, eerste lid, van de wetten betreffende het handelsregister, gecoördineerd op 20 juli 1964, wordt een 3°bis ingevoegd, luidende :

» 3°bis. tot homologatie van de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van echtgenoten van wie er ten minste een handelaar is. »

Article 25 (article 30 du projet).

Cet article apporte des modifications à la loi du 16 mars 1865 instituant la Caisse Générale d'Épargne et de Retraite.

La Sous-Commission est d'avis qu'il y a lieu de supprimer également le premier alinéa de l'article 23*bis* qui n'est qu'un rappel de la règle générale de l'article 218 du Code civil; par contre, tout référence à la femme mariée doit disparaître de l'article 23*quinqüies*. Enfin, il n'apparaît pas que l'alinéa deux de l'article 44 soit en contradiction avec les dispositions nouvelles en matière de régimes matrimoniaux; l'alinéa peut donc être maintenu.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Les modifications suivantes sont apportées à la loi du 16 mars 1865 qui institue une Caisse générale d'épargne et de retraite :

1° l'article 23*bis*, modifié par la loi du 30 avril 1958 est abrogé;

2° l'article 23*quinqüies*, alinéa premier, est remplacé par la disposition suivante :

« L'opposition visée à l'article 23*quater* sera faite, poursuivie et jugée d'après les règles de la procédure de droit commun, sauf les dérogations suivantes : »

3° à l'article 23*quinqüies*, alinéa deux, les mots « ou de la femme mariée » sont supprimés;

4° à l'article 23*quinqüies*, alinéa trois, les mots « ou la femme mariée » sont supprimés. »

Article 26 (article 43 du projet).

Le Gouvernement propose l'abrogation des alinéas 4 et 5 de l'article 1er de la loi du 30 avril 1958 modifiée par celle du 16 mars 1964, étendant la capacité de la femme mariée et du mineur à certains dépôts d'épargne.

Compte tenu des modifications proposées par l'article précédent à la loi du 16 mars 1865, l'article doit être supprimé en son entier.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

Article 26. — L'article 1er de la loi du 30 avril 1958 étendant la capacité de la femme mariée et du mineur à certains dépôts d'épargne, modifiée par la loi du 16 mars 1964 est abrogé.

Article 27 (article 32 du projet).

L'article 43 de la loi du 11 juin 1874 sur les assurances prévoit que la somme stipulée, payable au décès de l'assuré, appartient à la personne désignée dans le contrat sans préjudice des règles du droit civil relatives au rapport ou à la réduction du chef des versements faits par l'assuré.

Artikel 25 (artikel 30 van het ontwerp).

Dit artikel wijzigt de wet van 16 maart 1865 houdende instelling van een Algemene Spaar- en Lijfrentekas.

De Subcommissie meent dat ook het eerste lid van artikel 23*bis* moet vervallen aangezien het slechts een herhaling is van de algemene regel gesteld in artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek. Daarentegen moet uit artikel 23*quinqüies*, iedere verwijzing naar de gehuwde vrouw verdwijnen. Ten slotte blijkt artikel 44, tweede lid, niet in strijd te zijn met de nieuwe bepalingen betreffende de huwelijksvermogensstelsels. Dit lid kan dus behouden blijven.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« In de wet van 16 maart 1865 houdende instelling van een Algemene Spaar- en Lijfrentekas worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° artikel 23*bis* gewijzigd bij de wet van 30 april 1958 wordt opgeheven;

2° artikel 23*quinqüies*, eerste lid, wordt vervangen als volgt :

« Het in artikel 23*quater* bedoelde verzet wordt gedaan, vervolgd en berecht volgens de regels van de rechtspleging van het gemeen recht, behoudens de volgende afwijkingen : »

3° in artikel 23*quinqüies*, tweede lid, vervallen de woorden « of van de gehuwde vrouw »;

4° in artikel 23*quinqüies*, derde lid, vervallen de woorden « of van de gehuwde vrouw ».

Artikel 26 (artikel 43 van het ontwerp).

De Regering stelt de opheffing voor van artikel 1, vierde en vijfde lid, van de wet van 30 april 1958, gewijzigd bij de wet van 16 maart 1964, waarbij voor bepaalde spaargeldinleg de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en van de minderjarige wordt uitgebreid.

Gelet op de wijzigingen van de wet van 16 maart 1865, voorgesteld door het voorgaande artikel, moet dit artikel in zijn geheel worden opgeheven.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

Artikel 26. — Artikel 1 van de wet van 30 april 1958 waarbij voor bepaalde spaargeldinleg de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en van de minderjarige wordt uitgebreid, gewijzigd bij de wet van 16 maart 1964, wordt opgeheven.

Artikel 27 (artikel 32 van het ontwerp).

Artikel 43 van de verzekeringswet van 11 juni 1874 bepaalt dat de bedongen som die betaalbaar is bij het overlijden van de verzekerde toebehoort aan de in het contract aangewezen persoon, onverminderd de toepassing van de bepalingen van het burgerlijk recht betreffende de inbreng en de inkorting uit hoofde van de door de verzekerde gedane storting.

Le projet du Gouvernement complète cet article par une disposition dispensant le survivant des époux du rapport ou de la réduction, sauf si les versements sont manifestement exagérés eu égard aux facultés du stipulant. En ce faisant, le Gouvernement rejoint l'opinion dominante de la doctrine et de la jurisprudence.

La Sous-Commission a complété le texte proposé en ajoutant à l'article 43 un troisième alinéa, appliquant la même règle aux récompenses dues entre patrimoines dans le régime légal.

Cet alinéa se lit comme suit : « Dans le cas où les époux étaient mariés sous un régime de communauté, quoique le capital ou la rente soit propre à l'époux bénéficiaire, aucune récompense n'est due au patrimoine commun en raison des versements faits par l'assuré, sauf s'ils sont manifestement exagérés eu égard à ses facultés. »

La Sous-Commission ne voit aucune raison de n'appliquer cette disposition qu'aux époux mariés postérieurement à l'entrée en vigueur de la loi. Elle rejette dès lors le § 2 proposé par le Gouvernement.

(Article 33 du projet).

L'article 3bis du Titre premier du livre préliminaire du Code de procédure civile, qui donne au juge de paix pouvoir d'autoriser une femme mariée à ester en justice, a été abrogé par l'article 7, 2°, des dispositions abrogatoires du Code judiciaire.

L'article proposé est donc sans objet.

(Article 34 du projet).

Le projet du Gouvernement propose une modification de l'article 30 de la loi du 10 mars 1900 sur le contrat de travail et l'abrogation des articles 33, 38 et 39 de la même loi. Il s'agit de dispositions relatives au travail de la femme mariée. Compte tenu du dépôt par le Gouvernement d'un projet de loi relatif aux contrats de travail (Doc. Sénat S.E. 1974 n° 381) où ne se retrouvent plus les textes dont la modification ou la suppression est proposée, l'article devient sans objet.

(Article 35 du projet).

La loi du 9 juillet 1926 organique des conseils de prud'hommes ayant été abrogée par l'article 11, 35°, des dispositions abrogatoires du Code judiciaire, l'article proposé pour remplacer l'article 64 de cette loi, est devenu sans objet.

Article 28 (article 36 du projet).

Le texte proposé par le Gouvernement modifie l'article 6 de l'arrêté royal n° 308 du 31 mars 1936 établissant le Code des droits de succession, en vue d'étendre la présomp-

Het Regeringsontwerp vult dit artikel aan met een bepaling waarbij de langstlevende echtgenoot wordt vrijgesteld van de inbreng en de inkorting, behoudens wanneer deze, gelet op de mogelijkheden van de verzekeringnemer, kennelijk overdreven zijn. Hiermee heeft de Regering zich aangesloten bij het standpunt dat ook in de rechtsleer en de rechtspraak de overhand heeft.

De Subcommissie heeft de voorgestelde tekst aangevuld door in artikel 43 een derde lid in te voegen waarbij deze regel ook toepassing vindt op de vergoeding die de vermogens elkaar in het wettelijk stelsel verschuldigd zijn.

Dit lid luidt als volgt : « Ingeval de echtgenoten gehuwd waren onder het stelsel van gemeenschap van goederen is, ook al is het kapitaal of de rente eigendom van de begunstigde echtgenoot, geen vergoeding verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen uit hoofde van stortingen gedaan door de verzekerde, tenzij die kennelijk overdreven zijn, gelet op de mogelijkheden van de verzekeringnemer. »

De Subcommissie ziet geen reden om deze bepaling niet toe te passen op de echtgenoten die gehuwd zijn na de inwerkingtreding van deze wet en verwerpt bijgevolg § 2 voorgesteld door de Regering.

(Artikel 33 van het ontwerp).

Artikel 3bis van Titel 1 van het inleidende boek van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering volgens hetwelk de vrederechter een gehuwde vrouw kan machtigen om in rechte op te treden, is opgeheven door artikel 7, 2°, van de opheffingsbepalingen van het Gerechtelijk Wetboek.

Het voorgestelde artikel behoort dus ook te vervallen.

(Artikel 34 van het ontwerp).

Het Regeringsontwerp stelt voor artikel 30 van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst te wijzigen en de artikelen 33, 38 en 39 van die wet op te heffen. Die bepalingen hebben betrekking op de arbeid van de gehuwde vrouw. Aangezien de Regering een wetsontwerp betreffende de arbeidsovereenkomsten heeft ingediend (Gedr. St. Senaat, B.Z. 1974, nr. 381) waarin de teksten waarvan de wijziging of de opheffing wordt voorgesteld niet meer voorkomen, heeft dit artikel geen zin meer.

(Artikel 35 van het ontwerp).

De wet van 9 juli 1926 op de werkrechtshraden is opgeheven door artikel 11, 35°, van de opheffingsbepalingen van het Gerechtelijk Wetboek. Het artikel waarbij de vervanging van artikel 64 van die wet wordt voorgesteld, heeft dus geen zin meer.

Artikel 28 (artikel 36 van het ontwerp).

De tekst voorgesteld door de Regering wijzigt artikel 6 van het koninklijk besluit nr. 308 van 31 maart 1936 tot invoering van het Wetboek der successierechten, ten einde

tion légale que crée cet article au cas où la femme profiterait de la renonciation à la communauté par les héritiers du mari.

Le régime légal ne prévoyant plus la renonciation par l'un ou l'autre des époux ou leurs héritiers au patrimoine commun, la disposition fiscale, modifiée selon le texte du projet, ne s'appliquera qu'entre époux ayant adopté le régime des biens matrimoniaux.

La matière sera à revoir après décision de la Commission de la Justice quant à l'adoption de ce dernier régime.

(Article 37 du projet).

L'article 8, 3°, de l'arrêté-loi du 28 décembre 1944 concernant la sécurité sociale des travailleurs dont l'abrogation est proposée, a été abrogé par la loi du 27 juin 1969.

(Articles 38 et 39 du projet).

Il ne paraît pas qu'il s'impose de supprimer à l'article 5, 3° de l'arrêté-loi du 10 janvier 1945 concernant la sécurité sociale des ouvriers mineurs et à l'article 8, 3° de l'arrêté-loi du 7 février 1945 concernant celle des marins de la marine marchande, la règle selon laquelle « lorsque le conjoint du titulaire des prestations se plaint de ce qu'il les dilapide, le juge de paix peut décider qu'elles seront versées au plaignant. »

Peut-être pourrait-on soutenir qu'il ne s'agit là que d'une application de l'article 221 du Code civil, tel que le propose la Sous-Commission.

Les deux articles ne sont pas retenus.

Article 29 (article 40 du projet).

L'article 31 des lois relatives au statut des prisonniers politiques, que le projet propose de modifier, attribue le caractère de propres aux allocations et indemnités accordées par ce statut; à l'égard de la femme mariée, elles constituent des biens réservés.

Compte tenu des dispositions des nouveaux articles 1401 (régime légal) et 1484 (régime des biens matrimoniaux), cet article ne présente plus d'utilité et peut être abrogé.

La Sous-Commission adopte le texte suivant :

« Article 29. — L'article 31 des lois relatives au statut des prisonniers politiques et de leurs ayants droit, coordonnées le 16 octobre 1954, modifié par la loi du 30 avril 1958, est abrogé. »

het in dit artikel neergelegde wettelijk vermoeden uit te breiden tot het geval waarin de vrouw voordeel zou trekken uit de afstand van de gemeenschap door de erfgenamen van de man.

Aangezien het wettelijk stelsel niet meer voorziet in de mogelijkheid voor de echtgenoten of hun erfgenamen om afstand te doen van het gemeenschappelijk vermogen, zal de fiscale maatregel, gewijzigd door de tekst van het ontwerp, slechts toepassing vinden tussen echtgenoten die het stelsel van huwelijksgoederen hebben aangenomen.

Deze kwestie zal opnieuw aan de orde moeten komen nadat de Commissie voor de Justitie heeft beslist of zij dit stelsel zal aannemen.

(Artikel 37 van het ontwerp).

Artikel 8, 3°, van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders waarvan de opheffing wordt voorgesteld, is reeds opgeheven door de wet van 27 juni 1969.

(Artikelen 38 en 39 van het ontwerp).

In artikel 5, 3°, van de besluitwet van 10 januari 1945 betreffende de maatschappelijke zekerheid van de mijnwerkers en in artikel 8, 3°, van de besluitwet van 7 februari 1945 betreffende de maatschappelijke zekerheid van de zeevlieden ter koopvaardij lijkt het niet noodzakelijk de regel op te heffen, die zegt : « ingeval de echtgenote zich beklagt dat de titularis de prestaties verkwist, kan de vrederechter beslissen dat zij aan de klager zullen worden uitgekeerd. »

Misschien kan men staande houden dat het hier alleen maar gaat om een toepassing van artikel 221 van het Burgerlijk Wetboek, zoals dit wordt voorgesteld door de Subcommissie.

Beide artikelen worden niet aangenomen.

Artikel 29 (artikel 40 van het ontwerp).

Artikel 31 van de wetten betreffende het statuut van de politieke gevangenen, dat het ontwerp voorstelt te wijzigen, bepaalt dat de uitkeringen en vergoedingen door dit statuut toegekend eigen goederen zijn; ten aanzien van de gehuwde vrouw vormen zij voorbehouden goederen.

Gezien de bepalingen van de nieuwe artikelen 1401 (wettelijk stelsel) en 1484 (stelsel van huwelijksgoederen) is dit artikel van geen nut meer en kan dus worden opgeheven.

De Subcommissie neemt de volgende tekst aan :

« Artikel 29. — Artikel 31 van de op 16 oktober 1954 geëcoordineerde wetten betreffende het statuut van de politieke gevangenen en hun rechthebbenden, gewijzigd bij de wet van 30 april 1958, wordt opgeheven. »

(Article 41 du projet).

L'article 36 des lois relatives au contrat d'emploi, coordonnées le 20 juillet 1955, que le projet propose de modifier, a été abrogé par l'article 75, 3°, de la loi du 21 novembre 1969.

(Article 44 du projet).

Compte tenu des modifications apportées par la Sous-Commission aux dispositions transitoires, cet article ne présente plus d'utilité.

Article 30 (nouveau).

De nombreuses dispositions abrogées par le présent projet de loi doivent être maintenues en vigueur pour régler les rapports des époux mariés avant l'entrée en vigueur de la loi et ce jusqu'à dissolution du mariage, adoption conventionnelle d'un autre régime matrimonial éventuellement par application des articles 1 à 4 de l'article III ou décision de justice substituant au régime ancien de communauté le nouveau régime légal.

Il en est de même pour le texte ancien de certaines dispositions modifiées.

La Sous-Commission propose à cet effet le texte suivant :

« Article 30. — § 1er. Sont toutefois maintenus en vigueur à titre transitoire pour les époux mariés antérieurement à la date d'entrée en vigueur de la présente loi et ce jusqu'à la dissolution de leur régime matrimonial, les articles 226bis à 226septies, 776 alinéa premier, 818, 905, 940, alinéa premier, 1387 à 1394, 1396 à 1581, et 2255 du Code civil, et 1562 du Code judiciaire ainsi que la loi du 28 avril 1850 portant interprétation des articles 1322 et 1328 du Code civil.

§ 2. Sont également maintenus transitoirement en vigueur dans leur rédaction antérieure au vote de la présente loi, les articles 942, 1304, alinéa 2, 1990 et 2254 du Code civil et 1283 du Code judiciaire. »

(Artikel 41 van het ontwerp).

Artikel 36 van de wetten betreffende het bediendencontract, gecoördineerd op 20 juli 1955, waarvan het ontwerp een wijziging voorstelt, is opgeheven door artikel 75, 3°, van de wet van 21 november 1969.

(Artikel 44 van het ontwerp).

Gelet op de wijzigingen door de Subcommissie aangebracht in de overgangsbepalingen, is dit artikel van geen nut meer.

Artikel 30 (nieuw).

Tal van bepalingen die door dit ontwerp worden opgeheven, moeten van kracht blijven om de betrekkingen te regelen tussen de echtgenoten die vóór de inwerkingtreding van deze wet gehuwd zijn en dit totdat het huwelijk wordt ontbonden, een ander huwelijksvermogensstelsel wordt bedongen, eventueel met toepassing van de artikelen 1 tot 4 van artikel III, of totdat de rechter het nieuw wettelijk stelsel in de plaats doet treden van het oude stelsel van gemeenschap.

Hetzelfde geldt voor de vroegere tekst van sommige gewijzigde bepalingen.

Daartoe stelt de Subcommissie de volgende tekst voor :

« Artikel 30. — § 1. De artikelen 226bis tot 226septies, 776, eerste lid, 818, 905, 940, eerste lid, 1387 tot 1394, 1396 tot 1581 en 2255 van het Burgerlijk Wetboek, artikel 1562 van het Gerechtelijk Wetboek alsook de wet van 28 april 1850 houdende interpretatie van de artikelen 1322 en 1328 van het Burgerlijk Wetboek blijven, bij wijze van overgangsmaatregel, van kracht voor de echtgenoten die gehuwd waren vóór de inwerkingtreding van deze wet en tot de ontbinding van hun huwelijksvermogensstelsel.

§ 2. Bij wijze van overgangsmaatregel blijven eveneens van kracht de artikelen 942, 1304, tweede lid, 1990 en 2254 van het Burgerlijk Wetboek alsook artikel 1283 van het Gerechtelijk Wetboek, zoals deze luiden vóór de goedkeuring van deze wet. »

Liste des ouvrages cités
dans le présent rapport.

- C. Renard : « Le régime matrimonial de droit commun » C.I. Dr. comparé, Bruylant 1960.
- Journées d'études juridiques, J. Dabin « Les régimes matrimoniaux », Brux. Bruylant 1966.
- P. Gothot : Annales de la Faculté de droit de Liège, 1960.
- R. Piret : Revue critique, 1949, p. 234.
- De Page : T.X. (Traité élémentaire de droit civil).
- Patarin et Morin, La réforme des régimes matrimoniaux (2 vol.) extraits du répertoire du notariat Defrenois.
- Mazeaud, H.L. et J., Leçons de droit civil, t. IV, 1er vol. 2e éd. Paris, Montchrestien.
- Ronsard : La réforme des régimes matrimoniaux, commentaire de la loi du 13 juillet 1965, Dall. Sir. 9 mars 1966.
- Renauld : Le projet Wigny de réforme des régimes matrimoniaux. Rev. prat. not. 1966, p. 353.
- Baeteman et Lauwers : Droits et devoirs des époux, Bruxelles 1960, Bruylant.
- Vieujean : R.C.J.B. 1964. Chron. de jurisprudence (personnes).
- Laurent. Principes de droit civil.
- Renauld : R.C.J.B. 1969. Chron. de jurisprudence (Régimes matrimoniaux).
- Hamiot : « La réforme des régimes matrimoniaux ».
- Planiol et Ripert. Traité pratique de Droit civil, t. VIII. Les régimes matrimoniaux, 2e édition par Boulanger.
- Renauld : rev. not. 1968.
- Savatier : La communauté conjugale nouvelle en droit français. Dall. 1970.
- Kluyskens : De verbintenissen. (Beginselen van Burg. Recht) 5e druk 1948.
- Dekkers : Précis de droit civil belge, Bruxelles. Bruylant.
- Répertoire pratique du Droit belge (R.P.D.B.).

Lijst van werken waarnaar
in dit verslag wordt verwezen.

- C. Renard : « Le régime matrimonial de droit commun » C.I. Dr. comparé, Bruylant 1960.
- Journées d'études juridiques, J. Dabin « Les régimes matrimoniaux », Brux. Bruylant 1966.
- P. Gothot : Annales de la Faculté de droit de Liège, 1960.
- R. Piret : Revue critique, 1949, p. 234.
- De Page : T.X. (Traité élémentaire de droit civil).
- Patarin et Morin, La réforme des régimes matrimoniaux (2 vol.) extraits du répertoire du notariat Defrenois.
- Mazeaud, H.L. et J., Leçons de droit civil, t. IV, 1er vol. 2e éd. Paris, Montchrestien.
- Ronsard : La réforme des régimes matrimoniaux, commentaire de la loi du 13 juillet 1965, Dall. Sir. 9 mars 1966.
- Renauld : Le projet Wigny de réforme des régimes matrimoniaux. Rev. prat. not. 1966, p. 353.
- Baeteman et Lauwers : Droits et devoirs des époux, Bruxelles 1960, Bruylant.
- Vieujean : R.C.J.B. 1964. Chron. de jurisprudence (personnes).
- Laurent. Principes de droit civil.
- Renauld : R.C.J.B. 1969. Chron. de jurisprudence (Régimes matrimoniaux).
- Hamiot : « La réforme des régimes matrimoniaux ».
- Planiol et Ripert. Traité pratique de Droit civil, t. VIII. Les régimes matrimoniaux, 2e édition par Boulanger.
- Renauld : rev. not. 1968.
- Savatier : La communauté conjugale nouvelle en droit français. Dall. 1970.
- Kluyskens : De verbintenissen. (Beginselen van Burg. Recht) 5e druk 1948.
- Dekkers : Précis de droit civil belge, Bruxelles. Bruylant.
- Répertoire pratique du Droit belge (R.P.D.B.).

Projet de loi remplaçant le Titre V du Livre III du Code civil « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux ».

TEXTES PROPOSES
PAR LA SOUS-COMMISSION.

(Nouvel intitulé).

Projet de loi :

1. remplaçant le Chapitre VI du Titre V du Livre I du Code civil « Des droits et des devoirs respectifs des époux, modifiant les articles 587, 591, 594 et 628 du Code judiciaire, insérant un Chapitre Xbis dans le Livre IV de la Quatrième Partie du Code judiciaire et modifiant l'article 507 du Code pénal.

2. remplaçant le Titre V du Livre III du Code civil « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux ».

ARTICLE I.

§ 1. Le Chapitre VI du Titre V du Livre I du Code civil contenant les articles 212 à 226septies, est remplacé par les dispositions suivantes :

ART. 212.

Les époux ont le devoir d'habiter ensemble; ils se doivent mutuellement fidélité, secours, assistance.

ART. 213.

La résidence conjugale est fixée de commun accord entre les époux.

A défaut d'accord, elle est choisie par le mari, mais la femme a un droit de recours devant le tribunal de première instance si des motifs légitimes justifient le choix d'une autre résidence.

Si le mari est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, la résidence conjugale est fixée par la femme.

Ontwerp van wet tot vervanging van Titel V van Boek III van het Burgerlijk Wetboek « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten ».

TEKSTEN VOORGESTELD
DOOR DE SUBCOMMISSIE.

(Nieuw opschrift).

Ontwerp van wet :

1. tot vervanging van Hoofdstuk VI van Titel V van Boek I van het Burgerlijk Wetboek « Wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten », tot wijziging van de artikelen 587, 591, 594 en 628 van het Gerechtelijk Wetboek, tot invoeging van een Hoofdstuk Xbis in Boek IV van het Vierde Deel van het Gerechtelijk Wetboek en tot wijziging van artikel 507 van het Strafwetboek.

2. tot vervanging van Titel V van Boek III van het Burgerlijk Wetboek « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten ».

ARTIKEL I.

§ 1. Hoofdstuk VI van Titel V van Boek I van het Burgerlijk Wetboek, bevattende de artikelen 212 tot 226septies, wordt vervangen als volgt :

ART. 212.

Echtgenoten zijn jegens elkaar tot samenwoning verplicht; zij zijn elkaar getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd.

ART. 213.

De echtelijke verblijfplaats wordt door de echtgenoten in onderlinge overeenstemming vastgesteld.

Bij gebreke van overeenstemming wordt zij gekozen door de man, maar de vrouw heeft het recht zich tot de rechtbank van eerste aanleg te wenden, indien er wettige redenen zijn voor de keuze van een andere verblijfplaats.

Is de man afwezig, onbekwaam verklaard of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan wordt de echtelijke verblijfplaats vastgesteld door de vrouw.

ART. 214.

§ 1er. Un époux ne peut sans l'accord de l'autre, disposer entre vifs à titre onéreux ou gratuit des droits qu'il possède sur l'immeuble qui sert au logement de la famille, ni des meubles meublants qui le garnissent.

Il ne peut sans cet accord, hypothéquer l'immeuble, ni donner le mobilier en gage.

§ 2. Si l'époux, dont l'accord est requis, le refuse sans motifs graves pour l'un des actes, autres qu'à titre gratuit prévus au paragraphe 1er, le conjoint peut se faire autoriser par le tribunal de première instance à passer seul cet acte.

§ 3. Le droit au bail de l'immeuble loué par l'un ou l'autre époux, même avant le mariage et affecté en tout ou en partie au logement de la famille, appartient conjointement aux époux, nonobstant toute convention contraire.

Toute contestation entre eux quant à l'exercice de ce droit est tranchée par le tribunal de première instance, à la requête de l'époux le plus diligent.

ART. 215.

Le mariage ne modifie pas la capacité juridique des époux, sous réserve de l'application de l'article 476.

Leurs droits, obligations et pouvoirs sont réglés par les dispositions du présent chapitre qui sont applicables par le seul fait du mariage et, en outre, dans la mesure où elles n'y dérogent pas, par celles de leur régime matrimonial.

ART. 216.

§ 1er. Chaque époux a le droit d'exercer une profession sans l'accord de son conjoint. Toutefois, si celui-ci estime cette activité de nature à porter un préjudice sérieux à ses intérêts moraux ou matériels ou à ceux des enfants mineurs, il a un droit de recours devant le tribunal de première instance.

§ 2. Aucun des époux ne peut user dans ses relations professionnelles du nom de son conjoint qu'avec l'accord de celui-ci.

L'accord ne peut être retiré que pour des motifs graves. Le retrait ouvre un recours devant le tribunal de première instance.

ART. 214.

§ 1. De ene echtgenoot kan zonder de instemming van de andere niet onder bezwarende titel of om niet onder de levenden beschikken over de rechten die hij bezit op het onroerend goed dat het gezin tot woning dient, noch over het huisraad dat erin aanwezig is.

Hij kan zonder die instemming het onroerend goed niet met hypotheek bezwaren, noch de roerende goederen in pand geven.

§ 2. Indien de echtgenoot wiens instemming vereist is, deze zonder gewichtige redenen weigert voor een van de handelingen, anders dan om niet, in § 1 omschreven, kan de andere echtgenoot zich door de rechtbank van eerste aanleg laten machtigen om de handeling alleen te verrichten.

§ 3. Het recht op de huur van het onroerend goed dat een der echtgenoten gehuurd heeft, zelfs vóór het huwelijk, en dat het gezin geheel of gedeeltelijk tot woning dient, behoort aan beide echtgenoten gezamenlijk, niettegenstaande enige hiermede strijdige overeenkomst.

Elk geschil tussen de echtgenoten omtrent de uitoefening van dat recht wordt op verzoek van de meest gerede echtgenoot beslist door de rechtbank van eerste aanleg.

ART. 215.

Het huwelijk wijzigt de handelingsbekwaamheid van de echtgenoten niet, behoudens bij toepassing van artikel 476.

Hun rechten, verplichtingen en bevoegdheden worden geregeld door de bepalingen van dit hoofdstuk, die van toepassing zijn door het enkele feit van het huwelijk en bovendien, voor zover zij er niet van afwijken, door de bepalingen van hun huwelijksvermogensstelsel.

ART. 216.

§ 1. Iedere echtgenoot heeft het recht een beroep uit te oefenen zonder de instemming van de andere echtgenoot. Indien deze evenwel oordeelt dat hieraan een ernstig nadeel verbonden is voor zijn zedelijke of stoffelijke belangen of voor die van de minderjarige kinderen, heeft hij het recht zich tot de rechtbank van eerste aanleg te wenden.

§ 2. De ene echtgenoot mag in zijn beroepsbetrekkingen de naam van de andere alleen met diens instemming gebruiken.

De instemming kan alleen om gewichtige redenen worden ingetrokken. Tegen zodanige intrekking kan de echtgenoot opkomen bij de rechtbank van eerste aanleg.

ART. 217.

Chaque époux perçoit seul ses revenus professionnels et les affecte par priorité à sa contribution aux charges du mariage.

Il peut affecter l'excédent éventuel de ces revenus à l'acquisition de biens utiles à l'exercice de sa profession; ces biens sont soumis à sa gestion exclusive.

ART. 218.

Chacun des époux peut se faire ouvrir en son nom personnel, sans l'accord de son conjoint, tout compte de dépôt de sommes ou de titres dont il a la libre disposition.

ART. 219.

Chacun des époux peut, au cours du mariage, donner mandat à l'autre de le représenter dans l'exercice des pouvoirs que son régime matrimonial lui laisse ou lui attribue. Ce mandat est toujours révocable.

ART. 220.

§ 1er. Si l'un des époux est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, le conjoint peut se faire autoriser par le tribunal de première instance à passer seul les actes visés au paragraphe 1er de l'article 214.

§ 2. Lorsque l'époux qui est dans l'impossibilité de manifester sa volonté n'a pas été pourvu d'un représentant légal ou n'a pas constitué mandataire, le conjoint peut demander au tribunal de première instance à lui être substitué dans l'exercice de tout ou partie de ses pouvoirs.

§ 3. Dans les cas prévus au paragraphe 1er, le conjoint peut se faire autoriser par le juge de paix à percevoir, pour les besoins du ménage, tout ou partie des sommes dues par des tiers.

ART. 221.

Chaque époux contribue aux charges du mariage selon ses facultés et son état.

A défaut par l'un des époux de satisfaire à cette obligation, l'autre époux peut, sans préjudice des droits des tiers, se faire autoriser par le juge de paix, à percevoir à l'exclusion de son conjoint, dans les conditions et les limites que

ART. 217.

De bedrijfsinkomsten van iedere echtgenoot worden alleen door hem ontvangen en hij besteedt die bij voorrang aan zijn bijdrage in de lasten van het huwelijk.

Het eventuele overschot van die inkomsten mag hij aanwenden voor het verkrijgen van goederen die van nut zijn voor de uitoefening van zijn beroep; die goederen staan uitsluitend onder zijn beheer.

ART. 218.

Iedere echtgenoot kan, zonder de instemming van de andere, op zijn persoonlijke naam een depositorekening voor geld of effecten doen openen, waarover hij de vrije beschikking heeft.

ART. 219.

Iedere echtgenoot kan tijdens het huwelijk aan de andere last geven om hem te vertegenwoordigen in de uitoefening van de bevoegdheden die zijn huwelijksvermogensstelsel hem laat of toekent. Die lastgeving kan te allen tijde worden herroepen.

ART. 220.

§ 1. Is een van de echtgenoten afwezig, onbekwaam verklaard of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan kan de andere echtgenoot zich door de rechtbank van eerste aanleg doen machtigen om de in artikel 214, § 1, bedoelde handelingen alleen te verrichten.

§ 2. Indien de echtgenoot die in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, geen wettelijke vertegenwoordiger heeft of geen lasthebber heeft aangesteld, kan de andere echtgenoot aan de rechtbank van eerste aanleg vragen om in zijn plaats te worden gesteld voor de uitoefening van al zijn bevoegdheden of een gedeelte ervan.

§ 3. In de gevallen bepaald in § 1, kan de andere echtgenoot zich door de vrederechter doen machtigen om de door derden verschuldigde geldsommen geheel of ten dele te ontvangen ten behoeve van de huishouding.

ART. 221.

Iedere echtgenoot draagt in de lasten van het huwelijk bij naar zijn vermogen en zijn staat.

Wanneer een van de echtgenoten deze verplichting niet nakomt, kan de andere, onverminderd de rechten van derden, zich door de vrederechter doen machtigen om, met uitsluiting van zijn echtgenoot, diens inkomsten of de

le jugement fixe, les revenus de celui-ci ou ceux des biens qu'il administre en vertu du régime matrimonial, ainsi que toutes autres sommes qui lui sont dues par des tiers.

Le jugement est opposable à tous tiers débiteurs actuels et futurs sur la notification du greffe à la requête du demandeur.

L'autorisation demeure exécutoire nonobstant le dépôt ultérieur d'une requête en divorce ou en séparation de corps jusqu'à la décision du tribunal ou du président du tribunal statuant en référé.

ART. 222.

Toute dette contractée par l'un des époux pour les besoins du ménage et l'éducation des enfants, oblige solidairement l'autre époux.

Toutefois, celui-ci n'est pas tenu des dettes excessives ou inutiles eu égard aux ressources du ménage, ni de celles résultant d'achats ou d'emprunts à tempérament.

ART. 223.

Si l'un des époux manque gravement à ses devoirs, le président du tribunal de première instance ordonne, à la demande du conjoint, les mesures urgentes et provisoires relatives à la personne et aux biens des époux et des enfants.

Il peut notamment interdire à l'un des époux, pour la durée qu'il détermine, d'aliéner, d'hypothéquer ou de donner en gage des biens meubles ou immeubles, propres ou communs, sans l'accord de l'autre; il peut interdire le déplacement des meubles ou en attribuer l'usage personnel à l'un ou l'autre des époux.

Sont des actes d'aliénation, tous les actes visés à l'article premier de la loi du 16 décembre 1851 et à l'article 8 de la loi du 10 février 1908.

Le président peut obliger l'époux détenteur des meubles à donner caution ou à justifier d'une solvabilité suffisante.

ART. 224.

§ 1er. Sont annulables, à la demande du conjoint et sans préjudice de l'octroi de dommages et intérêts :

1. les actes accomplis par l'un des époux, en violation des dispositions de l'article 214;

inkomsten uit de goederen die hij krachtens het huwelijks-goederenrecht beheert, alsook alle andere hem door derden verschuldigde geldsommen te ontvangen onder de voorwaarden en binnen de perken die het vonnis bepaalt.

Het vonnis kan worden tegengeworpen aan alle tegenwoordige of toekomstige derden-schuldenaars, na kennisgeving door de griffie op verzoek van de eiser.

Wanneer naderhand een verzoekschrift tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed wordt ingediend, blijft de machtiging niettemin uitvoerbaar tot aan de beslissing van de rechtbank of van de voorzitter van de rechtbank in kort geding.

ART. 222.

Iedere schuld die door een der echtgenoten wordt aangaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen, verbindt de andere echtgenoot hoofdelijk.

Deze is echter niet aansprakelijk voor schulden die, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, buitensporig of node-loos zijn, noch voor schulden ontstaan uit aankopen of leningen op afbetaling.

ART. 223.

Wanneer een der echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt, beveelt de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, op verzoek van de andere echtgenoot, dringende voorlopige maatregelen betreffende de persoon en de goederen van de echtgenoten en de kinderen.

Hij kan onder meer aan een der echtgenoten verbod opleggen om, voor de tijd die hij bepaalt, eigen of gemeenschappelijke roerende of onroerende goederen, zonder de instemming van de andere echtgenoot, te vervreemden, te hypothekeren of te verpanden; hij kan de verplaatsing van de meubelen verbieden of het persoonlijk gebruik ervan aan een van beide echtgenoten toewijzen.

Daden van vervreemding zijn alle daden bedoeld in artikel 1 van de wet van 16 december 1851 en in artikel 8 van de wet van 10 februari 1908.

De voorzitter kan de echtgenoot die de roerende goederen onder zich heeft, verplichten borg te stellen of van voldoende goedgeheid te doen blijken.

ART. 224.

§ 1. Op verzoek van de andere echtgenoot en onverminderd de toekenning van schadevergoeding, kunnen worden nietigverklaard :

1. de handelingen door een der echtgenoten verricht met overtreding van de bepalingen van artikel 214;

2. les actes accomplis par l'un des époux, après transcription de la requête ou du jugement, en violation d'une interdiction d'aliéner ou d'hypothéquer demandée ou obtenue par application de l'article 223;

3. les donations faites par un des époux et qui mettent en péril les intérêts de la famille.

§ 2. L'action en nullité ou en dommages et intérêts est prescrite un an après le jour où l'époux demandeur a eu connaissance de l'acte.

§ 2. Les modifications suivantes sont apportées au Code judiciaire :

ARTICLE 1er.

Au 3° de l'alinéa 1er de l'article 587 du Code judiciaire, le nombre « 221 » est remplacé par « 223 et 1420 ».

Le second alinéa du même article est remplacé par le texte suivant :

« Les demandes prévues aux n°s 1 et 2 sont introduites et instruites selon les formes du référé; celles prévues au n° 3 selon les formes déterminées aux articles 1253bis à 1253octies. »

ART. 2.

A l'article 591 du Code judiciaire, le n° 8 est abrogé.

ART. 3.

Le 1° de l'article 594 du Code judiciaire est remplacé par le texte suivant :

« 1° sur les demandes formées en application des articles 220, § 3, et 221 du Code civil. »

ART. 4.

Le 2° de l'article 628 du Code judiciaire est remplacé par le texte suivant :

« 2° le juge de la dernière résidence conjugale lorsqu'il s'agit d'une demande formée en application des articles 213, 214, 216, 220, 221, 223, 1417, 1419 à 1422, 1426, 1494 et 1495 du Code civil. »

§ 3. Il est inséré dans le Livre IV de la Quatrième partie du Code judiciaire un chapitre Xbis, intitulé :

CHAPITRE Xbis.

Des demandes relatives aux droits et devoirs respectifs des époux.

ART. 1253bis.

Les recours et demandes prévus au présent chapitre sont introduits par requête.

2. de handelingen door een der echtgenoten met overtreding van een krachtens artikel 223 gevraagd of verkregen verbod tot vervreemding of hypothekering verricht na de overschrijving van het desbetreffende verzoekschrift of vonnis;

3. de schenkingen door een der echtgenoten, die de belangen van het gezin in gevaar brengen.

§ 2. De vordering tot nietigverklaring of schadevergoeding verjaart een jaar na de dag waarop de handeling ter kennis is gekomen van de echtgenoot-eiser.

§ 2. De volgende wijzigingen worden aangebracht in het Gerechtelijk Wetboek :

ARTIKEL 1.

In artikel 587, eerste lid, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek wordt cijfer « 221 » vervangen door « 223 en 1420 ».

Het tweede lid van hetzelfde artikel wordt vervangen als volgt :

« De vorderingen bedoeld in de nrs. 1 en 2 worden ingediend en behandeld in de vorm van het kort geding; de vorderingen bedoeld in nr. 3 in de vorm bepaald in de artikelen 1253bis tot 1253octies. »

ART. 2.

In artikel 591 van het Gerechtelijk Wetboek wordt het nr. 8 opgeheven.

ART. 3.

Artikel 594, 1°, van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« 1° op de vorderingen ingesteld met toepassing van de artikelen 220, § 3, en 221 van het Burgerlijk Wetboek. »

ART. 4.

Artikel 628, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« 2° de rechter van de laatste echtelijke verblijfplaats, wanneer het gaat om een vordering ingesteld krachtens de artikelen 213, 214, 216, 220, 221, 223, 1417, 1419 tot 1422, 1426, 1494 en 1495 van het Burgerlijk Wetboek. »

§ 3. In het Vierde Deel, Boek IV, van het Gerechtelijk Wetboek wordt een hoofdstuk Xbis ingevoegd, luidende :

HOOFDSTUK Xbis.

Vorderingen betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten.

ART. 1253bis.

De voorzieningen en vorderingen, in dit hoofdstuk bepaald, worden ingesteld bij verzoekschrift.

Les dispositions des articles 1026 à 1034 sont applicables, sauf les dérogations prévues aux articles suivants.

ART. 1253ter.

La requête contient les nom, prénom, profession et domicile des époux.

La signature d'un avocat n'est pas requise.

ART. 1253quater.

Lorsque les recours et demandes sont fondés sur les articles 213, 214, 216, 221, 223, 1417, alinéa 1er, 1419, 1420, 1426, 1494, alinéa 1er et 1495 du Code civil,

a) le juge convoque les parties en chambre du conseil;

b) le jugement ou l'ordonnance est rendu dans les quinze jours du dépôt de la requête; la décision est notifiée par le greffier aux deux époux;

c) si la décision est rendue par défaut, le défaillant peut dans le mois de la notification, former opposition par requête déposée au greffe du tribunal;

d) chacun des époux peut à tout moment, demander dans les mêmes formes, la modification ou la rétractation de l'ordonnance, du jugement ou de l'arrêt.

ART. 1253quinquies.

Le juge de paix, saisi d'une demande fondée sur les articles 220, § 3, et 221 du Code civil, peut ordonner aux époux et même aux tiers de communiquer tous renseignements et documents de nature à établir le montant des revenus et créances des époux; s'il n'est pas donné suite par le tiers à la réquisition du juge dans le délai qu'il détermine ou si les renseignements donnés apparaissent incomplets ou inexacts, le juge peut, par jugement motivé, ordonner la comparution du tiers à la date qu'il fixe. Le greffier notifie le jugement au tiers par pli judiciaire.

Le tiers cité et défaillant ou se refusant à fournir les renseignements demandés est passible des sanctions prévues aux articles 926 et 928. La convocation du tiers reproduit, à peine de nullité, la phrase précédente ainsi que le texte desdits articles.

Lorsque le juge ordonne à une administration publique qu'il désigne de lui fournir des renseignements sur les revenus et créances des époux, le secret imposé aux fonctionnaires de cette administration est levé.

De bepalingen van de artikelen 1026 tot 1034 zijn van toepassing, behoudens de uitzonderingen gesteld in de hierna volgende artikelen.

ART. 1253ter.

Het verzoekschrift bevat naam, voornaam, beroep en woonplaats van de echtgenoten.

De handtekening van een advocaat is niet vereist.

ART. 1253quater.

Wanneer de voorzieningen en vorderingen gegrond zijn op de artikelen 213, 214, 216, 221, 223, 1417, eerste lid, 1419, 1420, 1426, 1494, eerste lid, en 1495 van het Burgerlijk Wetboek,

a) roept de rechter de partijen op in raadkamer;

b) wordt het vonnis of de beschikking gewezen binnen 15 dagen na de indiening van het verzoekschrift; de griffier geeft kennis van de beslissing aan beide echtgenoten;

c) kan, indien de beslissing bij verstek is gewezen, de partij die niet verschenen is, binnen een maand na de kennisgeving verzet doen bij verzoekschrift ingediend ter griffie van de rechtbank;

d) kan elk der echtgenoten te allen tijde in dezelfde vorm wijziging of intrekking vorderen van de beschikking, het vonnis of het arrest.

ART. 1253quinquies.

De vrederechter bij wie een vordering aanhangig is op grond van de artikelen 220, § 3, en 221 van het Burgerlijk Wetboek, kan aan de echtgenoten en zelfs aan derden bevelen hem inlichtingen en bescheiden te verstrekken, waaruit het bedrag van de inkomsten en schuldvorderingen van de echtgenoten kan blijken; geeft de derde aan de vordering van de rechter binnen de door hem gestelde termijn geen gevolg of blijken de verstrekte inlichtingen onvolledig of onjuist te zijn, dan kan de rechter bij een met redenen omkleed vonnis de verschijning van de derde bevelen op een dag die hij bepaalt. De griffier geeft aan de derde bij gerechtsbrief kennis van het vonnis.

De sancties bepaald in de artikelen 926 en 928 kunnen worden toegepast op de gedaagde derde die niet verschijnt of weigert de gevraagde inlichtingen te verstrekken. In de oproepingsbrief aan de derde wordt, op straffe van nietigheid, de voorgaande volzin opgenomen, alsook de tekst van de genoemde artikelen.

Wanneer de rechter aan een door hem aangewezen openbaar bestuur beveelt hem gegevens te verstrekken over de inkomsten en schuldvorderingen van de echtgenoten, zijn de ambtenaren van het bestuur ontslagen van hun plicht tot geheimhouding.

ART. 1253sexies.

§ 1er. Les requêtes fondées sur l'article 223 du Code civil et portant sur l'interdiction d'aliéner ou d'hypothéquer des biens susceptibles d'hypothèque, contiennent les lieux et dates de naissance des époux, l'indication spéciale de la nature et de la situation de chacun des immeubles visés dans la requête et pour les navires, leurs noms et les caractéristiques prévues à l'article 4, § 1er, 1° et 2°, de la loi du 10 février 1908.

L'ordonnance prononçant cette interdiction contient les mêmes indications : un extrait en est transmis sans délai par le greffier au conservateur des hypothèques pour être inscrit en marge du dernier titre d'acquisition transcrit des immeubles ou navires visés dans l'ordonnance.

§ 2. La notification, faite au défendeur, de l'ordonnance fondée sur l'article 223 du Code civil et comportant l'interdiction d'aliéner ou de donner en gage des biens meubles, reproduit le texte de l'article 507 du Code pénal.

ART. 1253septies.

Dans les cas d'urgence, l'époux qui, en vertu de l'article 223 du Code civil demande l'interdiction d'aliéner ou d'hypothéquer des biens susceptibles d'hypothèque, peut solliciter du président du tribunal qu'avant même de statuer sur le mérite de la requête, il l'autorise à faire inscrire sa demande en marge du dernier titre d'acquisition transcrit des biens visés dans la requête; un extrait de l'ordonnance est transmis par le greffier au conservateur des hypothèques.

De même, l'époux qui demande l'interdiction d'aliéner ou de donner en gage des meubles ou des créances, peut demander l'autorisation de faire opposition entre les mains de son conjoint ou d'un tiers; cette opposition faite par exploit d'huissier de justice, vaut interdiction d'aliéner, de donner en gage ou de déplacer jusqu'au prononcé de l'ordonnance statuant sur le mérite de la requête.

ART. 1253octies.

Les inscriptions portées dans les registres des conservateurs des hypothèques en exécution de l'article précédent valent pour six mois à moins que l'ordonnance n'ait fixé une autre durée.

Elles cessent en tout ou partie leurs effets à la suite d'une ordonnance modificative, elles peuvent être radiées du consentement de l'époux ou de ses ayants cause ou par décision de justice conformément aux articles 92 à 95 de la loi du 16 décembre 1851.

ART. 1253sexies.

§ 1. Het verzoek, gegrond op artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek, betreffende het verbod om voor hypotheek vatbare goederen te vervreemden of met hypotheek te bezwaren, bevat de geboorteplaats en geboortedatum van de echtgenoten, de nauwkeurige omschrijving van de aard en de ligging van elk der in het verzoekschrift bedoelde onroerende goederen en, voor de zeeschepen, hun naam en andere kenmerken bepaald in artikel 4, § 1, 1° en 2°, van de wet van 10 februari 1908.

De beschikking waarbij dat verbod wordt uitgesproken, bevat dezelfde gegevens; de griffier doet onverwijld een uittreksel daaruit aan de hypotheekbewaarder toekomen, om te worden ingeschreven op de kant van de laatst overgeschreven titel van verkrijging van de in de beschikking bedoelde onroerende goederen of zeeschepen.

§ 2. In de kennisgeving aan de verweerder van de beschikking, gegrond op artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek en houdende verbod om roerende goederen te vervreemden of te verpanden, wordt de tekst van artikel 507 van het Strafwetboek opgenomen.

ART. 1253septies.

De echtgenoot die op grond van artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek verzoekt om het vervreemden of hypotheekeren van voor hypotheek vatbare goederen te verbieden, kan in spoedeisende gevallen aan de voorzitter van de rechtbank verlot vragen om zijn verzoek, nog voor de uitspraak over de inhoud van het verzoekschrift, te doen inschrijven op de kant van de laatst overgeschreven titel van verkrijging van de in het verzoekschrift bedoelde goederen; de griffier doet een uittreksel uit de beschikking toekomen aan de hypotheekbewaarder.

Evenzo kan de echtgenoot die verzoekt om het vervreemden of in pand geven van roerende goederen of schuldvorderingen te verbieden, ook verlot vragen om verzet te doen in handen van de andere echtgenoot of van een derde; dat verzet, gedaan bij gerechtsdeurwaardersexploot, geldt als verbod om te vervreemden, te verpanden of te verplaatsen tot aan de uitspraak van de beschikking over de inhoud van het verzoekschrift.

ART. 1253octies.

De inschrijvingen in het register van de hypotheekbewaarder gedaan ter uitvoering van het voorgaande artikel hebben gevolg gedurende zes maanden, tenzij de beschikking anders bepaalt.

Zij houden in hun geheel of ten dele op gevolg te hebben na een wijzigingsbeschikking; zij kunnen doorgehaald worden met toestemming van de echtgenoot of van zijn rechtverkrijgenden of door een rechterlijke beslissing overeenkomstig de artikelen 92 tot 95 van de wet van 16 december 1851.

**§ 4. L'article 507 du Code pénal
est modifié comme suit :**

Au deuxième alinéa de l'article 507 du Code pénal, modifié par l'article 6 de la loi du 30 avril 1958, les mots « aux articles 221, § 1er, et 224 du Code civil » sont remplacés par les mots « à l'article 223 du Code civil ».

ARTICLE II.

Le Titre V du Livre III du Code civil « Du contrat de mariage et des droits respectifs des époux » est remplacé par les dispositions suivantes :

TITRE V.

**Du contrat de mariage et des droits respectifs
des époux.**

CHAPITRE I.

Dispositions générales.

ART. 1387.

Les époux règlent leurs conventions matrimoniales comme ils le jugent à propos, pourvu qu'elles ne contiennent aucune disposition contraire à l'ordre public ou aux bonnes mœurs.

ART. 1388.

Les époux ne peuvent déroger aux règles qui fixent les droits et les devoirs respectifs des époux, aux règles relatives à la puissance paternelle et à la tutelle ni aux règles déterminant l'ordre légal des successions.

ART. 1389.

A défaut de conventions particulières, les règles établies au chapitre II du présent titre forment le droit commun.

ART. 1390.

Les époux ne peuvent établir leurs conventions matrimoniales par simple référence à une législation abrogée ou, s'ils sont tous deux Belges, à une législation étrangère.

Ils peuvent déclarer qu'ils adoptent un des régimes organisés par le présent titre.

ART. 1391.

Le régime matrimonial, soit légal soit conventionnel, prend effet, nonobstant toute convention contraire, au jour de la célébration du mariage.

**§ 4. Artikel 507 van het Strafwetboek
wordt gewijzigd als volgt :**

In artikel 507, tweede lid, van het Strafwetboek, gewijzigd bij artikel 6 van de wet van 30 april 1958, worden de woorden « in de artikelen 221, § 1, en 224 van het Burgerlijk Wetboek » vervangen door de woorden « in artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek ».

ARTIKEL II.

Titel V van Boek III van het Burgerlijk Wetboek « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten » wordt vervangen als volgt :

TITEL V.

**Huwelijkscontract en wederzijdse rechten
van de echtgenoten.**

HOOFDSTUK I.

Algemene bepalingen.

ART. 1387.

De echtgenoten regelen hun huwelijksovereenkomsten naar goeddunken, mits zij daarin niets bedingen dat strijdig is met de openbare orde of met de goede zeden.

ART. 1388.

De echtgenoten mogen niet afwijken van de regels die de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten vaststellen, noch van de regels betreffende de ouderlijke macht en de voogdij, noch van de regels die de wettelijke orde van de erfopvolging bepalen.

ART. 1389.

Bij gebreke van bijzondere overeenkomsten vormen de regels, bepaald in hoofdstuk II van deze titel, het gemeen recht.

ART. 1390.

De echtgenoten mogen geen huwelijksvoorwaarden bedingen door eenvoudige verwijzing naar een opgeheven wetgeving of, indien zij beiden Belg zijn, naar een buitenlandse wetgeving.

Zij kunnen verklaren een van de stelsels aan te nemen, waarin deze titel voorziet.

ART. 1391.

Het wettelijk of het bedongen huwelijksvermogensstelsel begint te werken op de dag van de voltrekking van het huwelijk, niettegenstaande enige andersluidende overeenkomst.

ART. 1392.

Toutes conventions matrimoniales et toutes modifications conventionnelles ultérieures du régime matrimonial sont constatées par acte devant notaire.

ART. 1393.

Avant la célébration du mariage, nulle modification ne peut être apportée aux conventions matrimoniales, sans la présence et le consentement simultané de toutes les personnes qui y ont été parties.

Ces modifications sont sans effet à l'égard des tiers, si elles n'ont été rédigées à la suite de la minute du contrat de mariage; le notaire est obligé de reproduire cette modification dans les expéditions et grosses qu'il en délivre.

ART. 1394.

Les époux, peuvent, au cours du mariage, apporter à leur régime matrimonial toutes modifications qu'ils jugent à propos.

Ils doivent préalablement et par acte notarié :

1. faire inventaire et estimation de tous leurs biens meubles et immeubles;
2. régler leurs droits respectifs sur lesquels il leur sera loisible de transiger.

ART. 1395.

L'acte portant modification du régime matrimonial est soumis, par voie de requête, signée par les époux, à l'homologation du tribunal de première instance de leur résidence conjugale.

Les époux comparaissent ensemble et en personne. Ils justifient de l'inventaire et de l'estimation de leurs biens, ainsi que du règlement de leurs droits respectifs.

Le tribunal connaît de la requête en chambre du conseil. Si l'homologation a été refusée, appel peut être interjeté, dans le mois du prononcé, par les époux agissant ensemble.

Dans les deux mois de la date à laquelle la décision d'homologation est passée en force de chose jugée, les époux en transmettent un extrait à l'officier de l'état civil du lieu où le mariage a été célébré.

Celui-ci fait mention en marge de l'acte de mariage, de la date de l'acte modificatif, de l'indication du notaire qui l'a reçu et de la date de la décision d'homologation.

Lorsque le mariage n'a pas été célébré en Belgique, l'extrait est transmis à l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles, qui le transcrit dans le registre des actes de mariage.

ART. 1392.

Alle huwelijksovereenkomsten en alle later bedongen wijzigingen van het huwelijksvermogensstelsel worden vastgesteld bij notariële akte.

ART. 1393.

Voordat het huwelijk voltrokken is, mogen in de huwelijksovereenkomsten geen wijzigingen worden aangebracht buiten de tegenwoordigheid en zonder de gelijktijdige toestemming van allen die er partij bij zijn geweest.

Die wijzigingen werken niet tegen derden indien zij niet achteraan op de minuut van het huwelijkscontract gesteld zijn; de notaris is verplicht ze over te nemen op de uitgiften en grossen van het huwelijkscontract.

ART. 1394.

De echtgenoten kunnen tijdens het huwelijk hun huwelijksvermogensstelsel wijzigen naar goeddunken.

Vooraf moeten zij bij notariële akte :

- 1° een boedelbeschrijving en een schatting van al hun roerende en onroerende goederen opmaken;
- 2° hun wederzijdse rechten regelen, waaromtrent het hun vrijstaat een vergelijk te treffen.

ART. 1395.

De akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel wordt bij verzoekschrift, ondertekend door de echtgenoten, ter homologatie voorgelegd aan de rechtbank van eerste aanleg van hun echtelijke verblijfplaats.

De echtgenoten verschijnen samen en in persoon. Zij doen blijken van de boedelbeschrijving en de schatting van hun goederen, alsmede van de regeling van hun wederzijdse rechten.

De rechtbank neemt kennis van het verzoek in raadkamer. Wanneer de homologatie wordt geweigerd kan, binnen een maand na de uitspraak, hoger beroep worden ingesteld door de echtgenoten samen.

Binnen twee maanden nadat de beslissing in kracht van gewijsde is gegaan, bezorgen de echtgenoten er een uittreksel van aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk voltrokken is.

Deze vermeldt op de kant van de huwelijksakte de datum van de wijzigingsakte, de notaris die ze heeft opgemaakt en de datum van de homologatiebeslissing.

Indien het huwelijk niet in België is voltrokken, wordt het uittreksel gezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel, die het overschrijft in het register van de huwelijksakten.

ART. 1396.

Les modifications conventionnelles du régime matrimonial ne sont opposables aux tiers qu'à dater de la mention prévue par l'article précédent.

Elles ont effet entre époux à dater du contrat.

ART. 1397.

Le mineur habile à contracter mariage peut consentir toutes les conventions dont ce contrat est susceptible; les conventions et donations qu'il y a faites sont valables, pourvu qu'il ait été assisté, dans le contrat, des personnes dont le consentement est nécessaire pour la validité du mariage.

Le mineur est habile à modifier son régime matrimonial avec la même assistance que celle qui est requise pour la conclusion d'un contrat de mariage. Cette assistance n'est pas requise pour l'homologation prévue à l'article 1395.

CHAPITRE II.

Du régime légal.

SECTION I.

Des patrimoines et du emploi.

ART. 1398.

Le régime légal est fondé sur l'existence de trois patrimoines : le patrimoine propre du mari, le patrimoine propre de la femme et le patrimoine commun aux deux époux, tels qu'ils sont définis par les articles suivants.

§ 1. Des biens propres.

ART. 1399.

Sont propres, les biens et créances appartenant à chacun des époux au jour du mariage et ceux que chacun acquiert au cours du régime par donation, succession ou testament.

A l'égard des tiers, la propriété dans le chef de chacun des époux doit être établie, à défaut d'inventaire, par des titres ayant date certaine, des documents imposés par la loi ou consacrés par l'usage.

Entre époux, la preuve de la propriété peut se faire par toute voie de droit, témoignages et présomptions compris.

ART. 1396.

Bedongen wijzigingen van het huwelijksvermogensstelsel kunnen aan derden eerst worden tegengeworpen vanaf de dag van de vermelding bedoeld in het vorige artikel.

Tussen echtgenoten hebben zij gevolg vanaf de datum van het contract.

ART. 1397.

De minderjarige die bekwaam is om een huwelijk aan te gaan, kan toestemmen in alle overeenkomsten die het huwelijkscontract kan bevatten; de daarin door hem gemaakte overeenkomsten en schenkingen zijn geldig, mits hij in het contract is bijgestaan door de personen wier toestemming vereist is voor de geldigheid van het huwelijk.

De minderjarige is bekwaam om zijn huwelijksvermogensstelsel te wijzigen met dezelfde bijstand als vereist is voor het sluiten van een huwelijkscontract. Deze bijstand is niet vereist voor de homologatie geregeld in artikel 1395.

HOOFDSTUK II.

Wettelijk stelsel.

AFDELING I.

Vermogens en wederbelegging.

ART. 1398.

Het wettelijk stelsel berust op het bestaan van drie vermogens : het eigen vermogen van de man, het eigen vermogen van de vrouw en het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten, zoals die worden omschreven in de hierna volgende artikelen.

§ 1. Eigen goederen.

ART. 1399.

Eigen zijn de goederen en schuldvorderingen die aan elk van beide echtgenoten toebehoren op de dag van het huwelijk en die welke ieder van hen tijdens het stelsel verkrijgt door schenking, erfenis of testament.

Ten aanzien van derden moet het eigendomsrecht van elk der echtgenoten, bij gebreke van boedelbeschrijving, bewezen worden aan de hand van titels met vaste dagtekening, van bescheiden door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd.

Tussen de echtgenoten onderling mag het bewijs van eigendom geleverd worden door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens.

ART. 1400.

Sont propres, quel que soit le moment de l'acquisition et sauf récompense s'il y a lieu :

1. les accessoires d'immeubles ou de droits immobiliers propres;
2. les accessoires de valeurs mobilières propres;
3. les biens cédés à l'un des époux par un de ses ascendants soit pour le remplir de ce qui lui est dû, soit à charge de payer une dette de l'ascendant envers un tiers;
4. la part acquise par l'un des époux dans un bien dont il est déjà copropriétaire;
5. les biens et droits qui, par l'effet d'une subrogation réelle, remplacent des propres;
6. les droits de créance, dont l'un des époux est le seul titulaire.

ART. 1401.

Sont propres, quel que soit le moment de l'acquisition :

1. les vêtements et objets à usage personnel;
2. les outils et les instruments servant à l'exercice de la profession;
3. le droit de propriété littéraire, artistique ou industrielle;
4. le droit à réparation d'un préjudice corporel ou moral personnel;
5. les droits aux pensions, rentes viagères ou allocations de même nature, dont l'un des époux est seul titulaire;
6. les droits résultant d'une assurance de personnes, dont l'un des époux est titulaire ou bénéficiaire.

§ 2. Du remploi.

ART. 1402.

Tout bien acquis au cours du mariage est propre à l'époux acquéreur lorsque cette acquisition constitue l'emploi de fonds ou le remploi de biens dont le caractère de propre est établi conformément aux alinéas 2 et 3 de l'article 1399.

ART. 1403.

Tout bien acquis au moyen de fonds en partie propres à l'un des époux et en partie communs, est propre ou commun selon que les fonds propres excèdent ou non la moitié du prix.

ART. 1400.

Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van de verkrijging en behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat :

1. het toebehoren van eigen onroerende goederen of onroerende rechten;
2. het toebehoren van eigen waardepapieren;
3. de goederen aan een van de echtgenoten overgedragen door een van zijn bloedverwanten in de opgaande lijn, hetzij om te voldoen wat hij hem verschuldigd is, hetzij onder verplichting een schuld van die bloedverwant aan een derde te betalen;
4. het aandeel door een van de echtgenoten verkregen in een goed waarvan hij reeds medeëigenaar is;
5. de goederen en rechten die ten gevolge van zaakvervangings in de plaats treden van eigen goederen;
6. de vorderingsrechten die een der echtgenoten alleen bezit.

ART. 1401.

Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van verkrijging :

1. de klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik;
2. de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep;
3. het literaire, artistieke of industriële eigendomsrecht;
4. het recht op herstel van persoonlijke, lichamelijke of morele schade;
5. het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering, dat een der echtgenoten alleen bezit;
6. de rechten verbonden aan een personenverzekering, waarvan een der echtgenoten houder of begunstigde is.

§ 2. Wederbelegging.

ART. 1402.

Elk goed, verkregen tijdens het huwelijk, is eigen goed van de echtgenoot die het verkregen heeft, indien het voortkomt uit de belegging van gelden of de wederbelegging van goederen waarvan bewezen is dat ze eigen zijn overeenkomstig artikel 1399, tweede en derde lid.

ART. 1403.

Elk goed verkregen door middel van gelden, ten dele eigen aan een van de echtgenoten en ten dele gemeenschappelijk, is eigen of gemeenschappelijk naargelang de eigen gelden meer of minder dan de helft van de aankoopssom bedragen.

ART. 1404.

Si l'un des époux acquiert un bien au moyen de fonds communs, il peut faire une déclaration de remploi anticipé; celle-ci aura comme effet de conférer au bien acquis le caractère de propre à partir du moment où l'époux aura remboursé plus de la moitié des sommes prélevées sur le patrimoine commun.

§ 3. Du patrimoine commun.

ART. 1405.

Sont communs :

1. les revenus de l'activité professionnelle de chacun des époux;
2. les fruits, revenus, intérêts et arrérages de leurs biens propres;
3. les biens donnés ou légués aux deux époux conjointement ou à l'un des époux avec stipulation que ces biens seront communs;
4. en outre, tous biens dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres à l'un des époux par application d'une disposition de la loi.

§ 4. Des dettes propres et des dettes communes.

ART. 1406.

Les dettes des époux antérieures au mariage et celles qui grèvent les successions et libéralités qui leur échoient durant le mariage, leur restent propres.

ART. 1407.

Sont propres :

- les dettes contractées par l'un des époux dans l'intérêt exclusif de son patrimoine propre;
- les dettes provenant de l'exercice par l'un des époux d'une profession interdite en vertu de l'article 216 ou d'actes que l'un des époux ne pouvait accomplir sans le concours de son conjoint ou l'autorisation de justice;
- les dettes résultant d'une condamnation pénale ou d'un délit ou quasi-délict commis par un des époux.

ART. 1408

Sont communes :

- les dettes contractées conjointement ou solidairement par les deux époux;
- les dettes contractées par un des époux pour les besoins du ménage ou l'éducation des enfants;

ART. 1404.

Indien een van de echtgenoten een goed verkrijgt door middel van gemeenschappelijke gelden, kan hij een verklaring van vervroegde wederbelegging doen; deze heeft tot gevolg dat het verkregen goed eigen wordt zodra hij meer dan de helft heeft terugbetaald van het bedrag dat uit het gemeenschappelijk vermogen is opgenomen.

§ 3. Gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1405.

Gemeenschappelijk zijn :

1. de inkomsten uit de beroepsbezigheden van elk der echtgenoten;
2. de vruchten, inkomsten, interesten en rentetermijnen van hun eigen goederen;
3. de goederen geschonken of vermaakt aan de twee echtgenoten samen of aan een van hen, onder beding dat die goederen gemeenschappelijk zullen zijn;
4. bovendien, alle goederen waarvan niet bewezen is dat zij aan een van de echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling.

§ 4. Eigen schulden en gemeenschappelijke schulden.

ART. 1406.

De schulden van de echtgenoten die dagtekenen van vóór het huwelijk en de schulden ten laste van erfenissen en giften die hun toevallen tijdens het huwelijk, blijven eigen schulden.

ART. 1407.

Eigen zijn :

- de schulden door een der echtgenoten aangegaan in het uitsluitend belang van zijn eigen vermogen;
- de schulden ten gevolge van de uitoefening door een van de echtgenoten van een beroep dat verboden is krachtens artikel 216 of ten gevolge van handelingen die een van de echtgenoten niet mocht verrichten zonder de medewerking van de andere echtgenoot of zonder rechterlijke machtiging;
- de schulden ontstaan uit een strafrechtelijke veroordeling of uit een onrechtmatige daad begaan door een der echtgenoten.

ART. 1408.

Gemeenschappelijk zijn :

- de schulden aangegaan door beide echtgenoten, gezamenlijk of hoofdelijk;
- de schulden aangegaan door een der echtgenoten ten behoeve van de huishouding of de opvoeding van de kinderen;

— les dettes contractées par un seul époux dans l'intérêt du patrimoine commun;

— les dettes qui grèvent les libéralités faites aux deux époux conjointement ou à l'un des époux avec stipulation que les biens donnés ou légués seront communs;

— les dettes dont il n'est pas prouvé qu'elles sont propres à l'un des époux en application d'une disposition de la loi.

Sont également des dettes communes, les intérêts ou arrérages des dettes propres à l'un des époux.

SECTION II.

Des droits des créanciers.

ART. 1409.

Les créanciers ne peuvent poursuivre le paiement d'une dette propre à l'un des époux que sur son patrimoine propre et ses revenus.

ART. 1410.

Le paiement des dettes propres à l'un des époux en vertu de l'article 1406 peut être poursuivi sur le patrimoine commun dans la mesure où il s'est enrichi par l'apport de biens propres à l'époux débiteur.

La preuve de cet enrichissement peut être faite par toutes voies de droit, témoignages et présomptions compris.

ART. 1411

Le paiement des dettes propres à l'un des époux en vertu de l'article 1407, peut être poursuivi sur le patrimoine commun dans la mesure du profit qu'il a tiré de l'activité exercée par l'un des époux ou des actes accomplis par lui.

La preuve de ce profit peut être faite par toutes voies de droit, témoignages et présomptions compris.

ART. 1412.

Le paiement d'une dette contractée par les deux époux même à des titres différents peut être poursuivi tant sur leurs patrimoines propres que sur le patrimoine commun.

ART. 1413.

Le paiement des dettes communes peut être poursuivi tant sur le patrimoine propre des époux que sur le patrimoine commun.

— de schulden aangegaan in het belang van het gemeenschappelijk vermogen;

— de schulden ten laste van giften aan de twee echtgenoten gezamenlijk of aan een van hen, onder beding dat de gegeven of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

— de schulden waarvan niet bewezen is dat zij aan een van de echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling.

Gemeenschappelijke schulden zijn eveneens de interesten of rentetermijnen van de eigen schulden van een der echtgenoten.

AFDELING II.

Rechten van de schuldeisers.

ART. 1409.

Schuldeisers kunnen een eigen schuld van een der echtgenoten slechts verhalen op diens eigen vermogen en inkomsten.

ART. 1410.

De schulden die krachtens artikel 1406 eigen zijn aan een der echtgenoten, kunnen verhaald worden op het gemeenschappelijk vermogen, in zoverre het verrijkt is door inbreng van eigen goederen van de echtgenoot-schuldenaar.

Het bewijs van die verrijking mag geleverd worden door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens.

ART. 1411.

De schulden die krachtens artikel 1407 eigen zijn aan een der echtgenoten, kunnen verhaald worden op het gemeenschappelijk vermogen, in zoverre dit vermogen voordeel heeft getrokken uit de bedrijvigheid of de handelingen van die echtgenoot.

Het bewijs van dit voordeel mag geleverd worden door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens.

ART. 1412.

Een schuld aangegaan door de twee echtgenoten, zelfs in verschillende hoedanigheid, kan zowel verhaald worden op hun eigen vermogen als op het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1413.

Gemeenschappelijke schulden kunnen zowel verhaald worden op het eigen vermogen van de echtgenoten als op het gemeenschappelijk vermogen.

Toutefois, les dettes contractées par l'un des époux pour les besoins du ménage ou l'éducation des enfants n'engagent pas le patrimoine propre de l'autre époux lorsqu'elles entraînent des charges jugées excessives eu égard aux ressources du ménage.

De même le paiement des intérêts des dettes propres à l'un des époux ne peut être poursuivi sur le patrimoine propre de l'autre époux.

SECTION III.

De la gestion du patrimoine commun.

ART. 1414.

Le mari gère le patrimoine commun sans préjudice des pouvoirs que chacun des époux tient des articles 217 et 218 et sous réserve de la disposition de l'article 1415.

Cette gestion comprend également les actes de disposition nécessaires pour lesquels le consentement des deux époux n'est pas requis.

Toutefois, les époux peuvent confier la gestion du patrimoine commun à la femme par une déclaration faite conjointement devant notaire.

Une expédition de cette déclaration doit être transmise, dans le mois de sa date, par le notaire à l'officier de l'état civil du lieu où le mariage a été célébré; celui-ci en fera aussitôt mention en marge de l'acte de mariage.

Si le mariage n'a pas été célébré en Belgique, l'expédition sera transmise à l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles, qui la transcrira aussitôt dans le registre des actes de mariage.

Les dispositions du Livre I, Titre II, du Code de commerce, relatives à la transmission des conventions matrimoniales des commerçants, sont applicables à la déclaration visée ci-dessus.

ART. 1415.

Chacun des époux peut accomplir seul les actes de gestion et de disposition nécessaires aux besoins du ménage et à l'éducation des enfants.

ART. 1416.

Par dérogation aux dispositions des articles 1414 et 1415, aucun des époux ne peut sans le consentement de l'autre :

1. aliéner ou grever de droits réels les immeubles;
2. céder ou donner en gage des créances hypothécaires, fonds de commerce et exploitations de toute nature;

De schulden door een der echtgenoten aangegaan ten behoeve van de huishouding of de opvoeding van de kinderen, verbinden echter het eigen vermogen van de andere echtgenoot niet, wanneer zij lasten meebrengen die, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, te zwaar zouden worden geoordeeld.

Evenzo kunnen de interesten van de eigen schulden van een der echtgenoten niet verhaald worden op het eigen vermogen van de andere echtgenoot.

AFDELING III.

Beheer van het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1414.

De man beheert het gemeenschappelijk vermogen, onverminderd de bevoegdheden die elk van beide echtgenoten bezit ingevolge de artikelen 217 en 218 en onder voorbehoud van het bepaalde in artikel 1415.

Dat beheer omvat eveneens de noodzakelijke daden van beschikking waarvoor de toestemming van beide echtgenoten niet vereist is.

De echtgenoten kunnen het beheer van het gemeenschappelijk vermogen evenwel aan de vrouw opdragen door een gezamenlijke verklaring ten overstaan van een notaris.

De notaris moet van die verklaring binnen een maand na de dagtekening een uitgifte toezenden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk is voltrokken; deze maakt daarvan onverwijld melding op de kant van de huwelijksakte.

Indien het huwelijk niet in België is voltrokken, wordt de uitgifte toegezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel, die deze onverwijld overschrijft in het register van de huwelijksakten.

De bepalingen van Boek I, Titel II, van het Wetboek van Koophandel betreffende de verzending van de huwelijkscontracten van kooplieden zijn mede van toepassing op de hierboven bedoelde verklaring.

ART. 1415.

Elk der echtgenoten kan de daden van beheer en van beschikking, die noodzakelijk zijn voor de huishouding en de opvoeding van de kinderen, alleen verrichten.

ART. 1416.

In afwijking van de bepalingen van de artikelen 1414 en 1415 kan geen van beide echtgenoten zonder toestemming van de andere :

1. onroerende goederen vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren;
2. hypotheaire schuldvorderingen, handelszaken en bedrijven van welke aard ook overdragen of in pand geven;

3. percevoir les capitaux ou revenus provenant de l'une des opérations énumérées ci-dessus;

4. accepter ou répudier une succession ou donation lorsqu'il est stipulé que les biens donnés ou légués seront communs;

5. conclure, renouveler ou résilier un bail de plus de neuf ans, un bail commercial ou un bail à ferme.

ART. 1417.

Si le conjoint refuse sans motif légitime de donner son consentement, l'autre époux peut se faire autoriser à accomplir seul l'un des actes énumérés à l'article 1416.

Il en est de même s'il se trouve pour quelque motif que ce soit, dans l'impossibilité de manifester sa volonté.

ART. 1418.

Aucun des époux ne peut, sans le consentement de l'autre, disposer entre vifs à titre gratuit de biens faisant partie du patrimoine commun.

Cette disposition ne s'applique pas aux libéralités dispensées du rapport en vertu de l'article 852, ni aux libéralités faites en faveur de l'époux survivant.

ART. 1419.

§ 1. Si l'époux qui gère le patrimoine commun fait preuve d'inaptitude ou met en péril les intérêts de la famille, l'autre époux peut demander à lui être substitué dans l'exercice de ses pouvoirs.

§ 2. Toute décision judiciaire qui ordonne la substitution est notifiée par les soins du greffier à l'officier de l'état civil du lieu où le mariage a été célébré; celui-ci en fera aussitôt mention en marge de l'acte de mariage.

Si le mariage n'a pas été célébré en Belgique, la notification sera faite à l'officier de l'état civil du premier district de Bruxelles, qui transcrira aussitôt la décision dans le registre des actes de mariage.

§ 3. Si l'époux à qui la gestion est retirée est commerçant, le greffier de la juridiction qui a ordonné la substitution en avise le registre central du commerce.

ART. 1420.

Chaque époux peut exercer un recours contre tout acte de gestion ou de disposition pouvant lui causer préjudice ou nuire aux intérêts de la famille.

3. kapitalen of inkomsten in ontvangst nemen die voortkomen uit een van de bovengenoemde verrichtingen;

4. een nalatenschap of schenking aanvaarden of verwerpen, wanneer bedongen is dat de geschonken of vermaakte goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

5. een huurovereenkomst voor langer dan negen jaar, een handelshuur- of een pachtovereenkomst aangaan, vernieuwen of opzeggen.

ART. 1417.

Indien de andere echtgenoot zonder wettige reden weigert toestemming te geven, kan de echtgenoot zich laten machtigen om een van de in artikel 1416 genoemde handelingen alleen te verrichten.

Hetzelfde geldt wanneer hij, om welke reden ook, in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven.

ART. 1418.

Geen van beide echtgenoten kan, zonder toestemming van de andere, om niet onder de levenden beschikken over goederen die deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen.

Deze bepaling is niet toepasselijk op de giften die krachtens artikel 852 vrijgesteld zijn van inbreng, noch op de giften aan de langstlevende echtgenoot.

ART. 1419.

§ 1. Indien de echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen beheert, blijk geeft van ongeschiktheid of de belangen van het gezin in gevaar brengt, kan de andere echtgenoot vorderen om in zijn plaats te worden gesteld voor de uitoefening van zijn bevoegdheden.

§ 2. Van elke rechterlijke beslissing die de indeplaatsstelling beveelt, wordt door toedoen van de griffier kennis gegeven aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk is voltrokken; deze maakt er onmiddellijk melding van op de kant van de huwelijksakte.

Indien een huwelijk niet in België is voltrokken, wordt de kennisgeving gedaan aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste district Brussel, die de beslissing onverwijld overschrijft in het register van de huwelijksakten.

§ 3. Indien de echtgenoot aan wie het beheer onttrokken wordt, een koopman is, geeft de griffier van het gerecht dat de indeplaatsstelling heeft bevolen, daarvan bericht aan het centraal handelsregister.

ART. 1420.

Elke echtgenoot kan opkomen tegen iedere daad van beheer of van beschikking die hem nadeel kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden.

Le tribunal peut interdire à l'autre époux d'accomplir cet acte ou le soumettre à des conditions déterminées.

ART. 1421.

Le tribunal peut annuler à la demande de l'un des époux, sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, l'acte accompli par l'autre époux :

1. en violation d'une interdiction ou des conditions prescrites par le tribunal;
2. en fraude des droits du demandeur;
3. en violation des règles qui définissent les pouvoirs de chacun des époux sur le patrimoine commun.

ART. 1422.

Lorsque le préjudice subi par le demandeur n'est pas réparé par l'annulation de l'acte ou lorsque celle-ci n'a pas été demandée ou accordée en raison des droits des tiers de bonne foi, le tribunal peut lui allouer des dommages et intérêts à charge de son conjoint.

ART. 1423.

L'action en nullité ou en dommages et intérêts est prescrite un an à partir du jour où l'époux lésé a eu connaissance de l'acte et au plus tard un an après la dissolution du régime légal.

Si l'époux lésé décède avant que la prescription soit acquise, ses héritiers disposent à partir du décès d'un nouveau délai d'un an.

ART. 1424.

Les legs faits par l'un des époux de la totalité ou d'une quotité du patrimoine commun ne peuvent excéder sa part dans ce patrimoine.

Si le legs a pour objet des biens déterminés faisant partie du patrimoine, le légataire ne peut les réclamer en nature que si ces biens, par l'effet du partage, sont attribués aux héritiers du testateur.

Dans le cas contraire, le légataire a droit à charge de la succession du testateur, à la valeur des biens légués.

SECTION IV

De la gestion des biens propres.

ART. 1425.

Chaque époux gère son patrimoine propre. Il en dispose librement sauf dans les cas visés à l'article 214, § 1er.

De rechtbank kan aan de andere echtgenoot verbieden die daad te verrichten of er voorwaarden aan verbinden.

ART. 1421.

De rechtbank kan op verzoek van een der echtgenoten, onverminderd de rechten van te goeder trouw zijnde derden, de vernietiging uitspreken van een handeling door de andere echtgenoot verricht :

1. in strijd met een verbod van de rechtbank of met de voorwaarden die zij heeft opgelegd;
2. met bedrieglijke benadeling van de rechten van de eiser;
3. met overtreding van de regels die de rechten van elk der echtgenoten op het gemeenschappelijk vermogen omschrijven.

ART. 1422.

Wanneer de benadeling van de eiser niet ongedaan wordt gemaakt door de vernietiging van de handeling of wanneer die vernietiging niet is gevraagd of toegestaan ter wille van de rechten van te goeder trouw zijnde derden, kan de rechtbank hem schadevergoeding toekennen ten laste van de andere echtgenoot.

ART. 1423.

De vordering tot vernietiging of schadevergoeding verjaart na een jaar te rekenen van de dag waarop de benadeelde echtgenoot kennis heeft gekregen van de handeling en uiterlijk na een jaar te rekenen van de ontbinding van het wettelijk stelsel.

Indien de benadeelde echtgenoot overlijdt voordat de verjaaring is ingetreden, beschikken zijn erfgenamen vanaf het overlijden over een nieuwe termijn van een jaar.

ART. 1424.

De legaten die een der echtgenoten maakt van het geheel of een deel van het gemeenschappelijk vermogen mogen zijn aandeel in dat vermogen niet te boven gaan.

Heeft het legaat betrekking op bepaalde goederen die tot dat vermogen behoren, dan kan de legataris ze alleen dan in natura opeisen wanneer die goederen, ten gevolge van de verdeling, toevallen aan de erfgenamen van de erflater.

In het tegenovergestelde geval heeft de legataris ten laste van de nalatenschap van de erflater recht op de waarde van de vermaakte goederen.

AFDELING IV

Beheer van de eigen goederen.

ART. 1425.

Iedere echtgenoot beheert zijn eigen vermogen. Hij beschikt er vrij over, uitgezonderd in de gevallen bedoeld in artikel 214, § 1.

ART. 1426.

Si l'un des époux met en péril les intérêts de la famille en dissipant les revenus de ses biens propres ou en laissant dépérir ceux-ci, les pouvoirs qui lui sont reconnus par l'article précédent peuvent lui être retirés à la demande de son conjoint.

Le tribunal peut confier la gestion des biens propres de l'époux dessaisi à son conjoint ou à un mandataire de justice.

Cette décision peut être révoquée si les motifs qui l'ont justifiée cessent d'exister.

Les jugements prononcés en exécution des alinéas qui précèdent sont soumis aux mesures de publicité prescrites par les paragraphes 2 et 3 de l'article 1419.

SECTION V

De la dissolution du régime légal.

§ 1er. Dispositions générales.

ART. 1427.

Le régime légal se dissout :

- 1° par le décès de l'un des époux;
- 2° par le divorce ou la séparation de corps;
- 3° par la séparation de biens judiciaire;
- 4° par l'adoption d'un autre régime matrimonial.

ART. 1428.

En cas de dissolution du régime légal pour une autre cause que le divorce ou la séparation de corps par consentement mutuel ou que l'adoption d'un autre régime matrimonial, les époux ou le conjoint survivant seront tenus de faire inventaire et estimation des biens meubles communs.

Cet inventaire, dont les formes et le contenu sont réglés par les articles 1175 et suivants du Code judiciaire, peut se faire sous seing privé lorsque toutes les parties intéressées sont majeures et y consentent.

Il doit être établi dans les trois mois du décès, de la transcription du divorce ou de la séparation de corps ou encore de la publication au Moniteur belge de l'extrait du jugement prononçant la séparation de biens.

A défaut d'inventaire dans ce délai, toute partie intéressée peut établir la consistance du patrimoine commun par toutes voies de droit, même la commune renommée.

ART. 1426.

Indien een der echtgenoten de belangen van het gezin in gevaar brengt door de inkomsten uit zijn eigen goederen te verkwalen of deze te laten tenietgaan, kunnen de bevoegdheden die hij op grond van het voorgaande artikel bezit hem ten verzoeken van de andere echtgenoot worden ontnomen.

De rechtbank kan het beheer van die goederen opdragen aan de andere echtgenoot of aan een gerechtelijk lasthebber.

Die beslissing kan worden herroepen indien de redenen waarop zij steunt, ophouden te bestaan.

De vonnissen uitgesproken met toepassing van de voorgaande leden zijn onderworpen aan openbaarmaking overeenkomstig de bepalingen van artikel 1419, §§ 2 en 3.

AFDELING V

Ontbinding van het wettelijk stelsel.

§ 1. Algemene bepalingen.

ART. 1427.

Het wettelijk stelsel wordt ontbonden door :

- 1° het overlijden van een der echtgenoten;
- 2° de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed;
- 3° de gerechtelijke scheiding van goederen;
- 4° de overgang naar een ander huwelijksvermogensstelsel.

ART. 1428.

In geval van ontbinding van het wettelijk stelsel wegens een andere oorzaak dan echtscheiding of scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming of dan overgang naar een ander huwelijksvermogensstelsel, zijn de echtgenoten of de langstlevende echtgenoot gehouden een boedelbeschrijving en een schatting te maken van de gemeenschappelijke roerende goederen.

Deze boedelbeschrijving, waarvan de vorm en de inhoud geregeld worden in artikel 1175 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, mag onderhands geschieden, wanneer alle belanghebbende partijen meerderjarig zijn en erin toestemmen.

Zij moet opgemaakt worden binnen drie maanden na het overlijden, de overschrijving van de echtscheiding of van de scheiding van tafel en bed of de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van het uittreksel uit het vonnis dat de scheiding van goederen uitspreekt.

Bij gebreke van boedelbeschrijving binnen die termijn kan elke belanghebbende partij de omvang van het gemeenschappelijk vermogen bewijzen door alle middelen, zelfs algemene bekendheid.

ART. 1429.

La dissolution du régime légal opérée par le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens ne donne pas ouverture aux droits de survie.

Toutefois, l'époux au profit duquel ils ont été stipulés, conserve la faculté de les exercer lors du décès de son conjoint, sauf la déchéance prévue aux articles 299 et 311*bis*.

Il est loisible aux époux de transiger sur ces droits.

ART. 1430.

La dissolution du régime donne lieu à liquidation et à partage.

Au préalable, il est établi pour chaque époux un compte des récompenses entre le patrimoine commun et son patrimoine propre.

Il est procédé ensuite au règlement du passif et au partage de l'actif net.

Les dispositions du Code judiciaire concernant les partages et licitations et celles du Code civil concernant le partage des successions sont applicables.

ART. 1431.

Les héritiers ou successeurs des époux ont les mêmes droits et sont tenus des mêmes obligations que l'époux qu'ils représentent.

§ 2. Des comptes de récompense.

ART. 1432.

Il est dû récompense par chaque époux à concurrence des sommes qu'il a prises sur le patrimoine commun pour acquitter une dette ou charge personnelle et généralement toutes les fois qu'il a tiré un profit personnel du patrimoine commun.

ART. 1433.

Il est dû récompense par le patrimoine commun à concurrence des fonds propres ou provenant de l'aliénation d'un bien propre qui sont entrés dans ce patrimoine sans qu'il y ait eu emploi ou remploi, et généralement toutes les fois qu'il a tiré profit des biens propres d'un époux.

ART. 1434.

Le droit aux récompenses s'établit par toutes voies de droit. Elles portent intérêt de plein droit du jour de la dissolution du régime.

ART 1429.

De ontbinding van het wettelijk stelsel door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, maakt de overlevingsrechten niet opvorderbaar.

De echtgenoot in wiens voordeel die rechten zijn bedongen, behoudt echter de bevoegdheid om ze uit te oefenen bij het overlijden van de andere echtgenoot, behoudens het verval bedoeld in de artikelen 299 en 311*bis*.

Het staat de echtgenoten vrij omtrent die rechten een vergelijk te treffen.

ART. 1430.

De ontbinding van het wettelijk stelsel heeft vereffening en verdeling ten gevolge.

Vooraf wordt voor elke echtgenoot een rekening opgemaakt van de vergoedingen tussen het gemeenschappelijk vermogen en zijn eigen vermogen.

Vervolgens wordt overgegaan tot de verrekening van de lasten en de verdeling van de netto-baten.

De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de verdeling en veiling en die van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verdeling van nalatenschappen zijn mede van toepassing.

ART. 1431.

De erfgenamen of erfopvolgers van de echtgenoten hebben dezelfde rechten en dezelfde verplichtingen als de echtgenoot die zij vertegenwoordigen.

§ 2. Vergoedingsrekeningen.

ART. 1432.

Elk der echtgenoten is vergoeding verschuldigd ten belope van de bedragen die hij uit het gemeenschappelijk vermogen heeft opgenomen om een persoonlijke schuld of last te voldoen en, in het algemeen, telkens als hij persoonlijk voordeel heeft getrokken uit het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1433.

Het gemeenschappelijk vermogen is vergoeding verschuldigd ten belope van de eigen of uit vervreemding van een eigen goed voortkomende gelden die in dat vermogen zijn opgenomen zonder te zijn belegd of wederbelegd en, in het algemeen, telkens als het voordeel heeft getrokken uit de eigen goederen van een der echtgenoten.

ART. 1434.

Het recht op vergoeding kan door alle middelen worden bewezen. De vergoedingen brengen van rechtswege interest op vanaf de dag van de ontbinding van het stelsel.

ART. 1435.

Les récompenses dues par l'époux au patrimoine commun et celles que le patrimoine commun lui doit, s'annulent à due concurrence.

ART. 1436.

Si les époux sont tous deux créanciers ou débiteurs de récompenses, leurs créances et dettes respectives s'annulent à due concurrence.

Seul l'époux dont la créance est la plus forte ou dont la dette est la plus élevée reste créancier ou débiteur d'une récompense égale à la différence entre les créances ou dettes respectives.

ART. 1437.

Si l'un des époux est créancier et l'autre débiteur de récompenses, les montants de la créance et de la dette se cumulent.

L'époux à qui une créance est due devient créancier du patrimoine commun pour les montants ainsi cumulés et la dette de l'autre époux est éteinte.

§ 3. Du règlement du passif.**ART. 1438.**

Chacun des époux répond sur son patrimoine propre des dettes communes qui subsistent après le partage.

ART. 1439.

A défaut d'autre disposition dans l'acte de partage, celui des époux qui après le partage paie une dette commune, a un recours contre l'autre époux à concurrence de la moitié de ce qu'il a payé.

§ 4. Du règlement des récompenses.**ART. 1440.**

L'époux à qui une récompense reste due, peut, avec l'accord de son conjoint, ou, à défaut, avec l'autorisation du tribunal, prélever lors du partage, des biens à concurrence de ce qui est dû et dont la valeur, en cas de contestation, est déterminée à dire d'experts.

Ce prélèvement ne peut porter atteinte aux droits d'attribution reconnus à l'autre époux par les articles 1444 et 1445.

ART. 1435.

De vergoedingen door een der echtgenoten verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen en de vergoedingen die het gemeenschappelijk vermogen hem verschuldigd is, doen elkaar teniet tot het passende beloop.

ART. 1436.

Indien beide echtgenoten vergoedingen te vorderen hebben of verschuldigd zijn, doen hun wederzijdse vorderingen en schulden elkaar teniet tot het passende beloop.

Alleen de echtgenoot die de grootste vordering of schuld heeft, zal nog een vergoeding te vorderen of te voldoen hebben ten belope van het verschil tussen de wederzijdse vorderingen en schulden.

ART. 1437.

Indien de ene echtgenoot een vergoeding te vorderen heeft en de andere een vergoeding verschuldigd is, wordt het bedrag van de vordering en dat van de schuld samengevoegd.

De echtgenoot aan wie een vergoeding verschuldigd is, kan de aldus samengevoegde bedragen verhalen op het gemeenschappelijk vermogen en de schuld van de andere echtgenoot gaat teniet.

§ 3. Verrekening van de lasten.**ART. 1438.**

Elk der echtgenoten staat met zijn eigen vermogen in voor de gemeenschappelijke schulden die overblijven na de verdeling.

ART. 1439.

Voor zover in de akte van verdeling niet anders is bepaald, kan de echtgenoot die na de verdeling een gemeenschappelijke schuld betaalt, de helft van hetgeen hij betaald heeft op de andere echtgenoot verhalen.

§ 4. Verrekening van de vergoedingen.**ART. 1440.**

De echtgenoot die nog vergoeding te vorderen heeft, kan met instemming van de andere echtgenoot of, bij gebreke daarvan, met toestemming van de rechtbank, ten belope van hetgeen hem verschuldigd is, bij de verdeling goederen voorafnemen waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt volgens schatting van deskundigen.

Deze vooruitneming mag geen afbreuk doen aan de rechten van toewijzing die de andere echtgenoot bezit op grond van de artikelen 1444 en 1445.

ART. 1441.

L'époux qui reste débiteur de récompense en règle le montant en espèces, à moins que l'autre époux n'accepte de prélever lors du partage, à due concurrence des biens communs dont la valeur est en cas de contestation déterminée à dire d'experts.

ART. 1442.

L'époux qui n'a pu obtenir du patrimoine commun la totalité de sa récompense, devient créancier de l'autre époux à concurrence de la moitié de ce qu'il n'a pas reçu.

§ 5. Du partage.

ART. 1443.

S'il reste un actif, il se partage par moitié.

ART. 1444.

Lorsque le régime légal prend fin par le décès de l'un des époux, le conjoint survivant peut se faire attribuer par préférence en propriété ou en usufruit et moyennant soulte s'il y a lieu, soit l'immeuble servant de résidence conjugale avec les meubles meublants qui le garnissent, soit l'immeuble servant à l'exercice de la profession de l'époux survivant avec les meubles à usage professionnel qui le garnissent.

Toutefois, si la soulte dépasse le quart de la valeur nette du patrimoine commun, l'attribution préférentielle ne peut s'exercer qu'en usufruit.

ART. 1445.

Lorsque le régime légal prend fin par le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens, chacun des époux peut au cours des opérations de liquidation demander au tribunal de faire application des dispositions visées à l'article 1444.

Le tribunal statue en considération des intérêts sociaux et familiaux en cause et sous réserve des droits de récompense ou de créance au profit de l'autre époux.

ART. 1446.

L'époux qui a diverti ou recelé quelque bien du patrimoine commun est privé de sa part dans ledit bien.

ART. 1447.

Chacun des époux contribue pour moitié aux frais de liquidation et de partage.

ART. 1441.

De echtgenoot die nog vergoeding verschuldigd is, voldoet die in geld, tenzij de andere echtgenoot bereid is om bij de verdeling tot het passende beloop gemeenschappelijke goederen vooraf te nemen, waarvan de waarde, in geval van geschil, bepaald wordt volgens schatting van deskundigen.

ART. 1442.

De echtgenoot die zijn vergoeding niet geheel heeft kunnen verhalen op het gemeenschappelijk vermogen, wordt schuldeiser van de andere echtgenoot ten belope van de helft van hetgeen hij niet ontvangen heeft.

§ 5. Verdeling.

ART. 1443.

Indien er een batig saldo is, wordt dit bij helften verdeeld.

ART. 1444.

Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door het overlijden van een der echtgenoten, kan de langstlevende echtgenoot, tegen opleg indien daartoe aanleiding bestaat, zich bij voorrang in eigendom of vruchtgebruik doen toewijzen hetzij het onroerend goed dat tot echtelijke verblijfplaats diende, samen met het aldaar aanwezige huisraad, hetzij het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van zijn beroep, samen met de roerende zaken die aldaar aanwezig zijn voor beroepsgebruik.

Bedraagt de opleg echter meer dan een vierde van de nettowaarde van het gemeenschappelijk vermogen, dan kan alleen het vruchtgebruik bij voorrang worden toegekend.

ART. 1445.

Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, kan elk der echtgenoten in de loop van de vereffeningprocedure aan de rechtbank toepassing van artikel 1444 vragen.

De rechtbank beslist met inachtneming van de gemeenschappelijke en gezinsbelangen die erbij betrokken zijn en onder voorbehoud van de vergoedings- of vorderingsrechten van de andere echtgenoot.

ART. 1446.

De echtgenoot die enig goed uit het gemeenschappelijk vermogen heeft weggemaakt of verborgen gehouden, verliest zijn aandeel in dat goed.

ART. 1447.

Iedere echtgenoot draagt voor de helft bij in de kosten van vereffening en verdeling.

§ 6. Des dettes entre époux.

ART. 1448.

Les créances personnelles que l'un des époux possède contre l'autre ne s'exercent pendant la durée du régime légal que sur les biens propres de l'époux débiteur. Ces créances portent intérêt de plein droit à partir du jour de la dissolution du régime.

CHAPITRE III.

Des conventions qui peuvent modifier le régime légal.

ART. 1449.

Les époux peuvent, par contrat de mariage, apporter au régime légal toute modification non contraire aux articles 1387, 1388 et 1390.

Ils peuvent notamment convenir :

- qu'il y aura entre eux une communauté universelle;
- que le patrimoine commun comprendra tout ou partie de leurs biens présents ou futurs;
- que l'un des époux aura droit à un préciput;
- qu'en cas de dissolution du mariage par le décès d'un des époux, le partage du patrimoine commun se fera par parts inégales ou que tout ce patrimoine sera attribué à l'un des époux.

§ 1. Des clauses extensives de l'actif commun.

ART. 1450.

Les époux peuvent convenir que tout ou partie des biens présents ou futurs, meubles ou immeubles, visés à l'article 1399, feront partie du patrimoine commun.

Dans ce cas, les dettes visées à l'article 1406 seront à charge du patrimoine commun en proportion de la valeur, au moment de leur apport, des biens devenus communs.

ART. 1451.

Lorsque les époux conviennent qu'il y aura entre eux communauté universelle, ils font entrer dans le patrimoine commun tous leurs biens présents et futurs, à l'exception de ceux qui ont un caractère personnel et des droits exclusivement attachés à la personne.

La communauté universelle supporte définitivement toutes leurs dettes.

§ 6. Schulden tussen echtgenoten.

ART. 1448.

Persoonlijke schuldvorderingen van de ene echtgenoot op de andere kunnen tijdens het wettelijk stelsel alleen verhaald worden op de eigen goederen van de schuldenaar. Deze schuldvorderingen brengen van rechtswege interest op, te rekenen van de dag van de ontbinding van het stelsel.

HOOFDSTUK III.

Overeenkomsten die het wettelijk stelsel kunnen wijzigen.

ART. 1449.

Echtgenoten kunnen bij huwelijkscontract in het wettelijk stelsel elke wijziging aanbrengen die niet strijdig is met de artikelen 1387, 1388 en 1390.

Zij kunnen met name overeenkomen :

- dat er tussen hen algehele gemeenschap zal zijn;
- dat het gemeenschappelijk vermogen al hun tegenwoordige of toekomstige goederen of een deel ervan zal omvatten;
- dat een van de echtgenoten recht zal hebben op een vooruitneming;
- dat, in geval van ontbinding van het huwelijk door het overlijden van een der echtgenoten, het gemeenschappelijk vermogen in ongelijke delen zal worden verdeeld of geheel aan der echtgenoten zal worden toegewezen.

§ 1. Bedingen tot uitbreiding van de gemeenschappelijke baten.

ART. 1450.

Echtgenoten kunnen overeenkomen dat de tegenwoordige of toekomstige roerende of onroerende goederen, bedoeld in artikel 1399, geheel of ten dele tot het gemeenschappelijk vermogen zullen behoren.

In dat geval komen de schulden, bedoeld in artikel 1406, ten laste van het gemeenschappelijk vermogen, naar verhouding van de waarde van de gemeenschappelijk geworden goederen ten tijde van hun inbreng.

ART. 1451.

Komen de echtgenoten overeen dat er tussen hen algehele gemeenschap zal zijn, dan brengen zij al hun tegenwoordige en toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen, met uitzondering van die welke van persoonlijke aard zijn en van de rechten die uitsluitend aan de persoon verbonden zijn.

De algehele gemeenschap is voorgoed gehouden tot al hun schulden.

ART. 1452.

L'époux qui ne fait entrer dans le patrimoine commun qu'un ou plusieurs biens déterminés, meubles ou immeubles, peut limiter son apport à concurrence d'une certaine somme.

A la dissolution du régime, il lui est dû par le patrimoine commun une récompense égale à la différence entre la valeur au moment de l'apport des biens ainsi entrés dans le patrimoine commun et la somme à concurrence de laquelle ces biens ont été apportés.

ART. 1453.

L'époux qui a fait au patrimoine commun l'apport de biens déterminés a, lors du partage, la faculté de reprendre les biens existant encore en nature en les imputant sur sa part à leur valeur au moment du partage.

ART. 1454.

L'époux qui fait entrer dans le patrimoine commun une certaine quotité de ses biens présents ou futurs sans les déterminer individuellement, conserve sur eux les pouvoirs que les dispositions de la Section III du Chapitre II attribuent à l'époux qui gère le patrimoine commun.

§ 2. Du préciput.

ART. 1455.

Il peut être convenu dans le contrat de mariage que le survivant des époux ou l'un d'eux s'il survit, aura le droit de prélever sur le patrimoine commun avant tout partage, soit une certaine somme, soit certains biens en nature, soit une certaine quantité d'une espèce déterminée de biens.

ART. 1456.

Le préciput n'est point regardé comme une donation mais comme une convention de mariage.

Il serait cependant considéré comme une donation, à concurrence de moitié, s'il avait pour objet des biens présents ou futurs que l'époux prédécédé a fait entrer dans le patrimoine commun par une stipulation expresse du contrat de mariage.

ART. 1457.

Lorsque la dissolution du régime légal est l'effet du divorce ou de la séparation de corps, il n'y a pas lieu à la délivrance actuelle du préciput. Cependant, l'époux au profit duquel il a été stipulé conserve ses droits pour le cas de survie, si le divorce ou la séparation de corps n'a pas été prononcé contre lui.

ART. 1452.

De echtgenoot die slechts een of meer bepaalde roerende of onroerende goederen in het gemeenschappelijk vermogen brengt, kan zijn inbreng beperken tot een bepaald bedrag.

Bij de ontbinding van het stelsel is het gemeenschappelijk vermogen hem vergoeding verschuldigd ten bedrage van het verschil tussen de waarde van de aldus in het gemeenschappelijk vermogen gevallen goederen ten tijde van de inbreng en de som ten belope waarvan die goederen zijn ingebracht.

ART. 1453.

De echtgenoot die bepaalde goederen in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht, kan bij de verdeling de nog in natura aanwezige goederen terugnemen, mits hij ze op zijn aandeel toerekent naar hun waarde ten tijde van de verdeling.

ART. 1454.

De echtgenoot die een deel van zijn tegenwoordige of toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen brengt maar ze niet afzonderlijk aanwijst, behoudt over die goederen de macht welke de bepalingen van Hoofdstuk II, Afdeling III, toekennen aan de echtgenoot die het gemeenschappelijk vermogen beheert.

§ 2. Vooruitmaking.

ART. 1455.

In het huwelijkscontract mag worden overeengekomen dat de langstlevende echtgenoot of een van beide echtgenoten indien hij het langst leeft, het recht zal hebben om vóór de verdeling, hetzij een bepaalde geldsom, hetzij bepaalde goederen in natura, hetzij een bepaalde hoeveelheid van een bepaalde categorie van goederen vooraf te nemen uit het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1456.

Vooruitmaking wordt niet beschouwd als een schenking maar als een huwelijksvereenkomst.

Zij wordt echter wel als een schenking beschouwd ten belope van de helft, indien zij tegenwoordige of toekomstige goederen tot voorwerp heeft die de vooroverleden echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht door een uitdrukkelijk beding in het huwelijkscontract.

ART. 1457.

Ontbinding van het wettelijk stelsel door echtscheiding of door scheiding van tafel en bed heeft geen dadelijke uitkering van de vooruitneming ten gevolge. De echtgenoot in wiens voordeel is bedongen, behoudt echter zijn rechten voor het geval dat hij het langst leeft, indien de scheiding uit de echt of van tafel en bed niet tegen hem is uitgesproken.

ART. 1458.

Les biens faisant l'objet du préciput peuvent être saisis pour le paiement des dettes communes.

§ 3. Des clauses dérogeant à la règle du partage égal du patrimoine commun.

ART. 1459.

Les époux peuvent convenir que celui qui survivra ou les héritiers de l'autre n'auront dans le partage du patrimoine commun qu'une part inférieure à la moitié ou une somme fixe à titre de forfait.

ART. 1460.

Lorsqu'il a été stipulé que l'époux survivant ou les héritiers de l'autre n'auront qu'une part réduite dans le patrimoine commun, ils ne seront tenus de contribuer aux dettes communes que proportionnellement à ce qu'ils prennent dans l'actif.

ART. 1461.

Si l'un des époux ou ses héritiers ont payé des dettes communes au-delà de la part qui leur incombe, ils ont un recours pour tout ce qu'ils ont payé au-delà de leur part.

ART. 1462.

Il peut être stipulé que tout le patrimoine commun appartiendra à l'époux survivant ou à l'un d'eux s'il survit. L'époux qui retient la totalité des biens communs est tenu de supporter tout le passif.

ART. 1463.

La stipulation de parts inégales et la clause d'attribution de tout le patrimoine commun ne sont pas considérées comme des donations mais comme des conventions de mariage. Elles seraient néanmoins des donations dans la mesure où elles attribueraient à l'époux survivant une part supérieure à la moitié dans les biens présents ou futurs que l'époux prédécédé a fait entrer dans le patrimoine commun par une stipulation expresse du contrat de mariage.

§ 4. Disposition commune.

ART. 1464.

Les époux qui ont adopté un régime en communauté ne peuvent déroger aux règles du régime légal qui concernent la gestion des biens propres et communs.

ART. 1458.

De goederen waarop de vooruitmaking betrekking heeft, kunnen in beslag worden genomen voor de betaling van gemeenschappelijke schulden.

§ 3. Bedingen die afwijken van de regels der gelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen.

ART. 1459.

Echtgenoten kunnen overeenkomen dat de langstlevende of de erfgenamen van de eerststervende bij de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen minder dan de helft zullen ontvangen dan wel een bepaalde geldsom als vast akkoord.

ART. 1460.

Wanneer bedongen is dat de langstlevende echtgenoot of de erfgenamen van de eerststervende slechts een beperkt aandeel zullen hebben in het gemeenschappelijk vermogen, zullen zij in de gemeenschappelijke schulden slechts behoeven bij te dragen naar evenredigheid van hetgeen zij uit de baten ontvangen.

ART. 1461.

Indien een der echtgenoten of zijn erfgenamen gemeenschappelijke schulden hebben betaald boven het aandeel dat zij te dragen hebben, is het meerdere verhaalbaar.

ART. 1462.

Er kan worden bedongen dat het gemeenschappelijk vermogen geheel zal toekomen aan de langstlevende echtgenoot of aan een van beide echtgenoten indien hij het langst leeft. De echtgenoot aan wie de gemeenschappelijke goederen in hun geheel verblijven, moet alle lasten dragen.

ART. 1463.

Het beding van ongelijke verdeling en dat van toewijzing van het gehele gemeenschappelijke vermogen worden niet beschouwd als schenkingen maar als huwelijksvoorwaarden. Het zijn niettemin schenkingen in zoverre aan de langstlevende echtgenoot een groter aandeel dan de helft wordt toegewezen in de tegenwoordige of toekomstige goederen die de vooroverleden echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen heeft gebracht door een uitdrukkelijk beding in het huwelijkscontract.

§ 4. Gemeenschappelijke bepaling.

ART. 1464.

De echtgenoten die een stelsel van gemeenschap van goederen hebben bedongen, mogen niet afwijken van de regels van het wettelijk stelsel die betrekking hebben op het beheer over de eigen en de gemeenschappelijke goederen.

Ils restent soumis aux règles du régime légal auxquelles leur contrat de mariage ne déroge pas.

Dans le cas où il y aurait des enfants d'un précédent mariage, toute convention matrimoniale qui aurait pour effet de donner à l'un des époux au-delà de la quotité permise par l'article 1098, sera sans effet pour tout l'excédent; mais le partage égal des économies faites sur les revenus respectifs des époux, quoique inégaux, n'est pas considéré comme un avantage fait au préjudice des enfants d'un précédent mariage.

CHAPITRE IV.

Du régime de la participation.

ART. 1465.

Le régime de la participation est soumis aux règles ci-après :

SECTION I.

Des biens des époux.

ART. 1466.

§ 1. Chacun des époux conserve la propriété des biens qu'il possède au jour du mariage et celle des biens qu'il acquiert au cours de celui-ci, quelle qu'en soit l'origine.

§ 2. La preuve de la propriété du bien est faite, par les époux à l'égard des tiers, conformément au droit commun.

Les biens dont aucun des conjoints ne peut justifier être propriétaire constituent pour le tout, à l'égard des tiers le gage des dettes de chacun des époux.

SECTION II.

De l'administration et de la disposition des biens.

ART. 1467.

§ 1. Chacun des époux conserve la libre administration et disposition de ses biens meubles et immeubles ainsi que la jouissance de ses revenus sous réserve des restrictions prévues par l'article suivant.

§ 2. Toute dette contractée par l'un des époux dans l'intérêt du ménage ou de l'éducation des enfants oblige l'autre solidairement.

Zij blijven onderworpen aan de regels van het wettelijk stelsel waarvan hun huwelijkscontract niet afwijkt.

Ingeval er kinderen zijn uit een vroeger huwelijk, blijft elk beding in het huwelijkscontract dat ten gevolge heeft dat aan een der echtgenoten meer wordt gegeven dan geoorloofd is volgens artikel 1098, zonder gevolg ten aanzien van het meerdere; gelijke verdeling van hetgeen is overgespaard van de wederzijdse inkomsten der echtgenoten, al zijn die ongelijk, wordt echter niet beschouwd als een voordeel waardoor de kinderen uit een vroeger huwelijk worden benadeeld.

HOOFDSTUK IV.

Stelsel van deelgenootschap.

ART. 1465.

Voor het stelsel van deelgenootschap gelden de hierna volgende regels :

AFDELING I.

Goederen van de echtgenoten.

ART. 1466.

§ 1. Ieder van de echtgenoten behoudt de eigendom van de goederen die hij op de dag van zijn huwelijk bezit en de eigendom van de goederen die hij tijdens het huwelijk verkrijgt, welke er ook de oorsprong van is.

§ 2. Het bewijs dat een goed eigendom is wordt door de echtgenoten ten aanzien van derden geleverd overeenkomstig het gemeen recht.

Goederen waarvan geen van beide echtgenoten kan bewijzen eigenaar te zijn, strekken ten aanzien van derden, voor het geheel, tot waarborg van de schulden van ieder der echtgenoten.

AFDELING II.

Beheer en beschikking over de goederen.

ART. 1467.

§ 1. Iedere echtgenoot behoudt het vrije beheer en de vrije beschikking over zijn roerende en onroerende goederen, alsmede het genot van zijn inkomsten, onder voorbehoud van de beperkingen gesteld in het volgende artikel.

§ 2. Elke schuld door een der echtgenoten aangegaan in het belang van de huishouding of van de opvoeding der kinderen verbindt de andere hoofdelijk.

ART. 1468.

§ 1er. Aucun des époux ne peut, sans le consentement de l'autre, aliéner, grever de droits réels, donner à bail :

a) l'immeuble servant à l'exercice de la profession des époux ou de l'un d'eux;

b) les entreprises commerciales, industrielles, artisanales ou agricoles exploitées par les époux ou par l'un d'eux;

c) le mobilier affecté à l'exercice de la profession des époux ou de l'un d'eux;

§ 2. Aucun des époux ne peut, sans le consentement de l'autre, disposer à titre gratuit de ses biens si ce n'est pour les libéralités d'usage ou justifiées par un devoir moral, et pour les libéralités faites en vue de l'établissement d'enfants communs ou d'enfants retenus par lui-même ou par son conjoint, d'un précédent mariage.

§ 3. A défaut du consentement requis de son conjoint, l'autre époux peut se prévaloir des dispositions de l'article 214, § 2.

§ 4. Le consentement de l'époux propriétaire suffit en cas d'absence de l'autre époux, s'il est interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté; il en est de même si le conjoint a été condamné à une peine criminelle, encore qu'elle n'ait été prononcée que par contumace pendant la durée de la peine. Toutefois, le § 1er est applicable pendant la période où le conjoint condamné se trouve en liberté en vertu d'un ordre de libération qui n'a pas été révoqué.

§ 5. Les actes visés aux §§ 1er et 2 et accomplis par un époux en violation des dispositions précédentes sont inopposables à son conjoint, sans préjudice des dommages et intérêts éventuels.

SECTION III.

De la liquidation du régime.

ART. 1469.

Chacun des époux participe aux accroissements du patrimoine de son conjoint de la manière indiquée ci-après :

ART. 1470.

Le droit à cette participation s'ouvre :

1° par le décès de l'un des époux;

2° par le divorce ou la séparation de corps;

ART. 1468.

§ 1. Geen van beide echtgenoten mag, zonder toestemming van de andere, vervreemden, met zakelijke rechten bezwaren, in huur geven:

a) het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van het beroep van de echtgenoten of van een van hen;

b) handels-, nijverheids-, ambachts- of landbouwondernemingen geëxploiteerd door de echtgenoten of door een van hen;

c) de inboedel gebruikt voor de uitoefening van het beroep van de echtgenoten of van een van hen.

§ 2. Geen van beide echtgenoten mag, zonder toestemming van de andere, bij schenking over zijn goederen beschikken dan voor gebruikelijke giften, voor giften uit morele plicht dan wel om een stand te verschaffen aan gemeenschappelijke kinderen of aan kinderen die hijzelf of zijn echtgenoot uit een vorig huwelijk heeft overgehouden.

§ 3. Bij gebreke van de vereiste toestemming kan de andere echtgenoot zich beroepen op de bepalingen van artikel 214, § 2.

§ 4. De toestemming van de echtgenoot-eigenaar is voldoende ingeval de andere echtgenoot afwezig is, onbekwaam verklaard is, of in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven; hetzelfde geldt wanneer de echtgenoot tot een criminele straf is veroordeeld, zolang de straf duurt, al is deze slechts uitgesproken bij wederspanningheid aan de wet. Gedurende de tijd dat de veroordeelde echtgenoot in vrijheid is krachtens een niet ingetrokken vrijlatingsbevel, is § 1 echter wel van toepassing.

§ 5. Handelingen als bedoeld in de §§ 1 en 2, verricht door een echtgenoot in strijd met de voorgaande bepalingen, kunnen niet worden tegengeworpen aan de andere echtgenoot, onverminderd de vergoeding van eventuele schade.

AFDELING III.

Vereffening van het stelsel.

ART. 1469.

Iedere echtgenoot deelt in de aanwas van het vermogen van de andere echtgenoot op de hierna bepaalde wijze.

ART. 1470.

De deelgerechtigdheid gaat in :

1° door het overlijden van een der echtgenoten;

2° door scheiding uit de echt of van tafel en bed;

3° par la décision définitive prononçant la participation anticipée;

4° par l'abandon conventionnel du régime.

Aucun des époux ne peut au cours du régime disposer entre vifs de ce droit.

ART. 1471.

Les accroissements du patrimoine d'un époux sont constitués par l'excédent de la valeur de son actif final, y compris sa part dans les biens indivis entre époux, sur celle de son actif initial.

Si les accroissements du patrimoine d'un époux dépassent ceux du patrimoine de son conjoint, ce dernier a droit à la moitié de la différence.

Le montant de la participation est limité au montant de l'actif de l'époux débiteur au jour où le régime prend fin.

ART. 1472.

L'actif initial de chacun des deux patrimoines est composé des biens de toute nature possédés par chacun des époux au jour du mariage, diminués des charges et obligations qui les grèvent, sans que celles-ci puissent dépasser la valeur initiale de ces biens, le tout calculé suivant leur valeur au jour où le régime a commencé.

L'actif ainsi calculé est augmenté des biens acquis à titre de succession ou de donation au cours du mariage, diminués des charges et obligations que les grèvent, sans que celles-ci puissent dépasser la valeur initiale de ces biens, le tout calculé suivant leur valeur au jour de leur acquisition.

ART. 1473.

§ 1er. L'actif final de chacun des patrimoines est composé des biens de toute nature possédés par chacun des époux au jour de la cessation du régime, diminués des charges et obligations que les grèvent sans que celles-ci puissent dépasser la valeur de ces biens, le tout calculé suivant leur valeur au jour de la cessation du régime.

L'actif ainsi calculé est augmenté :

1° du montant des biens qu'un époux a aliéné sans le consentement de son conjoint ou sans l'autorisation du tribunal, lorsque ces consentement ou autorisation sont légalement requis;

2° du montant qui correspond à la moins-value, à la fin du régime, subie par des biens qui ont été grevés de droits réels sans le consentement du conjoint ou sans l'autorisation du tribunal lorsque ces consentement ou autorisation sont légalement requis;

3° door de eindbeslissing waarbij vervroegde deling wordt uitgesproken;

4° door de bedongen afstand van het stelsel.

Geen van beide echtgenoten kan tijdens het stelsel over dat recht beschikken onder de levenden.

ART. 1471.

De aanwas van het vermogen van een echtgenoot bestaat in de meerdere waarde die zijn eindbaten, met inbegrip van zijn aandeel in de onverdeelde goederen, hebben ten opzichte van zijn aanvankelijke baten.

Is de vermogensaanwas van de ene echtgenoot groter dan die van de andere, dan heeft deze recht op de helft van het verschil.

Het bedrag van het aandeel is beperkt tot het bedrag van de baten van de echtgenoot-schuldenaar op de dag dat het stelsel eindigt.

ART. 1472.

De aanvankelijke baten van elk van beide vermogens bestaan uit de goederen van alle aard die ieder van de echtgenoten op de dag van het huwelijk bezit, verminderd met de lasten en verplichtingen waarmee zij bezwaard zijn, voor zover deze de aanvankelijke waarde van die goederen niet te boven gaan, alles berekend naar hun waarde op de dag dat het stelsel begonnen is.

De aldus berekende baten worden vermeerderd met de goederen, tijdens het huwelijk door erfenis of schenking verkregen, verminderd met de lasten en verplichtingen waarmee zij bezwaard zijn, voor zover deze de aanvankelijke waarde van die goederen niet te boven gaan, alles berekend naar hun waarde op de dag van de verkrijging.

ART. 1473.

§ 1. De eindbaten van ieder vermogen bestaan uit de goederen, van welke aard ook, die ieder van de echtgenoten bezit op de dag dat het stelsel eindigt, verminderd met de lasten en verplichtingen waarmee zij bezwaard zijn, voor zover deze de waarde van die goederen niet te boven gaan, alles berekend naar hun waarde op de dag dat het stelsel eindigt.

De aldus berekende baten worden vermeerderd met :

1° het bedrag van de goederen die een der echtgenoten heeft vervreemd zonder toestemming van de andere echtgenoot of zonder machtiging van de rechtbank, terwijl die toestemming of machtiging wettelijk vereist is;

2° het bedrag dat overeenstemt met de waardevermindering bij het einde van het stelsel, ondergaan door goederen die met zakelijke rechten zijn bezwaard zonder toestemming van de andere echtgenoot, of zonder machtiging van de rechtbank, terwijl die toestemming of machtiging wettelijk vereist is;

3° du montant des donations faites par l'un des époux au cours du mariage sans le consentement de son conjoint ou l'autorisation du tribunal alors que ces consentement ou autorisation sont légalement requis.

La valeur des biens visés aux 1° et 3° de l'alinéa précédent est fixée au jour de leur aliénation; il n'est pas tenu compte des biens meubles aliénés ou donnés par l'un des époux plus de dix ans avant la date de la dissolution du régime.

§ 2. En cas de divorce, de séparation de corps ou de participation anticipée, la détermination et l'évaluation de l'actif final se fait à la date de la demande.

Le délai de dix ans prévu au paragraphe 1er est celui qui précède cette date.

§ 3. A la fin du régime, les époux sont tenus de se donner tous renseignements nécessaires à l'établissement de la créance éventuelle résultant de la liquidation du régime.

Ils peuvent requérir l'apposition des scellés comme en matière de succession.

ART. 1474.

Sauf disposition spéciale de la loi ou convention contraire, la preuve de la propriété d'un bien est faite entre époux par inventaire ou par toutes voies de droit, même par témoignages et présomptions mais non par commune renommée.

Les biens dont aucun des conjoints ne peut justifier être propriétaire sont considérés comme indivis dans les rapports entre époux.

ART. 1475.

Le droit à la participation se prescrit par trois ans.

Le délai commence à courir à partir du moment où le droit à la participation s'est ouvert dans les conditions reprises à l'article 1470.

Toutefois, lorsque le droit à la participation s'ouvre par le décès d'un des époux, ce délai ne court qu'à partir du jour où est introduite la demande de liquidation de la succession.

ART. 1476.

La valeur des biens faisant l'objet d'actes entre vifs à titre gratuit entre époux est imputée sur la participation qui revient au donataire sauf si le contraire a été expressément prévu.

Les cadeaux occasionnels d'usage selon l'état de fortune des époux, ne sont pas imputables sur cette participation.

3° het bedrag van de schenkingen door een der echtgenoten tijdens het huwelijk gedaan zonder toestemming van de andere echtgenoot of zonder machtiging van de rechtbank, terwijl die toestemming of machtiging wettelijk vereist is.

De waarde van de goederen bedoeld in de nrs. 1 en 3 van het vorige lid wordt bepaald op de dag van hun vervreemding; er wordt geen rekening gehouden met de roerende goederen die een der echtgenoten meer dan tien jaar vóór de datum van de ontbinding van het stelsel vervreemd of geschonken heeft.

§ 2. In geval van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of vervroegde deling, worden de eindbaten vastgesteld en geschat op de datum van de eis.

De in § 1 gestelde tienjarige termijn is die welke aan die datum voorafgaat.

§ 3. Bij het einde van het stelsel moeten de echtgenoten elkaar alle nodige inlichtingen verstrekken ter bepaling van de eventuele schuldvordering welke uit de vereffening van het stelsel ontstaat.

Zij kunnen de verzegeling vorderen zoals ter zake van erfopvolging.

ART. 1474.

Behoudens bijzondere voorziening in de wet of andersluidende overeenkomst, wordt het bewijs dat een goed eigendom is tussen echtgenoten geleverd door alle rechtsmiddelen, zelfs door getuigenissen en vermoedens, maar niet door de algemene bekendheid.

Goederen waarvan geen van de echtgenoten kan bewijzen eigenaar te zijn, worden in de betrekkingen tussen echtgenoten, als onverdeelde goederen beschouwd.

ART. 1475.

De deelgerechtigdheid verjaart door verloop van drie jaar.

De termijn begint te lopen op het ogenblik dat de deelgerechtigdheid is ingegaan overeenkomstig de bepalingen van artikel 1470.

Wanneer de deelgerechtigdheid evenwel ingaat door het overlijden van een der echtgenoten, begint die termijn eerst te lopen op de dag dat de aanvraag tot vereffening van de nalatenschap is ingediend.

ART. 1476.

De waarde van de goederen die het voorwerp zijn van handelingen onder de levenden om niet tussen echtgenoten wordt aangerekend op het aandeel dat aan de begiftigde toe komt, voor zover niet uitdrukkelijk anders is bepaald.

De gebruikelijke gelegenheidsgeschenken volgens de vermogensstaat van de echtgenoten kunnen op dat aandeel niet worden aangerekend.

La valeur des dons à imputer est déterminée au moment de l'acte de disposition; elle est ajoutée à l'actif final de l'époux donateur pour le calcul de la participation.

ART. 1477.

Le tribunal peut accorder la participation anticipée à la requête d'un des époux :

1° en cas de séparation de fait due à la faute du conjoint ou en cas de suspension du devoir de cohabitation autorisée par le juge en faveur de l'époux demandeur, en application de l'article 223 du Code civil;

2° lorsque son conjoint manque gravement à ses obligations de subvenir aux besoins du ménage;

3° lorsqu'il y a lieu de craindre que la participation ultérieure ne soit compromise.

La participation anticipée entraîne la séparation de biens à dater du jugement ou de l'arrêt passé en force de chose jugée.

ART. 1478.

Quand une action en participation, en annulation de mariage, en divorce ou en séparation de corps est introduite et que le comportement d'un des époux permet de craindre que les droits du conjoint à la participation future soient compromis, le président du tribunal peut, dans les conditions prévues à l'article 223 du Code civil, ordonner les mesures prévues à cet article.

ART. 1479.

Le tribunal peut, à la demande d'un des époux, lui accorder des délais de paiement conformément aux dispositions de l'article 1244 du Code civil.

CHAPITRE V.

Du régime des biens matrimoniaux.

ART. 1480.

Le régime des biens matrimoniaux est soumis aux règles ci-après :

SECTION I.

Des biens des époux.

SOUS-SECTION 1.

De l'actif.

ART. 1481.

L'actif se compose de biens propres et de biens matrimoniaux.

De waarde van de aan te rekenen giften wordt bepaald op het ogenblik van de beschikking; zij wordt, voor de berekening van het aandeel, gevoegd bij de eindbaten van de echtgenoot die de gift heeft gedaan.

ART. 1477.

De rechtbank kan op verzoek van een der echtgenoten, vervroegde deling toestaan :

1° in geval van feitelijke scheiding, te wijten aan de andere echtgenoot, of in geval van schorsing van de plicht tot samenwonen, door de rechter in het voordeel van de echtgenoot-eiser toegestaan met toepassing van artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek;

2° wanneer de andere echtgenoot grovelijk zijn plicht verzuimt om in de behoeften van de huishouding te voorzien;

3° indien te vrezen valt, dat de latere deling in gevaar komt.

Vervroegde deling heeft scheiding van goederen ten gevolge, te rekenen van de datum van het vonnis of het arrest met gezag van gewijsde.

ART. 1478.

Wanneer een vordering tot deling, tot nietigverklaring van het huwelijk, tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed is ingesteld en de gedragingen van een der echtgenoten doen vrezen dat de toekomstige deelgerechtigdheid van de andere echtgenoot in gevaar komt, kan de voorzitter van de rechtbank, in de vorm bepaald bij artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek, de maatregelen bevelen waarin dat artikel voorziet.

ART. 1479.

De rechtbank kan, op verzoek van een der echtgenoten, uitstel van betaling verlenen overeenkomstig de bepalingen van artikel 1244 van het Burgerlijk Wetboek.

HOOFDSTUK V.

Stelsel van huwelijksgoederen.

ART. 1480.

Het stelsel van huwelijksgoederen is onderworpen aan de hierna volgende regels :

AFDELING I.

Goederen van de echtgenoten.

ONDERAFDELING 1.

Baten.

ART. 1481.

De baten bestaan uit eigen goederen en huwelijksgoederen.

Les biens propres sont et demeurent la propriété personnelle de chacun des époux.

Les biens matrimoniaux sont la propriété personnelle de l'époux qui les a acquis; l'exercice de ce droit de propriété est soumis aux limitations prévues à la Section II. Lors de la survenance d'une des causes prévues à l'article 1500, les biens matrimoniaux deviennent la copropriété des époux ou de leurs héritiers et font l'objet d'un partage.

ART. 1482.

Sont biens propres :

1° les biens de chacun des époux au moment du mariage;

2° les biens qui leur étoient pendant le mariage par donation, succession ou testament, à moins que le donateur n'ait expressément stipulé que ces biens seront matrimoniaux;

3° les biens déclarés tels par contrat de mariage;

4° les biens acquis en emploi de deniers propres ou en remploi, même anticipé, du prix d'aliénation d'un bien propre à l'un des époux :

a) s'il s'agit d'immeubles, lorsque dans l'acte d'acquisition il a été déclaré qu'elle est faite pour tenir lieu d'emploi ou de remploi et au moyen de deniers ou du prix dont la provenance est établie dans l'acte;

b) s'il s'agit de meubles, lorsque la preuve de la provenance des deniers et de la volonté de réaliser l'emploi ou le remploi est rapportée, conformément au prescrit des articles 1486 et 1487.

Toutefois, si un bien est acquis en remploi anticipé d'un bien propre, le bien acquis ne devient propre que lorsque au moins la moitié du prix du bien acquis aura été payée, ou éventuellement les biens matrimoniaux remboursés jusqu'à concurrence de cette moitié à l'aide du prix provenant de l'aliénation du bien indiqué dans l'acte.

5° les biens acquis en échange d'un propre, si la valeur du bien cédé atteint au jour de la cession au moins la moitié de la valeur du bien acquis; sinon le bien acquis en échange constitue un bien matrimonial, sauf récompense au profit de l'époux qui était propriétaire du bien cédé;

6° la part acquise par l'un des époux à titre de licitation ou autrement d'un bien dont l'acquéreur est copropriétaire, sauf récompense éventuelle;

7° la créance d'un prix de vente, d'une soulte d'échange ou de partage, d'une indemnité d'assurance ou de dommages et intérêts, substituée à un propre;

8° les lots, réserves non distribuées ou distribuées autrement qu'à titre de dividende, primes de remboursement et droits de souscription afférents à des valeurs mobilières propres à l'un des époux.

De eigen goederen zijn en blijven persoonlijke eigendom van iedere echtgenoot.

De huwelijksgoederen zijn persoonlijke eigendom van de echtgenoot die ze heeft verkregen; bij de uitoefening van dit eigendomsrecht gelden de beperkingen van Afdeling II. Treedt een der in artikel 1500 bedoelde oorzaken in, dan worden de huwelijksgoederen medeëigendom van de echtgenoten of van hun erfgenamen en worden verdeeld.

ART. 1482.

Eigen goederen zijn :

1° de goederen die ieder der echtgenoten bezat op het tijdstip van het huwelijk;

2° de goederen die zij gedurende het huwelijk verkrijgen door schenking, erfenis of bij testament, tenzij de schenker of erflater uitdrukkelijk heeft bepaald dat die goederen huwelijksgoederen zullen zijn;

3° de goederen die als zodanig zijn aangewezen in het huwelijkscontract;

4° de goederen verkregen door belegging van eigen gelden, of door wederbelegging, zij het vervroegd, van de prijs van vervreemding van een eigen goed van een der echtgenoten :

a) indien het onroerende goederen betreft, wanneer in de akte van verkrijging verklaard is dat zij geldt als belegging of wederbelegging, uit de gelden of de prijs waarvan de herkomst in de akte is omschreven;

b) indien het roerende goederen betreft, wanneer het bewijs van de herkomst der gelden en van de wil om tot belegging of wederbelegging over te gaan, wordt geleverd overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 1486 en 1487.

Wordt een goed echter verkregen door vervroegde wederbelegging van een eigen goed, dan wordt het verkregen goed eerst eigen goed wanneer ten minste de helft van de prijs van het verkregen goed is betaald of, in voorkomend geval, wanneer de huwelijksgoederen ten belope van die helft zijn terugbetaald uit de prijs van de vervreemding van het goed dat in de akte is aangeduid;

5° de goederen verkregen in ruil voor een eigen goed, indien het overgedragen goed op de dag van de overdracht ten minste de helft van het verkregen goed waard is, anders is het in ruil verkregen goed een huwelijksgoed, behoudens vergoeding van de echtgenoot die eigenaar was van het overgedragen goed;

6° het aandeel bij veiling of anderszins door een der echtgenoten verkregen in een goed, waarvan de verkrijger mede-eigenaar is, behoudens eventuele vergoeding;

7° de schuldvordering van een verkoopprijs, van een opleg bij ruiling of verdeling, van een verzekeringsuitkering of schadevergoeding die in de plaats wordt gesteld van een eigen goed;

8° de loten, niet uitgekeerde of anders dan als dividend uitgekeerde reserves, terugbetalingspremies en voorkeurrechten met betrekking tot eigen geldswaardige papieren van een der echtgenoten.

Il en est de même des valeurs que le propriétaire de biens ou valeurs propres acquiert en vertu de cette possession :

- soit sans versement de fonds;
- soit en vertu de droits de souscription y afférents;
- soit en compensation de l'apport en société de tels biens.

ART. 1483.

Les vêtements, bijoux et objets à usage personnel d'un des époux, ses diplômes, décorations, papiers, bibelots et souvenirs personnels lui sont propres à moins que ces objets aient une valeur marchande notoire ou que l'autre époux fasse valoir sur ces objets un intérêt moral prépondérant.

ART. 1484.

La pension alimentaire dont bénéficie un des époux ainsi que les pensions et allocations dont il est titulaire, sont propres. Il en est de même des dommages-intérêts et des indemnités d'assurance payées à l'époux pour préjudice matériel ou moral. Toutefois, pendant la durée du régime, les arrérages relatifs à ces biens sont des biens matrimoniaux.

ART. 1485.

Tous les biens des époux, dont le caractère propre n'est pas établi, sont des biens matrimoniaux. Il en est ainsi :

- 1° des biens acquis à titre onéreux pendant le mariage par les époux, soit ensemble soit séparément;
- 2° des économies des époux, des fruits et revenus de leurs biens tant propres que matrimoniaux et des produits des mines, minières et carrières.

ART. 1486.

Sauf dispositions spéciales, la preuve de la propriété ainsi que du caractère propre ou matrimonial d'un bien est faite entre époux par toutes voies de droit, même par témoignages et présomptions, mais non par commune renommée.

ART. 1487.

Sauf dispositions spéciales, la preuve du caractère propre ou matrimonial d'un bien est faite à l'égard des tiers, conformément au droit commun.

Hetzelfde geldt voor de geldswaardige papieren die de eigenaar van eigen goederen of geldswaardige papieren verkrijgt op grond van dit bezit :

- hetzij zonder storting van fondsen;
- hetzij op grond van daaraan verbonden voorkeuren;
- hetzij als vergoeding voor de inbreng van zodanige goederen in een vennootschap.

ART. 1483.

De klederen, juwelen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik van een der echtgenoten, zijn diploma's, eretekens, papieren, kleinodiën en persoonlijke gedachtenissen zijn eigen goederen, tenzij die voorwerpen een algemeen bekende handelswaarde hebben of de andere echtgenoot een overwegend moreel belang bij deze voorwerpen doet gelden.

ART. 1484.

De uitkering tot onderhoud die een der echtgenoten geniet, alsmede de pensioenen en uitkeringen waarvan hij houder is, zijn eigen goederen. Hetzelfde geldt voor schadevergoedingen en verzekeringsuitkeringen die aan de echtgenoot betaald zijn wegens stoffelijke of zedelijke schade. Zolang het huwelijksvermogensstelsel duurt, zijn de rentetermijnen betreffende die goederen evenwel huwelijksgoederen.

ART. 1485.

Alle goederen van de echtgenoten waarvan niet is uitgemaakt dat zij eigen goederen zijn, zijn huwelijksgoederen. Dit geldt voor :

- 1° de goederen die staande het huwelijk onder bezwarende titel door de echtgenoten gezamenlijk of afzonderlijk zijn verkregen;
- 2° de spaarpenningen van de echtgenoten, de vruchten en inkomsten van hun eigen goederen en huwelijksgoederen, en de opbrengst van mijnen, groeven en graverijen.

ART. 1486.

Behoudens bijzondere bepalingen wordt het bewijs dat een goed eigendom is en dat het een eigen goed of een huwelijks-goed is, tussen echtgenoten geleverd door alle middelen, zelfs door getuigenissen en vermoedens, doch niet door de algemene bekendheid.

ART. 1487.

Behoudens bijzondere bepalingen wordt het bewijs dat een goed een eigen goed of een huwelijksgoed is ten aanzien van derden geleverd overeenkomstig het gemeen recht.

ART. 1488.

Les biens matrimoniaux dont aucun des époux ne peut justifier être propriétaire sont considérés, dans les rapports entre époux, comme indivis.

ART. 1489.

Les biens matrimoniaux dont aucun des conjoints ne peut justifier être propriétaire répondent pour le tout à l'égard des tiers des dettes de chacun des époux.

SOUS-SECTION 2.

Du passif.

ART. 1490.

Chaque époux est tenu personnellement, tant sur ses biens propres que sur ses biens matrimoniaux, des dettes qu'il a contractées personnellement avant ou pendant le mariage.

SECTION II.

De l'administration et de la disposition des biens.

ART. 1491.

Chaque époux administre seul ses biens propres et ses biens matrimoniaux.

ART. 1492.

Chaque époux a le droit de disposer de ses biens propres à titre onéreux ou à titre gratuit, sans le consentement de son conjoint.

Chaque époux a le droit de disposer de ses biens matrimoniaux à titre onéreux, sans le consentement de son conjoint.

ART. 1493.

Aucun époux ne peut, sans le consentement de son conjoint, aliéner à titre onéreux ni grever de droits réels :

- 1° l'immeuble servant à l'habitation principale des époux;
- 2° le mobilier affecté à la vie courante du ménage.

ART. 1494.

Si le conjoint refuse sans motif légitime de donner son consentement, l'autre époux peut se faire autoriser à accomplir seul un des actes énumérés à l'article 1493.

ART. 1488.

Huwelijksgoederen waarvan geen van beide echtgenoten kan bewijzen eigenaar te zijn, worden, in de betrekkingen tussen echtgenoten, als onverdeeld beschouwd.

ART. 1489.

Huwelijksgoederen waarvan geen van beide echtgenoten kan bewijzen eigenaar te zijn, strekken, ten aanzien van derden, voor het geheel, tot waarborg van de schulden van ieder der echtgenoten.

ONDERAFDELING 2.

Lasten.

ART. 1490.

Iedere echtgenoot is persoonlijk zowel op zijn eigen goederen als op zijn huwelijksgoederen, gehouden tot de schulden die hij persoonlijk vóór of gedurende het huwelijk heeft aangegaan.

AFDELING II.

Beheer en beschikking over de goederen.

ART. 1491.

Iedere echtgenoot beheert alléén zijn eigen goederen en zijn huwelijksgoederen.

ART. 1492.

Iedere echtgenoot heeft het recht onder bezwarende titel of om niet over zijn eigen goederen te beschikken zonder de toestemming van de andere echtgenoot.

Iedere echtgenoot heeft het recht onder bezwarende titel over zijn huwelijksgoederen te beschikken zonder de toestemming van de andere echtgenoot.

ART. 1493.

De ene echtgenoot mag zonder de toestemming van de andere niet onder bezwarende titel vervreemden of met zakelijke rechten bezwaren :

- 1° het onroerend goed dat tot voornaamste woning van de echtgenoten dient;
- 2° de inboedel die gebruikt wordt voor gewone huishoudelijke doeleinden.

ART. 1494.

Indien de andere echtgenoot zonder wettige reden weigert toestemming te geven, kan de echtgenoot zich laten machtigen om een van de in artikel 1493 genoemde handelingen alleen te verrichten.

Il en est de même s'il se trouve pour quelque motif que ce soit dans l'impossibilité de manifester sa volonté.

ART. 1495.

Un époux ne peut disposer à titre gratuit entre vifs de ses biens matrimoniaux sans le consentement exprès de l'autre.

Si la donation est faite à un enfant commun ou à un enfant d'un précédent mariage, les dispositions de l'article précédent sont applicables.

ART. 1496.

Si les époux ont doté conjointement un enfant commun sans exprimer la portion pour laquelle ils entendaient y contribuer, ils sont censés l'avoir doté au moyen de biens matrimoniaux, et pour le surplus chacun pour moitié sur ses biens propres.

Dans ce cas l'époux qui aura constitué en dot un bien propre avec le consentement de son conjoint, aura sur les biens de celui-ci une action en indemnité pour la moitié de ce bien eu égard à la valeur du bien donné au temps de la donation.

ART. 1497.

La dot est due par toute personne qui l'a constituée; les intérêts courent du jour du mariage, encore qu'il y ait terme pour le paiement, s'il n'y a stipulation contraire.

ART. 1498.

La disposition testamentaire faite par un des époux de ses biens matrimoniaux ne peut excéder sa part dans les biens matrimoniaux lors de la liquidation.

Si l'un des époux a donné en cette forme un effet dépendant de ses biens matrimoniaux, le légataire ne peut le réclamer en nature qu'autant que l'effet, par l'événement du partage, tombe dans le lot des héritiers du disposant.

Si l'effet ne tombe pas au lot de ces héritiers, le légataire a droit à une somme égale à la valeur totale de l'effet légué sur la part des héritiers du disposant dans les biens matrimoniaux et sur les biens personnels de ce dernier.

Hetzelfde geldt wanneer hij, om welke reden ook, in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven.

ART. 1495.

Een echtgenoot mag over zijn huwelijksgoederen niet bij schenking onder de levenden beschikken zonder de uitdrukkelijke toestemming van de andere echtgenoot.

Wordt de schenking aan een gemeenschappelijk kind of aan een kind uit een vorig huwelijk gedaan, dan zijn de bepalingen van het voorgaande artikel van toepassing.

ART. 1496.

Wanneer de echtgenoten gezamenlijk aan een gemeenschappelijk kind huwelijksgoed hebben gegeven, zonder te bepalen hoeveel ieder van hen daarin wilde bijdragen, worden zij geacht dit uit hun huwelijksgoederen en voor het overige ieder voor de helft uit eigen goederen te hebben gedaan.

In dat geval bezit de echtgenoot die met toestemming van de andere echtgenoot een eigen goed als huwelijksgoed heeft verstrekt, op de goederen van die echtgenoot een vordering tot vergoeding voor de helft van dat goed, met inachtneming van de waarde van het verstrekte goed ten tijde van de schenking.

ART. 1497.

Het huwelijksgoed is verschuldigd door ieder die het verstrekt; de interest begint te lopen van de dag van het huwelijk, zelfs indien voor de uitkering een tijdsbepaling bedongen is, tenzij anders is overeengekomen.

ART. 1498.

Indien een der echtgenoten bij testament wil beschikken over zijn huwelijksgoederen mag hij zijn aandeel in de huwelijksgoederen bij de vereffening niet overschrijden.

Heeft een van de echtgenoten in die vorm een van zijn huwelijksgoederen geschonken, dan kan de legataris dat goed alleen dan in natura opeisen indien het ten gevolge van de verdeling te beurt valt aan de erfgenamen van de beschikker.

Valt het goed niet te beurt aan die erfgenamen, dan heeft de legataris aanspraak op een bedrag gelijk aan de volle waarde van het vermaakte goed, ten laste van het aandeel van de erfgenamen van de beschikker in de huwelijksgoederen en ten laste van diens persoonlijke goederen.

ART. 1499.

L'époux dont les biens propres ou matrimoniaux se sont appauvris au profit des biens propres ou matrimoniaux de son conjoint, possède à l'égard de celui-ci un droit de créance.

Cette créance n'est exigible qu'à la dissolution du régime, sauf lorsqu'il y a péril en la demeure, en quel cas le juge peut la déclarer immédiatement exigible.

SECTION III.

De la liquidation et du partage des biens matrimoniaux.

ART. 1500.

Le droit au partage des biens matrimoniaux s'ouvre :

par le décès de l'un des époux;
par le divorce ou la séparation de corps;
par la séparation des biens judiciaire;
par l'adoption d'un autre régime matrimonial.

ART. 1501.

En cas d'existence d'enfants mineurs communs lors du décès de l'un des conjoints, l'époux survivant est tenu de faire l'inventaire des biens propres de l'époux prédécédé et de tous les biens matrimoniaux.

L'époux survivant et le subrogé tuteur qui ne l'a point obligé à faire inventaire, sont tenus solidairement de toutes les condamnations qui pourraient être prononcées au profit des mineurs lésés.

Cette condamnation comporte pour l'époux survivant privation de la jouissance des revenus des biens de ses enfants mineurs à partir de la date fixée par le juge.

ART. 1502.

Il est dressé pour chacun des époux un compte de leurs biens propres et de leurs biens matrimoniaux, ainsi que le cas échéant, des biens matrimoniaux qui leur appartiennent en indivision.

Toutes les fois qu'une catégorie de biens s'est enrichie au détriment d'une autre catégorie, il y a lieu à récompense en faveur de la catégorie appauvrie.

ART. 1503.

Si balance faite, le compte présente un solde en faveur de la masse des biens matrimoniaux, l'époux débiteur en effectue le rapport à cette masse.

ART. 1499.

De echtgenoot wiens eigen of huwelijksgoederen verarmd zijn ten bate van de eigen of huwelijksgoederen van de andere echtgenoot, bezit ten aanzien van deze een vorderingsrecht.

Die schuldvordering is eerst opeisbaar bij de ontbinding van het stelsel, behalve wanneer de zaak geen uitstel gedooft, in welk geval de rechter de schuld onmiddellijk opeisbaar kan verklaren.

AFDELING III.

Vereffening en verdeling van de huwelijksgoederen.

ART. 1500.

Het recht tot verdeling van de huwelijksgoederen valt open :

door het overlijden van een der echtgenoten;
door de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed;
door de gerechtelijke scheiding van goederen;
door de aanneming van een ander huwelijksvermogensstelsel.

ART. 1501.

Zijn er, bij het overlijden van een der echtgenoten, gemeenschappelijke minderjarige kinderen, dan is de langstlevende echtgenoot gehouden een boedelbeschrijving op te maken van de eigen goederen van de vooroverleden echtgenoot en van alle huwelijksgoederen.

De langstlevende echtgenoot en de toeziende voogd die hem niet verplicht heeft een boedelbeschrijving op te maken, staan hoofdelijk in voor alle veroordelingen die zouden worden uitgesproken ten voordele van de benadeelde minderjarigen.

Zodanige veroordeling doet de langstlevende echtgenoot het genot verliezen van de inkomsten uit de goederen van zijn minderjarige kinderen, vanaf de datum door de rechter bepaald.

ART. 1502.

Voor ieder van de echtgenoten wordt een rekening opgemaakt van de eigen goederen en van de huwelijksgoederen en, in voorkomend geval, ook van de huwelijksgoederen die hun onverdeeld toebehoren.

Telkens wanneer een categorie van goederen zich heeft verrijkt ten koste van een andere categorie, is een vergoeding verschuldigd ten bate van de verarmde categorie.

ART. 1503.

Vertoont de rekening, na opgemaakte balans, een saldo in het voordeel van de boedel der huwelijksgoederen, dan doet de echtgenoot-schuldenaar inbreng van dat saldo in die boedel.

Si le compte présente un solde en faveur d'un époux, il lui est attribué des biens matrimoniaux pour une valeur correspondante à ce solde dans l'ordre ci-après : argent comptant, meubles, immeubles.

ART. 1504.

Les récompenses portent intérêts à partir du jour où une sommation en vue du partage a été faite par un des époux ou un de ses ayants droit à son conjoint ou à ses ayants droit.

SOUS-SECTION 1.

De l'actif.

ART. 1505.

Après les prélèvements faits, le cas échéant en application de l'article 1503, l'actif à partager se compose :

- 1° des biens matrimoniaux;
- 2° du montant dont les époux sont débiteurs à titre de récompense.

ART. 1506.

La masse des biens matrimoniaux ainsi composée est partagée par moitié entre les époux ou leurs ayants droit.

ART. 1507.

Chaque époux a le droit de conserver, sur estimation ou à dire d'expert, les biens meubles ou immeubles entrés de son chef dans la masse à partager.

ART. 1508.

Le partage des biens matrimoniaux, pour tout ce qui concerne ses formes, la licitation des immeubles quand il y a lieu, les effets du partage, la garantie qui en résulte et les soultes, est soumis à toutes les règles établies pour les partages au titre « Des successions ».

ART. 1509.

Celui des époux qui aurait diverti ou recelé des effets à partager, est privé de sa part dans lesdits effets.

ART. 1510.

Après le partage consommé, si l'un des époux est créancier de l'autre, il exerce sa créance tant sur les biens propres du conjoint que sur la part qui est échue à celui-ci dans les biens matrimoniaux.

Vertoont de rekening een saldo in het voordeel van een echtgenoot, dan worden hem huwelijksgoederen toegekend ter waarde van dat saldo, en wel in deze volgorde : gereed geld, roerende goederen, onroerende goederen.

ART. 1504.

De vergoedingen brengen interest op te rekenen van de dag waarop een aanmaning tot verdeling door een van de echtgenoten of door een van zijn rechtverkrijgenden is gedaan aan de andere echtgenoot of aan diens rechtverkrijgenden.

ONDERAFDELING 1.

Baten.

ART. 1505.

Na vooruitneming, in voorkomend geval met toepassing van artikel 1503, bestaan de te verdelen baten uit :

- 1° de huwelijksgoederen;
- 2° het bedrag dat de echtgenoten verschuldigd zijn als vergoeding.

ART. 1506.

De aldus samengestelde huwelijksgoederen worden in twee helften verdeeld tussen de echtgenoten of hun rechtverkrijgenden.

ART. 1507.

Iedere echtgenoot heeft het recht om, naar raming of volgens schatting van deskundigen, de uit zijnen hoofde in de te verdelen boedel gevallen roerende en onroerende goederen te behouden.

ART. 1508.

De verdeling van de huwelijksgoederen is onderworpen aan alle regels die voor de verdelingen gesteld zijn in de titel « Erfenissen », voor alles wat betreft de vorm, de veiling van de onroerende goederen wanneer daartoe grond bestaat, de gevolgen van de verdeling, de daaruit voortvloeiende vrijwaring en de te betalen opleg.

ART. 1509.

De echtgenoot die te verdelen goederen heeft weggemaakt of verborgen gehouden, verliest zijn aandeel in die goederen.

ART. 1510.

Indien een van de echtgenoten, na het voltrekken van de verdeling, schuldeiser is van de andere, kan hij zijn schuldverdeling verhalen zowel op de eigen goederen van de andere echtgenoot als op het aandeel dat die echtgenoot in de huwelijksgoederen te beurt is gevallen.

ART. 1511.

Après le partage consommé, les libéralités que l'un des époux a pu faire à l'autre s'exécutent tant sur les biens propres que sur la part du disposant dans les biens matrimoniaux.

SOUS-SECTION 2.

Du passif.

ART. 1512.

Lorsque cesse le régime des biens matrimoniaux, les dettes relatives à ces biens sont pour moitié à charge de chacun des époux ou de leurs ayants droit.

Il en est de même des frais de scellés, inventaire, vente de mobilier, liquidation, licitation et partage.

ART. 1513.

L'époux qui a contracté une dette relative à ses biens matrimoniaux peut être poursuivi pour la totalité, l'autre époux ne peut être poursuivi que pour la moitié, sous réserve de l'application de l'article 222.

ART. 1514.

L'époux qui a payé au-delà de la moitié une dette relative à un bien matrimonial, alors qu'elle a été contractée par son conjoint, n'a point de répétition contre le créancier pour l'excédent, à moins que la quittance n'exprime que ce qu'il a payé était pour la moitié.

ART. 1515.

Toutes les fois que l'un des époux a payé des dettes relatives aux biens matrimoniaux ou une dette contractée dans l'intérêt du ménage au-delà de la portion dont il était tenu, il y a lieu à recours de celui qui a trop payé contre l'autre.

SECTION IV.

Du droit de renoncer aux biens matrimoniaux.

ART. 1516.

A la dissolution du régime, chacun des époux peut renoncer à sa part dans les biens matrimoniaux de son conjoint.

Toute convention contraire est nulle.

ART. 1517.

Au cas où un seul des époux fait usage de cette faculté, ses biens matrimoniaux tombent seuls dans la masse à par-

ART. 1511.

Giften die een van de echtgenoten aan de andere heeft gedaan, worden na het voltrekken van de verdeling uitgevoerd zowel op de eigen goederen als op het aandeel van de beschikker in de huwelijksgoederen.

ONDERAFDELING 2.

Lasten.

ART. 1512.

Wanneer het stelsel van huwelijksgoederen ophoudt, komen de schulden betreffende die goederen voor de helft ten laste van ieder der echtgenoten of van hun rechtverkrijgenden.

Hetzelfde geldt voor de kosten van verzegeling, boedelbeschrijving, verkoop van roerende goederen, vereffening, veiling en verdeling.

ART. 1513.

De echtgenoot die een schuld heeft aangegaan betreffende zijn huwelijksgoederen kan voor het geheel vervolgd worden; de andere echtgenoot kan slechts voor de helft vervolgd worden, onder voorbehoud van de toepassing van artikel 222.

ART. 1514.

De echtgenoot die een schuld betreffende een huwelijksgoed voor meer dan de helft betaald heeft, hoewel zij door de andere echtgenoot is aangegaan, kan het meerdere niet terugvorderen van de schuldeiser, tenzij de kwijting vermeldt dat wat hij betaald heeft, strekte tot voldoening van de helft.

ART. 1515.

Wanneer een der echtgenoten een schuld betreffende de huwelijksgoederen of een schuld aangegaan in het belang van de huishouding betaald heeft tot een hoger bedrag dan waartoe hij gehouden was, heeft hij voor het meerdere verhaal op de andere.

AFDELING IV.

Recht om afstand te doen van de huwelijksgoederen.

ART. 1516.

Bij de ontbinding van het stelsel, kan ieder van de echtgenoten afstand doen van zijn aandeel in de huwelijksgoederen van de andere echtgenoot.

Elke hiermee strijdige overeenkomst is nietig.

ART. 1517.

Ingeval slechts een der echtgenoten van dit recht gebruik maakt, vallen alleen zijn huwelijksgoederen in de te ver-

tager. Le conjoint du renonçant conserve les biens matrimoniaux provenant de son chef et reste seul tenu des dettes nées dans son chef, sous réserve de l'application de l'article 222.

ART. 1518.

Au cas où chacun des époux fait usage de cette faculté, chacun d'eux conserve les biens matrimoniaux provenant de son chef et reste tenu des dettes nées dans son chef comme il est dit à l'article précédent.

ART. 1519.

Celui qui veut conserver le droit de renoncer à sa part dans les biens matrimoniaux de son conjoint, doit faire dresser un inventaire de tous les biens matrimoniaux, contradictoirement avec l'autre époux ou ses héritiers ou ceux dûment appelés.

L'inventaire doit être dressé dans le délai de trois mois, à courir, soit du jour du décès de l'un des époux, soit du jour où le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens produit effet à l'égard des tiers.

Cet inventaire doit être affirmé sincère et véritable, lors de sa clôture, devant l'officier public qui l'a reçu.

ART. 1520.

Le droit de renonciation se conserve pendant trente ans.

Toutefois, pendant le délai pour faire inventaire, augmenté d'un délai de quarante jours pour délibérer, les époux ou leurs héritiers ne peuvent être contraints à opter et il ne peut être obtenu contre eux de condamnation.

Celui qui n'a pas renoncé dans ces deux délais, peut être poursuivi comme copropriétaire ou coobligé jusqu'à ce qu'il ait renoncé et il doit les frais faits contre lui jusqu'à sa renonciation.

ART. 1521.

Ces délais peuvent être prorogés par le président du tribunal de première instance de la dernière résidence conjugale; la prorogation est, s'il y a lieu, prononcée contradictoirement avec l'autre époux ou ses héritiers ou eux dûment appelés.

ART. 1522.

La renonciation est faite au greffe du tribunal de première instance; cet acte doit être inscrit au registre établi pour recevoir les renonciations à succession.

delen boedel. De andere echtgenoot behoudt de huwelijksgoederen die van hem zelf voortkomen en hij alleen blijft gehouden tot de in zijn persoon ontstane schulden, onder voorbehoud van de toepassing van artikel 222.

ART. 1518.

Ingeval ieder van de echtgenoten van dit recht gebruik maakt behoudt ieder van hen de uit eigen hoofde voortkomende huwelijksgoederen en blijft gehouden tot de in zijn persoon ontstane schulden, zoals in het vorige artikel is bepaald.

ART. 1519.

Hij die het recht wil behouden om afstand te doen van zijn aandeel in de huwelijksgoederen van zijn echtgenoot, moet een boedelbeschrijving doen opmaken van alle huwelijksgoederen, in tegenwoordigheid of na behoorlijke oproeping van de andere echtgenoot of diens erfgenamen.

De boedelbeschrijving moet worden opgemaakt binnen drie maanden te rekenen van de dag van het overlijden van een der echtgenoten, of van de dag waarop de echtscheiding, de scheiding van tafel en bed of de scheiding van goederen gevolg heeft ten aanzien van derden.

Die boedelbeschrijving moet bij de sluiting waar en oprecht verklaard worden ten overstaan van de openbare ambtenaar die ze heeft verleden.

ART. 1520.

Het recht van afstand blijft behouden gedurende dertig jaar.

Gedurende de termijn voor het opmaken van de boedelbeschrijving, verlengd met een termijn van veertig dagen om zich te beraden, kunnen de echtgenoten of hun erfgenamen evenwel niet worden genoodzaakt te kiezen en kan tegen hen geen veroordeling worden verkregen.

Hij die binnen die twee termijnen geen afstand heeft gedaan, kan als medeëigenaar of medeschuldenaar worden vervolgd totdat hij afstand heeft gedaan en moet de kosten betalen die tegen hem gemaakt zijn tot op het ogenblik van de afstand.

ART. 1521.

Die termijnen kunnen worden verlengd door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van de laatste echtelijke verblijfplaats; de verlenging wordt, indien daartoe grond bestaat, toegekend in tegenwoordigheid of na behoorlijke oproeping van de andere echtgenoot of diens erfgenamen.

ART. 1522.

De afstand wordt gedaan op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg; de akte van afstand moet worden ingeschreven in het register waarin de akten van verwerping van nalatenschappen worden opgenomen.

Cette renonciation est irrévocable. Elle ne peut être annulée que pour cause de violence ou de dol.

ART. 1523.

Celui qui à partir du jour qui ouvre le délai pour faire inventaire, s'est immiscé dans la gestion des biens matrimoniaux de son conjoint, ne peut y renoncer.

Les actes purement conservatoires et les actes d'administration provisoires n'emportent pas immixtion.

ART. 1524.

L'époux qui a diverti ou recelé un bien matrimonial de son conjoint, est déchu du droit de renoncer ou du bénéfice de sa renonciation déjà faite; il en est de même de ses héritiers.

ART. 1525.

Si le mari meurt dans le courant des délais prévus par les articles 1519 et 1520, ses héritiers sont tenus d'exercer le droit de renoncer dans les délais prévus par l'article 795 du Code civil.

ART. 1526.

Si les héritiers sont divisés en sorte que l'un ait accepté la part des biens matrimoniaux à laquelle l'autre a renoncé, celui qui a accepté ne peut prendre que sa portion héréditaire dans les biens qui échoient au lot de son auteur.

Le surplus reste à l'époux survivant ou à ses héritiers, qui demeurent chargés envers l'héritier renonçant des droits que son auteur aurait pu exercer en cas de renonciation, mais jusqu'à concurrence seulement de la portion héréditaire du renonçant.

ART. 1527.

L'époux survivant, soit qu'il accepte, soit qu'il renonce, ne doit, pendant les six mois qui suivent le décès, aucune redevance à raison de l'habitation d'un immeuble qui est un bien soit matrimonial soit propre du conjoint prédécédé; et si l'immeuble qu'habitaient les époux à l'époque de la dissolution du mariage avait été pris par eux en location, le loyer est à charge des biens matrimoniaux.

ART. 1528.

Les créanciers peuvent attaquer la renonciation faite en fraude de leurs droits et accepter de leur chef les biens matrimoniaux.

Deze afstand is onherroepelijk. Hij kan alleen wegens geweld of bedrog vernietigd worden.

ART. 1523.

Hij die, te rekenen van de dag waarop de termijn voor het opmaken van de boedelbeschrijving ingaat, zich gemengd heeft in het beheer van de huwelijksgoederen van zijn echtgenoot, kan er geen afstand van doen.

Daden van eenvoudige bewaring en daden van voorlopig bestuur worden niet als inmenging beschouwd.

ART. 1524.

De echtgenoot die een huwelijksgoed van de andere echtgenoot heeft weggemaakt of verborgen gehouden, verliest het recht om afstand te doen of het genot van zijn reeds gedane afstand; hetzelfde geldt voor zijn erfgenamen.

ART. 1525.

Indien de man overlijdt gedurende de termijnen gesteld in de artikelen 1519 en 1520, moeten zijn erfgenamen het recht van afstand uitoefenen binnen de termijnen gesteld in artikel 795 van het Burgerlijk Wetboek.

ART. 1526.

Indien de erfgenamen een verschillende houding hebben aangenomen, zodat de een het aandeel in de huwelijksgoederen aanvaard heeft en de ander daarvan afstand heeft gedaan, kan hij die aanvaard heeft niet meer genieten dan zijn erfelijk aandeel in de goederen die zijn rechtsvoorganger te beurt vallen.

Het overige verblijft aan de langstlevende echtgenoot of aan zijn erfgenamen, die, ten opzichte van de afstand doende erfgenaam, moeten instaan voor de rechten welke zijn rechtsvoorganger in geval van afstand had kunnen uitoefenen, doch slechts ten belope van het erfelijk aandeel van de afstand doende erfgenaam.

ART. 1527.

De langstlevende echtgenoot is, ongeacht of hij aanvaardt dan wel afstand doet, gedurende zes maanden na het overlijden geen vergoeding verschuldigd voor de bewoning van een huis dat een eigen of een huwelijksgoed is van de vooroverleden echtgenoot; indien de echtgenoten, bij de ontbinding van het huwelijk, een door hen gehuurd huis bewoonden, komt de duur ten laste van de huwelijksgoederen.

ART. 1528.

De schuldeisers kunnen opkomen tegen de afstand die is gedaan met bedrieglijke benadeling van hun rechten en de huwelijksgoederen uit eigen hoofde aanvaarden.

ART. 1529.

Si la renonciation a pour effet d'accorder à l'autre époux un avantage supérieur à celui qui est autorisé par l'article 1098 du Code civil, les enfants du premier lit de l'époux renonçant auront l'action en retranchement.

SECTION V.

Des conventions qui peuvent modifier le régime des biens matrimoniaux.

ART. 1530.

Les conjoints peuvent modifier le régime des biens matrimoniaux par des conventions particulières et notamment en stipulant :

1° que certains biens qui tombent dans la catégorie des biens matrimoniaux en seront exclus;

2° qu'un préciput sera accordé à l'époux survivant;

3° que les époux auront, lors du partage, des parts inégales dans les biens matrimoniaux.

SOUS-SECTION 1.

De l'exclusion de certains biens.

ART. 1531.

Les biens exclus conventionnellement des biens matrimoniaux restent propres à chaque époux.

ART. 1532.

Lorsque les époux ont énuméré expressément, parmi les biens visés à l'article 1482, ceux qui seront matrimoniaux, ils sont censés avoir exclu de cette catégorie tous leurs autres biens.

SOUS-SECTION 2.

Du préciput conventionnel.

ART. 1533.

La clause par laquelle l'époux survivant est autorisé à prélever, avant tout partage, soit une somme, soit une quote-part d'une catégorie de biens, soit certains biens, ne donne droit à ce prélèvement que lorsque l'époux survivant accepte les biens matrimoniaux, à moins que le contrat de mariage ne lui ait reconnu ce droit, même en cas de renonciation.

ART. 1529.

Indien de afstand tot gevolg heeft dat aan de andere echtgenoot een groter voordeel verleend wordt dan artikel 1098 van het Burgerlijk Wetboek toelaat, hebben de kinderen uit het eerste huwelijk van de afstand doende echtgenoot de rechtsvordering tot inkorting.

AFDELING V.

Overeenkomsten waarbij het stelsel van huwelijksgoederen kan worden gewijzigd.

ART. 1530.

De echtgenoten mogen het stelsel van huwelijksgoederen wijzigen door bijzondere overeenkomsten en met name door te bedingen :

1° dat sommige goederen die in de categorie van de huwelijksgoederen vallen, daaruit gesloten zullen zijn;

2° dat aan de langstlevende echtgenoot recht op een vooruitneming zal worden verleend;

3° dat de echtgenoten bij de verdeling een ongelijk aandeel in de huwelijksgoederen zullen hebben.

ONDERAFDELING 1.

Uitsluiting van sommige goederen.

ART. 1531.

De goederen die bij overeenkomst uit de huwelijksgoederen zijn gesloten, blijven eigen aan elke echtgenoot.

ART. 1532.

Wanneer de echtgenoten onder de in artikel 1482 bedoelde goederen uitdrukkelijk die goederen hebben opgenoemd welke huwelijksgoederen zullen zijn, worden zij geacht al hun overige goederen uit deze categorie te hebben gesloten.

ONDERAFDELING 2.

Bedongen vooruitneming.

ART. 1533.

Het beding waarbij de langstlevende echtgenoot wordt gemachtigd om, vóór elke verdeling, hetzij een geldsom, hetzij een aandeel in een categorie van goederen, hetzij bepaalde goederen vooraf te nemen, verleent alleen dan recht op die vooruitneming, indien de langstlevende echtgenoot de huwelijksgoederen aanvaardt, tenzij het huwelijkscontract hem dit recht heeft toegekend zelfs voor het geval dat hij afstand doet.

Hormis cette dernière stipulation, le préciput ne s'exerce que sur la masse partageable et non sur les biens propres de l'époux prédécédé.

ART. 1534.

Ce préciput n'est point regardé comme un avantage sujet aux règles des donations, mais comme une convention de mariage, sans préjudice de l'application de l'article 1098 du Code civil.

ART. 1535.

La mort seule donne ouverture au préciput.

En cas de divorce ou de séparation de corps, il n'y a pas lieu à la délivrance actuelle du préciput; mais l'époux qui a obtenu, soit le divorce, soit la séparation de corps, conserve ses droits au préciput en cas de survie.

Il est toutefois loisible aux époux, après le divorce ou la séparation de corps, de transiger sur les droits au préciput.

SOUS-SECTION 3.

De la clause de partage inégal des biens matrimoniaux.

ART. 1536.

Les époux peuvent déroger par contrat de mariage au partage égal prévu par l'article 1506 en attribuant à l'un d'eux ou à ses héritiers, soit une part autre que la moitié de la masse des biens matrimoniaux, soit une somme fixe pour tous droits dans lesdits biens, soit la totalité de ceux-ci.

ART. 1537.

Lorsqu'il a été stipulé que l'époux ou ses héritiers auront une part autre que la moitié dans les biens matrimoniaux, cet époux ou ses héritiers supportent, nonobstant toute clause contraire, les dettes grevant lesdits biens matrimoniaux, proportionnellement à la part qu'ils prennent dans l'actif.

ART. 1538.

Lorsqu'il a été stipulé que l'un des époux ou ses héritiers ne pourront prétendre qu'à une certaine somme pour tout droit dans les biens matrimoniaux, cette clause est un forfait qui oblige l'autre époux ou ses héritiers à payer la somme convenue, quel que soit le montant des biens à partager et même s'il n'est pas suffisant pour acquitter cette somme.

Buiten laatstgenoemd beding wordt het recht van vooruitneming slechts uitgeoefend op de te verdelen massa en niet op de eigen goederen van de vooroverleden echtgenoot.

ART. 1534.

Die vooruitneming wordt niet beschouwd als een voordeel dat aan de regels van de schenking is onderworpen, maar wel als een huwelijksovereenkomst, onverminderd de toepassing van artikel 1098 van het Burgerlijk Wetboek.

ART. 1535.

Alleen de dood maakt de vooruitneming opvorderbaar.

Echtscheiding of scheiding van tafel en bed heeft geen dadelijke uitkering van de vooruitneming ten gevolge; maar de echtgenoot die hetzij echtscheiding, hetzij scheiding van tafel en bed bekomen heeft, behoudt zijn recht op de vooruitneming voor het geval dat hij het langst leeft.

Het staat de echtgenoten evenwel vrij na de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed omtrent het recht op de vooruitneming een vergelijk te treffen.

ONDERAFDELING 3.

Beding van ongelijke verdeling van de huwelijksgoederen.

ART. 1536.

De echtgenoten mogen bij huwelijkscontract van de in artikel 1506 bedoelde gelijke verdeling afwijken door aan een van beiden of aan zijn erfgenamen hetzij meer of minder dan de helft van de huwelijksgoederen, hetzij een vaste geldsom voor alle rechten in de bedoelde goederen, hetzij al die goederen toe te kennen.

ART. 1537.

Wanneer bedongen is dat de echtgenoot of zijn erfgenamen in de huwelijksgoederen meer of minder dan de helft zullen hebben, dan dragen deze echtgenoot of zijn erfgenamen, niettegenstaande enig andersluidend beding, de last van de schulden, die de bedoelde huwelijksgoederen bezwaren naar evenredigheid van het aandeel dat zij uit de baten ontvangen.

ART. 1538.

Wanneer bedongen wordt dat een van de echtgenoten of zijn erfgenamen, voor alle rechten in de huwelijksgoederen, slechts aanspraak zullen hebben op een bepaalde geldsom, vormt dat beding een vast akkoord dat de andere echtgenoot of zijn erfgenamen verplicht de bedongen som te betalen, welk ook het bedrag van de te verdelen goederen zij, en zelfs al is dat niet toereikend om die som te voldoen.

ART. 1539.

Si la clause n'établit le forfait qu'à l'égard des héritiers de l'un des époux, celui-ci, dans le cas où il survit, a droit au partage par moitié.

ART. 1540.

La stipulation de partage inégal et celle d'attribution des biens matrimoniaux au survivant des époux ne sont point considérées comme des avantages soumis aux règles des donations, mais simplement comme une convention de mariage et entre associés, sans préjudice de l'application de l'article 1098 du Code civil.

CHAPITRE VI.

De la séparation de biens.

SECTION I.

De la séparation de biens conventionnelle.

ART. 1541.

Lorsque les époux ont stipulé par contrat de mariage qu'ils seront séparés de biens, chacun d'eux conserve l'administration, la jouissance et la libre disposition de ses biens.

ART. 1542.

Lorsqu'un époux a laissé la gestion de ses biens à son conjoint, celui-ci n'est tenu, soit sur la demande que le premier pourrait lui faire, soit à la dissolution du mariage, qu'à la représentation des fruits existants, et il n'est point comptable de ceux qui ont été consommés jusqu'alors.

ART. 1543.

Entre époux, la preuve de la propriété d'un bien est faite par toutes voies de droit, même par témoignages et présomptions, mais non par commune renommée.

Les biens meubles dont aucun des conjoints ne peut justifier être propriétaire sont considérés comme indivis dans les rapports entre époux, mais à l'égard des tiers, ils répondent pour le tout des dettes de chacun des époux.

A l'égard des tiers, la preuve de la propriété d'un bien est faite, à défaut d'inventaire, par des titres ayant date certaine, des documents imposés par la loi ou consacrés par l'usage.

ART. 1539.

Indien het vast akkoord alleen ten opzichte van de erfgenamen van een der echtgenoten bedongen is, heeft deze laatste, ingeval hij het langst leeft, recht op de verdeling bij helften.

ART. 1540.

Het beding van ongelijke verdeling en het beding van toewijzing van de huwelijksgoederen aan de langstlevende echtgenoot worden niet beschouwd als een voordeel dat aan de regels van de schenking is onderworpen, maar enkel als een huwelijksvereenkomst en een overeenkomst tussen vennoten, onverminderd de toepassing van artikel 1098 van het Burgerlijk Wetboek.

HOOFDSTUK VI.

Scheiding van goederen.

AFDELING I.

Bedongen scheiding van goederen.

ART. 1541.

Wanneer de echtgenoten bij huwelijkscontract bedingen dat zij gescheiden van goederen zullen zijn, behoudt ieder van hen het beheer, het genot en de vrije beschikking over zijn goederen.

ART. 1542.

Wanneer een echtgenoot het beheer over zijn goederen aan de andere echtgenoot heeft gelaten, is deze, hetzij op verzoek van de eerstgenoemde, hetzij bij de ontbinding van het huwelijk, slechts gehouden tot het opleveren van de aanwezige vruchten, en hij is geen verantwoording schuldig van die welke tot dan toe zijn verbruikt.

ART. 1543.

Tussen echtgenoten wordt het bewijs van de eigendom van een goed geleverd door alle middelen, zelfs door getuigenissen en vermoedens, doch niet door de algemene bekendheid.

Roerende goederen waarvan geen der echtgenoten kan bewijzen eigenaar te zijn, worden tussen de echtgenoten als onverdeeld beschouwd, maar strekken, ten aanzien van derden, voor het geheel tot waarborg van de schulden van ieder der echtgenoten.

Is er geen boedelbeschrijving opgemaakt, dan wordt het bewijs van de eigendom van een goed ten aanzien van derden geleverd door titels met vaste dagtekening, bescheiden opgelegd door de wet of door het gebruik bevestigd.

ART. 1544.

L'époux qui n'est pas obligé conjointement ou solidai-
rement envers le tiers peut empêcher la saisie des biens
réputés indivis ou en obtenir la mainlevée en indiquant au
créancier des biens appartenant à l'autre époux, sur lesquels
une saisie-exécution peut être poursuivie pour le paiement
de la dette de celui-ci.

L'époux qui a fait l'indication de biens autorisée par
l'alinéa précédent peut invoquer contre le créancier l'article
2024.

Si des biens réputés indivis ont été vendus sur la pour-
suite de créanciers personnels de l'un des époux, l'autre
époux peut exercer un recours contre le débiteur à concu-
rence de la moitié du produit de la vente.

SECTION II.

De la séparation de biens judiciaire.

ART. 1545.

La séparation de biens peut être poursuivie en justice
lorsque, par le désordre des affaires d'un époux, sa mau-
vaise gestion ou la dissipation de ses revenus, il apparaît
que le maintien du régime légal ou de celui des biens matri-
moniaux met en péril les intérêts de l'autre époux.

ART. 1546.

Les créanciers de l'un ou de l'autre époux ne peuvent
pas demander la séparation de biens.

Ils peuvent intervenir à l'instance pour contester la
demande.

ART. 1547.

La séparation de biens remonte, quant à ses effets, au
jour de la demande, tant entre époux qu'à l'égard des tiers.

Toutefois, la séparation de biens qu'emporte la séparation
de corps ne produit d'effets à l'égard des tiers qu'à dater
de la transcription du jugement.

ART. 1548.

Le jugement prononçant la séparation de biens est de nul
effet si la liquidation du régime antérieur n'est pas consta-
tée par acte authentique dans l'année de la publication au
Moniteur belge du jugement de séparation.

Le délai peut être prorogé sur requête, par décision de
la juridiction qui a prononcé la séparation de biens.

ART. 1544.

De echtgenoot die niet gezamenlijk of hoofdelijk tegen-
over derden is verbonden, kan het beslag op de onver-
deeld geachte goederen verhinderen of doen opheffen door
aan de schuldeiser de goederen van de andere echtgenoot
aan te wijzen waarop uitvoerend beslag kan worden gelegd
ter voldoening van diens schuld.

De echtgenoot die goederen heeft aangewezen overeen-
komstig het vorige lid kan zich tegen de schuldeiser beroe-
pen op artikel 2024.

Indien onverdeeld geachte goederen verkocht zijn op vor-
dering van persoonlijke schuldeisers van een der echtgeno-
ten, kan de andere echtgenoot zich op de schuldenaar ver-
halen ten belope van de helft van de opbrengst van de
verkoop.

AFDELING II.

Gerechtelijke scheiding van goederen.

ART. 1545.

Scheiding van goederen kan in rechte worden gevorderd,
wanneer door de wanorde in de zaken van een echtgenoot,
zijn slecht beheer of de verkwisting van zijn inkomsten
blijkt dat de instandhouding van het wettelijk stelsel of van
het stelsel van huwelijksgoederen de belangen van de andere
echtgenoot in gevaar brengt.

ART. 1546.

De schuldeisers van een van beide echtgenoten kunnen
geen scheiding van goederen vorderen.

Zij kunnen in het geding tussenkomen om de vordering te
betwisten.

ART. 1547.

De scheiding van goederen werkt terug, wat haar gevolg
betreft, tot op de dag van de eis, zowel tussen echtgeno-
ten als ten aanzien van derden.

De scheiding van goederen ten gevolge van de scheiding
van tafel en bed echter brengt ten aanzien van derden eerst
gevolgen teweeg vanaf de overschrijving van het vonnis.

ART. 1548.

Het vonnis waarbij de scheiding van goederen wordt uit-
gesproken, heeft generlei gevolg indien de vereffening van
het vorige stelsel niet bij authentieke akte wordt vastgesteld
binnen een jaar na de bekendmaking van het vonnis van
scheiding in het *Belgisch Staatsblad*.

De termijn kan op verzoekschrift worden verlengd bij
beslissing van de rechter die de scheiding van goederen heeft
uitgesproken.

ART. 1549.

Les créanciers de l'un ou de l'autre époux peuvent s'opposer à ce que la liquidation s'opère hors de leur présence et y intervenir à leurs frais.

Ils peuvent en outre, dans un délai de six mois prenant cours à l'expiration de ceux prévus à l'article précédent, se pourvoir contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits.

ARTICLE III.

Dispositions transitoires.

ARTICLE 1er.

Pendant un délai de deux ans prenant cours à l'entrée en vigueur de la présente loi, les époux qui n'avaient pas conclu de conventions matrimoniales ou qui par contrat de mariage, avaient adopté un régime en communauté, pourront par une déclaration faite devant notaire, décider de se soumettre au régime légal institué par la présente loi. A cet effet, ils devront procéder par acte notarié à l'inventaire et à l'estimation de tous leurs biens : ils pourront régler leurs droits respectifs sur lesquels ils seront libres de transiger.

ART. 2.

Lorsque ce contrat de mariage contiendra des donations entre époux ou des stipulations relatives au partage de la communauté, ces dispositions pourront être modifiées ou retractées du commun accord des époux.

ART. 3.

Pendant le même délai, chacun des époux marié sans contrat ou sous un régime en communauté, pourra par requête adressée au tribunal de la résidence conjugale, demander que le nouveau régime légal soit substitué à celui auquel les époux sont soumis. Si le tribunal fait droit à la requête, il désigne le notaire chargé de procéder à l'inventaire et à l'estimation des biens des époux et de dresser l'acte par lequel les époux règlent leurs droits respectifs.

ART. 4.

Les 4e et 5e alinéas de l'article 1414 du Code civil sont applicables aux actes visés aux articles 1 et 3 ci-dessus.

ART. 1549.

De schuldeisers van een van beide echtgenoten kunnen zich er tegen verzetten dat de vereffening buiten hun aanwezigheid geschiedt en daarin op hun kosten tussenkomen.

Bovendien kunnen zij, binnen een termijn van zes maanden te rekenen van het verstrijken van de termijnen gesteld in het vorige artikel, opkomen tegen een vereffening die met bedrieglijke benadeling van hun rechten is verricht.

ARTIKEL III.

Overgangsbepalingen.

ARTIKEL 1.

Gedurende een termijn van twee jaar te rekenen van de inwerkingtreding van deze wet kunnen echtgenoten die geen huwelijksvoorwaarden hadden gemaakt of die bij huwelijkscontract een stelsel van gemeenschap van goederen hadden aangenomen, door een verklaring afgelegd voor een notaris besluiten zich te onderwerpen aan het wettelijk stelsel dat bij deze wet wordt ingevoerd. Daartoe moeten zij bij notariële akte een boedelbeschrijving doen opmaken en al hun goederen doen schatten : zij kunnen hun wederzijdse rechten regelen, waaromtrent het hun vrij staat een vergelijk te treffen.

ART. 2.

Wanneer dat huwelijkscontract schenkingen tussen echtgenoten inhoudt of bedingen betreffende de verdeling van de gemeenschap, kunnen die bepalingen door de echtgenoten in onderlinge overeenstemming worden gewijzigd of herroepen.

ART. 3.

Gedurende dezelfde termijn kan ieder van de echtgenoten die gehuwd is zonder contract of onder een stelsel van gemeenschap van goederen, bij verzoekschrift aan de rechtbank van de echtelijke verblijfplaats vorderen dat het nieuw wettelijk stelsel in de plaats wordt gesteld van het stelsel waaraan de echtgenoten zijn onderworpen. Indien de rechter op dit verzoek gunstig beschikt, stelt hij de notaris aan die belast zal zijn met de boedelbeschrijving en het schatten van de goederen van de echtgenoten en met het opmaken van de akte waarbij de echtgenoten hun wederzijdse rechten regelen.

ART. 4.

Artikel 1414, 4e en 5e lid, van het Burgerlijk Wetboek is van toepassing op de akten bedoeld in de artikelen 1 en 3 hierboven.

ARTICLE IV.

Dispositions abrogatoires et modificatives.

ARTICLE 1er.

L'article 76, 10°, du Code civil, introduit par l'article II de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851 est remplacé par la disposition suivante :

« 10° la date du contrat de mariage, le nom et la résidence du notaire qui l'aura reçu et l'indication du régime matrimonial des époux; à défaut de ces mentions, les clauses déroatoires au régime légal ne seront pas opposables aux tiers qui ont contracté avec ces époux dans l'ignorance de leurs conventions matrimoniales. »

ART. 2.

L'article 295, alinéa 3, du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« L'article 1098 et l'article 1464, alinéa 3, ne seront applicables que s'il existe des enfants issus d'un mariage contracté entre les deux unions. »

ART. 3.

§ 1. Un article 300*bis*, rédigé comme suit, est inséré dans le Code civil :

« *Article 300bis*. — Les avantages visés aux deux articles précédents, qui sont subordonnés à la condition de survie de l'un des époux, peuvent faire l'objet d'une transaction après le divorce. »

§ 2. L'article 311*bis* du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 311bis*. — Les articles 299, 300 et 300*bis* sont applicables à la séparation de corps. »

ART. 4.

L'article 386 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 386*. — Ce droit s'éteint en cas de divorce ou de séparation de corps; il en sera de même en cas de décès, si l'époux survivant n'a pas fait établir un inventaire des biens échus au mineur. »

ART. 5.

Il est inséré dans l'article 451 du Code civil, un alinéa 2, libellé comme suit :

« Le subrogé tuteur qui n'a point obligé le tuteur à faire inventaire est solidairement responsable avec lui de toutes les condamnations qui peuvent être prononcées au profit du mineur. »

ARTIKEL IV.

Opheffings- en wijzigingsbepalingen.

ARTIKEL 1.

Het 10°, ingevoegd in artikel 76 van het Burgerlijk Wetboek door artikel II van de hypotheekwet van 16 december 1851, wordt vervangen als volgt :

« 10° de datum van het huwelijkscontract, de naam en de verblijfplaats van de notaris die het heeft opgemaakt en het huwelijksvermogensstelsel van de echtgenoten; wanneer deze vermeldingen ontbreken, kunnen de van het wettelijk stelsel afwijkende bepalingen niet worden tegengeworpen aan derden die, onbekend met het huwelijkscontract, overeenkomsten met de echtgenoten hebben aangegaan. »

ART. 2.

Artikel 295, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Artikel 1098 en artikel 1464, derde lid, zijn alleen van toepassing, wanneer er kinderen zijn uit een huwelijk aangegaan tussen de twee echtverbintenissen in. »

ART. 3.

§ 1. In het Burgerlijk Wetboek wordt een artikel 300*bis* ingevoegd, luidende :

« *Artikel 300bis*. — Omtrent de in de twee voorafgaande artikelen bedoelde voordelen, waarvoor als voorwaarde gesteld is dat een van de echtgenoten het langst leeft, kan na de echtscheiding een vergelijk worden getroffen. »

§ 2. Artikel 311*bis* van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 311bis*. — De artikelen 299, 300 en 300*bis* zijn van toepassing op de scheiding van tafel en bed. »

ART. 4.

Artikel 386 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 386*. — Dit recht gaat teniet in geval van scheiding uit de echt of van tafel en bed; hetzelfde geldt in geval van overlijden, indien de langstlevende echtgenoot geen boedelbeschrijving heeft doen opmaken van de goederen die aan de minderjarige te beurt vallen. »

ART. 5.

In artikel 451 van het Burgerlijk Wetboek wordt een tweede lid ingevoegd, luidende :

« De toeziende voogd die de voogd niet verplicht heeft een boedelbeschrijving op te maken, is hoofdelijk met hem aansprakelijk voor alle veroordelingen ten voordele van de minderjarige. »

ART. 6.

L'article 595 du Code civil est remplacé par les dispositions suivantes :

« *Article 595.* — L'usufruitier peut jouir par lui-même, donner à ferme à un autre, ou même vendre ou céder son droit à titre gratuit.

» Les baux que l'usufruitier seul a faits pour un temps qui excède neuf ans, ne sont, en cas de cessation de l'usufruit, obligatoires à l'égard du nu-propriétaire que pour le temps qui reste à courir, soit de la première période de neuf ans, si les parties s'y trouvent encore, soit de la seconde et ainsi de suite, de manière que le preneur n'ait que le droit d'achever la jouissance de la période de neuf ans où il se trouve.

» Les baux de neuf ans ou au-dessous que l'usufruitier seul a passés ou renouvelés plus de trois ans avant l'expiration du bail courant s'il s'agit de biens ruraux, et plus de deux ans avant la même époque s'il s'agit de maisons, sont sans effet, à moins que leur exécution n'ait commencé avant la cessation de l'usufruit. »

ART. 7.

Les articles 776, alinéa premier, 818, 905 et 940, du Code civil sont abrogés.

ART. 8.

L'article 942 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 942.* — Les mineurs et les interdits ne seront point restitués contre le défaut d'acceptation ou de transcription des donations, sauf leur recours contre leur tuteur, s'il y échet, et sans que la restitution puisse avoir lieu, dans le cas même où les tuteurs se trouveraient insolubles. »

ART. 9.

L'article 1304, alinéa 2, du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« Ce temps ne court, dans le cas de violence, que du jour où elle a cessé et, dans le cas d'erreur ou de dol, du jour où ils ont été découverts. »

ART. 10.

La loi du 28 avril 1850 portant interprétation des articles 1322 et 1328 du Code civil est abrogée.

ART. 11.

L'article 1718 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

ART. 6.

Artikel 595 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 595.* — De vruchtgebruiker kan persoonlijk de vruchten genieten, hij kan aan een ander verpachten, of zelfs zijn recht verkopen of afstaan om niet.

» Verhuring door de vruchtgebruiker alleen voor langer dan negen jaren is, ingeval het vruchtgebruik ophoudt, ten aanzien van de blote eigenaar slechts verbindend voor de tijd die nog overblijft hetzij van de eerste periode van negen jaren, indien partijen zich nog daarin bevinden, hetzij van de tweede periode, en zo verder, op zulke wijze dat de huurder enkel recht heeft op het genot gedurende de gehele periode van negen jaren, waarin hij zich bevindt.

» Verhuring voor negen jaren of minder, door de vruchtgebruiker alleen toegestaan of vernieuwd, meer dan drie jaren vóór het eindigen van de lopende huur wanneer het landeigendom betreft, en meer dan twee jaren vóór hetzelfde tijdstip wanneer het huizen betreft, heeft geen gevolg, tenzij de uitvoering van de huur vóór het einde van het vruchtgebruik begonnen is. »

ART. 7.

De artikelen 776, eerste lid, 818, 905 en 940 van het Burgerlijk Wetboek worden opgeheven.

ART. 8.

Artikel 942 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 942.* — Minderjarigen en onbekwaamverklaarden worden niet in hun recht hersteld tegen het ontbreken van de aanneming of van de overschrijving van schenkingen, behoudens hun verhaal op hun voogd, indien daartoe grond bestaat, en zonder dat herstel kan plaatshebben, zelfs ingeval de voogden onvermogen mochten zijn. »

ART. 9.

Artikel 1304, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« In geval van geweld begint deze tijd eerst te lopen van de dag waarop dit heeft opgehouden en, in geval van dwaling of van bedrog, van de dag waarop deze zijn ontdekt. »

ART. 10.

De wet van 28 april 1850 houdende interpretatie van de artikelen 1322 en 1328 van het Burgerlijk Wetboek wordt opgeheven.

ART. 11.

Artikel 1718 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Article 1718.* — L'article 595, relatif aux baux consentis par l'usufruitier, est applicable aux baux des biens des mineurs. »

ART. 12.

L'article 1990 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 1990.* — Les mineurs émancipés peuvent être choisis pour mandataires; mais le mandant n'a d'action contre le mandataire mineur que d'après les règles générales relatives aux obligations des mineurs. »

ART. 13.

Au dernier alinéa de l'article 45 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851, les mots « article 1429 du Code civil » sont remplacés par les mots « article 595 du Code civil ».

ART. 14.

L'article 2254 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 2254.* — La prescription court contre celui des époux qui est dessaisi de la gestion de ses biens, sauf son recours contre son conjoint ou contre le mandataire, en cas de négligence. »

ART. 15.

L'article 2255 du Code civil est abrogé.

ART. 16.

L'article 1148, alinéa premier, du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 1148.* — Chaque fois qu'un intérêt sérieux de conservation l'exige, l'apposition des scellés peut être requise sur les objets dépendant du patrimoine commun des époux, des biens matrimoniaux d'un défunt, d'une succession ou d'une indivision. »

ART. 17.

L'article 1167 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 1167.* — La levée des scellés peut être demandée au juge de paix par les prétendants droit dans le patrimoine commun ou dans les biens matrimoniaux, dans la succession ou dans l'indivision, par ceux qui les ont fait apposer ou par les créanciers possédant un titre exécutoire ou dont le titre, tous droits saufs au fond, est reconnu par le juge de paix. »

« *Artikel 1718.* — Artikel 595 betreffende de verhuring door de vruchtgebruiker is mede van toepassing op de verhuring van de goederen van minderjarigen. »

ART. 12.

Artikel 1990 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 1990.* — Ontvoogde minderjarigen kunnen tot lasthebber gekozen worden; maar de lastgever heeft geen vordering tegen een minderjarige lasthebber dan overeenkomstig de algemene regels betreffende de verbintenissen van minderjarigen. »

ART. 13.

In artikel 45, laatste lid, van de hypotheekwet van 16 december 1851 worden te woorden « artikel 1429 van het Burgerlijk Wetboek » vervangen door de woorden « artikel 595 van het Burgerlijk Wetboek ».

ART. 14.

Artikel 2254 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 2254.* — De verjaring loopt tegen de echtgenoot aan wie het beheer over zijn goederen is ontnomen, behoudens zijn verhaal op de andere echtgenoot of op de lasthebber, in geval van nalatigheid. »

ART. 15.

Artikel 2255 van het Burgerlijk Wetboek wordt opgeheven.

ART. 16.

Artikel 1148, eerste lid van het Gerechtelijk Wetboek, wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 1148.* — Wanneer een ernstig belang gemoeid is met de bewaring van de voorwerpen die tot het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten, de huwelijksgoederen van een overledene, een nalatenschap of een onverdeeldheid behoren, kan verzegeling daarvan worden gevorderd. »

ART. 17.

Artikel 1167 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 1167.* — De ontzegeling kan aan de vrederechter worden gevraagd door degenen die aanspraak maken op een recht in het gemeenschappelijk vermogen of de huwelijksgoederen, in de nalatenschap of de onverdeeldheid, door degenen die de zegels hebben doen leggen of door de schuldeisers die een uitvoerbare titel bezitten of wier titel door de vrederechter wordt erkend, onverminderd de rechten in de zaak zelve. »

ART. 18.

§ 1er. L'intitulé du chapitre III du Livre IV du Code judiciaire est remplacé par l'intitulé suivant :

« Chapitre III : De la renonciation à communauté, aux biens matrimoniaux ou à succession. »

§ 2. L'article 1185 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« Article 1185. — Les renonciations aux biens matrimoniaux ou à succession sont faites au greffe du tribunal de première instance dans le ressort duquel la dissolution de la communauté ou l'ouverture de la succession a eu lieu, sur le registre prescrit à l'article 784 du Code civil. »

ART. 19.

L'article 1283 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« Article 1283. — Toute obligation contractée par l'un des époux à la charge du patrimoine commun, toute aliénation par lui faite des immeubles qui en dépendent, postérieurement à la date de l'ordonnance dont il est fait mention en l'article 1257, sera déclarée nulle s'il est prouvé qu'elle a été contractée ou faite en fraude des droits du conjoint. »

ART. 20.

L'article 1308 du Code judiciaire est abrogé.

ART. 21.

§ 1. A l'article 1312 du Code judiciaire, les mots « de la femme » sont remplacés par « du demandeur ».

§ 2. L'article 1314 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« Article 1314. — Les créanciers des époux peuvent jusqu'au jugement définitif demander soit à l'amiable, soit par exploit d'huissier, au demandeur de leur communiquer la demande de séparation et les pièces justificatives et même intervenir à l'instance pour contester la demande. »

§ 3. Aux articles 1316 et 1317 du Code judiciaire, les mots « de la femme » et « la femme » sont remplacés par « du demandeur » et « le demandeur ».

§ 4. L'article 1318 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« Article 1318. — Si les formalités prescrites à la présente section ont été observées, les créanciers du défendeur ne sont

ART. 18.

§ 1. Het opschrift van Boek IV, hoofdstuk III, van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Hoofdstuk III : Afstand van de gemeenschap of de huwelijksgoederen en verwerping van de nalatenschap. »

§ 2. Artikel 1185 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Artikel 1185. — Afstand van de huwelijksgoederen of verwerping van de nalatenschap wordt gedaan op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg binnen wier rechtsgebied de gemeenschap is ontbonden of de erfenis is opgevalen, in het register voorgeschreven bij artikel 784 van het Burgerlijk Wetboek. »

ART. 19.

Artikel 1283 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Artikel 1283. — Iedere verbintenis door een der echtgenoten ten laste van het gemeenschappelijk vermogen aangegaan, iedere vervreemding van tot dat vermogen behorende onroerende goederen door hem gedaan, na de dagtekening van de in artikel 1257 vermelde beschikking, zal nietig verklaard worden, indien bewezen wordt dat zij aangegaan of gedaan is met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot. »

ART. 20.

Artikel 1308 van het Gerechtelijk Wetboek wordt opgeheven.

ART. 21.

§ 1. In artikel 1312 van het Gerechtelijk Wetboek worden de woorden « van de vrouw » vervangen door de woorden « van de eiser ».

§ 2. Artikel 1314 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Artikel 1314. — Zolang het eindvonnis niet gewezen is, kunnen de schuldeisers van de echtgenoten, hetzij in der minne, hetzij bij deurwaardersexploit, aan de eiser vragen hun de vordering tot scheiding en de bewijsstukken mee te delen en zelfs in het geding tussenkomen om de vordering te betwisten. »

§ 3. In de artikelen 1316 en 1317 van het Gerechtelijk Wetboek worden de woorden « van de vrouw » en « de vrouw » vervangen door de woorden « van de eiser » en « de eiser ».

§ 4. Artikel 1318 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Artikel 1318. — Indien de formaliteiten die in deze afdeling worden voorgeschreven in acht zijn genomen, zijn

plus reçus à l'expiration des délais prévus respectivement aux articles 1548 et 1549 du Code civil à s'opposer à ce que la liquidation s'opère en dehors de leur présence et à y intervenir à leurs frais ou à se pourvoir contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits. »

§ 5. L'article 1319 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 1319.* — La renonciation du demandeur aux biens matrimoniaux de son conjoint est faite au greffe du tribunal saisi de la demande de séparation. »

ART. 22.

L'article 1562 du Code judiciaire est abrogé.

ART. 23.

Les modifications suivantes sont apportées à la loi du 15 décembre 1872 comprenant les titres I à IV du Livre premier du Code de commerce :

1° l'article 11 est abrogé;

2° l'article 12, alinéa 2, modifié par la loi du 3 juillet 1956, est remplacé par la disposition suivante :

« Il en est de même des actes portant modification du régime matrimonial après leur homologation par le tribunal.

L'extrait énoncera si les époux sont mariés en communauté, en indiquant les dérogations au droit commun ou s'ils ont adopté le régime de la participation, celui des biens matrimoniaux ou celui de la séparation de biens. »

3° à l'article 13, après les mots « contrat de mariage » sont insérés les mots « ou l'acte modifiant le régime matrimonial »;

4° l'article 14, modifié par la loi du 3 juillet 1956, est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 14.* — Tout époux marié sous un régime autre que le régime légal qui, postérieurement à son mariage, embrasserait la profession de commerçant ou entreprendrait une activité commerciale nouvelle, sera tenu de faire pareille remise au greffe du tribunal dans le ressort duquel il introduit une demande d'immatriculation au registre du commerce, à défaut de quoi il pourra, en cas de faillite, être puni comme banqueroutier simple. »

5° l'article 15 est remplacé par la disposition suivante :

« *Article 15.* — Tout jugement qui admettra le divorce ou prononcera la séparation de corps ou la séparation de biens entre époux dont l'un au moins est commerçant sera déposé par eux au greffe du tribunal de commerce dans lequel un des époux ou les deux époux sont immatriculés au registre du commerce; à défaut de quoi, les créanciers

de schuldeisers van de verweerder niet meer ontvankelijk om, na de termijnen respectievelijk bepaald in de artikelen 1548 en 1549 van het Burgerlijk Wetboek, zich ertegen te verzetten dat de vereffening buiten hun aanwezigheid geschiedt en daarin op hun kosten tussen te komen of om op te komen tegen de vereffening wanneer deze met bedrieglijke benadeling van hun rechten is geschied. »

§ 5. Artikel 1319 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 1319.* — De eiser doet afstand van de huwelijksgoederen van zijn echtgenoot ter griffie van de rechtbank waarbij de vordering tot scheiding aanhangig is. »

ART. 22.

Artikel 1562 van het Gerechtelijk Wetboek wordt opgeheven.

ART. 23.

In de wet van 15 december 1872, houdende de titels I tot IV van Boek I van het Wetboek van koophandel worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° artikel 11 wordt opgeheven;

2° artikel 12, tweede lid, gewijzigd bij de wet van 3 juli 1956 wordt vervangen als volgt :

« Hetzelfde geldt voor de akten houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel na hun homologatie door de rechtbank.

Het uittreksel vermeldt of de echtgenoten in gemeenschap gehuwd zijn, met opgave van de afwijkingen van het gemeen recht, dan wel of zij het stelsel van deelgenootschap, het stelsel van huwelijksgoederen of het stelsel van scheiding van goederen hebben aangenomen. »

3° in artikel 13, worden na de woorden « huwelijkscontract » de woorden « of de akten houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel » ingevoegd;

4° artikel 14, gewijzigd door de wet van 3 juli 1956, wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 14.* — Elke echtgenoot die gehuwd is onder een ander dan het wettelijk stelsel en na zijn huwelijk het beroep van koopman aanneemt of een nieuwe handelsactiviteit begint, is gehouden dezelfde aangifte te doen bij de griffie van de rechtbank binnen wier rechtsgebied hij een aanvraag tot inschrijving in het handelsregister indient, bij gebreke waarvan hij, in geval van faillissement, gestraft kan worden als schuldig aan eenvoudige bankbreuk. »

5° artikel 15 van dezelfde titel wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 15.* — Elk vonnis waarbij de echtscheiding wordt toegestaan of de scheiding van tafel en bed of van goederen wordt uitgesproken tussen echtgenoten van wie er ten minste een handelaar is, wordt door hen neergelegd ter griffie van de rechtbank van koophandel waarbij een der echtgenoten of beide echtgenoten zijn ingeschreven in het

seront admis à s'y opposer pour ce qui touche leurs intérêts et à contredire toute liquidation qui en aurait été la suite. »

ART. 24.

Dans l'article 25, alinéa premier, des lois relatives au registre du commerce, coordonnées le 20 juillet 1964, il est inséré un 3°*bis*, rédigé comme suit :

« 3°*bis*. homologuant l'acte portant modification du régime matrimonial d'époux dont l'un, au moins, est commerçant. »

ART. 25.

Les modifications suivantes sont apportées à la loi du 16 mars 1865 qui institue une Caisse générale d'épargne et de retraite :

1° l'article 23*bis*, modifié par la loi du 30 avril 1958 est abrogé;

2° l'article 23*quinquies*, alinéa premier, est remplacé par la disposition suivante :

« L'opposition visée à l'article 23*quater* sera faite, poursuivie et jugée d'après les règles de la procédure de droit commun, sauf les dérogations suivantes : »

3° à l'article 23*quinquies*, alinéa deux, les mots « ou de la femme mariée » sont supprimés;

4° à l'article 23*quinquies*, alinéa trois, les mots « ou la femme mariée » sont supprimés.

ART. 26.

L'article 1er de la loi du 30 avril 1958 étendant la capacité de la femme mariée et du mineur à certains dépôts d'épargne, modifié par la loi du 16 mars 1964 est abrogé.

ART. 27.

L'article 43 de la loi du 11 juin 1874 sur les assurances est complété par les dispositions suivantes :

« Ces règles ne sont pas applicables aux versements faits par un époux en vue de constituer au profit de son conjoint une assurance sur la vie ou une rente viagère à moins que ces versements n'aient été manifestement exagérés eu égard aux facultés de l'assuré.

Dans le cas où les époux étaient mariés sous un régime de communauté, quoique le capital ou la rente reste propre à l'époux bénéficiaire, aucune récompense n'est due au patrimoine commun en raison des versements faits par l'assuré, sauf s'ils sont manifestement exagérés eu égard à ses facultés. »

handelsregister; bij gebreke daarvan kunnen de schuldeisers zich er tegen verzetten voor wat hun belangen aangaat en iedere vereffening bestrijden die daarvan het gevolg mocht zijn. »

ART. 24.

In artikel 25, eerste lid, van de wetten betreffende het handelsregister, gecoördineerd op 20 juli 1964, wordt een 3°*bis* ingevoegd, luidende :

« 3°*bis*. tot homologatie van de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van echtgenoten van wie er ten minste een handelaar is. »

ART. 25.

In de wet van 16 maart 1865 houdende instelling van een Algemene Spaar- en Lijfrentekas worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° artikel 23*bis*, gewijzigd bij de wet van 30 april 1958, wordt opgeheven;

2° artikel 23*quinquies*, eerste lid, wordt vervangen als volgt :

« Het in artikel 23*quater* bedoelde verzet wordt gedaan, vervolgd en berecht volgens de regels van de rechtspleging van het gemeen recht, behoudens de volgende afwijkingen : »

3° in artikel 23*quinquies*, tweede lid, vervallen de woorden « of van de gehuwde vrouw »;

4° in artikel 23*quinquies*, derde lid, vervallen de woorden « of van de gehuwde vrouw ».

ART. 26.

Artikel 1 van de wet van 30 april 1958 waarbij voor bepaalde spaargeldinleg de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en van de minderjarige wordt uitgebreid, gewijzigd bij de wet van 16 maart 1964, wordt opgeheven.

ART. 27.

Artikel 43 van de verzekeringswet van 11 juni 1874 wordt aangevuld als volgt :

« Deze regels zijn niet van toepassing op stortingen door een echtgenoot gedaan om ten behoeve van de andere echtgenoot een levensverzekering of een lijfrente te vestigen, behoudens wanneer zij kennelijk overdreven zijn, gelet op de mogelijkheden van de verzekeringnemer.

Ingeval de echtgenoten gehuwd waren onder het stelsel van gemeenschap van goederen is, ook al is het kapitaal of de rente eigendom van de begunstigde echtgenoot, geen vergoeding verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen uit hoofde van stortingen gedaan door de verzekerde, tenzij die kennelijk overdreven zijn, gelet op de mogelijkheden van de verzekeringnemer. »

ART. 28.

L'article 6 de l'arrêté royal n° 308 du 31 mars 1936 établissant le Code des droits de succession, confirmé par la loi du 4 mai 1936, est remplacé par la disposition suivante :

« Article 6. — L'époux survivant est réputé légataire de la portion des biens existant à la dissolution de la communauté, dont il profite par la renonciation des héritiers de son conjoint. »

ART. 29.

L'article 31 des lois relatives au statut des prisonniers politiques et de leurs ayants droit, coordonnées le 16 octobre 1954, modifié par la loi du 30 avril 1958, est abrogé.

ART. 30.

§ 1. Sont toutefois maintenus en vigueur à titre transitoire pour les époux mariés antérieurement à la date d'entrée en vigueur de la présente loi et ce jusqu'à la dissolution de leur régime matrimonial, les articles 226*bis* à 226*septies*, 776, alinéa 1er, 818, 905, 940, alinéa 1er, 1387 à 1394, 1396 à 1581 et 2255 du Code civil, et 1562 du Code judiciaire ainsi que la loi du 28 avril 1850 portant interprétation des articles 1322 et 1328 du Code civil.

§ 2. Sont également maintenus transitoirement en vigueur dans leur rédaction antérieure au vote de la présente loi, les articles 942, 1304, alinéa 2, 1990 et 2254 du Code civil et 1283 du Code judiciaire.

ART. 28.

Artikel 6 van het koninklijk besluit nr. 308 van 31 maart 1936 tot invoering van het Wetboek der successierechten, bekrachtigd bij de wet van 4 mei 1936, wordt vervangen als volgt :

« Artikel 6. — De langstlevende echtgenoot wordt geacht legataris te zijn van het deel van de bij de ontbinding van de gemeenschap bestaande goederen, waaruit hij door de afstand van de erfgenamen van de andere echtgenoot voordeel trekt. »

ART. 29.

Artikel 31 van de op 16 oktober 1954 gecoördineerde wetten betreffende het statuut van de politieke gevangenen en hun rechthebbenden, gewijzigd bij de wet van 30 april 1958, wordt opgeheven.

ART. 30.

§ 1. De artikelen 226*bis* tot 226*septies*, 776, eerste lid, 818, 905, 940, eerste lid, 1387 tot 1394, 1396 tot 1581 en 2255 van het Burgerlijk Wetboek, artikel 1562 van het Gerechtelijk Wetboek alsook de wet van 28 april 1850 houdende interpretatie van de artikelen 1322 en 1328 van het Burgerlijk Wetboek blijven, bij wijze van overgangsmaatregel, van kracht voor de echtgenoten die gehuwd waren vóór de inwerkingtreding van deze wet en tot de ontbinding van hun huwelijksvermogensstelsel.

§ 2. Bij wijze van overgangsmaatregel blijven eveneens van kracht de artikelen 942, 1304, tweede lid, 1990 en 2254 van het Burgerlijk Wetboek alsook artikel 1283 van het Gerechtelijk Wetboek, zoals deze luiden vóór de goedkeuring van deze wet.